Vndecima Centuria
ECCLESIASTICAE
HISTORIAE, CONTINENS DESCRIPTIONEM AMPLISSIMARVM RERVM IN REGNO

Chriſti, quæ Vndecimo poſt eius natiuitatem ſeculo acciderunt: cum Imperium Romanum gubernarent, Heinricus ſecundus, Cunradus ſecundus, Heinricus tertius, & Heinricus quartus: & Doctores in Eccleſia præcipui excellerent, Berno Augienſis abbas, Algerus, Bruno Herbipolenſis, Petrus Damianus, Leo nonus, Lanfrancus, Anſelmus Cantuarienſis, Iuo, Mehinhardus, & alij quidam: eodem ordine, diligentia & fide, ut ſuperiores Centuriæ, ex uetuſtis & probatis hiſtoricis, patribus, & alijs ſcriptoribus:

IN DVCATV ILLVSTRISSIMORVM Principum ac Ducum Megapolenſium, in ciuitate Vuiſmaria,

PER AVTORES CONTEXTA.

Acceſsit Rerum uerborumq; in hac Centuria præcipuè memorabilium, tum Locorum Scripturæ explicatorum, geminus INDEX.

BASILEAE, PER IOANNEM Oporinum. 1567.

PRVDENTISSIMIS, CLARISSIMIS,

ET ORNATISSIMIS VIRIS, DOMINIS CONSVLIBVS, SENATORIBVS, TOTI'QVE REI-publicæ & Eccleſiæ LINDAVIENSI, ad Lacum Podamicum ſitæ, Dominis & amicis ſuis reuerenter colendis:

G. ET P. PER CHRISTVM.

POTESTATEM IN MVNDO duplicem, Eccleſiaſticam & politicam, propter animæ & corporis ſalutem, magno magni DEI beneficio conſeruari, omnes ſani atque à pietate non alieni, agnoſcunt, magnifaciunt, meritóq; ſummis laudibus extollunt. Eſt autem poteſtas politica, ordinatio DEI, qua magiſtratus iuxta normas honeſtarum legum, cum Decalogo congruentium, ius dicunt ſuis ſubditis: atque ui externa ſeu gladio, pro delictorum ratione, puniunt ſceleratos, ac defendunt bonos. Quid autem honorificentius, quid auguſtius de magiſtratibus, rectè ſuo munere fungentibus, dici poteſt, quàm eos in hac externa adminiſtratione iuſticiæ, diſciplinæ & pacis, eſſe ipſius DEI uicarios? Nam hoc encomio eos ornant Sacroſanctæ literæ. Verùm habet ea poteſtas ciuilis, ſuas quaſdam metas, neq; in infinitam licentiam ſeſe extendit. Cum enim ipſi quoque magiſtratus, ſint Maieſtatis diuinæ miniſtri atq; uaſalli, legibus diuinis omnibus modis adſtringuntur, ne quid contra eas uel ſtatuendo, uel iudicando, uel exequendo, uel ulla alia ratione agendo nefariè moliantur. Nam DEVS omnium non modò actionum, ſed etiam cogitationum inſpector ac iudex eſt: ſoletq; magiſtratuum exorbitantiam ex legibus præſcriptis, libidinemq; effrenem perpetrandi quælibet, acerrimè uindicare: ſicut ab experientia perpetua Sapiens ille mutuatur hoc dictum, Potentes potenter tormenta patientur.

Erat Dauid rex alioqui laudatiſsimus: ſed non erat ipſi fas, rapere coniugem ſui ſubditi, eumq; præter omnem culpam mactationi tradere. Vt igitur noſſet ſe habere inſpectorem ſuperiorem, & uindicem ſcelerum ſeueriſsimum, grauiſsimas pœnas luere cogitur. Erat Oſias potens rex: uerùm cùm ſuperbia elatus, non uereretur in Sanctum ſanctorum irrumpere, quia fortè Regi omnia putabat licere: ideo qui ex cœlis regum petulantiam & libidines intuetur, extemplò eum lepra percutit. NABVCHODONOSOR regia ſublimitate faſcinatus, auream ſtatuam in campo

erigit: ac pro ſua autoritate ſeuerisſimis minis præcipit, ut omnes populi eam maſſam adorent. Credebat enim, ſe quidlibet ſtatuendi liberrimam habere poteſtatem. Sed paulo poſt bruti idoli defenſor, ad brutas feras in ſyluas relegatur: nec prius reſtituitur, quam DEVS ex miſericordia eum ex opacis luſtris ferarum extrahat, totiq; mundo perpetuũ exemplum punitę ſuperbię, tyrannidis, libidinis in religione, in illuſtri rege proponat. Sunt etiã gentilium hiſtoriæ, eiuſmodi exemplorũ plenę, quæ cuiuis obuia ſunt.

Eccleſiaſtica poteſtas eſt ordinatio DEI, qua Eccleſiæ miniſtri, impœnitentes, uel errantes, uel facinoroſos, non ui corporali, ſed uerbo DEI taxant, & à ſancto arcent: pœnitentibus uero abſolutionem & Sacramenta in nomine CHRISTI porrigunt, atq; diſciplinam Eccleſiaſticam & ceremonias gubernant. Sunt autem Eccleſiæ paſtores quoque hac in parte quaſi uicarij CHRISTI, ſeu, ut Paulus loquitur, *συνεργοὶ τοῦ θεοῦ*. Sed neq; ſpiritualis hæc poteſtas, infinitam quęlibet agendi pro arbitrio licentiam habet: uerum patefacto certoq; DEI uerbo adſtricta eſt. Nec ſunt domini, ſed ſerui duntaxat Eccleſiaſticarum rerum. Tantum enim hoc uerbum tradendum eſt, quod DEVS cœlitus dictauit, atq; in authenticis monumentis utriuſque Teſtamenti, omnibus ætatibus miranda clementia & potentia conſeruari uoluit. Sacramenta, quæ ſunt ſigilla fidei, & euidentes applicationes atque corroborationes promisſionis gratiæ per CHRISTVM continent, tantum eo modo adminiſtranda ſunt, quo DEVS ipſe illuſtri uerbo ſanciuit. Scelerati impœnitentes, citra ullam ullius perſonæ acceptionem, uerbo DEI ſeuerisſimo ligandi ſunt: pœnitentes uero, uerbo gratiæ dulcisſimo conſpergendi, & quaſi balſamo quodam fragranti & ſaluberrimo inungendi atque conſeruandi ſunt. Ceremoniæ omnes ad ordinem conuenientem, ad decorem grauem, ad ædificationem ſalutarem, dirigendæ atque conſeruandæ ſunt. Nec liberum eſt articulos fidei ſuis gloſſematibus deijcere, ſeu nouos pro arbitrio condere: resq; diuinas uel ex rationis humanæ principijs, uel ex hominum placitis, qui eoſdem riuos ſectantur, æſtimare, metiri, diſponere, interpretari. Non fas eſt Sacramentis diuinitus inſtitutis, aliquid adijcere uel demere, quod quidem ad ipſorum ſubſtantialia attinet: aut in uſum prorſus à mente autoris alienum conuertere, aut ea quoquo modo prophanare. Non licet eos mortificare gladio uerbi, quos DEVS uiuificat: aut in cœlum locare, quos DEVS ad ima tartara damnat. Non integrum eſt ſiue paſtori ſiue Eccleſiæ, ſuperſtitioſos & idololatricos cultus, contumelioſos in DEVM, uel inuehere in cœtus ſacros, uel approbare, uel tolerare quantumuis inueteratos. Nam clarè ſcriptum eſt: Fugite idololatriam.

Cum

Cum autem diuerſæ atque diſtinctæ ſint poteſtates illæ, Eccleſiaſtica & Politica, perſonis, rebus ipſis, finibus etiam differentes: ideo confuſio iſtarum poteſtatum, ſupra omnem modum pernicioſa eſt. Peccant uerbi DEI miniſtri, ſi gladium politicum inuadant: & iure ſeueriſsimis ſupplicijs afficiuntur. Iuſte Thomas Monetarius noſtra ætate punitus eſt, quod gladium magiſtratus, cum paſtor Eccleſię eſſe deberet, nefarie arripuit, ſeditionemque miſerrimorum agricolarum æterna infamia concitauit. Multo uero magis peccant, qui regnum CHRISTI ſpirituale, in corporale, in mundanum, in politicum transformant: rapiunt coronas Cęſaribus: dant eis diademata, quę iure diuino nulla habēt: leges fori dictant, unde utriuſque Iuris doctores procreantur. Nam CHRISTVS accurate præmonuit, ne hoc fieret. Reges, inquit, gentium dominantur: uos autem non ſic. Iura politica frequentius quam Biblia tractant, uenantur, arces & munitiones poſsident, tractant Mauortia arma, ſunt ſtipati armatis, ducunt exercitus, fundunt innocentium ſanguinem: ut eorum qui ineunt matrimonia, cum ſint initati ſacris: qui diebus prohibitis, carnibus ueſcuntur: qui ipſorum fœdas idolomanias & ſcortationes tum corporales tum ſpirituales abominantur. Hi inquam multo horribilius in politicam poteſtatem impetum faciunt, multoq; grauius omnes magiſtratus premunt & opprimunt, quam Monetarius ille, quam Storchius, aut alij ſeditioſi uſpiā in uniuerſo orbe terrarum factitarunt, aut facturi ſunt unquam. Iſti igitur inquam, iſti notorij, atroces, infames inuaſores politicæ poteſtatis, ſummis ſupplicijs, coniunctis omnium magiſtratuū uiribus, retundi atq; caſtigari debebant: quemadmodum uox DEI ipſos magiſtratus inſtigat, animat & armat. Reddite, inquit, illi, ſicut & ipſa reddidit uobis, & duplicate duplicia ſecundum opera eius: in poculo, quo miſcuit uobis, miſcete illi duplum. Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Apocal. 18.

Peccant ex aduerſo magiſtratus, quaſi illotis manibus in Eccleſiaſticam poteſtatem, ueluti in ſacrarium Dei inuolantes: nec manent inulti, licet ſumma autoritate atque impunitate uideantur cuncta perficere. nam DEVS uindex eſt acerrimus. Vt quando ex fauore, uel ſui quæſtus gratia, uel ut habeant ſuorum ſcelerum uel applauſores, uel diſsimulatores, aulicos ſcribas, nobiles, milites, aut eiuſmodi huius ſeculi filios obtrudunt Eccleſijs, nec liberam Eccleſiæ electionem concedunt. Nam magiſtratus nequaquam ſunt capita Eccleſiæ DEI, propter politicam eminentiam: ſed tantū ſunt Eccleſiæ pars, ac habent merito unam uocem. Imo ſi magiſtratus per ſe impij, idololatræ, prophani, hoſtes ſinceræ doctrinæ & uerorum cultuum DEI ſunt, non ſunt pars Eccleſiæ

DEI, ſed pars Eccleſiæ malignantium. Nam aurea corona, ſeu ſceptrum ipſum, nequaquam facit Chriſtianum, ſeu membrum Eccleſiæ ipſius : ſed fides in CHRISTVM. quæ quo eſt excellentior in aliquo, eo magis præcipuum Eccleſiæ DEI membrum eſt. Si etiam magiſtratus ineptum, inſulſum, rudem, impium, ſceleratum, arundinem mobilem, de doctrinæ integritate ſuſpectum, per uim Eccleſiæ obtrudere conatur, contra ſuum officium, contra DEVM, & contra communia Eccleſiæ DEI iura facit: nec peccat Eccleſia, ſi oſtenſis grauibus cauſis, modeſtè talem fucum ac peſtem non recipiat. Etſi autem tyrannis ferenda eſt ſubditis: tamen confeſsio iuſta & neruoſa extare debet, licet ea periculis non careat. Peccant magiſtratus, quando cothurnos religionis, à ſuis cancellarijs, hoc eſt legisperitis & ſcribis miſere conſutos, atque ad uoluntatem filiorum huius ſeculi callidè adornatos, Eccleſiæ DEI exhibent: additis crudeliſsimis minis, de exilio alijsq; malis infligendis, ſi quis detrectet ſuſcipere. Peccant, quando permittunt ſuos Pontios Pilatos, dracones & carabbantes coruos, decreta ſcribere ac promulgare, quibus os Spiritus ſancti in eruditis ac ſerijs præconibus uerbi DEI obſtruatur, ne errores & corruptelas, qui publicis libris in uniuerſum orbem Chriſtianum diffunduntur, auſint indicare, taxare, refutare, apud eum cœtum, qui præſtigiatorum libros emit, legit, admiratur. Peccant, quando fouent præſtigiarum architectos, quando patiuntur eos errores in agrum Domini diſseminare, quando iudicium de doctrina ad ſuas ſynagogas, ad ſuas aulas, ad ſuos dracones rapiunt. Nam iudicium de qualibet doctrina, Eccleſiæ DEI eſt, tum doctorum, tum auditorum: norma autem iudicandi rectiſsima, ipſum Verbum DEI eſt. Peccant, quando innocentes paſtores, uel oues ſectantes uocem CHRISTI, oderunt, premunt, excutiunt ſuis poſſeſsionibus, in exilium profligant, iniquis iudicijs, conuicijs conſpurcant & dedecorant.

In curſu autem Hiſtoriæ Eccleſiæ DEI uidere eſt, quomodo DEVS utraſq; illas poteſtates, de quibus hactenus diſſeruimus, mirabili potentia conſeruarit: & quomodo illæ metas ſuas excedentes, turbas in mundo horribiles dederint. Nam diabolus hoſtis DEI & generis humani perpetuus, abſque intermiſsione ulla, donec quidem iſte mundus durat, huc ſui ingenij & potentiæ uires intendit omnes, ut utramque poteſtatem fœdè commaculet, conuellat & euertat.

Hæc ipſa in præſenti Vndecima Centuria Hiſtoriæ Eccleſiæ CHRISTI obſeruare operæprecium eſt. Suſtentat DEVS Romani Imperij adminiſtratores. Sinit quoque Eccleſiam, uerum exi-

rum exiguam quidem illam, & pene oppreſſam & extinctam colluuie Antichriſti, paſsim more diluuij inundante, eſſe reliquam. Sed confuſiones illarum poteſtatum tantæ hac tempeſtate fiunt, quantæ uix unquam factæ leguntur.

Nam, ut de reliquis taccamus, quos ipſa Hiſtoriæ lectio ſuggeret, uel unicus Heinricus quartus, Imperator toto orbe clariſsimus, quantas tragœdias exciuit, dum uel pedem in Eccleſiam incaute infert: uel falſæ eccleſiæ ea præſtat atque confert, uel tolerat, quæ ratione ſuæ maieſtatis aliter inſtituenda ac peragenda fuiſſent. Collocat licenter in Eccleſiaſticas functiones aulicos ſuos, ſcribas, nobiles armis ac uitæ luxuriæ adſuctos magis, quam Biblicæ doctrinæ, aut ſobriæ aut ſinceræ pietatis exercitamentis: imo & Gnathones ſuos, quos ad ſua facinora excuſanda ſperabat ſe habiturum eſſe promptiſsimos: coruos quoq; rapaces, qui non animarum ſaluti, id quod nunquam didicerant, ſed bonis eccleſiaſticis inhiabant: atq; omni cura in id incumbebant, quo ſe ſuosq; collocupletarent, uoluptatibusq; carnalibus diffluerent: neque armis, quæ didicerant tractare, neque opibus, neque ſplendore ullis politicis dominis eſſent inferiores. Inde fiebat, ut aulam Imperatoris magis ſectarentur, conſilia Imperij ſtudioſius gubernarent: exercitibus ſuis circumdati armatis, inter telorum iactus & lanienas cruentas plus uerſarentur, quam ut ſuæ caulæ, hoc eſt Eccleſiæ curam agerent. Quid uero cenſes eiuſmodi Harpyias eccleſiaſticas, in Concilijs, de grauiſsimis dogmatum controuerſijs potuiſſe iudicare. Sic igitur neceſſe fuit omnis generis ſuperſtitiones, idolomanias, falſa dogmata inualeſcere: quia nulli ueri doctores, nulli ſales, ſalientes pabula ſalutifera, nulli qui poſſent contradicentes conuincere, fuerunt ouili CHRISTI præfecti. Nam ueriſsimum eſt, quod propheta dixit: Qualis paſtor, talis & populus. Rapit ipſe quoque Imperator licentius bona Eccleſiæ: quia ij quos eccleſijs præpoſuerat, idem habebant ſtudij. imo quaſi nundinationes quædam epiſcopatuum in aulis uigebant. Qui cancellarios muneribus grauare omnium maxime, & ipſi adeo Imperatori uim aliquam pecuniæ affundere poterat, is quantumuis eſſet ſcelcſtus, epiſcopatus obtinebat ampliſsimos. Hinc congruebant Imperatoris & talium epiſcopalium Harpyiarum conſilia, de emulgenda ex ſubditis pecunia, quam prædam ueluti furum ſocij inter ſe partiebantur: ut hic Moguntincnſis cum Imperatore colludit in Thuringiacis decimis emulgendis. Habebat quidem ex maieſtatis ſuæ officio, poteſtatem cauendi, ne Eccleſia CHRISTI aliquid detrimenti caperet: & in primis, ne lupi uoraces loco paſtorum ſalutarium, paſsim in oues ſanguine CHRISTI redemptas graſſarentur. Sed quod ipſe Eccleſiæ omnem deligen

di poteſtatem, quam ipſi CHRISTVS conceſſerat, prætextu ſui ſceptri penitus auferebat: id uero in uitio erat. Deinde multo minus ab ullo hominum, DEVM aliquantulum ſaltem timente, ulla ratione excuſari poteſt, quod tot crudeles lupos in ipſum ouile Domini inthroniſarit.

Neque uero hac ſolum in parte impegit Imperator, ſed etiam in illam alteram ferè turpius ac periculoſius incurrit: quod ſeſe beſtiæ Romanæ, monſtroque omnium quæ hæc terra portauit monſtroſiſsimo, ipſi dicimus Hildebrando, qui ſe Gregorium ſeptimum nominari uoluit, pudendum & infandum in modum ſubſtrauit. Etſi enim hoc nefarium iugum abominabilis Antichriſti aliquando excutere conaretur, ac ſi excuſsiſſet, iuſtè feciſſet: tamen fractus eſt, prolapſus eſt, perfidia ſuorum maximè debilitatus, tum eccleſiaſticorum, tum politicorum, quos monſtrum illud Romanum falſa religione faſcinarat & eneruarat. Hunc ſcilicet exitum habebat Imperatoris in ſuos illos aulicoepiſcopos liberalitas & profuſio, quod proditus Romano Papacæſari, paſtori in arctolycon immutato, ſeſe totum ridendum, ludendum, conculcandum abijcit: eique poſtea ea concedit ac tribuit, quæ neq; diuina neq; humana iura permittunt.

Conſideremus nunc uiciſsim in Romano illo paſtore, qui S. Petri ſucceſſor, atque adeò ipſius CHRISTI in uniuerſo orbe uicarius haberi uoluit, exempla: quomodo poteſtate illa eccleſiaſtica, ſeu clauibus regni cœlorum, in perniciem corporum, animarum, totiusque Imperij nefariè abuſus ſit. Sed hoc in loco nobis uerba deeſſe ſcimus, quibus iſta tam atrocia & tetra facinora illius hominis peccati, filij perditionis (quem pontificij ſcriptores, ut Platina, Schafnaburgenſis, & alij, ipſimet deteſtantur) mediocriter ſaltem exprimamus. Cognoſcent autem hæc omnia plenius Chriſtiani lectores, ex Hiſtoriæ contextu.

Aſcendit Hildebrandus ad pontificum culmen, non more Petri aut Pauli: ſed, ſicut diabolus uoluit eſſe ſupra filium DEI in cœlis, ambitioſa ſuperbia, dolo, uiolentia. Nam erat inſignis necromanticus: hoc eſt, pacta cum ipſo diabolo habebat immediatè, cuius ope ſubinde ad honores ſuperiores adſpirabat. Neque uero erat hoc inuſitatum Romanis iſtis eccleſiaſticis uulturibus, tali pacto Romanæ eccleſiæ pinnam occupare: id quod ipſi pontificij authores æternæ memoriæ quaſi conſecrarunt. Deinde & Romuli more dignitatem hanc conſecutus eſt. nam multos arte ſuſtulit, priuſquam habenas tanti eccleſiaſtici imperij in manus acciperet: idque pro debita ratione iſtius officij. Draco enim non fit draco, niſi multos dracones deuorarit. Eratque inſignis miles Hildebrandus, qui didicerat abſque omni pauore manus ſuas plurimorum hominum ſanguine contaminare.

Quid

Quid igitur iſte rex Eccleſiæ ampliſsimus, potentiſsimus, inui-ctiſsimus agit?

Primùm, ſicut iam olim myſterium iniquitatis cœptum erat, ut illi præſules titulo Romani imperij ſuperbi, ſeſe extulerint ſupra omne quod dicitur Deus: ita hic Hildebrandus nō ſolum faſtigium hoc retinere, ſed omnibus modis adhuc altius ſub-uehere manibus pedibusq́;, quod dicitur, contendit. Hinc in omnibus epiſtolis, quas in omnes fines orbis effundit, prodigio-ſas planè, omníque fronte prorſus carentes, commendationes, præconia & trophea de Romanæ eccleſię Regali, ſeu Imperiali ę-minētia obblaterat, obtrudit, inculcat, ſibiq́; in omnibus morem geri poſtulat: quòd ni fiat, omnes furias ex flammis Acherontis excitat, atque concitat in eos qui hiſcere contrà auſint: cœli om-nem ſpem præcidit: terra, aqua, igni interdicit tantis uerborum fulminibus, ut uel innocenti ad eorum lectionem non tantum pi-li omnes horreant, rectiq́; ſtent ueluti ſetæ in porcis, ſed ſanguis ipſe in toto corpore rigere uideatur. Hoc nimirum Gorgone territis, poſtea pro libidine quæ uult imperat, & quæcunque uult obtinet.

Deinde, ne non Antichriſti notas inſignes in ſe oſtenderet, diu ante ipſum tentatum, ſed nunquam obtentum decretum promul gat, de diſcerpendo honeſtorum ſacerdotum honeſtis coniu-gijs. Erant in coniugio ſancto hac ætate adhuc ſacerdotes in Ita-lia, in Gallia, in Germania, in Anglia, alijsq́; locis. Cum autem eà res & libidinibus uagis quaſi frena quædam inijceret, & augen-dis Eccleſiaſticis opibus atque potentia parum uideretur com-moda: ideo non tam aſtu, quàm ſua illa eminentię Romanæ ſedis autoritate, atque auſteritate militari, hanc tantam rem de prohi-bitione coniugiorum tandem perficere, ſibiq́; æternam infamiam comparare cogitauit. Primùm autem in Italia rem abſoluit, non quidem perſuaſionibus ex uerbo DEI, uetuſtiſsimisq́; canonibus depromptis: ſed ſua militari manu. Erat enim ſuis exercitibus in-ſtructus, manuq́; (ut germanum Petri ſucceſſorem decet, ſcilicet) promptus. Equidem inter arma leges, iuſtæ præſertim, ciuiles ſilent. Iniuſtas igitur inter arma hic Eccleſiaſticus tyrannus le-ges condebat, & confirmabat. Deinde ſuas creaturas, bicornes illos epiſcopos, quos prius in ſua uerba iurare coegerat: & quos non pedo, ſed gladio ſuo cruento territabat, in alia regna emit-tit: uel qui alioqui ibi pinnas templorum tenebant, eis deman-dat, ut ſumma ui atque autoritate ſacerdotum quantumuis ho-neſta connubia, abſque omni omnis miſericordiæ affectu, idq́; non conceſſa ulla deliberandi poteſtate, aboleant. Reſtitantes & trepidantes, fulminoſis ſuis ſcriptitationibus impellit ac perpel-

lit: ut

lit: ut tandem hæc diabolorum doctrina, ut quidem eam nominat Paulus antipapa 2 Theſs. 2, horribili DEI ira cum pernicie uniuerſæ Eccleſiæ, in nomine omnium diabolorum palmam obtinuerit. Ipſi uero Hildebrando, ſicut & cæteris ſuis mancipijs, non fuit uitio ſcortari. Quis enim hanc naturæ uim, ex corporibus Cerere & Baccho, calidoq; ſanguine abundantibus exemerit? Hic ſane Anatomicus nullus admittitur, omnes hæc membra & hunc ſanguinem retinere in primis cupiunt. Sic Hildebrandus Mathildem ſociam itineris, conſiliorum etiam intimorum, ſcilicet lecti participem (ſed proculdubio abſque contactu: quia quis de pontifice mala cogitando præſumeret?) ſecum habuit, atque circumduxit. Non eſt enim indecorum, Imperatorem cum amica, in publica uia incedere.

Tertio, S. Petrus: & hanc notam Antichriſto adſcribit, quod dominationem ſit contempturus: idq; Iudas declarat & confirmat, quod magiſtratum ſpreturus, ac maieſtatem blaſphematurus ſit. Nullus autem in hoc mundo tantopere, tam impudenter, tam turpiter, tam ſcelerate magiſtratum ciuilem deformauit, quam Hildebrandus iſte noſter, paſtor ſcilicet Romanus. Nam ab eo tempore, quo faſces Eccleſiæ per fas nefasq; manibus ſuis arripuit, licet etiam antea ſuæ maliciæ ſpecimina quædam ſubinde exerebat, ad hunc quaſi ſcopum, omnem ſuam aſtutiam, uiresq; ſummis conatibus direxit, ut Imperatorem Heinricum e ſua ſublimitate quaſi crinibus apprehenſum detraheret, proſterneret, calcaret: nec deſtitit, priuſquam uoti ſui, permiſsione DEI iuſtiſsima, compos fieret. Primum igitur, quaſi clauam Imperatori e manibus extorquere nititur, clamitans, Non eſſe penes Imperatorem, poteſtatem eligendi Romanum paſtorem: idq; ut obtineat, omnia priuilegia, omnia iura, inde uſque ab anteceſſoribus ad Henricum perlata, una audacia tollit, irritaque pronunciat. Nouit tamen interdum, prout tempeſtas exoriebatur, diſsimulare: & aliud fronte promittere, aliud autem non tantum corde gerere, ſed palam quoque moliri. Neque uero moratur hac in parte Imperatoris conſenſum. Sat habet, paſsim ſeſe epiſcopos uel ui, uel faſcinatione applauſores habere.

Hinc porro ad criminationem Cæſaris progreſſum facit: atque uitia quædam ſane non merentia excuſationem, uti ſolet fieri, initio carpit: quibus ſpecioſis prætextibus longius fertur, atque ipſum Imperatorem ex ſolio Maieſtatis deturbare non ueretur. Nam ille erat finis, hoc agebat, hoc quærebat monſtrum illud, ut ornatiſsimum culmen Cæſareæ Maieſtatis fœtidis pedibus ſuis ſubijceret. Cum igitur Imperator effrenem hanc

nem hanc paſtoris libidinem non obſcurè animaduerteret, e-amque ſceptro regio compeſcendam eſſe rectè iudicaret, magiſtratuum ille ſpurciſsimus ſpretor, & maieſtatis blaſphemator, anticipantis partes potiores eſſe ratus, gladium eccleſiaſticum ſtringens, truculentiſsima & horriſona excommunicatione, ſummum in Romano Imperio magiſtratum ferit: eamque ex urbe Roma in Italiam, in Germaniam potiſsimum, & quo cunque poteſt ebuccinat: & quod crudele auditu eſt, omnem Imperij poteſtatem, dignitatem, actiones ei adimit: mandat ſubditis omnibus, ut ab obedientia ſui Imperatoris ſeſe ſubtrahant: iuramenta fidei ſanctæ præſtita, in uniuerſum relaxat. Imò omnes Principes, omnes Epiſcopos ſeueriſsimis mandatis accendit, ut contra Imperatorem uoce, armis, haſtis ſæuiant, aliumque in ipſius locum ſubrogent. Hæc eſt illa horribilis fax, qua Romanus paſtor Saxoniam & uniuerſam Germaniam ad capeſſendum bellum cruentum, aduerſus ſuum legitimum magiſtratum, in nullo iudicio niſi Antichriſti Romani condemnatum; accendit: multaque hominum millia miſerrimè ſunt trucidati. Hoc ſcilicet eſt congregare oues CHRISTI, eiſque pacem adferre. Quis unquam cacodæmon ad truculentiores lanienas claſsicum cecinit, quàm iſte manſuetus ſcilicet paſtor ſuo pedo?

Sed quis eſt euentus? Talis nimirum, qualem filius ille perditionis exoptarat. Nam DEVS non ſolum Imperatorem ob multiplicia peccata, ſed totam quoque Germaniam, per ſceleratum papam punire uolebat: ſi fortè tam indigna Imperatoris tractatione, de Antichriſti iugo penitus excutiendo, deque ueræ religionis reſtitutione, ſeriò cogitare uellent. Verùm tenebræ regnabant ubique. Audi igitur quid factum ſit. Exutus Cæſar, & conſputus miſerabiliter à latrone Romano, & quidem à paſtore quod dolendum eſt, animo prorſus labaſcit, ac multo humilius ſeſe proijcit ad pedes immanis iſtius hoſtis CHRISTI & magiſtratuum, quàm ullum quantumuis uile mancipium, crucem commeritum, ad ſui domini pedes ſeſe proſternit. Venit in Italiam aſperrimo hyemis tempore, maximis itineribus, ſummis periculorum difficultatibus. Apoſtaticum ubi Canuſij offendit, primùm ab omni congreſſu repellitur, ueluti canis. Tandem uix, & quidem indignis modis admittitur, tali pacto. Receptus intra murorum ambitus eius arcis, in qua pontifex erat, Cæſar, ibi tres integros dies omnibus regijs ornamentis exutus, nudis pedibus à mane uſque ad ueſperam, tanquam catharma DEO & hominibus exoſum, cogitur ſtare. Ille ſemideus uerò Hildebrandus, è ſublimi ar-

ce in Imperatorem deiectum, protritum & ſpretum ſumma cum animi titillatione proſpicit: neque ante illud triduum completum, cum iam oculos ſuos ſuauiter & ſatis ſuper'que pauiſſet, eum alloquio dignatur. Poſtea uerò proiectum ante ſe in terram, Imperatorem Romanum non prius abſoluit, niſi Imperij faſcibus ſibi traditis, & facta promiſsione iuramentis omnium grauiſsimis, ſeſe nihil in Imperio acturum penitus, niſi iſte crudelis lupus, habito in Germania conuentu, ipſi coronam poteſtatem'que gubernandi omnem reſtituiſſet. Quod unquam ſpectaculum in mundo triſtius, horribilius, indignius auditum eſt, quàm hoc? O' ſol, potuiſti'ne tantum facinus, iſtius arctolyci Romani, tam crudeliter in poteſtatem politicam ſæuientis, aſpicere? O' terra, tantum'ne portentum in arce Canuſio potuiſti ſuſtentare? Sed DEVS mundo iratus, tam tetrum iſtius pontificis facinus permiſit compleri: alioquin terra ipſa hiatu facto alaſtorem, ipſum dicimus Hildebrandum, uiuum cum arce abſorpſiſſet.

Quis igitur dubitabit, pontifices Romanos ipſiſsimos eſſe Antichriſtos: quia politicam poteſtatem nòn ſolum omni dedecore conſpuunt, ſed etiam coronam Imperij, atque omne ciuile ius ad ſe quàm uiolentiſsimè rapiunt? Volunt enim coram ſe Romæ cauſas profanas quoque tractari, atque dirimi: eo'que non modò epiſcopos omnium nationum, uerùm etiam principes, imò ipſum quoque Imperatorem, temerariè citant, atque in eum politicam, quæ ipſis minimè conuenit, proſcriptionem exercent.

Hæc, inquimus, in Hiſtoria Eccleſiæ attentis ac pijs Lectoribus in conſpectum ueniunt, atque nefarios conatus demonſtrant. Proſunt autem ad uaticinia, quæ in Sacris literis extant, rectius intelligenda: & ad ipſum Antichriſtum, è ſuis proprijs, natiuis, craſsis & palpabiliſsimis notis plenius cognoſcendum.

Interea uerò DEVS inter iſtas horribiles & peſtilentes mundi confuſiones, conſeruauit Eccleſiam: quæ ex colliſione iſtorum ſummorum capitum, uehementiſsimè preſſa atque concuſſa eſt, neque contra tyrannos eccleſiaſticos & politicos mutire quicquam auſa fuit.

Nolumus autem hæc in præſentia uberius explicare. Satis enim eſt, Lectorem in paucis exemplis commonefacere, quid Hiſtoriarum cognitio utilitatis adferat.

Sed inquiunt aliqui: Si maximè unicus Hildebrandus talis fuit alaſtor (nam ipſimet paraſiti pontificij non habent, quo tantum ſcelus honeſtè poſsint contegere:) tamen non omnes tales fuére: neque propter uitium perſonæ, uniuerſus pontificius

tificius ſtatus in crimen uocandus eſt. Reſpondemus: Antichriſtus & perſona & ſtatu ſuo toto, quantus quantus eſt, ab ipſo DEO euidentiſsimo uerbo eſt damnatus: ut cuilibet ex ipſis notis iam olim prædictis conſpicuum eſt. Qui uerò cæcutit oculis cernentibus, cæcutiat ſuo periculò. Qui ſordet, ſordeat adhuc.

Vobis uerò, Viri ampliſsimi, ornatiſsimíque, ueſtræque Reipublicæ & Eccleſiæ hanc Vndecimam Centuriam uiſum eſt adſcribere, atque dedicare: quia ueſtra Eccleſia, inter alias CHRISTI Eccleſias, Antichriſtum, iuxta uerbum DEI, ex immenſa DEI clementia cognouit, eius iugum impium excuſſit, atque ſinceram doctrinam iam plurimos annos inſigni cum laude ac uirtute profeſſa eſt. Non eſt autem hoc encomion poſtremum in mundo, eſſe templa DEI, eſſe ciues Eccleſiæ CHRISTI, qui DEVM rectè inuocant & celebrant. Quid enim ſunt ciuitates, quantumuis opulentæ, ſplendidæ, florentes, in quibus uel iacet religio quaſi in puluere, uel peſtilens error corpora atque animas miſerorum hominum depaſcit? Habet ueſtra Reſpublica inſigne ornamentum, Conſulem pietate, doctrina, uitæq; integritate præcellentem, D. HIERONYMVM PAPPVM, qui appellationi eius per quem DEVS Antichriſtum ad oculum commonſtrauit, eiusque ſtabulum monſtris ac laruis omnium generum ac ſpecierum expurgauit, reſtituta Biblica atque ſincera doctrina, uerisque cultibus, quibus DEVS omnium maximè delectatur, tanquam teſtis adfuit: atque in monumentis eius adhuc adeſt. Habet Eccleſia ueſtra, uerbi cœleſtis præconem θεοδίδακτον, pietate, fide, uirtute inſignem, & ab omnibus deliramentis hominum alieniſsimum, M. GEORGIVM NECCERVM. Hoſce iam honoris cauſa, quia alios omnes recenſere breuitatis gratia prohibemur, nominamus. Nam Dominum DEVM ueſtræ Reipublicæ & Eccleſiæ, ex largo beneuolentiæ ſinu plurima dona contuliſſe, notum eſt: ac meritò ab omnibus bonis celebrantur. Deinde neque illud diſsimulamus, nos gratitudinis etiam ratione motos eſſe, ut hanc uobis Hiſtoriæ noſtræ partem nuncuparemus. Nam liberalitate ueſtra eximia, hoſce labores præclarè adiuuiſtis: quod ſanè beneficium, ad æternam eius memoriam conſeruandam, huc adſcribere uoluimus, gratæque mentis ſignificatione prædicare, ac publicè teſtatum facere, non inutiliter à uobis collocatum eſſe. Rogamus itaque reuerenter & amanter, ut hanc qualiſcunque remunerationis exhibitionem, æquo & planè Chriſtiano animo accipiatis: id quod uos facturos eſſe, omnino nihil dubitamus. Dominus DEVS ueſtræ Reipubli-

Vndecimæ Centuriæ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ

CAPVT I.

VNDECIMVM ſeculum hiſtorię Eccleſiaſticę nũc Deo ducẽte ingredimur, quod ſub quatuor Romanis Imperatoribus cõtinetur, Hinrico ſecũdo, Cunrado ſecundo, Hinrico tertio, & Hinrico quarto. Illuſtres autem in Eccleſia uiri, qui quidem monumentis plebem Dei mediocri dexteritate erudijſſent, ualde pauci extiterunt, ac pauciorum libri ad noſtram uſq; ętatem conſeruati ſunt: ut ſunt Berno abbas Augienſis, Algerus, Bruno Herbipolenſis, Petrus Damianus, Leo nonus, Lanfrancus, Anſelmus Cãtuarienſis, Iuo, Meginhardus.

Fuerunt autem hoc toto curriculo, res Eccleſiæ uariè & horribiliter iactatæ. Nam præſules illi Romani, in uniuerſum à doctrina & morib. Chriſti degenerarant, tantũq; ſuis honoribus, opibus, uoluptatibus, turpiſsimisq; libidinibus uacabant. Eccleſiaſtica gubernatio ſolummodo σχῆμα ſeu prętextus omnium cupiditatũ ac tyrannidum erat, quib. politicum imperiũ principibus, regibus, Imperatoribus ſeueriſsimè ac potentiſsimè extorquebant, & planè ueluti Monarchæ imperitabant. Dicebant ius de profanis cauſis: deponebant atque extollebant politicos Magiſtratus, quoſcunque uolebant. Concitabant ſeditiones, ducebant exercitus, imponebãt cenſus annuos. Puritatis doctrinæ ac uerorum cultuum Dei non leuis, ſed nulla prorſus erat cura. Tantum uerò illi cultus obſeruabantur, qui uel ad excellentiam ipſorum, uel ad emulgendam ab hominibus pecuniam, uidebantur eſſe conuenientes. Huius rei illuſtre paradigma eſt Hildebrandus, totius Romani Imperij cõturbator, ac innumerarum cędiũ quę ipſius ſeditionibus commiſſę ſunt paſſim in orbe Chriſtiano, immanis author: cuius quidem horrẽdam hiſtoriam, Lector ſuis in locis annotatam inueniet.

Tali itaq; capite in Eccleſia Domini graſſante potius quàm regnante, cõiectura non eſt difficilis, qualia ſint reliqua membra ab hoc mõſtroſo ac furioſo capite dependentia. Nam Epiſcopi ſui eccleſiaſtici regis exemplum imitati, prorſus ſunt politici, politicarum rerum adminiſtratores, profanas cauſas tractant, uenantur, græcantur, & armis radiant: ipſis quoq; prælijs interſunt, ſanguinem humanum minimè abhorrentes. Quid uerò cenſes oues Chriſti ſanguine redemptas, ab eiuſmodi paſtoribus ſalutaris pabuli, uerbi nimirũ diuini, potuiſſe percipere? Etſi enim Epiſcopi ſubſtituebãt alios, qui ritus templi peragerent, & interdum, licet raró, ſermonem ad populum habebant: tamen à rudibus ac cęcis doctorib. nihil doctrinæ, nihil ſolatij percipiebant. Et erat uerè ſicuti ſacerdos, ita & populus: & ſicuti populus, ita & ſacerdos.

Sic hominibus uel dormitantibus, uel aliud agentibus, zizania aliquot antecedentibus Centurijs à malo ſpiritu eiusq; mancipijs iacta, densè exorta ſunt: agrũq; Domini penitus occupantia, ipſum ſemẽ Dei oppreſſerunt atq; ſuffocarunt.

Excitabat Berengarius nonnullos in doctrina de cœna Domini. Etſi autem eum eneruantem Teſtamentum Domini, rectè redarguebant: tamen perſuaſio de tranſſubſtantiatione, tam altè in hominum animos radices egerat, ut eam abijcere non uellent: & calcariam (quod dicitur) fugientes, in carbonariam inciderent.

Eſt & hoc inſigne in hoc ſeculo, quod Hildebrandus coniugia honeſta honeſtorum ſacerdotũ animo prorſus gladiatorio abrogat. Non enim ex uerbo Dei & canonibus uetuſtis agit, ſed ui geritur res. Habes igitur hîc duos illos inſignes characteres, ceu inuſta quædam ſtigmata Antichriſti, Magiſtratus politici conculcationem, & prohibitionem coniugij. 2 Pet. 2. Iudas. 1 Timoth. 4.

Mira quoque res eſt, quòd hac tempeſtate tantum flagrat ſtudium in cadaueribus quantumuis ſordidis, è ſepulchris eruendis atq; leuandis, eo fine, ut mortuæ creaturæ colantur. Equidẽ ſacra Scriptura mortem appellat quietem. Verùm non potuerunt ſanctorum exanguia oſſa in quiete iacẽre, ſed inhumaniſsimè è pulueribus terræ, in quos iuxta ſentẽtiam Dei reſolui debebãt, producuntur: atq; unum ſæpe oſsiculum, (ô carnifices ab omni honore defunctorum

alieni) in aliquot fruſta minutatim ſcinditur, ut fragmenta in plures regiones, in plura fana diſtribui queant. Quid ſancti in nouiſsimo die dicturi ſunt, quòd in oſſa ſua tantam exercuerint tyrannidem? Quanto ſapientiores ac mitiores fuerunt illi ethnici, qui uel cineres, uel oſſa præſtantium uirorum in urnulas collegerunt, easq; terræ mandarunt, ueluti omnium matri.

Huc ſpectat, quòd ille cultus omniũ perſuaſiõe uidebatur ſummus, ſicut in priorib. quoq; Centurijs ſubinde incrementa fecit, quòd monaſterijs orbis terrarum repletus eſt: cum tamen Chriſtus tam grauiter prohibuerit exire in deſertum, aut intrare in cellas, ſe quæſitũ, hoc eſt religionis gratia. Verùm ſicuti diebus Samuel, ita hîc quoq; uerbum Dei erat percarum. Hoc igitur duce abſente, ouiculæ palantes diſcurrunt, & errando huc atq; illuc ouile Chriſti ſua ſponte inuenire nequeunt. Ac ſunt naturæ hominum tam ſtolidæ, tamq; peruerſæ, ut ſuperſtitioſos ritus multo cupidius expetant, firmiusq; retineãt, quàm ueros Dei cultus.

Hæc igitur atq; eiuſmodi multa alia, in ipſa iſtius Hiſtoriç lectione attentus atq; ſagax Lector cognoſcat & obſeruet.

CAPVT II.

DE LOCO ET PROPAGAtione Eccleſiæ.

PASSIM in toto orbe terrarum, Eccleſiá Chriſti hoc ſeculo etiam diſperſam fuiſſe, teſtantur authores, qui de hoc ſeculo ſcripſerunt.

Licet autem non omnia hoſpitia eius nominatim annotent: tamen quorundam meminerunt, quæ nos ordine Lectori ob oculos ponimus: ut agnoſcat, in quibus tabernaculis Dominus noſter Ieſus Chriſtus cum ſua chariſsima ſpõſa hoc tempore cohabitarit.

DE ECCLESIIS per Aſiam.

Hieroſolyma ſub Saracenſium poteſtate atq; imperio fuit: à qua ſub finẽ huius ſeculi cœpit liberari, & à Chriſtianis inhabitari, ut Sigebertus & alij referunt. Simonis quidem patriarchæ Hieroſolymitani meminit Aemilius lib. 4. Tyrius libris aliquot prioribus de Bello ſacro.

In Syna monte monachi Chriſtiani fuerunt, anno Domini 1016, inter quos Simõ Syracuſanus recenſetur à Sigeberto.

Nicææ, Heracleæ, Tarſi, Turcorũ pręſidijs p̃ſſa Chriſti Eccleſia, ſacro bello in libertatẽ uindicata eſt: ut Polydor. & Tyrius teſtãtur.

Manuſtam, Samoſatum, Sorogam, Mareſiam, Artaſiam, Antiochiam, Ramulam, Nicopolin, aliaq; infinita Aſiæ loca, eiectis & trucidatis Turcis, Chriſtianorum domicilia facta eſſe, dubium non eſt. Ad Petrum Antiochenum patriarcham, Leonis noni epiſtola Synodica habetur.

Edeſſenos inde uſque ab Apoſtolorum temporibus ueræ religioni addictos fuiſſe, Polydorus autor eſt in deſcriptione Sacri belli.

Epheſi Michael Conſtantini Ducę filius, metropolita deſignatus eſt, teſte Zonara.

Cæſareæ Palęſtinæ uniuerſus ſacri belli exercitus, tribus diebus Pentecoſtes ferias peragit.

Et Bethlehemitani Barbarorum immanitatis pertęſi, in ſuam ſe reſtitui libertatem ab ijſdem flagitant.

Sergij Damaſceni metropolitæ meminit Petrus Damianus, in Epiſtola ad Nicolaum pontificem.

Ex Armenia Macharium quendam epiſcopum Gandauũ ueniſſe, ſub annũ ſalutis 1010, in Flandriæ Chronico ſcribitur. Armeniam præterea trans Euphratem, Balduinus religionis ergò bello perdomuit. Tyrius. Et Armeniorum Chriſtianorum meminit Lanſrancus, contra Berengarium.

DE ECCLESIIS per Africam.

DE Africæ Eccleſijs Leo nonus ad Petrum & Iohannem epiſcopos ſcribit: Decus Eccleſiarum Africanarum ita cõculcatum à gentibus nimirum dolemus, ut modò uix quinq; inueniantur epiſcopi, ubi olim ducenti & quinque ſolebant per concilia plenaria computari, & ibi pauculas oues quotidianæ occiſioni deputatas remanſiſſe.

Carthagine. Metropolitæ enim Carthaginenſis in eadem meminit epiſtola Leo.

DE ECCLESIIS IN INSVlis maris mediterranei.

IN Sicilia. nam Humbertus ex Lotharingis euocatus, ad Siculos mittitur, ut iſthic uerbum Dei prædicet. Lanfrancus de Euccha. Porrò in Sicilia ſubigẽda plurimũ ſudaſſe ſacri belli duces, Polydorus, Tyrius & reliqui eiuſdem belli ſcriptores teſtãtur.

DE ECCLESIIS PER Europam.

IN Græcia. Ex Græcis enim Chriſtianis iubet Lanſrancus Berengarium ueram Eccleſiæ de cœna Domini ſententiam inquirere.

In Thracia. nam Conſtantinopolis Eccleſiæ hoſpitium præbuit. Nam Berno latinè &

tinè & Græcè iſthic lectiones fieri narrat, in dialogo de ieiunio quatuor tẽporũ. Et Nicetas monachus iſtius loci, ſcripſit contra Romanos, ut Sigebertus indicat. Teſtatur idẽ Zonaras, qui eius ſedis patriarchas recenſet Tom.3. Annalium.

In Ruſsia. Rex enim Poloniæ Ruſſos deuicit, & Chriſtianos fieri coegit, Anno Domini 1016. Chronicon Saxoniæ.

In Pannonijs. Nam Berno Stephanum Vngariæ regem, membrum ſanctæ Eccleſiæ uocat in epiſtola ad eundem, eique gratias agit, quòd monachos Hieroſolymam euntes humaniter tractarit. Et Gerardus Tanalienſis & Vngarorum epiſcopus fuit: Platina in uita Benedicti 8 & 9, Bonfinius Decad. 2 lib. 1. Deſiderij Strigonenſis epiſcopi idem meminit, & Maurum Quinqueeccleſienſem epiſcopum fuiſſe teſtatur.

In Italia. Roma quidem Antichriſti ſedes fuit: ſed tamẽ etiam Chriſtus ibi aliquod ſemen reliquum fecit, tum inter infantes, tum etiam inter adultos: qui Pontificis erroribus non planè intricati fuer, & in agone abiectis ſtipulis, ad Chriſtum confugerunt.

Cumis epiſcopus eſt Albericus, ut patet ex epiſtolis Bernonis.

Hoſtiæ epiſcopũ egit Petrus Damianus.

Capuani epiſcopi celebrantur in Chronico Caſsinenſi, lib.2 & 3.

Caietæ. epiſcopus eius, intereſt dedicationi eccleſiæ Caſsinenſis.

Rauennæ eccleſiã gubernauit Henricus, ut patet ex uita eius.

Mediolani epiſcopum egit Guido, qui familiaris fuit Petro Damiano: ut patet ex epiſtolis eius. Herebertus, & alij.

Vercellis Synodus cõtra Berengarium habita eſt. Lanfrancus de Euchariſtia.

Parmæ. Nam ibi Chriſtianos in eccleſia Geruaſij ad ſacra peragenda conueniſſe, Petrus Damianus teſtatur, in Epiſtola ad Deſyderium, & ad Heinricum regem.

Totius Venetiæ & Hiſtriæ epiſcopos, ut Aquileienſi patriarchæ pareant, monet Leo Nonus per epiſtolam.

Florentię. Gerandus Florentinus epiſcopus, factus eſt Romanus pontifex, aſſumpto Nicolai ſecundi nomine.

Callis. Luitpoldus Callenſis Petro Damiano coætaneus fuit, ut ipſe Petrus ad Nicolaum Romanum pontificem ſcribit.

Salernitanus epiſcopus fuit Alphanus, anno 1038. teſte Bergomenſi.

In Apulia. In Ciſterna Apuliæ ciuitate, Ranulphus epiſcopum egit: ut teſtatur Petrus Damianus in apologia ad Nicolaum. Sipontinus archiepiſcopus intereſt dedicationi eccleſiæ Caſsinenſis, ut eſt in Chronico lib.3. cap.28.

In Campania. Nam archiepiſcopus & epiſcopi plures ex ea prouincia, interſunt dedicationi eiuſdem eccleſiæ. lib. 3. cap. 28.

In Calabria. Hidruntinus archiepiſcopus cum ſuis collegis, intereſt conſecrationi eccleſiæ Caſsinenſis. lib.3. cap.28.

Pennẽſis eccleſiæ meminit Damianus, in epiſtola ad Nicolaum.

In Tuſcia, apud Lucenſes, eccleſiã colligit Anshelmus quidam, cuius meminit Damianus in Synodi Mediolanenſis actis.

Præneſtinus, Curiẽſis & Cumenſis epiſcopus, cum matre Imperatoris ad pontificem Romanum ablegantur: Schafnaburgenſis.

Sabinenſis epiſcopus nomine Ioãnes, põtifex creatur, ac mutato nomine Syluester dicitur. Chron. Caſsin. lib. 2. cap. 80.

Albanæ. Bonifacius enim ibi epiſcopus fuit, Chron. Caſſ. lib. ſecundo, cap.18. Ad Valerium Albanẽſem epiſcopum habetur Anſhelmi epiſtola.

Marſorum epiſcopus eſt Pãdulphus, qui Caſsinenſi cœnobio multa obtulit munera. lib.2. cap. 99.

In Sylua candida. epiſcopũ egit Humbertus. Chron. Caſſ. lib.3. cap. 6.

Parauij, Altmannus, per Heinricum quartum fit epiſcopus, teſte Lãberto Schafnab.

Auerſanus epiſcopus Cuminondus, Lanfranco familiaris fuit, ut refert Ioãnes de Oppido.

Taurini. Ad epiſcopum enim eius eccleſię, ſcripſit Petrus Damianus.

Placentini epiſcopi meminit Damianus, in inuectiua in Cadaloum.

Verona epiſcopum habuit Ratherium, ut Schedelius indicat.

Otho Nouarciẽſem eccleſiam gubernat. Her. Cont.

Caſsini monachorum fuit receptaculum: & celebrantur abbates eius Atenulphus, Baſilius, Richerius, Petrus, Fridericus, Deſiderius, in Chron. Caſſ.

In Hiſtria. Hiſtriæ epiſcopos monet Leo Nonus, ut Aquileienſi pareant metropolitę.

Tridenti. Hatto & Henricus Tridentini epiſcopi ab Aventino cõmemorantur, tertij & quarti Heinrici temporibus. lib.5.

IN GALLIIS.

Viennæ. Nam archiepiſcopi eius meminit Anshelmus, in epiſtola ad Paſchalem.

Biturigũ archiepiſcopũ Paſchali cõmendat Anshelmus, in epiſtolis ſuis.

Nouiomagi. Huius urbis epiſcoporũ, qui hoc ſeculo ad clauum Eccleſiaſticæ gubernationis ſederunt, quatuor meminit Meierus in Chron. Flandriæ.

Aurelię. Nam Berno meminit Aurelianenſium Canonicorum. Et Ioannis, eiuſdẽ ſedis epiſcopi nomen apud Iuonem extat.

Senonẽſis eccleſia celebris eſt ob Richerium epiſcopum: ad quem ſcripſit papa Vrbanus, ut Iuo indicat.

Lugduni. Anshelmus enim tres annos apud Hugonem, epiſcopum, eius eccleſiæ ſe detentum eſſe, indicat in epiſtola ad Paſchalem pontificem.

Andegauiæ. Ibi ad ſanctum Mauricium Berengarius egit Diaconum. Lãfrancus de Eucharift.

Rotomagi. nam archiepiſcopi eius meminit Anshelmus, in epiſtola ad Paſchalẽ. Maugerum archiepiſcopum Rotomagenſem Aemylius nominat, de Francis.

Pariſijs. Godfridus epiſcopus eius loci, celebratur ab Anshelmo epiſtola 10. & Iuo epiſcopi Pariſienſis meminit epiſtola 11.

Meldenſis epiſcopi mentio fit in epiſtola 15 Iuonis.

Trecaſſenſis, epiſtol. 11.

Morini. Epiſcopi eius apud Iacobũ Meier in Flandriæ Chronico celebres ſunt.

Traiecti epiſcopus eſt Vuilhelmus: Her. Cõtract. Et Anfridus, ut Schedelius et Schaf. indicant.

Vltraiecti. nã Adęobaldus epiſcopus ibi fuit, iuxta Schedelium.

Tornaci. Monachi de Tornaco meminit Henricus rex Anglię, in epiſtola ad Anshelmum.

Prumiæ. Etſi enim cœnobiũ iſtic hypocritis plenum fuit: tamen credibile eſt, aliquos pios inter eos fuiſſe. Ad Hiltindum abbatẽ Prumenſem ſcripſit Berno.

Metis. Arnotus eccleſiæ Metenſis epiſcopus fuit, Her. Contractus. & Adalberius, iuxta Sigebertum.

Remis. nam Reinaldi archiepiſcopi eius meminit Anshelmus cap. 1. de Incarnatione Verbi.

Tunnenſis eccleſia, apud Lanfrancum de Euchariſtia commendatur.

Beluacenſis. Folco enim ibi egit epiſcopum, ut patet ex epiſtola Anshelmi 9. Et Iuo ad S. Quintinum præpoſitus fuit, iuxta Sigebertum, Anno 1092.

Ambianẽſis. Guidonis Ambianorum epiſcopi meminit Meierus in Flandriæ Chron.

Cameraci. nam aliquot epiſcoporũ eius nomina, Girardi uidelicet, Guualteri, & Manaſsis apud Sigeb. in Chron. extant.

Corbeiæ. ubi monaſterium celebre fuit, ex quo prodierunt aliqui docti & clari monachi, ut ſuo loco dicemus.

Attebatenſis epiſcopi mentionem facit Anshelmus epiſtola 13.

Carnotẽſis eccleſię meminit Anshelmus, in epiſtola ad Paſchalem. Scripſit etiam Vrbanus Papa ad clerum & populum Carnotenſem: Iuo quoq; epiſcopum in eo loco egit. Sigebertus.

Verdunenſis eccleſiæ ob Diedericũ epiſcopũ, apud Schafnaburgenſem mentio fit.

Heinricum Nannetenſem Trithemius in Chrõ. Hirſaugienſi celebrat.

Eccleſiarum in Normannia, meminit Iuo in epiſtola 5. ad Gerhardum, ut Lanfrancus de Euchariſtia ſcribit.

Pictauia etiam ſedes Eccleſiæ fuit. nam Iuo epiſcopũ eius Petrum nominat, epiſtola 36.

Mellenti. nam ad clericos Mellentinos, & omnes in Pirecẽſi archidiaconatu, Iuo ſcripſit epiſtolam 44.

Burgollenſis abbatis epiſtola 64, & Lemouicenſis epiſcopi, & Stirpenſis præpoſiti, epiſt. 68. & Cluniacẽſis abbatis, epiſtola 70. & monachorum Columbenſium, epiſtola 71. Iuo meminit.

Ad D. Benedictum Ligerenſem, Philippi Francorum regis delatum cadauer, ſepelitur: teſte Ganguino lib. 6.

Laununi. Celebrantur enim epiſcopi eius Elimãdus & Ingelramuus à Sigeberto: & Galteri meminit Ganguinus lib. 6.

Arauſienſis epiſcopus eſt Gulielmus, & Anicienſis Ademarus, apud Paul. Aemyliũ de Francis.

Senonũ epiſcopus Lambertus fuit, ut Iuo in epiſtola teſtatur.

Sueſsionũ antiſtitis Arnulphi, Iacob Meier: Heinrici, Aemylius: & Hugonis, Iuo in epiſtola meminêre.

Rhedenſem epiſcopum Marbodum, ſub Salutis annum 1050 claruiſſe, Balęus cent. 2 Scrip. Britan. cap. 50 indicat.

Toloſſæ Bibo fuit epiſcopus, anno 1096. Lampertus Schafnab.

Loſanuenſis epiſcopus Burchardus, ob Heinrici Imperatoris familiaritatem excõmunicatus eſt à Romanorum pontifice, teſte Schafnab.

Podiẽſis epiſcopus Ademarus, in expeditiõe ſacra reb. diuinis pręficitur. Sigebertus.

Tullenſis epiſcopus, ob architecturã cõmẽdatur, in eius loci epiſcoporũ Catalogo.

Ad Catalunenſem & Taruannenſem epiſcopos, extant Iuonis epiſtolæ.

Cluniaci. nam Bernhardus monachus Cluniacenſis, cõtra monachorum inertiam & impietatem carmina ſcripſit, quæ ſuo loco referemus.

In Hiſpanijs. nam Bernhardum Toletanum Vrbanus Secundus palliõ ornauit, & totius Hiſpanię metropolitanum cõſtituit. Blond. Decad. 2, lib. 3.

Germania uerò eccleſijs refertiſsima fuit.

Treuiris celebratur ob Burchardũ & alios epiſcopos, de quibus ſuo loco.

Leodij. nam ad Vuaſonem Lucicenſem præpoſitum, ſcribit Berno. Rotgeri Leodienſis

enſis epiſcopi Schafnaburgenſis meminit.

Coloniæ. nam ad Pelegrinum Colonienſem archiepiſcopum, Berno epiſtolam ſcripſit:& Herbertus Colonienſis epiſcopus apud Her. Contractum celebris eſt.

Baſileæ Burchardus præfuit eccleſiæ, ut indicat Schafnaburgenſis.

Argentinæ. ubi epiſcopum egit Vuerinharius:ad quē epiſtolā ſcripſit Berno,& Aleuicus, ut Hermannus Contractus indicat.

Curiēſis epiſcopi meminit Lambertus.

Conſtantiæ epiſcopum egit Eberhardus, qui Bernoni hortator fuit, ut quædam ſcriberet: & Theodoricus.

Mogunti. Ariboni enim archiepiſcopo Berno dedicat ſermones de aduentu Domini: ac in alijs opuſculis ſæpius eius mentio fit. Celebrantur etiam alij in hiſtorijs Moguntini epiſcopi, de quib. ſuo loco.

Vuormaciæ. Hugonis Sueſsionenſium epiſcopi meminit Iuo epiſtola 41. & Dietmarum annotat Dodechinus in Chronico.

Spiræ meminit Berno in epiſtola ad Vuerinherū incluſum:& epiſcopi Spirenſis ualde ingrati in Heinricum 4, mentionem facit Helmoldus ca.33, de Slauis. Heinricus eiuſdem eccleſiæ epiſcopus fuit, ut teſtatur Marianus Scotus.

Auguſtæ Vindelicorum Bruno epiſcopū egit, ut indicat Hermannus in Chron.

Salegenſtadij inter Aſsiburgū & Francofurtum, in diœceſi Mogūtina, ſynodus celebrata eſt hoc ſeculo. unde colligitur, Eccleſiam iſthic habuiſſe aliquam ſedem. Tomo 2 Conciliorum.

In Norico. Māſee Noricorum ædem Benedictinæ profeſsionis monachis repleuit Heinricus ſecūdus, teſte Auētino li.5 Annal.

Reginoburgi. Celebrātur enim epiſcopi eius duo Geberhardi, ab Hermāno in Chrō.

Aichoſtadij epiſcopus Fridericus fuit, qui pōtifex deſignatus, mutato nomine dictus eſt Victor. Crātzius in Metrop. lib. 4, cap. 15. Conradi, huius loci epiſcopi, meminit Dodechinus in Chron.

Bathauiæ Hartuuicus egit epiſcopum, Chron. Saxon. & Alemannus.

Iuuauię, ſeu Saleburgi, eccleſiam Diemo rexit. Trithem. in Chron. Hirſaug.

Fruxini epiſcopus fuit Otto, filius Conradi principis Sueuiæ. Chron. Saxo. & Hizo, Herman. Contractus.

In Morauia. Hoc ſeculo Morauorum eccleſia Pragenſi unita eſt: ut Syluius cap. 22 Bohemicæ Hiſtoriæ annotat.

In Franconia. Francigenarum enim epiſcoporū meminit Berno in epiſtola de Aduentu Domini.

Herbipolis Brunonem epiſcopū habuit. Contract.

Fulda celebris eſt ob monaſteriū & ſcholam, quæ in ea fuit: & Brantonem Fuldenſem abbatem Schafnaburgēſis annotat.

Bambergæ. Nam ibi nouum Heinricus ſecundus conſtituit epiſcopatum, ut habet Bambergenſis hiſtoria. Sindegerus Bābergenſis epiſcopus, pontifex creatur. Crātzius lib. 4, cap. 15 Metropoleos.

Erfurdiæ. Hardouici Erfordienſis præpoſiti meminit Chron. Saxoniæ.

In Miſnia. Epiſcopi Miſnenſis meminit Chrō. Saxonię, circiter annū Dñi 1010. & Reginerum, Craftonem, & Bennonem eiuſdē loci epiſcopos nominat Schafnaburg.

Mersburgi. Iſthic enim abbatē egit Vuilleramus, ut indicat Trithemius. epiſcopi eius Vuerneri meminit Schafnab.

Naumburgi. nam ad Vualeranum Naūburgenſem epiſcopum ſcribit Anshelmus de fermēto & azymo, & de proceſsione Spiritus ſancti, & alia quædam opuſcula. Meminit etiam illius Dodechinus in Chron.

In Saxonia. Saxones in ſynodo Claremontenſi ſub Vrbano ſecundo fuiſſe, Blondus teſtatur Decad. 2, lib. 3.

Magdeburgi Gero epiſcopū egit, ad quē Berno epiſtolam ſcripſit. Gisleri epiſcopi Magdeburgenſis meminit Chrō. Saxonię.

Halberſtadij. nam epiſcopus eius Arnoldus fuit, anno Domini 1010. Chron. Saxo.

Hartesburgi. Conradus enim Cæſar eccleſiam illam multis locupletauit bonis, iuxta Chron. Saxoniæ.

Brunſuuiga celebris eſt ob templa Magni, Vlrici & Blaſij. Chron. Saxo. & Crantzius lib. 4, cap. 36 Saxoniæ.

Hildeſię epiſcopi celebrātur Detmarius, Anshelmus. Crātz. in Metrop. lib. 4, cap. 19 & 26. Vdo ab Alueslebe: idem lib. 5, cap. 17 & 26.

Monaſterij. nā epiſcopos habuit, quorū meminit Crātzius lib. 4, cap. 14 in Metrop.

In Bohemia. Bohemos in Claremontenſi ſynodo fuiſſe, narrat Blondus Decad. 2 lib. 3.

Pragæ epiſcopum egit Albertus, ut Gigas annotat.

Schafnaburga celebris eſt ob Lampertū presbyterum, qui Chronicon ſcripſit, & uitam Henrici quarti.

Hirsfeldiæ monachorum cœtus fuit, inter quos credibile eſt aliquos membra Eccleſiæ fuiſſe.

Goslariæ præpoſitus Hanno fuit: Herman. Contractus. & Albertum archiepiſcopum Hamburgenſem Goslariam fugiſſe, & in prædio ſuo Luctuna delituiſſe, Crātzius in Metropoli lib. 4 cap. 42 ſcribit. Henricus canonicus Goslariēſis, in epiſcopū Spirenſem eligitur. Chron. Hirſaug.

Cicicenſem eccleſiam Eppo adminiſtrauit, ut Lambertus Schafnaburgẽſis indicat.

In Monchenueburgo monachũ egit Bruno, qui epiſcopatum Verdenſem poſtea adeptus eſt ſub Conrado ſecũdo. Trithem. in Chron. Hirſaugienſi.

Apud Dithmarſos & Sturmarios in Etheho & Bokeldeburg Chriſtiani ſunt, qui à Godeſchalco principe Slauorum affligũtur. Helmoldus cap. 19, de Slauis.

Luneburgi. Scholæ enim eius, ubi Godeſchalcus princeps Slauorum literas didicit, meminit Helmoldus cap. 19, de Slauis.

Lubecę. Cœnobia enim uirginum iſthic extructa ſunt, ſub Conrado ſecundo imperatore. Helmoldus cap. 20, de Slauis.

Leõtij, nũc Lẽtze. Nã ibi monaſteria ſunt ſub Godeſchalco extructa. Helmoldus cap. 20. & in eo loco graſsãtur Vuandali in Chriſtianos. Crantzius lib. 4, cap. 43 Metrop.

Raceburgum, cœnobia monachorũ & uirginũ ſub Godeſchalco Slauorũ rege ędificare cœpit. Helmoldus cap. 20, de Slauis.

Mekelburgi. nã Magnopoli ciuitate Obotritorum, trìa cœnobia tempore Godeſchalci, ſub Conrado ſecundo imperatore fuiſſe, Helmoldus ſcribit cap. 2, de Slauis.

Oſnaburgẽſis eccleſia epiſcopos hoc ſeculo habuit plures, de quibus infrà ſuo loco dicemus. Meinheri meminit Crantzius lib. 4, cap 13, in Metropoli.

Padelbornæ epiſcopum egit Rotho, quẽ alij ſunt ſecuti, de quibus ſuo loco dicetur: Crantzius lib. 4, cap. 15 Metrop.

Minda claros habuit epiſcopos, Brunonẽ & Engelbertum. Crantz. lib. 4, cap. 21, 37.

Verdæ eccleſia fuit, ut patet ex epiſcoporum uitis, qui hoc ſeculo eam rexerunt: quorũ Crantzius lib. 4, cap. 12 & alijs meminit.

In Flandria. Robertũ enim comitẽ Flandriæ laudat Anshelmus, quòd Eccleſijs ius ſuum in uocatione epiſcoporum reliquerit integrum: in epiſtola ad eundem.

Bremæ epiſcopum egit Altbrandus & Adalbertus, anno Domini 1072. Schafnab.

Apud Ripã Odincarus ordinatur epiſcopus à Libẽtio. Crãtz. li. 3, ca. 43 in Metrop.

Oldenburgi. Epiſcopum enim Folquardum Vuãdali expellũt Anno Domini 1008. Chrõ. Saxoniæ. & Mainardi Oldẽburgẽſis epiſc. meminit Crantzius in Metropoli lib. 4, cap. 17. Reginberti & Bẽnonis apud Helmoldũ fit mentio, cap. 17, de Slanis.

Hamburgum epiſcopos habuit celebres, de quib. Crantzius in Metropoli lib. 4, cap. 6. Helmoldus cap. 17, de Slauis.

Apud Obotritos, Kycinos, Polabos, Vuagiros, Circipanos in Buzou, Nozenna, Demin, Mekelburga, & in reliqua Slauia aliqui Chriſtiani, pleriſq; deficientibus, remãſerunt. Sed poſtea ſub Godeſchalco principe creuit piorũ numerus. Helmoldus cap. 19 & 20, de Slauis.

In Dania. Lundauiæ. ea enim metropolis totius Daniæ conſtituitur ſub Aſcero epiſcopo: ac ſubijciũtur ei Sueonia & Noruegia. Cranz. in Dania cap. 4. Roſchildæ & Slangathorpiæ, cap. 5.

Sleſuicum, Rudolphum quendam ſuum ſacellanum Bezelinus Hamburgenſis miſit epiſcopum. Crantz. lib. 4 cap. 22.

In Noruegia. Plures enim in ea regione Folquardus epiſcopus Oldenburgenſis cõuertiſſe, ſcribitur in Chron. Saxoniæ.

In Polonia. Nam in Claromontenſi ſynodo Poloni interſunt. Blond. Dec. 2 lib. 3.

Gneſnæ archiepiſcopum egit Hippolytus: ut Cromer. narrat lib. 3.

Cracouienſis epiſcopus Lampertus Zula fuit. Cromer. lib. 4 de Polonis.

In Sileſia. Nam Cazimirus rex Poloniæ, Vrarislauiam trãſulit ſedem Epiſcopalem, quæ prius Smogorinia, & deinde Bicinia fuerat. Cromer. lib. 4 de Polonis.

DE ECCLESIIS *per Oceanum.*

IN Britannia celebrantur hæc loca.

Londinum. ubi epiſcopum egit Robertus: ut Polydorus lib. 8 de Anglis indicat.

Eboracum. Nam Stephanus Abbatẽ egit iſthic, in cœnobio Mariæ. Baleus.

Cãtuaria. epiſcopus .n. Cãtuariẽſis fuit Lãfrãcus & Anshelmus, ut patet ex Vitis eorũ.

Vintonia. ubi epiſcopum egit Elphegus, teſte Vincent. lib. 25. cap. 3.

Oxonia clara eſt ob Gaufredum epiſcopum. Polyd. lib. 10 de Anglis.

Vuigornia. Nam epiſcopi Glaſconienſis & Vuigornienſis meminit Polydorus lib. 7 de Anglis. Britouuoldi & Vulſtani nomina exprimit lib. 8.

Herefordienſis epiſcopi meminit Anſhelmus, in epiſtola ad Paſchalem.

Thiotfordenſis epiſcopus fuit Herbertus: ut indicat Anshelmus in epiſtola ad eundẽ.

Lincoliæ epiſcopus fuit Robertus: ut patet ex epiſtolis Heinrici Quinti regis Anglię ad Anshelmum.

In Beccenſi monaſterio, abſq; dubio inter hypocritas ſaltem aliqui fuerunt de grege Chriſti. Monachi Beccẽſis Giſilberti meminit Anshelmus in epiſtola ad Heinricum regem Angliæ: & ipſe Anshelmus iſthic abbatem egit, ut indicat in prœmio Proſololij. Iuo epiſtola 8 indicat, ſe lites Beccẽſium & Moliſmẽſium monachorum cõpoſuiſſe.

In Elienſi cœnobio abbatẽ egit Ricardus, à cuius communione Anshelmus abſtinere à Paſchali iubetur.

Vuallenſis epiſcopi meminit Polydorus, libro

libro decimo, de Anglis.

Sariſberiẽſis eccleſia celebris eſt, ob Hermãnum & Oſmunoũ epiſcopos. Polydorus lib. 9 de Anglis.

Dunelmenſem eccleſiã rexit Gulielmus epiſcopus, & Montigomaticenſem Rogerius. Polydor. lib. 10.

Vuithebienſe cœnobium in Northumbria, celebre eſt ob Stephanũ monachum: ut Baleus indicat de Script. Ang.

Vuilhelmus rex numeratis apud Anglos ſacris ædibus, reperit 45017 parochialia templa. Habet autem in Anglia quilibet uicus, etiamſi uix uiginti ſit ignium, parochiale tẽplũ: ut ex Scotorum annalibus Ioãnes Maior lib. 3 cap. 6. hiſtoriæ Scotię annotat.

Et Scotia eccleſijs hoſpitia præbuit. Nam Anshelmus fratres quoſdam ſe eò miſiſse, in epiſtola ad Alexandrum Scotię regẽ ſcribit. Michaelis Glaſgirenſis epiſcopi in Scotia, Polydorus lib. 9 de Anglis meminit.

In Hybernia. Anshelmus enim Muriarolachum eius inſulæ regem orat, ut epiſcoporum ordinationem, quę minus ritè fieri narrabatur, & uxorum commutationem, & coniugij diſſolutionem ſpõtaneã corrigat: in epiſtola ad eundem. Et Ioannem monachum, qui Mekeloburgenſis epiſcopus deſignatus eſt, ex Hybernia prodijſſe, ſcribit Trith. in Chron. Hirſaug.

DE PROPAGATIONE.

ETſi ſuperiori ſeculo in Vngaria cœpit colligi Eccleſia ſub rege Geyſa: tamen inter priuatos ferè homines id factum eſt: ac proceres & nobiliores in ea gente idolorum cultui adhęrebant, qui etiã adhuc publicè exercebatur. Sed Dominus noſter Ieſus Chriſtus fortem armatum ſubinde magis magisq; repreſsit, & regnum ſuum ampliauit, uſus ad eam rem ſacerdotum & piorũ gubernatorũ opera. Nam Adelbertus Pragenſis epiſcopus cum ſuis ſocijs ſemina diuini uerbi in ea gẽte paſsim iaciens, Stephanum regem baptizauit, deq; uera religione inſtituit: & poſtea Aſtricus cũ diſcipulis in Pannoniam uenit, qui ad radicem montis Ferrei, cœnobium regijs ſumptibus ędificauit, in quo ſcholam aperuit, & præparauit Eccleſiæ miniſtros. Bonifacius quidam ex diſcipulis eius, in inferiori Pannonia uerbũ Dei prædicauit. In Poliana uerò regiõe, Benedictus & Andreas eremitæ, aliquot Chriſto lucrifecerunt. Hos adiuuit rex Stephanus etiam ſuo neruo. nam idololatriam abrogari, & Chriſtianam religionẽ ſuſcipi graui mandato edixit, pœnasq; in blaſphemos & graſſatores conſtituit: epiſcopatus uerò Strigoniẽſem & Colecẽſem, aliosq; quoſdam in Vngaria erexit, eosq; Põtificis autoritate cõfirmari curauit, atq; ita ultrà citraq; Danubium, in Getas ac Sarmatas uſq; uerã pietatẽ ꝓpagauit. Ad hanc rẽ nõ parũ ꝓfuit ei Heinrici Secũdi imperatoris adhortatio, auxiliũ & affinitas. Nã Giſlam filiã ſuã ipſi dedit uxorẽ, ut pleriq; omnes ſcriptores aſſerunt, ꝑter annales Vngarorũ, qui Giſlam Guilielmi filiã fuiſſe affirmãt. Ea aũt mulier Chriſtiana & pia, ſiue regẽ antea baptizatũ, ut Bonfinius narrat, in fide cõfirmauit: ſiue adhuc idololatram, ut Sigebertus ſcribit, eò adduxit, ut ſe & totã gentẽ Vngarorum baptizari expeteret, Anno Dñi 1010. Ac tũc quidẽ publicè tota gẽs Chriſto nomẽ ſuum dedit: ac cœperunt extrui, exornari ac locupletari tẽpla & monaſteria. Quinqueccleſienſem epiſcopatũ Maurus ſuſcepit regẽdũ. In Alba regia baſilica in honorẽ Mariæ extructa eſt. Nã ſupſtitio illa de ſanctorũ mortuorũ pręſidio & cultu magis, quàm uera de Chriſto mediatore & ſaluatore doctrina, à põtificijs eſt teneræ illi Eccleſię inſtillata: & rex edicto, feſtis & ieiunijs ſolennib. Mariã ut dominã coli iuſsit: epiſcopum uerò illius Eccleſię multis priuilegijs ornauit, eũq; nulli ꝑter Romanũ põtificẽ ſubeſſe, & ſolũ reges & reginas Vngarię inaugurare ꝑcepit. Apud Budã cœnobiũ Petri & Pauli ædificare cœpit, qđ Ladislaus poſtea abſoluit. Tranſyluani etiã uicto et capto Giula, fidem Chriſtĩ partim ui, partim ſpõte amplexi ſunt: & ipſe Giula cũ uxore & liberis baptizatus & dimiſſus eſt à Stephano.

Beſsi etiã & Bulgari ab eo graui bello uicti, Chriſtiani facti uidentur. Bonfinius Decad. 2. libro 9.

Miſca etiã dux Polonorũ, cũ populo ſuo conuerſus eſt fermè eodẽ tẽpore, quo Vngari: ut Bonfinius indicat Decad. 2. lib. 1.

Sorabos & randalos ad Elyſtrã Miſniæ fluuiũ habitãtes, Vuiliberti Mersburgenſis prędicatione, in Chriſti caſtra, abiecta ethnĩca idolomania, tranſijſſe, ſub annum 1007, in Chron. Mersb. lib. 2 cap. 6 ſcribitur.

DE AMPLIATIONE *Eccleſiarum.*

APud Danos Othingarus iunior Ripenſi, cui ꝑerat, epiſcopatu plurimum adaucto, in Fioniã, Selandiã, Scaniã ac Sueoniã, maiorũ ſuorũ more excurrit, ut uel à pietate alienos ſacris imbueret, uel iã edoctos confirmaret: ut Cranz. lib. 3. cap. 38 indicat.

Heinricus Imperator reddita Germanię, Gallię, Italiæ pace, quòd liberis careret, in caſtello ſuo Bãberga ædẽ põtificiã ſacris deſtinat, Benedictinæq; ꝓfeſsionis monachis cõtuberniũ extruxit: pleraq; prędia, uicos, ſyluas, caſtella, arces, oppida Auſtriæ, Boiariæ, Charionũ, Styriorũ, Lyburnię, Noricorum, Breonum, ſicuti alijs pontificibus Boiorum, Reginoburgẽſi, Iuuauenſi, Fruxinẽſi,

So-

Sobonenſi, Bathauenſi, Bambergenſibus quoq; myſtis perpetuò donat, quæ adhuc poſsident. Hi s quoq; Abudiacum,incunabula ſua,addicit. Inſuper ſuũ patrimoniũ, dotẽ Chunegundæ,iiſdem deſtinat ſacerdotibus:ut Auentinus lib. 5. Annalium refert.

Vnuuanus Hamburgenſis antiſtes, omnes ſuæ diœceſeos lucos, quos ſtulta quadam teuerentia, ſuperſtitioſa plebecula frequentabat, penitus excidit, ac in iiſdem locis templa conſtitui fecit, ſub Heinrico Secũdo. Teſtis eſt Cranzius in Metropoli lib. 4. cap. 1.

Heinricus Francorum rex, cum Eudonẽ Campaniæ & Balduinum Flandriæ comites, arcibus & oppidulis quibuſdam felici bellorum euentu exuiſſet: ut Deo hoc acceptum referret, D. Martini templũ, quod Camporum appellat, Pariſijs à ſe extructũ, ſecularib. ut uocant, repleuit ſacerdotibus: Anno 1034. Ganguinus lib. 5. De geſtis Francorum.

DE INSTAVRATIONE.

HEinricus Secundus, cui à pietate nomen fuit, multo labore & ære, ab Vngaris ſuperiori ſeculo uaſtata paſsim per Germaniam templa cœnobiaq;, reſtituit:& monachos, qui ob paupertatem ſuam profeſsionem abiecerant, ad officiũ ſuũ coegit: ut Auentinus lib. 5. Annalium narrat.

Vandalorum dux Godeſchalcus, cùm Chriſto tandem, infelici bellorum euentu fractus, nomẽ dediſſet: ſuos ſubditos, ut ab iectam religionem iterum amplecterentur, pro ſua autoritate compulit, quos habuit ſanè obſequentiſsimos. Reparãtur itaque per uniuerſam Vuagriorum, Polaborum & Obotritorum prouinciam, quondam dirutæ ædes rebus ſacris deſtinandæ. Horum exemplum Kycini, Circipani, cuncti Penis fluuij accolæ imitati ſunt.

Aduocantur præterea ſacerdotes & Eccleſiæ miniſtri, qui de doctrina Chriſtiana & ueris cultibus rudem plebeculam inſtituant. Quin & ipſe dux, cui uerè cordi erat pietas, ſæpius in cœtu Eccleſiæ, ſuorum animos miris uerborum blanditijs demulcere non eſt ueritus. Sub hoc quoq; duce, per ſingulas urbes cœnobia diruta, aut de nouo quędam erigebantur. Sanctorum uirorum canonicè uiuentium, monachorum, monialiumq; numerus ſubinde creuit: quibus Lubecæ, Aldenburgi, Raceſburgi, Leontij, & in alijs locis domicilia parata fuerunt. Mechelburgi (primaria Obotritorum principum fuit ciuitas) ubi ſuperiorib. annis unicum monialium fuerat cœnobium, ea tempeſtate tribus Deo ſeruientium hominum collegijs deputata fuerẽ loca ampliſsima: ubi Ioannes quidam Scotus, eius loci epiſcopus, multa Slauorum millia ſacro tinxit baptiſmate: ut Helmoldus cap. 20.22. & Cranzius in Vandalia lib. 3. cap. 1 & 3. indicant.

Andreas Vngarus, quò regio nomine facilius potiri poſſet, Vngaris petentib. ut ſibi ad paganiſmũ redire liceret, indulſerat. uerùm iam uoti ſui compos factus, ſententiam mutauit: graui propoſito edicto, ut omnis Vngariæ incola eá, quę per Stephanum olim regem plantata fuiſſet religio, amplecteretur: templa, baſilicę, aliaq; ſacerdotum collegia, in uniuerſo repararẽtur regno, ſub annum 1047. Bonfinius Decad. 2. lib. 2.

Plurimas in Aſia Eccleſias reſtauratas, poſt feliciter peractum bellum ſacrum, de quo ſuo nobis dicendum eſt loco, dubium non eſt.

DE CONVERSIONE.

MIſteuonem, Ethnicum Vandalorum principem, Chriſto nomen dediſſe, in Holſatienſi Chronico annotatum eſt.

CAPVT III.

DE TRANQVILLITATE ET *perſecutione:*

SVB HEINRICO *ſecundo.*

ELectorum ſuffragijs Henricus Boiorũ dux, Imperatorum primus, ad Imperij dignitatem poſt tertium Ottonẽ peruenit, circa ſalutis annum 1002. Doctiſsimus fuiſſe perhibetur, ac prudentiæ laude, eximiaq; in rebus gerendis felicitate præſtans. Præterea ob ſingulare religionis ſtudium, non tantùm pij nomen, ſed & diuorum catalogo inſcribi meruit: ut Auentinus ſcribit. Iuſticia & ſanctitate ipſum inſignem fuiſſe, Helmodus cap. 16. in Slauorũ Chronico teſtatur. Ac legem eum tuliſſe Hermannus Gigas refert, ut qui cunq; politicæ pacis turbator extiterit, ſine ullo conditionis aut dignitatis reſpectu, ſecuri feriretur.

Dulci quidem, ſub ipſius imperio, Eccleſia fruebatur pace. Sacerdotes enim & monachos benignè fouit, ac multis donauit theſauris et immunitatibus: monachorum, ſacerdotum & monialium contubernia, ſuperiori ſeculo ab Vngaris paſsim uaſtata, magnis impenſis reparauit: profugos reuocauit, ſuiſq; reſtituit collegijs. Ac, ut uno uerbo dicamus, Aureum, hoc impetante, in Eccleſia uigere ſeculũ uidebatur: per ipſum enim tota Germania, Gallia & Italia erant pacatiſsimæ.

Habuit tamẽ Eccleſia ab externis ſuas afflictiones. nã circa ſalutis annũ 1012, ut Palmerius

merius annotat, Hieroſolymitanũ templũ à Calipha Aegyptiorũ principe, cui ꝓbroſe Chriſtianiſmus à ſuis (matre enim Chriſtiana natus erat) obiectus fuerat, ſui purgandi gratia, ut Antoninus indicat, uaſtatũ, Ethnicis ſacris pollutũ, ſacerdotesq; cũctos inde eiectos, idem Zonaras tomo 3. ſcribit. Eiuſdẽ cladis cõmemoratione, ut uidetur, Vrbanus ſecundus in quodam Galliæ conuentu, Imperij proceres, ut contra Saracenos arma ſumant, mouere conatur, cum inquit: Scio ego neminem hîc eſſe, qui non aliquando audiuerit, quæ non multis antè annis in Syria acciderint, circa eam terram quæ Sancta dicitur. Turci, Saraceniq;, & alia infanda gentiũ nomina, Chriſti regis noſtri ſepulchrũ armis occuparũt: nullũ Hieroſolymis fuit tẽplũ, nulla ara, nullus pietatis locus, quẽ nõ ſacrilegę manus aut euerterint, aut in propbanos uſus mutauerint. Cœtus ille piorũ hominum, qui cũ urbe captus eſt, partim tormẽtorũ metu fidem abnegare eſt coactus: partim, quia id facere recuſarent, per ſupplicia & cruciatus martyrium tulêre: ſanctiſsimæ mulieres ex tota ferè Europa illuc profectæ, non tam ad inſolentiſsimi hoſtis libidinem explendam, quàm ad noſtrũ dedecus, monſtroſis ſunt cõcubitibus uexatæ. Sabellicus Enneadis nonæ libro tertio.

Et Venedi intima Germanię incolentes, Saxoniam uaſtarunt, & ſacerdotes crudeliter trucidarũt: uerùm Heinricus bellica manu eorum furores compeſcuit, & cũ tributo quotannis ſoluendo, religionis iugo colla ſubmittere eoſdem compulit.

Perſecutioni & hoc annumerandum uidetur, quòd Adelbero & Heinricus Boiorũ duces, Chunegundę Imperatricis fratres, & Vuelpho quidam, cui Irmindruda eiuſdem Imperatricis ſoror nupta erat, aduerſus Imperatorem conſpirant: ab eo dotẽ, patrimoniumq; Chunegundæ (liberis enim carebat Imperator) ſacerdotibus diſtribui: nihilq; aliud agi, quàm ut feneſtra ſcelerib. aperiatur: alioqui ocioſis ſacrificulis paupertatem Chriſti profeſsis, nihil illis cum ditati forẽt flagitioſius futurum, conquerentes. Auguſtam ergò Rhetorum expugnant, diripiunt, incendũt: Brunonem fratrem Imperatoris, urbis Epiſcopum, in fugam conijciunt: Angelbertum Fruxinenſem præſulem ſuppetias illis ferentẽ, recedere cogunt. At Heinricus hos infeſta acie inſequitur, & dignas de eis pœnas ſumit.

Sanctus quoq; Colomãnus Scotus, per idẽ tẽpus in Auſtria ab incolis, tãquã ab hoſtibus miſſus explorator, fune de arbore ſuſpenditur: cuius innocentiã ſtatim miracula diuinitùs edita declararũt, ut Auentinus annotat.

Reliquerat Geiſa Vngarorum rex, qui circa Salutis annum 997 in uiuis eſſe deſijt, Stephano filio pacatiſsimum Eccleſiæ ſtatum: quẽ pro uirili ipſe quoq;, cũ Gisla cõiuge pietatis ſtudioſiſsima tutatus eſt. Verũ Giula Stephanũ ſuũ auunculum Chriſtianã religionẽ edoctum, eiq; plurimum operę & ſtudij impẽdere ęgrè ferẽs, uerbis ſępius corripuit, ac tandẽ eum armis ad patriã cogere religionẽ tẽtauit. Sed irriti fuêre Giulę conatus. Bello enim ſuperior factus Stephanus, auunculum ſuum captũ cuſtodiæ tradidit, uſq; dum miteſceret. Sicq; Eccleſia ſub Stephano rege, ad annos ferè quadraginta ſua habuit halcyonia: ut Bonfinius lib. 1. Decad. 2. ſcribit.

Brunũ quẽdã epiſcopũ à Prucis uarijs tormẽtis religiõis ergò, ut apparet, excruciatũ, pedib. manib.q;, ac tãdẽ capite trũcatũ eſſe anno Salutis 1008, Marianus Scotus indicat.

Normannos à uera religione alienos, Friſiam integro biẽnio, ut Sigebertus teſtatur, cõtinuis bellis affligentes, plurimum damnorũ Eccleſijs intuliſſe, nõ eſt dubiũ: præſertim cũ illi populi religiõis cauſa pluribus ꝓuincijs omnibus ſeculis fuerint moleſti: Sigebertus annum 1009. & 1010 aſsignat.

Sueno Dacorũ rex ſubacto totius Angliæ regno, tãta crudelitate in deuictos uſus eſt, ut nec ſacerdotibus aut rebus ſacris parceret. Plura enim cœnobia ſuis donarijs ſpoliauit, eorumq; agros igni ferroq; depopulatus eſt. Ac ſanè homini impio, & Anglicũ nomen delẽdi, & religionem Chriſtianam ſimul ex omnium mortalium pectoribus euellendi, non tam uoluntas quàm facultas deſuit. In illis turbis Elphegus Cãtuarienſis epiſcopus, martyrio affectus eſt. Facta ſunt hæc anunm Salutis circiter 1013, ut Polydorus lib. 7. Anglicæ hiſtoriæ autor eſt.

Bernhardus Saxonum dux, rerũ poſt patrem Bennonem potitus, totam cõtra Heinricum Imperatorem irritauit Saxoniã, Eccleſias turbauit: et ſi quæ ipſius contradicerent ſentẽtię, prorſus uaſtauit: pręterea Vuinulorũ gentem, cui ipſe tũ dominabatur, ad paganiſmum redire pecuniarum exactionibus coegit. nam neq; ſacris neq; prophanis potuit exatiari bonis. Helmoldus & Cranzius in Metrop. & Vandalia.

Bernhardi etiam filius armato milite Friſiam ingreſſus, Bremẽſis eccleſiæ agrũ grauiter infeſtauit & diripuit, cũctosq; Eccleſiæ miniſtros captos oculis priuauit: ut idem libro 4, capite 40 Metropoleos teſtatur.

Miſteuoni Vuagirorum principi, de Bernhardi Saxonũ ducis filiæ nuptijs prius ſpes aliqua facta fuerat: ſed non multo pòſt, conſilio & autoritate Theodorici Brandenburgenſis marchionis, qui in frequenti nobilium co-

um corona ipſum tanquam religionis hoſtem, & canem, ex tam illuſtri familia prognatę uirginis nuptijs indignum iudicarat, repulſam patitur. Hoc reſponſi accepto, Miſteuo ira excandeſcit, & licet multis precib. à Bernardo, præter cuius uoluntatem hæc facta credebantur, reuocaretur: ijs tamen locum dare noluit, ſed apud ſuos proceres de illata iniuria queritur, qui eum initiò, quòd perfidos Saxones nimium coluiſſet, liberè quidem redarguerunt, attamen ſi familiaritatē eorum deinceps, data fide, ſe euitaturum promitteret, nūquā ſe uiciſsim in uindicanda hac iniuria ſuo ipſi defuturos præſidio. Hac oratiōe armatus Miſteuo rem ſtrenuè aggreditur, & collectis undequaque magnis copijs, in Holſatos, & finitimos populos impetum facit. cæduntur magna crudelitate ſacerdotes, Eccleſiæ diripiuntur, templa ſolo æquantur: ac nemo cuiuſcunque conditionis, qui Chriſtiani putabatur eſſe nominis, à tanta clade immunis erat. Hāburgi tum ciues tum ſacerdotes captos, aut uarijs tormentis enecuerūt, aut triſtem ſeruitutē relicta patria ſubire coēgerūt. Nec ędificijs parcitū eſt. Aldēburgēſi quoq; urbe expugnata, Chriſtianos, qui eo loci ſemper fuēre omniū ſcriptorū teſtimonio frequentiſsimi, pecudū more mactarūt: ſexaginta presbyteris, inter quos Oddar ꝓpoſitus fuit, ad maiora reſeruatis mala. Illis enim capitum cutis in formam crucis ferro inciſa & diuulſa eſt: ac ligatis poſt terga manibus, omnib. ſpectandi per ſingulas Slauorū urbes ſtupenda immanitate protracti ſunt. ſicq; nullum ferè Chriſtiani nominis ueſtigium trans Albim reliquum manſit: ut Helmoldus cap. 16. in Slauorū Chronico ſcribit. Miſteuo tandem ipſe fidem Chriſtianā amplexatus, regno ſuo ab incolis eiectus eſt ac Bardeuuici exul diē clauſit extremū, circa Salutis annū 1025. Chronicō Holſatienſe.

Senonū apud Gallos ſacerdotib. & tēplis Bernhardū quendā plurimū damnorū intuliſſe: quos tamen Leothericus archiepiſcopus, Pariſiorū pōtificis auxilio ſtipatus, ab iniurijs uindicarit: Gāguinus lib. 5 prodidit, ſub Roberto Francorum rege.

DE TRANQVILLITATE ET *perſecutione ſub Conrado ſecundo.*

POſt Heinricum ſecundum, Conradus Francorū dux, cuius ſedes in Limburgenſi arce iuxta Spiram fuit, uir ſapientia & bellicæ rei peritia, nec non Eccleſiæ & pauperum cura inſignis, ut Antoninus refert, ad imperium acceſsit anno 1125. Magnæ hūc initiò excepēre turbæ. Competitor enim ei fuit Conradus patruelis ſuus, qui plurium principū, ipſius Imperatoris imperium detrectātiū, factiōe ſe munierat. Sed horū ambitiōe exploſa, & factiōe oppreſſa, ꝑcerū ac pontificū cōſenſu ipſe Moguntı cōſecratur.

Religionis aūt ſtudioſum hūc fuiſſe Imperatorē, uel inde colligere licet: cū Bruno frater germanus Heinrici anteceſſoris, Auguſtanorū epiſcopus, nouū Bābergenſem epiſcopatū tollendū cōſuleret, quē ipſe reb. Eccleſię minus neceſſariū, & Romano Imperio ꝓiudicialē iudicabat, apud Imperatorē ſui uoti cōpos fieri nō ualuit. Noluit enim pius Imꝑator ſemel Deo dicata bona in uſus trāſferri prophanos, ut Cranzius indicat. Et cōtra paganos (Cranzius Luſatios eſſe putat) qui expugnata Vuirbina Saxoniæ oppido, Chriſtianos miſerè trucidarāt, arma ſumpſit anno 1035. Cōtrac. & Vrſpergenſis referunt.

Suis tamē calamitatib. nō caruit Eccleſia, maximè apud Saxones. Vdonē enim Vandalorū principē, Miſteuonis, cuius ſuprà facta eſt mētio, filiū, q poſt patrē regno præfuit, tyrānide & Chriſtianorū odio illuſtrē fuiſſe, Helmoldus & Chronicō Holſatiēſe teſtātur.

Godeſcalcus quoq;, cognita Vdonis parētis cæde, ex Luneburgēſi cœnobio, ubi & literarū gratia commorabatur, repudiata ſimul religiōe exceſsit: & collecta ꝑditiſsimorū hominū manu, patris mortē ulciſci ſtatuit. Tantā igitur in Nordalbingorū terra ſtragē furore percitus, inter Chriſtianos edidit, ut nullū nō oppidū Holſatorū, Sturmariorū, & Tithmarſorū tāti mali particeps fuerit, duobus ſolūmodo utcunq; munitis oppidulis Ethebo & Bokeldeburgo exceptis, quò Chriſtianorum aliq cum cōiugib. & paruulis. confugerāt. Non multo tamē pòſt ad ſe reuerſus Godeſcalcus, mitior factus eſt: & omni gubernationis tēpore, quod certè ſatis longum fuit, Eccleſiæ tranquillitati plurimum ſtuduit: ut Helmoldus in Slauorum Chronico cap. 19 & 20 indicat.

Hermannus Hamburgenſium epiſcopus undecimus, magna armatorum militum copia inſtructus, Marconę cuiuſdā ſui officialis inſtinctu, ad cuius nutum cuncta ipſe in gubernatiōe faciebat, in propriam eccleſiā impetum fecit, eamq; omnib. exuit facultatib. circa Salutis annum 1035. quæ clades ſine plurima cæde uix fieri potuit. Chronicon Holſatienſe.

Apud Polonos Miecislaus dux, qui obijt anno Salutis 1034, unicum poſt ſe filium Cazimirum, ad regni gubernationē ob ætatē immaturā minus aptum, reliquerat. penes Rixam igitur reginam, pueri matrem, regia manſit poteſtas: qua mulier abuſa, omnium Polonorum odia incurrit. Potentiores namq; reginæ pro ſuo arbitro dominantis iuſſa contemnentes, regias inuaſerūt poſſeſsiones: & deniq; cùm clandeſtina odia

& ſi-

& ſimultates in apertam erumperent hoſtilitatem, cũcta factionibus & diſsidijs arſerũt. Regina uerita, ne fortè in ſe aut filium maius redundaret malum, clàm fugam cum filio arripit. Poſt horum diſceſſum cuncta cædibus replentur, latrocinia impunè perpetrantur, omniaq́; igni ferroq́; uaſtantur: neque miniſtris ſacrorum, templis, aris, ſacrisq́; parcitur, & in priſtinam barbariem atq; impietaté Polonia relapſura eſſe uidebatur. Latibula proceres & epiſcopi quærebant, ac erat miſerabilis ubiq; rerum ſtatus: nuſquam tuta fides, nihil cuiquã proprium. Acceſſerunt ad hæc mala & exterorum irruptiones. Ruſsi enim omnem Septentrionem, ſpectãtem Poloniæ oram, uaſtant. Prædislaus Boemorum dux, Meridionalem & Occidentalem infeſtat, oppida & templa diripit ac incendit quàm plurima. Quæ quidem multo tum incolarum tum ſacerdotum ſanguine peracta eſſe, quiuis facilè intelligit, Anno 1138. iuxta Cromerum lib. 4, de rebus Polonorum.

DE PERSECVTIONE ET TRANquillitate *ſub Heinrico tertio.*

SVcceſsit in regni faſtigio Heinricus tertius, filius Cõradi, patre nulla uirtutum laude inferior, comis, humilis, & cunctis affabilis: ut Nauclerus teſtatur. A' pleriſq; etiã ob caſtitatem nimium prædicatur. à coniuge enim abſtinuiſſe, eamq́; uirginem iam uita exceſſurus ſuis reſtituiſſe dicitur. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 47. Ac deniq; fœliciſsimũ regni ſtatum, hæreditario quaſi iure ad filium in regno ſucceſſorem, deuolutũ eſſe, in uita Heinrici quarti, q̃ Vuitichindi hiſtorię adiũctã eſt, teſtatũ facit. Nõ bella pacem diſturbabant (de tertij Heinrici ætate ſermo eſt) non claſsica quieté rumpebant, non rapina graſſabatur, non fides mentiebatur: adhuc iuſticia ſui uigoris, adhuc poteſtas ſui iuris erat. Eccleſię etiam curam nõ poſtremam ipſi fuiſſe, inde probatur. Cum enim Romæ tres ſimul de pontificia diſceptarent dignitate, magno cum Eccleſiæ malo, ipſe forti armatorũ manu ſtipatus, in Italiam abijt, remotisq́; tribus illis competitoribus, Bambergenſem epiſcopum ad tantum honoris gradum euexit.

Caliphæ Ægyptiorum principis morte, aliqua ad Chriſtianos Hieroſolymia inter medios leones degentes, pax redijt. Daher enim filius, icto cum Argyropylo Orietis Imperatore fœdere, ijs poteſtatem reparandi té plum & cultum ſuum cõceſsit, quod poſtea Conſtantino Monomacho imperante ſumptusq́; ſuggerente, perfecerunt, Anno 1048. Impij tamen præſides, Harpyis rapaciores, iniuſtis exactionibus pios premere non deſtiterũt: ut Tyrius libro de Bello ſacro, cap. quinto & ſexto indicat.

Sed ut ſuperiorib. ſecolis, ita & nunc Eccleſiæ halcyonia, quantulacunq; etiam ea priua fuerint, non extiterunt diuturna: ac licet Heinricus Imperator pro uirili in id ipſum incubuerit ſedulò, non tamé ſui omnino uoti compos fieri potuit.

Nam Normannorum gentem, quæ à prioris Heinrici temporibus in Calabriæ, Sannnæ, Campaniæq́ue partes cõfluxerint, cuiusq́ue concurſus ob belli peritiam Italia gratior initiò fuerat, nunc numero et uiribus auctam, ipſos indigetes bello premere, iniuſtum dominatum arripere, hæredibus legitimis caſtella, prædia, uillas, domus, uxores etiam, quib. libuit, per uim auferre, res Eccleſiarum diripere, poſtremò diuina et humana omnia, prout uiribus plus poterant, iura confundere, Imperatori Leo nonus Rómanorũ pontifex queritur, et contra eoſdem arma ſumit perit, Anno 1053, ut Hermannus Contractus indicat.

Inter alias, quib. Romanus attriuit Neomago clades, domum regiam incendit, ciuitatem Viridunenſem cepit, et maiorem in ea eccleſiam in cineres redegit, Anno 1046, ut Schafnaburgenſis indicat.

Gregorium Romanum, multas iniurias à Lõgobardis illatas pertuliſſe, Petrus Damianus in epiſtola ad Vdalricum Firmanum epiſcopum indicat.

Poſt Stephanum, Vngarico regno Petrus, ex ſorore ipſius nepos, (filio enim quem habebat unicum, Emerico paulò ante ſuum obitum orbatus fuerat Stephanus) Giſlę opera & arte potitus eſt, homo crudelitate & libidine ſtupenda inſignis. Myſtas enim, ipſum ob enormia peccata redarguentes, loco mouit, ac ſuæ farinæ ſacrificulos ſubſtituit: ut Auentinus lib. 5. refert. Sed tertio regni anno ab optimatibus, præfectis, militũq́; tribunis regno iterum eijcitur, ac in eius locum Aba, quem alij Albonium, plerique Ouoné nuncupant, omnium ſuffragijs ſurrogatur. Sed hic quoque uix triennium regno præfuit, quo plurium tum epiſcoporum, tum ciuium odia, ipſe Aba ob inſignem crudelitatem incurrerat. At Petro, per Heinricum, cuius contra Abam implorauerat opem, reſtituto, omnes antiſtites & optimates, Cæſare iubente, ultrò in eius manus iurarunt, ſe perpetuò Regis imperata facturos, neque legitima unquam obſequia detrectaturos. Sed cum iam Petrus ſe tutum ab omni periculo exiſtimaret, Romanorum Imperatoria authoritate fretus, cuncta pro ſua egit libidine: conctisq́ue ciuitatibus & oppidis Germanos, quorum opera regnum recuperarat, Italosq́;, Vngaris poſthabitis, præfecit: quòd plerique optimates indignè ferebant. Nec

Eccleſiæ eum ſatis æquum fuiſſe, inde animaduerti poteſt, quòd cum politicis ſimul ipſi antiſtites de reuocandis Andrea & Leuenta exulibus, in conſilio ſtatuunt. At uulgus fidei iugum facilè excuti poſſe ex hac nouitate, & rerum quæ imminebant mutatione, ſperabant.

Andreas itaq; & Leuenta, paribus uotis ab exilio contra Petrum reuocati, promiſcuæ multitudini, quæ ad eoſdem in Nouo caſtro commorantes confluxerat, promittere cogũtur, ſe permiſſuros, ut uniuerſus populus pagano uiuat more, Scythicaq́; recolat numina: præterea epiſcopos, ſacerdotũ collegia, Chriſtianos, & maximè peregrinos, pro ſuo arbitrio affligat ac trucidet: deniq; baſilicas & tẽpla diruat. Ipſi enim cũ ſine ꝑmiſsiõe hac regno ſe rurſus potiri poſſe diffiderẽt, ultrò poſtulatis annuerũt. Vulgus itaq; religione penitus abiecta, in Chriſtianos omnes, præſertim in epiſcopos & ſacerdotes, adeò ſæuijt, ut Chriſtiani nominis memoria ſimul interciderit. Eccleſiæ quoq; dirutę, & ſuis bonis ſpoliatę ſunt. Gerardus Canadinenſis, Beztertus, Buldus & Benetha epiſcopi, de regum aduentu certiores facti, ultrò, ut honorificè eos excipiant, obuiã ꝓcedũt. Quũ ad Giodi pagũ ueniſſent, in diuæ Sabinæ templo rem prius ſacram facere decernunt, quàm regulis occurrant. Ibi Gerardus ſocios pręmonuit, iã diem martyrij cũctis imminere: id enim ex nocturna ſe cognouiſſe uiſione, ubi Chriſtus in B. Mariæ tabernaculo ſanguinis ſui calicem propinarit ſingulis, excepto Benetha. Peractis ſacris, iter uerſus Peſtum ineunt. Gerardus ob uiæ aſperitatem & uires deficientes curru uehitur. Verùm ut ad Danubium peruentum eſt, regulorum comites facto agmine impetum in eos faciunt, ſaxisq́; petunt. Gerardum tandem curru in præeminentem ſubuehunt rupem, indeq́; præcipitem agunt. Ac cum palpitanti cordi ſpiritus aliquis adhuc ineſſe putaretur, haſta transfoditur. Benetha uerò, regulorum interceſsiõe ex hoſtiũ liberatur manib. Eo quoq; die magnus ſacerdotũ, fideliumq́ue numerus, pari crudelitate abſumptus eſt.

At Andreas regio iã diademate potitus, circa Salutis annum 1047, ſtatim contra uulgi furorem, pro Eccleſiæ pace eiuſmodi edictum propoſuit: Quicunq; Vngarus, Vngariæ'ue incola, peregrinus'ue frequentans, depoſito pagano ritu, cæremonijsq́; Scythicis abrogatis, quas rex, quia uſus ita poſtularat, paulo antè permiſerat, ad ueram Ieſu Chriſti fidem e ueſtigiò non redierit, ac ſacram legem à diuo rege Stephano traditam nõ receperit, capitalis eſto. Vicus, oppidũ, & ciuitas quæq;, demolita tẽpla baſilicasq́; reficito: põtifices, collegiaq́; ſacerdotũ priſtino more obſeruato, & pareto: Chriſtianorum ritus reuocato: Prophanas cęremonias, falſosq́; deos exigito, eorũ ſimulachra demolitor. Si quis magnis uerisq́; numinib. ac ſacerdotib. maledixerit, fecerit'ue, Deûm hominũq́; hoſtis eſto. Si quis ſacra legerit, lecta cõtinuò reſtituito: quicũq; ſacro, uel quouis alio humano ſanguine manus fœdarit, commiſſa piacula expiato. Vngarus demum quiſq; cædibus, latrocinijs, ac cætera denique ui & iniuria abſtineto. Sanctionem igitur quicunq; contempſerit, aduerſus'ue iuerit, capitis ac rerũ omnium reus eſto.

DE TRANQVILLITATE ET *perſecutione ſub Heinrico quarto.*

HEinricus quartus admodum puer, defuncto patre ad imperiũ acceſsit: cui annis ferè quinquaginta præfuit. Vir præſtantiſsimi & acerrimi ingenij, linguæ facundia præſtans: in bellis uerò gerendis ſingulari præditus erat fœlicitate. Ac licet ipſe cunctis eſſet benignus, & pacis ſtudioſiſsimus: tamen Romani pontifices, eorumq́; mancipia epiſcopi, plurimarum in imperio turbarum extitêre autores, ut ſuo loco dicemus.

Sub idem ferè tempus & Iſaacius Comnenus in Oriente rerũ ſumma potitus eſt, homo arrogans, rapax, non ſacris, non prophanis abſtinens bonis: at in patriarcham Michaelem, ſuosq́; nepotes mirè beneficus & gratus. Verùm non fuit ea firma, diuturnaq́; inter ipſos familiaritas. Patriarcha enim Imperatori ſuperbia non cedebat, ſed imperare pro ſuo libitu uolebat. Quæ cum Imperator æquo animo ferre non poſſet, ipſum & nepotes eius in exilium ire iubet. Deinde cum de abrogando illi patriarchatu per conficta crimina cogitat, obitus Michaelis ei nunciatus eſt. Ibi ille ſtatim mutata ſententia eiulauit, & cadauer ab exilio reuocatum honorificè ſepeliri curauit. Zonaras tomo 3.

Deſijt & hac tempeſtate Hieroſolymis Chriſtianorum tranquillitas. Turcæ enim Diogenis & Michaelis Parapinatij luxu & ignauia, præter Perſiam & Aegyptum, cuncta ferè Aſię loca ſuo ſubmiſerunt iugo: imò ad ipſam Conſtantinopolin ſuum extenderunt imperium. Capta autem ab ijſdem & Hieroſolymorum urbe, tanta quotidie immanitate pij preſsi fuêre, ut omne quod ſuperioribus ſeculis mali uel ipſis uel maioribus ſuis acciderat, leue quiddam præ hiſce afflictionibus putaretur. Idq́; iugum annis ferè triginta ferre coacti ſunt, uſq; dũ ſolenni illa expeditione, quæ Gotfrido Lotharingo duce ſuſcepta fuit, terra ſancta recuperata

cuperata ſit: de qua ſuo loco. Tyrius lib. 1. de Bello ſacro.

Magnificè prędicat Eccleſię in orbe Chriſtiano pacem Petrus Damianus, in epiſtola ad Nicolaum 2, Romanę ſedis antiſtitē, qui ſub initiū imperij quarti Heinrici ea dignitate functus eſt, his uerbis: Nunc iu ſagena Petri, te Nicolao clauem regente, ſub tranquilla pace tota Chriſti gratulatur Eccleſia. uentorum quippe ſe turbines reprimunt, procellarum ſpumantium uolumina conquieſcunt, miteſcunt maria, totaq; uidetur cœli ſerenitas innouata. Cum igitur ſub ſancto pontificatu ueſtro iucunda pace uniuerſalis Eccleſia potiatur, canis meis & grandęuæ iam ſenectuti quæſo requies non negetur. Verùm Hildebrando monacho ad turbas nato, ad pontificiam dignitatem euecto, turbæ grauiſsimæ exortæ ſunt hac occaſione. Decreto ſanxerat Heinricus tertius Imperator, ad cauenda in Romana eccleſia diſsidia, ut nullus pontificum Romanam conſcenderet cathedram, niſi de conſenſu Romanorū Imperatoris. Hildebrandus uerò exploſo hoc decreto, nequaquam Imperatoris uoluntatem requirendam aſſerebat. Imperator contrà ui & armis pugnando, patris legem ratā haberi uolebat. Præterea à multis retrò ſeculis quaſi hæreditario quodam iure, penes Imperatores Romanos erat poteſtas, epiſcopatus Imperij terminis incluſos ꝓ ſuo arbitrio, iuſta tamē adhibita ratione, diſtribuendi. Quod itidem Hiltebrandus fieri uetuit. Mortuo itaque aliquo epiſcoporum, Imperator alium, alium quoque Papa ſubſtituit, qui deinde mutua excommunicatione ſæpius de loco certarunt. Eam ob rem, Papa Imperatorem anathematis fulmine ferijt: & Imperij proceres, ut repudiato Heinrico alium eligant, non tam ſolicitauit, quàm coegit. Eius mali nō poſtremus erat incentor Halberſtadenſis epiſcopus, qui multos Germaniæ principes & epiſcopos, apud Saxones in primis, ab Imperatoris fide auulſit. Habebat & Heinricus ſuos in utroq; ordine fautores, qui habitis ſynodis, ipſius Romani pontificis in Imperatorem excommunicationem non ſolùm damnabant, ſed idem in ipſum retorquebant telum.

Imperator hinc longiſsimam Imperij calamitatum texi telam, facilè pro ingenij ſui acumine perſpiciebat: ineundæ igitur pacis gratia Romam ire feſtinat. Interim Romani pōtificis partes defenſantes, Rudolphū quendam Sueuiæ ducem, in Imperij dignitatem collocant. Quo cognito, Heinricus ab itinere cœpto pedem in Germaniam retulit: & collatis cum Rudolpho ſæpius militaribus ſignis, tandem ſuperior fuit. Moguntinum, aliosq; epiſcopos ſuis dignitatibus exuit: Giſelbertum Hirſaugiēſem abbatem, cum alijs ſexaginta monachis, cœnobio exturbauit. Idem plurib. alijs, à Romanorum pontificum partib. contra ipſum ſtantib. fecit, ut Trithemius ſcribit. Eadem etiam ſuarum partium epiſcopis fortuna erat. Poſt tantam uictoriam, Heinricus magna cum feſtinatione Romam contendit, eamq; ui expugnat: & deiecto ſua ſede Hildebrando, omnium malorum face, ut Sigebertus ſcribit, epiſcopum Rauennatenſem in locum eius ſubſtituit. Ea de cauſa hiſtoricorum uulgus pōtificib. addictū, Heinricū hæreſiarchā, & Romanæ eccleſiæ turbatorē & perſecutorē proclamant. Sed iudiciū eſto penes pios & candidos lectores, quib. pontificię fraudes & machinationes in ſuo primatu & totius orbis dominio cōtra Chriſti præceptū ſtabiliendo, non ſunt ignotæ: quas ipſi pontificij ſcriptores nō obſcurè ſæpius, etiam inuiti prodere coguntur. Vnde enim id iuris habet Romanus papa, ut Dei ordinationi, ut Paulus magiſtratum ex ſpiritu Dei uocat, temerè reſiſtat?

Extat & alia Damiani epiſtola ad Cadaloum Parmenſem, qui Romanæ ſedis dignitatem ſibi arrogauit, ubi triſtis Eccleſiæ ſtatus meminit, cuius ipſe Cadalous autor fuerit. Rogandus eſt, inquit, Deus omnipotens, ut ſopitis errorib. ſimultatum, in Eccleſia ſua pacis atq; concordiæ, quæ per te ſciſſa eſt, ſtabiliat fundamentū. Verùm de his Capite Octauo copioſior extat narratio.

Dederat Treuirenſib. præter cleri & populi uoluntatem, (ut Schafnaburgenſis teſtis eſt) Heinricus Imperator Conradū quēdam Colonienſis eccleſiæ præpoſitum, epiſcopum. Theodoricus itaq; Treuerici agri comes, populi inſtinctu, ipſum ad ſuam iam Eccleſiam euntem, cæteris qui eum comitabātur, terrore inopino perculſis, & fuga ſalutē quærentib. intercipit, moxq; militib. trucidandū dedit, qui in uicina ſylua, ex rupe ter eum pręcipitem agunt: ex quo lapſu ſolum fregit brachium: tandem transfoſſus eſt, Anno 1062, iuxta Contractum, & Marianum Scotum. Sigebertus & Schafnaburgenſis annum habent 1067.

Eiuſdem Imperatoris duces, quib. belli adminiſtrandi contra Otthonem Boium demandatum erat negotium, Eccleſias in Otthonis prouincia miſerè uaſtarunt: circa Salutis annū 1070: & Schafnaburgenſis.

Harteſburgenſem eccleſiam, uicini coloni fugatis canonicis, & altaribus fractis, in puluerem redigunt, ſanctorum reliquias diſpergunt & comminuunt, Anno 1074. idē.

Circa idem ferè tempus, Colonienſes ciues Imperatoris gratiam promereri cupien

tes, Vuormacienſiũ exemplo, qui aliquañdo ſuum præſulem in Imperatoris uerba iurare derrectantem, dignitate & loco deieceranr: in ſuum quoq; archiepiſcopum, incirante eos quodam adoleſcente feroci & petulante, epiſcopi inſolẽtism & iniuſtum eius imperium minimè tolerandum, furibundo perſuadente uulgo, inter cœnandũ impetum faciunt, ſaxaq́; & tela in eum conijciunt: quoſdam menſæ adminiſtranres occldunt, cæteros in fugam uertunt. In illo aurem tumultu, ipſe diabolus galea & lorica armatus, diſcurſare, & claſsicum canere multis uiſus eſt. Archiepiſcopus ſuorũ ope per medios hoſtes & micanria arma ęgrè in ædẽ D. Petro ſacrã deducitur, ubi mox fores nõ modò ſeris obſerantur, & uectib. ſed ingẽtes quoq; moles aduoluũtur. Furit inſanum uulgus foris, ſcturatur omnia epiſcopalis ſedis penetralia: omnia prędę ſunt, uaſa uinaria in cellis perforantur, uinum effunditur: epiſcopi quoddam ſacellum, ubi ſacra uaſa, ac pontificalia repoſita erant ueſtimenta, diripitur. Tandem cum archiepiſcopum in templo, murotum firmirate fretum, latêre cognouiſſent, illud omnes ſimul obſident, & epiſcopum ſibi ocyùs reddi poſtulant, ni uelint igni remplũ tradi. Qui epiſcopo aderant, id couſilij dabãt, ut ipſe mutata ucſte clàm aufugiat: ſic enim & uitę periculũ, & templi conflagrationem euitare licere. Protracta aurem ſeditione ad mediũ uſq; noctis, cùm cũcta tenebris, caligine & armis horretent, epiſcopus pet quoldam ſecretos ex templo meatus, in domum muro ciuitatis uicinã petuenit. unde pararis quatuor equis, paucisq́; eum comitantibus, urbe educitur, ſicq́; noctis beneficio hoſtium manus effugit. Quo elapſo, templi fores reſerantur, moxq́ue carernatim irruenres ciues omnia perluſtrant loca, archiepiſcopũ quęrenres. Verùm cum deluſos ſe uiderent, urbis propugnacula conſcendunt, quo contra epiſcopum, ſi fortè armato milite ſuam repetiturus eſſet ſedem, ſeſe tutari ualerenr: ut idem refert.

Haud diſsimili ratione & ab altera parte tractabãrur Eccleſiarum antiſtires. Theodoricum enim Verdunenſem præſulem, uirum ptobatæ erga Heiuricum Imperatotẽ fidei, eiusq́; cauſæ addictiſsimum, cũ ipſum in Italiam profectum, paucorum dierũ interpoſito itinere inſequeretur, Adelbertus comes de Caleuuo cepit, & cuſtodiæ tradidit: longoq́; tempore pòſt, ſoluto, quantum à comite exigebatur, redemptionis precio, irerum dimiſſus eſt, ſua inrerpoſira fide, nũquam ſe de illata iniuria uel corporalẽ uel ſpiritualem expetiturum uindictam. Eadẽ tempeſtate Vuelpho Boiorum dux, Rupertum Bambergẽſem epiſcopum, eiuſdem in Imperatorem fidei, per Boiorum terram in Italiam contendenrem, intercipit: aurum uerò omne, aliaq́; ornamenra quæ in comitaru eius reperir, ad eccleſiam Bambergenſem ultrò remiſir Vuelpho. At epiſcopũ ex uinculis ut dimirteret, nec precib. nec muneribus ullis flecti potuit. Facta hæc ſunt anno Salutis 1077, ut Schafnaburgenſis indicat.

Bochardum Montiſmotẽtiani dominũ, eccleſiæ illata damna cõpenſare coegit Ludouicus Francorum rex. Elbonem etiam Roſsiacum, Laudunenſem & Remorũ clerum infeſtantem, ui ad officium redire coegit. Eodem neruo Leonetum de Magduno, Aurelianenſem eccleſiam turbantẽ repreſſit. Teſtis eſt Gãguinus libro 6, ſub Imperio Philippi regis, qui tum adhuc in uiuis fuit.

Godſchalcus eriam, quem ſuprà Chriſtianorum hoſtem diximus, cum in Slauorum gente, quæ tertiò iam religionem abiecerat, conuertenda ipſe conuerſus plurimũ laboraret, martyr in urbe Lentzin, cum Eppone presbytero, qui ſuper altare à gentib. immolatus eſt, & multis alijs tum laicis, tũ clericis, occubuit. Eadem tempeſtate Anſuerus monachus, & cum eo alij Racesburgi lapidibus à Slauis obruti ſunt. Ioannes quoque Mechelburgenſium primus epiſcopus, cum cæteris Chriſtianis in ſua urbe captus, uinctus, fuſtibus cæditur, ſpectaculi loco per ſingula Slauorum oppida ducitur: tã dem cum a religione nullis ſe auelli pateretur tormentis, ſecuri percutitur: cadauer eius manibus pedibusq́; truncatum, cunctis calcandum in plateas abijcirur: caput uerò Barbari canto affixum, pro uictoriæ laude, Radigaſto ſuo, quem coleban, Deo immolarunt. Hæc in Slauorum metropoli Rethe geſta ſunt, mẽſe Nouẽbri, imperante Heinrico quarto. Ipſa quoq; Godſchalci uxor Danorum rege nata, cum cæteris pietati addictis mulierculis loris cæſa, nudaq́; dimiſſa eſt. Slaui retum ſucceſſu elati, duce quodam Bluſſone, cui Godſcalci ſoror nupra erat, Hamburgenſe ſolum igni & ferro infeſtant: Sturmarios & Holſatos aut proſternũt, aut uinctos in patriam mittunt: Hamburgum ſolo ęquant, ſacras cruces direptis eccleſijs comminuunt: Sleſuuigam, incolarum ac opum ſplendore & multitudine præpollentem Tranſalbinotum ciuirarem, penitus euertunt. Ad ſuos cum magna ptæda reuerſi Slaui, in domeſticos religiõem abijcere detrectantes, pari ſæuiũt ratione. Sicq́; omnis Slauorum gens ad paganiſmum redijt: ut Helmoldus in Slauorum Chronico cap. 22, 23, & 24, indicat. Crantzius in Metropoli lib. 4. capite ultimo, annum quo hæc facta ſint,

ſint, milleſimum ſexageſimumſextum annotat. Idem habet & Saxoniæ Chronicon.

Mortuo Godſchalco, regni adminiſtratio ad Buthue filium eius iure hæreditario deuoluta eſt: uerùm Slaui hoc, ne fortè patris necem ulciſceretur, repudiato, Cruconem quendam, cui & Crito nomen eſt, idololatram, & Chriſtianę religiõis acerrimum hoſtem ac perſecutorem conſtituunt ſibi principé, qui pietati deditos multis affecit malis: Helmoldo in Slauorum Chronico, cap. 25 teſtante.

Hildebrandum pontificem Centius quidam Romanus ciuis, ab ipſo propter ſacrorum uiolationem excõmunicatus, ut Schafnaburgenſis indicat, ipſa Dominicę natiuitatis feſtiuitate ab ara auulſum, graui prius ipſi uulnere inflicto, cuſtodię tradidit: ut Sabellicus & Vrſpergenſis teſtantur. Schafnaburgenſis annum 1076 habet.

Buggonem Halberſtadenſem epiſcopũ, Goslariæ circa Salutis annum 1088 interfectum, Vrſpergenſis annotat: uerùm cædis cauſam non exprimit. Eodem anno capta Sueuorum inſidijs Auguſtana urbe, Sigfridus eius loci epiſcopus cuſtodię traditur. idem.

Laici quidam Chriſtiani, arrepta ex Gregorij decreto, quo à ſacerdotibus maritis miſſas audiri uetuerat, occaſione, nullo nõ ſacro fungentes munere uiros exercuerunt malo, obedientiam debitam eis non pręſtitêre: ipſimet infantes, poſthabitis Eccleſiæ miniſtris, baptizarunt: aurium ſordibus pro chriſmate uſi ſunt, decimas ſacerdoti pendendas igni tradiderunt, panem à ſacerdotibus conſecratum pedibus conculcauerunt, & calicem temerè effuderunt, annum circiter 1074: ut Hedio tertia parte Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcribit.

Conradum Traiectenſem epiſcopum, à quodam mercatore Friſio, intra domeſticos parietes crudeliter occiſum, anno 1099, Sigebertus teſtatur.

Circa Salutis annum 1064, ſeptena cuiuſcunq; fortunæ & ſtatus hominum milia, Sigefridum Moguntinum archiepiſcopum, Traiectenſem & Bãbergenſem epiſcopos, in terram Sanctam ex quadam ſuperſtitione contendentes, ſecuta ſunt. Verùm Arabes ampliſsimæ prædæ cupiditate allecti, ex inſidijs eoſdem adoriuntur, plurimosq; trucidant: cæteri fuga arrepta, Caruaſalim oppidum petunt, ibiq; ſe contra hoſtium furores occludunt. Arabes hos ſtrenuè inſecuti, ad urbis mœnia militem quendam captiuum, & in crucis formam extenſum diſſecant, & uiſcerum diſpoſitionem omnibus conſpicientibus in eo inquirunt: ac ſimili modo cæteros ſe tractaturos captiuos minantur, niſi aurum & argẽtum, quod ſecum habeant, omne ultrò eis offerant. Sed tandem comitis de Ramula ſubſidio liberati ſunt: ex tanta autem multitudine, uix bis mille uiri anno ſequenti ad ſuos rediêre: ut Marianus Scotus, Sigebertus & Schafnaburgenſis indicant.

Prodita Byzantina urbe per Nemitzos Comneno, milites prædæ inhiantes, mox templa petiêre: eaq; ornatu, crateribus, phialis expoliarunt. uirgines Deo conſecratas, matronasq; ſtupris polluerunt: ut Zonaras tomo 3 narrat.

Hartuuicum Normannorum regem inſtructiſsima claſſe in Angliam impetum feciſſe, deuictoq; Haraldo rege, rerum ſumma potitum, omnes penè Angliæ epiſcopos in exilium egiſſe: in Eboracenſi uerò urbe ultra 1100 ſacerdotes, & laicos mille, horrenda crudelitate trucidaſſe, anno 1066, Sigebertus, Trithemius, Marianus teſtes ſunt. Polydorus Vergilius libro nono Anglicæ hiſtoriæ, hunc Normannum Guilielmum uocat, cui & Ruffi cognomen fuit: eumque occupato Angliæ regno, pecunias & ſacra uaſa ſolùm à templis & cœnobijs tolli iuſsiſſe: ex altera uerò parte Eccleſię ſalutẽ ſibi in primis curæ eſſe, cũctis uideri uoluiſſe. Nã id tẽporis cũ celebris antiſtitum conuentus Vintoniæ ageretur à duobus cardinalibus, ab Alexandro ſecundo pontifice Romano legatis, ad ſtatum rei Chriſtianæ apud Anglos recognoſcẽdum, meliorsmq; collocandum, ſi opus foret: aliquot tum epiſcopi, tum abbates de nonnullis criminibus accuſati, eius opera officio priuati ſunt. In ijs fuit Stigantus Cantuarienſis antiſtes, qui ſua dignitate deiectus eſt. Huic obiecta multa ſunt crimina, & illud in primis, quòd uiuo Roberto archiepiſcopo, Cãtuarieſem ſedem occupaſſet: deinde, quòd unà cum eadem, Vintonienſem epiſcopatum poſſediſſet: ac poſtremò, quòd pallium accepiſſet à Benedicto, ordine Romanorum pontificum decimo, quem ut perperam electum patres repudiarant. Hanc tamen rem ſcriptores nonnulli Guilielmo uitio uertũt, aſſerentes ideo eum procuraſſe Anglicos antiſtites honorib. deijciẽdos, quò eorũ in locum ſubſtituerentur aut Normãni, aut alij externi: quod & factum eſt.

Maugerium quoque Rothomagenſem epiſcopum, inſtinctu Mathildis coniugis ſuæ, quæ ob reprehenſionem epiſcopi, coniugium ipſorũ, quod ſanguinis propinquitate minus putabatur legitimum, improbantis, quique ea de cauſa utriſque ſacris interdixerat, uindictæ auidior erat, in exi-

lium eiecit, ſub prætextu, quòd ad res diuinas minus foret intentus. Sed poſtea facti utrique pœnitentes, ad expiandam tantam impietatis labem, tria conſtruxêre cœnobia, eaque multis prædijs & donarijs Ruffus locupletauit. ſimulabat enim qualemcunque pietatem, cum iam morti uicinus eſſet: ut libro nono Anglicæ hiſtoriæ Polydorus ſcribit.

Expugnata Angliſea inſula, quæ Vuallicæ gentis refugium erat, Hugo Salopiæ, & alter Hugo Ceſtriæ comites, quibus belli gerendi ſummam Guilielmus, quem diximus, Ruffus demandarat, inauditam penè in miſeros cuiuſcunq; conditionis homines exercuêre crudelitatem. Nam alios effoſsis oculis, alios inciſis narib. alios deſectis brachiis aut manibus, alios teſtibus abſciſsis deformarunt, fœminis paſsim ſimul ſtupro coinquinatis. Eſt memoriæ proditum, cuidam ſacerdoti, poſt oculum erutum & linguam præciſam, Dei nutu ſermonem fuiſſe reſtitutū. idem libro decimo Anglicæ hiſtoriæ.

Porrò rebus in Anglia paſsim, ut ſibi uidebatur Ruffus, pacatis, pro more ſuo domi adeò debacchatus eſt, ut regni interitus & uaſtitas, ab omnibus imminere crederetur. Anshelmus itaq; Cantuarieñſis archiepiſcopus, unus omnium pro patriæ ſalute excubias agens, regem monere auſus eſt, ut tandem aliquando manus ab alieno abſtineret: ac regis in primis eſſe, rempublicam, bona, fortunas ciuium tueri, defendere & conſeruare, recordaretur. Ruffus admonitionis impatiens, omnē ut effundat in Anshelmum bilē, uix ſe repreſsit, ac grandem ei mulctam dixit: quam tamen poſtea mitior factus ei remiſit, hoc ſolum expetens, ne ſibi deinceps ulla in re impedimento eſſet: ſed potius faceret, quod ex re eius quoquo modo eſſet. Quæ ut parum æqua, cum pius præſul ſe facturum conſtanter negaret, omnibus exuitur bonis, exin in exilium eijcitur à rege. Quo eiecto, libera in Eccleſiæ bona Regi fuit poteſtas, omnia in ſuum cōuertēs uſum. nemo enim ſacerdotum ipſi contradicere audebat. Pręfuit autē regno annis ferè 13: ut Polydorus ibidem, & Malmesburienſis lib. 4, cap. 10 & 11. de geſtis Anglorum referunt. Poſt triennium uerò, mortuo Guilielmo, per Heinricū regem læto populi & procerum Angliæ applauſu reuocatus eſt Anshelmus, ut ipſe in epiſtola quadam ad Paſchalem Rom. pontificem teſtatur.

Boleslaus deuictis Ruſsis, ad Polonos reuerſus, cuncta pro arbitrio ſibi licere putauit, magnaque crudelitate in deſertoribus plectendis uſus eſt. Libidinibus non ſolùm deditiſsimus fuit: ſed expoſitis pellicū infantibus, catulos ad earum admouit ubera. Subditos intolerabilibus preſsit exactionibus, ius non dixit. Stanislaus itaq; Cracouienſis epiſcopus, ipſum regem ex officio compellans, de uitę emendatione monuit, ne fortè ſua petulantia & ſibi & toti regno aliquod diuinitùs accerſat malum. Rex ſe admoneri indigne ferens, epiſcopum conuicijs & maledictis inceſsit: ab eoq; tempore in omnes occaſiones, ipſum ſua exuendi dignitate, intentus fuit. Stanislaus regias minas parum curans, & opportunè & importunè crebrius inſtitit. Tandē ipſi necem intentanti ſacris interdixit tota urbe. Ipſe uerò epiſcopus, paucis alijs ſacerdotibus eum comitantibus, in quadam Michaelis ęde extra urbē ſacra ſolus fecit. Quod cū rex cognouiſſet, furibundus cum ſatellitio idē petijt templum: & epiſcopo ad altare ſtāti, gladio caput adeò comminuit, ut collabentis cerebro parietes conſpergerentur. Corpus deinde à ſatellitibus è templo extractū, minutatim conciſum eſt, anno 1079: ut Cromerus libro quarto de rebus Polonorū, & Crantzius lib. 3, cap. 4 Vandalorū ſcribunt. Apud Vngaros, poſt Andreę regis interitum, Bela frater eius ſceptro potitus eſt. Fuit & is Chriſtianis ſatis æquus & beneuolus. cum enim Albæ dies coronationis peragendæ indictus eſſet, omnis multitudo etiam iniuſſa eò confluxit. Quæ commodam occaſionem ſe iam nactam rata, per præfectos, quos inter ſe pagatim crearūt, à Bela rege auitam petit reſtitui religionem: nouam uerò illam Chriſtianorum ſuperſtitionem aboleri, epiſcopos & ſacerdotes è medio tolli, ędesq; ſacras dirui. Rex poſt triduum ſe reſponſurum promittit. Interea pagorum præfecti paſsim apud ſuos concionabantur aduerſus Chriſti fidem: & ad delendos religioſos, animos cunctis augebāt. At ipſe rex interim tumultuarium cogebat exercitum, quo paganos coercere, & de factionum autorib. iuſtas pœnas ſumere poſſet. Tertio itaq; die, quo ſe reſponſurum dixerat, armatos milites ſtrictis enſibus immittebat in multitudinem effrenem, qui plurimos cædunt: ipſos uerò præpoſitos ad unum uſq; omnes captos, ex altis turribus præcipites agunt, captiuamque plebeculam partim uinculis uel carceri tradūt, partim loris cædunt. Sic dulci fruebatur pace triennio illo, quo regno pręerat Bela, Vngarorum eccleſia. Bonfinius lib. 3 Decadis 2 rerum Vngaricarum.

Chuni tamen Copulcho duce Cruli filio, in Vngariā ſæuierunt. Primo impetu Tranſſylua-

ſyluaniam inuadentes, homines & pecora iuxtà abegerũt, reliquis igni traditis. Tanta enim ijs populis naturâ ineſt immanitas, ut neq; deorum neq; hominum rationem habeant ullã: direptis rebus omnibus, populisq; in triſtem ſeruitutem aſſertis, in templa quoq; deſæuiunt, ſuccẽdunt aras, nec dijs hominibusq; parcunt. Teſte Bonfinio libro 4. Decadis ſecundæ.

Iuonem Carnotenſem epiſcopum, carceri traditũ fuiſſe, ex quadam ipſius epiſtola ad clerũ & populũ Carnotẽſem apparet, quos à uiolenta ſui liberatione dehortatur. Cauſam uerò in alia quadã epiſtola ad Philippum Francorũ regem exprimere uidetur, quòd ob monitiones quaſdam de illegitimo coniugio, eius offenſam incurrerit: indeq; aduerſarios cunctã Eccleſiæ bona diripiendi occaſionem accepiſſe, adeò ut ipſe uictu quotidiano deſtitutus fuerit. Et alia quadam epiſtola Guidonem regis dapiferum, qui ipſum & regem reconciliaturus erat, compellat.

Eadem tempeſtate Oriẽtis eccleſiam, grauem à paganis tuliſſe perſecutionem, ſanctam ciuitatem à gentibus conculcatam, ſepulchrum Domini tãtùm quęſtus gratia ab iiſdem in precio habitũ: eaq; de cauſa Chriſtianos cum Alexio Imperatore contra gentiles Vrbani ſecundi imploraſſe exiliũ: Ottho Friſingenſis libro ſeptimo, capite ſecundo ſcribit.

Extat apud Paulum Aemylium, Simonis patriarchę Hieroſolymitani ad eũdem pontificem epiſtola, qua de calamitatib. quib. quotidie à Mahumetauis premantur, queritur, eiusque implorat ſubſidium, quam huc ſubijcere libuit. Sanctæ urbis ciues, ac Chriſti cõterranei, quotidiè perferimus ea, quæ ſupremis tantùm diebus mortalitatis ſuæ CHRISTVS rex noſter ſemel paſſus eſt: pulſamur, cædimur, fodimur. Quotidie uoſtrûm aliquis fuſtibus, ſecuri, cruce mactatur. E' ciuitate in ciuitatem refugeremus, ad extremos terrarũ, è mediaq; terra, ubi ſalutem noſtram operatus eſt Seruator noſter, commigraremus, inopem, profugam, uagamq; uitam acturi: niſi nefas eſſet, terrã naſcente, docẽte, moriente, reſurgẽte, cœlum repetente Domino ſacram, cultoribus ſacerdotibusq; orbam eſſe: priusq; non ſupereſſe qui martyrium mortemq; perferant, quàm deſint qui inferant: nec eſſe qui pro Chriſto uelut in bello mori uelint, cum ſint: qui oppugnandi finem non faciunt. Hæc nos patimur, miſerrimè quidem: ſed fuit cum maiores noſtri nihil tale ſibi poſteris'ue ſuis timerent. Libro quarto de geſtis Francorum.

Thiemo Salisburgenſis præſul, undecimo ſui epiſcopatus anno, religionis ergò in terram ſanctam contẽdens, à Saracenis prope Corozaim ciuitatem captus, poſt omnium membrorum detruncationem trucidatus, martyr factus eſt, anno 1102: ut Bruſchius indicat. Habeat ſanè Thiemo hic ſuum locum: ſed ubi in futuro ſeculo habiturus ſit, ipſe uiderit. Quid ipſi in terra ſancta negotij, cùm in quouis loco, in ſpiritu uerus Deus, teſte Chriſto, adorari poſsit?

DE POENIS PER*ſecutorum.*

PErpetuus iuſticię cuſtos Deus, & pietatis remunerator, & impietatis uindex, nec hoc ſeculo de ſuę Eccleſię hoſtibus pœnas ſumere neglexit: ut Hiſtoriæ teſtantur. Bluſſo Vandalorum dux, à Chriſtianorum trans Albim extirpatione domum reuerſus, à ſuis obtruncatur. Helmoldus in Slauorũ Chronico, cap. 24.

Vdo Slauorum princeps, Chriſtianæ religionis hoſtis, & tyrannus crudelis, à quodã Saxone confoſſus eſt. idem.

Tragica morte Cruco, eiuſdem gẽtis princeps, interijt. Nam coniugis ſuæ inſtinctu, quæ ipſum uetulum oderat, & Heinrici Saxonum ducis appetebat nuptias, cùm fortè ex cõuiuio temulentus excederet, ſecurĩ occipitium à quodam Heinrici ſatellite ipſi diſſectum fuit: ut refert idem cap. 34.

Rodulphus comes perfidus & auarus, eo ipſo quo Caſsinũ prędandi gratia ſe uenturum conſtituerat die, in cubili exanimis repertus eſt. Chronicõ Caſſ. libro ſecundo, capite ſeptuageſimoſeptimo.

Theodorici Treuerorum epiſcopi interfectores, ſeueram Dei ultionẽ experti ſunt. Ipſe enim Conradus comes, pœnitentiæ agendæ gratia Romam contendens, in itinere defecit: ut Marianus Scotus annotat. Militum uerò unus, qui eum de rupe præcipitarant, inter cœnandum cibo ſuffocatur. reliqui duo ſibi ipſis cruentas inijciunt manus: teſte Hermanno Contracto.

Ciues etiam Colonienſes, duras ſuæ in epiſcopum perſecutionis pœnas luunt. Epiſcopus enim exul, collectis in Coloniẽſi agro copijs, urbem quarto poſtquam eiectus fuerat die repetit, eaq; facilimè potitur. Hoſtium enim aduentantium multitudo ferè infinita, omne animi robur & arma, ciuibus intra mœnia exiſtentibus, ſolo aſpectu excuſſerat. Epiſcopus intra urbem benignè receptus, excommunicationis fulmine inter miſſarũ ſolennia reos culpam deprecari cogit. At milites epiſcopi, ipſo inſcio, arma capiunt, quæuis obuia proſternũt, in

ædes potentiorum irruunt, ſpoliant, ipſos uel occidunt, aut in uincula conijciunt. Adoleſcens ille qui frigidam, ut paulo antè diximus, ſuffuderat, cum paucis oculis priuatur. alij uirgis cæſi, alij uerò monaſticen ſubire coacti ſunt: ut Schaſnaburgenſis teſtatur.

Cintij Romani ædes, quem Romanum pontificem ab ara arreptum cuſtodię tradidiſſe ſcripſimus, ciues funditùs deſtruxerunt, cunctaq; eius bona tum intra tum extra urbem fiſco tradiderunt. Ipſe fuga elapſus, ut Sabellicus teſtis eſt, in Germania ſubitaneo morbo correptus, anno 1076 interijt. Schafnaburgenſis.

Vnum ſolummodo annum Boleſlaus Polonorum dux, omnib. inuiſus, poſt Staniſlai cędem ſuperſtes fuit. Ruſſorũ enim principes ab eo ſubacti, patẽte reſpuerunt: conſpirarunt deinde in necem eius nobiles pluRimi. Qua tamen conſpiratione detecta, ipſe ſuæ ſaluti conſulturus, cum filio Meſcone & paucis comitibus in Vngariam fugit, cui tum Ladislaus Geiſę frater dominabatur. Ab eo Bolislaus comiter & honorificè exceptus eſt manſitq; ibi aliquandiu: uerùm exagitante eum indies magis magisq; admiſſorum facinorum conſcientia, mente captus ipſe ſibi mortem conſciuit, anno Salutis 1081, ut Cromerus lib. 4 de rebus Polonorum ſcribit. Boleslaum Deo hominibusq; peroſum, languore inaudito miſerè interijſſe, filium uerò ueneno ſublatũ, Crantzius lib. 3, cap. 14, de Vandalis narrat.

Præceperat Heinricus imperator in frequenti procerum ſuorum corona, funditus deleri Hirſaugienſem monachorum conuentum, eo quòd à Romani pontificis partibus contra ipſum ſtarent. Ad hoc facinus perpetrandum, fidelem ſe Vuernerus Argẽtinenſis epiſcopus præſtitit miniſtrum: qui benignè cõpellatos ſuos milites, de ampliſſimis monachorum ſpolijs ſpẽ eis fecit maximam. At milites epiſcopo religioſiores, in Dei ſeruos ſęuire detrectarunt. Quos epiſcopus læſæ maieſtatis fore reos, niſi iuſſa exequantur, pronunciat. Mox ipſe lorica indutus, conſcendit equum, cæteris ducem ſe exhibiturus. Sed ex equo, omni uidente exercitu, eo ipſo momento iterum delapſus, cum magnò boatu animam expirauit. Quo uiſo, cæteri ab incepto deſtitêre: ut Trithemius in Hirſaug. Chronico ſcribit.

Sueno etiam apud Anglos, non ſolũ Anglorum nomen, ſed Chriſtianam ſimul religionem uno eodemq; labore funditùs extirpare omnibus neruis contẽdens, ſuas dedit pœnas: quamuis de ijs autores non conſentiant. Nam ferunt, eum dum apud ſuos milites lætitia exultans ob regnum adeptũ gloriaretur, repentè uelut pugionis supernè demiſsi ictu confoſſum, in terram cecidiſſe: uociferãtem, mortem ſibi eſſe illatam. ac actutùm interijſſe: & omnes qui aderant, ſubitæ rei caſu ſtupentes, percuſſorem nuſquam cernentes, arbitratos id deorum ira eſſe factũ. Ad poſteros belliſsima etiam fama manauit, illũ eo ipſo cultro fuiſſe interemptum, quem diuus Edmundus, dum in uita erat, geſtarat. Verùm longè fœliciorem ac alium uitæ exitum Sueno habuit, ut Saxo Grammaticus tradit: qui autor eſt, hunc regem poſt uarios rerum euentus ſubegiſſe Anglos, ac ea conditione pacem dediſſe Etheldredo regi: qui licet in Saxoniano codice haud recte Adelſtanus nuncupetur, ut poſt eius mortem, omnis hæreditas ſibi ſueniret: & Suenonem poſtremò Chriſtianum effectum, multa pietate purgaſſe facinora, quæ in priore uita feciſſet. Iſta minus à ueritate abhorrent, ut Sueno Chriſtiano more uiuendi finem fecerit, & Etheldredus deinde precario regnauerit: quando ſatis conſtat illum, poſtquam regno expulſus fuerat, non in exilio, ſed in Anglia obijſſe mortem. Cæterùm illud non omiſerim, certum Suenonis pietatis argumentum ſpecimenq; eſſe, quòd eo rege Daci Chriſtianum dogma receperint. Polydorus Vergilius lib. 7 Anglicæ hiſtoriæ.

Cum moueret aduerſus Stephanum Vngariæ regem ſeditionem Cupas, religionis cauſa, quam multi auerſabantur: Cupas in acie cæſus eſt, ac corpus eius in quatuor diſſectum partes, portis eſt affixum, ut exemplum horrendum reliquos à ſeditioſis motibus coherceret. Bonfin. lib. 1 Dec. 2.

Dum Andreas Pius Vngarorum rex pro Chriſtiana religione plurimùm laboraret, Leuenta frater eius, regni conſors, ex rebus humanis exemptus eſt. Is enim ſatis ſuperque Chriſtianis infeſtus erat, neque Scythicas cęremonias, diroſque mores facile exuere poſſe uidebatur. Quare ne inſtauratam à fratre religionem turbaret, diuinitùs intempeſtiua morte ſublatũ eſſe, à cunctis creditum fuit: ut Bonfinius libro ſecundo, Decadis 2 ſcribit. Vngarorum etiam furentem multitudinem, uniuerſam religionem deleri, & epiſcopos tolli petentem, duriſsimè exceptam fuiſſe, ſuprà ex eodem autore annotauimus.

Guilielmus Ruffus Anglorum rex, qui Anshelmũ ſua dignitate exuerat, & cui, (ut Polydorus inquit) nihil potius fuit, quàm religionem negligere, quàm aliena rapere, quàm ſuos generatim perſequi, ac exinanire: cui præterea nihil minus cordi,

quàm

qnàm regis officium facere, quod eſt populi commoda ſu:ş anteponeie, amare cum pi:imis bonos, odiſſe maloa: & ur hos pœna, ſic illos beoeficio afſicere. Quæ eqmdem mala ex uno dunraxat auariciæ riuulo manarunt. In uenatione à quodam Gualtero Franco milite, parum caurè celum in ceroum mitrente, iransfixus eſt: quò uulnere ſtatim animam ſine uoce, uno edito gemiru efflāa, ex equo delapſus eſt, Anno milleſimo cēteſimo primo, ut Polydorus libro decimo Anglicæ hiſtoriæ ſcribit.

Abbas Vngarorum rex, & ſacerdotibus & regni primaribus, ob inſignem crudelitarem exoſus, à ſatelliribus ſuis, bello ab Heinrico tertio uictus, in ſuga trucidarur: ut Bonſioiua teſtia eſt.

CAPVT IIII.

DE DOCTRINA.

EX libris eorum qui hoc ſeculo sliquid literis memoriæq; rradiderunt, quiq; ad hæc noſtra rempora ſunt adſeruari, corpuſculum quoddam doctrinæ nunc colligendum eſt. Nomina iſtorum ſunt, Berno, Algerus, Bruno, Petrus Damianus, Leo nonus, Lāfrancua, Anshelmus, Iuo, Meginhartus. Sed dolendū eſt, Romanos præſules cum ſuo Anrichriſtiano imperio, corrupteli & falſis cultibos penè omnem eruditionem roro orbe terrarum extinxiſſe. Inde eſt, quod & authores pauci extēt, & in ijs pleraque ſint næuis ac falſis dogmaribus ſuprà modum reſperſa arque fœdata. Neceſſe tamen eſt, nos ueluri ex arena, auri quædam granula eluere arque colligere. Primarium aurem hoc quidem ſeculo inter ſcriprores Eccleſiaſticos tenet locum Anshelmus Canruarienſis.

Symbola autem retinuerunt uetera, quæ inrerdum repetiuerunt. ut Leo 9 in epiſtola ad Venetiarū & Hiſtriç epiſcopoa, inquir: Firmiter credo, ſanctam Tiinitarem, Parrem & Filium & Spiritū ſanctum, unū Deum omniporenrem eſſe, totumque in Trinitate Deitarem coeſſentialem & conſubſtantialē, coçternam, & coomnipotentē utriuſq; uoluntatis, poteſtatis, & maieſtaria: creatorē omnium cieaturarum, ex quo omnia, & per quem omnia, in quo omnia quç ſunr in cœlo & in terra, uiſibilia & inuiſibilia.

Credo etiam ſingulas in ſancta Trinitate perſonas, unum Deum uerum, plenum & perfectum. Credo quoque ipſum Patria Filium, uerbum Dei, æternalirer narum ante omnia tempora de Patre conſubſtantialem, coomnipotenrem & coæqualem Patri per omnia in diuinirare, temporaliter natum de Spiritu ſancto ex Maria ſemper uirgine, cum anima rationali: duas habentam natiuitates, unam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem: duas uoluntares & operarionea habentem, Deum uerum & hominem uerum, proprium in utraque natura atque perfectum, noo commixtionem arque diuiſionem paſſum, non adoptatiuum, neq; fanraſticum, unicū & uerum Deum, Filium Dei in duabua naturis, ſed in uniua perſonæ ſingularitate paſsibilem, & immortalem diuinitate: ſed in humanirare paſſum pro nobia, & pro noſtra ſalute: paſſum uera carnis paſsione, & ſepultum, & reſurrexiſſe à morcuis die rerria, oera carnia reſurrectione. propter quam confirmādam, cum diſcipulis nulla indigenria cibi, ſed ſola uoluntate & poteſtate comediſſe, die quadrageſima poſt reſurrectionem cum carne, qua ſurrexit, & anima, aſcendiſſe in cœlum, & ſedere io dextra Patris, inde decimo die miſiſſe Apoſtolis Spirirum ſanctum: & inde, ſicuc aſcendit, uenturum iudicare uiuoa & mortuoa, & reddirurum unicuique ſecūdum opera ſua.

Credo eriam Spiritum ſanctum, plenum & perfectum, uerum Deum, à Parre & Filio procedentem, coæqualem, & coeſſenrialem, & coomniporentem, & coærernum per omnia Patri & Filio, per Propheras locutū. Hanc ſanctam & indiuiduam Trinitarem, non tres deos, ſed in tribus perſonia, & in una natura ſint eſſentia: unum uerum Deum, omnipotentem, etenim inuiſibilem & incommunicabilem, ira credo & confiteor, ut Parrem ingenitum, & Filium unigenitum, Spirirum ſanctum nec ingenitum nec genitum, ſed à Patre & Filio procedentem ueraciter procedere.

Credo ſanctam Catholicam & Apoſtolicam, unam eſſe ueram Eccleſiam, in qua unus datur Bapriſmus, & uera omniū remiſſio peccatorum. Credo etiam ueram reſurrectionem eiuſdem carnia, quam nunc geſto, & oitam æternam. Credo etiam noui & oeteris Teſtamenri, Legis, Prophetarum & Apoſtolorum unum eſſe authorem & Dominum omniporentem Deum, indicaſſe ſolummodo bona, præſciuiſſe autem mala: gratiam Dei prçuenire, & ſubſequi hominē. Credo & confiteor, ira tamen ut liberum arbitrium rationali creaturæ non denegē animam, non eſſe parrem Dei, ſed ex nihilo creatam, & abſq; baptiſmo originali peccato obnoxiam, credo & prædico. Porrò anarhematizo omnem hæreſin, exrollenrem ſe aduerſua ſanctam eccleſiam Carholicam: pariterq; eum, quicunq; aliquas ſcripturas prçter eas quaa Catholica eccleſia recipit, in autorirate

haben-

habeadas eſſe credit, uel uenerarus fuerir. Quatuor concilia omnimodè recipio, & uelut quatuor Euangelia ueneror: quia per quatuor partes mundi, uniuerſalis Eccleſis in his, ranquam in quadro lapide, fundata conſiſtir.

Anshelmus iſtam Summam recitat. Credunr quidem unum, ac ſolum & perfectum eſſe Deum: nec ullam eum habere partem, ſed totum eſſe quicquid eſt. Hunc quoque confitenrur eſſe Parrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: ira ur ſi ſolus dicatur Parer, aut Filius, sut Spiritus ſanctus, ſiue duo ſimul Parer & Filius, aut Pater & Spiritus ſanctus, aut Filius & Spiritus ſanctus: ſiue tres ſimul, Pater, Filius, Spiritus ſanctus, idem totus perfectus deſignetur Deus: quamuis non idem ſignificer nomen Patris, aut Filij, quod nomen Dei. Non enim idem eſt eſſe Deum, quod eſt eſſe Patrem, aut Filium. Nomen aurem Spiritus ſancti ideo, quia Spirirus ſanctus alicuius intelligitur ſpiritus, pro relatiuo nomine ponitur. Nam quamuis Pater ſit Spiritus, & ſanctus: & Filius ſit Spiritus, & ſanctus: non tamen Pater alicuius eſt ſpiritus. Eſt enim ſpiritus Dei, & ſpiritus Patris & Filij. Quamuis enim Græci negent de Filio, illum procedere: non tamen negant, eum eſſe ſpiritum Filij. Credunt quoque & confitentur, Deum de Deo eſſe naſcendo, & Deum de Deo eſſe procedendo, quia Filius Deos eſt de Patre Deo naſcendo, & Spititus ſanctus eſt de Patre Deo procedendo. Nec putant alium eſſe Denm qui naſcitur, quàm de quo naſcitur: & qui procedit, quàm de quo procedit: qnamnis ſecundum nomina ſignificantia, quia eſt de quo aliquis naſcitur, & eſt qni de aliquo naſcitur, & eſt qui de aliquo procedit, pluralitatem admittat: ſecundum quam plures, & alij ſunt ab inuicem, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus. Nam cum dicitur Deus eſt pater, ſignificat eſſe de quo aliquis naſcitur: & cum nominatur Filius, intelligirur eſſe qui de aliquo naſcitur: & quando Spiritus ſanctus nominatur, quia non abſolutè ſpiritum, ſed ſpiritum Dei intelligimus, monſtratur eſſe qui de aliquo procedir. Sed cum dicitur, quia Filius eſt de Patre, & Spiritos ſanctus de Patre: intelligitnr, quia hoc quod eſt Filius, aut Spiritus ſanctus, haber de Patre. Sed alio modo intelligitor Filius eſſe de Parre, & aliter Spiritus ſanctus. Filius enim eſt de Patre ſuo, id eſt, de Deo, qni eſt pater eius. Spiritus ſanctus uerò non eſt de Deo parte ſuo, ſed rantùm de Deo qui eſt Pater. Ergo Filius ſecundum quod eſt Deo, dicitnr Filius eius: & ille de qno eſt pater eius. Spirirus ſanctus autem non ſecundum quod eſt de Deo, dicitur filius eius, nec ille de quo eſt pater eins. Cerrum eſt etjam, quia Deus non eſt Parer, aur Filius, sur Spiritus ſanctus alicnius, niſi Dei: nec ulla res eſt Deus, niſi idem Parer, & Filius, & Spiritus ſanctus. & ſicut unus Deus eſt, ſic unos tantùm Parer, unus Filius, unus Spiritus ſanctus eſt. Vnde fir, ut non ſit in illa trinitate Pater, niſi eiuſdem Filij: nec Filius, niſi eiuſdem Parris: neque Spiritus ſanctus alicuius ſpiritus, niſi eiuſdem Patris & Filij. Hæc itaque ſola cauſa eſt pluralitatis in Deo: ut Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, dici non poſsit de inuicem: ſed alij, ſicut ab inuicem: quia prædictis duobus modis eſt Deus de Deo, quod totum poteſt dici relatio. Nam quomodo Filius exiſtit de Deo naſcendo, & Spiritus ſanctus procedendo, ipſa diuerſitate natiniratis & proceſsionis referunrur ad inuicem: ut diuerſi & alij ab inuicem. Er quando ſubſtanria habet eſſe de ſubſtantia, duæ ibi fiunt relationes inſociabiles: ſi ſecundum illas nomina ponanrur ſubſtantiæ. Cum enim homo eſt gignendo de homine, dicitur homo de quo eſt homo, pater: & homo qui eſt de homine, filius. Impoſsibile igirur eſt, patrem eſſe illom filium, cuius pater eſt: & filium eſſe illum patrem, cuius filius eſt: quamuis patrem eſſe filium, & filium eſſe patrem, nihil prohibeat, cum unus homo pater eſt, & filius: quoniam sd alium eſt pater, ad alium filius. Nempè cum Iſaac ſit pater Iacob, & filius Abrahæ, pater eſt filius, & filius eſt pater, ſine repugnantia: quoniam ad alium pater dicitur, quàm ad ſuum patrem: & filius ad alium, quàm ad ſuum filium. Patrem autem eſſe in eodem illius filium, cuius pater eſt: aut filium eſſe illius patrem, cuius eſt filius, non eſt poſsibile. Ira ergo in Deo, cum Deus ſit Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: nec ſit Pater, niſi eiuſdem Filij: nec Filius, niſi eiuſdem Patris: nec Spirirus ſanctus alicuius, niſi eiuſdem Patris & Filij: Parer non eſt Filius, aut Spiritus ſanctus: Filius non eſt Pater, aut Spiritus ſanctus: nec Spirirus ſanctus eſt Parer, aut Filius. Quippe quoniam filius de Patre, & Spiritus ſanctus de Patre: nec ille de quo eſt aliquis, poteſt eſſe ille qui de ſe eſt: nec ille qui de aliquo eſt, ualet eſſe is de quo eſt, ſicut iam dictum eſt. Idcirco nec Pater eſt Filius aut Spiritus ſanctus: nec Filius ſiue Spiritus ſanctus eſt Pater. Filius autem, ut interim aliam cauſam dicam, quoniam nondum conſtat quòd Spiritus ſanctus de illo ſit & ꝓcedar: ideò nō eſt Spiritus ſanctus, nec Spiritus ſanctus eſt filius: quia Filius naſcēdo habet de Parre, Spiritus ſanctus uerò nō naſcendo, ſed ꝓcedendo. nec Filius poteſt eſſe ſuus

ſpiritus,

ſpiritus, nec Spiritus ſanctus ualet eſſe ille cuius ſpiritus eſt.

DE VERBO DEI.

VErbo Dei credendum eſſe, & ijs quæ ex Scriptura ſequuntur, docet Anshelmus. Non tantùm, inquit, ſuſcipere cum certitudine debemus, quæ in ſacra Scriptura leguntur: ſed etiam ea quæ ex his, nulla alia contradicente ratione, rationabili neceſſitate ſequũtur. in epiſt. de proceſsione Spiritus ſancti, contra Græcos.

Quis det effectum Verbo, Anshelmus monet: Nihil, inquit, foris proficit ſermo docentis, ſi Deus intus cor non tetigerit audientis. ad Rom. cap. 10.

De effectu uerbi inquit Anshelmus: Quãtò quis quotidie ex Scripturarũ proficit lectione, rantò altius intellectus ei:s aſcẽdit: tantoq; ſemper & quotidie magis nouus efficitur, & ſecũdum hanc pulchritudinem reformatur ad imaginem Dei. in 12 caput ad Rom. Item: Theſaurus iſte uerbum Dei eſt, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, qui eſt abſconditus in humana carne. in 13 cap. Matth. Item: Quantò opulentius nutrimur in ſacra Scriptura, ex his quæ per obedientiam paſcunt: tanto ſubtilius prouehimus ad ea quę per intellectum ſatiant. in lib. de incarnat. uerbi, cap. 2. Item: Nos in Adam à uiſione pacis, quod Ieruſalem interpretatur, receſſeramus, ac in huius exilij rixoſas inquietudines decideramus: & ad inferni ſupplicia nihil pacificum ultrà uiſuri properabamus. Verbum autem Dei, per quod facta ſunt omnia, nos miſericorditer ad ſuæ pacis uiſionẽ, in qua perenniter quieſceremus, reducere uolẽs, deſcendit ad nos, qui ad ipſum nequibamus aſcendere: & ſuſcepta in ſe noſtra humanitate, tetendit ad ſupernam Ieruſalem, ubi ſemper uera pax cernitur. & illuc nobis uiam aperuit: & quia electos homines ſua membra fecit, in ipſis membris ſuis adhuc quotidie uadit in Ieruſalem, dum electos ſuos ab hoc exilio reducit ad patriam, in qua pax regnat ſine ulla inquietudine carnis aut ſpiritus. in Euangel. enarrat.

Per uerbum homines fiunt boni, & bonos fructus adferunt. Nã Anshelmus ait: Sicut terra innumerabiles herbas & arbores, ſine quibus humana natura alitur, aut etiam quibus perimitur, ſine omnis hominis cura profert: illa uerò quæ nobis ad uitam nutriendam maximè ſunt neceſſaria, non ſine magno labore atq; cultore, nec abſque ſeminibus: ita corda humana ſine doctrina, ſine ſtudio ſponte quaſi germinant cogitationes & uoluntates nihil utiles ſaluti, aut etiam noxias: illas uero ſine quibus ad ſalutem animæ non proficimus, nequaquam ſine generis ſui ſemine, & laborioſa cultura concipiunt & germinant. in lib. de concordia præſcientiæ & prædeſt. & gratia Dei, & libero arbitrio. Item: Sicut Deus in principio per miraculum fecit frumentum, & alia de terra naſcentia, ad alimentum hominum, ſine cultore & ſeminibus: ita ſine humana doctrina, mirabiliter fecit corda Prophetarum, necnon & Euangeliſtarum, fœcunda ſalutaribus ſeminibus. ibidem.

DE SCRIPTVRA.

DE ueritate Scripturæ ait Anshelmus, Nos credimus ueras eſſe Scripturas, quas Iudęi tradiderũt nobis: & à nulla alia gente libros diuinæ autoritatis recipimus. in 3 cap. ad Rom.

De utilitate & ui ſcripturę Sanctæ, inquit Berno: Inter uarios rerum euentus, qui humanę ſolent fragilitati accidere, potentiſsimum ac ſpeciale quoddam reor eſſe ſolatium, ſanctarum meditationẽ Scripturarum: quod & Apoſtolica teſtari uidetur authoritas, dum dicit: Quæcunque enim ſcripta ſunt, ad noſtrã doctrinam ſcripta ſunt, &c. Hęc eſt illa menſa, cœleſtiũ dapium ferculis referta, quæ laſsis requiem, infirmis ſanitatem, lapſis recuperationem, ſtantibus in fide confert fortitudinem: ut iuxta uocem Eſaię, mutata fortitudine, ac adſumptis pennis aquilę poſsint uolare, & non deficere. De hac etiam ſacrę Scripturę menſa, dicit ad Dominum Pſalmiſta: Paraſti in conſpectu meo menſam, aduerſus eos qui tribulant me. in epiſtola ad Eberhardum pręſulem. Item in ſacris eloquijs pendent totius noſtræ ſalutis munimina. Ser. 3, de S. Mar. euangelio.

De ueteri Teſtamento.

ANshelmus inquit: Vetus Teſtamentum in his tribus completur, ſcilicet in Lege Moyſi, Prophetis & Pſalmis. in 14. cap. Matth. Item: Propter ueteris hominis noxam, quę per literam iubentem & minantem minimè ſanabatur, dicitur illud Teſtamentum uetus: hoc autem Nouũ, propter nouitatem ſpiritus, qui hominem nouum ſanat à uitio uetuſtatis. in octauũ caput ad Hebręos.

De nouo Teſtamento.

ANshelmus ait: Per ſcripturam noui Teſtamenti, non ſolùm carnis deſideria calcare, ſed & facultates temporales, quæ per terram ſignificantur, derelinquere præcipimur. in Matth. cap. 15. Itẽ: Nouum Teſtamentum dicitur æternum, quia aliud ei non ſuccedet, ſicut idẽ nouum ſucceſsit ueteri. in 13 cap. ad Heb.

Nouum

Nouum Teſtamentum exhauriri nequit. Anshelmus: Nullus, inquit, tã perfectus eſt, qui in nouo Teſtamento non inueniat, unde ſemper proficere poſsit, quamdiu uiuit. In epiſt. ad Heb. cap. 8.

De collatione & doctrina ueteris & noui Teſtamenti, inquit Algerus: Notandum eſt, quia in ueteri Teſtamento dedit Deus tantùm figuræ umbram, in nouo ueritatem cum figura: in futuro dabit ueritatem non cum figura, ſed manifeſtam, ut tali profectu temporum nos perfectæ ueritati uiciniores oſtenderet, quibus poſt umbratam ueritatẽ nihil niſi eandem manifeſtam dari reſtaret. Vetus enim Teſtamẽtum ueritatem promiſit, non dedit: nouum dedit, ſed nõ oſtendit. Quid reſtat, niſi ut eadem ueritas in alia uita manifeſtetur? Lib. 1, cap. 8, de Euchariſtia.

Anshelmus ait: Tria ſunt in ueteri lege, moralia præcepta, figuræ in ſacrificijs, ꝓmiſsiones: ut, Ecce uirgo concipiet. Præcepta erãt initialia & imperfecta, & quædam ꝓpter fragilitatẽ hominũ permittentia. Illa impleuit Chriſtus, dũ imperfectionem ſuſtulit, & promiſsiones deſtruxit. Vt eſt dilectio proximi, quæ præcipitur in lege, ſed non perfectè, quia inimicus odio haberi permittitur. Ecce illud malum quod tolerabatur, deſtruxit: & omnis proximus diligi pręcipitur in Matth. cap. 5. Item: Lex ſcripta eſt in lapide, cuius ablato tegmine, oſtenſa eſt gloria reſurrectiõis Dominicę. In Matth. cap. 28. Item: Quantum diſtat inter umbrã & corpus, tantum inter illa quæ fiebant in ueteri Teſtamento, & ea quę fiunt in nouo. In epiſt. ad Rõ. cap. 7. Item: Hæc differentia eſt ueteris atq; noui Teſtamenti, quòd illud in lapide, hoc in corde ſcribitur: ibi merces terra eſt, hîc uiſio Dei. In 8 cap. ad Heb. Item: Bene congruit nouum Teſtamentum ueteri: quia illud incipit à generatione primi hominis, & creatione mundi: iſtud ſimiliter à generatione ſecundi hominis, & reſtauratione mundi. Illud uocàtur Geneſis, iſtud Liber generationis. Illud agit de præceptis, ſed imperfectis: iſtud uerò de inſtitutionibus & perfectis. Illud de ſacerdotio & hoſtijs, ſed figuratiuis: iſtud uerò de quodam ſacerdote, ſcilicet uero, ſed & quadam hoſtia perfecta, cæteras complente. Illud agit de liberatione Aegypti: iſtud de liberatione inferni. Illud agit de introductiõe in terrã ꝓmiſsã: & iſtud de introductione noſtrę captiuitatis in cœlum. Sed hęc generatio eſt oppoſita priori, quia illa duxit nos ad damnatiõem, iſta ad reparationem. Illa de paradiſo expulit, iſta reduxit. In capite primum Matthæi.

REGVLAE ET PHRASES

Scripturæ ſacræ.

BErno ait: Sacra ſcriptura non ſolùm in parte totum, ſed etiam aliquando ex toto partem ſignificat. In tract. de Aduentu Domini.

Anshelmus ait: Et uetus Scriptura per fermentum deſignat peccatum, quæ execratur in paſcha ſuo comedere fermentatum. Et noua, dum monet nos in paſcha noſtro epulari non in fermento ueteri, neque in fermento maliciæ & nequitiæ. In epiſt. de ferment. & azy. Item: In Scriptura ſacra, res una & eadem multoties inuenitur diuerſa ſignificare: ſicut leo, hœdus, ignis, aqua, uel etiam ſol, & alia multa. In Homilia. Item: Non eſt conſuetudinis Scripturarum, genealogias texere per fœminas. In enar. Euang. Item: Apud Hebræos generationum nomina, nunc ſecundum naturam, nunc ſecundum legem computãtur. Secundum naturam, cùm ex ſeminis ueritate deſcendunt: ſecundum legem, cum quis filius alij generatione ſubſtituitur, ſub nomine fratris defuncti ſine liberis. Nam & ille defunctus non falsò dicitur pater filij huiuſmodi. Alter ergo duorum patrum Salathiel intelligitur ſecundum carnem: alter ſecundum legem, uel ſecundum adoptionem. In enar. Euang. Itẽ: Pars annorum in Scripturis ſanctis aliquando ponitur, & pars omittitur, ſicut oſtendit Liber generationis. Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet, duobus autem annis regnauit ſuper Iſrael. In enar. Euang.

Et ſępiſsimè in Scripturis uerba Domini primò ad ipſum Dominum referuntur, & deinde ad Eccleſiam, quæ eſt corpus eius: uel ad aliquem electorum, qui eſt membrum eius. uelut cum dicitur, Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me, & his ſimilia. Anshelmus in enar. Euang. Et: In diuinis Scripturis inuenimus nonnullos binis, alios etiam ternis uſos eſſe nominib. ſicut Sedechiam, eundemq; Ioachim: ſicut Oziam, eundemq; Azariam: ſicut Salomonem, eundemq; Ididam, ſiue Eccleſiaſten, aliosq; ꝑplurimos. Sed nec Apoſtolis Chriſti iſte mos defuit. nam unus ex eis uocatus eſt Matthęus & Leui, alius aũt Lebbęus & Iudas atq; Thadæus. Quia ergo moris erat, binis uel ternis nominibus uti Hebręos, uidetur & hîc Apoſtolus duplici uſus eſſe uocabulo: & donec quidem genti propriæ miniſtrabat, Saulus eſſe uocatus, quia hoc magis appellationi patriæ uernaculum uidebatur: Paulus autem, cum Græcis & gentibus leges & præcepta daret. In 1 cap. Matth. Et perſpicuum eſt, Apoſtolos in interpretatione ueterum Scripturarũ ſenſum quęſiſ-

queſiſſe, nõ uerba: nec magnopere de ordine ſermonib.q; curaſſe, cõ intellectui res pateret. Idem cap. 9 ad Romanos. Item: Quia omnes pœnitentes mutare ſolent illud, unde pœnitentiam agunt, pœnitentia pro mutarione, ut cauſa pro effectu, poni conſueuit. Vnde Scriptura teſtatur, Dominum pœnituiſſe, quòd conſtituiſſet Saul regem: & dixiſſe de his quos in diluuio erat deleturus, Pœnitet me feciſſe eos. In 11 cap. ad Rom. Et: Scriptura ſacra duobus modis maledictum memorat: aliud uidelicet quod approbat, aliud quod damnat. Aliter enim maledictum profert iudicio iuſticiæ, aliter liuore uindictæ. Maledictum iudicio iuſticiæ profertur, ſicut Abrahæ dicitur: Maledicam maledicenrib. tibi. Rurſum, quia maledictum liuore uindictæ promittitur, Apoſtolus nũc admonet, Benedicite (inquiens) & nolite maledicere. Deus ergo maledicere dicitur, et tamẽ maledicere homo ꝓhibetur: quia quod homo ait malicia uindictę, Deus nõ facit niſi examine & uirtute iuſticię. idẽ ad Rom. 15 cap. Item: Scriptura diuina interdũ tenet proprietates, interdum abuſiuè & prodigia pro ſignis, & ſigna pro prodigijs ponit. ibidem.

Et: Sic ſolet loqui Scriptura ſacra, ut res ſignificantes, tanquam illas quæ ſignificantur, appellet. Omnia enim ſignificantia uidentur quodammodo earum rerum, quas ſignificant, gerere perſonas: & ideo tanquã hoc eſſet, dictum eſt, Petra erat Chriſtus: quod utiq; per ſubſtantiam non hoc erat, ſed per ſignificationẽ, propter firmitatẽ petra dictus eſt. in 10 cap. prioris ad Corinth.

Et: Cauendum eſt, ne figurata locutio ad literã accipiatur. Cũ enim figuratè dictum ſic accipitur, tanquam propriè dictum ſit, carnaliter ſapitur. Anshel. in 3 cap. poſt. ad Cotinth. Item: Omne, in Scripturis ſanctis, non ſemper plenariam uniuerſitatem ſignificat, ſed aliquando quandam multitudinem. In 3 cap. poſter. ad Theſſ. Et: Senes in Scriptura uocãtur, nõ qui ſola quantitate temporum, ſed qui morum grandæuitate maturi ſunt: iuuenes aũt, qui nulla conſilij grauitate deprimũtur. In 5 cap. prior. ad Corinth. Itẽ: Scriptuta ſacra omnes carnalium ſectatores, humanitaris nomine ſolet notare. In 6 cap. priot. ad Timoth.

Et: Sola Chriſtiana doctrina, ab omni lãguore uitiorum & errorum ſanat. In 2 cap. ad Tit. Et: Conſuetudo legis eſt, ut ſacrificium quod pro peccatis offertur, appelletur peccatum. In 9 cap. ad Hebr. Item: diſciplinam, quam Græci παιδείαν appellant, ibi Scripturæ ſacræ ponere conſueuerunt, ubi intelligẽda eſt per moleſtias eruditio, ſicut in hoc loco. in 12 cap. ad Hebr.

Anshelmus ait, Scripturã de quadruplici uoluntate loqui: uidelicet, efficiente, approbante, concedente, & permittente. Et cõſiderandum eſt, quia uolumus aliquando ita, ut quod poſsimus faciamus, ut ſit quod uolumus: uelut cum æger uult ſalutem. facit enim ut ſit ſanus, ſi poteſt. Et ſi nõ poteſt, faceret, ſi poſſet. Hęc uolũtas poteſt uocari Efficiens: quoniam quantũ in ipſa eſt, efficit ut ſit quod uult. Volumus autem aliquando, quod poſsimus facere, nec faciмus: & tamen ſi fit, placet nobis, & probamus. Si enim dicat mihi pauper nudus, quẽ ego nolim ueſtire, ideo ſe nudum eſſe, quia ego illum nudum eſſe uolo, aut quia nolo illum eſſe indutum: reſpondebit, quia uolo illum eſſe indutum, & non eſſe nudum: & magis approbo quòd ſit indutus, quàm ut ſit nudus, quamuis non faciam illum eſſe indutum. Hæc uoluntas, qua ſic illum eſſe uolo indutũ, Approbans nominari poteſt. Volumus etiã alio modo, ut ſi creditor uult indulgẽdo à debitore ordeum accipere pro frumẽto, qđ reddere debitot nequit. Hanc uoluntatem poſſumus uocare Concedentem tantùm. mallet enim ipſe frumentum: ſed propter indigentiã cõcedit, ut debitot ordeũ reddat. Habet etiã frequẽs uſus, ut dicatur aliquis uelle, qui nec approbat, nec cõcedit: ſed tãtũ ꝑmittit, cũ prohibere poſſit. Nã cũ princeps in poteſtate ſua nõ uult cohibere latrones & prædones, clamamus, illũ uelle mala quę faciũt, quãuis illi diſpliceãt, quoniã uult ea permittere. Omnis aũt uolũtas in hac diuiſione quadripertita mihi uidetur contineri. Ex quib. quatuor uoluntatis diuerſitatib. illã quidẽ quã uocaui Efficientẽ uoluntatẽ, quod uult quantum in ipſa eſt, facit & approbat, atq; concedit ac permittit. Approbans aũt nõ facit, quod uult: ſed tantũ approbat, & concedit atq; permittit. Cõcedens uerò, nec facit nec approbat quod uult, niſi ꝓpter aliud: ſed tantũ cõcedit atq; permittit. Permittens aũt, nec facit, nec approbat, nec concedit quod uult: ſed ſolũmodo permittit, quamuis reprobans. Iſtis diuerſitatibus uolendi omnibus utitur diuina Scriptura. Vnde pauca ponam exẽpla. Cum enim dicitur de Deo, Omnia quæcunq; uoluit fecit: &, Cui uult miſeretur: Efficiens eſt uolũtas, & eſt in primo uolẽdi eſſe, ad ſimilitudinẽ faciẽdi eſſe: quia uult hoc ipſum, qđ uelle dicitur. Quãdo aũt legitur, Quẽ uult indurat: Permittẽs uoluntas eſt, & eſt in ſecundo modo uolendi eſſe: quia ideo dicitur uelle eſſe durum, quia non uult efficiente uoluntate non eſſe durũ: id eſt, nõ uult facere nõ durũ. Quod ſi dicimus, ideo uelle indurare, quia non uult mollire: erit idẽ ſenſus, & erit ſimiliter

ꝑmittẽs, ſed erit in quarto modo uolendi eſſe. ideo enim dicitur uelle indurare, quia non uult aliud eſſe: id eſt, mollitũ eſſe. Nã quia mullit, facit mollitum eſſe, & durum non eſſe. Cum autem audimus, quia Deus uult omnẽ hominem ſaluum fieri, Approbans uoluntas eſt: & ſicut uelle iudicare erit in ſecundo modo uolendi eſſe, quia non uult facere ſaluũ: & in quarto modo, quia non uult aliud eſſe: id eſt, non uult efficiente uoluntate hominẽ damnari: id eſt, non uult facere unde damnetur. Quod dictũ eſt cõtra eos, qui dicũt uolũtatem Dei cauſam eſſe quòd nõ ſint iuſti, ſed iniuſti: & quòd non ſaluantur, cùm iniuſticia, pro qua dãnantur, ab ipſis ſit, nec deſcẽdat à uolũtate Dei. Si dicimus, quia uult Deus uirginitatẽ ſeruari, in illis q. facit eã ſeruare, uolũtas Efficiens eſt, in primo modo uolẽdi eſſe: in alijs uerò eſt Approbãs, quia nõ uult eã efficiẽti uolũtate non ſeruari, quod eſt in ſecũdo modo: aut quia nõ uult eam uiolari, quod eſt in quarto modo. Velle eſſe eiſdẽ ſex modis dicimus, quib. facere eſſe. Similiter uelle nõ eſſe totidẽ diuerſitatib. quot facere eſſe nõ dicimus. Aliquãdo uolumus aliquid propter ſe, ut cũ uolumus ſalutem: aliquando propter aliud, ut cum amare potionem propter ſalutem.

Item: Proprio filio ſuo non pepercit, &c. Quæcunq; de Chriſto dicuntur ex his quæ dicta ſunt ſimilia, ſic ſunt exponẽda, ut nulla neceſsitate, ſed libera uoluntate mortuus credatur, erat namq; omnipotens: & de illo legitur, quemadmodũ oblatus eſt, quia ipſe uoluit. lib. 1. cur Deus homo, cap. 10. Et: Sæpè utiq; diuina Scriptura aſſerit aliquid eſſe, quando nõ eſt: idcirco, quia certũ eſt futurũ eſſe, ſic quippe Deus Adæ de ligno uetito dicit: In quacunq; die comederis ex eo, morte morieris, non quòd eo die mortuus ſit corpore, ſed quoniam die illa neceſsitatem accepit aliquãdo moriendi. In lib. de concep. uirginal. Itẽ: Solemus localia uerba ſæpè irreprehenſibiliter attribuere reb. quæ nec loca ſunt, nec circũſcriptione locali continẽtur. uelut ſi dicam, ibi eſſe intellectum in anima, ubi eſt rationalitas. In lib. Monolog. cap. 23.

Sequitur ſecundũ unitatis Dei, quæ nullas habet partes, proprietatẽ: ut quicquid de uno Deo, qui totus eſt quicquid eſt, dicitur, de toto Deo patre dicatur, & de Filio, & de Spiritu ſancto: quia unuſquiſq; ſolus, & totus, & perfectus Deus eſt. Anshel. in epiſt. de pro. Spiritus ſancti.

Fides Chriſti, Chriſtus eſt in nobis, qui per fidem habitat in cordib. noſtris. Et hoc eſt fundamentum, ex quo ſurgit totũ bene uiuendi ædificium. Neq; enim fides hæc intelligẽda eſt ocioſa: ſed quicquid boni poterit, operabitur per dilectionẽ. Non enim fides dæmonum, qui & credunt & contremiſcunt, ac filiũ Dei confitentur IESVM, poteſt accipi in fundamẽtum: quia non eſt quæ operatur per dilectionem, ſed quę exprimitur per timorem. Fides itaq; Chriſti fides gratiæ Chriſtianæ: id eſt, ea fidea quę per dilectionem operatur, poſita in fundamento, neminem perire permittit. Anshelmus in 3 cap. prior. ad Corinth.

Idolum eſt ſimulachrum, humana effigie, uel belluina, ſeu uolucrina factum & conſecratum: iuxta uocabuli ſui interpretationem. Eidos enim græcè, latinè forma ſeu ſpecies interpretatur. Et inde per diminutionẽ dicitur εἰδωλον, id eſt formula. & quia idolũ (ut Apoſtolus nunc dicit) nihil eſt, idolum facit, qui illud facit quod non eſt. Quid eſt autem quod nõ eſt? Species quam nõ uidet oculus, ſed ipſe ſibi animus fingit. Anshel. in 8 cap. ad Corinth. prioris epiſt.

Simulachrũ uerè nihil eſt: ſed ſub tegmine ſimulachri diabolus colitur. Gẽtes immolãt dęmonijs. Anshelmus in decimo capite prior. epiſt. ad Corinth.

¶ Meginhardus inquit: Solẽne id Apoſtolo eſt, ſuo quodãmodo trãslatiuis nominib. rẽ pręſentiſsimè exponere. uelut ad Coloſsẽſes ſcribẽs, de Chriſto ait: Quia in ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Corporale uriq; propriè aliquid dicitur, cum de corporib. agitur. Diuinitas porrò quomodo corporaliter inhabitat? neq; enim corpus eſt: ſed trãslato uocabulo rẽ aperuit. Nã quia Sacramẽta ueteris Teſtamẽti appellat umbras futuri, ꝓpter umbrarũ cõparationẽ corporaliter dixit habitare in Chriſto plenitudinẽ diuinitatis: quòd in illo impleantur omnia q̃ illis umbris figurata ſunt, ac ſi quodãmodo umbrarũ illarũ ipſe ſit ueritas. Sic ergo figurę ſignificatiuę trãslato uerbo uſus eſt, ut ſic accipias corporaliter, ac ſi diceretur, ſolidè & ueraciter. ad Guntherũ, de fide. Item: Ad Corinthios loquens Paulus, cum hanc ipſam fidei immobilẽ certitudinẽ, & quaſi ſubſtantiã commendaret, inter cætera etiã hæc ſubiecit: Itaq; ex hoc neminẽ nouimus ſecundũ carnem. Num quid'nam è uita iam exceſſerant, & carnis mortalitatem exuerant, quos tam inſtãter ad carnis edomationem, & uitę correctionis habitum prouocat? Abſit. Sed quia illorum ſecum uitam futuram tanquam præſentem meditabatur, qui reſurgentes commutabũtur, Ex hoc (inquit) neminem nouimus ſecundum carnẽ: id eſt, tã certã ſpem tenemus futuræ noſtrę incorruptiõis & immortalitatis, ut iã in ipſa noticia gaudẽamus: & non in hac carne mortali,

li, ſed in ſola illius expectatione uiuamus. Ibidem, ad eundem, de fide.

DE DEO.

DEum non poſſe ſenſib. comprehẽdi, Algerus monet. Non decet (inquit) ut beſtiali ſenſu, uel modico intellectu noſtro, quo nec terrena iſta ſcire ſufficimus, immenſitatem diuinæ maieſtatis comprehendere uelimus: cũ ipſi angeli, qui adhuc nobis ſuperiores ſunt, in eum deſiderent proſpicere: nec tamen immenſitatem eius maieſtatis ualeant penetrare, quamuis eum ſicut eſt, facie ad faciem contemplentur, & eius manifeſta gloria ſatientur. Quæ enim creatura, cùm circumſcripta ſit, immenſum poſsit comprehendere? Si enim aliquatenus comprehendi poteſt, immenſum non eſt. In prologo lib. 1 de Euchariſtia.

Vnde noticia Dei. Anshelmus: Oſtende nobis Domine faciem tuá, & ſalui erimus. hoc eſt: Dona nobis cognitionem tuá, quæ cognitio per filium hominis, hominibus innotuit, ipſo dicẽte in Euágelio: Nemo nouit patrẽ niſi filius, & cui uoluerit filius reuelare. de Veſtiment. Item: Sicut quædam res, cú nõ uideátur, per odorẽ tamẽ agnoſcútur: ita & Deus, qui inuiſibilis eſt, per Euágelicá prędicationẽ uoluit agnoſci, quę inuiſibiliter ad aures, ſicut odor ad nares, peruenit. Anshel. in 2 cap. poſt. ad Corinth.

Deum ita deſcribit Anshelmus: Quare eſt quædá natura, uel ſubſtátia, uel eſſentia, quæ eſt per ſe bona uel magna: & per ſe eſt, id quod eſt: & per quá eſt, quicquid uerè aut bonum aut magnum aliquid eſt: & quæ eſt ſummum magnum, ſummumq; bonum, ſummum ens ſiue exiſtens: id eſt, ſummum omnium quæ ſunt. In Monolo. cap. 4. Itẽ: An inueniſti anima mea quod quærebas? Quærebas Deũ, & inueniſti, cũ ipſe quiddam ſummum omnium, quo nihil melius cogitari poteſt. Et hoc eſſe uitam ipſam, lucem, ſapientiam, bonitatem, ęternam beatitudinem, & beatá æternitatẽ: & hoc eſſe ubiq; & ſemper. In Proſol. cap. 14.

Aeternus. Anshelmus: Quòd Deus ſit ſine principio, & ſine fine, docet prolixè in Monologio, cap. 17.

Omnipotens. Petrus Damianus inquit: Indubitali fide credendum eſt, omnia Deũ poſſe, ſiue faciat, ſiue nõ faciat. Et quod malum eſt, potius debet dici nihil, quàm aliquid. Atque ideo nihil præiudicat, ſi dicamus Deum omnia poſſe, licet mala nõ poſſit. In epiſtola ad Nicolaum Papam. Item: Conſtanter & fideliter aſſerendũ eſt, quòd Deus ſicut omnipotens dicatur, ita ſine ulla prorſus exceptiõe ueraciter ſit omnipotẽs, ſiue in his quę facta ſunt, ſiue in his quæ facta non ſunt. Ibidem.

Immutabilis. Anshelmus: Illud ſine dubio uerum eſt, quia de ſummè incommutabili natura nihil poteſt dici, unde mutabilis poſsit intelligi. In Monoloquio, cap. 24.

Impaſsibilis. Anshelmus: Diuinam naturá abſq; dubio aſſerimus impaſsibilem, nec ullatenus poſſe à ſua celſitudine humiliari, nec in eo quod uult facere, laborare. lib. 7. cur Deus homo, cap. 8.

Miſericors. Anshelmus: Sed & miſericors ſimul, & impaſsibilis quomodo es? Ná ſi es impaſsibilis, nõ cõpateris: ſi non compateris, non eſt tibi miſerum cor ex cõpaſſione miſeri: quod eſt, eſſe miſericordem. At ſi nõ es miſericors, unde miſeris eſt tanta conſolatio? Quomodo ergo es, & nõ es, miſericors Domine? niſi quia es miſericors ſecundum nos, & non es ſecundum te? Es quippe ſecundum ſenſum noſtrum, & non es ſecundũ tuum. Etenim cũ tu reſpicis nos miſeros, nos ſentimus miſericordis effectũ: tu non ſentis affectũ, & miſericors es: igitur quia miſeros ſaluas, & peccatorib. tuis parcis, & miſericors nõ es, quia nulla miſeriæ cõpaſsione afficeris. In Proſologio, cap. 8.

Rex. Bruno: Deus rectè dicitur rex cœli & Iſraël, quia ipſos propinius regit, qui eũ puro corde reſpiciunt. In Pſal. 89.

Eſt uindex. Bruno: Magnalia Deus fecit, quoniam ad uindicandum fortis eſt, ſicut in Adam: & ad liberandum nullus ei ſimilis inuenitur, ſicut in latrone. Deus quoque in operibus ſuis cognoſcitur ſingularis eſſe. ideo dicitur: Quis ſimilis tibi? Pſal. 70.

Non eſt in loco. Anshelmus: Non es tamen in loco aut tempore, ſed omnia ſunt in te: nihil enim te continet, ſed tu contines omnia. In Proſolo. cap. 19.

Vbiq; eſt. Anshelmus: Deus totus eſt ubiq;. In 5 cap. Matth. Item: Idem eſt eſſe Dei, & poteſtas eius. Sicut itaque poteſtas Dei eſt ſemper, & ubique: ita quicquid eſt Deus, ſemper & ubiq; eſt. In libro de incarnatione uerbi, cap. 4.

DE TRINITATE.

ANshelmus ait: Quòd dixi, ſummam Trinitatem poſſe dici tres ſubſtátias: Græcos ſecutus ſum, qui confitentur tres ſubſtantias eſſe in una perſona, eadem fide, qua nos tres perſonas in una ſubſtantia. Ná hoc ſignificat in Deo per ſubſtátiam, quod nos per perſoná. In præfat. lib. Monolog. Item: Sic eſt alius pater, alius filius: ut cũ ambos dixerim, uideam me duos dixiſſe. Et ſic eſt idipſum quod eſt & pater & filius, ut nõ intelligá quòd duos dixerim. Quamuis náq; ſingulus pater ſit perfectè ſummus ſpiritus, ſic tamẽ unus idẽq; eſt ſummus ſpi-

ritus, & ſpiritus filius, ut patet & filius. idem in Monologio, cap. 42. Et: Quid prohibet concludi, quia unus tãtùm eſt in ſumma eſſentia pater, unus filius, unus ſpiritus: & non tres patres, aut filij, aut ſpiritus? Ibidem cap. 59. Item: Non idcirco dicuntur tres perſonæ, quia ſint tres res ſeparatæ, ſicut tres homines: ſed quia ſimilitudinem habẽt quandam cum tribus ſeparatis perſonis. Idem in libro de Incar. uerbi, capite ſexto. Item: Originem perſonarum in Trinitate naturali exemplo probat, ſumpto uidelicet à fluuio Nilo, ex quo oriatur fons uiuus, & lacus. ibidem capite ſeptimo. Et: Ideo tota Trinitas hîc demonſtrata eſt, pater in uoce, ſpiritus in columba, filius in homine, ut tota Trinitas in ſingulis baptizatis operari credatur. Voluit ergo Spiritus ſanctus potius in columbæ ſpecie apparêre, ut perfectam ſpeciem ſui doni in baptizatos denotaret. Confert enim in baptiſmate nocẽtibus innocentiam, & ſimplicitatem: quòd per innocentem ſimplicẽ auem, quæ felle caret, deſignatur. idem in 3 cap. Matthæi. Item: In eo quòd pater in uoce ſonat, & Spiritus ſanctus in columba deſcendit, filiusque baptizatur in homine, Trinitas euidenter declaratur, in cuius nomine & fide unuſquiſque noſtrûm baptizatur. in Enar. euang. Item: Gratia uobis & pax à Deo patre noſtro, &c. Tota Trinitas in hac ſalutatione ponitur, dum pater & Chriſtus apertè antè nominãtur, & Spiritus ſanctus gratia & pace ſignificatur. Nullo enim modo dari hominib. gratia poteſt, qua liberamur à peccatis, & pax qua reconciliamur Deo, niſi in Spiritu ſancto. in primũ cap. ad Roman.

DE VNITATE.

Has tres perſonas eſſe unicum ſolũ Deum, Berno docet, inquiẽs: Sicut in hac trium literarum copulatione, diuiſio non admittitur, ut pax adimpleatur: ita nec ſancta Trinitas in diuinitatis ſubſtantia ullam diuiſionem patitur, ut Pater & Filius & Spiritus ſanctus rectè credatur. Sermone ſeptimo, de S. Marco. Et: Sit doxa Deo genitori, eius genitæ quoque proli, ac ſpiritui ſimul almo, manet hic Deus unus in alto, Amen. In Hymno ad Quadrageſ. ad noctem. Et: Vox ergo patris intonat, baptiſma proles conſectar, formam columbæ ſpiritus, ſumit ſacer paraclitus. Et: Sit Trinitati gloria, honor, poteſtas inclyta, uni Deo per omnia, in ſeculorum ſecula. In Hym. in octa. epiphan.

Anshelmus inquit: Quoniam Arriani, qui gradus in Trinitate facere uolunt, calumniantur, quòd Pater primùm nominetur, ſecundò Filius, tertiò Spiritus ſanctus: idcirco Apoſtolus mutauit hunc ordinem, ut primùm Spiritum: deinde Dominum, id eſt Filium: tertiò Deum, id eſt Patrem poneret. Et dum dicit, Idem Spiritus, idem Dominus, idem Deus: eandem prorſus ſubſtantiam trium perſonarum oſtendit. uel contra Macedonium & cæteros hæreticos, qui Spiritum ſanctum negauerunt eſſe Deum, poreſt de ſolo Spiritu intelligi totum, ut & Dominus & Deus ab Apoſtolo nominetur, in duodecimum caput prior. ad Corinthios. Item: Aduerſus impietatem Arrianorum, nouum nomen patres addiderunt ὁμοούσιον: ſed non rem nouam tali nomine ſignificauerunt. Hoc enim uocatur ὁμοούσιον, quod eſt, Ego & pater unum ſumus: unius uidelicet eiuſdemque ſubſtantię. in ſextum caput prioris ad Timotheum. Et: Quomodo Pater Filij, & Filius Patris ſit eſſentia, pluribus oſtenditur uerbis, quàm ut hic breuiter poſſit ſcribi. In Monologio, capite 43. Eſt enim totus Pater in Filio, & communi Spiritu: & Filius in Patre, & eodem Spiritu: & idem Spiritus in Patre & Filio. ibidem capite 57. Et: Vnus ergo pater, non plures patres: unus Filius, non plures filij: unus procedens Spiritus, non plures procedentes Spiritus, ſunt in ſumma eſſentia. ibidem capite ſexageſimoprimo. Item: Poteſt ergo, ac neceſſitatis ratione irreprehenſibiliter, illa ſumma & una Trinitas, ſiue trina unitas, dici una eſſentia, & tres perſonæ ſiue tres ſubſtantiæ. ibidem capire ſeptuageſimoſexto. Et: Verè igitur hic eſt non ſolùm Deus, ſed ſolus Deus ineffabiliter trinus & unus. ibidem capite ſeptuageſimoſeptimo. Item: de incarnatione uerbi cap. 2. Homo aſſumptus eſt à uerbo, non perſona: id eſt, alia natura, non alia perſona eſt aſſumpta. Et: Credimus & dicimus, quia Deus eſt Pater, & Deus eſt filius: & conuerſim, Pater eſt Deus, & Filius eſt Deus: & tamen nec credimus nec dicimus plures eſſe deos, ſed ita unũ eſſe Deum numero, ſicut natura: quamuis Pater & Filius non ſint unus, ſed duo. ibidem cap. 3. Item: Quæro, an ſit Chriſtianus. reſpondebit, ut æſtimo, hic ſe eſſe. Ergo credit unum eſſe Deum, & ipſum eſſe tres perſonas. id eſt, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum: & Filij perſonam ſolam incarnatam, alijs tamen duabus cooperantibus. Qui autem ita credit, affirmat eum non eſſe Chriſtianum, qui aliquid uult aſſerere contra aliquid horum. Si ergo iſte ita credit, negat eum eſſe Chriſtianum, quia contra hoc diſputat. ibidem capite tertio. Et: Quòd utique Deus una & ſola, & indiuidua & ſimplex ſit natura, & tres perſonæ, ſanctorum patrum, & maximè beati Auguſtini poſt Apoſtolos & Euangeliſtas, inexpugnabilibus rationibus diſputatum eſt. ibidẽ cap. quarto.

Et:

Et : Quòd Pater Filius & Spiritus ſanctus non ſint tres res ſeparatæ, probat exemplo ab Adam & Abel ſumpto. Ibidem capite 6. Item : Ergo quoniã Deus æternitas eſt, nõ ſunt plures dij : quia nec Deus extra Deum, nec Deus in Deo addit numerũ Deo. Semper igitur unus & idem eſt ſolus Deus. Cum itaq; Deus de Deo naſcitur, quia qđ naſcitur non eſt extra id de quo naſcitur, eſt proles in parente, & parens in prole, unus ſcilicet Deus pater & filius. Ibidem cap. 8. Item : Quòd inuiolabilis ſimplicitas diuinitatis, quam unum ſolum Deum eſſe credimus, nullatenus admittat, propter perſonarum pluralitatem, plures deos, & alios ab inuicẽ admittat, prolixè docet Anſhelmus in epiſtola de proceſs. Spiritus ſancti. Itẽ: Sicut non eſt alius Deus pater, alius Deus filius, alius Deus Spiritus ſanctus: ſic non habet Deus in ſeipſo aliud quàm Deum, non eſt Deus extra Deum, nec Deus diſsimilis Deo. Ibidẽ. Et: Quòd ſicut filius eſt idem eſſentia & ſapientia Patris, eo ſenſu, quia habet eandem eſſentiam uel ſapientiam quam pater: ſic idem Spiritus ſit Patris & Filij eſſentia & ſapientia. In Monolog. cap. 56.

Item : Sicut digitus cum manu uel brachio, manus uero & brachium cum corpore ſunt unum in natura : ita Pater & Filius & Spiritus ſanctus, tres quidem perſonæ, ſed una ſubſtantia diuinitatis. Anſhelmus de neſtiment. & membris. Item : Pater & Filius & Spiritus ſanctus, ſunt unus Deus. In enar. Euang. Item : Solus ſapiens Deus, Pater & Filius & Spiritus ſanctus, quẽadmodum Trinitas unus Deus eſt. Qui propterea ſolus ſapiens dicitur rectè, quoniam ſolus ſecundum ſapientiam ſuam & ſubſtantiam ſapiens eſt, non ſecundum accidentem uel accedẽtem participationem ſapientiæ, ſicut ſapiens eſt rationalis quæcunque creatura. Trinitas inquam, eſt ſolus ſapiens Deus, qui omnino nec potuit unquam eſſe inſipiens, nec poterit : nec per gratiã particeps ſapientiæ, ſed ſapiens immobilitate naturæ. Soli igitur ſapienti Deo gloria ſit, per Chriſtum Ieſum : hoc eſt, clara cum laude noticia, quia innotuit gentibus Deus Trinitas. Ideo per Ieſum Chriſtum : quia, ut alia taceam, ipſe præcipit baptizari omnes gentes in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti : ubi præcipuè commendata eſt huius indiuiduæ gloria Trinitatis. In 16 cap. ad Rom. Et: Ideo tenenda eſt unitas, quia unus eſt Deus in ſubſtantia ſua. non enim eſt multiplex ſubſtantia eius, ſed una & ſimplex. Vnde & Moyſes: Audi Iſraël, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt. Non poteſt eſſe maior, nõ poteſt eſſe minor, non poteſt numerari. in 4 caput ad Epheſ.

Quòd hæ tres perſonæ æquales ſint, Berno declarat dicẽs: Sicut Dei Filius eſt Charitas, ita Pater, ita & Spiritus ſanctus. In fine Epiſtolarum.

DE PATRE.

ANſhelmus. Pater noſter. Noſter ſignificat, quòd multorũ eſt, non unius tãtùm. Qui enim habet unũ filium naturaliter, per gratiam ſuam uoluit & alios adoptatiuos filios addere. Ecce communis eſt pater omnium noſtrûm : per quod admonẽtur omnes eiuſdem fraternitatis & unanimitatis. in 6 cap. Matth. Item : Cur Deus pater miſericordiarũ uocatur, niſi quia per paternarum miſericordiarum uiſcera recipit filios pœnitentię, & in antiquam gratiam reducit, ut non ſola ſit uenia, ſed & priſtini ſtatus reſtauratio? & ipſe eſt Deus totius conſolationis, qui contriſtatis in pœnitentia dat perfectam conſolationem, tribuendo ſpem non ſolùm euadendi tormẽta, ſed & conſequendi præmia. In 1 cap. poſterioris ad Corinth. Et: Deus quem prædicant Apoſtoli, idcirco dicitur Deus huius ſeculi, ne in hoc ſeculo, ubi tot mala fiunt, putaretur aliquis alius Deus eſſe. Non ſolùm enim inuiſibiles creaturas, ſed etiam hoc uiſibile ſeculum regit Deus noſter: nullusq; Deus eſt præter eum, qui & prauorum malicia benè utitur. In quartum caput poſter. ad Corinth. Item : Deus dicitur pater, uel quia ex ſe Filium genuit, uel quia creaturas pio moderamine gubernat & regit. In 3 cap. ad Epheſ.

Meginhardus inquit : Credo in Deum patrem, &c. Pater eſt principium Deitatis, & ſine ullo omnino principio, qui ſicut nũquam fuit niſi Deus : ita nunquam non fuit Pater, à quo Filius ineffabiliter natus : à quo Spiritus ſanctus non natus, ſed procedens, quia Spiritus non eſt Filius : neq; ingenitus, quia non eſt pater: nec factus, quia non eſt ex nihilo, ſed ex Deo patre & Deo filio, Deus procedens. In tractatu de Fide ad D. Guntherum.

DE FILIO DEI.

ANſhelmus inquit: Multi fuerunt antiquo tempore, quib. datum eſt hoc nomen, quod eſt Ieſus: ſed in figura iſtius. ſicut Ieſu Naue, id eſt, Ioſue filius Nũ, Ieſus & Ioſue idem ſunt, Naue & Nun idẽ ſunt. Ieſus Hebraicum eſt, & dicitur Græcè σωτήρ, Latinè Saluator. Ieſus fuit ei proprium nomen, ſicut nunciatũ eſt ab Angelo: Chriſtus uerò, nomen officij. Chriſtus enim ſignificat, eum unctum fuiſſe regem & ſacerdotem. in primum caput Matthæi.

IESVS. Anſhelmus: Humilimus omnium inuenirur IESVS, utpore fundamentum uniuerſorum. Interpretatur Saluator, & non eſt in alio aliquo ſalus. Neq; enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Huius itaq; ſalutis per baptiſmum quiſque fieri particeps inchoar. Sed ſi uult nõ amittere quod gratis accepit, oporterut in eo creſcere ſtudeat per proprium laborẽ ſanctę actionis. In enarrat. Euang.

Filius. Anſhelmus: Idcirco Filius Dei patris brachium dicitur, quia creatura electa ab ipſo continetur. De ueſtimentis & memb. Deo attrib.

Verbum. Anſhelmus: Licet igitur unuſquiſq; ſeipſum, & omnes inuicem ſe dicãt: impoſsibile tamẽ eſt in ſumma eſſentia eſſe uerbum aliud, præter illud de quo iam cõſtat, quod ſic naſcitur ex eo cuius eſt uérbum, ur etiam uera eius dici poſsit imago, & uerè filius eius ſit. in Monologio, capite ſexageſimoprimo.

Imago. Anſhelmus: Aliter eſt imago Dei in Filio ſuo, quem non aliunde, ſed ex ſemetipſo, hoc eſt, ex ſubſtantia ſua per omnia ſibi ſimilem genuit, & æqualem. Aliter uerò eſt in anima hominis, quam non ex ſe, id eſt de ſua ſubſtantia, ſicut pleriq; hæretici opinati ſunt, genuit: ſed ex nihilo creauit. Sicut aliter imago eſt cuiuslibet regis in filio eius, quẽ ex ſemetipſo ſibi ſimilem genuit, id eſt, homo hominem: aliter uerò in annulo eius, ſiue in cera imago eius expreſſa, quæ non eſt quod ipſe: ſicut filius, qui naturaliter hoc eſt qđ & parer. De ueſtiment. & memb. Item: Chriſtus eſt imago Dei, id eſt, omnino per omnia ſimilis patri. ſicut ipſe dicit: Qui uidet me, uidet & patrem. Nam qualis eſt iſte, talis eſt ille. Quantus eſt ille, tantus eſt iſte. Sicut ille carerinitio, ſic & iſte. Sicut ille creator, ſic & iſte. Sicut ille ſcit omnia, & poteſt, ſic & iſte. Quia ergo iſte de illo eſt, & conſubſtantialis atq; coæternus & coæqualis eſt illi, ac per omnia ſimilis, rectè uocatur illius imago. In 4 cap. 2 ad Cor. Et: Nos quidem ſumus imago Dei, ſed Filius eſt aliter eius imago. Nam ſicut imago Imperatoris alirer eſt in nummo, aliter in filio: ſic & imago Dei alirer in filio, qui eſt ſubſtantialis & coæqualis atq; coæternus: & aliter in homine, qui eſt creatura. In 1 cap. ad Coloſ.

Patris ſplendor. Anſhelmus· Patris ſplẽdor eſt Filius. quia à Patre eſt, ſicut ſplendor de ſole: & coęternus eſt patri, ſicut ſplẽdor coæuus ſoli. Nam ſicut natura nõ paritur, ut ſit unquã ſol ſine ſplendore, & ignis ſine calore: ita pater nunquam potuit eſſe ſine ſapientia ſua. Et ſicut ſol non eſt à ſplendore, nec ignis à calore: ita parer non eſt à filio, ſed filius à patre. & ſicut ſplendor oſtẽdit illud cuius eſt ſplendor: ira filius manifeſtat patrem, cuius ipſe eſt ſapientia. Et ſicut ſubſtantialiter ſplendor in ſole eſt, & ſol in ſplendore: ita ſubſtantialirer filius in patre, & pater in filio. In 1 cap. ad Heb.

Puer. Bruno: Chriſtus in Scripturis dictus eſt puer, propter innocentiam mentis: filius ancillæ, quia illa Angelo reſpondit, Ecce ancilla Domini. Imperium illius eſt poteſtas iudicij: quia pater nõ iudicat quenquam, ſed filio dedit omnem iudicij poteſtatem. In 86 Pſalm.

Paſcha. Anſhelmus: Chriſtus noſter dicitur paſcha noſtrum. Paſcha enim Iudæorum immolatus eſt agnus, paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Nam ſicut Iudæi per immolationem agni liberati ſunt à poteſtate Pharaonis & ſatellitum eius, ac mare tranſeuntes uenerunt in deſertum, atq; interiecto temporis ſpacio terram promiſſionis intrauerunt: ſic nos per immolationem Chriſti liberati ſumus à poteſtate diaboli ac malignorum ſpirituum, ac per baptiſmum traiecti uenimus in hanc conuerſionem, in qua nunc uelut in deſerto ſumus, atque ingreſſum ſupernę hæreditatis expectamus. Iudæi agno immolato liberati à ſeruitute Aegyptia, ſeprem diebus comederunt azyma: & nos Chriſto immolato, liberari à ſeruitute dæmonica, per omne ſpaciũ uitę præſentis, quod ſeptem diebus uoluitur, azyma comedamus: id eſt, ſatiemur bonis operibus, ſine admiſſione corruptionis uitiorum. Azyma quippe (id eſt, panes ſine fermento) cõedimus, ſi recta opera ſine corruptione uanæ gloriæ exercemus, ſi prę cepta Dei ſine admiſtiõe peccati adimplemus. In 5 cap. prior. ad Corinth.

Iuſticia. Bruno: Chriſtus iuſticia dicitur, quoniã diabolũ p iuſticiã uicit magis, quàm per potentiam orbem iudicat in iuſticia. In 60 Pſal.

Saluator. Bruno: Chriſtus ſaluator dicitur, quia in ſe ſperantes ſaluat, & imminẽtes pœnas peccarorum commutat in præmia. In 88 Pſalm.

Magiſter. Anſhelmus: Nec Pater nec Magiſter uocandus eſt alius, niſi Deus parer, & Deus noſter Ieſus Chriſtus. Pater, quia ex ipſo ſunt omnia: uel, quia per diſpenſationẽ carnis omnes ſumus Deo reconciliati. in 23 cap. Matth.

Petra. Anſhelmus: Propter firmitatem petra dictus eſt Chriſtus. Qui duob. lignis crucis affixus, profudit ex ſuo larere ſacramenra noſtræ ſalutis, quibus interior ſitia noſtra potaretur: ſicut petra illa bis percuſſa dedit

ſa dedit aquam, unde populus ſatiaretur. Geminus enim percuſsio, duo ligna crucis ſignificat. In 10 cap. prioris ad Corinth.

Pontifex. Anshelmus: Chriſtus non ſolùm quamdiu præſens ſeculum manet, aut quamdiu uiuimus, ſed etiam in futuro pontificis agit opus: non tunc pro peccatis noſtris offerens, quæ nulla erunt: ſed, ut bonum quod in nobis operatus eſt, indeficiens & ſtabile permaneat. in 6 cap. ad Hebræos.

Anshelmus uocat Ieſum Chriſtum, ſpeculum humilitatis & manſuetudinis, uniuerſæ creaturæ factorem, tremendum iudicem uiuorum atq; mortuorum. In ſpeculo Euangel. ſer. cap. 6.

Eſt Deus. Anshelmus: Complexus eſt omnia, quia naturam et nomen expreſsit, in quo ſumma uirtutum eſt. Deum uiuum appellat, ad diſtinctionem falſorum deorum. Notádum eſt, quia cum Dominus aſſumptæ humanitatis humilitatem profitetur, de ſe intimauit, quod minus eſt: diſcipulus uerò de eo intimat, quod maius eſt. In 16 caput Matthæi. Item: Filius Dei unigenitus non poteſt appellari creatura, quandoquidem per ipſum facta ſunt omnia, quæcunq; Deus facit. In 8 cap. ad Rom. Item: Ille unigenitus eſt natura, non adoptatiuus. ibidẽ. Item: Qui antè ſperauimus in Chriſto, &c. per hoc quod in Chriſto ſperatur, Deus eſſe monſtratur. Et quia in eo ſperatum eſt ante aduentũ eius, conſtat eum ſine initio ſemper apud patrem fuiſſe. Niſi enim ille fuiſſet, periſſent omnes qui ſperauerant in eo, quaſi ſperantes in nihilo. in 7. cap. ad Epheſ.

Aeternus eſt Filius Dei. Anshelmus: Ieſus Chriſtus fuit heri, quis in principio erat Verbum, et ab æterno uſq; ad noſtra tempora ipſe eſt hodie quoq;, id eſt, noſtro tempore eſt. Erit et in ſecula, quia ęternaliter manebit. Vnde et per Ioannem de eo dicitur: Qui erat & qui eſt, et qui uenturus eſt. In 13 cap. ad Hebræos.

Eſſe Filium Dei. Anshelmus: Inuentus eſt Ieſus ſolus. Vt indubitáter agnoſceremus, quia ſolus Ieſus eſt naturalis & unicus Dei filius: non Moyſes, aut Helias. in Euang. enarrat. Item: Filius Dei ſecundũ diuinitatem quidẽ, in qua fratres non habet, dicitur unigenitus, ſed ſecúdum humanitatẽ, in qua fratres habere dignatus eſt, appellatur primogenitus. In qua humanitate eum adorare monentur angeli: quia in diuinitate ut adorent eum, non indigebant admonitione. & quia homo unitus Deo, adoratur ab angelis, pater; quia longè melior eſt ipſe quàm angeli. in 1 cap. ad Heb.

Aequalẽ eſſe filiũ Deo patri, & Spiritui ſancto, teſtãtur apertis uerbis Doctores. Nã Berño ait: Tu Ieſu Chriſte dilecte mi, qui cũ Patre & Spiritu ſancto uiuis & regnas Deus, per omnia ſecula ſeculorum. in ſerm. de aſc. Dom. Item: In cœlis Chriſtus uerus Deus, & uerus homo, in unitate perſonæ: cum Patre uerò ac Spiritu ſancto, in unitate ſubſtantię, unus Deus in Trinitate perfecta uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. in ſerm. de natiuit. Mariæ. Item: In cœleſtis regni thalamo ipſe Chriſtus ſponſus & Dominus noſter, cum Patre & Spiritu ſancto, unus Deus uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen. in fine ſerm. de aſſump. Mariæ.

Anshelmus ait: Tu es filius meus, hoc eſt, ex ſubſtantia mea naturaliter æqualis genitus: & idcirco dilectus, utpote unigenitus. in enarrat. Euang. Et Anshelmus docet filium Deo eſſe æqualem omnia tenentẽ, ubiq; totum, incircumſcriptum & incomprehenſibilem. in enarration. Euangel. Et: Per Ieſum Chriſtũ, & Deum Patrẽ, &c. Per hoc, inquit, quòd præmittit Chriſtũ, & ſubiũgit Patrem, innuit eum eſſe Patri æqualẽ: & quòd nullus ad Patris gratiã pertingit, niſi per eũ, ſicut ipſe dixit: Nemo uenit ad Patrem, niſi per me. in 1 cap. ad Galat. Item: Vnde ſciant, quòd una eſt utriuſq; ſubſtantia, quamuis alia Patris, alia Filij ſit perſona: & quòd Pater non eſt prior aut maior Filio, nec Filius poſterior aut minor Patre, ſed ambo coæterni ſunt, & coæquales. In 2 cap. ad Coloſ. Item: Secundum humanitatem Chriſti, Deus Pater ſuper eum eſt: non ſecundum diuinitatem eius, in qua ipſe eſt æqualis Patri. in 9 cap. ad Hebr. Item: Chriſto cum Patre & Spiritu ſancto ſit omnis honor & gloria, & antequã mundus eſſet, & nunc, & in omnia ſecula ſeculorum. in enarrat. Euang. Item: Erat æqualis, & ſine rapina erat, quia ęternus ab æterno natus erat. Erat in forma Dei: quia tantus, quantus ille: talis, qualis ille: hoc q̃d ille, non hic qui ille, ſed hoc quod ille. Ille enim Deus, & iſte Deus: ille omnipotens, & iſte omnipotens: ille immutabilis, & iſte immutabilis. Hoc eſt quod ille, non hic qui ille: quia & ille pater, & hic filius. in 2 cap. ad Philippen.

De generatione filij, ait Anshelmus: Hoc itaq; modo quis neget ſummam ſapientiã, cùm ſe dicẽdo intelligat, gignere cõſubſtantialem ſibi ſimilitudinẽ ſuam: id eſt, uerbũ ſuum. Quod uerbum, licet de re tam ſingulariter eminenti propriè aliquid, ſatis cõuenienter dici nõ poſsit: nõ tamen incõueniẽter ſicut ſimilitudo, ita & imago & figura & character eius dici poteſt. in Monologio, cap. 32. Item: De prædicta nube uenit uox Patris, dicẽs de Chriſto: Hic eſt Filius meus dilectus: quia de immẽſa obſcuritate diuinæ Incõprehẽſibilitatis, procedit ad nos alta noticia generationis ſempiterni Filij Dei, in qua nec

genitor eſt genito prior, nec genitus genito n poſterior: quia conſtat & patrem ſempiternè genuiſſe, & filium ſempiternè natum eſſe. Sed cuius fulgorem mentis acies nondum capit, generationem eius quis enarrabit? in Euág. enarrat. Et: Benedictus Deus & pater Domini, &c. Qui Chriſtum ſecundum humanitatem creauit, & ſecundũ diuinitatem genuit, atq; ita eſt Deus & pater eius. in 1 cap. poſter. ad Corinth.

Homo Chriſtus.

Berno ait: Benè uernali pluuiæ eadẽ charitas, quæ teſtáte Ioanne Deus eſt, cõparatur: quia ipſe Deus uernali tempore, ſicut pluuia deſcẽdit in uellus, & per intactæ uirginis uterum, ad redimendũ genus humanum in mundum naſcendo uenit: & eodẽ tẽpore per ſacræ paſsionis myſteriũ, de captiuitate diaboli liberauit. in fine Epiſtol.

Algerus inquit: Chriſtus imperſonationis iure, ut uetus homo eſſet, in homine accepit animam cum ratione ſua, & carnẽ cũ ſenſibus ſuis, ut in ea pati poſſet. lib. 7, cap. 8 de Euchariſt.

Bruno ait: Chriſtus perfectus homo, qui nihil minus habuit extra peccatum quam homo. Ex anima rationali Chriſtus ueram animam habuit, ubi ſapientia creſcere potuiſſet. ſicut dicitur in Euangelio: Ieſus ꝓficiebat ſapientia in anima, & ætate in corpore. In Pſalt. in fide Athanaſ.

Anshelmus inquit: Sed ſuper omnes uirtutes neceſſaria eſt incarnatio Chriſti, ſine qua nullus poteſt ſaluari: quæ deſignatur per Mariam. Incarnatio enim Chriſti fuit nobis ſtella in mari, & lux in tenebris: per quam incarnationẽ natus eſt Ieſus, qui ducet nos in terram repromiſsionis: ille ſcilicet, qui dicitur Chriſtus. hoc ideo dicit, ut oſtendat eum eſſe Meſsiam. iſte nos ſaluauit, & reges & ſacerdotes fecit. in 1 caput Matthæi. Item: Notandum eſt, quòd alio modo natus eſt Chriſtus de Maria, alio modo de Spiritu ſancto. Cum enim dicitur de Maria natus eſſe, de ſubſtantia eius intelligendũ eſt: & tunc De, materiale eſt. Cum autem de Spiritu ſancto natus eſſe dicitur, quaſi ex poteſtate Spiritua ſancti natiuitas illa fuiſſe intelligitur: & tunc De, potentiale eſt. Ibidem. Et: Oportebat, ut ſicut per hominis inobedientiam mors in humanũ genus intrauerat: ita per hominis obedientiam uita reſtitueretur. Et quemadmodum peccatũ qđ fuit cauſa naturæ dãnationis, initium habuit à fœmina: ſic ueræ iuſticię & ſalutis noſtræ author naſceretur de fœmina. lib. 1, cap. 3, cur Deus homo. Itẽ: Quia genus humanum, ut precioſum opus eius, omnino perierat: nec decebat, ut quod Deus de homine propoſuerat, penitus annihilaretur: nec idem eius propoſitum ad effectum duci poterat, niſi genus humanũ ab ipſo Creatore liberaretur, &c. lib. 1, cap. 4, Cur Deus homo. Et: Si riuus per fiſtulá currat à fonte uſq; ad lacum: nonne ſolus riuus, ut ita dicam, infiſtulatus eſt? Sic ſolus filius incarnatus eſt, licet non alius Deus quàm pater & Spiritus ſanctus. In lib. de incar. uerb. cap. 4. Et: Poſtquá cõſtat hominem illum eſſe Deum, & peccatorũ recõciliatorem, dubium non eſt, eum omnino ſine peccato eſſe: hoc autem eſſe nõ ualet, niſi abſq; peccato de maſſa peccatrice ſit aſſumptus. In lib. 2, cap. 16, cur Deus homo. Et: Quòd ſi Chriſtus non eſſet Deus, ſed purus homo, neceſſe tamen eſſet illum talem eſſe, qualis primus homo factus eſt. In lib. de concep. uirg. cap. 13. Et: Quemadmodum Deus ex ſua ſubſtantia genuit eum per quem cunctis originem dedit: ita beata uirgo Maria, de ſua carne mundiſsima peperit illum, qui decorum primæ creationia omnium cunctis reſtituit. In lib. de excel. B. Mariæ uirg. cap. 11. Et: Noſtra caro eſt peccati caro, quia per libidinis uſum generata eſt. Sola autem Chriſti caro, non fuit caro peccati: quia non mater eum concupiſcentia, ſed gratia concepit. Tamen ſimilitudo carnis peccati fuit: id eſt, paſsibilis & mortalis, quæ nutriri, & eſurire, & ſitire, & dormire, & fatigari & mori potuit. Mors enim & infirmitas, non eſt niſi de peccato. Et utiq; corpus illud mortale erat, & infirmũ, ut cęterorũ corpora. Caro peccati, habet mortẽ & peccatũ: ſimilitudo aũt carnis peccati, habuit mortẽ ſine peccato. Si haberet peccatum, caro eſſet peccati. Si mortem non haberet, nõ eſſet ſimilitudo carnis peccati. In 8 caput ad Romanos. Item: Semen Abrahæ Chriſtus eſt, quia de Abrahã proceſsit populus Iſrael: & de populo Iſrael nata eſt uirgo Maria, quæ peperit Chriſtum. in 3 cap. ad Gal. Item: Deus Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hoc totum dicitur reſpectu humanæ naturæ: quia ſecundum humanitatem tantum eſt Deus Chriſti, qui ſecundum diuinitatem eſt pater ipſius. Qui enim tempore creauit eum ex uirgine, ipſe ante omnia tẽpora de ſeipſo genuerat eum. in 1 cap. ad Eph. Item: Soli Deo notum erat, quòd unigenitus patris humanitatem pro humana ſalute eſſet aſſumpturus. Sed & facto iam mundo, tacitum eſt hoc myſterium Chriſti incarnationis, & humanæ reparationis: quia licet aliquatenus eſſet antiquis patrib. notũ, nulli tamen eorũ plenariè fuit cognitum. in 16 cap. ad Rom. Item: Qualis eſt hic, quia cœlũ & terra compatiuntur ei, cuius mors mortuos uiuificat? Cognoſce anima mea, cognoſce: hic eſt Dñs

Ieſus Chriſtus ſaluator tuus, unigenitus Dei filius, uerus Deus, uerus homo, qui ſolus ſub ſole ſine macula inuētus eſt. In ſpec. Serm. Euang. cap. 13. Item: Filius Dei unigenitus nō poteſt appellari creatura, quandoquidem per ipſum facta ſunt omnia, quę cunq; Deus fecit. In 8 cap. ad Rom.

Meginhardus inquit: Natus eſt de uirgine Deus eo pacto, quo cum corpori docetur, & animus: nō quia utriuſq; eſt una ſubſtantia, ſed quia ex utroq; fit una perſona, non alius homo corpus, & alius animus. ſic poſt partum uirginis, non alius Dei, & alius hominis filius, & idem eſt unus Chriſti Dei & hominis filius. & ſicut in uno homine aliud corpus, aliud animus: ſic in uno mediatore aliud Deus, & aliud hominis filius, unus tamen & idē Chriſtus Dei & hominis filius. In tractat. de peſt. mult. hæreſium, ad Guntherum.

Sed homo abſq; peccato, ut Anshelmus inquit, ſolum illum hominem, quem Deus ſicut ſine uiri ſemine, de uirgine facere ſciuit, ſic a peccato Adæ ſecernere noluit. In 1 lib. Cur Deus homo. cap. 18. Item: Video hominem illum planè, quem quærimus, talem eſſe oportere: qui nec ex neceſsitate moriatur, quoniam erit omnipotens: nec ex debito, quia nunquam peccator erit: & mori poſsit ex libera uolūtate, quia neceſſarium erit. lib. 2, cur Deus ho. cap. 11.

DVAE NATVRAE IN *Chriſto.*

De duabus in Chriſto naturis, Berno docet inquiens: Chriſtus factus ex participatione humanę naturæ frater noſter, qui cum patre & ſpiritu ſancto manens, eſt conditor noſter. De hac fraternitate teſtatur idem ipſe, qui poſt reſurrectionis ſuæ triumphum dignatus eſt dicere: Ite nunciate fratribus meis. In ſerm. de natiuitate Chriſti. Et: Panem angelorū ut manducare poſsit homo, qui cum patre & ſpiritu ſancto unus Deus, uiuit & regnat in ſecula ſeculotum. ibidem. Et: Hodie iuxta uaticinium Eſaiæ filium Dei, quem uirgo Maria angelo annunciante concepit, peperit, & poſt partum uirgo permanſit, tanquā ſponſus de thalamo ſuo, Chriſtus proceſſit de uirginis utero: cui meritò Epithalamion uota perſoluunt, qui ad tantæ coniunctionis ſolēnia occurrunt, ubi omnipotens uerbum, quod in principio erat apud Deū, humanæ naturæ ſubſtantiam ita ſibi in utero uirginali coadunauit, ut uerus Deus & uerus homo, ad ſalutem omnium appareret in mundo. Hunc ſacratiſsimū Dominicæ incarnationis diem, optabant patriarchæ, deſiderabant prophetæ, iuſti expectabant. unde unius uoce ex deſiderio cordis clamabant: Excita Domine potentiam, & ueni, ut ſaluos facias nos. In ſerm. de natiuitate Dom. Item: Et caput cum pedibus & inteſtinis uorabitis. In capite diuinitas, in pedibus Chriſti deſignantur humanitas. Quia is qui ante tempora ex Deo patre eſt Deus genitus, in fine tēporū ex uirgine matre homo eſt natus, ita ut uerbū qđ in principio erat apud Deū, in tēpore nouiſsimo caro fieret, & habitaret in nobis. In ſerm. de paſch. Cū patre formans omnia, formatus eſt ex fœmina: nullo uirili ſemine, ſed caſta natus uirgine. Fit paruus hic infantulus, ſubiectus & parentib. obſeruat & legalia, noſtræ ſalutis gratia. Quē Simeon ſuſceperat, & Anna decantauerat: ætas aut ſexus concinat, iā Chriſtus ad nos uenerat. Cui laus, poteſtas, gloria, per ſeculorum ſecula: qui regnat unus numine, cum patre & ſancto pneumate. Amen. In Hym. de purif. Marię.

Lanfrancus ait: Nam cum ipſe Dominus Ieſus, uerus Deus ſit, & uerus homo, omniſq; homo conſtet anima rationali & corpore: non tamen anima ipſa, aut ipſum corpus, rectè uocabitur homo uel Deus. In lib. de ſacram. Euchariſtiæ.

Quòd eundem ipſum per quem ſaluandus eſt homo, neceſſe ſit eſſe perfectum Deum, & perfectū hominē, Anshelmus docet lib. 2 Cur Deus homo, cap. 7. Et: Sicut, inquit, in Deo una natura eſt, plures perſonę, & plures perſonæ, ſunt una natura: ita in Chriſto una perſona, eſt plures naturæ, & plures naturæ, ſunt una perſona. Quemadmodū enim pater eſt Deus, & filius Deus, & Spiritus ſanctus eſt Deus, & tamen non tres Dij, ſed unus eſt Deus: ita in Chriſto Deus eſt perſona, & homo eſt perſona: nec tamen duæ ſunt, ſed una perſona. de incarnatione uerbi. Et: Ad hoc ualuit in Chriſto diuerſitas naturarum, & unitas perſonę, ut qđ opus erat fieri ad hominis reſtaurationē, ſi humana non poſſet natura, faceret diuina: & ſi diuinæ minimè cōueniret, exhiberet humana: & non alius atq; alius, ſed idem ipſe eſſet, qui utrumque perfectè exiſtens, per humanam ſolueret, quod illa debebat: & per diuinam poſſet, quod expediebat. lib. 2, cur Deus hom. cap. 18. Et unum filium ſibi conſubſtantialem, coæternum, omnipotentem ex ſua natura, ſine initio Deus pater genuit, & per eum omnes creaturas uiſibiles & inuiſibiles ex nihilo fecit. Hunc igitur ſibi tam unicum quàm dilectiſsimum, & in omnibus omnino æqualem, non paſſus eſt remanere ſolummodo ſuū, ſed eundē ipſum uoluit in rei ueritate eſſe beatę Marię unicū et dilectiſsimū & naturalem filiū: nec ita ut duo eſsēt, unus uidelicet filius Dei, alius filius ſanctæ Ma-

riæ

riæ uirginis: ſed unus & idem ipſe qui filius Dei in una perſona, eſſet filius S. Mariæ uirginis: & qui filius ſanctæ Mariæ uirginis, unus & idẽ ipſe eſſet in una perſona filius Dei. de excellent. B. Mar. uirg. Et Deus, qui hominem aſſumpſit ex tua ſanctiſsima carne, hoc fecit pro tua & noſtri omnium ſalute. Ibidem. Et: Chriſtus ſecundum humanitatem, qui dum eſſet mortalis, erat filius hominis, in reſurrectione ueſtiens immortalitatem, factus eſt filius Dei, nec tamẽ deſtitir eſſe filius hominis: quia uerus homo permanſit, ſed gloriam quam humanitas non habebat, accepit. In 1 cap. ad Rom. Idem etiam in 1 cap. ad Heb. ponit. Item: Chriſtus propter aſſumptionẽ hominis nõ amiſit æqualitatem patris, quia non eſt mutabilis natura diuinitaris, ut poſsit minui uel augeri. In 2 cap. ad Philip. Item: Mediator inter Deum & homines, oportebat ut haberet aliquid ſimile Deo, & aliquid ſimile hominibus, ne in utroq; eſſet hominibus ſimilis, longè à Deo: aut in utroq; Deo ſimilis, longè eſſet ab hominibus, & ita mediator non eſſet. Et ideo inter mortales peccatores, & immortalem iuſtum, apparuit mortalis cum hominibus, inſtus cum Deo: ut quemadmodum ſtipẽdium uitæ pax eſt, per iuſticiam coniunctam Deo, euacuaret mortem iuſtificatorum impiorũ, quã cum illis noluit habere communem. Er quia omnes homines, quamdiu mortales ſunt, etiam miſeri ſint neceſſe eſt, quærendus fuit medius, qui non ſolùm homo, ſed & Deus eſſet: ut homines ex mortali miſeria, ad beatam immortalitatem huius medij, beata mortalitas interueniendo perduceret. In 2 cap. prioris ad Timoth. Et: Homo iſte ꝓpter unitatem perſonæ uerbi & carnis, factus eſt eiuſdem patris filius, cuius & uerbum: quia & uirgo Dei genitrix idcirco dicitur, quòd non ſolum hominẽ, ſed & Deũ genuit. Caro enim communicat altioribus, ſicut & diuinitas humilioribus. In 1 cap. ad Heb. Itẽ: Sine patre, ſine matre, &c. Quia ex quibus parentibus deſcendat Melchiſedech, non inuenitur: quoniam Spiritus ſanctus altiori conſilio uoluit hoc de eo reticere, ut figuram Domini per omnia gereret. Chriſtus enim ſine patre ſecũdum carnem eſt, quia ſine uirili admiſtione natus eſt ex uirgine: & ſine matre eſt ſecundum diuinitatem, quemadmodum illa ineffabilis genitura manet in æremitate. In 7 cap. ad Hebr. Et: Cum eſſes filius Dei uerus Deus, Deo patri Spirituiq́; ſancto coæternus & cõſubſtantialis, lucem habitans inacceſsibilẽ, portansq́; omnia uerbo uirtutis tuę, nõ deſpexiſti in hoc noſtrę mortalitatis ergaſtulũ altitudinem tuã inclinare, ut ibi noſtram & guſtares & obſorberes miſeriã, nosq́; reparares ad gloriã. In Spec. Euang. ſermo. ca. 3.

Meginhardus: Credo quia pater carnem non aſsũpſit, neq; Spiritus ſanctus, ſed filius tantùm, cùm uenit plenitudo temporis, ut qui erat in diuinirate Dei patris filius, ipſe fieret in homine hominis matris filius: ſecundum ueritatem naturæ ex Deo Dei filius, & ſecundum ueritatem naturæ ex homine hominis filius, ut ueritas geniti, non adoptione, non appellatione, ſed in utraq; natiuitate filij nomẽ naſcẽdo haberet, ut eſſet uerus Deus & uerus homo unius Dei filius. In tractatu ad Guntherũ, de peſte mult. hære.

DE VNIONE.

BErno inquit: Humanæ cõdirionis natura, dilectiſsimi fratres, magnificè ſublimatur, quando omnipotenti uerbo ineffabiliter adunatur: non quo duarum naturarum, diuinæ ſcilicet & humanæ, confuſa fiat commixtio: ſed in una mediatoris Dei & hominum Chriſti Ieſu perſona, mirabilis manear unitio. ita enim confitemur, eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, uerum Deũ de Deo ante ſecula genitum, & uerum hominem ex homine Maria in ſecula natum, ut ſecundum hunc inconfuſæ unitionis intellectum, non duos quáuis in duabus naturis, ſed unum credamus Chriſtum, unũ Dei & hominis filium, Deum uerum & hominem uerum, conſubſtantialem patri ſecundũ diuinitatem, conſubſtantialem nobis ſecundum humanitarem. ſicut in quodã loco, conſona modulamur uoce dicentes: Innouator naturæ Deus, homo factus eſt: id quod fuir permanſit, & qđ nõ erat aſſumpſit, non cõmixtionẽ paſſus, neq; diuiſionẽ. Hic igitur cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ patris, homo factus eſt pro nobis, ut eſſet Emanuel: hoc eſt nobiſcum Deus, iuxta Apoſtolum participans carni & ſanguini, ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium. Et hoc non ex merito noſtro, ſed ex gratuito eius nobis conceſſum eſt dono. Quid enim, ait Apoſtolus, habes homo, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Dei utiq; fuit donum, ut qui ab humo, id eſt terra homines ſumus dicti & facti, eius participatione efficeremur dij & filij. Ergo inquit: Dij eſtis, & filij excelſi omnes. in ſermone de natiuitate Domini. Et: Carnes agni aqua coctas comedimus, ſi humana ſapientia diuinæ diſpenſationis arcanum inueſtigare nitimur, ut uidelicet ſperemus nos poſſe ratiõe cõprehẽdere, qualiter mater uirgo angelo annũciante, ſupueniẽte etiã Spiritu ſancto, Dei filiũ cõcepit, ac Deũ & hominẽ

in duabus

in duabus naturis & unitate perſonę genuerit, & poſthæc uirgo permanſit. In ſermone de Paſch.

Algerus ait: Dominicæ incarnationis opus, ſicut ipſo Deo præ cæteris omnibus operibus ſuis, præcipuus fecit præcipuum, ut hominẽ in unitate perſonæ ſuæ aſſumptũ, & quaſi ex adiũcta diuinitate Deificatũ ita glorificaret, ut nõ ſolũ hominibus, ſed & omnibus angelicis ſpiritibus adorandum præferens, in dextram patris collocaret. lib. 1 cap. 1 de Euchariſtia. Et: Reuera, ut ſecuriores eſſemus in Chriſto, de conformitate et unitate tantæ gloriæ, in humili noſtra natura, naturam carnis noſtræ ſibi uniuit Deus in eadem perſona, ut dum eam tam mirabiliter glorificatam uideremus, de germanæ carnis noſtræ glorificatione non deſperaremus. lib. 1, cap. 2 de Euchar.

Anshelmus ait: Qui rectè ſuſcipit filij incarnationem, credit eum non aſſumpſiſſe hominem in unitatem naturæ, ſed in unitatem perſonæ. de incar. uerbi. Item: Apparuit ex his quæ dicta ſunt, filium Dei, et aſſumptum hominem, unam eſſe perſonam: ut idẽ ſit Deus et homo et filius Dei et uirginis filius. lib. 2, Cur Deus homo, cap. 16. Et: In uirtute, id eſt, in eadem potentia cum patre, per unionem uerbi, qui perſonaliter homo ille eſt unitus. in. 1 cap. ad Ro. Item: Verbũ quod perſonaliter unitum eſt humanitati, propè nos eſt: quoniam non à locutione noſtra remotũ eſt, neq; ab intellectu. In 10 cap. ad Rõ.

Cur homo Chriſtus ſit factus, exponit Berno dicens: Hic princeps regum terræ, natus eſt ineffabiliter de uirgine. Magnus ante principium mundi, fit paruus pro ſalute hominum: ante Luciferum genitus, ſubditur parentibus: ſubijci non dedignatur legibus, ne Iudæus oblatret impius, dicens, Se ob id nolle in eum credere, quia ipſe non uellet legi ſubiectus eſſe. ſed, ut ipſe teſtatur, non uenit legem ſoluere, ſed implere. in ſermon. de purifi. Mar.

Anshelmus inquit: Sicut enim rectum eſt, ut pro culpa hominis homo ſatisfaciat: ita neceſſe eſt, ut ſatis faciens idem ſit qui peccator, aut eiuſdem generis. aliter namq; nec Adam, nec genus eius ſatis faciet pro ſe. Ergo ſicut de Adam et Eua, peccatum in omnes homines propagatum eſt: ita nullus niſi uel ipſi, uel qui de illis naſcitur, pro peccato hominum ſatis facere debet. Quoniam ergo illi nequeunt, neceſſe eſt ut de illis ſit qui hoc faciat. Amplius, Sicut Adam & totum genus eius per ſe ſteriſſet ſine ſuſtentatione alterius creaturæ, ſi non peccaſſet: ita oportet, ut ſi idem genus reſurget poſt caſum, per ſe reſurgat & reueletur. Nam per quæcunque in ſtatũ ſuum reſtituatur, per illum uſiq; ſtabit, per quem ſtatũ ſuum recuperabit. Deus etiam quando humanam naturam primitus fecit in ſolo Adam: nec fœminá, ut de utroq; ſexu multiplicarentur homines, facere uoluit, niſi de ipſo. Vnde ipſe apertè monſtrauit, ſe non niſi de Adam uoluiſſe facere, quod de humana natura facturus erat. Quapropter ſi genus Adæ per aliquem reuelatur hominẽ qui non ſit de eodem genere, non in illam dignitatem, quam habiturũ erat ſi non peccaſſet Adam: & ideo non integrè reſtaurabitur, & Dei propoſitum deficere uidebitur: quæ duo inconuenientia ſunt: ergo neceſſe eſt, ut de Adam aſſumatur homo, per quem reſtauretur genus Adæ. li. 2, Cur Deus homo, cap. 8. Et: Vnam perſonam uerbi et hominis, et in ea duas naturas, diuinam ſcilicet et humanam, credimus et confitemur. in epiſt. de proceſſ. Spir. 5. Et: Mariá ipſa ſapientia Dei uerè dignam indicauit, per quam in homine ueniens non modò reatum primorum hominum, ſed et totius mundi peccata deleret: et diabolum ſui operis inimicum, cum ſuis elideret: necnon damna cœleſtis patriæ, illuc hominem deducendo, reintegraret. de excellentia beat. Mar. uirg. Item: Cogita quæſo, et cogita apud te, quia non ad dánandum, ſed ad ſaluandum peccatores, conditor noſter ex te factus eſt homo. ibidem. Item: Ad hoc Deus noſter per te eſt factus frater, ut quemadmodum ipſe dignatus eſt cõſors fieri noſtræ humanitatis, ſic nos mereamur conſortes fieri ſuæ diuinitatis. ibidem.

Et: Dominus ad hoc terrenus factus eſt cum eſſet cœleſtis, ut eos qui terreni erant, faceret cœleſtes. Hoc eſt, ex immortali mortalis factus eſt, aſſumẽdo ſerui formá, nõ Domini mutádo naturá: impartiẽdo dominicá gratiá, non perpetiẽdo ſimilem iniuriá. in 15 cap. 1 ad Corinth. Itẽ: Quęritur, cur Chriſtus dicatur homo ſecundus poſt tot homines, aut cur Adam nouiſsimus, tá multis poſt ipſum generationibus ſuccedẽtibus: cũ et ſecũdus nõ poſsit eſſe poſt multos: et nouiſsimus dici non debeat, poſt quẽ multi? ibidẽ.

Et: Sacramentum pietatis in eo eſt, quòd unigenitus Dei miſericorditer homo fieri dignatus eſt per gratiam, ut ſibi fratres acquireret, qui cum eo poſsiderent hæreditatem regni cœlorum. in. 3 cap 1 ad Timot.

De officio Chriſti.

Quòd ſacerdos ſit, Berno docet: Ideo uerus ille mediator Dei & hominũ homo Chríſtus Ieſus, cùm in forma Dei ſacrificiũ cum patre ſumat, cũ quo & unus Deus eſt: tamen in forma ſerui ſacrificiũ maluit eſſe, q̃ ſumere, ne uel hac occaſione quiſquá exiſtimaret cuilibet ſacrificandum eſſe creaturę. Per hoc & ſacerdos eſt, ipſe pro nobis offerens, ipſe oblatio & ſacrificiũ. Cuius rei ſacramentum quotidia-

quotidianum uoluit eſſe Eccleſiæ ſacrificium: quæ cum ſit corpus ipſius capitis, ſeipſam per ipſum quotidie diſcit offerre, in odorē ſuauitatis. in lib. de diuin. dẽm. contẽ.

Algerus inquit: Si tãta uis eſt in cibo, qui non uiuit, nec manet, ut labentem uitam huius temporis foueat & retineat: quanto magis Chriſtus, cibus uiuens immortaliter, uitam æternam conferre credendus eſt, qui bus ſibi placuerit? Magis enim credendum eſt, uitam conferre, qui uitam in ſe habet, & uita eſt, quàm qui non habet. Cùm enim ſit una ueritas & uita, corpus eius nobis uiaticum eſt, ne moriamur & deficiamus in uia, ſed producamur ad uitam: ueritas eſt, ne eius promiſsionibus fallamur: uita eſt, ut ea in peruentione feliciter fruamur. In hac ergo mortali uita, immortali cibo uitæ nos paſcit, ne in æternum moriamur. lib. 1 cap. 19 de Euchar.

Anshelmus ait: Tu es ſacerdos in æternũ, &c. Sacerdos Dei patris dictus eſt filius Dei, non ſecundum diuinitatem, ſed ſecundum humanitatem, in qua ſe pro nobis per paſsionem & mortem ſuam acceptabile beneficiũ Deo patri obtulit, ut eſſet ſacerdos, qui & ſacrificiũ eſt. De ueſtiment. & memb. Itẽ: Appropinquante mundi termino, Chriſtus ſolus in ſancta ſanctorum ut uerus pontifex intrauit, ibiq; eſt ad dextram Dei, & interpellat pro nobis. In enarrat. Euangel. Et agere miniſterium pontificis, & oſtendere patri pro nobis cicatrices uulnerũ ſuæ paſsionis. ibidem. Et hic per ſingulos annos, Chriſtus autem non ſæpè, ſed ſemel: hic in alieno ſanguine, Chriſtus in proprio: hic protinus egreditur de ſanctis, Chriſtus perpetualiter in ſanctis ſanctorum aſsiſtit uultui Dei, ſemper interpellans pro nobis. in 9 cap. ad Hebræos.

MEDIATOR. Berno ait: Mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, cũ Deus eſſet ante ſecula, per ſpontaneam benignitatẽ carne indutus, in populo ſuo piè ac miſericorditer apparuit, quem redimendo ſuum fecit. Qui quaſi currui prædicatorum ſuorum cordibus præſidens, Spiritus ſui gratia illos impleuit, ut per doctrinam illorum ab errore paterni delicti liberaret orbẽ terrarũ. Serm. 3 de ſanct. Marco euang.

Algerus inquit: Non eſt iniquus Chriſtus, qui pro nobis ſemetipſum obtulit, & noſter in cœlo mediator eſt: quo ſuam Eccleſiam gubernante, bonis mali non oberunt, qui uel ignorantur, uel pro pace tolerantur. lib. 3, cap. 8 de Euchar.

Anshelmus inquit: Diſcordia facta fuerat inter nos & Deum: & idcirco regni eius hæredes fieri non poteramus, quia nec quo modo ad patrẽ eius reuerti nos oporteret, noueramus: propter quod iſte nobis Mediator per Dei miſericordiã datus eſt, qui nos Deo recõciliaret, & eius uoluntatem nobis interpretaretur, ut ſciremus, quòd ipſe nos operari uellet: & amici effecti, hæreditatem regni eius per nouum Teſtamentum aſſequeremur, ſicut Iudæi per uetus Teſtamentum adepti ſunt hæreditatẽ terræ Chanaan. in 9 cap. ad Heb. Item: Chriſtus intercedit pro nobis apud patrem, oſtendendo cicatrices uulnerum, quæ pro noſtra redemptione pertulit: & quantũ pro noſtra ſalute laborauit, perpetualiter repræſentando. Miro enim & ineffabili nobis ordine, eum qui nihil unquam poteſt obliuiſci, qui ſemper miſereri paratus eſt, abſq; intermiſſione Dominus Ieſus admonet, quàm congruè hominibus miſereri debet, quorum particeps uerè & doloris ac paſsiõis idem ipſe Dei filius effectus ſit: & pro quib. ipſe confligens, mortis imperium moriendo proſtrauit. Sic enim ſæpè intercedit pro nobis. ibidem. Item: Chriſtus eſt duorũ mediator, ſed Deus eſt unus: quia pater & filius non ſunt dij duo, ſed unus Deus. Quamuis enim pater ſit Deus, & Chriſtus Deus, uterq; tamẽ unus eſt, non duo dij. In 3 cap. ad Galatas.

Quòd Meſsias. Anshelmus: Ipſe Chriſtus fuit expectatio gentium, quia eas redemit, & ad fidem conuertit. Ligauit pullum ad uineam, quando primitiuæ eccleſiæ aſſociauit in fide gentilem eccleſiam. In 1 cap. Matth.

De paſsione Chriſti.

De paſsione Domini, ait Berno: Quis uerè ille ſit agnus, qui immolari iuſſus eſt, oſtendit Iohannes dicens: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et Eſaias: Sicut ouis ad occiſionem ducetur, & ſicut agnus coram tondente ſe obmuteſcit, ſic non aperuit os ſuum. Hic appropinquante iam mundi ueſpera, in ara crucis eſt oblatus, ad multorum exhaurienda peccata: unde ſemper aſsiſtit uultui Dei patris, interpellans pro nobis: idem ſacerdos & ſacrificium, qui eſt futurus aduocatus & iudex omnium noſtrûm. Quem nos, licet indigni, quotidie immolando mactamus, quãdo in menſa ſancti altaris eiuſdem ſacramẽti myſterium celebramus. Cuius carnes extra domum Eccleſię prohibemur comedere, ne ta le ſacramentum hæreticorum uel paganorum turbis uelimus cõmittere: iuxta quod alibi ſcriptum eſt, Nolite ſanctum dare canibus. In ſerm. de paſchate. Et: Bene mors & reſurrectio noſtri Redemptoris, ſimilitudini leonis comparatur. Quia ſicut catulus leonis, ut phyſici ſcribunt, cum natus fuerit, tribus diebus ac noctibus dormit, do

nec

nec patris fremitu uel rugitu ſuſcitatur: ita Dñs noſter, tribus dieb. & tribus noctibus in ſepulchro iacens, ſomnum mortis impleuit, donec paterna uoce excitatus, etiam ex propria poteſtate ſurrexit. paterna namq; uox huiuſmodi ad eũ facta eſt: Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara. Gloria patris eſt filius, qui pſalterium erat, quãdo paternę uolũtatis opera in carne ſua perficiebat: cithara uerò, quãdo in ligno crucis, extẽſus uelut quibuſdã neruis dulce carmẽ perſonabat, dicens: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. Qui nunc paternæ uoci reſpondit dicens: Exurgam diluculo. De huius ſomni quiete ac reſurrectiõe, per Pſalmiſtam dicit ipſe: Ego dormiui, & ſoporatus ſum, & exurrexi. Item in alio propheta: Ideo quaſi de ſomno ſuſcitatus ſum, & uidi, & ſomnus meus dulcis mihi. Quòd autem propria poteſtate ſemetipſum ſuſcitauit, in Euangelio teſtatur, ita loquens ad Iudæos: Soluite templum hoc, & in triduo excitabo illud. Hoc, inquit Euangeliſta, dicebat de templo corporis ſui. In ſerm. de Reſurrectione Domini. Et: Dignum ualde fuit, ut ubi ueritas luceret, umbra omnino locum nõ haberet. Legalia ſacrificia futurorum umbram eſſe, teſtatur Apoſtolus, qui dicit: legem umbram exiſtere futurorũ bonorũ, nõ ipſam imaginem rerum. Nunc uerò Chriſtus apparens in carne, factus eſt pro nobis ſacerdos & ſacrificium ſemel, in conſummatione ſeculorũ. Vnde Apoſtolus ait: Habemus itaque, fratres, fiduciam in introitu ſanctorum, in ſanguine Chriſti, quam initiauit nobis uiam nouam, & uiuẽtem per uelamen: id eſt carnem ſuam, & ſacerdotem magnum ſuper domum Domini. In ſermone de purif. Mariæ.

Petrus Damianus inquit in Canticis: Faſciculus myrrhæ, dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Per myrrham, amariſsimam aromatis ſpeciẽ, qua etiam defunctorum cadauera condiuntur, non niſi Chriſti paſsio deſignatur. Quid aliud inter ubera, niſi locus cordis agnoſcitur? In epiſt. ad Blancam comitiſſam.

Anshelmus inquit: Greſſus Domini aduentus filij Dei in mundum, & regreſsio ad patrem, de quibus Pſalmiſta ait: Viſi ſunt greſſus tui Deus, ingreſſus Dei mei regis mei, qui eſt in ſancto. De cœlo enim uenit in uterum uirginis, de utero uerò naſcẽdo poſitus eſt in præſepio. Poſtquam omnia impleuit, pro quibus à patre miſſus uenerat, appẽſus eſt in ligno crucis. De cruce autem depoſitus, corpus ſepultum eſt: ſecundum uerò animam ad inferna deſcendit: tertia autem die per potentiam ſuæ diuinitatis, carnem ſuã de ſepulchro ſuſcitauit: & poſt diem reſurrectionis ſuæ, quadrageſima die, uidentib. Apoſtolis aſcendit in cœlum, ſedet ad dextram patris: id eſt, in gloria eius. Hi ſunt greſſus filij Dei. De ueſtib. & mẽb. Deo attributis. Item: Chriſtus non ex parte, ſed integer eſt crucifixus, ut nos ex toto moriamur peccato, & uiuamus Deo. In 6. cap. ad Rom. Item: Oblatio dicitur, quãdo nullo quęrente, aliquid ſponte offertur. Sic Chriſtus, cùm nemo id quæreret audere, obtulit ſe pro nobis in cruce ſacrificiũ Deo. Hoſtia uerò dicitur, quæ pro hoſtib. uel uictis uel ſuperandis celebratur. Sic & hoſtia Chriſti diabolus & dæmones ſuperati ſunt, atq; peccata. Vel oblatio fuit Chriſtus, quia morte ſua nobis dona uirtutum & diuinam gratiam acquiſiuit: hoſtia uerò, quia nos ab hoſte liberauit. Vel oblatio, dũ fuit iniuriatus: hoſtia, dum fuit occiſus. In 5 cap. ad Epheſ.

Quomodo peccatũ in ſe deriuarit. Anshelmus: Sine peccato fuit, & pœnam peccati uoluntate ſuſtinuit. Transfigurauit in ſe ſuos, qui nihil aliud uult quàm pater, cũ dicit: Non ſicut ego uolo, &c. in 26 caput Matthæi.

Quòd iuxta carnem paſſus. Bruno: Chriſtus, in quo homo erat, paſſus eſt, quia diuinitas impaſsibilis eſt: ſed in cõiunctione pſonę, filius Dei dicitur paſſus, uera natura filius hominis eſt paſſus. In Symb. Athan.

Anshelmus ait: Diuinã naturam abſq; dubio aſſerimus impaſsibilẽ, nec ullatenus poſſe à ſua celſitudine humiliari, nec in eo quòd uult facere, laborare. Sed Dominũ Ieſum Chriſtum dicimus Deũ uerũ, & uerũ hominem: unam perſonam in duabus naturis, & duas naturas in una perſona. Quapropter cum dicimus aliquid humile aut infirmum pati, non hoc intelligimus ſecundum ſublimitatem paſsibilis naturæ: ſed ſecundum infirmitatem humanæ ſubſtantiæ, quam gerebat. lib. 1 Cur Deus homo, cap. 8. Et: Nec homines Chriſtum crucifixiſſent, ſi Deum gloriæ illum eſſe cognouiſſent, qui in forma ſerui crucifixus eſt. Talis enim erat illa ſuſceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum. Quod tamẽ propter quid & ſecũdũ quid dicatur, adiuuante Dño, prudens & diligens & pius lector intelligit. Quia rectè dicitur & Deus crucifixus, non ex uirtute diuinitatis, ſed ex infirmitate carnis: una enim eſt perſona Deus & homo. In 2 cap. ad Cor. Item: Verè languores noſtros portaſti, & non abſq; ſenſu doloris paſsionum ſentes percurriſti. Vox enim illa, uox carnis fuiſſe uidetur, nõ ſpiritus, ex eo q[d] ſubiunxiſti: Spiritus quidẽ prõptus, caro aũt infirma. In Spec. Euãg. ſerm. capite ſeptimo.

De morte Chriſti, Anshelmus inquit: Mors Domini Ieſu non fuit in anima, ſed in carne ſola. in 12 caput Matth. Et: Qui peccatum non habuit in anima, non eſt mortuus, niſi tantum in carne: & hoc propter ſimilitudinem carnis peccati, quam de Adã traxit. Mors autem eius fuit in carne, & reſurrectio. Non enim reſurrexit anima, ſed tantum carne. Tamen ſimpla eius mors & reſurrectio, noſtræ duplici morti & reſurrectiõi profuit. ibidẽ. Item: Deus pater non, quemadmodum uideris intelligere, hominem Chriſtum tractauit, aut innocentem pro nocente morti tradidit. non enim eum inuitũ ad mortem ille coegit, aut occidi permiſit: ſed idem ipſe ſponte ſuam mortem ſuſtinuit, ut homines ſaluaret. lib. 1. cur Deus homo, cap. 8. Item: Non coegit Deus Chriſtum mori, in quo nullum fuit peccatum: ſed ipſe ſponte ſuſtinuit mortem, non per obedientiam deſerendi uitam, ſed propter obedientiam ſeruandi iuſticiam: in qua tam fortiter perſeuerauit, ut inde mortem incurreret. Ibidem, cap. 9. Et: Myrrha mortem redemptoris noſtri Ieſu Chriſti, cuius caro corruptionem non uidit, ſignificat: quia caro mortua, quæ myrrhæ conditur unctione, non poteſt putreſcere. Vnde & hæc myrrha dicitur electa, quia mors Domini ſingulariter ex omnium ſanctorum mortibus electa fuit, per quam omnes uiuerent. Ideoq; mors iſta talem odoris ſuauitatem præbet, qualem nemo alium ſentire potuit, ita ut eius fragrantia reuiuiſcãt mortui. in Euangel. enarrat. Et: Quare Chriſtus mortuus eſt pro nobis, niſi ut charitas Dei diffunderetur in nobis, ut diligeremus eum qui prior dilexit nos. in 5 cap. ad Rom. Itẽ: Chriſtus pro nobis pœnam mortis excepit, ut nos à cruciatu perpetuæ mortis ſaluaret. Qui ergo peccatoribus donauit mortem ſuam, quid ſeruat iuſtis niſi uitam ſuam? Incredibilius eſt enim quòd mortuus eſt æternus, quàm ut in æternum uiuat mortalis. Iã quod incredibilius eſt, tenemus. Si propter hominem mortuus eſt Deus, non eſt uicturus homo cum Deo? non eſt mortalis uicturus in æternum, propter quem mortuus eſt qui uiuit in æternum? Carne tamen ſola mortuus eſt. Mortuus eſt pro nobis peccatoribus: multo magis ergo ſaluabit iuſtificatos. Nam qui fecit quod maius & difficilius eſt, multo leuius faciet quod minus & facilius eſt. Difficilius quippe eſt pro peccatoribus mori, & peccata tollere, quàm iuſtos & cooperantes ſaluare. in quintũ cap. ad Romanos. Et: Chriſtus ideo mortuus eſt ſemel, ut nos à duplici morte liberaret. Nos enim qui & mente à Deo receſſimus, & carne ad puluerem redimus, pœna duplæ mortis aſtringimur. Sed ille pro nobis ſola carne mortuus eſt, ut ſimplicem mortem ſuam duplæ noſtræ coniungeret, & nos ab utraq; morte liberaret. Ibidem, capite ſexto. Item: Ipſe Chriſtus eſt gratia Dei, qui pro ſalute omnium mortem guſtauit: quia non debebatur nobis, ut filius Dei moreretur ꝑ nobis. Qui mortuus eſt pro omnibus: quia etſi omnes non credunt, ipſe tamen quod ſuum eſt, facit. In 2. cap. ad Heb.

De fine atq; effectu paſſionis, inquit Berno: Verè Dominus noſter Ieſus Chriſtus, noſtræ per omnia memor ſalutis, non ſolùm homo, ſed & pauper pro nobis fieri dignatus eſt, cum diues eſſet, ut nos ſua paupertate diuites faceret: hic interim fide & ſpe, donec in futuro cohæredes & comparticipes regni cœleſtis faceret in ſpecie & re. in ſermone de pur. Mar. Et: In quinq; huius ſeculi ætatibus, hominum genus ſub iugo diaboli captiuum tenebatur, quouſq; per intactæ uirginis uterum naſcendo in carne appareret, quĩ carnis peccata per ſui corporis hoſtiam aboleret, & initium ſextæ ſequentis ætatis ſanctificaret. In tractat. de aduent. Dom.

Bruno inquit: Hanc proprietatem, quòd pauper eſt, uendicauit ſibi Chriſtus: quia nemo aliter hanc paupertatem & hunc dolorem pro totius mundi culpa ſuſtinuit. Suſcepit itaq; humanitatem ſalus: hoc eſt, forma filij, in qua æqualis eſt patri, quando reconciliauit mundum patri. in Pſalmum ſexageſimum octauum.

Anshelmus ait: Per mortem enim eius, mors infernalis & mors peccatorum nobis ſublata eſt. Et ſimiliter per reſurrectionem eius ſimplicem, quæ tantùm in carne, non in anima fuit, nobis utraq; reſurrectio, hoc eſt, animæ in baptiſmate, & corporis in reſurrectione communi dabitur. in 12. cap. Matth. Item: Redemit nos à peccatis, & ab ira ſua, & de inferno, & de poteſtate diaboli: quem quia nos non poteramus, ipſe pro nobis uenit expugnare, & redemit nobis regnum cœlorum. libro primo, Cur Deus homo, capite ſexto. Item: Ieſus Chriſtus Dominus noſter ad hoc dignatus eſt homo fieri, pati, mori, ut nos ab omni delicto in ſanguine ſuo iuſtificatos, ipſius regni conſortes efficeret. in libro de ſimilitudine, capite ſexageſimo primo. Et: Deus unicum quem genuerat, & per quem cuncta creauerat, miſit in hunc mundum, ut non eſſet unus, ſed haberet adoptatos. qui cum eo poſſiderent hæreditatem uitæ perennis. Hæreditas, inquam, in qua hæredes eius erimus, non minuetur multitudine filiorũ, nec fit anguſtior numeroſitate hæredum: ſed tanta eſt multis, quanta paucis: tanta ſingulis, quanta omnibus. in octauum caput ad Romanos: Item: Chriſtus morte & reſurrectione ſua Dominum in-

num inquiſiuit ſuper omnes fideles, ſiue dũ uiuunt, ſiue dum mortui ſunt. Ibidem, cap. 73. Et: Saluator, Rex, Dominus noſter, de poteſtate ſathanę nos eripuit, & ſuo dominio nos mancipauit. Serui náq; eius ſumus, licet pater eius nos in filios adoptauerit: quia ipſe eſt filius per naturam, nos per gratiá: ille creator, nos creatura: ille ſine peccato, nos liberati à peccato. In 1 cap. prioris ad Corinth. Itẽ: Chriſtus cũ ꝑ crucẽ nos recõciliaret Deo, nõ fecit hoc ꝑ crucẽ, quá aliàs paſſus fit: ſed ita, ut interficeret, hoc eſt, deleret inimicitias, quas Deus iuſtè culpa primiparentis, & noſtrorũ reatu peccaminũ, in nos habebat: & hoc faceret nõ in alieno corpore, uidelicet Prophetæ uel Apoſtoli, ſed in ſemetipſo. Ipſe enim pro nobis Deo ſatisfecit, ſuſtinendo paſsiones & opprobria uice noſtri, quas nos meritò pati deberemus. Et quia per eum inter nos & Deum facta eſt reconciliatio, fruſtra igitur poſt hæc obſeruabuntur carnales ceremoniæ. In 2 cap. ad Epheſ. Et: Sicut ſuauis et bonus odor eſt alicui acceptabilis: ſic Deo ſacrificium Dominicæ carnis. In quo pater delectatus eſt, non reſpectu ſimplicis mortis Chriſti, ſed reſpectu fructus ab ea procedentis. Ex ea enim nunc ſalus humano generi prouenit, in qua quidem Deus delectatus eſt. In intentione etiam Saluatoris, & affectu pietatis eius, dum ſe pro noſtra redemptione immolari permitteret, delectatus eſt pater, ut in odore ſuauiſsimo. Nam quia iuſtus pro iuſticia occiſus eſt, optimum de ſua morte præbuit odorem. Sicut enim peccatum fœtorem, ſic iuſticia bonum ſpirat odorem. Ibidem, capite quinto. Et: Qua hora ſanguis redemptiõis exiuit de latere Domini in cruce pendentis, dimiſſum eſt peccatum Adæ humano generi, & pacificata ſunt cœleſtia & terreſtria: quia tunc patuit hominibus introitus in regnum cœlorum. Magna enim diſcordia ſeparabat hominem & angelos: quia nemo tam ſanctus erat, ut in conſortium angelorum ſuſciperetur, ſed omnes ad infernum propter culpam primi hominis deſcendebant. Morte autem Chriſti tanta pax inter homines & angelos effecta eſt, ut nunc animæ iuſtorum cùm de corporibus exeunt, mox penetrent cœlos, gaudentibus angelis. Vel pacificata ſunt Deo per Chriſti ſanguinẽ, ſiue ea quæ ſunt in cœlis, id eſt animæ ſanctorum, quæ iam ſunt in regno cœlorum, & olim diſcordabant à Deo, uel per ſuam, uel per protoparentis culpam: ſiue ea quæ ſunt in terris, id eſt electi, qui adhuc peregrinantur in exilio uitæ præſentis. In primum caput ad Coloſs. Item: Crucifixo innocente Chriſto, interemptum eſſe peccatum Adæ. Ibidem, capite ſecundo. Item: Per triumphũ Dominicæ paſsiõis à poteſtate dæmonum liberati ſumus, à qua eripi per legẽ non ualebamus. Ibidem. Item: Chriſtus tantus & tantæ potentiæ eſt, ut poſsit alios ſanctificare: & alij adeò ſunt infirmi, ut indigeát ſanctificatione. ideo potius illum, quàm alium fratrem, oportuit ſubire paſsionem. In 2 cap. ad Heb. Item: Dominus Ieſus extra omnes alios ſurrexit, ut oblatione ſua mũdaret populũ ab omnib. peccatis: quod nullus alius facere potuit. Ibidẽ, cap. 7. Et: Chriſtus duo fecit, & à peccatis nos mũdauit: & reſtituta libertate arbitrij, ſeruire fecit Deo: ut qui uerè uiuit, & uitam ueram ſibi ſeruientibus tribuit. Ibidem, cap. 9. Itẽ: Sanguis Abel mortem parricidæ fratris petijt: ſanguis autem Chriſti, uitam perſecutoribus impetrauit. Sanguis Abel expetit uindictá, ſanguis Chriſti miſericordiá: ille uni nocuit, iste multis ꝓfuit. Ibidẽ, cap. 12. Item: O fortitudo abſcondita: hominem in cruce pẽdentẽ ſuſpendere mortẽ æternam, genus humanum prementem: hominem in ligno confixum, defigere mundum perpetuæ morti affixum. O cælata poteſtas: hominem damnatum cum latronib. ſaluare homines damnatos cum dæmonib. hominem in patibulo extenſum, omnia trahere ad ſeipſum. O uirtus occulta: unam animá emiſſam in tormento, innumerabiles extrahere de inferno: hominem mortem corporis ſuſcipere, & mortem animarum perimere. In libro de Meditatione redempt. hum. cap. 1. Et: Non Deus egebat, ut hoc modo hominem ſaruum faceret: ſed humana natura indigebat, ut hoc modo Domino Deo ſatisfaceret. Non egebat Deus, ut tam laborioſa pateretur: ſed indigebat homo, ut ſic Deo recõciliaretur: nec egebat Deus, ut ſic humiliaretur: ſed indigebat homo, ut ſic de ꝓfundo inferni erueretur. Diuina natura humiliari aut laborare nõ eguit, nec potuit. Hæc omnia humanã naturã, ut ad hoc reſtitueretur, ꝓpter qđ facta erat, neceſſe erat facere, ſed nec illa, nec quicqd Deus nõ eſt, poterat ad hoc ſufficere. Ibid. ca. 3.

Chriſtus eſt quoq; EXEMPLVM. Sic Berno ait: Sicut infernus nullis miſerorum ualet cruciatib. mitigari: ita nec ille ullis aduerſantiũ hoſtiũ tentamẽtis potuit à noſtræ ſalutis cura reuocari. Quocirca per charitatis affectus, erga Deũ & proximos noſtros, qui ſunt eius mẽbra, debet nobis eſſe: quia ſicut ille animã ſuã pro nobis poſuit, ita & nos debemus animas noſtras pro fratribus ponere. In ſerm. de reſurrect. Dom.

Petrus Damianus inquit: Inter omnes uirtutum gemmas, quas Saluator noſter de

cœlo ueniens attulit, duas inſignius atque præclarius rutilare mõſtrauit: quas & inferius expreſsit, & ut nobis imprimantur edocuit, charitatem ſcilicet, & patiẽtiam. Et de charitate quidem dicit Apoſtolus: Propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit Deus mundũ, filiũ ſuũ miſit. De patiẽtia uerò ait: Quæcunq; ſcripta ſunt, ad noſtrã doctrinã, &c. In epiſt. ad Vlricũ Firman. epiſc.

Anshelmus ait: Chriſtus cum iniurias & contumelias, & mortem crucis cum latronibus ſibi propter iuſticiam quam obediẽter ſeruabat, illas benigna patiẽtia ſuſtinuit: exemplum dedit hominib. quatenus propter nulla incommoda quę ſentire poſſunt, a iuſticia quã Deo debẽt, declinẽt: qđ minimè dediſſet, ſi ſecũdũ potentiã ſuã, mortem pro tali cauſa illatam declinaſſet. lib. 2 Cur Deus homo, cap. 19.

Deſcendit ad infernũ: Algetus: Dũ corpus Chriſti in ſepulchro iacuit, anima ad liberãdas ſanctorum animas ad inferna deſcendit. lib. 2, cap. 8 de Euchar.

Anshelmus inquit: Chriſtus antiquos patres de inferno abſtractos, in die aſcenſionis in cœlũ introduxit. In 20 Matth. Et: Chriſtus in infernũ pro liberatione iuſtorũ, qui ibi tenebantur, deſcendit. In 10 cap. ad Rõ. Et: Si in abyſsũ deſcendiſſe dubitetur Chriſtus, nec mortuus eſſe creditur: quia ſicut mortuus eſt ut mortẽ occideret, ſic in abyſſum deſcendit, ut ſuos inde retraheret. Et hæc eſt iuſticia fidei, diſtans à iuſticia mortalis legis: ut non dubitet quis de ſpe Dei, quæ in Chriſto eſt: ut non diffidat Chriſtũ ſpoliaſſe infernum, & cũ ſanctorũ animab. cœlum aſcendiſſe: quia qui hoc credit, ex hoc efficitur iuſtus. In 10 cap. ad Rom. Et: Non expectauit Chriſtus, ut aliquis hominũ aſcenderet in cœlũ, ad deducendũ eum, quod impoſsibile erat: ſed ipſe ſua ſponte deſcendit à paterna ſede ueniens, quærere & ſaluũ facere quod perierat. Neq; fuit neceſſe, uel poſsibile, ut aliquis in abyſſum deſcenderet, ad reuocandum inde Chriſtum à mortuis: quia ipſe ſua uirtute, ligato forti aduerſario, & ſpoliato inferno, reſurrexit à mortuis. Ibidem.

De humiliatione, inqt Anshelmus: Chriſtus diues eſt, cũ ſit in forma Dei ęqualis omnino patri. Sed egenus ꝓpter nos factus eſt, quãdo ſemetipſũ exinaniuit, formã ſerui accipiens. Non aũt dictũ eſt: Egenus factus eſt, cũ diues fuiſſet: ſed, Egenus factus eſt, cũ diues eſſet. paupertatẽ enim aſsũpſit, & diuitias nõ amiſit. Intus diues, foris pauper Latens Deus in diuitijs, apparens homo in paupertate. Quia enim paupertate ſumus ditati, quia in ſanguine eius peccatorũ noſtrorũ cõciſus eſt ſaccus. Per illũ ſanguinem abiecimus pãnos iniqtatis, ut indueremur ſtolã immortalitatis. Ne ergo diuitias expaueſceremus, et ad eũ accedere cũ noſtra mẽdicitate nõ auderemus, pauperem ſe exhibuit: hoc eſt, Deus naſci dignatus eſt homo, uirtutẽ ſuæ poteſtatis humilians, ut hominib. diuitias ſuæ diuinitatis adquireret, & eos cõſortes diuinę naturæ faceret. Qui tamẽ in diuinitatis ſuæ diuitijs, nobis inuiſibilis permanẽs, miris nos poterat uirtutib. ditare: ſed ut ad internas diuitias rediret homo, foras apparere dignatus eſt pauper Deus. Quia uidelicet minus nos amaſſet, niſi & paupertatẽ noſtrã ſuſciperet: & uim nobis ſuæ dilectionis oſtẽderet, niſi hoc quod à nobis tolleret, ad tempus ipſe ſuſtineret. In 8 cap. poſter. ad Corinth.

Minor angelis. Anshelmus: Chriſtus minor angelis fuit, ꝓpter humilitatẽ carnalis generationis atq; paſsiõis. Natura enim humanę mẽtis, quę ad imaginẽ Dei facta eſt, ſi peccato careat, par eſt angelis. Chriſtus ergo corpore, nõ mẽte fuit minor angelis, & corpore mortali atq; paſsibili. In 2 ca. ad Heb. Itẽ: Chriſtus Dñs minoratus eſt ab angelis, ut nos ęquaret angelis: & qs ꝓpter Chriſtũ ſe nõ humiliet? Chriſtus Dñs pro peccatis noſtris crucifixus eſt, & crucis amara ſuis amatorib. dulcorauit. Mortuus eſt, & mortẽ enecauit, ut uiueremus per illum. In Spec. Euang. ſerm. capite primo.

De oratione Chriſti, Anshelmus: Quare orauit? propter tres rationes. Prima, quia delicatè nutritus fuit, utpote filius uirginis, & de ſtirpe regia natus: quia nobiles magis dolent, quàm ignobiles. Secunda: quia tãta anguſtia eum inuaſit, quòd guttas ſanguineas ſudauit de toto corpore: quia Deus fuit, & ideo omnia quę pati debuit, præſciuit: uidelicet cõſpuitionẽ, blaſphemias, flagellationẽ, crucifixionẽ, & huiuſmodi. Tertia: quia præſciuit, quòd Iudæi non deberent ei miſereri. In lib. de Paſsiõne Domini.

Quomodo angelis paſsio Dñi profuerit, Anshelmus: In reuelatiõe myſterij incarnatiõis Dominicę receperũt angeli quandã in melius ꝓmotionẽ. Sed & gaudiũ eorũ creuit, cũ homines in ſuũ conſortiũ cœpiſſent recipere. Nõ enim pro angelis mortuus eſt Chriſtus, ſed ideo etiã pro angelis fit, quicquid per eius mortẽ redimitur & liberatur à malo: quia cũ eis quodãmodo redditur in gratiã poſt inimicitias, quas inter homines & ſãctos angelos peccata fecerũt: & ex ipſa hominũ redẽptione, ruinæ illius angelicæ damna reparãtur. Et ſic inſtaurãtur cœleſtia & terrena: ſed tamẽ ea tantũ, quæ ſunt in ipſo ante mũdi conſtitutionẽ electa & prędeſtinata. In ipſo enim ſemper fuerunt & ſunt quos elegit ab æterno. In 1 cap. ad Eph.

De

DE REDEMPTIONE *generis humani.*

VNde ſit redéptio, Berno docet: Auctor & redemptor generis humani, per ſemetipſum in carne ueniens, à peccati morte, quem legis amor reſuſcitare non ualuit, per ingenitam manſuetudinis gratiam, ad ſtatũ uitæ reuocauit. In ſermone de reſur. Domini. Item: In exordio mũdi, dies à luce incipiebat, & curſum ſuũ in tenebras finiebat; ſignificans primi hominis lapſum, qui de luce iuſticiæ ruiturus erat in tenebras culpæ. At poſtquã redéptor generis humani, tenebras noctis, ſuæ ſanctæ reſurrectionis lumine illuſtrauit, ordo commutatur: & dies à nocte Dominicę reſurrectionis gloria illuſtrata incipit, & terminũ ſuum in lucem concludit, eo quòd homo de tenebris mortis ad lucem uitæ redijt. Ibidem. Et: Omnis omnipotentis uerbi humanatis diſpenſatio, ſanctę Trinitatis indiuidua eſt operario. Et quanquam ad ſolum filium reſpiciat humanitatis aſſumptio: tamen ad totam Trinitatem pertinet effectiua noſtræ redemptionis conſummatio. In tractatu de aduent. Dom.

Bruno ait: Mundus in ſe non habet uiã, niſi Dominum ſaluatorem, qui iter eſt cœcorum. In Pſalm. 62.

Anshelmus ait: Vnus Chriſtus, nullum omnino habens peccatum, ſolus hoſtia ſufficiens fuit pro peccatis omnium. In 5 cap. 2 ad Corinth. Item: Quando humana natura primùm peccauit, hac pœna flagellata eſt, ut nunquam prolem naturaliter, niſi talem, qualem uidemus infantem naſci, generaret: ac poſt hanc uitam in inferno à regno Dei, ad quod facta erat, in perpetuum exularet: niſi aliquis illam, quam uel quod ipſa ſola facere non poterat, reconciliaret. A quo autem reconciliari queat, non eſt niſi Chriſtus. In omnibus igitur infantib. naturaliter genitis, in peccato & flagellata naſcitur: quæ cum reconciliationem accepit, flagellatio meritò remanet, quam ante reconciliationem ſuſcepit. Quæ autem in inferno tormenta paſſura erat, in illis quos Chriſtus redemit, remittuntur: & regno Dei, quod poſt conuerſionem paradiſi terreni ſuo tẽpore acceptura erat, donatur: ſi tamẽ in fide, quã ꝑmittũt in baptiſmo, uſq; in finẽ ꝑſeuerẽt. de cõcord. grat. & lib. arbit.

Quomodo redemerit. Anshelmus: Deus Chriſtum pro nobis fecit peccatum: hoc eſt, ſacrificium pro peccato. In lege enim peccata uocabantur ſacrificia, quæ pro peccatis offerebantur. Et eodem modo locutionis appellatur nunc Chriſtus peccatum, quia pro peccato eſt oblatus. In 5 cap. ad Corinth. Et: Chriſtus in ſanguine ſuo redemptionem omnium inuenit, nõ temporalem, ſed æternam: quia tantum fuit precium quod dedit, ut æternam redemptis libertatem redderet. Deleuit enim tã originalia, quàm actualia peccata: & omnem iuſtificationem exhibuit, ac regnum cœlorũ aperuit. In 9 cap. ad Heb. Item: Hoc quoque ſeruatur in lege, quòd ſine ſanguinis effuſione in aliquo ſacrificio facta nõ ſit ulla peccati remiſsio: per quod oſtenditur, quia niſi paſsiõe Chriſti, nullum omnino poteſt remitti peccatum. Ibidem. Item: Vna hoſtia perfectos facit. cuius corpus ſemel oblatum, omnes ſuos perfecte emundauit: quoniam uſque in finem ſeculi hoſtia illa ſufficiens erit omnibus in emundationem. Et ſi millies peccant, nõ indigent alia: quia hoc ſufficit ad omnia, & omnem conſcientiam à peccato lauat. Ipſa enim & prius per baptiſmũ purificat eos: & ſi deinceps peccauerint, per pœnitentiam rurſus emũdat, & in cõſummationem uirtutum reformat. In decimũ caput ad Heb. Et: Solius Chriſti ſanguine delentur peccata, etiam illis qui ſub lege quondam remiſsionem per illa ſacrificia uidebantur accipere. Ibidem, capitę decimo.

Omnes redemit. Anshelmus: Secundũ hanc ſimilitudinem, quoniam non potuerunt omnes homines, qui ſaluãdi erant, pręſentes eſſe, quando redemptionẽ illã Chriſtus fecit: tanta fuit uis in eius morte, ut etiam in abſentes uel loco uel tempore, eius protendatur effectus. lib. 2 cur Deus homo, cap. 16.

Medicus Chriſtus. Anshelmus: Seipſum medicum dicit, quia miro medicandi genere, propter iniquitates noſtras uulneratus eſt, ut uulnos peccatorum noſtrorum ſanaret. In 9 cap. Matth.

Quomodo Deus in Chriſto & prophetis habitet. Anshelmus: In prophetis fuit Deus ſecundum inhabitationem gratiæ, & reuelationem uoluntatis ſapientiæ ſuæ: in Filio autem omninò totus manebat, ſcilicet uſquequaque mentem & rationem illius illuminans, ut nihil ſibi deeſſet ad perfectionem animæ, utpote cui ſapientia Dei perſonaliter erat unita. In primũ caput ad Hebræos.

Quomodo Chriſtus Spiritum ſanctum habuerit, Anshelmus docet: Ieſus autem plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt ab Iordane. Non autem dicitur afflatus Spiritu ſancto, ſed plenus: quia in ipſo habitauit omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Non enim ad mẽſuram dat Deus Spiritum ſanctum, ipſi uidelicet Chriſto. nam cæteris ſanctis dat eum ad menſuram, huic autem immenſuraliter: hoc eſt, totum ipſum

immenſum ſpiritum. Neque nunc primùm impletus eſt Spiritu ſancto: ſed ex quo cœpit in utero uirginis concipi, ſemper in eo totus manſit Spiritus ſanctus. Sed idcirco nūc illo plenus fuiſſe dicitur, quia tunc cœpit operibus declarare, plenitudinē eius in ſe manere. In Euang. enarrat.

Differenriam Chriſti & ſanctorū, Anshelmus ralem ponit: Nullus eſt in gloria Dei patris, niſi Dominus Ieſus Chriſtus, & ad eius eomparationem nullus ſanctorū eſt aliquid: ceſſantque uoces legis & prophetarum, ubi pater uoce propria declarat uuigenitum ſuum. in Euang. enatrat.

Differentia filij Dei & hominum. Anſhelmus: Omnes alij ſunt filij hominum, qui originem habent ex coniunctione duorum: ſed eſt Chriſtus filius ſolius hominis, qnia ſine carnali patre natus eſt de uirgine: & ideo magnum, quod & incomparabile eſt ipſe apud Deum. in 2 cap. ad Heb.

De circumciſione Chriſti, inquit Anshelmus: Circumriſio Chriſti, quæ octauo die facta eſt, ſignificauir, nos per fidem reſurrectionis ab omni ſuperfluitate uitiorum fuiſſe ſpoliandos; & in octaua ætate ſeculi, per reſurrectionem corporū ab omni labe mortalitaris & corruptionis exuendos. in 2 cap. ad Coloſſ.

De transformatione Chriſti, ſcribit Anſhelmus: Chriſtus iuxta Lucam aſcendit in montem, oraturus, & ſic transformandus: quia in cœli ſecretam altitudinem, ut uerus pontifex, aſcendit, pro ſuis iuterpellaturus, ſuamque gloriam eis ibi maniſeſtaturus: ut oſtenderet, quia qui beatam reſurrectionem expectanr, & regem in decore ſuo uidere deſiderant, mente in excelſis habitare, ac continuis precibus inſiſtere debeant. In enarrat. Euang.

De baptiſmo Chriſti, ait Anshelmus: Plures cauſæ ſunt, quare Chriſtus ad baptiſmū acceſsit. Primò, ut exemplo nos inuitaret, ne aliquis ſortè ab inferiori baptizari, uel in conſpectu hominum denudari erubeſceret: & ita perfectionem totius Iuſticiæ, ſcilicet baptiſmum, deuitaret. Secundò, ut baptiſmate ſuo baptiſmum Ioannis confirmaret. Tertiò, ut aquas confirmaret: & quod minus inerat in baptiſmate Ioannis, efficaciam abluendi peccata eis darer. Quartò, ut operationem Trinitatis per deſcenſum columbæ, per uocem patris, per præſentiam ſui, & cætera myſteria baptiſmatis declararet, cum Ioānes ita prædicaret & baptizaret. in tertium caput Matthæi. Item: Hæc omnia plena ſunt ſacramētis. Non enim Chriſtus propter ſe, ſed propter nos ſe manifeſtare uoluit: quoniam in his omnibus oſtenditur, quod unuſquiſque fidelis in baptiſmate accipit. Ideo enim tota Trinitas hîc demonſtrata, Pater in uoce, Spiritus in columba & Filius in homine, ut tota Trinitas in ſingulis baptiſatis operari credatur. ibidem. Et: Notandum eſt, quia bene conuenit myſterium ſecundæ regenerationis, cum myſterio primæ. In baptiſmate enim Chriſti, operatio totius Trinitatis oſtenſa eſt. Fuit enim Filius ibi incarnatus: apparuit in ſpecie columbæ Spiritus ſanctus: & Pater in uoce ibi fuit declaratus. In transfiguratione enim, quæ ſacramentum fuit ſecundæ regenerationis, ſimiliter tota Trinitas apparuit: quia in uoce Pater, in nube Spiritus, in carne Filius. In 27 cap. Matth.

De ignorantia Chriſti ſic inquit Petrus Damianus: De die autem illa, uel hora, nemo ſcit, neque angeli in cœlo, neque filius, niſi pater. Hoc proculdubio intelligendum eſt, quòd diſcipulis hoc tantummodo neſciat, qui ſibi nihil prorſus ignorat. Cum enim IESVS, uerbum uidelicet Patris, tempora cuncta condiderit (omnia ſiquidem per ipſum facta ſunt) qua conſequentia, qui totum nouit, diem iudicij, partem uidelicet temporis, ignorabit? Sed ſuper eodem ſaluatore ſcribit Apoſtolus: In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ abſconditi. Cur autem abſconditi, niſi quia non palàm omnibus manifeſti? Nam de eodem iudicij die, poſt reſurrectionem rurſus à diſcipulis inquiſitus ait: Non eſt ueſtrûm, noſſe tempora, &c. ac ſi dicat: Non uobis hoc expedit noſſe. quatenus dubietatis illa ſuſpenſio, in operibus pietatis non magis ac magis ſemper exerceat, & ab omni, (ſi qua poſſit obrepere) uanitate compeſcat. Scit ergo ſibi, quod neſcit Apoſtolis: cum patrem, cum quo uidelicet unum eſt, hoc eſſe denunciat. Ego enim (ait) & Pater unum ſumus. Sicut enim iuxta uerbi ſonū aſſerit, ſe quaſi neſcire, quod pater, ſicut aliquando ſignificatur quodammodò non habere quod pater. Vnde & quod dicit Apoſtolus, cum tradiderit regnum Deo & patri: tanquam regnum, donec ipſe tenuerat, pater non habebat: & cum patri tradiderit, ipſe non teneat. Dum tradere regnum Deo patri, nihil aliud ſit iuxta ſobrium intellectum, niſi perducere credentes ad contemplandam ſpeciem Dei patris. Tunc quippe Deo patri regnum à filio traditur, cum per mediatorem Dei & hominum, in contemplationem diuinitatis æternæ, fidelium multitudo transfertur: id eſt, ut iam neceſſaria non ſit diſpenſatio ſimilitudinum per angelos, & principatus, & poteſtates, & uirtutes.

In epiſt. ad Deſid. Caſsinenſis monaſterij Abbatem.

DB SPI-

DE SPIRITV SANCTO.

DE nominibus Spiritus ſancti, hoc modo locuti ſūt huius ſeculi Scriptores. Berno ait: Spiritus ſanctus rectè dicitur promiſſum patris, & uirtus. Dicitur paraclitus: id eſt, aduocatus, uel conſolator. Dicitur ignis, ſicut de eo ſcriptum eſt: Deus noſter ignis conſumens eſt. Vt enim quidā ſapiens de eo dicit, conſumit ſine dubio nō ſubſtantias, quas ipſe fecit: ſed accidētem ſubſtantiæ malitiam, uel quicquid illud eſt quod facturæ ſuæ extrinſecus adhærer indignum. Et ipſa ueritas in Euangelio dicit: Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo niſi ut ardeat? Terra dicuntur terrena corda, quæ igne Spiritus ſancti inflammata, ab omni peccatorum rubigine ſunt purgata. In ſermo. de pentecoſte.

Anshelmus inquit: Spiritus patris duobus modis intelligirur. Eſt enim Spiritus patris, quia eſt de patre, & quia datur à patre. Filij uerò patris, non eſt niſi quia datur à filio. In epiſt. de proceſs. Spir. ſancti. Item: Spiritus ſanctus eſt digitus Dei, quo præſente diffunditur charitas in cordibus noſtris: quę plenitudo legis eſt, & finis pręcepti. In 8 cap. ad Heb.

Spiritus ſanctus Deus eſt, ut Anshelmus docer. Spiritus ſanctus apertiſsimè declaratur eſſe Deus: quia niſi Deus eſſet, templū utique non haberer. nec minor eſt Chriſto, cuius templum ſunt corda ueſtra, quæ ſunt membra Chriſti. In ſextū caput prioris ad Corinthios.

Quòd æqualis patri & filio ſit Spiritus ſanctus, teſtatur Berno, dicēs: Iſte Spiritus ſanctus, cum ſit cum Deo patre & Filio unius ſubſtantiæ, unius naturæ, uerus Deus, incomprehenſibilis, inæſtimabilis, indiuiſibilis: ramen propter uaria: eius dona ſeptiformis gratiæ inſcribitur, ſicut Eſaias de Redemptore dicit. Et requieſcet ſuper eū ſpiritus Dñi, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & repleuit eum ſpiritus timoris Domini. Et in Zacharia legimus: Ecce enim ego adducam ſeruum meum orientem: quia ecce lapis quem dedi coram Ieſu, ſuper lapidem unum ſeptē oculi ſunt. In ſerm. de pentecoſte. Et: Spiritus ſanctus cum æterno patre, eiuſque unigenito filio, unus & uerus Deus, uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. Ibidem.

Spíritum ſanctū procedere à Patre & Filio. Anshelmus: Manifeſtum eſt, quia à Patre pariter, & à Filio, ſummi Spiritus amor procedit. In Monolog. cap. 48. Et: Pater mittit Spiritum, Filius mittit Spiritum, Spiritus ubi uult ſpirāt: quia ꝑfectò una eſt uoluntas & operatio Patris & Filij & Spiritus ſancti. In decim ſextumū caput Matthæi. Et: Quapropter ſi Spiritus ſanctus eſt de Patre, quia eſt de Deo qui Pater eſt, negari nequit eſſe quoq; de Filio, cum ſit de Deo, qui eſt Filius. De proceſs. Spritus ſancti. Et, quomodo Spiritus ſanctus habeat ſuū eſſe de Filio, ſicut & de Patre, nec tamen de diuerſis, ſed de uno, prolixè & pulchrè docet Anshelmus in epiſtola de proceſsione Spiritus ſancti. Et: Miſit Deus Spiritum ſcilicet ſanctum, qui à Patre & Filio procedit. nam & miſsio, qua mittitur à patre, ipſa eſt proceſsio, qua procedit à patre. Et ideo dicit eum Apoſtolus mitti à Patre & Filio, ut oſtendat eum ab utroq; procedere. In 4 cap. ad Gal.

Spiritum ſanctum à Filio eſſe. Anshelmus: Non apparet cur magis egeat Filius Spiritu ſancto, quàm Spiritus ſanctus Filio. Si enim reſpondetur, ad hoc datū eſſe Spiritum ſanctum, ut cum ipſe cum patre quoque daret eundem Spiritum ſanctum, par illi cum patre gratia imputaretur. Terrena eſt hæc opinio, & longè ab intellectu diuinitatis extranea, ut tanquam homo homini, Deus Deo indigenti ſubueniat. Namq; ſi dat Pater Spiritum ſanctum Filio, dat Deus Deum Deo: Pater enim Deus, & Filius Deus, & Spiritus ſanctus Deus: & unus idemque Deus. Non enim legimus Deum à Deo Deum accipere: niſi hoc dicatur, cum Deus eſt de Deo, ut Filius & Spiritus ſanctus. Dicitur ergo Spiritus ſanctus Filij ſpiritus, nō ob aliud, niſi quia ex ipſo eſt. Ibidem. Item: Inſufflauit Dominus in diſcipulos ſuos, & ait illis: Accipite Spiritū ſanctum. Ac ſi diceret: Sicut uideris hunc flatum, per quem uobis Spiritum ſanctum, ſicut ſenſibilibus inſenſibilia ſignificari queunt, ſignifico de intimo corporis mei, & de perſona mea procedere: ita ſcitote, Spiritum ſanctum, quem uobis per hunc flatum ſignifico, de ſecreto deitatis meæ, & de mea perſona procedere. Ibidem. Et Spiritum ſanctum à Filio quoque procedere, probat Anshelmus explicatione aliquot dictorum ſacræ Scripturæ, quæ habētur in eadem epiſtola.

De officio Spiritus ſancti, ait Berno: Spiritus Domini repleuit orbem terrarum. Iſte eſt Spiritus, qui in origine mundi ferebatur ſuper aquas. Ipſe eſt, qui quotidie fertur ſuper aquas ſacri baptiſmatis, & eas fœcundat, ſanctificar, & filios ſanctæ matris Eccleſiæ generat, & ex filijs diaboli facit filios Dei. De ipſo Dominus dicit ad Nicodemum: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, nō poteſt introire in regnū Dei. Huius Spiritus ſancti gratiam, primò in ſacro fonte baptiſmatis, deinde ꝑ impo-

ſitionem manuum epiſcoporũ plenius percepimus. Vnde doctor gentium nos admonet, dicens: Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in uobis? Si quis templum Dei uiolauerit, diſperdet illũ Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis uos. Et aliàs: Nolite contriſtare Spiritum ſanctum, qui habitat in uobis. Toties Spiritum ſanctũ contriſtamus, quoties templũ corporis noſtri peccatorum maculis coinquinamus, & ea operamur, quæ tali māſore indigna habeantur. Vnde ſcriptum eſt: Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, nec habitat in corpore ſubdito peccatis. In ſerm. de pentecoſte.

Petrus Damianus ait: Spiritus Dei hominum mentes inebriat, ut tanquam à ſuis ſenſibus alienati, diuitias mundi huius, honorem & gloriam reſpuant: ad ſubeunda uerò pro Deo quæq; dura & aſpera, flammabilibus deſiderijs inardeſcant. In epiſt. ad Blancam.

Anshelmus ait: Spiritus ſanctus, qui Deus eſt, & replet prophetas, non eſt author diſſenſionis & diſcordiæ, ſed pacis & concordiæ. In 14 cap. prioris ad Corinth. Itē: Donum ſancti Spiritus pignus dicitur, quia per hoc anima noſtra ad interioris ſpei certitudinē roboratur. Donum autem Spiritus ſancti habet, quiſquis igne charitatis ardet: & ideo ſe ad æternam beatitudinē peruenturum, ſi perſeuerauerit, non dubitet. Qui uerò nec dum guſtauit quàm dulcis eſt Dominus, & amorem charitatis non ſenſit, adhuc ſine pignore eſt, nullam futuræ beatitudinis certitudinē habet. In 1 cap. poſter. ad Corinth. Et: Spiritus ſanctus mox ut cor hominis repleuerit, ardore illud charitatis facit: nec poteſt unquam diſcere charitatem, qui Spiritum ſanctũ non habet intus docentem. In 4 cap. 1 ad Theſs. Et: Ignis quatuor ſunt officia, quemadmodum purgat & urit, & illũinat & calefacit. Sic Spiritus ſanctus purgat ſordes uitiorum, & urit renes & cor ab humore libidinum, illuminat mentē noticia ueritatis, & calefacit incendio charitatis. In 12 cap. ad Heb.

Spiritus ſanctus columba. Anshelmus aſſerit, iſtam columbam quæ apparuit in baptiſmate Chriſti, ueram columbā fuiſſe: & oſtendit quómodo Spiritus ſanctus in ea fuerit: & alio modo Filium habitaſſe in homine, quàm Spiritus ſanctus in colũba. in 3 cap. Matthæi.

Spiritum ſanctum eſſe amorem. Anshelmus: Sicut uerbum ſummæ eſſentiæ filius eſt eius: ita eiuſdem amor, ſatis conuenienter appellari poteſt ſpiritus eius: ut cū eſſentialiter ipſe ſit ſpiritus, ſicut pater & filius: illi non putentur alicuius ſpiritus, quia nec pater ab ullo alio eſt, nec filius à patre quaſi ſpirante naſcitur: iſte aūt æſtimetur ſpiritus utriuſq;, quia ab utroq; ſuo quodā inenarrabili modo ſpirante, mirabiliter procedit. In Monol. cap. 55.

De differentia perſonarum, ait Anshelmus: Habent utiq; à patre, eſſe, Filius & Spiritus ſanctus, ſed diuerſo modo: quia alter naſcendo, alter procedendo, ut alij ſint ab inuicem. De proceſs. Spiritus ſancti.

DE ACTIONIBVS DEI, ET *alijs quibuſdam.*

QVòd ſumma eſſentia dominetur omnibus, & regat omnia, & ſit ſolus Deus, docet Anshelmus in Monologio, ca. 77.

De uoluntate Dei, ait Anshelmus: Volūtas Dei quatuor modis accipitur à doctoribus magiſtris: ſcilicet, pro ſcientia Dei, uolūtate ſanctorū, qui uolunt & iniuſtos charitatiuè ſaluari, pro ratione humana, quartò pro præceptis diuinis. In lib. de uolunt. Dei. Item: Duæ ſunt uoluntates in Deo, una miſericordiæ, quæ non eſt cogens, nec aliquid libero arbitrio aufert, qua omnes homines uult ſaluos fieri: quod tamen in libera uoluntate eorum poſitum eſt. Eſt alia, quæ eſt de effectibus rerum, de qua dicitur: Omnia quæcunq; uoluit fecit. huic nemo poteſt reſiſtere, de qua dicitur: Volūtati eius quis reſiſtit? Hæc prouidentię concordat ſemper: alia uerò non ſemper. In 6 cap. Matth. Item: Quæ autem de effectib. eſt, alia eſt permittens, alia approbans. Permittens eſt, quia efficit malum quandocūque uult. Approbans autem eſt, quòd faciat bonum quandocunq; uult. & utraq; eſt ex iniuſticia. Itaque homines reſiſtunt uoluntati miſericordię, & non reſiſtunt uoluntati iuſticiæ. Ibidem. Item: Voluntatū Dei alia poteſt dici efficiēs, alia approbās, alia concedens, alia permittens. In lib. de uoluntate Dei.

Quot modis Deus loquatur, Anshelmus indicat, dicens: Aut per internam inſpirationem, aut per Scripturas, aut per prædicatores loquitur ſuis Deus. In enarrat. Euang.

Quomodo Deus interroget, Anshelmus declarat: Tribus modis nos interrogare cōſueuit Deus: cū aut flagelli diſtrictione percutit, & quanta nobis inſit, uel de patientia oſtendit. Aut quędam quæ nolumus præcipit, & noſtram nobis obedientiam uel inobedientiam patefacit. Aut aliqua nobis occulta aperit, & aliqua abſcondit, & menſuram nobis noſtræ humilitatis innoteſcit. Et hoc tertio modo doctores magis interrogat. In enar. Euang.

Quomodo Deus malum creet. Anshelmus inquit: Faciens pacem, & creās malū.

Ipſe

Ipſe namque creat incommoda, quib. exercet & purgat iuſtos, & punit iniuſtos. De cõcordia præſc & prædeſt. Dei.

Quomodo Deus dat malam uoluntatem, declarat Anshelmus: Fatemur, inquit, eum dare uoluntatẽ malam, non prohibẽdo eam cum poteſt: præſertim cum poteſtas uolendi quælibet, non niſi ab illo ſit. In dialog. de caſu diab. cap. 20.

PHRASES ET REGVLAE de Deo.

AVRES. Bruno: Aures Domini dicũtur, quando exaudire dignatur humilem, poſtulãtem ueniam pro delictis ſuis. in Pſalmum 70.

Anshelmus ait: Multa huiuſmodi in Scriptura ſacra legimus, ut quod de una perſona ſingulariter dicitur, indifferenter de tribus intelligatur. in epiſtol. de proceſſ. Spiritus ſancti. Item: Vbicunq; ſacra Scriptura ſparſim diuerſis libris in Deo motus animæ, ſeu humana mẽbra deſcribit: id eſt, caput, capillos, oculos, palpebras, aures, nares, ora, labia, cor, linguam, imaginem, uterum, manus, dexteram, ſiniſtram, digitos, ſiue legitimum brachium, alas, ſcapulas, uentrem, poſteriora, pedes: item motus animæ, iram, furorem, obliuionem, pœnitentiam, recordationem, & alia his ſimilia: non carnaliter iuxta hiſtoriam intelligentibus ſcienda ſunt, ſicut à Iudæis & pleriſque hæreticis carnaliter intelligenda ſunt, & confitenda. In lib. de ueſtimentis & memb. Deo attributis.

Et: Deus aliquando nũcupatiuè, aliquando eſſentialiter dicitur. Nuncupatiuè, ſicut Moyſi dictum eſt: Ecce conſtitui te Deum Pharaonis. Eſſentialiter, ſicut ait: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Quia uerò nuncupatiuè dicitur Deus, inter omnia: quia autem eſſentialiter dicitur Deus, ſuper omnia eſt. in nonum caput ad Hebræos.

De potentia Dei ſic inquit Anshelmus: Sed & omnipotens quomodo es, ſi omnia non potes? aut ſi non potes corrumpi, nec mentiri, nec facere uerum eſſe falſum: ut quod factum eſt, non eſſe factum, & plura ſimiliter: quomodo potes omnia? An hæc poſſe, non eſt potentia? Nam qui hæc poteſt, quod ſibi non expedit: & quod non debet, poteſt: quæ quanto magis poteſt, tanto magis aduerſitas & peruerſitas poſſunt in illum, & ipſe minus contra illas. Qui ergo ſic poteſt, non potentia poteſt, ſed impotentia. in Proſologio, cap. 7. Item: Ergo Domine Deus, inde uerìus es omnipotens, quia potes nihil per impotentiam, & nihil potes contra te. ibidem.

Deus dicitur multa facere, quia non facit: ut cum dicitur inducere in tentationem, quoniam non defendit à tentatione, cũ poſſit. In dialog. de caſu diab. cap. 1.

Non in natura ſua Deus iraſci poteſt, qui ſemper tranquillus & incommutabilis permanet: ſed iratus uidetur eis, quibus uindictã reddit. ideoq; uindicta ipſa uocatur eius ira. Anshelmus in enarrat. Euang.

Tradere dicitur Deus, dum nõ retinet delinquentes. Anshelmus in loco de libero Arbit. Item: Tradere dicitur Deus, dum non retinet delinquentes propter arbitrij libertatem, ad malum promptiſsimam. Manifeſtũ quoq; eſt, Deum operari in cordibus hominum, ad inclinandas eorum uolũtates quocunq; uoluerit, ſiue ad bona pro ſua miſericordia, ſiue ad mala pro meritis eorum, iudicio utiq; ſuo, nonnunquam aperto, nonnunquam occulto, ſemper autẽ iuſto. Nam propter præcedentia peccata, multiplicãtur ſequentia. Et Deus qui peccatorem diu expectat ut redeat, non redeunti atq; contemnẽti ponit adhuc obi graoios impingat, in 1 cap. ad Rom. Item: Neq; liberam uoluntatem rationali creaturæ ſuæ Deus negauit: & tamen poteſtatem qua etiam iniuſtos iuſtè ordinat, ſibi retinuit. Rectè ergo nonnulli traduntur ſathanæ, ut corrigantur: quia non poteſt eis ſathanas facere, niſi quod diuinitus ordinatur. idem in 1 cap. 1 ad Timoth.

Sapientia de diuinis & ſpiritualibus dicitur, ſcientia de humanis & corporalibus. Eſt enim ſapientia in Deo, & de ipſo, & de Angelis, atq; de omnibus ſuper cœleſtibus creaturis: quoniam hoc, præter ipſum Deum, nemo perfectè cognoſcit. Neque enim ipſi angeli ſeipſos perfectè cognoſcũt, in quantum Deus illos perfectè intelligit, uſq; ad plenũ. Scientia quoque de omnibus humanis & mundanis rebus, eſt imperfecta. Per hanc ſapientiam & ſcientiam, gubernat & diſponit ipſe ſapiẽter omnia cœleſtia & terrena, licet nos abſcõditas cauſas operum eius ignoremus, Anshelmus in 11 cap. ad Rom.

Quoniam ex ipſo, & per ipſum, &c. Ex ipſo poteſt intelligi, ex patre omnia: & per ipſum, & per filium omnia: & in ipſo, in Spiritu ſancto omnia. Per has præpoſitiones, Ex, Per, In, oſtenditur diuerſitas perſonarum. Per idem pronomen quod eſt Ipſe, deſignatur identitas ſubſtantiæ. dum dicitur, Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo. Nec ſolum eadem ſubſtantia Patris & Filij & Spiritus ſancti: ſed & æqualitas per hoc demonſtratur, & tota Trinitas omnia creaſſe & continere declaratur. Anshelmus in undecimũ cap. ad Hebræos.

Deus dicitur uerax; id eſt, inuariabilis, tam in eſſentia, quàm in promiſsis, Idem in 3 caput ad Rom.

PHRA-

PHRASES ET REGVLAE *de Chriſto.*

ALgerus ait: Quòd dupliciter uel tripliciter dicatur corpus Chriſti: Spirituale, de quo dicitur, Caro mea uerè eſt cibus, & ſanguis meus uerè eſt potus: Humanum, in quo crucifixus eſt, &c. & Myſticũ, qd' eſt Eccleſia. lib. 1 cap. 17 de Euchar.

Anshelmus inquit de quæſtione, Quomodo Chriſtus homo abſq; peccatis natus ſit? Qua ratione uerò ſapientia Dei hoc fecit, ſi non poſſumus intelligere, non debemus mirari: ſed cum uenetatione tolerare, aliquid eſſe in ſecretis tantæ rei, quod ignoremus. In lib. 2 Cur Deus homo, cap. 16.

Meginhardus inquit: Ego ſum uia, ueritas, & uita: hoc eſt, per me uenitur, ad me peruenitur, in me permanetur. Ex quo intelligitur, quia nulla res in uia nos tenere debeat, quando nec ipſe Dominus, in quãtum uia noſtra eſſe dignatus eſt, tenere nos uoluerit, ſed tranſire, ut rebus temporalib. quamuis ab alio pro ſalute noſtra ſuſceptis & geſtis, hęreamus infirmiter, ſed per eas potius curramus alacriter: ut ad eũ ipſum, qui noſtrã naturã à temporalib. liberauit, & collocauit ad dextrã patris, prouehi & peruehi mereamur. Ad Guntherum, de fide.

DE CREATIONE.

VNde creatio ſit, Petrus Damianus indicat, dicens: Deus omnes creaturas ad nutum ſui diſponit arbitrij: omnib. uiuendi moderatur ac temperat ordinem: omnium formas diſtinguit, ac ſpecies: omnibus, prout uult, congruas uirium tribuit facultates. A`quo, & per quẽ eſt, quicquid eſt: ſine quo quicquid eſt, proculdubio nihil eſt. In epiſt. ad Nicolaũ Papam.

Anshelmus: Neceſſe eſt, ut ſicut nihil factum eſt niſi per creatricem præſentem eſſentiam: ita nihil uigeat, niſi per eiuſdem ſeruatricem potẽtiam. In Monologio, cap. 12. Et: Quòd ſumma eſſentia ſit in omnibus, & omnia ſunt ex illa, & per illam, & in illa. Ibidem, cap. 13. Et: Vnum filium ſibi conſubſtantialem, coæternum, omnipotentem, ex ſua natura ſine initio Deus pater genuit: & per eum omnes creaturas, uiſibiles & inuiſibiles ex nihilo fecit. De excel. beatæ Mariæ uirg. cap. 3.

Ex nihilo omnia condita. Anshelmus: Pater itaq;, quoniam priuſquam fierent uniuerſa, erant in ratione ſummæ naturæ, quid, aut qualia, aut quomodo futura eſſent: quare ea quæ facta ſunt, clarum ſit nihil fuiſſe antequam fierent, quantum ad hoc, quia non erant ex quo fierent: non tamẽ nihil erãt, quantũ ad rationẽ faciẽtis, ꝑ quã & ſecũdũ quã fierẽt. In Monlog. cap. 8.

De impulſiua creatiõis, inqt Petrus Damianus: Antequam uirtutes angelicas condidiſſet, antequam tempus uel temporale quid extitiſſet, plenas atque perfectas immortalitatis & gloriæ diuitias poſsidebat. Ad creandum igitur quod non erat, non ſolitudinis eum, uel alicuius inopiæ neceſsitas impulit, ſed ſola propriæ clemẽtiæ bonitas prouocauit. Nec beatitudini eius rerũ conditio conferre aliquid potuit, cũ ita per ſe, & in ſe ſit plenus atq; perfectus, ut nec exiſtẽte creatura, ſibi aliqd accedat, nec ea pereũte decedat. In epiſt. ad Nicolaũ Papã.

Bona omnia creata eſſe. Anshelmus: Nihil in creaturis Dei immũdũ eſt, natura ſui. Omnia nãq; à bono Deo creata, bona eſſe cõſtat, & mũda. In 14 cap. ad Rõ. Itẽ: Manifeſtũ eſt, Saluatoris beneficio omnia mũda eſſe, q de ſubiugo legis eruẽs homines, reddidit eis ſtatũ priſtinũ libertatis. Itaque uel ꝑpter Dei creationẽ, uel ꝑpter Saluatoris aduẽtũ, nihil in creaturis eſt naturaliter immũdũ. Vnde & ipſe dicit: Quia nõ quod intrat in os, coinquinat hominem. Ibidem.

DE ANGELIS BONIS.

VNde ſint angeli, monet Petrus Damianus: Angelica uirtus licet potens ſit, non tamen à ſe, ſed ab illo, licet immortalis ſit, ſuumq; beatè uiuere nullo prorſus fine concludat: tamen quia & loca mutat, & tempora, non coæterna ſuo dicenda eſt Creatori, qui naturaliter atq; eſſentialiter eſt ipſa potentia, ipſa immortalitas, ipſa ęternitas. In epiſt. ad Nicol. Pap.

Qualis ſit angelorum ſubſtantia. Anshelmus: Creatos ſpiritus, circũſcriptos, & æternos eſſe docet. In Proſolog. cap. 13.

De confirmatione angelorum ſic ſcribit Anshelmus: Illi ergo q ceciderũt, ſi nõ peccaſsẽt cũ poſsent, tãto meliores eſsẽt quàm iſti, quanto & uerè eſſent iuſti, & gratiam à Deo mererẽtur. Vnde ſeqtur, aut quia electi homines, maiores & meliores erũt angelis bonis: aut reꝓbi angeli ꝑfectò nõ reſtaurabũtur, quoniã nõ tales erũt homines, q pro illis ſumũtur, quales illi futuri erãt. D. Hæc duo penitus negãda exiſtimo. M. Poterant igitur boni angeli peccare ante caſum malorum, nec aliter quàm ſicut oſtẽſum eſt, de illis qui peccauerũt. D. Aliter eſſe poſſe nõ uideo. M. Illi itaq; angeli, qui magis uoluerunt iuſticiam, quam habebant, quàm illud plus quod non habebant bonum, quod quaſi ꝑpter iuſticiã quantũ ad uoluntatẽ pertinuit, perdiderũt, iuſticia retribuẽte acceperunt: & de illo quod habebãt, in uera ſecuritate permanſerũt. Quapropter à Deo ſunt profecti, & ſunt adepti quicquid potuerũt uelle: nec iã uident qd plus uelle poſsũt, & ꝑpter hoc peccare nequeũt. Illi uerò angeli, q maluerũt illud plus, quod nõ

dum

dum Deus illis dare uolebat, quàm ſtare in iuſticia, in qua facti erant: eâdem iuſticia iudicante, & illud propter quod illam contempſerunt, nequaquã obtinuerũt: & qđ tenebant bonum amiſerunt. Sic ergo diſtincti ſunt angeli, ut adhærentes iuſticiæ, nullum uelle bonum poſsint, quo non gaudeant: & deſerentes illam, nullũ uelle queant, quo non careant. In Dialogo de caſu diab. cap. 6. Item: Sicut glorioſa eſt ſcientia, quæ ex laudabili perſeuerantia eſt comparata: ſic ad gloriam eſt impotentia peccandi, quæ ex glorioſa ſciẽtia eſt nata. Quemadmodum ergo malus angelus uituperandus eſt, quia non poteſt ad iuſticiam redire: ita bonus laudandus eſt, quia non poteſt abire. Sicut enim ille iam redire non poteſt, quia ſola mala uoluntate abijt: ſic iſte iam abire non poteſt, quia ſola bona uoluntate permanſit. Palàm igitur eſt, quia ſicut illi, non poſſe recuperare quod deſeruit, eſt pœna peccati: ita huic, non poſſe deſerere qđ tenuit, eſt præmiũ iuſticiæ. Ibidẽ, ca. 24.

De operib. angelorũ, ait Petrus Damianus: Eſaiæ 5. Vinea facta eſt dilectio in cornu, in loco uberi, & maceria circũdedit, & circũfodit eã. Per maceriã lapidũ intelligit ꝑſidiũ, & excubias angelorũ. Quib. uidelicet anima in certamine poſita, dum uallatur atq; circundatur, à cunctis aduerſantium ſpirituum tentationibus cuſtoditur. In epiſtol. ad Blancam.

Anshelmus ait: Angeli ſunt teſtes humanorum actuum, ſub quorum cuſtodia benè uel malè egerunt. In cap. 25. Matth. Item: Mittũtur propter nos huc angeli uel à Domino, uel à maioribus angelis. Ex minoribus enim angelorum agminibus, foris ad explendum miniſterium immittuntur: id eſt, ad humana ſolatia uel angeli uel archãgeli ueniunt. Nam ſublimiora agmina ab intimis nunquam recedunt: quemadmodum ea quæ præeminent, uſum exterioris miniſterij non habent. In 1 cap. ad Heb. Item: Sicut urſarii urſos, ita angeli ſpiritus malignos, à ſua ſæuitia coercent & opprimũt, ne nobis noceant in quantũ uolũt. de ſimilitudinib. cap. 191. Item: Angeli nobis ſunt ad cuſtodiã deputati. In 11 ca. 1 ad Cor.

DE DIABOLO.

DAemonia ſunt, quæ nulli præſtãt bona: ſed in ſe credentes decipiunt. dicti Dæmones, quaſi ſcientes. Sed quoniam ſcientia non poteſt dici, quæ Creatoris non obſecundat arbitrio· eos ita ſcientes deleamus à corpore, quaſi non intelligentes. ſicut & Apoſtolus ſapientiam mundi ſtulticiam uocat. Bruno in Pſalm. 97.

Anshelmus inquit: Quamuis homo iuſtè à diabolo torqueretur: ille tamen eum iniuſtè torquebat. Homo namq; meruerat ut puniretur, nec ab ullo cõuenientius, quàm ab illo cui conſenſerat, ut peccaret. Diaboli uerò meritum nullum erat, ut puniretur: imò hoc tãto faciebat iniuſtius, quanto nõ ad hoc amore iuſticiæ trahebatur, ſed inſtinctu maliciæ impellebatur. Nam hoc non faciebat Deo iubente: ſed incomprehenſibili ſua ſapientia, quæ mala etiam benè ordinat, permittẽte. lib 1 cur Deus homo, cap. 7.

De lapſu diabolorum ait Petrus Damianus: Diabolus per ſuperbiam cœlum perdidit, quod tenebat. In epiſtola cuius initium, Prodigium atq; portentum.

Anshelmus inquit: Angelus in fortitudine ſcientiæ & ſubſtantiæ conditus eſt, ita quòd & profundam cognitionem habuit, & facultatem exequẽdi ex fortitudine ſubſtantiæ. Cùm ergo in tanto bono abundaret, uidens diuinam eſſentiam præſtantiorem multo ſe, contra conſcientiam ſuam, non ex aliqua infirmitate, cœpit Deo inuidere, & uoluit ſe ei parificare. Non ergo ex infirmitate ignorãtiæ, neq; ſubſtantię, contra Deum peccauit: ſed ex ſua prauitate, cognoſcens tamen eum eſſe Deum & conditorem ſuum, & tamen contra conſcientiam ſuam inuidit ei. Deus ergo iuſtus iudex, ſubtracta gratia ſua, noluit eum uiſitare: ſed permiſit eũ excæcari omnino, & in obſtinatiõe eâdẽ cadere. In 12 caput Matth. Item: Apoſtatę angeli ſuperbiendo ceciderunt. In 1 cap. ad Eph. Et: Propter ſuperbiam, qua diabolus ſe cunctis meliorem iudicauit, factus eſt cũctis poſterior. In 3 cap. prior. ad Timoth. Itẽ: Non eſt aliqua ſpes mali, ꝙ non ex aliqua cupiditate aliquãdo proceдit. Hac enim & primus angelus cecidit, qui utiq; non amauit pecuniam, ſed propriam poteſtatem. Ibidem, cap. 6. Item: Diabolus qui accepit uelle, & poſſe accipere perſeuerantiam: ideo non accepit, nec perſeuerauit, quia non perſeuerare uoluit. In dialogo de caſu diab. cap. 3. Item: Non ſolũ aũt uoluit eſſe æqualis Deo, quia præſumpſit habere propriam uoluntatem: ſed etiam maior uoluit eſſe uolendo, quod Deus illum uelle uolebat, quemadmodum uoluntatem ſuam ſupra uoluntatem Dei poſuit. Ibidem.

Quales ſint diaboli, Berno monet: Dæmones ſunt (inquit) prauæ uoluntatis maximeq́; ſuperbiæ, faſtus, & inuidentiæ atq; maliciæ ſpiritus, immundi atq; peruerſi. In lib. de diuinat. dæmon. contẽnenda. Item: Quoniã de diuinatiõe dęmonũ quęſtio eſt, illos ea plerunq; prònũciare quę ipſi facturi ſunt. Accipiũt enim ſępè poteſtates, & morbos immittere, & ipſum aërem uitiando morbidũ reddere: & ꝑuerſia atq; amatorib.

terre.

terrenorum commodorum, maleſacta ſuadere: de quorundam moribus certi ſunt, quòd ſint eius talia ſuadentib. conſenſuri. Suadent autem miris & inſenſibilibus modis, per illam ſublimitatem corporum ſuorum, corpora hominum non ſentientiũ penetrando: & ſe cogitationibus eorum, per quædam imaginaria uiſa miſcendo, ſiue uigilantium, ſiue dormientium. Aliquando autem non quæ ipſi faciunt, ſed quæ naturalib. ſignis futura prænoſcunt, quæ ſigna in hominum ſenſus uenire non poſſunt, antè prædicunt. Neq; enim quia præuidet medicus, quod non præuidet eius artis ignarus, ideo diuinus iã habendus eſt. Quid autem mirum, ſi, quẽadmodum ille in corporis humani uel turbata uel modificata temperie, ſeu bonas ſeu malas futuras præuidet ualetudines: ſic dæmõ aëris affectione atq; ordinatione ſibi notas, nobis ignotas, futuras præuidet tẽpeſtates? Ibidem.

Anshelmus inquit: Sicut in bono angelo nulla omnino eſt iniuſticia: ita in malo nulla eſt penitus iuſticia. Nihil igitur erat in diabolo, cur Deus contra illum ad liberandum hominem ſua uti fortitudine non deberet. lib. 1 cur Deus homo, cap. 7. Item: Dæmonis eſt, ſcienter & uoluntariè peccare, cùm nulla ad hoc fragilitate trahatur: hominis autem eſt, per ignorantiam uel per infirmitatẽ peccare. Anshelmus in 10 cap. prioris ad Corinth.

Quomodo cogitatiões cognoſcãt. Anshelmus: Dæmones non poſſunt cogitationes intelligere, niſi aliquibus ſignis indicãtur. In 6 cap. Matth. Item: Sunt arguendi hac ſententia, qui cogitationes à diabolo immitti putant, & non ex propria uoluntate naſci. Diabolus eſt adiutor & incentor malarum cogitationum: poteſt eſſe nõ author, quia nec interiora, niſi per quoſdam habitus & geſtus exteriores nouit. Verbi gratia. Si pulchram mulierem uos crebrò inſpicere uiderit, cor amoris iaculo uulneratum intelligit. Ibidem, in 15 cap.

De operibus diaboli, inquit Berno: Sæpè etiam ipſe dæmon ludificat mentes hominum, ut uidere uideantur quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. de contem. diuinat. dœm.

Anshelmus inquit: Crudelium angelorum officium eſt, reprobos torquere. In Euang. enarrat. Item: Sicut adulter homo lætatur nequitia ſua, cum carnem corrumpit: ſic diabolus lætatur, quando mentem corrumpit. Reuera enim conſpicitur mens & fides eorum, qui præponunt mendacium ueritati. Qui ergo mendaciũ ediſcant in hominibus, quid ab eis expellunt, niſi ueritatem? immittunt diabolũ, excludunt Chriſtum: immittunt adulterum, excludũt ſponſum. Quando enim mentem falſitas poſsidet, tunc ſerpens eam poſsidet. In 11 cap. 2 ad Corinth.

De potentia diaboli, Berno inquit: Abſit à fidelium mentibus, qui Chriſtum ueraciter credunt ac confitentur, qui iuxta Apoſtolum Paulum, qui dicit, Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus ſanctus habitat in nobis, cognoſcunt ſe eſſe templũ Dei habitaculum Spiritus ſancti: putent uel deos eſſe, uel dæmones aliquid poſſe, præter quod illis Deus concedit, uel ad pbationem fideliũ, uel iuſto iudicio ad condemnationem reproborum, magicas artes contra rectè in Deum credentes aliquid ualere. De diuinat. dæm. contem.

Quomodo noceat diabolus. Anshelmus: Dæmones rebus hominũ nocere non poſsunt, niſi permiſsione Dei. In 8 caput Matthæi.

De defenſione contra diabolum. Anshelmus: Nemo poteſt omnes mortiferos dolos diaboli euadere, niſi regat atque tueatur Deus. Et ipſa huius rei difficultas ad hoc utilis eſt, ut nemo ſpem ponat in ſe, uel in alio homine, ſed in ſolo Deo.

De damnatione diabolorum, ait Berno: Deus non uult dæmonum genus ante tempus damnare. Sciunt enim ipſi dæmones, quia tempus eorum præſens hoc ſeculum continet. propterea denique & Dominum rogabant, ut non torqueret eos ante tẽpus, neque in abyſſum mitteret. Et ob hoc neque diabolum remouit à principatu mundi huius, quia adhuc opus eſt opera eius ad perſecutionem eorum qui coronandi ſunt: opus eſt opera eius ad exercitia certaminũ & uictoriarum beatorum. Si enim dæmonibus auferatur libertas arbitrij, nullus ultrà oppugnabit athletas Chriſti. Nullo autem oppugnante, nec certamen aliquod erit: & ſublato certamine, nullum erit præmium, nulla uictoria. de diuinatione dæmonum contemnenda.

Petrus Damianus ait: Sublimis angelus idcirco irrecuperabiliter perijt, nõ quia contra uniuerſitatis authorem protulit quælibet praua, uel fecit: ſed tantum, quia per nequitiam cogitationis intumuit. In epiſtola cuius initium, prodigium atque portentum.

DE HOMINE.

Diuiſio hominis. Anshelmus: Totus homo, id eſt interiore & exteriore parte, inueterauit propter peccatũ, & pœnæ immortalitatis addictus eſt. Renouatur autem ſecũdum interiorem hominem, ubi ſecundum ſui Creatoris imaginem reformatur. In reſurrectione uerò, etiam exterior

terior

terior percipiet cœleſtis habitudinis dignitatem. Renouatio interioris inchoatur à fide, bonisque moribus augetur, & roboratur de die in diem. Non enim momento uno fit ipſius conuerſationis renouatio, ſicut momento uno fit in baptiſmo peccatorum remiſsio. Neq; enim uel unum quãtulumcunq; remanet, quod non remittatur. Sed quemadmodum aliud eſt carere febribus, aliud ab infirmitate quę febrib. facta eſt, reualeſcere: itẽq; aliud eſt infixũ telũ de corpore demere, aliud uulnus qđ eo factũ eſt, ſecunda curatione ſanare: ita prima curatio eſt, cauſam remouere languoris, quod per omnium fit indulgentiam peccatorum: ſecunda, ipſum ſanare languorem, quod fit paulatim proficiẽdo in renouatione huius imaginis. In 4 cap. 2 ad Corinth.

Quando creatus. Anshelmus: Homo in ſexta, id eſt in perfectione, quæ per ſenarium ſignificatur, ad imaginẽ Dei factus eſt, quæ imago poſtea per peccatum corrupta eſt. In 6 cap. Matth. Et: Protoplaſtum Adam decimo calendas Aprilis eſſe formatum ex limo terræ. In 27 cap. Matth.

De forma hominis, inquit Anshelmus: Natura mea ad ſimilitudinem Dei in principio creata fuit, quatenus indeſinenter ipſo Deo frueretur, & eius gloria ſine omni corruptione & mutabilitate aliquando poti-retur. de excel. Marię uirg. cap. 9. Et: Cõſequi itaq; uidetur, quòd rationalis creatura nihil tantũ debet ſtudere, quàm hanc imaginẽ ſibi per naturalem potentiam impreſſam, per uoluntarium effectũ exprimere. In Monolog. cap. 65.

De hominis formatione, inquit Anshelmus: Quatuor modis poteſt Deus facere hominẽ: uidelicet, aut de uiro & de fœmina, ſicut aſsiduus uſus mõſtrat: aut nec de uiro, nec de fœmina, ſicut creauit Adã: aut de uiro ſine fœmina, ſicut fecit Euam: aut de fœmina ſine uiro, qđ nondũ fecit. Vt igitur hunc modum quoq; probet ſuæ ſubiacere poteſtati, & hoc ipſum opus dilatum eſſe: nihil conuenientius, quàm de fœmina ſine uiro aſſumat illum hominem, quem quærimus. lib. 1 Cur Deus homo, cap. 7.

De ordinibus hominum in communi uita, ait Anshelmus: Tres ſunt ordines hominum: uidelicet, orantes, agricultores, & defenſores. Hos autem ordines ſic ad diuerſa officia Deus in hoc mũdo diſpoſuit, quemadmodum quidam paterfamiliàs oues & boues, & canes maximos, in domo ſua diſtribuit. In Similitudinibus cap. 126.

De quadruplici hominis ſtatu, inqt Anshelmus: Notandum ſiquidem, quia humanæ naturæ quatuor ſunt ſtatus, quibus pro diuerſis meritis beata uita uel miſera redditur. Duo namq; primi beati, duo poſtremi miſeri. Beatorũ aũt alius minus beatus, alius uerò beatiſsimus: ita quoq; miſerorum alius minus miſer, alius uerò miſerrimus. Status itaq; minus beatus fuit ille, quo ante peccatũ Adã in paradiſo ſtetit. Beatiſsimus uerò ille eſt, quo nũc in cœlo ſanctorũ animæ ſunt. Minus aũt miſer ſtatus noſter eſt, quo dũ uiuimus in hoc ſeculo ſumus. Miſerrimus uerò ille erit, quo reꝓbi ꝑmanebũt in pœnis inferni. Vt ergo beatiſsimo ſtatu æternaliter qeſcamus, in Dei ſeruitio tẽporaliter laboremus. In lib. de Similitud. cap. 124. Itẽ: Hominẽ ad excellentiſsimi regis imaginem & ſimilitudinẽ factum, dum benè ſe rexit, dum ſibi temperanter imperauit, regẽ fuiſſe quis dubitet? Regnũ uerò iſtius paradiſus Dei fuit, in quo felix homo colonus, in quo operarius poſitus, in quo rex & dominus, ut dominaretur & pręeſſet beſtijs & piſcib. atq; reptilib. & auib. tanquã rex in ſolio collocatus eſt. Sed proh dolor, q hoc modo magnus rex & ſublimatus ꝑſidebat, per inobediẽtiæ tumorẽ à regno illo depulſus eſt, & ærumnis ac triſticiæ expoſitus eſt. Tamẽ miſerãte Deo, cuius miſeratiões ſup omnia opera eius, nõ ex toto miſer homo, in ꝑditionis abyſſũ redactus eſt: quoniã neq; liberũ amiſit arbitriũ, neq; à rationis capacitate alienatus eſt. Perdidit ergo per ſeipſum magnũ quid, reliquit aũt ei miſericordia conditoris parũ quid. In eo itaq; qđ amiſit, rex eſſe deſijt: in eo autem quod præ cæteris animalib. ſibi relictũ eſt, quaſi regulus uictitauit. In enarrat. Euang. Item: Homo in agnitione Dei creatus eſt, quia in principio creationis ſuæ Creatorem ſuum ex ratione cognouit: ſed poſtea per peccatum cæcatus, agnitionem creatoris amiſit. Nunc uerò per illuminationem Euangelij, & per infuſionem gratię Spiritus ſancti, eũdẽ ſuum Creatorẽ recognoſcit, & mox interius renouatus, q uetuſtatẽ contraxerat, dũ Creatorẽ ignoraret. In 3 cap. ad Coloſſ.

De fine hominis, inquit Anshelmus: Ad hoc factã eſſe rationalem naturam certũ eſt, ut ſummum bonũ ſuper omnia amaret & diligeret, non propter aliud, ſed propter ipſum: ſi enim propter aliud, non ipſum, ſed aliud amat. lib. 2 Cur Deus homo, ca. 1.

De natura integra, ſic ſcribit Anshelmus: Eadem ratione, qua monſtratur rationalẽ iuſtam eſſe creatam: probatur etiam, quòd qui ex humana natura propagarẽtur, non pręcedente peccato, ex neceſsitate iuſticiã pariter haberẽt cum rationalitate. Siquidẽ qui creauit primũ hominẽ ſine parentũ generatione, creat etiã omnes qui per creatã fiunt ab illo propagandi naturã. Omnis igitur homo, ſi peccatũ non pręceſsiſſet, ſimul

eſſet,ſicut Adam,& iuſtus & rationalis.de cõcep.uirg.cap.10. Item:Si Adam nõ peccaſſet,ſicut ipſe nulla ſenectute, nulla cauſa infirmatus deficeret: ſic natura propagãdi creata in illo,& ad utendum eius poteſtati ſubdita,nullo caſu à ſuo curſu impediretur.Ibidem,cap.16. Et: In beatitudine ſecundum omnium ſenſum eſt ſufficientis competentium commodorum,ſine omni indigentia:ſiue angelica intelligatur beatitudo, ſiue illa quã habebat Adã in paradiſo. Quamuis enĩ maior ſit beatitudo angelorũ,quàm illa q̃ erat hominis in paradiſo: nõ tamẽ ideo negari poteſt Adam beatitudinẽ habuiſſe.Sicut namq; calor magnus eſt ſine omni frigore, & tamẽ poteſt eſſe alius maior calor: & quẽadmodum frigus eſt ſine omni calore, cum tamen maius ualeat frigus eſſe: ita nihil prohibet, Adam beatũ fuiſſe in paradiſo ſine omni indigentia,licet maior eſſet angelica beatitudo. de concord. gratia, & lib. arbit.

DE ANIMA.

De animæ hominis nominibus,ait Anshelmus: Nota,quòd plura ſunt nomina animæ.Vocatur enim aliquando ſpiritus, mens,animus, ratio,intellectus,interior homo: dicitur etiam anima uegetabilis,ſenſibilis,rationalis. de Similitudinibus cap.171.

Vnde ſint:Meginhardus:Credo animas humanas nõ eſſe à principio inter reliquas intellectuales creaturas, neq; ſimul creatas, ſicut Origenes fingit. neq; enim corporibus per coitum ſeminari,ſicut Lucifer & Cyrillus affirmãt: ſed corpus tãtũ p coniugij copulã ſeminari. Dei uerò iudicio coagulari in uulua, atq; formari : ac formato iã corpore,animam creari & infundi,ut uiuat in utero homo, ex anima cõſtãs & corpore:& egrediatur uiuus ex utero,plenus humana ſubſtãtia. Credo unã tãtũ animã in homine eſſe, uelut Iacobus & alij Syrorum perhibẽt.Ad Gũther.de fide.

Vbi ſit anima.Anshelmus : Notandum eſt, quòd principalis ſedes animę,non iuxta Platonem in cerebro,ſed iuxta Chriſtum in corde eſt. in 15 cap. Matth.

Quò animæ perueniant. Anshelmus: Morte Chriſti pax tãta inter homines & angelos affecta eſt,ut nunc animę iuſtorũ, cùm de corpore exeunt,mox penetrẽt cœlos gaudentibus angelis. in 1 cap.ad Coloſſ. Item: Omnes iuſti, quicũq; in factis & dictis & cogitationibus perfecti ſunt,mox ut animas de corporibus emittunt, cœleſtibus habitaculis inferuntur. in 12 cap.ad Hebr.

Vnde lapſus hominis ſit, Berno exponit, dicẽs:Per ſeductionẽ patris diaboli,q ob ſui nequitiã toto terrarũ orbe celebratur,& ſupbiam omnium uitiorũ matrem in primis parentibus, ad tantã deuenimus amentiam, ut Deo cõmuni omniũ parente relicto,heu conſortium iniſſemus cum ipſo omniũ iniquorum patre diabolo. in ſerm. de aſſ. Mariæ.

De lapſu hominis, inquit Berno:Creatus eſt protoplaſtus Adam ad imaginem & ſimilitudinẽ Dei,uidelicet ſecũdum interiorem hominem : Creatus eſt inquã,ut eſſet iuſtus, ſanctus & innocens.qui etiam non mori potuiſſet,ſi Dei p̃ceptis obedire uoluiſſet. Sed quia diuini præcepti tranſgreſſor extitit, ab immortalitatis ſtatu decidens,mortẽ incurrit,eamq́; uelut hæreditariã ſuis poſteris dereliquit. in ſerm. de reſur. Dom.

Anshelmus inquit:Quamdiu uolũtas primùm data rationali naturæ, & ſimul in ipſa donatione ab ipſo datore cõuerſa, ſed facta recta ad hoc quod uelle debuit,ſtetit in ipſa rectitudine,quã dicimus ueritatẽ,ſiue iuſticiam,in qua fuit,iuſta fuit.Cùm uerò auertit ſe ab eo quod debuit,& cõuertit ſe ad id qđ non debuit,non ſtetit in originali (ut id dicam) rectitudine in qua eſt:quam cum deſeruit,magnũ quid perdidit,& nihil pro ea niſi priuationem eius,quæ nullam habet eſſentiam,quam iniuſticiã nominamus, ſuſcepit. De caſu diaboli,dialog.cap.9.

De damnis lapſus,ait Berno: Ipſa natura hominis,in primo parente uitiata & corrupta,audire meruit: Terra es, & in terrã ibis. hodie in mediatore Dei & hominum ſupra cœlos eleuata,& ſuper angelos in cœleſti ſede eſt collocata. in ſerm. de aſcen. Dom.

Imaginẽ eſſe perditam. Anshelmus: Fateor Domine, & gratias ago, qui creaſti in me hanc imaginẽ tuam,ut tui memor te cogitem,te amem.Sed ſic abdita attritione uitiorum,ſic eſt obfuſcata fumo peccatorũ, ut nõ poſsit facere ad qđ facta eſt, niſi tu renoues & reformes eã.In Proſolog.cap.1. Itẽ:Itaq; natura mea ad ſimilitudinẽ Dei in principio creata fuit, quatenus indeſinenter ipſo Deo frueretur,& eius gloria ſine omni corruptione & mutabilitate aliquando potiretur.Hoc tam grande bonum, natura ſtatim in primis hominib. perdidit,& in huius mõdi miſerias infelix & præceps ruit:dehinc in æternas miſerias,decurſo uitę labẽtis articulo,multò infelicius ruitura.de excellent.uirg.Mar.cap.9.

Item eleganter inquit: Quoniam aũt perſonaliter peccauerunt,cum originaliter fortes & incorrupti,haberent poteſtatẽ ſemper ſeruãdi ſine difficultate iuſtitiã,totum quod erat,infirmatum & corruptũ eſt. Corpus quĩdem,quia tale poſt peccatũ fuit, qualia ſunt brutorum animaliũ,corruptioni & carnalibus appetitibus ſubiacẽtia: anima uerò,quia ex corruptione corporis,& eiuſdem appetitibus,ex indigentia bonorũ quæ pdidit,carnalibus affectibus eſt infecta.& quia tota natura humana in illis erat, & extra illos nihil erat,tota infirmata & corrupta eſt. Remanſit

igitur

igitur in ea debitum iuſticię integrę, ſine omni iniuſticia quam accepit: & debitum ſatisfaciendi, quia eam deſeruit cum ipſa corruptione, quam propter peccatum incurrit. Sicut itaq;, ſi non peccaſſet, qualis facta eſt à Deo, talis propagaretur: ita poſt peccatū, qualem ſe fecit peccando, talis propagatur. Quoniá igitur per ſe nec ſatisfacere pro peccato, nec iuſticiam derelictá recuperare ualet, & corpus quod corrumpitur aggrauat animam: & tunc maximè, quando infirmū eſt, ut in infantia & in utero matris, ut nec intelligere iuſticiam poſsit: uidetur eſſe neceſſe, eam in infantibus naſci, cum debito ſatisfaciendi ꝓ primo peccato, quod ſemp cauere potuit: & cū debito habendi originalē iuſticiam, quam ſemper ſeruare ualuit. Nec impotētia excuſat eá in ipſis infantib. quia in illis non ſoluit quod debet, quoniá ipſa ſibi fecit eá deſerēdo iuſticiá in primis hominib. in quib. tota erat: & ſemper debitrix eſt habere poteſtatē, quā ad ſeruandam ſemper iuſticiá accepit: hoc eſſe uideri poteſt in infantib. originale peccatum. Addamus etiá peccata proximorū parentū, quæ redduntur in tertiá & quartá generationē. Quáuis enim quæri poſsit, utrū hæc omnia intelligéda ſiut in originali peccato, an nō: tamen ne propter hoc quod quæro, uidear leuigare illud, poná iſtud eſſe tale, ut à nullo grauius oſtēdi poſsit. de conceptu uirginali, & peccato originali, cap. 2. Itē: Homo qui inter cæteras à Deo creaturas ſublimis naturæ creatus eſt, dū Deū per ſuæ inobedientiæ reatū inhonorauit, omnia quæ ſui iuris prius erant, amiſit: omniaque quæ ſui ſtatus integritatē ſeruauerūt, quadá confuſione, ipſa reatus ſui immanitate, quantum in ipſo fuit, uulnerauit: adiecta eſt eis ſuper hac confuſione, & alia confuſio. In lib. de excellent. beatæ uirginis Mariæ, cap. 10.

De uirib. hominis, ait Anhelmus: Homo q manū habebat aridā, humanū genus ſignificat, in fœcūditate boni operis areſactum, ſed Dñi miſeratiōe curatū. Cuius dextra q̃ in primo parēte aruerat, dū uetitæ arboris poma decerperet, per tedēptionis gratiá, dū inſontes manus in arbore crucis extēderet, bonorū operū crucis eſt reſtituta ſaluti. In 12 cap. Matth. Itē: Quinq; ſenſuū corporis delectatio rarius eſt bona, ſæpius uerò mala. Bona etenim eſt, cū Dei uoluntatē ſibi aduocatā habet: mala uerò, cū eā ſibi aduocatá habere nō poteſt. In Similitud. cap. 12.

De infirmitate & corruptiōe humanę naturæ, quæ ex peccatorū labe uenit, ſic inqt Berno: Sicut tota farinæ maſſa, modico fermēto à naturali guſtu recedēs corrūpitur, ac in quēdá leuitatis tumorē erigitur: ſic mēs humana praua uitiorū cōſuetudine corrupta, à naturæ bono paulatim deſipit, dum ſuperbię faſtu quodammodo in elationem turgeſcit. In ſermo. de Paſchate.

Algerus inquit: Humana fragilitas quotidie labitur & tentatur uel criminibus, uel ſaltē uenialib. peccatis, ſine quib. hæc uita duci non poteſt. lib. 1, cap. 16 de Euchar.

Anshelmus ait: Omnis namque homo mēdax eſt. hoc eſt, humana natura ſic eſt ex primitiuo caſu corrupta, ut ſine mendacio peccatorum non exiſtat in hoc ſeculo. Non enim ſolummodo uerbis, ſed & factis eſt mendax. Omnis homo, in quantum homo eſt, eſt mendax. Sed nonnulli, qui per gratiá Dei ſupra homines fiunt, etiam ueraces per eádē gratiá efficiūtur. In 3 cap. ad Rom.

De ueteri homine, inquit Anshelmus: Ad ueterem hominem pertinet, præſentē mundum quærere, tranſitoria ex concupiſcentia amare, mentem in ſuperbiá erigere, patientiam non habere, ex dolore malitiæ de proximi læſione cogitare, ſua indigētib. non dare, ad multiplicandum aliena quærere, nullum purè propter Deum diligere, inimicitias reddere, de afflictione proximi gaudere. Cuncta hæc uetuſti ſunt hominis, quæ uidelicet trahimus de radice corruptionis. In 5 cap. poſterioris ad Corinth.

De renatis. Anshelmus: Meritò debetis Chriſti eſſe, quia uos ſanguine ſuo redemit, & calcata morte ſurrexit, ut uos poſsideat, quos moriendo acquiſiuit. Ideo ſurrexit, ut & nos à morte animæ faceret reſurgere. In 7 cap. ad Rom.

Cur homines breuius uiuát, Algerus monet: Ne malis diutius liceret peccare, ad maiorem ſui pœnam, ne etiá bonos in mūdi exilio tæderet uiuere, ſi nimia fieret eis dilatio ad gloriam, breuiauit Deus humanæ uitæ dies, propter electos, ne prauorum affectione, uel nimio ſuo labore deficerent. lib. 2, cap 7 de Euchariſtia.

Comparat Anshelmus Chriſtū Adamo: Adá forma eſt futuri, id eſt Chriſti, partim à ſimili, partim à contrario. A' ſimili: quia ſicut Adam ſine patre à Deo ex uirgine terra factus eſt, ita Chriſtus ex uirgine Maria ſine ſemine à Deo creatus eſt. Sicut ille eſt pater omniū ſecūdū carnē, ſic Chriſtus ſecūdū fidē. Dormiuit Adá, ut fieret Eua: mortuus eſt Chriſtus, ut fieret Eccleſia. Dormienti Adæ facta eſt Eua de latere: mortuo Chriſto lancea percuſsū eſt latus, ut ꝓfluerēt ſacramēta quib. formaretur Eccleſia. A' contrario quoq; eſt Adá forma Chriſti, ut quomodo per illius inobedientiam peccatores cōſtituti ſūt multi, ita per Chriſti obediētiá iuſti conſtituantur multi. Et ſicut in illo omnes moriūtur, ſic & in Chriſto omnes uiuificētur. Sicut enim māducatū eſt ab Adá

ſuadente diabolo: & omnes qui naſcuntur ex eo, morti addicti ſunt: ita ieiunatum eſt à Chriſto, & omnes qui renaſcuntur per eũ, uitæ æternæ reſtituũtur. Sicut ille cõmunicare potuit filijs peccatũ & mortẽ: ſic iſte ſuis iuſticiã ſuã, & uitã. Sicut ille eſt pater præſentis ſeculi, & princeps diſcordię: ſic iſte pater futuri ſeculi, & princeps pacis. Sed non ſicut delictũ, ita & donũ. In 5 cap. ad Rom.

Collationem hominis & angeli, Anshelmus inſtituit: Homo conditus eſt in minori intelligentia, & in firmiori ſubſtãtia, quia non habuit tantam capacitatẽ intelligentię (ſcilicet quantam angelus) nec tantã facultatẽ exequendi. potuit ergo falli alio ſuadẽte. & cum peccauit Adã, putauit facilè Deũ poſſe reconciliare ſibi: & ideo noluit uxorẽ ſcandalizare. Quoniam ergo ex infirmitate cognitionis & ſubſtãtiæ peccauit, alio ſuadẽte, remiſsibilis fuit ei culpa: quia uiſitante gratia, humiliauit ſe homo, & pœnituit.

Opinio, homines in angelorũ locũ factos. Anshelmus: Si angeli, antequã quidã illorũ caderẽt, erãt in illo ꝑfecto, de quo diximus, numero: nõ ſunt homines facti, niſi pro reſtauratione angelorũ ꝑditorũ: & palàm eſt, quia nõ erũt plures illis. Si aũt ille numerus nõ erat in illis omnib. angelis, complendũ eſt de hominib. & qđ perijt, & qđ prius deerat: & erũt electi hoĩes plures reꝓbis angelis. Et ſic dicimus, quia nõ fuerunt hoĩes facti tãtùm ad reſtaurãdũ numerũ imminutũ, ſed etiam ad perficiendum nondum perfectum. lib. 7, cur Deus homo, cap. 18.

DE LIBERO ARBITRIO.

QVid ſit. Anshelmus: Libertas arbitrij eſt, poſſe peccare, & non peccare. M. Libertatem arbitrij non puto eſſe potentiã peccandi, & non peccandi. Quippe ſi hoc eius eſſet definitio, nec Deus, nec angelus, qui peccare nequeunt, liberũ haberent arbitriũ: quod nefas eſt dicere. In dialogo de lib. arbit. cap. 7. Itẽ: Iam itaq; clarũ eſt, liberũ arbitriũ nõ eſſe aliud, quàm arbitriũ potens ſeruare rectitudinem uoluntatis, propter ipſam rectitudinem. Ibidem, cap. 3.

Item: Libertas arbitrij eſt, poteſtas ſeruãdi rectitudinẽ uolũtatis, ꝓpter ipſam rectitudinẽ. Ibid. cap. 13. Itẽ: Eſt enim poteſtas, libertatis genus. Quòd aũt additum eſt ſeruãdi, ſeparat eã ab omni poteſtate quæ nõ eſt ſeruãdi: ſicut eſt poteſtas ridẽdi, aut ambulãdi. Addẽdo uerò rectitudinẽ, decernimus eã à poteſtate ſeruãdi aurũ, & quicqd nõ eſt rectitudo. Per additamẽtũ uolũtatis, ſegregatur à poteſtate ſeruãdi rectitudinẽ aliarũ rerũ: ut uirgæ, aut opinionis. Per hoc aũt qđ dictũ eſt, ꝓpter rectitudinẽ ipſã: diuiditur à poteſtate ſeruãdi rectitudinem uolũtatis propter aliud, ut cũ ſeruatur propter pecuniam, aut naturaliter. Seruat enim naturaliter canis rectitudinẽ uolũtatis, cũ amat catulos ſuos, aut dominum ſuum ſibi benè facientem. Ibidem, in eodem capite.

Liberũ arbitriũ ſic diuidit Anshelmus: Libertas arbitrij alia eſt à ſe, quæ nec facta eſt, nec ab alio accepta, quæ eſt ſolius Dei: alia à Deo facta & accepta, q̃ eſt angelorũ. Facta aũt, ſiue accepta, alia eſt habẽs rectitudinẽ, quam ſeruet, alia carẽs. Habẽs, illa tenet ſeparabiliter, alia inſeparabiliter. Illa quidẽ q̃ ſeparabiliter tenet, fuit angelorũ omniũ, antequã boni cõfirmarentur, & mali caderẽt: & eſt omniũ hominũ ante mortẽ, qui habẽt rectitudinẽ eãdẽ. Quę uerò tenet inſeparabiliter, eſt electorũ angelorũ & hominũ. Sed angelorũ electorũ, poſt reꝓborũ ruinã, & hominũ poſt mortẽ ſuã. Illa aũt q̃ caret rectitudine, alia caret recuperabiliter, alia irrecuperabiliter. Quæ recuperabiliter caret, eſt tantũ in hac uita omniũ hominũ carẽtiũ, quãuis illam multi nõ recuperent. Quę aũt irrecuperabiliter caret, eſt reꝓborũ hominũ & angelorum: ſcilicet angelorum poſt ruinã, & hominũ poſt hãc uitã. In dialogo de lib. arbit. cap. 14. Libertatis ſiquidẽ modos tres dicimus eſſe: libertatẽ uidelicet actionis, quã omnes uolũt: id eſt, ut liberè facere poſsint quæ uolũt. Dicitur aũt libertas intelligẽtiæ, quã nõ omnes uolũt. Eſt etiã libertas rectæ uolũtatis, quæ ſemper eſt bona. hanc pauciſsimi uolũt: id eſt, ut ea uelint quæ debẽt. Notandũ, quòd libertas actionis ſine libertate bonę uoluntatis, ſemper eſt mala. unde libertas intelligendi eſt media, quæ bona eſt, quotieſcunq; libertati rectę uolũtatis adhæret: mala aũt, cũ ſine illa eſt. Habet primò quia quãtulãcunq; libertatẽ intelligẽdi: id eſt, ſcit intelligere qd ſibi expediat, uelut illã in bono, & ſic promerebitur adipiſci libertatẽ intelligendi qcquid expedit, uolendi quodcũq; debet, agẽdi qcquid ꝓdeſt. Sub libertate uolẽdi eſt libertas arbitrij. De Similitudinib. cap. 182.

Vnde ſit liberũ arbitrium, Berno monet: Sine Deo nihil poteſt noſtra mortalis infirmitas: ſicut nec Lazari, ſine eius adiutorio potuit. In ſerm. de concord. off. cap. 5.

Anshelmus ait: Cũ ꝑ liberũ arbitriũ primi hominis in cõdẽnationẽ uniuerſa defluxerint, proculdubio quòd ex ea fiunt uaſa in honorẽ, nõ ipſius iuſticiæ, quæ gratia nulla proceſsit, ſed Dei miſericordię attribuendũ eſt. Quod uerò in contumeliã, nõ iniquitati Dei, quæ nulla eſt, ſed iudicio deputandũ eſt: qui figulus eſt, cũ fragiles, infirmos & terrenos facit: & ex eadẽ maſſa, quæ tota in Adam perijt, facit ſecundũ uoluntatẽ ſuã, alia uaſa in honorẽ per miſericordiã, alia in cõtumeliã per iudiciũ. In 9 cap. ad Rõ.

Item:

Item: Reſpice Dñe, exaudi, illumina nos, oſtende nobis teipſum: reſtitue te nobis, ut benè ſit nobis, ſine quo tā malè eſt nobis. Miſerete, labores & conatus noſtros ad te, qui nihil ualemus ſine te, inuita nos, adiuua nos. In Proſolog. cap. 1. Et: Nullus homo à ſe habet ueritatē, quā docet, aut iuſtā uolūtatē, ſed à Deo. lib. 1 cur Deus hō, cap. 9. Item: Nemo uenit ad me, niſi pater traxerit eū: id eſt, impulerit eū, dādo uolūtatē. Ibid. cap. 10. Et: Sicut Deus nō facit iniuſticiā: ita nō facit aliqd iniuſtū eſſe, qui tamē facit omnes actiōes & motus: quia ipſe facit res, à quib. & ex quib. & p quas, & in quib. ſūt: & nulla res habet poteſtatem uolendi aut faciendi, niſi illo dāte. Ipſū quoq; uelle, quod aliquādo iuſtū eſt, aliquādo iniuſtū, nec eſt aliud quàm uti poteſtate & uolūtate: quas Deus dat in quantū & bonum eſt, & à Deo eſt. Quod tūc quidem, quādo rectè eſt, bonū & iuſtū eſt: quādo uerò nō rectè, hoc ſolo quia nō rectè eſt, malū eſt, & iniuſtū. Eſt aūt aliquid rectè eſſe, & hoc eſt à Deo. in lib. de concord. præſc. & p̄deſtinationis. Item: Nemo certè ſeruat rectitudinem hāc acceptā, niſi uolendo: uelle aūt illā aliquis nequit, niſi habendo. Habere uerò illā nullatenus ualet, niſi per gratiā. Sicut ergo nullus illā accipit niſi gratia p̄ueniente: ita nullus eā ſeruat, niſi eadē gratia ſubſequente. In lib. de concord. grat. & lib. arbit. Item: Rectè uelle nemo poteſt, niſi habeat rectitudinem uoluntatis, quam nullus habet homo niſi per gratiā. Ibid. Item: Hęc eſt perfecta & liberrima humanæ naturæ obedientia, cum uoluntatem ſuā liberā ſpōte uoluntati Dei ſubdit, & cum acceptā bonam uoluntatem ſine omni exactione ſpōtanea libertate opere perficit. De meditatione redempt. humanæ, cap. 4. Item: Trahe me Dñe in amorem tuum, & hoc ipſum totum. Totum qđ ſum, tuum eſt conditione: fac uotū tuū dilectione. Ecce Dñe, corā te eſt cor meū: conatur, ſed per ſe nō poteſt, fac tu quod ipſum nō poteſt. Admitte me intra cubiculū amoris tui: peto, quęro, pulſo. Qui me facis petere, fac & accipere. Das quærere, da inuenire. Doces pulſare, aperi pulſanti. Cui das, ſi negas petenti? Quis inuenit, ſi quærens fruſtratur? Cui aperis, ſi pulſanti claudis? Quid das nō orāti, ſi ſmorem tuū negas oranti? A te habeo deſiderare, à te habeā impetrare. Adhære illi, adhęre importunè anima mea. Ibid. cap. 7. Et: Ratio qdem naturaliter uult bonū: ſed hæc uolūtas ſemper caret affectu, niſi per gratiā fuerit adiuta. In 7 cap. ad Rō. Item: Eſt in malorū poteſtate peccare. ut aūt peccando hoc uel hoc ex eorū malitia ſequatur bonū, nō eſt in eorū poteſtate, ſed diuidentis tenebras, & ordinantis eas: ut huic etiā quod faciunt cōtra uolūtatē Dei, nō impleatur niſi uoluntate Dei. in 11 cap. ad Rō. Itē: Volūtate ſua cadit, q cadit: ſed uolūtate Dei ſtat, qui ſtat: uel ſurgit, qui ſurgit. Nā per ſe poteſt cadere, ſed per Deū reſurgere. Ibid. 14 cap. Et: Notādū, quòd ſuperna pietas prius agit aliquid in nobis, ſine nobis, ut ſubſequēte quoq; noſtro libero arbitrio, bonū quod iā appetimus, agat nobiſcū. Quod tamen per impenſam gratiā, in extremo iudicio ita remunerat in nobis, ac ſi ſolis ꝓceſſiſſet ex nobis. Quia enim diuina nos bonitas, ut innocentes faciat, p̄uenit, aptè nunc Apoſtolus ait: Gratia Dei ſum, id quod ſū. Et quia eadē gratia noſtrū liberū arbitriū ſequitur, adiūgit: Et gratia eius in me uacua nō fuit, ſed abūdātius illis omnib. laboraui. Qui dū ſe de ſe nihil eſſe cōſpiceret, ait: Nō aūt ego. Et tamen quia ſe aliquid eſſe cum gratia inuenit, adiunxit: Sed gratia Dei mecum. Non enim diceret, mecum, ſi cū præueniente gratia ſubſequens liberum arbitrium nō haberet. In 15 cap. prior. ad Corinth. Et: Nihil ſumus, ni miſericordia & gratia Dei regamur. Attendant hæc uerba, qui putant ex nobis eſſe fidei captum, & ex Deo eſſe fidei ſupplementum. Quis enim nō uideat prius eſſe cogitare quàm credere? Nullus quippe credit aliquid, niſi prius cogitauerit eſſe credendū. Si ergo nō ſufficiamus cogitare boni aliquid ex nobis, ꝓfectò nec credere ſufficimus, qđ ſine cogitatione nō poſſumus: ſed ſufficientia noſtra, qua & credere incipiamus, ex Deo eſt. Cogitātes credimus, cogitantes loquimur, cogitantes agimus quicquid agimus. Quod aūt attinet, & ad pietatis uiā, & uerū Dei cultum, non ſufficimus uel cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobiſipſis, ſed ſufficiētia ex Deo. Nō enim eſt ex poteſtate noſtra, cor noſtrum & cogitationes noſtrę. In 3 cap. poſter. ad Corinth. Item: Sine Deo nihil ualet humanæ uoluntatis arbitrium. In 13 cap. 2 ad Corint. Et: Deus opera bona p̄deſtinādo p̄parauit, pręueniens arbitrium noſtrum. Omne namq; bonum, à gratia Dei ſumit originem. In 2 cap. ad Eph. Item: Deo debet credi ſpiritus noſter: quia niſi crediderimus, quòd Spiritus noſtrę uolūtatis per ſeipſum nihil poteſt ſine adiutorio gratiæ Dei, nihil unqnā boni facere poterimus. In 4 cap. ad Philip. Et: Gaudeo, & gtatias ago Deo ex intimo corde: quia cum proſperitate terrena ſic cor ueſtrum illuminat, ut nihil in beneficijs eius & proſpectu ueſtro uobis, aut humanis uirib. ſed totum eius miſericordię imputatis. In epiſt. ad Henricum regem Angliæ. Item: Deo igitur largiente, inuenimus gratiam eius ad ſaluandum hominem cum libero arbitrio cōcordare: ita ut gratia ſola poſſit hominē ſaluare, nihil eius libero

arbitrio agēte. Sicut fit in infantib. & in nō intelligētib. Ipſa ſemper adiuuat liberū arbitriū naturale, qd' ſine illa nihil ualet ad ſalutē, dādo uolūtati rectitudinē, quā ſeruet p liberū arbitriū. de concord. gratiæ & liberi arbit. Itē: Nemo uenit ad me, niſi pater traxerit eum. id eſt, impulerit eum dando uoluntatem. lib. 1 cur Deus homo, cap. 10.

De libero arbitrio, Anshelmus inquit: Nō per liberū arbitriū noſtrū, ſed per Chriſti libertatem, à ſeruitute peccati, uenimus ad libertatem innocentiæ ac ſanctitatis ac iuſticiæ. In 4 cap. ad Romanos.

Vnde ſit uocationū felicitas. Anshelmus, explicans dictum Matth. 4, Faciam uos piſcatores hominum, &c. ita ait: Benè dicit, faciā uos fieri. aliter enim homo fruſtra laborat, niſi Deus faciat ut perficiat: & tamen ita ut liberum arbitrium non pereat.

Liberū arbitriū ad peccandū. Anshelmus: Liberū arbitrium uſq; adeò in peccatorib. non perijt, ut per ipſum peccent maximè omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati. in ſextum caput ad Rom.

DE PECCATO.

QVid ſit peccatum, Anshelmus declarat. Si angelus, inquit, & homo ſemper redderet Deo quod debet, nūquā peccaret. Nō eſt itaq; aliud peccare, quàm Deo nō reddere debitum. lib. 1 cur Deus homo, cap. 11. Item: Delictū eſt declinare à bono: peccatum uerò eſt facere malum. Poteſt etiam illud eſſe delictum, quod ab ignorante fit: illud autem peccatum, quod à ſciente. Indifferenter tamen plerunq; dicuntur. In 6 ca. ad Gal. Item: Præuaricatio eſt, uetita facere: inobedientia uerò, iuſſa non facere. In 2 cap. ad Hebræos.

De diuiſiōe peccati, ait Anshelmus: Qui uiderit mulierem, &c. non uiſu corporeo, ſed ad concupiſcendam eam: id eſt, oculis concupiſcentiæ. Hi ſunt oculi, qui aperti ſunt in Adam, & in Eua. Erat enim clauſa in eis concupiſcentia exteriorum & carnaliū uoluptatum. Sed corrupta natura hominis, cæpit aperiri & diffluere huc & illuc, concupiſcētia ad omnes carnales uoluptates. in 5 cap. Matth. Item: Facit quadruplex peccatum, ſcilicet ſcienter factum, & quod per ignorantiam fit, ueniale & infinitum peccatum, cui nulla alia comparari poſſunt. lib. 2 Cur Deus homo, cap. 15. Item: Eſt peccatū à nstura, ut dixi: & eſt peccatū à pſona. Itaq; qd' eſt à pſona, poteſt dici pſonale: qd' aūt à natura, naturale, quod dicitur originale. Et ſicut perſonale tranſit ad naturam, ita naturale ad perſonā, hoc modo. Quòd Adā comedebat, hoc natura exigebat: quia ut hæc exigeret, ſic creata erat. Quòd uerò de ligno uetito comedit, non hæc uolūtas naturalis, ſed perſonalis Adę ppria fecit: quod tamē egit perſona, nō fecit ſine natura. Perſona enim erat, qd' dicebatur Adā: natura, quod homo. Fecit igitur pſona peccatricē naturā: quia ubi Adā peccauit, homo peccauit. de cōceptu uirg. & peccato orig. cap. 22. Item: Inquinamentū carnis eſt, quod per carnem committitur, ſicut luxuria, homicidium, & ſimilia. Inquinamentum ſpiritus, quādo ſola cogitatiōe peccatur, ſicut mentis elatione & inuidia. Emundemus ergo nos, non ſolum ab inquinamento, ſed prorſus ab omni inquinamento carnis, ut omnia uitia carnalia fugiamus. Et ab omni inquinamēto ſpiritus, ut cōſenſum peccati, & cætera omnia quæ ſpiritum inquinant, expellamus à cordibus noſtris. In 7 caput poſterioris ad Corinth.

De actualibus peccatis, inquit Anshelmus: Sic grauiter peccamus, quotieſcunq; ſcienter aliquid, quantumlibet paruum, contra uoluntatem Dei facimus: quoniam ſemper ſumus in conſpectu eius, & ſemper ipſe præcipit nobis ne peccemus. lib. 7 cur Deus homo, cap. 21.

Vnde ſit peccatum, Berno indicat: Ipſa natura in primo parente uitiata & corrupta, audire meruit: Terra es, & in terram ibis. In Serm. de aſc. Dom.

Algerus ait: Falſa fide mundus perijt, quando Adam plus diabolo quàm Deo credere præſumpſit: dum in ligno ſcientiæ boni & mali uetito, plus ſperauit diuinitatem aſſequi, quę ab hoſte promittebatur, quàm incurrere mortem, quam Deus minabatur. lib. 2 cap. 4 de Euchar.

Petrus Damianus ait: Mala à bono creatore facta nō ſunt, & ab eo quęrere eſt procul ſunt. In epiſt. ad Nicol. pontif.

Anshelmus inquit: Sicut propria uoluntas Dei, fons eſt & origo totius boni: ita propria uoluntas hominis, totius eſt exordium mali: in lib. Similitud. cap. 8. Item: Cupiditate primi homines deiecti ſunt, qui non aurum, ſed inconceſſam ſibi diuinitatem ſuperbè cupierunt. plus enim uolentes habere quàm acceperant, & quod acceperant, amiſerunt. Nam cum initium omnis peccati ſit ſuperbia, rectè malorum omnium radix eſſe dicitur cupiditas. In 6 cap. prior. ad Timoth. Item: Duss ad intelligendum ſe creaturas Chriſtus fecerat, angelicam ſcilicet, & humanam. Vtrāque uerò ſuperbia perculit, & à ſtatu ingenitæ rectitudinis fregit. Sed una tegimen carnis habuit, alia uerò nihil infirmum de carne geſtauit. Angelus namq; ſolummode Spiritus, homo uerò Spiritus & caro. Miſertus ergo Creator ut redimeret, illam ad ſe debuit reducere, quam in pepetratione culpæ ex infirmitate aliquid conſtat habuiſſe: & eo altius apoſtatam angelum Dei

buit repellere, quo cum à perſiſtendi fortitudine corruit, nil infirmum ex carne geſtauit. Eſt adhuc aliud, quo & perditus homo reparari debuit, & ſuperbiens ſpiritus reparari non potuit: quia nimirum angelus ſua malitia cecidit, hominem uerò aliena proſtrauit. in 2 cap. ad Hebr. Item: Et per poteſtatem peccandi, & ſponte per liberum arbitrium, & non ex neceſsitate, noſtra & angelica natura primitùs peccauit, & ſeruire potuit peccato: & tamen illi peccatum dominari non poterat, unde illa non libera, aut eius arbitrium non liberum dici poſsit. in dialogo de lib. arbit. cap. 2. Item: Quòd ſemen hominis dicatur immundum, & concipi in peccatis, quamuis in eo non ſit peccatum, probat in libro de concep. uirg. cap. 7. Item: Diaboli ſuggeſtione, & carnis delectatione, ſpiritusq; conſenſu, unumquodq; uitium conſummator. in lib. de Simil. cap. 39. Item: Ex ipſo ſunt omnia: id eſt, bona uoluntas, & bona actio, & omnes naturæ. Neque enim ex ipſo ſunt peccata, quæ naturaliter ſubſiſtentia non ſunt, ſed benè cōditam ſubſtantiam uitiant. in 11 cap. ad Rom.

De effectibus & finibus peccatorum, inquit Anshelmus: Sicut homo peccando rapit quod Dei eſt: ita Deus puniendo aufert quod hominis eſt. Quippe nō ſolum id ſuum alicuius eſſe dicitur, quod iam poſsidet: ſed quod in eius poteſtate eſt, ut habeat. Quoniam ergo homo factus eſt ita ut beatitudinem habere poſſit, ſi non peccaret: cùm ergo propter peccatum beatitudine & omni bono priuatur, de ſuo, quamuis inuitus, ſoluit quod rapuit: quia licet Deus hoc ad uſum ſui commodi non transferat, quod aufert: ſicut homo pecuniam quam alij aufert, in ſuam conuertit utilitatem: hoc tamen quod aufert, utitur ad ſuum honorem, per hoc, quia aufert. Auferendo enim peccatorem, & quæ illius ſunt, ſubiecta ſibi eſſe probat. libro 1 cur Deus homo, cap. 14. Et: Si Adam non peccaſſet, differret tamen illam ciuitatem perficere, donec completo ex hominibus quem expectabat numero, ipſi quoq; homines in corporum, ut ita dicam, transmutarentur immortalitatem. Habebant enim in paradiſo quandam immortalitatem, id eſt, poteſtatem non moriendi: ſed non erat immortalis hæc poteſtas, quia poterant mori, ut ſcilicet ipſi non poſſent mori. lib. 1 cur Deus homo, cap. 18. Item: Hominis natura propter peccatum primi parentis, iam innumerabilium incommodorum facta eſt paſsibilis, ex qua paſsibilitate multis modis gratia nobis operatur incorruptibilitatem. Angelus uerò adhuc nullo peccato præcedente, alicuius mali inuenerat paſsionē. in lib. de caſu diab. cap. 21. Item: Sola obedientia potuit hominem in paradiſo retinere, unde per inobedientiam eiectus eſt: neque ad regnum cœlorum aliquis niſi per obedientiam, perducitur. Penſate, quia ſi homo per unam ſolam inobedientiam in tantam miſeriam, quam patimur in hoc mundo, proiectus eſt: quantum debeamus eam horrere, & obedientiæ bonæ ſtudere? In obedientia totus uigor benè uiuendi conſtituitur: in eius negligentia deſtruitur. in Epiſt. 6. Item: Mali hominis finis interitus, mors & tribulatio: iuſti autem finis, eſt Chriſtus, uita & exultatio. in lib. de Simili. cap. 162. Item: Tria principaliter damna ſunt in peccatis, ſcilicet quòd in eis meremur pœnam æternam, demeremur æternam beatitudinem, tempus (quod peſsimum eſt) ſine amore & laude noſtri creatoris expendimus. Prima duo pertinent ad hominem, tertium ad tuum damnū pertinere uidetur Deus Deus meus. de menſuratione crucis. Item: Sufficeret ad cōdemnationem, etiamſi non eſſet in hominibus niſi originale peccatum. Quamuis enim condemnatio grauior eorum ſit, qui originali delicto etiam propria coniunxerunt, & tantò ſingulis grauior, quantò grauius quiſque peccauit: tamen etiam illud ſolum, quod originaliter tractū eſt, non tantum à regno Dei ſeparat, uerùm à ſalute ac uita æterna facit alienos, quæ nulla eſſe alia poteſt præter regnum Dei, quò ſola Chriſti ſocietas introducit. Ac per hoc ab Adam, in quo omnes peccauimus, non omnia noſtra peccata, ſed tantum originale traximus: à Chriſto uerò, in quo omnes iuſtificamur, non illius tātum originalis, ſed etiā cæterorū quæ ipſi addimus, peccatorum remiſsionem conſequimur. in 5 cap. ad Rom. Item: Peccatum quod eſt in corpore noſtro, quidā tyrānus eſt, pugnās aduerſum nos, & mēbra noſtra pro armis habere quærit, ad debellādum nos. Non ergo ſinamus eum membris noſtris contra nos pugnare. Surgit ira? non demus iræ linguam ad maledicendum, manum aut pedem ad feriendum. Non ſurgeret ira iſta irrationabilis, niſi peccatum eſſet in membris. Sed tollamus illi regnum, non habeat arma quibus contra nos pugnet. Diſcet enim non ſurgere, cùm arma cœperit non inuenire. in ſextum caput ad Romanos. Item: Stipendium peccati mors dicitur, quia militiæ diabolicæ mors æterna, tanquam debitum redditur. Ibidem. Item: Peccando ad mortem animæ labimur, & uehementius peccamus Lege prohibente, quàm ſi nulla lege prohiberemur. in ſeptimum caput ad Romanos. Item: Miſericordia Dei remota, nihil aliud peccantibus niſi æterna damnatio debetur. ibidem, capite nono.

Peccata puniri. Si peccatum nihil eſt, cur punit Deus hominem pro peccato, cũ pro nihilo puniri nemo debeat? Ad hanc quæſtionẽ reſpondet Anshel. in lib. de conceptu uirginali, cap. 6.

Omnes peccatores eſſe. Anshelmus: Dies malos duæ res faciũt, malitia & miſeria. Sed miſeria hominũ cõmunis eſt, nõ debet aũt malitia eſſe cõmunis. Ex quo enim lapſus eſt Adã, et de paradiſo expulſus, nũquã fuerũt dies niſi mali. In 5 cap. ad Epheſ. Itẽ: Nõ enim ſine peccato quiſque eſſe poteſt in hac uita. in 5 cap. ad Eph. Item: Omnes peccauerunt, uel in ſeipſis, uel in primo parente. Sed uenit unus ſine peccaro, qui ſaluos faceret à peccatis. In 1 caput prioris ad Timoth. Item: Nullus homo ſine peccato eſt, ſed multi ſine crimine. Crimen nãq; eſt peccatum graue, accuſatione & damnatione dignisſimum: ſicut homicidium, adulterium, furtum, ſacrilegium, & aliqua immundicia fornicationis. In 3 cap. prioris ad Timoth.

DE ORIGINALI.

DE uocabulo ita ſcribit Anshelmus: Originale, ab origiue denominari, dubium non eſt. Si ergo originale peccatũ nõ eſt niſi in homine, uidetur dici ab origine humanæ naturæ, quod eſt ab eius initio originale, eo quòd ab ipſa humanæ naturæ origine trahatur. Aut ab origine, hoc eſt, ab initio uniuſcuiuſq; perſonæ: quoniam in ipſa eius trahatur origine. In lib. de con. uirg. cap. 1. Item primordialem culpam uocar in Spec. Euang. cap. 3.

Quid ſit. Anshelmus: Hoc peccatũ quod Originale dico, aliud intelligere nequeo in ipſis infantibus, niſi ipſam quam ſuprà poſui, factam per inobedientiam Adæ, iuſticiæ debitæ nuditatem, per quam omnes filij ſunt iræ: quoniam & naturam accuſar ſpontanea, quam facit in Adam, iuſtitiæ deſertio: nec perſonas excuſar, ut dictum eſt, recuperandi impotentia, quam comitatur beatitudinis quoque nuditas: ut ſicut ſunt ſine omni iuſticia, ita ſint abſque omni beatirudine, per quas duas nuditates in huius uitæ exilio poſiti ſunt & parentes, peccatis & miſerijs inceſſanter ubiq; occurrentibus, & undiq; irruentib. niſi quantũ diuina defendũtur diſpoſitione. De con. uirg. ca. 26.

Vnde peccatũ originis. Anshelmus: Per unum hominem, qui primus peccauit, intrauit originale peccatum in hunc miſerum mundũ: id eſt, in uniuerſum genus humanum: quoniam peccando omnem ſuã ſtirpem in ſeipſo, tanquam in radice, uitiauit, ut qcquid prolis ex ſimul dãnata per quam peccauerat coniuge, per carnalem concupiſcentiam (in qua inobediente pœna ſimilis retributa eſt) naſceretur, traheret peccatum originale. Sicut enim Chriſtus, in quo omnes uiuificabuntur, præter id quod ſe ad iuſticiam exemplum imitantibus præbuit, dat etiam ſui ſpiritus occultisſimam fidelibus gratiam, quam latenter infundit, & paruulis baptizatis: ſic & Adam in quo omnes moriuntur, præter id quod eis qui pręceptum Domini uolũtate tranſgrediuntur, imitationis exemplum eſt, occulta etiam tabe carnalis cõcupiſcentię ſuę, tabefecit in ſe omnes de ſtirpe ſua uenturos. Peccatum enim generationis hic intelligitur, nõ imitatiõis. in 5. cap. ad Rom. Item: Conabor aſſurgere ad lucem Dei, & recidi in tenebras meas. Imò non modò cecidi in eas, ſed ſentio me inuolutum in eis. Antè cecidi, quàm cõciperet me mater mea. Certè in illis conceptus ſum, & cum earum abuolutione natus ſum. In Proſolog. cap. 18. Item: Dixi, quia peccatũ in omnes pertranſijt, & uerũ dixi. Nã ab Adã uſq; ad legẽ, peccatũ originale in omnib. fuit. De Iudæis nõ probo, quòd fuerint ſub originali peccato, quia legẽ habebãt, & ſe eſſe ſub illo coguoſcere poterant: ſed de illis qui ante legẽ fuerant, & peccatũ originale nõ coguoſcebant. Nã uſq; ad legẽ Moyſi, peccatũ illud erat in toto mũdo. Erat qdem, ſed nõ imputabatur aliquod huiuſmodi peccatũ. Cũ lex nõ eſſet, q̃ caſum primi hominis, ex quo peccatũ illud propagatũ eſt, intimaret. In omnes itaq; peccatum illud pertranſijt: quia etiam ante legem, cum non ita uideretur, lege nõ docente. In 5 cap. ad Rom.

Peccatum originis, eſſe peccatum. Anshelmus: Omne peccatum eſt iniuſticia, & originale peccatũ eſt abſolutè peccatũ. unde ſeqtur, q̃ eſt iniuſticia. De cõ. uirg. ca. 3.

Effectus originalis peccati. Algerus: Quia uerę fidei cognitione, originalis delicti cæcitate tenti, ad uarios errores decideramus, ut inſtigante diabolo, idololatriæ & peccatorũ paſsionib. deſeruientes, ad mortẽ obſtinata mẽte tenderemus: magna ſua gratia Verbũ caro factũ eſt, & habitauit in nobis, ut qui de ſuo erat incõprehenſibilis, de noſtro nobis fieret appetibilis, dũ germanæ carnis noſtrę gloriam in ipſo, gloriam quaſi unigeniti à patre uideremus, & ex ipſius iá quaſi cooriginalis glorię uiſibilib. ſignis, in inuiſibiliũ amorem rapti, ad uitæ æternę patriam reduceremur. lib. 1, cap. 1 de Euchar.

Anshelmus inquit: Olim certè in illo omnes cecidimus, in quo omnes peccauimus. In illo omnes perdidimus, qui facilè quod tenebat, & malè ſibi & nobis perdidit: quod cũ uolumus q̃rere, neſcimus. cum q̃rimus, nõ inuenimus: cũ inuenimus, non eſt quod q̃rimus. In Proſologio cap. 18. Itẽ: Cũcta uetuſti hominis opa trahimus de radice corruptiõis. In 5 cap. 2 ad Corinth.

Mariam fuiſſe peccatricem. Anſhelmus: Primùm quæro, qualiter de maſſa peccatrice & humano genere quod totum infectum erat peccato, homioem ſine peccato, quaſi azymum de fermeoto, Deus aſſumpſit. Nam licet ipſa hominia eiuſdem conceptio ſit munda, & abſque carnalis delectationis peccato: nirgo tamen ipſa, unde aſſumptua eſt, eſt in iniquitatibus concepta, & in peccatis concepit eam mater eius: & cum originali peccato nata eſt: quia & ipſa in Adam peccauit, in qua omnes peccauerunt. Ar poſtqnam conſtat hominem illum eſſe Deum, ac peccatorum reconciliatorem: dubium oon eſt, eum omnino ſine peccato eſſe. non autem eſſe, non ualer, oiſi abſque peccato de maſſa peccatrice ſit abſumptus. lib.2. cur Deus homo, cap.16.

De peccato in Spiritŏ ſanctó, inquit Anſhelmus: Iterū infirmitates ſunt peccata, peccare in Parrem, in Filium: & ex ignorantia uel infirmitate credere, uel Deum non habere Filium, uel Filium minotē Patre. Et quia ſunt ex infirmitate, uel ignorantia, ſunt remiſsibilis. Non dico, quòd ſempet remittantur: quia ſi non pœniteāt homioes, moriuntur, & ita damnātur. Sed poſsibile eſt eos ad pœnitentiam uenire, & ita peccata remitti. Quidam uerò tecognoſcunt ueritatem: & tamen ex inuidis, uel prauitate animi, contra conſcientiam ſuam bonitati Dei teſiſtūt: & ideo bonum odio habent, & detrahōt, ut Iudæi, qui intelligētes prophetas, & ſigna complenonis uidentes, & nihil mali in operibus Chriſti norare ualentes: tamen ex inuidia Chriſto detrahebanr, & contra cōſcientiam ſuam bonitati De reſiſtebant, potius ſe nunquam ſaluari, quàm Chriſtum recipere, & legem ſuam dimittere uolentes: iſti tales in diabolicum peccatum cadunt, & Deus deſerit eos, ſicut Iudæ: ita quòd non poſſunt pœnitere, nec humiliare ſe, ſed per obſtinationē detenti ſunt, & illud peccatum eſt irremiſsibile: & hoc uocatur peccare in Spiritum ſanctum. Spiritus ſanctus enim eſt bonitas Dei: & qui iis teſiſtit bonitati Dei, contra Spiritum ſanctum peccar. Solet autem aliter exponi. Dicitur enim peccare in Spiritum ſanctum, eſſe impœnitentem. Remiſsio enim peccatorum, propiiè Spiritui ſancto attribuitur. in 12. cap. Marth.

De peccato ad mortē, inquit Anſhelmus: Peccatum ad mortem eſt, cum poſt agnitionem ueritatis, peruerſus tamē oppugnat fraternitatē, & homini bono inuidet, & in malo ſuo omnino obſtinatus eſt. quod peccatū obſtinatio, uel impœnitētia uocatur. Hæc tabes talis eſt, ut humilitatem pœnitendi ſubire oon poſsit, & precandi licet aliquádo pœniteat, ſicut Iudas. In 5 cap. Matth.

De blaſphemia, inquit Anſhelmus: Blaſphemia eſt, per quam de Deo ipſo dicuntur falſa, uel de ſanctis eios. in 3 cap. ad Coloſſ.

Cur quidam ſathanæ tradātur. Anſhelmus: Licet primi peccati perſuaſio uenerit à ſathana, & ipſe ſit author omnium peccatorum: quidam tamen ei tradūtur ad correctionem, ut opus ſathanæ excludatur opere ſathanæ. in 1 cap. 1 ad Timoth.

Diſcernit peccatum Adæ & infantiū, Anſhelmus: Verùm magnam patet eſſe diſtantiam inter peccatum Adę, & peccatum infantium: quia ille peccauit propria oolunrate, illi naturali peccāt neceſsitate, quam propria & perſonalis meruit illius uolūtas. Sed cùm nemo dubitet, quia par pœos non ſequetur imparia peccata: in hoc tamen ſimilis eſt & perſonalis & originalis peccati dānatio, quia nullus admittitur in regnū Dei, ad quod factus eſt homo, niſi per mortem Chriſti: ſine quo nō redditur, quod pro Adę peccato debetur: qoamuis non omnes pariter io inferno rorqueri mereantur. Nam poſt diem Iudicij, nullus erit angelus aut homo, niſi aut in regno Dei, aut in inferno. Ita igitur & peccatum infantium mious eſt, quàm peccatum Adæ. Et nullus tamen ſine illa uniuerſali ſatisfactione ſaluatur, per quam magnū & paruum peccatum dimittitur. de concep. uirg. cap. 22.

Peccata in hac uita non prorſus exui poſſunt. Anſhelmus: Conſtat, quia omnes qui in carne peccati uiuunt, peccati ſordem ad purum exuere non poſſunt. In Euangel. enar. Item: Tanta & tam perſeuerans eſt inquinatio, quam immondus ſpiritus humano generi per Euā infudit, ut ex toto purgari nequeat, niſi com uitæ mortalis aut ſeculi terminos aduenerit. Sed ſicut per Euam oenit inquinatio, ſic per Mariam reuertitur emundatio ibidem.

Qois nos à peccatis liberet? Anſhelmus: Nemo eſt qui ſine attactu alicoius peccati uiuere queat ſuper terram. Sed quod Fullo hoc eſt ductor animarum, ſiue mundator aliquis ſui corporis eximius, ſuper terram non poteſt: Dominus faciet in cœlo, emundans Eccleſiam, ueſtem uidelicet ſuam, ab omni inquinamento carnis & ſpiritus: inſuper & æterna carnis & ſpiritus beatitudine ac luce reficiens. Ibidem.

DE LEGE.

De duobus capitibos doctrinæ cœleſtis, ſic inquit Petrus Damianus: A' tempore Iohannis Bapriſtæ, regnum cœlorum uim patitur, & oiolenti rapiunt illud. Ex quo tempore tegnom cœlorum dicitur pati, perſpicuum eſt: quia iá & legi ſuccedit Eoangeliō, & poſt uetus nouū coruſcare meritò credirur Teſtamen-

Teſtamentum. Iure ergo diues iſte, cum reprobis eſt damnatus in tartarū, quia cum electis noluit regno uim inferre cœlorum. In epiſt.

De fine atque uſu legis, ait Anſhelmus: Prohibet lex peccatum, non aufert: & prohibendo, oſtendit eſſe malum quod prohibet. Per legem fuit cognitio peccati, & per eā nemo ſine gratia iuſtificatus eſt. In 3 cap. ad Rom. Item: Prius aut ignorabāt Deum homines, aut non putabant eum curare quid egiſſent. Sed ubi lex data eſt, nouerunt Deum curare humana, & iudicare. In 5 cap. ad Rom. Item: Non data eſt lex quę poſſet uiuificare, quia gratia uiuificat per fidem. Sed data eſt lex, ad oſtendendum, quantis peccatorum uinculis cōſtringerentur, qui de ſuis uiribus ad implendā iuſticiā pręſumebant. Et ideo peccata non minuit, ſed adiecit. Non tamen propter hunc effectum data eſt, ſed ex hominū prauitate hoc contigit. Non enim uitio legis, ſed illorum, ſic abundauit peccatum, cū & concupiſcentia ex prohibitione ardētior facta eſt, & peccantibus contra legem pręuaricationis crimen acceſsit. In ſextum caput eiuſdē epiſt. Item: Quomodo medicina non eſt cauſa mortis, ſi oſtendat uenena mortifera, licet de his mali homines abutātur ad mortē, & uel ſe interficiant, uel inſidientur inimicis: ſic lex data eſt, ut peccatorum uenena mōſtraret, & hominem malè libertate ſua abutentem, qui prius ferebatur improuidus, & per præcipitia labebatur, freno legis retineret, & compoſitis doceret incedere greſsibus. Lex docuit hominē, quid eſſet peccatū: quia prius neſciebantur quædā uel eſſe peccata, uel adeò grauia, uel eſſe puniēda. In 7 cap. ad Rom. Et: Vbi non eſt gratia liberatoris, auget peccandi deſiderium prohibitio peccatorum. Et: Lex dū cōcupiſcentiam prohibet, quodammodo eam inflammat. Ibidem. Item: Lex oſtendit homini, in quibus peccatorum uinculis iaceat, ut per fidem implorato liberatoris auxilio, & ſolui & erigi, & firmiſsimè conſtitui mereatur. Ibid. cap. 8. Item: Accepimus legem, non ut emendatione finiremus peccatum, ſed ut tranſgreſsiōe augeremus. Lex enim uirtus peccati: quia prohibitio auget deſiderium operis illiciti, qua iuſticia non ſic diligitur, ut peccandi cupiditas eius delectatiōe uincatur: & multo ſceleratius ac flagitioſius cōmittūtur ea q̄ lex ꝓhibet, quàm ſi nulla lege prohiberentur. In 15 cap. prioris ad Cor.

Legem non implemus. Anſhelmus: Lex quid aliud eſt quàm ſola litera, eis qui eam legere nouerunt, & implere non poſſunt? In 7. cap. ad Rom.

Lege non ſaluamur. Anſhelmus: Sicut Chriſtus nos à lege & à legis prænaricatione liberauit: ſic patres aut auos ab inferis eripuit, ne quis putet eos per legem ſaluatos. In 2 cap. ad Coloſs.

Lex non tollit peccatum. Anſhelmus: Impoſsibile erat legi naturali uel ſcriptæ liberare à lege peccati & mortis: quia nec peccatum tollere, nec mortem uincere pręualebat, nec ſibi obedientem aut perfectū quēquā facere poterat. In 8 cap. ad Rom.

Sub lege quid. Anſhelmus: Notandum, quòd Iudæos ſub lege dicit eſſe, ſe autem in lege, paganos uerò ſine lege. Aliud eſt autem eſſe ſub lege, aliud in lege. Qui enim ſub lege eſt, ſecundum legem agitur. Qui uerò in lege eſt, ſecundum legem agit: & ille ſeruus eſt, hic autem liber. Qui uerò ſine lege eſt, ab omni ſeruitute diuina alienus eſt: ut ſicut Onager, in ſolitudine præſentis ſeculi malè liber uiuat. In 9 cap. 1 ad Corinth. Et: Sub lege eſt, qui timore ſupplicij, quod lex minatur, nō amore iuſticiæ abſtinet ab opere peccati, reus in uoluntate: qua mallet non eſſe quod timeret, ut liberè faceret quod occultè deſiderat. In 5 caput ad Galatas.

De liberatione à lege, inquit Anſhelmus: A' legis damnatione liberantur, qui per Spiritum ſanctum innouantur: ut iam non ſint obligati literæ ad pœnā, ſed intellectui per iuſticiam copulati. Itaq; ſeruiamus in nouitate ſpiritus: id eſt, in nouitate quā dat Spiritus ſanctus, infundendo charitatem, & innouando interiorem hominem. In 7 cap. ad Rom. Et: Sicut nulla rerum ſpecies niſi per Dei filium facta ſubſiſtit: ita lex debitæ damnationis neminem deſerit, niſi quem ab ea filius B. Mariæ uirginis abſoluit. De excel. uirg. Mar. cap. 11. Item: Abſit hoc à fidelium cordibus, ut Chriſtum putent alicui miniſtrare peccatū, qui pro abolitione peccatorum noſtrorum ſemetipſum obtulit ſacrificium. In 2 cap. ad Gal. Item: Nemo liber eſt à peccato, niſi Deo liberante: cum non liberat, dicitur inducere: & cum mollit, indurare. De concept. uirg. cap. 24.

Nō ſumus liberi à peccato. Anſhelmus: Quamdiu caro mortalis eſt, nō poteſt à concupiſcentia penitus eſſe libera. Minui quidem quotidie poſſunt concupiſcentiæ: ſed ex toto non poſſunt auferri, quamdiu hic uiuitur. In 7 cap. ad Rom.

De lege naturæ, ait Anſhelmus: Eſt & naturalis lex, quæ in corde ſcripta omnes continet nationes: & nullus hominū eſt, niſi qui adhuc expers eſt rationis, qui hanc neſciat legem. Vnde & omnis mundus ſub peccato, & uniuerſi homines ꝓuaricatores legis ſunt. Et idcirco iuſtū iudiciū Dei eſt, ſcribētis in corde humani generis: Qđ tibi fieri

ſieri nolueris, alteri ne feceris. Quis enim ignoret, homicidium, adulterium, ſurtum, & omnem cōcupiſcentiam eſſe malum, ex eo, quòd ſibi nolit fieri? Si enim mala eſſe neſciret, nunquam ſibi doleret illata. Hanc legem neſcit pueritia, ignorat infantia: & peccans abſq; mandato, nec tenetur lege peccati. Maledicit patri, & parētes uerberat: & qa nec dū accepit legē ſapiētiæ, mortuum eſt in eo peccatum. In 7 cap. ad Rom.

¶ Iam etiam de quibuſdam operib. pauca adijciemus.

De reconciliatione, Anshelmus inquit: Ea quæ nos in Deum peccamus, magna & multa ſunt: ea uerò quæ homines in nos peccant, exigua ſunt, & pauca. Et idcirco ſi Deus libēter nobis tot ac tāta mala, quæ in eum commiſimus, dimittit: multò facilius nos hominibus dimittere debemus pauca & parua, quę in nos ipſi deliquerunt. In enarrat. Euang.

Contra uindictam, ait Berno: Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Hoc eſt: Noli iniuriarum uindictam quęrere. quemadmodū quiſquis fratri debitum de corde non dimiſerit, ipſe in ſcelerib. ſuis diuinæ ultionis gladio percuſſus peribit. Serm. 1 de S. Marco euang.

Petrus Damianus: Cum inter cætera mala quæ uoſtris temporib. inſolenter emergunt, ipſas quoque Eccleſias uiolenti homines opprimant, ac prædia uel quælibet bona ſacri iuris inuadant: nonnullos mouet, utrum Eccleſiarum rectores expetere uindictam debeant, ut malis mala ſecularium more reddant. Nam pleriq;, mox ut eis uis infertur, iniuriæ, ad indicenda protinus bella proſiliunt, armatorum cuneos inſtruunt: ſicq; hoſtes ſuos, acrius fortè quàm læſi fuerant ulciſcuntur. Quod mihi planè uidetur abſurdum, ut ipſi Domini ſacerdotes attentent, quod turbis uulgarib. prohibēt: & quod uerbis impugnant, operibus aſſerant. Quid enim magis Chriſtianæ lege ꝓbatur eſſe contrarium, quàm redhibitio lęſionum? Vbi quæſo ſunt tot pręconia Scripturarum? ubi quod Dominus dicit, Si qs tibi quod tuum eſt tulerit, ne repetas? Si enim nobis non licet eadem ipſa quæ nobis ſunt ablata repetere, quomodo pro his licet ultorię retributionis uulnus inferre? Vbi eſt illud, Si percuſſerit tibi maxillam, &c? At fortaſsis quis obiicit, turbis ſecularibus hæc eſſe mandata, non ſacerdotibus: nimirum ut Eccleſiarum præſules hæc prędicare debeant, non ſeruare. Sed quis hoc uel deſipiens ſentiat? cum Dominus dicat: Qui ſoluerit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus uocabitur, &c. Sacerdos itaque, qui in regno cœlorū uult eſſe magnus, ſit in populo præuius, ut quod uoce ſe ſequentibus dictitat, primus ipſe uiuis operibus impleat. Vnde, ut omnis praui intellectus occaſio tolleretur, primus ille inter Eccleſię ſacerdotes nō ait: Domine, quoties peccauerit frater in fratrem, & dimittet ei? ſed omnium potius ſacerdotū cauſam in una ſua perſona conſtituens: Domine, inquit, quoties peccauerit in me frater meus, & dimittā ei? Cūq; ſibi reſpōderetur: Septuagies ſepties indulgendū, nullū iam de ſeruando à ſacerdotib. uniuerſali mandato, relictum uidetur ambiguum. Luca etiam teſtante euangeliſta docemur, quia Domino Ieruſalem properante, diſcipuli præcedentes intrauerunt urbem Samaritanorum, ut illi uiam pararent. Cumq; illos Samaritanæ nullatenus recepiſſent, commoti Iacobus & Iohannes, humanitate diſtante dixerunt: Domine uis ut ignis deſcendat, dicamus, &c. mox conuerſus increpauit illos dicens: Neſcitis cuius ſpiritus eſtis? &c. Vbi mox ſubditur: Et abierunt in aliud caſtellū. ac ſi nō lingua, ſed opere loqueretur: Date locum iræ. Vel potius quod ipſe dicit: Si nos perſecuti fuerint in una ciuitate, &c. Vita planè, quam Saluator geſsit in carne, non minus quàm prædicatio, euangelium nobis eſt, & propoſita tenēda linea diſciplinæ. Sicut ipſe ergo cūcta mūdi furentis obſtacula, non per diſtricti examinis ultionem, ſed per inuictam ſuperauit inconfuſæ patientiæ maieſtatem: ita nos mundi rabiem potius æquanimiter ferre, quàm uel arma corripere, uel lædendi læſionibus reſpondere: præſertim cum inter regnum & ſacerdotiū propria cuiuſque diſtinguātur officia. Nam & Dauid idcirco ante Euangelium euangelicè uixiſſe creditur, quia non modò Semęi & Saul, ſed & plurimis indulſiſſe ſuis hoſtibus inuenitur. Planè quis non uideat, quàm ſit inhoneſta confuſio, ut quod agendum Eccleſia denegat, impudenter ipſa committat? Et cùm alijs prædicet patientiam, infœderabilem ipſa contra nocentes accendatur in iram? Contigit enim hoc facienti, quod Apoſtolus dicit: Ne cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. uel illud potius, quod ad Romanos ait: Qui ergo alium doces, teipſum non doces? Qui prædicas, nō furādum, furaris? qui dicis, Nō mœchandū, mœcharis? qui abominaris idola, ſacrilegium facis? In epiſt. ad Vdal. Firman. epiſc.

De inuidia, Anshelmus inquit: Inuidia eſt, quæ aliena felicitate torquetur: & in duplicem ſcinditur paſsionem, cum quis aut quod ipſe eſt, alium eſſe non uult: aut alium uidens eſſe meliorem, dolet ſe non eſſe conſimilem. Homicidiū aūt ex homine & cæde

cæde compoſitum eſt. Et pulchrè homicidium inuidiæ ſociauit Apoſtolus, quemadmodum ipſa eſt prima huius criminis materia. Nam primum homicidium & diaboli & Cain, de inuidia ortum eſt, & adhuc non nunquam fiunt homicidia per inuidiam. In 1 cap. ad Rom.

De tribus homicidij generib. ſic ait Anshelmus: Tria ſunt homicidij genera, quæ pari pœna plectuntur: interfectio fratrum, detractio, odium. De qua etiam Paulus dicit: Si comeditis, & inuicem morderis, uidete ne ab inuicem conſumamini. Comedit namque alter alterum, & quaſi morſum in eum facit, quotieſcunque quis aliquem malè loquendo uiliorem efficit: unde neceſſe eſt, ut ab inuicem conſumantur, pœnis uidelicet gehennalibus detruſi miſerrimè puniantur. Sic igitur is qui alterum detrahendo comedit, cõſumitur ab eo, quem morſibus detractionis conſumere geſtit. nã cum eius uitam per detractiõem dilacerat, ſemetipſum ante iuſtum iudicem Deũ condemnat. Sicq; plerunq; contingit, ut is qui alteri detogat, niſi reſipiſcat, coram Deo in damnationem cadat: quamuis ille cui detrahitur, nihil læſionis ex ipſa detractione ſentiat. De Similitud. cap. 147.

De concupiſcentia, ait Anshelmus: Concupiſcẽtia peccati nomine appellatur, quoniã ex illa oriuntur omnia peccata. Quicquid enim eſt peccatorũ in dictis, in factis, in cogitationibus, non oriuntur niſi ex mala cupiditate, non oriũtur niſi ex illicita delectatione. In 7 cap. ad Rom. Item: Peccata ſiue parua ſiue magna, impunita eſſe non poſſunt, quia aut homine puniẽte, aut Deo iudicante plectuntur. Ceſſat autẽ uindicta diuina, ſi conuerſio præcurrat humana. In 11 cap. prioris ad Corinth. Et: Si unus Chriſtus mortuus eſt pro omnib. hoc eſt, ut omnes uiuant: ergo neceſſe eſt fateri, quia omnes mortui ſunt in anima per peccatum, quorum uiuificatio quæſita eſt morte unius, qui peccato ſolus carebat, nec mortis animæ particeps eſſe poterat. Et idcirco nos debemus ad eos inſtruendos humiliari, pro quibus uiuificandis Saluator uſq; ad mortem dignatus eſt inclinari. Omnes itaq; mortui ſunt in peccatis, nemine prorſus excepto, dempta morte Dei, ſiue originalibus, ſiue etiam uoluntate additis, uel ignorando, uel ſciendo, nec faciendo quod iuſtum eſt. In 5 cap. 2 ad Corinth. Item: Nemo reconciliatur, niſi ex inimicitijs, & nihil inter Deũ & homines facit inimicitias, niſi peccatum. In 5 cap. 2 ad Corinth. Item: Sicut iuſticia eſt uita animæ, ſic peccatum mors eius. Delictum nonnulli uolunt accipere ſecundum conſenſum malę uolũtatis, & peccatum ſecundum executionem operis: uel delictum eſt, quando aliquis facere negligit, quòd à Deo præcipitur: peccatum, quando præſumit agere, quod prohibetur. In 2 cap. ad Eph.

De caſtitate, inquit Anshelmus: Caſtitas eſt initium bonæ operationis: ideoque nunc prima ponitur in Spiritualibus armis, quæ deſcribuntur. Quamdiu enim quis luxuriæ ſubiacet, nihil boni poteſt agere: quia nihil eorum quę facit, poteſt Deo placere. Sed poſtquam deſeruerit luxuriam, incipit operari iuſticiam. in ſextũ caput ad Epheſios.

De malis colloquijs, ait Anshelmus: Sicut malus aër aſſiduo flatu tractus, inficit corpus: ſic peruerſa locutio aſſiduè audita, infirmantium inficit animum, ut tabeſcat delectatione praui operis, & aſſiduitate ini qui ſermonis. In 15 cap. 1 ad Corinth. Item: Vnum eſt, pro quo uitari malorum ſocietas debeat, ne ſi fortaſſe corrigi non ualent, ad imitationem trahant. Corrũpunt enim mores bonos, colloquia mala. Sicut ergo perfecti uiri, peruerſos proximos non debent fugere, quia eos ſæpè ad rectitudinem trahunt, & ipſi ad peruerſitatem nunquã trahuntur: ita infirmi quicunque ſocietatem declinare debent prauorum, ne mala quæ frequenter aſpiciunt, & corrigere non ualent, delectentur imitari. In ſextũ cap. 2 ad Corinth.

De ieiunio, inquit Anshelmus: Duo ſunt genera ieiunij. unum triſtitiæ, propter peccata: aliud gaudij, ex nimia contemplatione: quando in ſolo bono æterno contemplãdo delectatur animus, obliuiſcitur eſũ. in 9 cap. Matth.

De auaricia, inqt Anshelmus: Hydropicus quo amplius bibit, eo amplius ſitit: ſic & auarus, quo magis pecuniã auget, eo ma is pecuniæ ſiti ardet: & ei creſcit amor nũmi, quãtũ ipſa pecunia creſcit. In Euãg. enar.

De eleemoſynis, Anshelmus: Quanto maiori affectu piæ compaſsionis quis indigentiæ proximi ſubuenit, tãto maiorem ſibi frugem acquirit æternæ refectionis. In 9 cap. 2 ad Corinth. De eleemoſynis ex rapinis ait: Nõ ex rapinis & uſuris uel fraudibus acquirere debemus, unde eleemoſynas faciamus: ſed ſi cõtigerit nos ante conuerſionem noſtram talibus modis opes acquiſiſſe, iam poſt conuerſionem rapinas & fraudes non faciamus, ſed tamen ex opibus largè tribuamus. in Euangel. enar.

De curioſitate, inquit Anshelmus: Curioſitas eſt, ſtudium perſcrutandi ea quæ ſcire nulla eſt utilitas. Huius autem ſedecim ſunt genera, è quibus quinque ſunt ſimplicia, ſex duplicia, quatuor triplicia, unum

num uerò quadruplex. de Similitudine cap. 26.

De iudicio temerario ait Anſhelmus: Duo ſunt, in quibus temerarium iudicium cauere debemus. Cum incertum eſt, quo animo quid factum ſit: uel cum incertū eſt, qualis futurus ſit qui nūc uel bonus uel malus apparet. Si ergo quiſpiam (uerbi gratia) conqueſtus de ſtomacho, ieiunare noluit: & tu id non credens, edacitatis uitio id tribueris, temerè iudicabis. Item, ſi manifeſtam edacitatem ebrietatemq́ue cognoueris, & ita reprehenderis, quaſi nunquam illa poſſet corrigi atque mutari, nihilominus temerè iudicabis. Non ergo reprehendamus ea, quæ neſcimus quo animo fiant: neque ita reprehendamus quæ manifeſta ſunt, ut deſperemus ſanitatem. Maximè autem hi temerè iudicant de incertis, & facilè reprehendunt, qui magis amant uituperare & damnare, quàm emendare & corrigere. quod uitiū uel ſuperbia eſt, uel inuidentia. In 14 cap. ad Rom.

Non iurandum per creaturas. Anſhelmus: Tria ſunt, quare non debemus iurare per creaturas: tum quia bonæ ſunt factæ à ſummo bono, tū quia Deus habitat in eis. Item de iuramento inquit: Iuramentum neq; bonū eſt, neq; malum per ſe, quia etiam præcipitur & prohibetur cū additamento. In quintū caput Matthæi. Item: Alia facienda ſunt propter aliud, ut iurare propter incredulitatem hominum, ne peccent in nobis proximi, malè ſuſpicādo de nobis: quia credulitas eſt famam contemnere, in qua proximus occiditur. Iuramētum enim eſt de iſtis ultimis, quia per ſe non eſt malum, quia ſi eſſet malū, non aliquando præciperetur: nec bonum eſt quod prohibetur. iubetur tamen propter neceſſitatem: prohibetur ſi ocioſum ſit, quia tunc malum eſt. Eſt etiam ocioſum & ſuperfluum, & generat periurium, ſi ſæpius frequentetur. Ibidem.

De confeſsione, inquit Anſhelmus: Confeſsio eſt propriè opus fidei, ut quod mens credit, lingua fateatur. In primum caput 2 ad Theſſalonicenſes.

Cōtra inobedientiam. Anſhelmus: Qui parentibus non ſunt obedientes, feris ſunt indomabiliores: quemadmodum feræ ſuis parentibus ſunt ſubditæ, & acquieſcentes. In 1 cap. ad Rom.

Contra ſuperbiam ſic ſcribit Petrus Damianus: Videbam ſathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Ac ſi dicat: Videte, ne dum nequitiæ ſpiritus ueſtris ſubdātur imperijs, mentes ueſtræ iugo premantur elationis. Quia ſi ſathanas per ſuperbiā cœlū perdidit, quod tenebat: homo ſuperbiēs nequaquam ualet inuenire quod ſperat. In epiſt.

Anſhelmus inquit: Superbia omnis peccati eſt initiū, quia ex ea naſcitur omne peccatum. de Simil. cap. 7.

DE EVANGELIO.

EVangelium interpretatur bonum nuncium, quia ibi nunciatur humana ſalus per incarnationem & mortem & reſurrectionem Chriſti. Quòd euangelium non eſt hominum, ſed Dei: id eſt, non ab hominibus inſtitutum, uel inuentum, ſed à Deo. Anſhel. in 1 cap. ad Rom.

De materia Euangelij, inquit Anſhelmus: Materia Euangelij, ſunt ſeptem beneficia. Primum beneficium eſt, quòd Chriſtus factus eſt homo. Secūdum, Baptiſmus. Tertium, paſsio. Quartum, quòd ſpoliauit infernum. Quintum, quòd ſurrexit. Sextum, quòd cœlos aſcendit, Spiritum ſanctum daturus. Septimum, ſecundus aduentus, in quo remunerabit ſuos. Hæc ſeptem beneficia, ait adaptari quatuor Chriſti figuris, ſecundum quas homo, uitulus, leo, & aquila uocatur. His beneficijs applicat ſeptem dona Spiritus ſancti, quæ Eſaias enarrat, ubi dicit: Spiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus cōſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & repleuit eū ſpiritus timoris Domini. In præfat. in Matth.

De fine Euangelij, inquit Anſhelmus: Dato Euangelio, nullus per ſtatum ueteris legis poteſt amplius ſaluari. In duodecimum caput Matth.

De differentia Legis & Euangelij, Anſhelmus ſcribit: Legis obſeruantia, pœnam tantummodo effugit: fidei uerò meritum, ſpem repromiſsionis expectat. Et præceptum ſeruis imponitur, fides ab amicis quęritur. In 4 cap. ad Rom. Item: Lex peccantes mox interfici iubebat, gratia uerò etiā poſt culpā expectat ad pœnitētiā. Ibid. cap. 6. Item: Lex Moyſi eſt ſpiritualis, ſed non uitæ: quia non uiuificat, dimiſsis peccatis. Lex autem quam Spiritus ſanctus ponit, eſt uitæ: quia uiuificat, remittēdo peccata. Lex Moyſi, eſt lex Dei, ſed factorum, lex operum, lex quę iubet, non iuuat: Lex quæ oſtendit peccata, non tollit. Lex autē Spiritus lex eſt fidei, lex gratiæ, lex miſericordiæ, lex quæ tollit peccatum, & liberat à lege membrorum, quæ non eſt Dei, ſed peccati & mortis: quoniam reos facit, & mortem operatur. In 8 cap. eiuſdem epiſt. Item: Lex quidem ſancta, & mādatum iuſtum & ſanctum & bonum: & tamen quia de ipſo bono interficitur inobediens anima, ubi non adiuuat Dei gratia, miniſtratio mortis facta eſt lex in ueteri Teſtamento, propter occidentem literam: & miniſtratio uitæ facta eſt gratia, propter iu-

ſtificantem Spiritum. Diſtinguitur ergo lex à gratia, eo quòd ſub illa elidantur elati, ſub iſta erigantur eliſi: & quòd illa in tantum bona ſit, ut bona iubeat: hæc in tantum ut bona conferat: illa iuſticiæ faciat auditorem, iſta factorem. Et ideo ſub illa peccator, inſuper etiam prævaricator, à nulla excuſatione ignorantiæ conuictus iacet: ſub iſta uerò & parcente & opitulante, nec qui mala eſt operatus, extinguitur. Quid ergo mirum eſt, ſi illa dicta eſt miniſtratio mortis, ubi litera occidit, malum prohibendo quod fit, & bonum imperādo quod non fit: iſta uerò dicta eſt miniſtratio Spiritus, utiq; uiuificantis, niſi ut à præuaricatiōis morte ſurgamus, & iuſticiam non rei legamus in tabulis, ſed liberi habeamus in cordibus & in moribus? In tertium caput 2 ad Corinthios. Item: Lex non adiuuabat, ſed tantum præcipiebat. Sub gratia uerò Deus nos adiuuat, ut bona quę pręcipit, facere ualeamus. Nam ideo adiuuit te, quia ipſe liberū in nobis arbitriū reſtituit: & ex libero arbitrio noſtro laboramus, & diuina gratia adiuuante potentes efficimur, ſine qua nihil facere poſſemus. In ſextum caput poſterioris ad Corinthios. Item: Per legem cognitio peccati, per fidem impetratio gratiæ contra peccatum, per gratiam ſanatio animæ à uitio peccati: per animæ ſanitatem, libertas arbitrij: per liberum arbitrium, iuſticiæ dilectio: per iuſticiæ dilectionem, legis operatio. Ac per hoc lex non deſtruitur, ſed ſtatuitur per fidem: quia fides impetrat gratiam, qua lex impleatur: gratia ſanat uoluntatem, qua iuſticia liberè diligatur. In 3 cap. ad Rom.

DE PRAESCIENTIA, ELEctione & prædeſtinatione.

QVid ſit prædeſtinatio. Anshelmus: Prædeſtinatio uidetur idē eſſe quod præordinatio, ſiue p̄ſtitutio: & ideo quòd Deus prædeſtinare dicitur, intelligitur præordinare, quod eſt, ſtatuere futurum eſſe. De con. præſc. & grat.

Anshelmus inquit: Quare negat Deus gratiam libenter ſuſcepturis, & gratiæ conſenſuris, non eſt noſtrum ſcire: ſed hoc ſolum audemus affirmare, quòd iuſtè agit, ſi peccatores reſpuit. Sed quare hunc eligit, non conſenſurum gratiæ, illum autem tam bene conſenſurum gratię negligit, ſoli Deo notum eſt. In undecimum caput Matth. Item: Cui uult miſeretur, & quem uult indurat. Miſeretur utiq; gratuito dono, indurat autem iuſtiſsimo merito. Miſeretur ſecundum gratiam, quæ gratis datur, non meritis redditur: indurat autem ſecundum iudicium, quod meritis redditur. Miſeretur magna bonitate, indurat autem nulla iniquitate, ut nec liberatus de ſuis meritis glorietur, nec damnatus niſi de ſuis meritis cōqueratur. Sola enim gratia redēptoris, diſcernit à perditis, quos in unam perditionis concreuerat maſſam, ab origine ducta cauſa communionis. Cùm ergo totus mundus iuſtiſsimè poſſet damnari, Deus cui uult miſeretur, & quem uult indurat: hoc eſt, non miſeretur ei, nec emollit cor eius: & tamen iniuſta eſt eius uoluntas, uolentis alij miſereri, alijque non uolentis. Quis enim dicat aliquem potentem iniuſtè agere, ſi ex duobus reis unum iuſtè uelit interimere, & alterum miſericorditer liberare? Sic & Deus in nullo poteſt reprehendi, ſiue damnet, ſiue miſereatur. Meritum enim miſericordiæ nullum eſt: meritum autem indurationis, eſt peccatum totius maſſæ damnatæ. Nec indurat Deus impartiendo duritiam, ſed non impartiendo miſericordiam, ſicut nec digni ſunt. Quod facit æquitate occulta, ab humanis ſenſibus remota. In nonum caput ad Rom. Item: Rationalem creaturam, quæ Dei contemplatione beata uel eſt, uel futura eſt, in quodam rationabili & perfecto numero præſcitam à Deo, ita ut nec maiorem illum eſſe deceat, non eſt dubitandum. Aut enim noſcit Deus, in quo numero melius eam deceat conſtitui, quod falſum eſt: aut ſi ſcit, in eo illam conſtituet, quem ad hoc decentiorem intelliget. Quapropter, aut angeli illi qui ceciderunt, facti erant ad hoc, ut eſſent intra illum numerum: aut quia intra illum numerum permanere non potuerunt, ex neceſsitate ceciderunt: quod abſurdum eſt opinari. libro primo cur Deus homo, capite decimoſexto. Item: Præſcientia Dei non propriè dicitur præſcientia. Cui enim omnia ſemper ſunt præſcientia, non habet futurorum præſcientiam. Cùm ergo alia ſit ratio de futurorum præſcientia, quàm de præſentis rei ſcientia: non eſt neceſſe diuinam præſcientiam, & illam de qua quærimus, eam habere conſequentiam. In dialogo de caſu diaboli, capite uiceſimoprimo. Item: Quòd ſit prædeſtinatio, & q, prædeſtinatio nihil inferat neceſsitatis libero arbitrio. Item: Quòd nec prædeſtinatio excludat liberum arbitrium, nec liberum arbitrium aduerſetur prædeſtinationi, docet in libro de concordia & prædeſtinatione Dei. Item: Cuius uult miſeretur, non iuſticiæ, ſed miſericordiæ gratia: & quem uult obdurat, non iniquitate, ſed ueritate uindictæ. Per has enim uias uenit ad omnes. Et inueſtigari non poteſt, cur Deus ad hunc ueniat per uiam miſeri-

ſericordiæ, ad illum uerò per uiam ueritatis uel iuſticiæ. Nulla enim creatura perſcrutari ualet, cur ipſe miſereatur huic potius quàm illi. In undecimum caput ad Romanos.

Qualis ſit prędeſtinatio. Anshelmus: Deus ab exordio rerum, & ante tempora ſecularia, prædeſtinatum habuit in ſecreto conſilij ſui, ut Verbum eius caro fieret: hoc eſt, ut omnium Dominus formam ſerui, pro ſeruis redimendis miſericorditer aſſumeret: & quod is qui fecit quæ futura ſunt, certiſsimè faciendum diſpoſuit, iam in eius conſpectu factum fuit. Sic igitur ante ſecula creauit eum ſecundum humanitatem, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem. In enarratione Euangelica. Et: Quando plaſmatus eſt homo, & quando creatus eſt angelus, præuiſum eſt, ut unigenitus Dei clementer homo fieret, qui genus humanum, quod grauiter deiectum erat, releuaret. Ibidem. Item: Prædeſtinatio non ſolum bonorum & malorum poteſt dici: quemadmodum Deus mala quæ non facit, dicitur facere, quia permittit. Nam dicitur hominem indurare, cũ non emollit: ac inducere in tentationem, cum non liberat. Non eſt ergo conueniens, eum hoc modo prędeſtinare, dum malos & eorum mala opera non corrigit. Sed bona ſpecialibus præſcire & prędeſtinare dicitur: quia in illis facit quod ſunt, & quòd bona ſunt: in malis autem, non niſi quod ſunt eſſentialiter, non quòd mala ſunt, ut ſuprà dictum eſt. Sciendum quoque, quia ſicut præſcientia non in Deo dicitur propriè, ita nec prædeſtinatio: quia illi nec antè, nec pòſt aliquid eſt, ſed omnia ſunt illi ſimul præſentia. De concor. gratiæ & libero arbitrio. Item: Quod autem Deus ſtatuit futurum eſſe, neceſsitate uidetur futurum eſſe: quare quicquid Deus prædeſtinat, neceſſe eſt futurum eſſe. Ibidem. Item: Pariter igitur quamuis neceſſe ſit fieri quæ præſciuntur, & quæ prædeſtinantur: quædam tamen pręſcita & prædeſtinata, non eueniunt ea neceſsitate quæ præcedit rem, & facit: ſed ea quæ rem ſequitur, ſicut ſuprà diximus. Non enim ea Deus quamuis prędeſtinat, facit uoluntatem cogendo, ut uoluntati reſiſtendo, ſed in ſua illi poteſtate dimittendo. Quamuis autem ſua uoluntas utatur poteſtate, nihil tamen facit quod Deus non facit in bonis ſua gratia, in malis non ſua, ſed eiuſdem uoluntatis culpa: quod, ſicut promiſimus, clarius, cum de gratia loquemur, apparebit. Et ſicut pręſcientia, quæ non fallitur, non pręſcit niſi uerum, ſed erit aut neceſſarium, aut ſpontaneum: ita prędeſtinatio, quæ non mutatur, non prędeſtinat, niſi ſicut eſt, eſt in præſcientia. Et quemadmodum quod pręſcitur, licet in æternitate ſit immutabile, tamen in tempore aliquando antequàm ſit, mutari poteſt: ita eſt per omnia de prædeſtinatione. Patet igitur ex his quæ dicta ſunt, ſi benè conſiderentur: quia nec prædeſtinatio excludit liberum arbitrium, nec liberum arbitrium aduerſatur prædeſtinationi. Siquidem omnia illa quibus ſuprà monſtrauimus, liberum arbitrium pręſcientiæ non repugnare, pariter oſtendunt illud prædeſtinationi concordare. Non ergo rationabiliter, quoties aliquid contingit, operante contingit ſpontanea uoluntate: uelut cùm homo homini facit iniuriam, unde ab illo occiditur, quidam clamant dicentes: Sic pręſcitum & prædeſtinatum erat à Deo, & ideo neceſsitate factũ eſt, nec aliter fieri potuit. Quippe nec qui iniuria alium irritauit, nec qui ſe uindicauit, hoc fecit neceſsitate, ſed ſola uoluntate: quia ſi non ſponte uoluiſſet, neuter quod fecit feciſſet. Ibidem. Item: Qui iudicat omnem diem, Deus eſt: quia nõ ſolum qualis quiſque modò ſit, ſed etiam qualis fuit, & qualis omni die futurus ſit, nouit. Et ideo ſecundum præſcientiam, qua nouit quos ante mundi conſtitutioné prędeſtinauit, multi etiã qui apertè mali uidentur, multis bonis meliores ſunt. Quid enim ſint hodie uidemus, quid cras futuri ſint ignoramus. In decimũquartũ caput ad Romanos. Et: Notandum, quia ſunt nonnulli qui dicunt, Quare laboremus bonis operibus ad uitam peruenire? Nam ſi prædeſtinati ſumus, ſine dubio ad eãperueniemus. Quorum errorem deſtituit, dum Romanos hortatur, ut orent impleri ea quę ipſe per Spiritum prophetię futura prędixerat. Deus enim multa ſic prędeſtinauit futura, ut ſancti ea cum labore obtineant: & ideo qui laborare neglexerit, non apprehendet illa. In decimũquintũ caput ad Romanos.

DE IVSTIFICAtione.

DE duplici iuſticia inquit Anshelmus: Simili ratiõe poteſt dici originalis & perſonalis iuſticia. Siquidem Adam & Eua originaliter, hoc eſt, in ipſo ſui initio, mox ut homines extiterunt, ſine interuallo iuſti ſimul fuerunt. Perſonalis aũt dici poteſt iuſticia, cũ iniuſtus accipit iuſticiam, quam in origine non habuit. Ergo Adam & Eua ſi iuſticiam ſeruaſſent originalem, qui de illis naſcerétur originaliter, ſicut illi iuſti eſſent. De conceptu uirg. cap. 1.

Vnde iuſtificatio. Algerus: Deus nos Chri-

ſti fratres fecit, & illum, & cum illo omnia donauit: ut cum Dominicum hominem in unitate perſonæ Dei credimus deificatum, non dubium ſit, quod mediante ipſius gratia, teſte Iohanne, nobis eſt datum. Ait enim: Quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, qui ex Deo nati ſunt. Lib. 1 cap. 2 de Euchar.

Anshelmus ait: Remiſsionem peccatorũ homo nullus habere poteſt, niſi per hominẽ, qui idẽ ipſe ſit Deus, atque ſua morte hoiẽs, peccatores Deo cõciliet. lib. 2 cur Deus homo, cap. 15. Item: Nos quoq; dũ mẽbra eius efficimur, in Spiritu ſancto per baptiſmũ iuſtificamur. Et: Sed nõ ſicut delictũ, ita & donũ. hoc eſt, non ſic eſt efficax peccatũ Adæ ad damnationẽ, ut gratia Chriſti ad ſaluationẽ. In 5 cap. ad Rom. Multo magis abundat gratia, quàm delictũ: quia omnes qui per Chriſtũ liberãtur, tẽporaliter p Adã moriuntur, propter ipſum aũt Chriſtũ ſine fine uicturi ſunt. Ibid. Et: Quandoquidem Adã eſt forma Chriſti, & quia maius eſt donum & plus cõfert: igitur ſicut iuſtè per delictum unius, tranſiens in omnes homines, itum eſt in condemnationem corporis & animæ: ſic iuſto iudicio, etiam per unius iuſticiam, uenientem in omnes homines electos, itum eſt in iuſtificationem, ut participatione iuſticiæ Chriſti iuſtificentur: quæ iuſtificatio eſt cauſa uitæ, ſicut condemnatio cauſa mortis æternæ. Sicut ibi delictum ſolum ſine actuali peccato, omnes præcipitauit in condemnationem: ita ſine noſtro opere, præcedente gratia Chriſti, nos duxit ad iuſtificationem, & ſic ad uitam æternam. In quintum caput ad Romanos. Et: Nemo uenit ad mortem niſi per Adam, nemo ad uitam æternã niſi per Chriſtũ. In 15 cap. 1 ad Corinth. Itẽ: O' mirabilis cenſuræ conditio, & ineffabilis myſterij diſpoſitio: peccat iniquus, & punitur iuſtus: delinquit reus, & uapulat innocẽs: offendit impius, & damnatur pius: quod meretur malus, patitur bonus: quod perpetrat ſeruus, exoluit Dominus: quod committit homo, ſuſtinet Deus. In lib. Meditation. Item: Aut enim per Chriſtũ, aut alio aliquo modo, aut nullo modo poterit ſaluus eſſe: quapropter ſi falſum eſt, quia nullo, aut aliquo alio modo poteſt hoc eſſe, neceſſe eſt fieri p Chriſtũ. li. 1 cur Deus homo, cap. 25. Item: Si ergo, ſicut conſtat, neceſſe eſt ut de hominibus perficiatur illa ſuperna ciuitas: nec hoc eſſe ualet, niſi fiat prædicta ſatisfactio, quam nec poteſt facere niſi Deus, nec debet niſi homo: neceſſe eſt ut eam faciat Deus homo. libro ſecundo, cur Deus homo, cap. 6. Et: Remiſsionem peccatorum homo nullus habere poteſt, niſi per hominem, qui idem ipſe ſit Deus, atq; ſua morte homines peccatores Deo conciliet. Ibidem, capite decimoquinto. Item: Quòd in regno Dei angelica quærimus æqualitate beari, dono & gratię Ieſu Chriſti Domini noſtri id adſcribimus: qui ad hoc dignatus homo fieri, pati, mori, ut nos ab omni delicto in ſanguine ſuo iuſtificatos, ipſius regni conſortes efficeret. Vos igitur conſiderate, an ſanguis Chriſti, qui pro nobis eſt effuſus, queat nobis non eſſe perfecta cauſa ſalutis. In lib. de Similitudinibus, capite decimoſexto. Item: Sic homo ille (Chriſtus) redemit omnes alios, cùm hoc quod ſpõte dedit Deo, cõputat pro debito, quod illi debebant. Quo precio non ſemel tantum à culpis homo redimitur, ſed etiã quoties cum digna pœnitentia redierit, recipitur. Quę tamen pœnitentia peccanti non promittitur. Quod quoniam in cruce factum eſt, per crucem noſter Chriſtus nos redemit: qui ergo ad hanc gratiam nolunt cum digno affectu accedere, ſaluantur. Qui uerò illam contemnunt, quia debitũ quod debent nõ reddunt, iuſtè dãnantur. De meditatione redem. gen. hum. cap. 4. Item: Heri in paſsione Chriſti reliquit hominem febris, quoniam Chriſtus uitiorum noſtrorum peregrinos & inordinatos feruores, & uariarum incentiua libidinum cruci ſuę affixit: quia languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. In Euang. enar. Item: In Chriſto iuſtificantur omnes qui credunt in eum, propter occultam communicationem & inſpirationem gratię ſpiritalis: quia quiſquis adhęret Domino, unus ſpiritus eſt cum eo. In quintum caput ad Romanos. Item: Sicut per peccatum primi hominis, quod in omnes pertranſijt, amiſimus uitam: ſic per iuſticiam ſecundi hominis, quę in omnes qui membra eius ſunt, diffunditur, recuperabimus uitam. ibidem. Item: Ab Adam, in quo omnes peccauimus, non omnia noſtra peccata, ſed tantum originale traximus. A' Chriſto uerò, in quo omnes iuſtificamur, non illius tantum originalis, ſed etiam cæterorum quę ipſi addidimus, peccatorum remiſsionẽ conſequimur. In quintum cap. ad Romanos. Item: In gratia Dei, quę data eſt nobis in Chriſto Ieſu, non in Petro uel Paulo. Gratia enim data eſt in Chriſto: quia hoc conſtitutum eſt à Deo, ut qui credit in Chriſto, ſaluus ſit ſine opere, ſola fide, & gratis accipiat remiſsionem peccatorum. In primum caput prioris ad Corinthios. Item: Cuncti in Chriſto unum ſumus, uniuerſi ad regnum Dei uocamur: omnes poſt offenſam patri noſtro reconciliandi ſumus, non per merita noſtra, ſed per

gratiam

gratiam Saluatoris: uel quòd Dei patris uiuens & ſubſiſtẽs gratia ipſe ſit Chriſtus: uel quòd Chriſti Dei Saluatoris hęc ſit gratia,& non noſtro merito ſaluati ſumus.ſecũdũ q̃d alibi dictũ eſt, Pro nihilo ſaluos facies illos. In 2 cap. ad Tit. Item: Sanctificatis, id eſt, in baptiſmo regeneratis in Chriſto Ieſu: id eſt, in figuratione mortis & reſurrectionis Chriſti Ieſu. Sanctificatis in Chriſto, non in Petro uel Paulo, uel alio quolibet baptizatore: quia Chriſtus ſanctificationem iſtam æqualiter operatur, per omnes ſuos miniſtros: & ideo nulli gloriandum eſt in meritis ſui baptizatoris. In 1 cap. prior. ad Cor. Item: Sed quoniam nullus poteſt reddere quãtum debet, ſolus Chriſtus reddidit pro omnibus, qui ſaluãtur plus quàm debetur. de concep. uirg. cap. 21.

Meginhardus inquit: Per omnia quæ ab ipſo mediatore Dei & hominum acta ueneramur, uia nobis quodammodo ad perpetuæ beatitudinis capeſſenda præmia præparatur. Neque enim in ipſis finem æternæ felicitatis, & feliciſsimæ æternitatis quæ Deus eſt, ponimus: ſed per illa in illum finem curremus, quem omnis fidelis anima in eremo huius uitæ ardẽtiſsimo anhelat deſiderio. Ad Gunther. de fide.

De impulſiua iuſtificationis, ſeu cauſa ꝓpter quam, Berno inquit: Huius rei (ſcilicet lapſus Adæ) gratia, ſecundus Adã Dominus ac redemptor generis humani, per intactæ uirginis uterum, abſq; uirili commixtione, in hunc mundum ueniens, ſemetipſum in ara crucis pro nobis obtulit: cuius redemptionis modum in libro B. Iob longè ante taliter inuenimus prænunciatum. Si fuerit pro eo angelus, loquens unum de ſimilibus, ut adnunciet hominis æquitatem, miſerebitur eius, & dicet: Libera eum, ut non deſcendat in corruptionem: Inueni in quo ei propitier. Hic ille angelus intelligitur, qui per Prophetam Magni conſilij angelus dicitur: qui ueniẽs in carne, culpam noſtram dominãdo ſubdidit, pœnam noſtram miſerando ſuſcepit. Et cum in omnibus diſtet à nobis magnitudine potentiæ, ſola concordat nobis ueritate naturæ. Vnde apud iuſticiam patris interueniendo, dicit: Libera eum, ut non deſcendat in corruptionem: Inueni in quo ei propitier. Ac ſi diceret: Quia nullus hominum inueniri potuit, qui corã Deo interceſſor iuſtus pro hominibus appareret, meipſum ad propitiandum hominibus hominẽ feci. Et dũ me hominem exhibui, in quo iuſto homine hominibus propitier inueni. Hæc ſingularis ac ſalutaris hoſtia, qua Redemptor generis humani in ara crucis ſeipſum obtulit Deo patri, ante conſtitutionem mundi fuit prædeſtinata, ab initio ſeculi myſticis rebus ſæpius præfigurata, prophetarum etiam oraculis prænunciata. In Sermone de reſurrectione Domini.

Anshelmus ait: Quia enim creatura humana peccauerat in Deum, nec pœnitebat ut reuerteretur ad eum: Deus opus ſuum nolens perire, miſit filium ſuum, per quem prædicata remiſsione peccatorum, reconciliaret ſibi per ipſum, per quem eos creauerat. In quintum caput poſterioris ad Corinthios.

Ex dilectione. Anshelmus: Magna & inenarrabilis dilectio, ut unicus filius Dei, ſemetipſum pro nobis traderet morti, Dominus pro ſeruis, creator pro creatura. In 5 cap. ad Epheſ.

Ex miſericordia. Anshelmus: Quid miſericordius intelligi ualeat, quàm quòd peccatori tormentis æternis deputato, & unde ſe redimat non habenti, Deus pater dicit: Accipe unigenitum meum, & da pro te? Ipſe Filius: Tolle me, & redime te. libro ſecundo, cur Deus homo, cap. 20. Item: O' miſericordia Dei, de qua opulenta dulcedine, & dulci opulentia nobis profluis? O' immẽſitas bonitatis Dei, quo affectu amari da es peccatoribus? Iuſtos enim ſaluas iuſticia comitante, iſtos uerè liberas iuſticia damnante. Illos meritis adiuuantibus, iſtos meritis repugnantibus. Illos ꝓ bona quæ dediſti cognoſcendo, iſtos mala quæ dediſti ignoſcendo. In Proſol. capite nono. Item: Miſericordia Dei remota, nihil aliud peccantibus quàm æterna damnatio debetur. In 9 cap. ad Rom.

De materia iuſtificationis, ait Anshelmus: Multum quidem, quod non mea me reatur impietas: longè aũt maius eſt, quod Redẽptoris mei poſsit pietas: magna enim mea eſt iniuſticia: multo uerò maior Redẽptoris mei iuſticia. Quãto enim ſuperior eſt Deus homine, tã mea malitia inferior bonitate, ut qualitate, ita etiã quantitate. Quid enim delinquere poſsit homo, quod non Dei filius redimeret, factus homo? Quæ tantum ſuperbia tumeret, quam non tanta humilitas ſterneret? Quid'nam eſſet mortis imperium, quod nati Dei non deſtrueret crucis ſupplicium? Nimirũ Deus meus, ſi æqua lance iniquitas peccantis hominis. & redimentis gratia liberentur authoris: non tantum oriens diſtat ab occidente, ſeu inferior ſeparatur infernus à ſummo cœli cardine, quantum pietas Redemptoris ſuperat malitiam peccatoris. In libro meditationũ. Item: Si non haberẽt ſinguli peccatum Adæ, quomodo aſſeris, nullum ſaluari ſine ſatisfactione peccari Adæ? nam qualiter iuſtus Deus exigit ab illis ſatisfa-

ctionem peccati, quod non habent? Ad quod dico: Deus non exigit ab ullo peccatore plus quàm debet: ſed quemadmodum nullus poteſt reddere quantum debet, ſolus Chriſtus reddidit pro omnibus qui ſaluantur, plus quàm debetur. de concep. uirg. cap. 21. Item: Nullus admittitur ad regnum Dei, ad quod factus eſt homo, niſi per mortem Chriſti: ſine quo non redditur, quod pro Adæ peccato debetur, quamuis non omnes pariter in inferno torqueri mereantur. Nam poſt diem iudicij, nullus erit angelus aut homo, niſi aut in regno Dei, aut in inferno. Ibidem capite uigeſimoſecundo. Item: Non poterat animus hominis à peccati morbo ſanari, niſi medicamentum ei fieret mors ipſius medici. In enarratione Euangelica. Item: Crux & mors & reſurrectio Saluatoris eſt uirtus Dei, quamuis ſtulticia uideatur incredulis. Nulla enim maior uirtus eſt, quàm deuicta morte homini uitam perditam reddere. In primum caput ad Romanos. Item: Cum Deus ſit omnipotens, & alijs modis nos potuiſſet liberare, cur filium ſuum pro nobis mori uoluit? ad quod Apoſtolus: Non ſine cauſa Deus id fecit, ſed hoc modo commendat charitatem ſuam in nobis. Quando indebitè aliquid redditur, tunc charitas commendatur. Et quid tam indebitum, quàm ut ſine peccato Dominus pius pro peccatoribus ſeruis impijs moreretur? Et in hoc commendatur nobis charitas patris, qua ſic nos dilexit. In quintum caput ad Romanos.

Merito Chriſti nos reconciliari. Anſhelmus: Bene poſſumus Deo reconciliari, qui ſanguine Chriſti ſui delet omne peccatum noſtrum, ſi nos illud pœnitendo damnemus. In quintum caput poſterioris ad Corinthios.

Ex gratia nos iuſtificari, docet Berno, inquiens: Quapropter attende tibi homo: attende quid per culpam, quid uerò merueris per gratiam. Natura quippe tua, propter Adæ præuaricationem, in ipſa origine uelut radice uitiata, in Redemptore noſtro, per gratiam eſt reparata. Vnde Apoſtolus teſtatur dicens: Si portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis. Propter culpam audis, Terra es, & in terram ibis: propter gratiam, Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabitur tibi Chriſtus. Propter culpam dicit Apoſtolus, & nos natura filij iræ ſicut cæteri: propter gratiam Euangeliſta ait: Quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Ex culpæ merito loquitur Deus in Geneſi: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt: ex gratiæ autem dono dicitur in Pſalmo: Et recordatus eſt, quia caro ſunt. In Sermone de Natiuitate Domini.

Anshelmus inquit: Gratia Dei multo magis abundauit, quia primus parens unum delictum in omnes miſit: Chriſtus autem etiam delicta illa quę homines propria uoluntate addiderunt originali, in quo nati ſunt, gratia ſua ſoluit, & iuſtificationem & uitam æternam dedit. In quintum caput ad Romanos. Item: Omnis creatura gratia exiſtit, quia gratis facta eſt: & multa bona dat Deus per gratiā, ſine quibus homo ſaluari non poteſt. de concord. grat. & libero arbitrio. Item: Lex quidem dum iuberet & minaretur, & neminem iuſtificaret, ſatis indicauit dono Dei hominem iuſtificari, per adiutorium Spiritus. Ibidem, capite tertio. Item: Paulus commendans iuſticiam quæ ex fide eſt, aduerſus eos qui fidem negligentes, gloriabantur de iuſticia quæ eſt ex operibus, dixit: Abraham non eſſe iuſtificatum ex operibus, ſed quæ fidem præcederent. Iacobus autem aduerſus illos qui percepta fide torpebant ocio, & putabant ſe per eandem fidem, utpote iuſtificatos, poſſe ſaluari, etiamſi bona opera non haberent, dixit: Abraham ex operibus eſſe iuſtificatum, ſed quæ fidem ſecuta ſunt. In quartū caput ad Romanos. Itē: Iuſtificatio quæ ex fide eſt, pacem cum Deo facit: quia inimicas præſumptiones humanorum meritorum expellit, & animā Deo humiliter ſubijcit, dum ſe ſola gratia ſaluari cognoſcit. Ex fide ſumus iuſtificati, & tamen gratis: quia & ipſa fides donum ſupernæ gratiæ eſt. Et cum fides impetrat iuſtificationem, non gratiam Dei, aliquid meriti præcedit humani: ſed ipſa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante, non ducente: pediſſequa, non præuia uoluntate. Ita ergo iuſtificati iam de cætero pacem habeamus ad Deum, quia reconciliati ſumus ei per mediatorem Ieſum. Non iam à diuina uoluntate diſcordemus, ſed pacem ad Deum habere ſtudeamus. In quintum caput ad Romanos. Item: Ab Adæ uitio ſola Chriſti gratia liberat, quæ non ſecundum merita hominum, ſed gratis datur, quoniam Deus miſericors eſt: nec omnibus datur, quoniam Deus iudex eſt: & iuſto eius iudicio in alijs demonſtratur, quid in eis quibus datur, conferat gratia. Ibidem. Item: Cum poſſet Apoſtolus dicere, Stipendium autem iuſticiæ uita æterna: maluit dicere, Gratia autem Dei uita æterna: ut hinc intelligeremus, non meritis

noſtris

noſtris Deum nos ad æternam uitam, ſed pro ſua miſeratione perducere. ibidem, capite ſexto. Item: Quia omnes ſub peccato concluſi ſunt, non iam meritis hominum, ſed miſericordia Dei ſalus humana conſiſtit, in duodecimum caput eiuſdem epiſtolæ. Item: Si poſsibilitas naturalis per liberum arbitrium ſufficit ſibi, quemadmodum ſeculi ſapientes dicunt, & ad cognoſcendum quomodo uidere debeat, & ad bene uiuendum: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt, & crux eius ab omni utilitate uacua eſt. Sed impoſsibile eſt, crucem eius uacuam ac ſuperfluam eſſe, quia ſalus humana non niſi per crucem illam poterat euenire Ergo ſtulta eſt ſapientia uerbi ſecularis, quæ hoc ignorauit. in primum caput prioris ad Corinthios. Item: Miſericordiam conſecuti ſunt: id eſt, habentes eam non ex meritis, ſed ex Dei miſericordia, quæ nos abluit & iuſtificauit, & miniſtros ſuos fecit. in quartum caput poſterioris ad Corinthios.

Item: Bene primò gratiam dicit, deinde pacem nominat: quia ſine gratia Dei ad pacem reconciliationis peruenire non poſſumus: imò nihil pacificum niſi per gratiam eius habere ualemus. Gratia enim gratis datur, ſine præcedentibus meritis: & per hanc dum culpas remittit, accedimus ad pacem reconciliationis. in primum caput prioris ad Theſſalonicenſes. Item: Gratia eſt, qua nullo merito nulloq́; opere ſaluamur: pax, qua reconciliati Deo per Chriſtum ſumus. Sed quoniam à patre & à Chriſto gratia & pax rogatur, una filij patriſque natura eſſe uel potentia monſtratur, cum id filius poteſt præſtare quod pater, & id dicitur pater præſtare quod filius. in epiſt. ad Plu.

Fide iuſtificamur. Anshelmus: Chriſtus non infideles quoſq;, & pro ſuis criminibus æternis ſupplicijs deditos, ab inferno traxit: ſed eos ſolummodo, quos ſuos fide & actibus recognouit. in decimumquintū caput prioris ad Corinthios. Item: Quia iuſtificari per legem non ualuiſſet, niſi occulta ſancti Spiritus gratia per Chriſti fidem eum iuſtificaſſet. in Euangel. enarrat. Item: Deus per legem oſtendit homini infirmitatem ſuam, ut ad eius miſericordiam per fidem confugiens ſanetur. in tertium caput ad Romanos. Et: Hæc iuſticia Dei eſt, per fidem Ieſu Chriſti: hoc eſt, per fidem qua creditur in Chriſtum. Sic enim iſta fides Chriſti dicta eſt, qua credimus in Chriſtum: ſicut illa iuſticia Dei, qua iuſtificamur à Deo. utraq; enim natura eſt. Sed idcirco Dei & Domini dicitur, quia eius nobis largitate donatur. Hæc iuſticia quæ confertur per fidem, fideſq́; ipſa occulta inſpiratione Dei & gratiæ, dono infunditur, non labore humano, nec opere ueteris Teſtamenti acquiritur: quia ipſius donum eſt, ut credamus. ibidē. Item: Si quis dixerit, ut merear iuſtificationem, habeo fidem: reſpōdetur ei, Quid habes quod non accepiſti? Cum ergo fides impetrat iuſtificationem, ſicut unicuique Deus partitus eſt, etiam ipſius menſuram fidei, non gratiam Dei aliquid meriti præcedit humani: ſed ipſa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur & perfici, comitāte, non ducente: pediſſequa, non præuia uoluntate. in tertium caput ad Romanos. Et: Chriſtus non aliter erit propitiatio alicui, niſi credat eum fudiſſe ſanguinem ſuum pro redemptione generis humani, & ſubiungat huic fidei bona opera, prout poterit. ibidem. Item: Ex fide datur iuſtificatio, & non ex operibus legis aut naturæ. in eodē capite. Item: Illi acceptam fert Deus iuſticiam, qui per fidem qua primùm Deo credidit, & de præterito abſoluitur, & de præſenti iuſtificatur, & ad futura fidei opera præparatur. in quartum caput ad Romanos. Item: Multis modis probatum eſt, nō ex operibus legis, nec ex uiribus liberi arbitrij, ſed ex fide iuſtificari hominē. Ibidem, cap. 5. Item: Iuſtificatio ex fide impetratur, & ita per iuſticiam fidei completur uera iuſticia legis. in decimum caput ad Romanos. Item: Nihil apud Dominum prodeſt eſſe filium Abrahæ, ſi deſit iuſticia uel fides Abrahæ: quia fides eſt quæ ſaluat, non propago generis Abrahæ. in undecimū caput poſterioris ad Corinthios.

DE FIDE.

Quid fides. Anshelmus: Fides eſt diuinitatis confeſsio, & religionis ſolidum fundamētum: qua ueraciter credimus id quod uidere non poſſumus. Propriè uerò nomen fidei inde uocatur, quia fiat quod dictum eſt, aut promiſſum. Fides enim eſt dicta ab eo, quòd fit illud quod inter utroſque placitum eſt: id eſt, inter Deum & hominē: ſcilicet ut homo faciat opere, quod dicit ore: & Deus reddat ei beatitudinē, quam promiſit. in 7 cap. ad Rom. Item: Fides eſt donum miſericordiæ, & iuſtificat credētes. in 4 cap. ad Rom. Item: Fides eſt, quod non uides credere: ueritas, quod credidiſti uidere. Fides ducit ad ueritatem. Si maneatur in eo quod creditur, peruenitur & ad id qđ uideatur. in 2 cap. 1 ad Timoth. Item: Fides eſt ſubſtantia, id eſt firmamētum rerum ſperandarum. Fruſtra enim ſperat, qui non credit. in tertium caput Matthæi.

Fidem eſſe certitudinem, Meginhardus docet, eum inquit: Nec minus ad Corinthios loquens, cum hanc ipſam fidei immobilem certitudinem, & quaſi ſubſtantiam commendaret, &c.

Idem Meginhardus ait: Credere ergo

cummendat artem: ita & Chriſtus potentiã ſpecialis medicinæ ſpiritualis ſuæ oſtendit in Saulo, ut omnes deinceps noſſent, eum ſanare poſſe cunctas infirmitates omnium confugiẽtium ad ſe. in primum caput prioris ad Timotheum.

Omnes ſeluari. Anshelmus: Quicunq; inuocauerint nomẽ Domini, &c. Nullus excipitur, nulli gratie hæc deuegatur: ſed omnis Iudæus & Gentilis, cuiuſcũq; gradus & conditionis ſit, quicunq; pijs precibus inuocauerit nomen Domini, præparans ſe dignũ ad excipiendum in ſui cordis templum habitatorem Deum, ſaluus erit æterna ſalute. in 10 cap. ad Romanos.

Omnes eodem modo iuſtificari. Algerus: Eadem fide Chriſti ſaluati ſunt qui ante Chriſtum, que ſaluantur & illi qui modò ſunt: quia crediderunt uenturum eſſe, quem nos credimus ueniſſe. libro primo, capite 8, de Euchariſt.

Anshelmus ait; Spirituales quippe illi patres, omnipotentem Deum Trinitatem ita eſſe crediderunt, ſicut eandem Trinitatem noui patres aptè locuti ſunt. Sed & eadem fides incarnationis Chriſti ſaluauit eos, qua & nos ſaluamur. quia ſicut nos credimus eum ueniſſe, paſſum eſſe, reſurrexiſſe: ita & illi crediderunt uenturum, paſſurum, reſurrecturum. Tempora uariata ſunt, non fides. Habemus enim eundem ſpiritum fidei, quem habuerunt illi, ſicut ſcriptum eſt in eorum libris: Credidi, propter quod locutus ſum. in quartũ caput poſterioris ad Corinthios.

De iuſticia ciuili, ait Anshelmus: Iuſticia præſens eſt imperfecta, & quaſi eſuriens. in 6 cap. Matth. Et: Iuſtitia eſt habitus animi, reddens unicuique quod ſuum eſt: ſcilicet ut ſe ueſtiat ſecundum menſuram, & comedat & procuret ſe ſecundum menſuram. in 9 cap. Matth. Et: Iuſtitia eſt habitus, reddene unicuiq; quod ſuum eſt.

De lege fidei, & lege operum, ſcribit Anshelmus: Lex fidei eſt, qua in Chriſtum credimus, & auxilium gratię eius ad benè agendum precamur. Lex fidei eſt in ſpiritu iuuante, lex factorum in literis iubente. Quod lex operum minando imperat, hoc lex fidei credendo impetrat. Lex operum dicit: Non concupiſces: lex fidei dicit: Cum ſcirem, quia nemo poteſt eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cuius eſſet hoc donum, adij Dominum, & deprecatus eum. Ipſa eſt illa ſapientia, quæ pietas uocatur, qua colitur pater luminum, à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum. Colitur autem ſacrificio laudis, actionibuſque gratiarum, ut cultor eius non in ſeipſo, ſed in illo glorietur. Ac per hoc lege operum dicit Deus, Fac quod iubeo: lege fidei dicitur Deo, Da quod iubes. Non ergo per legem operum excluditur glorietio eorum, qui cum ſibi iuſtè uidentur uiuere, ita gloriantur, quaſi non acceperint: ſed per legem fidei, quia per eam quiſque cognoſcit, ſi quid benè uiuit, Dei gratia ſe habere, & ut perficiatur in dilectionem iuſticiæ, non ſe aliunde conſequuturum. In lege itaque factorum, eſt Dei iubentis iuſticie: in lege autem fidei, ſubuenientis miſericordie. Hęc eſt enim lex fidei, qua credimus & oramus per gratiam nobis donari, ut faciemus quod per noſmetipſos implere non poſſumus, ne ignorantes Dei iuſticiam, & noſtram uolentes conſtituere, iuſticiæ Dei non ſimus ſubiecti. Verè, inquit, per legem fidei, excluſa eſt gloriatio tua, quæ de legis obſeruatione tumebas. in quartum caput ad Romanos.

DE BONIS OPERIBUS.

Qvòd bona opera ſint neceſſaria, docet Anshelmus: Fieri non poteſt, ut eis qui cruce Chriſti informantur, profeſſa adulterie, uel alia crimina permittantur. omnia enim uitia carnis ac ſpiritus mortificet crux Chriſti, ut uiuere faciat in uirtutibus: quia & ipſe pro peccatis noſtris crucifixus eſt, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & cum ciuibus æternis ſaluaret. Hæc & alia multa diſcuntur in Chriſto crucifixo. in ſecundum caput prioris ad Corinthios. Et: Debet uita humana in ſe deficere, in Chriſto proficere: qui mortuus eſt, ut nos moreremur peccatis: & reſurrexit, ut reſurgeremus ad opera iuſticiæ. in 5 cap. 2 ad Corinthios. Et: Abſit hoc à fidelium cordibus, ut Chriſtum putent alicui miniſtrare peccatum: qui pro abolitione peccatorum noſtrorum ſemetipſum obtulit ſacrificium. in 2 cap. ad Gal. Item: Gratia Dei eſt remiſsio peccatorum, quam in uacuum recipit, quiſquis in bonis operibus ſe poſtea non exercet. in 6 cap. 2 ad Corinth. Item: Quamuis iuſtificati ſumus ex fide, ſperamus tamen in ipſa iuſticia de die in diem proficere: & mens noſtra eſuriens ſitienſque iuſticiam, non niſi in futuro ſeculo ſatiabitur plenariè. in 5 cap. ad Gal. Item: Sicut corpus humanum ſine frequenti ciborum uſu nequit ſubſiſtere: ſic anima abſque uirtutum frequentatione non poteſt uiuere. in lib. de Simil tudin. 160. Item: Inuenit Dominus requiem in his qui peccare deſierunt, & ſanctè ac iuſtè uiuunt. in enarratione Euangelica. Item: Quiſquis à criminibus flagitiorum atq; facinorum uitam ſuam cuſtodit, ſibi benè facit: quiſquis autẽ famem, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt uita noſtra, alijs fama noſtra. Et utique etiam quòd alijs miniſtremus miſeri-

miſericorditer ad ſalutem, ad noſtram quoque redundat nrilitatē. In quartū caput ad Philip. Item: Quemadmodum pedes & manus Chriſti cruci ſunr affixi, ut in nullam partem moueri poſſent: ita manus & pedes noſtri debent imitatione mortis eius ligari, ut non poſsint ad peccatum moueri. In 6 cap. ad Rom.

Vnde ſint bona opera, Petrus Damisnus atringit, inquiens: Spiritus ſanctus ad man data ſeruanda uires mentibus adminiſtrat. In epiſt. quadam.

Anshelmus inquit: Homo qui manum habebat aridam, humanum genus ſignificat, infœcunditate boni operis arefactum, ſed Domini miſericordia curatum: cuius dextra, quæ in primo parente aruerat, dum uetitæ arboris poma decerperet, per Redēptoris gratiam, dum inſontes manus in crucis arbore extenderet, bonorum operum crucis eſt reſtituta saluri. In duodecimum caput Matth. Item: Quomodo ſi aliquis imperator diſponeret aliquem infirmum ſublimare ad cōſulatum, & darer illi ſumptus, quibus ſe præpararet idoneum, & ornaret, ut dignè promoueri poſſet ad tātum honorem: ita Deus illis quos prædeſtinauit ad uitam, dat uirtutum & bonorum operū gradus, per quos ad tantam ſublimitatem poſſint erigi. Vocat enim illos, & uiuificat, & magnifacit. In 8 cap. ad Rom. Item: Finis dicitur ipſe Chriſtus, quia quicquid agimus, ad illum referimus: & cum ad eū peruenimus, non habebimus ultrò quod quęramus, ſed ibi permanebimus. In eum nāque dirigitur noſtra intenrio. Ad quē cum peruenimus, non erit ultrà quò tendamus, quia ibi eſt omnium bonorum plenitudo. Ibidem cap. 10. Item: Quicquid boni habemus uel agimus, hoc non à nobis, ſed tātum à Domino habemus quod agimus. Ideo non in ſe, ſed in Domino quiſq; debet gloriari. Ibid. Item: Facti ſumus & creati in bonis operibus, quia reſtitutione liberi arbitrij data eſt nobis libertas benè operandi: id eſt, facti ſumus habiles ad benè operandum. Et hoc factum eſt in Chriſto Ieſu, id eſt in gratia eius, & non in merito noſtro. In 2 cap. ad Eph. Et: Nullus fidelium in aliquo bono poteſt creſcere, niſi adhæreat capiti Chriſto: ſicut & in humano corpore, cum membrum aliquod à capite ſuo abſcinditur, iam non creſcit, ſed marceſcit. Ibid. cap. 4.

Quæ bona opa facienda. Berno ait: Tūc uerò ueſtigia Chriſti ſequimur, ſi quod ipſe iubet, implemus. Vultis ſcire quid iubeat facere? Hoc eſt, ait, præceptum meum, ut diligatis inuicem, ſicut dilexi uos. Et ut apetius huius dilectiōis uim exprimeret, ſubiunxit: Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. In Serm. de reſur. Dom.

Qui poſsint bona opera facere. Anshelmus: Duo ſunt neceſſaria fidelibus, illuminatio mēris, & fortitudo operationis. in 5 cap. Matth. Item: Quiſquis ſine fide operari bona uult, impius profectò eſt. Sed credat in eum qui iuſtificat impium, ut & ipſe ex impio fiat pius: & per fidem iuſtificatus, poſsit deinceps opera pietatis & iuſticiæ facere. Ei qui ſic credit, reputatur fides eius ad inſticiam, ſecundum propoſitum grariæ Dei: qui ſic per gratiam ſuā propoſuit & decreuit, ut ceſſante lege fides iuſtificet. In 4 cap. ad Rom. Item: Omnis qui in Chriſtum credit, habet ipſum Chriſtum conſummationem legis, ut per eum faciat inſticiam. Sunt enim opera, quæ uidentur bona ſine fide Chriſti: & nō ſunt bona, quia non referuntur ad eum finem, ex quo ſunt bona. In 10 cap. eiuſd. epiſt. Item: Quomodo uoluntas humana, poſtquā Dei uoluntati eſt iuncta, uirtutes & bona opera generet, docet Anshelmus in libro de Similitud. 2. 3. & 4 cap.

Ordo bonorum operum faciendorum. Anshelmus: Manifeſtum eſt, quia quod Apoſtolus dicit, iuſtificari hominem per fidem ſine operibus, non ira debet intelligi, ut accepta fide, ſi uixerit, dicamus eum iuſtum, etiamſi malè uixerit: ſed ut ſciat ſe quiſque per fidem poſſe iuſtificari, etiamſi legis opera non præceſſerint. Sequuntur enim iuſtificatum, non præcedunt iuſtificandum. De illis autem qui poſt acceptionem fidei nolunt benè operari, teſtatur Iacobus: quia fides ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa. In quartū caput ad Romanos. Irem: Legis opera ſequuntur iuſtificatum, non pręcedunt iuſtificandum. In 3 cap. ad Rom.

In fide facienda. Anshelmns: Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt: quia etiam illud quod eſt bonum, ſi putetur eſſe malum, & tunc fiat, peccatum eſt. uelut ſi quis (uerbi graria) caſtitatem crederet eſſe malum, & uiueret caſtus, profectò peccaret. Et propterea omnium infidelium uita peccatum eſt, nihil bonum eſt ſine ſummo bono. Vbi enim deeſt agnitio æternæ & incommutabilis ueritatis, falſa uirtus eſt, etiam in optimis moribus. In decimūquartū caput ad Romanos. Item: Opera miſericordiæ nihil proſunt paganis ſiue Iudæis, qui Chriſto non credunt: ſiue hęreticis, ſiue ſchiſmaticis, ubi fides & lectio non inuenitur. In ſecundum caput 1 ad Timoth.

Charitas regula operū. Anshelmus: Quic
quid

quid ſine charitate agitur, nihil eſt, quamuis eſſe bonum ualde uideatur. in 16 cap. prior. ad Corinth.

Bona opera non merentur iram. Anſhelmus: Si homo mille annis ſeruiret Deo, etiam ferueotiſsimè, non mereretur ex cõdigno, dimidiam diem eſſe in regno cœlorum. De menſurat. Crucis. Item: Opera ſunt ex gratia, ſed non ex operibus gratia: quia ipſa prima eſt, ex qua interpretantur cætera: ideo nullus aliquo modo iuſtificari ualet ex operibus, niſi per fidé, quæ procedit ex gratia. in 2 cap. ad Gal.

Cauſa bene operandi. Anſhelmus: Sicut bona uita fidelium, cauſa eſt ut Deus glorificetur à uidentibus: ſic, quando illi qui legem Dei accipiunt, malè uiuunt, illorum praua conuerſatio cauſa eſt ut Deus blaſphemetur. in 2. cap. ad Rom. Item: Faciliùs deuotæ mẽtes ad bene agendum exemplis, quàm ſermonibus inuitantur. ibid. cap. 15. Item: Inenarrabile donum Dei eſt, quod incitat homines ad bene agendum, quando bona operantur propter ſpem eorum quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, nec cor hominis excogitauit. in 9 cap. 2 ad Corinth. Item: Quotieſcũq; uincimur uitijs atq; peccatis, toties Deum negamus: ſicut ecõtrariò, quoties boni quid agimus, toties Deum cõfitemur. in 7 cap. ad Titum.

DE DILECTIONE.

De dilectione Dei, Berno ait: De hac uirtute dicit quidam ſapiẽs egregiè: Charitas Dei quædã uernalis pluuia eſt, ſub qua beata uoluntas germinat, & operatio ſancta fructificat. in concluſione ſui uoluminis.

Anſhelmus inquit: Homo quidam.) Homo iſte Deus eſt, qui omnes quos creauit, paterno affectu diligit: qui cùm ſit natura Deus, tamen mauult diligi ut pater, quàm timeri ut Deus. in uigeſimumprimũ caput Matthæi. Item: Tribus etiam his modis diligendus eſt Deus. Natura, quia omnibus & melior & utilior, & ideo plus cæteris eſt amandus. Rectitudine, quoniam omnia quæ habemus, præſtat nobis, etiam hoc ipſum quod ſumus. & tanto eum amare debemus plus nobiſipſis, quanto maior ipſe eſt qui ſe pro nobis dedit, & nobis eiſdẽ ſemetipſum daturus eſt. Et quoniam ei perſonaliter non poſſumus reddere illud (non enim is perſona eius eget) oſtendit nobis, quibus debeamus uicem reddere, dicens: Mando uobis ut diligatis inuicem, ſicut dilexi uos. Et Apoſtolus: Sicut pro nobis Chriſtus animam ſuam poſuit, ita debetis prò fratribus animas ponere. Diligere igitur debemus nos inuicem: tum quia & bruta quædam animalia hoc faciunt: tum quia unius familiæ, ſcilicet Chriſti ſumus: & quia in regno eius ſingulos, ſicut noſipſos, diligemus: & quia ibi æqualiter ab ipſis diligemur. Indecens enim eſt, ſi in hoc mundo habuerimus odio, quos ibi ſumus habituri chariſsimos. Sciendum eſt enim, quòd quicunque ibi aderunt, nobis uicem reddent pro dilectione præſenti. Spe etiam commodi uel remunerationis, diligendus eſt Deus: quoniam immortalitatem & incorruptibilitatem nobis promittit. De ſimilitudinibus capite 181. Item: Non à nobis ipſis, ſed à Spiritu ſancto poſſumus habere charitatem. in quintũ cap. ad Romanos.

De dilectione proximi, inquit Anſhelmus: Dilectio proximi, eſt adimpletio legis: qui habet dilectionem proximi, habet dilectionem ſui. in ſeptimum caput Matthæi. Item: Miſericordiam & charitatem erga proximum habere ſtudeamus, remittentes ei miſericorditer quod in nos deliquit, & puro corde eum diligentes, ut & nos ſimilem uiciſsitudinem à pio iudice noſtro conſequamur, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. In fine Euang. enarrat.

Charitas cur maior. Anſhelmus: Maior horum eſt charitas.) ideo maior, quia fides ceſſabit, dum futura quæ creduntur, aduenerint: & ſpes finem habebit, dum beatitudinem, quam quiſque prẹſtolatur, accepit: ſola uerò charitas in æternum perſeuerabit, & de iuſsione conditoris ac beatitudine ſanctorum ſine fine gaudebit. in 13 cap. prior. ad Corinthios.

DE ORATIONE.

De expoſitiõe nominis, ait Anſhelmus: Maiorem orandi expreſsionem notat obſecratio, quàm oratio: quia obſecratio eſt, oratio cum adiuratione, uel obteſtatione: oratio autem, ſimpliciter facta eſt rogatio. in 6 cap. ad Epheſ.

Quomodo orandum ſit, Anſhelmus docet: Illis eſt diues Dominus, qui inuocãt, nõ modò credunt: quia credere dat remiſsionem peccatorum, inuocare impetrat promiſſa Dei. Orans inuocat, ſed hoc nõ poteſt niſi prius credat. in 10 cap. ad Rom.

Vnde ſit facultas orandi, Berno declarat: Dominus dat rogandi, ſimulque ueniam ſperandi auſum, qui publicanis & meretricibus aperuit regna cœlorum. in ſermone de Aſſ. ſanctæ Mariæ.

Qui poſsint rectè inuocare, Berno exponit, inquiens: Nemo Magus poteſt inuocare Michaelem, Gabrielem, Raphaelem. multo magis, Magus non poteſt inuocare omnipotentem Deum patrem, nec filium eius IESVM Chriſtum Dominũ noſtrum, nec Spiritum ſanctum. Nos ſoli, qui uerè credimus, & Chriſtiani ſumus, accipimus poteſtatem inuocandi Deum patrem, & filium

lium eius unigenitum, & Spiritũ ſanctum. In lib. de diuin. dæm. contem.

Pro quibus orandum. Ansbelmus: Proprio exemplo declarat Apoſtolus, quia pro his orare debemus, à quibus tẽporalia bona accipimus. In 4 cap. ad Philip.

Quis inuocandus. Anshelmus: Ecce patet, omni homini expedire, ut credat in quãdam ineffabilem rrinam unitarem, & unam trinitatem. unam quidem, & unitatem propter unam eſſentiam: trinam uerò, & trinitatem, propter tres. In Monolog. cap. 76. Irem: Quippe omnis qui Deum eſſe dicit, ſiue unum ſiue plures, non intelligit niſi aliquam ſubſtantiam, quam cenſet ſupra omnem natutam quæ Deus non eſt, ab hominibus & uenerandam propter eminentem eius dignitatem, & exorãdam ſibi propter quamlibet imminentem neceſſitatem. Ibidem. Item: Cùm fluctuat cupiditare cor tuum, ut uincas tuã cupiditatem, inuoca Chriſti diuinitarem. Putas enim tunc uentum eſſe contrarium, quando huius ſeculi ſurgit aduerſitas, & non etiã quãdo blanditur proſperitas. Nam quãdo bella, quando tumultus, quando fames, quando peſtilenria, quando cuiq; hominum etiam ſingulorum euenit priuata calamitas, tunc putatur uentus aduerſus, & ibi putatur inuocandus Deus. In enar. Euang. Item: Cùm tibi orando loquimur, nou debemus te cogitare quaſi durum ad exaudiendum: ſed patrem benigniſsimum, qui etiam antequam oramus, ſcis quid neceſſe nobis: & ex naturali bonitate tua, in infinitum pronior es ad exaudiendum, quantum in te eſt, quàm nos auidi ad rogandum. Da dulciſsime Domine, ut non ſimus puſillanimes, ſed magnanimes in infirmitatib. noſtris, nos deijcere contendentibus, medicinam tuarum gratiarũ apponentes: non puſillanimes, ſed magnanimes te ſequi firmiter proponamus: maximè ſi nõ eſt in nobis tanta fortitudo, quòd poſt te gigantem, q exultaſti ad currẽdã uiã, currere poſsimus: hoc tamẽ remediũ habemus, q, poſt te clamare poſſumus: Trahe nos poſt re, & clamorẽ noſtrũ audiat auris tua. In li. de miſer. hõ.

Semper orandum. Anshelmus: Sicut largitas tua Domine nunquam laſſatur in dando, ita nunquam debemus uoluntariè deficere in orando. de menſ. Cru.

Quomodo orandum ſit, Berno monet, inquiens: Tunc fideliter petimus, ſi conſeruis noſtris debita dimitrimus, ut & nos à noſtris debitis per Dominum abſolui ualeamus. In lib. de con. off. cap. 5.

Anshelmus ait: Orantes omni tempore in Spiritu, id eſt, menre: ut meutis affectus concordet uerbis orationis, quæ proferuntur ex ore. Vel in ſpiritu, non in carne orate. In carne enim, non ſpiritu orat, qui polluta mente orar: iterum peccaturus, nõ caſu, ſed ex propoſito. Vel omni rempore orate in ſpiritu: hoc eſt, in cordis deuotione, ut licet os non ſemper orare quear, ſpiritus tamen ſemper bonis deſiderijs intus oret. In 7 cap. 1 ad Corinth. Item: Cum fidelitas maximè in oratione conſiſtat, conſiderandum eſt, qualiter debear orare, qui uoluerit exaudiri. Debet enim orare ſapienter, ardenter, bumiliter, fideliter, perſeueranter & confidenter. De menſur. Crucis. Item: Cum ſtamus ad orationẽ, cogitatio omnis carnalis & ſecularis abſcedat: nec tunc quicquam animus cogitet, prærer id ſolũ quod precatur. Subripit enim frequenter boſtis, & ſubtiliter fallẽs preces noſtras à Deo uocat, ut aliud babeamus in corde, & aliud proferamus in uoce, cùm intentione ſyncera Deum debeat non ſonus uocis, ſed animi ſenſus orare. In 4 cap. ad Col.

Mediator eſt Chriſtus. Anshelmus: Sic te pater omnipotens, per omnipotentis filij tui poſtulo charitatem, educ de carcere animam meam, ad confitendum nomini tuo: libera me à uinculis peccatorum, per coæternum tibi unicum flagito natum: neque, cui propria merita lætabilem minantur ſententiam, precioſæ ad dextram tuam conſedentis prolis inrerpellatione reſtaura placatus ad uitam. Quem alium enim dirigam interceſſorem pro me tibi, niſi hunc, neſcio: niſi hũc, qui eſt peccatis noſtris propitiatio. de ueſtiment. Et: Vnigenitum filium pro hominibus interpellare, eſt apud coæternum patrem, ſeipſum hominem demonſtrare: eumque pro humana natura rogaſſe, eſt eandem noſtram in diuinitatis ſuę celſirudinem ſuſcepiſſe. Interpellat igirur pro nobis Dominus, non uoce, ſed miſeratione: quia quod damnari in electis noluit, ſuſcipiendo liberauit. In octauum caput ad Romanos.

Quòd efficax ſit oratio. Anshelmus: Ideo Deus per orationes fidelium, non credentes credere facit, ut oſtendat, quia ipſe facit. Nemo eſt enim tam imperitus, tã carnalis, tam tardus ingenio, qui non uideat Deum facere, quod ſe rogari præcepit ut faciat. in 3 cap. 2 ad Theſſ.

Formulæ quædam orationum in doctorum ſcriptis inueniuntur, ut in Anshelmo, in libro Euangelici Sermonis, capite 19. O quàm bonus & ſuauis es Domine Ieſu, animæ quærenti te: Ieſu redemptor captiuorum, ſaluator perditorum, ſpes exulum, laborantium fortitudo, anguſtiati ſpirirus latitudo: animæ lachrymoſæ, & poſt te in ſudore currentis, dulce ſolatium, & ſuaue refrige-

refrigeriũ: corona triũphantiũ, unica merces & lætitia omniũ ſupernorũ ciuiũ, uberrime fons omnium gratiarũ, inclyta proles ſummi Dei. Summe Deus, te benedicant omnia quæ in cælo ſunt ſurſum, & quæ in terra deorſum: quia magnus es tu, & magnum nomen tuum. O' immarceſsibilis decor Dei excelſi, & puriſsima claritas lucis æternæ, uita omnem uitam uiuificans, lux omne lumen illuminans, & conſeruans in perpetuo ſplendore, mille millena millia luminum fulgentium ante thronum diuinitatis tuæ à primæuo diluculo. O' æternum & inceſſabile, clarum & dulce profluuium fontis abſconditi ab oculis noſtris, qui ſolus ortum neſcit, fundo caret, circumſcriptionis terminum non habet, nihil perturbationis admittit. Eructauit te cor altiſsimi Dei, de ſuæ profunditatis inpenetrabili abyſſo, uita uitam, lux lucem, Deus Deum, æternus æternum, immenſus immenſum, ac per omnia ſibi coæqualem, & de plenitudine tua omnes accepimus. Te enim largiſsime fons omnis boni, ſeptemplicis gratię precioſum lumen: te, inquam, pijſsime Spiritus deprecor, ut ſi qua ꝑ fragilitate mea, in ueritate maieſtatis tuæ minus intellexi, & in præceptis Dominicis intellecta per laſciuiam carnis neglexi, tua me uiſitatione illuſtrare digneris: quib. ea decenter, & mihi neceſſariè corrigam, meique erroris ꝑ te miſericordiã cõſequar, ut ꝑ te quem in periculoſo huius uitæ pelago in auxilium aduocaui, ſine naufragio ad optatum perennis requiei littus perducat. Te itaq;, pater clementiſsime, peto, ut qui me primitus creaſti, ꝑ paſsionem unigeniti tui recreaſti q̃cquid ad laudẽ tuã ꝑtinet, me cogitare facias, & amare. Sed q̃a fragilis ſum, nec poſsũ perficere: ſedula tamẽ deuotione cõcedas me ſtudere, ut redẽptionis ac ſaluationis tuę gratiã cõſequar. Et quicquid deinceps operis agam, ex tua, & per tuã, & in tua gratia, ad laudem tuam totum peruenire facias: meque deinceps tuere à peccatis, & in bonis operibus ualidiorem eſſe præcipias, & ut quamdiu in hoc corpuſculo uiuam, aliquid ſeruitij tibi ſemper exhibeam. Poſt exitũ uerò animæ meæ à corpore, ueniam omnium peccatorum conſequi, & uitam ęternã me percipere cõcedas, per eum qui tecũ uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Item de medit. redempt. gener. hum. cap. 7. Conſidera anima mea, intende omnia intima mea, quantũ illi debeat ſubſtãtia mea tota. Certè Domine, quia me feciſti, debeo amori tuo meipſum totum: quia tantum promittis, debeo me ipſum totum: imò tantũ debeo amori tuo plus quàm meipſum, quãtum tu es maior me, pro quo dediſti temetipſum, & cui promittis teipſum. Fac precor Dñe me guſtare per amorem, quod guſto per cognitionẽ: ſentiam per affectũ, quod ſentio per intellectum. Plus debeo quàm meipſum totum: ſed nec plus habeo, nec hoc ipſum poſsũ per me reddere totũ. Trahe me Dñe in amorẽ tuũ, & hoc ipſum totum. Totum quod ſum tuũ eſt cõditione, fac totum tuũ dilectione. Ecce Dñe coram te eſt cor meum: conatur, ſed per ſe non poteſt, fac tu quod ipſum non poteſt. Admitte me intra cubiculum amoris tui, peto, quæro, pulſo. Qui me facis petere, fac & accipere. Das quærere, da inuenire. Doces pulſare, aperi pulſãti. Cui das, ſi negas petẽti? q̃s inuenit, ſi q̃rẽs fruſtratur? Cui aperis, ſi pulſanti claudis? Quid das nõ oranti, ſi amorẽ tuũ negas orãti? A' te habeo deſiderare, à te habeã impetrare. Adhære illi, adhęre importunè anima mea. Bone Dñe, pie Domine, ne reijcias eã: fame amoris tui lãguet, refocilla eam: ſatiet eam dilectio tua, impinguet eam affectus tuus, impleat eam amor tuus: occupet me totum, & poſsideat me totum: quia tu es cum Patre & Spiritu ſancto Deus, ſolus benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

Item, reddit rationem Anshelmus, cur Chriſtus orantibus multiloquium prohibeat, cum ipſe prolixè imminente paſsione orarit. Hac intentione, inquit, longas orationes fieri prohibet, ut quaſi in multiloquio tantum non confidant, & non in propria conſcientia. In 5 cap. Matth. Item: Domine per filium tuum iubes, imò conſulis, petere, & promittis accipere, ut gaudium noſtrum ſit plenum. Peto Domine, quod conſulis, per admirabilem conſiliarium noſtrum accipiam, quod promittis, per ueritatem tuam, ut gaudium meum plenum ſit. Deus uerax peto accipiam, ut gaudiũ meũ plenũ ſit. Meditetur interim mens mea, loquatur inde lingua mea. Amet illud cor meum, ſermocinetur os meum. Eſuriat illud anima mea, ſitiat caro mea, deſideret tota ſubſtantia mea, donec intrem in gaudium Domini, qui es Trinus & unus Deus benedictus in ſecula. In Proſol. cap. 26. Item: Adoramus te Ieſu Chriſte rex, lux gentium, princeps regum terræ, Domine Sabaoth, uirtus Dei omnipotentis fortiſsima. Adoramus te precioſum redemptionis noſtræ precium: hoſtia pacifica, quæ ſola odoris tui inæſtimabili ſuauitate, patrem qui in altis habitat, ad reſpiciendum humilia inclinaſti. Tuas Ieſu Chriſti miſerationes prædicamus: tuæ ſuauitatis memoriã cum abundantia eructamus: tibi Chriſte ſacrificium laudis immolamus pro multitudine boni-

tatis tuæ, quam oſtendiſti nobis ſemini nequam, filijs ſceleratis ac perditis. In Specul. ſerm. Euang. cap. 2. Item: Reſpice Domine ſancte pater de ſanctuario tuo, & de excelſo cœlorum habitaculo, & intuere hanc ſacroſanctam hoſtiam, quam tibi offert magnus põtifex noſter, ſanctus puer tuus Dominus Ieſus Chriſtus, pro peccatis fratrum ſuorum, & eſto placabilis ſuper multitudinem malitiæ noſtræ. Ibidem, cap. 14. Et: O' Saluator meus, & Deus meus, ueniat, ueniat oro tẽpus, ut qđ nũc credo, reuelatis tandẽ oculis aſpiciã: quod nunc ſpero, & à longè ſaluto, apprehendã: quod nunc ꝓ uiribus meis deſidero, ulnis animæ meæ amplectar & oſculer, & in amoris tui abyſſo totus abſorbear. O' ſaluator meus, & Deus meus. Sed nũc interim benedic anima mea ſaluatorẽ tuũ, & magnifica nomẽ eius, qđ eſt ſanctũ, & ſanctiſsimis delicijs plenũ. In eodẽ li. ca. 18. Itẽ: Ieſu Ieſu, ꝓpter hoc nomẽ tuũ, fac mihi ſecundũ nomẽ tuũ. Ieſu Ieſu, obliuiſcere ſuperbum prouocantem: nomẽ dilectũ, nomẽ delectabile, nomen cõfortãs peccatorẽ, & beatę ſpei. Quid enim eſt Ieſus, niſi Saluator? Ergo Ieſu, ꝓpter temetipſum eſto mihi Ieſus: q me creaſti, nõ perimas: qui me redemiſti, nõ me condẽnes: q me creaſti tua bonitate, ne perimas opus tuum mea iniquitate. Rogo pijſsime, ne ꝑdat me iniquitas, quod fecit tua omnipotẽs bonitas. Recognoſce benigniſsime, qđ tuum eſt, & abſterge quod alienũ eſt. Ieſu Ieſu miſerere, dum tẽpus eſt miſerandi, ne damnes in tẽpore iudicandi. In lib. de miſeria hominis. Item: Tu Domine Ieſu Chriſte dirige intentionẽ noſtrã, ut in omnibus gloriam patris tui quæramus, & tuã nos abnegando, profundum, ſublimitatem, latitudinem & longitudinẽ crucis portãdo, & in ea perſeuerando ad laudem & gloriam tuam: qui cum Patre & Spiritu ſancto uiuis & regnas Deus, per omnia ſecula ſeculorũ, Amen. de menſurat. crucis. Item: Domine Deus meus, da cordi meo te deſiderare, deſiderando q̃rere, quærendo inuenire, inueniendo amare, amãdo mala mea redimere, redẽpta nõ iterare: da Domine cordi meo pœnitentiæ compunctionẽ, ſpiritui contritionem, oculis lachrymarũ fontem, manib. eleemoſynæ largitatem. Rex meus, extingue in me deſideria carnis, & accende uim tui amoris. Redemptor meus, expelle à me ſpiritũ ſupbiæ, & cõcede mihi ꝓpitius theſaurũ humilitatis tuæ. Saluator meus, amoue à me furorẽ iræ, & indulge mihi ſenſum patiẽtiæ. Creator meus, euelle à me animi rancorẽ, & largire mihi mẽtis dulcedinẽ. Da pater clemẽtiſsime ſolidã mihi fidẽ, ſpẽ cõgruã, charitatẽ ꝑfectã. Rector meus, uerte à me animi uanitatẽ, mẽtis incõſtãtiã, cordis uagationẽ, oris ſcurrilitatẽ, oculorũ elationem, uentris ingluuiẽ, opprobria proximorũ, ſcelera detractationum, curioſitatis pruriginẽ, diuitiarum cupiditatem, potentũ rapinam, inanis glorię appetitum, hypocriſis malum, adulationis uenenum, cõtẽptũ inopum, oppreſsionem debilium, auaricię ardorẽ, inuidiæ rubiginẽ, blaſphemię mortem. Reſeca in me temeritatẽ factorũ meorũ, iniquam pertinaciam, inquietudinem, ocioſitatem, ſomnolentiam, pigriciã, mentis hebetudinem, cordis cæcitatem, ſenſus obſtinationẽ, morũ truculẽtiã, boni inobedientiã, cõſilij repugnationẽ, linguæ effrenationẽ, pauperũ prædã, impotentũ uiolentiã, innocentũ calũniam, ſubditorũ negligentiã, circa ſubditos ſeueritatẽ, aduerſus domeſticos impietatẽ, erga proximos duritiã. Deus meus, miſericordia mea, oro te per dilectum filium tuũ, da mihi opera miſericordiæ, pietatis ſtudia, compati afflictis, ſubuenire egenis, ſuccurrere miſeris, cõſulere erroneis, cõſolari mœſtos, releuare oppreſſos, pauperes recreare, flebiles refouere, dimittere debitorib. parcere in me peccantibus, odientes me diligere, pro malis bona reddere, neminem deſpicere, ſed honorare: bonos imitari, malos cauere: uirtutes amplecti, uitia reijcere: in aduerſis patientiam, in proſperis continentiam: cuſtodiam oris, & oſtium circumſtantiæ labijs meis: terrena calcare, cœleſtia ſitire. Ecce plaſmator meus, multa rogaui, cùm nec pauca promerui. Fateor, heu fateor, nõ ſolum quę poſtulo, non debentur bona, ſed multa mihi debentur, & exquiſita ſupplicia. Animant me publicani, meretrices & latrones, qui à faucibus hoſtis momentaneè eruti, ſinu recipiuntur paſtoris. Tu enim omnium factor Deus, licet in cunctis tuis ſis mirabilis operibus, mirabilior tamen in uiſceribus crederis pietatis. Vnde tutemet per quendam tuum dixiſti: Miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Et quaſi de ſingulo loquente, de uniuerſo populo tuo dixiſti confidenter: Miſericordiam meam non diſpergam ab eo. Nullum enim ſpernis, nullum abijcis, nullum perhorreſcis, niſi qui te fortè amens exhorruerit: ergo nõ modò nõ iratus percutis, ſed te irritantib. dona, ſi q̃ſierint, tribuis: Deus meus cornu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus. In lib. Meditationum.

Diſtributionem orationis Dominicæ habet Anshelmus: Nota quòd in oratiõe Dominica ſeptem petitiones ſunt: tres de cœleſtibus, ſcilicet priores: tres inferiores de terrenis: & media eſt quaſi confinium, adhęrens tamen plus cœleſtib. Et prius ponuntur al-

tur altiores, deinde inferiores: & tamé, Libera nos à malo, eſt prima naturaliter.

DE GRATIARVM ACTIONE.

GRatia (ſecundum alios) eſt pró præteritia exceſsibus ac delictis, obſecratio autē pro adipiſcendis futuris bouis, gratiarum actio pro collatis beneficijs, petitio uerò de rebua nominatim neceſſarijs. Anshelmus in 4 cap. ad Philip.

Cui ſunt gratiæ agendæ, Berno indicat: Omnia quæ uel angeli uel homines uidentur hominib. præſtare, in uuius Dei conſtituat poteſtate, ut ei meritò ab omni rationabili creatura de uniuerſis donis & beneficijs ſuis gratiarũ actio reddatur, q̃ eſt uniuerſorũ creator & cõditor, & omniũ bonorum largitor. Quòd illi ſoli debeatur cultus diuinus, teſtatur Scriptura, q̃ dicit: Qui immolat dijs, occidatur, p̃ter Deo ſoli. Et iterũ: Noli adorare Dñm alienũ: Dñs zelotes nomẽ eius, Deus eſt æmulator. Et aliàs: Dominũ Deũ tuũ adorabis, & illi ſoli ſeruies. Et ut oſtenderet quantum deteſtatur ſpiritus immundos, qui ſibi diuinitatis cultum uſurpãt, terribilirer minatur dicens: Vir ſiue mulier, in quibus Phitonicus & diuinationis ſpiritus fuerit, morte moriantur, lapidibus obruent eos, ſanguis eorũ ſit ſuper eos. de diuinat. dæm. con.

Forma. Aushelmus: Gratias tibi bone Domine, gratias tibi, quia quod prius credidi te donante, iam ſic intelligo te illuminante, ut ſi te eſſe nolim credere, non poſſim non intelligere. In Proſol. cap. 4.

Coutra hypocriſin, ait Petrus Damianus: Quid nobis ꝓdeſt, in ueſtimento uel uerbo nos uelut humiles deijci, intus uerò de pro auorũ titulis, uel faſtu ſuperbiæ ſingularis ſuper cæteros arroganter extolli? Nitimur humilirer loqui, humiles uideri: euellatur ex corde radix infixa ſuperbiæ, & mox, etiamſi uoſtra deſit induſtria, uidebitur humilitas in ſermone. Sed ubi liquor aceſcit in uegete, ſuaue uinũ in poculo, nullus ualet haurire. Quis enim de furfure cõficiat pollinẽ? qs de uena farri, argẽti fabricet claritatẽ? Imò, ut ad Euãgeliciũ recurramus exemplũ, nũquid colligũt de ſpinis uuas, aut de tribulis ficus? Non enim, ut illic ſequitur, poteſt arbor mala fructus bonos facere. Volũtas intelligẽda eſt, nõ pſona. Nã eadẽ perſona hominis & bona operari ualet, & mala: ſicut ex eadẽ terra & fructus ꝓfertur, & ſpina. Sed ſicut mala arbor nunquã bona germinat poma: ita de ſuperba uoluntate, quæ ꝓculdubio mala eſt, nunquã mera uel incontaminata procedit humilitas. Et ſicut radice læſa, totius arboris rami conſequenter areſcunt: ſic ex mẽte ſuperba, ſi quid boni operis ad tẽpua uireſcere cernitur, uelut humore conuallis exhauſto, in prærupti ſaxi ariditate ſiccatur. Reuerſi ſunt aũt, ut Lucas euangeliſta teſtatur, ſeptuaginta duo, cũ gaudio dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubijciuntur uobis in nomine tuo. Quid ad hæc ille, qui cordis attendit arcana, reſpondit? Videbam, inquit, Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Ac ſi dicat: Videte, ne, dum nequitiæ ſpiritus ueſtris ſubdantur imperijs, mentis ueſtræ iugo premantur elationis. Quia ſi Sathanas per ſuperbiam cœlum perdidit quod tenebat, homo ſuperbiens nequaquã ualet inuenire, quod ſperat. Certè cùm Ioab contra Rabath regem Ammon robuſtè confligeret, urbemq́; obſidione uallaret, nuncios ad Dauid ordinat, eumq́; ut ueniens uictoriam in ſuum transferat nomen, inuitat. Dimica, inquit, aduerſum Rabath, & capienda eſt urbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obſide ciuitatem, & cape eam, ne cum à me uaſtata fuerit urbs, nomini meo adſcribatur uictoria. Militaris homo, ad regalis glorię famã gaudet ſui laboris transferre uictoriam: & ſeruus Dei, iu regendis fratribus præceptori ſuo dedignatur impendere clientelam? Herodes ac Philippus, urbes proprio labore conſtructas, ad honorem alter Auguſti, alterq́ue Tyberij, Cæſareas appellarunt: & nos, qui uiræ huius pompas abiecimus, imò q mũdo nos mortuos fore iurauimus, uani nominis gloriolas coucupiſcimus, & de rumuſculis friuolæ laudis inflamur? In epiſt. cuius initium, Prodig. atq; portentũ.

DE POENITENTIA.

QVòd ſit agẽda pœnitẽtia. Anshelmus: Quamuis fidelis res mũdi abdicauit, quãuis de iniurijs nõ doluit, tamẽ in multa incidit aliquãdo: & ideo ueceſſariæ ſunt lachrymæ, q̃ ſemp abluãt, qa ſemper peccamus, & in miſerijs huius mũdi nos eſſe uidemus. Dolemus enim de peccatis proximorũ. Duo ſunt genera cõpunctionis: quãdo ꝓ miſerijs huius mũdi et peccatis noſtris gemimus, & ꝓ deſiderio cœleſtiũ. In 5 cap. Matth. Itẽ: Magna ira Dei eſt, peccatores ad pœnitẽtiã nõ uocare, ſed in peccatis uſque ad mortẽ relinq̃re. In Euang. enarrat. Itẽ: De benignitate Dei irã ubi reꝓbus theſaurizat, qui dum ad pœnitendum tempus accipit, & ad peccandũ expendit, ipſum remediũ gratiæ uertit in augmentũ culpæ. In 2 cap. ad Rom. Irem: Diabolus per peccati ſuggeſtionẽ quotidie it ad uenãdũ. Eos uerò intra retia ſua retinet, quos nec dolor pro peccato afficit: illos aũt iã admittere incipit, quos pro carnis intẽperie lugere iam conſpicit. Quoſdã iã tertij ordiuis, id eſt ſanatos à carnalibus & ſpiritualib. peccatis,

omnino perdit:primi omnino lugent: doleant adhuc ſecundi, tertij uerò gaudeant. in Similitud. cap. 183.

Quòd ſit locus pœnirentiæ, Berno docet: Donec ſumus in hac nita, quancacunq; nobis acciderũt peccata, poſsibile eſt ablui omnia per pœnitentiam. In libro de diuinat. dæmon. contemnenda.

Anshelmus ait: Nota quòd dicit, Puella dormit: quia qui peccant in præſenti, nõdũ mortui ſunt, ſed dormiunt, quia adhuc per pœnitẽtiam ſuſcitari poſſunt. Iu nonũ cap. Matth. Item: Si qui peccauit, uſquequò eſt hodie, poteſt reuerti: nemo igitur deſperet dum uiuit: ſed neq; ſecurus incaurè fiat, quia neſcit quando ſibi iſtud hodie determinetur. in 3 cap. ad Heb.

Definitionem imperfectam recitat Anshelmus: Pœuitere eſt, antea acta deflere, & deflendò non committere. Agere pœnitentiam, eſt poſt pœnitentiam ſatisfacere ieiunãdo, eleemoſynas dãdo. In 3 ca. Matth.

Dinißionem pœnirentię talem ſacit Anshelmus: Sicca pœnitentię eſt, cũ aliquẽ quidẽ ſui peccati pœnitet: ſed humore pietatis, ſuiq; ipſius cõpunctione caret. Humida uerò eſt, cũ habet utrũq;, ſuũq; luget peccatum magna cordis contritione. ut ad hanc ergo ſibi proſit pœnitentiam, non iuuenis tantùm, uerumetiam omnis homo erubeſcat, cũ qd agit illicitũ. de ſimilitud. ca. 144.

De partib. pœnitentiæ, ait Berno: Neceſſe eſt unamquamq; rectè credentis animam, prius timore, deinde compungi amore: prius malorum, quæ geſsit, reminiſcens, ac pro eis ad æterna protrahi ſupplicia pertimeſens, lachrymis irrigatum pro peccaro faciar ſacrificium. Sacrificium, inquit, Deo ſpiritus contribulatus. poſt amorem cœleſtium gaudiorum, fiat ipſa holocauſtũ. Et quæ prius pro peccato dicebat ingemiſcẽdo, Laboraui in gemitu meo, lauabo p ſingulas noctes lectũ meũ, lachrymia meis ſtratũ meũ rigabo: poſtmodũ pro cęleſtis patrię dilatiõe holocauſtũ offerẽdo, offerat cũ gemitu ꝓclamãdo, Sup flumina Babylonis. In Serm. de purificar. Mariæ.

Anshelmus inqt: Qui inde triſtis eſt, quia hoc ei in ſeipſo diſplicet, qd Deo diſplicet, elaborat illud pœnitẽdo delere, & Deo ſatisfacere, ut poſsit ad ſalutẽ, quã peccãdo amiſerat, pueníre. Agit .n. pœnitentiã, & ſperat Dei miſericordiã. in 7 cap. ad Corinth.

De contritione, quam etiam humilitarẽ uocat Anshelmus, ſic ſcribit: Humilitas aũt mons magnus eſt, in cuius ſũmitate lux eſt nõ modica, & honeſtarum perſonarũ, id eſt ſanctarũ uirtutũ pulcherrima turba. Sed qa adhuc puenire deſiderat, neceſſe eſt ut per gradus quoſdam aſcendat, ſi hunc montem agnoſcere & inhabitare affectat. De ſimilitudinib. cap. 99. Et: Primus itaq; gradus in monte humilitatis, eſt cognitio ſui. Hãc unuſquiſq; ſic debet habere, ut ſe inferiorẽ omnib. iudicet eſſe: imirans Apoſtolũ, qui ſe omniũ ſuorũ coapoſtolorũ dixit eſſe minimum. in eodẽ lib. cap. 100. Item: Vt ergo humiliemur, quid ſimus, quid nati fuerimus, uel quid fecerimus, mẽte pertractemus: & nos uiles peccatores, mulcoq; ſupplicio digniſsimos cognoſcemus. Qui ſe ergo talẽ iudicat, iã iu primo gradu humilitatis ſtat. Ibid. Itẽ: Secũdus gradus eſt dolor. nã ſunt nõnulli ꝗ ſe peccarores eſſe cognoſcũt, ſed nullũ inde dolorẽ habere dignoſcũtur: quib. neceſſe eſt ut doleãt, ſi ueniã mereri deſiderãt: quia nõ ualet ad ſalutẽ, ut ſe cognoſcat quiſq; peccatorem, niſi inde habeat dolorem. Ibid. ca. 102. Itẽ: Deinde ſequitur cõfeſsio, ꝗa qualiter ſe peccacor cognoſcat & doleat, cõfiteri ſtudeat. Multi enim ſunr qui ſe peccaſſe cognoſcunt, & dolent, & tamẽ celant: quoniã quidã hoc confiteri erubeſcentes nõ audent. Ibid. ca. 103. Item: Cum itaq; tres gradus in mõtem humilitatis habemus, ſequitur porſuaſio, quę unicuiq; habenda eſt, quartus uidelicet ꝓlibarę uirtutis gradus. Cũ enim neceſſariũ ſit ut cõfiterentur, ſciendũ eſt ꝙ ita cõfiteri debemus, ut hoc ipſum qd cõfitemur, ita eſſe perſuadeamus. tunc enim pura eſt confeſsio, ſi eam ſequitur uolũtaria perſuaſio, cap. 104 eiuſdem lib. Item: Quinto igitur gradu cõceſsio apponatur, ut ſcilicet qualem ſe quis cognoſcit, dolet, confitetur, & ſuadet, ralem quoq; ſe conſentiat ab alijs iudicari. Sunt enim pleriq; ſatia ſemetipſos iudicãtes: ſed nequaquã poſſunt ab alijs pati iudicari, aut uituperari. Qui enim ad mõtem ueræ humilitatis aſcendũt, neceſſe eſt ut ſicut ſemetipſos deſpiciendo iudicãt, ſic & alios, ſi ſe iudicando deſpexerint, tolerare ſciant. Qua in re opus eſt patientia, ꝗ ſexto loco eſt apponenda. Ibid. cap. 105. Item: Hęc itaq; unicuique familiaris ſic eſſe debet, ut quãdocũq; ei aliqua iniuria fit, ita eam ſuſcipiat patienter, quaſi commodum ſibi magnum fieret. Ibid. cap. 106. Item: Nec ſolùm abſq; murmuratiõe pati debemus moleſtias: ſed ut etiam grauirer puniamur, ad uindictã Dei amemus. Supremus enim, amor mentis, humilitatis gradus eſſe uidetur. Quoniam quidem eſt tunc Deo grata ſatisfactio, cum in eius mente, qui ſatisfacit, nulla manet murmuratio, ſed pia iugiter feruet dilectio. Ibid. cap. 107.

De fide, inquit Anshelmus: Conſolatio debet ſubſequi fratrem delictum flentem, ne diu contriſtatus, & contẽptus à charitate Eccleſiæ, incipiat deſperarę de ſe: & uidens,

dens, qui ſemper in inſidijs eſt, ſubtilis diabolus, mentẽ eius uilẽ effectã, accedat, ac ſuggerat ei, ut uel prȩſentib. fruatur, qui de ſpe futuri p̃mij deiectus eſt, & pereat poſſeſſus à diabolo: cui ad hoc pœnitẽtia data erat, ut cõuerſus reformet ſe. In 2 ca. 2 ad Cor.

Peccatores recipi, Petrus Damian. docet: Cõfeſsionẽ & decorẽ induiſti.) Cõfeſsionẽ quippe Dñs induit, cũ ſibi peccatores aſſociat pœnitendo ſanatos. Decorem uerò, cũ ſibi clementer agglutinat innocẽtes, nitore iuſticiæ ſplẽdidos. In epiſt. ad Heinric. reg.

Anshelmus inquit: Cũ de his tã execrãdis libidinũ (ſcilicet quȩ fiunt cum fœminis ſuȩ conſanguinitatis, ut cum ſorore, uel nepte, ſiue fratris uxore) perpetrationibus pœnitentiã fieri ſuadeat Apoſtolus: patet, quia non eſt ulla criminum tam horrenda macula, quæ per pœnitentiam deleri non poſsit. In 12 cap. 2 ad Corinth.

Iuo inquit: Completo cœnæ myſterio, diſcipulorũ pedes lauit Dominus, in ſacramentum pœnitentiæ & remiſsionis: hoc ſacramento deſignans, terreno puluere etiã religioſa corda ſordeſcere: & neminem eſſe mortalium, qui non egeat pœnitentia, & peccatorum indulgentia. epiſt. 34.

Omnes agentes pœnitentiã recipi, docet Berno: Scimus, inquit, pœnitentiã his conceſſam, qui cõtra Dñm deliquerũt in furto, in adulterio, in homicidio, in ſacrilegio, uel in his, q̃ uarijs modis ſolent p̃ fragilitatẽ ab hominib. cõmitti. Nũ legimus aliquẽ magũ eorũ qui uel diabolo per nicromãtiã ſacrificãt, uel Deũ negant, aliquando pœnitentiam egiſſe, uel ad Dominũ conuerſum fuiſſe? Lege paſsionem ſancti Iacobi, fratris Ioannis euangeliſtæ: & inuenies, qualiter Philetus, & Hormogenes eius magiſter, magi fortiſsimi, ad Deũ ſunt conuerſi. Intuere quendã (ſcilicet Theophilũ) uicedominũ, qui ſcripto Chriſtũ Dominũ negauit, & ſe ipſi dæmonũ principi ſubiugauit: is per ſanctã Dei genetricẽ uirginẽ ſemper (id qđ cõtra honorem Chriſti dicitur, q̃ ſolus eſt Mediator) Mariam reconciliari meruit. De diuinat. dæm. contem. Item: Inter hæc, fratres dilectiſsimi, quid nobis eſt aliud agendũ, quàm ut toto cordis affectu cõuertamur ad illũ, qui magis uult ut peccator cõuerſus uiuat, quàm peruerſus pereat. Hinc eſt q̃, paterna nos uoce ad ſe inuitat, dicens: Conuertimini ad me filij reuertentes, & ego ſanabo contritionem ueſtram. Tantæ ſpei fiduciã habentes, nullus ueſtrûm propter ſcelerũ immanitatem deſperet: quia etſi caſtitatis palmam corpore uel mente perdidimus, recuperationis conſolatorem bonũ habemus. Ait namq; Dominus per prophetam: Ergo ſaltem amodò uoca me, Pater meus es tu, dux uirginitatis meæ es tu. dat etiam rogãdi ſimul ueniam, ſperandi auſum, qui publicanis & meretricibus aperuit regna cœlorum. Idem in ſermone de aſſumpt. Mariæ.

Nõ deſperandũ eſſe, docet Algerus: Nõ eſt deſperanda inuicta Dei gratia, quãtumcunq; hoſtis fraudem, quantũcunq; noſtrã fragilitatem attenderimus: quia uel hoſtis fraude, uel noſtro uitio anguſtiorẽ Dei gratiã cõſtituimus, ſi hoſtẽ potentiorẽ ad nocendũ, quàm Deũ ad liberandũ: nos autem habiliores ad labendũ, quàm ipſum ad ſtabiliendũ crediderimus. Quid uerò eſt quod ait Apoſtolus: Vbi abundauit delictũ, ſuperabundauit & gratia? niſi hæc potentior ſit ad ſaluandum, quàm illud ad perdendum? lib. 1, cap. 22 de Euchar.

De nouitate uitæ, inquit Anshel. Quomodo glorificatur pater reſurrectiõe filij, ita & per conuerſationis noſtrȩ nouitatẽ glorificatur. Nouitas aũt uitȩ eſt, ubi ueterẽ hominẽ cũ actib. ſuis deponimus, & induimus nouũ, qui ſecundũ Deum creatus eſt, in iuſticia & ſanctitate ueritatis. in 6 ca. ad Rõ.

De fine pœnitentiæ, inquit Anshelmus: Peccata, ſiue parua ſiue magna impunita eſſe non poſſunt: quia aut homine puniente, aut Deo iudicante plectuntur. Ceſſat autem uindicta diuina, ſi conuerſio præcurrat humana. In 11 cap. ad Corinth.

Meginhardus inquit: Indubitãter credo, pœnitẽtia aboleri peccata, etiã ſi in ultimo uitæ ſpiritu admiſſorum pœniteat, & publica lamentatiõe p̃dãtur: quia p̃poſitũ Dei, quo decreuit ſaluare quod perierat, ſtat immobile: & ideo quia uoluntas eius nõ mutatur, ſiue ad emendationem uitæ tempus conceditur, ſiue poſt ſupplicem confeſsionem, continuò uita exceditur, uenia peccatorum fideliter præſumitur ab illo, qui non uult mortem peccatoris, ſed ut conuertatur à perditione pœnitendo, & ſaluatus miſeratione Dei uiuat. ad Gunth. de fide.

Non differendam pœnitentiam. Anshelmus: Sicut ſemper es benignus (Chriſte) in relaxando, ita nunquam debemus defectibus noſtris terreri, quin ſtatim poſt culpam ueniam poſtulemus. Quando enim cor hominis eſt diſtortum, & à te quodammodo alienum, multo eſt pronius ad leuitates, & ad quærendum exterius falſas conſolationes, quàm ſibi dum apud te eſſet. Vnde non eſt differenda acquiſitio ueniæ, ne diuturnior receſſus difficiliorem reditum operetur. de menſurat. crucis.

De peccato, de quo non agitur pœnitentia, inquit Anshelmus: Peccatum quod nõ per pœnitẽtiã citius deletur, aut peccatum eſt à cauſa peccati, aut peccatum eſt pœna

peccati, aut peccatū ſimul eſt pœna & cauſa peccati. Omne enim quod prius malè committitur, peccatum eſt. Sed ſi citius pœnitendo non tergitur, iuſto iudicio omnipotens Deus obligatam peccantis mentem, etiam in culpam alteram permittit cadere. Peccatum ergo quod pœnitentiæ lamento non diluitur, peccatum eſt ſimul, & cauſa peccati: quia ex illo oritur, unde adhuc peccatoris animus altius obligetur. peccatum uerò quod ex peccato, id eſt, ex ſecundo ſequitur, peccatum ſimul eſt, & pœna peccati: quia excreſcente cæcitate ex retributione prioris culpæ generatur, ut quaſi iá quædam ſint in peccarore ſupplicia, ipſa incrementa uitiorum. Fit uerò nonnunquam, ut uerum idemque peccatum, & peccatum ſit, & pœna peccati, ſimul & cauſſa peccati. in 1 cap. ad Rom.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

DE appellatione Sacramenti, inquit Algerus: Sciendum, quòd ſacramentum in Sacris codicibus, nō ſemper pro ſacro ſigno: ſed ſacramentum aliquando iuſiurandum, aliquando res ſacrara accipiatur. lib. 1, cap. 4 de Euchar. Item: Sciendū, quòd ſacramentū & myſteriū in hoc differūt: quia ſacramentū ſignū eſt, uiſibile aliquid ſignificans: myſteriū uerò, aliqd occultū ab eo ſignificatū. Alterū tamē ꝑ alrero ponūt. Ibid.

Quot ſint, Algerus ait: Inuſitato & ſtupēdo miraculo poſtquam ſpiritum emiſit, de latere Chriſti ſanguis & aqua contra naturam manauit, ut regenerationis & redemptionis unum noſtræ ſalutis opus eſſe myſticè ſignaret, dū hoc duplici Sacramēto, unū corpus Chriſti & Eeclefiæ ꝑ Spiritū ſanctū cōformet. Vnde & tria ſunt, q̄ Chriſto teſtimoniū dāt in terra: Spiritus, aqua, & ſanguis: quia & mirū ſuit, mortales de cœlo ſecundum promiſsionem Chriſti, Spiritum ſanctum accipere: & mortuum, more uiuētis, non ſaniem, ſed ſanguinem, imò ſupra morem uiuorum & mortuorū, cum ſanguine aquam de uulnere lateris fundere: quod tamen ſicut miraculum, ſic conſtat fuiſſe & myſterium. lib. 1, cap. 19 de Euch.

De differentia Sacramentorū ueteris & noui Teſtamenti, inquit Algerus: Cętera ſacramenta noui Teſtamenti & ueteris, figurę tantùm fuerunt, nec aliquæ ſpecies eorum, ut id fierēt quod ſignificabant, ab hoc quod fuerant, (ut manna, petra, Chriſtus) aliquatenus mutatæ ſunt. Aqua uerò baptiſmatis, & oleum chriſmatis in ſacramento, ab hoc quod eſt non mutatur: nec Spiritum ſanctum, quem ſignificat aqua abluentem, emundanrem, oleum uerò roborantem, illuminantem, quamuis credentibus ſuo myſterio exhibeat, non tamen continere eſſentialiter, ſed figuratè tantùm creditur. Solum ſacramentum panis & uini ita mutatur, ut ſubſtāntialiter nō ſit qđ antè fuerat: ſed ſubſtāntia eius corpus Chriſti fiat, forma uerò remanēs ipſum ſignificet & contineat. Hanc autem panis & uini ſubſtantiam ideo Chriſtus in ſuo ſactamento remanere nō uoluit, ne ſi duæ ſubſtantiæ ueritates, panis ſcilicet communis noſter, & ipſe uiuus & uerus panis, quia uita æterna, & panis communis ſuo modo uerus, quia temporalis uitæ ſubſtantia. Facilius enim & certius creditur, corpus Chriſti in illo ſacramento fieri & eſſe, ubi corporaliter non fuerat, non ſolum pro ſacramento, ſed & pro miraculo, dum ibi panis deſinit eſſe quod fuerat. Et forſitan ne hæreſes impanationis & fœdæ digeſtionis huic ſuo ſingulari ſacromento adſcribi poſſent, ipſum ab omni incorruptibilis naturæ uel materiæ contagio purum eſſe uoluit. lib. 7, cap. 8 de Euchar.

Anshelmus inquit: Sacramenta nō ſunt eadem: quia alia ſactamenta dant ſalutem, alia ſalutē ꝑmittūt. Sacramēta noui Teſtamēti dant ſalutē, Sacramēta ueteris ꝑmiſerunt Saluatorem. In 8 cap. ad Hebræos.

DE BAPTISMO.

QVòd neceſſarius ſit baptiſmus, docet Anshelmus: Baptiſmus eſt conſummatio omnis iuſticię. Quantumcunq; enim fuerit iuſtus, religioſus, eleemoſynarius, ieiunator, caſtus: tamē ſi baptiſmatis gratia caret, nihil ei proficit. In 3 cap. Matth.

Quid ſit. Anshelmus: Baptiſmus Chriſti lauacrum eſt aquæ, in uerbo uitæ. Tolle aquā, nō eſt baptiſmus. Tolle uerbū, nō eſt baptiſmus. Verbum uocat inuocationem diuinitatis, quod à baprizante ſuper aquā profertur. In 5 cap. ad Eph.

Diuiſionem baptiſmi talem recitat Anshelmus: Triplex baptiſma. Quia eſt baptiſma in aqua, eſt & in lachrymis pœnitētię, & eſt in ſanguine martyrij. In 6 cap. ad Heb.

Vnde ſit. Algerus: Quis de filijs diaboli poteſt regenerare filios Dei, niſi pater Deus? Quis peccatores iuſtificare, niſi qui pro peccatis noſtris mortuus eſt Chriſtus? Et cū ſpirituale ſit, quicquid in baptiſmo geritur, quis hoc poteſt ꝑagere niſi Spiritus ſāctus? Fruſtra enim hoc in Trinitatis nomine fieret, ſi ad aliū quemlibet à Trinitatis poteſtate trāſiret. Nō ergo p̄ſumat homo ſuū deputare, qđ ſolius Dei eſt facere. Ait enim Apoſtolus: Diuiſiones gratiarū ſunt, unus aūt Dn̄s, qui operatur omnia in omnibus, diuidēs ſingulis prout uult. lib. 3, cap. 5 de Euchar. Itē: Quòd ſanguinis effuſiōe uel ſola fide baptiſmus compleatur, & nullis hominū meritis uel officijs ſit aſtrictus, docet

Algerus,

Algerus, adductis aliquot Auguſtini teſtimonijs, &nno Iſidori ex lib. de Officijs. lib 3, cap. 7 de Euchariſt.

Anshelmus inquit: Chriſtus eſt Dominus qui baptizar: proprer quod tanrum ualer baptiſmus per hominem contemptibilem, quantum per Apoſtolom datus. in 1 cap. 1 ad Cor. Item: De baptiſmo uos ſcitis, quòd quicũq; baptizet, Chriſtus baptizat. in Epiſtola ad Herber. epiſc.

De materis baptiſmi, ait Anshelmns: Quæritur, quare in aqua fieri uoluir remiſsionis ſacramentum? Scilicet, ut flammeum gladium, id eſt ignem gehennalem, nobis extingueret: qois aqua conrtarium eſt elementum igni. In 3 cap. Marth.

Quomodo baprizandum ſit, Algerus docer: His tribus ſacramenris baptiſmus ritè perficirur, ut quia in Triniratis nomine celebratur, Trinitaris etiã fidem ſuò miniſterio atteſtaos, per aquam nos Deo patri regeneret, per corporis & ſanguinis ſui communionem filio Dei ad uiram nos concorporet, per olei unctionem Spiritus ſancti nirtute confirmet: ut qui in initio regenerationis tanta Dei gratia præuenimur, non deſperemos ad uitę palmã perduci, ſi cum eadem adniti uoluerimus. lib. 3, cap. 4 de Euchariſt.

Anshelmus inquir: In eo quod parer in uoce ſonat, & Spirirus ſanctus in columba deſcẽdir, filiusq; baptizaror in homine, trinitas euidenrer declaratur, in cuius nomine, & fide unuſquiſq; noſtrũm baprizatur. In Euang. enarrat. Item: Trina merſio baptiſmi, imago eſt triduanæ ſepulruræ Domini: ut quiſquis in aquam nelut in ſepulchrum deponitur, morruus ſit omnioo peccatis, ur poſsit reſurgere uirtutibus. in 2 cap. ad Coloſſ.

Vnum baptiſma docet Anshelmus: Propter hoc etiam ſeruanda eſt unitas, quia unum eſt baptiſma. Non eoim poreſt iterari: ſed à quocunq; datum fuerit, ſiue à bono, ſiue à malo, ſiue à catholico, ſiue ab hæretico, iuxra morem Eccleſiæ in nomine ſanctæ Trinitatis, ſcilicet Patris & Filij & Spiritus ſancti, tantũdem ualet ad remiſsionem peccatorũ, & apetitionem regni cœlorum. in 4 cap. ad Eph. Item: Qui iterar baptiſmum, iterat ruſus mortem Chriſti, ur ex ea iterata, fiat iterata remiſsio. Sed hoc eſt impoſsibile. Non talis hoſtia nobis relinquitur, ſi poſt baptiſmum nos inquinauerimos. In 10 ad Heb.

Meginhardus inquir: Confiteor unũ baptiſma in Eccleſia, ubi una fides eſt, & ubi in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti datur: & ideo ſi qui apud illos hæreticos baptizati ſunt, qui in ſanctæ Trinitatis confeſsione baprizant, & ueniunt ad nos, recipiendos fateor quaſi baprizatos, ne ſanctæ Trinitatis confeſsio uel inuocatio annulletur: ſed docendos antè, quo ſenſu ſanctæ Trinitatis myſterium in Eccleſia teneatur: & ſi cõſentiunt credere, uel acqnieſcunr confiteri, confirmãdos manus impoſitiõe. Si uerò paruuli ſunr, uel hebetes, reſpondeanr pro illis qui eos offerunt, iuxta morem baprizandi: & ſic manus impoſitione & chriſmate cõmuniros, Euchariſtiæ myſterijs admittendos annuo. Illos autem qui non in ſanctę Trinitaris inuocarione apud hæreticos baptizati ſunt, & ueniunr baptizari, debere proouncio rebaprizari. Neque enim credendum eſt, eos fuiſſe baptizatos, qui non in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, iuxta regulam à Domino poſitam, tincti ſunt. Ad D. Gnntherum, de fide.

De typo baptiſmi, Anshelmus ſcribir: Signum baprīſmi, quod Hebræi acceperunr, tantundem ualuit eis credentibus, quãtum ualet nobis ipſe baptiſmus. in 10 cap. 1 ad Corinth. Item: Apertè per mare rubrum baptiſmus deſignatur, ſanguine Chriſti conſecratus. Mors enim Ægyptiorũ in mari ſignificar abolitionem peccatorum in baptiſmo, Iſraelitæ tranſeuntes, præſignãt eos qui nũc baptizantur. Ibidem. Item: Spiritus uerò intelligentiæ, baptiſmati, quod eſt ſecũdum beneficium, concordat. ibi enim intelligentia ualde neceſſaria, ubi tot myſteria cõtinentur. In baptiſmate enim intelligitur, quòd filij Diaboli fuimus, & filij Dei facti ſumus. in baptiſmate enim Chriſti tota Trinitas reuelata eſt: Pater, in uoce patria: Spiritus ſanctus, in ſpecie columbæ: Filius, ubi dictum eſt, Hic eſt filius meus dilectus. in tertium caput Matthæi.

De fine atq; utilitare baptiſmi, inquit Berno: Hinc eſt, quòd in die ſecundæ natiuitaris noſtræ, idem rex & Deus noſter maternę pietatis officiũ gerens, per aquam regenerationis nos lauit in ſalutẽ, ac pro libidinoſæ mẽtis umbilico cingulo caſtitatis nos donauit, ſuæq; ſapientiæ ſale nos cõdiuit, inſuper ueſtimento iuſticię uelut pannis inuoluit. in ſerm. de aſſumpt. Mariæ.

Algerus ait: Vt gratia Dei omnimodo eſſet gratuita, in ſacramentalib. ſpeciebus non quæſiuit dignitatem, ſed aptitudinẽ. Quia enim aqua extinguit, mundat, & candidat præ cęteris liquoribus: ideo etiam in baptiſmate carnis incentiua extinguitur, peccatorum tam originalium quàm actualium labem abluit, innocentiæ candorem reducit: & dum ſic cœleſtis patris imaginem reformat, filios adoptionis regenerat. lib. tertio, capite 4 de Euchar.

Anshelmus inquit: Imaginem terreni hominis induimus propagatione præuaricationis & mortis, quam nobis intulit generatio: imaginem uerò cœleſtis hominis induimus

gratiæ, indulgentiæ uitæque perpetuæ, quam nobis per Chriſtum præſtat regeneratio. Vnus enim regenerat in mortem, alius in ſalutem. In decimumquintũ caput prioris ad Corinthios. Item: Sicut Chriſtus reſurrexit, & aſcendit, & Spiritum ſanctum miſit: ſic populus Dei prius reſurgat in baptiſmate, adiuuatur à Spiritu ſancto ad bene operandum in confirmatione: & ſic efficitur iuſtus, & uerè iuſtus, quia diligit proximum & Deum. In 3 cap. Matth. Item: Octauus dies, in quo circumciditur infantulus, dies eſt baptiſmatis, in quo neophytus quiſq; exuitur labe primæ generatiõis: & aſcendens de lauacro, fit particeps reſurrectionis Chriſti, quæ die octauo mundum illuſtrauit. In Euang. enar. Item: Chriſtus, in quo omnes uiuificabũtur, pręter id quòd ſe ad iuſticiam exemplum imitantibus præbuit, dat etiam ſui Spiritus occultiſsimam gratiam fidelibus, quam latenter infundit & paruulis baptizatis. in 5 cap. ad Rom. Item: In morte Chriſti baptizamur, ut in ipſius morte credentes, & imitantes, quaſi mortui uiuamus. Mortui enim per baptiſmũ peccato nõ debemus ei iterũ uiuere, ut iterum mori ei neceſſe ſit: quia in mortem Chriſti, id eſt in ſimilitudinẽ mortis Chriſti ſumus baptizati, ut ſicut ille ſemel mortuus eſt, & ſemper uiuit, ita nos ſemel mortui malo, ſemper uiuamus bono. Quomodo enim mortuus peccare non poteſt, ita et nos, ſi Chriſto ſumus cõmortui, implicari peccatis capitalib. nõ debemus. Ibid. cap. 6. Itẽ: Quẽadmodũ Chriſtus fuit ſepultus corpore, ſic peccatũ noſtrum lateat & ſepeliatur ſepulchro aquæ. ſicut ipſe tribus diebus in ſepulchro iacuit, ſic nos trib. uicibus ſepulchro baptiſmatis immergimur. Nã quòd tertiò mergimur, triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignamus: & dum tertiò ab aquis educimur, reſurrectio triduani temporis exprimitur. Quia in illo aquatum elemento ſepelimur, ut renouati per Spiritum ſanctũ reſurgamus. In aqua enim imago mortis, in ſpiritu pignus eſt uitæ: ut per aquam moriatur corpus peccati, quæ quaſi quodã tumulo corpus includit, ut p uirtute Spiritus renouemur à morte peccati. Ibid. Itẽ: Gratia Dei per baptiſmũ Chriſti, q uenit in ſimilitudine carnis peccati, id agit, ut deſtruat corpus peccati. Deſtruitur aũt, nõ ut in ipſa uiuẽte carne cõcupiſcẽtia cõſperſa & innata, repẽtè abſumatur & nõ ſit: ſed ne obſit mortuo, q̃ inerat nato. Deſtruitur, ut non interim nõ ſit, ſed ut nõ cogamur ei ſeruire. Ibidem. Item: Quiſquis in Chriſto baptizatus eſt, apertum eſt ei cœlum, & Deus deſuper paratus eſt eum ſuſcipere, ſed ille per gradus ſcalæ, quæ à baptiſmo uſque ad Deum porrecta eſt, debet aſcẽdere. Quia ſicut Salomon ait: Semita uitæ ſuper eruditum, qua ſcilicet ipſe eruditus tẽdat in cœlum. In enar. Euang. Et: Quilibet fidelis Chriſti, accepto in baptiſmate Spiritu ſancto, regreditur ab Iordane: cum à lauacro rediens, aduerſum ſeculi uitia, in quib. antè conuerſabatur, pugnam inchoat. Ab Iordane enim regreditur, qui à baptiſmo ad certamen, contra relictas mundi tentationes properat. In Euang. enarrat. Item: Momento uno fit in baptiſmo peccatorum remiſsio. neq; enim uel unum quantulumcunq; remanet, quod non remittatur. In 4. cap. 2 ad Corinth. Item: Sanctificatio carnis & ſpiritus facta eſt diuinitus in baptiſmo. Ibidem, cap. 7. Item: Deus ſecundum largas miſericordiæ ſuæ diuitias, omnia peccata & originalia & actualia per baptiſmum remiſit, ut ubi abundauit peccatum, ſuperabundaret gratia. In 2 cap. ad Epheſios. Item: In baptiſmo Spiritus ſanctus fide & Sacramẽtis & Spiritualib. gratijs ſignat fideles: id eſt, ab infidelib. ſecernit. Ibid. cap. 4. Itẽ: Habemus in Chriſto redẽptionẽ & remiſsionẽ, quæ in baptiſmo cõſecuti ſumus, deſtructa poteſtate diaboli, & reſtituta libertate noſtri arbitrij. In 1 cap. ad Coloſs. Itẽ: In Chriſto per ſpẽ ſimiliter habemus redemptionẽ: id eſt, liberationẽ ab his miſerijs & afflictionibus, quas nunc patimur. & per rei exhibitionem habemus iam in illo peccatorum remiſsionem: quia & ſemel in baptiſmo per effuſionem ſui ſanguinis deleuit peccata noſtra: & quotidie ſi peccamus, non indigemus alijs hoſtijs. Vnde patet, quia legales hoſtiæ non amplius offerendæ ſunt, quia nullam iam omnino utilitatem præſtant. Ibidem. Item: Reatu per baptiſmũ deleto, nec conſcientia noſtra iam timet, nec diabolus quod obijciat habet. Ibidem, capite ſecundo. Item: Malè tenet baptiſma, qui non credit omnia in eo peccata ablui, niſi ſuperadditis carnalibus obſeruantijs. In ſextum caput ad Hebręos. Item: Omnia peccata delentur in baptiſmo, tam interiora quàm exteriora. Quia ergo per baptiſmũ facti ſumus à peccato liberi, & reſtaurata eſt nobis libertas arbitrij, & gratia Dei data, & nullam habemus excuſationem, accedamus (ut dictum eſt) ad eum, qui tot beneficia nobis largitus eſt, & uero corde diligamus, atque fidem integram illi ſeruemus, & fide plena eum credamus: & quod corde credimus, ore confiteamur. In decimum caput ad Hebræos.

De infantum baptiſmo, inquit Anshelmus: Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.) Propter humilẽ fidelemq; ſermonẽ, filiam

deſeruit

deſsruit dæmonium. ubi datur exemplum catechizandi & baptizandi infantes: quia pei fidem ſcilicet, & confeſsionem parẽtum in baptiſmo, liberátur à diabolo paruuli, qui necdum per ſe capere, uel aliquid boni uel mali poſſunt facete. in 15 cap. Matth. Item: Nec paruuli de quibuslibet ſanctis iuſtiſque procreati, otiginalis peccati reatu abſoluuntur, niſi in Chriſto fuerint baptizati. In 7 cap. 1 ad Cor. Item: In infantibus qoi baptiſmari moriuntur, antequam ſuo poſſint uti libero atbitrio, non apparet concordia quam quærimua: quoniam in illis ſols gratia operatur ſalutem ſine illorum libero arbitrio. Nam hoc quoq; gratia eſt: quia datur alijs uoluntas, ut illis ſua fide ſubueniant. In lib. de eon. grat. & lib. atbit.

De baptiſmo Chriſti, ſcribit Anshelmus: Nihil aliud intelligimus baptiſmum Chriſti, niſi mortis Chtiſti ſimilitudinem: nihil aliud autem mortem Chtiſti crucifixi, niſi remiſsionis peccati ſimilitudinem: ut quemadmodum in illo mors uera facta eſt, ſic in nobis uera remiſsio peccatorũ: & quemadmodum in illo ueta reſurrectio eſt, ita in nobis nera iuſtificatio. Et ſic hinc oſtendimnr mottui eſſe peccato, quia in morte Chtiſti baptizati ſumus: profectò & paruuli qui baptizantur in Chriſto, peccato moriuntur, quia in morte ipſius baptizátur. Nullo enim excepto dictum eſt: quia quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in motte ipſius baptizati ſumus. Et ideo dictum eſt, nt probaretor nos mortuos eſſe peccato. cui autem peccato paruuli renaſcendo moriuntur, niſi quod naſcendo traxerunt? in 6 cap. ad Rom.

De circũciſione ſpirituali, ait Anshelmus: Circumciſio prodeſt. Non alia intelligitur eſſe uera circumciſio, quàm animæ purgatio, & uitiorum abiectio. Et idcirco prodeſt catnis citcumciſio, ſi & mens pet obſeruantiam mortalium præceptorum legis circumciſa ſit. Signum prodeſt, ſi res adſit. Cęterùm ſignum ſine re ſuperfluum erit. In ſecundum caput ad Romanos.

Cur euangelizare maius, quàm baptizare, Anshelmus declarat: Maius eſt euangelizare, quàm baptizare: quia non omnia qui baptizat, idoneus eſt euangelizare. Quis igitur & minores poſſunt baptizare, qui ſapientiam & uirtutem prædicandi non habent: ideo non baptizare miſſus ſum, ne retardaret à prædicatione, ſed Euangelij ſemina ſpargerem. Quo dicto illi humiliantur, quibus Corinthij multum dabant, eo quòd ab illis baptizati fuerant, dum innoteſcit non magnum eſſe baptizare. in primum caput prioris ad Corinthios.

DE CLAVIBVS.

Anshelmus inquit: Claues regni cœlorum, ipſam diſcernendi ſententiam & potentiam nominat: potentiam, qua liget uel ſoluat: diſcretionem, qna dignos uel indignos diſcetnat. Qui enim aliquid indignè ſoluit uel ligat, ut ait Gregorius, à propria poteſtate ſe priuat. Si ſcientiam diſcernendi haber, nec tamen potenriam ſuſcepit ligandi atque ſoluendi, neminem ligat neq; ſoluit. Si autem poteſtatem accepit, nec tamen bene diſcernit, ſi quem ligat uel ſoluit, quamuia in conſpectu hominum, tamen in conſpectu Dei qui ligatut, immeritò uel ſoluitur uel ligatur, nec ſolutus hsbetur. in 16 caput Matthæi.

Vnde ſint. Anshelmus: Poſt reſurrectionem legimus, quia inſufflauit Dominus in diſcipulos ſuos, & ait illia: Accipite Spiritom ſanctum. Quid ſibi uult iſta inſufflatio? Scimus enim, quia flatus ille qui de ore eius tunc proceſsit, non erat Spiritus ſanctus. Non ergo credimus illam inſufflationem ſine aliquo myſterio factam eſſe. Quid igitur rectius hic intelligi poteſt, aut apertius, quàm hoc illum ideo feciſſe, ut intelligeremus Spiritum ſanctũ de illo procedere? Ac ſi diceret: Sicut uideris hunc flatum, per quem uobis Spiritum ſanctum, ſicut ſenſibilibus inſenſibilia ſignificari queunt, ſignifico, de intimo corporis mei, & de perſona mea procedere: ita ſcitote, Spiritum ſanctũ, quem uobis per hunc flatum ſignifico, de ſecreto Deitatis meæ, & de mea perſona procedere. De proceſſ. ſanct.

Erga quos clauibus utendum. Anſhelmus: Notandum eſt, quòd dicit ſuper terram. non enim data eſt hominibus poteſtas ligandi uel ſoluendi mortuos, ſed uiuos. Mortuos enim ſoluendi uel ligandi poteſtas Deo reſeruata eſt. in decimumſextum capuc Matthæi.

Quis abſoluat. Anshelmus: Perueniendum eſt ad ſacerdotes, & ab eis quęrenda ſolutio: ut qui iam coram Deo ſunt mundati, ſacerdotum iudicio etiam hominibus oſtendantur mundi. in Euang. enarrat.

De excõmunicatione inquit Anshelmus: Si autẽ pecccauerit in te frater.) Quaſi dicat: Noli contemnere puſillum: ſed ſi peccauerit in te, faciẽdo tibi iniuriã, labora adeò de ſalute illius, quod prius corripias per te, poſtea per alios: deinde per totã Eccleſiam: deniq; per excommunicationem, non tam cupidus uindictæ, quàm correctionis fraternæ. Quidam uolũt hoc intelligere de omni peccato, non tantùm de iniuria. & dicitur ita: Si peccauerit frater tuus in te, id eſt publicè. Omne enim publicum peccatum, contra unumquemque dicitur fieri: quia publicè peccans,

peccás, proximum ſuũ corrumpit. Corrige priuatim, ne potius uidearis alieni criminis proditor quàm corrector. Si autem nec ſic corrigi uoluerit, uel dixerit non eſſe peccatum: adhibe alios tecum, ut coram multis erubeſcat, uel probent illud eſſe peccatum. Si autem nec ſic corrigi uoluerit, dic toti Eccleſiæ, ut maiorem erubeſcentiam pariatur. Poſt hæc omnia ſequitur excommunicatio, quæ tantum fieri debet per os Eccleſiæ: id eſt, per ſacerdotem. Sacerdote autem excommunicante, totum corpus Eccleſiæ operatur. In 18 cap. Matth. Item excommunicationem uocat, Eccleſiaſticam diſciplinam. in 5 cap. 1 ad Corinth.

DE COENA DOMINI.

VNde ſit. Algerus: Dignũ erat ut ipſe mediator Dei & hominum, finis legis, initium gratiæ, poſt eſum agni paſchalis, poſt completionẽ legis ueteris, nouo ſacramento, nouũ gratiæ teſtamentũ inſtrueret ad ueſperam, ut utrũq; hoc in fine mũdi ſe agere declararet. libro ſecundo, capite 1 de Euchar.

De materia cœnæ, ſic ſcribit Berno: Terra quæ in primo homine maledicta, ſpinas & tribulos germinauit, nunc cœleſti imbre perfuſa, ac bonorum operum fructu ſatiata, illum panem producit, qui de cœlo deſcendit, cuius guſtu reficimur: & uini poculo in myſterio ſanguinis Chriſti potamur, ut oleum diuinæ miſericordiæ, faciem interioris hominis exhilaret, & panis eiuſdem cor hominis confirmaret. In lib. de concord. officij, cap. 5. Item: Agni paſchalis carnes aſſas igni, nocte iubemur comedere: quia dum in huius mundi tenebris ſumus, neceſſe eſt ut carnes Redemptoris noſtri igni paſsionis aſſatas, cum debita reuerẽtia ſumamus. In Serm. de paſchate. Item: Patet profectò, quemadmodum nos ita oportet Dominici corporis & ſanguinis ſacramenta fideliter percipere, quatenus eidem Redemptori noſtro in azymis ſinceritatis & ueritatis ualemus placere. Sed quid per lactucas agreſtes, niſi quædã (ut ita dicã) dulcis amaritudo Dominicæ paſsionis? Quoties enim tãti myſterij participes efficimur, dignum ualdè eſt, ut peccatorum noſtrorum recordatione amaricati, illi nos in ara cordis mactemus, quem expenſis in cruce manibus pro nobis Deo patri oblatum nouimus: cuius memoria dulcis, ſemper recondi debet in arca cordis. Ibidem. Et: Dominus noſter Ieſus Chriſtus, eſt frumentum noſtrum: cuius quotidie, licet indigni, non ſolum pane, qui eſt uera eius caro, in ſacro altari paſcimur, uerumetiam ſanguine potamur. In Serm. de nati. S. Mar.

Algerus ait: Sciendum, quia licet prius myſticè uinum & aqua miſceatur: poſt conſecrationem tamen non niſi ſanguis bibitur, quia prius per aquam baptiſmatis renati, poſtmodum non ſolum corporales, ſed & conſanguinei Chriſto efficimur ſpiritualiter. lib. 1, cap. 19 de Euchar. Et: Notãdũ eſt, cùm diuina pagina corpus Dñi panẽ uocat, nõ ſubſtãtialiter, ſed myſticè & figuratè dici: uel qa ex eo cõficitur, eiuſq; nõnullas retinet qualitates: uel quoniã animã paſcit, eiq; uitæ æternæ miniſtrat ſubſtantiam: uel quoniã panis eſt angelorum. Solent enim Scripturæ quaslibet res uocare nominib. illarum rerum ex quib. fiunt: ut cum dicitur homini: Quid ſuperbit terra & cinis? cùm homo nõ ſit cinis, ſed ex cinere factus. Seu quæ putantur eſſe, & non ſunt: ut cum legitur Abraham uidiſſe tres uiros, cum eſſent angeli. Seu quib. ſimiles aliquo modo exiſtunt: ut cum Deus dicitur Leo propter fortitudinẽ. lib. 1, cap. 6 de Euchar. Et: Chriſtus cum potens ſit de lapidib. ſuſcitare filios Abrahæ, qui elementa bruta panis & uini in ſuam conuertit ſubſtantiam, multo magis fideles ſuos ſub tantæ ſpei imagine & uirtute in corporis ſui trãſfigurauit gloriam, non pro merito, ſed pro gratia dans gratiã. In Prolog. lib. 1 de Euch. Itẽ: Sicut Spiritus ſanctus in ſpecie colũbę, uel linguis igneis ſine unitate perſonæ apparuiſſe creditur: ſic Chriſtus in Sacramẽto panis & uini corporaliter cõfici, ſed nõ perſonaliter uniri aſtruatur. lib. 1, cap. 8 de Eucha. Itẽ: Videtur ſtultũ ſed ſtultis, Chriſtum in ſpecie panis & uini, brutæ ſcilicet rei prę ſentem nobis corporaliter fieri: tãtilla formula panis, tantã maieſtatẽ contineri. Sed quis in Deo reprehendere debeat, quod in ipſo pium, nobis autem eſt neceſſarium? Congruere quidem non uidetur eius dignitati, ut corruptibilis ſubſtantia panis, incorruptibile eius corpus fiat. Sed congruit noſtræ ſaluti, ut in tali ſacramento, pane angelorum nos reficiat: ſapientiſsimè quidem, ut occulto myſterio fides exerceatur ad meritum: fortiſsimè autem, ut mens tali cibo roborata, hoſte deuicto, fortius nitatur ad regnum: ſapientiſsimè inquam, & fortiſsimè, ut tanti ſui operis de re minima & maxima, nec comprehendi poſsit potentia, nec artificium. Super omnia enim eſt mirabile, exiſtentem ſubſtantiam panis, in eo exiſtentem carnis ſuæ conuertere: quod eſt, non uideri, quod uidetur, non eſſe: ipſamq; carnem cum ſit localis, præſentem in cœlo & in terra, uerè & ſubſtantialiter eſſe: & cùm uerè caro comeſta, & ſanguis eius bibitus fuerit in poculo, ipſum

Chriſtum

Chriſtum uiuum & integrum ſuo permanere in regno. Sed hæc rationi cæca, fidei ſunt manifeſta. Quòd ergo ex ſe Chriſtus tam mirabiliter, tam ſalubriter dignatus eſt pro nobis operari, non paruipendendum, ſed iugiter à nobis uenerandum eſt, & colendum: quia cum potens ſit de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ, qui elemẽta bruta panis & uini in ſuam conuertit ſubſtantiam: multò magis fideles ſuos ſub tantæ ſpei imagine & uirtute in corpore ſui transfigurabit gloriam, non pro merito, ſed pro gratia dans gratiam. in prologo libri primi de Euchariſtia. Et: Quis igitur dubitet de ueritate & corporis & ſanguinis Domini, quæ ſpiritualiter creditur, quicquid ſenſus corpori de ipſo uel forma, uel odore uel ſapore extrinſeco mentiantur? Non minus uerè erat Chriſtus, cùm Maria putaret hortulanum, quàm cum recognouit eum. libro 1, cap. 6. Et: Fide rudes, ſacramentum corporis Chriſti in ſacramento, ſignificans & ſignificatum in panis & uini forma, itemq́; in hominis forma, ſubſtantialiter & uerè unum eundemq́; Chriſtũ credant eſſe. Ibidem, cap. 18. Et: Quòd ſicut nec minus à malo, nec magis à bono ſacerdote conſecratur ueritas corporis Chriſti: ſic nec minus à malo, nec magis à quolibet bono ſumitur, quantum ad ſubſtantiam. lib. 1, cap. 21. Et: Dedit Eccleſiæ ſuæ ueritas ueritatem, Chriſtus corpus ſuũ & ſanguinem, ut quod uetus umbra non poterat, ipſe redemptionem remiſsionemq́; peccatorum, quam fecerat in cruce, faceret ſimiliter in altari quotidie: & quotidiano peccatorũ contagio, ſalubrius quotidiano ſubueniret remedio: denique ipſe qui futurus erat electis uita & præmium, in præſenti eſſet medicina & uiaticum. libro ſecundo, cap. 3. Item: Egregium & ſuper omnia excellẽs ſacramentum nobis prouidit Deus in ſacrificio ſuo, quo corporis & ſanguinis ſui ueritatem, panis & uini qualitatibus tectam abſcondit, digna cauſa: ne ſcilicet infidelibus pateat, & eorum blaſphemijs uileſcat: néue nos iudicent inhumanos & crudeles, utpote humani corporis comeſtores, & ſanguis bibitores. libro ſecundo, capite tertio. Et: Hoc quia ineffabile eſt, quomodo corpus Chriſti hîc fiat, & ibi maneat, ad intelligentiam ſpiritualem & fidem talia cogitantes reuocat: quia etſi ſciri non poteſt, credi poteſt: quia quod uidetur, non materiale corpus panis eſt, ſed ſpecies corporalis: quod autem intelligitur, Chriſtus eſt, qui omnia quæcunque uult, in cœlo & in terra poteſt. Sicq́; dum exteriorum ſenſuum teſtimonio non acquieſcit, nec interiore inquiſitione comprehendens, de ueritate tamen non titubat, fit per Dei gratiam; ut in tali ſuo agone fides noſtra exerceatur, exercendo augeatur, augendo perficiatur, perfecta coronetur. Ibidem. Item: Bene Chriſtus ſub Sacramento dedit nobis ſemetipſum, ut per hoc nobis & fidei meritum, & gratiæ ſuæ augeat beneficium, dum in terrena quadam, & prorſus ſtolida panis & uini forma, maieſtatem ſapientiæ uerbi Dei ſubſtantialiter comprehenſam, incomprehenſibilem credere & uenerari non erubeſcimus: quæ quantitate & qualitate ſua ita eius excellenciæ uidetur indigna, ut nullatenus etiam exiſtimari debeat, niſi quis ipſe eſt, qui omnia quæcunque uoluit fecit in cœlo & in terra, niſi quia etiam caro eius ipſa eſt, cui data eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra: ut poteſtate tali ſit in unitate perſonæ in cœlo & in terra, quandocunque, quomodocunque ſibi placuerit. Hac fide ipſum ſacramentum, quaſi diuinum quoddam adoramus, & rationabile alloquimur, & rogamus: Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miſerere nobis. quia non quod uidetur, ſed quod uerè eſt, Chriſtum ibi eſſe credimus. ibidem. Item: Sic in ſacramento corporis Chriſti, panis formam Chriſto non dicamus imperſonatam: ſed quamuis ipſa panis ſubſtantia mirificè in corpus Chriſti conuerſa ſit, panis tamen forma in ſacramento remanens, manſura perpetualiter in Chriſti corpore non putetur, ſed ſicut cætera ſacramenta poſt hanc uitam omnino deſiſtere credatur, ne de impanatione aliqua hæreſis oriatur. lib. 2, cap. 8. Et: Cùm ergo conſtet, quia ſeipſum moriturus immortalem, inuiſibilis inuiſibilem in ſacramento dederit: conſtat, quia illud corpus ſuum, quale nos modò ſumimus, tale fuit, unum idemque omnino in ſubſtantia & tunc & nunc: ſed tunc tamen differens mortalitate & immortalitate, in hominis & ſacramenti forma: nunc hominis tantùm & ſacramenti forma. Ibidem, cap. 9.

Non ſolũ ſpiritualiter et corporaliter nos comedere corpus, & bibere ſanguinem Chriſti, docet Algerus lib. 1, cap. 12, dicens: Non futurum prædico, non abſens aliquid denuncio: ſed hoc quod præſentialiter do, eſt corpus meum: non figuratum, ſed uerum, ipſum quod pro nobis tradetur. Hic eſt ſanguis idẽ ipſe, qui prò uobis effundetur: addens etiam propriè proprium ſuæ carnis & ſanguinis effectum, ſcilicet remiſsionem peccatorum. Cum enim ſolius Dei ſit remittere peccata, cui ſoli peccatorum debetur remiſsio: cuius ſanguis, niſi ipſius Dei, poſſet remiſsionem peccatorum operari?

Petrus Damianus ait: Chriſti corpus & ſanguinẽ, ore carnis crebriùs ſuſcipe. Terretur enim aduerſarius, cum Chriſtiani labia, Chriſti uidit cruore rubentia. In Epiſt. ad Blancã.

Lanfran.

Lanfrancus inquit: Cùm diuina pagina corpus Domini panem uocat, ſacrata ac myſtica locutione id agit: ſeu quia animam incomprehenſibilem paſceudo ſariat, eique æternæ uitæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: uel quod corpus eſt filij Dei: ſeu aliquo alio modo, qui à doctoribus comprehendi poteſt, à nobis nõ poteſt. Item: Nos in ſpecie panis & uini, quam uidemus, res inuiſibiles, id eſt Chriſti carnem & ſanguinem honoramus. Nec ſimiliter pendimus has duas ſpecies, ex quibus cõſecratur Dominicum corpus: quemadmodum ante conſecrationem pendebamus, cum fideliter fateamur, ante cõſecrationem eſſe panem uinumque: id eſt, eas res quas natura formauit: inter ſacrandum uerò conuerti in Chriſti carnem & ſanguinem, quas utraſque res benedictio cõſecrauit. Item: Sacramentũ corporis Chriſti, quantum ad id ſpectat quòd in cruce immolatus eſt ipſe Chriſtus Dominus, caro eius eſt, quam forma panis opertam in Sacramento accipimus: & ſanguis eius, quem ſub uini ſpecie ac ſapore potamus. Caro uidelicet carnis, & ſanguis ſacramentum eſt ſanguinis. Carne & ſanguine utroque inuiſibili, intelligibili, ſpiritali, ſignificatur redemptoris corpus uiſibile, palpabile, manifeſtè plenum gratia omnium uirtutum, & diuina maieſtate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi ſalutem diuiditur, alterum uerò effuſum de calice, ab ore fidelium ſumitur, mors eius in cruce, & ſanguis eius de latere emanatio figuratur. Caro ergo & ſanguis, quibus ad impetrandam pro peccatis noſtris Dei miſericodiam quotidie alimur, Chriſti corpus ac ſanguis uocantur: non ſolum quia eſſentialiter idẽ ſunt, qualitatibus plurimum diſcrepantes: uerùm etiam eo locutionis modo, quo res ſignificans, ſignificatæ rei ſolet uocabulo nuncupari.

Anshelmus ait: Manducate quod tribuo, quia hoc eſt corpus meum. Senſibus quidem exteriorib. uidetur eſſe panis, ſed ſenſibus cognoſcite mentis, quia hoc eſt corpus meum, non aliud: ſed iſtud idem ſubſtantialiter quod pro uobis redimendis tradetur ad mortẽ, & crucifigetur. Hoc, quod dixi, facite: id eſt, corpus meum accipite & manducate per ſucceſsionem temporis, uſque ad finem ſeculi, in meam commemorationem: id eſt, in memoriam paſsionis meæ, ut pertractetis & conſideretis, quàm dignam & ſanctam & humanæ ſalutis efficacem medicinam accipietis, quatenus ex conſideratione tantę ſanctitatis cum maiori ueneratione ſacrá euchariſtiá percipiatis, & imitari paſsionem meam deſideretis: ut ſi opus fuerit pro ſalute fratrum mori, parati ſitis. Accipientes enim corpus meum, memores mei eſſe debetis, ut diligenter recogitetis quis ego ſim, & quæ inter homines conuerſans operatus ſim, uel quæ pertulerim, ut ſicut præceſsi ſequamini. Vel, uos ſacerdotes hoc facite: id eſt, ex pane corpus meum, per myſtica uerba conſecrate, in memoriam paſsionis meæ: ut recogitetis eam, dum ſacrificium iſtud obtuleritis. In undecimum caput 1 ad Corinthios. Et: Quemadmodum Melchiſedech Abrahę panem & uinum ſacratum dedit: ita & Ieſus diſcipulis ſuis, in ijſdem ſpecibus corpus & ſanguinem ſuum dedit. In ſeptimum caput ad Hebræos. Item: Caro Chriſti, quam ex altari ſumimus, idcirco uelamen appellatur, quoniam ſenſibus noſtrís in ſacramento uelatur. Nam ſenſus noſtri aliud renunciant, & aliud fides. Viſus enim perſuadet nobis eſſe ſolummodo panem, ſecundum panis ſpeciem: fides autem inſinuat, eſſe carnem uiuam & uiuificatricem: guſtus panem in ſapore, auditus etiam illud in fractione: fides uerò integrum agnũ à fidelibus ſumi, ſine aliqua ipſius læſione. In 10 cap. ad Heb. Item: Qui uult corpus & ſanguinem Chriſti accipere, debet ad locum paſsionis eius accedere, ut honores & opes tabernaculi relinquẽs, improperia & paupertatem pro nomine eius ferre non reſpuat: & de caſtris & de urbe exiens, ad crucem ueniat: id eſt, peruerſos mores multitudinis eorũ qui latam uiam ſeculi tenent, deſerens, anguſtam uiam quæ ducit ad uitam, arripiat. cap. 13 eiuſd. epiſt.

Quomodo in pane Chriſtus. Algerus: Quòd Chriſtus in pane ſacramẽtali, non ita pſonaliter ſit impanatus, ut in carne incarnatus, probat teſtimonijs Auguſtini lib. 1, cap. 6 de Euch. Item: Corpus Domini panis uocatur, uel quia ex pane conficitur: uel quia intuentium oculis, cùm ſit caro, panis uidetur: uel ea ſimilitudine, quia ſicut panis materialis carnem, ſic ipſe ſpiritualis alit mentem. In eodem loco.

De duabus cœnæ partibus, ait Algerus: Ideo corpus & ſanguis diuiſim in ſacramẽto uidentur, ut quia Chriſtus ꝑ nobis mortuus eſt, nos qui corpore & anima perieramus, corpus per corpus, & animã per animam redimẽs, corpus & animam ſuam pro noſtra redemptione in morte diuiſa fuiſſe ſignetur, dum corpus eius in ſepulchro iacuit, anima uerò ad liberandas ſanctorum animas ad inferna deſcẽdit. libro ſecundo, capite octauo.

Cur uiſibile. Algerus: Cur uiſibile Sacramentũ inuiſibile Deo ſit? Reſpondeo: In Sacrificio uiſibili, præſentiam inuiſibilis corporis ſui exhiberi nobis uoluit: ut ſic nobis no-

bis noſtram magis exercitaret memoriam, ad recolendam tantæ ſuæ pietatis gloriam. lib. 2, cap. 2.

Figuram reprehendit Algerus: Alij panem & uinum non mutatum, ſed ſolum ſacramentum, ſicut aquam baptiſmatis, uel oleum chriſmatis corpus Chriſti non uerè, ſed figuratè dicunt uocari. In Prolog. lib. 1 de Euch. Item ponit hanc obiectionem. Illud in altari, quod tu aſſeris uerum corpus Chriſti, in ſacris Literis appellatur ſpecies, ſimilitudo, figura, ſignum, myſterium, ſacramentum. Hæc autem uocabula non ad aliquid ſunt. Nulla uerò quæ ad aliquid ſunt, poſſunt eſſe id, quod ſunt ea ad quæ referuntur. Non eſt igitur ſacramentum corpus Chriſti. Reſpon. His uocabulis in nullo præiudicatur fidei, qua credimus: & ueritati, quam timemus. Vt enim ſuperiùs dictum eſt, quantum ad uiſibile ſacramẽtum, ſpecies & ſimilitudo illarum rerum ſunt nomina, quæ antè fuerunt, panis ſcilicet & uini, nõ corporis Chriſti. Corpus uerò & ſanguis Chriſti uocantur nuncupatiuè, eo locutionis modo, quo res ſignificans, ſolet rei ſignificatę uocabulo nũcupari. lib. 7, cap. 17 de Euchar.

Quomodo accipienda cœna ſit, Lanfrancus docet: Apoſtolica doctrina in tota mundi latitudine prædicãdum inſtituit, carnem ſcilicet & ſanguinem Dñi noſtri Ieſu Chriſti, & ore & corpore, & ore cordis, hoc eſt corporaliter & ſpiritualiter manducari & bibi. Corporali ſiquidem ore corporaliter manducamus & bibimus, quoties de altari Dominico, ipſum Dominicum corpus per ſacerdotis manus accipimus. Spirituali uerò ore cordis ſpiritualiter comeditur & hauritur, quando ſuaniter & utiliter, ſicut beatus Auguſtinus dicit, in memoria reconditur, quòd unigenitus Dei filius pro ſalute mundi carnem accepit, in cruce pependit, reſurrexit, apparuit, aſcendit, uẽturus in die iudicij, dignas ſingulis mercedes rependere pro ſuis operibus. Quæ comeſtio tunc eſt utilis pauperibus Chriſti, ſi ad tanti diuitis tam magnam menſam ſedentes, ſic edunt ut ſaturentur, ſic recolunt ut imitẽtur, parati ſemper mori pro Chriſto, mortificantes iugiter membra ſua quæ ſunt ſuper terram, & crucifigentes carnem ſuam cum uitijs & concupiſcentijs. In Orthodox. de ſac. euchar.

Anshelmus inquit: Sed & hodie, & in ſempiternum uæ homini illi, qui ad menſam Domini malignus accedit: qui præcordijs aliquo ſcelere imbutus, pollutis ſacroſanctis myſterijs participari non metuit. In 26 cap. Matth.

De duabus corporis comeſtionibus, Algerus: Duę ſunt comeſtiones corporis Chriſti in Eccleſia: una corporalis, altera ſpiritualis: his ad ſalutem, illis ad iudicium: ſpiritualis autem, tantùm bonis. cap. 20, lib. 1.

Cur fides tantopere exigatur in cœna, docet Algerus lib. 2, cap. 4, inquiens: Vtrique rei media uera fides uidetur neceſſaria. Adæ, ut crederet mortem eſſe in pomo, & ita uitaret: nobis, ut in ſacramento Chriſti uitam credamus, & ita eam aſſequamur. Vtriq; enim ex ſe contrarium uiſui effectum parit: illud, dum uidetur cibus uoluptatis, & uitæ mortem inferens: iſtud, dum uidetur cibus mortalitatis, uitam æternam exhibens. Sicut igitur à Petro, poſt trinam negationem trina confeſsio repetita eſt: ſic ab homine, ut ſaluari poſsit, pro perfida fide qua perijt, uera fides exigenda eſt: quia tãtum ſacramẽtum nec ſine fide poteſt intelligi, nec nos etiam per illud ſine fide ſaluari.

Qui debeant accedere. Anshelmus: Sicut populus Iſrael ante tranſitum maris, nõ potuit manna comedere: ſic nemo ualet ante baptiſmum, corpus redemptoris accipere. In 10 cap. 1 ad Corinth.

Quòd ſit communis omnibus. Anshelmus docet: Cœna Dominica communis debet eſſe omnib. Chriſtianis, ſicut Chriſtus cum ſuis diſcipulis communiter cœnauit. In 11 cap. 1 ad Cor.

Apud quos fructificet, Anshelmus: Communia fuerunt omnibus illis ſacramenta, ſed non cõmunis gratia: ita & nunc baptiſmus nobis omnib. cõmunis eſt, ſed non uirtus baptiſmi. Cõmune nobis eſt ſacramentum corporis & ſanguinis Domini, ſed non communis uirtus ſacramenti. Non ergo ſolis ſacramentis confidamus, quia his ſolis ad regnum cœleſte non peruenimus, ſi bona opa neglexerimus: aut ſi Saluatorẽ more ueterum offendere nõ timuerimus. In 10 cap. 1 ad Corinth.

De indignis, Algerus ait: Omnino credamus, bonos uerè corpus Chriſti ſumere: malos autem uerè quidem, quantũ ad ſubſtantiam: & non uerè, quantum ad effectus gratiam. lib. 1, cap. 21.

Lanfrancus ait: Eſt quidem etiam peccatoribus & indignè ſumentibus, uera Chriſti caro, uerus ſanguis: ſed eſſentia, non ſalubri efficiẽtia. Huius rei teſtis eſt beatus Auguſtinus in quinto libro de baptiſmo dicẽs: Sicut enim Iudas, cui buccellã tradidit Dominus, non malum accipiendo, ſed malè accipiendo locum in ſe diabolo præbuit: ſic indignè quiſq; ſumens Dominicum ſacramentum, non efficit ut, quia ipſe eſt malus, malum ſit: aut quia nõ ad ſalutem accepit,

nihil acceperit. Corpus enim Domini, & ſanguis Domini, nihilominus erat etiã illis, quibus dicebat Apoſtolus: Qui manducat & bibit indignè, iudiciũ ſibi mãducat & bibit. De ſacram. Euch. Anshel. in 1 Cor. 11 de uerbo ad uerbum idem teſtimonium ponit.

Cœnæ ſacræ uim & efficaciã, nõ pẽdere à perſona. Berno: Quid aliud eſſe poſsit in ſacramentis diuinis, quod non ſit presbyteris commune cũ epiſcopis: præcipuè cum id quod excellentiſsimum eſt in omnibus ſacramentis, ſanctum uidelicet corpus & ſanguis Domini, quotidie ſicut epiſcopi, ita & conſecrent presbyteri: nec ſanctius ſit illorum, quàm noſtrorum. In libro de concord. officio.

De fine ſacræ Cœnæ, inquit Algerus: Non eſt ſine magno gratię priuilegio, quòd Deus etiam corporaliter humani corporis & cordis uti dignatur diuerſorio: nec tantum ad hoſpitandum, ut in templo ſuo, ſed ad incorporandum ſibi, ut membrũ capiti ſuo. Quid enim ad ſalutem nobis deerit, cũ ille qui ſalus eſt omnium, nobis unitus fuerit? lib. 1, cap. 22. Et: Sicut Deus cum omnia poſſet, non in nobis ipſis, ſed in exterioribus alimonijs temporalem uitam noſtrã retineri uoluit, ne nobis debere uideremur, quod ſumus: ſed ei potius à quo ſunt illa munera, unde uiuimus ſic etiam uiſibili ſuo ſacramento, quo uitæ æternæ pignus accepimus, admoneri nos uoluit eius gratiæ eſſe referendum, quòd ab ipſo uitam æternam accepimus, quam in nobis non habemus, imò per nos perdidimus. lib. 2, cap. 2. Et: Chriſtus ideo ſe uniuit nobis in ſacramento, ut quod nobis eſt impoſsibile, poſsibile fiat in ipſo. Vnde etiam, ne quod dabat, inane uideretur & friuolum, nec ante nec poſt, ſed ipſa paſsionis & tranſitus ſui hora, ſacramentum corporis ſui dedit, & ſanguinis: ut unde dabat exemplum, daret etiam myſterij exordium, quatenus memoriæ noſtræ arctius paſsionis ſuæ characterem imprimeret, ſpei noſtræ certius tranſitus ſui & noſtri uiaticum delegerat: cum illud ſicut primus primum, ſic in extremo corporalis uitæ ſuæ, ſub noui Teſtamenti aſsignatione daret extremum. Teſtamento enim ſanguinis ſui, data redemptione & peccatorum remiſsione, pactum quod habemus à morte deleuit, uitæ æternę fœdus nobiſcum pepigit, & tãti ſacramentum teſtamenti ad conferẽdam ſibi ſanctam Eccleſiam in commune omnibus reliquit, ut unde habemus guſtum in uia, ſatietatẽ quæramus in patria, & ipſum per ipſum inueniamus, cùm in manifeſta ſua apparuit gloria. Cum enim corpus Chriſti ſumpſerimus, & corpus eius facti fuerimus, tranſibit ipſe in nobis ad patrem, tranſibimus & nos in illo: ut cum illo tanti tranſitus labore unum facti, unum ſemper ſimus in peruentionis gaudio. lib. 1, cap. 22. Item: Per acceptionem huius ſacramenti, Chriſto perfectè uniri & incorporari debemus, & in hac uita conformitate innocẽtiæ, quantũ poſſumus: & poſt hanc uitã ſimili beatitudine, quantum digni fuerimus. lib. 2, cap. 3. Et: Ideo Saluator hoc tradidit ſacramentum, ut per hoc ſemper commoneamur, quia pro nobis mortuus eſt. Nam & ideo, cum accipimus, à ſacerdotibus cõmonemur, qa corpus & ſanguis Chriſti eſt, ut non ſimus ingrati tantis eius beneficijs. libro primo, capite octauo. Et: Quamuis corpus Chriſti & ſanguis, ſpiritualis cib. & potus ſit, & ſpiritualiter ſumi iubeatur: nõ tamen ita per omnia accipiendum eſt ſpiritualiter, ut tantum animæ, nõ corpori noſtro ſalutem æternam operetur. Ait enim Auguſtinus in 1 epiſt. ad Cor. calicem myſticum ad tuitionem animę & corporis percipimus. Caro Saluatoris pro ſalute corporis, ſanguis uerò pro anima noſtra effuſus eſt, ut totum hominem ſaluum faceret. lib. 1, cap. 11. Et: Cum ſolius Dei ſit remittere peccata, cui ſoli peccatorum debetur remiſsio: cuius ſanguis, niſi ipſius Dei, poteſt remiſsionem peccatorum operari? lib. 1, cap. 12.

Item: Sciens Ieſus uel peccata hominum impedire, uel merita nõ ſufficere ad uitam, ſacramentorum ſuorum exhibuit gratiam, ut Eccleſia quo minus habet in meritis, diuinis credens ſuppleri ſacramentis: quanto in ſua imperfectione eſſet humilior, tanto in ſuperabundantia beneficiorum eius fieret perfectior. lib. 3, cap. 2. Et: Quia panis & uinum homini incorporatum, uita eſt tẽporalis: ideo Chriſtus hoc ſacramento nobis tanquam caput membris incorporatus, fit uita fidelibus. lib. 3, cap. 4 de Euchar.

Lanfrancus ait: Sacramenta illarum rerum, quarum ſacramenta ſunt, ſemper ſimilitudinem gerunt, ſicut in ſacramento cœnæ, dum frangitur hoſtia, dum ſanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quàm Dominici corporis in cruce immolatio, eiusq; ſanguinis de latere effuſio deſignatur: alioquin ſacramentum non eſſet: ſi tamen ſacramẽti nomen eo intelligatur modo, quo nunc intelligimus, & intelligi à lectoribus ſeu auditoribus æſtimamus. Dicitur namq; ſacramentum etiam iuſiurandum, non quòd rei cuiuſpiam ſimilitudinem habeat, ſed quia ſupra res ſacras alicuius rei confirmatio uel abnegatio fiat, &c. Dicitur quoque ſacramentum, alicuius rei ſacratio. De ſacramento Euchar.

Anshel-

Anshelmus inquit: Participatio calicis & panis Dominici facit, ut anima noſtra & corpus tandem conformetur animæ & corpori Chriſti, ſecundum receptionem eiuſdē beatitudinis. Tunc autem hoc erit, ſi quod in ſacramento uiſibiliter ſumitur, in ipſa ueritate ſpiritualiter manducetur, ſpiritualiter bibatur. Sicut enim, ut ſit ſpecies uiſibilis panis, multa grana in unum conſpergun tur, tanquam illud fiat quod de fidelib. ait Scriptura: Erat illis cor unum, & anima una. & ſicut in confectione uini, liquor granorum multorum in unitatem cōfunditur, ita Dominus Ieſus nos ad ſe pertinere, per unitatem charitatis ſignificauit, ac myſterium pacis ac unitatis noſtræ in ſua menſa conſecrauit: & ideo quod accipit myſterium unitatis, & non tenet uinculum pacis, non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe panis quem frangimus, eſt participatio corporis Dominici: quia ipſe panis quem multis diuidimus, eſt uerum corpus Domini: & qui de illo accipiunt, de corpore Domini accipiunt, atq; fiunt etiam ipſi quod accipiunt. In 10 cap. 1 ad Corinth. Item: Quòd quiſq; ſuam partē ex hoc pane percipit, ſignificat, quia unuſquiſq; iuxta menſuram ſuam particeps fit huius gratiæ. Sicut autem unus panis Dominici ſacramēti, unum corpus Chriſti efficit in Eccleſia: ſic panis idololatriæ, dæmonum participatio eſt. Et ſicut omnes qui de uno pane ac de uno calice Domini ſumimus, unum corpus efficimur: ita, ſi cum idololatris de ſacrificio eorum comedimus & bibimus, unū profectò cum illis corpus efficimur. Qui enim comedit idolothytum, unum cum dæmone fit: ſicut qui comedit corpus Chriſti, fit unum cum Chriſto. In 10 cap. 1 ad Cor. Et: Sicut Iudæi participes fiebant altaris, per eſum hoſtiarum: ſic nos efficimur participes Chriſti, per eſum carnis eius. Quoniam uera carnis ſubſtantia, quæ in Chriſto eſt, in nos tranſit: quemadmodū ſacrificium illud idem quod erat in altari, tranſibat in eos qui comedebant de illo. Similiter &, qui idolothyta ſacrificia manducant, fiunt ſocij dæmoniorum: quomodo carnalis Iſrael ſocius erat altaris in templo, qui de ſacrificio manducabat. Ibid. Item: Ad nutritionem corporis & animæ noſtræ, ſacramenta eius percipimus: quia caro eius pro ſalute noſtri corporis eſt oblata: ſanguis uerò pro anima noſtra effuſus eſt, ut utraque noſtri ſubſtantia hæreditatem uitæ perennis accipere poſſet. In undecimum caput prior. ad Corinth.

Iuo inquit: Corpus & ſanguis Domini, ſunt noſtræ recōciliatiōis ſacramēta, & uulnerum noſtrorum medicamenta, ad edendum, bibendum, in ſui commemorationem faciendum diſcipulis commendata. Epiſt. 43.

De typo cœnæ. Anshelmus: Eandem eſcam corporis Chriſti, quam nos in pane manducamus, patres noſtri manducauerunt in manna: et eundem potum ſanguinis Chriſti, quem nos ex calice bibimus, ipſi biberunt ex petra, & ideo ſpiritualē manducauerunt eandem quam & nos, corporalem uerò alteram: quia uiſibilem eſcam ſpiritualiter intellexerunt, ſpiritualiter eſurierunt, ſpiritualiter guſtarunt, ut ſpiritualiter ſatiarentur. Nam & nos accepimus uiſibilem cibum, ſed aliud ſacramentum, aliud uirtus ſacramenti: ſimiliter potum ſpiritualem perceperunt, quem & nos, non corporalem alium. In 10 cap. 1 ad Cor. Item: Iudæi poſt maris tranſitum, poſt angelicum cibum, & ſpiritualē potum, quia grauiter Deum offenderunt, ad promiſſam hæreditatem non peruenerunt, ſed in deſerto perierunt. Sed hæc quæ de illis narrātur, facta ſunt tunc in figura noſtri, qui eramus futuri: quoniam in illis præfiguratum eſt, quòd nos, ſi poſt baptiſmum, ſi poſt Dominici corporis & ſanguinis cibum & potum, ſimiliter peccauerimus, ad cœleſtem patriam non perueniemus: ſed in hoc ſeculo malignè morientes, ad pœnas inferni ducemur, quas pœnæ illorum præſignabant. Caueamus igitur ſimiliter offendere, ne talia patiamur in ueritate, qualia illi pertulerunt in imagine. In decimū caput prioris ad Corinthios.

DE SACRIFICIIS.

DE Chriſti ſacrificio, inquit Algerus: Sciendum, quòd Deus ideo tam multa ſacrificia dedit in lege, ut nullum eorum ſufficiens eſſe oſtenderet, quia cætera eſſent ſuperflua. Si unum ſufficere poſſet, ut unum ſuum ſufficiens magis deſideraretur, & interim in eis, etſi modicum, ſentirent ſuffragium: in eorum tamen multitudine, maiori occuparentur exercitio, quò Deum diſcerent colere, & ab idolorum cultura recedere: & certiori tot figurarum inſtruerentur teſtimonio, quò futuram ueritatem non dubitarent ſperare. libro ſecundo, capite tertio de Euchar.

DE ECCLESIA.

BErno in ſermone de natiuitate Domini dicit, Eccleſiam & matrem & uirginem uocari. matrem, per prolis fœcunditatem: & uirginem, per fidei incorruptionem. Et: Quemadmodum primus homo mulierem de ſua carne creatam, nominis ſui participem fieri uoluit: ita dicendo, Et uocabitur uirgo, quia de uiro ſumpta eſt:

Sic, tu Mater ſanctiſsima, à ſecundo homine, ſponſo uidelicet tuo Chriſto Domino noſtro, dicaris ſponſa, & Chriſtiana, ut ab ipſo Saluatore ſalute doneris æterna. ibidem. Et: Hæc ſponſa in ſacro eloquio uarijs ſolet nominibus appellari. Vocatur amica, formoſa, columba, turtur, ſoror, regina, templum, domus, ciuitas, multaque id genus. In Sermone de dedicatione Eccleſ.

Quid ſit. Lanfrancus: Eccleſia Dei corpus eſt Chriſti. de ſac. Euchar.

Anshelmus ait: Cum autem ueniſſet domum.) Myſticè domus illa, in qua illuminati ſunt cæci, Eccleſia eſt: in qua per fidem, lumē uiſiōis Dei percipimus, quod per peccatū primi parētis amiſimus. Matth. cap. 9. Item: Eccleſia eſt ciuitas Dei, ex conuerſis peccatorib. ſanctificata. In Euang. enarrat.

Vnde ſit. Berno: Ne in decrepita conſtituta ætate ſeneſcendo deficeres: ille qui quondam de primi dormientis hominis latere coſtam perduxit, & in mulierem ædificauit, ipſe in cruce mortis acerbitate ſopitus, de ſacratiſsimo latere ſanguinem & aquam produxit, ut te præmortuam tanti myſterij dono uiuificaret, æternoq; coniunctionis fœdere mūdandō ſibi ſociaret. Hinc & Apoſtolus: Vt exhiberet, inquit, ſibi Eccleſiā non habētem maculā aut rugā: id eſt, duplicitatē in fide, nec maculam in operatione. In ſermone de natiuit. Dom.

Anshelmus inquit: Mundauit Chriſtus Eccleſiam, ut ipſe poſt diem iudicij, in æterna beatitudine exhibeat: id eſt, animo & corpore fulgentem, quia tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol, in regno patris eorum. Tunc plenè ac perfectè erit Eccleſia, non habens maculam peccati, uel rugam duplicitatis, aut aliquid huiuſmodi: quia tunc etiam erit uerè glorioſa. Non enim modò in tantis malis, in tantis ſcandalis, in tanta permiſtione hominum peſsimorum, in tantis opprobrijs impiorum dicenda eſt eſſe glorioſa: ſed tunc potius, quando à malis omnibus liberata, gaudebit perenniter in bonis cum Chriſto. Et tunc erit uerè ſancta & immaculata: quia ſic ſola ſanctitas in ea regnabit, ut omnis macula cuiuſcunq; peccati procul ſit ab ea. In 5 cap. ad Epheſ.

Vna eſt. Algerus: Sicut cibus & potus temporalem uitam, ſic unitas Eccleſiæ confert æternam. lib. 1, cap. 3. Item: In una domo agnus comedi, nec inde aliquid efferri præcipitur: quia cum extra Eccleſiam non ſit locus ſacrificij, quantiſcunque polleat moribus quis, non ritè datur uel ſumitur agnus, niſi à catholico, unitatem Eccleſiæ ſcilicet ſeruante, tam fide, ne ſit hæreticus, quàm obedientia, ne ſit ſchiſmaticus. lib. 1, cap. 22. Item: Sicut panis ex multis granis, & uinum ex multis acinis: ſic Eccleſia ex uarijs perſonis colligitur. lib. 2, cap. 5 de Euch.

Anshelmus ait: Sicut unus panis ex multis granis, & unum corpus ex multis membris cōponitur: ſic Eccleſia Chriſti, ex multis fidelib. charitate copulante connectitur. Vnus ergo panis ſumus. nam ieiunijs & exorciſmis cœpimus moli: deinde in baptiſmo conſperſi ſumus, & per acceptationem ſancti Spiritus ſumus decocti, & ita panis Dominicus effecti, ſi unum eſſe perſeuerauerimus. Nam ideo Dominus corpus & ſanguinem ſuum in eis rebus commēdauit, quæ ad unum aliquid rediguntur è multis: quemadmodum aliud in unum ex multis granis cōficitur, aliud in unum ex multis acinis confluit. Et ob hoc, communicatio corporis & ſanguinis Chriſti ſocietatem æternam ſanctorum deſignat & facit, ubi pax erit & unitas plena atq; perfecta. propter q̄ omnia, rectè dicimur omnes unus panis & unum corpus. In 10 cap. 1 ad Corinth.

Caput Eccleſiæ Chriſtus. Berno: Totius Eccleſiæ caput eſt Chriſtus, & eius membra ſunt omnes electi. unde unus ex uoce omnium electorum, gemebundus clamat ad Dominum: Quis mihi tribuat adiutorem, ut deſiderium meum omnipotens audiat? Quem quærit adiutorem ſuum, niſi unigenitum Dei filium, qui humanam naturam dum ſuſcepit, adiuuit? Ipſe quippe factus eſt homo, ut uiam redeundi panderet homini puro ad Deum, per hominem Deum. Ipſa natura hominis in primo parente uitiata & corrupta, audire meruit, Terra es, & in terram ibis: hodie in mediatore Dei & hominum ſupra cœlos eleuata, & ſuper angelos in cœleſti ſede eſt collocata. In Sermone de aſcenſione Domini.

Algerus inquit: Chriſtus ita uerè & perfectè communicauit nobis, ut uiſibiliter etiam corporis & ſanguinis mirifico ſacramento Eccleſiam ſibi uniens & comparans, tanta gratia inſigniret, ut ipſe caput eius, & ipſa eſſet corpus ſuum, non nominetenus tantùm, ſed in ueritate ſui corporis, uerè ſibi comparatum, ut in illo nullius gratiæ nobis eſſet diuortium, cum quo nos ſolidaret tam unicæ unitatis ſacramentū. lib. 1, cap. 3 de Euchar. Et: Chriſtus eſt caput corporis Eccleſiæ, non unitate perſonæ, ſed gratiæ. Ibidem.

Anshelmus ait: Vnius naturæ ſunt caput & corpus: Eccleſiæ caput, & homo ille cuius ſuſceptione Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Membra uerò cætera ſunt omnes ſancti, quibus perficitur & completur Eccleſia. In 1 cap. Coloſſ. Itē: Chriſtus eſt

ſtus eſt origo & concordia, & caput omnium iuſtorum, qui ſibi ſanctos ueteris & noui Teſtamenti hinc & inde facit adhærere. Omnes enim ab hoc fundamento conſurgunt, & à tanto principe ac medio bono, & communi omnium lumine, gubernantur. In 9 cap. Heb.

Eccleſia eſt mixtus cœtus. Anshelmus: Hæc autem uita quæ inter cœlum & infernum ſita eſt, ſicut in medio ſubſiſtit, ita utrarumque partium ciues communiter recipit: quos tamen ſancta Eccleſia nunc indiſertè ſuſcipit, poſtmodum in egreſsione diſcernit. in uiceſimūſecundū caput Matth. Item: In Chriſtianiſmo quidam in uirtutib. ſunt ualidi, plures uerò inualidi. In lib. Similitud. cap. 76. Item: Sicut corpus humanum ex carne & oſsibus conſtat, & caro eius ſuſtentatur ab oſsib. ſic Eccleſia de minus perfectis conſtat, & perfectiores exemplo ſuo & exhortatione ſuſtentat imperfectos. In 5 cap. ad Epheſ.

De fundamento Eccleſiæ, ait Algerus: Eccleſia, ipſius Chriſti ſanctorumq; teſtimonijs roborata conſiſtit: à quibus quo firmius ueram obtinet fidem, eo certius æternam aſſequitur ſalutem. Non enim, ut ait Apoſtolus, in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ uerbis, ſed per ſtulticiam prædicationis, placuit ſaluos facere credentes. In Prologo lib. 1 de Euchar.

Docet uerbum. Lanfrancus: Eccleſia ueram fidem prædicare non ceſſat. De Euchar. ſacramento.

Membra diuerſa. Anshelmus: Sicut membra corporis ſingula quæque proprios habent actus, & officijs ſuis unumquodque membrum deſeruit: nec tamen poſsibile eſt, ut nō conſenſu mutuo ſibi inuicem cedant: ſic in Eccleſia, quæ eſt corpus Chriſti, diuerſos ſinguli habemus actus. Verbi gratia: alius ſtudet ſapientiæ & uerbo doctrinæ, & eſt oculus: alius eſt deditus miniſterio fratrum, & curæ indigentium, & eſt manus huius corporis: alius eſt ſtudioſus auditor uerbi Dei, & eſt auris huius corporis: alius ad uiſendos decumbentes, & requirendos tribulatos, & erudiendos in neceſsitatibus poſitos, eſt impiger, & eſt pes eccleſiæ. In duodecimum caput Roman. Item: Sunt duo genera hominum in Eccleſia: actiui uidelicet, & contemplatiui. In decimumquartum Matthæi. Item: In Eccleſia iſte ordo eſt: alij præcedunt, alij ſequuntur: & qui præcedunt, exemplo ſe præbent ſequentibus: & qui ſequuntur, imitantur præcedentes. Sed & illi qui ſe exemplo præbent ſequentibus, ſequuntur ipſum Chriſtum. Nam quia omnes ſuperauerunt proficiendo, nec iam remanſit homo quem imitentur, ipſe Chriſtus eis remanet, quem uſque ad finem ſequantur. In 11 cap. 1 Corinth.

Eccleſiæ membra ſunt humilia. Anshelmus: Hoc proprium ſpecimen electorum eſſe ſolet, quod de ſe ſemper infrà, quàm ſint, ſentiunt. In 2 cap. ad Philip.

De autoritate Eccleſiæ, ait Lanfrancus: Autoritati totius Eccleſiæ ſanctæ, rectisq; ſanctarum Scripturarum expoſitionibus, eſt acquieſcendum. De ſacram. Euch.

De duratione Eccleſiæ, inquit Lanfrancus: Religio nominis Chriſtiani permanebit cum ſole, quamdiu ſol oritur & occidit: hoc eſt, quamdiu tempora iſta uoluuntur, non deerit Eccleſia, hoc eſt, Chriſti corpus in terris. De Sacram. Euch.

Anshelmus ait: Nullius diaboli tentationibus, nullisq; tyrannorum perſecutionib. fieri poterit, ut Chriſtiana religio non perduret uſq; ad mundi terminum. In Euang. enarrat.

Qui ſint ab Eccleſia reiecti, Bruno teſtatur: Meritò proiectos dicit peccatores, tanquam abortiuos à uulua Eccleſiæ, qui nulla doctrinæ confirmatione perfectè imbuti ſunt: ſed tanquam teneræ pecudis fatuata mollities, non ad lucem uitalem, ſed in perfidiæ tenebras probantur abiecti. Et rectè Eccleſia uterum habere dicitur, quæ nos ſacro baptiſmate genuit in perpetuam lucem. Errauerunt ab utero per contraria matri dogmata, ſicuti ſunt: falſa locuti ſunt, qui ab eius ſanctis doctrinis errauerunt. In Pſal. 47.

De gentium uocatione, ait Bemo: Ante redemptoris noſtri aduentum, gentilibus ob perfidiæ culpam reprobatis, ſola Iudæa ad unius Dei cultum eſt electa, teſte ipſa ueritate, quæ mulieri Cananeæ pro filiæ ſanitate deprecanti, reſpondit dicens: Non ſum miſſus, niſi ad oues quæ perierant domus Iſrael. poſtquā uerè, iuxta illud prophetæ uaticinium, ipſe in terris uiſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt, & mundum paſsionis ſuæ trophæo redemit, iam in cœlum aſcenſurus, diſcipulis ait: Ite, docete omnes gentes, baptizantes in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. ac ſi alijs uerbis diceret: Quia à patre egrediens, in agrum Iudaicæ plebis naſcendo ueni, totumque orbem proprij cruoris precio redemi, iamque peracta carnis diſpenſatione ad patrem redeo: uobis uicem meam in uillis omnium gentium commendo, quatenus per diuinæ maieſtatis præſentiam, meæ ueſtræque prædicationis inſtantiam, in eis uſque ad conſummationem ſeculi commorando, hoc circa eos compleam, quod antea uobis dicebam: Si exaltatus

fuero à terra, omnia traham ad meipſum. In Setm. de natiuit. Dom.

De differentia poteſtatia Eccleſiaſticæ & politicæ, inquit Petrus Damianua: Inter regnum & ſacerdotium, propria cuiuſque diſtinguuntur officia: ut & Rex armis utatur ſeculi, & ſacerdos accingatur gladio ſpiritus, quia eſt uerbũ Dei. De ſeculi namque principe Paulus dicit: Non ſine cauſa gladium geſtat. Dei enim, &c. Azarias rex, quia ſacerdotale uſurpat officium, lepra perfunditur. Et ſi ſacerdos arma corripit, quod urique laicorum eſt, quid meretur? Ad Vlric. Firm. epiſc. Item: Si pro fide, qua uniuerſalis uiuit Eccleſia, nuſquam ferrea corripi arma conceditur: quomodo pro terrenis ac tranſitorijs Eccleſiæ facultaribus, loricatæ acies in gladios debacchantur? porrò, ſi ſancti uiri, cum præualent, hæreticos idolorumque cultores nequaquam perimunt, ſed potius ab eis pro fide catholica perimi non refugiunt: quomodo pro rerum uilium detrimentis, fidelis fidelem gladijs impetat, quàm ſecum utique Chriſti redemptum ſanguine non ignorat? in eadem epiſtola. Item: Cauſas Eccleſiaſtici cuiuſque negotij, leges dirimant fori, uel ſacerdotalis edicta concilij: ne quod gerendum eſt in tribunalibus iudicum, uel ex ſententia prodire pontificum, in noſtrũ uertatur opprobrium, congreſsione bellorum. Ibidem.

Anshelmus ait: Nota, duos gladios eſſe in Eccleſia, alter materialis, alter ſpiritualis: ſed ſpiritualis non niſi uolentes, materialis uerò etiam cogit nolentes. In uiceſimũ ſextũ caput Matthęi.

Quomodo infidelib. ſe iungẽdum. Anshelmus: Si uos ad cœnam quis infidelium uocarit, non præcipio ut earis, ſed in ueſtra uoluntate pono. Tunc autem Chriſtianus ad cœnam infidelium ire debet, ſi aliquem fructum ibi habet: id eſt, ſi ſcit ſe illum lucrari, ſicut Chriſtus ideo cum peccatoribus edebat, ut eos ad pœnitentiam conuerteret. In 10 cap. 1 ad Corinth.

DE ANTICHRISTO.

VNde ſit. Anshelmus: Sicut Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi: ita diabolus erit in Antichriſto mundum ſeducẽs. Et ſicut Chriſtus ait, Pater in me manens, ipſe facit opera: ſic diabolus in Antichriſto manens, faciet omnia quę ille uidebitur facere. in 2 cap. 2 ad Theſſ.

Qualis ſit futurus Antichriſtus, Bruno declarat, inquiens: Exacerbabit Dominum peccator, hoc eſt ad iracundiam concitabit ſua ſupbia: quod ꝓpriè de Antichriſto datur intelligi, qui irritat uerum Dominum, quando ſe ſua fallacia non ſolum terrenum regem, ſed etiam rerum omnium Deum prædicabit. Sed hoc erit ei ad ruinam: ideo ut falſus deus, flammis dignia punietur. Non requiret Antichriſtus, ut ſua peccata crudelia dimittantur: quia in conſpectu ſuo non habet Deum. Pſalmo nono. Et: Antichriſtus irritat uerum Dominum, quando ſe ſua fallacia non modò terrenum regem, ſed etiam rerum omnium prædicabit Deum. Sed hoc ei erit ad ruinam, ideò ut ſalſus Deus flammis dignis punietur. Non requiret Deum Antichriſtus, ut ſua peccara crudelia dimittantur: quia in conſpectu ſuo non habet Deum. Ideo dicit Dauid: O quàm profunda cæcitas, Deum non habere ante oculos, &c. & ſubdit de Antichriſto, omnes ſemitas eius eſſe pollutas: hoc eſt, cogitationes, & facta ſordida. Neceſſe eſt enim ut ſint contaminata, quæ peſtiferi ducatu diaboli ſordidantur. Et auget ei interitum, quod dicitur tenere principatum inimicorum ſuorum: qua gloriatione ad ſcelera pronior erit, cum nullum ſibi obuiam ire cognouerit. Dicit Antichriſtua, Non mouebor: id eſt, nullam gentem relinquam intactam, & pergam de gẽte in gentem uindicandus. Actus uerò ſuos oſtẽdit uno uerbo, quando dicit, ſe ſine malo nihil eſſe facturũ. Nequitia prius duplici peruerſitate deſcribitur. In ore quippe habebit blaſphemiam & maledictionẽ, cum ſe filiũ Dei mẽtitur: amaritudinem, quando contradicẽtibus ſibi mortem indicit, & ad ſupplicia iubet peruenire: laborem, cum diuerſis cladibus affligit innoxios: dolorem, cum martyres facit, ſedet in inſidijs. Hos actua Antichriſti comparault Dauid conſuetudini latronum, qui ſe occultant, ut interficiant innocentes. Diuites ſeculi ditabit, ut eorum gloria alios decipiat. Inclinabit ſe tyrannis, cum animum ſuum remiſerit in aliquod ocium, ceſſando à tanta perſecutione, nimia acquiſirione perditorum ſatiatua. Poſt pœnas afflictionesq; iuſtorum, cadet nequiſſimus cum ſuis ſequacibus, de ſua præſumptione, quando illi ſuperuenerit repẽtinus interitus. Finem enim ſeculi infœlix neſcit, quoniam eum in ſua poteſtare Dominua conſtituit. In Pſal. 9. Irem: Talem intentionem habebit Antichriſtus, ut Chriſtianum nomen de orbe terrarum funditus deleatur, neſciens miſereri. Quia dũ ſanctoa Chriſti necare cupit, ſanctorum numerum aſsidua perſecutione complebit. Pſal. 81.

Erit perſecutor. Anshelmua: Quis uel perfectorum non rimebit, quando ſub Antichriſto immanis illa perſecutio ubiq; feruebit? Timens autem, incipiet aliquantulum mergi: quia propter horrorem atrocitatis

citatis ſuppliciorum, quæ ſanctis inſerentur, & propter admirationem fallaciũ ſignorum quæ per ſequaces Antichriſti ficut, aliquantulum in corde ſuo fluctoans, ab inferiori parte animæ ſentiet aliquid, quò, niſi Chriſti dextra leuauerit, facilè totus demergi poterit. In enat. Euang.

Diſceſsionẽ, ſic interpretatur Anshelmus: Niſi primùm uenerit diſceſsio, ut omnes gẽtes, quæ Romano Imperio ſubiacent, diſcedant ab eo. ſiue in multitudine Eccleſiarum diſcedat à principe Romano, aut multitudo hominũ diſcedant à fide. in 2 cap. 2 ad Theſſ.

Item: Tunc Romanus pontifex, qui tenet nunc Eccleſias, teneat illas, donec de medio fiat: id eſt, donec ab ipſa Romana Eccleſia, quæ nunc medium & cor Eccleſiarum, fiat iniquitas, ob quam ab ea multa diſcedant. Ibidem.

Vbi occidendus. Anshelmus: Occidetur Antichriſtus, ſicut è uolumine Danielis intelligimus, in monte Oliueti, in papilione ſolio ſuo: illo uidelicet loco, quo Dominus in cœlum aſcendit. in ſecundum caput poſterioris ad Theſſalonicenſes.

DE MINISTERIO VERBI.

DE appellatione Apoſtolorum ita ſcribit Berno: Apoſtoli atq; Euangeliſtę etiam pedes uocantur, quos Dominus à mundanæ actionis puluere lauando mundauit, ut pulchri & ſpecioſi, etiam calceati in præparationem Euangelicę pacis, in toto orbe diſcurrerent, & uerbo ac baptiſmatis ſacramento mundum ab errore paterni delicti purgarent. Vnde miſsis eiſdem prædicatoribus dicit: Ite, docete omnes gẽtes, &c. Serm. 3, de S. Marc. Euangeliſta.

Anshelmus ait: Iſta nomina ad prædicatorum ſignificationem conueniunt. omnis enim prædicator debet eſſe Petrus, hoc eſt, firmus in fide: & Simon, id eſt, obediens. Debet eſſe Andreas: hoc eſt, fortis in patientia. & ſic de cæteris. Matth. 10. Item: Villicus gubernatorem Eccleſiæ deſignat. ſed plerunq; contingit, ut is qui Eccleſiam ad gubernandum ſuſcepit, terrenis commodis inhians, lucra ſpiritalia negligat: ac malè uiuendo, prauis exemplis religionem in ſubiectis deſtruat. Sed talis quiſq; diffamatur apud Dominum ſuum, quaſi diſsipator bonorum eius: quoniam ab angelis coram Deo uentilantur opera ipſius, per quæ diſciplinã in eis, quos ad regendum ſuſceperat, mala de ſe exempla præbẽdo diſsipat. In Euang. enar. Item Epiſcopatus quid ſit, noluit exponere: quia nomen eſt operis, non honoris. Græcum eſt enim, atq; inde ductum uocabulum, quòd ille qui præficitur, illis quibus præficitur, ſuperintendit, curam eorum ſcilicet gerens. ἐπισκοπεῖν namq; intendere eſt. Ergo ἐπίσκοπος ſuperintendens interpretatur: ut intelligat non ſe eſſe epiſcopum, qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe. Nec deſiderare epiſcopatum æſtimandus eſt, qui ſuum deſiderat lucrum uel honorem, non plebis ſalutem. In tertium caput prioris ad Timoth. Item: Presbyter quoq; eſt epiſcopus, id eſt, ſuperintendens Eccleſiæ, quam regit. Sed ille eſt maior epiſcopus, iſte minor. Ibid.

Duplices ſunt doctores. Anshelmus: Duę ſunt differentiæ prædicatorum in Eccleſia, quaſi in agro laborantium: eorum ſcilicet qui ſyncerè Chriſtum annunciant, & eorum qui uerbum Dei adulterant. in uigeſimum quartum caput Matthęi.

Vnde ſit, Berno docet: Mediator Dei & hominũ, homo Chriſtus IESVS, cum Deus eſſet ante ſecula, per ſpontaneam dignitatem carnis indutus, in populo ſuo piè ac miſericorditer apparuit, quem redimendo ſuum fecit. Qui quaſi currui, prædicatorum ſuorum cordibus præſidens, ſpiritus ſui gratia illos impleuit, ut per doctrinam illorum ab errore paterni delicti liberaret orbem terrarum. Serm. tertio, de S. Marc. Euang.

Quales doctores cõſtituendi. Anshel. Ieſus annorum triginta baptizatur, & tũc demum incipit ſigna facere, & Euangelium prædicare: legitimum uidelicet & maturum tempus ætatis oſtendens, his qui omnem ætatem uel ad ſacerdotium, uel ad magiſterium putant opportunam. Nam & Ioſeph in typum huius noſtri Saluatoris, triginta annorum erat, quando regni gubernacula ſuſcepit: atq; Dauid tricenarius regnare cœpit: & Ezechiel eiuſdem ætatis erat, quando uaticinium inchoauit. Talem igitur ætatem exemplo Chriſti debent habere, qui ſacerdotes fiunt, uel doctores, aut aliquem huiuſmodi primatũ accipiũt. In Euãg. enarrat.

Quales doctores Chriſtus delegerit. Anshelmus: Deus ineruditos liberalibus diſciplinis, & omnino (quantum ad ſeculi doctrinas pertinet) impolitos, nõ peritos grammaticæ, non armatos dialectica, piſcatores ſuos fecit prædicatores: ut uidelicet cõctis in eis oſtẽderet, quòd ad uitã credẽtes populos, nõ ſermo, ſed cauſa perſuaderet. In. 1. cap. ad Corinthios.

De Apoſtolis, inquit Anshelmus: Quatuor modis fit Apoſtolorum, id eſt miſſorum electio. A' Deo, & non ab hominibus: à Deo, & ab hominibus: ab hominibus, & nõ à Deo: nec ab hominibus, nec à Deo, ſed à diabolo, uel à ſeipſo. A' Deo, & non ab hominibus: ſicut Moyſes & Aaron diuinitus miſsi ſunt ad Pharaonẽ. A' Deo, & ab hominibus: ſicut Ioſue & Caleb miſsi ſunt ad explorandam terram. Ab hominibus, & non à Deo: ſicut factum

ctum eſt, quando phariſæi conſilium inierunt, ut caperent Ieſum in ſermone, & miſerunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis dicentes , Magiſter ſcimus quia uerax es, &c. Nec ab hominibus, nec à Deo, ſed à diabolo, uel à ſeipſis: ſicut pſeudoapoſtoli, qui inſtigante ſathana, ſine lectione ſe ingerunt, & in aliorum meſſem mittere ſalcem præſumnnt. ad Gal. 1.

Officia eorum ſunt: Docere. Berno: Ite, docete omnes gentes, &c. Quaſi diceret: Quia à patre egrediens, in agrum Iudaicæ plebis naſcendo ueni, totumq; orbē proprij cruoris precio redemi, iamq; peracta carnis diſpenſatione ad patrem redeo, uobis uicem meam in uillis omnium gentium commendo, quatenus per diuinæ maieſtatis præſentiam, meæ ueſtræq; prædicatiōis inſtantiā, in eis uſq; ad conſummationē ſeculi commorādo, hoc circa eos cōpleā, quod antea uobis dicebā: Si exaltarus fuero à terra, omnia trahā ad meipſū. In Serm. de nat. Dom.

Anshelmus inquit: Prædicatio Euangelij teſtimoninm eſt gentibns, aduentus filij Dei, & redemptionis hominnm, ut inexcuſabiles reddautut. In uiceſimūquartū Matth. Item: Vos eſtis ſal terræ.) Sicut ſal carnem à corruptioue ſeruat, & uermes ibi extinguit, & fluidos hnmores ſiccat: ſic & Apoſtoli, poſtquam aliquos illuminarint, eos in bono propoſito debent ſeruare, & uermes uitiorum extinguere, & omnem exiccare carnalitatem. In cap. 5 Matth. Item: Nulla prædicatio ualet, niſi condimento Apoſtolicæ doctrinæ ſit effuſa. Ibid. Item: Per prædicatores Euangelica doctrina populo miniſtratur. Matth. cap. 15.

Verbo Dei alligatam eſſe prędicationem, docet Anshelmus, inqùiens: Nulla prædicatio nalet, niſi condimēto Apoſtolicæ doctrinæ ſit effuſa. In 5. cap. Matth.

Accommodare ſe auditoribus. Anshelmus: Neceſſe eſt, ut ſemper ſermo prædicantis cum auditorum debeat qualitate formari, ne ant uerecundis aſpera, aut impudentibus leuia loquarur. ad Galat. cap. 1.

De ordine docendi, inquit Anshelmus: Euntes docete, &c. Primùm doceudus eſt auditor, deinde fidei ſacramentis imbuendus, tunc ad ſeruanda mandata inſtiruendua. In Matth. cap. 28.

Reprehendere. Anshelmus. Verecundæ mentes, ſi quas fortaſſe culpas admiſerint, leuiter arguendæ ſunt: qui ſi aſperius increpentur, franguntur. Prioris ad Corinthios capite primo. Item: Magna arte prædicationis agendum eſt, ut qui ex aperta correptione deteriores fiunt, quodam correptionis temperamento ad ſalutem redeant. In duodecimum caput prioris ad Corinthios. Item: Sicut inhoneſta membra in corpore, ita quidem intra ſanctam Eccleſiam potentes & praui, qui dum aperta inuectione feriri non queunt, quaſi honote regiminis uelantur. Sed hęc de occultis potentum delictis loquimur. nam quando & alijs cognoſcentibus peccant, alijs etiam cognoſcentibus increpandi ſunt, ne ſi prædicator tacet, culpā approbaſſe uideatur: atq; hæc creſcens in exemplū ueniat, quam paſtoris lingua nō ſecat. Ibid. Item: Gaudeo, quia cū pudore eſtis contriſtati, non cū ira. Qui enim reprehenſus pudorē patitur, corrigere ſe ꝓmittit. Qui aūt iraſcitur, peiorē ſe futurū oſtendit. In eadem epiſt. cap. 7. Item: Sed ita diſcretè exercenda eſt hęc poteſtas ad ędificationem, & non ad deſtructionē, ut bene agentes ad meliora hortemur, & malè agentes arguamus, ut correpti ædificentur. Non enim deſtruuntur, qui arguuntur, ut ſe corrigant: ſed potius ædificantur. Sic exercenda eſt poteſtas, ut & pœnitentes abſoluamus, & impœnitentes uinculo anathematis aſtringamus. Qui aliter agit, peruerſè utitur hac poteſtate, & in oculis Dei ſe priuat ab ea. In 2 Epiſt. ad Cor. cap. 13.

Prophetare. Anshelmus: Sicut propheta prædicit futura, quę neſciuntur: ita & doctor, dum Scripturarū ſenſum, qui multis occultus eſt, manifeſtat, dicitur prophetare. Et iſte ad multorum utilitatem ſic prophetat, nec ab homine, ſed à Spiritu ſancto eſt ſenſus dictorum eius. In 14 cap. 1 ad Corinth.

Claues adminiſtrare. Anshelmus. Quorum remiſeritis.) Nec ſolis Apoſtolis, ſed etiam omnibus epiſcopis & presbyteris, hæc poteſtas conceſſa eſt. In Matth. cap. 16.

Fide ſit prędituus. Anshelmus: Caput noſtrum eſt fides, quæ operatur per dilectionem, quę ſi moriantur, omnia moriuntur. Ea ergo ſeruata, debet prędicator omnia ſecularia, & corpus etiam perſecutori exponere, & auferri ſibi tolerare. In Matth. 10. ca.

¶ VIRTVTES MINISTRORVM, per columbę ꝓprietates exponit Anshel. inquiēs: Significantur etiam ſeptem uirtutes in fidelibus, per columbam. Columba enim ſecus fluenta habitat, ut uiſo accipitre, mergat ſe in aquis, & ſic euadat: meliora grana eligit: alienos pullos nutrit: non lacerat roſtro: felle caret: in cauernis pettarum nidificat: gemitum habet pro cantu. Ita prædicatores ſancti, ſecus diuinę Scripturæ fluenta, quibus corda eorum rigantur, inhabitāt, ut eorum munimento incurſum diaboli euadant. meliora grana, id eſt meliores ſententias, ſcilicet non hæreticas, quib. paſcantur, eligunt: alienos pullos, id eſt hoīes prius à Deo alienatos, qui diaboli pulli,

pulli,id eſt imitatores fuerunt, doctrina ſua nutriunt,& exemplo: non roſtro lacerant,id eſt bonas ſententias more hæreticorum lacerando non peruertunt: felle,id eſt ira irrationabili carent. in cauernis petræ nidificant, id eſt, in plagis mortis Chriſti, qui firma petra eſt,nidum ponunt: per nidum quippe refugium & ſpes deſignatur. Columbæ enim, adueniente imbre , ad nidum fugiunt,& ſpem prolis in nido ponunt. Gemitum habent pro cantu: id eſt, ſicut alij delectantur in cantu, ita ipſi in tribulatione & gemitu. in 3 cap. Matth.

Bona uita. Futurus paſtor Eccleſiæ, talis debet eligi, ad cuius comparationem rectè grex cæteri nominentur: ut cum reprehenderit alios, ipſe à nomine reprehendi poſsit. perdit enim autoritatem arguendi, cui poſſunt ab eo quem arguit, propria delicta improperari. in tertium caput prioris ad Timotheum.

De mala uita doctorũ, Anshelmus: Quilibet doctor Eccleſiæ,qui bona prædicat,& mala facit, deſtruit moribus quod aſtruit uocibus. in ſecundum caput ad Romanos.

Item: Quantumcunq; prædicator fundat uerba, gladius oris eius non peruenit uſq; ad læſionem hoſtis: ſed uox inanis & otioſa reputatur, ſi ipſe prædicationi ſuæ cõtrarius exiſtat. Quia qui aliter facit quàm prædicat, ſuſpectos facit audientes, ut de promiſsis dubitent: & ideo malum de cordibus eorum non ualet expellere, nec hoſtem qui in eis habitat, lædere. in nonum caput prioris ad Corinth. Item: Chriſtiani, qui nunc in Eccleſia malè uiuendo filiũ Dei conculcant, eliminandi ſunt ab ea. in decimum caput ad Hebræos.

De bona fama prędicatorum. Anshelmus inquit: Multum nocet in Eccleſia Dei, opinio alicuius uiri, ſiue uera ſiue falſa ſit, de aliquo homine: & maximè de eo, qui ſic eſt in Eccleſia catholica conſtitutus, ut & uerbo & exemplo uitæ alijs debeat & poſsit prodeſſe. in Epiſtolis, Epiſt. 9.

Hoſpitalitas. Anshelmus: Epiſcopi domus omnium commune debet eſſe hoſpitium. Laicus enim uel diues, aut paucos recipiens, impleuit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus uerò, niſi omnes receperit, inhumanus eſt. Ad Titum cap. 1.

Deum regere Doctores. Anshelmus: Non qui forinſecus loquimur ad aures ueſtras, ita ſumus quaſi operarij adhibentes culturam forinſecus ad arborem, ſed incrementum dare non poſſumus, nec fructus formare. ille autem qui nos creauit, & redemit, & uocauit per fidem & Spiritum ſanctum, habitans in uobis, niſi loquatur uobis intus, ſine cauſa nos perſtrepimus. interior ergo magiſter eſt, qui docet. Chriſtus docet, in ſpiritu ipſius docet: ubi illius inſpiratio, & illius unctio non eſt, forinſecus inaniter perſtrepunt uerba. Nam & agricola poteſt plantare, aquam foris adhibere, & diligentiam culturæ: ſed non poteſt folia pomaque formare. Excedit enim hoc humanam humilitatem, excedit angelicam ſublimitatem, nec omnino pertinet niſi ad creatorem. in tertium caput prioris ad Corinthios.

Doctores officijs proſequendos eſſe Anſhelmus etiam oſtẽdit: Hi qui bono operi in Eccleſijs dant operam, uicem recipere debent à fratribus, & honorem: ut in quibuſcunque neceſſe fuerit, ſiue ſpiritualibus, ſiue etiam carnalibus officijs adiuuentur, & honorificè habeantur. in decimumſextum caput ad Romanos.

De dignitate & officio docentium in Eccleſis Chriſti, Beruo ſcalam Iacobo uiſam exponit. nam ſermone in feſto Marci habito, ſic inquit: Hãc ſcalam patriarcha Iacob in ſomnijs uidit erectam, cuius cacumen cœlos tangebat: uidit etiam angelos Domini aſcendentes & deſcendentes per eam, ac Dominum innixum ſcalæ. per hanc ſcalam nemo melius quàm ipſe intelligitur Chriſtus, qui pro noſtra redemptione ad terram ueniens, ſeipſum nobis fecit uiam, per quam in ueritate poſsimus peruenire ad uitam, ipſo dicente: Ego ſum uia, ueritas & uita. Nemo uenit ad patrem, niſi per me. Quòd autem angelos Domini aſcendentes & deſcendentes uidit, ſignificat Apoſtolos Eccleſiarum magiſtros, ac præcipuè ſanctos Euangeliſtas: qui ex omnibus quos capiebat mundus, ſoli quatuor ſunt electi. Illi namq; altius aſcendentes, ab ipſo ſapientiæ fonte præceperunt, quiquid de diuinis nobis natura propinare potuerunt. Ex quibus unus ultra humanum modum, ex ſupradicto ſapientiæ fonte inebriatus, illud diuini uerbĩ arcanum retro cunctis huius mundi ſapientibus abſconditum eructauit, dicens: In principio erat uerbum, & reliqua. Idemq; deſcendentes ad incarnationis Domini myſterium, eundemq; Chriſtum Dominum noſtrum, dictis ac ſcriptis nunciauerunt de matre uirgine natum, pro noſtra redemptione crucifixum, mortuum ac ſepultum. Nec prætereundum puto, quòd hi quatuor ſpeciali quadam prærogatiua angelorum participantur uocabulo. Igitur Euangeliſtæ Græcè, boni nuncij dicuntur Latinè.

Anſhelmus ait: Ecce inter nos & Deum diſcordiam peccando fecimus: & tamen ad nos Deus ſuos legatos prior miſit, ut nos ipſi qui peccauimus, ad pacem Deĩ rogati ueniamus. Erubeſcat ergo humana ſuper-

quirur eos, & hie mundus illeeebris ſuis perſequitur eos innumerabiliom exercitus uitiorum, perſequitur eos caro ipſorum, perſequũtur eos & illicitæ eogitationes ſuæ. In tertium eapur poſterioris ad Timotheum.

Quæ'nam ſint cruces. Anshelmus: Tribolationes, quibus patienria fideliom probatur, oon ſolùm eas debemus iotelligere quæ extrinſecos accidont: hoc eſt, de damois uel lnnguoribus, oel ex qoolibet corporis cruciatu: ſed eas etiam qoas intus ſibi faciunt aut perferunt, dum in requie poſiti, ſemetipſos affligunt & atterunt, abſiſtendo uoluptatibus ſuis, refrenando libidioem, & quæ ad bonum continentiæ uel abſtinentiæ pertioeoe faciendo. in 5 cap. ad Rom. Item: Sunt etiam humanę teorationes, cùm booo qoiſq; animo, ſecundum humanam tamen fragilitatem, in aliquo conſilio labitur: sut irritatur in frstrem ſtudio corrigeodi, paulò tamẽ amplius, quàm Christiso a tranquillitas poſtulat. In his & talibus eſt humana tentatio, non dæmonica. Dæmonis eſt enim, ſcienter & ooluntariè peccare, cùm nulla ad hoe fragilitste trahantor: hominis autem eſt, per ignorantism, uel per iofirmitatem peccare. in decimum capur prioris ad Corinthios.

Quomodo affligamur. Dolores corporis plerunq; immittuntur sb angelis ſathanæ. Sed hoc non poſſunt, niſi permiſsi. Nam & Iob ſic probatus eſt: permiſſus eſt ad eom probsndum ſsthanss, & percuſsit eum ulcere, ita ur uermibus putreſceret. ſie & angelus ſathanæ quaſi libenter permiſſos colaphizare Apoſtolum, ſed tamen Apoſtolus curabatur. in duodecimum csput poſterioris ad Corinthios.

Cur pij affligantur. Anshelmus: Deus non poteſt arcuſari, ſi dio oioentes in carne, malos patienter tolerat, ut eos in malitia perſeuerantes poſtmodum acerbius puniat: & bonos eorom prauitate uexari permitrit, ut eis pro patientiæ merito msiorem gloriæ coronam reddst. Si eos quos indurat, patienter ſuſtinet, ut eos iuſtios damnet, poſtqoam diu ſuſtinuerit, non eius accuſaoda eſt patientia, & infinita clementia: ſed eorum duritis, qui bonitate eius in perdirionem abuturtur. Alioqui unus eſt ſolis calor, & ſecundom eſſentiss ſubiscentes alia indorat, alia liquefacit, alia diſſoluit, alia conſtringit. Liquatur enim cera, & induratur lorum: & tamen caloris non eſt diuerſa natura. Sic & bonitas Dei, atq; clementia, uaſa iræ, id eſt populom Iudæorum et cæteros reprobos indurat: uaſa uerò miſericordiæ, hoc eſt electos, liquet. in nonom eapor ad Romsnos. Item: Non omois qui uinctus eſt, Ieſu Chriſti uinctus eſt: ſed ille tantum, qui pro Chriſti nomine, & pro eius confeſsione uineula patitur. ſicut ſanguis effuſus ille tantummodo martyrem facit, qoi pro Chriſti nomine funditur. in primum caput ad Philippẽſes. Item: Cur perſecuti ſunt Chriſtum Iudæi uſq; ad mortem? Non ob sliud, niſi quia ueritstem & iuſticiam uiuendo & loquendo indeclinabiliter tenebat. libro primo, Cur Deus homo, capite nono.

Pugnandum contra diabolum. Berno: Quid totius humanæ uitæ curſus eſt aliud, quàm certamen contiouum contra hoſtem antiquum? Quod per experimentum in ſeipſo uerum eſſe comprobabat, qui dicebat: Militia eſt hominis uita eios ſuper terram. Sermone tertio de ſancto Marco Euangeliſta.

Quomodo portanda crux. Anshelmus: Crox duobus modis portatur: cum aut per abſtinentiam corpos affligit, aut per compaſsionem proximi afficitur animus. Crucem ergo ferre debemus, ita tamen, ut non mundum, ſed Chriſtum ſequamur. in decimum eapot Matthæi.

Coosolatio in cruee. Anshelmus: Conſolatio nobis datur in recitatione paſsionum Chriſti: quia dum legimus uel audimus, quot & quanta ille ſine culpa ſuſtinuit: intelligimus, nos peccatores omnia debere libenter ſuſtinere, ae deinde ſequitur ſpes: quia per has afflictiones ſperamus ad illam beatitudinem peruenire, ad quam Chriſtus merito ſuæ paſsionis peruenit. in deeimumquintum caput ad Romanos. Item: Qoi oos conſolatur in omni tribulatione.) uel per ſe nobis apparẽs, uel per angelum admonẽs, uel per Scripturas, uel per alios ſanctos, uel per oecultam inſpirationem, uel per tribulationis alleuiationem, ſiue per noſtram de tribulatione liberationẽ. in primum caput poſterioris ad Corinthios. Et: Sicut Chriſtus eſt caoſa paſsionum, ſic idem ipſe eſt cauſa conſolationum, & ideo non uiliores, ſed glorioſiores æſtimandi ſumos ex eo, quòd paſsionibus Chriſti communicamus, quos Deos in omnibus aduerſis ſemper ita conſolatur, ut & alios conſolari poſsimus. ibidem. Item: Deus ſuorum non eſt immemor, ſed ſemper dat eis in aduerſitate ſolatiom. in ſeptimum eaput poſterioris ad Corinthios. Et: Magna conſolatio eſt patientis, ſi ſecũ habeat condolẽtem. ibidem. Item: Ecclesia poſt perſecutiones mundi, & curſum præſentis uitę, ad iucunditatem perueniet paradiſi. Matt. 14. Item: Boni angeli conueniunt ad ſpectaculum paſsionis noſtræ, ut nos præſentia ſua confortent, & cæteros ad exemplum noſtri minis iocitent, mali uerò, ut gaudeãt, cũ nos

ſuos

ſuos aduerſarios cruciari uiderint, & cæteros à fide metu pœnarum deflectant. Boni homines, ut laudent: mali, ut inſultẽt. Boni, ut exemplo noſtro confortentur: mali, ut ex pœnis noſtris delectentur. In 4 cap. 1 ad Cor. Item: Qui in Eccleſia fideliter inter procellas tentationum permanſerunt, ueniente Chriſto ad iudiciũ, accedent gaudentes ad eum: & cum ipſo regnum eius intrantes, adorabunt eum, ac perpetualiter laudantes, Filium Dei ueraciter hunc eſſe clamabunt. In Euang. enarrat.

Deus moderatur cruce. Anſhelmus: Niſi miſericors Deus cum uiribus tentamenta modificet, nullus profectò eſt, qui malignorum ſpirituum tentationes non corruens portet. Qui ſi menſuram iudex tentationibus non præbet, eo ipſo protinus ſtantem deijcit, quo ultra uires onera imponit. Et idcirco pia diſpenſatione hoſtem noſtrum permittit & retinet, relaxat & refrenat, ut & tentemur ad profectum noſtrum, & non ſuperemur ad hoſtis deſideriũ. Fidelis enim eſt, & ideo facit, ut aut citò ceſſet tentatio: aut ſi prolixa fuerit, det ipſe tolerandi uirtutem. In 10 cap. 1 ad Corinth. Item: Nulla uirtus humana tantum pondus afflictionis ſuſtinere poſſet cum uita, niſi humanæ fragilitati uires tribuiſſet diuina gratia. In 1 cap. 2 ad Corinth.

Deus compenſat. Anſhelmus: Paruis laboribus magna merces acquiritur, ut pro humiliatione leuis tribulationis, ſupra modum ſublimitas æternæ gloriæ rependatur. Et ad comparationem æternitatis, omne quod in præſenti uita patimur, momentaneum eſt, licet diuturnũ eſſe uideatur. Ideo ſupra modum tribulationis eſt magnitudo remunerationis: quia ſi rectè cenſeamus, æterna requies æterno labore fuerat emenda: ſed Deus miſericorditer pro breuiſsimo labore dat æternam requiem, pro breui deſpectione ſempiternam gloriam. In quartum caput 2 ad Corinth.

Non ſuccumbendum. Anſhelmus: Humanum quidem eſt, in corde tentationem perpati: dæmoniacum uerò eſt, tentationis certamine & in operatione ſuperari. cap. 10 prior. ad Corinth.

In cruce orandum. Anſhelmus: In Petro communis omnium noſtrûm conſideranda conditio eſt, ut ſi nos in aliquo tentationum uentus conatur ſubuertere, uel unda ſubmergere, clamemus ad Chriſtum: porriget ille manũ, & eriget de profundo. In Euang. Enarrat.

DE TRADITIONIBVS HVmanis, *& rebus medijs.*

DE appellationibus harum rerum, inquit Anſhelmus: Traditiones humanas, obſeruantias carnales uidetur appellare in 2 cap. ad Epheſ. & dicit, ijs animas non de morte ad uitam, ſed gratia duce peruenire.

Regula iſta in Bernone extat: In his reb. de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura diuina, mos populi Dei, uel inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt. Accedit etiam hoc, quòd ſine ratione in Eccleſiaſticis conſuetudinibus à ſanctis patribus conſtitutum reperitur, ſi cauſa diligẽter inquiritur. In Dialogo de ieiunio quatuor temp.

Bona uota eſſe ſeruanda. Anſhelmus: Qui iudicat leuitatem, uoto uelle ſe ligare ad faciendum quod bonum eſt, ut iam non ſit liber ad non faciendum: iudicet doctorem leuitatis illum qui dicit, uouete & reddite. Nullatenus enim reprehendendus eſt, qui quod bonum eſt uouit, ſed qui non reddit quod uouit. Certum quippe eſt, quia qui bene uouet, ipſo uoto Deo placet. Qui ergo boni aliquid uouit, nõ pœniteat, quia fecit unde Deo placeat: ſed feſtinet reddere quod uouit, ut plus placeat. In epiſt. ad Heli. Attende, quòd diſertè dicar de bono uoto: hoc eſt, non pugnante cũ uerbo Dei.

De libertate ciborum, inquit Anſhelmus: Perfecta fides nullum cibum Iudaico ſenſu credit reſpuendum: quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil abijciendum quod cũ gratiarum actione percipitur. In decimumquartum caput ad Romanos.

Quòd liceat è monaſterio diſcedere. Anſhelmus: Oculus noſter eſt uita contemplatiua. Si ergo illa ſcandalizat, in deſidiã mittẽdo, ut plures monachos facere uidemus: deſeramus eam, & ad actiuam tranſeamus, & aliquem laborẽ faciamus, ut ſaluemur in eo potius, quàm ibi lugendo pereamus. In Matth. cap. 5.

DE SCANDALO.

DE ſcandalo, inquit Anſhelmus: Scandalum quidem Græcè, nos offendiculum, uel ruinam, uel pedis impactionem poſſumus dicere. Vnde dicitur, Qui ſcandalizauerit unum de puſillis iſtis: id eſt, q occaſionẽ dederit ruinæ. In Matth. cap. 15. Item: Plus eſt ſcandalum quàm offenſio, quia ſcandalũ dicitur à Græco quod eſt σκανδαλίζω, & eſt propriè impactio pedũ. ad Rom. cap. 9.

Quòd cauendum ſit, docet Anſhelmus: Prouidendum eſt, ne ex bonis noſtris fiat hominibus ſcandalum, ſed bonum exemplum. Sunt enim nonnulli, qui non curant quicquid dicatur de eis, dummodo ipſi intentionem bonam habeant. Sed qui ſalutem proximi negligit, crudelis exiſtit. In 12 cap. ad Rom.

DE CON-

DE CONIVGIO.

De coniugio ſic ſcribit Petrus Damianus: Vnuſquiſq; uxorem accipiat, & nnaquęq; uirum ſuum habeat. Vir uxori debitum teddat, & uxor uiro. Et Paulò pòſt: Volo omnes homines eſſe, ſicut meipſũ. Aliud uolebat Apoſtolus, & aliud ꝑcipiebat. Volebat nos, ſicut ipſe erat, cœlibes eſſe propter excellens uidelicet uernãtis pudicitiæ meritũ: ſed iubebat inire coniugium, quia fragilitati noſtræ periculũ formidabat. Volendo me eſſe ſicut ſe, prouocat ut aſcendã: offerendo copulam nuptialem, retinet ſuſtentãdo ne corruam. Ad illud gliſcit ultroneus, hoc concedit inuitus. Mauult enim eſſe quod eſt, quàm fieri quod non eſt. Eligit tamẽ potius me utcũq; ſibi manere uicinũ, quàm procul abeſſe ꝓrſus extraneũ. In epiſt. cuius initiũ, Sanctitatis ueſtrę literas.

Qui matrimonio iungendi. Anshelmus: Fecit ab initio maſculũ & fœminam.) Non dicit fœminas, ſed fœminam, multiplicationem coniugij excludens. In Matth. cap. 19. Itẽ: Et erunt duo in carne una, nõ tres: id eſt, in carnali copula. Itaq; quia nnũ facit carnalis coniunctio, iã non ſunt duo, ſed una caro, quod facit cõiunctio carnalis. Ibid. Et: Sicut in legitima copula duo per adhęſionẽ unũ corpus efficiũtur, & una caro, ita ut mẽbra iſtius, per cõſenſum & delectationẽ carnalẽ fiant illius: ſic eſt etiã in illicita adhæſione. Qni meretrici adhætet, unũ cũ ea corpns eſt: ſed qui adhæret Dño, unus ſpiritus eſt cũ eo. In 9 cap. 1 ad Corinth.

Mulier ſit ſubiecta. Anshelmus: Duab. de cauſis iubetur mulier eſſe ſubiecta: quia ex uiro eſt, & per ipſam intrauit peccatum. Iure enim taceat inter uiros, quæ cùm loqueretur uiro ſuo, ſuaſit peccatum. In 14 ca. 1 ad Cor.

DE DIVORTIIS. Anshelmus: Præcipit ſcilicet Chriſtus, non dimittere uxorem, niſi tantum excepta fornicationis cauſa. Si enim ipſa ruperit legem coniugij, poteſt eam homo à ſe ſeparare: ut commixtionem illam auferat ſibi, quam uiolauit. Sed tamen ſacramentum remanet coniugij, ut nõ aliam ducat: licitum eſt ei retinere, ſi uoluerit. In Matthæi caput quintum. Item: Cum propter infidelitatem coniunx dimitti poſsit, & iuxta Domini ſententiam dimitti nequeat, niſi cauſa fornicationis: manifeſtum eſt, & infidelitatem eſſe fornicationem. Quia ſcilicet idololatria, quam ſequuntur infideles, & q̃libet noxia ſuperſtitio, fornicatio eſt. Dominus autem permiſit, cauſa fornicationis coniugem dimitti. Sed quia permiſit, non iuſsit: dedit Apoſtolo locum monendi, ut qui non uoluerit, non dimittat infidelem, quia ſic forſan fiet fidelis. Poteſt enim eſſe multorũ occaſio lucrandorum, ſi fideles cõiuges in relinquendis infidelibus, permiſſa licentia non utantur. In 7 cap. 1 ad Corinth.

De caſu nuptiali, ſic ſcribit Iuo: Quæſiuit à me ueſtra prudentia, utrũ mulier, quę poſt completa ſacramenta & officia nuptiarũ, infra duos aut tres mẽſes peperiſſe cognoſcitur, debeat ꝓpter fœdera nuptiarũ in cõiugio manere: aut ptopter patratũ ante nuptias flagitium, matrimonij dignitatem amittere, cum lex Moyſi iubeat huiuſmodi lapidari. Super qua re non memini me inueniſſe Canonicam ſententiam. Dico tamen ſine præiudicio ſententiæ melioris: quia ſi ante celebrationem ſacramenti coniugalis cognita fuiſſet turpitudo mulieris, ſecundum ſeueritatem legum, non eſſet honeſtanda matrimonio: ſed aſperis obiurgationibus, tanquam lapidum iactibus, ſeuera eſſet adhibenda correctio. Verùm poſtquam ſimpliciter pręcedente conſenſu contracta ſunt fœdera nuptiarum, poſtquã matrimoniales tabulæ datæ ſunt, & cætera cõiugij ſacramenta completa ſunt, nir & mulier unum corpus per coniunctionem carnis facti ſunt: non intelligo poſſe diſſolui coniugium, niſi diuortij cauſa intercurrat adulterium. quamuis ex adulterio, docente Euangelio, poſsit marito mulier reconciliari: quanto magis ſimplici fornicatione, quæ patrata eſt, quando nondum alligata eſt lege matrimoniali, &c. epiſt. 69 ad Rudol. Remenſem archiepiſc.

DE MAGISTRATV.

Vnde ſint. Anshelmus: Cuius iuſſu homines naſcuntur, huius iuſſu reges conſtituuntur, apti his, qui eo tempore ab ipſis teguntur. Quidam enim illorum ad correptionẽ & utilitatẽ ſubiectorũ, & cõſeruationem iuſticiæ dãtur: quidam autem ad timorem, & pœnam, & increpationem: quidam uerò ad illuſionem, & contumeliam, & ſupetbiam. In 13 cap. Rom.

Quomodo regendum. Anshelmus: Tũc bene reges regnant, cum ſecundum Dei uoluntatem uiuunt, & ſeruiunt ei in timore: & cum ſuper ſeipſos regnant, nec ſe uitijs ſubijciunt, ſed illorum importunitatem conſtanti fortitudine ſuperant. Non enim repugnant in rege, uirtutum conſtantia, & fortitudo regia. in epiſtola ad Heinric. regem Angl. Item: Ad hoc Deus in regali ſublimitate uos cõſtituit, ut uirga æquitatis ſubditos populos gubernetis: & quicqnid in eis iuſticiæ aduerſatur, eadem uirga percutiatis & amoueatis. In epiſtola ad Muriardachum regem Hyberniæ.

Obtempetandum Magiſtratui. Anshelmus: Omnis anima poteſtatibus ſit ſubdita.) Re-

ta.) Recte admonet, ne quis ex eo quòd in libertatē uocatus eſt, factusq; Chriſtianus; extollatur in ſuperbiam, & non arbitretur in huius uitæ itinere ſeruandum eſſe ordinem ſuum: & poteſtatibus, quibus pro tēpore rerum temporalium gubernatio tradita eſt, non ſe putet eſſe ſubdendum. Cum enim conſtemus ex anima & corpore, & quamdiu in hac uita temporali ſumus, etiā reb. temporalib. ad ſubſidium eiuſdē uitæ utamur: oportet nos ex ea parte quę ad hāc uitam pertinet, ſubditos eſſe poteſtatibus: id eſt, res humanas cum aliquo honore adminiſtrantibus. ex illa uerò parte qua Deo credimus, & in regnum eius uocamur, non debemus ſubditi eſſe cuiquam homini, id ipſum in nobis euertere cupienti, qđ Deus ad uitā æternā donare dignatus eſt. Si quis ergo putat, quēadmodū Chriſtianus eſt, nō ſibi eſſe uectigal reddēdum, ſiue tributum, aut non eſſe honorē exhibendum debitum eis quę hæc curant poteſtatibus, in magno errore uerſatur. Item ſi quis ſic ſe putat eſſe ſubdendum, ut etiam in ſuam fidem habere poteſtatem arbitretur eum, qui temporalibus adminiſtrandis aliqua ſublimitate præcellit, in maiorem errorem labitur. Sed modus iſte ſeruandus eſt, quem Dominus ipſe præcepit: ut reddamus Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & Deo quæ ſunt Dei. In decimumtertium cap. ad Rom. Item: Cui timorem, timorem: cui honorē, honorem.) Per hæc pręcepta ordinat Apoſtolus Eccleſiam Dei, ut nihil aduerſus principes ſeculi gerens, per quietē & tranquillitatē uitæ opus iuſticiæ & pietatis exerceat. Si enim ponamus (uerbi gratia) Credentes in Chriſto poteſtatib. ſeculi nō eſſe ſubiectos, tributa nō reddere, neq; uectigalia ſoluere, nulli timorem, nulli honorē deferre: non'ne per hoc regum & principum meritò in ſemetipſos arma conuerterēt, & perſecutores quidem ſuos excuſabiles, ſemetipſos uerò culpabiles facerent? Non enim fidei, ſed contumaciæ cauſa impugnari uiderentur, & eſſent eis cauſa quidem mortis digna, meritum uerò mortis indignum. Sic namq; Iudæi perire meruerunt gladio Romanorum. Ibid. Itē: Nulli homini magis expedit quàm regi, ſe ſubdere legi Dei: & nullus periculoſius ſe ſubtrahit a lege eius. Dicit enim ſacra Scriptura, non ego: Potentes potēter tormenta patientur, & fortioribus fortior inſtat cruciatus. quod Deus à uobis auertat. In epiſt. ad Henric. regem Ang.

De fine atque officio, inquit Petrus Damianus: Rex præcingitur gladio, ut hoſtibus Eccleſiæ munitus occurrat. Item ſub lance iuſticiæ, negotia debet terrena dirimere. Itē: Conſtitutus eſt, ut nocētes atq; ſceleſtos legalium ſanctionum cenſura coherceat. In epiſt. ad Cadolum. Itēm: Sacerdos orationū uacat excubijs, ut regi cū populo Dominum placabilem reddat. Itē: Fluenta cœleſtis eloquij debet ſitientibus propinare. Item: Ordinatus eſt, ut per claues Eccleſiæ quas accepit, alios zelo canonici rigoris aſtringat, alios per manſuetudinem Eccleſiaſticæ pietatis abſoluat. Ibid.

Anshelmus ait: Principes propter corrigendam uitam, & prohibenda aduerſa cōſtituuntur, Dei habentes imaginem, ut ſub uno, ſint cæteri homines. Qui non ſunt timori bene agentibus, ſed malè: quia nō ad bonos, ſed ad malos puniēdos ſunt inſtituti. Naturaliter enim omnes norūt, & innocentiā p̄mio, & malitiā ſupplicio dignā eſſe. Et princeps ſi eſt bonus, bene operantē nō punit, ſed diligit. Si aūt malus eſt, nō nocet bono, ſed purgat eū. Ideoq; nō eſt qđ timere debeat, q̄ bene agit. Qui uerò mala operatur, debet timere: q̄a principes ad hoc ſunt conſtituti, ut mala puniāt, ille timeat. In 13 cap. Rom. Itē: Si homo iudex, amore iuſticiæ peccata ſubditorū punit: cōſiderandū eſt, qua animaduerſione Deus iudex, qui ſine peccato eſt, & purā iuſticiā habet, peccata peruerſorum puniet. Ideo princeps ſeculi eſt miniſter Dei, ut uice eius interim ultionem faciat, & iudicium eius præfiguret: quemadmodum fortia quæq; crimina, quę uindicari uult Deus, non per antiſtites & rectores Eccleſiarū, ſed per mundanos iudices uoluit uindicare. Et hoc ſciens Apoſtolus, rectè eum miniſtrum Dei nominat, & uindicem in eum qui malè agit. Ibid. Et: Quanto illorū quib. terra cōmiſſa eſt, ad regendum præminet potentia: tanto magis, ſi à iuſticia deuiant, non regunt nec adiuuant humanum genus, ſed perturbant & grauant ſua uiolentia. Talibus utique, terribilis illa comminatio intenditur: Potentes potēter tormenta patientur, & fortioribus fortior inſtat cruciatus. In epiſt. ad Hen. reg. Ang. Item: Cùm ea quæ religionis ſunt, Chriſtianę concordi uoluntate facitis, ueros uos eſſe filios Eccleſiæ ſponſæ Dei, & fideles aduocatos oſtenditis. Non enim debent principes, ſponſam Dei matrē ſuā, ſi Chriſtiani ſunt, æſtimare ſibi datam in hereditariam dominationem: ſed à Deo ſibi commendatam, ut eius cohæredes mereantur eſſe, ad reuerentiā & defenſionem. In epiſt. ad Clemēt. Rob. Cō. Flādriæ uxorē.

Pro regibus orandum. Petrus Damianus: Ad hoc pro te uniuerſalis orat Eccleſia, ut & labor tuus ei quietem pariat, & orationibus illius gloria tibi uniuerſalis atque triumphalis accreſcat. In epiſt. ad Henricum regem.

DE MORTE.

VNde ſit mors, Bemo indicat, dicens: Licet ob primi parentis culpam, aſsiduè carorum mortem cogamur deflere: cõuenit tamen in illo conſolari, qui eſt primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ. In epiſt. ad Albericum epiſc.

Petrus Damianus ait: Mortem Deus nõ fecit, cum ipſe potius ſit mors mortis. ſicut per Oſeam dicit: Ero mors tua ô mors. In epiſt. ad Nicolaum Pontificem.

Anshelmns inquit: Vehementer ab infirmis mentib. nomen mortis pertimeſcitur: ſomni autem uocabulum non timetur. Eſt autem de mortuis qui diliguntur, quædam triſticia quodãmodo naturalis. Mortẽ quippe horret non opinio, ſed natura: nec mors homini accidet, niſi ex pœna, quàm præceſſerat culpa. In 4 cap. 1 Theſs. Item: Per unũ hominẽ peccatũ intrauit in mundũ, & per peccatum mors: quia ſi homo non peccaſſet, nunquã mereretur. In 5 ca. ad Rom.

Quòd amara. Anshelmus: Quamuis à malis ad bona trãſeamus, tamen ipſe tranſitus aliqnantulum amarus eſt, propter conſortiũ quoddã animæ & corporis, & quandam in his duob. familiaritatem conglutinationis atq; cõpaginis. Et ideo mortis diẽ differre conãtur etiam illi, qui poſt mortẽ ſe beatius credunt eſſe ulturos. Tantam uim habet carnis & animę dulce conſortiũ. Nemo enim unquã carnẽ ſuã odio habuit. & ꝓpterea nõ uult anima, uel ad tẽpus ab eius infirmitate diſcedere, quãuis eã ſe ſine infirmitate in æternũ recepturũ eſſe confidat. Ad Corint. cap. 5 poſterioris epiſtolæ.

Vbi ſit mors. Anshelmus: Mors noſtra nõ ſolum in carne, ſed etiam in anima eſt. In anima, propter peccatum: in carne, propter pœnam peccati. In Matth. cap. 12.

Conſolationem aduerſus mortem, hanc ponit Berno: Non ſit conſolatio ab oculis noſtris abſcondita: quia ipſe qui mortis uenas ſiccauit, & infernum inter fratres diuidentes confregit: Heinricum, ut ſperamus, de medio mortalium ideo eripuit, ut morte uitam meliorem commutaret. Ideoq́ne triſticiæ ſuccedat lætitia, maximè cum (Salomone teſte) melior ſit dies mortis, die natiuitatis: quia nimirum cum peccator moritur, peccare iam deſiſtit. Iuſtus uerò in memoria æterna erit, & ab auditione mala non timebit. Nunc igitur, mi præcordialis amor, omnigena te prece deprecor, ut quia noſtri amoris mediaſtinum nõ tam perdidimus, quàm ante nos ad creatorem præmiſimus, amodò in germanæ charitatis uinculo arctius ligemur, ut non iam duo, ſed unũ ſemper uiuamus in Chriſto. Vale. Ad Burchardum abbatem.

Quomodo lugendum ſit, Berno monet: Licet Apoſtolica autoritate, de charis in Chriſto dormientib. prohibeamur contriſtari: pietatis tamẽ affectus, ad dolorẽ humanum excitat pectus. Sed congruus in utriſq; modus eſt habẽdus, quatenus de illata mortis conditione ſic pietas cogat flere, ut de futuræ beatæ immortalitatis gloria ſpes conducat ad gaudere. In epiſt ad Burchard.

Anshelmus inquit: Quatuor homines in Euangelio Dñs ad uitam reuocauit: uidelicet filiũ reguli, puellã mortuã, iuuenẽ delatum extra portam, & Lazarũ quatriduanum ac fœtidum. In Euang. enarrat.

DE FINE MVNDI.

Anshelmus inquit: Finis ſeculi eſt, unicuique hora obitus ſui: & qui mũdatus à peccatis omnibus in obitu ſuo repertus fuerit, impleti ſunt dies purgationis eius, ſecundum legem Moyſi. Nam quadraginta diebus ſecundũ legem ſiebat iſta purgatio: & quadragenarius numerus, uel ſpacium qnod eſt ad finem uſque ſeculi, uel tẽpus uitæ uniuſcuiuſq; noſtrum ſignificat. In enarrat. Euang.

Quomodo. Anshelmus: Præterit figura mundi, non natura: ut in aliam ſpeciẽ mundus uertatur, & de hoc ueteri cœlo ac terra fiat cœlum nouum, ac terra noua. Tunc enim figura mundi qnotidie ſeneſcentis perfectè præteribit, quando conflagratione mundana elementorum corruptibiliũ qualitates, quæ corporibus noſtris corruptibilibus congruebant, ardendo penitus interibunt, atq; ipſa mundi ſubſtantia qualitates habere incipiet, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant: ut ſcilicet mundus in melius innouatus, aptè accommodetur hominib. etiã carne in melius innouatis. In 7 cap. 1 ad Corinth.

Quando. Anshel. Sicut iuſſum eſt Abrahæ, ut octaua die circumcideretur homo, ex eius ſemine: ſic in octaua poſt finẽ ſeptẽ dierum ſeculi, auferetur omnis uetuſtas & corruptio ab electis Dei. In 4 cap. Rom.

Opinio eſt de Enoch, quòd Anshelmus ait: Deus poſuit Enoch in aliqua ſecreta regione, ubi in magna carnis & ſpiritus quiete uiueret, donec circa finem mundi cũ Elia ueniat, reliquias Iſrael ad fidem conuertat. In 11 cap. ad Heb.

DE IVDICIO.

QVòd ſit futurum iudicium. Anshelmus: Sicut hominibus poſt mortem nihil reſtat ex neceſsitate, niſi ut iudicetur: ita Chriſto poſt mortem nihil reſtat, niſi ut iudicet. In 9 cap. ad Heb.

Quis iudex. Anshelmus: Cum uenerit filius hominis.) Nota quòd dixit, Filius hominis. Valet enim aduerſus hæreticos, qui

Chriſtō in aſſumpta forma ſerui negant ue-nire, pro eo quod air Apoſtolus: Etſi noueramus Chriſtum ſecundum carnē, ſed nunc iam non nouimus. Venier ergo filius hominis & filius Dei. Filius hominis alius ſecundum humanitatem: non ramen aliud, ſed unus idemq; in utraq; natura, uerus & proprius filius Dei. In Matth. cap. 25.

Item Anshelmus inquit: Nos qui ſopra naturam noſtram Dei auxilio ſeruauimus obedientiam, iodicabimus illos angelos, qui peccauerunr cōtra ſuam naturam: quia concordabimus iuſticiæ Dei condemnantis illos, & ex compararione noſtra damnabiliores apparebunt. Cum enim ipſi qui ſublimioris & dignioris naturæ eranr, & quos nulla fragiliras ab illo ſummo & incommutabili bono retrahebat, per ſuperbiam ſponte ſint lapſi: nos uerò imbecilles, quos carnis infirmiras ad peccatum trahebat, & ad inferiora deprimebar, per humilitatem & iuſticiam omni niſu rerenderimus ad ſuperna: meritò damnabuntur atrocius reſpectu noſtri, & conſolario noſtra cruciabir illos durius. In 6 cap. 1 ad Cor.

Quale ſit futurum iudicium, Bruno exponit: Chriſtus ſilet nunc per parienriam, cum peccamus: tunc autem nō ſilebit, cum ſceleratis dicturus erit, Ite in ignem æternum. Pſal. 49.

Quomodo. Anshelmus: Duo ordines erunr in iudicio, electorum & reproborum. Sed electorum alij iudicabunr, de quib. dicitur: Sedebitis ſuper ſedes, &c. alij iudicabuntur, quibus dicitur: Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare. in 25 cap. Matth. Irem: Iuſti & nunc, cum prauorum uicinia premuntur, animo tamen toto ac mentis inrentione, & operum executione ſeparati ſunt ab illis: & in futuro prorſus eriam corpore & loco ſegregabuntur ab eis, quando abſcondet eos Dn̄s in abdiro uultus ſui, à conturbatione hominum, & proteget in rabernaculo ſuo. In Euang. enarrat. Item: Quomodo Deus ſaluādos à dānatis ſit diſcreturus, oſtēdit Anshel. in li. de Similitud. ca. 46. Itē: Iudicātis eſt, ſedere: iodicandorū uerò ante iudicē ſtare. Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti. Qui ergo ſtarrē iudicat, tantū crimē elatiōis incurrir, ur Chriſti tribunal ſibi uideatur aſſumere, & eius iudiciū ꝑuenire. Cuius iudicij ſpecies, ut notior fierer hominibus iudicandi forma, ex his quæ inrer homines geruntur, aſſumpta eſt, quatenus cognoſceremus, quia ſicut iudex terrenus celſior eſt, & quendam locum qui tribunal appellatur aſcendir, ur ex eo altior & eminentior ſir cęteris qui iudicandi ſunt, ne conſpectum eius lateanr, uel ſupplicia reorum, uel allegationes innocentium: ita & iudex omniū Chriſtus, natura & maieſtate cunctis eminentior, introſpicir corda & conſcientias ſingulorum, ac manifeſtabit occulta, ut bonis laudem tribuat, & mali pœnam quā merentur accipiant. in 14 cap. Rom. Irem: Eodem modo & eadem quantitare, qua geſsit unuſquiſq; quodliber opus, recitabir illud iudicandū ante tribunal ærerni iudicis. Vnusquiſq; referet propria corporis: id eſt, quæ geſsit uel cogitauit, dū in corpore fuit. Neq; enim ſi quis maligna mēte atq; impia cogitatiōe blaſphemet, & id nullis mēbris corporis operur, ideo nō eritreus, quia id nō motu corporis geſsir: cū hoc per illud rempus geſſerit, quo geſsit & corpus. Prout geſsir mēte, lingua uel manu, dum eſſet in corpore, referet unuſquiſq;: etiā paruuli, qui nō ꝑ ſeipſos, ſed per alios geſſerunt. Nam ſi in illa parua ærate moriuntur, utique iudicanrur ſecundum propria geſta corporis: id eſt, ſecundum ea quæ geſſerunt dum eſſenr in corpore, quando per corda & ora geſtantium crediderunt uel non crediderunt, quando baptizari uel non baprizati ſunt, quando carnem Chriſti manducauerunt, uel non manducauerunr, quando eius ſanguinem biberunt, uel non biberunt. Secundum hæc ergo quæ in corpore geſſerunt, iudicātur: non ſecundū ea quæ geſturi erant, ſi diu hîc uiuerent. In quintum capur poſterioris ad Corinthios. Irem: Qualis quiſq; præſentem uitam finierit, talis in die iudicij apparebit. Illi autem non ſine querela eſſe apparebūt, de quibus iudex conquererur, dicens: Eſuriui, & nō dediſtis mihi mandocare. In 3 ca. 1 ad Theſſ. Irē: Mulier pręgnās quod in utero diu portauit cū pōdere, tandē eijcit cū dolore: quia & reꝓbi malū, quod diu latuit intra conſcientiam ipſorum, & grauauit eam, in conſpectu Iudicis cum graui tormēto cūctis manifeſtabūt. Mulier cū uoluptate pondus illud concipit, ſed cum dolore eijcit: quia & reprobi culpam cum uoluptate libenter commiſerunr, ſed aure diſtrictum iudicem hanc inuiti multa cum amaritudine manifeſtabunt. Ibid. Irem: In iudicio uidebunt boni & mali formam ſerui, ac deinde cum mali in gehennam præcipitati fuerint, boni ſubleuabuntur ad uidendum claritarem diuiniraris eius: tunc pro ignorantia & inobedientia ſua dabunt maligni pœnas ærernas, proiecti à facie Domini. In primum cap. 2 ad Theſſ. Irem: Non arbitrandum eſt, in die iudicij illos rantum à Dei filio denegandos, qui in martyrio Chriſtum negauerunt: ſed per omnia opera & ſermones arq; cogitationes Chriſtus uel negatus negat, uel confeſſus confitetur. In 1 cap. ad Tit.

Quomodo

Quomodo omnia transitura, Anshelmus inquit: Donec cœlum tranſeat.) Hæc non tranſibunt materialiter, ſed ſecundum formam. Corruptibilia anim mutabuntur, ut terra, aër, in meliorem natutam: cœleſtia uerò mutabuntur, quia clariora erunt, ut ſol, luua, cœlum, nec amplius uolubilia. Iudicium fiet, antequã illa mutentur. Quo facto, erit finis omnium ſeculorum: & tũc mutabuntur. In Matth. cap. 5.

DE RESVRRECTIONE.

VNde ſit. Anshelmus: Chriſtus ueraciter mortuus fuit, utpote uerus. Et ſi cæteri non reſurgent, nec ipſe reſurrexit: quia ſicut mortuus eſt, ut mortẽ noſtrã deſtrueret: ita reſurrexit, ut nos reſuſcitaret. Cum igitur incaſſum reſurgere non potuerit, ſi nos nõ reſuſcitat, nec ipſe reſurrexit. Si generalis mortuorũ reſurrectio nõ eſt, neq; Chriſtus reſurrexit. Quiſquis itaq; mortuos negat reſurrecturos, Chriſtũ quoque negat reſurrexiſſe. in 15 ca. 1 ad Cor. Et: Sicut per Adam mors intrauit, quia ipſe primus eſt mortuus: ita & per Chriſtum reſurrectio: qa primus ipſe reſurrexit. ſicut ille forma morientium, ſic iſte eſt forma reſurgentium. Ibid. Item: Dominus Ieſus extra omnes alios ſurrexit, ut oblatione ſua mundaret populum ſuũ ab omnibus peccatis, qđ nullus alius facere potuit. In 7 ca. Heb.

Quid reſurrecturum ſit. Anshelmus: Quòd homo cum corpore, in quo uiuit in hac uita, reſurgat, docet Anshelmus lib. 2, Cur Deus homo, cap. 3. Item: Semen qđ in agricultura ſeminas, non uiuificatur, niſi prius moriatur: ſic & humanum corpus non fit immortaliter uiuens, niſi prius moriatur, & in terram reuertatur, ut ſemen quod ſeritur. Si enim granum ſeminatum prius neceſſariò putreſcit, & ſoluitur in terram, ut poſtea uiuificetur & creſcat: tunc corpus humanum, poſtquam fuerit mortuum & putrefactum, ſimili ratione uiuificabitur. In 15 cap. 1 ad Cor. Et: Sicut triticũ tegitur in agro, ut reſurgat innouatũ: ſic corpus defuncti in ſepulchro ponitur, ut inde reſurgat melioratum. Ibidem.

Quomodo futura. Anshelmus: Vnuſquiſq; reſurgat in ſuo ordine, id eſt in ſuorum meritorum dignitate, ut etiam pleriſque martyribus præferatur egregius Vincẽtius, & pleriſque ſacerdotibus magnificus Martinus. In 15 cap. 1 ad Corinthios. Itẽ: Quemadmodum ex una impenſa diuerſorum animantium una caro eſt, ita & unius carnis homines diuerſi erunt ex dignitate, cum reſurrexerint: ut talis unuſquiſque appareat, qualis meriti fuerit. Ibidem. Item: Sicut ſol & luna uel ſtella, cũ ſint unius naturæ, differunt tamen in claritate: ita & homines cum ſint unius generis, meritò diſsimiles erunt in gloria. Nunc enim de ſolis electis ſermo eſt, quos uirtutes, non peccata facient eſſe diuerſos. Aliter enim ibi lucebit caſtitaa coniugalia, aliter ibi lucebit ſancta uiduitas. Diuersè lucabunt, ſed omnes ibi erunt: ſplendor diſpar, cœlum commune. Et ſi alius electorum eſt alio fortior, alius alio ſapientior, alius alio iuſtior, alius alio ſanctior, in domo patris mei manſiones multæ ſunt, unuſquiſque manſionem pro ſuo accepturus eſt merito. Tanquam ſtellæ enim, ſancti diuerſas manſiones diuerſæ claritatis tanquam in cœlo ſortiuntur in regno: ſed propter unum denarium, nullus ſeparatur à regno. Atque ita Deus erit omnia in omnibus, ut quemadmodum Deus charitas aſt, per charitatem fiat, ut quicquid habent ſinguli, commune ſit omnib. Sic enim quiſq; etiã ipſe habet, cũ amat in altero, quod ipſe nõ habet. Non erit itaq; aliqua inuidia imparis charitatis, quoniã regnabit in omnib. unitas charitatis. Ibid. Et: Reſurgent ſanctorũ corpora ſine ullo uitio, ſine ulla deformitate, ſine ulla corruptione, onere, difficultate. In quib. tanta facilitas, quãta felicitas erit. Propter quod & ſpiritalia dicta ſunt, cum proculdubio corpora ſint futura, non ſpiritus. ſed ſicut nũc corpus animale dicitur, quod tamen non animal eſt: ita tunc corpus ſpiritale erit, corpus tamen non ſpiritus erit. Ibidem. Item: Sicut animalea ſumus, quia pater noſter carnalis Adam, factus eſt in animam uiuentem: ſic erimus in reſurrectione ſpiritales, quia pater noſter ſpiritalis Chriſtus, factus eſt in reſurrectione ſua in ſpiritum uiuificantem. Ibid. Item: Vt radius oculorum tuorum non citius peruenit ad longinquiora, ſed utraq; interualla parili celeritate coniungit: ita cum in ictu oculi fit reſurrectio mortuorum, omnipotentiæ Dei & ineffabili nutui tam facile eſt quæq; recentia, quàm diuturno tempore dilapſa cadauera ſuſcitare. Ibidem.

DE INFERNO.

QVis in inferno ſit futurus, Algerus docet: Mali etiã in corpore uitã æternã habebunt, quam tamen magis mortem dixerim: quia Deo qui uerè uita eſt, non placebunt, & ideo ſine diuina gratia miſera erit æternitas, quia æterna miſeria. lib. 2, ca. 6 de Euchar.

Qualis ſit futurus, Anshelmus docet: Poſiti in pœnis, Deum nõ uidebunt, quamuis ſit præſens. In Matth. cap. 8. Item: Sicut bonitaa hominis boni, hominibus eſt ad læticiæ incrementum: ſic dæmonibus & hominibus damnantis erit ad detrimentum. Dæmonib. namq; & hominib. dam-

natis, ſanctorum conſummatio erit interminabilis luctus, & æterna dãnatio. Nam cum iſti obtinebunt corporis & animæ gaudium ſempiternum, tunc ſimiliter & illi ibunt in ſupplicium æternum. In lib. de Similitud. cap. 45.

Infernus erit perpetuus. Berno: Infernus nullis miſerorum ualet cruciatibus mitigari. In Serm. de reſur. Dom.

Contra purgatorium interdum quædam dicit, licet illud adſtruat, Anſhelmus: Poſt mortẽ nulla poteſt inueniri medicina, quia in inferno nulla eſt redemptio. Quiſquis enim ſemel æternæ damnationi traditus eſt, nunquam ulterius redemptionem cõſequi poteſt. In Euang. enarrat. Itẽ: Quiſquis ſemel traditus irreuocabiliter fuerit crudelib. angelis, quorum officium eſt reprobos torquere, nunquam ulterius ualet debitũ reddere: quia non poteſt per pœnitentiam & opera bona, quod malè geſſit, emendare, & propterea ſemper cogitur pœnas ſuſtinere. In Euang. enarrat.

DE VITA AETERNA.

VNde. Algerus: Niſi ipſe ſacerdos, qui cœlos penetrauit, fieret nobis uia ad ſeipſum, cœli ianua nobis clauſa foret in æternum: quæ ideo poſt paſsionem Chriſti reſerata eſt credentibus, quia idem qui eſt ſacerdos, ſacrificium factus unitur ſibi cum morientibus, ut dum unum fiunt cum ipſo, ubi ipſe eſt, ipſi ſint in ipſo. Vnde etiam in magnam ſpem iuſtis & peccatorib. in paſsione Chriſti, eadem die latro, eadem die iuſtus, eadem die cum Chriſto in paradiſum eſt aſſumptus, præ omnibus iuſtis primus: ut non ſolum conſtaret, eadem die paradiſi ianuam hominib. reſeratam: ſed & conſtaret, Dei gratiam non articulo tẽporis aſtringi, non peccatorum quantitate uinci, cui ad æternæ uitæ prœmia ſtatim conferenda ſuffecit uix unius horæ ſpacium poſt tot flagitia. Quis ergo dubitat, Chriſti paſsionem uerè omnium peccatorũ eſſe remediũ, quæ tam ſerò, tam citò, quaſi omnium peccatorum primitias iuſtificauit & ſaluauit ſceleratiſsimum? lib. 2, cap. 3 de Euchar.

Anſhelmus inquit: Cum tradiderit regnum Deo & patri.) id eſt, cum perduxerit iuſtos, in quibus nunc regnat ex fide uiuentibus, Dei mediator & hominũ homo Chriſtus, ad contemplationẽ Dei, qui eum ſecundum humanitatẽ creauit: & patris, qui eum ſecũdum diuinitatem generauit. In 15 cap. 1 ad Corinth.

Qualis ſit uita æterna, Berno declarat, inquiens: Redemptor noſter reſurgens à mortuis, iuxta quod caro eius non uidit corruptionem, trãſitum fecit de morte ad uitam, de pœna ad gloriam: & nos illum uelut mẽbra caput ſuũ ſequendo, non modò de uitijs ad uirtutes, uerùm etiã de uirtute tranſeamus ad uirtutem, ſecundũ quod de ſanctis ſcriptum eſt: Ibunt de uirtute in uirtutem. ut ſicut tunc diſcipuli in Galilæa, ita nos quoq; quãdoq; eum uidere mereamur in æterna gloria, ipſo de quo loquimur adiuuante, qui nos ſanguinis ſui precio uoluit redimere, qui cũ patre & ſpiritu unus Deus, uiuit & regnat in ſecula ſeculorũ, Amen.

Algerus ait: Fruſtra oraremus, ut quod nunc ſpecie geritur, uerum ueritate capiamus, ſi ibi etiam huius ſacramenti haberemus umbram, ubi facie ad faciem ſicut eſt, uidere ſperamus Chriſti gloriã. Quæ enim remuneratio eſſet nobis in alia uita, ſi umbra ſacramenti contegente, ueritas gloriæ Chriſti nunquã nobis fieret manifeſta? lib. 1, cap. 8 de Euchar.

Petrus Damianus ait: Hæc eſt uita æterna, ut cognoſcant, &c.) Hoc fiet, cum uenit et Dominus, & illuminauerit abſcondita tenebrarum, cum tenebræ mortalitatis huius corruptionisq; tranſierint. De hac contemplatione intelligitur dictum, cum tradiderit regnum Deo & patri. id eſt, cum perduxerit iuſtos, in quibus nunc ex fide uiuẽtibus regnat mediator Dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus, ad contemplationẽ Dei & patris. Io epiſt. ad Deſider. Caſs. abbat.

Anſhelmus inquit: Ipſa uita æterna pariter erit omnibus æqualis, & unus denarius omnibus attributus. Ibi tamen ſunt multæ diſtinctiones, iuxta illud: In domo patris mei, &c. In Matth. cap. 20. Item: Qui hoc bono fruetur, quid illi erit? & quid illi nõ erit? Certè quicquid uolet, erit: & quod nolet, non erit. Ibi quippe erunt bona corporis & animę, qualia nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec cor hominis cogitauit. Cur ergo per multa uagaris homuncio, quęrẽdo bona animæ tuæ, & corporis tui? Ama unũ bonum, quo ſunt omnia bona: & ſufficit. Deſidera ſimplex bonum, quod eſt omne bonum: & ſatis eſt. Quid enim amas caro mea, quid deſideras anima? Ibi eſt, ibi eſt, quicquid amatis, quicquid deſideratis. Si delectat pulchritudo, fulgebunt iuſti ſicut ſol. Si uelocitas: aut fortitudo, aut libertas corporis, cui nihil obſiſtere poſsit, erũt ſimiles angelis Dei: quia ſeminatur corpus animale, & ſurget corpus ſpirituale, poteſtate uriq;, nõ natura. Si longa & ſalubris uita, ibi ſana eſt æternitas, & æterna ſanitas: quia iuſti in perpetuũ uiuent, & ſalus iuſtorum à Domino. Si ſatietas: ſatiabuntur, cũ apparuerit gloria Dei. Si ebrietas: inebriabuntur ab ubertate domus Dei. Si melodia: ibi angelorum chori concinunt ſine

ſine

ſine Deo. Si quæ libet non immunda, ſed munda uoluptas: torrente uoluptatis tuæ potabis eos Deus. Si ſapientia: ipſa Dei ſapientia oſtendet eis ſeipſam. Si amicitia: diligẽt Deum plus quàm ſeipſos, & inuicem tãquam ſeipſos, & Deus illos plus quàm illi ſeipſos: quia illi illum & ſe, & inuicem per illum, & ille ſe & illos per ſeipſum. Si concordia, omnibus illis erit una uoluntas: quia nulla illis erit, niſi ſola Dei uoluntas. Si poteſtas: omnipotẽtes erunt, ſuæ uoluntatis, ut Deus ſuæ. Nam ſicut poterit Deus, quod uolet, per ſeipſum: ita poterunt illi, quod uolẽt, per illum: quia ſicut illi non aliud uolent, quàm quod ille: ita ille uolet quicquid illi uolent, & quod ille uolet, non poterit nõ eſſe. Si honor & diuitiæ, Deus ſeruos ſuos bonos & fideles ſupra multa cõſtituet: imò filij Dei, & Dij uocabuntur: & ubi erit filius eius, ibi erunt illi, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti. Si uera ſecuritas, certè ita certi erunt nunquam, ut nullatenus iſta, uel potius iſtud bonum ſibi defuturum ſit: ſicut certi erunt, ſe non ſua ſpõte illud amiſſuros, nec dilectorem Deum illud dilectoribus ſuis inuitis ablaturum, nec aliquid Deo potentius, inuitos Deum & illos ſeparaturum. Gaudium uerò quale & quantum eſt, tale aut tantum bonum eſt. Cor humanum, cor indigẽs, cor expertum ærumnas, imò obrutum ærũnis, quantum gauderes, ſi his omnibus abundares? Interroga intima tua, ſi capere poſsint gaudium ſuum de tanta beatitudine ſua. Sed certè quiſquis alius quem omnino ſicut te ipſum diligeres, eandem beatitudinem haberet, duplicaretur gaudium tuum: quia non minus gauderes pro eo, quàm pro teipſo. Si uerò duo uel tres, uel multo plures id ipſum haberent, tantundem pro ſingulis, quantum pro teipſo gauderes, ſi ſingulos ſicut teipſum amares. Ergo in illa perfecta charitate innumerabilium angelorum beatorum & hominum, ubi nullus minus diliget alium quã ſeipſum, non aliter gaudebit quiſq; pro ſingulis alijs, quàm pro ſeipſo. Si ergo cor hominis de tanto ſuo bono uix capiet gaudiũ ſuum, quomodo capax erit tot & tantorum gaudiorum? Et utiq;, quoniam quãtũ quiſq; diligit aliquem, tãtum de bono eius gaudet: ſicut in illa perfecta felicitate unuſquiſq; plus amabit ſine comparatione Deũ, quàm ſe, & omnes alios ſecum: ita plus gaudebit abſq; æſtimatione de felicitate Dei, quàm de ſua & aliorum. Sed ſi Deum ſic diligent toto corde, tota mente, tota anima, ut tamen totũ cor, tota mens, tota anima non ſufficiat dignitati dilectionis: profectò ſic gaudebunt toto corde, tota mente, tota anima, ut totum cor, tota mens, tota anima non ſufficiat plenitudini gaudij. In Proſolog. cap. 25. Item: In angelorum conuerſatione gaudium eſt ſecuritatis tantæ, ut quiſquis illuc aſcenderit, nolit inde nũquam redire. In lib. de Similitudi. cap. 76. Item: Intelligendo & amãdo Deum, per fidem & ſpem ad præſens ſentimus. In futuro autem, iam nõ per ſpem ſentimus, quia uidebimus eum ſicuti eſt: non tamen eum omnes æqualiter uidebunt, nec eius amore æqualiter omnes calebunt. ibidem cap. 164. Item: Sicut diuerſo modo lignum & ferrum ignis ardore calent: ſic cœleſtes ſpiritus, uel beatorum animæ, inæqualiter Dei amore feruent. ibidem capite 165. Item: Aduertat inquam, aduertat, quæ gloria, uel quod gaudium, uel quæ iubilatio erit omnibus illis qui in regnum beatitudinis aſſumpti, Deum Dominumq́ue rerum omnium, in ſuæ carnis ſubſtantia ſibi ſimilẽ uiderint: & cuncta quæ ſiue in cœlo, ſiue in terra, ſeu in inferno ſubſiſtunt, ad nutum illius pendere, eumq; fraterno affectu, imò ultra omnem fraterni amoris affectum, ſeipſos amare, uelle poterunt ſine mora, ſine contradictione, ſine defectu ſibi æternaliter miniſtrare. In lib. de excellen. beatæ Virgin. capite nono. Item: Regnum cœlorum tale eſt, ut eius beatitudinem & gloriam nec oculus hominis mortalis poſsit uidere, nec auris audire, nec cor cogitare. Vt tamen aliquo modo illud poſsis cogitare, quiſquis ibi regnare meruerit, quicquid ipſe uolet, hoc erit in cœlo & in terra: quicquid uerò nolet, non erit in cœlo & in terra. Tanta enim erit dilectio inter Deum & homines qui ibi erunt, & inter ſeipſos inuicem, ut omnes ſeipſum diligant ſicut ſeipſos: ſed plus ament omnes Deum quàm ſeipſos. Et propter hoc nullus ibi uolet, niſi quod Deus: & quod uolet unus, hoc uolent omnes: & quod unus uel omnes, hoc ipſum uolet Deus. in libro Epiſtolarum ſecundo. Item: Non quia Domini & ſanctorum eius, æqualis poſsit eſſe claritas & gloria: ſed quia nihil ſole clarius uidere nouimus, non ſolum Domini, ſed & ſanctorum in reſurrectione gloria, ſolis aſpectui comparatur: quia clarius ſole aliquid, unde exemplum daretur hominibus, minimè potuit inueniri. Poſſumus etiam per faciem eius intelligere præſentem & manifeſtam cognitionem humanitatis ipſius: reſplenduit ergo, ſicut ſol, facies eius: quis in illo ſupernæ beatitudinis regno, ſanctis omnibus ita reſplendebit in unico ac ſingulari ſplendore clariſsima etiã humanitatis eius cõtemplatio, ſicut ſol unica & ſingulari claritate ſuperat omnia quæ corporeis oculis lucida uidẽtur. in enarrat. Euang. Item: Diſceſsio Moyſi & Heliæ à Chriſto, ſecundũ illud intelligẽda eſt, qđ ait Apoſt. quia cũ uenerit quod perfectum eſt,

euacuabitur quod ex parte eſt. Recedet enim doctrina legis & Prophetarum, ubi manifeſtatio diuinæ uiſionis ſanctis apparuerit. Ibidem. Item: A' die iudicij, quando iã corpota noſtra fuerint reformata, tertium tempus erit, quod finem habere non poterit. Ibidem. Et: Salus ac uita æterna nulla eſſe alia poteſt, præter regnũ Dei, quò ſola Chriſti ſocietas introducit. In quintum caput ad Romanos. Item: Si quis pateretur omnes pœnarũ acerbitates, quæ in tempore præſentis uitæ ſufferri poſſunt, non eſſent omnes illæ paſsiones dignum meritum ad conſecutionem futuræ gloriæ, quæ ablato omni uelamine reuelabitur in nobis, quando percipimus illud quod oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. In octauũ caput Romanor. Item: Et nunc & tunc dominatur Chriſtus, & iudicat: atque ſancti & nũc cum illo regnant, & tunc: quia & nunc conuerſatio eorum in cœlis eſt, & ipſi poſtmodum in cœlis erunt. Neque piorum animæ mortuorum ſeparantur ab Eccleſia, quæ nunc etiam eſt regnum Chriſti: & cum eo nunc primùm regnat in uiuis ac mortuis. Ibidem capite decimoquarto. Item: Ea quę Deus in regno cœlorum præparanit his qui puto corde diligunt eum, tanta ſũt, & tam præclara, atq; tam ſpiritualia, quòd oculus non uidit quanta uel qualia ſint: nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Oculus non uidit, quia non eſt color: auris non audiuit, quia non eſt ſonus: in cor hominis non aſcendit, quia non eſt terrena cogitatio. Quod enim in cor hominis aſcendit, infra cor hominis erat. Ideo in cor aſcendit, quia ſupra illnd eſt cor quò aſcendit. Præmium uerò quod in cœlis ſeruatur electis, non aſcendit in cor hominis. In ſecundum caput prioris ad Corinthios. Item: Corporis reſurrectione facta, à cunctis paſsionibus liberati, æterna uita cum ineffabili claritate atq; ſtabilitate ſine corruptione fruemur. In illa itaque cœleſtis regni gloria, caro ſecundum naturam erit: quia deuicto mortis aculeo, in æterna incorruptione regnabit. Et ideo quiſquis ad hanc deſiderat incorruptionis gloriam peruenire, feſtinet nunc opera corruptionis deponere, & cœleſtis hominis imaginem ſanctè uiuẽdo portare. In decimumquintum caput prioris ad Corinthios. Itẽ: Quis intellectus capere ſufficiat illa ſupernæ ciuitatis quanta ſint gaudia: angelorum choris intereſſe, cum beatiſsimis ſpiritib. gloriæ conditoris aſsiſtere, præſentem Dei uultum cernere, incircumſcriptum lumen uidere, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari? In 2 cap. ad Epheſ. Itẽ: Omnes iuſti cũ amicis ſuis, ſine fine ſimul manebũt immortales atque beati in regno cœleſti. In 4. ca. 1 ad Theſſ. Et: Sicut ſabbathũ in quo Deus requieuit, non legitur habuiſſe ueſperã: ſic requies iuſtorũ non habebit finẽ. Quia ſicut Deus ceſſauit ab operib. ſic illi ceſſabũt ꝑpetualiter ab omni opere, liberi penitus ab omni laboris anxietate. In 4 cap. ad Hebr. Itẽ: Illa cœleſtis inhabitatio rectè dicitur ſancta ſãctorũ, quia nihil ibi fit aut cogitatur, unde Deus offendatur: ſed ſola ibi, quæ Deo placent, aguntur. Tanta eſt enim illa beatitudo, ut nec poſsit nec uelit ibi quiſquam peccare. Ibid. cap. nono.

Quomodo Deum uiſuri. Anshelmus: Nunc autem uidemus eum in ænigmate, & quaſi in pictura ea quæ dicimus, ueluti pictum ſolem aut mare uidemus. Solem quippe aut mare cùm depicta uidemus, non ſicut eſt in ipſa re, ea habemus. Cùm uerò ſolem clarè lucentem perſpicimus, aut mare turbulentum uel tranquillum cernimus, rẽ ſicuti eſt, ueraciter intuemur: quamuis tantam, quanta in ſe eſt, intueri nequeamus. Sic ſancti Dei in gloria ſua Deum uidebunt: ſed magnitudinem diuinitatis eius, ſiue immenſitatem potentiæ illius comprehendere nequibunt. Non enim immenſus eſſet, ſi intellectu alicuius comprehendi potuiſſet. In lib. de Similitud. cap. 166.

DE PHILOSOPHIA.

De philoſophis inquit Anshelmus: Et ſi nonnulli philoſophorum de diuinitare filij Dei multa rectè dixerunt: nihil tamen de incarnatione & morte eius, ac noſtra per eã redẽptione cognouerũt. Abſcõdit enim Deus hoc à ſapiẽtib. & prudentib. & reuelauit ea paruulis. In 1 ca. ad Coloſſ.

De philoſophiæ abuſu, inquit Anshel. Venenum aſpidum tegitur ſub labijs eorũ, q̃ blãda loquũtur, ſed morſu uenenati uerbi fraudulenter animam audientis necant: ſicut detractores, ſicut poeræ, ſicut quilibet ſeductores. Hoſtes enim ſunt animarum, licet ſe fingant amicos: & idcirco per malitiam fraudis, eas ueneno ſuo inficiunt, ut interficiant. Item: Scribæ ſunt, naturaliũ & moralium librorum authores, & artium ſecularium ſcriptores: id eſt, de ipſis artibus præcepta dantes. Inquiſitores autem ſeculi, qui conſtellationibus agi mundum credunt, & duodecim ſignis ortus & occaſus fieri decernunt, nihil omnino ſine borum motu putantes fieri poſſe: qui ſapientia ſua inquirunt & diſcutiunt, atque inueſtigant de occultis rebus ac naturis ſingulorũ. Sapiẽs generale uocabulũ utriuſq; eſt. Hos reprobatos & adnihilatos eſſe perhibet Apoſtolus, nõ quòd doctrinã eorũ ex

toto im-

toto improbet, in multis enim concordant ſacris Literis: ſed quia quædam ſenſerunt & ſcripſerunt contraria Chriſtianæ religioni,& maximè de cultura pluralitatis deorum. Tales non recipit Deus, ſed ſtultos facit. In 1 cap.1 ad Corinth. Item: Videte ne fortè licentia ueſtra, &c. Typicè uidetur Apoſtolus ſub alijs uerbis dicere: Ne legas philoſophos, poetas, oratores, nec in eorum lectione requieſcas, ne tali modo fratrem infirmum perdas. In 8 cap.1 ad Corinth.

De Platone, inquit Berno: Inter omnes philoſophos,& maximè Socratis diſcipulos, non quidem immeritò excellentiſsima gloria claruit Plato, qui de diuinitate multa locutus eſt, ita ut in multis congruere ueritati noſtræ religionis uideatur. In lib. de diuinat. dæm. contemnenda.

De ethnicis libris, Berno: Sed parum commodè ſcribit, ſe multis iam annis poetarum figmenta,& paganorum hiſtorias, ſecularium〈q〉; literatum ſtudia uelut ſtercora reſpuiſſe, omnem〈q〉; mentis intentionem ad diuina perſcrutanda conuertiſſe. In epiſt. ad Meginfredum.

De abuſu Dialectices, inquit Anshelmus: Commoncudi ſunt illi utiq; noſtri temporis dialectici (imò Dialecticæ hæretici) qui quidem non niſi flatum uocis putāt eſſe uniuerſales ſubſtantias,& qui colorem non aliud quærunt intelligere niſi corpus, nec ſapientiam hominis aliud quàm animā: ii prorſus à ſpiritalium quæſtionum diſputatione ſunt exſufflandi in lib. incar. uer. cap.2. Item: Dialectici moderni nihil eſſe credunt, niſi quod imaginationibus comprehēdere poſſunt: nec putant aliquid eſſe, in quo partes nullæ ſunt. ibid. cap.3. Item: Contentiones eorum deuita, qui per argumentationes artis dialecticæ nō ratione, ſed ſtomacho litigantium diſputant, in hoc diebus & noctibus uacantes, ut uel interrogent, uel reſpondeant, uel dent propoſitionem, uel accipiant, aſſumant, confirment atq; concludant. ſi igitur illi hoc faciunt, quorum propriè ars contētio eſt: quid debet facere Chriſtianus, niſi omnino fugere contentionē? in 3 cap. ad Tit.

DE MAGIA.

Contra præſtigias dæmoniorum,& magiam, ſedulò docuerunt huius ætatis doctores. Berno ait: Phytonici ſunt uentriloqui, in quorum uentre diabolus habitans, dat per omnis hominum reſponſa, ut animas eorum decipiat, capiat,& ſecum in interitum ducat. in lib. de diuinat. dæm. contem. Idem Berno ſcripſit de Nigromantia, uel diuinatione dæmonum contemnenda, librum, in quo harum rerū profeſſorum opiniones refellit,& errores deſtruit, ut patet ex epiſtola ad Meginfredū. probat Berno primū autboritate Auguſtini, deinde teſtimonio ex Anthonij uita ſumpto, diuinationem dæmonum contemnendam eſſe. Tertiò, de dæmonum natura & peruerſa eorum efficacia, atq; arte magica, multa ex Auguſtini 8 libro de ciuitate Dei citat, quibus hanc propoſitionem confirmat. Item: Sathanam, iuxta Apoſtolum, ſe aliquando transfigurare in angelū lucis, ut uel hoc modo decipiat hominum mentes; aliquando per magicas artes, occulto, ſed non iuſto Dei iudicio, uaria imaginationum genera & ludificationum hominibus immittere, ut ipſi homines ſe putent eſſe quod non ſunt. Ex lib 2 recognitionū S. Clementis hoc probat Berno. Et: Hanc eſſe artem, deſignat etiam ſacra Scriptura: ſed uti ea prohibet. Nam & dæmones Scriptura deſignat, ſed coli & adorari eos uetat. Rectè ergo magica arte uti prohibet, quia magorū miniſtri ſunt angeli, refugæ,& ſpiritus maligni, & dæmonia immunda. de diuinat. dæm. contem.

Algerus ait: Phantaſtica illuſio magicis cōgruit & diabolicis fraudibus: ueritatis autem aſſertio, diuinis ſanctionibus. lib.1, cap. 7 de Euchar. Et: Phantaſticæ ſpecies rerū in ſomnijs, uel magorum præſtigijs uideri ſolent. Ibidem.

Anshelmus inquit: Incantatores faſcināt & deludunt homines, ut credant uerum eſſe quod falſum eſt. In 3 cap. ad Gal.

DE ASTROLOGIA.

Aſtrologiam oppugnat Berno, dicens: Eſt & alius error peſsimus, quo miſeri homines ſe inuoluunt, putātes unumquēq; ſub conſtellationibus naſci, & ſingulis euenire quæ geneſis dictat, non quod Deus conditor ordinat: tribuentes honorem diuinitatis inſenſibilibus aſtris, quæ Deus creauit ad hoc, ut curſos ſui ordinem ſeruarent in cœlis. In lib. de diuinat. dæm. contemnenda. Item: Si quis plenius uult cognoſcere de mathematicorum præſtigijs, de horoſcopis, de conſtellatione, de fatalibus ſignis, legat 5 librum ſancti Auguſtini de ciuitate Dei: & liquidò inueniet, quàm miſerè deſipiant, qui huiuſmodi rebus ſtudium impendunt. Ibidem.

DE LIBRIS.

DE Septuaginta interpretibus, Anshelmus inquit: Patet Hebræos, qui Romæ crediderunt, habuiſſe in authoritate trāslationem ſeptuaginta interpretū, iuxta quā Apoſtolus eis profert teſtimonium. Non enim eis proferret teſtimonium ex Scriptura, quam non reciperent. in 12 cap. Rom.

DE EVANGELISTIS.

ANshelmus, In præfatione in Euangeliſtas, inquit: Horū quatuor ſcriptorū fuit unus Matthæus, qui primus ſcripſit Euāge

liumi

lium in Iudæa, Hebraico ſermone. Quia cum in Iudæa Euangelium Chriſti cũ alijs Apoſtolis pdicaſſet, poſtea diſponens tráſire ad gentes, ſicut & alij Apoſtoli, uoluit Eccleſijs Iudææ, illud quod frequenter prędicauerat uerbo, relinquere & ſcripto: timens, ne falſi pdicatores & Eccleſiarũ peruerſores, aliquos errores in Chriſti Euangelio ſupſeminarẽt. Ideo reliquit eis hoc memoriale, ut ueritas ſuæ prædicationis cõfirmaretur, & memoriæ cõmẽdaretur. Poſtea aũt ſancti patres curauerũt, ut idẽ Euãgeliũ de Græco in Latinũ tráſferretur eloquium. Secundus fuit Marcus, qui diſcipulus Apoſtoli Petri, Ieſum in carne non uidit: ſed quę magiſtrum prædicantem audierat, ſub Claudio Cæſare in Italia ſcripſit. Tertius fuit Lucas, qui dicitur unus de duobus fuiſſe diſcipulis, qui profecti ſunt Emaus, & poſtea fuit ſocius Pauli in prædicationem gentium. Hic ſcripſit Euangelium Chriſti, rogatu Theophili, in Achaia & Bœotia. Vltimus ſcripſit Euangelium Ioannes, reuocatus Pathmo ab exilio, & ab omnibus epiſcopis Aſiæ rogatus. Pullulabant enim in Aſia multæ hæreſes, ſcilicet Cerinthi & Ebionis, & aliorum hæreticorum. Præterea cum alij Euangeliſtæ multa de humanitate Chriſti dixiſſent, pauca tamen de diuinitate eius deſcripſiſſent: ideo incœpit Euangelium de diuinitate, ut quæ ab alijs prætermiſſa fuerant, ſuppleret, & altiua de diuinitate eius ſcriberet. Fuerunt tamen & alij Euangeliorum ſcriptores, ſicut Thomas & Bartholomæus, quorum tamẽ Euãgelia deciderunt, neq; in Eccleſia recepta ſunt, diuino conſilio prouidente. nõ quòd illa falſa eſſent: ſed quia Dñs noluit numerum illum præfinitum in Prouidentia caſſari, propter uirtutem ſacramenti.

Item ibidem: Matthæus autem principaliter circa humanitatẽ Chriſti oſtẽdendã immoratur, quamuis & alias tres proprietates ſecundariò exequatur. unde incipit à generatione humanitatis. Lucas uerò principaliter de reſurrectione Chriſti agit, quamuis & cætera ſecundariò non ſileat. unde incipit à ſacerdotio Zachariæ prophetæ, patris Ioannis, ubi cognatio Mariæ & Elizabeth commemoratur: quæ Elizabeth fuit de tribu Aãron, & ideo Chriſtus de genere ſacerdotum fuiſſe comprobaretur. Propterea etiam Lucas officiũ Simeonis ſacerdotis circa Chriſtum oſtendit: & in cõputatione generationis, per Nathan Chriſti genealogiã ducit, cũ Matthæus p Salomonẽ, intentio uerò Marci circa regnũ Chriſti uerſatur, unde inchoat Euangeliũ ſuum à uoce clamantis in deſerto, ita dicens: Sicut ſcriptum eſt in Eſaia propheta, Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui pręparabit uiam tuam ante te. Vox clamantis in deſerto, &c. Quòd uerò Ioannes fuit uox leonis, id eſt Chriſti clamantis in deſerto, per ipſum Ioannem, & quaſi quodam rugitu beſtialiter uiuentes perterrefacientis, Ioannes ipſe ingenuè fatetur, Ioan. 1 cap. ubi à phariſæis interrogatus, quis nam eſſet? reſpondit dicens: Ego uox clamantis in deſerto, dirigite uiã Domini, &c. Exponit etiam Marcus euidentius ordinem reſurrectionis, quæ in leone notatur. Vnde in die reſurrectionis, Euangeliũ illius in omnib. Eccleſijs recitatur. Nec tamen ideo Marcus cætera prætermittit intacta. Ioannes uerò principaliter diuinitatẽ exequitur, quod in initio Euangelij ſui apparet, cum dicat, In principio erat uerbum: quamuis & alia ſecundariò tangat. Propter has ergo principales intẽtiones, ſub quatuor prædictis figuris quatuor Euangeliſtæ in uiſione Ioannis apparuerunt, Marcus in leone, Matthæus in homine, Lucas in uitulo, Ioannes in ſpecie aquilæ. Sed quia ſinguli ſingulas uel principaliter, uel ſecundariò executi ſunt: ideo Ezechieli prophetæ ſub quatuor prædictis figuris apparuerunt.

DE LVCA.

Anshelmus: Lucas primò fuit medicus corporum: deinde conuerſus ad Chriſtum, factus eſt medicus animarũ. Inde eſt, q̃ plura quàm alij Euangeliſtæ, loquitur de miſericordijs redemptoris, per quas languores peccatorum ab animabus pelluntur: & ſacerdotis perſonam in Chriſto deſcribit, interuenientis pro peccatis totius mundi. Ad Coloſs. cap. 4.

DE EPISTOLIS PAVLI.

Anshelmus, de epiſtolis Pauli inquit: Pauli Apoſtoli epiſtolę ſunt quatuordecim, quas legit Eccleſia: qui tamẽ & decimãquintã ad Laodicẽſes ſine dubio ſcripſit. Et cũ in prima, quam habemus, ad Corinth. dicit, Scripſi uobis in epiſtola, ne commiſceamini fornicarijs: uidetur ſignificare, aliã epiſtolam ſe iam eis ſcripſiſſe. Cũ ergo plurimas epiſtolas ſcripſerit, non ſine certi myſterij ratione Patres uoluerunt, ut quatuordecim tantũ legerẽtur in Eccleſia: decẽ uidelicet ad Eccleſias miſſæ, quatuor aũt ad diſcipulos. In præfat. ad Rom.

Ad Romanos.

Anshel. ait: Epiſtola ad Romanos prima eſt, quia cùm fides prima uirtus ſit & fundamentum aliarum uirtutum, & ſine qua impoſsibile eſt placere Deo: dignum fuit, ut illa Epiſtola in capite aliarum locaretur, in qua de prima uirtute agitur, & in qua corriguntur, atque ad fidei perfectionem reuocantur, quicunque Romanis ſecundum fidei imperfectionẽ ſunt ſimiles. Illa uerò q̃ eſt ad Cor. iure huic ſupponitur: quoniam

eos qui

eos qui fidem iam acceperant, in bono opere inſtruit. Primò enim iaciendum eſt ſundamẽtum, id eſt fides, & inde bona opers ſunt ſuperædificanda. propter quod in hac ad Romanoa, ſacta eſt omnibua fidelibua inſtructio ſecundum fidem: in illa autem ad Corinthios, ſecundum operationem. ſic & cæteræ deinceps congruo ordine ſunt poſitæ. Fuerunt nonnulli tamen, qui dixerunt Epiſtolam ad Romanos ideò ptimam eſſe poſitam, quia Romani tam rudes erant, ut non Dei gratia, ſed ſuis meritis crederent ſe eſſe ſaluatoa. Sed hoc non ita declarat in omnibus textus ipſius Epiſtolæ, quæ omnibus ſenſu profundiot eſt. Ideoq; magis credendũ eſt, quòd illi qui membra Epiſtolarum in uno corpore collegerunt, illam iudicauerunt ſedere in capite, quæ ad urbem directa eſt, quæ in illo tempore caput totius extitit orbis, & quia uſq; hodie Rom. Eccleſia omniũ Eccleſiarũ obtinet principatũ in præfar. Epiſt. ad Rom.

Ad Corinthios.

Anshelmus: Hæc epiſtola, poſt illam ad Romanoa iure locara eſt, licet ante illam ſcripra ſit: qnia quiſquis in fide iã inſtructus eſt, de qua cum Romanis agitur, debet conſequenter à ſubtepentibua uitijs cotrigi, & in uirtutibus plenius informari, ſicut nunc corriguntur & inſtruuntur Corinthij. Ob hanc etiam poſita eſt hæc poſt illam, quoniam in materia quãdam haber affinitatem cum illa. Vt enim de meritis ſuorum anteceſſorum glotiabanrur, & ſuam ſaluationem non gratiæ deputabãt, ſed quidam legis obſeruationibus, quidam uerò facultati ingenij & libertati arbitrij: ſic & iſti de ſanctirate ſuorum baptizatorum glorianteſ, & quicquid boni hababant illis adſcribentes, alij alijs præferri uolebant. in argnmen. Epiſt. ad Cor. Item: Notandum etiam, quia ex eo quòd dicũt, quoniam epiſtolæ graues ſunt & fortes, nec dicunt, Epiſtola grauia eſt, & fortis: oſtendunt ſe duas iam epiſtolas sb Apoſtolo accepiſſe, præter iſtam de qua nunc tractamus, quam nondum uiderant. in decimum caput poſterioris ad Corinthios.

Ad Galatas.

Anshelmus. Poſt ſecundam ad Corinthios hæc congruè locata eſt: qnoniam affinitatem quandam cum illa obtinuit in modo reprehenſionis. In utraq; enim reprehenduntur, qui pſeudoapoſtolos recipiebant: & eorum prædicationi, poſtpoſito ueritatis apoſtolo, acquieſcebanr. Et ob hoc etiam, quia in illa Corinthij reprehenduntur non ſolum ex receptione pſeudoapoſtolorum, ſed etiã, quia multis et uarijs uitijs eranr irretiti. Galatæ non alia de cauſa redarguuntur in iſta, niſi quia pſeudoapoſtolorũ falſitari ſine aliqua ratione animum implicabant. Ideo & iſta ſequitur poſt illam: quia cùm in illa niteretur Apoſtolus in carnalium obſeruantiarum deſtructioné, in illa multis modis denotat pſeudoapoſtolos, in iſta anathematizat illos. in præfar. epiſt. ad Gal.

Ad Coloſſenſes.

Anshelmus: Liquidò demõſtratur, quòd hãc Epiſtolam à Roma de carcere Apoſtolus miſerit, ſicut illam ad Philemonem direxit. Nam eoſdem ſalutatores in iſta ponit, & in illa, quos ſecum eſſe declarat, & adiurorea ſuos appellat: id eſt, Ariſtarchum, & Matcum, & Epaphram, & Lucam, & Demam. unde patet, utramq; Epiſtolam ex uno eodemq́; loco miſſam, ubi uinctus tenebatur Apoſtolus. nã Oneſimum in uinculis Chriſto gemuit. uincula autem eum in Epheſo pertuliſſe, tacet liber omnino Actuum Apoſtolorum. Et ideo probatur, non habere ueritatem ſententiam eorum, qui dicũt Apoſtolum Epheſi tantum in uinculis fuiſſe, & inde hãc Epiſtolam miſiſſe. In 4. cap. ad Coloſſ.

Ad Theſſalonicenſes.

Anshel. prima epiſtola ad Theſſalonicenſ. Hanc epiſt. (niſi fallor) primã omniũ ſcripſit. nõ.n. ante iſtã inuenio illum aliquid ſcripſiſſe. in præſ. 1 ad Theſſ. Et: De ſecũda Epiſt. ad Theſſalonicẽſes. Theſſalonicẽſea putabãt, q, in diebua eorum futura eſſer generalis reſurrectio: quoniam Apoſtolus uerbo præſentis temporis dixerat, Noa qui uiuimus. Qua cauſa præcipuè coactus eſt, aliam illis epiſtolam ſcribere. in 4 cap. 1 ad Theſſ.

Ad Hebræos.

Anshelmua: Paulus in Italia poſitua, Hebræo ſermone ſcripſit hanc epiſtolam: & miſit Iudæis ad fidem Domini Ieſu cõuerſia, & in Iudæa poſt ueritatis agnitionem conuerſantibus. in præſat. Epiſtol. ad Hebræos. Itẽ: Quòd hæc epiſtola ſubſcriptionem ſolitam non haber, id eſt, Paulus Apoſtolus: iſta ratio eſt, quia præiudicatum Hebræis erat de Pauli nomine, ne dicta eius ſuſciperẽt: & idcirco prudenter declinauit, ne ſtatim in principio Pauli nomine inſpecto, eius lectio repudiarerur. Er quia à Domino omnipotẽte Paulus dicitur miſſus ad gẽtea præcipuè, non ad Hebræos: pro humilitate ergo Paulus, qui ad gẽtea fuerat deſtinstus, non ſcribit ſemetipſum Hebræis Apoſtolum. Ibidem.

De epiſtola ad Laodicenſes.

Anshel. ponit exẽplar epiſtolæ Paulinæ ad Laodicẽſea ſcriptę, eſtq́; eiuſmodi. Paulus Apoſtolus nõ ab hominibus, neq; p hominẽ, ſed p Ieſum Chriſtũ, fratribus q eſtis Laodiceæ, Gratia uobis & pax à Deo patre noſtro, & Dño Ieſu Chriſto. Gratiaa ago Chriſto per omnẽ orationẽ meã, q, pmanẽtea eſtis & pſeuerãtea in operib. bonis, pmiſſionẽ expectãtes in die iudicij: neq; diſturbẽt uos uaniloqa inſinu-

Inſimulantium ueritatem, ut uos auertant à ueritate Euangelij, quod à me prędicatur. Et nunc faciet Deus, ut qui ſunt ex me, ad perfectum ueritatis Euangelij ſint deſeruientes, & benignitatem operum facientes, quæ ſunt ſalutis uitæ æternæ. Et nūc palàm ſunt uincula mea, q̄ patior in Chriſto, in qui bus lætor & gaudio: & hoc mihi eſt ad ſalutē perpetuā, quod factum eſt orationib. ueſtris, adminiſtrante Spiritu ſancto. Siue per uitā, ſiue per mortē, eſt mihi uiuere uita in Chriſto, & mori gaudiū. & ipſe in uobis faciet miſericordiā ſuā, ut eandem dilectionē habeatis, & ſitis unanimes. Ergo dilectiſsimi, ut audiſtis præſentiā Dn̄i, ita ſentite, & facite in timore, & erit uobis uita in æternum. Eſt enim Deus, qui operatur in uobis: & facite ſine peccato, quæcunq; facitis. Et quod optimū eſt, dilectiſsimi, gaudete in Dn̄o Ieſu Chriſto, & cauete omnes ſordes in omni lucro. Omnes petitiōes ueſtræ ſint palàm apud Deum. Eſtote firmi in Ieſu Chriſto: & quæ uera & integra, & pudica & caſta, & iuſta & amabilia ſunt, facite. Et quæ audiſtis & accepiſtis, in corde retinete: & erit uobis pax. Salutate omnes fratres in oſculo ſancto. Salutant uos omnes ſancti. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cū ſpiritu ueſtro: Amē. Hāc facite legite Coloſſenſibus, & eam quæ eſt Coloſſenſium uobis. Verùm neq; Spiritus, neq; contextus rerum & uerborum, oſtendunt hanc epiſtolam eſſe Pauli germanam. Etſi enim conetur autor uerba Pauli æmulari ex alijs Epiſtolis, tamen Paulinis ſcriptis planè diſſimilis eſt hæc collectio. Præterea aliena locutio à Paulo eſt, opera eſſe facienda ad ſalutem uitæ æternæ.

DE PASTORE.

Anshelmus ait: Puto quòd Hermas ſcriptor ſit libelli illius, qui Paſtoris appellatur. Anshelmus in 16 cap. ad Romanos.

INCLINATIO DOCTRINÆ, complectens peculiares & incommodas opiniones, ſtipulas & errores doctorū.

DE ANGELIS.

Anshelmus quaſdam de angelis opiniones habet, quas ex ipſius uerbis Lector conſideret. Annunciant Deo, inquit, angeli noſtra opera cuncta, nec non & orationes, non ut ipſe diſcat quæ neſciebat (nihil enim eſt quod ignoret:) ſed quia neceſſe habet rationalis creatura, obtemperans Deo, temporales cauſas ad æternam ueritatem referre, ſiue petendo quid erga ſe uel erga nos fiat, ſiue conſulēdo quid faciat. Qui pius mētis affectus eſt, ut ipſa conſtruatur, ut non Deus inſtruatur. In enarrat. Euangelica. Item: Angeli cuncta quę gerimus, ſiue bona ſiue mala, renunciant Deo, ut ſciant quid ipſe de his omnibus fieri iubeat. Ibidem. Verùm iſta in ſacris Literis uō ſunt expreſſa, quòd omnium hominū preces angeli ad Deum perferant. Nam ipſe Deus eſt cordium ſcrutator, ac ſemet proſtituit, ipſum gemitum & clamorem pauperum exauditurum eſſe.

Item: Habent & angeli, inquit, linguas, quibus maiores intimant minoribus, quod de Dei uoluntate ſenſerunt, uel quibus ad homines miſsi utuntur. Nam primi angelorum ſuſcipiunt ab ipſo Deo illuminationes ſcientiarum, ac deinde tradunt eas ſub lectis ſpiritibus. Linguæ uerò quibus ſic alij alijs loquuntur, intelliguntur aliqui nutus uel interiores motus, per quos intimāt ſibi uiciſsim quod uoluerint. Neque enim minores ſciunt omnia, quæ maioribus ſunt nota: ſed ea tantum, quæ ſibi fuerint à ſuperioribus intimata. In 13 cap. 1 ad Corinth. Hæc extra Scripturam Dei dicuntur.

DE DIABOLO.

Anshelmus: In paſsione etiam diuinum conſilium patuit nobis, de redemptione humani generis, quod etiam ipſi diabolo antè abſconditum fuit. Si enim cognouiſſet traditionem Iudæ, non intimaſſet. Poſtquam autem cognouit mortem Chriſti per uxorē Pilati, diſſuadere uoluit. In p̄fat. in Matth. Item: Viſo eſurire, acceſsit tentator: quia non putabat Deum, quem fragilem uidebat. Viderat ſtellas, uiderat Magos: audierat Ioannem clamantem, Hic eſt agnus Dei. Audierat forſitan de cœlo uocem patris: ſed putauit eum uocari filium adoptiuum, ſicut & alios ſanctos. Audierat prophetas, ſciebat Chriſtum uenturum: ſed cū omnia iſta uidiſſet, non tamen credidit eſſe Deum. & hoc faciebat eius ſuperbia. Credidit enim, quòd ſicut ipſe nunquam uoluit pati infirmitatē, ſed uoluit etiam ſuper omnia exaltari: ſic non credidit Deum uelle ullam pati infirmitatem, iudicans eum ex animo ſuo: & ideo uiſa infirmitate in Chriſto, eum eſſe Deum nullo modo credidit. In 4 cap. Matth. Item: Nunquam aliquis malignorum ſpirituum intellexit, quòd per paſsionem Chriſti redimēdum eſſet genus humanū. Inde apparet, quòd nō cognouerunt: quia ſi cognouiſſent dæmones illam paſsionis eius ſapientiam ualere ad redemptionem humani generis, nunquam crucifixiſſent: id eſt, nunquam crucifigi feciſſent Dominum gloriæ: id eſt, nunquam ſuggeſsiſſet diabolus illum crucifigi, per quem ius ſuum perdiderat. In ſecundū caput prioris ad Co-

ad Corinth. Sed hâc Anshelmi opinionem refutat hiſtoria Euangelica: ubi dæmones quos eijcit, fatentur Chriſtum eſſe filiũ Dei.

DE LIBERO ARBITRIO.

Anshelmus inquit: Duę ſunt uoluntates in Deo. Vna miſericordiæ, quæ non eſt cogens, nec aliquid libero arbitrio aufert, qua omnes homines uult ſaluos fieri: quod tamen in libera uoluntate illorum poſitũ eſt. In Matthæi caput ſextum. Item: Ad hoc cæcos interrogat Dominus, ut fides noſtra orando remuneratior inueniatur: ut quæ ille paratus eſt comedere per gratiam præuenientem, nos quæramus per liberi arbitrij uoluntatem. In 9 caput Matth. Item: Non omnes capiunt uerbum iſtud.) id eſt, non omnes ſeruant uerbum iſtud, quod bonum ſit continere. Non dixit, Non poſſunt capere: id eſt, ſeruare. Quia bene poſſent, ſi uellent uincere carnis imbecillitates. In 19 cap. Matthæi. Item: Quis ergo poteſt uoluntatem dicere non eſſe liberam ad ſeruandam rectitudinem, & liberam à tentatione & peccato, ſi nulla tentatio poteſt illam niſi uoluntatem auertere à rectitudine ad peccatum? id eſt, ad uolendum quod non debet? Cùm ergo uincitur, non aliena uincitur poteſtate, ſed ſua. In Dialog. de libero arbitrio, capite quinto. Et: Semper itaq; habeat rationalis homo liberum arbitrium: quia ſemper habet poteſtatem ſeruandi rectitudinem uoluntatis per ipſam rectitudinem, quamuis aliquando cum difficultate. Sed cùm libera uoluntas deſerit rectitudinem per difficultatem ſeruandi, utique pòſt ſeruat peccato per impoſsibilitatem per ſe recuperandi. Sic ergo fit ſpiritus uadens, & non rediens: quoniam qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Ibidem, capite decimo. Item: Plura etiam & innumerabilia ſunt, quæ uidentur liberum arbitrium ad bene operandum excitare, & quæ monita contemnit exprobrare. Quod authoritas diuina nequaquam faceret, ſi uoluntatis libertatem nullam in homine cognoſceret. Sed nec ullo modo eſſet cur Deus bonis & malis, pro meritis ſingulorum iuſtè retribueret, ſi per liberum arbitrium nullus bonum uel malum faceret. De concord. grat. & libero arbitrio. Item: Cũ aliquid dicit ſacra Scriptura pro gratia, non amouet omnino liberum arbitrium: neq; cum loquitur pro libero arbitrio, excludit gratiam, quaſi ſola gratia, aut liberũ arbitrium ſolum, ſufficiat ad ſaluandum hominem: ſicut uidetur illis qui hanc mouẽt quæſtionem. Ita quippe intelligenda ſunt dicta diuina, ut hoc excepto quod dixi de infantibus, nec ſola gratia, nec ſolum liberum arbitrium ſalutem hominibus operetur. Quippe cum dicit Dominus, Sine me nihil poteſtis facere: non ait, nihil ualet uobis ueſtrum liberum arbitrium: ſed, nihil poteſt ſine mea gratia. Et cum legitur, Neque uolentis, neque currentis, ſed miſerantis eſt Dei: non negatur in uolente, neq; in currente, aliquid prodeſſe liberum arbitrium: ſed ſignificatur, non eſſe imputandum libero arbitrio, quod uult, ſed gratiæ. Ibidem. Et: Sicut quamuis naturalis uſus non procreat prolem ſine patre, nec niſi per matrem, non tamen remouet ullus intellectus aut patrem, aut matrem à generatione prolis: ita gratia & liberum arbitrium non diſcordant, ſed conueniunt ad iuſtificandum & ſaluandum hominem. Ibidem. Et: Non ex toto miſer homo in perditionis abyſſum redactus eſt: quoniam neque liberum amiſit arbitrium, neque à rationis capacitate alienatus eſt. Perdidit ergo per ſeipſum magnum quid, reliquit autem ei miſericordia conditoris parum quid. De lapſu hominis. Item: Præueniente gratia, & bona uoluntate ſubſequẽte, hoc quod Dei donum eſt, fit meritum noſtrum. In decimumquintum caput prioris ad Corinthios. Et liberum arbitrium dedit nobis Dominus, ut arbitrio propriæ uolũtatis recedamus ab iniquitate, & ſimus ex illis, quos ipſe nouit ſuos eſſe: uel permaneamus in iniquitate, & ſimus ex illis, quos nouit ad ſe non pertinere. Nam & hoc eſt illud ſignaculum, quod fundamento noſtræ fidei apparebit impreſſum, ſi propria ſponte receſſerimus ab iniquitate. Ab iniquis enim recedere non poſſumus, quia miſta eſt palea tritico, donec area uentiletur. In ſecundum caput poſterioris ad Timotheum. Ex hiſce manifeſtum eſt, doctores huius ſeculi, ſemina pelagianiſmi, de ſynergia ſeu cooperatione naturalis ſeu Adamicæ uolũtatis, nondum renatæ, in rebus diuinis, retinuiſſe, philoſophicis rationibus & recepta errantium ſententia faſcinati.

DE LEGE.

Anshelmus: Vetus, inquit, lex non punit niſi actualia peccata, non cordialia. In quintum caput Matthæi. Si hęc de diuina lege intelligenda ſunt, falſa ſunt. De humanis uerò legibus uerum eſt. nam cogitationis pœnam nemo patitur, ut uulgò dici ſolet.

DE IVSTIFICATIONE.

Fidem & opera in iuſtificationis articulo coniungit Anshelmus, contra mentem ſacroſanctę Scripturæ. Si ad fidem, inquit, meam recurro, in fide Chriſtiana, quæ per dilectionẽ operatur, ſpero me poſſe ſaluari:

& quia legimus, ſi iniuſtus conuerſus fuerit ab iniuſticia ſua, & fecerit iuſticiam, omnes iniuſticias ſuas tradi obliuioni. lib. 1, Cur Deus homo, cap. 20. Item: Fides ſine charitate nihil ualet ad ſalutem, quia & dæmones habent huiuſmodi fidem. In 13 cap. 1 ad Corinth.

Dictum Pauli, Arbitramur hominem iuſtificari ſine operibus, interpretatur Anſhelmus de præcedentibus operib. in epiſt. ad Rom. cap. 3. Cum tamen Paulus citra temporis diſcretionem, de omnib. omniũ hominum operibus pronunciet.

DE BONIS OPERIBVS.

Operibus Anſhelmus tribuit iuſticiam, cõtra honorem Chriſti, & conſolationem omnium pauidarum conſcientiarum. Nam ait: Multũ neceſſe eſt homini uolenti ſaluari, habere multo plura bona merita, quàm mala. In lib. Epiſt. epiſtola 5. Item: Fides tua te ſaluum fecit.) Credidit enim gratias eſſe referendas, ut Deo, ei qui ſe mundauerat, & opere Deus innotuerat, & fidem quę per dilectionem operatur, habebat: ac per eam à prioribus malis ſaluus erat, in quib. antè perierat: quia non ſine operib. fidem ſibi ſolam ſufficere, ſicut illi nouem, æſtimauit. In enar. Euangelior. Item: Siue circumciſus ſiue pręputiatus ſit quiſq;, ſi mandata Dei cuſtodierit, ſaluabitur: alioquin ſaluus eſſe non poterit. In 7 cap. 1 ad Corint. Et: Non ocioſis datur ſalus, ſed his qui merito bonorum operũ acquiſierint eam. In 5 cap. 1 ad Theſſ. Paulus contrà Roman. 4. Ei autem qui NON OPERATVR, credenti autem in eũ qui iuſtificat IMPIVM, reputatur fides ad iuſticiam.

DE POENITENTIA.

Anſhelmus: Impoſsibile eſt, perfectos, ſi grauiter prolapſi fuerint, renouari ad pœnitentiam. In 6 cap. Hebr. Cõtrà Chriſtus inquit ſeptuagies ſepties annunciandá eſſe remiſsionẽ peccatorũ, agentib. pœnitẽtiam.

DE ORATIONE.

Anſhelmus inquit: Deum inuocat, qui ſuis precibus nihil aliud ab eo, quàm ipſum Deum, quærit. Qui enim inuocat Deum ut diues fiat, Deum non inuocat, ſed illud q̃d uult ad ſe uenire. Quid.n. eſt inuocare, niſi in ſe uocare? Nam cũ dicis Deo, Da mihi diuitias: non uis ut Deus ipſe in te ueniat, ſed uis ut diuitiæ ueniát, hoc inuocas. Si aũt Deũ inuocares, ipſe ad te ueniret, ipſũ haberes diuitias. Ergo illi q propter ſecularia cõmoda, qui propter terrenam felicitatem inuocant Deum, non inuocant. Sed illi inuocant Deum, illi inuocant nomen Dñi, qui nihil ab eo quærunt niſi ipſum: qui hoc ab eo piè poſtulant, ut ipſe dignetur in eos uenire, & in eis habitare, eosq; templum ſuæ gloriæ facere. In 1 cap. 1 ad Corinth. Hæc ſunt contra orationem Dominicam, ubi Chriſtus iubet expetere panem quotidianum. Salomon inquit, Benedictio Domini diuites facit: ſed benedictiones Domini expetendæ ſunt. Ergo & diuitiæ.

DE SANCTIS.

Interceſsionem ſanctorum, eorumque meritorum communicationem ad ſalutem, contra ipſius Ieſu Chriſti proprium honorem, quidam docuerunt, ut Berno ait: Rectius tamen nunc ob diuini amoris augmẽtum uidetur huiuſmodi ſortita eſſe uocabulum, in qua ſanctę Dei genitricis ac ſemper uirginis Mariæ, aliorumque ſanctorum merita fideliter petentibus, uirtutum præſtantur augmẽta. Inter quos poſt uirginem matrem ille meritò præcellit, qui ſpiritualis gratiæ priuilegium in Euãgelio Chriſti promeruit: ſanctus uidelicet Marcus, Dei & Petri in baptiſmate filius. Sermone primo de Sancto Marco euangeliſta. Et: Per ſancti Marci merita, quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet uobis: certũ tenentes, quia ad ſuperius dictum reclinatorium, non ſolummodò martyres, uerùm etiam confeſsores utriuſque ſexus, iuuenes & uirgines, ſenes cum iunioribus, mares ac fœminæ, uiduæ & coniugatæ perueniunt. Sermone ſecundo de Sancto Marco euangeliſta. Item: Hodiernæ feſtiuitatis diem in huius ſancti ueneratione debita cum laude celebremus, qui mirabilia in ſanctis ſuis operatur, Ieſus Chriſtus Dominus noſter: qui cum patre & Spiritu ſancto uiuit & regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Ibidem. Et: Vnde per has beatitudinem ueſtram literas nimium ſalutantes, ſolicitè curauimus admonere, quatenus bonum pacis, quod exterius in mundo neceſſariò agitis, circa domeſticos quoque fidei, ob quietem ſeruorum & ancillarum Dei, interius exercere non negligatis: quò per ipſorum merita interceſsionum, quandoq; peruenire ualeatis ad regna polorum. In epiſtolam ad Geronem epiſcopũ Magdeburgenſem. Item: Si quid inter cœleſtis aulæ milites diſtare poteſt, hi nimirum præſtare uidentur, qui per aſcẽnſum purpureum, ad illud aureum noſtri pacifici regis peruenire meruerunt reclinatorium. Hinc Apoſtolorum limina teruntur, hinc martyrum ſuffragia poſtulantur: populi conueniunt, uota uouent & ſoluunt, ut per titulos labiorum, gratum Deo offerant ſacrificium. Et quia illius ferculi inedia unde ad ſuperius dictum reclinatoriũ aſceditur, charitate ſunt caſtrata, meritò quiſquis ad illud deuotè ac fideliter tendit, per alium ſpera-

ſperare debet, quod per ſe conſequi non ualet. Teſtatur hoc Apoſtolica authoritas, quæ ſic præcipiendo ait: Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Et Iacob: Orate, inquit, pro inuicem, ut ſaluemini. Si huiuſmodi ſaluatio per hos, quorum adhuc corpus corrumpitur & adgranat animam, poteſt promereri: multo magis Deo autore ab his ſalus eſt ſperanda, quorum animæ iam cum Chriſto in cœleſti exultant gloria: ubi in iuſtorum tabernaculis reſonat uox exultationis & ſalutis. In epiſt. ad Hug. Lauſanenſ. epiſc.

Sic Berno petit, ut ueniam peccatorum patrocinijs ſanctorum conſequatur: Pſalmo octuageſimonono. Sed Paulus adſerit, unicum duntaxat eſſe mediatorem & pontificem, inter nos & patrem cœleſtem conſtitutum, Ieſum Chriſtum. Hunc honorem à Chriſto in alios ſanctos transferre, graue peccatum eſt.

DE MARIA.

Mediatoris officium, quod ſoli Domino Ieſu Chriſto, rations ſacrificij præſtiti, & iuxta uerbum Dei lucidiſsimum conuenit: quidam huius ſeculi doctores, cæcitate ſui temporis oppreſsi, Mariæ matri Domini inconuenienter attribuunt. Nam Berno ait: Quáuis in iniquitatibus ſumus concepti, & in peccatis nos concepiſſet mater noſtra: tamen ſi Mariæ interceſsionis auxilium tota mentis intentione quæramus, quæ de Spiritu ſancto ſine uirili ſemine concepit, & abſque illa iniquitate filium ſuum unigenitū Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum peperit: poſſumus omnino à peccatorum noſtrorum maculis purgari, palmaq; caſtitatis quandoque donari. In Serm. de nati. ſanctæ Mariæ. Et: Tu tantum maternum erga nos affectum oſtendendo, pro nobis ſupplica Deo, quatenus ſua ſanctiſsima genetrice Maria ſemper uirgine interueniente, tuaque prece ſimul concurrente, non ſolùm prima innocentiæ ſtola, quam perdidimus, reueſtiat: ſed & cœleſti pane, ne in uitæ huius uia deficiamus, reficiat illo ipſo pane, qui de ſe dignatus eſt dicere: Ego ſum panis uitæ. Quem panem angelorum ut manducare poſsit homo, Deus propter nos hodie factus eſt homo: qui cum patre & Spiritu ſancto unus Deus, uiuit & regnat in ſecula ſeculorum. In Sermone de natiuitate Domini. Item: Ne diffidas de miſericordia Dei, quia qui preces pauperum non ſpernit, multo magis dilectæ matris ſuæ orationes pro te exaudit. Veſtigijs eiuſdem S. genetricis Dei prouolutus, iugiter adſiſte, preces lachrymabiliter effunde, cum corde contrito & humiliato: pro certo ſciens, quia ſi ei ſupplex aſsiduus fueris, citius ab omni anguſtia liberaberis. Petri nomen tenes: in ea petra quæ Chriſtus eſt, mentē tuam conſolida, ne portæ inferi præualeant aduerſum te: ſed clauigero Petro tibi aperiente, quādoq; ianuam cœleſtis aulæ merearis introire. In epiſtolam ad Petrum regem Vngariæ. Berno, in ſermone de natiuitate ſanctæ Mariæ docet, nos omnino à peccatorum noſtrorum maculis, Mariæ interceſsionis auxilio, poſſe purgari, licet in iniquitatibus ſimus concepti.

Anshelmus ait: Inuocato autem nomine matris, etſi merita inuocantis non merentur ut exaudiatur: merita tamen matris intercedunt, ut exaudiatur. In lib. de excel. B. uirg. Mariæ, capite 6. Item: Chriſtus eſt, ut ait Apoſtolus, Dei uirtus, & Dei ſapientia, & in eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi. Chriſtus autem in Maria. Ergo Dei uirtus, & Dei ſapientia, & omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ in Maria. In Homilia.

Iuo inquit: Non infructuoſam credimus futuram largitionem ueſtram, quia quod noſtris uiribus non ualemus, meritis beatæ & perpetuæ uirginis, cui Deo autore famulamur, indubitanter obtineri poſſe credimus. epiſt. 119.

Contra uerbum Dei eſt, quòd Maria ſua ſāctitate meruerit fieri mater Domini. Anshelmus: Pura ſanctitas & ſanctiſsima puritas pijſsimi pectoria Mariæ, omnem omnis creaturæ puritatē ſiue ſanctitatem tranſcendens, in corporali ſublimitate hoc promeruit, ut reparatrix perditi orbis digniſsimè fieret. in lib. de excel. B. uirg. Mar. cap. 9.

De Aſcenſione Mariȩ inquit Anshelmus. Cæteri Apoſtoli iam per orbē erant ad prædicandum diſperſi, unde quia Ioannes ibi deerat, credimus matrem Domini iam in cœlum tunc aſſumptam fuiſſe, cuius ſepulchrum oſtenditur in ualle Ioſaphat. In 1 ca. ad Gal. Item: Tota Chriſtianitas Mariam ſuper omnes cœlos exaltatam, & angelicis choris prælatam, certiſsimè credit. De excellent. uirg. Mariæ, cap. 4. Item: Exaltata eſt Maria ſuper choros angelorū, repletū eſt in bonis deſideriū ſuū, uidet Deū facie ad faciē, ſicuti eſt, gaudet cū filio in æternum. Hæc eſt pars optima, quæ non auferetur ab ea, cuius & nos participes ſumus, & meritis & precibus eius. In Homilia.

Eſſe cœli dominam. Anshelmus dicit, Mariam iure materno cœlo terrǫ; cum eodem ſuo filio præſidere: eamq; dominam, ſummam ac unicam dominatricem cœli & terræ factam, eſſe reginam angelorum. In lib. de excel. Ma. uirg. cap. 9.

Quòd ſit ſaluatrix. Anshelmus: Sicut

Deus ſua potentia parando cũcta, pater eſt & Deus omniũ ita beata Dei genetrix Maria, ſuis meritis cuncta reparando mater eſt, & domina rerũ. In lib. de excel. Mar. uirg. capite undecimo. Hęc omnia contra Scripturam, cõtraq; honorem & officiũ Chriſti dicũtur. Tantum ualuit uulgata perſuaſio, & ſuperſtitio.

DE BAPTISMO IOANNIS.

Anshelmus inquit: Baptiſmus Ioannis non conferebat remiſsionem peccatorum, quia nondum effuſus erat ſanguis Chriſti: ſed tamen homines lauari conſueſcebant. In Matth. cap. 3. Item: Oportebat ergo eoſdẽ rebaptizari in baptiſmate Chriſti. unde quidam inueniuntur in actibus Apoſtolorum, baptizati in baptiſmate Ioannis, rebaptizati à Paulo in baptiſmum Chriſti. Sicut ergo Ioannes fuit præcurſor prædicationis, ita & baptiſmatis. Ibid. Verùm textus Euangelij inquit, Ioànnem baptizaſſe in remiſsionẽ peccatorũ. Itaq; remiſsio peccatorũ, baptiſmo Ioannis non eſt ſubtrahẽda.

DE MISSA.

Idololatria miſſatica omnes doctores huius quidem ſeculi faſcinauit. Algerus ait: Sacerdos uitæ Chriſti, corpus Dominicum in terreno altari conficiens, nec tantum quod ſuis meritis, ſed totum diuinæ potentiæ & gratiæ attribuens, orat in canone Deũ patrem, dicens: Iube hęc oblata per manus & uirtutem filij tui, angeli tui, qui eſt angelus magni conſilij, non in hoc humile & uiſibile altare, ubi modò eſt: ſed in ſublime altare tuum, id eſt, tuum filium, quem uſque ad dexteram tuam in conſpectu maieſtatis tuæ ſublimaſti, deferri, ut fiat nobis corpus & ſanguis dilecti filij tui: oſtendens ipſum filium, iuſsione patris in cœlis eſſe, offerentem & hoſtiam, & id ſuper quod offertur: quia omnino fidei & gratiæ eius innitimur, quòd terrena corpora noſtra in Chriſtum conuerti, ipſumq; in cœleſtib. ad dexteram patris ſedẽtem, pro nobis interpellare, & in ſacramento altaris conſecrati & eſſe credimus. libro primo, capite decimoquarto. Item: Iteratur quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus ſit: qúia quotidie peccamus, peccatis, quibus mortalis infirmitas carere nõ poteſt. Et ideo quia quotidie labimur, quotidie Chriſtus immolatur pro nobis. lib. 1, cap. 16. Itẽ: Quòd immolatio Chriſti in altari, non dicitur quòd iterum occidatur, ſed quòd uera eius immolatio repræſentata, idem in altari nunc quod tunc in cruce operetur, probat Algerus authoritate Ambroſij, Auguſtini, Gregorij, Bedæ, Euſebij Emiſeni, & alijs, lib. 1, cap. 16 de Euchar.

Anshelmus inquit; Sicut unus eſt Chriſtus, qui ſeipſum obtulit pro nobis: ita una eſt oblatio, & una eſt hoſtia in pane & uino, quam offerimus. De diuerſit. Sacra. Item: Etſi nos quotidie offerimus, recordatio mortis eius eſt: & una hæc hoſtia eſt, non multę: quia ſemel tantum oblata eſt. Nec à multis hominibus multi Chriſti offerantur, ſed unus ubique ſemper plenus, ubique unum corpus. Semel oblatus non conſumitur. Quod nos agimus, recordatio ſacrificij eſt: nec cauſa infirmitatis ſuæ repetitur, quia perficit hominem: ſed noſtræ, qui quotidie peccamus. In 10 cap. ad Heb. Verùm Chriſtus inquit: Accipite, comedite, nõ inquit, ſacrificate, offerte Deo. Et Paulus ait, unica oblatione conſummatos eſſe ſanctos.

DE TRANSVBSTANTIATIONE.

Lanfrancus ait: Panem in ueram Chriſti carnem, & uinum in uerum Chriſti ſanguinem conuerti credimus. De Euchar. Sac. Et conuerſionẽ corporis & ſanguinis Chriſti in pane & uino, probat exemplis Ambroſij, mutatione uirgæ Moſis in ſerpentẽ, &c. Ibidem. Item poſtea inquit commutari. Item: Quonam modo panis efficiatur caro, uinumq; conuertatur in ſanguinem, utriuſq; eſſẽtialiter mutata natura, iuſtus qui ex fide uiuit, ſcrutari argumentis, & concipere ratione non quærit. Ibid. Ideo utitur hac phraſi, Species panis, Species uini. Item: Credimus itaque terrenas ſubſtantias, quæ in menſa Dominica per ſacerdotale myſterium diuinitus ſanctificantur ineffabiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter, operante ſuperna potentia, conuerti in eſſentiam Dominici corporis, reſeruatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibuſdam alijs qualitatibus, ne percipientes cruda & cruenta abhorrerent, & ut credentes fidei pręmia ampliora perciperent, ipſo tamen Domini corpore exiſtente in cœleſtibus ad dexteram patris immortali, inuiolato, integro, incontaminato, illæſo: ut uerè dici poſſit, & ipſum corpus quod de uirgine ſumptum eſt, nos ſumere: & tamen non ipſum, ipſum quidem, quantum ad eſſentiam, ueræque naturæ proprietatem, atque uirtutẽ: non ipſum autem, ſi ſpectes panis uinique ſpeciem, cæteraq; ſuperius comprehenſa. Ibid. Hæc pugnant cum Chriſti uerbis, qui de nulla mutatione elementorũ in ſuo Teſtamento dicit.

DE ANTICHRISTO.

Anshelmus: Notandum, quia poſt mortem Antichriſti, quadraginta quinque dies concedẽtur ad emendationem, his qui ad uitam pręd eſtinati ſunt, & in Antichriſti perſecutione offenderunt. Sed qui ad uitã præordinati non ſunt, nec morte principis ſui

corrigentur: ſed toto corde mũdanis inhærentes gaudebunt, & uxores ducent, atq; conuiuia facient, & domos ædificabunt, dicentes, Pax eſt nobis & ſecuritas, licet princeps noſter ſit mortuus: & dum ita pacatos & ſecuros ſe putauerint, ſubitò iudex apparebit, omnesq́; tales condemnabit. In quintum caput prioris ad Theſſ. Hæc extra Scripturam dicuntur.

De primatu Romano.

Lanfrancus inquit: Tu es Petrus, &c. Quæ tametſi de paſtoribus ſanctæ Eccleſiæ dicta eſſe credantur, & à quibuſdam Catholicis exponantur: præcipuè tamen de Romana Eccleſia intelligenda eſſe, ſacri canones & pontificum decreta teſtantur. De Euchariſtiæ Sacramento. Item: Hæreticum eſſe omnem hominem, qui à Romana & uniuerſali Eccleſia in fidei doctrina diſcordet. Ibidem.

Anshelmus: Quorum remiſeritis peccata.) Eam poteſtatem ideo quaſi uni Petro conceſsit ſpecialiter, ut ad unitatem nos inuitaret. ideo enim eum principem Apoſtolorum inſtituit, ut Eccleſia quaſi unum principalem uicarium Chriſti haberet, ad quem diuerſa Eccleſiæ membra recurrerent, ſi fortè in ſe diſſentirent: quoniam ſi diuerſa eſſent capita in Eccleſia, unitatis uincula rũperentur per diuerſa ſchiſmata. In Matthæi caput decimumſextum. Sic ſcilicet oportuit Antichriſti regnũ euehi ac ſtabiliri, contra doctrinam Chriſti: Reges gentium dominantur, uos autem non ſic.

DE DIVORTIIS.

Anshelmus: Si pari conſenſu uoluerint abſtinere, poſsũt ſeparari, ut iſte monachus, illa monialis fiat: & nunc non ſeparat eos homo, ſed Deus. In quintum caput Matthæi. Sed nullius Scripturæ ſanctæ autoritate hæc affirmatur.

Item: Mulier obligata eſt legi.) Hæc obligatio non ſoluitur, etiamſi per repudium adultera coniunx, à caſto coniuge ſeparetur: nec habet licentiam ut alteri nubat, quamdiu ſiue caſtus ſiue mœchus uir eius uiuit. In 7 cap. prioris ad Corinth.

DE COELIBATV.

Petrus Damianus ait: Presbyteris, diaconis & ſubdiaconis tam diſtrictè, tam rigidè, regula caſtitatis indicitur, ut omni catholicorum patrum concurrente iudicio, à contrahendis nuptijs funditus abſcindantur. Et certè ſatis eſt ratiõe pleniſsimum, ut per epiſcopos, in hiſq; tribus gradibus, niueus pudicitiæ candor efflorear, qui nimirũ ſacris myſterijs familiarius appropinquant. Nam quia Dominicum corpus in uirginalis uteri templo coaluit, nunc etiam à miniſtris ſuis continentia pudicitiæ munditiem requirit. Planè ſicut concipienti Deificæ uirgini, non uirili ſemine influxit, ſed uirtus ſancti Spiritus obumbrauit: ita nunc in altari poſitum Sacramentum, eadem Spiritus ſancti uirtus eſt, quæ uiuificat, & neceſſe eſt ut hoc pudica manus & impolluta contingat. In epiſt. ad Petrum Lateranẽſem archipresbyt.

Anshelmus inquit: Melchiſedech ſine Genealogia eſt. quia noui Teſtamenti ſacerdotes, & miniſtri altaris, uxores habere non poſſunt. Quas ſi habere uoluerint, profiteantur ſe eſſe ſacerdotes Iudaicæ inſtitutionis, non Chriſtianæ. In ſeptimum caput ad Hebræos. Contra Paulum: Epiſcopus ſit unius uxoris maritus.

DE MONACHATV.

Anshelmus: Multi dicunt, Grauius iraſcitur Deus peccanti monacho, quàm alij: quia de propoſito altiori cadit. Hoc uerum eſt, quamdiu cadit in peccata. Sed certè benignius & familiarius ſuſcepit Deum monachum pœnitentem, ſi ad ſuum propoſitum redit: quàm non monachum, qui ad idem propoſitum non redit. Epiſtola tertia. Item: Certus eſſe debes, quia cum teipſum Deo tuo uouiſti, & reddidiſti per monachicam profeſsionem, ſoluiſti omnia minora uota quarumlibet actionum, quæ prius ſine iureiurando & fidei alligatione promiſiſti. Epiſtola undecima. Item: Vouentibus uirginitatem uel uiduitatem, non ſolum nubere, ſed etiam uelle nubere eſt damnabile: ideo uidelicet habent damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, etſi non nubendo, tamen uolendo. in quintum cap. 1 ad Timoth. De monaſtica uita Chriſtus fert ſententiam: Nolite ire in eremum, in cellas, Matth. 24.

DE PVRGATORIO.

Anshelmus facit diſcrimen eorum qui in ſpe, & qui in re habẽt regnum cœlorum. ut: qui terrena abdicant, eorum iam eſt regnũ cœlorum in ſpe. etſi in purgatorio igne quidam horum ad horam purgantur, tamen non ambigunt ſe recepturos regnum cœlorum. Qui autem patiuntur perſecutionem, habent regnum cœlorum non tantum in ſpe, ſed etiam in re. Qui enim moriuntur pro Chriſto, ſtatim aſcendunt in cœlum. In Matthæi caput quintum. Item: Tale etiam aliquid poſt hanc uitam fieri, incredibile non eſt: nonnullos ſcilicet infideles, per ignem quendam purgatorium, quanto magis minus'ue bona temporalia dilexerunt, tanto citius ſaluari. Nam de quibuſ-

dam leuibus culpis, eſſe ante corporum reſurrectionem purgatorius ignis credendus eſt, pro eo, quod ueritas dicit: Quia ſi quis in Spiritum ſanctum blaſphemiam dixerit, neque in hoc ſeculo remittetur ei, neque in futuro. In qua ſententia datur intelligi, quaſdam culpas in hoc ſeculo, quaſdam autem in futuro poſſe laxari. Quod enim de uno negatur, conſequens intellectus patet, quia de quibuſdam conceditur. In tertium caput prioris ad Corinthios. Item: Qui abdicant terrena, eorum eſt iam regnũ cœlorum in ſpe. Etſi in purgatorio igne quidam horum ad horam purgantur, non tamen ambigunt ſe repetituros regnũ cœlorũ. In 5 cap. Matth. Irẽ: Qui dixerit in Spiritum ſanctũ, non remittetur ei neq; in præſenti neq; in futuro. Confirmatur etiam ex hac autoritate purgatorius ignis eſſe. Dicit enim Gregorius: Datur ex hoc intelligi, quaſdã culpas in hoc ſeculo, quaſdã in futuro relaxari. In Matth. ca. 12. Sed quia Scriptura id nõ affirmat diſertè cũ ſit res maximi momẽti: ideo cõſtat, illas conſequẽtias falsò affingi, & nullius eſſe ponderis.

DE LYMBO.

Anshelmus: Tunc fuit magnum gaudiũ factum in lymbo, quando anima Chriſti in ipſum deſcendit, & patres inde liberauit, & lymbum deſtruxit: ita quòd nullus Chriſtianus illuc uenire poterit, niſi proprio ſuo arbitrio: nec aliquis eorum qui intus ſunt, ante diem iudicij exire poterit. Tribus autem uectibus infernum obſtruxit. Et hæc eſt ratio, quia ante mortem ſuam, nullam habuerunt contritionem, confeſsionem, uel ſatisfactionem: quæ nullus ante paſsionẽ Chriſti habere potuit, ſcilicet contritionem, confeſsionem, ſatisfactionem. In dial. de paſſiõe Domini. Irẽ: Chriſtus explorauit principatus & poteſtates dæmonum, auferẽdo illis animas iuſtorum, quas in inferno propter culpam primi parentis detinebant. Et traduxit: id eſt, trans infernum duxit ad regna cœlorum, ipſas ab inferis ereptas ſanctorum animas, & hoc confidenter, id eſt, cum magna fiducia fecit, nõ timens dæmones: utpote qui nullum habet peccatum. In 2 cap. ad Coloſs. Hæc ſine & cõtra Scripturam dicuntur.

DE MORTVORVM APPAritione.

Petrus Damianus ait: Benedicta diuinæ clementiæ diſpenſatio, quæ per mortuos etiam inſtruit uiuos. Et dum alios uerberat, alios qualiter à uerberib. eripiantur, informat. In epiſt. ad fratrem quendam. Sed Scriptura ſancta prohibet, à mortuis ueritatem expiſcari: ac negat Chriſtus, defunctos reuerti in hanc uitam.

CAPVT V.

DE HAERESIBVS.

HOc ſeculo potiſsimùm Berengarij de Cœna ſacra diſputationes Eccleſiam turbarunt: licet ipſi quoq; eius impugnatores, tranſſubſtantiationem nimis rigide & intemperanter urgerent, & ſic in alterum extremum inciderent. De hæreſibus aũt in genere Algerus inquit: Cum filius hominis apud hæreticos non inueniat ubi caput reclinet, nec ipſe Chriſtus, nec Spiritus ſanctus apud eos eſt per gratiã: qui tamen apud omnes eſt, & nuſquã deeſt per maieſtatis ſuæ pſentiã. li. 3, ca. 9, de Euchar.

GRAECORVM ERROR.

ECcleſia Græcorum, licet à uiris eruditis non ſolũ exteris, ſed ſuę etiã gentis, accuratè & neruosè de pceſsiõe Spiritus ſãcti doceretur: tamen ad priſtinum errorẽ relapſa eſt. Anno enim Domini 1028, paſsim hæc doctrina ſonuit: Spiritum ſanctum non procedere à filio ſimul, ſed à patre dũtaxat.

Querũtur porrò Romani ſcriptores, Gręcos Romanam eccleſiam excõmunicaſſe, quia in forma baptiſmi & miſſæ ſecum non conuenirent. Verùm non ſatis hanc partem explicant. Nam prophanationem tetram iſtorum ſacramentorum, quæ indies incrementa ſumebat in Romana eccleſia, conſpicientes, fortè non iniuria ſeuerius remedium adhibendum eſſe cenſuerunt: ut extarent teſtimonia illuſtria contra ſuperſtitiones & idolomanias multiplices, quibus iuxta Antichriſti characteres hæc ſacramenta Domini horribiliter deprauabantur. Sed quia certa narratione fidelium hiſtoricorũ deſtituimur, in obſcuro medio iſta relinquimus. Herman. Gygas.

TRANSSVBSTANTIATORES.

GRauiſsimus error eſt, elementa panis & uini, recitatis uerbis Teſtamenti, penitus euaneſcere in altari, ac transmutari, ſeu tranſubſtantiari in merum corpus & ſanguinem Domini, ſpeciebus ſolummodo panis & uini reſiduis. Hic error partim ex falſa interpretatione textus Teſtamenti Dominici exoritur, partim ex phraſibus patrum, non dextrè acceptis. Sicut enim Berengariani tantum inſiſtunt uerbis illis in Teſtamẽto Domini, Accepit panem, accepit calicem: & hinc e ueſtigiò inferunt, nihil aliud cõtinuò ſequẽtib. & quidẽ cohęrẽtib. uerbis dici, Hoc eſt corpus meũ, hic eſt ſanguis meus, niſi q̃ iſta elemẽta ſint monumẽta & ſigna q̃dã corporis & ſanguinis Chriſti: ita ex aduerſo iſti, tãtũ hiſce uerbis,

Hoc

Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meos, affixi, ea quæ præcedunt & cohærent in unica illa teſtamenti ſanctione, non ſatis cõſideraor, ac tantum ibi corpus & ſanguinem Domini, elementis immutatis atq; transformatis relinqui aſſerunt. Admittitur igitur fallacia compoſitionis & diuiſionis ab otraq; parte. Nam ſingula Teſtamenti Domini uerba retinenda, & coniuncta coniungenda erant, ut de prima cœnæ ſacræ parte iſta uerba cohærent: Accepit panem, & dixit, Hoc eſt corpus meum, &c. Hic de pane, & de corpore, diſertis uerbis, Chriſtus pronunciat. Sic & in altera parte fit. Nec recens erat iſte error. Iam tum enim dominium acceperat longè lateq; in Eccleſia Romana, ut nemo de hoc dogmate ambigeret. Nam ualde tempeſtiuè Miſſæ dignitas, & quæſtuoſa utilitas, hac ſententia cœpit ſuffulciri & ornari.

Fuerũt autem pontifices Romani, & epiſcopi pleriq;, ipſiq; adeò impugnatores Berẽgarij, Lanfrancus, Algerus, Albericus, alijq; plurimi hoc errore impliciti, autoritate Cęſareopontificum Romanorum faſcinati. Erat enim prorſus capitale, ab iſto pantocratore diſſentire.

Etſi autem aliqui ſemper reperti ſunt, qui hanc falſam ſententiam improbarunt: tamen ipſorum libri & conatus, reliquorum Cæſareopontificum fulminibus, execrationibus & gladio politico, quem nefariè inuaſerunt, potenter & crudeliter oppreſsi ſunt. Nec dubium eſt, hac etiam ætate ab eruditis multa de Miſſa eſſe diſputata, atque utiliter monita: ſed Miſſæ neruos præſul Romanus cum ſuis manipularibus, omni ratione conſeruandos eſſe cenſuit, ne fulcra, quibus ſuum regnum nitebatur, ſubtraherentur. Non igitur paſſus eſt, ſe ab inferioribus (uti uulgo repotantur rectius ſentientes) reformari. Verùm iſta quę commemorauimus, ex concilijs, ex ſcriptis Lanfranci, Algeri, aliorumque patent.

EXSVBSTANTIATORES.

BERENGARIANA HAERESIS.

TEmpore Leonis noni, circa annũ Domini 1049. Berengarius Andegauenſis eccleſiæ diaconus, de cœna Domini publicè mouet controuerſiam.

Occaſio erat, quòd Eccleſiæ Romanæ patroni, ingenti faſtu defenderent tranſſubſtantiationem illam in cœna Domini, quòd nimirum elementa panis & uini, poſt cõſecrationem euaneſcãt penitus, ſola ſpecie ac umbra panis & uini retenta, eaq; ratione in corpus ac ſanguinem Chriſti conuertantur. Erat autem in cõſpectu, quàm terræ Idolomaniæ quamq; impij cultus inde naſcerentur. Hoc igitur dogma Berengarius imprimis, uerbo Dei, & autoritate patrum refellere conabatur. Intra hoſce autem terminos ſi ſeſe continuiſſet, cauſam quidem non malam egiſſet. Verùm feruore diſputationis longius prouectus, & impatientius ſuos aduerſarios ulciſci uolẽs, in alterum extremũ impingit. Verèque ei accidit, quod ille inquit:

Dum uitant ſtulti uitia, in contraria currunt.

HYPOTHESES

De cœna Domini ex Lanfranco.

1.

Panem & uinum in menſa Dominica, etiam poſt conſecrationem, tantùm eſſe panem & uinum.

2.

Panem & uinum in menſa Domini, non eſſe uerum corpus & uerum ſanguinem Domini, ſed eorum figuras duntaxat. Idem Sigebertus habet.

3.

Non comedi in menſa Domini uerũ corpus & ſanguinem Domini.

4.

Chriſti carnem & ſanguinẽ propterea uocari, quia in memoriam crucifixæ carnis, & de latere effoſi ſanguinis, in Eccleſia hæc cœna ſacra celebretur. Iſtæ hypotheſes Berengarij, in Lanfranci ſcripto aſsignantur.

5.

Guimundus ait, eum de baptiſmo infantium, & de coniugio non rectè docuiſſe.

¶Hoc incendio exulcitato, mox plurium diſputationes (ut fieri ſolet) nouis opinionibus, quaſi pomo Eridos, in medium proiectis exortę ſunt, & non paucos philoſophica & plauſibilia illa argumẽta Berengarij in ſuam illam ſententiam pellexerunt.

Rationes autem habet Berengarius iſtas: ex Auguſtino, Pſalmo 98.

Durus eſt hic ſermo. Ipſi erant duri, non ſermo. Et paucis intermiſsis: Spiritualiter, inquit, intelligite, quod locutus ſum. Nõ hoc corpus quod uidetis, manducaturi eſtis: & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt, qui me crucifigent.

Ergo non ſuminus in hoc ſacramento ueram carnem, uerumq; ſanguinem Chriſti.

2.

Quòd uerũ Chriſti corpus aſſeris eſſe in ſacris Literis, appellatur ſpecies, ſimilitudo, figura, ſignum, myſterium, ſacramentum.

Hæc autem uocabula ad aliquid ſunt. Nulla uerò quę ad aliquid referũtur, poſſunt eſſe id quod ſunt ea ad quæ referuntur.

Non eſt igitur corpus Chriſti.

3.

Ex Ambroſio, qui in libro de Sacramentis ſic ait: Sicut enim mortis ſimilitudinem ſumpſiſti, ita etiam ſimilitudinem precioſi ſanguinis bibis.

Negati autem non poteſt, quin Ambroſius ſacramento baptiſmi, ſacramentū comparauerit altaris.

Non eſt autem uera Chriſti mors in baptiſmo.

Ergo nec uerus eius ſanguis in hoc ſacramento.

4.

Si panis eſt uera caro Chriſti, aut panis in cœlum ſuſtollitur, ut illic in Chriſti carnem transferatur: aut caro Chriſti in terram defertur, ut hic pani iungatur.

Atqui nec panis ſuſtollitur, nec caro defertur.

Ergo panis nō eſt uerum corpus Chriſti.

5.

Corpus Chriſti poſt reſurrectionem, eſt incorruptibile.

Ergo nulla ratione, nullo miraculo, panis frangi in Chriſti corpore poteſt.

6.

Corpus Chriſti uſq; in tēpora reſtitutionis omnium, cœlo manet indeuocabile.

Ergo panis non eſt uerum corpus Chriſti, nec uera Chriſti caro in cœna Domini comeditur.

Hæc argumenta ex libris Berengarij Lanfrancus excerpſit, quæ quidem tali modo diſſoluit.

¶ Ad primum reſpondit: Calumnioſa obiectio eſt. Nam Auguſtinus ſuperius teſtatus eſt, quòd carnem, quam de matre uirgine ſumpſit, & in qua in terris ambulauit, ad manducandum nobis ſalubriter tribuit: quomodo huic tam præclaræ ſententiæ alia contraria ſententia potuit obuiare? Item Auguſtinus homilia 11 ſuper Ioannem ait: In populo enim Iudæorum figuratus eſt populus Chriſtianorum. Ibi figura, hîc ueritas: ibi umbra, hic corpus. Item in ſermone ad Neophytos: Hoc accipite in pane, quod pependit in cruce: & hoc accipite in calice, quod effuſum eſt de Chriſti latere.

Ad ſecundum reſpondet: Iis uocabulis in nullo præſcribitur fidei, qua credimus: & ueritati, quam defendimus. Species nāque & ſimilitudo illarum rerum uocabula ſunt, quæ antè fuerunt, ex quibus corpus Chriſti, ſanguiſq; conficitur: panem dico, ac uinum. Veritas enim, pro manifeſtatione in ſacris ſæpè Literis reperitur. Item: Eſt quidem etiam peccatoribus & indignè ſumentibus uera Chriſti caro, uerusq́ue ſanguis: ſed eſſentia, non ſalubri efficientia. Huius rei teſtis eſt beatus Auguſtinus, in quinto libro de Baptiſmo dicēs: Sicut enim Iudas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, ſed malè accipiendo, locum in ſe diabolo præbuit: ſic indignè quiſq; ſumens Dominicum ſacramentum, non efficit, ut quia ipſe malus eſt, malum ſit: aut quia non ad ſalutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini & ſanguis Domini, nihilominus erat etiam illis, quibus dicebat Apoſtolus: Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Item: Inuenitur etiam ſpecies, ſimilitudo, figura pro ueritate. Vnde Dominus in Euangelio ſecundum Ioannem: Neque uocem eius unquam audiuiſtis, neque ſpeciem eius uidiſtis. Apoſtolus ad Corinthios: Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem. Item: Signum, myſterium, ſacramentum, & ſi quid huiuſmodi eſt, Dominicæ paſsionis deſignatiua nomina ſunt: ſi tamen ſacramentum ea ſignificatione accipiatur, qua ſacrum eſſe ſignum. in libro de Ciuitate Dei à beato Auguſtino definitur.

Ad tertium reſpondet: Pace tua dictum ſit, multum falleris in hac uerborum intelligentia. Neque enim Similitudinis aduerbia identitatem, ſeu æqualitatem, ubique poſita ſignificant. In Euangelio namque Saluator dicit: Eſtote miſericordes, ſicut & pater ueſter miſericos eſt. Non tamen eadem, ſeu æqualis miſericordia poteſt ineſſe Deo & hominibus. Et in Euangelio ſecundum Ioannem: Et ego, inquit, claritatem quam dediſti mihi, dedi eis, ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus. Et alibi: Dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti. Vnde & beatus Auguſtinus in expoſitione eiuſdem Euangelij ait: Neque enim ſemper æqualitatem ſignificat, qui dicit: Sicut illud, ita & illud. ſed aliquando tantum, quia eſt illud, eſt & illud: aut, quia eſt illud, ut ſit & illud.

Ad quartum reſpondet: Hoc uos colligitis ſecundum humanam ſapientiam, non ſecundum diuinam. Humana autem ſapientia perquiri diuina opera prohibet Apoſtolus ad Romanos, dicens: Non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Et ad Corinthios: Sermo meus, & prædicatio mea, nō in perſuaſibilib. humanæ ſapientiæ uerbis, ſed in oſtēſione ſpiritus & uirtutis: ut fides ueſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in uirtute Dei. Et ad Coloſſenſes: Videte ne quis uos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam, ſecundum traditionem hominum, ſecundum elementa mundi. Et beatus Gregorius in Homilia Paſchali: Sciendum, inquit, nobis eſt, quòd diuina operatio, ſi ratione comprehenditur, non eſt admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.

Ad quin-

Ad quintum & ſextum opponit doctrinam perpetuam & conſentientem Eccleſiæ Dei. Hæc in libro Lanfranci de Sacramento Euchariſtiæ extant fuſius expoſita. Hermannus Scheddel annotat, Lanfrancum cõtra Berengarium librum ſcripſiſſe, qui Scintillaris ſit dictus.

Porrò ex Algeri de Euchariſtia libris, facilè animaduerti poteſt, quomodo Berengarianæ ſententiæ ſectatores, uarias induerint formas, ita quidem, ut non tantum rationibus inter ſe pugnarint: ſed etiam collectis ab ſurdis, hoc eſt falſis criminationibus, ueræ ſententiæ de cœna Domini conati ſint inuidiam conflare. In præfatione libri ſui, hæc Algerus loco occaſionis recitat: Non ſolum de ueritate corporis Chriſti, ſed & de Sacramento ipſius uarii errores, uariæq; prouenerunt hæreſes. Alij enim panem & uinum non mutatũ, ſed ſolum ſacramentum: ſicut aquam baptiſmatis, uel oleum chriſmatis, corpus Chriſti non uerè, ſed figuratè uocari dicunt. ſicut cum dicitur: Accipe ueſtem candidam, quam præferas ante tribunal Chriſti, nec tamen ipſam, ſed ab ipſa ſignificatam. Alij autem dicunt panem non ſolum ſacramentum, ſed in pane Chriſtum quaſi impanatum, ſicut Deum in carne perſonaliter incarnatum. Alij autem, panem & uinum in carnem & ſanguinem mutari, ſed non Chriſti, uerùm cuiuslibet filij hominis ſancti & Deo accepti, ut compleatur quod Chriſtus dixit: Niſi manducaueritis carnẽ filij hominis, non habebitis uitam in uobis. Alij autem gratiæ Dei derogantes, dicunt, ſacerdotum mala merita in inuocatione diuini nominis annullari, ut eorum indigna conſecratione non debeat panis in Chriſti carnem conuerti. Alij uerò, mutari quidem in carnem Chriſti: ſed malis meritis ſumentium non permanere carnem Chriſti, ſed iterum reuerti in purum ſacramentum panis & uini. Alij, quod eſt deterius, dicunt, per comeſtionem in fœdæ digeſtionis conuerti corruptionem. Algerus in prologo libri primi de Euchariſtia. Modeſtè autem iſta commemorat, tanquam alij alias opiniones protuliſſent. Sed uero ſimile eſt, eum Berengarianorum criminationes hoc modo & recenſere, & poſtea in ſuo ſcripto refutare uoluiſſe.

Contra criminationẽ autem illam, quòd ueram ac realem corporis & ſanguinis Chriſti præſentiam in cœna aſſerentes, non aliter perſonaliter Chriſtum in pane impanẽt, quàm in carne humana perſonaliter incarnatus ſit Deus, reſpondet Algerus: errorem eſſe ſic ſentire, eaque ratione uerecundè à ſe atque alijs abſtergit eam maculam, quòd id nequaquam affirmet: ſed ſi qui ita ſentiant, ſe contrarium aſſerere oſtendit. Ait autem, nulla ſanctorum patrum authoritate huuc errorem confirmari. Deinde calumniam ex eo apparere, quia ſimilitudines non rectè accipiant illi præſtigiatores: & quę diſtinctè ponuntur, pro eodem accipiant. Verbum, inquit, fit caro: & panis eſt eadem caro, ſed longè diuerſo modo. Libro primo, capite ſexto.

Quòd non de quolibet filio hominis, ſed de ipſo Chriſto intelligendum ſit illud dictum, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis uitam in uobis: ut quædam hæreſis tempore Celeſtini papæ & Cyrilli Alexandrini epiſcopi nata, uoluit: probat Algerus primùm ex actis Epheſinæ Synodi, deinde authoritate Auguſtini, Leonis papæ, & denique Euſebij Emiſeni. Libro primo, capite decimo, de Euchariſtia.

Calumniam de indignorum manducatione, ſic exponit: Aliqui errãtes, Chriſtum à Sacramento ſuo ſeparari autumant, ita ut malos porum ſacramentum, & nõ corpus Chriſti ſumere aſtruant: & ipſum Iudam proditorem, quibuſdam ſanctorum contendant in cœna Domini communioni corporis Chriſti non interfuiſſe, quaſi corpus Chriſti non poſsit niſi incorporatus Chriſto uerè ſumere. Algerus libro primo, capite uigeſimo primo, de Euchariſtia.

ARGVMENTA HVIVS HAERESEOS.

1. *Sumptum ex Auguſtini libro Sententiarum Proſperi.*

Eſcam uitæ accipit, æternitatis poculum bibit, qui in Chriſto manet, & cuius habitator eſt Chriſtus. Nã qui diſcordat à Chriſto, nec carnẽ Chriſti manducat, nec ſanguinẽ bibit, etiãſi tantæ rei ſacramentũ ad iudicium ſuæ præſumptionis quotidie indifferenter accipiat.

2. *Ex expoſitione B. Hilarij Pictauienſis, ſuper Matthæum.*

Poſt quę Iudas proditor indicatur, ſine quo paſcha accepto pane & fracto conficitur. Dignus enim æternorum ſacramentorum communione non fuerat. Nam diſceſsiſſe ſtatim hinc intelligitur, quòd cum turbis reuerſus oſtenditur. Neq; ſanè cum eo bibere poterat in myſterio, qui non erat bibiturus in regno, cũ uniuerſos tunc bibẽtes, ex uitis iſtius fructu bibituros ſecũ poſtea polliceretur. ibidẽ.

Refutat autem tali modo: Verba, inquit, beati Hilarij concorditer cum alijs ſanctis exponãtur. Sine Iuda enim paſcha, id eſt tranſitum ad uitam confici dicit, quia ſpiritualiter eius particeps non fuit. Vnde etiam ſubiecit: Dignus enim ęternorum ſacramentorũ cõmunione nõ fuerat, quia ęternę uitę indignus. Quod ex effectu operis approbat: qa ſtatim poſt buccellã, ad ꝓditionẽ exiuit. Quod ſe non

ſe non ſecundum corporalem & temporalem communionem dixiſſe, ſed ſecundum ſpiritualem & æternam, cuius tantum boni participes ſunt, oſtendit, cum ſubiungit: Neq; ſanè cum eo bibere poterat, qui non erat bibiturus in regno. Quomodo enim corporaliter corporale cum eo bibere ſacramentum non poſſet, qui eatenus ab ordine Apoſtolico & ſuo conſortio remotus non fuerat, cum (teſte Apoſtolo) malos quotidie uideamus ſumere indifferenter corpus Domini, non ad ſalutem, ſed ad iudicium? Niſi ergo Iudæ illa impoſsibilitas ſumēdi corpus Domini ſpiritualiter aſcribatur, cũ cæteri mali illud corporaliter ſumere poſsint, & conſueuerint: ipſum ſolum non potuiſſe, quod cæteri poſſunt, procedere non uidetur. Item Auguſtinus in ſermone 62 ſuper Ioannem: Non, ut putant quidam negligenter legentes, tunc Iudas corpus Chriſti accepit. Intelligendum eſt enim, quòd iam omnibus eis diſtribuerat Dominus ſacramentum corporis & ſanguinis ſui, ubi & ipſe Iudas erat, ſicut ſanctus Lucas euidentiſsimè narrat: ac deinde ad hoc uentum eſt, ubi ſecundum narrationem Ioannis, apertiſsimè Dominus per buccellam intinctam atque porrectam, ſuum exprimit traditorem. Ibidem.

Criminationem Berengariorum de ſeceſſu comeſtorum, ſic recitat: Ex uiſibili & corporali comeſtione, quæ ſacramentotenus fit, naſcitur hæreſis fœdiſsima Stercoraniſtarum. Dicunt enim, tantum ſacramentũ ſicut corporali comeſtioni, ſic & ſeceſſui eſſe obnoxium.

His primùm illud B. Hilarij opponimus, qui non humano aut ſeculi ſenſu in Dei rebus monet loquendum. Deinde illud ipſius ſapientiæ elogium, Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Quonam enim modo panis efficiatur caro, uinum uertatur in ſanguinē Chriſti, utriuſq; eſſentiæ mutata natura, uel utrum uadant in ſeceſſum more ciborum cōmunium, iſtius qui ex fide uiuit, ſcrutari & ratione concipere non quærit, &c. Vbi & plures refutationes adducit ex Euſebio, Emiſeno, Ambroſio, & alijs. Ac prolixius quidem refutat Stercoraniſtas libro ſecundo, capite primo.

Criminati quoque ſunt Berengariani uſum azymi panis in ſacra cœna. Reſpondet autem Algerus: Vtrum ex azymo, an ex fermentato pane corpus Chriſti confici debeat, inter Latinos & Græcos magna concertatio eſt, in tantum, ut illi iſtos Azymitas, iſti illos Fermentarios, quaſi cuiuſlibet hæreſis notent uocabulo: cum tamen, ut in multis bonis catholicis uidetur, non ſit cōtra fidem Chriſtianam, ſeu azymum ſeu fermentatum ſacrificetur: cùm quia utrumq; panis eſt, & ſicut utrumque uitam tranſitoriam, ſic corpus Chriſti dat æternam: tum quia etiam, quamuis Chriſtus de azymo pane corpus ſuum fecerit, forſitan non quia res quæ fiebat hoc exigebat, ſed quia cœna in qua hoc factum eſt, panem alium non exhibebat, panem tamen fermentatum nō prohibuit. Quamuis enim in ueteri lege præceptum eſt, azymum panem in Paſcha comedi, ut per eū figuraretur Chriſtus ſyncerus & mundus fore: & nos etiā qui manducaturi eramus corpus eius, ſimiliter moneremur purgari ab omni fermento malitiæ & nequitiæ: figura tamen tali in pane illo non indigemus, de quo carnem Chriſti cōficimus: quia de figura ueteri ad ueritatem tranſiuimus, azymam & puram carnem Chriſti in quocunque pane conſecrato ſumimus.

MANICHAEI

GOſlariæ quidam, falſo ſanctitatis prætextu, Manichæorum quendam errorē conati ſunt ſtabilire: anno Domini 1052.

Dogma.

Eſum animalium quorumcunq;, aſſerebant eſſe peccatum.

Horum furorem Heinricus Quartus, natalem Domini Goſlariæ celebrans, conſenſu aliorum ita repreſsit, ut autores iſtius phanatiſmi iuſſerit è patibulis ſuſpendi: ut hac pœnæ ſeueritate credulũ uulgus ab iſta hæreſi deterreretur. Hermānus Contractus.

SIMONIACI.

SImoniacos horum temporum Scriptores uocant, qui gradus aut functiones Eccleſiaſticas, pecunia uendebant, aut emebant: qui quidem ſi omnes pro hæreticis fuiſſent damnandi, & ex Eccleſia excommunicandi, nulli penè huius ætatis pontifices aut epiſcopi Romani, pro membris Eccleſiæ haberi debuiſſent. Narrat Marianus, Carolum quendam, ab Heinrico Imperatore dignitatem epiſcopatus Conſtantienſis mercatum eſſe: qui in Synodo Moguntina ab epiſcopis & abbatib. ſit depoſitus. In ſimili caſu Herrandus epiſcopus Halberſtadenſis, Valtramum Simoniacum redarguit: ac regem quoq; ipſum eo nomine excommunicauit. Argumentum autem tale contextum eſt in epiſtola, quam Ludouici comitis nomine ſcripſit:

Omnis qui dignitates ſpirituales uendit, hæreticus eſt.

Dominus autem Heinricus, quem regē dicũt, epiſcopatus & abbatias uendidit. etenim Conſtantienſem, Bābergenſem, Mogunti-

guntinenſem, Augnſtéſem, Straſburgenſem, pro gladio: abbatiam Fuldenſem, pro adulterio: Monaſterienſem epiſcopatum (quod dicere & audire nefas eſt, pro Sodomitica im muodicia uendidit. Quæ ſi impudeotet negare uolueris, teſte cœlo, teſte terra, omnes etiam à furno tedeuntes, ſcioli, concludent.

Ergo Dominus Hainricus hæreticus eſt. Dodechinus.

BOGOMILI.

TEmporibus Alexij Comneni, ſecta Bogomilorum in Oriente graſſara eſt: cuius quidē fuit patronus Baſilius quidā, habitu monachns, profeſsione uerò medicus. Narrat Zonaras, quindecim annos eum pranus ſua dogmata didiciſſe, & quinquagiora duos docuiſſe, penéque totum orbem ſua peſtilenti doctrina infeciſſe. Tandem & Cōſtantinopolim ueniſſe, ubi cum Imperaror blandiendo ac ſimulando aſſeoſom, omnia ipſius uiruléta dogmata expiſcatus eſſet: tandem omniū conſenſu, impoſtoré in equeſtri theatro cōbuſtum eſſe. Quæ uerò ipſius fuerinr deliria, quibus faſcinauit homines, non additur à Zonara, tomo 3.

PAVLICIANA HAERESIS.

DVrsbar huius Alexij ætate, & hæc Manichæorum ſecta, quæ Pauliciana uulgo dicebatur, ex Oriente à Ioāne Zimiſce in ea loca tráslata. Cū aotē doctrina & ingenij acumine excelleret Impator, in Philippopoli, ubi cum ſua aula ueris & æſtatis maxima parte uerſabatur, diſputationem cum ipſis inijt, ac multos ab errore reuocauit, ut refert Zonaras tomo 3.

CAPVT VI.

DE CEREMONIIS ET *ritibus Eccleſiæ.*

DOctrina de fidei articulis horribiliter obſcurara, in immenſum eultus ab hominibus excogitati crèuarunt, & in hominum mentibos altiſsimas egeruut radices. Miſera enim plebacula, ſalutaribus Eccleſiæ miniſtris deſtituta, quæ ois etiā ineptiſsima ſacrificulorum ioſſa, nec non & ſomnis, loco uerbi diuiui amplexata eſt.

DE CONGRESSIBVS PVBLICIS.

PVblicos quidem illos congreſſus in frequenti uſu manſiſſe, uel inde colligi poteſt, quòd hoc etiam ſeculo templorum numerus creuit: quæ breuiter hic recéſebimus. Eaq; condita leguntur.

In honoré Trioitatis. Henricus enim Secundus, & uxor eius Chunegundis, in colle quodam Florentiæ extra mœnla condiderunt templū S. Trinitatis. Krantz. lib. 4, cap. 35 Saxoniæ.

Chriſti. Anno 1071, Rabado epiſcopus, templum Chriſti Gandaueuſe dedicauit, teſte Iacobo Meyer. Athenulphus pręſul Caſſinéſis, Saluatoris ædem à Berthario inchoatam perfecit. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 32.

Angelotum. Euerhardus & Albertus ab Eiſenburg, io agro Tridentino ædem D. Michaeli condiderunt. Auentinus lib. 5.

Mariæ. Templum Summuntoriaoi cœnobij, anno 1074 fundatum & conſecrarum eſt B. Marię, & S. Petro: ut Bruſchius de Monaſterijs refert. Romanus Argyropolus ſumptibus, quos in ædem, in honoré matris Dei extruendam fecit, fiſcum regiū exhauſit: ut Zonaras romo 3 teſtis eſt. Gunthetus epiſcopus Bambergenſis, in honorem Mariæ & Gangolphi, iu loco Trierſtad, extruxit fanū. hiſtoria Bambergenſis.

Apoſtolorum. Rex Vngariæ Srephanus, Budæ cū cœnobio ædē ædificari iuſsit, eáq; Petro & Paulo dicauit: ut Bonfinius libro 1 Decad. 2 refert. Robertus Friſius, cùm fugaris ex fratre nepotibus, & Philippo Fráncorum rege, Flandriam ſolus belli iure teueret, ſiue principi Apoſtolorū eam uictoriam ferens acceptā, ſiue à Romano pōtifice iuſſus, ut expiaret cædem nepotis, multa templa in honoré D. Petri erexit: & quæ ſæuitia barbarorū olim deſtructa fuerāt, reparauit: ut Brugis, Hypræ, Hulſti, Bergæ, Orſcāpi, Oſtēdæ, Thileti, Marlebeccæ, Maldegheimij, Zuinardæ, & alibi. Friſingæ ædes D. Andreæ dicatur. Auentinus lib. 5. Hermannus pontifex Bambergenſis, in Occidentali ſuburbio delubrū D. Iacobo extruxit. hiſtoria Bāberg.

Fundamenta templi S. Ioannis in monte ſuburbano Magdeburgenſi, jecit Sigfridus abbas, anno 1002. Et Hunfridus epiſcopus ſacellom D. Petri condidit Magdeburgi: Chronicon Magdeborgenſe.

Martyrum maſculorum. Impetator enim Henricus, eccleſiam collegiatā Bambergenſem D. Srephano condidit. hiſtoria Bāberg. Goido Beluacēſis epiſcopus, pręſentia Quintioi martyris, in cuius eccleſia Virdunēſi decanus cuſtoſq; olim fuerar, ſe priuatū dolens, in honore & memoriā eius extruxit ſacellū haud pcul à mœnibus Belloacę urbis.

Er epiſcoporū: nam Henricus rex Frāciæ, uictoriā de Eudone Cāpanię comite, & Balduino Flandrenſi, anno 1034 reportatā, Deo tribuens, templum D. Martioi, quod Camporum appellāt, Lutetiæ extruxit, & ſacerdotibus ſecularibus inhabitandum cōceſsit. Robertus etiam rex, D. Reguli ædem Siluanecti & D. Amādni Aureliæ cōdidit. Gāguinus lib. 5. Veneri eccleſiā S. Nicolai ſplēdidiſsimā erexerūt. Chrō. Caſſ. li. 3, cap. 67. Nouū tēplū D. Bauonis, anno 1067. Gaudaui dicatū eſt. Iacob Meyer. Theobaldus abbas Caſsinēſis, ſacellum

ſacellũ in honorẽ S. Seueri ædificauit. Chrõ. Caſſ. lib. 2, cap. 53. Imperator Henricus in honorem S. Vdalrici, quem plurimum uenerabatur, baſilicam Auguſtæ conſtruxit: ut in hiſtoria Bambergenſi ſcribitur. Hunfridus Magdeburgẽſis præſul, fanum D. Nicolao fecit. Chron. Magdeb.

Fœminarum. Monachi enim Caſsinenſes Eccleſiam S. Scholaſticæ ædificarũt Caietæ. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 42. Iſaacius Comnenus ædem S. Teclæ erexit in regia Conſtãtinopolitana: quòd eo die, quo memoria illius celebratur, periculum quercus corruentis, patrocinio Teclæ effugiſſet. Zonaras. Balduinus Barbatus Furnis templũ D. Vualpurgis condidit, anno 1030. Iacob Meyer.

Haraldus eccleſiam S. Crucis in Vualthano pago erexit, in qua ſepultus eſt. Malmesb. lib. 3, cap. 20.

Templa quædam uel uetuſtate, uel alia quacũq; calamitate collapſa, inſtaurarunt, & deformia ac anguſta reddiderunt ſplendidiora & latiora. Sic Deſiderius abbas Caſſinenſis eccleſiam S. Martini, quæ ſola fermè de ueterib. ædificijs monaſterij reliqua erat, reparaturus, præſtantiſsimos quoſq; artifices auro, argento, ære, ferro, uitro, ebore, ligno, gypſo, lapideq; ſculpendo ac præparando peritiſsimos Conſtantinopoli euocauit, & euerſo ueteri templo, nouam cœpit fabricam ad 43 cubitos longam, 28 latam, 24 altam. Caſſ. lib. 3, cap. 32. Et Richerius eiuſdem cœnobij abbas, S. Benedicti Eccleſiam plumbeis texit tabulis: & atrij arcus, ad ingreſſum templi deambulatorios columnis lapideis ſuffulciuit. Ibid. lib. 2, cap. 93.

In Bauaria paſsim templa Vngarorum irruptione uaſtata, ab Henrico Secundo Imperatore reſtituta ſcribit Auentinus libro 5 Annalium. Quod pietatis exẽplum reliqui Bauarorum proceres, ſtudioſè imitati ſunt. Idem Imperator eccleſiam Baſilienſem inſtaurauit: ut Franciſcus Irenius lib. 12 refert. Aldenburgẽſes ligneũ fanũ D. Petri, ruinoſum, lapidibus oppidi ſui olim euerſi, reædificarunt, anno 1056. Iacob Meyer. Pro delubro Hirſaugienſi ligneo, Albertus comes Calbenſis fecit lapideum. Chron. Hirſaug.

DE DONARIIS ECCLEſijs ſanctorum oblatis.

AGneta Imperatrix S. Benedicto, quẽ Caſsinenſes colebant monachi, aureas purpureasq; ueſtes donauit: ac præterea librum Euangeliorum, cuius tabulæ argenteæ, auro obductæ erant: duoq; argentea pocula: ut in Chron. Caſſ. lib. 3, cap. 30 ſcribitur. Et Henricus Quartus Imperator, ad Bremenſis Eccleſiæ reſtitutionem, quæ incendio conflagrarat, miſit centum ferè pallia, calices argenteos tres, librarum decem argenteum uaſculum, quo Chriſma ſeruatur: ſcutum argenteum deauratum, librum Pſalmorum aureis literis depictorum, thuribula & candelabra argentea, dorſalia nouem, caſulas 35, Cappas 30, Dalmaticas (ut uocant) tredecim, & unum plenarium, cuius tabula nouem auri libras habuit: ut ex Annalibus Bremenſium Krantzius in Metropoli lib. 4, cap. 40 refert. Ex præda Giulæ deuicti, qui Stephanum ex ſorore nepotem religionis ergò bello laceſsiuerat, magnificum Albę templum conſtructum eſt: quod cum ſæpius igni conflagraret, publica enata eſt opinio, ideo id fieri, quòd ex præda quam Giulas per fas nefasq; corraſerat, eſſet paratum: ut Bonfinius lib. 1 Decad. 2 teſtatur. Idem rex paulo pòſt deuictis Bulgarorum copijs, ampliſſima ſpolia templis diſtribuit. Tertiam quoque prædę partem quam idem deuicto Cupa adeptus eſt, poſtib. templi affixit. Ibid. Chunigundis Imperatrix ædem D. Stephani Bambergenſem uarijs munerib. & ornamentis adornauit. Hiſt. Bamb. Imperator Henricus Secundus templo Quedlinburgenſi montano, cuius conſecrationi intererat, obtulit libram auri. Chron. Magdeburg.

RITVS CONSECRATIONIS *& dedicationis.*

REcẽs facta templa ijſdem ritib. quos ſuperiori libro ex ueteri quadam Agẽda annotauimus, hoc ſeculo conſecrata eſſe, Iuo in ſermone de Sacramentis indicat. Bambergenſem quidem Eccleſiam pręſentibus quadraginta ſex epiſcopis, ſacris initiatam eſſe anno 1011, Marianus Scotus autor eſt. Et Bardo pontifex eccleſiam S. Martini Moguntinam, Conrado Imperatore, epiſcopis & abbatibus plurimis præſentib. dedicauit, anno 1037. Chron. Hirſaug. Dedicationi nouæ Caſsinenſis ædis, præter Alexandrum Romanum pontificem, & Hildebrandum archidiaconum eius, archiepiſcopi decẽ, epiſcopi uerò quadraginta tres, duces, cõites ac nobiles quàm plurimi interfuẽre. Plebis uerò tanta confluxit multitudo, ut numerari non potuerit: anno 1071, ipſis Kalẽdis Octobris: ut in Chronico Caſſ. lib. 3, cap. 28 ſcribitur.

A Brunone templum S. Laurentij collegiatum VVirtzburgæ, præſentibus Henrico Secundo, Chunigundæ Imperatrice, archiepiſcopo Magdeburgenſi, alijsq; epiſcopis & abbatibus, dedicatũ eſt. Chron. Merſburgen-

burgenſe libro ſecũdo, capite octauo. Conſecrationem baſilicæ Aſcẽdunæ, rex Canutus, ac proceres Daniæ & Angliæ, non tantum præſentia ſua, ſed ampliſsimis quoque muneribus ornarunt: ut Malmesburgenſia libro ſecundo, cap. 69 teſtatur. Rex VVilhelmus mandauit omnibus ferè Angliæ epiſcopis, ut Idibus Maij ad dedicationẽ fani, à Remigio Dorceſtrenſi præſule recens conditi, connenirent. Ranulphus libro ſeptimo, capite ſexto, in Polychronico.

Adhibebantur etiam oſſa ſanctorum. Cum enim uetuſtum templum Haſnonienſe, à Baldeuino Montenſi reparatum dedicaretur ab epiſcopis Cameracenſi, Nouiomagenſi & Aurelianenſi, anno 1079: interfuêre corpora ſancti Marcelli, Piatonis, Saluij, Amati, Donatiani, Vedaſti, Amandi, Audomari, Gisleni, Vincẽtij, Bertini, VVinnoci, Bauonis, Euerhardi, Landelini, Hugonis, VVandregiſili, Aychadri, Euſebiæ, Rictudis, Adelgundis, Ragenfridis, Reginæ, VValdetrudis, &c. nt Iacobus Meyer refert.

Habebatur autem concio in dedicatione. Sic enim Berno ſcripſit orationem de dedicatione Eccleſiæ. Iuo, ritus dedicationis oratione quadam allegoricôs exponit.

Solebant etiam altaria conſecrari. Athenulphus enim Caſsinenſis cœnobij gubernator, in medio Campanarij, in honorem S. Crucis altare quoddam conſtruxit: & ad utrumque latus portæ maioris templi, alterum Trinitati, alterum uerò D. Bartholomæo ſacrum poſuit. Et in ædicula quadam Stephani ſancto Alberto aram condidit. In dedicatione noui templi apud eoſdem, Romanus pontifex altaria ſancti Benedicti & Ioannis, proprijs manibus cõſecrauit. Beatæ uerò Mariæ, Tuſculanus epiſcopus: ſancto Gregorio, Sabinenſis: D. Nicolao, Seguinns, ſua conſecrarunt altaria. Chron. Caſsinenſe, libro tertio, capite nicesſimooctauo. Aribo archiepiſcopus Moguntinus altare ſancto Martino, Piligrinus Coloniẽſis aliud ſancto Petro dedicauit Bambergæ: anno 1021. Chronicon Hedionis. Balduinus Saliburgenſis epiſcopus altare maius in Nonnenbergenſi cœnobio ſacris initiauit, anno 1041: ut Bruſchius de monaſterijs refert. Iuo in epiſtolis: Altaria portabilia non aliter conſecramus, niſi uel in tabulis ligneis, uel aliquo cõpetenti ſubſtratorio compacta, & firmiter ſint affixa: unde licet de loco ad locum moueantur, non tamen de loco in quo conſecrata ſunt, moueantur: à quo ſi auulſa fuerint, ſicut cætera altaria iterum conſecrantur. VVezelo archimyſta Magdeburbenſis, aram ſuæ eccleſiæ cathedralis ſummam conſecrauit, anno milleſimo ſeptuageſimoſeptimo. Chronicon Magdeb.

Altari moto, tota Eccleſia iterum conſecrabatur: motis uerò parietibus, tantum ſale & aqua exorcizabatur. Iuo in epiſtola ad VVilhelmum Fiſcannenſem abbatem, ex collectionibus Burchardi VVormacienſis epiſcopi.

Et cryptæ. Sic Hunfridus præſul Magdeburgẽſis, anno 1049, cryptam S. Kiliano dedicauit. Et Hirsfeldenſem cryptam dedicatam, ait Schafnaburgenſis.

Templa cædibus & alijs ſceleribus contaminata, expiabantur. Sic templum Moguntinum, in quo ciues & Fuldenſes mutuis cædibus ſæuierant, Miſſarum ſacris repurgatum eſt. Nauclerus uolumine 2. generat. 36. Eccleſia S. Gertrudis Mingelenſis, quæ ante aliquot annos, propter negligentiam & iniuriam effuſi ſanguinis Dominici, combuſta putabatur, anno 1046 reparata conſecratur, præſente Imperatore Henrico Tertio. Sigebertus.

QVAE CONTENTA *in templis.*

IN templis uerò habuerunt imagines & ſtatuas. Sic enim Caſsinẽſis Deſiderius, ſuper trabem tredecim quadratas iconas paris põderis & ſtaturæ collocauit, & quinque teretes de eadem ſuſpendit. Chron. Caſſ. lib. 3, cap. 31.

Chriſti. In fano diui Miniatis, cum Ioannes Gualbertus Florentinus, fratris ſui interfector ueniam ſupplex petenti ignoſceret, imago Chriſti de cruce pendentis, capitis nutu comprobare eam reconciliationem uiſa eſt: ut Polydorus libro ſeptimo, capite ſecundo de Inuent. rerum teſtatur. Caſsimi duæ argenteæ cruces tricenarum librarum, in marmoreis ſtipitibus ſteterunt. Chronicon Caſsinenſe libro tertio, capite 31. Turris VVinchelumbenſis cœnobij fulmine deiecta in templum, crucifixi caput cum dextra tibia, & imaginem Mariæ perdidit. Malmesbur. lib. 4, cap. 19.

Mariæ: ut idem autor eſt.

Apoſtolorum. In abſida templi Caſsinẽſis, ſub pedibus ſanctorum Ioannis baptiſtæ & Ioannis euangeliſtæ, uerſus quidam depicti fuerunt. Chronicon Caſsinenſe, libro tertio, cap. uiceſimoſeptimo. Petrus Damianus in epiſtola ad Alexandrum papam teſtatur, in prouincijs Romę finitimis, Paulum pingi ad dextram Chriſti, & Petrũ ad ſiniſtram: qua pictura olim proculdubio priuatum pontificis Romani reprehenderunt.

¶ Parietes ipſos picturis & carminibus ornabant. Nam abbas Caſsinenſis abſidam

maiorem auro, uarijsq; coloribus pingendam dedit. Et in templi Caſsinenſis muſiuo uirentia quæq;, & effigies quaſi animatæ, uernantesq; flores in marmorib. apparent. Deſiderius in circuitu maioris arcus, aureis literis hos uerſus inſcribi iuſsit:

Vt duce te patria iuſtis potiatur adepta,
Hinc Deſiderius pater hanc tibi condidit aulam.

Et ſub Baptiſtæ & Ioannis euangeliſtæ pedibus, hos parieti curauit inſcribi uerſiculos:

Hæc domus eſt ſimilis Sinai ſacra iura ferentis,
Vt lex demonſtrat hic quæ fuit edita quondam:
Lex hinc exiuit, mentes quæ ducit ab imis.
Et uulgata dedit lumen per climata ſecli.

Parietes quoq; omnes pulchra colorum uarietate ueſtiuit. In ueſtibulo uerſus Marci poetæ aureis literis ſcripſit: & trib. atrij partibus uarias ueteris & noui Teſtamenti hiſtorias, intus & foris appinxit. Chron. Caſsinenſe, lib. 3, cap. 27. In templo Treuirenſi aureis literis nomina, tempus & dies paſsiõis Sanctorum complurium, quorum oſſa in crypta ibidem reperiebantur, in pariete ſignata erant. Sigebertus.

Neq; tantum in templis, ſed etiam in alijs locis Imagines & ſtatuæ collocatæ ſunt. Sic fulmine tacta eſt facies Richerij abbatis, in tabula Capituli depicta. Chrõ. Caſsinẽſe, lib. 3, cap. 21.

¶ Habebant & altaria, ut ex ſuperiorib. patet: eaque picturis erant ornata. Deſiderius Caſsini rector, auream in altaris facie tabulam cum gemmis & opere uario Conſtantinopoli confici: & in ea miracula quædam Chriſti, & in primis Benedicti, ſculpi curauit. Chron. Caſs. lib. 3, ca. 31. Tres maioris altaris facies, argento 86 librarum ſculpto & illito ueſtiuit: aliorum uerò altariũ latera tabulis ornata ſunt. ibid. Theobaldus eiuſdem cœnobij abbas, altare S. Gregorij argẽtea tabula pulcherrimi operis ornauit. lib. 2, cap. 53.

Et uelaminibus decorata. Albis uelaminibus altaria cooperta, tradit Iuo in ſermone de Sacramentis dedicationis.

Et in eis ciboria. In ciborio cuiuſdam altaris Caſsinenſis, dicitur ſuſpenſa fuiſſe imago deaurata. Chron. Caſs. libro tertiò, capite 31.

Ac illic erant reorum aſyla. Tomicius enim ab omnibus deſertus, cum Bataze coniurationis ſocio, in templum quoddã, cùm alia euadendi ſpes ei non eſſet relicta, profugit: ut Zonaras tomo tertio ſcribit.

Habebant & columnas. Deſiderius ènim argenteam columnam librarum uigintiquinque, ex parte deauratam, in modum magni candelabri, ſex cubitorum altitudinis, ſupra baſin porphyreticam ſtatuit. Chron. Caſsinenſe, libro tertio, capite trigeſimoprimo.

Thuribula. Theobaldus Caſsinenſium monachorum pater, duo magna thuribula librarum argenti decem, pulcherrimo opere, & ex una parte deaurato, & aliud quoddam argenteum, obtulit Eccleſiæ S. Saluatoris. Chron. Caſs. libro ſecundo, capite quinquageſimoſecundo.

Et cancellos. Deſiderius lapideis cancellis ſancti Martini aram munijt, æreos uerò inter chorum & aditum hinc inde ſtatuendos fecit. Chron. Caſs. libro tertio, capite trigeſimoprimo.

Candelas & lampades. Idem etiam trabem ex ære fuſilem, cum quinquaginta candelabris fieri curauit, in quibus totidem cerei in præcipuis feſtiuitatibus collocarentur, & ex eadem triginta lampades ęreis uneis dependebant. Alij columnæ magnum cereum, Paſchali ſabbato benedicendum, impoſuit.

Præterea ſex candelabra magna, tres cubitos alta, ex argenteis laminis ſenarum librarum fecit: in quibus, ſummis feſtis maximi cerei ad altare accenderentur. ibidem.

Solebant ad imagines candelas collocare, & thymiamata accendere. Nã Romæ ante altare S. Petri, lampas pependit ardens, ad quam alendam ſumptus ex Babylonia conferebantur: ut indicat Petrus Damian. in Inuectiua in Cadaloum. Deſiderius Caſsinenſis coronam argenteam librarum circiter centum, per gyrum uiginti cubitorum, cum duodecim extrinſecus prominẽtibus turribus: triginta ſex lampadibus ex ea dependentibus, fecit: eamq; extra chorum ante maiorem crucem catena ferrea, ſeptẽ deauratis malis diſtincta, ſuſpendit. Chronicon. Caſs. libro tertio, capite trigeſimoprimo.

Gerhardus epiſcopus Chanadienſis, ante altare Mariæ argẽteum thuribulum cum perpetuo thymiamate collocauit. Petrus de Natalibus libro tertio, capite centeſimo quadrageſimoquinto.

Tabulas. Roringus Fuldenſis abbas, ex hac uita exceſſurus, tabulam gemmatam recens inchoatam petijt perfici: quod ſucceſſor Egbertus etiã fecit. Valentinus Muntzerus. Henricus Claudus tabulam gemmis auroque Vngarico ornatiſsimam, Eccleſię Merſburgenſi donauit. Chron. Merſburgenſe, libro ſecundo, capite quinto. Imperator Græcorum auream tabulam, opere & pondere inſignem, miſit Henrico Quarto, qui monaſterio Spitenſi eãdem donauit: ut in uita eius ſcribitur. Deſiderius Caſs. in argentea tabula deaurata, quadragintaquatuor libras habente, omnes Mar-

thæi

thæi euangeliſtæ hiſtorias, & D. Martini a-ꝍta pulcherrimè ſculpenda dedit. Chronicon Caſs. libro tertio, capite trigeſimoſecundo.

Coronas. Atenulphus abbas Caſsinenſis, in Eccleſia S. Benedicti coronam argenteam nigintiquatuor librarum fecit. ibidem.

Veſtes ſacras. Prędiſlai Boemorum ducis milites, expugnata Gneſna urbe Polonorum, templum ingrediuntur: aurum & argentum omne, ueſtes ſacras, & omnem Eccleſiæ ſupellectilem ampliſsimam auferunt: anno 1038. ut Chromerus lib. 4. de rebus Polonorum indicat.

Crateres & phialas. Nemitzi Byzantio occupato, templa ornatu ſpoliarunt, & ſacroſanctos crateres & phialas diripuerunt. Zonaras tomo 3.

Magnus ornamentorum haud uulgarium catalogus, quæ Deſiderius Caſsinenſis abbas, poſtea Romanus factus pontifex, uictorq́; dictus, ſuo monaſterio hinc inde acquiſiuit, in hiſtoria Caſs. libro tertio, capite ſeptuageſimotertio texitur. Vnde luxum magis monachorum, quàm paupertatem, licet eam tumentibus buccis profiteantur, animaduertas.

Suggeſtus & pulpita. Deſiderius præſul Caſsinenſis, pulpitum ligneum extra chorum (inſtar umbonis) pulcherrimum extruxit, in quo nocte lectiones & epiſtolæ ac Euangelia ad miſſas præcipuarum feſtiuitatum legerentur: quod paulo pòſt multo auro ſplendidius, & ſubiectis ſex gradibus eminentius reddidit. Chron. Caſs. libro tertio, cap. 19. Epiſcopi de electione papæ certiorem facturi populum, aſcendunt ambonem. Chron. Caſſ. libro quarto, capite ſecundo. Gregorius Septimus, ubi Cæſarem excōmunicaſſet, de ſede fortiſsimis lignis recens compacta ſurrexit. Benno. Ioannes Portuēſis epiſcopus aſcendit in ambonem, & inter cætera dixit, &c. Item: Gregorius Septimus poſt lectum Euangelium, in ambonem aſcendit pontificalibus indumentis ornatus. Idem. Hymnus trium puerorum in pulpito quater in anno decantatur. Berno de concordia officiorum. Maiorem eccleſiam ingreſsi pulpitum aſcendimus. Damianus in actis Mediolanenſibus.

Sacriſtia. Epiſcopus Treuirenſis Euerhardus, in ſacriſtia expirat. Catalogus Treuirenſis.

Chorus. Robertus rex Franciæ, cum monachis in choro cantauit. Bergomenſis. Vta Confugienſis abbatiſſa in choro erat ultima. Hiſtoria Bambergenſis. Eberhardus quidam chorum templi S. Mariæ & Gangolphi extruēdū dedit, Hiſtoria Bābergēſis.

Sedilia. In circuitu chori Caſsinenſis cœnobij lignea ſedilia extructa eſſe, libro tertio, capite nono Hiſtoriæ Caſsinenſium ſcribitur.

Cryptę. Herueldenſis cœnobij meminit Lambertus monachus. Et in crypta Bambergenſi Hartuuicus antiſtes humatus eſt. Hiſtoria Bambergenſis. In Treuirenſi crypta multorum oſſa ſanctorum reperta leguntur apud Sigebertum, anno milleſimo ſeptuageſimoprimo.

In templis etiam ſanctorum reliquiæ aſſeruabantur, præſertim uerò ea altaribus incluſa erant: ut ex libro tertio, capite uigeſimooctauo, & libro quarto, capite octauo. Caſsinenſis Chronici uidere eſt, ubi multa putridorum oſsium plauſtra, altaribus incluſa narrantur.

Et Bibliothecas habebant. nam Bremæ cum fano D. Petri, theſaurum, libros & ueſtes ſacras combuſtas ſit Krantzius lib. 4, cap. 27.

Ad conuentum campanis uocabantur. Theobaldus. Caſsini duas companas magnas & pulchras fieri iuſsit. Chron. Caſſ. libro ſecundo, capite 53. Benedictus Vrbano pontifici nocte dixit: Cum primùm nocturnale officium pulſatum fuerit, dolore lateris non amplius laborabis. in priuilegio Vrbani Caſsinenſibus dato.

Fuêre autem & diurni & nocturni congreſſus in uſu. nam Richardus Normannus etiam ſolus matutinis monachorum precibus intereſſe ſolitus eſt. Malmesb. lib. 2, cap. 66. VVilhelmus Conquæſtor matutinos & ueſpertinos plerunque hymnos audiuit. Idem lib. 3, cap. 40. Rex Vngarorum Salomon, ad cœnobium Saxardiæ, ad ueſpertina ſacra diuertit. Bonfinius lib. 3 Dec. 2. Margareta uxor Malcolmi regis Scotorum, in Quadrageſima noctu templum ingreſſa eſt, atque tribus matutinis officijs de Trinitate, de Cruce, & de S. Maria, continuò interfuit. Malmesburgenſ. libro quarto, capite ſeptimo.

QVAE IN CONGRESSV *facta ſunt.*

BErno inquit: Eccleſia in præſenti tempore habet corporale & uiſibile templum, uarijsq́; ædificijs cōſtructum, in quo populus fidelis ad audiēdum Dei uerbum ſolet conuenire in unum, ut ſit locus orationis, in quo uota perſoluat, ac Chriſti ſacramenta percipiat. In ſermone de Dedicatione eccleſiæ.

De cantionibus.

Romani uſque ad tempora Henrici Imperatoris, nullo modo cecinerunt ſymbolum A-

lum Apoſtolicum poſt Euangelium: ſed ab eodem uiro interrogatos, cur ita agerent, me coràm adſiſtente, audiui huiuſmodi reſponſum reddere: uidelicet quòd Romana eccleſia non fuiſſet aliquando ulla hæreſis fece infecta: ſed ſecundum S. Petri doctrinam, in ſoliditate fidei Catholicæ permaneret inconcuſſa. & ideo his magis neceſſarium eſſe, illud Symbolum ſæpius cantando frequentare, qui aliquando ulla hæreſi potuerint maculari. Ac Dominus Imperaror non prius deſijt, quàm omnium conſenſu id domino Benedicto apoſtolico perſuaſit, ut ad publicam Miſſam illud decantarét. Sed utrum hanc conſuetudinem ſeruét adhuc, affirmare non poſſumus, quia certum non tenemus. Berno.

Cantum nocturnalem de Gregorio Magno à Leone Nono cópoſitum, Aáron Colonièſis in has terras detulir. Chrõ. Hirſang.

Sequétiæ meminit Malmesburgenſis li. 2, cap. 78. Alleluia & Gloria in excelſis, Aushelmus in 2 cap. Matthæi.

Rationem canendi iuxta tonorum proprietates & differentias, præſcribit Berno peculiari libello. Idem de concordia officiorum, recitat has officiorum (ut uocant) cátiones: Antiphonas, introitus, gradualia, offertoria, communiones. Et in libello de tonis, facit mentionem Alleluia, hymnorũ, reſponſoriorũ, laudũ matutinarũ, præfationũ, collectarũ: ité, Officij de S. Vdalrico.

Robertus rex Franciæ feſta in monaſterijs agere ſolebat: & non modò unà cantare, ſed etiam ſerica cappa indutus, chorũ regere. Itaq; cum incepiſſet alta uoce, Agnus Dei, mœnia cuiuſdam caſtri, quod ipſius obſidebant milites, ciciderunt. Idem autor eſſe perhibetur cantilenæ, Sancti Spiritus adſit nobis gratia. Martinus Polonus. Chriſtiani Antiochiæ quotidie cecinerunt: Congregati ſunt inimici noſtri, & gloriantur in uirtute ſua: Contere fortitudinem illorum Domine, & diſperge illos, ut cognoſcant quòd non eſt alius qui pugnet pro nobis niſi tu Deus noſter: Diſperge illos in uirtute tua, & depone eos protector noſter Domine. Vincent. lib. 25, cap. 100. Stephanus Nonus, Ambroſianum cantum in eccleſia Caſsinéſi cãtari omnino interdixit. Chron. Caſs. lib. 2, cap. 92.

De precationibus.

Dilectione proximi non incõuenienter fiũt in Eccleſia orationes à Sãctis, pro ſchiſmaticis & hæreticis, Iudæis quoq; & gentibus. Aushelmus in libro de Volnntate Dei.

Aaron Cracouienſis epiſcopus, diœceſim pſalmodijs & precationib. ijs quæ uulgò Graduum dicuntur, onerauit. Chrometus lib. 4. Dagon pontifex Magdeburgenſis, in choro ad gradus crebrò orare ſolebat. Chron. Magd.

Preces Miſſarum, cum lectionibns Euangeliorum & epiſtolarum plerunq; congruebát. Berno de Concordia officiorum. Gregorius Septimus uitæ Henrici Quarti, in oratorio quodam preces recitantis, inſidiatur. Benno.

De lectionibus.

Monachus iuuenis ad Miſſam Lanfranci legit Euangelium. Antoninus. In feria quarta duæ lectiones leguntur, in ſexta tantum una. Berno, de ieiunio quatuor temporũ. Fortaſsis primis temporibus ſolius Pauli epiſtolæ legebantur: poſtmodum aliæ intermixtæ lectiones ſunt, non tantum de nouo, uerùm etiam de ueteri, prout ſolennitatum ordo poſcebat, Teſtamento. Idem in libro de Concordia officiorum. Ac lectiones Euangeliorum, epiſtolarũq; eo ordine, quo nunc proponuntur Eccleſiæ, in uſu fuiſſe, conſtat ex eodem cap. 5 de Concordia officiorum. Lector uim accentuum ſciat, diſtinctè legat, ne confuſione pronunciationis intellectum auditoribus auferat. Iuo de Excellentia ſacrorum ordinum.

Erat auté diuerſa apud Romanos & Germanos lectionũ ratio, ut Crantzius indicat. Cum enim, inquit, Romanus pontifex Leo apud Imperatoré Heinricum Tertium manens, natale Domini perageret Vuormaciæ, Miſſarum celebratione in ſancta die peracta, ut oportuit, Apoſtolico ritu, in ſequenti Luitpoldum Moguntinæ ſedis archiepiſcopum, utpote in ſua prouincia potiſsimũ ſurrogauit officio. Cumq; peracta proceſſione, & dicta oratione, pontifex in ſua ſede de more conſiſteret, ſubdiaconus lectionem ſacram peregit: quam cum non ex ritu Apoſtolico, ſed pro conſuetudine ſuæ Eccleſiæ pronũciaret, admonitus à ſuis Romanus pontifex, lectorem curauit admoneri, ut Romano ritu, præſente ſummo pontifice pronunciaret. quod cum ille contemneret, & iterum admonitus perſtaret, papa expleta lectione, uocatum ab omni officio degradauit. Verùm urgente archiepiſcopo, ſuæ dignitati reſtituitur. lib. 4, cap. 45 Saxon.

Conſtantinopoli Græcę & Latinę fiebãt lectiones, ut & Græci & Latini intelligeréː teſte Bernone de Ieiunio quatuor téporũ.

De concionibus.

Secunda feria Paſchæ, Gregorius Septimus Romæ habuit concioné. Benno. Leo Nonus, in natali Lucæ concionatus eſt Bãbergæ. Hiſt. Bambergenſis. Tanta aũt fuit negligentia concionatorum, ut ſathanas & omne inferorum ſatellitium, literas de tartaro emiſerint ad uniuerſum Eccleſiaſticũ cœtũ, in quib. gratias egerunt, quòd non

modò

modò ipſis uoluptatib. indulgerent, uerùm etiam prædicationis iniuria tantũ ſibi ſubiectarũ animarũ numerũ ad inferos deſcendere facerent, quantũ ſuperiora ſecula nũquam uiderunt. Malmesb. lib. 3, cap. 9.

De oblationibus, Martinus Polonus inquit, peregrini Romam ituri ſpoliabantur, & peruenientium oblationea uiolenter diſtrahebantur. Diuerſi generis oblationes in Miſſa à populo fieri, teſtatur Iuo de Concordia ueteris & noui ſacerdotij.

Modeſtiam autem non ſolum in publicis congreſsibus præſtandam, ſed loca etiam ipſa ſacris deſtinata, reuerenter colenda eſſe, Canon nonus in Synodo Salegunſtadienſi conditus monet: Statuit ſancta Synodus, ut mala conſuetudo, quę apud omnes penè iam inoleuit, omnino prohibeatur: hoc eſt, quòd colloquia ſuà in atrio alicuius Eccleſiæ conſtituunt habenda, & tunc ea ipſa maximè exercent in Eccleſia, ubi orationes & diuina tantum fieri æquum eſt officia. Decretum etiam in eodem concilio eſt, ut nemo gladium in Eccleſiá portet, regali tantum excepto: cap. 8, tomo 2 Conciliorum.

Nudis & lotis pedibus Chriſtiani adierunt ſemper templum Hieroſolymitanum. Hedio in Chronicis.

Solebant etiam in templis Synodi celebrari. In Goslarienſi templo, ubi frequens principum, epiſcoporum & abbatum erat conuentus, armis de loco diſceptatum eſt inter Fuldenſem abbatem & Hildeſienſem epiſcopum, ut Lampertus indicat.

Etiuramenta, & homagia. Sic enim archiepiſcopus Mediolanenſis hæreſeos crimine ſe purgans, iurauit ad altare ſanctum. Damianus in actis Mediolanenſibus.

DE RITIBVS CIRCA *baptiſmum.*

BAptiſmum adminiſtrabant epiſcopi & ſacerdotes. Henricus enim Henrici Tertij filius, anno 1051 Coloniæ ab archiepiſcopo Hermáno baptizatur. Contractus. Albertus Pragenſis epiſcopus, Vngarorum regem baptiſmate tinxit. Gigas. Ezo epiſcopus Aldenburgenſis, filium Imperatoris baptizauit Hirsfeldię, anno 1074. Schafnaburg. Sacerdotes uocantur diſpenſatores ſacramentorum ab Iuone, in ſermone de Sacramentis neophytorum.

Ab excommunicatis uerò etiam infantem unius diei, urgente neceſsitate baptizari, nõ permittebatur: ut Berno in Vita Hildebrandi annotat.

Quòd uerò laicis etiam & paganis baptizare permittatur, Algerus libro tertio, capite 6 probat, teſtimonijs Gelaſij & Iſidori.

Tempus quodlibet licet commune & liberum fuerit, tamen plerunq; ad paraſceuen paſchæ diſtulerunt. Iuo enim de ſacramentis neophytorum ait: Quarta hebdomada quadrageſimalis obſeruátiæ, & quarta eiuſdem hebdomadæ feria, catechiſandi & exorcizandi deferuntur ad Eccleſiam, ibi audiendi & inſtruendi, qualiter contra ſpirituales nequitias ſint pugnaturi: ſed tamẽ uſque in ſabbatum paſchale, baptiſmus eorum differtur.

Nec tantum adultos, uerùm & infantes baptizarunt: hosque infirmos, ſtatim ubi in lucem editi ſunt. Sic filius Imperatricis tertio natiuitatis die, propter imbecillitatem & metum mortis baptizatus eſt. Schafnaburgenſis. Anshelmus in ſextum caput ad Romanos: Profectò & paruuli, qui baptizátur in Chriſto, peccato moriũtur, quia in morte ipſius baptizátur. Nullo enim excepto dictum eſt, Quia quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Anno 1071, regina Moguntiæ peperit filium, qui baptizatus ſtatim obijt, & Hartisburgi ſepultus eſt. Schafnaburgẽſis. Poſtquã Eccleſia dilatata eſt, & congregata in gentibus, nec inter fideles repertus aliquis adultæ fidei, niſi fidelis, ne paruuli eorum de hac uita ante rationabiles annos exeuntes, alieni remaneant à conſortio Chriſti, prouiſa eſt illis & medicina ſalutis, ut in ſacramento fidei baptizarentur, & per alterius fidem reconciliarentur Domino, ſicut per alterius peccatum abalienati erant à Domino. Inſtitutum itaque eſt ad hoc, nouum quoddam ſacramentorũ genua, ad catechizandos paruulos initiádos, & demum baptizandos, in quibus pro paruulo audit Eccleſia, & ad interrogata reſpondet, & ſpondet, donec paruulus ad intelligibiles annos perueniat, & ſacramenta fidei, charitatis & ſpei ſibi impoſita per ſe intelligat. Iuo de Sacramentorum dedicat.

Adultos prius in doctriná Chriſtiana inſtrui oportebat. Anshelmus in tertium caput Matthæi: Beatus Clemens, & quidam alij ſancti uiri, illis qui turpiter uixerant, & conuerſi baptizari uolebant, ſeptem dies abſtinẽtiæ, uel etiam plures ad præparationem iniungebant, unde adhuc in Catechumenis aliquod ſpacium ante baptiſma præſtituitur. Item, ſacerdotibus & exorciſtis ad catechizandum eſtis oblati. Iuo de Sacram. dedicat. Nouæ uitæ auditorib. ſymbolum Apoſtolicum tradi, Iuo de Sacramẽtis neophytorum teſtatur. Eamq; publicè ante baptiſmum profiteri ſolebant, ut Meginhardus de fide ſcribit.

Patrini adhibebantur pij & honeſti, qui infantum loco reſpōdebant: ut idem in lib, de Fide teſtis eſt. Ita & abbas alijq́; monachi Hirsfeldenſes, filium Imperatoris de ſacro fonte ſuſceperunt: cum alij non adeſſent, qui eo munere digni uiderētur. Schafnab. Manibus patrinorum, inquit Iuo, ad Eccleſiam fuiſtis allati. De ſacramentis dedicationis.

Renunciare diabolo, operibus ac pompis eius, ſolebant. Anshelmus enim in epiſtola ad Heuricum regem Angliæ inquit: In baptiſmo promiſi me ſeruaturum legem Dei. Et: In catechiſatione ueſtri ipſa fidei profeſsio, & prauorum morum renunciatio à uobis exigebatur. Iuo de Sacramentis dedicationis. Item: Paruulus ad baptiſmū oblatus, interrogatur à ſacerdote, Abrenuncias ſathanæ & omnibus operibus eius, & omnibus pompis eius? & reſpondet per ora geſtantium, Abrenuncio. Poſt renunciationem uerò, ungitur catechumenus oleo ſacro in pectore & inter ſcapulas. hinc quæritur ab eo, Vtrum credat in Deum patrem omnipotentem, & in Ieſum Chriſtum filium eius uerum, Dominum noſtrum, & in Spiritum ſanctum, unum Deum in Trinitate & unitate, & an confiteatur unam eſſe ſanctam catholicam Eccleſiam? & ſi credat remiſsionem peccatorum, & uitam æternam. Idem de ſacramentis neophytorum.

Ac cruce ſignatur baptizandus in fronte, pectore, oculis, auribus, naribus, ore. nam crucis uirtute diabolus eſt uictus, & Chriſtus exaltatus. Iuo de ſacrā. neophyt. Sal benedictum inſeritur ori baptizandi, & exufflatur, ac exorcizatur ante baptizationem, poſtea tanguntur ei nares & aures cum ſaliua, ut idem habet. Berno ait: In die ſecundæ natiuitaris noſtræ per aquam regenerationis nos lauit, ſuæq́; ſapientiæ ſale condiuit. In ſermone de Aſſumptione Marię.

Ac nomina eis imponebantur. Filius enim Henrici Quarti, inter baprizandum nomine proaui ſui Conradus uocatus eſt. Schafnaburgenſis.

Fons baptiſmi benedici ſolebat, teſte Iuone de ſacramēt. neophytorū. Sacerdos ubi ſaliua tetigit nares & aures baptizandi, confert ſe ad fontem baptiſmi, quem conſecrat in nomine patris & filij & Spiritus ſancti. Euerhardus Treuirenſis, ubi baptiſma conſecraſſet, dolore expirauit. Catalogus Treuirenſium.

Ad lauacrum adultos nudari oportebat. Inquit enim Anshelmus in tertium caput Matthæi: Dominus uult ſuo exemplo docere, quid alios oporteat facere, ne ab inferiori dedignetur baptizari, uel in conſpectu hominum denudari nullus poſt eum erubeſcat. Et Berno in epiſtola ad VVerinherum incluſum: Nudi naſcimur, nudos nos ſuſcipit ſancta mater Eccleſia in ſacro baptiſmate.

Vtebantur aqua frigida. Humbertus in reſponſione ad libellum Nicetæ Pectorati inquit: Si aqua illa (de latere mortui Chriſti lancea aperto manans) caluit, quare & aqua baptiſmatis non caleſit?

Baptizandi ter aquę immergebātur. Ternam immerſionem triduanæ ſepulturæ imaginem eſſe, aſſerit Anshelmus in ſecundum caput ad Coloſſenſes. Et in ſextum caput ad Romanos: Quemadmodum ipſe fuit ſepultus corpore, ſic peccatum noſtrum lateat, & ſepeliatur ſepulchro aquæ. Sicut ipſe tribus diebus in ſepulchro iacuit, ſic nos tribus uicibus ſepulchro baptiſmatis immergimur. Nam quòd tertiò mergimur, triduanæ ſepulturę ſacramenta ſignamus: & dum tertiò ab aquis educimur, reſurrectio triduani temporis exprimitur. Iuo etiam de ſacrament. dedicationis, meminit trinæ immerſionis. Item de ſacramentis neophytorum inquit: Sub reſponſione igitur trinæ interrogationis, trina immerſione catechumenus à ſordibus uetuſtatis abluitur, & nouum hominem induit.

Albis ueſtibus baptizati induebantur. Iuo de ſacramentis dedicationis: Poſt baptiſmum & unctionem olei, data eſt ad ultimum uobis ueſtis candida, caput & membra cooperiens. Et de ſacramentis neophytorum idem ait: Exinde traditur Chriſtiano ueſtis candida, ut qui primæ natiuitatis decorem uetuſtatis pannis obfuſcauerat, habitu regenerationis gloriæ præferat indumentum. Item: Tegitur poſt ſacram unctionē caput eius ſacro uelamine, ut intelligat ſe diademate regni & ſacerdotali dignitate potiri. Ibidem.

Poſtremò datur cereus accenſus in manum baptiſati, ut admoneatur, quòd debeat lucere coram hominibus. Idem.

Cùm ad intelligibiles peruenerit annos baptiſatus, admonendus eſt à presbyteris, & ab his per quorum uocem abrenūciauit, & fidei ſymbolum accepit, ut quod per aliorum ora promiſit, tum ſtudeat corde credere, proprio ore profiteri & imitari. Et rurſus: Baptizatus ſuum ſuſceptorem ut parentem diligat. Iuo de ſacramentis neophytorum.

Baptiſmum iterare fas non erat. Anshel. enim in 10 caput ad Hebræos ait: Chriſtus iterum immolandus non eſt pro peccatis, quod ſemel factum eſt, & ſecundo opus nō eſt: ſed

eſt: ſed magis nos oportet in fide & bonis operibus manere: Non excludo pœnitentiá, ſed ſecundum baptiſmũ, &c. quia rebaptizari in Chriſti morte non poſſumus. Qui enim iterat baptiſmum, iterat rurſus mortẽ Chriſti, ut ex ea iterata, fiat iterata remiſsio: ſed hoc impoſsibile eſt.

DE CONFIRMATIONE *& chriſmate.*

BAptiſatos uel tum ſtatim, ſi erant adulti, uel annis aliquot pòſt, ſi infantes fuerant, impoſitione manuum & chriſmatis in fronte conſignatione confirmare in more habebant, ut ex Iuone de ſacramentis dedicationis uidere eſt: poſt baptiſmum, inquit, oleo ſancto uncti fuiſtis in capite, in pectore, & in dextro humero. Item: Sancta Eccleſia prius aqua mũdatur in fonte baptiſmatis, & ſic unctione inſignitur. Ibid. Cũ baptizatus de fonte aſcenderit, ſacro chriſmate ungitur in ceruice. Iuo de ſacramentis neophytorum. Et: Populi baptizati quaſi panis oblationis liniuntur, cum per manus impoſitionem ſacro chriſmate, ad agonem fortiter tolerandum, contra ſpirituales nequitias confirmantur. Idem in tractatu de conuenientia ueteris & noui ſacerdotij. Ideo chriſmate uncti ſumus, quia luctatores ſumus effecti. Anshelmus in nonum caput prioris ad Corinthios epiſtolæ. Oleum quia athletis eſt congruum, incendio & lumini obnoxium, ut contra ſpirituales nequitias humana fragilitas fortius muniatur, oleo chriſmatis in baptiſmate & confirmatione perungitur: ut ſicut datus ſpiritus geminæ dilectionis, animam fide illuminet, dilectione inflammet, ſpe cœleſti muniat & roboret. Algerus libro tertio, capite quarto, de Euchariſtia.

Ac fiebat confirmatio ab epiſcopo in cœtu hominum. Spiritus ſancti gratiam, primò in ſacro fonte baptiſmatis, deinde per impoſitionem manuum epiſcoporũ plenius percipimus. Berno in ſermone de Pentecoſte.

Caſus circa baptiſmum.

Cum Gregorius ſeptimus uxoratos ſacerdotes mouiſſet à diuino officio, laici quidá ſordido aurium humore pro ſacro oleo & chriſmate utentes, unxerunt infantes. Sigebertus, ſub annum 1074.

Græci rebaptizabant apud Latinos in nomine S. Trinitatis, & paruulos moribundos ante octauum à natiuitate diem: & mulieres paganas partu uel menſtruo laborantes, baptizari prohibebant. Sigebertus ſub anno milleſimo quingenteſimo quarto.

RITVS CIRCA CLAVES.

De claue ligante.

VTebantur autem claue ligante contra obſtinatos, notoriè impios, & maniſeſtè facinoroſos. Iuo Guidonem Puteacenſem clericalis militiæ deſertorem, ſacrilegum oppreſſorem uiduarum & pupillorum, indebitarum angariarum (uti loquuntur) exactorem, cum ſuis ſequacibus ſathanæ tradidit: & à Paſcali papa excommunicationem nõ ſolum ratam haberi impetrauit, ſed inſuper Senonum, Aurelianenſi & Pariſienſi epiſcopis idem pontiſex iniunxit, ut eodem feriant anathemate Guidonem: ut ex Iuonis epiſtolis ad eoſdem ſcriptis uidere eſt. Leo nonus Godſridum, Baldeuinum, & Theodoricum, declaratos hoſtes & proſcriptos, quòd Cæſari non ſeruaſſent fidem, diris deuouit. Auentinus.

Ac tales arcebant à communione, licet nondum ſolenniter eſſent iudicati Eccleſiæ. Vuilhelmus enim pontiſex Roſchildenſis, rem diuinam pro more acturus, Suenonem regem, qui læſæ maieſtatis delatos proceres occidi in templo ſanctę Trinitatis orantes iuſſerat, conſueta occurrendi ueneratione non modò non excepit, ſed etiam ingreſſu ſacrarij prohibuit: quòd aditu ſacri loci, quem ciuili ſanguine polluiſſet, indignus eſſet: & aculeo uirgæ paſtoralis pectori regis infixo, iuſsit eum parricidij pœnitentiam agere: necnon communicationis ſententiam ſtatim in eum pręſentem protulit. Saxo Grammatic. libro 11.

¶ Abuſi tamen ſunt interdum ea poteſtate contra orthodoxos. Sic Hildebrandus & epiſcopus Moguntinus omnibus feſtis clericos uxoratos & cõiugium ſacerdotum tuentes, excommunicauit. Hedio hiſtorię Eccleſiaſticę libro nono, capite decimoquinto & decimoſexto: Auentinus libro quinto.

Et innocentes. Hildebrandus Imperatorem Henricum abſentem & inſontem, diris execrationibus aliquoties deuouit (Bennone & Platina teſtibus) quòd non omnia ad ſuam uoluntatem ageret, & ius maiorum in eligendo Romano pontifice tueretur. Auentinus.

Et ad inquirendam ueritatem. Humbertus ſub diſtricti anathematis præcepto, authores tumultus in Caſinenſi cœnobio inter monachos agnoſcit. Chronic. Caſſ. libro ſecundo, capite nonageſimoſexto. Henricum Secundum ſuos ad expeditionem Polonicam ſub comminatione excommunicationis exciuiſſe, in Chronico Magdeburgenſi ſcribitur id, quod de politica proſcriptione intelligendum eſt.

Et ad iuramenta politica, & fidem magi-

ſtratui debitam diſſoluendam. Gregorius Septimus proceres, populum, ſacratos, prophanos, ſacramento ſoluit, qui Cæſari fidem frangant, principi ſuo rebellent, Rudolpho adhæreant: eoſque ab inferis in cœlum transfert, incendia, cædes, & quæ bello deſignari ſolent ſcelera indulget, alijs omnibus Cæſari fidem ſeruantibus diras imprecatur. Auentinus. Vrbanus decreto ſanxit, excommunicato non eſſe ſeruandum iuramentum, ne à ſubditis quidem. Deo etiam magis obediẽdum quàm hominibus. decimaquinta quæſtion. 6. C. Iuratos. Obſerua mihi Inpos Romanos quouſque procedant.

Præcedebant autem, præſertim in peccatis nondum notorijs, admonitiones ad pœnitentiam: quibus ſpretis, ſequebatur excommunicatio. Stanislaus enim Cracouienſis epiſcopus, præmiſſa admonitione iuxta normam Eccleſiaſticæ diſciplinæ, primùm Bolislao regni excidium, niſi conuertatur, propter iniuſticiam & tyrannidem comminatur: qua quidem oratione ſpreta, eum anathemate percutit, & Eccleſiæ introitum prohibet. Crantzius lib. 3, cap. 13. Vandal. Iuo Carnotenſis, VVilhelmus Pariſienſis, Gualterus Meldenſis, & Humbaldus Altiſiodorenſis, obiurgant Philippum Trecaſsinũ epiſcopum, quòd ad Stampenſe concilium non uenerit: monentq́; ut ad Metropolitanum dicto die accedat, & de obiectis criminibus ſe purget, niſi excommunicationis ſentẽtiam incurrere uelit. Iuo in Epiſtolis. Epiſcopus Moguntinus ſingulis diebus feſtis, inter ſacra Miſſarum ſolennia, eos qui Synodum Erphurdienſem, ubi de cœlibatu clericorum tractatum fuerat, turbarant, ſub epiſcopali banno ad pœnitentiam reuocauit. Schafnaburgenſis.

Excommunicatis porrò non licebat intereſſe ſacris. Sic Anshelmus in epiſtola ad Guilhelmum abbatem ſcribit: Comes ueſter, qui excommunicatus uobis diuina celebrantibus ſe miſcet, mihi uidetur humiliter admonendus, ne contemnendo ſenrentiã eorũ quib. Deus affirmat ſe audiri cũ audiuntur, & ſperni cũ ſpernũtur, ſe ligare cũ ligant, & ſoluere cũ ſoluunt, aggrauet ſuper ſe iudicium Dei, à quo nuſquam homo fugere poteſt. Præterea Sanctio Puteacenſibus interdixit celebrationes Miſſarũ, mortuos ſepelire, & chriſmate uti: ut ex Iuonis epiſtola ad Sanctionem uidere eſt. Ruperto Augienſi Gregorius Septimus interdixit omni eccleſiaſtici ordinis executione, præter pſalmodiã: eo quòd Romam uocatus, de obiectis criminibus ſe non purgaſſet. Chron. Hirſaugienſe.

Cum excommunicatis non licebat familiariter conuerſari, neque cibum capere, neq; eos ſalutare, multo minus in rebus ſacris participare: ut ex Hildebrandi hiſtoria patebit, qui cunctos Henrici familiares anathemate percutit. Et Vrbanus ſtatuit: Neque cũ hominib. ab epiſcopo excommunicatis, neq; cum ijs quibus epiſcopus non communicat, eſſe habendam conſuetudinem. 11. q. C. quibus epiſcopi. Epiſcopus Colonienſis quendam excommunicauit, qui cum moniali ex cœnobio abducta, matrimonium contraxerat, ut nemo cum illo colloqui aut conuiuari auderet. Malmeſburg. lib. 2, cap. 63.

Excommunicationis formulas hac ætate uſitatas, Lector in capite de Schiſmatib. & concilijs inueniet.

De claue ſoluente.

Excommunicati, aut notorijs peccatis contaminati, agentes pœnitentiam recipiebantur, ſi peccata confiterentur, & pro ijs diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſatisfacerent. Sic Hugonem Puteacẽſem timore Dei tactum, & corde compunctum, atq; eccleſiæ Carnotenſi ablata reſtituenrem, Iuo epiſcopus recipit: atque ut Lambertus Senonum archiepiſcopus eundem anathemate liberet, rogat. Iuo in epiſtolis. Sueno rex Daniæ excommunicatus, regiæ maieſtatis inſignibus depoſitis, pœnitentiæ ſagulum induit: & nudis pedib. in templi atrium ingreſſus, in eius aditu ſe proſtrauit, ac terræ oſculo fixo dolorem uerecundia compreſsit. Dehinc pontifici per ſatellites ſignificat, ſe adeſſe foris. Epiſcopus autem clero conticere iuſſo, regem adit, & quid ita ſe gerat, interrogat? tum ille confeſsione criminis facta, religioni ſe ſatisfacturum promittit, ueniamque poſtulat. Mox epiſcopus execratione remiſſa, iacentem amplexus, abterſis lachrymis, depoſitiſque doloris inſignibus, & cultum & animum regium reſumere iubet: Non licere, inquiens, priuatum mœrorem publicis intereſſe tripudijs. Deinde imperatis pœnitentiæ rebus, cantores ad recipiendum eum obuiam procedere ſimul præcipit: qui uenerabiliter exceptum, ad aram uſque perduxère. Poſt hæc, omiſſa alraria ſacra perficiuntur. Rex biduum quietè egit, tertio demum die regio ornarus ueſtitu, inter ipſa Miſſæ ſacra, excelſam ædis partem conſcendit: & ſilentio per præconem modeſtè indicto, coram omnibus ſuum facinus religioſiſque prophanationem faſſus eſt. Præſul pro conſtantia muneris gratias agit: & ad expiationem criminis, dimidum Steſnicæ prouinciæ, atis conferri mandat. Saxo Grammaticus libro 11.

Pœniten-

Pœnitentes quoque certis ſignis triſticiæ petebant abſolutionem. Archiepiſcopus enim Colonienſis celebrata Miſſarum ſolennitate apud S. Georgium, eos qui pontificem ſede propria expuliſſent, Eccleſiam homicidio polluiſſent, templum ſancti Petri hoſtiliter impetiſſent, cæteraſque religionis iura ſuſu neſario temeraſſent, epiſcopali banno ad ſatisfactionem uocauit. Protinus autem illi omnes nudis pedibus, laneis ad carnem induti proceſſerunt. Schafnsburg. Item, epiſcopi & laici, quos papa excommunicauerat, quoſque Heinricus Imperator huius rei gratia à latere ſuo extrema neceſsitate compulſus amouerat, à pontifice Romano Canuſij, ueniam rebellionis & liberationem ab excommunicatione nudis pedibus, & laneis ad carnem induti, ſuppliciter poſtulabant. De Imperatore poſtea audiemus.

Marchio quidam Bernhardus à Getons quòd in urbem Magdeburgẽſem impetu facto equitem auratum cepiſſet anathemate percuſſus, nudis pedibus accedens ciliciocꝫ indutus, ſeſe liberari petijt. Nam & canes ab eo tempore excommunicationis panem recipere detrectabant: ut in Magdeburgenſi Chronico ſcribitur.

Oportebat aũt tum excõmunicatos, tum etiam alios confitentes, ſua peccata ſacerdoti enumerare. Sic Michael Polenſis heremum ingreſſus, ad Petrum Damianum confeſsionis gratia uenit, & præteritæ uitæ ſuæ retexuit ordinem: ut ipſe Petrus in epiſtola ad Paulum monachum teſtatur. Et Suenonem Danorum regem, cum ab anathematis uinculo ſoluendus eſſet, publicè in templo ex eminentiori loco ſuum facinus profeſſum eſſe, paulò antè diximus.

In primis autem Romani põtifices, in eos qui ſibi adoerſabantur, plus iuſto crudeliores erant: dum in pœna Eccleſiaſtica infligẽda, non tam delinquentis ſaluti conſulebãt, quàm ſuę libidini & inſatiabili uindictæ cupiditati indulgebant. Nam Germanorum tum epiſcopis, tũ laicis, qui Heinrico Quarto fauebant, ultrò profitentibus ſe peccaſſe, & ſimul quidquid pœnitentiæ loco ſibi imponeretur, æquiſsimo ſe laturos animo promittentibus, Hildebrandus pontifex tamen nihil motus, epiſcopos omnes à ſe inuicem ſeparatos, præcepit ſingulis cellis ſolitarios includi, nec ullum cum aliquo habere colloquium: ad ueſperam autem cibi & potus mediocri menſura refici. Laicis quoq;, pro ætatis & uitium conſideratione, congruẽtem ſingulis pœnitentiam indixit. Ita per aliquot dies excarnificatos tandem ad ſe uocauit: & leniter pro admiſsis obiurgatos, & ne deinceps ſimile quid admitterent cõmonitos, excommunicatione abſoluit: abeuntibuſque id ante omnia reperẽs iterum iterumq́; præcepit, ne regi Heinrico, donec ſedi Apoſtolicæ poſt factam iniuriã ſatisfeciſſet, aliquatenus communicarent: aut ei ad euertendum ſtatum reipublicę, turbandamq́; pacem Eccleſiaſticam, in ulla re operam ſuam præſtarent. Erga Imperatorem igitur pontifex, tetueta diaboli uicarius, hominẽ prorſus exuit: licet Mathilda ſocrus Imperatoris, Azo quidam Marchio, & Cluniacenſis abbas, alijque non pauci numero primarij Italiæ uiri, pro ipſo intercederent, ac ut anathematis ſolum uinculo ſolueretur obnixè paterent, ac pollicerentur: Ipſum Imperatorem de cæteris quocunque die & loco pro pontificis arbitrio reſponſurum. Vix tandem igitur admiſſum, depoſitis omnibus ornamentis, & tradito ſe omninò in poteſtatem papæ, inauditis conditionibus extortis, abſoluit. qua de re infrà in capite de Schiſmaticis, plura Lector cognoſcet.

Romanorũ autem carnificinam & immanitatem, eorum mancipia epiſcopos pleroſq; ſedulò æmulatos eſſe, Petrus Damianus in epiſtola ad Paulum cerebroſum teſtatur. Ait enim præcepiſſe, ut ad pœnitentiam uanientes prius in oculis ſuis uerberatẽtur. & alios quidem coactos uicenas, alios tricenas, nonnullos quinquagenas, ſexagenas, centenas, ducentenas, trecentenas plagas (ô carnifices epiſcopos) pro delicti ratione ſuſtinere, alios loricata uti ueſte, alios ferreis uinculis membra coſtringere, alios palmas & caput ſæpius terræ allidere. Gerardo Flandriæ epiſcopo, qui Scachrotum (ut uocant) ludo præſuerat, pœnitentiam hanc iniunxit ipſe Petrus Damianus, ut ter Pſalterium meditando (ſcilicet) percurreret, quia ſponte ſua non lecturus uideretur: ac duodecim pauperum pedes lauaret, cum totidem numiſmatum erogatione: nam manibus potiſsimum peccarat: ſeu precium quod lucratus fuerat luſu, hoc eſt, rapinam, uolebat in holocauſtum conferri. ibidem.

Et in alia quadam epiſtola idem ait: Canonica ueter authoritas, ne pœnitenti ſacerdos unius diei ieiunium relaxet, niſi ad præſens digni precij per eleemoſynam taxatione compenſet. Ibidem hortatur monachum, ne pro alterius fratris ſatiſfacere promittat peccatis, ne morte præuentus, in purgatorio ſatisfacere cogatur.

Mediolanenſibus clericis, qui data pecunia ad ordines ſacros peruenerant, & in ijs coniuges uixerant, impoſita eſt pœnitentia, ut quinque annorum pœnitentiam ſuſciperent, hoc modo: ut omni tempore, æſtate ſimul & hyeme, duos dies; duabus uerò

anni

anni quadrageſimis, Natalem uidelicet & ſanctum Paſcha præcedentib. tres dies per hebdomadam ieiunarent in pane & aqua. Alijs uerò pro qualitate delictorum, hac in parte, longior pœnitentia eſt impoſita. Qui autem ieiunare facile non poterat, habebat licentiam, unum ex his diebus per omnem hebdomadam redimere, ita quidem, ut unum pſalterium meditaretur, aut unũ pauperem paſceret, & lotis pedibus nummum porrigeret. Hoc inſuper domino archiepiſcopo promittere ſunt coacti, quòd ſi omnes orationis cauſa procul eſſet ablegaturus, ſiue uidelicet Romam, ſiue Turonum, non grauatim uellent parêre. Ipſe autem archiepiſcopus, profecturum ſe ad beati Iacobi uenerabilem tumulum qui eſt in Hiſpania, recipiebat. His itaque tali modo reconciliatis decretum eſt, ut mox impoſitione manuum redderetur officium illis pręcipuè, qui & literis eruditi, & caſti & morum grauitate uiderentur excellere. Reliqui cogebantur eſſe contenti, quòd in Eccleſiã erãt recepti, à qua fuerãt excluſi. Acta ſynodi Mediolanenſ. apud Petrũ Damian. Euerhardus Treuirenſis archiepiſcopus Conrado Lutzenbergio, à quo fuerat captus, iniunxit traſmarinam peregrinationem, ad expianda peccata. Catalogus Treuirenſis.

¶ Proprio quoque arbitrio homines peccatorum conſcientia puncti, pœnitentias ſibi iniungebant. Godfridus enim Lotharingus cremati templi Viridunenſis tantam egit pœnitentiam, ut publicè ſe uerberari pateretur: & capillos ſuos, ne tonderentur, multa pecunia redimeret: ſumptus ampliſsimos ad reædificandam Eccleſiã daret: & in ope cęmẽtario ꝑ ſeipſum plerunq;, uilis mancipij miniſterio functus, deſeruiret. Schafnab. Albertus Bremenſis, pœnitẽs de uerbis, q̃ incantè ꝓtulerat, omnib. anteceſſoribus ſe inferiorem profeſſus eſt: ac ſtatuit, ſe deinceps per ſingulos anteceſſorum ſuorum anniuerſarios, de curte Bramſtede conuiuia fratribus atque pauperibus lautiſsima atque ampliſsima adornaturum. Sic ſcilicet etiam inter ſpumantia pocula, cùm uino corda incaluêre, pœnitentia agitur. Reliquit & hoc ſignum pœnitentiæ ſuæ mirabilis, quòd poſt diem expulſionis ſuæ nunquam balneis uſus eſt, nunquam hilaris uiſus, rarò proceſsit in publicum, uel ad conuiuium, niſi quando in curiam, aut die feſto in templum eundum fuit. Metropolis Krantzij libro quinto, capite nono. Ericus Daniæ rex, ut cædem quatuor militum expiaret, uouit profectionem in palæſtinam. Saxo Gram. libro duodecimo. De uera enim cognitione peccatorum ex Decalogo, & de fide in Chriſtum ex Euangelio, qua ſe conſternata pectora erigere debebant, neque ipſi paſtores, neque oues quicquam habebant cogniti.

Salomon Vngarorum rex, homo ferax & arrogans, & multis facinoribus celebris, ſpontaneam ſubiens pœnitentiam, in ſolitudinem procul ueluti urſus confugit, ibiq́ue in opaco antro iacebat in frondibus ſiccis, famem agreſtibus pomis & herbis ſpontè naſcentibus, ſitim aqua frigida ſedabat, ſomnum uigilia & labore conciliabat, & in antro quandoque hymnos cantabat. Bonſin. Decad. 2 lib. 4.

¶ Hæreticos porrò uel ab ijſdem ſeductos, acta publicè pœnitentia, impoſitione manus ſacerdotalis recipiebant. Si quis à fundamento fidei remotus fuerit, per manus impoſitionem Chriſti corpori, quod eſt Eccleſia, reconciliandus eſt, inquit Iuo in epiſtolis. Roſcelinum, qui diſputationib. ſuis quoſdam in Gallia ſeduxerat, Iuo literis monet, ut palinodiam cantet: & ueſtem Domini publicè ſciſſam, etiam publicè reſarciat, ſitq́ue alijs exemplum correctionis. Item: Nemo ab hęreſi reuertens, Eccleſiaſticæ cõmunionis particeps eſſe ꝑmittitur, niſi peruerſum dogma uinculo anathematis damnauerit, inquit Lanfrancus de ſacramento Euchariſtiæ.

Canones ſatisfactionum hoc ſeculo plures conditi ſunt. ut in concilio Salegũſtadienſi, tale decretum eſt: Quia multi tanta mentis ſuæ falluntur ſtulticia, ut in aliquo capitali crimine inculpati, pœnitentiam à ſacerdotibus accipere nolint, in hoc maximè confiſi, ut Romam euntibus, Apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata: ſancto uiſum eſt concilio, ut talis indulgentia illis non proſit: ſed prius iuxta modum delicti, pœnitentiam ſibi datam à ſuis ſacerdotib. adimpleant: & tunc Romam ire ſi uelint, ab epiſcopo proprio licentiam, & literas ad Apoſtolicum ex ijſdem rebus deferendas accipiant. cap. 18.

Abuſi ſunt etiam claue ſoluente, cum impœnitentes abſoluerunt, uel ad communionem admiſerunt. Adulterum enim Simonem de Melfa, Iuo Carnotenſis excommunicauit: quem tamen precibus amicorum, cum literis ſeriem rei continentibus Romam miſit, ut papæ de eo cognoſceret ſententiam. ibi quidam ſub uelamine Apoſtolicæ ſedis, eum ueræ cordis conuerſionis expertẽ, & in adulterio permanentem abſoluerunt, Iuo in epiſtola ad Rogerium, Romanum legatum.

Caſus.

Excommunicatũ quendã ob inceſtuoſas nuptias, fulmine in lecto extinctum,

Petrus

Petrus Damianus ad Gerardum Florentiæ epiſcopum ſcribit.

RITVS CIRCA COENAM.

Coenam Domini adminiſtrabat epiſcopi, ſacerdotes, presbyteri & monachi. Anshelmus in 10 caput prioris ad Corinth. Calici, inquit, nos ſacerdotes in miſſa benedicimus, & panem in altari frangimus. Et Algerus: Cum ſacramentum accipimus à ſacerdotibus, &c. libro primo, capite octauo de Euchariſtia.

In templis verò, & ſuper altaribus id factum eſt. Nam Anshelmus in 3 cap. prior. ad Timotheum, inquit: Verè corpus Chriſti fit panis, qui in altari conſecratur. Algerus libro primo, cap. octauo de Euchariſtia: Quo modo eandem redemptionem, quam ſemel fecit in cruce, operari poterit in altari quotidie? Idem cap. 14, Sacerdos uice Chriſti corpus Dominicum in terreno altari cõficiens. Et Berno in ſermone de purificatione Mariæ: Carnis Chriſti alimento de menſa altari reficimur.

In vaſis metallicis exhibuerũt. nam Henricus Secundus auri puriſsimi calicem decẽ & octo marcarum, ſeu 1645 aureorum & 15 groſſorum, ad communionis uſum donauit Eccleſiæ Merſburgenſi: ut libro 2, capite 5 Chron. Merſburg. narratur.

De tẽpore quo cœna uſi ſunt, inquit Anſhelmus: Carnem quam Chriſtus de Maria virgine aſſumpſit, quotidie in miſſarum celebrationibus ſumit Eccleſia. In 5 cap. ad Epheſios. Et de Hirſaugẽſis cœnobij monachis ſcribit Trithemius, quòd ſingulis diebus, quatuordecim: die Dominica feſtiſq; præterea maioribus, & ſinguli communicantes corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cũ magna reuerentia & deuotione ſumpſerunt. Et Humbertus in reſponſione ad Nicetam monachum teſtatur, quotidie Hieroſolymis ſacram cœnam adminiſtrari, eo quòd ex diuerſis prouincijs illic cõueniant Chriſtiani, qui propter fidem & amorem filij Dei communicare ibidem deſiderant: quia locus venerabilior & ſanctior uideretur omnibus locis in terra, propter Domini ſepulchrum.

Vtebantur autem pane azymo, & uino aqua mixto. Anshelmus ait: Aqua miſta eſt ſanguini, quia ex latere Chriſti non ſolum ſanguis, ſed aqua etiam exiuit. Vnde & mos eſt, aquam in ſancto calice miſceri uino, quod in miſſa conſecrandum eſt. in nonum caput ad Hebreos. De azymo & fermentato inter eccleſias Romanam & Cõſtantinopolitanam, hac ætate certamina fuerunt acerrima, circiter annum Domini 1054. Sigebertus. Anshelmus in uigeſimumſextum caput Matthęi: Vinum, inquit, Dominici calicis aqua miſcetur. atteſtante enim Ioanne, aquæ populi ſunt: & neque aquam ſolam, neque uinum ſolum, ſicut nec granum ſolum frumenti, ſine aquę cõmixtione & conſperſione in pane cuiquam licet offerre, ne talis oblatio, quaſi caput à membris ſecernendum eſſe ſignificet, & ibi Chriſtum ſine noſtræ redemptionis admixtione mortem pati potuiſſe: uel nos ſine illius paſsione ſaluari, ac patri offerri poſſe, confingat. Et Algerus libro 1, cap. 19, uini aqua miſcendi meminit. Græci aquam calidam miſcuerunt uino cœnæ, eo quòd aqua calida cũ ſanguine fluxiſſet de latere Chriſti. Humbertus in reſpõſione ad Nicetæ librum.

Particulæ panis diſtribuendæ, lineo tantum panno in ſacra actione inuoluebantur, cuius rei Anshelmus hanc rationem reddit: In ſepulchro, inquit, Domini fuit linteamen purum & mundum. hinc Eccleſia conſueuit, ut ſacrificium altaris non in ſerico pãno, nec tincto, ſed in lino terreno celebretur. in uigeſimumſeptimum caput Matthæi. Sic inuentionum humanarum lõginquę rationes ſunt adducendæ.

In conſecratione non tantum uerba Inſtitutionis recitabant, ſed alijs etiam precationibus & cantionibus uſi ſunt, ut ex Anſhelmo apparet, qui à Paulo priori Timoth. 2, obſecrationes, orationes, poſtulationes, & gratiarum actiones fieri iubente, ordinem miſſæ præſcribi ait, ut obſecrationes ſint, quas facimus in celebratione ſacramentorum, commemoratiõe ſanctorum, antequam illud quod eſt in Domini noſtri menſa, incipiat benedici: orationes verò, cum benedicitur & ſanctificatur, & ad diſtribuendum comminuitur, poſtulationes autem, cum populus ab epiſcopo benedicitur: poſtulationes enim quaſi ex debito petiuit, uelut cum quadam fiducia uel aduiſu. Sic poſtulatio ibi fit cum fiducia, ut quod hic geritur, in æterna uita perficiatur. Quibus peractis, & participato toto ſacramento, gratiarum actio cuncta concludit. Et in epiſtola de diuerſitate Sacramentorum, aliarum meminit precum. & in Miſſa Lanfranci fit mentio orationis Dominicæ apud Antoninum, cap. 10, parte 2.

Panem in altari in multas partes diuidebant ſacerdotes, teſte Anshelmo in decimum caput prioris ad Corinthios epiſtolæ. Gregorius ſeptimus, dum hoſtiam ſacrificij in æde Mariæ maiori intermiſſæ ſolẽnia minuit, capitur Platina.

Adminiſtratores cœnę indoti erant ſacris veſtibus. Presbyter Neopolitanus poſt celebratam Miſſam inflatus accedit montem Veſuuiũ. Petrus Damianus in epiſt. ad Nicolaũ papam, Corbeienſis monachus, Meinuuerco

Pader-

Paderbornēſi pōtifici ſacra tractaturo, recuſat promere ſacras ueſtes. Crantzius libro 4, cap. 4 Metropoleos. Benedictus Nonus præcepit, ut omnes equites Polonici in feſtis ſolennibus inter ſacra, faſciam lineam candidam inſtar ſtolę, qua ſacerdotes & diaconi inter ſacra utūtur, de collo ſuſpenſam gerant. Cromerus lib. 4.

Neque mutilam, ſed integram cœnam, tam laicis quàm clericis diſtribuebāt: teſte Anshelmo in decimo capite prioris ad Corinthios: Omnes inquit qui de uno pane & de uno calice Domini ſumimus, unū corpus efficimur. Et Lanfrancus in libro de Euchariſtia inquit: Domini frāgitur hoſtia, dū ſanguis de calice in ora fidelium infunditur. Algerus libro ſecundo, capite ſeptimo de Euchariſtia: Simul corpus & ſanguis ſumitur à fidelibus, ut ſumpto corpore & anima Chriſti, toto Chriſto totus homo, in anima & corpore conuiuificetur. Berno in ſermone de purificatione Mariæ: Chriſti nō ſolū pane nos quoq;, licet indigni, quotidie ueſcimur, cùm carnis eius alimēto de mēſa altaris, reficimur, ſed & ſanguine potamur. unde nobis ꝓmittit dicēs: Qui māducat carnē meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Damianus in Apologia ad Nicolaum papam: Qua putamus moleſtia tolerat Deus, cum peruerſus aliquis ad percipiēdum corpus eius & ſanguinem, ſacris altarib. appropinquat. Gotfrido Lotharingorum duci uenenatum calicem porrigere uoluiſſe diaconum quendam Romanum, Lambertus ſcribit, ſub annum 1054. Ieiuni accedebant. Anshelmus in 26 caput Matthæi: Dominus inquit, poſt cœnam ſuum corpus tradidit: quia neceſſe erat prius paſcha typicum conſummari, & ſic ueri & noui paſcharis ſacramentum ſubſtitui. Nos uerò pro reuerentia tanti ſacramenti, prius reficimur Dominicis ſacramentis, quàm corporalibus eſcis. Idem in undecimum caput prioris ad Corinthios. Sacra Euchariſtia à ieiunis eſt accipienda, quāuis Apoſtoli primò non ieiuni eam perceperint. Placuit enim Spiritui ſancto, ut in honorem tanti ſacramenti, in os Chriſtiani prius Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideo per uniuerſum orbē mos iſte ſeruatur. Neque quia poſt cibos dedit illud Dominus, propterea pranſi uel cœnati fratres ad illud percipiendum conuenire debent, aut ſicut faciebant quos nūc Apoſtolus arguit. etenim dat menſis ſuis hoc miſcere. Namque Saluator, quo uehementius commendaret myſterij illius altitudinem, ultimum hoc uoluit infigere cordibus & memoriæ diſcipulorum, à quibus ad paſsionem mox digreſſurus erat: & ideo non præcepit, quod deinceps ordine ſumeretur, ut Apoſtolis per quos Eccleſiam diſpoſiturus erat, ſeruaret hunc locum. Item: Eccleſia ob reuerentiam Sacramenti decernit, ut ieiuno corpore, dum ſobrietas uiget, homo prius reficiatur. Algerus lib. 2, cap. 1 de Euchar. Apparet ex Anshelmo, quòd etiam infantibus data ſit Euchariſtia. Ait enim: Paruuli, ſi in iſta parua ætate moriuntur, iudicantur ſecundum propria geſta corporis: & quando carnem Chriſti manducauerunt, uel non manducauerunt, quando eius ſanguinem biberunt, uel non biberūt. In 5 cap. poſterioris ad Corinth. Paruulos baptizatos, & manus impoſitiōe ac Chriſmate connutritos, Euchariſtiæ miniſterijs admittendos, monet Meginhardus de fide.

DE MISSA.

FLoruit hoc ſeculo in frequenti uſu Antichriſti Miſſa, cuius quidem ritus cum allegorica expoſitione, Iuo de conuenientia ueteris & noui ſacerdotij, hoc ordine recenſet.

Primò, Introitus Miſſæ (ut uocant) de Pſalmis, uel de alijs propheticis ſcripturis deſumptus, cum ſanctæ Trinitatis glorificatione cantatur: hinc Letaniam, deuotam eorum expectationem qui aduentum Chriſti toto corde deſiderarunt, repręſentātem, chorus concinit: & interea ſacerdos perſonam Mediatoris gerens, ad dextram altaris partem procedit. Poſtea ſequitur hymnus angelicus, temporali Chriſti natiuitati teſtimonium perhibens. Deinde à ſacerdote recitatur oratio. Hinc lectio prophetica uel Apoſtolica ſequitur, cui chorus concinendo reſpondet, oſtendens ſe ſacræ lectioni auditum & affectum adhibuiſſe. itaq; ſubijcitur Alleluia. His peractis, Leuita uel ſacerdos tranſit ad ſiniſtram altaris partem, lecturus Euangelium. nam Iudæis reſpuentibus Euangelium, Apoſtoli conuerſi ſunt ad gentes. Poſt Euangelium, profitetur Eccleſia fidem ſuam, cantando Symbolum Apoſtolicum: ut oſtendat, quantum profecerit per Euangelium. Salutato deinde populo, dum ſacerdos accipit à miniſtris, & diuerſi generis oblationes à populis, Offertorium cantatur à clericis. offertur autem principaliter à miniſtris panis & uinum, in corpus Chriſti ſacerdotali benedictione cōmutanda. Et hæc omnibus audientib. peraguntur. Poſt Offertorium, ſacerdos recitat preces, in quibus panem & uinum, quæ in corpus & ſanguinem Chriſti Dominicis uerbis commutanda ſunt, hoſtias, oblationes & ſacrificia nominat, & orat, ut in confeſsione ſanctæ Trinitatis laudes noſtrę laudibus iungantur angelorum.

Hinc

Hinc rogat Deum patrem, ut per eum benedicantur oblata myſteria: quæ tractare ordiens, orat pro ſummo pontifice, pro ſancta Dei Eccleſia, & pro his qui in ſublimitate ſunt. Fit autem ſimul mentio Apoſtolorum & Martyrum quorundam. Hinc orat, ut Deus oblationem altari impoſitam facere dignetur benedictam, aſſcriptam, ratam & rationabilem. Deinde petit ſpecialiter, ut illæ corporeæ materiæ fiant nobis corpus & ſanguis Chriſti: & ad orientem conuerſus eadem, quoties proprijs uel typicis nominibus appellat, cruce ſignat. Hinc orationem ad Deum patrem conuertit, inquiens: Memores, Domine, nos ſerui tui, paſsionis filij tui, reſurrectionis & aſcenſionis, offerimus Maieſtati tuæ per hæc dona tua uiſibilia, hoſtiam puram, ſanctam & immaculatam. Et hanc commemorationem poſtulat ita gratam eſſe Deo patri, ut olim ſuēre munera Abel, Abraham & Melchiſedech. Itē ait: Iube hæc præferri per manus ſancti angeli tui, in ſublime altare tuum. Sequuntur orationes, in quibus Apoſtolorum & Martyrum fit mentio, & ſubiungit ſacerdos: Vt ſanctorum meritis conſequamur, quæ noſtris meritis non ualemus, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: per quem hæc omnia creas, ſanctificas, uiuificas: per ipſum eſt tibi omnis honor & gloria, per ſecula ſeculorum. Reſpondetq́ue populus: Amen. Poſt hæc ſacerdos hortatur populum, ad dicendam ſecum orationem Dominicam, qua & ſacramentorum conſecratio perficiatur: & populus ad percipienda ea ſacramenta orando præpareretur, quarū prima ſignificat ſubſtantiuum Chriſti corpus quieſcens in ſepulchro: altera, quæ cum priori in patinā collocatur, deſignat eam partem Eccleſiæ, quæ iam cum Chriſto eſt: tertia, in calicem miſſa, ſignificat Eccleſiam militantem. Hinc communicat ſacerdos, & miniſtri, & certis ſedibus fideles Chriſti. In diſtributione autem ſacramenti, ter canitur à choro, Agnus Dei. Tum redit ad dextram partem altaris ſacerdos, ibiq́ue officium Miſſæ conſummat. Poſt contrectata autem ſatramenta, primùm lauat manus, & aqua in ſacrum locum defluit. Sequuntur deinde orationes, in quibus fit perceptorum beneficiorum commemoratio, & gratiarum actio. Quibus omnibus completis, dicit ſacerdos uel leuita: Ite, miſſa eſt: hoc eſt, mediatio & interceſsio, quam inſumpſeram, conſummata eſt. Hæc ille. Concionis ad populum ratio nulla, ut uides, habita eſt.

Benedictus papa, ubi Bambergam ad nouam Eccleſiam conſecrādam uenit, Miſſarum ſolennia celebrauit, cooperantibus duodecim epiſcopis. In feſto autem reſurrectionis, primam lectionem Aquileienſis patriarcha recitauit, ſecundam archiepiſcopus Rauennas, tertiam ipſe pontifex Romanus. Hiſtoria Bambergenſis.

Lanfrancus de ſacramento Euchariſtiæ: In fine cuiuſdā Miſſæ oratur & dicitur: Perficiant in nobis, Domine quæſumus, tua ſacramenta, quod continēt, ut quæ ſpecie gerimus, rerum ueritate capiamus. Idem habet Algerus libro primo, capite quinto & 17, de Euchariſtia.

In canone Miſſæ ſacerdos orat, ut hæc oblata nobis corpus & ſanguis fiant dilectiſsimi filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti. Lanfrancus. Idem Algerus libro primo capite decimoquarto, de Euchariſtia. Berno in libro de Concordia officiorum, capite primo ait: Quis Offertorium, & Antiphonam quæ poſt communionem dicitur, adiecerit, apertè non legimus. Veraciter itaque credi poteſt, priores ſanctos ſilentio obtuliſſe & communicaſſe: quod etiam hactenus in ſabbato ſancti Paſchæ ſolemus obſeruare.

¶ Singulis ferè diebus Dominicis, & Feſtis, peculiarem Miſſæ rationem eſſe, Berno de Concordia officiorum innuere uidetur.

Ne ab uxoratis ſacerdotib. Miſſas audiāt, laicis in Synodo Gregorium Pontificē interdixiſſe anno milleſimo, ſeptuageſimoquarto, Sigebertus refert: quod decretū & Anshelmus epiſtola octaua probat.

Pro ſuo etiam arbitrio Romani pontifices maiorum ritus nonnunquam immutarunt. Sic Berno de Concordia officiorum quærit, cum Teleſphorus & Symmachus ac Toletanum Concilium iuſſerint omni die Dominico, & natalibus Sanctorum, canere hymnum Angelicum, Gloria in excelſis Deo: cur id nunc Romana Eccleſia r.. obſeruet? Ibidem indicat, libros Miſſales Gallicos & uetuſtos Germanicos, diſcrepare à Miſſalibus Romanis. Ac ipſum canonem, inquit, non unus ſolus tantum compoſuit, ſed per tempora aliud alius interpoſuit, uel adiecit.

Ad Miſſarum ſolennia peragenda miſerunt Romani pontifices pallia. Sic Leo Nonus, Hartuuico Bambergenſi mittit pallium, quo inter Miſſarum ſacra utatur in die reſurrectionis Chriſti, in natali Apoſtolorum Petri & Pauli, & in ſolennitate Dionyſij: ut hiſtoria Bambergenſis habet.

A ſe uerò diſſentientes, miris modis exagitare non ſunt ueriti. Nam Humbertus, Romani Antichriſti mancipium, in ſua reſponſione quam Nicetæ monacho Conſtantinopolitano, Romanam Eccleſiam ob

quoſdam abuſus infeſtâti, opponit, eorum Miſſam reijcit, quòd quemuis panẽ ex publicis negociatorum tabernis emptum uſurpent, qui quinq; ſubſtantiarum ſit particeps: fermenti nimirum, farinæ, ſalis, aquæ & ignis: & quòd eundem in formam coronulæ incidant, & ferro inter ſacrificandum eleuent. Particulas panis ferrea lancea in crucis formam incidant, easq; in calice intinctas iterum cochleari eximant: & deniq; quòd ultra oblationem, cum ipſa ſancta patina ſanctam amphoram extollant. Cæterùm ſi quid ſuperſit, non incendant, nec in foueam mittant, ſed pixidi mundæ includant, & ſequenti die ex ea populo communicanti diſtribuant.

Stabant miſsificantes. Sic VVilhelmum Hirſaugienſem, ad unum monaſterij altare Miſſam celebrantem, monachi manibus utrinq; ſuſtentarunt: quòd præ languore ſolus ſtare haud ualeret. Chronicon Hirſaugienſe.

Nec alibi quàm in dedicato loco, Miſſas celebrare fas erat. Berno inquit: Chriſti carnes extra domũ Eccleſiæ prohibemur comedere, ne tale ſacramentum hæreticorum uel paganorum turbis uelimus committere. in ſermone de Paſſ.

Inter Miſſarum ſacra, pro ſuis amicis & fautoribus orabant miſsificantes ſacerdotes. Berno Augienſis petit ab Hiltirado Prunienſi abbate, cum quo ipſi peruetus amicitiæ uſus interceſſerat, ut ſui peregrè ꝓfecti, inter Miſſarum ſolennia mentionem faciat. Berno in epiſtolis. Cùm Stephanus Vngarorum rex liberalitatem & humilitatem ſuam declaraſſet erga duos monachos Augienſes, Berno pro eius & uxoris Giſelæ ſalute Miſſarum ſolẽnia celebrauit, & utriuſq; nomen in librũ uitæ retulit. Berno in epiſtola ad eundem.

Romani præterea pontifices, ſub ijſdem ſacris inaugurare reges ſolebant. Henricus enim Tertius cum uxore Agneta, die natali Domini, Imperiali nomine & honore donatus eſt à Clemente Secundo, anno milleſimo quadrageſimo ſeptimo. Schafnaburg. Peractisq; Miſſarum ſolennijs, cum Papa ſe ad Lateranenſe contulit palatium. Contractus. Archiepiſcopus Turonenſis, die natali coronam impoſuit regi. Iuo in epiſtola ad Hugonem Lugdunenſem.

Viuorum & mortuorum faciebant mentionem in Miſſa. Ioannes Apulus, cum ad eum Canonis locum perueniſſet, ubi uiuorum recenſentur nomina, uxorem Lucenſis ciuis, quæ triduo ut mortua iacuerat, Deo cum deuotiõe & ſpecialiter ac nominatim commendat. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 94. Augiẽſes monachi pro anima cuiuſdã Henrici nuper defuncti, triginta diebus Miſſam cum totidem pſalmis & uigilijs celebrarũt. Berno in epiſtola ad Augienſes fratres.

Seleſeienſes monachi Miſſarum ſolennia Deo & Oſualdo regi, cuius interceſsione liberati erãt peſte, cecinerunt. Malmesbur. lib. 2, cap. 95.

¶ Miſſæ & Anshelmus patrocinatus eſt. Quotidie panem & uinum Deo ſacerdotes offerunt, pro ſalute fidelium: atq; panis iſte & uinum fiunt corpus & ſanguis Chriſti. In 7 cap. ad Hebr.

Caſus circa cœnam.

I

Leo Nonus calicem, cui ſubdiaconus ſuus uenenũ miſcuerat, de altari tollere haud potuit: à Domino cauſam facti inquiſiturus, cum populo ad orationem proſternitur, ſtatimq; toxicator à dæmone arripitur. Ita igitur cauſa manifeſtata, Papa calicẽ cũ ſanguine Dominico cuidam altari iuſsit includi, & pro reliquijs in perpetuum conſeruari. Schafnaberg. Victor tertius, Hildebrandi ſucceſſor, ueneno calici primæ Miſſę mixto perijt. Malmesb. lib. 3, cap. 39.

II

Cùm paſtor VVeddingenſis Miſſam celebraret ſub Henrico Quarto, uinũ calicis cõuerſum eſt in ſanguinem: cuius hauſtum ille abominans, detulit Magdeburgum, ibiq; in æde ſumma recluſum eſt. Chron. Saxonicum.

III

Normanni inituri prælium cum Anglis & Danis, nocte peccata confeſsi, manè Dominico corpore communicarũt. Malmesb. lib. 3, cap. 15.

IIII

Henrici Secundi exercitus antequam iniret prælium, Euchariſtia plerunque ſe munijt. Bonfinius libro primo, Decadis ſecundæ.

V

Laici in extremo uitę uiaticum Dominicum à presbyteris coniugatis accipere parul duxerunt. Nonnulli corpus Domini ab eis conſecratum pedibus conculcauerunt, & ſanguinem Domini uoluntariè effuderunt. Sigebertus ſub annum 1074.

VI

Presbyter quidem Neopolitanus, poſt Miſſarum ſolennia inſulatus, quaſi armatus (ſacris enim ueſtib. ſingularem aliquã uim ineſſe credebat) ad locum unde infernalis flamma eructans, alios homines arcebat, acceſsit, certius aliquid exploraturus: uerùm non redijt, nec redibit. Antoninus tit. 16, capite 18.

VII

Mulierculæ audierunt miſſas certas pro

diuina-

tione id prohibetur cap. 10 Synodi Salegunſtadienſis.

VIII

In concilio Salegunſtadienſi, cap. 6. ſcribitur: Conqueſtum eſt etiam in concilio ſancto de quibuſdam presbyteris ſtultiſsimis, ut quando incendiũ uident, corporale Dominico corpore conſecratum, ad extinguendum incendium temeraria præſumptione in ignem proijciant, ideoq; decretũ eſt, ſub anathematis interdictione, ne ulterius fiat.

Ritus circa orationes.

Certis temporibus & horis, publicas & priuatas recitabant preces. Vrbanus enim Secũdus in Claremõtana Synodo præcepit, ut horæ Canonicæ de B. Maria quotidie exoluerentur. Stella. Monachis Caſsinenſibus primæ horæ ſolennia agentibus, templum fulmine tactum eſt. Chron. Caſſ. lib. 3, cap. 21.

¶ Certis etiam locis orarunt: uel ad aras. Stephanus enim rex quotannis conſueuit baſilicas & cœnobia, quæ condiderat, adire, & ad aras omnes fundere preces. Bonfin. li. 1, Decad. 2. Hildebrandus legatione fungens, urbanum quoddam ſacellum ingreſſus, ante aram ſe proſtrauit, & oratione diu protraxit hypocrita. Malmesb. lib. 3, cap. 37. Ad aram Stephani regis, ſtatim ab humatione, homines uota nuncupant. Bonfinius lib. 1, Decad. 2. Vel ad remotiora loca ſuperſtitioſè profecti ſunt oratum, ut infrà dicemus, de Peregrinationibus ad loca ſancta.

Oraturi interdum in locum ſecretiorem templi ſeſe abdiderunt. Sic Imperator Henricus Quartus quotidie oratorium S. Mariæ, in Auentino monte ſitum, introibat, & in eo locum orationi familiarem, ubi tanto intentius, quanto ſecretius orationi uacaret. Benno, in uita Hildebrandi: autor uitę Henrici.

Preces publicas lingua Romana recitabant ſacerdotes. Sic VVilhelmus quidam Noruegicus, ex quæſtura ad ſacerdotium translatus, cum ſalutem regis inter ſacra, uotis libello expreſsis, ſolenni uerborum precatione expeteret, pro famulo, corrupta ab æmulis pagella, multũ legit. Saxo Grammaticus, lib. 11.

¶ Suis etiam peculiaribus geſtibus utebantur inter precandum: ut geniculatione. Anshelmus inquit: Ad hæc ſolent in oratione flecti genua, ut humilitas interior denotetur. Anshelmus in 3 cap. ad Epheſios. Richardus Normanniæ dux noctu templa ingreſſus, ſolebat genuflexionibus ad lucem incumbere. Malmesb. lib. 2, cap. 66. Filia quædam VVilhelmi Conquæſtoris, quæ ante initum cum Alphonſo Galliciæ rege matrimonium, cui deſponſata fuerat, obijt, orationibus adeò crebris uacarat, ut callũ genua obduxerint. Malmesb. li. 2, cap. 49.

Statione. Anshel. in 4 cap. ad Coloſſenſes: Cum ſtamus ad orationem.

Extenſione palmarum. Petrus Hoſtienſis hortatur Ioannem priorem heremi, ad extenſionem brachiorum in orationib. idq; ſe facere teſtatur.

Decubitu in terram. Imperator Henricus in oratorio D. Mariæ ſtans uel proſtratus orabat. Benno. Latini milites ad primum Hieroſolymorum conſpectum procubuêre, numenq; uenerantes, terræ oſculum fixerunt. Aemylius lib. 4. Chriſtiani capta Hieroſolyma ad ſepulchrũ Domini cernui, uel potius repentes contendunt, & gaudio flentes Deo gratias concinunt. Idem.

Tunſione pectoris. Mortuo reſidẽte, monachi abiectis ueſtibus corpora ſcopis cædunt, pugnis pectora tundunt, pſalmodiæ & omnib. precũ generib. incumbunt. Damianus in epiſtola ad Nicolaum Papam.

Signis triſticiæ: ut ſacco, cinere, nudis pedibus. Sic Elphegus epiſcopus nudis pedibus, & ſimplici ueſte indutus, egreſſus cubili in alium locum, orationi totam hybernam noctem uacabat. Vincent. lib. 25, cap. 3. Item Stephanus Grandimontenſium pater ad ſuos ait: Nudatis pedibus eamus in oratorium. Ibid. cap. 48. Imperator Henricus uictoria Vngarica potitus, & fuſis hoſtibus in caſtra redijt: ac ut meritas Deo gratias ageret, depoſito paludamento, ſumptoque cilicio, item nudis pedibus, porrectoque humi pectore, ac profuſis coram legionibus lachrymis, ante ſacroſanctum & ſalutare crucis ſignum procidit, immortalem diuinæ benignitati gloriam retulit. Bonfinius lib. 2, Decad. 2. Stephanus Vngarorum rex ſæpe in cinere & cilicio, humi proſtratus preces fudit. Idem, lib. 1, Decad. 2.

Meminerunt & formularum orationis autores: ut Stephanus rex moribundus baſilicas & uniuerſa collegia ſacerdotum, itẽ regnum animamq; ſuam cum uniuerſa fidelium multitudine, profuſis lachrymis, & elatis in cœlum manibus, Mariæ uirgini, unicæ Vngarornm dominæ deæq; (magna ſuperſtitione) inſtãtiſsimè cõmendauit. Bonfinius li. 1, Decad. 2. Anshel. glorioſam uirginem exorabat, ut ei dilecti filij ſui paſsionem dignaretur perfectius reuelare. In dialogo de paſsione Domini. Cõtra illud: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Berno in epiſtola ad Odilonem Cluniacenſem ait: Vbi exaltatus fueris ſuper altitudinẽ terræ, me quæſo ſic ad te clamantem exaudi: Trahe me quatenus in odore

ungnentorum tuorũ me currente, illa hæreditate recũ merear participari, quã Dominus dignatus eſt tibi polliceri: Et dabo tibi, inqt, hæreditatẽ Iacob patris tui. Henricus ſanctus initurus præliũ dixit: Beate Laurenti, martyr Chriſti, ſi tuo interuentu has Barbaras nationes, cõtra quas pergo, Romano Imperio & Chriſtianæ religioni ſubiugauero, hunc locum (Merſburg) tuo dicatum nomini, & nunc deſolatũ, diuina fauente gratia, in priſtinæ dignitatis ſtatũ inſtaurabo. Hiſtor. Bambergenſis.

Meminerunt ſcriptores & Litaniarum. Cum Pandulphus Normannorum copijs ſtipatus, agrũ Caſsinenſem inuaſurus, & ſibi ſubiecturus eſſet, abbas Richerius omni humana ope deſtitutus, mandat fratribus, ut diuinum implorent auxilium, & diſcalceati cũ litanijs per omnes Eccleſias pergerent. Chrõ. Caſſ. lib. 2, cap. 76.

Supplicationum. Rabedo epiſcopus religioſam ſupplicationem Tornaci anno 1092 inſtituit, die exaltationis S. Crucis, ad placandam Dei iram, quæ igni ſacro multos mortales abſumpſit. Iacob Meier. Henricus Tertius profligato Ouone, & Petro reſtituto, Ratisbonę ſupplicationẽ decreuit in omnibus tẽplis faciẽdã, in qua ipſe Deo ſacrificat paſsim, & ſacerdotes, monachi, uirgines et populus frequens ſalutarum ſanctos abijt. Auẽtinus.

Et Proceſsionũ. Leo Nonus trib. diebus cuiuſuis ſeptimanæ, quãdiu Romæ cõmoratus eſt, à Lateranẽſi ad S. Petri fanum priuato habitu, nudiſq; pedibus cũ duobus aut tribus clericis noctu pſallẽdo & orando proceſſit. Chrõ. Caſſ. lib. 2, cap. 88. Volbaldus Traiectẽſis epiſcopus, proceſsiones diebus ſolẽnibus ab Eccleſijs ſecũdarijs ad maiorem fieri ſanxit. Catalogus Tungrẽſis. Theobaldus abbas Caſsinãus, crucẽ argenteam ad procedendum diebus Dominicis fecit. Chrõ. Caſſ. lib. 2, cap. 53. Idem die feſto S. Benedicti, omnibus ad proceſsionẽ apparatis, Odiloni baculũ paſtoralẽ obtulit: uerũ hic renuit eũ geſtare, pſente uicario S. Benedicti. Chrõ. Caſſ. lib. 2, cap. 54. Proceſsionis ſolẽnia papa, Cęſar, epiſcopi, proceres, & totus populus, Bambergæ peregerunt. Hiſtoria Bambergenſis.

RITVS CIRCA VOCATIOnem *& ordinationem.*

IVs eligendi & uocandi epiſcopos, ſacerdotes & alios miniſtros Eccleſiæ, erat penes totam Eccleſiam, ſcilicet clericos & laicos. Iuo enim Carnotẽſis, de ſignificatione indumentorũ ſacerdotalium ait: Requiritur præſentia populi in eligendo ſacerdote, ut ſciant omnes, q̃a qui doctior ex omni populo, qui omni uirtute præſtantior, hic eligi debet in ſacerdotiũ: & hoc cõſenſu Eccleſiæ, ne qua poſtea retractatione quis ſcrupulus remaneat, ſed omnium teſtimonio commendetur: ſecundum Apoſtolum, Oportet epiſcopum bonum teſtimoniũ habere. Petrus Damianus in inuectiua in Cadaloum: Electio per epiſcoporũ Cardinalium fieri debet principale iudicium: ſecundo loco ut iure præbeat clerus aſſenſum: tertiò popularis fauor attollat applauſum. Sicq; ſuſpẽdenda eſt cauſa, uſq; dum Regiæ celſitudinis conſulatur authoritas: niſi fortaſsis periculũ immineat, quod rem accelerari cõpellat. Iuo in epiſtola ad Falconem Beluacenſem petit, ut à tota cõgregatione S. Quintini, uel à parte ſaniori electum, ſibi ſurroget.

In epiſcoporum tamen metropolitanorum & archiepiſcoporũ deſignatione & uocatione, Magiſtratus ſummus plerunq; pro ſua autoritate decernere uolebat. Conſtantinopoli ſacerdotũ uulgus Alexij patriarchæ electionem, ut ſolius Imperatoris autoritate factã, minimè probauit, ut Zonaras teſtatur.

Merſburgenſis Eccleſia ab Imperatoribus hoc ſeculo, ſuos accepit epiſcopos, ut in Chronico Merburgenſi lib. 2, cap. 3 ſcribitur.

Batauiæ quoque Hermannum Ludolphi Carinthiorũ ducis filium, Saltzburgi Berchtoldum Moſburgẽſem principem, Meginhardum literis & facũdia inſignem Vuirtzburgi, Brunonẽ Alberti Sueui filium Metis epiſcopum Henricus ſecũdus fecit: ut Auentinus libro 5 teſtatur.

Econtrà Romani pontifices ſibi ſupremã poteſtatem in electione & ordinatione confirmãda, multo conamine per fas nefaſq; uindicare contenderunt. Hinc tot factiones, iurgia, tot cædes & laniena inter pontifices & Imperatores extitẽre, ut ſuo loco dicetur. Otto quoq; Cluniacenſis monachus & Oſtienſis epiſcopus, uerùm Romani præſulis mancipium & adulator ſtrenuus, in Saxonia commorans, Conſtantiæ Gebhardum, Bambergæ Heinricum, Mindæ Reginardum, Auguſtæ Vuigoldum, ſuperſtitibus adhuc ueris illarum eccleſiarum paſtoribus, qui imperatori fauebant, nouos authoritate pontificis deſignat epiſcopos. Verùm ille cum ſuis aſſeclis, à ſuperioribus archiepiſcopis impiorum catalogo adſcribitur, ut Auentinus lib. 5 Annalium refert.

Romani pontificia electionem à ſolo Imperatore fieri debere, decreto quodam ſanxit Heinricus Tertius Imperator, Clemente Secundo ſuffragante: id quod Romani interpoſito iuramento amplexi ſunt. Verùm Imperatore abeunte, ipſi contra fidem datã priſtinos induerunt mores. Ac quò quis uel magia, uel largitionibus, uel factionibus, & neſcimus quibus nõ ſceleribus excelluit, eo facilior ad tantũ faſtigium conſcendendi fuit occaſio, ut ex uitis eorum patebit.

Per or-

Per ordinem autem graduum ſolebat fieri promotio. Sic Stephanus Nonus Alphanum Salernitanæ ſedis electum in ieiunijs Martij, primò presbyterum, & ſequēti Dominica archiepiſcopum cōſecrauit. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 99. Anshel. inquit: Non ſit neophytus, hoc eſt nouiter ad fidem conuerſus, qui ordinatur epiſcopus, ne in ſuperbiam elatus, id eſt præ cæteris digniorem ſe putās, quaſi eo indigeat Chriſtiana religio, incidat in iudicium diaboli: id eſt, damnetur propter ſuperbiam, ut diabolus, qui ſe cunctis meliorem iudicauit, & factus eſt omnibus poſterior. Nec nuper baptizatus, nec nuper à ſecularibus negotijs, uel à malitia ſeparatus, fieri debet epiſcopus, quia unuſquiſq; eſt talis neophytus. Nec congruit, ut heri catechumenus, hodie ſit pontifex: heri in amphitheatro, hodie in Eccleſia: ueſperè in circo, manè in altari: dudùm fautor hiſtrionum, nūc conſecrator uirginum. Ignorat momentaneus ſacerdos humilitatem & manſuetudinem, neſcit ſeipſum contemnere. De dignitate transfertur ad dignitatem. Non ieiunauit, non fleuit, non mores ſuos ſępè rephēdit, & aſsidua meditatione correxit, non ſubſtantiam pauperibus erogauit. Iudicium autem diaboli & ruina, arrogantia eſt. Incidunt in eam, qui in puncto horæ, necdum diſcipuli, iam magiſtri ſunt. In 3 cap. prioris ad Timotheum.

Infames ad ſacerdotium non admittebantur. Iuo enim in epiſtola ad Hugonem Cluniacenſem oſtendit, honeſtæ famæ uiris clericatū patēre: deinde etiam lapſis, ſi ueram egerint pœnitentiam. Itaq; petit ad ſacros ordines admitti quēdam ſtupratorem mulieris. Idem autem Stephanū de Guarlendi, à Beluacenſibus in gratiam regis electum, nequaquam conſecrandum monet per literas legatos Romanos, quòd ſit aleator & leno, ac propter publicum adulterium olim à legato Romano Eccleſia eiectus.

Ordinatio fiebat uel à pōtifice Romano. Sic Benedictus papa ordinat Aaronem Cracouienſem his uerbis: pro reuerentia principis Apoſtolorum, ſub cuius uelamine te conſtituiſti, & pro amore diui Caſimiri regis ueſtri, coniugisq; Mariæ, amborumque filij Boliſtai, totiusq; regni, ſtabilimus, benedicimus in perpetuum, archiepiſcopatum apud ciuitatem Cracouienſem, qui hactenus erat epiſcopatus. Cui etiam ſubijcimus omnium epiſcopatuum parochias, quæ in omni regno ſunt Polonię, ut archiepiſcopali more tu frater omnibus præſideas. Tibi quoq; archiepiſcope concedimus pallium, diebus ſolēnibus deferendum. Crantzius lib. 2, cap. 27 Vandaliæ.

Vel ab aliquo archiepiſcopo, præſentib. etiam uicinarum ſedium epiſcopis, quos ſuffraganeos uocant, & Imperatorib. Sic Bezelinus ordinatus eſt à ſuffraganeis, & alijs ſeptem Saxoniæ epiſcopis Hamburgi, cum ingenti gloriā. Albertus uerò Aquiſgrani, præſente Cæſare & principibus, aſtantibus duodecim epiſcopis, eiq; imponentibus manus. Crantzius in Metropoli. Dithmarus epiſcopus Mersburgenſis, à Dagone Magdeburgico ordinatus eſt. Chron. Mersburg. lib. 2, cap. 7. VVigbertus ab eodem conſecratus eſt, præſente Imperatore, & uxore Chunigūde. ibidem, capite ſexto. Harduicus Magdeburgenſis conſecratur à VVezelone Moguntino, Seguino Colonienſi, & alijs principibus adſtantibus. Auentinus. Arnoldus Halberſtadienſis, Dagoni Magdeburgenſi commendat Eccleſiam, atque in ſedem epiſcopi collocat. Chron. Magdeburg. Epiſcopus Miſnenſis, Arnoldus Halberſtadienſis, & quatuor alij ſuffraganei, conſecrant VValdradum Magdeburgenſem pontificem. Huius ſucceſſorem Geronem itidem quatuor ſuffraganei conſecrarunt. Ibidem. Dainbertus Senonenſis archiepiſcopus, ad conſecrationem Manaſſę Meldenſis electi Iuonem Carnotenſem uocat: ut ex epiſtolis Iuonis uidere eſt.

Temporis obſeruati paſsim etiā fit mentio. Menſe Martio, die uerò Dominica, Alfanus Salernitanæ ſedis epiſcopus, Romæ à pontifice conſecratur. Chronicon Caſsinenſe, lib. 2, cap. 99. Poppo in menſe Iunio ordinatur. Acta Treuirenſium. Dominica proxima ante natalem Domini, futuram conſecrationem Niuernenſis epiſcopi, Iuo in epiſtola ad Trecaſsinum epiſcopum ſcribit.

Promittebat autem ordinandus, doctrinæ puritatem, uitæ integritatem, & obedientiam ſuis ſuperioribus in negotijs iuſtis. Anshelmus in epiſtolis ad Henricum regem: Neq; in baptiſmo, neq; in aliqua ordinatione mea promiſi me ſeruaturum legem, uel conſuetudinem patris ueſtri, aut Lanfranci epiſcopi: ſed legem Dei, & omnium ordinum quos ſuſcepi.

Impoſitę ſunt eis manus. Alberto enim Hamburgenſi archiepiſcopo, duodecim epiſcopi impoſuēre manus. Crantzius lib. 4, cap. 31 Metropol.

Vnctio quoq; adhibita fuit. Epiſcopi manus & caput unguntur: ut Iuo de ſignificatione indumentorum ſacerdotaliū teſtatur.

¶ Romanorum pontificum inauguratio ſolennior fuit. Vrbanus enim Secundus electus, lanea exuitur ueſte, purpureaque induitur cappa, & cum acclamatione & inuocatione Spiritus ſancti ad altare beati a-

poſtoli Petri trahitur,& in pontificiali ſolio collocatur. Poſthæc ipſe Miſſam ſolenniter celebrat. Chron. Caſſ. lib.4,cap.2. Idq; tū, ut ſuperiorib. ſeculis, nomina ſua, ut certū uideli cet apoſtaſiæ argumentū & Antichriſti charactar eſſet, mutarunt: ut exuitis eorum uidere eſt.

Ordines gratis conferebant. Nam Gregorius Septimus damnauit Symoniam, ut honeſtum nomen auariciæ ꝑtexeret: & hoc, quod ſe gratis dare iactaret, ſub charitatis pallio uederet. Sigebertus, ſub annum mil leſimū ſeptuageſimū quartū.

RITVS ORDINANDI PRESBY- *teros, diaconos, ſubdiaconos, lectores et exorciſtas, &c.*

DE tempore quo clerici ordinādi, Leo Nonus conſtituit: Vtilli, facta prius diligenti de eruditione ipſorum inquiſitione, in ieiunijs quatuor temporum, ab epiſcopo ieiuno, & pſonaliter celebrāre Miſſam conſecrarenrur: teſte Giganre. Marianus Scotus, anno 1059, media quadrageſima, 3 idus Martij conſecratus eſt presbyter: ut ipſe de ſe teſtatur. Et in ieiunio mēſis Iunij, Metenſis epiſcopus plures ſacris initianit clericos.

Res uerò hoc ordine pagebatur. Epiſcopo presbyteris ordinādis benedicēre, & manū ſuper capita eorum tenenre, omnes presbyteri qui præſentes ſunt, ſimul manus ſuas iuxta manum epiſcopi ſuper capita eorum leuant,& Spiritum ſanctum pro ijs inuocāt. Poſthęc ſtola induuntur. Accipiunt & calicem cum uino, & pateram cum hoſtijs de manu epiſcopi: quibus poteſtarem placabiles Deo hoſtias offerendi ſibi dari indicatur. Præterea in coronam tōdentur, in ſummitate capitis, ut Iuo teſtatur, in tractatu de Excellentia ſacrorum ordinum. Vngebantur iiſdem & manus. Idem de Significatione indumenrorum ſacerdotalium.

Diaconis uerò, ſi poſt examen idonei iudicati fuerinr, ſolus epiſcopus capiti manum (quia ad miniſterium, & non ad ſacerdotium applicantur) & orarium ſiniſtro eorum humero imponit, traditq́ue textum Euangeliorum. Iuo de Excellentia ſacrorum ordinum.

Subdiaconi cum ordinantur, de manu epiſcopi patinam uacuam, & calicē uacuum: de manu uerò archidiaconi urceolum cum aqua, manile & manu tergium accipiunt, quibus ſacerdoti & Leuitæ Dominica ſacramenta tractantib. miniſtrare pro officio iubentur. ibidem.

Acolythis, ab epiſcopo prius de ſuo munere ritè edoctis, in ordinatione archidiaconus candelabrum cum cereo, & urceolum uacuum tradit.

Exorciſtæ, cum ordinantur, librū de manu epiſcopi accipiunt, & dicitur eis: Accipite & hab ete poteſtatē ponēdi manus ſuper energumenum, ſiue catechumenum.

Lectoribus, ſpectāte populo traditur codex diuinarum lectionum, his uerbis: Accipite, & eſtote uerbi Dei relarores: habituri, ſi fideliter & utiliter impleueritis officium, partem cum his qui bene adminiſtrauerint.

Oſtiarijs, cum ordinantur, claues Eccleſiæ ab epiſcopo traduntur, & dicitur eis: Sic agite, tanquam rationem Deo reddituri pro rebus, quæ his clauibus recluduntur. Iuo de Excellentia ſacrorum ordinum.

RITVS DEPOSITIONIS.

PEtrus Caſsinenſis antiſtes, pręſentibus fratribus Eccleſiam ingreſſus, uirga altari impoſita, officium & monaſterium deſeruit. Chron. Caſſ. libro ſecundo, cap. 96. Petrus Damianus in epiſtola ad Nicolaum pontificem inquit: Cedo iure epiſcopatus, & per hūc annulum (uirgam enim tuliſtis) deſperata deinceps omni recipiendi quero la renuncio, idq; ſuum factum trigintatrib. illuſtrium uirorū exemplis defendit. Gaufridus Carnotenſis epiſcopus, cùm ſe de ob iectis triminibus purgare haud poſſet, uirgam paſtoralem & annulum reddidit. Iuo in epiſtola ad Reicherium Sueſsionenſem.

EXORCIZATIO OB- *ſeſſorum.*

QVoſdam obſeſſos legimus hac ætate ſanatos oratione, & crucis ſignatione. Ad Petrum enim abbatē Caſsinenſem perducta eſt mulier à dæmone obſeſſa. is cum rogaretur, ut pro ea Dominum oraret, congregatis fratribus oratorium ingreſſus eſt. Vbi cum aliquandiu preces feciſſent, lachrymis randem eius annuit diuina miſeratio: excuſſoq; dæmone, mulierem incolumem abire permiſit. Chron. Caſſ. lib. 3, ca. 94. In eodem cœnobio dæmoniacus quidam factus eſt obuiam Alexandro papæ, habitationem abbaris forte ingredienti. Eo uiſo, pontifex orationem fundens ad Dominum, dixit ad dæmonem: Pręcipio tibi immunde ſpiritus, ut exeas ab hoc homine, & uadas in illum locum, ubi nec auis uolat, nec uox hominū reſonat, & ſis ibi uſq; ad diem iudicij. Dęmon mox ad pontificis imperium exijt. Ibidem, libro tertio, capite trigeſimoquinto. Epiſcopus quidam pręſente Leone pontifice, ſpiritum nequitiæ ex dæmoniaco iuſsit excedere. ille autem præcipienti illuſit, donec per nomē Chriſti terribi-

terribiliter adiuratus reſiſti diutius nõ poſſet. Cum autem caput hominis huc atque illuc concuteret,& os aperire conaretur tanquam uomiturus, epiſcopus ſtatim adiecit: Nequaquã per os egredieris, ſed per poſteriora ut exeas mãdo. Immundus enim ſpiritus es, itaq; fœdis ueſtigijs inſiſte. E ueſtigiò igitur oėtris fluxu eiectus eſt. Damianus in epiſtola ad Gerardum Florentiæ epiſcopum. Bruno Vuürtzburgenſis ſpectrum, à quo ipſi interitus prædicebatur, ſigno crucis, ſacriſq; carminibus adiuuat, & abire iubet. Auentinus.

RITVS CIRCA *ieiunia.*

STatis temporibus ieiunia obſeruabant, ut in quadrageſima. Anshelmus in quartum caput prioris ad Timotheum epiſtolæ: Et nunc (inquit) fideles, non quia cibos putent immundos, ſed edomandi corporis cauſa, propter animam in orationibus amplius humiliandum, non ſolum à carnibus, ſed à quibuſdã terræ fructibus abſtinent: uel ſemper, ſicut pauci: uel certis diebus atque temporibus, ſicut per quadrageſimam ferè omnes. Humbertus in reſponſione ad libellum Nicetæ: Excepta (inquit) Dominica nullus dies Quadrageſimę ſoluit ieiunium ſemel ſuſceptum. Aba rex Vngariæ ieiunium quadrageſimæ egit Chianadini. Bonfinius.

Feria quarta & ſexta. Sic Petrus Damianus in cœnobio Caſsinenſi, ab omni congregatione obtinuit, ut feria ſexta per totum annum pane & aqua contenti, diſciplinam ſinguli facta confeſsione perciperent: inſuper & triduanum ieiunium, in capite Quadrageſimæ quotannis agerent. Chron. Caſsinenſe, libro tertio, capite uigeſimo primo. Feriæ quartæ & ſextæ ieiunijs peragendæ, meminit Humbertus in libro contra Nicetam.

Sabbato. Leo Nonus conatus eſt Eccleſijs orientalibus obtrudere, omnium ſabbatorum totius anni, etiam Quadrageſimalium, ieiunium: inquit enim Humbertus, in reſponſione ad Nicetam: Excepta grauiſsima infirmitate, cuncti ſollicitè ieiunamus diebus Quadrageſimæ, adeò ut interdum decennes pueros eam faciamus ieiunare: nec ſoluimus per ſabbata quadrageſimalemq́ abſtinentiam, quia Dominus noſter non ſoluit in quadrageſima ieiunij ſui diebus. Nicetas uerò ait: Vnum tantum ſabbatum cuſtodiendum eſt in toto anno, ſepultura Domini: ſed ieiunare oportet. Gregorius Septimus ſanxit, ut diebus ſabbatorum Chriſtiani carnibus abſtinerent, de Conſ. diſt. 5. c. quia dies ſabbati.

Dominica ſeptuageſima, abdicato carnium eſu, Henricus Secũdus ſuſcepit ieiuniũ. Chron. Magdeburg.

De ieiunio quorundam dierum obſeruando, eiuſmodi Canon in Salegunſtadienſi concilio conditus eſt: Vt quatuordecim dies omnes Chriſtiani, ante feſtiuitatem ſancti Ioannis baptiſtæ, in abſtinentia ſint carnis & ſanguinis, niſi infirmitate impediente: aut alicuius feſti ſolennitate, quæ in illo epiſcopio celebris habetur, intercedente. Ante natiuitatem Domini ſimiliter, & in uigilia Epiphaniæ, in omnium uigilijs Apoſtolorum, in uigilia Aſſumptionis ſanctæ Mariæ, & in uigilia ſancti Laurentij, & in uigilia omnium Sanctorum: adijcientes prædictis uigilijs unam horam refectionis, excepta infirmitate, & niſi aliquis ſit, qui proprio uoto maiori abſtinentia uti uelit. Secundo tomo Conciliorum, in concil. Salegunſt. cap. 1.

Ieiunium quatuor (ut uocant) temporum, ſollicitè quidem obſeruatum eſt, ſed de diebus certis non conſtitit inter ipſos, ut apparet ex dialogo Bernonis & Gerungi Augienſis monachi, ubi hic ex Bernone illius diuerſitatis rationem expetit. Cùm una, inquit, fides ſanctæ catholicæ matris Eccleſiæ unitatem commendet, quare ipſa in filijs ſuis quibuſdã conſuetudinum diuerſitate aliquãdo diſcordat, ut de ieiunijs quatuor temporum, in quorũ obſeruatione nonnulli uidentur diſcordare? Illa autem diuerſitas, in concilio Salegunſtadienſi certo canone ſublata eſt.

Ieiunia etiam orationis gratia, in publicis calamitatib. indixerunt. Deſiderius enim Caſsinenſis abbas, poſtquam templum cœnobij ſui, & in eo monachi aliquot fulmine eſſent tacti, ad placandam Dei iram ſtatuit, ſingulis menſibus primam & ſextam feriam communiter ab omnibus in abſtinentia peragi: & quotidie ad Miſſam publicam & ſpirituales Pſalmos, orationem pro fulgure dici. Chronicon Caſsinenſe, libro tertio, capite uigeſimoprimo. Saxonibus ab Imperatore in tantas anguſtias redactis, ut nulla uſquam humani præſidij ſpes affulgeret, per totam Saxoniam, Thuringiamq́ue publico edicto iubetur, ut cuncti poſitis cultioribus ueſtimentis, ſacco & laneis induantur, cibo & potu ſtatutis diebus abſtineant, ſumptuſq́ue in pauperes pro ſua quiſque re familiari conferant: & per Eccleſias nudis pedibus diſcurrentes, Deum communi lamentatione precẽtur, ut manũ ſuam, quæ humano ubique ceſſante adiutorio, ſola iam

poſsit opitulari, undique concluſis, ad ereptionem eorum extendat: ut Schafnaburgenſis teſtatur. Et in Seledenſi cœnobio, propter peſtis ſæuitiam ieiunium indictum fuit. Vincentius lib. 25, cap. 32.

DE FESTIS.

Feſta ſuperiorib. ſeculis recepta, adhuc in uſu fuiſſe, ex autoribus patet. Die enim Dominico in tantum operib. prophanis abſtinuerũt, ut ſcrobes ſcindere, putaretur eſſe peccatum: teſte Crantzio lib. 4, ca. 8 Metropolis.

Aduentus. Leo Nonus Dominicam ante Aduẽtus Domini egit Augię, anno 1050. Contractus. Porrò de numero & ordine Dominicarum Aduentus, orta eſt hac tempeſtate inter nonnullos diſceptatio. Quidam enim, ſi Natalis Domini in ſecundam incideret feriam, quinque numerabant: alij uerò quatuor, & hi tutabantur ſe autoritate Gregorij, qui in libro ſacramentorum ſeu Miſſali, tantùm quatuor Dominicarum Aduentus mentionem facit. ille uerò nitebatur lectionario Hieronymi presbyteri, ubi quinque recenſentur Dominicæ Aduentus: & ea quæ Gregorio eſt quarta, nuncupatur prima. Berno autem in epiſtola ad Aribonem archiepiſcopum, Gregorij ſententiam retinendam teſtimonijs patrum & ratiocinationibus quibuſdam oſtendit.

Natalis Domini, Contractus & Schafnaburgenſis ſæpius meminerunt. Gregorius Septimus media nocte natalis Domini, in æde Mariæ ad præſepe ſacra tractans capitur. Platina, in uita eius. Ruſtici Colbicani, paſtorem ſuum nocte natalis Domini, ſtrepitu & uociferatione impediunt, ne Miſſam canat. Crantzius libro quarto, capite trigeſimotertio. De natali Domini extat Bernonis ſermo.

Epiphaniarum die. Fulbertus Carnotenſis animam agens, ad circumſtantes dixit: Hodie apparebit, in die apparitionis ſuæ, mihi Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Malmesburgenſis libro tertio, capite quinquageſimonono. Anshelmus in quartum caput Matthæi, feſti Theophaniæ mentionem facit: ac miraculum de conuerſione aquæ in uinum in nuptijs, eodem die, quo & baptizatus eſt Chriſtus, anno reuoluto ab Eccleſia uniuerſali cani & prædicari aſſerit.

Quadrageſimæ. Imperator circa tẽpus Quadrageſimale, anni 1049, Friſinga in Saxoniam receſsit. Contractus.

Palmarum. Henricus Tertius Dominicam Palmarum Bambergæ celebrat. Suentinus lib. 5.

Cœnæ Dominicæ. Linteum, quo Dominus in ultima cœna Apoſtolorum extersit pedes, die cœnæ Dominicæ quotannis oſtenditur Caſsini. Chron. Caſſ. li. 2, ca. 34.

Paraſceues. In Paraſceue Chriſtiani abſtinuerunt à geniculationibus, & figendis oſculis: ne Iudæos illudẽtes Chriſto, & Iudam proditorem imitari uiderentur. Berno, de ieiunio quatuor temporum.

Paſchatis. Henricus Tertius, anno 1043 Mantuæ: Quartus, 1046 Padelburnæ ſanctum Paſcha celebrarunt, teſte Schafnaburgenſi. Secunda feria Paſchæ Gregorius Septimus pro concione prædixit, Henricũ Quartum ante feſtum Petri mortem obiturum: ut Benno Cardinalis indicat. Accenſas eſſe in hoc feſto lampades, teſtatur Petrus Damianus in epiſtola ad Geberhardũ Florentiæ epiſcopum. Ait enim, à Madelmo in ſacroſancto paſchali ſabbato, Dominicam reſurrectionem præcedẽte quatuordecim lampades in templo adornatas. Lectum eſſe textum ex Marco, oſtendit Anshelmus in præfatione in Matthæum, ubi ait: Marcus euidentius exponit ordinem reſurrectionis, quæ in Leone notatur. unde in die Reſurrectionis, Euãgelium eius in omnibus Eccleſijs recitatur. De Græcis ait Zonaras: Michael Ducæ filius in Studij monaſterium detruſus eſt eo ſabbato, quo Eccleſia more à maiorib. accepto, Domini & ſeruatoris noſtri mirabilem ex mortuis reſurrectionem celebrare ſolet. De Paſchate & Domini reſurrectione, Bernonis habentur ſermones.

Dominicæ poſt Albas, fit mentio apud Contractum ſub annum 1049.

Aſcenſionis Domini, Lampertus & Cõtractus ſæpius mentionem faciunt.

Pentecoſtes ſolennia, ab Imperatore anno milleſimoquadrageſimoſeptimo Spiræ acta eſſe, Contractus ait. De Aſcenſione Domini, & Pentecoſte, Berno ſermones ſcripſit.

Purificationis Marię feſtum in uſu fuiſſe, ex Schafnaburgenſi liquet. Cereos autem tum oblatos, & proceſsionem purgationis obſeruatam, Anshelmus in enarratione Euangeliorum teſtatur.

Sanctæ Annũciationis meminit Nicetas, in libro contra Romanos.

Extat ſermo Bernonis, in natiuitate Mariæ dictus. Ab Imperatore idem feſtum Goslarię celebratũ anno 1046, refert Schafnaburgenſis.

De Aſſumptione Mariæ concionem etiã ſcripſit Berno. Eiuſdem feſti meminit concilium Salegunſtadienſe capite primo.

Vrbanus Secũdus in ſynodo Claremontana ſanxit, ut officium Mariæ diebus Sab-

bathinis ſolenniter celebraretur. Ioannes Stellat.

Michaeli archangelo diem ſacrum Ratiſbonę Heinricus Tertius, anno 1041 peregit: iuxta Schafnaburgenſem.

Fuerunt & Apoſtolis, alijsq; ſanctis ſui dicati dies, quibus eorum repetebatur memoria: ut S. Ioanni baptiſtæ. Bucco enim Halberſtadienſis, naui per Danubium in Vngariam in perpetuũ carcerem abducendus, die natalis Ioannis baptiſtæ petijt à nautis, ut ſacratiſsimo die liceret fanum ripæ uicinum ingredi. Schafnaburg.

Petro & Paulo. Ad horum enim natalem, Imperator anno milleſimo quinquageſimo ſeptimo conuentum regni indixit Mersburgi. Schafnaburgenſis. Leo Nonus epiſcopo Bambergenſi dedit pallium, quo in feſtiuitate Petri & Pauli apoſtolorum quotannis inter ſacra uteretur: ut refert Hermannus Gigas. In feſto Petri ad uincula, Gebhardus prior Hirſaugienſis capillos S. Petri Cluniaco allatos, tradit fratribus. Chron. Hirſaugienſe.

Matthiæ. De natali S. Matthiæ concionem edidit Berno Augienſis. Reiuuardum Mindenſium epiſcopum, anno milleſimo octuageſimonono poſtridie Matthiæ apoſtoli mortuum, aſſerit. Crantzius libro quinto, capite 25 Metropolis.

Iacobo. Rex natalem S. Iacobi VVormaciæ celebrauit, anno milleſimo ſeptuageſimotertio. Schafnaburg.

Simoni & Iudæ. Horum feſtiuitatem nuper celebratam ait Petrus Damianus, in epiſtola ad Alexandrum papam.

Andreæ. Eadmundus rex Angliæ, in feſto D. Andreæ mortuus eſt. Malmesb. li. 2.

Marco. Solẽnitas Paſchalis, anno 1014, die S. Marci, iuxta calculi ſupputationem peracta eſt. Chrõ. Caſs. li. 2, cap. 46. Extãt de feſtiuitate S. Marci euangeliſtæ, tres ſermones Bernonis.

Stephano. Nocte D. Stephani, VValdardus epiſcopus Magdeburgenſis incidit in morbum. Chron. Magd.

Fabio & Damiano. Horum enim anniuerſaria feſtiuitate, Salomon rex Vngariæ cum patruelibus ſuis Geyſa & Ladislao, circiter annum Domini 1063 fœdus ferit. Bonfinius lib. 3 Decad. 2.

Geruaſio & Prothaſio: ut ex Vincentij lib. 25, cap. 61 uidere eſt.

Laurentio. Huius uigilia deſtinata eſt ieiunio, in concilio Salegunſtadienſi.

Coſmæ & Damiano. Horum ſolenni die coronatus eſt VVilhelmus Ruffus rex Angliæ. Malmesb. lib. 4, cap. 1.

Amando. Robertus rex Francorũ, propter feſtum S. Amandi ſoluit obſidionem, ut Aureliæ cum monachis eo die horas Canonicas boaret. Martinus Polonus in ſupputationibus.

Gregorio. In hoc feſto uſum pallij à Leone papa accepit pontifex Bambergenſis: ut refert Gigas. Etheldredus rex Angliæ die S. Gregorij obijt. Malmesbur. libro ſecundo, cap. 67.

Protho & Hyacintho. Duo iuuenes Adamo monacho Caſsinenſi obuiam facti ſunt, qui de nomine & itinere ſuo quæſiti reſponderunt: Prothus & Hyacinthus appellamur, & uenimus ad uiſitandos fratres, qui noſtrum natalem hymnis & Pſalmis deuotè honorant. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 49. Contra Scripturam, quæ negat à mortuis ueritatem ſciſcitari.

Martino. Rex natalem S. Martini, anno 1075 VVormaciæ celebrẽ egit. Schafnaburg.

Clementi. Leo Romanus pontifex feſtum S. Clementis egit Augiæ, anno 1050. Contractus.

Nicolao. Terræ motu multa ædificia Conſtãtinopoli corruerunt eo die, quo memoria D. Nicolai propter miracula eius celebris agitur. Zonaras in uita Alexij.

Epiſcoporũ Vdalrici, VVillibrordi & Gereonis feſta celebrata apparet ex Reſponſorijs, antiphonis & hymnis, in eorum gratiã compoſitis, quę apud Bernonem leguntur.

Puerorum innocentium dies anniuerſarius, fuit celebris. Anshelmus enim in ſecundum caput Matthæi inquit: Hi martyres ad inferos deſcenderunt, quia nondum paſſus erat Chriſtus, & ideo in ſolennitate eorum tacentur uoces gaudij: hoc eſt, Alleluia, & Gloria in excelſis.

Mariæ Magdalenæ dicatus fuit dies. Nam in uigilia feſtiuitatis Mariæ Magdalenæ, inter regem & ſe, de quibuſdam conueniſſe, ãit Anshelmus in epiſtola ad Ernulfſum & alios.

Caſsini celebrarunt feſtum S. Benedicti. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 54.

Dies omnium Sanctorum fuit ſolennis. Hildebrãdinis decernitur ſecuritas agendi ſuam cauſam, uſq; ad feſtum omnium Sanctorum.

Exaltationis Crucis, fit mẽtio apud Meierum in Chronico Flandriæ ſub annum milleſimũ nonageſimũ ſecundũ.

Encœnia, licet in ueteri Teſtamento inſtituta, celebramus. Algerus de Sacramento Euchariſtiæ lib. 5, cap. 10.

Memoriã S. Teclę martyris in Gręcia cultã, tradit Zonaras in uita Iſaacij Comneni.

Anniuerſarium dedicationis templi alicuius diem ſolennem fuiſſe, conſtat ex Bernone, cuius ſermo eo die in Eccleſia habitus extat.

Nota

Noua inſuper quædam feſta, à ſuperſtitioſis hypocritis inſtituta ſunt. Gregorius enim Septimus ſanxit, ut omnium Romanorum pontificum, qui martyres fuerunt, feſta ſolenniter celebrarentur: ut Hermannus Gygas indicat. Idem, feſtum Liberij hæretici inſtituit: teſtis eſt Bēno. Leo Nonus pro ſua autoritate diem S. Dionyſij, per totum epiſcopatū Bambergenſem, Clementi Secundo dicatum eſſe iuſsit. Hiſtoria Bambergenſis, ex epiſtola Leonis ad Harduuicum Epiſcopnm.

Caſus.

1. Olaus rex Sueciæ animum alijs rebus occupatum habens, cultello baculum fortè in ſarmēta conſciuidit. Cum autem ab aſtante de uiolatione diei Dominici admoneretur, ſcrobes iſtas ſtudioſè collectas, manuiq; ſuæ impoſitas incendi iuſsit: ut in ſe ulciſceretur, quod contra diuinum præceptū incautus admiſerat. O' ſtoliditatē ſuperſticioſam. Crantzius libro quarto, capite 8 Metrop.

2 Stephanus promulganit edictū, ut omnibus Vngaris dies aſſumptionis Mariæ eſſet in primis ſolennis, eumq; Dominæ diem appellarēt: cęteraq; eius feſta ieiunijs & ſingulari deuotione tranſigerent. Bonfinius lib. 1, Decad. 2.

DE NVPTIIS.

Sponſalia præcedebant nuptias. Sic Imperator filiam ſuam paruulam deſpondit Salomoni filiolo Andreæ regis Vngarorum. Schafnaburgenſis, ſub annum 1061. Bela Vngarus VVilhelmo marchioni Thuringorum in pugna capto, ob preces filij ſui Ioiadæ, deſpondet filiam. Ibidem. Henricus Tertius, Brunonem epiſcopū VVirtzburgenſem cum uiris & mulierib. ad VVilhelmum Pictauorū principē miſit, eiusq; filiam Hagnā uxorē petijt. Auentinus lib. 5.

Sponſam peregrinam cum magna pompa adducebant. VVilhelmus marchio in Vngariam redire, & ſponſam ſuam cum magna opum oſtētatione adducere parat. Sed tertio itineris die extinguitur, anno 1062. Schafnaburgēſis.

Sponſum & ſponſam ſacerdos ſolenni ritu iungebat. Sic ſacerdotum quidam *ἱεροτελεσίαν τῶν γαμικῶν* (quam patriarcha ob tertias nuptias fugiebat) Conſtātini monachi & Zoēs Imperatricis peregit. Zonaras tomo 3. Iuo in epiſtola ad Galterium Bibliothecarium teſtatur, à presbytero quodam uerba coniugalis benedictionis mutata eſſe. Epiſcopus Remenſis autoritate Romani pontificis, & antiqua conſuetudine, regiarum nuptiarum ſolet eſſe conſecrator. Idem.

Inſtituebant nuptialia conuiuia. Henricus Quartus cum Bertha Ottonis marchionis Italorū filia, Triburię regio apparatu nuptias celebrauit, anno 1069. Schafnaburg.

Modum autem ſeruabant in ſumptibus nuptiarum. Sic Henricus Tertius, in nuptijs ſuis Ingelheim actis prohibuit, tibicinibus, mimis & ſcurris, quorum ingens caterua confluxerat, cibos, ueſtes, & pecuniam aut alia munera dari: ſed ciborum reliquias pauperibus diſtribui iuſsit. Chron. Magdeburgenſe.

De tempore nuptiarum extat hæc conſtitutio in cōcilio Salegunſtadienſi, cap. 3. De legitimis aūt coniugijs ita uiſum eſt, quòd nullus Chriſtianus uxorem ducere debeat ab Aduētu Domini uſq; in octauas Epiphaniæ, & à Septuageſima uſq; in octauas Paſchæ: nec in diebus quatuordecim ante feſtum natiuitatis Ioannis Baptiſtæ, neq; in prędictis ieiuniorum diebus, ſiue in omniū ſolennium dierum præcedentibus noctib. Sic ſcilicet traditiones humanæ regnabant.

Spiritualis cognatio, quę per baptiſmum facta erat, matrimonium impediebat: ut monet Iuo in concione de ſacramentis neophytorum. Docendus (inquit) eſt omnis Chriſtianus, ut eum qui de ſacto fonte ſuſcepit, ita diligat ut patrem: nec filius cum filia, nec filia cum filio patris ſui ſpiritualis coniugium ineat: quod non eſſet dicendū couiugium, ſed potius inceſtum contubernium. Vbi uerò hoc Scriptura prohibet?

CASVS CIRCA NVPTIAS.

1 Imperator Henricus Secundus, cum uxore Chunegunde perpetuam ſeruauit caſtitatem. Crantzius lib. 3, cap. 32 Saxoniæ. Gygas. Et Conradus Henrici Quarti filius, Italiæ gubernator, uirginitatis tantus fuit amator, ut uix adduci potuerit, ut filiam Rogerij Siculi duceret: quam tamē uix attigiſſe putatur, ut Hedio refert.

2 Vdalricus Bohemiæ quidem princeps, ex uenatione domum rediēs, incidit in uirginem ruſticam, cui Bocenæ nomen fuit, fortè lauantem ueſtimenta: eamque ob formæ uenuſtatem, & colloquij ſuauitatem, ac mores probatiſsimos, ita deperire cœpit, ut eam inuitis conſiliarijs duceret uxorem. Bonfinius libro ſecundo, Decadis ſecundæ.

3 Malcolmus rex Scotiæ, inſtinctu uxoris Margretæ, caſtiſsimæ fœminæ, lege cauit, ne nobiles deinceps elocādas uirgines ſtuprarent (hunc enim morem ex paganiſmo retinuerant, ad hanc uſque ætatem) ſed ut nuptura aureo numo pudi-

citiam

citiam à domino loci redimeret. Polydorus libro 10.

4 Guelphus filius Azzonis marchionis Italorum, uxorem ſuam, quam ſecundò ſibi iuramento iunxerat, ſocero Ottoni Bauariæ duci remittit: eumq́; cum Cæſare proſequnur, & ducatu in ſe tráſlato exuit. Schaſnaburg. ſub annum 1071.

5 Egbertus marchio, cum uxore ſua repudium facere, contra omnes leges ac ſtatura canonum, & uiduam Ottonis marchionis ducere decreuerat: quòd hęc forma uenuſtior, & eſferatis ſuis oerbis uideretur opportunior. Sed mors nefarios conatus intercecepit, anno milleſimo ſexageſimooctauo. Schaſnaburg.

6 Rubertus cognomento Friſius, primo duxit priuignam Philippi regis Francorum; ex qua Ludouicum procreauit. Ea uerò poſtea, ob corporis obæſitarem repudiata, filiam Andegauenſis comitis ſibi matrimonio coniunxit. Malmesb. libro tertio, capite trigeſimo.

7 Mulier Iudaica baptiſata, elocata eſt uiro Chriſtiano: poſtea uerò ad Iudaiſmû reuerſa, cum ſuæ gentis uiro matrimonium inijt: ipſe etiam Chriſtianus aliam duxit uxorem. quorum otrumq; perpetraſſe adulterium, Iuo in epiſtola ad Hilgrium Pariſienſem archidiaconum cenſet: ſed malè.

8 Haraldus Danus Vuilhelmo Normanno filiam impuberem deſpondit, quæ ante nuptias obijt. Malmesb. libro tertio, capite decimo.

9 Iuo epiſcopus Carnotenſis, licet inuitatus, intereſſe noluit nuptijs Philippi Francorum regis & Bertreidæ: quòd rex cû priore coniuge nondum legitimû fecerat diuortium, eoſque à Remenſi præſule ſalua conſcientia conſecrandos negar: ut ex Epiſtolis eius uidere eſt.

10 Mathildis cum Azzone Eſtenſi, quem priori ſuo uiro ſanguine iunctum reſciuerat, iuſſu Hildebrandi Romani pontificis fecit diuortium. Crantius libro quarto, capite octauo.

11 Iuo ad Gualterium Meldenſium epiſcopum in epiſtola quadam innuit, diſputatum eſſe hoc ſeculo, utrum liceat eam qua quis antea pellice eſt uſus, ducere uxorem? Contrarias autem Patrum de hac quæſtione recitat ſentẽtias, in quibus ait, eam eſſe diſtantiam, quæ eſt inter miſericordiam & iudicium: quæ quoties in unum negotiû conueniunt, in diſcretione rectorum ita conſtituunt, ut habita ratione ſalutis animarum, pro qualitate perſonarum, pro opportunitate locorum & temporû, nunc ſeueritas Canonum poſsit exerceri: nunc indulgentia, quibus oportebit impendi.

RITVS VISITANDI *ægrotos.*

MVnus uiſitandi infirmos, fuit commune epiſcopis, presbyteris, diaconis, & alijs etiam Chriſtianis. Baruuardus Hildesheimenſis, & quatuor ſuffraganei, Vuoldardum Magdeburgenſem ægrotum inuiſunt: ut in Magdeburgẽſi ſcribitur Chronico. Et ad Fulbertum Carnotẽſem decumbentem tanta caterua confluxit, ut ædes etiam uix caperent. Malmesbur. libro tertio, capite quinquageſimonono.

Edebant ægroti ſuas confeſsiones, & hortabantur ſuperſtites ad pietatem. Leo nonus ingraueſcente morbo cunctis benedicens, & admonitis ualedicens, S. Petro ſua confitetur peccata: atque deuotè ſe illi commendans, 16 Calendas Maij expirat, anno 1054. Contractus. Albertus Bremenſis epiſcopus, horam mortis imminere ſibi ſentiſcens, crebris iterauit ſuſpirijs: Heu me infelicem & miſerû, qui tantas largitiones in uanum effudi. Potuiſſem eſſe beatus, ſi in uſum pauperum ea conuertiſſem, quæ pro ſeculi gloria me diſtraxiſſe nunc nimium doleo. Nunc autem illum adhibeo teſtem, cuius oculus intuetur abyſsi profunda, quòd intentio cordis mei tota fuit ſuper exaltatione Eccleſię meę, quę licet mea culpa exigente, uel odio inimicorum ſuperante, extenuata nimis uideatur: ſunt tamẽ amplius quàm duo millia manſi, quos ex hæreditate mea, uel labore meo gratulor adiectos Eccleſiæ. O' miſeram conſolationem, non in mediatore Chriſto, ſed ſuis operibus fundatam. Crantius libro quinto, capite undecimo Metropolis. Vuelpho Carinthius acri morbo tactus, legatum in Italiam ad Imperatorem mittit, & coniurationis ſocios, qui Conrado proſcripto regnum tradere conabantur, ac publicè ſcelus ſuum detegit. Auentinus. Vuilhelmus abbas Hirſaugienſis, moribundus conuocatos fratres hortatus eſt ad uitæ emendationem, timorem Dei, mutuam dilectionem, monaſticæ uitæ feruorem, & hoſpitalitatem ſolicitè exercẽdam. Chronicon Hirſaug.

Extat inter Anshelmi epiſtolas manuſcriptas, forma quædam ægrotos compellandi, quàm huc adſcribere placuit: Lætaris, quòd in fide Chriſtiana moreris? Reſpondeat: Etiam. Gaudes, quia moreris in habitu monachico? Reſpondeat: Etiam. Fateris te tam malè uixiſſe, ut meritis tuis pœna æterna debeatur? Reſpondeat: Etiam. Pœnitet te horum? Reſpõdeat: Etiam. Habes uoluntatem emendandi, ſi haberes ſpacium? Reſpondeat: Etiam. Credis quòd pro te eſt mortuus Dominus Ieſus Chriſtus?

Reſpon-

Reſpondeat: Etiã. Agis ei gratias? Reſpondeat: Etiam. Credis te non poſſe niſi per ipſius mortem ſaluari? Etiam. Age ergo, dum supereſt in te anima, in hac ſola morte totam fiduciam tuam conſtitue, in nulla alia re habeas fiduciam, huic morti te totum committe, hac ſola te totum contege, hac morte te totum inuolue. Et ſi Dominus Deus te uoluerit iudicare, dic: Domine mortem Domini noſtri Ieſu Chriſti obijcio inter me & tuum iudicium, aliter tecum non contendo. Et ſi tibi dixerit, quia peccator es: dic, Domine mortem Domini noſtri Ieſu Chriſti pono inter me & mea peccata. Si dixerit tibi, quòd meruiſti damnationem: Domine mortem Domini noſtri Ieſu Chriſti obtendo inter me & mala merita mea: ipſiusq; meritum offero pro merito, quod ego debuiſſem habere, nec habeo. Si dixerit, quòd tibi eſt iratus: dic, Domine mortẽ Domini noſtri Ieſu oppono inter me & iram tuam. Quo expleto, dicat infirmus ter: In manus tuas commendo ſpiritum meum.

Vtebantur cœna ſacra infirmi. Vt VVilhelmus abbas Hirſaugienſis in oratorium B. Mariæ delatus, peractaq; coram eo miſſa, corpus & ſanguinem Chriſti de manu ſacerdotis cum deuotione accepit. Chron. Hirſaug. VVilhelmus Conquæſtor, cognito à medicis, quòd uitæ prorogatio non eſſet expectanda, confeſsione & uiatico ſe aditer præparauit. Malmesburg. lib. 3, cap. 55.

Sanctorum quoq; reliquię ad eoſdem allatæ ſunt. Alexius gubernator ſtudij monaſterij, decumbenti Baſilio attulit caput Ioannis baptiſtæ. Zonaras.

Vngebantur oleo. VVilhelmus Hirſaugiẽſis præſul morti uicinus, oleo ſacro inunctus dicitur in Chronico Hirſaugienſi. Epiſcopus Catalaunenſis iam moriens & inunctus, conceſsit Drogoni ſedem. Iuo in epiſtola ad Paſchalem papam. Epiſcopi qui VVoldardum Magdeburgẽſem uiſendi gratia acceſſerant, diligenter pro eo orabant: Titmarus uerò epiſcopus Mersburgẽſia, eum oleo ungebat: ægrotus ſe ſignabat cruce. Cum morte autem luctantem, ex lecto in terram tapetis ſtratam deponunt, ciliciũ ei ſubſternunt, crucemq; pectori adhibent, cinere manum replent, ac candelam ei ſuccẽdunt: ut habet Chronicon Magdeburgenſe.

Caſus.

Siuardus nobilis dux Northumbriæ, dyſenteria laborans, antequam obiret, armis indutus, erectusq; ſedens dixit: Sic decet militem defungi, & non ut bouem accubantem eneruari. Ranulphus lib. ſexto, capite 25. Polychron.

Ritus ſepulturæ.

Mortuos deflebãt. Mortuo Boleslao, uniuerſa Polonia annum in luctu egit, ut nec conuiuia agitaret, nec choress duceret, nec mundioribus ueſtibus quiſquam nobilium uteretur. Cromerus libro tertio. Hugonem Hetruriæ gubernatorem Hetruſci, non minus ac parentem ſuum, Piſtorij defunctum luxerunt. Platina in uita Ioãnis Deciminoni. VVilhelmus Cõquæſtor uxorem Mathildam multis dieb. defleuit. Malmesburgenſis libro tertio, capite 46. Monomachus Imperator uxorem Zoen ſeptuagenariam muliebriter luxit. Zonaras. Cum nuper uenerandæ memoriæ matrem ueſtrã Giſelam, more humano terræ commendare debuiſſetis, abiecta regali purpura aſſumptoq; lugubri pœnitentiæ habitu, nudis pedibus, expanſis in modum crucis manibus, coram omni populo in terram corruiſtis, lachrymas pauimentum rigaſtis, publicã pœnitentiam egiſtis, omnesq; qui aderant ad lachrymas commouiſtia Sic flendo, ſic pœnitendo, Domini ſacerdotibus, qui pro uobis rationem reddituri ſunt, ſatisfeciſtis, & miſericordiam diuinam placaſtis. Berno in epiſtola ad Henricum Tertium. Chunegundis funus, ex Confugio ad urbem Bambergenſem, largis cum lachrymis comitantur proceres regni, nobiles, uicinorum populorum & pauperũ multitudo quàm maxima. Hſtoria Bambergenſis.

Cadauera antequam ſepulturæ traderentur, lotione & aromatibus curabantur. Alexium Imperatorem ab omnibus ferè miniſtris adeò deſertum eſſe, Zonaras ſcribit, ut penè nulli fuerint, qui cadauer ipſius poſtremis lauacris purgarint.

Et in feretris ad ſepulchra portabantur. VVilhelmus Roſchildenſis epiſcopus, funeri Suenonis regis occurrens, duas proceras arbores in uia decidi, atq; in uſum lecti funebris ſibi aptari præcipit ſe enim unà cum rege condendum tumulo: moxq; præter omnium opinionem expirans, epiſcopus feretro à ſuis imponitur, & ante regem defertur. Saxo Gram. lib. 11.

¶ Fiebant cantilenæ lugubres. Mortuum monachum in feretro iacentem, pſallẽtes fratres circumſteterunt, atque Miſſam celebrarunt. Petrus Damianns in epiſtola ad Nicolaum papam. Corpora defunctorum Magdeburgi prima nocte ferebantur in templum Ioannis, & ſequenti die in fanum D. Mauritij. Chron. Magdeb. Dno epiſcopi, quinq; abbates, clerici, & idiotæ multi, qui conuenerant, diebus quinq; exequias VVilhelmi abbatis Hirſaugienſis inhumati celebrarunt, Chronicõ Hirſaugienſe. Ca-

ſe. Canonici flentes, preces ſuas recitarunt ſuper ſunere Dagonis epiſcopi. Chrō. Magdeburgenſe.

¶ Locus ſepulturę, erant Cœmiteria. Circa annum Domini 1060 tantus honos habitus eſt cæmiterio D. uirginis Aldenburgi, ut in eo tantum nobiles ſepelirentur: obſcuri uerò ad D. Petrum humarentur. Iacob. Meyer.

Aut templa. Stephanus Vngarorum rex Albam delatus, in medio templi ſepelitur: ut Bonfinius teſtatur. VVigebertus epiſcopus Merſburgenſis, in templo Cathedrali ſepultus eſt, anno 1012. Chron. Merſburgenſe libro ſecundo, cap. 6. Dago Magdeburgenſis archiepiſcopus, in choro ſummæ ædis, ubi ſæpè orare ſolitus erat, humatur, anno 1012. Chron. Sax. Sueno rex Danię, Suddatorpij in Iutia defunctus, Roſchildam perfertur, atq; in æde S. Trinitatis ſepelitur. Saxo Grammaticus libro undecimo. Agneta Imperatrix Romæ uitam finijt, atque in templo D. Petronellæ ſepulta eſt. Auentinus.

Aut monaſteria. Cadauer Richerij abbatis Caſsinenſis, qui peregrè obierat, monachi comites ad monaſterium S. Liberatoris reportant: ibique exequijs celebratis, in anteceſſoris ſepulchrum reponunt, anno 1055. Chron. Caſsinenſe lib. 2, cap. 92. Andreas rex Vngarorum, ſepultus eſt in cœnobio Tychonienſi. Bonfinius. Bela rex in D. Saluatoris cœnobio, quod ipſe ædificarat, humatus eſt. Idem. Siuardus nobilis dux Northumbriæ, in monaſterio Galmanho, ab ipſo conſtructo, terræ mandatus eſt. Ranulphus lib. 6, cap. 25. Beno dux Saxonię, in crypta Lunenburgēſi, ante altare Mariæ ſepultus eſt, anno 1009. Chron. Saxon.

Godfridus rex Hieroſolomytanus, in rupe Golgatana ſepultus eſt. Malmeſb. lib. 4, cap. 70.

Ditiorum monumenta ſplendidiora erant. Bruno enim epiſcopus Mindenſis, apud Inſulam quam fundauit, lapideo ſepulchro precioſo illatus eſt. Crantzius lib. 4, cap. 21 Metropolis. Cadauer Stephani regis Vngarorum, marmoreo ſepulchro mandarum eſt. Bonfinius lib. 1 Dec. 2. VVilhelmus Conqueſtor Egditæ reginæ funus maximis ſumptibus curauit: & in VVeſtmonaſterio prope cōiugem Edouardum, tumbæ auro & argento ornatiſsimæ mandauit. Malmeſburgenſis lib. 3, cap. 46.

Epitaphia compoſuerunt, & erexerunt. Sic Rudolphi regis Romani, in ipſius tumulo cælatum Merſburgi, anno 1080 quale extat:

Rex hoc Rudolphus, patriæ pro lege peremptus,
Plorandus meritò, conditur in tumulo,
Qua uicêre ſui, iacet hic ſacra uictima belli:
Mors ſibi uita fuit, Eccleſiæ cecidit.
Rex illi ſimilis ſi regnet, tempore pacis,
Conſilio, gladio non fuit à Carolo.

Memorias defunctorum anniuerſaria die cantionibus & orationibus repetebant. In ſolennitate S. Dionyſij dies anniuerſarius Clementis Secundi celebratur. Leo in epiſtola ad Harduuicum epiſcopum Bambergenſem.

Pro animabus mortuorum orabant Pontificij. Sic cum diabolus Maionem monachum abſtuliſſet, Oderiſius abbas Caſsinēſis conſtituit, ut quot fratres obijſſent, tot etiam pauperes uſque ad trigeſimum diem alerentur. Omnique tempore cum fratres à capitulo ſurgerent, pro defunctis pſalmos quatuor canerent: ac per ſingulos nouiter defunctos, ſinguli etiam pſalmi de canticis graduum, uſque ad trigeſimum diem adderentur. Sexta inſuper feria per totum annum expleta miſſa pro defunctis, continuò canentes pſalmos, ad cæmiterium pergerent: ibique facta oratione, poſtmodum Capitulum ſoluerent. Chron. Caſſ. lib. 4, capite quarto. Berno in epiſtola ad Augienſes fratres, iubet pro anima Henrici recens mortui, pſalmos triginta diebus decātari: & primo die centum, tertio ducentos, ſeptimo trecentos, & trigeſimo quadringētos pauperes ali: ut millenatiæ perfectionis ſumma, fiat ibi remiſsio plena, ubi melior eſt dies una in atrijs Domini ſuper mille. Deinde ipſis monachis & clericis, ijſdem quatuor diebus conuiuia inſtrui, & ſic anima, ſcilicet monachorum, potu largiter recreata eſt. Idem in epiſtola ad Burchardum abbatem: Preces pro requie Henrici ad Dominum fundantur aſsiduæ. Canonici Bambergenſes, triduanas exequias pro felici tranſitu Chunegundis mortuæ peregerunt. Hiſtoria Bambergenſis.

Oblationes fiebant pro mortuis. Sic Reginbodo, qui in templo Goſlarienſi occubuerat, equum maximi precij fratribus Fuldenſibus, ob recordationem animæ ſuę dederat. Schafnaburgenſis. Anshelmus inquit: Beneficia pro commendandis defunctis agimus, quia hoc meritum ſibi quiſque, dum in corpore uiueret, comparauit, ut ei poſsint iſta prodeſſe. Non enim omnib. proſunt propter differentiam uitæ quam quiſque geſsit in corpore. in quintum cap. ſecundæ ad Corinthios. In Tremonienſi conuentu decretum eſt, ut Eccleſiaſtici triginta Miſſas celebrarent pro quouis defuncto fratre. Crantzius libro quarto, capite ſeptimo Metropolis. Et in Chronico Magdeburgenſi additur, iniunctum præterea diaconis & ſubdiaconis, ut blaterarent decem pſalteria. Item, ut rex & regina quinqua-

genos

genos diſtribuerent nummos, & quinquagenos pauperes in menſa alerent: epiſcopi uerò trigenos nummos & trecẽtos mendicos, ac trigenas candelas ardentes: Principes uerò, 500 pauperes paſcerẽt, ac quindenos nummos pro anima defuncti erogarent.

CASVS CIRCA DEFVNCTOrum ſepulchra.

1 Vuilhelmus Conquæſtor rex Angliæ, templum extruxerat aliena in area, nec per ſoluerat precium Domino: qui tum egens, pompam funebrem cœtumque procerum nihil ueritus, in mediam proſequentium regium funus celebritatem, mirantib. cunctis ſatis'ne eſſet ſanus, ſe intulit, ita clamitans: Qui regna oppreſsit armis, me quoq; metu mortis hactenus oppreſsit. Ego iniuriæ ſuperſtes, pacem mortuo non dabo. In quẽ effertis iſtum hominem, locum, meus eſt. In alienum ſolum inferendi mortui ius neminieſſe, defendo. Si extincto tandem indignitatis autore, uiuit adhuc ius, Rhollonem conditorem parentemq; gẽtis appello, qui legibus ab ſe datis, quàm cuiuſquã iniuria, plus unus poteſt, polletq;. Simul incendium, incertum fortè an fraude humana ortũ, latè domos propinquas ędesq; ſacras depaſcit. Vndiq; ad extinguendam ſæuientem flammam concurſus fit, circaq; regium cadauer ſolitudo facta eſt ibi: uelut manifeſta numinis ira territus Henricus regis mortui filius, qui ſolus procerum diuelli à feretro non potuit, controuerſiam præſenti pecunia fundi Domino data tollit. Paulus Aemilius.

2 Corpus Abæ regis Vngarorũ, non multis à morte annis effoſſum eſt, cuius ſudarium & paludamentum tum fuère incorrupta, & uulnera obducta cicatrice curata: ideoque ex æde ruſtica ad cœnobium Saranenſe, ab eo extructum, translatum eſt cadauer. Bonfinius lib. 2 Dec. 2.

3 Monomachus uxorẽ ſuam Zoën mortuam angelis comparauit, cùm ob loci humiditatem ex eius monumento enatus eſſet fungus. Hunc enim ſignum eſſe dixit diuinæ prouidentiæ, ne ignoraretur, Imperatricem in cœtum intelligentium poteſtatũ eſſe receptam. Zonaras.

4 Robertus Ceſtrẽſis epiſcopus moriturus, parui pendens ſtatuta canonum, quib. pontifices in ſuis ſedibus ſepeliri iubentur, non in Ceſtria, ſed in Conuentria, quod ui ſibi ſubiecerat, ſe tumulari p̃cepit. Malmeſburgenſis lib. 4, cap. 36 de rebus Anglorũ.

5 Karcuntus ab Alphrico Eboracẽſi præſule & alijs inſtigatus, cadauer Haroldi regis effoſſum tumulo VVeſtmonaſteriẽſi, capite trũcari, & in piſcinã proijci iuſsit: quod piſcator poſtea ſagena ſua extractũ, Danis dedit, qui id Lãdoricæ in cœmiterio humarunt. Idem lib. 2, cap. 74.

6 Richardus Normanniæ dux, ſuperſtitionibus ſupra modum deditus, in agone mortis præcepit, ſuum corpus ad oſtiũ templi humari, ubi & pedibus hominum aſsiduè cõculcaretur, & ſtillicidijs ex tecto alto delabentib. infeſtaretur. Idem lib. 2, ca. 66.

7 Piaculum duxère, eos qui ſacra non uſi fuerãt cœna, locis ſacris humare. Ita nõ defuère qui ſuſpicarentur, diuino iudicio turrim VVintonienſem collapſam, quòd in ambitu ſepultus eſſet VVilhelmus Rufus, qui tota uita in fide lubricus, nec ante mortem Chriſtiano uſus eſſet uiatico. Idem libro 4, cap. 29.

8 Chriſtiani cadauera hoſtium, in expugnatione Hieroſolymorum interempta, igne combuſſerunt, ne aër contagio inficeretur. Idem lib. 4, cap. 66.

9 Monachus quidam quater aufugerat ex cœnobio Vindocinenſi, tandẽ uerò receptus, & in communi fratrum loco ſepultus erat. Quia autem monaſterio pro re quadam furto ſurrepta non ſatisfecerat, monet Iuo Ganfridum abbatem, ut ſepultura eum priuet. Iuo in Epiſtolis.

10 Iuo in epiſtola ad Petrum prępoſitum Sueſsionenſem docet, iniuſtè priuari Eccleſiaſtica ſepultura eum, cui moribundo denegata eſt communio. Quod ſi autem hoc iniquè factum demonſtretur, reliquias tantum Eccleſiaſticè humandos eſſe.

DE RELIQVIIS SANctorum earumq; translatione.

ETHnica conſuetudo ſanctos mortuos, eorumq; oſſa colligendi, emendi, eleuandi, transferendi & colendi, hoc ſeculo uſitatiſsima fuit: quemadmodum hiſtoriæ oſtendunt. Cadauer enim Gerardi Vngarorum pontificis in ſaxis Danubij, quò ex rupe deiectum erat, ſeptennium iacuit: donec à ſacerdotibus lectæ reliquiæ, in ſacellum Chanadini reconderentur, lapisq; in altaris ſuperficie in teſtimonium rei collocaretur. Bonfinius lib. 2 Decad. 2.

De inuentione & leuatione. Leo pontifex VVolfgangum Ratisbonenſem epiſcopum de tumulo leuauit. Vrſpergenſis, & Crantzius libro 4, capite trigeſimoquinto Metropolis. Idem cum aliquando ad Hirſaugienſe monaſterium, quod iam in ſolitudinem penè redactum fuerat, ueniſſet, corpus S. Aurelij ſibi monſtrari petijt. cui clericorum quidam reſpondit, ſe à maioribus olim audiuiſſe, Aurelij reliquias eo tẽpore, quo Normanni Gallias uaſtatũt, ab abbate

in terram

in terram abſconditas eſſe, neq; locum deinceps cuiquam cognitum fuiſſe. Accitis ergo foſſoribus, Leo ad fundendas preces in terram proſtratus, iubet in diuerſis Eccleſię locis fodere, & de tanto theſauro inquirere. Sed labor fuit inanis, donec Venetus quidam repercuſsione malleorum deprehendit, terram ſubtus excauatam. Effoſſa itaq; humo, inuenerunt fornicem ſubterraneum, in quo ſarcophagus apparuit admodum ornatè compoſitus, quem cum pōtifex uidiſſet, gaudio exiliens præcepit, ut omnes ad orationem genua flecterent, & Deum pro confeſſoris ſui deſiderata inuētione collaudarent. Oratione finita, Papa accedēs propius iuſsit aperire ſepulchrum: ex eoq; ſuauiſsimus odor exhalauit, oſſa autem ſericis pannis inuoluta debito collocata ordine inuenerunt, & ad caput eius plumbeā tabulam cum hac inſcriptione: Corpus Sancti Aurelij Epiſcopi, tempore Arnulfi regis repoſitum, Herderado abbate, 8 Calendas Septembris. Quibus lectis, Papa ingemuit: Væ illis, inquiens, qui locum tanti præſulis meritis & præſentia ſacrum uaſtarunt, & ſarcophago recluſo, ne reliquiæ diſtraherētur, cum comite ad caſtrum redijt. Chron. Hirſaug. Anno 1090, corpus S. Clementis primi epiſcopi ab Apoſtolis Metenſibus ordinati, ibidem inuentum leuatur. Sigebertus. Ladislaus accepto pontificis diplomate, ut corpora eorū qui in Vngaria fidei prima fundamenta iecissent, ſolenni celebratione oſtentarentur, eorūq; κανόνισις confirmaretur, corpus Stephani regis, quod annis 45 quieuerat, tumulo eductum, acclamantibus multis, per baſilicam circumduxit. Bonfinius libro primo & quarto, Decad. 2. Bouo abbas, Anno 1052 corpus D. Bertini, cōditoris & rectoris primi cœnobij Sithiu, leuauit. Anno 1067, oſſa D. Macharij archiepiſcopi, corā Philippo rege Frācorū, Balduino comite Flādrię, & alijs proceribus leuata ſunt Gādaui. Anno 1084, 3 calēd. Auguſti, leuatū eſt corpus D. Godelephæ, à Rodobone epiſcopo Caſtellæ: ut in Flandriæ Chronico Meyerus ſcribit. Treueris, apud S. Paulum, tredecim corpora ſanctorū Thebææ, ut putatur, legiones reperta ſunt: Palmarius, Tyrſus, Maxentius, Conſtantius, Creſcentius, Iuſtinus, Leander, Alexander, Soter, Hormiſta, Papyrius, Conſtans, Iouianus. Dumq́ue ex crypta, ubi ſancti quieſcebant, terra portaretur, os quoddam incautè proiectum, ſanguinem fudit non modicum, & uſq; hodie permanet ſanguinolentum. De paſsione eorum hæc ad nos, ab ipſis Treuerenſibus ſcripta, perlata ſunt. Rictionarus Maximiani Imperatoris præfectus, legionem Thebæam iuſſu i-

pſius circumquaque perſecutus, Treuerim propter ipſos 4 Non. Octobris eſt ingreſſus: & eadem die occîdit ibi ducem eiuſdem legionis Tyrſum, cum omnibus comitantibus ſuis. Sequenti autem die Palmatium, Treuericæ ciuitatis conſulem & patricium, cum omnibus eiuſdem ciuitatis principibus interfecit. Tertia uerò die, cædem exercuit in plebe ſexus utriuſque. Horum autem martyrum corpora innumerabilia, in ſancti Pauli archiepiſcopi iacēt Eccleſia. Schafnaburgenſis.

De translatione. In cryptam Hirsfeldenſem conſecratam, reconditæ ſuut reliquiæ confeſſorum VVigberti & Lulli, anno 1040: iuxta Schafnaburgenſem. Henricus Tertius, corpus VVidonis miraculis inſigne, Parma magno honore tranſtulit Spiram, anno 1047: teſte Hermanno Contracto. Reliquiæ S. Zenonis martyris, anno 1052 à VValthario Veronenſi epiſcopo in uillā Alemaniæ Vlmam allatę, miraculis claruerunt: ut idem refert. Anno 1071, monachi Manderenſes oſſa D. Remachi leuant, & Leodium deferunt. Schafnaburg. Eodem die quo Victor Tertius inauguratus eſt pontifex, corpus S. Nicolai Myra, ubi ſeptingentis annis ferè quieuerat, translatum eſt Venetias: quamuis alij Barum à mercatorib. deuectum contendant. Chronicon Caſſ. li. 3, cap. 64. Platina. Dodechinus, ſub annū 1087 refert. Rex Cnuto corpus Alphegij Lōdonicæ ad S. Paulum humatum, ſuis manibus leuauit, & Cantuariam remiſſum uenerratus eſt. Malmesbur. lib. 2, cap. 69. Vincētius in Speculo hiſtoriali lib. 25, cap. 15, id tribuit Achelnoto archiepiſcopo Cētuarienſi. Henricus Secundus multas reliquias detulit Baſileam. Irenicus lib. 12 Exegeſeos. Athela, Balduini pij uxor, corpus Sidronij martyris Roma Parthenonē attulit. Eremboldus abbas Gandenſis, corpora S. Leuini & Brixij ab Holthem, tranſtulit in ſuum cœnobium, anno 1008. Balduinus Barbatus Flandriæ comes, Tronchinianis iuxta Gandanum monachis dentem Ioannis Baptiſtæ donauit. Corpus D. Leuini, & particulæ quædam S. Pancratij & Barbarę, trāslatę ſunt Gandaui à Robodone epiſcopo & VVichmanno abbate, Anno milleſimo octuageſimonono. Reliquiæ S. VValburgis in eccleſia Farnenſi ex ueteri ſcrinio in nouum repoſitæ ſunt, præſentibus Gertrudæ Roberti comitis tum Ieroſolymis commorantis uxore, Herberto Furnenſi, & Bernoldo VVatritenſi, eorumq́; canonicis. Brachium D. Georgij, ab Alexio Conſtantinopolitano Imperatore acceptum, Robertus Flandriæ comes tradidit Aymerico abbati Aquicinctenſi. Balduinus

o 2 princi-

princeps oſſa D. VVinnoci, in ædem ei ſacram recens conſtructam, ex Martiano fano tranſtulit, ut Iacobus Meyerus in Flandriæ annotat Chronico. Poppo Treuirenſis, corpus S. Materni ex fano S. Matthię cũ ſuffraganeis tranſtulit, & cum donis ab Helena miſsis ſuo altari incluſit. Catalogus Treuirenſium. Henricus Quartus Aquiſgrani ſanctum Speum confeſſorem, & brachium iuſti Simeonis (cuius mẽtio eſt in Euangelio) & caput Anaſtaſij monachi & martyris, aliorumq́; Sanctorũ reliquias accepit, atq; in Hartelpurg miſit. Schafnaburgenſis. Monachi quidam peregrinatores Hieroſolymis attulerunt particulam lintei, quo Saluator diſcipulis deterſit poſt lotionem in ultima cœna pedes, & propter loci ſanctitatẽ reliquerunt Caſsini. Chron. Caſſ. libro 2, capite 34. Malfitanus quidam nobilis, in Caſsinẽſium monachorum album adoptari cupiens, haud exiguam ligni, cui Dominus affixus fuit, partem auro & lapidibus precioſis ornatam, ſecũ attulit ex palatio Conſtantinopolitano, unde propter ſeditionem eiectus erat. Chron. Caſſ. lib. 3, cap. 54. Benedictus Papa, ob amorẽ & reuerentiam S. Benedicti, de ſacrario Lateranẽſis palatij Caſsinũ anno 1023 miſit has reliquias: De ligno Domini, de ſãguine Domini, de ueſtimẽtis Domini, de lapide S. ſepulchri, de uelo ſanctæ Dei genetricis Mariæ: eódemq́; reliquias etiam apoſtolorum Petri & Pauli, Andreæ, Ioannis, Iacobi, Thomæ, Bartholomæi, Matthæi, Simeonis, Iudæ & Matthiæ: ſpongia cum ſanguine ſancti protomartyris Stephani, Laurentij, Stephani papæ, Pelagij papæ: Martini epiſcopi, Prudẽtij, Iuliani, Auguſtini, Chriſtophori, Aemiliani, Nicandri & Marciani, Alexij, Anaſtaſiæ, Eugeniæ, Ioannis & Pauli, quadraginta martyrum & aliorum multorũ locatæ ſunt. In altari S. Ioannis habetur ſpongia, quæ fuit Chriſto porrecta cũ aceto: ex oleo de candela ſancti Sepulchri, quæ per ſingulos annos modo ualde mirabili, die ſancti Sabbati paſchalis, uidentibus cunctis accenditur: de manna ſepulchri ſancti Ioannis euangeliſtæ: de aqua Iordanis ex eo loco ubi baptizatus eſt Dominus: S. Laurẽtij, Sebaſtiani, aliorumq́; multorum. In altari S. Marię habetur de ſepulchro ipſius: & de reliquijs martyrũ Dionyſij epiſcopi, Cęſarij diaconi, Stephani papæ, Primi & Feliciani. In altari S. Gregorij, habetur de ueſtimento S. Mariæ, de ueſtibus apoſtolorũ Petri & Pauli, & de reliquijs ſanctorũ quadraginta martyrũ, Pancratij, Valentini, Hilarij, Martini epiſcopi: & de dalmatica ſancti Ambroſij. In turri argẽtea, quæ eſt in arcu maiore, reliquiæ iſtę ſunt poſitę: De capite Ioannis baptiſtæ, de ueſtimentis Ioannis euangeliſtæ, Andreæ apoſtoli, Sebaſtiani, quadraginta martyrum: de uelo ſanctæ Agathæ, de ueſtimẽtis ſanctæ Suſannæ. In apſida ſancti Ioannis, in corona Saluatoris lignum Domini, de lapide ſancti Sepulchri. In ſingularum columnarum ipſius Eccleſię capitellis incluſæ ſunt reliquiæ ſanctorum Philippi & Iacobi, Ioannis & Pauli, Nicandri & Martiani, Cornelij & Cypriani, Crynij, Maximi, Sebaſtiani, Phocæ, Eutychij, quadraginta martyrũ: de capillis S. Remigij epiſcopi. In altari S. Nicolai hę habẽtur reliqæ: Sãctorũ martyrũ Cornelij & Cypriani, Sebaſtiani, Nicãdri & Marciani, Cyrini & Maximi, Focę epiſcopi, Eutychij, & de capillis S. Remigij epiſcopi. In quatuor angulis Cãpanarij hæ ſunt reliqæ: de lapide S. ſepulchri, de ueſtimẽtis S. Marię, de lapide ſepulchri eius, ſanctorũ apoſtolorũ Iacobi, Philippi, Bartholomęi, Martini epiſcopi. In cruce Campanarij, lignum Domini, de capite S. Baptiſtæ, Bartholomæi apoſtoli, Cyriaci diaconi. In frontiſpicio Eccleſiæ, in cruce ænea, lignum Domini, de lapide ſancti Sepulchri, Mauri abbatis, & ſanctorũ martyrũ Ioannis & Pauli. Chron. Caſſ. lib. 3, cap. 38. Quid habent reliqua templa tã multa paſſim, ſi iſti monachi ſoli tantum particularũ de ſanctis poſsident? Verùm ô miſeros ſanctos, ſi in tot fruſta, per illos crudeles homines diſcerpuntur, atq; ad ſuperſtitionem & queſtũ adhibentur. Conſtantinopolitanus Imperator, Erico Danorum regi in Palæſtinam profecturo cùm alias reliquias Sanctorum, tum partẽ ligni Dominici dedit: quæ quidem omnia hic ſtatim in patriam miſit. Crãtzius lib. 5, cap. 5 Daniæ. Capta à Gręcis & Normãnis Syracuſana urbe, ſenex quidam mauſeolum S. Luciæ prodidit. Itaque Maniates dux, corpus eius thecæ argenteæ impoſitum, miſit cum honore Cõſtantinopolin. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 48.

De ueneratione, cultu & adoratione earundem. Ad particulam lintei Dominici ſolent duo accendi candelæ: & expleto mandato acolythi, ſingulis ea ordine datur flexis genib. deuotè adoranda, & reuerenter oſculanda. Chron. Caſſ. Cunto inquit: Deo omnipotẽti gratias ago, quòd mihi conceſſit in uita beatos apoſtolos Petrum & Paulum, & omne ſanctuarium quod intra & extra Romam eſt, addiſcere, & ſecundum deſiderium meum præſentialiter uenerari & adorare. in epiſtola ad Anglos, apud Malmesb. lib. 2, cap. 71. Odfridus in cœnobij ſui Casletenſis æde, memoriã & uenerationem D. Richarij, cui antè dicata erat, abolere, & D. Nicolai nomen & adorationem in eam reducere in animo habuit: ſed obſtitit ei con-

ei conſuetudo Menapienſium, qui eò ad ſacra S. Richarij ſtato anni die conuenire nõ ceſſabant. Iacob Meyer. Hugo Cluniacenſis, ob preces Theobaldi abbatis, os integrum brachij S. Mauri, capſulæ argenteæ inſtar turrium artificioſè erectæ decenter incluſum, per ſex ſui monaſterij fratres miſit Caſsinum. Qua re diuulgata, ex tota prouincia cõcurſus populi factus eſt quàm maximus deuotione præcipua: totus etiã monaſterij conuentus inæſtimabili iucunditate lætatus eſt: omnesq; ſolennibus induti, ſacrisq; ueſtibus, cum cereis ac thymiamatibus plurimis ad portam ueterem, aliquanto extra monaſterij ambitum procedentes, obuiam cum deuotione ſumma hoſpiti tanto iuerunt: & quaſi uiuentem in carne conſpicerent, omnes in terrã pariter procidentes adorauerunt: ſurgentesq;, ſecundum illum locũ deuotiſsimè ac reuerenter mixtis gaudio lachrymis oſculati ſunt, & cũ hymnis ac laudibus honorificè nimis proſequẽtes, in monaſterium introduxerunt, eumq; ſupra magiſtri ſui Benedicti uenerabili altari impoſuerunt. In promptu cauſa eſt, quia debebat eſſe ueluti noctua ad alliciẽdas auiculas: id eſt, ſtultos homines, ut munuſcula auari fratres tanquam periti aucupes acciperent. Nam reliquię Sanctorum in pleriſque locis fuerunt quæſtuoſiſsima aucupia pecuniarum. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 54. Gebhardus Hirſaugienſis monachus, capillos S. Petri Cluniaco allatos, cuidam fideli presbytero ſeruandos dedit, donec opportuno tempore cum honore congruo inferrentur monaſterio. Die igitur feſto S. Petri ad uincula, conuocatis uicinis abbatibus & alijs religioſis uiris plurimis, reliquię ad cœnobium Hirſaugienſe deductæ, cum ingenti læticia exceptæ ſunt. Et primò ſepulchro abbatis VVilhelmi, cui miſſæ erant potiſsimùm, impoſitæ: deinde ſingulis ordine oſculandæ traditæ ſunt, ut Dominum in ſuis donis celebrarent. Poſtremò cum maxima reuerentia, in ſcriniolum in hunc uſum decenter paratũ, depoſitę ſunt. Chronicon Hirſaugienſe.

Anno milleſimo trigeſimo, frequẽti Flandriæ procerum conuentui, corpora Gerulphi, VVandregiſili, Ausberti, Vulframi, Bauoenis, Amandi, Parahildis, Donatiani, Amelbergæ, Vualburgis, Landoaldi, Vincianæ, Vedaſti, Bertini, VVinnoci, aliaque Flandriæ numina interfuère: ubi D. Gerulpho, quòd Flandrici eſſet ſanguinis, primus dignitatis honos eſt habitus, eiuſque feretrum ſemper tenuit primas. Iacob Meyer in Chronico Flandriæ.

Aureis & argenteis incluſæ ſeruabantur reliquiæ arculis. Anglię enim epiſcopi & abbates, cum decies mille marcas Roberto ad ſacrum bellum, iuſſu regis numerare non poſſent, aurea & argentea ſcrinia, reliquiarum receptacula promere iubentur: ut Malmesburgenſis libro quarto, capite decimoquarto ſcribit. Et Theobaldus Caſſinenſis abbas argenteam capſulam, cui crucis Dominicæ portiuncula erat includẽda, parari fecit. Chronicon Caſsinenſe libro ſecundo, capite quinquageſimotertio. Et Magdeburgenſium epiſcopus VVolbardus argenteam cudi fecit arcam, cui Sanctorum reliquias includeret: ut in Magdeburgenſi hiſtoria annotatum eſt.

De oſtenſione ſolenni, in Caſsinenſi Chronico ſcribitur: Linteum, quo Dominus in ultima cœna diſcipulorum terſit pedes, quotannis monſtratur eo die Caſsini. lib. 2, cap. 34.

Exercitibus in armis ſtantibus, reliquiæ interdum pręferebantur. Cyrus ciuis Hieroſolymitanus partem ligni Dominici, auita ſucceſsione domi ſeruatam, dedit Chriſtianis: qui eam exercitui, cum Aegyptijs ad Aſcalonem dimicaturo, prætulerunt. Malmesbur. libro quarto, cap. 68. Henricus Secundus mouens exercitum in barbaros, VVarbergi, quà exercitũ fortè ducebat, gladio S. Adriani, diu ibi pro reliquijs habito, accingitur: Domine, inquiens, iudica nocentes mihi, expugna expugnantes me, apprehende arma & ſcutum, & exurge in adiutorium mihi. Hiſtoria Bambergenſis.

Emerunt reliquias: ut Achelnorus Cantuarienſis, brachium S. Auguſtini, Papiæ uno talento auri & cẽtum argenti emptum, miſit Venturiam: ut Vincentius lib. 25, cap. 15 nugatur.

Caſus circa reliquias.

Epiſcopus Metenſis, uice Popponis Treuirenſis in Palæſtinam profecti, perficiens ordinationem clericorum, clauum Dominico ſimilimum altari impoſuit, uerumq; in ſinum abdidit: quem tamen manantem ſanguine reſtituit, terrãq; cũ ſãguine abraſã cryſtallo incluſit. Catalogus Treuirenſis.

Leo pontifex maximus, pręſente Imperatore & legatis Henrici regis Francię, litem quę de ſacris D. Dionyſij inter Pariſios & Boios fuerat per annos cẽtum atq; ſexaginta, uelut arbiter dirimit: ac D. Dionyſium è Pariſianorũ ſuburbano oppido furto ſublatum, Reginoburgi in Boiaria, in templo D. Haimerani conditum ſeruandum eſſe, pronunciat.

Anno milleſimo ſeptuageſimoquinto, Imperator decreuerat cùm alia loca Saxonię, tum ditionem Magdeburgenſem igni ferroque perdere. Eo cognito, ſacerdos quidam ſuaſit, caput S. Sebaſtiani pro loci

tutelà circumferre. Cæſar igitur in uicinis quidem regionibus ſæuit, ſed à depopulatione Magdeburgenſium agri diuinitus abſterretur, ut Chronici Magdeburgenſis autor narrat. Vide igitur quid faciat ſuperſtitio.

DE PEREGRINATIONE *ad loca ſancta.*

HAc etiam in parte præſens ſeculum, ſuperioribus non inferius fuit ſuperſtitione.

Sigfridus Moguntinus, Guntherus Babenbergenſis, Otto Ratisbonenſis, VVilhelmus Traiectenſis, epiſcopi, & alij proceres Galliarum ſeptem millibus hominū ſtipati abierunt precandi gratia Hieroſolymam: id quod tamen domi ſuæ melius potuiſſent peragere, ſi ſapuiſſent: anno 1064. Hi autem dum opes & magnificentiam ſuam magis quàm pietatem in itinere oſtentarent, ab Arabibus ad Romulum obſidentur, multisque uulneribus afficiuntur: ut Schafnaburgenſis & Marianus Scotus commemorant. Poppo Treuirenſis ſub Conrado Secundo, profectus eſt Hieroſolymam religionis ergò. Catal. Treuirenſis. Sigefridus Moguntinus, orationis cauſa ad S. Iacobum perrexit, circa annum milleſimū ſeptuageſimūſecundū. Marianus Scotus. Theodoricus ad expiandam cædem Treuirenſis epiſcopi, Hieroſolymitanam ſuſcepit peregrinationem, in qua obijt anno 1064. Marianus Scotus. Henricus Nordouicenſis epiſcopus, ad eluenda peccata, quibus in iuuentute ſe contaminarat, Romam profectus eſt: id quod ſacra Scriptura nuſquam præcipit: ſed iubet ſcindere corda, uera cognitione peccatorum: & credere in Chriſtum, ac petere remiſsionem peccatorum ex miſericordia, & deſinere à peccato, ac benefacere. Polydorus lib. 10. Robertus princeps Normanniæ, nudipes & lachrymās ſepulchrum Domini ueneratus eſt. Malmesbur. lib. 2, cap. 66. Circa annū Domini 1072, magno numero concurrerūt homines ad S. Sebaldum Norinbergam, & ad S. Hemeradum Heſegunū, ut Schafnaburgenſis teſtatur. Ericus Quartus rex Daniæ, ex uoto abijt Hieroſolymam. Crantzius lib. 5 Daniæ. Cnuto rex Angliæ, nouit profectionem Romanam. Malmesbur. li. 2, ca. 71. Robertus Normāniæ dux, pœnitēs quòd fratrē ueneno necaſſet, uoti ſoluendi cauſa Hieroſolymam profectus eſt. Polydorus lib. 8. Ab Imperatore, Papa & rege Radulpho, rex Angliæ & Daniæ Cnuto, impetrauit ſuis ſubditis ſiue precum ſiue negociationum gratia iter facientibus, ut ſine omni angaria clauſurarum & uectigalium ſolutione, ſecurè Romam ire redireque ipſis liceat. Malmesburg. lib. 2, cap. ſeptuageſimoprimo. Stephanus rex Vngariæ, Gallos, Germanos & alios, per regnū eius peregrinantes Hieroſolymam, & ad alia loca Sanctorum, liberaliter iuuit: ut ex Bernonis epiſtola ad eundē apparet. Godfridus in expugnatione Romæ, largo hauſtu uini febrem contraxit: qua non continuè, ſed per interualla laborauit, donec audita expeditionis Hieroſolymitanæ fama, nouit ſe eius comitem fore, ſi ſanitatem reciperet. Quo uoto emiſſo, ſtatim uires eius recuperauit, ut Malmesburg. libro quarto, capite 70 ſcribit. VVerinharius Augienſis monachus, frater Hermanni Contracti, cum Luithario monacho, uitæ perfectioris ſtudio flagrans, peregrinationem pro Chriſto clàm ſuſcepit, literasq́; ab abbate, & poteſtatem perficiendi propoſitum impetrat. Nec multo pōſt Richardus Rinougienſis, & Henricus Augienſis abbates, omnibus relictis peregrinationi ſe accingunt: ut Contractus refert. Imperator Henricus Secundus, poſt acceptam coronam, Cluniacum deuotionis gratia adijt. Hiſtoria Bambergenſis.

Ad Palæſtinam proficiſcentes anſerem prætuliſſe, quem Spiritum ſanctum eſſe prædicarint, Auentinus libro quinto teſtatur. O' homines anſeribus multo ſtolidiores.

Obſeſsi quoque & ægroti ad loca ſacra, & Sanctorum tumulos magno labore adducti ſunt. Ad D. Benedicti enim tumulum, ruſticus qui à diabolo agitabatur, adductus curatur. Chronicon Caſsinenſe lib. tertio, capite trigeſimoſeptimo. In eodem cœnobio frater quidam tanto laborabat ramicis uitio, ut rupto peritonio & membranis, inteſtina inter camem & cutem prolaberentur: qui cum ad tumulum Ioannis monachi paulo antè defuncti ſe proſternens, rogaret ut eius interceſsione ruptura à Deo ſanaretur, ſtatim ſanitatem recepit. ibidem, capite 42. Et ſic idololatria confirmata eſt. Circa annum Domini 1072, Sebaldus Norinbergæ, & Hemerad Haſenguni, miracula edere cœperunt: ad quos frequentes homines conuenerunt, qui à diuerſis malis liberati ſunt. Schafnaburgenſis. Cauſa huius rei fuit, quia Spirituales uiderunt talia aucupia quæſtuoſa ſupra modum eſſe. Ac diabolus, cuius ſunt regna huius mundi, facilè quædam miraculorum ſpectra obijcere potuit, ad homines faſcinandos. Erant enim tempora caliginoſa, & uerbum Dei erat carum. Hac uerò noſtra ætate, ubi lux Euangelij refulgere cœpit, atque Ieſu Chriſto

Chriſto ſuus honos eſt reſtitutus, Sebaldus & cæteræ laruæ, non amplius miracula ulla facere poſſunt, ſed iacent ibi ut trunci.

DE MONACHATU.

Monachorum ordines, qui hoc ſeculo inſtituti ſunt, iſti ab authoribus recenſentur.

ORDO VALLIS *umbroſæ.*

IOannes Gualbertus Florentinus, circa annum 1040, die quadam manu armatorum cinctus, in mōtibus prope monaſterium D. Miniati in auiburem necis fraternæ incidit, cum quo acerrimas exercebat inimicitias: ſed miſero pedibus ſuis prouoluto, & per Chriſtum crucifixum ſibi ignoſci manibus ad pectus tranſuerſim ductis petēti, ueniam dedit: indeq; ſimul procedentes ad templū D. Miniati, ad effigiem Chriſti crucifixi, omnem litem tranſegerunt, quam eorū conciliationem imago illa motu capitis quaſi comprobare uiſa eſt. Hoc portentu motus Ioannes, animum ad profeſsionem religionis adiecit: & in eam Apennini partem, cui Vallis umbroſa nomen eſt, ſeceſsit: ubi templo erecto, nouæ religionis author extitit, cuius aſſeclas cœrulea indui ueſte ſanxit, circa Salutis annū milleſimū ſexageſimū: ut Polydorus libro 7 de Inuentione rerum indicat. A' loco igitur ſectæ nomē inditum fuit, ut Schedelius refert. A' Gregorio autem Septimo, hoc monachorum genus probatum, & in catalogū religioſorum relatum eſſe, Volaterranus libro uigeſimo primo indicat.

ORDO GRANDIMONTENSIS.

Stephanus Auernia oriundus peragratis multis locis, propè Lemouicas Aquitaniæ, in Mureto monte ſyluis denſo, circiter annum Domini 1076 ſubſtitit: ſuisque aſſeclis rhapſodiam, ex monachorū canonicorum, quos Regulares uel Auguſtinianos uocant, & Heremitarum, ſuperſtitioſis ritibus conſutam, propoſuit. Ipſe autem lorica ſuper nudum corpus indutus erat. Ex eo autem domicilio Petrus ſucceſſor eius à monachis Auguſtinianis expulſus, petijt ſibi diuinitus commodum exercendæ pietatis locum oſtendi. Dum autē in Miſſa ter caneretur Agnus Dei, ex aere uox audita eſt: In Grandi monte, in Grandi monte, in Grandi monte, qui locus Mureto uicinus erat. (Hæc autem uox ipſius Chriſti non fuit: quia is uetat exire in heremum, aut in cellas, religionis ergò. Nun angeli boni, quia hi nihil loquuntur contra ipſius Chriſti doctrinam. Ergo neceſſe fuit ſatanicam hanc fuiſſe uocem, qui eſt aduerſarius Chriſti.) Eò itaque, cum corpore Stephani authoris ſui, ſeſe ſuperſtitioſi illi contulerunt, ſeq; Grandimontenſes dici uoluêre, teſte Volaterrano libro 21. & Schedelio.

CARTHUSIANI.

Circa annum Domini 1080, Pariſijs profeſſorum quidam, cuius eruditio, uitæ integritas, religioq; apud optimos maximā merebatur & admirationem & laudem, ſuum obijt diem: qui inter ſolennes exequias, quæ ei tum in templo de more fiebant, in pheretro ſe erigens, triſti querela exclamauit: Iuſto Dei iudicio accuſatus ſum. Ad hanc uocem omnes qui aderant conſternati, bumationem eius in ſequentem diem differendā eſſe cenſuerunt. Secundo die, mortuus erecto corpore in pheretro reſidens, eandem lamentationem repetit. Tertio deinde die, cùm tota ferè ciuitas in templum confluxiſſet, iterum ſeſe erigens cadauer, horrendum uociferatur: Iuſto Dei iudicio condemnatus ſum. Omnibus tum metu exanimatis, Bruno patria Colonienſis, eiuſdemq; Scholæ profeſſor, rei tam ſtupendæ ſpectator: Videtis (inquit ad circumſtantes) quàm miſerabilis ſit exitus uiri celeberrimi, & omnium noſtrûm opinione ſanctiſsimi. Num'ne & nos ſic perire uolumus? Profectò non eſt locus ſalutis, niſi mūdum relinquamus. Hiſq; dictis, cum quatuor eruditis, & duobus idiotis, petijt heremum. In Gratianopolitanam autem diœceſin delati, ab Hugone epiſcopo, locum quendam cui hodie Carthuſiæ nomen eſt, impetrarunt: ut Schedelius & Volaterranus indicant. Eò igitur loci Bruno ad res diuinas intentus, primum cœnobiū fundat. Intima autē ueſte utuntur cilicina, ſummo pallio nigro, ſubter candida toga, tegimine capitis cucullo, carnibus nunquam ueſcuntur: ſexto plurimùm hebdomadæ die pane & aqua ieiunium agunt, in cubiculis, quæ ueluti ſacella habent, ſoli edunt: certis tamen feſtis diebus unà prandent. Silentium eis penè perpetuum, nulli fas eſt cœnobio exire, excepto præfecto & procuratore, idque tantùm ad negotia eius loci curanda. Mulieribus ad eorū etiam tēpla aditus interdictus. Polydorus de Rerum inuētione lib. 7, cap 3. Eū qui ſemel ab ipſorū cōſortio deſciuerit, nunquam recipiunt Carthuſiani, ut teſtatur Rauulphus lib. 7, cap. 4.

Monaſteriorum autem numerus, qui iam ſanè erat maximus, amplius etiam per uniuerſum orbem creuit. Romanus enim Diogenes Imperator, in editiori loco Protæ inſulæ, nouum monaſterium cōdidit: teſte Zonara tertio Annaliom. Conſtantinus Monomachus monaſterium Manganorum, in gratiam Sclerenæ pellicis extruere cœpit: ut cam tum in domo uenatoria

habitantem, prætextu contemplandæ ſtructuræ, erebrius inuiſere liceret: ut idem ait. O' ſanctitatem meretriciam. In Samoitib. Imperstor Henricus Secundus cœnobium condidit, omniq́; ornamẽtorum decore exornauit. Hiſtoria Bambergenſis. Heoricus Qnartus Spirenſe cœnobiũ extruxit, & mira mole & ſeulptili opere compleuit, in uita eius ſcribitur. Bartholdus epiſcopus Tullenſis, in ſaltu Voſago monaſterium in honoré Saluatoris conſtruxit. Catalogus Tull. Fundamenta Lacenſis monaſterij, Treuirenſis diœceſis, aono milleſimo ſexageſimo Henricus Palatinus cum uxore Adelheide iecit. Irenicus libro duodecimo Exeg. Arnulphus Sueſsionom epiſcopus, remplum Aldenburgenſe miraculis inſigne, conuertit in cœnobium Benedictinum. Iacobus Meyer. Anno 1090, Euſtachius comes Bononiæ, & Ida uxor eius, monaſteriũ Merkenſe iuxta Calixtum condiderunt. Idem. Anno milleſimo nonageſimoprimo incœptum eſt monaſterium Euershamenſe, iuxta Stanelam, in agro Furnenſi, ad Iſará fluuium. Idem. Thomas presbyter Loenſis, falſo zelo ſanctus, Eccleſiam ſuam uertit in monaſterium Canonicorum regularium, circiter annum milleſimũ quinquageſimũ, quod Philippus comes Loanus, anoo milleſimo nonageſimotertio, attributione ſuæ ditionis plurimum auxit. Et Robertus princeps, cellam in honorem D. Andreæ à ſe circa annum 1100 extructam, iuxta Brugas cõmendauit abbati Afflígimenſi, ea cooditione, ut ex ſuo cœtu eò mitteret monacbos. Quercetum, regularis diſciplinæ cœnobium, in Brugenſi ſuburbio, condi cœpit anno 1050. Robertus Flandriæ comes, uxori ſuę Clemeotiæ per literas ex terra Sancta miſſas, anno 1098 mandanit, ut in honoré D. Andreæ cœnobium conſtrueret: quòd is ſanctus ſacram lanceam, quæ iam multis ſeculis humo defoſſa iacuerat, demonſtraſſet peregrinatoribus. Clementia aũt iuſsis parens, à Baldrico epiſcopo & Lãberto archidiacono locũ quendã in Bertferkerck iuxta Brugas impetrauit, ibiq́; monaſteriũ ſectæ Benedictinæ extruere cœpit. Iacobus Meyer. Circa annũ Domini 1060, Euerhardus comes extruxit cœnobium Sueuiæ Schafhauſanum, ut in Chronico Hirſaugienſi Trithemius ſcribit. Bantum cœnobium diœceſis VVürtzburgenſis, Alberadis comitiſſa de Banch extruxit anno milleſimo ſeptuageſimoprimo: ut memoria mariti ſui Hermanni marchionis Voburgenſis, qui in certamine equeſtri lancea confoſſus perierat, in arce, quæ maiorum ſedes fuerat, extaret. Bruſchius de Monaſterijs. Albam Augiam Brigantinam, Vdalricus Rhetorum & Bregaotię comes fuodauit, ad oſtium lacus Acronij, quo Brigantinus amois ſe exonerat: & Benedictinis monachis ac Nonnis, anno milleſimo nonageſimooctauo attribuit. Idẽ. Alba Augia Norici, ad Schuuabachium fluuium in diœceſi Bambergẽſi extructa eſt à Gebhardo comite Hirsbergio, ſeu Calonio, circa annum Chriſti 1053. Burrhonium, à uicino amne Blauo dictum, ab Anshelmo patre, ac Henrico & Hugooe filijs, Palatinis Tubingẽſibus, & comitibus de Rugka, conſtructum eſt anno 1095. Bruſchius de Epiſcopis. Byblingum diœceſis Conſtantienſis, extrui cœptum eſt anno 1096, ab Ottone & Hartmanno fratribus, comitibus de Kirchberg: & ab alluente fluuio Byblingo denominarunt. Idem, de Monaſterijs. Iſnenſe cœnobium anno milleſimo oonageſimoſexto, in honorem Iacobi & Georgij fundatum eſt à Mangoldo patre, & VValthero ac VVolfrado filijs, comitibus Veringenſibus, & Benedictinis fratribus traditum. Ibidem. Neresheimium, ab Hartmanno Dillingenſi comite, circa annum Domini milleſimũ nonageſimũ quintũ: Zuuifaltum in Sueuiæ alpibus, ab Achalmenſibus, anno 1088: Schirum circa idem ferè tempus, ab eiuſdem loci Dominis condita eſſe, ibidem annotatur. Sex milites, concione Gederici monachi à ſceleribus abſtracti, & à Colonienſi archimyſta abſoluti, in ſolitudine Brabantiæ cellam conſtruxerunt, & Benedicti regulas obſeruarunt. hocq́ue eſt initium Afflighemenſis cœnobij. Iacob Meyer. In media urbe Babenberga Imperator Henricus Secundus cœnobium S. Stephani, & in Septentrionali ſuburbio monaſterium S. Michaelis Benedictinis extruxit. Hedio in Chronicis. Cõradus quidam comes, coofecto itinere Hieroſolymitano, extra ſuam urbem fundauit cœnobium Benedictinũ D. Virgini ſacrum, anno milleſimo octuageſimo. Bruſchius de Monaſterijs. Bruno ſecuodus epiſcopus Oſnaburgeoſis, in altera parte urbis, in loco amœno & conſpicuo Orientali monaſterium Benedictinum erexit. Crantzius libro quinto, capite uigeſimoſexto Metropolis. Bruno Mindenſis monaſterium S. Maurinj quem primarium ſuum patronum eſſe uoluit, fundauit anno 1042. Idem libro quarto, capite uigeſimoprimo Metropolis. Sub Conrado Imperatore, in ſingulis urbibus VVandalię cœnobia aut inſtaurabantur, aut noua à fundamentis erigebantur. Idem libro 3, cap. 1 VVandaliæ. Boleslaus monaſterium Stecechouienſe ſupra Fiſtulam fluuium, io tractu Sendomirienſi, Benedictinis ſodalibus

ſodalibus cunſtruxit, conferente patrimunij ſui partem Stecechu Palatinu Cracuuienſi, & magiſtro equitum Poloniæ, unde poſtea locus nomen accepit. Et aliud in monte Lyſecio, ub preces Emerici Vngari. Cromerus libro tertiu. Boleslaus Secundus cunſtruxit & dirauit Mugilnenſe cœnobium, atque eò Benedictinos cullocauit. ibidem. Andreas rex Vngariç, in inſula Tychonia cœnobium magnum cum baſilica D. Amano ſacra fundauit. Bunfinius. Baldericus Leudienſis epiſcopus, in quadam ſuę diœceſeos iuſula monaſterium ſancti Iacubi erexit munachis Benedictinis, anno milleſimo decimoquartu. Sigebertus, Hirſaugienſe Chronicon. Ezelinus comes Palatinus, frater Chuneguudis Imperatricis, diuitijs abundans, in honurem ſancti Nicolai archiepiſcopi Myræurum conſtruxit cœnobium Bruuiler Culoniæ Agrippinæ uicinum, & ditatum Benedicti ſequacibus tradidit: ut Chronicou Hirſaugienſe haber. Luitpoldus archiepiſcupus Moguntinus, monaſterium Benedictinæ profeſsionis ad mœnia urbis Moguntinenſis fundauit in munte perpulchro, & multis prædijs & urnamentis dotauit. Ibidem. Richenbacb, Nigræ ſyluæ ulim prædium & uemus, Berno quidam ingenuus dedit Vuilhelmo abbati Hirſaugienſi, ut ibi munaſterium erigeret. Qui diutius ab Erneſto quodam, ſe ſuaque omnia ſancto Aurelio tradente, cœpit ibi erigere cœnobium, Anno milleſimu uctuageſimoſecundu, quud intra trienniũ perfectum eſt. Cœnobium ſancti Michaelis Hildeſheimenſe, ſuis impenſis cõdidit Baruardus eius loci epiſcopus. Gudhardus eiuſdem eccleſiæ præſul, in munte ſuburbano mouaſterium ſancti Mauritij: & in oppoſita urbis parte, in hunurem Bartholumæi aliud quod ad Salinas uulgo uocatur: item Halthauſen Benedictinis extruxit. Bruſchius de Epiſcupis. Monaſterium ſancti Petri Mersburgenſe, fundauit Vuernherus epiſcopus, Anno milleſimu nunageſimoprimu: ut in Chrunico Mersburgenſi libro ſecundo, capite decimuſeptimo ſcribitur.

Atha præfectus prætorij Vngarici, in agro Zelyze D. Iacobo cœnobium cum æde ædificauit. Bonfinius libro tertio Decad. ſecundæ. Cunradus Imperator ſecundus, in caſtello ſuo Lymburgo, cœnobium Benedictinæ profeſsiunis extructum, prædijs, ornamentis, priuilegijs multis donauit. Vrſpergenſis, & Trithemius in Chronico Hirſaugienſi. Sub Benedicto pontifice Romauo octauu, ædificatum eſt munaſterium Ermemari Benedictinũ, extra mœnia Sueſſæ, à Ioanne quodam ſacerdote & monacho: cui abbas Caſsinenſis de ſuis bona quædam, certis rediribus poſsidenda, attribuit. Cbron. Caſſ. libro 2, cap. 27. Anno 1079, incœptum eſt munaſterium S. Saluaturis, in inſula quæ Aquincinctus dicitur, à Sicheto & Gualtero uiris illuſtribus. Sigebertus. Cunradus Secundus Cæſar, ad mœnia Guslariana fundauit cœnobium, cui Geurgij arx nomen eſt. Crantzius libro quarto, capite 36 Saxuniæ. Reinhauſen monaſterium Saxoniæ, uicinum Guttingæ, anno 1096 coudi cœptum & cumulatè dirarũ, Benedictinis refertum eſt. Chron. Hirſaug. Richardus abbas cœnubia duu, Neobergenſe ſancti Andreæ, apud Fuldenſes, & Amerbschium extruit. Valentinus Muntzerus.

Balneum monaſterium, Ephegus Canruarienſis præſul fundauit ſub Imperatore Henrico Secundu. Epitume mundi. Cuutus rex Angliæ & Daniæ, in Nurtzfolgia intra paludes condidit monaſterinm, cui diui Benedicti nomen indirum eſt. Polydorus libro ſeptimo. Vuilhelmus Cunquęſtur erexit, & amplisſimis rediribus ac bunis dotauit, duo cœnubia in Anglia: alterum propè Londinum à ſancto Saluatore denuminatum: alterum uerò S. Martinu dedicatum, ab Haſtyngo uicu maritimu quiuq; paſſuum millia diſtans, cui belli nomen indidit, pru expiatione animarum eorum militum, qui pugna aduerſus Haraldum ibi ceciderant. Polydorus libro nono. Egbertus marchio Saxuniæ, in honorem ſancti Iacobi auſpicatus eſt extructionem cœnobij Pegouienſis. Franciſcus Irenicus libro duodecimu Exegeſ. Munaſterium ſancti Fidei Fredericus dux Sueuiæ annu milleſimo uctuageſimoſeptimo, Leſtadij condidit. Irenicus libro duodecimu Exegeſ. Henricus Quartus Imperator, Ranshofen Brunduno urbi uicinum, flaminibus Auguſtinianis conſecrauit. Ad Vilſum amnem, Allersbach eiuſdem profeſsionis monachis, Bernhardus & filij eius Ruperrus & Calochus tradiderunt. Suben in ora Oeni fluminis, Tura uxor Engelberti Carinthiæ tetrarchæ: Gebhardus à Plaieu, in Reicherſperg: Cbuuo à Medling, Garſs & Auu: uxor buius Irmogarda, in agro Salisburgenſi, in Berchtoldſgaden: filia Alheidis cum marito Berengerio à Sulrzbach, in Painburg, ad confluentem Trani & Aliſsi, collegia flaminum Auguſtinianorum inſtituerunt. Auenrinus libro quinto. Erebertus Colonienſis, caſtrum epiſcopale Tuicienſe uertit in cœnobium ſanctę Mariæ ſacrum. ita enim inter Imperatorem & ipſum conuenerat, uter ſaluus ex Italia in Germaniam rediret, religioſum conuentum in honorem Mariæ inſtitueret. Catalogus Culoniẽſis. Gebhardus primus Ratisbonẽſis epiſcupus, Prulá in

agro

agro Ratiſbonenſi, & Thierhaupten apud Lycatios, Benedictina cœnobia conſecrauit. Adalbeto & Vdalſcalcus fratres, apud Bauaros longè ditiſsimi & clariſsimi, Kuépachium ad Barum amnem erexêre. Auentinus libro quinto. Guntherus, nobiliſsima familia apud Turogos procreatus, in Noreta ſylua Rinichnacum D. Benedicti monachis ædificauit, atque Altaichio inferiori ſubiecit. ibidem. Aribo, Bauariæ quidam uir nobilis, Burgilum caſtellum ſuum, in templum D. Lamberti uertit, tradiditq́; ſymmyſtis Benedictinis. Vulgò autem uocant Soin, ſeu Soëum. Eliſpagum ad Roram amnē ſitum, Dithmarus comes de Leonſperg monachis condidit: quod poſtea ad bis mille ferè paſſus inde tranſlatum, à Vito cognominatum eſt. Geyſenfelt, monialium contubernium, fundatum eſt anno 1037, ab Eberhardo comite Eberſpergio. Ab Almanno Bataniæ epiſcopo, Agneta Auguſta, & Henrico Neoburgenſi, Ketuuein ſeu Ketuueihe cœnobium Benedictinorū fundatum eſt. Hamma uxor VVilhelmi, duobus filijs amiſsis, Agmūdum in ualle Anaſſi conſtruxit monachis. Aeid, Rod & Varnpach, cœnobia Bauariæ, ſub Henrico Quarto condita ſunt. In Vindelia, Otto Schirinngenſis cum uxore & filijs, Viſchpachau in faucibus Peninnarum Alpium, cœnobium Benedictinum condidit. Ortulphus comes ab Hohenuuarth, uirginib. ueſtalibus contubemium extruxit Hohenuuarti: ut Auentinus libro quinto Annalium refert. Chunegundis cœnobium monialium Benedictinarum, in honorem Saluatoris & S. Crucis erexit, in loco qui Confugia appellatur. Hiſtoria Bambergenſis. Etheluoldus duo cœnobia fundauit, alterum VVintoniæ uirginibus, alterum Petri Burgum uulgò dictum in Northantonenſi comitatu, monachis repletum. Polydorus libro ſeptimo. VVilhelmus abbas Hirſaugienſis, autor eſt cœnobiorum aliquorum: ut Cellæ S. Georgij, in ſylua Nigra: Erphordię, Petro & Paulo dicati: VVilheimenſis & Lauenſis, in Carinthia. Chronicon Hirſaugienſe. Monaſterium S. Blaſij in Hercinio, erectum eſt anno milleſimo octuageſimoquarto. Irenicus libro undecimo, ex annalibus Argentinenſium. Henricus comes Northeimiæ & Gertrudis uxor, cœnobium Burſueldenſe in honorem Thomæ & Nicolai condiderunt Benedicti aſſeclis, circa annum Domini milleſimū nonageſimūnonū. Chronicon Hirſaugienſe. Sigfridus Moguntinus, in Thuringia Haſſungen Benedictinæ regulæ fundauit. Chronicon Hirſaugienſe. Anno milleſimo duodecimo, cœnobium Benedictinorum VIricanum Auguſtæ cœptum eſt cōdi, ut in Germanico Chronico annotatum eſt. Anno milleſimo octuageſimoquarto, Balduinus comes Ghiſnenſis, & Engerramus Lilarienſis, ex Hiſpania, quò ad ſupplicandum Iacobo abierant, reuerſi, monachis ex Carofenſi monaſterio pictonum ſecum adductis, permiſſu Gerardi Morinorum archimyſtæ, cœnobia conſtruxerunt: ille quidem Andrienſe, hic uerò Hamnenſe. Iacobus Meyer. Henricus rex Franciæ, ædem Luteciæ ſuburbanam, & cœnobium D. Martino ſacrum ſtruxit. Paulus Aemylius libro tertio. Herleuuinus miles, relicta militia, Beccum monaſterium Normanniæ ædificauit. Ranulphus libro ſexto, capite uigeſimotertio. Balduinus Einhsmenſe cœnobium conſtruxit anno milleſimo ſexageſimotertio. Iacobus Meyer. Athela, Balduini Pij uxor, Parthenonem 30 Benedictinarum uirginum cœnobium condidit, anno milleſimo ſexageſimo ſecūdo. Iacob. Meyer. Canutus, rex Angliæ & Danię, cœnobiū quoddam in Nouergia ædificauit. Polydorus libro ſeptimo. Theodoricus comes montis Piligardi, monaſterium S. VValburgis conſtruere cœpit tempore Gregorij Septimi, anno 1030. Leoſteinenſes cœnobium Logēthalenſe, quod Elſenbachium nuncupatum eſt, erexerunt. Bruno dux & Reinhardus epiſcopus, anno 1025 fundarunt cœnobiū S. Laurentij Leodinenſe. Irenicus. Summitorium, ſeu Alta ſpelunca, Germanicè *Hohenuuart*, à Rapotone comite de Tauris ex arce conuerſum eſt in monaſticum oratorium, circa annum 1070, quod nunc monachæ Benedictinæ incolūt. Bruſchius de Monaſterijs. Fredericus Colonienſis archiepiſcopus, in inſula Rheni Rolandina, Bonnæ uicina, monaſterium monialium Benedictinarum conſtruxit, anno 1099. Chron. Hirſaug.

Præterea monachorum hypocriſis in tanta apud huius ſeculi homines admiratione fuit, ut plurima Canonicorum collegia & templa, in monaſticæ profeſsionis examina mutata legantur: quorum exempla aliquot ſubijcimus. Archiepiſcopus Colonienſis Salueldium, Canonicis anno 1071 inde eiectis, monachis ex Sigeberto & Panthaleone accerſitis tradidit. Schafnabur. Arnulphus Sueſsionēſis pōtifex, ex fano S. Petri Aldēburgēſi, quod apud Flādros miraculis clarū habebatur, cœnobiū monachorū fecit. Sigebertus, ſub annum 1087. Lucius heremita Salernitanus, baſilicam S. Marię, quam in Albaneta erexerat paruam, ope Guaimarij principis auctam, cum triginta monachis incolere cœpit. Chronicon Caſſinenſe libro ſecundo, capite 30. Odfridus canoni-

canonicorum regularium apud VVatanas antiſtes: ædiculam D. Richario ſactam ab Alſuino presbytero acceptam auxit, uertitq; in monaſterium, quod monti ad amnem Enulam, in finibus Caletenſium, impoſitum eſt, anno milleſimo ſeptuageſimoſecundo. Et Balduinus princeps, canonicos D. Martini & Vuinnoci, quorum ſegnitiem turpeſque mores cotàm cognorat, ad unum omnes expulit, & in nouum D. Vuinnoci extructum monaſterium, Bertinicos monachos deduxit. Collegium quoque canonicorum Haſnonienſium in Oſtrouandia, à Balduino Montenſi conuerſum eſt in monaſterium Benedictinum, circa annum milleſimũ ſeptuageſimum: ut in Chronico Flandriæ Iacobus Meyer annotat. Et Angelbertus Friſingenſis pontifex, ædem ſancti Stephani ſuburbanam, ſacerdotibus inde ad ſacellum D. Viti migrare iuſsis, Benedictinis monachis creaturis dedit. Adelberto quoque comes Eberſpergius, & uxor eius Rachildis, liberis orbati, ædem Eberſpergenſem tradiderunt monachis Benedictinis. Vueſſeſprunnam uerò, reiectis popularibus ſacerdotibus, Imperator Hēricus Quartus dedit Benedictinis monachis: Altaichium inferius, popularibus myſtis eiectis eiuſdem profeſsionis uiris tradidit: ut Auentinus libro quinto annaliũ Boiorũ teſtatur.

Quædam collapſa etiam reparata ſunt. Sic anno milleſimo quinquageſimonono, Adelbertus comes, iuſſu pontificis Romani, & inſtantia uxoris Vuiltrudis, cœnobium Hirſaugienſe, quod annis quinquagintaſeptem uacauerat, inſtaurat: & deiectis ædificiis uetuſtis, noua ſplendidiora reponit. Chronicō Hirſaugienſe. Azo præpoſitus monaſterij Benedictini in pago Marſorum, permiſſu Athenulphi abbatis Caſsinenſis, cœnobium Battagenſe à Saracenis deuaſtatum, triennio inſtaurauit. Chronicon Caſsinenſe libro ſecūdo, capite trigeſimoquinto. Henricus Tertius, Buchaugiam in cineres redactã, anno milleſimo quadrageſimotertio reparauit. Bruſchius de Monaſterijs. Neuburgenſe cœnobium, Auguſtanæ diœceſis, Benedictinorum olim domicilium, monialibus reparatum & attributum ferunt anno milleſimoſeptimo, ad preces Hylarij epiſcopi cuiuſdam Pannonici, & cancellarij Imperatorij: qui miraculis clarus, in medio eius cœnobij templo humatus dicitur. Bruſchius de Monaſterijs. Imperator Henricus Secundus, monaſterium ſanctę Virginis Benedictinum, in diœceſi Argentinenſi, quod ab alluente fluuio Schutteren dicitur, maximis impenſis reparauit. Chronicō Hirſaugienſe. Cnuto monaſteria Angliæ, ſuis & patris incurſionibus fœdata, aut euerſa reſtituit. Malmesburgenſis libro 2, cap. 69.

Monaſteria recens extructa, uel inſtaurata, conſecrari ſolebant. Cum enim Deſiderius abbas Caſsinenſis cœnobij pleraque renouaſſet, Alexandrum pontificem, Hildebrandum archidiaconum, cæteroſque cardinales, epiſcopos, cleroſque Romanos: & ex nobilibus plurimos, omnes præterea epiſcopos Campaniæ, Apuliæ atque Calabriæ, ſuis literis ad ſolennem eius dedicationem inuitauit. Fama huius rei longè lateque diffuſa, innumerabilis totius ferè Italiæ epiſcoporum, abbatum, monachorum, clericorum, magnatum, nobilium, mediocrium, diuerſæ conditionis, pariter uirorum & mulierum, ad condictum diem Kalendas nimirum Octobris multitudo confluxit. Apparatus autem per tres illos præcedentes dies, ac ſubſequentes, eandem ſolennitatem, panis, uini, carnium diuerſarum, ac piſcium, adeò copioſus appoſitus eſt, ut nullus ex tanta multitudine fuerit, qui ſe non lautiſsimè acceptum eſſe confeſſus ſit. Interfuerunt huic tantæ celebritati archiepiſcopi decem, Capuanus, Salernitanus, Neapolitanus, Surrentinus, Amalfitanus, Sypontinus, Trandiſis, Acerentinus, Hydruntinus, Orietanus: epiſcopi uerò quadraginta tres, Portuenſis, Tuſculanus, Sabinenſis, Segnius, Anagnius, Verulanus, Terracinenſis, Caietanus, Aquenſis, Sotanus, Marſicanus, Valuenſis, Pennenſis, Teanenſis, Caienenſis, Roſellanus, Auerſanus, Nolanus, Auellinenſis, Peſtanus, Troianus, Florentinus, Melfitanus, Nucerinus, Draconarienſis, Ciuitatenſis, Termulenſis, Guardienſis, Larinenſis, Arianenſis, Sernienſis, Boianenſis, Salpitanus, Camenſis, Rubeſſanus, Venuſinus, Monorbinenſis, Vigilenſis, Melfitenſis, Iuuenzanenſis, Monopolitanus, Scunenſis, Tarentinus, Peruſinus, & Caſtellanus electus, qui in epiſcopum altero poſt cœnobij dedicationem die ſacratus eſt. De magnatibus uerò: princeps Capuanus Richardus, cum Iordane filio, & fratre Rainulfo: Giſulfus Salernitanus princeps, cum fratribus ſuis: Landulfus Beneuentanus princeps, & Sergius dux Neapolitanus: Sergius dux Surrētinus. Robertus enim eo tempore Panormum oppugnabat, ideoq; tātę ſolēnitati intereſſe nō potuit. Marſorum quoq; ac Baluentium comitum, filiorumq; Borelli ingens frequentia. Cęterorũ nobiliũ tam noſtratium quàm Normānorum, omnium circumquaque regionum nomina recenſeri non poſſunt. Horum igitur omniũ ſumma deuotione, ingenti lęticia dedicata eſt Benedicti baſilica: cũ quinq; altaribus ſuis, ipſo die Kalēdarũ Octobris,

bris, Anno incarnationis diuinæ MLXXI, indictione nona, die ſabbati. Et altaria quidem media, ſcilicet S. Benedicti, & S. Ioannis, manu propria prædictus Apoſtolicus benedixit. Altare uerò in auſtrali parte ſitum ad honorem S. Dei genetricis Mariæ, Ioannes epiſcopus Tuſculanus: quod autem in honorem S. Gregorij eſt ab Aquilone, Humbaldus Sabinenſis epiſcopus: ſancti uerò Nicolai, Heraſmus Seguinus epiſcopus, ſolenniter dedicarunt. Chronicô Caſsinenſe libro tertio, capite uigeſimo octauo. Adalbero VVürtzburgẽſis epiſcopus monaſteriũ Suuarzachenſe dedicauit in honorem S. Dei genetricis Mariæ, & S. Fœlicitatis martyris, anno milleſimo ſeptuageſimoquarto. Vrſpergenſ. Bruno Mindenſis epiſcopus, cœnobium Remmenadenſe conſecrauit anno 1048. Crantzius in Metrop. libro quarto, capite uigeſimoprimo. Conradus ex caſtro ſuo Limpurgo, inter Nemetem & Vangiones ſito, monaſterium fecit, idque in honorem S. Crucis & Ioannis Euangeliſtæ dedicari iuſsit, anno 1035: ut Contractus habet.

Ex autoritate autem Romanorum pontificum confirmari ſolebant. Sic Adelheidis comitiſſa de Entzenburg, ad Vrbanum Secundum profecta, confirmationem monaſterij Burrhonij, à coniuge ſuo Henrico Palatino Tubingenſi extructi, impetrauit. Bruſchius de Monaſterijs, ex diplomate fundationis. Sic inſtauratum monaſterium Hirſaugienſe, priuilegijs idem ornat: ut Trithemius in Chronico ſcribit.

Vel Imperatorum, & Regum. Immò Fabarienſis rector, priuilegia conſecutus eſt ab Henrico Quarto, anno Salutis 1060. Bruſchius de Epiſcopis. Scotos Ratisbonæ agentes, cum prædijs templo & uectigalib. immunitate donauit Imperator, anno 1088. Auentinus lib. 5. Et priuilegij exemplar, Hirſaugienſi monachorum cõuentui ab Imperatore Henrico, anno 1075, & Gregorio Septimo conceſsi, apud Trithemium extat.

In quibuſdam locis cœnobia uirginum & monachorũ erãt uicina. Byblingi enim, cœnobij Benedictini templo contiguum eſt delubrum D. uirginis, in quo moniales olim habitaſſe ferunt. Bruſchius de Monaſterijs, ex Martyrologio Byblingẽſi.

Monaſteria porrò habebant certos reditus. Cazimirus enim rex Poloniæ, monachis Cluniaco accerſitis, alijs Tineciam arcem cum centum amplius pagis, alijs uerò Lubenſum oppidum cum compluribus pagis & prouentibus attribuit. Cromerus libro quarto. Idem rex parta regni tranquillitate, & uictoria de hoſtibus, Cluniacum, ubi antè monaſticen profeſſus fuerat, oratores mittit, cum amplis muneribus, & ſe ſuosque ſodalitio illi commendat. Ibidem. Oderiſius abbas Caſsinenſis, Alexium Imperatorem Conſtantinopolitanum, à quo ueſtes deauratas dono acceperat plurimas, omnium bonorum quæ in ſuo monaſterio gererentur, participē perpetuò eſſe conſtituit. Chronicô Caſsinenſe libro quarto, capite decimoſeptimo. Henricus Secundus, Cluniacenſi cœnobio coronam auro gemmiſque rigentem, & prædia quædam Alſatiæ donat, atque fraternitatem cum monachis init. Hiſtoria Bambergenſis. Cœnobium S. Benedicti in pago Marſorum, adeò erat opulentum, ut pluſquam quinquies mille modios frumentorum annuatim ex reditibus perciperet. Chronicon Caſsinenſe libro ſecundo, capite trigeſimoquinto. Balduinus Einhamenſibus monachis attribuit Einham caſtellum, eadem qua ipſe ab Hermanno Montenſi comite acceperat libertate, permanente ſolum eius loci patrocinio apud comites Flandros. Et Balduinus Barbatus, anno milleſimooctano Gandenſibus cœnobitis, quæcunque in ſua ditione in bello amiſerant, reddidit. Balduinus quoque Inſulanus, iiſdem monachis ampliſsimas aſsignauit poſſeſsiones, anno milleſimo trigeſimoquarto: ut Iacobus Meyer in Flandriæ Chronico annotauit.

Vaſa ſacrata, libros, pecora, & alia bona poſſederunt. Henricus Quartus ornamentum ex auro, argento, lapidibus precioſis, & ueſtibus ſericis, cœnobio Spirenſi, netè dignum rege munus, contulit: ut in uita eius legitur. Bartoldus Tulenſis epiſcopus, Eccleſiaſticis ornamentis cœnobium Saluatoris dotauit: & in monaſterio S. Deodati altare ſummum impensè adornauit, auri & gemmarum fulgore, uaſa precioſiſsima & pulcherrima dedit plurima. Catalogus Tullenſium. Chunegundis ſacras ueſtes, caſulas, dalmaticas albas, gemmis & auro diſtinxit, eaſq; monaſterijs conſecrauit. Confugienſi autem cœtui, cui & ipſa uiro orbata ſe adiunxit, imaginem auro & argento exornatam, calices aureos, argẽteos urceolos, pallas, caſulas, cortinas, cappas precioſiſsimas, & alia ſacri miniſterij uaſa & utenſilia maximis ſumptibus comparata, liberaliſsimè contulit: ut in hiſtoria Bambergenſi ſcribitur.

Erant autem monaſteria quaſi ſcholæ, in quibus artes dicendi, Philoſophia & Theologia tradebantur. Monachi enim quidam ex Scotia Ratisbonam delati, docendo, ſcribendo, & ſacras interpretando Literas, uictum & domicilia ſibi acquiſiuerunt: ut Auentinus libro quinto Annalium teſtatur. Et Lanfrancus Beccenſium egeſta-

egeſtati artium & ſacrarum Literarum profeſsione ſuccurrit. Ranulphus lib. ſeptimo, capite ſexto.

Ex monachis quidam, ad gubernandas Eccleſias uocabantur. Hildebrandus enim, Victor Tertius, Vrbanus Secundus pontifices Romani, monachi fuêre. Alexander Papa, ex Caſsinenſium cœtu Todinum ſuum Leuitam, Aldemarium Cardinalē, Ambroſium Terracinenſem & Gerhardum Sypontinæ eccleſiæ epiſcopos fecit: ut in Caſsinenſi Chronico annotatur. Iuo in epiſtolis meminit Giſmūdi & Roberti monachorum, quorum alter ad epiſcopatum Auernēſem peruenit. Henricus Secundus Hunfridum ex monaſterio VVürtzburgenſi accerſiuit, ad epiſcopatum Magdeburgēſem. Chron. Magdeburg.

In monaſterijs etiam presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi ordinabantur, atq; altaria conſecrabantur, & chriſma conficiebatur, ſed à uicino aliquo epiſcopo ad eam rem aduocato: ut in Vrbani priuilegio Hirſaugienſibus dato uidere eſt: Conſecrationes (inquit) altarium ſiue baſilicarum, ordinationes quoq; clericorum, oleum ſanctum, & cætera ad epiſcopale officium pertinentia, ab epiſcopo Spirenſi, in cuius eſtis diœceſi, accipietis, ſi tamen catholicus fuerit, & communionem Apoſtolicæ ſedis habuerit, & ſi ea gratis & ſine Simoniaca prauitate impendere uoluerit. Aliàs uerò liceat uobis catholicum, quem uolueritis, adire epiſcopum, & ab eo conſecrationum ſacramenta accipere, qui Apoſtolica fultus autoritate, quæ poſtulatur, indulgeat. Itē; De cæteris fratrib. ordinandis ad quēlibet ordinem huius generis, ut eſt presbyterium, uel diaconatus, fiat quod magis fuerit opportunum, ut uel in ipſo monaſterio ordinentur, uel ad epiſcopum abſentem, & ordines alibi facientem dirigantur. Chron. Hirſaug. Et in Chron. Caſsinenſi lib. 3, ca. uigeſimoprimo, fit mentio ſacerdotis hebdomodarij.

Monaſterijs pręerant abbates. Exempla plurima commemorantur infrà, in perſonalibus Doctorum.

Interdum unus abbas pluribus cœnobijs præerat. Sic Richerius præſul Caſsinenſis, Leonenſi quoque monachorum ædi præfuit. Auentinus lib. 5 Annaliū. Plures eccleſias & monaſteria ferè infinita eidem abbati paruiſſe, in Chronico Caſsinenſi libro tertio, capite decimo octauo uidere eſt.

¶ Habebant etiam decanos & præpoſitos. Colonienſis enim antiſtes monachus exiſtens, etiā decanis ſuis ſubditus dictoq; audiens erat in cœnobio. Schafnaburg. Ioannes quidam Apulus, multos annos decanum apud Caſsinenſes egit: ut ex Chronico Caſsinenſi lib. 2, cap. 94 conſtat.

Prouiſores, Vdalricus, Augienſis cœnobij prouiſor fuit, anno 1049. Contractus.

Monialib. abbatiſſæ dominabantur. Sophia enim abbatiſſa Gandersheimenſis fuit. Crantzius libro quarto, cap. 34 Saxonię. Chunegundis regina conſenſu monialium Vtam præfecit Confugio. Hiſt. Bambergenſis. Filiæ Ezelini comitis Palatini ad Rhenum, hoc tempore præfectæ ſunt monaſterijs, Adelheidis Niuellæ, Theophanæ Eſſendiæ, Heluuigis Nuſsiæ, Mathildis Didikirchio, VVillichelda cœnobio S. Mariæ Capitolinę Coloniēſi. Chron. Hirſaugiēſe.

Interdum una duobus monaſterijs præfuit. Sic Iuota nobilis, prudens & religioſa uidua, Lindaaugenſi & Buochaugienſi cœnobijs, quorum abbatiſſæ ijſdem penè diebus obierant, ab Imperatore ſimul pręficitur anno 1052. Contractus. Sophia, filia Ezelini comitis Palatini, Gandersheimenſe, ac quoddam monaſterium Mariæ Mogunti ſimul rexit. Chronicon Hirſaugienſe.

Abbates autem à monachis eligebantur. Henricus enim Quartus Imperator, in priuilegio Hirſaugienſi cœtui conceſſo, ſic inquit: Quandocunq; patre ſuo ſpirituali orbati fuerint, ipſi habeant liberā poteſtatem ſecundū regulā S. Benedicti inter ſe, uel undecunq;, ubi opus fuerit, abbatem ſibi non ſolum eligendi, ſed etiam cōſtituendi. Quē cum fratres regulariter elegerint, dehinc ut ſolet, ad conſtituendum in chorū monaſterij conueniant, & unà clero aduocato, populoq; in ſanctuario præſentibus, decanus uel quicūq; prior ſit loci ipſius, accipiat uirgā regiminis de altari ſācti Aurelij, & abſq; omni prorſus cōtradictiōe, tradat in manū ipſius, quē tota fratrū cōgregatio ſibi elegerat. Chron. Hirſaugienſe. Vrbanus de eodē: Quotieſcunq; contigerit ut abbas ſit ordinandus, ad eius electionem nolumus, & omnino interdicimus, ullam perſonam intereſſe præter monachos, & eos ſolum qui ad titulum monaſterij obedientiam ſunt profeſsi. Quem ipſi elegerint, accipiat uirgam paſtoralem ab aliquo de primoribus fratrum, nec ulla poteſtas ad hoc Eccleſiaſtica uel ſecularis expetatur, poſtquā habuerit inueſtituram officij, mittatur ex parte congregationis ad quemcunque potiſsimùm uideatur epiſcoporum, ut pro charitate ueniat, & (ut moris eſt) abbatem benedicat. Chronicon Hirſaugienſe. Monachi Hirſaugienſes duos ex ſuo numero cum legatione Adelberti comitis, mittunt Ratisbonam ad monaſterium Hemerani,

& petunt ſibi mitti abbatem VVilhelmum: qui à ſeniore compulſus, functionem ſuſcepit. Chron. Hirſaugienſe.

Vel ab epiſcopis conſtituebantur, ut in eodem habetur priuilegio: Viſum eſt non ſemel eueniſſe, quòd qui Chriſti uidebatut antiſtes, per hanc ſolam occaſionem qua abbas benedicendus erat ab eo, congregationi fratrum abbaris electionem ex toto præriperet: nec alium ordinaret, quàm quem ipſe præcipuè uoluit, uoluntate fratrum omnino poſtpoſita. Chtonicon Hitſaugienſe.

Vel à Regibus & Imperatoribus. Sigfridum enim Hennicus Quartus ſubſtituit Epponi Fuldenſi abbati, Hirsfeldenſibus Ruthardum, VVentzolaum Altaichio inferiori præfecit: ut Auentinus lib. 5 Annalium teſtatur. Berno in epiſtola ad Henricum Imperatorem ait, ſe ab eo de ſtercote paupertatis erectum, & cum principibus collocatum eſſe in quadam dignitatis ſede. Oderiſius abbas Caſsinenſis, Georgium monachum cum literis ad Imperatotem Henricum miſit, quibus ſe Deſiderio ſucceſsiſſe, & in ipſius fide & obſequio perſeuerare ſignificat: petijtq́; eius autoritate reſtitui oblatas in Liguria poſſeſsiones, idq́; impetrauit. Chron. Caſsinenſe lib. 4, cap. 19.

Ambitioſum monachorum pecus, aures Principum pto abbatijs importunè obfundere, & largitionibus ad dignitates aſpirare, Schafnaburgenſis prodidit.

¶ Munus abbatum erat, ea qoæ contra regulam fiebant, emendare, & delinquentes caſtigare. Sic Gaufridum Vindocinenſis cœnobij abbatem, qui adeò in Danielem quendam monachum & uerbis & uerberibus animaduerterat, ut è monaſterio fugerit: monet Iuo, ut in plectẽdis delinquẽtibus modum ſeruer. In epiſtola ad eundem. Anno Colonienſis archiepiſcopus inter monachos conuerſans, conſuetudines monaſteriorum ita ſollicitè & attentè obſeruabat, ac ſi pro exceſsibus ipſi quotidie in Capitulo cauſa dicenda, & ſententia perferenda eſſet. Schafnabutg. Deteſtaris'ne illas, quæ in Capitulo ex more fiunt, diſciplinas? Damianus, in epiſtola ad Paulum Cerebtoſum.

Coram librorum gerere. Theobaldus & Deſyderius rectores Caſsinenſes commendantur, quòd bibliothecas optimis libris impleuerint: in Chronico Caſſ. lib. 2, cap. 35. & lib. 3, cap. 62. Idem encomion tribuitur VVilhelmo Hitſaugienſi, à Trithemio in Chronicis.

Recipiendos in monachorum conſortiũ prius probare, ut Anshelmus in libro de Similitudinibus cap. 79 inquit: Nooitij autẽ probandi ſunt, utrum uelint eſſe humiles, obedientes, patientes, & obſeruare omnia quæ ordo requirit. Vnumquenq; ergo illorum is qui magiſter eſt deputatus, probat & arguendo & increpando. Plerunq; etiam flagellando tentat, an aptus ad ſuſcipiendum in congregariõe aliorũ exiſtat. Quem ſi uiderit cuncta patienter ſuſtinere, & aliorum conſortio per omnia dignum eſſe, uenit ad abbatem, annuncians ei coram omni congregatione: Domine, inquit, nouitius ille quem mihi commendaſtis, ita perfectè ſe habet omnibus modis, quòd iam eſt dignus inter nos eſſe, ſi iubetis. Qnibus auditis, abbas aut eum recipit commnni conſilio fratrum, aut adbuc dimittit ad exemplũ aliorum nouitiotum. Sicq́; de iſto nouitio agitur condignè, qui ſeruorum Dei conſortio iam dignus habetur. Illum aũt nouitium quem magiſter ſuus uiderit inobedientem, impatientem, ſuperbum, ſuſceptione indignum, poſtquam enm diu tolerauit, multisq́ue modis emendare tentauit, tandem ſi nihil proficere poteſt, uenit ad abbatem, & talia ei refert: Domine, inquit, nouitius ille quem habebam in cuſtodia, ut eum docerem, quomodo poſſet eſſe dignus conuerſatione noſtra, ita peruersè ſe habet in omnibus qnæ agit, ut nec inter reliquos nouitios dignus ſit conuerſari. Prouidere itaq; nobis conuenit, quid potius de eo faciendum ſit. Ad hoc ille reſpondẽs, magiſtrum hortatur, ut eum adhuc omnib. modis emendare conetur, dicens, melius eſſe illum inter reliquos tolerare, quàm ad ſeculum reuerti dimittere. Sicq́; nouitius iſte nec in congregationẽ recipitur, nec à cella nouitiorum expellitur.

Monachis præceptores præficere, ut eodem libro, cap. 79 ſcribitur: Monachos, quĩ interius ſunt in congregatione fratrum, abbas omnia docuit, quæ unlt eos obſeruare: nouitijs uerò q interius in cella adhuc ſunt, magiſtros ex illis (perfectis) præponit, qui hos doceant, quid debeant cuſtodire.

Legationibus etiam principum nomine fungebantur abbates & monachi. Giſelfridus enim abbas Byblingenſis, ſæpè legatus ad Romanum pontificem à Germaniç principibus miſſus eſt, quòd ingenio & facundia eſſet inſignis. Bruſchius de Monaſterijs. Haraldus monachum VVilhelmi Anglorũ regis legatum, toruo uultu reiecit inquiens: Deus inter me & VVilbelmũ iudicet. Malmesburgenſis libro tertio, cap. 3.

Erat quorundam monaſticorũ cœtuum certus numetus, qui aliàs maior, aliàs minor pro redituum rarione fuit. Carthuſianorum clerici ultra duodecim non cohabitant, niſi inſignis quidam addatur: laicos uerò,

uerò, nſque niginti tecipiunt. Ranulphus libro ſeptimo, capite quarto. Fama Deſiderij abbatis, & cœnobij longè pulcherrimi, ex diuerſis terrarum partibus monachi eò confluxère, ut numerus intra biennium ad ducentos excreſceret. Chronicon Caſsinenſe libro tertio, capite uigeſimo nono.

De ætate inueſtiendorum, ait Vrbanus: Decreuerunt pro antiqua patrum diſciplina Chriſto militare, ita ut nullum patiantur habere commilitonem ętatis inferioris, quàm à uiceſimo anno, & ſuprà. Chronicon Hirſaugienſe. Leo papa conſtituit, ne quis fiat monachus niſi legitima ætate, & ſpontanea uoluntate. Chronicon Aeditui.

Ex acie Monaſtica fugere quidem non licebat: attamen Romani pontifices pro ſua autoritate, ſed non niſi pecunia (quæ nihil non in curia Romana poteſt) mediante, aliquos abſoluiſſe leguntur. Oratoribus Polonicis Cazimirus Cluniacenſis diaconus, qui regio ſanguine apud Polonos ortus, & regno eiectus, monachum agebat, cum ad auitum reuocaretur regnum, reſpondet: Alieni iam ſe iuris factum eſſe: datam ſemel Deo, atque ijs quorum ſe poteſtati ultrò ſubiecisſet, fidem fallere non poſſe. Mœſti hoc reſponſo legati, ac de ſpe propemodum deiecti, omnia tamen tentanda eſſe exiſtimant. Abbatem monaſterij adeunt, eadem orant, munerib. eius animum mollire conantur. Ab eo ad Pontificem maximum reijciuntur. Neeum quidem itineris laborem & moleſtiam defugerunt. Romam è Gallijs profecti, magna diligentia importuniſque precibus tandem à Pontifice maximo Benedicto, eius nominis nono, uel à Clemente ſecundo (ut alij uolunt) impetrant, ut Cazimirus monachus & diaconus profeſsionis & ſacramenti religione ſolutus, ad regnum maiorum ſuorum redeat, uxorem ducat, liberos procreet. Pro hoc Polonis, quo beneficium ſedis Apoſtolicæ agnoſcant, iniunctum: primùm, ut de ſingulis capitibus, exceptis nobilibus ſiue equitibus, & qui ſacris addicti ſunt, quotannis obolus unus, in lucernam perperuò in æde D. Petri Romæ arſuram pendatur: qui etiamnum ſancti Petri numus dicitur. Deinde præſumptum eſt, ut omnes Poloni rotunda, in morem monachorum, tonſura capillorum utantur, nec infra auriculas ritu barbarico quiſquam omnino comam promittat. Feſtis ſolennibus, dum ſacra peraguntur, ut ſinguli equites faſciam lineam candidam in modum ſtolæ, qua in ſacris utuntur ſacerdotes atq; diaconi, è collo ſuſpenſam ferant. Suſcipiunt non gratuatim præcepta & leges, Pontificis, oratores, & Poloniam omnem ad ſeruanda hæc obſtringunt. Cromerus libro ſeptimo de rebus Polonorum. Vides autem pie Lector, qnid hic præſul Romanus quæſierit: nempe, dominationem mundanam: deinde pecuniam. Vtrumque autem Chriſtus ſuis Apoſtolis prohibuit.

Erant monaſteria epiſcopis ſubiecta: à quibus etiam uiſitari & corrigi ſolebant, ſi quid minus rectè agebatur. Sic Bruno Oſnaburgenſes moniales, extra regulæ metas euagantes, retruſit ad obſeruantiam. Crantzius libro quinto, capite uigeſimoſexto Metropolis. Balduinus Morinorum epiſcopus, in cœnobio D. Bertini reformationem inſtituit, anno milleſimo uigeſimoprimo. Iacobus Meyer. Iuo in epiſtola ad Philippum regem ait, ſe iurgia quædam inter Beccenſes monachos & Moliſmenſes componendo, rectè feciſſe: quòd epiſcopalis officij ſit, Eccleſiaſticas inſtirutiones ſubditis ſeruandas imponere, & tranſgreſſores earum paterna ſeueritate ad debitum ordinem reuocare. Et Henricus Tertius, epiſcopo Bambergenſi ſubijcit cœnobia quædam in priuilegio: nt eſt in Hiſtoria Bambergenſi. Hinc Berno Augienſis abbas, petijt à Vuerinhario Argentinenſi epiſcopo, ut ſe contra cuiuſdam Vuolfradi, prædiis cœnobij inſidiantis, uim tueatnr. Berno in Epiſtolis. Robertus abbas Ciſtercienſis, à Valterio Cabilonenſi epiſcopo curam uirgamque ſuſcepit paſtoralem. Sigebertus.

Magiſtratus etiam politicus in contumaciores & præfractos interdum animaduertit. Henricus Secundus monachos Fuldenſes, qui uitæ turpiſsimæ emendationem planè reſpuebant, omnibus exuit bonis, eoſque huc illuc fugere compulit, anno milleſimo decimotertio. Chtonicon Saxoniæ, & Trithemius in Hirſaugienſi Chronico. Auentinus libro quinto, idem ab Imperatore etiam alibi factum ait, relictis modò ijs qui ad Regulæ obſeruationē ſeſe obſtringerent.

Erant etiam monaſteria quaſi carceres, & exiliorum loca, ac denique commune receptaculum ſceleratorum & facinoroſorum, quos terra uix ferre dignabatur. Sic Bertulphus apud Geſtellanos diues & nobiliſsimus, impulſu matris uxorem Godelopham à ſeruis ſtrangulari curauit, anno milleſimo ſeptuageſimo: cuius facinoris pœnitentiam reliquo nitæ tempore egit in cœnobio D. Vuinnoci Bergenſis. Iacob Meyer. Gerbodo uir nobilis, Arnulphum comitem equo fortè deiectum interemit:

cuius ſceleris graui pœnitentia ductus, Romam adijt, & à Pontifice abſolutionem petijt: qui eum iuſsit in Cluniacenſi monaſterio per totam uitam pœnitere. Idem, ex Gilberto, de rebus Hannoniæ. Cæſar Conſtantinopolit. Ioannes, metuens ne ob affectatum Imperium, à Michaele Ducæ filio afficeretur ſupplicio, raſo capillitio monaſticam lacernam induit. Zonaras. Michael Paphlagon deſpecto Imperio, relictaque regia, in monaſterium ſuburbanum, quod antea cõſtruxerat, ſeceſsit: ibique Imperij inſignibus abiectis, raſo capite initiatur. Zonaras. Hilgotus Sueſsionenſis epiſcopus, ad uitanda pericula quę à prælatis ipſi imminebant, renunciauit epiſcopatui, & tanquam naufragus ad portum monaſterij confugit. Iuo in epiſtola ad Paſchalem.

In monaſteria etiam epiſcopi ab officio ſuo recedentes quietis gratia, & quaſi pœnitentiam ſuorum relictorum acturi, ſeſe abdiderunt. Angelricus Dunelmenſis præſul, ſponte relicto epiſcopatu, ad monaſterium de Burgo, ubi educatus erat, ſe contulit, & in eo annos duodecim quietè uixit. Ranulphus libro ſexto, capite uigeſimoſexto. Humbertus & Gerardus epiſcopi, à Tarnannenſibus urbe expulſi, in cœnobia ſecedunt, ille quidem in Bertinicum, hic uerò in monachum Eligij Atrebatenſis. Iacob Meyer. Heribertus Altiſidorienſis antiſtes, relicto officio ad cœnobium S. Saluatoris in agro Senonenſi ſe contulit, atque monachum ſub Benedicti regula multis annis egit. Chronicon Hirſaugienſe.

Statuta multa & uaria fuerunt. Ciſtercienſium nemini, horis diuinis aut completorio abeſſe licet, præter infirmis. Cellarius & hoſpitarius, poſt auditum completorium, hoſpitibus ſeruiunt diligenter, & ſummo ſtudio ſeruantes ſilentium: alij nuſquam, niſi cum Priore uel Abbate, colloquuntur. Malmesburgenſis libro quarto, capite trigeſimoſecundo. Carthuſianis obſeruanda propoſuit Bruno, eius ſectæ autor, prolixa ieiunia, carnum perpetuam abſtinentiam, etiam ægrotis: feria ſexta tantum pane ueſci, & aquam bibere, cilicio ad cutem induit, cœnobio nunquam egredi, exceptis Priore & Procuratore: in cellis manere quemque ſolum ſine omni ſtrepitu & clamore, Vigilijs magnam noctis partem tribuere propter officij prolixitatem. Schedelius. Valde commendat Trithemius Vuilhelmi Hirſaugienſis abbatis, totiusque cœtus ſtudium, pręſcriptam ſibi uitæ normam ſeruandi, cum inquit: Ad nocturnas uigilias omnes, ex abbatis mandato, cum ſumma feſtinatione & reuerentia in Eccleſiam conuenire, ſuas orationes deuotiſsimè dicere, omniaque cum ſilentio agere ſingulis noctibus ſolebant. Et quia diuinis laboribus operibusque deputati fuerunt, ne grauarentur ſupra uires nimia prolixitate uigiliarum, breuiter eis matutinæ cantabantur: quibus expletis, licebat ad ſtratum redire, uolentibus: aut ſi maluiſſent, in Eccleſia remanere, quouſque nocturnæ complerentur à monachis in choro. Manè ſingulis diebus ſummo Miſſam omnes audiebant, qua finita conueniebant ad Capitulum cul parum, ubi pro commiſsis negligentijs ſe proclamantes, pœnitentiam à magiſtro condignam accipiebant. Deinde ſi cui placebat, confitebatur culpas ſuas ſacerdoti, ut diem feruentiori Dei in amore alacritate perficeret. Poſt hæc unuſquiſque ad opus ſibi pergebat iniunctum, laborabantque omnes, cum incredibili feruore charitatis, non ſecus quàm ſi omnibus neceſſaria prouidere ſuis laboribus ſinguli tenerentur. Habebant enim ſinguli intra uel extra monaſterium iniuncta ſibi officia, quæ tam fideliter, diligenter & honeſtè adminiſtrabant, ac ſi diuinitùs præcepta extitiſſent. Summa inter eos feruebat mẽtis in Deum deuotio: tantaq; charitate inter ſe, & amore fraterno in unitate ſpiritus erant cõiuncti, ut nulla turbatio, nullaque diſplicentia pacem & tranquillitatem eorum unquam infirmauerit. In communi uiuebant omnes, abdicationem omnis proprietatis tam ſtrictè inuiolabiliterque cuſtodientes, ut nihil penitus uel ſemel mundum ſentire putarentur. Ad obedientiam ſeniorum erant promptiſsimi, alacres ſemper & uoluntarij ad omnia quæcunque illi mandare uoluiſſent, non ſolum in leuibus & quotidianis actionibus, ſed etiã in grauioribus, & in his quæ ſecundum ęſtimationem humanam impoſſibilia uiderentur. Inter quos non ſolum contentiones & iurgia nulla erant, ſed nec uerbum ocioſum quidem aut riſum prouocans ab aliquo eorum poterat audiri. Singulis quatuordecim diebus in Dominica, feſtis quoque maioribus, & in uiam dirigendi, qui ante Dominicam non reuerterentur, ſinguli communicantes corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cum maxima reuerentia & deuotione ſumpſerunt. Ad Completorium ſingulis diebus conuerſi, omnes unà cũ monachis uniuerſis ad Eccleſiam conuenerunt: quo finito, cum ſummo ſilentio, iuxta præceptum Regulæ, ad cellas ſuas euntes, parumperque compunctioni uacãtes, ad lectos dormitum ſe reponebãt, quo

ſtatutis

ſtatutis horis ad nocturnos poſſent conſurgere. In omnibus denique exercitijs ſpiritualibus, quæ hominem clauſtralem perficiunt, & ad amorem cœleſtis patriæ incendunt, tam ſtudioſè, tam deuotè, tamq; feruentea uitam ſuam inſtituerũt, ut ſolo tempore quidem poſteriores, moribus autem & diſciplinæ regularis obſeruãtia antiquiſſimis illis in eremo Aegypti monachis pares omnino coram Deo & hominibus haberentur. Trithemius in Chronico Hirſaugienſi. Idem abbas ſui cœtus monachos Cluniacum ſępius miſit, qui omnia eius cõgregationis ſecreta perdiſcerent, & literis mandata adferrent. Eas autem conſuetudines pro ſui loci, aëris & regionis ratione, Vuilhelmus duobus libris complexus eſt, ac fratribus ſeruandas propoſuit. Ibidem.

Regulam obedientiæ abbati præſtandæ, hanc ponit Anshelmus in quintum caput Matthæi: Si abbas meus me ad contraria opera mitteret, & ibi non poſſem me ſaluare, excuſare me debeo. Si autem ſæpius me coëgerit, nec aliter euadere poſſum, potius aufugere debeo. Fuiſſe tamen aliquos monachos adeò ſuperſtitioſos in abbatum exequendis iuſsis, ut rectè etiam prius prolata, paulo pòſt eodem iubenre damnarint, ex Vincentio libro uigeſimoquinto, capite trigeſimoſexto conſtat.

Quidã ex monachis libros deſcribebãt. Haymo enim, prior cœnobij Hirſaugienſis, in colligendis & deſcribendis libris monaſtico cœtui neceſſarios, magnam adhibuit diligentiam: ut in Chronico Hirſaugienſi Trithemius annotat.

Non licebat monachis ſuſcipere peregrinationem longinquam, ſine conſenſu abbatis. Schafnaburgenſis enim, huncanimi ſcrupulum, quòd inconſulto abbate fuiſſet profectus, in itinere ſuo Hieroſolymitano ſe ſenſiſſe, teſtatur in ſua Hiſtoria.

Vigilijs, ieiunijs, alijsq; ſuperſtitioſis operibus ſe affligebant, quibus ſe æternæ uitæ præmia falsò conſequi poſſe ſomniabãt: ut Anshelmus teſtatur in lib. de Similitudinibus, capite ſeptuageſimo ſeptimo. Ordinis difficulras monachorum, cogit uigilare eum, dum uellet dormire: eſurire, dum uellet edere: ſitire, dum uellet bibere: tacere, dum uellet loqui: legere uel cantare, cum uellet quieſcere: ſedere, cũ uellet ſtare uel ambulare: aut ſtare nel ambulare, cum uellet ſedere: iniurias ſuſtinere multas, propriam uoluntatem ex toto deſerere. Me miſerum, inquit, huuc habitum quare ſuſcepi? antea malè agebam, ſed modò peius ago: quia tot & taura quæ mihi iubentur, adimplare non ualeo, & uix niſi inuitus aliquid boni perficere ualeo. Quid igitur? uæ mihi, uæ mihi, ut quid his cradidi, qui mihi hoc conſuluerunt? putabam quòd illi homines omnes eſſent ſancti. Hæc & ſimilia nouitius dicit, dum ordo in primis illi uidetur grauis. Sed poſtquam ſentit, & ſecum conſiderat, quia hæc unanimiter patiendo, ſic omnia ſua poſſe aboleri peccata, ſicque ſanitatem animæ citius recuperare: totum quod antea graue uidebatur, paulatim leue efficitur: & quaſi iam nihil malè habẽs, lætari incipit: Deo gratias agit, quia monachatum ſuſcipere meruerit: & omnibus qui tale ſibi conſiliũ dederunt, benedixit, &c. Richardus monachus Beccenſis, nec præcepto abbatis ſui, nec monitioni Anshelmi acquieſcens, famam & inanem gloriam affectans, abſtinentia nimia corpus & ualetudinem ſuam lędebat. Anshelmus in Epiſtolis.

De tonſura monachorum, Anshelmus ait: Coróna, capillorumque tonſura, eum eſſe debere ſacerdotem & regem, (ſcilicet ſtultorum) demonſtrat. Sacerdotes quippe in lege mitra regebant caput, ad ſimilitudinem eius: & huic caput raditur. Reges autem coronis utuntur, ad cuius ſimilitudinẽ huius capilli tondentur. libro de Similitudinibus, capite nonageſimotertio. Iis tamen qui operas domeſticas faciebant, comam & barbam alere licebat, quos Conuerſos uocabant: ut ex Chronico Hirſangienſi uidere eſt.

Et de ueſtitu eorum, Anshelmus in libro de Similitudinibus, capite nonageſimoſecundo, in hunc modum ſcribit: Quod enim uiles nigraſque fert ueſtes, ut ſe uilem reputet, peccatoremq; commonet. Quòd uerò eiſdem à capite uſque ad pedes tegitur, hoc eum facere à principio uitæ uſq; ad finem hortatur. Hæc enim eſt talaris tunica, & polymita, quam filio ſuo Ioſeph feciſſe legitur Iacob Patriarcha. Quòd autem eædem in modum ſunt crucis, eum ſemper habere commonet memoriam Dominicæ paſsionis.

Cuculla uſitatè utebantur. Berno enim Augiẽſis abbas, ad Burchardum quendam eiuſdem farinæ hominem, ſe cuculligerorum minimum uocat. Et ſub Frederico abbate, Hirſaugienſes monachos interius cucullis, exterius uerò cappis indutos fuiſſa, Trithemius in Chronico annotat. Albia & lineis uti monachos ueſtimẽtis, Hanricum Imperatorem ægrè tuliſſe, Auentinus libro quinto Annalium teſtatur. Cæſius quoque color inter monachos hoc ſeculo in uſu eſſa cœpit, ut Dodechinus teſta-

tur. Viliores monaſticæ profeſsionis ueſtitus meminit & Zonaras, cum ait Michaelē *ῥάκος*, hoc eſt lacernam, quæ uoluntariæ mortificationis ſymbolum ſit, induiſſe: Tomo tertio. Monomachus qooque raſo capillo, & purpuræ loco aſperſa ſumpta lacerna, in Studienſe ſe contulit monaſterium. Ibidem.

Monachorum qoidam domeſticas operas in cœnobio faciebant, ut ex Trithemio apparet: qui multos religionis ſtudio, ultro ſe ad culinę & piſtrini labores odioſiſsimos obtuliſſe teſtatur.

Monialibus uerò hæc ſeruanda eſſe, Iuo in epiſtola ad uirgines Dunenſes monet: Ne prodeant in publicum, ne cum impudicis hominibus colloquantur, & omninò uirorum colloquia reſpuant, niſi neceſsitate uel charitate (qualis nimirum in Ouidio de ſcribitur) coactæ: uitent precioſas ueſtes, fucatas facies, inceſſum ſolutum. Decet enim uirginem Chriſti humilitas, facies pallida, macieque confecta, cutis cilicio ſqualida, non balneis frequentibus accurata, in loquendo uerecundia, in audiendo obedientia, in cibo parcitas, in potu ſobrietas, in inceſſu grauitas, in ueſte uilitas, non diſſolutæ mētis nutrix & index prodigalitas. Sitis ſemper intentæ orationi, aut lectioni, aut operi.

Illæ quoque radebantur. Zoē enim Imperatrix ſororem ſuam Theodoram totondit in monialem. Zonaras tomo 3. Chunegundi Imperatrici inter uelandum capillus præciditur. Hiſtoria Bambergenſis. Chunegūdis purpuram regalem ſumptuoſiſsimam exuit: & pro ea tunicam fuſciorem, quam ſuis manibus conſuerat, præmiſſa ſacerdotali benedictione, pro habitu religionis induit. Hiſtoria Bambergenſis.

Nuptię monialium deteſtabiles fuerunt. Circa Salutis annum milleſimū quinquageſimū, ſub Adelberone abbate, monachi quidam Fuldenſes uxores duxerunt, in quos idcirco Gregorius pōtifex anathematis fulmine (more Antichriſti) grauiter animaduertit: ut in Chronologia Monaſteriorum Germaniæ, Bruſchius annotauit.

Monaſteria quędam ita coniuncta fuēre, ut ſe mutuis ſuffragijs precum, & opera iuuarent. Sic multi rectores cœnobiorū cum ſubditis ſuis, fraternitatem cum Vuilhelmo & monachis Hirſaugienſibus perpetuam, pactis ſuffragiorum interpoſitis contraxerunt, diuerſis diuerſa poſt mortem ſubſidia orationum dantes & recipientes. Nomina autem eorum ſunt, ut Trithemius annotat: monaſterium in Schafhauſen Conſtantienſis diœceſis, monaſteriū Diuionenſe, monaſterium maius Turouenſe, monaſterium Augienſe in diœceſi Conſtantinenſi, monaſterium Corbeienſe in Vueſtphalia Padebornenſis diœceſis, monaſterium S. Mariæ ad eremitas Conſtantienſis diœceſis, monaſterió in Rinaugia eiuſdem Conſtantienſis diœceſis, monaſteriū Crémeſmúſter, monaſterium Petershuſen in Conſtantia, monaſterium Altdorff Argentinēſis diœceſis, monaſterium in Comburg Herbipolenſis diœceſis, monaſterium Ottenburgen Auguſtēſis diœceſis, monaſterium Zuuciffaltē Conſtantienſis diœceſis, monaſterium S. Georgij Conſtantienſis diœceſis, monaſterium Reinhardisbronna in Thuringia Moguntinenſis diœceſis, monaſterium S. Petri in Erffordia eiuſdem diœceſis Moguntinæ, monaſterium in Beſſelbronna Auguſtenſis diœceſis, monaſteriū Cellæ S. Petri in Briſgauu, monaſterium Cellæ S. Pauli apud Carentinos, monaſterium S. Ioannis baptiſtæ apud Parthenopolim Magdeburgenſis diœceſis, monaſterium fratrum de Ritenbuch, monaſterium in Neresheim Auguſtenſis diœceſis, monaſterium fratrum de Mortbarch, monaſterium fratrum de Franckenthal Vuormacienſis diœceſis, monaſterium in Suartzach Argentinenſis diœceſis, monaſterium in Iſna Conſtantienſis diœceſis. Canonici quoque maioris Eccleſiæ Spirenſis, confraternitatem cum D. Vuilhelmo & fratribus huius cœnobij contraxerunt. Monaſterium in Schluchtera Herbipolenſis diœceſis, monaſterium Caſtellenſe in diœceſi Eiſtetenſi, monaſterium in Haſungen Moguntinenſis diœceſis: monaſterium S. Eucharij Treuirenſis, quod hodie S. Matthiæ dicitur: monaſteriū S. Pantaleonis in Colonia, monaſterium in Breitenauu Moguntinenſis diœceſis, monaſteriū in Gegenbach Argentinenſis diœceſis, monaſterium in Echlingen Auguſtenſis diœceſis, monaſterium Ameneberg, monaſteriū Cellæ S. Mariæ, monaſterium Etenheimmunſter Argentinenſis diœceſis, monaſterium Godiſau Spirenſis diœceſis, monaſterium Oſenhauſen Conſtantienſis diœceſis, monaſteriū Mediolacenſe Treuerenſis diœceſis, monaſterium Bagenak, monaſteriū Anhauſen, monaſterium S. Vdalrici in Auguſta, monaſterium Brininga in Bohemia, monaſterium qood dicitur Nuuemunſter, monaſterium in Claderub, monaſterium S. Blaſij Conſtantienſis diœceſis, monaſterium Murenſe in eadem diœceſi Conſtantienſi, monaſterium quod appellatur Kodeuuicum, monaſterium Neuſtadt Herbipolenſis diœceſis, monaſterium in Blidenſtad Moguntinæ.

tiuenſis diœceſis, monaſterium Clingenmunſter Spirenſis diœceſis, monaſterium in Vuiblingen Conſtantienſis diœceſis, monaſterium Maſsilienſe, monaſterium ſancti Leonbardi, monaſterium Sigenbergenſe Colonienſis diœceſis, monaſteriū de Suuſheim Spirenſis diœceſis, monaſterium in Bruuuiler Colonienſis diœceſis. Abbatiſſa quoque de Homburg ſimilem confraternitatem à ſancto patre Vuilhelmo & fratribus Hirſaugienſibus cum cæteris obtinuit. Monaſterium ſancti Heimereni Ratisbonēſis, monaſterium ſancti Maximini prope Treuerim, monaſterium ſancti Albani Moguntiæ, monaſterium Lympurg Spirenſis diœceſis, monaſterium in Amerbach Herbipolenſis diœceſis, monaſterium ſancti Vdalrici prope Conſtantiam, monaſterium in Eidenheim Eiſtetenſis diœceſis, monaſterium Montis monachorum Bambergenſis diœceſis, monaſterium Suartzach Herbipolenſis diœceſis, monaſterium S. Burchardi iuxta Herbipolim, monaſterium in Deckingen Auguſtenſis diœceſis, monaſterium ſanctę Crucis in Verdea Auguſtēſis diœceſis, monaſterium ſancti Nazarij in Lauriſſa Vuormacienſis diœceſis. Trithemius in Chronico Hirſaugienſi.

CASTITAS MONACHORVM *& monialium.*

Ob Sodomiticam caſtitatē, cui ſanè in primis hoc hominum genus inutile terræ pondus, & fruges tantùm conſumere natum, omnibus gratibus ſtuduiſſe, ipſa meridiana luce clarius eſt, nō exiguam meretur apud ſcriptores laudem, etiā hac ætate. Iuo: Tam ex uerbis Turonenſium monachorum, quàm ex literis dominæ Adelheidis uenerabilis comitiſſæ audiui turpiſsimam famam de monaſterio ſanctæ Faræ: quod iam non locus monialium, ſed proſtibulum dicēdū eſt mulierum dæmonialium, corpora ſua ad turpes uſus omni generi hominum proſtituētium. In epiſtola ad Gualterum Meldenſiū epiſcopum. Monachum quendam poſt friuolas furtim comeſtas, tantus libidinum furor inuaſit, ut nulla ratione ſe contineret, ſed proprijs manibus ſemē prouocatum emitteret: & ſic poſt buccellā in eum intrauit ſathanas. Vincētius lib. uigeſimoquinto, capite quinquageſimotertio. Imperator Hēricus Tertius ſororem monialem adeò charam habuit, ut nunquam à ſuo latere eam diſcedere permitteret: ac licet nocte quadam de feneſtra proſpexiſſet, clericum amatorem ab ipſa per niuem dorſo portari extra curiam, nemini tamen rem patefecit, ſed mortuo quodam epiſcopo, clerico dixit: Accipe epiſcopatum, & uide ne ultrà equites in dorſo mulieris. & uacante mōnaſterio, ſorori: Accipe abbatiam, & uide ne unquam portes clericum equitantem. Ranulphus libro ſexto, capite uigeſimoprimo. Malmesburienſis libro ſecūdo, capite ſexageſimoſeptimo, Vincētius libro uigeſimoquinto, capite decimooctauo. A' latere abbatiſſæ uallis liliorum, Vdonem Magdeburgenſem abductum à ſathana, in uita eius pluribus narratur.

Varij caſus circa monaſticen.

1 Michael Paphlago Conſtantinopolitanus Imperator, aduerſa laborans ualetudine, deſpecto imperio, relictaque aula, in monaſterium urbanum ſpe recuperandæ ſanitatis ſe contulit. Zonaras tom. 3.

2 Seligerus Baro à Vuolhuſen, liberis in lacu quodam ſubmerſis, in cœnobium quoddam eremitarum ſeceſsit: & uxor eius Heduuigis, in Tigurinum, à Dominabus denominatum. Bruſchius de Monaſterijs.

3 Henricus Palatinus comes Lutharioꝛum, inſtinctu dæmonis monaſticam amplexus eſt: ſed paucis pòſt diebus agnito dæmonio, à quo illuſus fuit, habitum religionis abiecit, uxoremque ſuam & poſſeſsiones recepit, anno milleſimo quinquageſimooctauo. Schafnab. Pòſt atra bile percitus, uxorem interfecit. Auentinus.

MORES CHRIſtianorum.

EXEMPLA VIRTVTVM.

Orationis, & gratiarū actionis. Ladiſlaus Vngariæ rex, fugato Salomone & Cutheſco Hunnorum principe, ad omnes aras ſupplicationes & rem ſacrā facit, Deoque pro uictoria gratias egit, Bonfinius libro quarto Decad. 2.

Reuerentiæ erga miniſtros. Vuilhelmū Conquæſtorem Anglorum regem erga famulos Dei humilem extitiſſe, Malmesburienſis libro tertio, capite quadrageſimo teſtatur. Henricus Tertius Pannoniam infeſtis ſignis ingreſſus, in agros, uillas & oppida quidē ferro & igni ſæuijt, uerùm templis abſtinuit. Auentinus libro quinto Annalium. Henricus Quartus ſuo corpore protexit Albertum Bremenſem epiſcopum, cùm alij proceres gladijs ſtrictis intentabant necem, quòd omnium quæ in Imperio fiebant malorum autor exiſteret: ſuaſiſſetque Cæſari, ut Goslariam clàm noctu fugeret. Auentinus.

Parentum in liberorum educatione diligētia & ſolertia, inde æſtimari poteſt, quòd Babo Abenſpergenſis quadraginta pueros maxima curā educauit. Auentinus lib. 5.

Diligentia magiſtratus in adminiſtratione politica. Edouardus rex Angliæ, communes leges ex immenſa antiquarum copia elegit, easque æquiſsimas ſubditis propoſuit. Polydorus libro octauo. Henricus Tertius anno milleſimo quadrageſimo tertio, Treuiri, omnibus qui in ipſum deliquerant ignouit: atque legem per totum regnum promulgauit, ut omnes ſibi inuicem delicta condonarent. Schafnaburgenſis. Canutus Suenonis filius, in regno ſuo optimas & æquiſsimas leges tulit, militarem conſeruauit diſciplinam, & quæ legislatorem conſiderare decet, conſtituit ſolerter. Crantzius libro quarto, capite uigeſimooctauo. Imperator Conſtantinus Ducas, magnum ſtudium impendit, ut controuerſias audiret, & decreta ſcriberet: & quanquam indoctus erat, tamen literas amabat, & doctos colebat. Ac ſolitus eſt dicere, ſe malle ex doctrina quàm imperio nobilitari. Zonaras. Vuilhelmus Conquæſtor milites, quos in Angliam tranſportaſſet, à præda continuit, aſſerens parcendũ rebus quæ ſuæ aliquando belli iure eſſent futuræ. Malmesburgenſis libro tertio, capite undecimo.

Obedientia ſubditorum, & reuerentia erga magiſtratum. Ericus rex Daniæ milites Danicos Conſtantinopoli fortè inuentos, pluribus hortatus eſt, ut ſuam operam & fidem Imperatori Græco probarent: idque ſe facturos ſtrenuè, illi polliciti ſunt. Crantzius libro quinto Daniæ. Vuirtzburgenſes, Vuormacienſes, Metenſes, Bathaui, Salisburgenſes ciues, epiſcopos ſuos defectionem à Cæſare ad Saxones, & eorum ſocios ſuadentes, urbibus pellunt, ipſiq; iuramentum Cæſari datum ſeruant: ut Auentinus lib. 5 Annalium refert.

Seſe contra latrones, & Chriſtianæ fidei hoſtes egregiè tutabantur. Sic Albertus & Luitpoldus Auſtriæ duces, Vngaros, qui cũ Petro rege Germaniam præter opinionem & fidem gentium inuaſerant (legatos enim detinuerant, neque bellum legitimè indixerant) profligunt, captiuosque liberant. Auentinus libro quinto. Conradus Imperator legem tulit, ut capitale eſſet principi, pacem & tranquillitatem prouinciarum turbare. Itaq; Leopoldum comitem acerrimè proſecutus eſt, quòd ab eo initium turbandi ocij ortum eſſet. Hiſtoria Bambergenſis, & Martinus Polonus.

Miſericordia & manſuetudo. Ladislaus rex Vngariæ, ubi Hunnos, qui ex deuaſtata Tranſſyluania & Vngaria magnam pecorum hominumque prædam abduxerant, prælio fuſos fugere uidit, Parcite, exclamauit, parcite humano ſanguini, ò milites: ſat cruoris hoſtilis effuſum eſt: fugientem capite multitudinem, ut ſi forſan orthodoxam fidem amplectantur, populum Dei amplificemus. Bonfinius libro quarto Decadis ſecundæ.

Concordiæ ſtudium. Cæſar Henricus Secundus, & Robertus rex Franciæ, ad Carum fluuium anno milleſimo uigeſimo tertio conuenerunt: habitoque conſilio, Rempublicam Chriſtianam, regnum imperiumque Francorum concordia, optimis legibus & inſtitutis ſtabilire decernunt, & ad hanc rem pontificis autoritatem accedere cupiunt. Sigebertus, & Auentinus libro quinto.

Candor. Conradus Imperator Vlrico Boëmorum regulo, qui ſupplicem Miſconem Polonum ipſi prodere in animo habebat, reſcripſit: Germanos uirtute cũ hoſtib. nõ fraude certare, nihilq; actius quàm perfidiam ulciſci: non nomini hoſtium, ſed ſceleribus iraſci: & armatos ſolummodo odiſſe. Quibus cognitis, Miſco Cæſari fit ſupplex: qui eum parte Poloniæ & ducatu iterum donat. Auentinus libro quinto.

Munificentia & liberalitas. Margareta Scotorum regina pauperes alebat, primò tres, deinde nouem, poſtea uigintiquatuor, & denique trecentos. Malmesburgenſis libro quarto, capite ſeptimo. Ab Imperatore Henrico Quarto agmina pauperum ſuſtentata ſunt: qui eum domi in cubilibus, in campis, in caſtris ſecuti ſunt. Nam & liberaliter eis proſpexit, & in demortuorum locum mox alios ſubſtituit, ac in prædijs ſuis erogari eleemoſynas largas præcepit, ut in uita eius annotatur. Machetad Scotorum rex, anno Domini milleſimo quinquageſimo Romæ argentum ſeminando, pauperibus diſtribuit. Marianus Scotus. Henricus Secundus Imperator, regem Frãciæ, eiusque miniſtros, ac alios quoq; qui ad Carum fluuium, ubi reges de ſtatu regni & Eccleſiæ conſilia contulerunt, conuenerant, tanta liberalitate donauit, ut opibus Perſicis & Arabicis eius munificentiam comparares. Sigebertus, ſub annum milleſimũ uigeſimũ tertiũ.

Pudicitia. Margarita Nicolai Zembocij, apud Polonos longè nobiliſsimi, uxor, graſſante impunè flagitioſorum iuuenum in ſtuprandis mulieribus licentia, ſe cum duabus ſororibus turri à Proſsouia miliari diſtanti incluſit, in eaque latuit, familia alimentum funibus illi demittente. Cromerus lib. 4.

Coniugium magni faciebant. Nam Monomachus Imperator cõiugalis iuria adeò ſtudioſus

ſtudioſus fuit, ut cum peregrè in morbum incidiſſet, & à medicis moneretur, ut conſuetudine mulieris morbum leuaret: negaret ſe cum ulla fœmina, præterquam cum ſua uxore rem habiturum. Zonaras. Beatrix Bonifacij ſecundi Italiæ Marchionis uidua, cùm ab Imperatore obiurgaretur, quòd Godfrido Lotharingo nupſiſſet: reſpondit, ſe deſolatæ domui patronum paraſſe, & ingenuam ingenuo ſine fuco nefariæ machinationis nupſiſſe. Itaque eum æqui bonique non eſſe memorem, ſi id ſibi non permitteret, quod in Imperio Romano nobilibus fœminis ſemper licuiſſet. Schafnaburgenſis.

Rex Henricus Quartus equiti aurato ſuggeſſit, ut uxorem ſuam de conſuetudine ſollicitaret: adeò enim ei infenſus erat, ut omnes diuortij occaſiones quæreret. Annuit ille, propoſita non modò impunitatis, ſed etiam præmiorum ſpe. Regina olfaciens dolum, iubet nocte intempeſta ad cubiculum uenire equitem, & expetita uoluntate frui. Dicto tempore adeſt ipſe Imperator, quo clàm intromiſſo, oſtium repentè obſeratur: ancillæque adulterum, ut putabant, pugnis, ſedilibus, & quibuſcunque datur inſtrumentis percutiunt. Tandem exclamat ille, ſe Cæſarem eſſe. Verùm ſurdis canit fabulam: imò ſceleratum & impurum uocitat regina, uerberibuſque mulctatum extrudit foras, morbo deinde ad ſex ſeptimanas laborauit, cuius cauſam nemini aperuit. Chronicon Magdeburgenſe. Hæc apud probatum aliquem authorem uix reperias. Veriſimile itaque eſt, à Pontificijs, qui plus quàm diabolico Imperatorem perſequebantur furore, conficta eſſe tam tetra mendacia: quibus non ſolum orbem Chriſtianum uniuerſum, ſed omnes ſanæ mentis homines ab Imperatore auertere moliti ſunt. Nihil enim non cædibus & mendacijs, duce patre eorum diabolo, omnibus ſeculis ſui primatus ſtabiliendi gratia, auſi fuère pontifices Romani, eorumque aſſeclę. Sed nos fidem hiſtoricam ſectantes, tali modo recitamus, quo annotatum eſt.

Hoſpitalitas. Domus Leonis Noni pauperibus & peregrinis ſemper patuit, & leproſum lecto ſuo incubare iuſsit: ut Platina teſtatus eſt. Henricus Quartus reginam Vngariæ cum filio Salomone, nuruque, à ſuis in exilium pulſam, benignè ſuſcepit: ijſque in Occidentalem Bauariam migrare iuſsis, ſumptus ex fiſco tribui mandauit. Auentinus lib. 5.

Tempeſtiuus linguæ uſus. Vuoldtadus enim præſul Magdeburgenſis, nullum proferebat uerbum, niſi prius in animo euentum perpendiſſet. Chronicon Magdeburgenſe.

Exempla ultionum.

Defectio à fide. Reginaldus quidam Germanus, quem in Nicæenſi agro milites elegerant ducem, ſuorum clade ad Exerogorgum motus, cum paucis ad Turcos uictores tranſijt, & Mahometiſmum amplexus putatur. Æmilius libro quarto.

Superbia. Canutus rex Daniæ, ſedili in littore poſito dixiſſe fertur: Mare regni mei pars es, itaque mihi obtemperes: ſed illud mox impetu facto, ſinum eius ſuis perfudit undis. Quare territus rex, de ſolio ſurrexit: uana, inquiens, omnium regum poteſtas, & ſolus Deus eſt omnipotens, ac corona cruci impoſita, poſtea pietatis & modeſtiæ cultor extitit: ut in Saxonum quodam Germanico Chronico annotatum eſt.

Magia. Mulierculæ duæ cauponatrices, in uia qua Romam itur, hoſpites in equum, ſuem, uel aſinum mutare ſolebant. Vicentius libro uigeſimoquinto, capite uigeſimooctauo. Henricus de Erphordia in uita Henrici Tertij. Clerici quidam dijs immolant, dæmones humana carne & ſanguine placant, ut aliqua diuinationis præſagia ab eis capiant. Berno, in præfatione de diuinatione dæmonum contemnenda. Viguit autem ſtudium magiæ præcipuè Romæ, ut ex Pontificum Romanorum uitis patebit. Dederunt ſe etiam Nigromantiæ Albertus Brenenſis, Vuilhelmus Roſchildenſis, Vulſtanus Vigornienſis, epiſcopi, & alij, de quibus ſuo loco. Mulierculæ certas miſſas celebrari ſibi curarunt ad procurandas diuinationes & incantationes: quod in concilio Salegunſtadienſi, à ſacerdotibus fieri prohibetur. Chunegundis Imperatrix, neſcio quibus artibus, dæmonem ſtupendæ molis marmoreos lapides, ad Bambergenſis templi extructionem comportare coegit. Peluim quoque nummis plenam in medium poſuit, unde nemo operariorum, præter iuſtam laborum mercedem, quicquam auferre potuit. Chronicon Sax.

Periurium. Romani iuramentum præſtiterunt Imperatori Henrico Tertio, ſe non lecturos pontificem abſque eius conſenſu. ſed poſt obitum eius, pontifice ueneno ſublato, alium ſubſtituere uoluerunt. Simonetta libro quinto, capite quinquageſimonono. Et, inquit Rodolphus, dextra, (cùm ea reſecta decumbenti offerretur) qua fidem Imperatori ſanctè promiſi: ſed uobis epiſcopis ſuadentibus, perfidiæ notam

mihi

mihi heu miſer inuſsi. Vt ex Henrici uita, & Vrſpergenſi conſtat. Goduinus Anglus, uidens pincernam regis offendere pede in tuberculum areæ, per iocum dixit: Hic frater fratrem iuuit, ne caderet. Tum rex ad eum conuerſus: Sic mihi, inquit, frater auxilio eſſet, ſi per te licuiſſet. Vt autem Goduinus ſuſpicione cædis in Alfredum perpetratæ ſe purgaret, ſibi malum imprecatur: Si, inquiens, quicquam in necem fratris tui, rex, aut te machinatus ſum unquam, iſto panis fruſto ſtatim ſtranguler. Sumptoque pane, illico percluſis faucibus ſuffocatur: atque ita parricidium morte compenſauit. Polydorus lib. 8 Anglicæ hiſtoriæ.

Contemptus atque afflictio miniſtrorum uerbi. Pettus Vngarorum rex, ſacerdotes ueritatis præcones ſpoliat, loco mouet, & ſuæ farinæ alios ſubſtituit. Auentinus libro quinto.

Sabbati prophanatio. Vuilhelmns Conquæſtor, in præcipuis feſtis magnifica & ſumptuoſa conuiuia agitauit. Malmesbur. lib. 3, cap. 52.

Magiſtratus iniuſticia. Boleslaus Secundus rex Poloniæ, nouis & grauibus exactionibus ſubditos preſsit: ius uerò non dixit, impeditus uoluptatibus, fœdisque libidinibus. Cromerus libro quarto. Vuilhelmus Rufus Anglorum rex, exactionibus grauiſsimis non contẽtus, terras etiam ſubditis eripuit: tum uenationes etiam permiſſas pœna capitali prohibuit, quò ſuorũ ſibi odium quàm maximnm conflauit. Malmesburgenſis libro quarto, capite decimo quinto. Conradus Bauariæ princeps, cum amicis ſupra modum ſtuderet, auariciæ & iniuſticiæ omnia habebat uenalia. Auentinus. Cæſare à matre abſtracto, paucorum potentia creuit: qui nacti habenas rerum, adoleſcentulum à curis Reipublicæ in ſingulos ablegant. nemini adire, nemini ſalutare Cæſarem: ne huic quidẽ ſalutare quem piſm, niſi ex præſcripto principum, licuit. Teneræ ætati parcendum eſſe, uenatione, gaudijs corporis indulgendum docent: ipſi interim omnia uenalia habent, cuncta utilitate meriuntur. Honorem, magiſtratus, opes, & quod uolunt, in ſe transferunt. Cæſarem, ut ab eo cuncta extorqueant, ſuo more uiuere, ea quæ fert ætas factitare paſsim permittunt: quinetiam officia à uoluptatibus inſtituunt, ad omnia conniuent. Auentinus libro quinto. Epiſcopi & principes ęgrè ferunt, Cæſarem more adoleſcentulorum ſcortari, uenari, potare, huiuſcemodi uoluptatibus ætatem tranſigere: iuridicundo, ac Reipublicæ negotijs nequaquam uacare: ab eodem nobiliſsimos quoſque opprimi, infimos tolli: filias optimatum obſcuris, humilibus crepundijs ortas ui in matrimonium dari: præſidia priuata comparari, principes negligi. ibidem. Eteldredus rex Angliæ locupleriores bonis exuit, alios ignominia affecit, nonnullos leuiſsimis de cauſis in exilium egit. Polydorus libro ſeptimo.

Crudelitas. Electo Aba, Vngari Budam cognomento Barbatum, Petri regis intimum, fruſtillatim conciderunt: duobus eius filijs oculos eruerunt: & Sebrum, qui Vazulem iuſſu Gyslæ excæcarat, manibus pedibusq; amputatis peremerunt. Bonfinius lib. 2 Decad. 2.

Contemptus magiſtratus. Imperator Henricus Quartus, uictis Saxonibus per legatos ſuoa ſignificanit, ſe filium ſuum ipſis daturum regem, ſi abſque rege eſſe ipſis grata uideretur. Ibi Otto dux reſpondit: Nunquam audiui, mala uacca bonum editum eſſe uitulum: itaque non minus filij, quàm patris, imperium reſpuo. Chronicon Magdeburgenſe.

Seditiones. Radulphus Norifolchi comes, die nuptiarum, quas cum filia Vuilhelmi magnificè inſtruxerat, cum ebrijs conuiuis conſpirat aduerſus regem Vuilhelmum Cõquæſtorem: ſed re per indicium enunciata, profligantur ſeditioſi. Malmesburgenſis libro 3, capite uigeſimooctauo.

Proditiones. Vlricus Boëmus Miſconem Polonum, qui ad eum regno exutus confugerat, Conrado Imperatori prodere conatus eſt. Auentinus libro quinto. Bernulphus & Machthunus, qui obſcuris parentibus Ratisbonæ orti, ope fratris Nitgeri epiſcopi Friſingenſis in aula Imperatoris Henrici Tertij opes nomenque non uulgare adepti erant, Ouonem Vngarum ad inuadendam contra fidem iuramenti Bauariam hortantur: promittuntque ſe ei Ratisbonam traditoros, quamque ſint Imperatoris copiæ exiguæ produnt: uerùm illi Vngaris cæſis, in crucem aguntur. Auentinus libro quinto. Elfricus præfectus claſsis, quem Etheldredus Danis, contra datam fidem denuò bellum inferentibus oppoſuit, ad hoſtes deficit. Palydorus lib. 7.

Ἀστοργία. Conradus Italiæ gubernator, à patre Imperatore deſciſcit ad hoſtes eius, cruentumque in patrem pontificiorum inſtinctu mouet bellum: ſed in ipſo rerum apparatu, præter omnium opinionem è uiuis euocatur: ut in Henrici uita ſcribitur.

Violatio legatorum. Ponrifex Hildebrandus, legatos Cæſaris criminationem Saxonũ refutaturos, & papam Imperatori placatu-

placaturos, in neruum mittit, frigore, fame, ſiti excruciat, per orbem circõductos Roma pellit: ut ex Imperatoris epiſtola ad Colonienſem uidere eſt.

Ambitio. Poſt Tertij Ottonis obitum, Egebertus Saxoniæ marchio ſumma contentione Imperium ambijt, & cum ſtomacho cum Ludero duce expoſtulat, quòd ipſe ſuis rebus obſtiterit: ut Chronicon Magdeburgenſe, & Krantzius in Saxonia referunt.

Perfidia. Anno Colonienſis archiepiſcopus, Henricum Cæſarem ad contemplationem pulcherrimæ nauis inuitatum, abducit. Schafnab. & Auentinus libro quinto. Et ciues Goslatienſes, Cæſarianos milites ad comparanda arma urbem ingreſſos, contra iuitæ pacis decretum, in uincula coniiciunt, & in crucem agunt. Auentinus lib. 5.

Polygamia. Philippus Francorum rex, repudiata uxore Bertha, Fulconi cuidam ereptam coniugem Bertradam pro uxore habuit aliquot annos: donec à Romano pontifice cogeretur, ea dimiſſa, legitimam recipere. Æmylius libro primo. Conſtantinus Monomachus, Sclerenam quandam pellicem non modò in exilio, ſed etiam in regno habuit: eamq́; conſentiente uxore Zoa in aulam adduxit, & inter eas amicitiæ fœdus iunxit. Zonaras tom. 3. Ericus rex Daniæ, multis uirtutibus, & præſertim comitate ornatus, iura coniugij minimè ſeruauit. Nam plurimas habuit pellices, quas etiam uxor eius Batilda, ex diuerſis locis, ſi forma præſtarent, accerſitas, ſuis manibus compſit: & marito, ut eius fauorem ſibi conciliaret, miſit. Krantzius libro 5 Daniæ. Robertus filius Richardi, dux Normanniæ, puellam, cuius in ducendis choreis uenuſtos & decentes geſtus fortè uiderat, aliquandiu ſecum habuit, ex eaq́ue Vuilhelmum Conquæſtorem genuit. Malmesbur. lib. 3, cap. 1.

Inceſtus. Ferunt Conradum à patre Henrico Quarto incitatum, ut cum nouerca coiret. Krantzius in Metropoli. Sed hæc à pontificijs, Caiorico Imperatorem odio petentibus, quis ſanæ mentis non credat eſſe conficta?

Libidines & adulteria. Poloni Kiouiæ libidinibus omnis generis ſe contaminarunt: quo cognito, uxores & filiæ eorum domi relictæ, ſua quoque corpora iuuenibus proſtituerunt. Et Boleslaus rex, Chriſtina Micislao cuidam nobili erepta, palàm per adulterium abuſus eſt. Chromerus libro quarto. Hildebrandus papa, coniugij clericorum acerrimus hoſtis & turbator, cum Mathilda, quæ cum marito ad uitandom, ſi dijs placet, inceſtum fecerat diuortium, conſueuit. Hedio. Petrus Vngarorum rex adeò laſciuus fuit, ut nullius ferè ingenuæ matronæ pudicitia ab eo tuta eſſet. Hinc & ſatellites eius, mulieres honeſtas impunè infeſtarunt. Bonfinius libro ſecundo Decad. ſecundæ. Edmundus filius Ethelredi, uxorem Sigfridi Dani captam, formæ præſtantis mulierem, ui ſtuprauit, & poſt necem uiri matrimonio ſibi iunxit, Polydorus libro ſeptimo.

Adelheidis mulier forma quidem uenuſta, ſed libidinum flammis furens, poſthabito mariti ſui Friderici Saxoniæ principis amore, cum Ludouico Thuringiæ marchione clàm conſueuit. & ut honeſtate cõiugij facinus tegeret, cũ adultero de tollendo coniuge conſilium inijt. Itaque die quodam mœchus equitum turma ſtipatus, ad colloquium euocat Adelheidem: quo audito, arci uicinam ſyluam ingreditur, atque in ea uenari incipit. Adultera ex compoſito uirum in balneis tum exiſtentem accedit, magnamq́ue animi indignationem ſimulans, ipſum timiditatis redarguit, quòd Ludouicum ad arcem ſuam feras agere patiatur. Ego profectò, inquit mulier, niſi ſexus obſtaret decorum, ipſa ulciſcerer hanc iniuriam. Fridericus fraudem non perſentiſcens, arma capit, paucisq́ue eum comitantibus Ludouicum inſequitur. Ibi cũ ex uerbis ad uerbera peruentum eſſet, Fridericus occubuit: Anno milleſimo ſexageſimoquinto. Poſt hęc Ludouicus & Adelheidis matrimonium contrahunt. Chronicon Mersburg. libro ſecundo, capite duodecimo.

Soeno Daniæ & Angliæ rex à ſacerdotibus admonitus, ut grege concubinarum unde plurimos procreauit filios, relicto, legitimum iniret matrimonium, ſuam duxit conſobrinam, cui non multò pòſt iuſſu Alberti Hamburgenſis præſulis, & Romani pontificis literis inductus, libellum repudij dedit, ac ad uagam Venerem redijt, eaq́ue de cauſa plurimi hoſtes eum inſectari ſunt. Crantzius libro quarto, capite trigeſimotertio Metropolis.

Periurium. Romanus Argyropolus, de ſuæ coniugis cum Michaele Cappadoce conſuetudine turpi, uulgi fama edoctus, ſacramento adulterium inficiantem, ſe purgare iubet. Cumq́ue ille peieraſſet, ſtatim atrox morbus eum inuaſiſſe fertur. Nam certis interuallis mente alienabatur, oculos diſtorquebat, tremore corripiebatur, & in terram procidebat, deinde ad ſe redibat. Zonaras tomo tertio.

Luxus. Ducis Venetorum uxor, Conſtantinopolitana fœmina, hoc temporis curriculo exquiſitarum deliciarum ſupra

modum

modum fuit ſtudioſa. [Cibos enim manibus contrectatos reſpuit: ſed; ab Eunuchis fruſtatim conciſos, aureis fuſcinulis ori intulit. Ex guttis roris maximo labore collectis, corpus in balneis lauit: tum fragore aromatum & ſuffitus, cubiculum crebrius quotidie repleuit. Teneritatem autem hanc Deus etiam in hac uita puniuit, ui uentis enim corpus tanto putredinis fœtore repletum eſt, ut eum nemo ſanus ferre, nec ullis odoramentis arceri naluerit: quo malo miſera aliquandiu torta, expirauit. Vincentius libro uigeſimoquinto, capite quinquageſimotertio.

Ebrietas. Angli totam noctem cantibus & potationibus inſomnem duxerunt: itaque ſequenti die à Normannis ſuperantur. Malmesburgenſis lib. tertio, cap. 14. Dum Bauari & Carinthij ſecūdo ſexageſimæ die, Baccho, Cereri & Como ſacrificant, Ouo Vngarus tripartito agmine Germaniam ingreſſus diripit. Auentinus libro 5. Etheldredus rex Angliæ luxui & ocio ſe dedit. Polydorus lib. 7.

Sacrilegia. VVilhelmus Ruffus Anglorum rex, non ſolum Angliæ, ſed totius Normanniæ Eccleſias omnibus penè exuit facultatibus. Inexplebili enim laborabat auri ſtudio: ut Polydorus libro decimo, & Malmesburgēſis libro quarto, capite decimoquarto teſtantur.

Venatio iniuſta. VVilhelmus Conquæſtor Anglorum rex, locū quendam qui Noua foreſta dicebatur, ad triginta, aut plus eo, miliaria uillis & templis euerſis, in ſolitudinem, ac ferarum luſtra redegit: ſed Dei iudicio, filius eius in eadem ſylua à Gualterio quodam milite Franco qui telum in prætereuntem ceruum direxerat (ut Polydorus in fine libri decimi Angliç hiſtoriæ indicat) traijcitur. Et Richardus ex Roberto eiuſdem Conquæſtoris filio, qui Normannis dominabatur, nepos, dum equo celerius illac tranſit, ramo arboris in collum illiſo ſuffocatur. Malmesburgēſis libro tertio, capite quadrageſimooctauo, & libro quarto, capite 29.

Temeritas. Presbyter quidam celebrata Miſſa, Neſpolitanæ regionis locum, ubi infernum eſſe plurimi arbitrabantur, inſuſulatus acceſſit: ſed temeritatis luit pœnas, inde non rediens. Petrus Damianus in epiſtola ad Nicolaum Papam.

RITVS INAVGVRANDI *Imperatores.*

HEnricus Secūdus à VVillegiſo Moguntino inungitur ſacro oleo. Auētinus libro quinto Annalium. Deinde Imperator conſecratur Romæ anno 1014. Sigebertus. Conradum primò Aribo Moguntinus conſecrat, deinde Romanus pontifex, anno 1027, in Paſchate, ut Sigebertus habet: medium inter Canutum regem Angliæ & Daniæ, ac Rodolphum regem Burgundiæ. Auent. lib. 5. Henricus Tertius Aquiſgrani à Pilgrino Colonienſi archiepiſcopo, die Paſchæ, Cæſar inungitur, anno 1038. Is poſtea Romæ 1047, à Clemente Secundo renunciatur Imperator. Schafnaburgenſis.

Botoniates in Vrbe principe, frequentiſſimo conuentu plebis, primorum ex magiſtratu & ſelectorum ſacerdotum celebri Euangeliſmi feſtiuitate, Imperator appellatur. Zonaras. Michael Calaphares ſceptrum accipit, & regia corona redimitur. Zonaras. Monomachus & coronam & ſceptrum Imperatorium accipit. Præfecti & proceres Phocam Bardam diademate ornatum, Imperatorem appellant. Ibid. Victor Pontifex, cæteriq; principes, ingenti procerum numero ſtipati, Henricum Quartum Aquiſgranum deducunt: atq; in ſolio regio, more Francorum, collocant. At Clemens Tertius, anno 1084, celeberrimo Paſchæ die, eundem cum uxore Bertha conſecrat, Auguſtosq;, acclamante populo, appellat. Auentinus lib. 5 Annalium.

¶ Conſtantinopolitani Imperatores puniceis uſi ſunt calceis. Baſilius enim patriarcha noluit in gratiam recipere Phocam Bardam, niſi puniceis calceis exutis, in habitu priuati ueniret. Zonaras.

Et purpura. Michael Paphlago, poſt acceptam Imperatoriam dignitatem purpura indutus eſt. Zoë, ubi Michaelem Paphlagonem regio ornatu indutum, in ſolium Imperatoris collocaſſet, hortatur omnes qui aderant, ut eum conſalutent & adorent: quem mox tota ciuitas Imperatorem ſalutauit. Ibidem.

Imperatrices. Theodora à toto ſenatu, populo & ſacerdotibus, Auguſta & Imperatrix eſt conſalutata. Zonaras.

Reges. VVilhelmus Cōqſtor, uicto Haraldo Landonia contendit: ubi cū gratulatiōe exceptus, & à ꝓcerib. rex ſalutatus, die natalis Domini coronatur ab Eldredo Eboracenſi archiepiſcopo. Malmesb. lib. 3, ca. 20. Vngari anno 1043 Henricum Cæſarem, qui Ouonem magno prælio fuderat, Albæ regali deducūt in templum Mariæ uirginis, ac regio ſolio impoſitum regem ſalutant. Auentinus. Engelbertus Treuirenſis præſul, Vratislaum Boëmum cum uxore Suſtaua, iuſſu Cæſaris, Pragæ regem inaugurauit acclamantibus equeſtris ordinis & plebeijs uiris, ſenatuque: Vratislao Pacifico Boëmiæ atq; Poloniæ regi, à Deo coronato, uita,

to, uita, laus, uictoria. Auentinus libro 5 Annalium.

Godfridus, quem captæ Hieroſolymæ regem Chriſtiani elegerant, auream coronā reſpuit: quòd in ea urbe Chriſtus geſtaſſet ſpineam. Palmerius ſub anno 1099.

RITVS ADORANDI ANTIchriſtum Romanum.

Benedicto Papæ ex urbe Bambergenſi honoris cauſa obuiam proceſsit Imperator Henricus Secundus cum principibus regni, clero & populo uniuerſo, quatuorq; pſallentium choris. Hiſtoria Bambergēſis.

RITVS CIRCA IVSIVRANDVM.

Ovo Vngarus coram legatis Cæſareanis, præeunte ſacrificulo, iuramentū dicit. Auentinus lib. 5. Vuido Mediolanenſis epiſcopus, literis ſuo & uniuerſi cleri nomine, iuriſdictionē Eccleſiaſticā tradidit ſedi Romanæ, addens: Si quis de conferēdis ordinib. ſacris aliquid tollere peſtifera negotiatione præſumpſerit, dator ſimul & acceptor, cum ipſo Simone perpetui anathematis uinculo cōſtringantur: & à Dei omnipotentis omniumq; Sanctorū conſortio ſeparatus, cū Iuda & Caipha, cum Dathan & Abiron, ſub æternæ damnationis atrocitate damnetur. Quod ut uerius credatur, nos cum noſtris clericis propria manu ſcribendo firmamus, ſigilli quoq; noſtri formam imprimi iubemus, &c. Ego Dei gratia Vuido Mediolanenſis Eccleſię archiepiſcopus, hanc ſponſionem à me factam confirmaui, corroboraui atq; ſubſcripſi. Poſtea idem archiepiſcopus ad ſanctum altare accedens, præſente domino Lucenſi iurauit in manū meam, dicens, Si hæc, &c. fideliter non obſeruauero, ab omnipotenti Deo & omnib. Sanctis ſim excommunicatus & anathematizatus, & ab omni Chriſtianorū conſortio inueniar alienus. Arnulphus altera manu archiepiſcopo data, & altera ſuper ſanctum Euangelium poſita iurauit, &c. Sic me Deus adiuuet, & iſta ſancta Euangelia. Clerū etiam ſuum, tactis ſacroſanctis Euangelijs iurare fecit. Petrus Damianus, in actis Mediolanenſibus.

Iurabant per Sanctos. Sic Edouardus rex Angliæ, ruſtico caſſes uenaticos confundenti mala minitans: Per Deum, inquit, & matrem eius, tantundem tibi nocebo, ſi potero. Malmesb. lib. 2, cap. 82.

DE DAMNATIS CAPITE.

Gvilhelmus de Aldereia, uir corporis proceritate inſignis, præter meritum delatus ad Guilhelmum Rufum compatrē ſuum, damnatus eſt ſuſpendij. Is uerò poſt latam ſententiam, Oſmundo epiſcopo confeſſus, per omnes Eccleſias oppidi uirgis cæſus eſt: & ueſtib. obiectis pauperib. nudus ductus eſt ad patibulum, ſequentibus eum epiſcopo, & maxima hominum caterua. ipſe uerò geniculationibus crebris ad lapides cruorem prouocauit. Vbi autem ad locum ſupplicij peruentum eſt, inquit: Sic Deus adiuuet animam meam, & liberet à malis, ut criminis, cuius accuſor, ſum innocens: & cùm ſententia de me lata non ſit reuocanda, omnibus hominibus meam innocentiam uolo eſſe notam. Tum epiſcopus dicta commendatione, & aqua benedicta aſperſa diſceſsit. Ille uerò ſuffocatus eſt laqueo, ut nec moriturus gemitum, nec expirans ſuſpirium ederet. Malmesburgenſis lib. 4, cap. 5.

RITVS SVPPLICANDI.

Hermannus dux Sueuiæ, nudis pedib. ſe proſternit ad pedes Henrici Secundi: atq; rebellionis ueniam poſtulat, impetratq;. Chron. Magdeburgenſe.

RITVS PROBANDI innocentiam.

Manſit hoc ſeculo innocentiam tuendi cōſuetudo, uel cādentis ferri tranſitu, uel geſtatione. Chunegundis enim de adulterio ſuſpecta, iudicium candentium uomerum elegit. ad quod ubi peruenit: Domine, inquit, Deus creator cœli & terræ, qui probas renes & corda, iudica iudicium meum, & eripe me, te teſtem & iudicem hodie inuoco, quòd neq; hunc Henricum præſentem, neq; quemuis alium uirum carnali conſuetudine cognouerim. His dictis candentes uomeres, ſtupentibus & lachrymantibus plurimis, plantis pedum conculcat, ſine ulla læſione tranſit, quod factum quidam hoc dyſticho complexus eſt:

Iudicio uomeris Chunegundis uirgo probatur:
Cœtus et hoc procerum mirans, ipſam ueneratur.

Hiſtoria Bambergenſis, Gigas. Crantzius uerò lib. 4, cap. 32 Saxoniæ, ferrum ab ea portatum ait.

Vel monomachia. Hēricus Tertius, uiuēte patre, duxerat filiam regis Anglorū: quæ cùm forma eſſet præſtantiſsima, adulterij rea arguebatur. quam famam ut deuitaret, puerum ſecum ex patria adductum oppoſuit delatori giganti: qui hunc etiam ſucciſo poplite proſtrauit. Nauclerus Gen. 35. Reginherus, qui ſe cum alijs à Cæſare incitatum precibus, præmijs & minis dixerat, ut Rudolphum Sueuię & Bertholdum Carinthiæ duces obtruncaret, ante dictum diem, quo Vlricus de Cosheim commentum monomachia amoliri propoſuerat, à diabolo abreptus, horrenda morte perijt, anno 1074. Schafnaburgenſis.

Communione. Sibecho Spirenſis pontifex, in ſynodo Moguntinenſi, de criminibus, quorum agebatur reus, communione ſe purgauit. Chronicon Hirſaugienſe. Et Hildebrandus pontifex, cum Simoniæ redargueretur, coram omnib. inter Miſſarum ſolennia ſe purgaturus inquit: Ne humano potius, quàm diuino, niti uidear teſtimonio, ut ſatisfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce corpus Dominicum, quod ſum pturus ſum, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, ut omnipotens Deus ſuo me hodie iudicio uel abſoluat obiecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum: uel ſubitanea interimat morte, ſi reus. Schafnaburgenſis.

CAPUT VII.

DE POLITIA ET GUbernatione Eccleſiæ.

Quemadmodum Imperator unus, ſumma autoritate & poteſtate, in Romano regno politicè excellebat, iusq; publicè adminiſtrabat: ita præſul Romanus quoque unus, res Eccleſiæ non modò intra Romani Imperij terminos, uerùm etiam extra, in uniuerſo terrarum orbe gubernare præſumebat, autoritate multò ſublimiori, poteſtateque longè auſteriore quàm Cæſarea. Imò eò audaciæ iam proceſſerant Papacæſares Romani, ut unum pedem in templo, alterum uerò in curia tenerent: & quaſi perpetui Dictatores, ipſis Cæſaribus, Regibus ac Principibus terræ, leges atque ſententias dictarent, quid uellent fieri. Neq; uerò bruta emittebant fulmina: ſed tam firmis uinculis ſuam hanc libidinoſam dominationem conſtrinxerant, ut non tantum ciuitates, ſed regiones, nationes, regna, imò totum etiam Romanum imperium poſſent concitare, ſurſumque ac deorſum turbare, donec ſuis uoluntatib. ſummorum hominum ſupplicationibus, & adorationibus monſtrorum iſtorum teterrimorum, eſſet abunde ſatisfactum. Nec potuit unquam ipſorum ambitio, in augenda potentia mundana, exaturari. Capitis aût mores omnia membra ſecuta ſunt. Nam epiſcopi, & reliquum canonicorum ſacrificulorum & monachorum uulgus, plus bonis temporalibus adminiſtrandis, & mundano ſplendori atque potentiæ ſtudebant, quàm doctrinæ aut cultibus diuinis. Operæprecium itaq; eſt ſpectare gubernationis Eccleſiaſticæ formam, innumeris Antichriſti notis conſpicuam: quam tunc lectori ob oculos proponimus.

DE PERSONIS.

Eccleſiæ miniſtros elegerunt, uocarunt ac confirmarunt, tum politici, tum Eccleſiaſtici homines. ut:

Imperatores. Brunonem enim epiſcopum Tullenſem, deſignat Romanorũ pontificem, Heinricus Tertius. Iſq; continuò, deducentibus iuſſu Imperatoris, Hugone epiſcopo nuncio Romano, Eberhardo Treuerum, Adelberone Mediomatricum, Theodorico Viridunenſi pontifice, Romã ſe confert. Idem Imperator Heinricum Rauennæ archimyſtam, Brixiæ Echardum, Veronæ (poſt Vualtherum) Dietbboldum, Tridentinis mortuo Vlrico Hattonem, epiſcopos creat ac tribuit. Auentinus lib. 5 Annalium. Nicolaus Tertius, qui anno ſalutis Chriſtianæ milleſimo undeſexageſimo, menſe Aprili, indictione XII (quòd ambitus letalis Romæ inualuerat, queadmodum in iure pontificio refertur) lege ſanxit, ut defuncto primario mundi paſtore, primò flamines, deinde cæteri ſacerdotes, Senatus populusque Romanus coëant, in communeq; de animarum parente deligendo conſultent: ſaluo tamen, inquit, debito honore & reuerentia dilecti filij noſtri Heinrici, qui in præſentiarum rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente ſperatur. Ibidem. Anno 1070, Vuolframo Tauriſiorum epiſcopo defuncto idem Imperator in locum eius Azilonem ſubſtituit: Harduuico Veronsnſi autẽ Huſuuartum. Huic paulo pòſt è rebus humanis ſublato Brunonem, in Rauennatenſi uerò Eccleſia Heinricum ſurrogauit. Fruxinenſibus, poſt Angslbertum, Meginhardum dedit epiſcopum. Item: Inter hæc deſertis gregibus, paſtores dat Imperator: Bathauiæ Hermannum, Iuuauenſibus Berchtoldum, Meginhardum Vuürtzburgio præficit. Ibidem. Hsinricus Viriduneuſis canonicus, intercedente Gozelone duce, Leodienſibus ab Imperatore datur epiſcopus. Lambertus.

Clerus & populus. Mortuo enim Alexandro, ſubſtituitur à Senatu, populo & ſacerdotibus Romanis, Hildebrandus, qui & Gregorius ſeptimus dictus eſt. Iſq; ſtatim præſidi Italiæ Cæſario, ſe lectum, literis aperit. Auentinus libro quinto Annalium. Poſt Amonis Coloniẽſis epiſcopi obitum, ad eligendum ſibi antiſtirem clerus & populus frequens confluxit. Atque rum, ijs inuitis, Hildolfum intrudere uellet Imperator, re infecta diſceſſum eſt. Lambertus Schafnaburg.

Alij per uim intruſi ſunt, aut ſe ipſos collocarunt in ſedes. Benedictum enim decimum, factio nobilium intruſit. Platina.

Nord-

Nordmanni quibuſdam Romanis auro ſibi conciliatis, Anshelmum Lucæ urbis Tuſcorum epiſcopum, ante conſeciationem Honorij, pontificatui maximo imponunt, ui Romam ducunt, moxq; inaugurant, Alexandrum Secundum nuncupant. Honorius igitur excluſus Roma, quā iam alius ocenparat, ingenti pecunia Auguſtam in Germaniā redit: purpnratos pecunia ſibi placare, aulicos cunctos auro ambire non ceſſat, donec Cæſar ei (ut tum mos erat) mitram, pedum, ſiue lituum traderet. Quidam etiam Romani, ſublata furto autea cruce, cæterisq; pontificalibus inſignibus ſurreptis, quæ epiſcopo Romano præferri ſolebant, ad illum pertulerunt: quib. ipſe uſus, pontificem quoq; ſe primatium duxit. Auentinus libro quinro Annalium. Vigoldus Hildebrandinus, capta à Vuelphone Augusta, inuitis ciuibus epiſcopus imponitur. Auentinus ibidem.

Alij fraudibus, eam dignitatem ſibi compararunt. Gregorius Sextus partim pecunia, partim fraude adeptus erat pontificatum. Ideo ab Henrico Tertio deponitur. Platina ſic de his temporibus ſcribit: Videbat Imperator eò licentiæ factioſum quenque & potentem, quamuis ignobilem, deueniſſe, ut corruptis ſuffragijs tantam dignitatem conſequerentur: quæ certè, niſi ſanctitate & doctrina bene meritis, uolente Deo, demandati cupiam non deberet.

Alij pecunia. Sylueſter enim Tertius, largitionibus impetrauit pontificatum Romanum. Gregorius Sextus emit pontificatū à Benedicto Nono. unde Platina inquit: Eò enim tū pontificatus deuenerat, ut qui plus largitionibus & ambitione, non dico ſanctitate uitæ & doctrina, ualeret, is tantummodo dignitatis gradum, bonis oppreſsis & reiectis obtineret. quem morem utinam aliqnando non retinuiſſent noſtra tempora. Sed hoc parum eſt, peiora (ni Deus caueat) uiſuti aliquādo ſumus. Ad Syluestrum redeo, cardinalem Sabinum, pontificem creatum, non dico à collegio patrū, quod tolerabilius fuiſſet, ſed largitione, ut quidam tradunt. Quo quidem pulſo, ac meritò, cum non per oſtium, ſed per poſticum intraſſet ut fur & latro: Benedictus denuò reſtituitur, tumultuāre Vrbe, & nunc unum, nunc alium appetente. quod fieri ab his populis conſueuit, qui duce & rectore carent, quique malos plutis quàm bonos faciunt. Hæc Palatina. Eadem Ioannes Stella refert. Imò & Benedictus Nonus, ut Sigebertus ſcribit, Simoniacè intrauerat. Stephano Nono è rebus humanis ſublato, Ioannes quidam admodum diues, corruptis quibuſdam Romanis pecunia, abſque autoritate Cæſaris, principumque imperij, pontificatum maximum occupat: Benedictum Decimum ſe appellat. Auentinus libro quinto. Hermannus Bambergenſis, epiſcopatus dignitatem inæſtimabili auri & argenti pondere mercatur. Lambertus. Schafnab.

Plerique hoc anno, milleſimo ſeptuageſimo, ſcilicet, antiſtites monachorum, & epiſcopi, nempe Sigebertus Hildesheimenſis, Carolus Conſtantienſis, Epiſcopi: Rupertus, Luitpoldus, atque Luitpertus, præſides Augienſes, præſidente Cæſare, quod candidati munere Suffragatores parauerant, ambitus condemnati, ſacerdotijs atque dignitate exciderunt. Auētinus quinto Annalium.

Nicolaua Secnndus, in Lateranenſi Concilio hoc decretum ſanciuit, quod in decretis extat: Si quis pecunia, uel graria humana, aut populari, militari'ue tumultu, ſine concordi & canonica electione Cardinalium, fuetit in throno Petri collocatus, is non Apoſtolicus, ſed apoſtaticus: id eſt, à ratione deficiens, meritò uocetur: liceatque cardinalibus, cleticis & laicis Deum colentibus, illum ut prædonem anathematizare, & quouis humano auxilio à ſede Apoſtolica propellere: atque quouis in loco, ſi in urbe nō liceat, catholicos huiuſce rei cauſa congregare. Platina.

De Henrico Goslatienſi canonico, qni in Spirenſi cathedra Einhardo ſucceſsit, in hunc modum ſctibit Lambertus: Tantæ dignitati uix dum per ætatem maturus, & nō tam electione ptincipum ad hanc ptouectus, quàm indulgentia regis, cui in puetili ætate fuerat familiariſsimè aſſentatus.

¶ Ipſæ aut 'perſonæ, delectæ & cooptatæ in numerum epiſcoporum, ſunt:

Ex nobilibus. Gebhardus enim comes ab Hirsberg, epiſcopus Eichſtetenſis, pòſt in Romanū electus pontificem, Victoris Secundi nomen accepit. Hermannus Luitolfi Charionum ducis filius, Bathauię: Berchtoldus Mosburgenſis princeps, Iuuauiæ epiſcopi fuère. Auentinus libro quinto Annalium.

Ex monachis. Bardonem enim & Sigfridum, Fuldēſium monachorum abbates, ad Moguntinam ſedem euectos, ſcribit Vrſperg. Muntzer. Arnoldus abbas Hirsfeldenſis, fit epiſcopus Padelbornæ. Lambertus. Adelhero monachus S. Galli monſtroſus, fit Vnormacienſis epiſcopus. Idem.

Ex ſacerdotibus. Achelnotns enim ex decano Cantuatienſis eccleſiæ, fit ibidem epiſcopus. Balæus Cent. 2. ſcript. Britanniæ, cap. quadrageſimoſexto. Anno Goſ-

lariēſia præpoſitns, Coloniæ poſt Hermannum in archiepiſcopum ſurrogatur. Lambertus. Pontificatum Eichſtetenſem, quem Victor tenuerat, autoritate Quarti Heinrici Gnuzo domeſticus ſacerdos ſortitus eſt. Conradus Phullingenſis præpoſitus in eccleſia Colonienſi, ab Heinrico. Quarto Traiecti deſignatur epiſcopus. Heinricus Goſlarienſis canonicus, ab Imperatore Spirenſis creatur epiſcopus. Auentinus lib. 5 Annalium. Cuno Colonienſis præpoſitus, Treuirorum archiepiſcoparum poſt Eberhardum ſortitus legitur apud Lambertum. Benno Goslariæ canonicus, ad epiſcopatū conſcendit. Ibidem.

Ex laicis. Harulco, cancellario ſuo, Henricus Tertius pontificatum Bambergēſem tradit. Gotsboldum, magiſtrum epiſtolarum, idem Aquileienſem nuncupat patriarcham. Bambergenſem epiſcopatum Gunthero ſcrinij magiſtro, Heinricus Quartus demandauit. Et Baldingo Salisburgenſi, idem Gebhardum ſcribam ſuum ſubſtituir. Aliquanto pòſt, Rabingerio Aquileienſi patriarchæ, Sighardum epiſtolarum magiſtrū ſucceſſorem deſignat. Auentinus lib. quinto Annalium. Huic uiciſsim Bibonem cancellarium, ut Lambertus refert. Burchardus Moguntini Camerarius, Baſileæ ordinatur epiſcopus, anno milleſimo ſeptuageſimoſecundo. Idem.

Fuerunt autem coniugati ſacerdotes in Anglia, quos Paparum mancipia uehementer ſiunt perſecuta. Sic Anshelmus ad priorem Ernulphum ſcribit Lugduno, ubi in exilio ſpōtaneo erar: De presbyteris, de quibus rex præcepit, ut & Eccleſias & fœminas habeant, ſicut et tempore patris ſui & Lanfranci archiepiſcopi habuerunt: & quia rex me reſarſiuit de toto archiepiſcoparu, & quia tempore patris eius & eiuſdem archiepiſcopi in concilio prohibitum eſt tam execrabile cōiugium: fiducialiter ea, quam ex archiepiſcopatu habeo, autoritate præcipio, non ſolum in archiepiſcopatu, ſed etiam per totam Angliam, ut omnes ſacerdotes qui fœminas tenuerint, Eccleſijs, & omni Eccleſiaſtico beneficio priuentur. Hic aūt nō reſpicit uerbum Dei Anshelmus. Itē: Sacerdotes illa tempeſtate, ſub Quarto nimirum Heinrico, publicè uxores, ſicut cæteri Chriſtiani, habebant, filios procreabant: ſicuti in inſtrumentis donarionum, quæ illi templis, myſtis, monachis fecêre, ubi hæ nominatim cum coniugibus reſtescirantur, & honeſto uocabulo presbyteriſſæ nuncupantur, inuenio. Auentinus libro 5 Annalium. Imò patet ex hiſtorijs, hoc ſeculo ſacerdotes paſsim in Italia, Gallia, Germania, &c. habuiſſe legitimas uxores.

DE GRADIBVS *perſonarum.*

Hoc ſeculo, ut hiſtorici annotant, Cardinalium nomen in uſu, ſeu (ut Balæus ex Ioanne Baconrhorpio refert) in precio haberi cœpit. Porrò fuerunt &

Patriarchæ. Gotsboldum enim Aquileienſem deſignauit patriarcham Heinricus Tertius. Auentinus quinto Annalium. Rauenger quoque patriarcha Aquileienſis fuit. Lambert.

Archiepiſcopi. Quæ quidem appellatio in frequentiſsimo eſt uſu.

Archidiaconi. Friderici enim cuiuſdam archidiaconi, Romani pontificis legati meminit Lambertus Schafnaburgenſis ſub annum milleſimum quinquageſimum quartum.

Archipresbyteri appellatio, apud eundem extat.

Presbyteri. Leo Nonus dignioribns & honeſtioribus eccleſiæ Bambergenſis preſbyteris & diaconis, mitræ uſum conceſsit, Chron. Bamberg.

Capellani. Altmannus, capellanns Imperatricis, Bathauienſis deſignatur epiſcopus. Lamb. Schaf.

Diaconi. Humbertus Moguntinus quidam diaconus, apud Vrſpergenſem celebris habetur.

Subdiaconi & Lectoris, meminit Albertus Crantzius libro 4, cap. 45 Metropolis. Plurium graduum in Platina fit mentio.

Nos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, clerici, acolythi, ſubdiaconi, præſentibus epiſcopis, abbatibus, eligimus Hildebrandum in uerum Chriſti (imò diaboli) uicarium. Platina.

Clerici ſeculares. Comes quidam in monaſterium Hirſaugienſe profligatis monachis, clericos ſeculares introducit. Chron. Hirſaug. Guntherus Bambergenſis epiſcopus, uerſus orientalem plagam pro canonicis ſecularibus Eccleſiam conſtruxit. Chrō. Bambergenſe.

DE RATIONE GVbernationis.

TRadiderunt doctrinam. Eccelinum enim, octauum Mersburgenſium epiſcopum, fuiſſe uirum doctum, & pro concione plebem ſibi commiſſam fideliter docuiſſe, in Chronico Mersburgenſi lib. 2, ca. 11 annotatur. Bardonem Moguntinum antiſtitem, poſt Miſſarum ſolennia ſermone ad populum habito, obitum ſuum prædixiſſe, Anno 1051 Lambertus refert. Adelbertum Bremenſem die quodam Paſchæ, debitam tantæ feſtiuitati cōcionem habuiſſe, idem teſtatur.

Falſa do-

Falſa dogmata confutarunt. Hæreſin, patrem & Spiritum ſanctum cum Filio incarnatum aſſerentium, Anshelmus abbas refutauit. Idē etiam contra Grecos,de proceſsiōe Spiritus ſancti libellum compoſuit: ut Dodechinus hiſtoriæ Mariani Scoti continuator refert, ſub annum milleſimum nonageſimumquartum.

Libros quoq; compoſuerunt, ut ſuo nobis loco dicendum erit.

Ad bonos mores hortati ſunt. Anno enim Colonienſis archiepiſcopus,die Georgio martyri ſacro celebrata Miſſarum ſolennitate apud beatum Georgium,cum ſermonē faceret ad populū,præſagio quodā futurorum, neſcius ipſe mali quod imminebat, conteſtatus fuerat audientibus, quòd ciuitas diabolo in poteſtatem tradita eſſet, & propediem peritura, niſi iamiam impendentem iram Dei per pœnitentiam inflectere maturarent. Lambertus Schafnaburgenſis.

Vitia & peccata grauiter & liberè arguebant. Boleslai ſæuitiam & adulterium,graui oratione reprehendit Stanislaus Cracouienſis epiſcopus. Peccata,inquiens per ſe eſſe maxima: longè tamen maiora in rege, quàm in priuato homine: cùm ea quoque quæ in alijs leuia ſint, in eo qui loco & honore eminet, grauiſsima eſſe uideantur,propterea quòd ultro hominum ſeſe oculis ingerant, & plurimos ſecum malo exemplo in præceps detrahant. Quo ſublimior ſit, & fortunatior, hoc maiore uitæ puritate & innocentia eum niti, Deique beneficentiam agnoſcere oportere. Ni faceret,mereretur,ne diuina ultione de ſummo gradu in imum deturbaretur: neque denique falſas & momentaneas uoluptates, diris ſempiternisq; cruciatibus commutaret. Cromerus libro quarto de rebus Polonorum. Philippum Franciæ regem, Vrbanus Secundus, quòd uiuente coniuge aliam ſibi matrimonio iunxerat, grauiter obiurgat.Ioannes de oppido. Libera Annonis in corripiendis ijs qui malè agerent, ſeueritas, omnium ore celebratur. Lambertus Schafnaburgenſis.

Baptizabant. Heinricum,qui pòſt Imperator factus, Quarti nomen ſortitus eſt, Coloniæ baptiſmate tinxit Hermannus archiepiſcopus, Anno 1052. Lambert. Schafnaburgenſis. Conradum Heinrici filium, in Hirsfeldenſi cœnobio Ezzo Aldenburgenſis epiſcopus baptizauit, Anno 1074. Ibidem.

Miniſtros examinabant & ordinabant. Dago enim Magdeburgēſis,præſente Heinrico Secundo Imperatore, Vuigbertum, & poſt hunc Dithmarum, Merſburgi conſecrauit epiſcopum. Chron. Merſb. libro ſecundo, capite ſexto & ſeptimo. Bruno, eiuſdem Eccleſiæ epiſcopus ordinatur à Gerone Magdeburgenſi. Ibidem,cap. 8. Vuilhelmus Traiecti epiſcopus, iuſſu Imperatoris, Moguntinis Hildolfum conſecrat epiſcopum. Lambertus Schaf.

Pauperum curam habebant. Libentius ſecundus Hamburgenſis, archiepiſcopus, pauperum cura anteceſſores ſuos facilè ſuperauit omnes. Metropolis Crantzij libro quarto, capite undecimo. Eccelinum ſupra modum commendat Chron. Magdeburgenſe, ob liberalitatem: præſertim erga ſtudioſos, quorum plures alnit ob cantum in Eccleſia. Indeq; Choralium nomen ortum putatur. lib. 2, cap. 11. Magna Amonis Coloniēſis in pauperes liberalitas fuit. Lābertus Schaf.

Cauſas matrimoniales dijudicabant. Vrbanus enim Secundus Philippo Frācorum regi ſacris interdixit, quòd Bertha legitima coniuge ſpreta, Bertrandam in delicijs haberet.Quo tamen fulmine territus rex, Bertham recepit. Rob. Gaguinus libro ſexto. Et Maugerius Rothomagi archiepiſcopus, Gulielmum Angliæ regem cum coniuge Mathilde, ab Eccleſiæ conſortio remouit: quòd in matrimonio cōtrahendo nulla ſanguinis habita eſſet ratio.Erant enim genere propinqui: ut Polydorus libro nono indicat.

Monaſteria, templa, ſcholas gubernabant & uiſitabant. Duo monachorum contubernia, Heinricus Imperator inſtituit, quorum alterum Alberto Bremenſi regendum dedit. Crantzius libro quarto, ca. 43 Saxoniæ. Idem epiſcopus & Lauriſſam & Corbeiam cœnobia ſuæ ditioni adiecit. Idem libro quarto, capite quadrageſimo primo Metrop.

Bono exemplo præibāt. Eccelinus Merſburgenſis uitæ ſanctimonia inſignis, cæteris etiam canonicis concubinarum cohabitatione interdixit. Chronicon Merſburgenſe lib. 2, cap. 11.

Principes officij cōmonefaciebant. Anshelmus Cātuarienſis archiepiſcopus, unus omniū ad ſalutē uigilans, uicemq; patriæ incredibiliter dolens, auſus eſt principem Guilhelmum Rufum admonere, ut tādem aliquando manum ab alieno abſtineret: illudq; recordaretur, regis in primis eſſe, rēpublicā, bona, fortunas ciuium tueri, defendere & conſeruare. Polydorus Vergilius libro decimo Anglicæ hiſtoriæ. Conradus dux Boiorum, eiuſque amici maximè auariciæ & iniuſticiæ dediti, uenalia omnia

mnia habebant: contra diuinas humanaſque leges, ab his quos iure ſuo gratis tutari, quibus gratis iuſticiam adminiſtrare debuerant, munera captabant: uiduas, pupillos, ciues, agricolas, pauperes, inopes, aulici mures compilabant. Conradus enim illorum querelas nec audiebat, nec negotia cognoſcebat: cuncta ad prætores relegabat. Qui largiebantur, Principem poſſidebant: cæteris aditus præcludebatur, imò ne aſpicere quidem niſi procul licebat. Gebhardus Ratiſponenſis epiſcopus, Conradum moleſtè officij ſui admonet. Docet principis munus eſſe, magis dandis quàm accipiendis beneficijs amicitias quærere, Imperiumq; adminiſtrare: patriam, parentes armis tegere: uitæ pericula propellere, ſapientia reipub. conſulere: augere, conſeruare iuſticiam, libertatem ciuium: inopes ab iniuria potentum uindicare, pauperibus auxilium ferre, hos à ſeruitute diuitum in libertatem aſſerere. Hæc boni præſidis eſſe uirtutes, Gebhardus commemorat: aliter ſuperbam dominationem eſſe aſſeuerat. Auentinus libro quinto Annalium.

Ab iniuſtis conatibus eos dehortabantur. Pontifices enim Vngarici, Petrum regem iniquius tractantem Giſalam, D. Stephani uiduam, acriter increpant. Auentinus lib. 5 Annalium. Heinricum regem diuortium molientem, retrahit Petrus Damianus, Romanæ ſedis legatus, in Moguntina quadam Synodo. Lambertus Schafnaburgenſis.

Coronabant reges. Quarto ætatis anno, Heinricum ab Hermanno regem Aquiſgrani inunctum, ſcribit Lambertus. Verùm Auentinus, à Piligrino Colonienſi, cum duodecimum iam ageret annum regius filius, id factum aſſerit libro 5 Annalium. Dux Polonorum, ipſo die natalis Domini à decem & quinq; epiſcopis in regem conſecratur, Anno 1077. Lambertus Schafnaburgenſis.

PECCATA GVBERNATOrum *Eccleſiæ.*

EX una ſede in aliam commigrabant. Meginhardus Hildesheimēſis abbas, interueniente pecunia, Augienſi abbatia potitus eſt, Anno 1069. Lamb. Schaf.

Negligebant officiū docendi. Nam magis arma tractare hoc ſeculo cōſueuerūt, quàm Biblia: imò pleriq; triſtiſſimorum motuū autores & faces extitēre, ut ex hiſtoria Heinrici patet, ubi primarij ferè Germaniæ epiſcopi, ut Sigfridus Moguntinus, Adelbertus Vuormacienſis, Adelbertus Herbipoleos, Gebhardus Saltzburgenſis, alijq; quam plures, imò ipſi Romani Pontifices Imperatori rebelles extitēre. Vrſpergenſis.

Curioſis aut impijs ſtudijs dediti erant. Sic Conſtantinopolitanus patriarcha, ſuo Imperatori ſuperbia non cedebat, ſed imperare illi uolebat: ac ſi quando non impetraſſet ea quæ petierat, ægrè ferebat, increpabat: deniq; minabatur, quemadmodum Imperium illi contuliſſet, ita ſe illi uiciſsim erepturum. Zonaras tom.3 Annalium. Canonicorum congregationes duas, monachorum uerò tres, Coloniæ inſtituit Anno: ſumpris ex Italiæ quodam cœnobio, Fructuaria nomine, quō oratiōis gratia diuerterat, monachis, eas repleuit. Lambertus. Albertus Bremenſis archiepiſcopus, omnes ſuæ parochiæ comitatus, qui in ſua diœceſi aliquā iuriſdictionem habere uidebantur, in poteſtatem Eccleſiæ redigere ſtatuit. Ac primùm, de Findgoe comitatum à rege impetrauit. Ab Vtone ſuum comitatum redemit mille argenti libris, ſingulis annis numerandis. Pro tertio Phriſiæ comitatu, qui dicitur Enuſgoe, mille argenti libras regi pactus eſt. Sed infelix hic fuit contractus. theſauri enim Eccleſiæ in nihilum ferè ſunt redacti. Metropolis Crantzij libro quarto, cap. 41.

Inter ineptias epiſcoporum referendum eſt & hoc, quòd Gothardus Hildeſianus, cum menſę aſsidens, Meinuuercum è rebus humanis exemptum audiſſet, utraque manu panē, qui appoſitus erat, album apprehendit: O' benedicte, inquiens, Meinuuerce, cùm te albus panis à communi morte non potuerit liberare: ego, quamdiu ſuperſtes ero, de albo pane nunquam guſtabo. Quod ſuū uotum ſtrictè ſeruauit. Chronicō Coſmidromij.

Superſtitiones augebant. Sub annum Salutis milleſimum ſexageſimumtertium, Sigfridus archimyſta Moguntinus, Vuilhelmus Traiectenſis, Otto Reginoburgenſis, Guntherus Bambergæ, Alemannus Auguſtæ à ſacris, cum multis alijs Boiorum proceribus, maximo cum periculo uitæ Paleſtinam inuiſunt. Auentinus libro quinto Annalium. Chronicon Bambergenſe. Meinuuercus Padebornenſis, in ſua diœceſi feſtum Bonifacij & ſeptem fratrum inſtituit. Chronicon Coſmidromij.

Monaſteria, templa, &c. conſecrabant. Maior Bambergenſis eccleſia, ab Eberhardo, primo eius ſedis antiſtite, conſecrata eſt. Goslariana ab Hermanno Colonienſi archiepiſcopo, Schafnaburgenſi teſtante. Meinfredus, ſeu Hunfredus Magdeburgenſis archiepiſcopus, duorum collegiorum autor, alterum Petri, alterum Nicolai

colai demandauit patrocinio. Crantzius libro quarto, capite uigeſimonono. Bardo Moguntinus, quoddam S. Martino in ſua diœceſi conſecrauit monaſterium, Anno milleſimo trigeſimoſeptimo. Marianus Scotus. Guntherus Bambergēſis pietatis documentum editurus, in honorem beatæ Mariæ & Gangolfi, eccleſiam quandam in Trierſtad extruxit. Chron. Bābergenſe. Adelberonis Herbipoleos epiſcopi miniſterio, Suartzachenſe dedicatur monaſterium, in honorem beatæ Mariæ Deiparæ, & ſancti Felicitatis martyris, anno milleſimo ſeptuageſimotertio. Vrſpergenſis. Meinuuercus maiorem Padelbornæ eccleſiam ſacris initiauit. Chronicon Coſmidromij.

Viſiones & ſomnia magnifaciebant. In regni faſtigium ſublatus Conradus rex, Brunonis Auguſtani epiſcopi importunis precibus pollicitisque, ampliſsimum Bambergenſem epiſcopatum deſtruere conabatur. Locus igitur & tempus conuentui ſtatuitur, ubi hæc res ad certum perducatur finem. Nocte uerò quæ diem proximè præceſſerat, in qua hæc uentilanda erant, Eberhardus epiſcopus ad tentorium prædicti Brunonis clàm acceſsit, lectoque eius aſsidens, multa ſuper hac re monendo, obſecrando, memoriam fratris animo inculcando, cum eodem ſollicitus egit. Qui ubi iam multa noctis hora tranſacta receſſerat, & epiſcopum pro auditis ſollicitatum ſomnus oppreſſerat, uiſus eſt ei frater ſuus Imperator Heinricus lecto ſuo aſtare, faciemque ſuam barba ex una parte depilata turpatam obiectare. Cui ſuper hac re ſtupenti & admiranti, ac quis tam temerarios auſus in eum præſumeret interroganti: Tu, ait, hæc feciſti, qui me & ſanctos Dei, quos rebus à Deo mihi conceſsis, dotaui, deſpoliare diſpoſuiſti. Caue iam ulterius ab hac temeritate, ne Incepta luas magna Infelicitate. Ad hæc ille expergefactus, ac uiſione iſta non parum perterritus, membrorum quoque horrore ac tremore non leuiter eſt correptus.

Mane autem facto, cum diu expectatus, ad conuentum procerum non ueniret, regina pro filio ſollicita, nuncijs miſsis obnixè rogauit, ut adueniens promiſſa perficeret. Ille uerò affirmabat, ſe tanta infirmitate grauari, ut nec de lecto ſurgere, nec pedem poſſet quóquam mouere. Cumque rogaretur, ut In lecto ad conuentum deportari ſe pateretur, quò uel ſic promiſsio perficeretur, omnino denegauit: ſeq; in Deum & in ſanctos eius, & in fratrem ſuum peccaſſe, libera tandem uoce proclamauit. Vrſpergenſis.

Miſsificabant. Sigfridus enim Rudolphum regem inuncturus, ſacrificium ſeu miſſam peregit. Auentinus libro quinto Annalium. Vuigoldus ui Auguſtanis datus per Vuelphonem epiſcopus, poſtridie cum urbem ingreſſus eſſet, licet homicidio pollutus, ſacrificat. Ibidem. Die Paſchæ Miſſarum ſolennia Adelbertum archiepiſcopum Bremæ peregiſſe, ac dum ſalutarem Deo hoſtiam immolaret, in lachrymas erupiſſe, Lambertus Schafnaburgenſis narrat.

Bucco Halberſtadienſis epiſcopus, in quo totius Saxonici contra Imperatorem belli ſumma & cardo uertebatur, ad Vngaros iuſſu Imperatoris exulatum abiens, è naui qua uehebatur egreſſus, in ſacello quodam littori propinquo, die Ioānis Baptiſtæ ſacro, Miſſam peregit. Lambertus. Gotbardus Hildeſianus, pro ſalute animæ defuncti Meinuuerci Padelbornenſis epiſcopi Miſſam celebrauit. Chronicon Coſmidromij. Sic omnia ſunt plena ſuperſtitionibus.

Excommunicatione uariè abutebantur. Aut uindictæ gratia eam uſurpabant: ut docet Hildebrandi contra Imperatorem, eiuſque partibus fauentes, hiſtoria. Moguntinus archiepiſcopus principes Thuringiæ, nec canonicè ad Synodum uocatos, nec ſynodali audientia ſecundum Eccleſiaſticas leges diſcuſſos, præcipiti ſententia excommunicauit: ea ſcilicet cauſa, quòd eum anno priore Erfordiæ, quum ad exigendas decimas aſſediſſet, diſtrictis gladijs intra Eccleſiam impetijſſent. Et ne quis ei fortè hoc crimini daret, quòd contra canones, miſeros homines, tam inexplicabilibus negotijs ad præſens implicitos, tam iniquo tempore adortus fuiſſet, quando tantis undique bellorum procellis iactati, non cauſis dicendis uacare, ſed uitam ſuam fuga uel armis ſeruare neceſſe haberent, ait: A' Romano pontifice ſibi hoc permiſſum eſſe, ut abſq; legitimis Inducijs, abſque legitima diſcuſſione (ecce Romanum pontificem) die quo ſibi occurreret, eos iuſto anathemate ab Eccleſia reſcinderet. Nullum tamen ſapientem latêre potuit, quónam potiſsimùm ſpectaret hoc factum: eò ſcilicet, ut exercitus regis promptior deinceps, fidentiorque aduerſum eos bellum gereret, de quorum occiſione, ſi poſt excommunicationem occiſi fuiſſent, putaret ſe nec peccatis obnoxium fore, nec pœnis quas leges Eccleſiaſticę ſtatuunt homicidis. Lambertus Schafnaburgenſis; Anno milleſimo ſeptuageſimoquarto.

Aut pacis corporalis gratia. Nordmannos enim per Campaniam, Apuliam, Calabriā, finitimaſq; regiones debacchātes,

Alexander Romanus deuouet. Auentinus libro quinro Annalium. Quintium Romanæ urbis præfectum, in Romanæ eccleſiæ poſſeſsiones ſæuientem, Hildebrandus ſuo fulmine petijt. Lamb. Schafnaburgenſis.

Matrimonia pro arbitrio diſſoluebant, aut iungebant. Fruſtra enim in Synodo Moguntina archiepiſcopus, autoritate & fulmine Romani pontificis, clericos uxoribus priuare conatur: imò patum aberat, quin eorum manibus interemptus fuiſſet. Lambertus Schafnaburgenſis. Mathildis ab Azone Eſtenſi, quòd is priori marito ſuo Bonifacio, ſanguinis gradu rertio iunctus eſſet, autoritate põtificis diſcedere iuſſa eſt. Crátzius libro quinto, capite octauo & decimo tertio Saxoniæ.

Iuriſdictionem politicam adminiſtrabant. Conradus enim Imperator, cum Filinm Heinricum impuberem dncatu Bauariæ donaret, curatores, tutoresque ei adduntur Angelbertus Fruxinenſis & Bruno Auguſtanus epiſcopi. Auentinus libro quinto Annal.

Sequebantur aulas. Colonienſis enim cum Ottone duce Bauariæ, aulam ſeu regnum Heinrici Quarti gubernãt. Schafnaburgẽſis. Heinrici Auguſtani epiſcopi opera & conſilio in regni adminiſtratione uſa eſt Heinrici Quarti mater, poſt coniugis ſui obitũ. Id uerò indignè ferẽtes alij tũ politici, tũ Eccleſiaſtici uiri, clàm ſurreptũ à matre regẽ infantem, nauigio abducunt Coloniam, eiusq; rei autor putabatur archiepiſcopus. Verùm criminantibus plurimis, quòd regia Maieſtas uiolata, ſuique impos facta foret: epiſcopus ut inuidiam facti mitigaret, ne uidelicet priuatæ gloriæ potius, quàm communis commodi ratione hęc admiſiſſe uideretur, ſtatuit, ut epiſcopus quilibet, in cuius diœceſi rex tunc temporis moraretur, ne quid detrimenti reſpublica pateretur, prouideret: & cauſis, quæ ad regem delatæ fuiſſent, potiſsimùm reſponderet. Schafnaburgenſis. Et aliquanto pòſt idem ait: Educario regis, atq; ordinatio omnium rerum publicarum, penes epiſcopos erat, eminebatque inter eos Moguntini & Colonienſis archiepiſcoporum authoritas. A' quibus cum in partem conſilij Adelbertus Bremenſis archiepiſcopus aſſumptus fuiſſet, tum propter claritatem generis, tum ptopter ætatis atque archiepiſcopatus prærogatiuam, ille ſæpius colloquẽdo, obſequendo etiam, atque aſſenrando, ita ſibi regem breui deuinxerat, ut cæteris epiſcopis poſthabitis, totus in eum inclinaret, & ipſe in regno communi penè monarchiam uſurpare uideretur. Secundas poſt eum partes agebat Vuerenher comes, iuuenis, tam ingenio quàm ætatæ ferox. Hi duo pro rege imperitabant. Tandem excluſo Bremenſi, rerum publicarum adminiſtratio ad cæteros epiſcopos tedijt, ut ſinguli ſuis uicibus, quid regi facto opus eſſet, conſulerent. Item, Epponis Citicenſis & Bennonis Oſſenburgenſia epiſcoporum cõnſilio, & prius tranquilla & tunc turbata republica, omnia faciebat Imperator. Ibidem.

Fidem Imperatoribus non ſeruabant. Nam Mediolanenſes, autoribus Placentino, Cremonenſi, Vercellenſi, Mediolanenſi epiſcopis, Imperarori Heinrico Quarto rebellant. Auentinus libro quinto Annalium. Coniurationis contra Imperatorem hoſce epiſcopos ſocioa commemorat Lambertus: Vuezelum Magdeburgenſem archiepiſcopum, Bucconem Halberſtadienſem, Hezel Hildesheimenſem, Vuemerum Mersburgenſem, Filbertum Mindenſem, Immet Paderbrunenſem, Fridericum Mimegardefurdenſem, Bennonem Miſnenſem epiſcopos. In primis uerò Halberſtadianum & Otthonem Boiariæ ducem, primarios tantorum apud Saxones motuum autores fuiſſe prodit. Cum Rudolphum regem inunxiſſet, Sigbertus Moguntinus, ciues correptis armis, utrumq; tanquam perfidos, fidei ac Cæſaris deſertores proditoresque urbe exigere conantur. Auentinus libro quinto Annalium. Adalberoni Herbipoleos, Gebhardo Iuuauenſium, Altmanno Bathauenſium epiſcopis, licet comitijs hoſtilibus interfuerant, gratiam facit Imperator: eoſdem ad deſertas oues redire iubet, paſcere gregem creditum ſuo iure imperat. At illi, tantum abfuit ut rectè monenti, pacemque ultrò offerenti obtemperarint, ut ea quæ ſumma tranquillitate pace Cæſaris, citra ſanguinem retinere licebat, mulra cæde, cruore omnium, clade, rapina miſeri gregis, ſceleribus pluribus emere maluerint: & Cæſarem ne uidere quidem à longè nedum ſalutare uoluerint: tanta pertinacia partium fuit. Auentinus. Sigfridus Moguntinus ex fuga retractus, cum iam in crucem ageretur, clementia Cæſaris superuenientis ab imminenti nece liberatus eſt. Vuernerus Merſburgenſis epiſcopus, Cæſaris itidem pietate patibulum euaſit. Ambobua abeundi copia facta, ipſi ſe rurſus ad Rudolphum contulẽre. Neminem, niſi qui prælio ceciderant, Cæſar occidi permiſit: quem quidem Albertus Vangionum pontifex ne aſpicere quidem uoluit: proinde ar-

cta cu-

cta cuſtodia aſſeruari iuſſus. ibidem. In orientali Boiaria Luitpoldus, Auſtriaci limitis pręfectus, ſuaſu Altmāni epiſcopi Bathauienſis, res nouas molitur, rebellionem facit. ibidem.

Bella gerebant epiſcopi. Vuernherus Argentinę epiſcopus cum Alemannis contra Burgundiones pugnauit, & uicit, anno Domini 1019. Vrſpergenſis. Moguntinus, tuba belli in Thuringos ſuſcipiendi extitit. Lābertus. Hildesheimēſis epiſcopi, & Regis milites, armis cōcurrunt. Ibidē. Vueſsilo Magdeburgenſis, regi rebellis, in prælio cecidit. Krantzius lib. 5, cap. 7 Metropolis. Hugo Podienſis epiſcopus, & Petrus Eremita, ſacræ illius expeditionis quæ hoc ſeculo accidit, nō poſtremi fuêre duces. Polydorus Virgilius libro 10. Sigfridus Moguntinus, Bernhardus Magdeburgicus, & Vuernherus Merſburgēſis, primo interfuêre prælio cōtra Henricum Imperatorem. Chronicon Magdeburgenſe lib. 2, cap. 14. Lauſanus epiſcopus, lanceam Imperatori præferens, trucidatus: Liemarus uerò captus, uitā multo auro redemit. Crantzius libro 5, cap. 12 Saxoniæ. Gebhardus Ratisbonēſium epiſcopus, Hērici Tertij patruus, cum copijs pontificum, myſterū, præſulum atque monachorum Boiariæ, Vngariam petit. Auentinus lib. 5. Eundem pontificem atque ducem Boiorum, quos inter cruentum uigebat bellum, ab armis diſcedere iubent Heinricus & Leo Nōus: illisque diem, ubi iure diſceptent potius quàm armis, dicunt. Item Eppo Ciriſſæ epiſcopus, cum multis alijs ducibus, contra Belam, Vngariam affligentem, magno cum exercitu ab Imperatore Heinrico committuntur.

Bernhardus Magdeburgenſis archimyſta, author belli ciuilis, à popularibus inter fugiendum occiſus eſt. Auentinus libro quinto Annal. Saxones bello petiturus Imperator, tantum conſcripſit exercitum, quantum uix nullus Imperatorum prioribus ſeculis habuiſſe ſcribitur. Quicquid enim in regno epiſcoporum erat, quicquid ducum, quicquid comitum, quicquid eccleſiaſticarum dignitatum, quicquid ſecularium, omnes ſumma ui, ſumma ope in hoc bellum emiſsi conuenerant. Ac licet Colonienſis & Leodienſis ſeſe ſubtrahere uidebātur: milites tamen ampliſsimo numero ſubminiſtrabant. Nec abbas Fuldenſis, claudus, & paralyſi ferè diſſolutus, immunis fuit. Lambertus Schafnaburgenſis.

Bonis Eccleſiæ abutebātur. Abbas enim Fuldenſis prædia monaſterij militibus ſuis diſtribuit. Schafnaburgenſis. Vuintherus, decimus Merspurgenſium ob luxum, ſuperbiam, faſtum, iuſticiæ diſciplinæq; contemptum, ac denique bonorum Eccleſiæ dilapidationē, Inſignis habetur in Chronicis Merſburgēſibus libro ſecundo, capite decimotertio. Hildebrandus pontifex, opes Eccleſiaſticas, quibus hactenus pauperes alebantur, militibus & rei bellicæ peritis largitus eſt. Quod & Hildebrādini Gerochus & Paulus non inficias eunt: & hic tanquam benefactum excuſat, & id licere defendit. Auentinus libro quinto Annalium. Heinricus Spirenſis epiſcopus, Eccleſiæ theſauros penè omnes puerili leuitate abſumpſit, prædiaque militibus ſuis erogauit, adeò ut uix ad menſes ſex uniuerſi reditus ipſi ſufficerent. Lambert. Schafnaburgenſis.

Nonnas conſecrabant. Moguntinus enim archiepiſcopus Sophiam, Otthonis tertij ſororem, abbatiſſam in Gandersheim cōſecrat. Crantzius in Saxonia libro 4, cap. 34.

Kunegundis, poſt coniugis ſui obitum, Confugienſis cœnobij regulam Bābergæ in termoniales amplexata, ab epiſcopis uelatur, & annulo fidei ſubarratur: ut habet Chronicon Bambergenſe.

Cùm Rudolpho Sueuo ſororem adhuc impuberē deſpondiſſet Quartus Heinricus, mox eam Rumoldo Conſtantienſi epiſcopo educandam tradidit. Auentinus libro quinto Annal. Schafnab.

Bobone regis cancellario, ad Toloſanū epiſcopatum euecto, Adelbero, quidam Metenſium canonicus aulico illo munere potitur. Lambertus.

Gebhardum ſecundum Auguſtanum epiſcopum, cultus ueſtium curioſiorem fuiſſe, teſtatur Auentinus libro quinto Annal.

Ob laſciuiā motūq; intemperantiā omnibus grauis & inuiſus fuit Kribo diaconus.

DE DONIS.

DOna miraculorum interdū habere uiſi ſunt. Adelbertus enim Bremenſis archiepiſcopus, ſuis, quas cum Eccleſiæ pro concione coniungebat, precibus, hominem quendam Vuormacię die Paſchę, à dęmonis infeſtatiōe liberaſſe dicitur. Lamb. Schafna.

Futura prædixerunt. Bardo enim Moguntinus epiſcopus, in ferijs Pentecoſtes pro cōcione obitū ſuum prædicens eodē menſe diſceſsit. Idem. Hildebrandus pontifex, ut animos ſuorum cōfirmaret, præuidit, Saxonibusq; renunciauit, hoc anno falſum regem interiturū: hocq; de Heinrico interpretatus eſt. Verùm fefellit prophanisſimum pontificem & uatem ſua ſpes, & uaticinium. Rudolphus enim, quem Heinrico uero regi oppoſuerant rebelles, miſerabili morte interijt. Auentinus libro 5 Annal.

DE SYNODIS PRIVATIS.

SYnodos celebrabant. Cū enim ad Synodū à ſe indictā ꝓperaret Burchard, Halberſtadi-

berſtadienſis epiſcopus, in itinere corruit, ac paulo pòſt expirauit. Lambertus. Moguntiæ Synodum iuſſu Romani pontificis celebrauit archiepiſcopus. Idem.

Inrerfuerunt Synodis. Sic Moguntinæ, quam diximus, Synodo plures interfuiſſe Eccleſiarum præſules, ex Lamberto cõſtat.

Cauſas tractarunt uariae: ut, de depoſitione quorundam. In conuentu enim quodam Vintonieſi, aliquot tum epiſcopi tũ abbates de criminib. accuſati, ſuis dignitatib. priuati ſunt: inter quoe & Stigandus Cantuarienſis fuit. Polyd. lib. 9. In Synodo Moguntina, Carolus indignue indicatur Conſtantienſi ſede, ob Simoniam & furtũ, de quibus à Canonicie accuſabatur. Lambertus.

De bonis Eccleſiæ. Bernhardus enim Halberſtadienſis, Synodum, ad dirimendá de bonie Eccleſiæ controuerſiam, quam cũ Hirsfeldenſibus monachis ipſe babebat, indixit. Lamb.

DE BONIS ECCLE-
ſiaſticis.

PRincipes quædam Eccleſiæ contulêre. Ottho Thuringorum marchio, primus Mogũtino archiepiſcopo decimas ſuæ terræ promiſit. Phrygio. Goelarienſem ecclesiá Conradue Secundus Imperator, Brúſuigenſem Ludolphus marchio ampliſsimis reditibue donant. Crantzius lib. 4, ca. 36 Saxoniæ.

Et alij. Cuncti Vuagirorum terræ patres familiàs, annuatim expendere coacti ſunt Eccleſiæ nummos duos: ut Helmoldus capite octauo, Crantziue libro ſecundo, cap. 43 indicat.

Ex legatis, Eccleſiæ quædam bona acceſſerunt. Ludolphus de Mersberg triginta manſoe, pro remedio animę ſuæ, cœnobio tradidit. Scbafnab. Mortuo Eſicone Mersburgenſi comite, cùm bæredibue deſtitueretut, comitatus eius ad Imperatoré deuolıiutur, qni eiue partem epiſcopatui attribuit: urin Chronico Mersburgenſi ſcribitur. Iuditha, pietati in primis & beneficentię dedita fœmina, facurates ſuae, mundũque muliebré penè omnem, in uſum pauperum, & ad cultnm templorum elargita eſt: & à marito impetrauit, ut Croppenſem ſiue Pabianicenſem comitatum collegio ſacerdotum Cracouienſis baſilicæ, Lagouienſe territorium Cruſuicienſi ſeu Vuladislauienſi epiſcopo, Xanſnicenſia uerò bona Tinecenſi monaſterio, iure ſempiterno donaret. Cromerue lib. 5 rerum Polon.

Ex ſpolije & rapinis. Boleslaus Polonorum rex, deuictis Ruſsie, templa quàm plurima, Gueſnæ imprimis, boſtium ſpolijs ditauit, ornauitq́; Idem lib. 3. Stephanue Vngariæ rex, deuicto Cupa, qui regnum affectabat, uniuerſum populũ in prouincia Cupæ decimas frugum ac pecorum ſuorũ cœnobio S. Martini perpetuò dare iuſsit. Nauclerus uol. 2. generat. 34.

¶ Ac data ſunt, Villæ. Verdenſi Eccleſię nemus quoddá in Magetheide, cum uicinis aliquot prædijs, Heinricus Imperatot donauit, in gratiam Sigeberti epiſcopi. Metropolis Crantzij lib. 5, cap. 19. Monaſterium in Vualthamo pago, multie prædijs ornauit Hataldus Anglorum rex. Polydorue lib. 8 Anglicę biſtorię. Diethmarus Mersburgéſis antiſtes, prędia quæ ex hęreditate paterna habebat, Eccleſiæ donauit: et ſyluam quandam, Zuenkauu pago uicinam, fauore Imperatoris idem epiſcopus acquiſiuit. Chron. Mersb. li. 2, ca. 7. Ipſe Cęſar Heinricue Quartus, pleraq; prędia, cumplures opes Bauariæ templis diſtribuit. Auent. li. 5. Vlrichiano Norinbergę cœnobio, Heinricus Secũdus Imperator multa p̃dia, nimirum Ratenbach, Schonbach, Holenbach & Meigenbach donauit. Hie imperatrix Taittennueiſe addidit. Cbron. Bamberg.

Decimę. Bernhardue Verdenſis epiſcopus, ſuæ Eccleſię decimas in Naudorp emendicauit. Metrop. Crantzij lib. 3, cap. 48. Ottbo Tburingus, beneficia Moguntini archiepiſcopatus obtinere nõ potuit, niſi promitreret decimas ſe de ſuis in Tburingie poſſeſeionibus daturum, cæterosque Thuringos ut idem facetent coacturum. Lambertue Phrygio.

¶ Vſus bonorum fuit iſte. Suſtentatio epiſcoporum, & aliorum miniſtrorum. Ex bonis enim Eccleſię, Eccelinue canonicos Mersburgenſes, quorum communis tum erat menſa, eorumq́; miniſtroe aluit: prętereà ſcholaſticos aliquot, qui cantum in templo iuuarent. Chron. Mersburgenſe.

Pauperum. Bruno Auguſtanus epiſcopus Straubingam, tunc uicum ignobilem, myſtis Auguſtanie tradidit, ubi quotannis parentalia celebrentur, pauperesq́; centum cum ſcholaſticie pueris paſcantur. Auentinus lib. 5 Annalium.

Redimebantur ijſdem & captiui. Liemarue enim Bremenſis epiſcopus, à Ludero comite in pręlio captus, pro ſui redemptione, prępoſituram Bremenſem, cum trecentis argenti marcis etogeuit. Metropolis Crantzij lib. 5, cap. 21.

DE BIBLIOTHECIS.

BIbliothecis nonnihil operę, prę cęteris, impenderunt Caſs. monachi. nam abbas ipſorũ Theobaldus, deſcribi curauit Auguſtini libros de Ciuitate Dei, in Pſalmos, de Trinitate: parté Secundá Gregorij,

homilies quadraginta hebentem, primemq; moralium: Claudij ſuper Pauli epiſtolas, Rebanl Etymologiarum: Itinerarium totius orbis, cum Hieronymi chronicis: Hiſtoriam Romanorum Longoberdorum, Edicta regum, Martyrologiũ Hieronymi plenarium, pontificele Romanorũ, Iſidorum de officijs, Concordiem canonũ, Librum canonũ, Decreta pontificum, Bedam ſuper Marcũ, Duo hymnaria in Choro habẽds. Chronicõ Caſſ. lib. 2, ca. 53. Et Deſyderios eiuſdẽ loci abbas, aliquot Auguſtini, Ambroſij, Hieronymi, Athenaſij, Nazianzeni, Origenis, Chryſoſtom. Hilarij, Iuuenci, Bedæ libros, Leonis & Felicis paperũ indices, Regolá Beſilij: hiſtorias quoq; plures, Euſebij uidelicet, Lõgoberdorum, Gothorom, Vuãdalorum, Iordanis Epiſcopi de Romania & Gothis, Thoronenſis, Erchemperti, Ioſephi de bello Iodaico collegit. Item Cornelium, Homerũ, alioſq; cùm ſacros tum prophanos. Ibidem libro tertio, capite ſexageſimoſecundo.

In bibliotheca Herueldẽſi, Nicolai ſecõdi Romeni epiſcopi epiſtolá ad abbetẽ eius loci ſcriptam, reſeruari. Schaf. indicat.

Libros cum templo Bremenſi, igni conflagraſſe, Crẽtzius in Metrop. libro 4, capite 27, indicat.

Expulſis per comitem monachis Hirſaugienſibos, clerici ſeculares ſucceſſerunt: qui cum ſuis concubinis, cuncta quæ comes reliquerat, in nihilum redegerunt, ut nec libris, quorum ingens ibi copia collecte fueret per diligentiam ueterum monachorum, percerent. Nam cùm illo tempore uolumine cariore uenderentur precio, inducti nebulones precioſiſsimom illum theſaurum Bibliothecę, in paucis ennis tam turpiter uendendo & conſumendo diſtraxerunt, ut nec unũ quidem codicem alicuius ponderis aut precij reliquerint.

Bibliothecã uerò Hirſaugienſem tempore illo fuiſſe precioſem, & multis uoluminibos cumulatam, ex eo uel maximè conijcere poſſumos, quòd cum à prima fundatione, per annos fermè 180, multi doctiſsimi uiri per ordinem ſibi ſuccedentes, in eodem monaſterio floruerint, non eſt ueriſimile eos uel ad tantam perueniſſe doctrinam & eruditionem omnium bonarum artium ſine libris: uel ad decorem Bibliothecæ, quem maximè diligit omnis eruditus, nihil ſuo tempore ſcribendo apppoſuiſſe. Chronicon Hirſaugienſe.

Vuernheri epiſcopi ſtudio Argentinenſis eccleſiæ bibliothecam plurimam edauctam, reſtatur Bruſchius, de Epiſcopis Germaniæ.

Pandulphi Latheraoenſis eccleſiæ bibliothecarij, Blondus libro ſecundo Decad. 2 meminit. Et Hermánus Contractus, omnis generis libris ſuam inſtruxit bibliothecam: ut refert Martinus in Chronicis.

DE SCHOLIS.

ALexius Comnenus Conſtantinopoleos Imperator, Grammaticorum ſcholam conſtruxit, in qoa & publicè docerentur pauperum liberi, magiſtris & pędagogis conſtitutis, uictuq; tam docentibus quàm diſcentibus ordinato. Zonaras tomo 3 Annalium. Godeſchalcum Vdonis Vuandalorum principis filium, Luneburgi ſcholaſticis imbutom diſciplinis, refert Crentzius lib. 2, cap. 46 Vuand. In ſcholaſticos Merſburgenſes admodum liberalem extitiſſe Eccelinum epiſcopum, in Chronico Merſburgenſi ſcribitur lib. 2, cap. 11.

DE CONSOCIATIONE ECcleſiarum in una prouincia.

EPiſcopos aut presbyteros ſimul ordinabant. Villegiſus Moguntinus, Meinuuercum decimum Padebornenſem epiſcopum, in templo Goslarienſi cum ſuis ſuffraganeis conſecrat. Chronicon Coſmidromij.

Componebant controuerſias. Moguntinus enim archiepiſcopus rogatus ab epiſcopo Bembergenſi, tentat reconciliationem inter epiſcopum & clerum Bambergenſem. Lamb. Schafosb.

De conſociatione Eccleſiarum in pluribus locis.

Plures etiem prouinciæ fuerunt, certe quadam ratione & ordine inter ſe coniunctæ. Erant enim archiepiſcopi, quorum ſedes ſunt:

In Germania. Anno, ad leniendam inuidiam, quæ ex captiuitate Heinrici regis pueri conorta erat, conuocato concilio, facti ſui rationem reddidit, Cæſariq; ſatisfacit: uulgique tumultu pacato, ne id ob ſuom compendium feciſſe uideretur, ſtatuit, ut pontifices maximi Germaniæ ſex curijs, iuxta numerum Archimyſtarum Germaniæ, rem cõſociarent, ſinguli publica munia obirent, Imperiumq; per omnes in orbem eundo finiretur. Auentinus lib. 5 Annalium. Moguntia, Brema, Magdeburgum, &c. archiepiſcoporũ ſedes fuêre: ut hiſtoria declarat.

In Gallia: Lugduni. Hugonis Lugdunenſis meminit Chronicon Caſsinenſe libro tertio, capite 71.

Patriarchæ in Oriente. Simon Hieroſolymitanus patriarcha, ab Vrbano pontifice per literas petit, Terræ ſanctæ laboranti opem ferri. Paulus Aemylius lib. 4.

Patriarchas duodecim ſub ſe habuiſſe epiſcopos, ex machinationibus Adelberti Hambur-

Hamburgẽſis archiepiſco pi conſtat: de quibus Crantzius libro tertio, capire ſecundo Vuandaliæ.

Hamburgẽſis legatus fuit pontificis Romani, ad eccleſias Septentrionales, anteceſſorum priuilegio. Aldenburgenſem eccleſiã, defuncto Abelino, Adelbertus Hamburgenſis in tres epiſcopatus diſtribuit, nõ quidem Cæſaris uoluntate, ſed ſua priuata: & quia in ſumma Cæſaris & Leonis papæ gratia eſſet, liberè ſe id facere poſſe credebat. Imò & patriarchalem honorem conabatur conſequi, ut ſub ſe haberet duodecim epiſcoparus. Ea re euulgata, confluebant in curiam eius multi ſacerdotes & religioſi, plerique etiam epiſcopi, qui ſedib. ſuis exrurbati, menſæ eius erant participes: quorũ ſarcina ille alleuari percupiens, trãſmiſit eos in latitudinem gentium, quoſdã locans certis ſedibus: quoſdam immiſit nationibus, ad ſedes incertas. E' quibus Ezouem, ſubrogatum Abelino in Aldenburgenſi: Ariſtonem quendam ab Hieroſolymis uenientem, in Racisburgo eſſe conſtituit: Ioannem in Magnopoli deſtinauit. Iſte Ioannes, peregrinationis amore Scotia egreſſus, uenit in Saxoniam: & clementer, ut omnes, acceprus ab archiepiſcopo, non multo pòſt in Vuandaliá miſſus eſt ad principem Godeſchalcum: apud quem commoratus illis diebus, multa paganorum milia ſcribitur baptizaſſe. Crantzius libro tertio, cap. tertio Vuandaliæ. Helmoldus capite 22.

Archiepiſcopi conſtituebantur ab Imperatore. Harduuicum enim Herueldenſem præſulem, archiepiſcopum Magdeburgenſem deſignat Quartus Hẽricus. Auentinus lib. 5 Annalium.

Limites ſuæ iuriſdictionis defenderunt. Sic Hildesheimenſis ad Henricum Tertium perfert iniuriam ſibi illatam, quòd abbatiſſa Gandersheimenſis. benedictionem à Moguntino poſtulaſſet. Crantziua lib. 4, ca. 34 Saxoniæ.

Inaugurabant Imperatores & Reges. Cõradum Primum Aribo Moguntinus, pręſente Eberhardo Bambergenſi, conſecrauit. Chron. Bamb. Henricum Quartũ Hermannus Colonienſis archiepiſcopus, coronabat Aquiſgrani: licet Luitpoldus Moguntinns, eum honorem ſibi libenter rapuiſſet. Schafnaburgenſis.

In conuentibus epiſcoporum abbas Fuldenſis, more maiorum, proximum ab archiepiſcopo Moguntino locum tenebat in ſeſsionibus. Hinc atrox prælium, in templo Goslarienſi, coram Henrico Quarto geſtum eſt.

Schaf.

DE ROMANORUM PONTIFICUM PRINCIPAtu & tyrannide, item de operibus Antichriſti in regimine Eccleſiaſtico.

DOMINATIO SUPER ECcleſias orbis.

PRincipatum ſuper alios omnes obtinere conantur Romani papæ, etiam hoc ſeculo: cuius quidem rei documentum eſt epiſtola Gregorij Septimi, ad Conſtantienſem clerum ſcripta. Gregorius (inquit) epiſcopus, ſeruus ſeruorũ Dei, clericis & laicis maioribus atque minoribus in Conſtantienſi diœceſi conſtitutis ſalutem & benedictionem. Miſimus fratri noſtro, epiſcopo ueſtro Otthoni, literas exhortatorias: per quas pro noſtri neceſsitate officij, Apoſtolica autoritate, iniunximus illi, ut Simoniacam hæreſin de Eccleſia ſua penitus excluderet, & caſtitatem clericorum ſtudioſè prędicandam ſuſciperet. Sed epiſcopus ueſter neque B. Petri reuerentia præcepti, neque officij ſui ſollicirudine attractus, ut nobis relatum eſt, quæ paternè ſuaſeramus perficere curauit: & ut non ſolum inobedientiæ, uerùm etiam rebellionis offenſam contraheret, quẽadmodũ accepimus, palàm clericis ſuis iuſsioni noſtræ, immò uerius beati Petri, omnino coutraria permiſit: ita ut qui mulierculas habuerant, retinerent: & qui non habuerant, illicita temeritate ſubintroducerent. Quod ut audiuimus, moleſtè ferentes, alteram ei ſcripſimus epiſtolam, indignarionis noſtræ motus oſtẽdentes: quin etiam ipſum ad Synodum Romanam euocauimus, ut rationes reddat, & inobedientiæ cauſas, ſi tolerabiles fuerint, in audientia totius conuenrus exponat. Hæc ideo, filij chariſsimi, uobis nota facimus, ut ſaluti ueſtræ conſulamus. Si enim fronte aperta epiſcopus ueſter repugnans & contumax eſſe ſtuduerit, indignũ eſt ut præſit, &c. Quapropter omnibus, ſicut prædiximus, Deo & B. Petro obedientibus, Apoſtolica autoritate pręcepimus, ſi in obduratione ſua perſiſtere uoluerit, nullam ei reuerentiam obedientiæ exhibearis: neque id animæ ueſtrę perniciem eſſe putetis. Nam ſi præceptis Catholicis uoluerit eſſe cõtrarius, ab omni illius ſubiectionis iugo, B. Petri autoritate uos abſoluimus: ita ut ſi etiã ſacramẽti obligatione quilibet ei fuerit obſtrictus, quamdiu Deo & B. Petro, ſediq́; Apoſtolicæ rebellis extiterit, nulla illi fidelitatis exhibitione fiat obnoxius. Naucleru.

Item: Gregorius Papa ſeruus ſeruorum Dei, per totum Italicum regnũ & Teuthonicorum,

nicorum, debitam ſancto Petro obedientiam exhibentibus, Apoſtolicam benedictionem. Si qui ſunt presbyteri, uel diaconi, uel ſubdiaconi, qui iaceant in crimine fornicationis, interdicimus eis ex parte omnipotentis Dei, & autoritate ſancti Petri, introitum Eccleſiæ, uſque dum pœniteant & emendent. Si quis uerò in peccato ſuo perſeuerare maluerit, nullus officium eorum auſcultare præſumat: quia benedictio illorum uertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante Domino per Prophetam: Maledicam (inquit) benedictionibus ueſtris. Marianus Scotus libro tertio. Burchardo Halberſtadiẽſi epiſcopo per literas magna ſeueritate imperat Nicolaus Secundus, ut Herueldenſi cœnobio moleſtus eſſe deſinat, ni Apoſtolicæ autoritatis uirgam experiri malit. Schafnab. Stanislai Cracouienſis archiepiſcopi cæde Romę nunciata, pontifex maximus Gregorius Septimus, atrocitate rei commotus, toti Poloniæ ſacris interdixit. Qui uerò ſocij ſceleris regi fuiſſent, eos ſimul & poſteros eorum uſq; ad quartam propaginem, à ſacerdotij & omnium magiſtratuum Eccleſiaſticorũ functionibus & emolumentis alienos eſſe iuſsit. Cromerus lib. 4, de rebus Polonorum. Stephanus Nonus pontificatum adeptus, ſtatim curauit, ut Mediolanenſis eccleſia, quę à Romana ducentis ferè annis ſe ſubtraxerat, nunc demum eidem obtemperaret, ut uerè omnium Eccleſiarũ parenti & altrici: quam poſtea non ſecus obſeruauit, ac netæ filiæ pientiſsimam matrem facere conſueuerunt. Platina in uita eius. Clemens Secundus in epiſtola ad Bambergenſem clerum & populum, Romanam eccleſiam omnium matrem appellat: eiq; omne genu terreſtrium flecti, ac pro eius arbitrio ianuam cœli aperiri & claudi, nec inferorũ portas aduerſus eam pręualere poſſe, impudentiſsimè iactitat. Chron. Bamb.

Suas cenſuras alijs Eccleſijs omnibus obtrudunt, tali appendice, ne cuiquam fas ſit diſſentire. Hildebrandus Papa, cùm frequentibus iam Synodis coniugium ſacerdotibus prohibendum, cum ſuis aſſeclis ſtatuiſſet, non ſolum per totam Italiam hoc decretum promulgauit, ſed & cunctis Galliarum epiſcopis, per literas idem ſeruare præcepit. Lambertus Schafnaburgenſis.

Nolunt ullum concilium haberi, ubi ipſi Papæ, uel à ſe miſsi non præſiderent. Honorius enim Pontifex ad Mantuanum ab Imperatore uocatus concilium, ut ibi ſuam contra Alexandrum, qui tum de pontificia ſede digladiabatur, cauſam ageret, cum magno hominum numero ad Aquas Nigras ſubſtitit: cumque mandatis ad Annonem mittit, qui dicerent, Magiſtrum à diſcipulis doceri non oportere: Honorium nequaquam uenturum, niſi uicem Chriſti præſidendo defungi permittatur. Anno, concilio habito, paucíſsimis reſpondet: Magiſtrorum ſacroſanctę concionis, Eccleſiæq; ſententiæ parendum, diuino oraculo obtemperandum eſſe. Proinde Honorius hiſce ſibi relatis, uenire Mantuam recuſauit. Auét. 5 Annalium.

Suis decretis pontifices horriſonam clauſulam adijciunt. Si quis (inquiunt) poſſeſſiones, & Eccleſias, uillas, ciuitates & caſtra ſãctiſsimi Benedicti inuaſerit, & bis uel ter admonitus non emendauerit, ſciat ſe autoritate Dei omnipotentis, & beatæ Mariæ ſemper uirginis, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & beati Benedicti, & omniũ Sanctorum, eſſe excommunicatum, & perpetuo anathematis uinculo innodatum, & à regno Dei alienatum: & cum diabolo, & atrociſsimis põpis, & Iuda Ieſu Chriſti Domini noſtri ꝓditore, æterno ſupplicio, æternęq; maledictiõi deputatũ. Et ſicut hę lucernæ extinguũtur, ita ante Deum eius lucerna extinguatur: niſi fortè res inuaſas reddiderit ſancto Benedicto, & dignam pœnitentiam geſſerit. At uerò qui huius Apoſtolici inſtituti obſeruator extiterit, benedictionis gratiam à Domino Deo noſtro, per interceſsionem beati Benedicti conſequatur, & uitã æternã accipere mereatur. Chron. Caſſ. in priuilegio Alexandri Secũdi. Et Vrbanus Secundus: Contradictoribus huius noſtri Apoſtolici conſtituti diuinum iudicium intentantes, & anathematis iudicio innodantes. Et paulo pòſt: Si qua in craſtinum Eccleſiaſtica, ſecularis'ue perſona, noſtrę conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temerè uenire tentauerit ſecundò & tertiò commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendauerit, poteſtatis honoriſq; ſui dignitate careat, reumque ſe exiſtere diuino iudicio, de perpetrata iniquitate cognoſcat: & altiſsimo & ſanctiſsimo corpore & ſanguine Domini Dei, & Domini redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubiaceat. Cunctis autem eandem iuſtè ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & illi fructum bonæ actionis percipiant, & apud diuinum iudicium æterna pacis præmia inueniant. In formula priuilegij ijſdem conceſſa. Horrendo ſanè fulmine Bambergenſem eccleſiam munit Clemens Secundus: Statuimus per hoc noſtri Magiſterij priuilegium, ut de bonis illis omnibus, quæ tibi ſponſa chariſsima, uirgo caſtiſsima, Eccleſia ſpecioſiſsima Bamberg.

ſumma liberalitas eiuſdem orthodoxi Imperatoris de ſumma deuotione procedens, pio affectu cõtulit, & nomine tenus illa per concambium conuenientiſsimum & acceptiſsimum à Vuürtzburgenſi & Eiſtetenſi epiſcopis, canonico & rationabili iudicio permutauit, uel quorumcunq; poſt eum fidelium religioſa pietas obtulit, & oblatura eſt, uſq; in perpetuum, ſiue ſint mobilia, ſiue immobilia: nullus imperator, nullus rex, nullus dux, marchio, comes, uicecomes, & præterea non archiepiſcopus, non epiſcopus, non abbas, nec ulla hominum perſona audeat, tentet, aut præſumat qnicquam, uel uiolent a, uel fraude, uel furto detrahere, minuere, mutilare. Quod ſi quis diabolico inſtinctu pulſatus, crudeli temeritate admittere non perhorruerit, & citius emendare neglexerit, huiuſmodi hominem, quicunque ſit, de communione ſacroſancti ſanguinis & corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti, à participio totius Chriſtianitatis, non ſolum excludimus, ſed etiam propulſamus. Quinetiam Apoſtolici anathematis acutiſsima lancea eum transuerberamus, ut pro malefactis malè perditus, mortem gemat æternam, aſſociatus in gehenna inferiori, dæmonum principi, mortis inuentori, & etiam Iudæ ſacrilego & proditori, undique circumcinctus draconibus tartareis in ultionem ſeruientibus, nec in nltimo tremendi Dei iudicio ad uitam reſurgat, infeliciſsimo & miſerrimo uiuendi genere mortem quærens, & non inueniens. Chronicon Bambergenſe. Item: Hæc omnia ſuprà dicta obſeruari & cuſtodiri, in perpetuum noſtra Apoſtolica autoritate decernimus, confirmamus & corroboramus. Quòd uerò (quod abſit) huius noſtri priuilegij temerarius transgreſſor extiterit, Dei & beatiſſimæ Mariæ & beatorum Petri & Pauli, omniumque Sanctorum, & noſtra maledictione maledicatur, & perpetui anathematis uinculis innodetur, niſi digna ſatisfactione reſipuerit, & canonicè ſatisfecerit. Qui autem pio corde huius obſeruator priuilegij extiterit, Dei omnipotentis, & almæ Mariæ, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli benedictione ditatus, æterni regni particeps fieri mereatur. Ibidem.

Legatos ſuos, ueluti drõmedarios quoſdam, ſemper huc illuc mittunt, & mandata ſcribunt. Erico enim Danorum regi Papa Romanus pollicetur, ſe Cardinalem miſſurum, qui ipſius Eccleſias inſpiciat & diſtribuat. Dania Crantzij libro quinto, capite ſecundo. Stephanus Nonus omnem ferè Italiam atque Burgundiam, labe Simoniaca inquinatam intelligens, Hildebrandum archidiaconum ipſis purgandis, reformandiſque prouincijs legatum miſit. Qui eo munere diligenter atque fideliter, pro more Antichriſtiano functus eſt. Blondus Decad. 2 li. 3.

Diſtribuunt epiſcopatus, ueluti Cæſar ducatus & prouincias: eoſque à ſe ſolummodo peti & accipi uolunt. Nam uictor Secundus, Simoniacos epiſcopos (quo nomine ij appellabantur, qui à ſecularibus dominis, & non à Romano præſule præſertim ob munera data, epiſcopi fuerant deſignati) ſuis dignitatibus ſpoliauit. Balæus libro quinto de Romanorum pontificum actis. Seuerum à pontifice, Hildebrando ſcilicet, edictum de Simonia promulgatum eſt, quo non ſermone ſolum, uerùm etiam aqua & igni Simoniacis interdictum fuit. Quin & hac lege multi notati ſunt epiſcopi, qui Imperatoris inſaniæ gratificari ſtuduerant. Bonfinius libro quarto Decadis ſecundæ rerum Vngaricarũ: Platina in uita eius. Et ipſe Imperator, in epiſtola ad Annonem Colonienſem, de eadem re queritur: Nullum, inquiens, eius (de Hildebrando loquitur) iudicio licet eſſe ſacerdotem, niſi qui hoc à faſtu ſuo emendicauerit. Me quoque, quem Deus in regnum, non autem illum uocauit ad ſacerdotium, quia me de Deo, & non de illo regnare uelle uidit, quia ipſe me regem non conſtituit, regno priuare ſtuduit: minitans, regnum animamque ſe mihi tollere, quorum neutrum conceſſit, &c. Et in Romano concilio, ſub annum Salutis milleſimũ nonageſimũ quartũ, Vrbanus papa inueſtituras Eccleſiarum laicis prorſus ademit. Idem anno ſequenti decretum eſt in Synodo Claremontenſi, ut Matthæus Pariſienſis annotat.

Quoſdam archiepiſcopos uolunt, ſuo nomine perpetuo legationum officio fungi, ad uicinas gentes. Sic archiepiſcopus Hamburgenſis fuit legatus ad Septẽtrionales regiones, nomine Papæ Romani. Vandalia Crantzij lib. 3, cap. 3.

Volunt eſſe irreprehenſibiles in terris, quicquid tandem ſentiant aut deſignent. Gerocnlus quidam Auguſtinianus, & primariæ ædis Auguſtæ ſacerdos, ac Hildebrandinæ factionis ſtudioſiſsimus, ſuæ partis pertinaciam (ne dicamus tyrannidem) hiſce uerbis, coactus ueritate, notat: Romani, inquit, ſibi diuinum uſurpant honorem, rationem factorum reddere nolunt: nec ſibi dici æquo animo ferunt, Cur ita agis? illud Satyricum inculcant:

Sic uolo, ſic iubeo, ſit pro ratione uoluntas.

Auentinus libro quinto Annalium. Grego-

nius

rius Septimus, qui & Hildebrandus, fretus armis Northmannorum (qui tum per Apuliam, Calabriam, Campaniam, quas ui occuparāt, debacchabantur) confiſus etiam opibus Macbtyldis, mulieris præpotentis, & diſcordia Germanotum: primus contra morem maiotum, contempta Imperatoris autoritate, Pontificatum Maximum occupauit: utramque perſonam ſibi impoſitam eſſe à Chriſto: ſe quodcunque, ut liberet, ligare ac ſoluere poſſe iactare, utramque perſonam agirare: Occidenrem adſerere, omnem poteſtatem in ſe transferre: neminem parem, nedum ſuperiorem ferre: iuſta aliorùm diminuere, cæteris ius arque honorem prætipere, cuncta in ſe trásferre: Cæſares, reges, Auguſtos, ut precario regnantes, floccifacere: Pontifices, epiſcopos in ordinem redigere, deuouere, capite diminuere: lites, bella concitare, diſcordias ſerere, factiones confirmare: iuſiurandum, pacta, ſacramenra ſoluere cœpit. Etiamſi iniuria uel ipſum Cæſarem affecerit, tamen ſe metui oportere, in quadā gloriatur epiſtola: utpote qui errare non poſſit, & à Chriſto Domino ſeruatore noſtro Petroq́; acceperit poteſtatē, ut ſoluat, ligetq́;, utcunq; libeat. Ibidem.

Vt Cæſares duces, ita ipſi Cardinales & archiepiſcopos creant, qui ſuæ dominationi aſsiſtant. Leo Nonus pontifex electus, mox Hildebrandum monachum diaconū cardinalem creat, eique S. Pauli Eccleſiam gubernandam committit, ut quaſi conſors pontificij muneris ſecum uideretur, cum alter Petri, alrer Pauli templum tueretur & regeret. Chron. Bambergenſe.

¶ Venalia habent, Epiſcopatus. Bābergenſis epiſcopus Hermannus Romam ab Alexandro Secundo euocatus, ibique accuſatus, quòd per Simoniacam hæreſin, data nimirum pecunia, epiſcopatum inuaſiſſet, multa & precioſa munera Papæ dedit: & per hæc efferatam aduerſum ſe mentem eius, ad tantam manſuetudinem reduxit, ut qui non ſine periculo honoris & gradus ſui euaſurus putabatur, non ſolum impunitatem criminis, quod obiectum fuerat, conſequeretur: ſed etiam pallium, & alia quædam archiepiſcoparus inſignia, à ſede Apoſtolica pro benedictione perciperet. Anno 1070. Schafnab.

Pallia. Nicolaus pontifex Gerardum Halberſtadenſem epiſcopum pallio donat, quòd ipſum Romam autoritate Imperatoris deduxiſſet. Chron. Hedionis. Hartuuico Bambergenſi epiſcopo, Leo Nonus pallium mittit, ſcriptis ſimul ad ipſum literis. Ad Miſſarum ſolennia celebranda, fraternitati tuæ pallium tranſmittimus: quod antèceſſoribus tuis antè nō conceſſum, modò tibi primò concedimus, rogatu dilectiſsimi filij noſtri Imperatoris Heinrici: & pro ueneratione anteceſſoris tui piæ memoriæ, Domini Papæ Clementis: & pro memoria Heinrici Imperatoris, Chriſti præfatæ Eccleſiæ conſtructoris benigniſsimi. Quo tibi ter in anno uti permittimus: ſcilicet in die ſanctæ reſurrectionis, & in natalitijs Apoſtolorum Petri & Pauli, & in ſolennitate ſancti Dionyſij, eo qnòd tūc anninerſarius dies celebratur Domini Papę Clementis ſuprà memorati. Hanc diem ſanctam, Apoſtolica autoritate ſtatuimus celebrem eſſe per totum epiſcopatum. Cuius quidem indumēti honor, modeſta actuum uiuacitate ſetuádus eſt. Hortamur, ut ei morum tuotum ornamenta conueniāt, quatenus autore Deo rectè utrobiq; poſsis eſſe conſpicuus. Itaq; uita tua filijs tuis ſit regula: in ipſa, ſi qua turpitudo illis iniecta eſt, tibi dirigatur: in ea, quod imitentur aſpiciant: in ipſa conſiderando ſemper proficiant, ut tuum poſt Deum uideatur eſſe, quòd bene uixerint. Cor ergo tuum neq; proſpera, quæ temporaliter blandiantur, extollant, neq; aduerſa deijciant: ſed quicquid illud fuerit, uirtute patientiæ deuincatur. Nullum apud te locum odia, nullum fauor indiſcretus inueniant: miſericordem re, prout uirtus patitur, pauperibus exhibeto, oppreſsis defenſio tua ſubueniat. Opprimentibus moderata erectio contradicat. Nullius faciem contra iniuſticiam accipies: nullum quærentem iuſta deſpicias. Cuſtodia æquitatis in te excellat, ut nec diuitem potentia ſua aliquid apud te extra uiam ſuadeat rationis audire, nec pauperem de ſe ſua faciat humilitas deſperare, quatenus Deo miſerente talis poſſis exiſtere, qualem ſacra lectio præcipit dicens: Oportet eum irreprehenſibilem eſſe. Sed his omnib. ſalubrirer uti poteris, ſi integram charitatem habueris: quam ſi quis ſecutus fuerit, à recto aliquando tramite non recedit. Ecce fratrum chariſsime, inter multa alia iura ſacerdotij, hæc iura ſunt pallij. Quæ ſi ſtudioſè ſetusueris, qđ foris accepiſſe oſtēderis, intus habebis. Chrō. Bāberg.

Cenſus ab Eccleſijs, in longinquis regionibus, extorquent. Cum Bambergenſem eccleſiam Heinricus Imperaror, carbedralem autoritate pontificia fieri expeterer, ea demum lege poſtulatis Benedictus octauus annuit, ſi cenſus nomine ſingulis annis Romano pontifici Bambergenſis eccleſia penderet centum argenti marcas, cum equo albo & phaleraro. Bamb. Chron.

Sacrilegijs inſignes ſunt. Nam Hildebrandus ad pacandos Romanos, cum poſt deuictum Rudolphum, quem Imperatorē

contra Heinricum ſalutarat, eorum metueret offenſionem, circiter centies mille auri libras, paſsim ex teplis ſurreptas, diſtribuit. Hedio parte tertia Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ li. 9, cap. 14.

CVLTVS MAOSIM.

IDololatriā confirmant, et exercent. Vrbanus enim Secūdus in priuilegio Caſsinenſibus dato, apertè fatetur, ſe Benedicti, monachorum patris, ope à pleuritide liberatum eſſe. Item: Peracta Bambergenſis eccleſiæ dedicatione, Apoſtolicus pontifex ſacra illius diei Miſſarum ſolennia celebrauit, cooperantibus ſibi in diuinis duodenis epiſcopis. Idem fecit diebus ſequentibus. In feſto autem Reſurrectionis, dum matutinum peragereur, primam lectionē Aquileienſis patriarcha legendo recitauit, ſecundam uerò archiepiſcopus Rauennas, tertiam ipſe Romanus pontifex. Poſtremò proceſsionis ſolennia, iuxta omnem decentiam Apoſtolicæ dignitatis ac Imperialis maieſtatis, nullo decoris genere prætermiſſo, in ſancta ſolennitate ſolennitatum peracta ſunt. Chronicon Bambergenſe. Leo Nonus Ratiſponæ S. Vuolfgangi, eiuſdem Eccleſiæ olim epiſcopi, oſſa è tumulo leuauit. Ibidem.

Miſſas ſtabiliunt. Nocte natalis Domini, Hildebrandum ueſtibus pontificiis indutum, & ad altare Miſſarū ſolennia celebrantē, Quintius infeſtat. Lamb. Idem pontifex, poſt receptum in Germaniam Imperatorē, in arce Canuſio Miſſarum ſolennia peregit. Ibidem.

Superſtitiones augent & imponont. Sic Alexander Secundus inquit: Statuimus, ut quicunq; deuotus ad Caſsinenſis Eccleſiæ dedicationem annualiter uenerit, de peccatis ſuis quadraginta dierū remiſsionē accipiat. in priuilegio Caſs. Meinuuerco, Padelbornenſi epiſcopo Benedictus papa reliquias dedit, duo uidelicet corpora cum dimidio, ſeptem fratrum S. Felicitatis filiorum, Philippi, Iuuenalis & Felicis, & S. Blaſij portiunculam. Chron. Coſmidromij.

REGNA HVIVS *mundi, & gloria eius.*

PAPA CAESARAEATVS.

Regna huius mundi tenent ipſi pontifices Romani. ut:

Vrbes. Guiſcardus Apuliæ dux, Nicolao Secundo Beneuentum, Troiam, & reliquas Apuliæ ciuitates, quæ pontificiæ erant ditionis, reſtituit. Sabellicus. Pro recepta Beneuentana urbe, Leo Nonus cēſum Bambergenſi eccleſiæ quotannis numerandum, remiſit. Chron. Bamberg.

Epiſcopos etiam à ſe creatos, ſinunt regna, id eſt arces, urbes, oppida tenere: ut patet ex priuilegio Bambergenſi eccleſiæ, à Leone Nono conceſſo, quod ſic habet. Inſuper pro noſtra autoritate ſancimus, ut in terminis aut rebus eiuſdem Eccleſiæ, nulla ſit infeſtatio tyrannorum, uel aliorum quorumlibet hominum prauorum, ſiue ſint in ciuitate ipſa Bambergenſi, ſiue in caſtellis, uillis, ſeruis, ancillis, tributarijs, decimis, foreſtis, ſyluis, uenationibus, piſcationib. molendinis, campis, pratis, paſcuis, agris cultis & incultis, aut quicquid modò illuc pertinet, aut in futurum iuſtè acquiri poterit, per noſtræ Apoſtolicæ autoritatis priuilegium corroboratum, in ſecura permaneat quiete. Chronicon Bambergenſe. Scilicet ſic Petrus ille Apoſtolorum Coryphæus quoq; factitauit? ò Apoſtolorū ſectatores.

Abbates quoque agros, pagos, oppida poſsidere, more politicorum, ſinunt. Hirſfeldenſium enim monachorum uillæ ſunt, Kirchberg & Bredingē: iuxta Lambertum. Fuldenſem & Hirsfeldenſem abbates, in agro Thuringico plura habuiſſe prædia, ex eodem conſtat autore. Tranſmūdus Theatinus comes, Caſsini latitātibus porcis tria donauit caſtella, Arſetam, Bacutum & Biſentium, cum terra decem millium modiorum. Chron. Caſſ. lib. 3, cap. 55.

Iuriſdictionem politicam in cauſis ciuilibus dirimendis, & puniendis facinoroſis gladio, uſurpant. Hildebrādus enim Heinrico Imperatori ueniam petēti, ex Canuſio reſpondet: Se Auguſtæ diſcuſsis utrarumq; partium allegationibus, nec odio, nec gratia à iure ad iniuriam deuoluendum: ſed iuxta leges Eccleſiaſticas, quàm rectiſsimam poſsit, de ſingulis ſententiam laturum eſſe. O' papam iudicem in politicis. Schafnaburg. Idem Papa tres homines ſcelerum, de quibus accuſabantur, nondum conuictos, morti adiudicauit, & de patibulo ſuſpē di iuſsit. Centium quendam, o aſi aculeis intus ueſtito incluſum, miſerè cruciauit: & filium cuiuſdam uiduæ, qui captiuitati pontificis interfuerat, iamq; annuum pœnitentiæ ſpacium à pontifice indictum expleuerat, uno pede truncauit. O' inſigne patientiæ in Chriſti uicario exemplū. Benno Cardinalis.

Romanæ terræ capitaneos Nicolaus Secundus conſtituit, & Robertum Guiſcardū, iuratum mancipium, (quod Imperatoris erat) Apuliæ, Calabriæ ac Siciliæ ducem decernebat, uexillo inſuper donato propter initum cum eo fœdus. Balæus. Alexander Tertius, per Annonem Colonienſem & Hermannum Bambergenſem epiſcopum literas Imperatori mittit, quibus mandat, ut in Roma

Romana curia de Simoniaca hæreſi, alijſque, de quibus reus agebatur, criminib. reſpondeat. Satis equidē pro imperio. Heinricus de Erfordia: Crantzius li. 5, ca. 5 Saxoniæ. Anno 1073, iuxta Vrſpergenſem.

Bella gerunt Romani pontifices. Leo enim Nonus, habito Romæ concilio, Nordmannos contra pietatem Chriſti factirare pronunciat, cum ingenti deinde Italorum Teutonumq; ui in Campaniam caſtra mouet: ſed ad internecionem uſq; cæduntur à Nordmannis. Auent. lib. 5 Annalium.

Papæ Romani uolunt à Cæſare uocari, uel ordinari. Hinc illæ graues & pernicioſæ turbæ inter Imperatorem Heinricum & Hildebrandum, quorum hic Imperatoris autoritatem, in eligendo pontifice ſpernendam: ille uerò, iuxta patris ſui decretum omnibus modis requirendam cenſuit, ut ex capite de Schiſmatib. patet. Benedictus Nonus, cùm ex morbo, quo conflictabatur, moriturum ſe crederet, cardinales, epiſcopos, & cuiuslibet ordinis clericos ad ſe conuocatos, ſacramento adegit, ne quiſpiam ex ſuo collegio ad Apoſtolicam ſedem, niſi ex conſenſu & communi electione fratrum aſcenderet, aut aſcendentibus præberet conſenſum. Blondus libro tertio Decadis tertiæ. Leo Nonus, quem Imperator Romanis dederat pontificem, omne eligendi Romanum pontificem ius ab Imperatore ad clerum tranſmiſit. Platina in uita eius, Chronicon Bambergenſe. Et in Synodo ad Sutrium habita ſtatutum eſt, ut in poſterum Romanus præſul à Cardinalib. crearetur, pœnaque aduerſantibus negligentibusque grauis indicta eſt. Bonfinius.

Papæ Romani nolunt quenquam pro Cæſare Auguſto haberi, niſi quibus ipſi coronam impoſuiſſent. Ita ſuo aſſenſu Hildebrandus ratum fecit, quod Rudolpho regium nomen ab Alemannis delatum eſt. Sabellicus Ennead. 9 lib. 3.

Imperatores ipſos cogunt in ſua uerba iurare. Sic Pontificij legati cum cæteris regni primoribus, Rudolphum hac lege Regem ſalutant, ut comitia Pontificalia abiuret, clientelas epiſcoporum abdicet, ne'ue ueluti hæreditario iure filios ſuos ſucceſſores declaret. Auentinus libro quinto Annalium. Heinricus Imperator, in Eccleſiæ conſortium ab Hildebrando recipiendus, inter cætera & hanc conditionem comprobare cogitur: Si primatum iudicio penes ipſum Imperium permanſerit, ſubditum ſe Romano pontifici ſemper dictoque obtemperantem futurum eſſe. Lambertus Schafnaburgenſis.

Sumunt ſibi poteſtatem deponendi Imperatores & Reges. Sic mandatum legatis eſt ab Hildebrādo pontifice, ut in Alemannia conuentu habito, maturè decernant, utri duorum regum ex æquo & bono ius cōpetat, eidemq; conſenſu bonorum regnum decernant, cuius cauſa iuſtior & potior uideretur: ſe uerò poſtea re cognita, quod egerint, confirmaturum, interpoſita omnipotentis Dei & beati Petri autoritate, qua nulla poſſet eſſe maior. Platina. Imò Hildebrandus Cæſarem Heinricum Quartum excommunicauit, eo quòd Papæ obedire recuſauerit, titulumque regni Teutonicorum & Italiæ, & omnem dignitatem ei prohibuit, eos etiam qui ſacramento ipſi adſtricti fuerant, abſoluit. Phrygio. Platina. Tandē uerò ea lege in gratiam recipitur Canuſij Cæſar, ut inſignibus Imperij depoſitis, Regio nomine & honore deinceps indignum ſe profiteretur: ut Lambertus annotat. His confectis, in Germaniam ad ſuos coniuratos, Bernbardum flaminem Romanum diaconum, Bernhardum Maſsilienſium monachorum præſulem, Chriſtianum quendam Theologum profeſsione, ſuſcepta legatione proficiſci iubet. Saxonibusque reſcribit: Ne moleſtum ipſis ſit, quòd cum Heinrico Quarto reconciliatus ſit, quem magis obnoxium criminibus reddiderit, & cœleſti curiæ, non tamen regno, unde auſpicato Romæ deſtitutus, reſtituerit. Auentinus lib. 5.

Excommunicant Reges & Principes, ſuis uoluntatibus aduerſantes. Leo enim Nonus nonnullos Italiæ principes & ciuitates, tam ſibi quàm Imperatori Heinrico Tertio iureiurando ſubiecit, Beneuentanosque adhuc rebellantes excommunicauit. Contractus. Heinricum regem ab Hildebrando excommunicatum, iam diximus.

Excitant omnes reliquos Eccleſiæ præſules, ut ſecū exequantur excommunicationes contra Imperatores & Reges. Hildebrandus enim dimiſſo Romæ concilio, in quo Heinricum anathematis fulmine percuſſerat, ſexcenta fulmina, totidem tonitrua, diram grandinem (bullas appellant) in Galliam, Germaniam, Italiam mittit, docens, à ſe Regem, qui Chriſtianam philoſophiā contemnat, templū Dei ſubuertat, hæreticorū autor ſit, & conſectaneus, excommunicatum, regnoque priuatum, omneſque in Cæſaris uerba religione iuriſiurandi adactos ſacramento illo ſolutos eſſe commemorat. Auentinus libro quinto. Anno Colonienſis, Heinricus Tridentinus archiepiſcopus, & Ottho Boiorum regulus, iuſſu Quarti Heinrici, legati cum mandatis in Italiam iter facientes Rauennæ ab urbis epiſcopo conuiuio excipiuntur: Catochum

pontificem Parmenſem, obuiam officij gratia procedentem, benignè appellant, familiariter ſalutant: utriſque autem pontificibus Alexander ſacris interdixerat. Quocirca Cæſarianos, ubi Romā uenêre, quòd aditum eorum, quos in numero ſceleratorum atq; impiorum habendos cēſuiſſet, nō deuitaſſent, ſalute non impartiuit. Verùm ubi rationem ipſis conſtare accepit, eoſdem datis acceptisq; mandatis abſoluit. Auent. lib. 5 Annalium.

Qua occaſione Polonici regni maieſtatem ad ſe rapuerit Hellebrandus, Matthias Mechouienſis Polonicarum rerum ſcriptor lib. ſecundo, capite uigeſimo his uerbis prodidit: Gregorius papa ſeptimus, per lata ad ſe crudeli nece beati uiri Stanislai, dedit in, mandatis ad Petrum archiepiſcopum Gneſnenſem, & omnes epiſcopos regni Poloniæ, ut interdictum generale in tota prouincia obſeruarent, & Eccleſias obſeratas clauderent. regemq; Boleslaum anathematizauit, coronam regno Poloniæ abſtulit, ne de cætero quiſpiam principum in Polonia abſq; ſpeciali conſenſu ſedis Apoſtolicæ coronaretur: abſoluit à Boleslai obedientia omnes principes, barones, uaſallos, feudarios & ſubiectos: milites uerò qui cum rege in nece beati pontificis auxilio aut conſilio conſpirarunt, cum tota eorum domo & nepotibus, ad beneficia Eccleſiaſtica habita & habenda, ad dignitates quoque & honores, uſq; in quartam generationem inhabilitauit. Hæc ille.

Excitant politicos magiſtratus, ut iuxta ſua placita perſequantur eos, quos Papa pro ſuo arbitrio execratur: ut ſatis ſuperq; funeſtum illud bellum, ab Imperatore contra Hildebrandinos geſtum, teſtatur. Rudolphus (inquit Auentinus) Romani epiſcopi opem, cuius auſpicio regnare iuſſus ſit, ſupplex implorat: petitq;, ut pontifex maximus, communis generis humani parens, ſæuiſsimū, ſacrilegum, inceſtuoſum, ſacerdotum contemptorē, cuius Deus uenter, atq; ea quæ ſub uentre ſunt, ſacro enſe iuguletur. Gregorius huius poſtulatis annuit: Heinricum, quòd contrà ac pollicitus fuerat, inſignia Imperij uſurpauit, rurſus diris deuouet: proceres, populū, ſacratos, p̄phanos, ſacramento ſoluit: eos qui Cæſari fidē frangant, principi ſuo rebellent, Rudolpho adhæreant, ab inferis emancipat, cœloque locat: hiſce incendia, cædes, & huiuſcemodi ſcelera quæ bello deſignari ſolent, indulget: alijs omnibus qui Cæſari fidem ſeruēt, ab eo deficere, armis ſe miſceri recuſent, diras inferiasq; dicit. Regem malum, ob crimina à ſe deuotum: proinde iam non regē, neq; illi parendum eſſe docebat; quin obſequium præſtare Deo, pietatiſque eſſe, occidere eos qui Heinrico fidem ſeruarent, aſſeuerabat. Auentinus libro quinto Annalium. Coniuratos Romanorum, literis plurimùm contra Imperatorem animatos, ſcribit Lambertus.

Subditos ab obedientia erga magiſtratū, diſſoluunt pro ſuis cupiditatibus: ut ex ſuperioribus conſtat.

MERETRIX BABYLONICA.

Libidinis uſque ad ima tartara noti ſunt pontifices. Inter mulierculas enim de ſacris philoſophatur literis Hildebrandus. Auentinus libro quinto Annaliū. Et Heinricus Imperator eidem obijcit, quòd uulgò malè audiat, quòd familiarius, frequentiusque ſecretò atque in occulto quàm tantum pontificem deceat, cum Machtilde colloquatur. Auentinus libro quinto. His & Lambertus adſtipulari uidetur, Romanis pontificib. alioqui ſatis æquus, cum inquit: Vbicunq; Machtildæ opera (fortè etiam in lecto, ſi diuinare liceret) Hildebrandus indiguiſſet, ocyùs aderat, & tanquam patri uel domino ſedulum exhibebat officium. Vnde nec euadere potuit inceſti amoris ſuſpicionem, paſsim iactantibus regis fautoribus, & præcipuè clericis, quibus illicita & contra ſcita canonum contracta coniugia prohibebat, quòd die ac nocte impudenter Papa in eius uolutaretur amplexibus: & illa furtiuis papæ amoribus præoccupata, poſt amiſſum coniugem, ultrà ſecundas contrahere nuptias detrectaret.

Sacerdotes ſui ducis exemplum imitati quoque ſunt. Nam cum Hildebrandus pontifex publico edicto ſacerdotibus connubia interdixiſſet, ac populum eorum ſacrificijs intereſſe, aut illos pro ſacerdotibus habere uetuiſſet, ipſi pro una uxore ſexcentas ferè mulierculas domi ſuæ alebant, ut Auentinus refert. Et Salfeldiæ degentes canonicos, Seguinus Colonienſis epiſcopus ſuis ſedibus propter uagas libidines exturbauit. Chronicon Iſennacenſe. Pauciſſimis inter ſacerdotes caſtitatem ſimulantibus, maxima pars ſub honeſto caſtimoniæ nomine ſtupra, inceſtus, adulteria paſſim & impunè committunt. Auentinus libro quinto. Et hæc quidem eſt nota Antichriſti, 1. Timot. 4.

¶ Deniq; pleriq; pontifices Romani, ſuā illam ſellam conſcendunt, aut

Corruptelis Simoniacis. Benedictus enim Nonus, Sylueſter Tertius, Gregorius Sextus, pecunia ſibi compararunt pontificatum: ut ſuprà diximus. Memorabile eſt, quod in uita Sylueſtri Stella pontificius ſcriptor ſcribit: Sic de pontificatu euenerat, qui

plus

plus largitionibus aut ambitione ualeret, is talem gradum obtineret: bonis, ut Platina addit, oppreſsis & reiectis.

Vi iniuſta. Benedictus enim Decimus, factione potentum intruſus eſt. Platina, Lambertus. De Hildebrando, in Epiſtola ad ipſum in hunc modum ſcribit Heinricus Imperator: Tu his gradibus aſcendiſti, ſcilicet aſtutia (quod monachica profeſsio abominatur) pecuniam, pecunia fauorem, fauore ferrum, ferro ſedem pacis adiſti, & de ſede pacis pacem turbaſti, &c.

Se inuicem depoſuerunt & appoſuerunt crudeliſsimè. Gerhardus enim Florentiæ epiſcopus, creatus pontifex Romanus, deiecit Benedictum Decimum. Platina. Armis cruentis congrediuntur Parmenſis ac Lucenſis, deq; primatu in ſede Romana multorum hominum cædibus decernunt. Inde querulatur Schafnaburgenſis: Sic deprauata Eccleſiaſtici rigoris cenſura, homines non ut quondam, ut præeſſent Eccleſiæ Dei, iniecta manu trahebantur: ſed ne non præeſſent, armata manu præliabantur, fundebátq; mutuò ſanguinem non pro ouibus Chriſti, ſed ne non dominarentur ouibus Chriſti. Idem comprobat Auentinus libro quinto Annalium.

Venena ſibi inuicem propinarunt. Stephanus Baiurus Clementi Secũdo uenenum miſcuit: moxq; ab eius interitu, ſine cleri populi'ue ſuffragio ſacram inuaſit ſedem, ſeq; Damaſum ſecundum uocat. adeò mos inoleuerat, Apoſtolicæ ſedis per uim & dolum occupandæ. Sabell. Ennead. 9 libro 2.

CONFIRMATORES DOminationis iſtius.

HAnc Paparum Romanorum ſuperioritatem aut tyrannidem potius, confirmarunt & auxerunt.

ECCLESIASTICI.

Palliorum emptione. Achelnotus enim Cantuarienſis archiepiſcopus, pro pallio redimendo Romam adijt. Balæus Cent. 2 ſcript. Britan. capite 46.

Priuilegiorum poſtulatione. Meinuuercus enim a Benedicto Octauo Romæ accipit priuilegium, de bonis ſuæ Eccleſiæ datis, & adhuc dandis. Chronicon Coſmidromij. Vuilhelmus Hirſaugienſis abbas, à Gregorio Septimo, inter Romanos pontifices peſsimo, sui monaſterij confirmationem impetrauit: cuius exemplar in Chronico Hirſaugienſi extat. Caſsinenſes monachi ab Alexandro Secundo, & Vrbano Secundo, ſuarum facultatum priuilegia acceperunt: quæ Chronico Caſsinenſi adiuncta ſunt.

Appellatione ad ipſos. Meginhernus enim Hirſſeldenſis abbas, Nicolai Secundi opem contra Halberſtadianum epiſcopum, qui ſuam falcem in monaſterij meſſem immittebat, implorat. Lambertus. Et Bambergenſis clerus, Romani pontificis opem contra ſuum epiſcopum experit. quod, ut idem autor ait, ualidiſsimum, & in ſancta Eccleſia ultimæ ſemper neceſsitatis unicum eſſe conſueuit præſidium.

Adulatione & laude immodica. Fridericus enim frater Godefridi Cardinalis, mittitur à papa legatus Conſtantinopolim: ubi in dicta ſynodo, cum Imperator Conſtantinopolitanus & Patriarcha eidem obtemperare dedignarentur, egreſſus urbe Fridericus ſandalia ſua more Apoſtolorum publicè ſuper eos excuſsit. Quo quidem facto tantum terrorem omnibus Conſtantinopolitanis incuſsit, ut Imperator & Patriarcha cum clero & populo, ſequenti die ſacco & cinere obuoluti ad eum procederent, & Apoſtolicam autoritatem in eo proni in terram adorarent. Heinricus de Erfordia. Ademarus Anicienſium & Gulielmus Arauſienſium epiſcopi, ad pedes Romani pontificis in Synodo Claremontenſi apud Gallos accedentes, facultatem ad ſacrum eundi bellũ petunt. Paulus Aemylius libro quarto.

In Mantuano concilio omnes epiſcopos, Romanum pontificem ueneratos eſſe, & Apoſtolicam ſedem magiſtram recognouiſſe, ſcribit Aeneas Syluius libro tertio Epit. Blondi.

POLITICI.

Petẽtes à Romanis inaugurationem. Polonia enim ſub annum Salutis milleſimum quadrageſimũ primũ rege orbata, proceres regni conſilium ineunt, de reuocando Cazimiro regni hærede, uti diximus, qui tum in monaſterio apud Cluniacũ degebat. Papam ergo Benedictum Nonum per legationem ſollicitant, humiliter petentes, ut Cazimirũ à religione abſolutum, ad regnum hæreditarium, quod penè iam deſolatum erat, redire iubeat. Papa occaſionem nactus ad opes Romanæ ſedis augendas, his conditionibus regem ex monaſterio eductum Polonis reſtituit. Primùm, ut Poloni ſucceſſoribus S. Petri, Romanis ſcilicet pontificibus, de quolibet capite uſualem nummum annis ſingulis ſoluerẽt: deinde, ut cæſariem capitis & comam non nutrirent, ſed patentib. auribus more Latinorũ, caput rõſum haberent: tertiò, ut in præcipuis Chriſti & Virginis matris eius feſtiuitatibus, panno lineo albo, in modũ ſtolæ depẽdente, ceruicẽ exornare ꝑpetuò eſſent aſtricti: ut his ceremonijs obſeruatis meminiſſẽt, regẽ ſibi à papa Romano datũ, q monachus atq; diaconꝰ fuerat, quo, ut papæ quidẽ uiſũ fuit, beneficio, Polonos omnino

ſeruituti Romanæ ſedis ſubdidit. Chron. Pol. libro 2, cap. 13. Balæus libro 5 de Rom. pontificum actis. Cromerus lib. 4 de rebus Polonorum.

Imperator Heinricus Quartus Romam humiliter, utpote ueniam ab Apoſtolico petiturus, inimicis id quidem non ſperantibus, tetendit: inuentoque Papa in oppido Canuſino, ibi per triduum ante portam caſtri, depoſito omni regio cultu, diſcalceatus & laneis indutus perſtitit. Nec prius cũ multo fletu, Apoſtolicæ miſerationis auxilium & conſolationem implorare deſtitit, quàm omnium qui ibi aderant precibus & lachrymis intercedentibus, laxato tandem anathematis uinculo, in communionis gratiam & ſinum matris Eccleſiæ receptus eſt. Chronicon Vrſpergenſe.

Petentes ab ipſis doctores, & ſuarum Eccleſiarum reformatores. Sub idem tempus (Romanam ſcilicet ſedem Nicolao Secũdo tenente) inquit Sabellicus Mediolanẽſium legati Romam uenêre, ueteris contumaciæ ueniam precaturi: petentes adhæc, ut ad ſe aliquis à pontifice remitteretur, qui perditos mores cleri ſuo arbitrio in integrum reſtitueret. Miſſus eſt Petrus Damianus Hoſtienſis antiſtes, uir Pontificij Cæſarijque iuris ſcientiſsimus. Is Mediolanẽſem antiſtitẽ, Brixianum, Taurinenſem, Aſtenſem, Albẽſem, Vercellenſem, & cum his ignobilia cleri capita oppido multa Simoniacæ fraudis & concubinatus cõperta, leni caſtigatione, qualem temporis conditio poſtulabat, adhibita, ad ſanctioris uitæ inſtitutũ retraxit. Idẽ lib. 3 Enneadis 9.

Petentes ab ipſis confirmationes monaſteriorum & templorum. Heinricus enim Secũdus Imperator, ab ipſo Benedicto Octauo, Romano Antichriſto, Bambergenſis epiſcopatus confirmationem & dedicationem coràm fieri petijt, atq; impetrauit. Pontifici itaq; urbi iam appropinquanti Imperator unà cum principibus regni, qui tum aderant frequentes, ac clero ac populo uniuerſo honoris cauſa fit obuiam. Præordinati autem fuerunt in eius occurſum, prudenti Imperatoris conſilio & ingenio, quatuor pſallentium Chori: quorum primus in ulteriore fluminis ripa Papam expectabat, ſecundus in citeriore, tertius apud ciuitatis portam: quarto loco hominem, ſeu potius Idolum illud, Heinricus excepit in gradibus eccleſiæ Cathedralis nouellæ, quem quidam accedentem mira beneuolentia complexus eſt. Inde poſt datam acceptamque ſalutem, baſilicam ingreſsi Pontifex in ſede epiſcopali collocatur. Fuit aũt feria quinta maioris Hebdomadæ. Cõſecrationis uerò beneficium ea obtinuit Imperator conditione, ut quotannis ex illa Eccleſia Romano fiſco cederent centum argenti marcæ, cũ equo albo & phalerato, quo meretrix illa ueheretur. Chron. Bambergenſe. Balæus libro quinto de Rom. Pontificib.

Reijcientes controuerſias ad ipſos. Ericus enim Daniæ rex, contra Liemarum archiepiſcopum Hamburgẽſem Romam prouocat: ipſeq; rex eò proficiſcitur, ſuamq; cauſam coram pontifice agit. Dania Crantzij libro quinto, capite ſecundo. Robertus Apuliæ dux, belli ſucceſſu contra Bagelardum auctus, ut res ſuas ualidiùs ſtabiliret, egit cum Nicolao pontifice, oratoribus ad id Romam miſsis, ut ad res Apuliæ Calabriæque componendas, ne grauaretur in rem præſentem uenire. Nicolaus, qui omnia circa urbem habebat crebris rebellionibus infeſta, cupiebatq; uehementer pontificiam dignitatem extremis opibus, quando domeſticis non poſſet, ab omni metu & iniuria uindicare, Guiſcardo gratificaturus in Apuliam proficiſcitur. Hic primum omnium Guiſcardum, anathematis telo iam antea petitum, in Chriſtiani cœtus cõmunionem reſtituit: Apuliæ & Calabrię ducem declarat: conditione tamen, ut Beneuentum, Troiam in Apulia & cætera quæ pontificiæ ditionis tenebat, reſtitueret, eſſetque Apoſtolicæ ſedis Ligius, qui ſubdi tua interpretari queat. Mitteret ad hæc, quoties opus eſſet, Romano pontifici auxilia: aut ipſe cum omnibus copijs ſuppetias ferret, ſi quando urgeret neceſsitas. & illi his inter ſe legibus fœdus occultè percuſſerunt, ne rebelles ad res nouas conſurgerẽt, Eccleſiæ partibus nondum firmatis. Romã inde reuerſus, ex ijs qui rebus nouis ſtudebant, quoſdã ad obſequium retraxit, Nordmannicis fretus armis. Sabellicus lib. 3 Enneadis 9. Sueuos & Saxones omnem quã cum Heinrico habuerunt litẽ, ad Romanũ pontificem reieciſſe, ut ipſius iudicio ea dirimeretur, indicat Lambertus.

Legatos ipſorum nimis ſubiectè honorantes. Vt Friderico Conſtantinopoli factũ fuiſſe, paulo antè indicauimus.

Dona nimis multa eis tribuentes. Cunctas enim quas habuit poſſeſsiones Mathildis, (potentia & opibus uix ulla inferior ſua ętate: contra ipſum enim Imperatorẽ arma capere nõ eſt uerita) ad altare S. Petri obtulit, quæ in hũc uſq; diẽ patrimoniũ S. Petri uocantur. Martinus Polonus in Chron.

Papas nimium uenerantes. Vladislaus enim Polonorum princeps, ſtatim initio regni ſui, ad põtificẽ maximũ, de tollendo interdicto, quo Polonia uniuerſa ob necẽ Stanislai epiſcopi obnoxia, ſacris ſe abſtinebat, oratorẽ ſortè multo auro onuſtũ, (qđ plurimum

mum in Romana curia & ponderis & autoritatis omnibus habuit ſeculis) miſit, uirum eruditum & eloquentem, Lampertũ quendam, equeſtri apud Polonos ortum familia, canonicum Cracouienſem: quem tum Pontifex diuo Stanislao ſucceſſorem dedit, & ſublato interdicto epiſcopũ remiſit. Cromerus lib. 5. Nonnullos exterarum gentium principes, miſsis ad pontificem Romanum literis (ſub annum 1049, ubi tum Leo Nonus dominabatur) utpote Apoſtolicum uirum, per legatos ſubiectionem ipſi promiſiſſe, Contractus narrat.

Principes & epiſcopi qui Triburiæ conuenerant, Heinricum Imperatorem aduerſus iuſticiam & ueritatem Dei, & ſanctæ Romanæ eccleſię autoritatem ſe extollentem, ad nutum pontificis Imperio exuẽdum decernunt: Romanum pontificem Auguſtam, & pòſt in Forcheim pro regni negocijs conſtituendis euocant. Lambertus.

QVI SE OPPOSVERINT DOMINATUI *& tyrannidi Antichriſti Romanorũ pontificũ.*

IMPERATORES.

DEpoſuerunt non legitimè electos, & ſubſtituerunt alios. Heinricus enim Tertius ſtatuit, neminem ad pontificiam ſedem aſſumendum, niſi Imperatoris accedat autoritas & conſenſus. Nauclerus uolumine 2, generat. 36. Poſt Stephani obitum, Romani miſſa legatione ad Imperatorem Heinricum Quartũ fidem quam Patri olim dediſſent, ipſi ſe ſeruaturos promittũt: eaq; de cauſa (inquiunt) uacanti Romanæ Eccleſiæ pontificem non ſubrogaſſe, ſed ipſius potius expectare ſententiam uoluiſſe, orantq; ſedulo, ut quem ipſe uelit tranſmittat. Nihil eius ordinationi obſtare, ſi quis non per legitimæ electionis oſtium, ſed aliunde aſcendiſſet in ouile ouium. Rex habita cum primoribus deliberatione, Gerhardum Florentinum epiſcopum, in quem & Romanorum & Teutonicorum ſtudia conſenſerant, pontificem deſignat, Romamque per Gotefridum marchionem tranſmittit. Ita Benedicto, qui iniuſſu regis & principum, ſacerdotium uſurpauerat, reprobato, Gerhardus, qui & Nicolaus Secundus, pontificatum obtinuit. Et pòſt idem Imperator, ob Hildebrandum ipſo inconſulto pontificem deſignatum, grauiter cum Romanis per Eberhardum comitem expoſtulat. Schafnaburgenſis. Victor pontifex huius nominis ſecundus, Heinrici Imperatoris potius priuilegio, quàm liberis ſuffragijs cleri populiq; (ut habet Chron. Bambergenſe) dignitatem adeptus eſt. Erat enim Heinrici potentia clero & uniuerſæ ciuitati formidoloſa, præſertim poſt iuſiurandum, quod ſanctiſsimum in eius uerba iurauerant: neminem uidelicet ciuium, ſummorumq́; põtificum creationi interfuturum, niſi Imperatoris permiſſu. id ſi aliquo modo uiolaſſent, apparebat fore, ut uelut impij exitiali bello ab eo plecterẽtur. Sabellicus Enneadis 9 lib. 3.

Puniuerũt flagitioſos, ſeditioſos, alaſtores. Ad hæc rerum monſtra (inquit Sabellicus de Romanis pontificibus agens) è medio tollenda, Heinricus Tertius cum exercitu tranſijt in Italiam. celebri inde antiſtitũ conuentu, quem Romæ habuit, Benedictum qui pontificatum uendidit, Gregorium qui emit, & Syluestrum qui largitione in paucos dies inceſtauit, tanquam tria mõſtra auerſatus, coegit ſe dignitate abdicare: Sindegerum Bambergenſem antiſtitẽ, pontificem creauit, qui ſe Clementem Secundũ dixit. lib. 2 Ennead. 9. Lamb.

Synodos contra eos congregarunt. Concilium enim Mantuam in Quinquagenales ferias Heinricus Quartus indicit, eò Honorium & Alexandrum concedere iubet, decretoq; Patrum ſtare præcipit. Auentinus li. 5 Annalium. Et contra Hildebrandum, Vuormaciæ Synodum epiſcoporũ frequentẽ idẽ coegit: ubi omniũ iudicio, pontificia ſede indignus, & deponẽdus cẽſetur. Crantzius lib. 5, cap. 5 Saxoniæ. Syluius li. 3, in Blondi decades. Auentinus.

Dederunt ipſi epiſcopos & doctores. Merſburgenſibus enim ab Heinrico Secundo Brunonem datum fuiſſe epiſcopum, in Chronico Merſburgenſi lib. 2, cap. 8 ſcribitur. Fruxini natalem Domini agentem Imperatorem Heinricum Tertium, Romanorum legati poſt Damaſi obitum adeuntes, petitum pontificem, Brunonem Tullẽſem imperrant epiſcopum: ut ſcribit Heinricus de Erfordia. Hermanno Bambergenſi epiſcopo, qui de Simoniaca (ut uocant) hæreſi conuictus fuerat, Romę depoſito, ſtatim ab Imperatore Robertus ſubſtituitur. Crantzius in Saxonia li. 5, ca. 5. Hoc tẽpora tulerũt (inquit Crantzius) ſub Heinricis, ut epiſcopi & abbates ab regibus inueſtirentur. Metropoleos li. 4, ca. 31.

PRINCIPES ET REGES.

Mandata pontificum Romanorum non ſunt executi, & contempſerunt. Anno 1094, rex Angliæ non multum fauebat Eccleſiæ Romanæ, quia ſolito impudentius munera poſtulabat. Nullum igitur de ſuis permittebat Romam abire: allegans, quòd Petri ueſtigijs nõ inhęrerent, prę mijs inhiantes: nec eius poteſtatem retinerent,

cuius

cuius ſanctitatem probarentur non imitari: ut Matthæus Pariſienſis in Compendio hiſtoriarum Angliæ,& Catalogus teſtium ueritatis, habent.

ECCLESIASTICI.

Iniquis poſtulationibus & decretis reſiſtentes. Aduerſus Hildebrandi decretum (quo magna ſeueritate ſacerdotum coniugia damnabat per uniuerſum Chriſtianum orbem) infremuit tota factio clericorũ: hominem planè hæreticum, & ueſani dogmatis eſſe clamitans. Quòd ſi pergeret ſententiam confirmare, malle ſe ſacerdotiũ quàm coniugium deſerere. Nauclerus uolumine ſecundo generationis trigeſimoſexto. Schafnaburgenſis. In Scholijs uerbi abbreuiati Cantoris Pariſienſis legimus, S. Lucã de Hungaria excommunicaſſe quẽdam hominem, neſcimus ob quod ſcelus: qui mox ad papam Alexandrum Secundum profectus, facilè pecunia abſolutionẽ emit. Verùm S. Lucam nihil abſolutione, autoritate & minis papę, tanquam iniuſtis, motum, ſecundò & tertiò eundem, quandoquidem ſibi non ſatis fecerat, excommunicaſſe. Quare offenſum papam primùm ſuſpendiſſe illum beatum Lucam (fortè fuit epiſcopus) mox etiam excommunicaſſe. Adeò autem non motum de ſua ſententia excommunicationibus papæ Lucam, nec ueniam petijſſe, ut & mortuus ſit in ea excommunicatione: ſecuta uerò eſſe non pauca miracula poſt Lucæ illius mortem, quibus Deus pietatem & ſanctitatem eius ſit teſtatus. Si hæc Papiſtarum Hiſtoriola uera eſt, diſcant & inde, ſæpè Papæ mandata & excommunicationes ſine peccato ac ira Dei contemni poſſe. Cognoſcant etiam, quàm parui hic ſanctus uir, alijque quàm plurimi, Antichriſti Romani minas, excommunicationes & autoritatem fecerint: eoſque imitentur. Catalogus teſtium ueritatis. Quòd ſacerdotibus connubijs interdixit Hildebrandus pontifex: pleriſque epiſcopis, alijs eruditis, ſimplicibus, apertis atq; bonis (præter coniuratos, qui ſuæ cauſæ ſeruiebant) nouum dogma omnium maximè peſtifera hæreſis, quæ unquam Chriſtianum pertubaſſet regnum, uiſa eſt. Quamobrem Italiæ, Germaniæ, Galliæ pontifices, Quinquagenalibus Moguntiaci, ſeptimo calendas Iulij, apud Brixinam Boiariæ (ut ait Otto Fruxinenſis epiſcopus) urbem conueniunt: Hildebrandũ contra pietatem Chriſtianam, uerbis factis agere facere decernunt: eundem ambitus, hæreſeos, impietatis, ſacrilegij condemnãt. Auentinus lib. 5 Annalium. Et Scotus ait: plures clericos ſub ſententia interdicti Apoſtolici manere maluiſſe, quàm uxoribus carere. Moguntini præſulis Luitpoldi contra Romanum pontificem parrheſian quandã, ob degradatum ſuum diaconum, Vrſpergẽſis in literas retulit: ut ſequenti Capite dicetur. Satis etiam acerbi Vuormaciæ congregati epiſcopi, Romanũ illum Hildebrandum literis compellant. Quia, inquiunt, introitus tuus tantis periurijs eſt initiatus, & Eccleſia Dei tam graui tempeſtate per abuſionem nouitatum tuarum periclitatur, & uitam per conuerſationem tam multiplici infamia dehoneſtaſti: obedientiam, quam tibi nullam promiſimus, nec decæterò ullã ſeruaturos eſſe renunciamus. & quia nemo noſtrûm, ut tu publicè declamabas, tibi hactenus fuit epiſcopus: tu quoque nulli noſtrûm amodò eris Apoſtolicus. Idem. Et Vuilhelmus Traiectenſis epiſcopus, ſtudio partium Regis multa in iniuriam Romani pontificis. Omnibus penè diebus ſolennibus, inter Miſſarum ſolennia, rabido ore declamabat: periurum eum, adulterum & pſeudoapoſtolum appellans: & tam à ſe, quàm à cæteris epiſcopis ſæpenumero excommunicatum pronuncians. Licet non multo pòſt eum facti ſui pœnitentis ductum, & Romani pontificis innocentiam multis cum lachrymis conteſtatum, ſcribat Lambertus: quia uel minis, uel blanditijs fuit faſcinatus.

Antichriſti tyrannidem animaduerterunt & ſtrinxerunt etiam alij. Nam Valtramum Nienburgenſem epiſcopum pro Heinrico Quarto contra Romanum pontificem ſcripſiſſe, Trithemius narrat. Et Auent. ait: Cùm omnia bellis in orbe Chriſtiano arderent, quarum calamitatum fax & tuba Hildebrandus credebatur, plerique tum priuatim tum publicè indignum facinus clamitant: pro concione ipſi maledicunt, maleque precantur: ipſum odio atque libidine dominandi præcipitem uociferantur, Antichriſtum eſſe prædicant. Pietatis ſub ſpecie (inquiebant) debacchatur, honeſtis nominibus bonum publicum ſimulat: titulo Chriſti, Antichriſti negotium agitat: in Babylonia, in templo Dei ſedet: ſuper omne id quod colitur, extollitur, quaſi Deus ſit: ſe errare non poſſe gloriatur: in extollenda gloria ſua, pertinaci ſpei atque concupiſcentiæ Imperatoris ſuo arbitrio conſtituendi, ſe deuouit. Homines non peccatis, ſed lege Chriſti, atque ſacramentis ſoluit: pacem atque pietatem religionis noſtræ labefactat: bella, ſeditiones concitat: ſtupro, cædi, periurijs, perfidiæ, rapinis, incẽdio indulget. nõ ſolũ ad ambitionẽ ſuã occulẽdã fabulas cõminiſcitur, annales corrumpit, res geſtas inuertit: ſed etiã cœleſtia oracu-

oracula adnlterat: diuinas literaa falsò interpretaudo ſuæ libidini ſaruire eogit, ſacram hiſtoriam lacerat, inter muliarculas de ſacria philoſophatur literis. Quicquid dixarit, legam Dai putar: ad auiditatem ſuam incongrua eonquirit teſtimonia, ſantantias depraust, ad uolnntatam ſuam ſcripturam trahit capuguantem. Nimium ſibi da Phariſæorum ſupercilio ſumit, ue qnoſque damnara ual ſoluere arbitratur: cum apud Daum non ſententia ſacardotis, ſad uita homlnis quæratur. Prætaraa Hildebrandus illa diuinæ maiaſtati refragatur, dnm Chriſtianiſsimo principi diuiuitus conſtituto & à Deo inaogurato raſiſtit: uerſutus, fallax, obſcurus, callidus, imparium orbis, ritulo Chriſti, ſub onina palla ambir. Alios, pacudes ignauas, ſtultos, ſtipitas, caudices, aſinos, qui eius ſyncophantias, uafrsmanta non intelligant, putat. Huc omnes neruos inteudit, ut duce gtagis oppreſſo, in ordinamque radacto, in ouas deſertas præſidio Imperatoris, licantius impunluſqua graſſatur. Si omnis potaſtas à Dao aſt, maxima quoque, Cæſarea nampe, ab eo ſit naceſſa eſt. Chriſtus, cum anm populus rebus imponare conaratur, aufugit: & dnos da hæreditate ambigentas, qui eum arbitrum cœperaut, ad Cæſaram, cui imparinm orbis terrarum commiſſum aſt, ablegauit. Ponrificibus quoque Iudæorum præcipit, Reddita quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: eui uectigal ſoluit, tributum pandit, eenſum dadit. Idem nos diuus Petrus docet: Deum timate, ragem honora afficita. Dini Pauli præceptum aſt, Fidam regi ſeruate. Quòd ſi quiſpiam cœlitum aliter docuerir, denotus eſto. Flagitium huiuſcemodi Hildebrandi inexpiabila, ſcelus hactenus inauditnm, procul ab orba Garmano abigandum, enſe (quam Imperator ſupremus ad uindictam malorum Cæſari tradidit) reſecandum, lupus ſub ouina pelle ſæuiens ferro rollendus. Saptimus ille non uerbis & diſputationibus, ſed uiuculis & earcara farigandus eſt. Nampe dictum eſt à Chriſto Deo oprimo maximo, Pètro, aius ſuccaſſoribus, Romanis apiſcopis: Vade ratro ſathana, offendiculum mihi es. &, Qui gladium acceparit, gladio pereat. Cape ribi hoc baſtia. Auantinus libro quinto Annalium Boiorum.

DE OFFICIIS POLITICI *magiſtratus, in iuuanda gubernatione, & conſeruanda diſciplina Eccleſiaſtica.*

IMparatoras, apiſcopos Romanos aligabant & cõfirmabant. Hainricus enim Tertius, ſacerdotas, flamines, ſenatũ, populũq; Romanum, nullum poſt hęc pontifieam maximum eaptnros, niſi quẽ Cæſares mora maiorum legerint, iurare adigit. Suidgero itaq;, qui Clementis Sacũdi nomẽ uſurparat, defuncto, nuncijs Romanis, qui Polctam uſq; (Saxouiæ oppidum aſt) Imperatorem ſecuti fuerant, pontificam ſibi poſtulãtibus, Popponam Sabonæ Noricorum epiſcopum ſubſtituit, qui Damaſum Secundum ſa appellauir. Auentinus 5 Annalium.

Hainricus Quartus rogarus ab apiſcopia Italiæ, Parmanſem dat: uerùm hũc poſtaa repudiat. Miſſo Colonienſi legato, Luccẽſis ordinatur. Schafnaburganſis. Et ab Imperatoribus Eccleſijs apiſcopos datos, ſuprà indicauimus.

Puniabant facinotoſos, ſeditioſos, contumacas. Sic Mediolanẽſem & Cremonẽſam epiſeopos, quòd cõtra Imperij dignitatẽ daliquiſſant, Conradus Imparator eepit, & exĩlio mulctanit. Chron. Coſmidromij. Heinricus Tartius Vuidgarũ, qui biẽnio ineptè & crudeliter, nacdnm cõſacratus, Rauẽnatenſam tenuerat ſedem, loco mouit, Anno 1046. Hermãnus Cõtractus. Nitgerum Fruxinenſam, ob necem fratrũ ignominioſam nimis proterunm Rauannam relegat, ubi ſubitò interijt. Gebhardum Raginoburgi epiſcopum, fraqoenti ſanatu parricidij & læſæ maieſtatis accuſat idem Imperator. Et crimen primò diſsimulantem, nagantemq́;, attamẽ manifeſtis indicijs conuictum, in uincula cõijcit, & diligẽti euſtodia obſaruari iubat. Et Bambargenſam epiſcopum Quartus Heinricus ambitus condamnat, albo pontificum eradit, Rupartumq́; ſubſtituit, ſic & Brunonem, quem Matenſibus dedarat apiſcopum, idem Imperator mox ob ſęuitiã iterum deponit. Auentinus quinto Annalium.

Synodos cõgregabant. Synodnm anim Vnormaciæ contra Hildebrandum ab Imperatora eoactam, ſuo loco diximus.

Epiſcopatus conſtituebant & transfarebant. Bambergenſem ſedem apiſcopalam, Heinricus Secundus Imperator fundauir, eamq́; ampliſsimis radditibus ditauit. Vrſpargenſis. Scotus Anno 1007, ut habat Chronicon Bamberganſe.

Monaſteria extruebãt. Hainricus enim Sacundus Imparator, monaſteria & ſacraa ædes ſuperiori ſeculo ab Vngaris uaſtatas, magno ſtudio reparauit. Auentinus libro quinto Annalium.

Priuilegia dabant. Anno 1079, calend. Februarij, Heinricus Imperator D. Mariano Scoto, eiusq́; ſocijs, aius tẽpaſtatis doctiſsimis mathematicis, poetis, hiſtoriographis diploma dat, eoſdẽq́; immunitara douat. Idẽ,

Epiſcoporũ opera in lagationib. utebãtnr. Heinricus enim Secũdus Romę à Benedicto

octauo

octauo, internuncio Vualthero Spirenſi epiſcopo, dara acceptaq; utrinq; fide, coronatur. Auentinus quinto Annalium. Seuerum Pragenſem epiſcopum cum alijs proceribus, qui bellum iramq; deprecarentur, ad Heinricum Tertium Bohemi mittũt. Idem Imperator Brunonem Herbipoleos epiſcopum, cum uiris & fœminis ad Vuilhelmum Narbonenſis prouinciæ præfectum ablegat, eius filiam Hagnam ſibi uxorem expetitum. Ibidem. Albericum & Ludouicum ſuos capellanos, Heinricus Secundus pro impetranda confirmatione Bambergenſis diœceſis, Romam ad pontificem ablegauit. Chronicon Bambergenſe. Anno archimyſta Agrippinenſis, Heinricus Tridentinus pontifex, Otto tegulus Boiorũ, iuſſu Heinrici Quarti, legati cum mandatis in Iraliam tranſitum faciunt, Iraliæ regiones luſtrant, cenſum, conuentus agunt, ius dicunt. Iden etiam, fuſis hoſtibus, Oſnaburgenſem Vitdunsnſemq; epiſcopos, Romam cum mandatis proficiſci iubet: poſtularq; à pontifice maximo, ut ſiquidem ſecum ſyncerè in gratiam tedierit, tyrannum immaniſsimum, Rudolphum ſcilicet, perfidum parricidam (qui affinitatis uinculo, fideique religione uiolata, bellum plus quàm ciuile excirarit, pacem interturbarit) pro republica deuoueat. Auentinus libro quinro Annalium. Anno milleſimo ſeptuageſimorertio, Anno Colonienſis & Hermannus Bambergenſis epiſcopi, Romam miſsi ſunt, pecuniam, quæ regi debebatur, congregandi graria. Vrſpergenſis. Burchardum Treuirenſis eccleſiæ prępoſitum, ad Rutenorum regem miſit Imperaror, monitum, ut regno ultro decederet, ac fratri de illatis iniurijs ſatisfaceret, ni Germanorum arma experiri malit. Lambertus. Moguntino uſus legitur Heinricus Quartus, ad Saxones: apud eundem. Gero Magdeburgenſis & Arnolfus Halberſtadienſis epiſcopi, nomine Imperaroris, qui tum alijs rebus Francofurti occupatus detinebatur, cum Miſecone Polonorum duce, Saxonum fines infeſtante, de pace agũt. Chronicon Magdeburgenſe.

Hæreticos puniebant. Heinricus enim Tertius naralem Dominì Goslariæ agens, quoſdam ibi hæreticos inter alia praui erroris dogmata, Manichæa ſecta omnis eſum animalis execranres, conſenſu cunctorum, ne hęretica ſcabies, latiùs ſerpens, plures inficeret, in patibulis ſuſpendi iuſsit. Hermannus Contractus.

Idololatriam abrogabant. Godſchalcus Vandalorum princeps, ex Dania, ubi multos iam annos, ob crudelitatem patria eiectus, exularat reuerſus, ad Chriſtianam reſtaurandam religionem, quam prius extremè oderat, animum adiecit. Huius igitur conſilio & opera, infinita gentilium multitudo idololatria abiecta, Chriſtianum nomen amplexa fuit, ſacræ ædes reparatæ: & hincinde uiros doctos, qui nouellam iuuarent plantationem, conquiſiuit: ut Crantzius libro tertio, capite primo copioſiùs annorat. Heinricus nefando Slauorum paganiſmo extirpato, Bambergenſem epiſcopatum erexit. Chronicon Bambergenſe.

Reformationes & bonas leges promulgabant. Heinricus Secũdus & Robertus Francorum rex, de Eccleſiæ ſtatu corrigendo, quid'ue cum Romano pręſule acturi eſſent, cum conueniſſenr Parauij, prius ſua contulêre conſilia: ut Hedio parte tertia Eccleſiaſticæ hiſtoriæ libro nono, capite tertio indicat.

Boleslaus rex Poloniæ, hominibus Eccleſiaſticis omnium onerum, laborum & penſionum regi & reipublicæ præſtandarum, immunitatem ſempiterno iure conceſsit. Cromerus libro tertio de rebus Polonorum.

QVAE A' VIRIS POLITIcis contra ſuum officium & Eccleſiæ utilitatem geſta ſunt.

ROmani pro cupiditatibus euehebant ac deijciebant pontifices ſuos. Benedictum Nonum deturbant, Syluestro ſubſtituto: mox hunc uiciſsim deijciunt poſt dies 49, & Benedictum denuo exaltant. Platina.

Falſos cultus tutabantur. Vandali orientales idolum Radigaſt, in ciuitate ab eodẽ nominato, retinent ac tutantur. Vandalia Crantzij lib. 3, cap. 2.

Bonos doctores oderant & perſequebantur. Petrus Vngarorum rex pontifices, qui ab iniuſta ui cõtra Giſalam reginam D. Stephani uiduam, eum dehortabantur, affligit, loco mouet, & ſuæ farinæ ſacrificulos ſubſtituit. Auentinus libro quinro Annalium.

Nimis multa templa & monaſteria ædificabanr. Ladislaus enim Vngàrorum rex, cùm poſt tot bella ſe in ocium reuocaſſet, in Bihorienſi agro inter uenandum cœleſti admonetur internuncio, (Diana proculdubio fuit) ut ad Chryſium fluuium diuæ uirgini baſilicam dicaret, eamque adiecto populo muniret: quem locum magnę Matri gratiſſimũ futurũ eſſe ſignificabat. Diuina ſtatim mandata præſtitit: magnificentiſsima æde erecta, pontificem ei præfecit: oppidum fundauit, Varadinumq; iuſsit appellari: pontificiam ædem ampliſsima donatione, diuini cultus gratia, exornauit. Bon-

finius

finius lib. 4 Decadis ſecundæ. Boiorum primores undeuiginti ædes ſacras, iſto ſeculo myſtis, monachis, uirginibus, in Norico & Vindelicia condiderunt. Aueotinus lib. 5 Annal.

Nimis molta Eccleſijs aut monaſterijs dabant. Bambergenſib. enim myſtis pleraqoe prædia, uicos, ſyluas, caſtella, arces, oppida Auſtriæ, Boiariæ, Charionum, Styriorum, Lyburniæ, Noricorum Breoniom perpetuò donat Heinricus Secũdus, qoę adhuc poſsident. Ioſuper Abudiacum, incunabola ſua, addicit: patrimonium prętereà ſuum dotemq́; Chunegundæ ijſdem deſtinat. id quod Imperatricis fratres, alijq́; magnates grauiter reprehenderunt: nihil aliud ea profuſione agi dictitantes, quàm ut feneſtra ſceleribus aperiatur, alioqui ociosis ſacrificulis, panpertarē Chriſti profeſſis: nlhil illis, cum ditati forent, flagitioſius futurũ. Aueot. lib. 5 Anoal. Meinuuercus epiſcopus, inſignis meodicus, Padebornēſi eccleſiæ ab Imperatore comitatum Vuertberch, comite Dedicone ſine liberis decedente, emendicauit. Chroo. Coſmidromij.

Nimls magna priuilegia Eccleſiaſticis dabant. Heinricus, eius nominis Secundus, Impetatorum primus, ſacerdotes & monachos dotauit, ipſisq́; uenationis ius conceſſit. Aueot. 5 Annalium. Et quod in Chronico Bamb. ſcribitut, placet hoc quoq; loco cõmemorare, quod Hsioricus unà cũ Chunegunde, pro firmiori epiſcopij Bambergenſis ſubſiſtentia, ſumma prouidentia inſtituit. Vidit enim opus eſſe, ut principes quoq; ſeculares aliquo honorls genere impellerentur, ad benefaciendum nouellæ Eccleſiæ per eum fundaræ: maximè uerò cum propter rerum temporalium iuriſdictiõem & gladij poteſtatem, epiſcopi Bambergenſes rẽ ſuam aliquando enſe & milite tutari cogantur. Ob id quatuor principes ſeculares, Romani imperij electores, ad hoc delegit, ut io ea celebritate, quando primùm nouellus epiſcopus Bambergam de more intrat (quod fieri ſolet ingenti cum pompa, ac totius populi applauſu) ipſi tum adeſſent, ac gratulatioois honoriſque cauſa certo in miniſtrando fuogerentur obſequio. Matchionem etenim Brandeoburgenſem Cameræ præponi uoluit: comitem Palatinum Rheni, qui dapes: ducem Saxoniæ, qui enſem ferat: Bohemiæ uerò regem pincernam conſtituit. Proiode hi appellati ſunt ſupremi officiales epiſcopi Bambergenſis. De hls ſiquidem officijs, præfati principes etiam hodie ab epiſcopo Bambergenſi, iure feudi inueſtiri cooſueuerunt. Verùm cum hi principes ſeculares in remotis agant, nec per ſe huiuſcemodi officia exercere ualeant, alios ſuo loco ſubſtituerunt. Singuli igitur principes alios militaris generis uitos in eorum locum poſuerunt, qui eorũ in hac parte reprçſentarent perſonas. Eandem porrò eccleſiam Heinricus Tertius ampliſsimo donauit priuilegio, quod etiam ſubijcere libet: Heinricus Dei fauente clementia rex. In examine Dei cuocta conſpicientis, æquale meritum credimus fore danris & corroborantis. Credimus etiam, ad regalem noſtram maieſtatem pertinere totius regni curas: præcipueq́ue omnium ſanctarum Dei eccleſiarum commoda deſiderare, & omnia eis aduerſantia ſub omni feſtinatione abolere, ne uel graui incommoditate oileſcant, uel qualibet pro noſtra culpa orta occaſione à priſtino cultu & religione recedant: quatenus dum hæc pro amore, pariterq́ue timore Dei fideliter peragimus, illorum qui hoc pio affectu Deo contulerunt, meritis & gloria communicemus. Proinde omnibus io Chriſto fidelibus, ſcilicet tam futuris quàm præſentibus, notum eſſe uolumus, qualiter ob hanc ſpem, per interuentum dilectiſsimæ matris noſtræ Giſilæ, Imperatricis Auguſtæ: pro amore etiam dilecti fidelisq́ue noſtri Eberhardi, primi ſanctæ Bambergenſis eccleſiæ epiſcopi, eundem locum à diuo Imperatore Heinrico Secundo, pro ſua ſuorumq́ue anima in epiſcopatum diuina inſpirante clementia, perfectæ fidei charitatisq́ue deuotione, in honore principis Apoſtolorum Petri, & ſancti Georgij martyris ſublimatum, conſenſu fidelium ooſtrorum ſancimus, & omni contradictione remota, Regalis noſtræ maieſtatis autoritate corroboramus: omnes etiã res mobiles & immobiles, eiuſdē ſanctę Dei Eccleſię, quas ipſe Dious Impator pro ardore cœleſtis patriæ ibidem larga manu contulit, ea ratione cooſirmamus, ot fidelis noſter Eberhardus, eiuſdem loci primus epiſcopos, eiusq́ue in perpetuũ ſucceſſores, ſecura eas tranquillitate poſsideant: & liberam poteſtatem habeant, res & proprietates eiuſdem Eccleſiæ cum conſenſu cleri & populi ordinare, componere, communicare & augmentare. Noſtra quoque autoritate ſancimus, ut in abbatijs, monaſterijs, comitatibus, foris, mercatibus, iumentis, naulis, telonijs, caſtellis, uillis, uicis, areis, ſeruis, aocillis, tributarijs, decimis, foreſtis, ſyluis, uenationibus, piſcationibus, molendinis, aquis, aquarum'ue decurſibus, campis, praris, paſcois, terris cultis & inculris, libris, auro & argento, gemmis, uaſis, oroamentis, uel aliquibus otenſilibus in cultum & religionem Dei ibidem collatis. Et io omni-

bus terminis, rebusque eiuſdem Eccleſiæ, aut quicquid ad præſens illud pertinet, uel ex his amplificari poteſt, nulla ſit infeſtatio tyrannorum, nulla poteſtas ibi per uiolentiam irruat. Nullus ibi comes aut iudex legem facere præſumat, præter epiſcopum eiuſdem loci. Omnisq; poſſeſsio Deo famulantium ibi pro immunitate habeatur. Sit ille epiſcopatus liber, & ab omni extranea & iniqua ſecurus poteſtate, quatenus ibidem Deo famulantes, & primi conſtructoris memoriam dignè celebrare, nosq; fautores & corroboratores poſsint & uelint Deo precibus ſuis commendare. Et ut hæc noſtra autoritatis traditio firma & inconuulſa permaneat, hoc priuilegium inde conſcriptum, manu propria corroborantes, ſigilli noſtri impreſsione iuſsimus inſigniri. Ibidem.

Bona Eccleſiaſtica ſibi rapiebant. Comes enim quidam, Hirſaugienſis cœnobij bona rapiebat, impoſito œconomo, prohibens ne abbas eligeretur. Chronicon Hirſaugienſe. Heinricus rex Augienſis, cœnobij prædia in ſuos milites erogari multis ab abbate contendit precibus. Lambertus.

Stulta ſuperſtitione politici magiſtratus fiebant monachi. Heinricus enim Tertius Imperator Argentinam aliquando ueniens, fratrum in maiori eccleſia degentium regulam amplexus eſt. Verùm cum eam ſeruare integrum non eſſet, ſacerdotem quendam ſubſtituit, qui ſuo loco ſacris præeſſet, cuius præbenda hodie Regularis dicitur. Nauclerus uolumine ſecundo, generatione 34.

CAPVT VIII.

DE SCHISMATIBVS *ac diſsidijs multiplicibus.*

SVB HEINRICO SEcundo, papale diſsidium.

BEnedictus Octauus, Heinrici Imperatoris protectione ſecurus erat in ſua ſede: uerùm eo defuncto, à maleuolis deijcitur. Mox autem cum Ipſis in concordiam rediens, priſtinæ ſuæ dignitati reſtituitur, adulterino pontifice remoto. Narrat Petrus Damianus, epiſcopum quendam hũc Benedictum poſt obitum in ſolitudine conſpexiſſe, nigro equo inſidentem: & interrogatum reſpondiſſe, eam eſſe cauſam cur mortuus atro equo ueheretur, quia pecuniam defodiſſet, quæ ex rapinis pontificijs more ſolenni fuiſſet collecta, eamque eſſe ſuo nomine erogandam. ac locum commonſtrauit, ut alibi etiam diximus. Platina, Onuphr. Crantzius in Metropoli lib. 5, cap. 1.

DISSIDIVM INTER MOnachos Hirſaugienſes, de abbate eligendo.

MOrtuo Cunrado, decimo monaſterij Hirſaugienſis abbate, horribile & diuturnũ ſchiſma incidit, quod quidẽ fuit ei congregationi ſupra modum perniciosum. Nam duo monachi, qui Euerhardo ſuperiori ſchiſmate adhæſerunt, iam quoque à comite uicino inſtigati, electioni abbatis legitimæ ſeſe opponunt. Huic altercationi interuenit comes, prohibens multis ſęuis minis, ne ullum abbatem deligant: ſe enim ipſis diſcordantibus daturũ abbatem. Cum autem comes ueluti coruus inhiaret prędę, œconomum ipſis præficit, donec abbatem commodum deſignaret. Orta porrò diſſenſione inter œconomum & monachos, comes expellit omnes monachos (quorum tamen uix ſupererant quinque) relictis tantum duobus, qui ſuarum erant partium: qui & ipſi non multo pòſt ſiue mortui, ſiue pulſi ſunt: atque introducti clerici ſeculares in monaſterium, qui ſummam uaſtitatẽ in bonis, ædificijs, libris, alijsq; rebus eſſecère. Trithemius in Chron. Hirſaugienſi.

SVPERBIA MONIALIS.

Sophia Ottonis Tertij ſoror, abbatiſſa in Gandersheim, benedictionem à Moguntino archipræſule accipit, contempto ſuo epiſcopo Hildesheimenſi. Cauſa autem non eſt annotata. Hanc iniuriam Hildesheimenſis ad Heinricum Imperatorem querulabũdus perfert: qui efficit, ut deinceps ſuum agnoſceret epiſcopum. Crantzius in Saxonia libro quarto, capite 34.

SVB HEINRICO TERtio pugna in templo Moguntino.

CElebrabat feſtum Penteeoſtes Mogũtiæ Heinricus Tertius, ibi inter famulos archiepiſcopi & abbatis Fuldenſis exorta eſt contentio, de locatione. Res à uerbis ad uerbera procedit: ac ſine mora gladijs congredientes, templum humano ſanguine fœdant. Epiſcopi accurrentes, prælium cruentum dirimunt, ac templum rurſus expiant. Poſtea ſedato tumultu, cum caneretur, Hunc diem glorioſum feciſti: uox diaboli clara per templum auditur, Hunc diẽ ego bellicoſum feci. Tali modo ipſorũ ſacris, plenis idolomanijs & ſuperſtitionib. falsè illudit diabolus. Verùm Imperator territus hoc portento, largitionibus eleemoſynarum diabolum conatus eſt pellere, epulasq;

laſq; ſuæ aulæ paratas ipſemet cum proceribus diſtribuit pauperibus. Qua enim ratione uerè & efficaciter propulſaretur cacodæmon, & placaretur Deus, ne diabolo ſæuienti frena laxaret, ignorabant epiſcopi, & ipſe quoq; Cæſar. Nã cæci cæcos ducebant. Nauclerus uolumine 2, generat. 36.

SCHISMA INTER PAPAM *& archiepiſcopum, de diacono.*

Bruno Papa Romanus, Vuormaciæ cũ Heinrico Tertio Imperatore, feſtum Natiuitatis celebrat. primo autem die ipſe papa officium Miſſæ adminiſtrat: poſtero uerò die, id honoris Luitpoldo archiepiſcopo Moguntino tribuit. is cum ſuas partes peregiſſet, procedit in medium diaconus Hûbertus, teſte Vrſpergenſi, qui pro ritu eius eccleſiæ, lectionem cantat uoce ſonora. Eam uerò rem quidã gnathones papæ propè aſsiſtentes criminantur, quaſi in contumeliam papæ uergeret, quòd non id fieret ritu Romano. Papa igitur mittit, qui prohibeant, ne ſuo more pergeret cãtare, ſed Romanum potius obſeruaret tenorem. Diaconus quæ bene cœperat, more ſuo continuat. Mox alterum papa, imò & tertium ablegat, qui inbeant eum deſiſtere. Verùm diaconus more Germanico lectionem abſoluit, indecorum ratus, ſi in medio actu mutanda eſſet lectionis ratio. Iubet igitur papa lectorem ad ſe uenire, & ſtomachabundus eum gradu exuit, quia contra papam ſe contumacẽ exhibuiſſet. Archiepiſcopus re percepta, orat papam, ut ſuum ſibi diaconum in integrum reſtituat. Papa id detrectat. Tacet pauliſper Moguntinus archiepiſcopus. cumq; iam tempus offerendi adeſſet, Moguntinus in ſua ſede immotus manet, papa iubet cauſam ab ipſo inquiri, cur ſacra inchoata non abſoluat. Is reſpondet, neq; ſe, neq; quenquã alium hanc ſacram actionem perfecturum eſſe, niſi diacono ſuo reſtituto in priſtinum locum. Papa grauitatẽ uiri conſpicatus, & metuẽs ne res in tumultum publicum abiret, diacono reddit gradũ. Hoc modo leuicula iſta colliſio, in tenetas auras euaneſcit. Crãtz. Saxõ. li. 4, ca. 5.

SCHISMA DE ROMA*nis pontificibus.*

Benedictum Nonum ipſimet Romani ſe de ſua exuunt, quia uit ſimplex & ignauus putabatur: erat enim illiteratus, ac Simoniacè papatum inuaſerat: ut Sigebertus commemorat. In locum autem eius ſubſtituunt Ioannem Sabinum epiſcopum, cui Syluestro Tertio nomen inditur. Iſte quoq; cũ uix 49 dies cathedræ præfuiſſet, rurſum deijcitur, & reſtituitur Benedictus. Sic pro arbitrio cum ea ſede luditur. Porrò Benedictus iſtarũ mutationũ pertæſus, celſitudinẽ pontificatus Ioanni archidiacono S. Ioannis ad portam Latinam mille libris Turonenſib. ut Onuphrius ſcribit, uendidit: qui poſtea Gregorius Sextus eſt nuncupatus. Ad hunc modum pontificatus hoc tempore erat uenalis: quiq; plus largitionib. poterant, ſublimius euehebantur, ut teſtantur Platina & Stella, qui hæc ipſa commemorant. Acciderunt aũt iſta circa annũ Domini 1044, ut Hermannus Contractus annotat. Phriſingenſis ait ſe Romæ audiuiſſe, quòd iſti tres pontifices ſimul Romæ eminenriam papalẽ tenuerint, ſedesq; & reditus inter ſe partiti fuerint, ita ut unus ad S. Petrum, ſecundus ad S. Mariam maiorem: tertius, nempè Benedictus, in palatio Lateranenſi reſederit. ac denique iſtos tres pecunia Gratiani presbyteri perſuaſos ut ſe pontificatu abdicarent: li. 6, ca. 32. Martinus Polonus refert, Benedictũ poſt obitum cuidam apparuiſſe monſtroſa facie, ita ut caput & cauda aſini eſſent, reliqua uerò corporis pars urſum repræſentaret, ac dixiſſe: Noli expaueſcere, ſcito me hominem fuiſſe. Sed ſic me repræſento, ſicut olim infelix papa exiſtens, beſtialiter uixi. Attende Chriſtiane Lector: ubi tum columna Eccleſiæ ſtetit, ſi ſoli pontifices Romani ſunt petræ Eccleſiæ?

Aliud ſchiſma de pontifice Romano.

Cum Gratianus expoſita pecunia, ut tres illi pontifices ex ſede pontificia decederẽt, perſuaſiſſet: ipſe pontificiam ſellam, pecunia ſua prius expurgatam, conſcendit, ac nominatus eſt Gregorius Sextus. Qua quidẽ cauſa adductus Cæſar Heinricus Tertius, Romam exercitum ducit. Exiſtimabat enim ad Imperatoris officium pertinere, ne ſineret tot mercatorum aut Simoniacorum cupiditatibus, pontificatum Eccleſiæ tam ſcelerate uitiari. Narrat Crantzius in Metrop. lib. 4, cap. 15, & lib. 5, cap. 1, legatos ex urbe Roma ad Imperatorem miſſos, qui ultrò petierunt ut ſibi pontificem daret. Item in Saxon. Crantz. lib. 4, cap. 41. Malè autem ſibi conſcius Gregorius, Sutrium excurrit obuiam Imperatori iturus: ac tentaturus, an p̄dam ſuam argento emptã, retinere poſſet. Sine mora autem Synodus in eo ipſo loco indicitur, cui quidem Imperator intereſt. Gregorius igitur Simoniç conuictus, deponitur, atq; in Germaniam in exilium ablegatur. Subſtituitur autem Suidegerus Bambergẽſis epiſcopus omnium conſenſu, qui Clemẽs Secũdus eſt nominatus: ac decretum ſancitur, ne abſq; Imperatoris conſenſu pontifex Romanus deinceps deſignetur: idq; iuramento ſancto obſignatur. Hæc accidere anno Domini milleſimo quadrageſimoſexto. Platina, Onuphrius.

SCHISMA ORIENTALIS *& occidentalis Eccleſiæ.*

Græci ſibi peculiarem deligunt papam, & Occidentalē Eccleſiam audacter excommunicant, eo quòd credat & profiteatur Spiritum ſanctum procedere à Filio quoq;: item quòd non obſeruet eādem cum ipſis formam baptiſmi. Etſi autem ex Latinis quidam iſta confutarent ſcriptis non ineruditis: tamen ſchiſma tolli non potuit. Hermānus Gigas. Verùm hac de re alibi plura.

SVB HEINRICO QVARTO: *de archiepiſcoporum ambitione.*

CVm Heinricus Quartus puer quinq; annorum, coronandus eſſet in Imperatorem Romanum Aquiſgrani, leuis quidam inter Colonienſem archiepiſcopum Hermannum & Luitpoldum primatē Moguntinum conflictus fuit. Nam hic eam ſibi uendicabat dignitatem, quia negotia regni ſibi commiſſa eſſent. Ille uerò eam ſibi conuenire contendebat, quia intra diœceſin ſuam locus iſta coronationis ſitus eſſet. Placatus eſt autem Luitpoldus ab Heinrico Tertio Cæſare, quia ob claritatem generis & loci rationem Hermanno id honoris potius relinquendum eſſet. Hoc pacto Cæſaris autoritati & uoluntati Luitpoldus ceſsit. Hæc facta ſunt anno 1054. Schaſnaburg.

DISSIDIVM DE ABBATE *inter papam & monachos.*

Richerio abbate monaſterij Caſsinenſis mortuo, communibus uotis fratrum cœnobitarum Petrus monachus deligitur, quem primum Baſilius Salernitanus abbas oppugnat, locumq́; eum à principe Capuę pecunia emere conatur: uerùm ſua ſpe fruſtratur. Deinde pontifex Romanus uictor Tertius, eum conatur deturbare, eo conſilio, ut monaſteriū illud ſibi ſubiugaret: ut Chron. Caſsinenſe habet. Mittit igitur Hubertum epiſcopum ad monaſterium, ut intentus eſſet in occaſionem, qua poſſet abbatem deponere, proq́; ſuo arbitrio alium ſubſtituere: id quod factum eſt. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 95 & 96.

SCHISMA INTER ROMAnum *archipræſulem & Michaelem Conſtantinopolitanum epiſcopum, ac Leonē archidiaconū.*

Damnabat Michael Conſtantinopolitanus epiſcopus & Leo archidiaconus, ſeu (ut alij habent) Atridæ archiepiſcopus, Eccleſiam Romanam: primùm, quòd azymis panibus in cœna uterētur: deinde, quòd in Quadrageſima obſeruarent ſabbata: tertiò, quòd ſuffocatis ueſcerentur.

Primæ hypotheſeos hæc fundamenta pfert, in ſua epiſtola ad Ioannē Tramenſem epiſcopū, quā ſcriptā habemus: 1. Quia azyma comedere, & ſabbata obſeruare, Iudæos Moſes iuſsit. Noſtrū uerò paſcha Chriſtus eſt. 2. Quia Chriſtus in cœna inqt, ſe nouum Teſtamentum conſtituere. Ergo uetus ille ritus omnino ceſſare debet. 3. Quia Græcus textus uſurpat uocabulū ἄρτος. Ἄρτος autem (inquit Michael) idem eſt quod eleuatus, & ſurſum portatus à fermento & ſale, ſeu calorem & elenationem habens: azyma autem nihil diſtant à lapide ſine anima, & luto lateris. Hæc ille. 4. Quia azyma paſsionis & tribulationis ſunt ſymbola: noſtrum uerò paſcha gaudium & lætitia eſt totum, & extollit nos humo propter gaudium ad cœlum, ſicut ſermantum propter proprium calorem panem extollit. 5. Chriſtus inquit, Vos eſtis ſal terræ: item, Simile eſt regnum cœlorum fermento, quo fermentatur totum. azyma autem nec ſalem nec fermentum habent. 6. Tranſlato ſacerdotio, & legis tranſlatio facta eſt. Ergo azyma Iudæis ſunt permittenda, Chriſtianis uerò nō ſunt uſurpanda. 7. Chriſtus accipiens panem inquit, Accipite, &c. hoc facite in mei cōmemorationem. Azyma autem neq; commemorationem Domini, neq; annūciationem mortis eius habent, quia pertinent ad ritus Moſaicos.

Secundam hypotheſin in eadem epiſtola Michael ita confirmat: Quia Chriſtus ſabbatum abrogar, in eo ſanans ægrotos. Ait igitur, in azymis communicantes ſimiles eſſe leopardis, & neq; Iudæos neq; Chriſtianos cenſendos.

Tertiã hypotheſin ibid. ſic probat: Quia anima omnium animalium ſit in ſanguine ipſorum. Deinde ethnicum hoc eſſe dicit, à quorū ritu Chriſtianos deceat eſſe immunes. Hæ adſeruntur rationes in iſto certamine.

¶ Huic autem ſententiæ Leo 9 acerrimè, uereq́; pontificali criſta ſe opponit prolixo ſcripto, ex quo quæ'nam fundamēta obijciat, aſsignare uiſum eſt operęprecium. Primum autem longo exordio docet, ſcindere unitatem Eccleſiæ, grauiſsimum eſſe peccatum. Deinde poſito axiomate, quod Orientales taxabant, eiuſmodi rationes eos refutaturus ſubiungit.

1. Petrus fuit in Eccleſia Romana, & in eadem paſſus. Ergo ea non poteſt errare.

2. De Petro dictum: Et tu conuerſus confirma fratres tuos. Ergo Eccleſia Romana hactenus (nota uerba Leonis) nec deficit, nec unquam in finem deficiet.

3. Plurimi in Oriente & urbe Conſtantinopolitana fuère hæretici, quos Eccleſia Romana damnauit. Ergo & uos eſtis tales. In antecedēti prolixè annotantur, Euſebius Nicomedenſis, Macedonius, Iulianus, Eudoxi-

doxius, Demophilus, Maximus, Aëtius, Neſtorius, Flauius, Petrus Alexandrinus, Ioannes, Pyrrhus, Paulus. In ſingulis narrat, quomodo põtifices Romani eis reſtiterint.

4. Appellatis uos Oecumenicos patriarchas iam annos quadraginta contra papæ Gregorij increpationem: qui titulus Romanis epiſcopis, tanquam Petri ſucceſſoribus, rectius conueniebat. Ergo erratis.

5. In Nicena Synodo, Conſtantinopolitana, Epheſina, Chalcedonenſi & alijs, ſedes Romana caput aliarum Eccleſiarũ Dei in toto orbe conſtitutũ eſt. Ergo uos erraris, & eſtis ab illis Concilijs anathematiſati.

6. Qui reſiſtit poteſtati ſublimiori, Deo reſiſtit. Romani prçſules à Cõſtantino Magno acceperunt ſupremam poteſtatem. Ergo non licet eis reſiſtere: & per conſequẽs, uos erratis.

7. Petrus dicit de REGALI ſacerdotio, quod omnium maximè conuenit Romanç ſedi: quia Conſtantinus & Synodi quoq; id conſtituèrunt. Ergo ſedes Romana debet eſſe REGNANS ſacerdotium ſuper alios ſacerdotes orbis. Ergo uos Conſtantinopolitani erratis.

8. Petrus inquit: Non doctas ſabulas ſecuti, notã uobis facimus Dñi noſtri Ieſu Chriſti uirtutẽ, ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. Ergo ſedes Romana eſt ſumma: & per conſequẽs, uos erratis.

9. Conſtantinus Magnus in ſuo diplomate ait, ſe Romanum epiſcopum, ſuper omnes in uniuerſo orbe terrarum Eccleſias Dei, conſtituere pontificem: & dedit nobis (inquit) coronam, chlamydẽ, albos equos, & ſimilia (allegat enim ferè integrum Conſtantini diploma.) Ergo ſedes Romana eſt ſumma, & uos erratis.

10. Chriſtus inquit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã. In catalogo Apoſtolorũ primo loco Petrus ponitur. Chriſtus inquit: Pro te rogaui Petre, ne deficiat fides tua. Et in die reſurrectionis Dominus apparuit Petro. Ergo Romana ſedes eſt ſupra omnes alias: & per cõſequens, uos erratis.

11. Poſt reſurrectionẽ inquit Chriſtus ad Petrum: Paſce oues meas. Item, primus Iudæis concionatur in Pentecoſte. Ergo Romana ſedes eſt ſupra alias toto orbe, & uos erratis.

12. Petrus ſolus uidit uiſionem de uocatione Gentium, & peragrauit gentium regiões Romam uſq;. Ergo Romana ſedes eſt ſupra omnes, & uos erratis.

13. Petrus ſolus umbra corporis ſui, ægrotos homines ſanauit. Ergo Romana Eccleſia eſt ſuprema, & uos erratis.

14. Petrus pro ouibus ſuis animam poſuit Romę. Ergo Petrus ſua claue uobis cœlũ obſtruet: & per conſequens, uos erratis.

15. Paulus ad Romanos ſcribit: Gratias ago Deo meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus uobis, quòd fides ueſtra annunciatur in uniuerſo mũdo. Ergo Romana ſedes eſt ſuprema, & uos erratis.

16. Paulus nuſquã redarguit Romanã Eccleſiã de errore, ſed Grçcã potius. Nã 1 Corinth. 1 inquit: Obſecro uos fratres p nomẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut idẽ dicatis omnes, & nõ ſint inter uos ſchiſmata. Sitis autẽ pfecti in eodẽ ſenſu, & in eadẽ ſententia. Significatum eſt enim mihi de uobis fratres mei, ab his q ſunt Chloes, quòd cõtẽtiones ſunt inter uos. Hoc aũt dico, quòd unuſquſque ueſtrûm dicit: Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego uerò Cephæ, ego autem Chriſti. Diuiſus eſt Chriſtus?

17. Cum deleretis imagines, papa Nicolaus uobis reſtitit, & S. Sophiæ templum clauſit, donec ei acquieſceretis. Ergo Eccleſia Romana eſt ſupra omnes: & per conſequens, uos erratis.

18. Fama eſt uos eunuchos in epiſcopalẽ ſellã collocare, contra primum Niceni concilij capitulum. Ergo in præſenti controuerſia quoq; erratis.

19. In Græca Eccleſia recitantur Latinæ lectiones. Ergo fatemini, Latinam Eccleſiã eſſe ſupra ueſtrã: & per conſequens, in hypotheſi prædicta erratis.

20. Eccleſia Romana habet martyres, & iam triumphabat. Ergo uos erratis.

21. Eſaias inquit, Me dereliquerũt ſontẽ aquæ. Ergo uos Cõſtãtinopolitani erratis.

22. Cõſtãtinopolitana Eccleſia debebat Romanã ſuã matrẽ geſtare. Ergo uos erratis.

23. Romana Eccleſia Conſtantinopolitanam honorat. Nam per Romanos pontifices decretum eſt in Synodis, ut ſalua pontificalium & Apoſtolicarum ſedium antiqua dignitate, Conſtantinopolitanus antiſtes honoretur, ſicut regiæ ciuitatis epiſcopus. Item, Iuſtinianus Auguſtus legib. ſanciuit, ut poſt Romanum pontificem ſedeat Conſtantinopolitanus præſul. Hæc eſt tantum humana beneuolentia. Ergo Romanus põtifex eſt ſupra omnes, & uos erratis.

CONCLVSIO.

Ergo Chriſtus de uobis dicit: Tuliſtis clauem ſcientiæ, qui clauditis regnum cœlorũ antę homines, nec ipſi intratis. Item Paulus: Zelum Dei habetis, ſed non ſecundum ſcientiam. Ergo nos rectè ſentimus: uos ab errore ad nos debetis accedere. quod ſi recuſatis, uos excommunicabimus.

24. Inde uſq; à priſtinis temporib. Conſtantinopolitani fuerunt ſuperbi: ut Theodoſius, Arcadius, Honorius prohibuerint,

defunćto Siſinnio, nõ amplius ex Conſtantinopoli, ſed aliunde adſciſcendos epiſcopos. Ergo uos erratis.

Obiećtionẽ iſtam, Romanus præſul non eſt Petrus, ad hunc modum ſoluunt: Idem ſumus officio, non idem merito. Item: In Cathedra Moſi ſedent ſcribæ & phariſæi, quæ iuſſerint uos ſeruare, ſeruate. Ergo doćtrina Romanorum eſt ſeruanda.

¶ In altera porrò epiſtola, Leo 9 Michaeli Conſtantinopolitano obijcit iſta crimina:

1. Quòd neophytus, & non gradatim ad epiſcopale culmen aſcenderit: idq́; contra Apoſtolum & Canones eſſe.

2. Quòd Alexaudrinam & Antiochenam eccleſias ſuo uoluerit dominio ſubingare: id quod ſit contra ipſarum priuilegia, ſitq́; uana gloria & pompæ ſecularis elatio.

3. Quòd ſe appellet uniuerſalem patriarcham, qui titulus Romanis pontificib. magis competat: quia Petrus ſit princeps Apoſtolorum. Deinde in Ioanne, eandẽ inſolentiam pontifices Romanos, utpote Pelagium & Gregorium, reprehendiſſe.

4. Quòd anathematizet omnes azymo pane in ſacra cœna utentes. Verùm ex nouo & ueteri Teſtamento liquidũ eſſe, Chriſtum azymo pane uſum.

Ergo hortatur, ut Eccleſiæ Romanæ conſentiat. quod ni faciat, minatur dirum excommunicationis fulmen. Simul & ad Conſtantinum Imperatorem eadem crimina epiſcopi perſcribit, & incitat ipſum ad pacẽ cum eo ineundam: idq́; ſatis pro imperio.

¶ Humbertus porrò Syluæ candidæ epiſcopus, impulſu pontificis Romani ſuſcepit epiſtolæ Michaelis refutationẽ, ex qua operæprecium eſt fundamenta paucis cognoſcere. Etſi autem hic quoq; à ſcopo ſubinde aberret, tamen plus rerũ habet, quàm papa in ſua arrogãte & minaci epiſtola, ſeu inuećtiua potius.

1. Negat ſe azymis more Iudæorum uti, q (ut in Exod. Leuit. Deut. uidere eſt) primo menſe, 14 die & ſequentib. 7, azyma comedãt. Se uerò ſemper in cœna azymis uti, abſq; maćtatione agni & alijs ritibus.

2. Ab etymologia panis (inquit) argumentum eſt ineptum. Nã panis uocabulũ indifferenter pro azymo & fermento accipitur in Sacris literis: idq́; citra neceſsitatẽ copioſè probat.

3. Fuit azymus panis, quo Chriſtus eſt uſus in cœna. Quia tempore Paſchatis, ubi non fas erat fermentatum panem retinere, cœnã obſeruauit. Secundò, quia Chriſtus inquit: Non ueni ſoluere legem, ſed implere. Tertiò, quia Chriſtus inquit: Quis ex uobis arguet me de peccato? Quartò, quia Iudæi non accuſant eũ, quòd fermento uſus ſit: non intermiſſuri corã Pilato, ſi hoc peccatum admiſiſſet. Quintò, textus clarè dicit: Erat dies azymorum.

4. Fermentum eſt uitium, quia fit ex fecibus cereuiſię, & in malam partem ſumitur: Cauete à fermento phariſæorum. Item, Expurgate uetus fermentum.

5. Hieroſolymitana Eccleſia quoq; utitur azymis in ſacra cœna.

6. Non probari poteſt, Chriſtum azymo (maledixiſſe.

7. Vetus Teſtamentum eſt fundamentũ noui: quia in hoc impleta ſunt, quæ in illo prædićta fuerant. Chriſtus eſt finis legis conſummãs, non conſumens: efficiens, non annihilans: complens, non euacuans. Hæc prolixè exponit.

8. Sabbata nõ obſeruamus Iudaicè, ſeu carnaliter: qa in ijs ieiunamus, & laboramus.

9. Ne ueſcamur ſuffocatis, iuxta ueterem legẽ ꝓhibẽtis: q̃ abrogata eſt. Deinde liber uſus eſcarũ in nouo Teſtamẽto ꝑmiſſus eſt. Hîc copioſè excurrit Hũbertus. Quòd uerò Apoſtoli mandant abſtinere à ſuffocato & ſanguine, fecerunt propter recentem Eccleſiam: quæ poſtea deſiêre.

10. Alleluia, ait, ſe cantare per annum ſæpius, exceptis nouem hebdomadib. Hæc operoſè exponit.

11. Tandem regerit & coaceruat crimina, quę poſtea in excõmunicatione recẽſentur.

¶ Partes autem Michaelis, Nicetas monachus monaſterij Studiorũ Conſtãtinopoli, ſcripto eſt tutatus: ac primũ contra azymis utentes, has rationes profert.

1. Qui azymis participant, ſub umbra legis ſunt, & Hebræorum menſam comedũt.

2. Chriſtus iubet nos in luce ambulare. Ergo tenebræ legis faceſſant.

3. Azymus non eſt panis neq; cõpoſitus, neq; per ſe ipſum perfećtus. Item, in azymis nulla eſt uiua uirtus.

4. Noua creatura ſumus in Chriſto: uetera tranſierũt, ecce facta ſunt omnia noua.

5. Paulus inquit: Expurgate uetus fermẽtum, ut ſitis noua conſperſio.

6. Paulus apud Corinthios non inſtituit azyma. Itẽ, ſæpius uocat panẽ, & nõ azyma.

7. Non erãt tunc azyma, cũ myſteria noui Teſtamenti traderet Apoſtolis: quia 13 luna paſcha comedit.

8. Septem ſolis diebus præcepit Deus azymis uti, & non per totum annum.

9. In ſexta ſynodo patres aduerſus azyma legem cõſtituerũt: ca. 11. Nemo in ſacerdotali cõſtitutus ordine, aut laicus, ea q̃ apud Iudæos ſunt, comedat, aut cũ eis cohabitet, aut in infirmitatib. eos inuitet, aut medicinã ab eis accipiat, uel in balneis cũ eis lauetur. Si q̃s hoc agere tẽtauerit, ſi qdẽ clericus fuerit, deponatur: ſi aũt laicus, ſequeſtretur.

De Sabbati ieiunio, ex Clemente locos aliquot prolixè adducit.

¶ De

¶ De coniugio uerò ſacerdotum, quid in hoc tractatu ſcribat Nicetas, totũ inſerere uiſum eſt, cum liber ſcriptus ad manum eſſet.

Quis eſt, inquit, ille qui tradidit, probibere & abſciudete nuptias ſacerdotũ? Quis ex doctoribus Eccleſiç hanc uobis tradidit prauitatem? Siquidem nupſerit, manuum impoſitionẽ accipiet. & ita ad nuptias iuit, qui ordinatus eſt in nuptijs: legitimè hoc & ſecundũ Canones facitis, huiuſmodi nuptias prohibentes? Si aũt antè habuerit uxorẽ ille qui ordinatus eſt ſacerdos, perſeuerauerítq; in caſtitate, magnaque uita, nuptias eius ſoluitis, trãſgredimini ex præcepto Apoſtolicorum canonum, idq; oſtendam uobis.

In ſexto enim Clementis libro ordinationum, quæ ab eo conſcriptæ ſunt, iuxta decimumſeptimũ caput, Apoſtoli hæc dicũt: Epiſcopum & presbyterum & diaconum dicimus, qui unã habuit uxorẽ, ordinari, quãuis uiuant eorum cõiuges, quãuis defunctæ, nec licet eos poſt manus impoſitionẽ innuptos eſſe, nec inſuper ad nuptias ire, aut ſi nupſerint, alteras amplecti: ſed ſufficiant eis quas habent cum ad ordinationem uenerint. In quinto ſanctorũ Canonum ita fatur, in 2 cap. Epiſcopus aut presbyter aut diaconus, uxorem ſuam non abijciat obtẽtu religionis Si autem abiecerit, ſequeſtretur: perſeuerans autem, deponatur. In quadrageſimo uerò canone inquiunt palàm: Propriæ epiſcopi res? Et poſt pauca: Ne occaſione Eccleſiaſticarum rerum cadere epiſcopũ, ab eis quæ ſunt epiſcopi in mulierẽ, & pueros, & propinquos: ne per occaſionem eorum, ea quæ ſunt Eccleſiæ, ſubtrahat. Et deinde: Siquidem ſunt qui prohibeant ſacerdotes legitimis conuiuere uxoribus, non ita uertices Apoſtolorũ expoſuerunt Eccleſiaſticos canones. Si aũt dicis, mulierẽ haberi Eccleſiam, Apoſtolos dixiſſe: tunc infidelis apparebit ſermo tuus, & uacuus, cum ſacris canonibus ipſorum. Quia nobis prædicti ſunt, non habere presbyteros & epiſcopos occaſione religionis, uxores ſanxerunt: & ut caderẽt res epiſcoporum ex poteſtatibus ipſorum, propter filios & mulieres eorum. Si autem reliquis dixerit de ſancta & uniuerſali ſexta Synodo, quòd nõ papa Romç ſanctũ Agathonẽ prædeceſſorẽ habuit ipſam CLXX ſub Conſtantino Imperatore, nepote Heraclij, & patre Iuſtiniani: quomodo nõ obſiſtit Agathõ ſanctæ Synodo ſancienti, aduerſus hos impios, quos uſq; nunc hãbetis? Si uerò ab Apoſtolis has haberetis traditiones, obſtitiſſent forſan, & nõ ſuſcepiſſent hæc quæ apud uos ab ea promulgata ſunt. Papa cum eſſet noſter, quoniam adulteras cognoſcebat traditiones ipſas, & extraneas ab Apoſtolorum doctrina, propterea pariter cum patribus ſacræ ſextæ Synodi, ſicut de Azymis & ieiunijs ſabbatorum, & ſacræ miſſç myſterijs. Sic deinceps Cõiugium ſacerdotum promulgatum dicetis in decimatertia. Quia in Romana Eccleſia, in ordine canonis tradi cognouimus, futuras diaconi aut presbyteri dignas fore manuum impoſitiones confiteri, ut nõ amplius à ſuis diſiungantur uxoribus. Nos antiquum ſequentes canonem Apoſtolicæ diligẽtiæ & ordinationis, ſanctorũ uirorum copulationes ſerũdum legem & amodò ualere uoluimus, nullatenus eos à coniugum copulatione diſſoluentes, aut priuantes eos ab inuicem, ſecundum tempus cõgruum locutionis. Quia uerò ſi quis dignus inuentus fuerit manus impoſitione ſubdiaconus & diaconus & presbyter, hic nullatenus prohibeatur ad huiuſmodi gradum aſcendere in coniugio cohabitantes legitimè, neq; in tempore ordinationis exigatur confiteri ad legem propriç locutionis propter propriam uxorẽ. Et poſt pauca: Si quis ergo præſumpſerit & contra Apoſtolicos ordines motus quendam ſacrorum presbyterorum & diaconorum priuare à copulatione legitimarum mulierum, à communione ſequeſtretur. Si quis presbyter aut diaconus conlectaneam ſuã occaſione religionis proiecit, ſeparetur, perſeuerans deponatur.

Vnde igitur nobis, & ex quibus hæ horribiles infirmitatea ſuperuenerunt? O' uiri Romanorum ſapientiſsimi, & aliarum gentium nobiliſsimi: exiſtimo quòd quidam ex Iudæis in tempore Apoſtolorum credentes, uana lucra cupientes & pecuniarum amatores reperti, uolentes multos fidelium abſtrahere ex Euangelio hoc, ex fidei prædicatione corrupti ſunt, dum prædicaſſent eis. Igitur hoc & Chriſtianitas & Iudaiſmus corrupta ſunt, de quibus Ioannes dicit: Ex uobis exierunt, ſed non erant ex nobis. Si enim fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utiq; nobiſcum. Reliqui autem ueritatem in ſeptimo libro Inſtitut. in XXXVI capite liquidiùs dixerunt. Scimus enim, quia hi qui circa Simonem & Cleobium & Iudam cõſcripſerunt libros in nomine Chriſti & diſcipulorum eius, circumferunt ad ſeductionem ueſtram, & eorum qui diligunt Chriſtum, & nos ſeruos ipſius. Et in ueteribus quidam conſcripſerunt libros apocryphos Moſi, Enoch, & Adam, & Eſaiæ, & Daniel, & Heliæ, & trium patriarcharũ corruptiones, atq; ueritatis inimicos libros: ſed & Paulũ Domini apoſtolum hæc præſcientẽ, ut æſtimo, ſic nos atteſtaſſe, huiuſmodi ſeductores dolum texentes nobis Philippẽſibus ſcribere: Videte canes, uidete malos operarios, uidete abſciſionem. Et Timotheo iterũ: In ultimis tẽporib. diſcedent quidã à fide, adhærẽtes ſpiritib. erroris

& doctrinis dæmonũ, in hypocriſi loquentium mendacium, & intendentium propria conſcientia, impedienrium nubere, & abſtinere à cibis quos Deus creanit, & ea quæ exinde. propter quod & citò præcepit: Argue eos, inquit, duriter, ut ſani ſint in fide, non attendentes Iudaicis fabulis, & præceptis hominum ſubnectentium ueritatem. Quamobrem diligenter inquiſiuimus de cætero circa hæc, ô fratres, ne quando ex his quæ dicta ſunt uobis, mendacia dico, nõ azyma, ſabbatorum ieiunia, nuptias ſacerdotũ, & in ieiunijs oblationẽ accipiatis: ſed ſcientes nunc quòd prauum eſt cor eorum, ex omnium à Deo inſpirata Scriptura, fugite quæ huiuſmodi ſunt actitare, cũ ſitis Eccleſia Dei, & torius orbis ſemper ſplẽdidus oculus, aut muri nobis ueſtris confratrib. quib. per iam dicta ſordetis, cum ſitis Chriſti, reuelata facie gloriam Domini in contentu & unitate cum orthodoxa fide, cum ſpeculemur imaginem ęius, trãsformemur in nobis demonſtratione una & ipſius ad gloriam ſempiternam, ſicut à Domini ſpiritu, quoniam ipſe eſt caput Eccleſiæ noſtræ, & in eo ſicut in uno corpore hæc uobis Romanis ſcripſi. Si ergo poſſumus uos, cum ſitis homines, ad credulitatem nobiſcum reducere per ea q̃ diximus, & docẽdo uos ex diuina Scriptura arguimus, gratia Dei & nobis, ſcienribus bene Spiritu ſancto credere, & proſequi rationẽ iam dictam ex Scripturis. Si uerò aliter tenetis, date nobis teſtimonia ex diuina Scriptura conſiſtentia, in quibus uolo uos beneuolos eſſe, ut ſupra ſede intelligentiæ requieſcatis, & uos ſcientes obedire memorabili rationi Spiritus ſancti tacere omnia quę ad uos ſcripſimus. Salutamus uos in Chriſto Ieſu Dño noſtro, cui eſt gloria & potẽtia cum Patre & Spiritu ſancto nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

¶ Ad hoc ſcriptum Humbertus à Romano præſule inſtigatus, miro faſtu reſpondet, totusq; conuicijs & anathematib. crepat.

Canonẽ inquit nihil ad ſe pertinere, quia cum Hebręis non communicent.

Contẽdit, non decimatertia, ſed decima quarta luna Chriſtũ paſcha comediſſe. Rationes de tẽpore apud Latinos, Græcos & Hebræos diſcrepare. Item: Quòd ſi, inquit, iuxta tuam aſſertionem Chriſtus paſcha fecit decimaquarta luna, & cum fermentato, dupliciter reus fuit, iuſteque puniendus ſecundum legem: quia paſcha fecit in tempore non ſuo: & quia cum fermento. Quapropter mors eius nihil omnino nobis confert: quia non pro noſtris, ſed pro ſuis peccatis interijt, ſicut ſanctæ tranſgreſſor legis.

De ſabbato & ceremonijs diſputans, in latiſsimum campum diuagatur, nihil præter humana adferens.

Contra ſacerdotum coniugium profert ex Epiphanio, quæ in noſtris quidem exemplaribus nõ habẽtur. Ita enim ſcribit: Hinc parui pendentes à te tam peruersè defendi ad ultima potius, quàm ad nuptias ſacerdotum, arbitramur ab inferis emerſiſſe principem huius hæreſeos nephandum diaconũ Nicolaũ, de quo Epiphanius noſter ſic ſcribit: Quarta Nicolaitarum à Nicolao hæreſis eſt inuenta, unus ex ſeptem de diaconis ab Apoſtolis ordinatus. Iſte cum de zelo pulcherrimæ coniugis culparetur, cœpit docere, indifferenter debere uti coniugibus non ſolum laicos, ſed etiam eos qui ſacerdotij fungerentur officio. Hos damnauit S. Euãgeliſta & apoſtolus Ioannes, & iuſsit, ut quicunq; cum eis uel ſermonem colloqui miſcuiſſent, ex hac ipſa communione priuandos: docens rationabiliter, à mundi origine Deo caſtitatem plurimùm placuiſſe: tum etiam in ſe ipſo Chriſtum Dei filiũ caſtitatis gloriam dedicaſſe, cum uirginẽ poſſidens matrem, uirgo manſurus, nullum diſcipulorum ſuorum commixtione etiam legitima uti permiſit dicens: Si quis uult poſt me uenire, abneget ſeipſum, & tollat crucẽ ſuam, & ſequatur me. Vide, idem Dominus Ieſus in Apocalypſi præcipiens apoſtolo Ioanni, ſcribere angelo Epheſi, inter alia inquit: Hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi. Hinc etiam angelo Pergani dicit: Habeo aduerſum te pauca, quæ illic tenentes doctrinam Balaam docebat mittere ſcandala Balaam, coram filijs Iſrael edere & fornicari: ita habes & tu, tenentes doctrinam Nicolaitarum. Hactenus Humbertus. Verùm cũ iſta nõ cõcordẽt cũ aliorum teſtimonijs, fide ſua laborant.

Canonẽ ſic interpretatur: Nõ licet, inquit, epiſcopũ, presbyterũ aut diaconũ, aut ſubdiaconũ, uxorẽ propriã cauſa religionis abijcere à cura ſua: ſcilicet ut ei uictũ & ueſtitũ prouideat, non ut cũ illa ex more carnaliter iaceat. Egregia uerò hæc eſt calumnia, quã ſuperciliosſus Hũbertus ex ꝓprio cerebro, in gratiã Romani p̃ſulis, coniugia iuxta prædictionẽ Pauli 1 Timoth. 4 ꝓhibentis, profert. Poſtea ſimili arte Nicenũ Conciliũ, decreta Innocentij & Siricij citat.

Apparet autem, non modò Humbertum iuſſu Leonis Noni hoc ſcriptum ad retũdendum Michaelem adornaſſe: ſed etiam ueluti legatum Conſtantinopolin eſſe miſſum, ut ibi fulminib. pontificijs Michaelem opprimeret. Nam conſuſurrabat Romanus pontifex cum Imperatore Conſtantino: & reperimus formulam excommunicationis, quam Humbertus & alij pontificis

ſerui ibi

ſerui ibi promulgarunt. eſt autem hæc.

TENOR EXCOMMVNICATIOnis *Michaelis Conſtantini.*

Humbertus Dei gratia Cardinalis epiſcopus ſanctæ Romanæ eccleſiæ: Petrus Amalfinatorum archiepiſcopus, Fridericus diaconus & cancellarius: omnibus catholicæ Eccleſiæ filijs. Sancta Romana prima & Apoſtolica ſedes, ad quam tanquam ad caput ſolicitudo omnium Eccleſiarum ſpecialius pertinet, Eccleſiaſticæ pacis & utilitatis gratia ad hanc regiam urbem nos apocriſarios ſuos facere dignata eſt, iuxta quod ſcriptum eſt: Deſcēderemus & uideremus, utrum opere clamor, qui ſine intermiſsione ex tanta urbe conſcendit ad eius aures, impletus ſit: aut ſi non eſt ita, ut ſciret. Quamobrem cognoſcant ante omnis glorioſi Imperatores, clerus, ſenatus & populus huius Conſtantinopolitanæ urbis, & omnis Eccleſia catholica, nos hic perſenſiſſe, magnū, unde uehementer in Domino gaudemus, bonum: & maximum, unde miſerabiliter contriſtamur, malum. Nam quantum ad columnas imperij, & eius honoratus, atque ciues ſapientes, Chriſtianiſsima & orthodoxa eſt ciuitas: quantum autem ad Michaelem abuſiuè dictum patriarcham, & eius ſtulticiæ fautores, nimia zizania hæreſeō quotidie ſeminantur in medio eius. Quia ſicut Simoniaci, donum Dei uendunt: ſicut Valeſij, hoſpites ſuos caſtrant: & nō ſolum ad clericatum, ſed inſuper ad epiſcopatum promouent. Sicut Arriani, rebaptizant in nomine ſanctæ Trinitatis baptizatos, & maximè Latinos: ſicut Donatiſtæ, affirmant, excepta Græcorum Eccleſia, Eccleſiam Chriſti & unum ſacrificium atque baptiſmum ex toto mundo periſſe. Sicut Nicolaitæ, carnales nuptias concedunt & defendunt, ſacri altaris miniſtris. Sicut Seueriani, maledictam dicunt legem Moſi: ſicut Pneumatomachi, uel Theomachi, abſciderunt à ſymbolo Spiritus ſancti proceſsionem à filio: ſicut Manichæi, inter alia, quodlibet fermētatum fatentur animatum eſſe: ſicut Nazareni, carnalem Iudæorum mundiciam adeò obſeruant, ut paruulos morientes ante octauum à natiuitate diem baptizari contradicant: & mulieres in menſtruo uel partu periclitantes communicari, uel ſi paganæ fuerint, baptizari prohibeant: & capillos capitis ac barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & ſecundum inſtitutionem Romanæ eccleſiæ barbas radunt, in communionem nō recipiunt. pro quibus erroribus, & alijs pluribus factis ſuis, ipſe Michael literis domini noſtri Leonis admonitus reſipiſcere contempſit.

Inſuper nobis nuncijs illius, cauſas tantorum malorum rationabiliter reprimere uolentibus, præſentiam ſuam & colloquium denegauit, & Eccleſias ad Miſſas agendum interdixit: ſicut & prius Latinorum Eccleſias clauſerat, & eas azymitas uocans uerbis & factis ubique perſecutus fuerat in tantum, ut in filijs ſuis anathematizaſſet ſedem Apoſtolicam, contra quam ſe adhuc ſcribit οἰκουμενικὸν patriarcham. Vnde nos quidem ſanctæ, primæ atque Apoſtolicæ ſedis inauditam contumeliam & iniuriam non ferentes, catholicam fidem ſubinde multis modis attendentes, authoritate ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, & Apoſtolicæ ſedis cuius legatione fungimur, & cunctorum orthodoxorum patrum ex concilijs ſeptem, atque totius Eccleſiæ catholicæ, anathemati, quod dominus noſter reuerendus papa eidem Michaeli & ſuis ſequacibus, niſi reſipiſcerent denūciauit, ita ſubſcribimus. Michael abuſiuus patriarcha neophytus, & ſolo humano timore habitum monachorū adeptus, criminibus nunc etiam peſsimis à multis diffamatus: atque cum eo Leo Atridanus epiſcopus dictus, & ſacellarius ipſius Michaelis: Conſtantinus, qui Latinorum ſacrificium prophanis conculcauit pedibus, & omnes ſequaces eorum in præfatis erroribus & præſumptionibus, ſint anathema, maranatha, cum Simoniacis, Valeſijs, Arrianis, Donatiſtis, Nicolaitis, Seuerianis, Pneumatomachis, Manichæis & Nazarenis, & cum omnibus hæreticis, imò cum diabolo & angelis eius, niſi reſipuerint: Amen. Hac fulguratione edita, creatura papæ Romani diſcedit.

ALIVD SCHISMA DE PONtificibus *Romanis.*

DEfuncto Stephano Nono, Ioannes Mincius Veliternus epiſcopus, factione quorundam nobilium (ut Gregorij Lateranenſis & Tuſculanenſis comitis, Gerardi Galeranenſis, & quorundam Romanorum nobilium) Romanorum præſul deſignatus, & Benedictus Decimus uocatus eſt. Verùm cum Hildebrandus ſubdiaconus Romanæ eccleſiæ peregrè abeſſet (pactus enim fuerat, ne quem ſe abſente eligerent) reliquus etiam clerus aſſenſum, donec reuerteretur, ſuſpendit. Effecit igitur Hildebrādus cum ſuis coniuratis, ut Gerardus Florētiæ epiſcopus crearetur pōtifex Romanus, idque Senis, nomēque ei Nicolai Secūdi eſt impoſitum, & habito concilio, Benedictum Decimum ui cogunt, ſeſe pontificio munere abdicare, atq; ad Veliternum epiſcopatū reuerti. Platina, Stella, Chronicō Caſainenſe. Hęc ſunt egregia Hildebrandi progymnaſmata.

DISSI-

DISSIDIVM INTER HERSueldenſem abbatem, & epiſcopum Halberſtadienſem de bonis quibuſdam.

HAlberſtadienſis epiſcopus Burchardus, decimationes Saxoniæ, quæ ad monaſterium Herſueldenſe pertinebant, ſibi uendicabat tatione epiſcopalis regiminis: qua de cauſa abbas eius cœnobij Meginherus, multos annos cum eo litigabat, ſed abſq; magno fructu. Efficiebat enim epiſcopus gratia ſua in aula Imperatoris, & coniunctione cum reliquis epiſcopis, qui eodē modo furabantur & dilapidabant bona Eccleſiæ, quo ipſe, ut neq; forenſibus neq; Eccleſiaſticis legib. ad reſtitutionem perduci ſe pateretur. Tandem iubet abbas epiſcopo pet Fredericum Palatinum indicari, cum ad furta reſtituenda nullo iure adduci poſſet, breui inſtare tempus, quo corā Deo eſſet hæc cauſa dijudicanda. Moritur paulo pòſt abbas. Et cum epiſcopus eius rei gratia Synodū indixiſſet, in itinere lapſus de equo, domum relatus eſt: ubi tum ſuos domeſticos, tum epiſcopos ſe uiſitantes rogauit, ut decimas iſtas abſq; mora cœnobio reſtituerent. Se enim iniuſticiæ pœnas iam luere. Anno Domini 1059. Schafnaburg.

SCHISMA DE ELECTIOne pontificis Romani.

HIldebrandus archidiaconus Romanę eccleſiæ, impudētia & audacia ſupra alios creuit, ac iam pridē rapuiſſet pontificatum: uerùm pro ſua aſtucia uidebat, nondum adueniſſe tempus ſibi quidem opportunum. Effecit igitur, ut Alexander Secundus conſtitueretur pontifex: idq; citra Imperatoris conſenſum. Nam animus ipſius iamdiu moliebatur illud atrociſsimum, pernicioſiſsimum & cruentum ſchiſma (erat enim militari, feroci, ac planè ſanguinario animo prę ditus: quod tamen ficta humilitatis ſpecie callidè occultare poterat) quod poſtea eſt ſubſecutum: & credebat ſe bono Alexādro, ueluti aſino ſuo, inſidere, eiusq; ſimplicitate pro arbitrio ſuo abuti poſſe. id quod uel hinc apparet ſatis. Alexandet conſcientia motus, & multorum anteceſſorum ueſtigijs territus, publicè pro concione, quam habebat ad populum, in hæc uerba erumpit: Seſe nolle eſſe papam abſq; Imperatoris conſenſu, ſeq; ea de re daturum ad ipſum literas. Hæc uerba Hildebrandus audiens, à truculento & planè urſino murmure ſibi nō temperat, uixq; manus continet (erat enim bellator cruētus, & recenti uictoria turgēs) donec Miſſæ complerentur. Finitis igitur ſacris, Alexandrum militari manu (ecce diaconum Apoſtolicum & Euangelicum) in ſacrarium per præceps abripit: necdum ornamētis ſacris depoſitis, malè uirum colaphiſat, exprobrans ei ſubinde, quòd Imperatorem de ſuę functionis confirmatione uellet ſolicitare. Audi amplius. Hildebrādus tanquam pontificum pontifex & rex regum omnes Eccleſię Romanæ reditus pro ſua autoritate, tāquam Diaconus ſcilicet inuadit, ſibiq; uendicat: ac ſtatuit, Alexandro indies tantum eſſe quinq; ſolidos Lucenſium dandos, ut hac tenuitate pabuli pontifex marceſceret: nec luxuriaret tantopere, ut legitimum magiſtratū de ſui officij confirmatione interpellaret, poſthabitis hac in parte omnibus decretis ſuperiorum pōtificum, & conſuetudine Eccleſiæ iſti perneceſſaria. Imò ne mutire poſſet miſer Alexander, Hildebrandus eum in cuſtodiam tradit, & ex fraterna atq; Apoſtolica charitate uenenum ei propinat, unde lætus uiueret, imò letum biberet. Sic ſcandit ad Sellam & æthera Hildebrandus noſter. Balæus, & alij pontificum ſcriptores.

SCHISMA DE SELLIS.

LEuis ambirio nuſquam non regnat. Natalem Domini Heinricus Quartus Cæſar Goslariæ celebrat. ibi ad ueſpertinos ritus, cùm ſellæ prælatis in templo collocandæ eſſent, acris & uehemens contentio inter camerarios Hecelonis epiſcopi Hildesheimēſis, & Vuideradi abbatis Fuldēſis exorta eſt. Nā utriq; ſuas ſellas proximè poſt archiepiſcopum Moguntinum collocare nitebātur. Fons diſsidij erat: quia conſuetudo erat in regno, à multis retrò maioribus obſeruata, ut in conuentibus epiſcoporum abbas Fuldenſis proximè ad archiepiſcopum Moguntinum reſideret. Eam uerò dignitatem hoc etiam in loco retinendam iudicabant. At Hildesheimenſis ſuæ quoq; excellentiæ cōſulendum exiſtimans, contendebat, in ſua diœceſi non competere cuiquam locum ab archiepiſcopo proximum, quàm ſibi: quidquid tandem alibi fieret. Auxit uerò animum ipſius, opum potentia & ſplendor: ac temporis opportunitas, quo Cæſat paruulus eſſet, & impunè liceret cuiquam facere quod liberet. Iurgium autem hoc ad gladios protinus ueniſſet, niſi Otto Bauarię dux abbati fauens, in medium proceſsiſſet, & ambitioſā altercationē ſua autoritate cōpeſcuiſſet. Hęc accidêre anno Domini 1063.

PRAELIVM DE SELLIS IISDEM.

EOdem anno, atq; eodem in loco, de ijſdem locationibus cruentum prælium geſtum eſt, quod ex Schafnaburg. relatione cognoſcamus. Rex, inquit, Pētecoſtē Goſlariæ celebrauit. ibi dū ad ueſpertinalē ſynaxin rex & epiſcopi cōueniſsēt, rurſus de poſitiōe ſellarū epiſcopaliū tumultus exoritur, nō fortuita, ut prius, cōcurſiōe, ſed p̄meditata diu

tata diu machinatiõe. Nã epiſcopus Hildesheimẽſis, acceptæ prius cõtumeliæ memor, Echertũ comitẽ cum expeditis militib. retro altare occuluerat. Hi audito tumultuantiũ camerariorũ ſtrepitu, ocyus aduolãt, Fuldẽſium alios pugnis, alios fuſtibus cædunt, proſternunt, & de ſacrario eccleſiæ, inopinato periculo attonitos, facilè proturbãt. Quibus illico ad arma conclamantibus Fuldenſes, quibus arma in promptu erãt, facto grege, Eccleſiam irrumpũt, in medio chori pſallentiumq; fratrum manus conſerunt: rem iam non fuſtibus, ſed gladijs gerunt. Pugna atrox committitur, atque per totam Eccleſiam pro hymnis & canticis ſpiritualibus, uociferatio adhortantium & ululatus morientium exauditur. Super altaria Dei triſtes iugulantur hoſtiæ, paſsimque per Eccleſiam ſanguinis currunt flumina, non legali (ut quondam) religione, ſed hoſtili crudelitate profuſa. Epiſcopus Hildesheimenſis capto editiori loco, tanquam militari quodam claſsico, ſuos ut fortiter præliarentur hortabatur: & ne loci religione ab armis terrerentur, ſuæ authoritatis & promiſsionis titulum obtendebat. Multi utrinque uulnerati, multi occiſi ſunt. Inter quos præcipui erant, Regenbodo ſignifer Fuldenſis, & Bero, Ecberto comiti chariſſimus miles. Rex inter hæc uociferans, & ſub obtentu regiæ maieſtatis populum adiurans, ſurdis fabulam narrare uidebatur. Tandem monitus à ſuis, ut uitæ propriæ, pugna excedens, conſuleret, uixque inter conſtipatam arctius multitudinem eluctatus, in palatium ſe recepit. Hildesheimenſes, qui inſtructi, præmeditatiq; ad pugnam uenerant, ſuperiores efficiuntur. Fuldenſes, utpote quos inermes, inopinatosque ſubitò exortæ ſeditionis procella contraxerat, fuſi, fugatique, atque de eccleſia expulſi ſunt. Fores ilicò obſerantur. Fuldenſes, qui primo tumultu ad arma tollenda paulò longius diſcurrerant, frequentes, armatique adſunt, atrium eccleſiæ occupant, aciem inſtruunt, ut de eccleſia progreſſos ſtatim adoriantur. Sed nox concertationem diremit. Poſtero die ſeuerißimè habita quæſtione, Ecbertus comes facilè crimen remouit, non tantum iuris & legum patrocinio, quantum fauore & indulgentia regia, cuius patruelis erat. Totum accuſationis pondus in abbatem uerſum eſt. Hunc inquiunt, omnium quæ acciderunt, caput, fomitemque fuiſſe, hunc ad diſturbandam quietem regiæ curtis præmeditato furore ueniſſe. Argumento rei eſſe, quòd tanta ui hominum, tanta bellici apparatus pompa inſtructus, nullo periculi metu urgente, eò ueniſſet. Tum uerò urgebat & ille Apoſtolicæ ſanctitatis ac Moſaicæ manſuetudinis epiſcopus, qui tãti ſanguinis effuſione manus ſuas Deo conſecrauerat, & uiolatæ Eccleſiæ iniurias truculentius & immitius quàm rex ſuas perſequebatur: in quorum corpora prius ferro debacchatus fuerat, ad perimẽdas horum animas gladio ſpiritus modò fulminabat, præcidens tam defunctos, quàm eos qui cædi ſuperfuerant, de corpore Eccleſiæ. Abbatem, præter acerbitatem rei quæ acciderat, odium quoque grauabat nominis monachici, quod inueterata malicia homines ſeculi ſemper obfuſcare atque opprimere conabãtur. Sic undique impetitus, oppugnatus, oppreſſus, poſt tot tantasq; contumelias priuatus abſceſsiſſet, niſi quem nec lex, nec innocentia tueri poterant, pecunia tutata fuiſſet. Nam diſtractis & dilapidatis rebus Fuldenſis monaſterij, ſe ſuosq; cariſsimo mercimonio redemit. Quantum regi, quantum auricularijs, quantum epiſcopo datum ſit, haud ſatis certò comperimus. Cautũ enim fuerat, ne paſſim uulgaretur. Hoc haud dubiè conſtat, ſic ea tempeſtate exhauſtas atque attritas eſſe illius monaſterij opes, quæ uſque ad id temporis florentiſsimæ erant, cunctisque Galliarum Eccleſijs eminebãt, ut modò ibi prioris opulentiæ uix monumenta reperias. Abbas poſt hæc accepta licentia Fuldam remeauit, amaro & confecto nimis ſuper tantis calamitatibus animo. Hactenus ille.

SCHISMA MONACHORVM *Fuldenſium.*

POſt hãc Goslarienſem cladem, mox illum ipſum Vuideradum domeſtica diſsidia excipiunt. Cauſæ diu collectæ erant, quas nunc recentes illæ calamitates exaſperant. Primùm enim abbas, nimium in fratres uidebatur rigidus: erat enim militari animo præditus. Deinde prædia monaſterij militibus, quos abſque neceſsitate alebat, erogabat. Tertiò, uictualia fratrum, priorum abbatum liberalitate ſtatuta, quotidie imminuebat. Hæc fratrum excitabant murmura. Poſtremò accedit iſta Goslarienſis iactura pecuniæ multo maxima, & contumelia non leuis, quæ in totum monaſterium redundabat. Inſuper nihil remittebat abbas à largitionibus. Nam equum à Reginbodo donatum monaſterio, ut ſui in precibus recordarentur, mox laico cuidam donauit. Ineunt igitur conſilium monachi, ſeſe iugum iſtius abbatis excuſſuros eſſe, quacunq; poſſent ratione. Primùm autem abbatem adeunt, repetuntq; equum, & reliqua alijs per largitiones data. Abbas ad preces ſe conuertit, promittit tẽporis progreſſu reſtitutionẽ. Verùm nõ accipiunt eius promiſsionẽ, eo quòd hactenus ſæpè fefelliſſet, & tyrannicè egiſſet. Interim abbas à Cæſare accerſitur: quo abſente monachi,

nachi, iuniores præſertim, conſilium ineunt, ſeſe ipſos Cæſarem adituroa, omnemque iniuriam expoſituros, ut randem à tam crudeli abbate liberentur. Egredinntur monaſterio in ſuo ordine, cruce præeunre, paucis ſenioribus ibi manentibus. In itinere legatum mittunt ad Cæſarem, qui cauſam aduentus monachorum doceret. Aula Imperatoris, quam præcipnè regebant Colonienſis archiepiſcopus & Otto dux Bauariæ, decernit, non eſſe admirtendos monachos: atque abbati faciunt poteſtatem, ut eos domum repellat. Abbas obuiam ipſis milites armatos mittit, qni ſine ui eoa domum reducant, & ante cœnobium retineant. Ipſe eueſtigiò, ſuis rebus expeditis, ſubſequitur. Quo autem loco iſtos ſeditioſos monachos debeat habere, diſceptatur: deniq; pro laicis monachi reputantur preſbyter & diaconus ex ipſis, uirgis cæduntur atque expelluntur: reliqni egregiè uerberati, paſsim per alia monaſteria diſtribuuntur. Ipſe uerò abbas, miles cruentus, fur monaſterij, homicida, qui multo ſeuerioribus caſtigationibus dignus erat, immunia eſt ab omni pœna. Sic ſcilicet uerū eſt, Dat ueniam coruis, uexat cenſura columbas. Schafnaburgenſis.

Schiſma ambitionis.

Parmenſis epiſcopus Gibertus, anno Domini 1063 Romæ, in locum Nicolai Secundi defuncti, iuſſu regis & principum eſt introductus, per Bucconem Halberſtadienſem epiſcopum: qna quidem de cauſa præmij loco pallium, & alia nonnulla archiepiſcopatua inſignia Bucco reportauit. Hæc pmia Bucconi inuidens Moguntinus, interpretabatur, ad ſui prioratus diminutionem ea omnia tendere: nerùm interuentu Colonienſia, & accepta ſatisfactione, quòd ea inſignia nihil præiudicare Moguntino deberent, æmulatio ſopita eſt. Schafuab.

SCHISMA DE PONTIFI-
cum electione.

Fœda Romanorum, poſtquam cœperūt ſuo præſuli ranquam meretrici (ut uocat Ioannes apoſtolus) in rebus politicia ſub eſſe, fuit inconſtantia, leuitas, perfidia. Modò enim hoſce extulerunt, mox eoſdem deiecerunr pro libitu, muliebri planè mutabilitate. Erat Parmenſia Cadolus in Romanū epiſcopum datus non temerè, ſed epiſcopis Iraliæ id ab Imperatore expetentibus (Platina inqt, Ciſalpinos id feciſſe.) Deinde cōſenſerant in ipſum Romani, præſente Bucone Halberſtadienſi: acceperat iam ipſe miniſterio Pōtificio fungi, diſtribuebat pallia, & alia inſignia Eccleſiarum. Verùm mobiles Romani, in ſuo arundineto mox commouentur, & murmura cient, Parmenſem non legitimè collocatum in pontificalem ſedem, quia Imperator eum dediſſet: neq; recordantur, quòd ipſi epiſcopi huncipſum ab Imperatore efflagitaſſent, & quòd Buccone præſente eū recepiſſent. Neq; obſcurè animaduertitur, Hildebrandū huius comœdiæ actorem fuiſſe, ut hac rarione ſemina ſuæ tragœdiæ ſpargeret. Nec procul aberat ſeditio. Imperator aūt de gliſcente hac turbatione certior factua, Colonienſem archiepiſcopū ablegat, anno Domini 1064. (Antoninus & Sabellicus dicunt, Ortonem Moguntinum fuiſſe) ut materiam motuum tolleret. Verùm eò ueniens legatus, omnia uider tantopere exulcerata, & in extremum adducta diſcrimen eſſe, ut niſi furioſis & ſeditioſis ingenijs indulgeret, nullam pacem conſtituturus eſſet. In primis uerò Hildebrandi (ut Auentinus & Sabellicus commemorant) effrenata erat malicia, qui legato Imperaroria acerrimè ſe opponens, ad rauim uſq; uociferabatur: non eſſe Imperatoris pōtificea creare. Neceſsitati itaq; præſenti parens legatus, in eam cum ipſis ſententiam diſcedit: ordinationē Parmēſis, quam abſq; ſuo conſenſu factam eſſe cauſarentur, irritam habēdam eſſe, atq; communib. ſuffragijs Anshelmum Luccenſem ſubrogandum, cui Alexandro Secūdo nomen fecēre. Pacata hoc pacto urbe Roma, legatus Imperatoris domum reuertitur. Vix autē Galliam intrauerat, Parmenſis, collecta armata multitudine, Luccenſem ui excutere à ſella ponrificia nititur. Luccenſis uiciſsim ſuis ſtipatus fautoribus, locum ſuum tutatur. Vtrinq; acies congrediuntur infeſtia armis, & cædes plurimorum hominum committitur. Anshelmus deniq; ſuorum militum robore, & principum fauore, ſellam pontificiam cruore humano madentem obtinet. Parmenſis, licet fractus & repulſus, tamen iure ſuo uti conatur, conſtituit epiſcopos, decreta promulgat: alterum, pſeudoapoſtolum & adulterum Eccleſiæ, abſq; intermiſſione proclamat. Hoc ſcilicet eſt Petri ſucceſſorem, paſtorem ouium, doctorem populi, imò potius Caini fratrem, lupum ouium, latronem populorum eſſe. Schafnaburg. Auent. Meminerit præterea Lector hæc eſſe Hildebrandi quaſi tyrocinia quædam: maiora dabit, ut dicendum erit.

Mantuę in Synodo, cui Imperator intereſt, redeunt in grariam Papa & Cæſar: Cadolo data uenia: Gilbertus Rauennatis eccleſię antiſtes creatur. Antoninus, Sabellicus.

DISSIDIVM ANGLICVM
de archiepiſcopi autoritate.

Anno Domini 1070, Lanfrācus Cātuariēſis archiepiſcopus, & Thomas Eboracenſis, de archie-

de archiepiſcopali autoritate inter ſe certatunt. Præualuit autem Lanfrancus in aula uerſans, & regi charus, ut Eboracenſis iuraret, ſe non uenturum contra Cantuarienſem, in ijs quæ religionem pertinerent. Polydorus lib. 9 Anglicæ hiſtoriæ.

DISSIDIVM INTER MOguntinum & Herſueldenſem abbatē, *de Thuringiæ decimationib.*

Moguntimus archiepiſcopus, ueluti milnus ad prædam, ita ad decimationes Thuringiæ intentus erat. Verùm Herſueldenſis abbas ei reſiſtebat. Tandem uerò minis, & Heinrici Quarti autoritate, & ſæuis dictis opprimit abbatem, atq; præda potitur, anno 1073: ut in capite de Synodis exponitur. Schafnaburgenſis.

SCHISMA DE ELECTIONE *pontificum, inter Imperatorem & Hildebrandum.*

Miſerabilis prorſus, & lugubris eſt hiſtoria, quomodo Heinricum Quartum Imperatorem afflixerit & deformarit Hildebrandus papa (quem Germani quidam Hellebrand, quaſi titionem infernalem dixêre) dictus alioqui Gregorius Septimus. Initiū rei tantæ fuit eiuſmodi. Hildebrandus monachus effrons, incredibili ambitione æſtuans, impudenti audacia & mirabili aſtutia, pecunia quoq; & necromantia, ſubinde ad maiores ordines in Romana eccleſia cōſcēdere manib. pedibusq; nitebatur: donec tādem in ipſum culmen pontificatus ſeſe per fas nefasq; ingeſsiſſet, contra caconū inſtituta. ſicut aūt ſemper carpere ſolebat autoritatē Imperatoris, inuocādo atq; cōfirmādo epiſcopo Romano, clamitās ius Romanæ ſedis nequaquam Cæſari Germano pet mittēdū eſſe, ut nimirū hoc artificio Romanorū beneuolentiā & ſtudiū ſibi cōpararet: ita etiā nō conſulto prius Imperatore, pontificatū occupat, uerùm monaſtica calliditate ꝓditus, inſigni fallacia etiā Imperatoris aſſenſum cōſequitur. Nā cū Imperatot Romā legatos mitteret, expoſtulatū cū Hildebrando, q; ſe inſcio ſedē inuaſiſſet: fingit ſe nō alia recepiſſe cōditione hāc electionem, quàm ut Impator ſua ſuffragia adiungeret. Hac ſimulatione humilitatis motus Imperator, uocationē quā Romani fecerāt, ratā habet. Interim uerò nō deponit Hildebrandus curā cogitādi de medijs, excutiēdi hoc iugū Imperatorib. Germanis cōceſſum, & uindicandi eccleſiam Romanam in ſuam priſtinam libertatē, ut uociferabatur. Vide igitur quid acciderit.

Triſtis & funeſta diſſenſio Saxonum & Heinrici exoritur: atq; epiſcopi ab Imperatore deficientes, ut ei quacunq; poſſent ratione ægrè facetent, ad Hildebrādū Romanum teferunt de criminib. Impatoris: atq; in primis Simoniam ipſius exaggerant, utpote qua Hildebrandū in primis ſperabāt extimulari poſſe, ut ſuas partes in opprimēdo Heinrico cōferret. Etſi aūt epiſcopi, ſuā quandā uindictā expetebant, tamen Hildebrandus cupidiſsimè hanc litis materiā arripit, eaq; ad ſuas cupiditates perficiendas egregiè abutitur. Hoc enim iſte titio infernalis ſpectabat, ut eminentiam ac potentiam Romani pontificis, hoc eſt poteſtatē aut libidinem faciendi quælibet in toto Imperio Romano ſtabiliret. Hæ igitur cauſæ, hi fontes ſunt omnium turbarum, quas ciet tanto tumultu Hildebrandus.

Scribit igitur abſq; mora literas ad Heinricum, pontificalibus criſtis ſuperbas, ut illis omnibus qui ab ipſo per Simoniam conſecuti eſsēt dignitates Eccleſiaſticas, reſignarentur officia quàm primùm: quod ni faceret, nō poſſe ſe partes officij ſui nō exequi. Ea uerò res plurimos ab Imperatoris beneuolentia & ſtudijs abſterruit. Qui dignitates ab Heinrico conſecuti fuerāt, de ſuis honoribus periclitantes, ad pontificē ſupplices ueniūt nō ſine munerib. iratū placātes, rurſum ab ipſo confirmationē impetrātes, atq; ad obedientiā Papæ in omnib. pręſtādā firmis iuramētis ſeſe obligantes. Hoc .n. ipſum quærebat iſte callidus artifex Romę.

Porrò Heinricus implicitus bello Saxonico, & uariè irritatus ab epiſcopis, quædā (uti ſolet fieri) in hoſtes ſuos epiſcopos durius molitur: & quibuſdā exturbatis, alios ſubſtituit. Eas uerò iniurias perſcribunt Romam præſules, odio inſatiabili flagrantes erga Imperatorem. Hildebrandus itaq; in perniciem Heinrici conſpirans, quò ipſe altius excreſceret, uocat ipſum Romanū Imperatorem Romā, ſub initiū anni 1076, ad dicendam ibi cauſam de criminib. quæ obijcienda eſſent: additis, ſi detrectaret uenire, ſæuiſsimis minis, ſeſe ipſum anathematis fulmine percuſſurum eſſe, citra omnem dilationem.

Heinricus iſto terrifico nuncio turbatus, primùm qua poteſt celeritate nuncios Romā mittit, qui ſe excuſent, ac pontificē à tā horrendis conatib. abducerēt. Verùm Hellebrandus pontificali faſtu tumidus, Imperatoris legatos contra gentium ius in carcerem coniectos, fame, siti, frigore penè enecat, ac deniq; cum dedecore ſummo urbe eijcit. En tibi ſucceſſorem Petri germanū.

Hac neceſsitate cōpulſus Heinricus, conſilium init de Synodo conuocāda Vuormaciæ: atq; ipſum pontificem uiciſsim, ut ibi compareat, pro ſua autoritate citat. Exiſtimabat enim, Papam, ſententia Cæſaris & Synodi quaſi exautoratum, non poſſe ex-

communicationis fulmen promulgare: qua de re epiſtolam Imperatoris adſcribere uiſum eſt.

HEINRICVS DEI GRATIA
rex Annoni Colonienſi archiepiſcopo gratiã, ſalutẽ, dilectionem.

¶ In maximis negotijs, maximis maximorũ opus eſt cõſilijs, qui & facultatẽ habeant exterius, & uolũtate nõ careãt interius: ut rei cui bene cupiũt, bene cõſulere & uelint & poſsint. Quia in cuiuslibet rei profectu, nec facultas ſine uoluntate, nec uolũtas ſine facultate proderit. quod utrunq; tu fideliſsime (ut arbitramur) æqualiter poſsides: uel ut uerius dicamus, licet maximo tibi maxima non deſit facultas, maior tamen adhuc maxima facultate (ſi te bene nouimus, ſi fidem tuam diligenter notauimus) in noſtram & regni utilitatem tibi exuberat uoluntas: de prætenitis enim fideliter exhibitis, in futuris creſcit ſpes fidelius exhibendis. Tuę autem dilectioni committimus, ne ſpes noſtra ſit maior fide tua: quia de nullius regni principum uel epiſcoporum fidelitate, quàm de tua, maiora ſperamus: ſicut haſtenus non modò in pręteritarum rerum exhibitione, uerùm etiam in ſperandarum promiſsione tua gauiſi ſumus. Adſit igitur hoc in tempore opportuno, tua cum facultate uoluntas, quam non modò noſtra, uerùm etiam omnium epiſcoporum, fratrũq; tuorum, imò totius oppreſſę Eccleſiæ exoptat neceſsitas. Non etiam hanc oppreſsionem ignoras: tantum uide, ne oppreſſæ te Eccleſiæ ſubtrahas, ſed regno & ſacerdotio condoleas: quo utroq; ſicut hucuſq; Eccleſia eſt exaltata, ita nunc heu humiliatur uiduata. Nam unus dum utrumque ſibi uendicauit, utrumq; diſsipauit: nec in uno profuit, qui in neutro prodeſſe noluit, nec potuit. Et ne diutius notati nomine te ſuſpendamus, accipe quem dicimus, Hildebrandum ſcilicet, monachum habitu quidem dictum Apoſtolicum, non paſtoris cura ſed inuaſoris uiolentia Apoſtolicæ ſedi pręſidentẽ: & de ſede pacis catholicę, pacis unitę uincula diſsipãtem, ut tibimet in promptu eſt ſcire. Vt enim de pluribus pauca referamus, regnum ac ſacerdotium Deo neſciente ſibi uſurpauit. in quo piam Dei ordinationem contempſit, quæ non in uno, ſed in duob. duo, id eſt regnum & ſacerdotium, principaliter cõſiſtere uoluit: ſicut & ipſe Dominus ſaluator noſter in paſsione ſua, de duorum gladiorum ſufficiẽtia typica intelligi innuit. cui cum diceretur, Ecce Domine duo gladij hic: reſpondit, ſatis eſt: ſignificans hac ſufficienti dualitate, ſpiritualem & carnalẽ gladium in Eccleſia eſſe gerendum, quib. omne nociuum foret amputandum: uidelicet ſacerdotali, ad obedientiam regis pro Deo: regali uerò gladio, ad explodendos Chriſti inimicos exterius, & ad obedientiam ſacerdotij interius, omnem hominem docens fore conſtringendũ: & ita de alia in aliã charitatem tenderetur, dũ nec regnum ſacerdotij, nec ſacerdotium regni honore priuaretur. Hanc Dei ordinationem qualiter Hildebrandica inſania confuderit, tu ipſe noſti, ſi ſcire uoluiſti. nam nullum eius iudicio licet eſſe ſacerdotẽ, niſi qui hoc à faſtu ſuo emendicauerit. Me quoq;, quem Deus in regnũ, nõ autem illum uocauit in ſacerdotiũ, quia me de Deo, & non de illo regnare uelle uidit, quia ipſe me regem nõ conſtituit, regno priuare ſtuduit, minitans, regnum animãq; mihi ſe tollere: quorũ neutrũ cõceſsit. Hæc & his ſimilia cum ſæpius in noſtrã (ut ipſe noſti) contumeliam ſtruxerit, non tamẽ adhuc ſufficere credit, qui de die in diẽ noua & exquiſita confuſionis genera nobis ingerit, ut in noſtris nuncijs nouiter argumentũ dedit. Nam charta exponere non ſufficit, qualiter eoſdem nuncios noſtros tractauerit, quàm indignis modis affecerit, quã crudeliter eos incarcerauerit, & carceratos nuditate, frigore, fame, ſiti ac plagis contriuerit, ſicq; demum in exemplum per medium ciuitatis circumductos, omnib. ſpectaculũ præbere iuſſerit, ita ut eundẽ cũ Decio Tyranno inſanire, & ſanctos aſſare credas & dicas. Vnde ne pigeat chariſsime, cõmuni noſtrûm ſcilicet & meę & coepiſcoporũ tuorũ petitioni ſatisfacere, ut in Pentecoſtẽ Vuormaciã uenias, & ibi plura, quorũ pauca docet chartula, cum cæteris audias principib. & quid agendum ſit doceas, rogatus per dilectionem coepiſcoporum, monitus per Eccleſiæ utilitatem, obligatus per uitæ noſtræ & regni totius honorem.

Reſidentibus igitur in Vangionum urbe epiſcopis, Imperatoris iuſſu, qui ipſe quoq; interesſet: Hugo quidã cardinalis literis Romanorum, quib. Hildebrandina minus probabantur conſilia, ſuperuenit. Etſi aũt nonnulli papæ tyrannidem metuentes, nonnihil trepidarent: tamẽ ſtatuitur tandẽ, Hellebrandum, quia pontificatum canonicè adeptus non eſſet, deponendum: idq; Romam denunciandum eſſe, antequàm Synodus à pontifice indicta inchoaretur. Fragmentũ huius ſentẽtiæ ex Vrſpergenſi adſcribimus: Quia ergo & introitus tuus tantis periurijs eſt initiatus, & Eccleſia Dei tam graui tempeſtate per abuſionẽ nouitatum tuarũ periclitatur, & uitam per conuerſationem tuam tam multiplici infamia dehoneſtaſti: obedientiã quam tibi nullam promiſimus, nec de cætero ullam ſeruaturos eſſe renunciamus: & quia nemo noſtrûm, ut tu publicè declamabas,

mabas, tibi hactenus fuit epiſcopus, tu quoqne nulli noſtrûm amodò Apoſtolicus.

Imperator quoq; eiuſmodi ad Hellebrándum adiunxit literas.

Heinricus, non uſurpatiuè, ſed pia ordinatione Dei, Rex: Hildebrando, iã non Apoſtolico, ſed falſo monacho:

Hanc talem pro confuſione tua ſalutem promeruiſti, qui nullum in Eccleſia ordiné prætermiſiſti, quem confuſionis, non honoris, maledictionis, non benedictionis, non participem feceris. Vt enim de multis pauca & egregia loquamur: rectores ſanctæ Eccleſiæ, uidelicet archiepiſcopos, epiſcopos uel presbyteros, non modò non tangere, ſicut Chriſtos Domini, non timuiſti: quin ſicut ſeruos, neſcientes quid faciat dominus eorum, ſub pedibus tuis calcaſti: in quorũ conculcatione tibi fauorẽ ab ore uulgi comparaſti, quos omnes nihil ſcire, te aũt ſolum omnia noſſe iudicaſti: qua utiq; ſcientia nõ ad ædificationem, ſed ad deſtructionem uti ſtuduiſti. ut iure hoc beatum Gregorium, cuius nomen tibi uendicaſti, de te credamus prophetaſſe, dicentem ſic: Ex affluentia ſubiectorum plerunq; animus prælati extollitur: exiſtimat ſe plus omnibus noſſe, cum ſe uideat plus omnibus poſſe. Et quidem nos omnia hæc ſuſtinuimus, dũ Apoſtolicæ ſedis honorem conſeruare ſtuduimus. Sed tu humilitatem noſtram, timori fore intellexiſti: ideoq; & in ipſam regiam poteſtaté, nobis à Deo cõceſſam, exurgere non timuiſti: quam à nobis auferre auſus es minari, quaſi à te nos regnũ acceperimus: quaſi in tua, & non in manu Dei ſit regnum uel imperium: qa Dominus uoſter Ieſus Chriſtus, nos ad regnum, te autem non uocauit ad ſacerdotium. Tu enim his gradibus aſcendiſti: ſcilicet aſtucia (quod monachica profeſsio abominatur) pecuniam, pecunia fauoré, fauore ferrum, ferro ſedem pacis adiſti: & de ſede pacis, pacem turbaſti, dum ſubditos in prælatos armaſti: dum epiſcopos noſtros à Deo uocatos, tu nõ uocatus, ſpernẽdos docuiſti: dum laicis miniſterium eorum ſuper ſacerdotes uſurpaſti, ut ipſi deponát uel cõdemnẽt, qui ipſos de manu Domini per impoſitionem manuum epiſcoporum docendos acceperant. Me quoq; (licet indignus inter Chriſtianos ſum ad regnum uocatus) te teſte, quem ſanctorum patrum traditio ſoli Deo iudicandum docuit, nec pro aliquo crimine, niſi à fide (quod abſit) exorbitauerim, deponendum aſſeruit. Cum etiam Iulianum apoſtatam prudentia ſanctorum epiſcoporum, nõ ſibi, ſed ſoli Deo deponendum commiſerit. Ipſe uerò quid uerus papa beatus Petrus clamat? Deum timere, regem honorificate. Tu autem quia Deũ non times, me conſtitutum eius inhonoras. Vnde beatus Paulus, ubi angelo de cœlo, alia ſi prædicauerit, nõ pepercit: te quoq; in terris alia docentem, non excipit. ait enim: Si quis, uel ego, uel angelus de cœlo, præter id quod euangelizauimus, uobis euangelizauerit, anathema ſit. Tu igitur hoc anathemate, & omnium epiſcoporum noſtrorum iudicio damnatus deſcende, uendicatam tibi ſedem Apoſtolicam relinque: alius in ſolium beati Petri aſcendat, qui nulla uiolentia religionem palliet, ſed beati Petri ſanam doctrinam doceat. Ego Heinricus Dei gratia, cum omnibus noſtris epiſcopis tibi dicimus, deſcende, deſcende.

¶ Clerum ſimiliter, uniuerſumq; populum tali compellat epiſtolio Imperator.

Heinricus Dei gratia, Rex uniuerſæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, clero & populo, gratiam, ſalutẽ, & omne bonũ.

Hæc fides firma & inconcuſſa creditur, quæ ſemper & eadem & præſenri & abſenti ſeruatur: nec diuturna eius cui debetur abſentia, nec longi temporis tædio immutatur. Et de alia epiſtola: Exurgite in eum fidelisſimi, & primns in fide, ſit primus in eius damnatione. Non autem ut eius ſanguinem effundatis, dicimus: quippe cum maior ſit ſibi poſt dãnationẽ pœna, uita, quàm mors. Sed ut eum, ſi nolit deſcendere, cogaris: & alium communi omnium epiſcoporum & ueſtrorum cõſilio à nobis electũ, in Apoſtolicam ſedem recipiatis, qui quod iſte in Eccleſia uulnerauit, curare uelit & poſsit.

Quin & Italiæ epiſcopos quoſdam, Ticini habito connentũ, ſententiæ Germanorũ contra Hellebrandum latæ, ſubſcripſiſſe, Auent. li. 5 Annal. autor eſt.

¶ Legati cũ literis quas poſuimus, iter ingreſsi, ad dictum Synodi diem, ubi à pontifice ſuarum rerum rationem reddere iuſſus fuerat Imperator, adſunt. Pontifex facto initio, Romanos, qui aderant frequentes, ſacri & ſenatorij ordinis uiros, blanda oratione compellat: Romam caput mundi, & totius orbis dominam, tum Imperium, tum pontificatum pro ſuo arbitrio conferre poſſe: & quidem iure, multo ipſorum ſanguine ac ſudore parto, debere. Mecum igitur, inqnit, filij chariſsimi, mecum decernetis, qui'nam Romæ poſthac regnauerit: nec me ſuperſtite Rex libero populo, quem ipſe non creariſ, imponetur. Poſt hęc millia talẽtũm qnindecies uiritim diſtribuit. Egregia ſcilicet homines ineſcandi artificia. Quis dubitet, quin ab apoſtolo Petro, eiuſq; ſcriptis iſta didicerit? Plurimũ uerò ea aucupia tũ quidem apud Romanos habuère ponderis.

Dũ iſta gerũtur, Rulandus ſacerdos Parmenſis, literas illas Imperaroris deferens, templum ingreditur: & abſq; omni ſalutationis honore, Tibi (Hildebrandum compellans, inquir) Imperaror ueræ religioni addictiſsimus, & ſanctiſsimi Italiæ, Galliæ Germaniæq́; epiſcopi præcipiunt, ut remunere, quod aſtu, pecunia, gratia occupaſti, abdices. non enim uerus paſtor, neq; pater, neq; pontifex es: ſed fur, lupus, latro & tyrannus. Fit illico tumultus in remplo, gladijs petitur Rulandus, ſed uix Gregorij ope liberatnr: ut Auentiuus ex Bernriedtenſi & Gerotho Reichersbergio, huius ſeculi ſcriptoribus, lib. 5 Annalium annotat.

Sedaris rurbis, põtifex qua porerat effreni linguæ licẽtia in Imperatorem inuehitur: omnisq́; populus taudem acclamat, ſceleratum regem omnib. modis deponendum. Populi ac ſuorum iurarorum ſuffragijs tali pacto comparatis, ad ſolennem excommunicationem accingirur: arq; initiò horribilibus uerbis Imperarorem ipſum, atq; adeò omnes qui partibus ipſius ſtudebãt, epiſcopos ſuis dignirarib. & beneficijs priuar. Deinde eriam diris Imperarorem deuouet, ac ſubdiros à daro iuramento abſoluit: moxq́; in Germania ab epiſcopis ſibi iuratis, iuber ſuam excommunicarionẽ paſsim promulgari: atq; hortatur principes & ſubditos, ut ab omni obedientia atq; reuerenria Imperatoris abſtineant. quod ni facturi ſint, ſe eodem loco ipſos habirurum eſſe: ac mandat, ut Imperij ꝓceres de nouo Imperatore creaudo deliberent. Formula huius ſæuæ excommunicationis apud Platinam iu Gregorio 7 extat, quæ talis eſt.

¶ Beate Petre Apoſtolorum princeps, inclina quæſo aures tuas, & me ſeruum ruum exaudi, quẽ & ab infantia educaſti, & uſq; ad hunc diem ab inimicorum manibus uindicaſti, qui me pro mea in te fide odetunt & perſecuti ſunt, tu mihi teſtis es optimus, & pia Ieſu Chriſti marer, & frarer tuus Paulus, tecum martyrij particeps, me non ſponre, ſed inuitum pontificatus gubernacula ſuſcepiſſe. Non quòd rapinam arbitrarus ſim, ſedem ruam legitimè conſcendere: ſed malebam uitam meam in peregriuatioue degere, quàm locum tuũ pro fama & gloria tanrum occupare. Fateor ego, & meritò quidẽ, mihi tua gratia, non meritis meis, populi Chriſtiani curam demandatam eſſe conceſſamq́; ligandi & ſoluendi poteſtatem. Hac itaq; fiducia fretus, pro dignirate & turela Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, omnipotenris Dei nomine, patris, filij, & Spiritus ſancti, & Heinricum regem, Heinrici qnondam Imperatoris filium, qui audacter nimium & temerariè in Eccleſiam tuam manus iniecit, Imperatoria adminiſtratione, regiaq́; deijcio: & Chriſtianos omnes Imperio ſubiectos, iuramenro illo abſoluo, quo fidem ueris regib. præſtare conſueuerunt. Dignum eſt enim, uris dignitate careat, qui maieſtatem Eccleſiæ imminuere conatur. Præterea uerò monira mea, imò tua, ad ſuijpſius, populorumque ſalurem pertinentia contempſit: & ſe ab Eccleſia Dei, quam ſeditionibus peſſundare cupit, ſeparauit, eum anathematis uinculo colligo, certò ſciens re eſſe Petrum, in cuius petra, urin uero fundamento rex noſtes Chriſtus ædificauir Eccleſiá ſuam. Attende autem quòd iſte pontifex non inuocat, nec teſtem citat uerum Deum, ſed creaturas mortuas: ut Petrum, Mariam & Paulum. Ignorante igirur Chriſto Ieſu hæc excommunicatio quaſi promulgatur. Neq; teſtanrur Biblica monumenra, Petrum, Mariam, Paulum, urpote defunctos, exaudire uiuentium preces: & manifeſtum Dei mandatum eſt, Dominũ Deum tuum adorabis. Er, Non habebis Deos præter me: ſiue illi Petrus, Maria, aui Paulus nocitentur.

Eſt & hoc notandum, Platinam & Stellam Hildebrandi impieratem & maliciam conregere ſummis uirib. conari: uerùm ſicuri nnguis leonem, ita hæc tetra & cruenra facta tyrannicum hoc monſtrum ſatis ſuperq́; coarguunr & produnt.

¶ Bennonem nunc audiamus, qni de hac excommunicarione ſic refert: Pręter uoluntatem & conſilium Cardinalium, extra ordinem iudicandi, ſacris canonibus determinatum, Imperatorẽ in nulla Synodo canonicè accuſatum, præcipiranter excommunicauit: in qua excommunicatione nullus cardinalium ſubſcripſit. Vt primùm ad excommunicandũ Cæſarem de ſede ſurrexit (Hildebrandus) ſede ipſa nouiter lignis fortiſsimis compoſita, ſubitò Dei nutu terribiliter ſciſſa eſt in plures partes: ut manifeſtè daretur intelligi, ſeſſor ille, tam periculoſa excõmunicatione, ranta præſumptione, quanta, quamq́ue terribilia ſchiſmata ſeminaret contra Eccleſiam Chriſti, contra ſedem beati Petri: quàm crudeliter diſsiparer cathedram Chriſti, inculcando leges Eccleſię, imperaudo cum potentia & auſteritate. In deſcriptione eiuſdem excommunicationis ea interſeruit, in quibus manifeſtè à fide catholica errauit, cum iniuſtè excommunicatum Imperatorem, & epiſcopos communicantes ei excepit ab excommunicatione, & tertio gradu communicantes eis, & uniratem Eccleſiæ ſcindens, (quantum in ipſo fuit) dnas Eccleſias fecit. Hæc Benno.

Propter hanc Imperatoris excommunicationem, plures epiſcopi atq; Imperij principes, non ſolùm alieno ab Imperatore facti ſunt ani-

ſunt animo, ſed & de nouo rege creando conſilia clam inierunt, inter quos facilè principem tenebant locum Saxones & Sueui. Ad hoſce igitur pontifex Triburiæ conuentum agentes legatos mittit, Sighardum Aquileienſem, & Altmannum Bathauinum: ac iuſtè Heinricum tum communione priuatum, tum regno deiectum docet: utq; alium ipſi ſubſtituant, liberam concedit poteſtatem. Magnarum autem calamitatum ea res occaſio fuit, cum ſub religionis prætextu nihil non contra Imperatorem, ipſiq; addictos epiſcopos, licet paucos, molirentur confœderati. Cum autem rectius iudicantes, iſtum nimium rigorem & inordinatum proceſſum contra Imperatorem reprehenderent, ac pontificis truculentiam atq; tyrannidem abominarentur: & non obſcure cernerent, ex liuore horribili atque inaudita dominandi libidine ipſius Hildebrandi hæc omnia fieri, deniq; in totius Imperij Romani atque Eccleſiæ perniciem ac deformationem, iſta tendere: Hildebrandus à ſuis complicibus certior factus, ut hanc leniret inuidiam, aduerſarios placaret, ſuos confirmaret, epiſcopis, ducibus, uniuerſis Teutonibus Chriſtianam religioné, defendentib. eiuſmodi ſimulata modeſtia, ut erat incredibili hypocriſi ꝑditus epiſtolá reſcripſit.

¶ Etſi ea quæ fecimus, bene, rectè, ſapienterq; in celebri Romæ cœtu, ſumma prudentia, ſummo conſilio geſta ſunt: tamé accepi, nos contra proprietatem Chriſtianam egiſſe uideri pleriſq;, qui egregium ſanè facinus, uelut ab odio & liuore, ſuperbia atq; auiditate profectú, carpunt, abominanrur. Quamobrem rationem actorum reddere, remq; ordine explicare placuit. Teſte conſcientia noſtra, nihil inuidię, nihil ſimultati, nihil ambitioni datum eſt. Quidquid hactenus actum eſt, amore diuinæ iuſticiæ feci. Dum adhuc priuati eſſemus, uocabamur amici parentum regis, quē crebrò ac frequéter & amicè literis familiaribus commonuimus, uti reſipiſceret: eundem per natales clariſsimos, per auitam paternamq; gloriá & uirtutem, per ſalutem, uitam & maieſtatem Imperij, ſæpius obteſtati ſumus, ut rumorem de eius ſceleribus (quæ Deus prohibeat ut edere in uulgus uelim) diſsipatú, falſum eſſe factis coargueret. Idé ſollicitius pontificatum max. adepti, iam communis eius animi parens factitauimus. Ipſe itidé ſubinde nobis reſcripſit: ætatem, fortunam, potentiam paucorum, qui ſummam Imperij obtinerent, excuſauit. Idcirco purpuratos quoſdam, quorum conſilio ſacerdotia, pontificarus, contubernia monachorum uenibant, ac lupi templis, non paſtores præficiebantur, repetundarum poſtulauimus, condemnauimus. Poſtremò illos in malo obſtinatiſsimos, execrati ſumus. Heinrico ut illos aula, prætorio, curia, ſermone exigeret præcepimus. Verùm enimuero tantú abfuit ut nobis rectè conſultanti obtemperauerit, uti omnes Italiæ, pleriq; Galliæ atque Germaniæ epiſcopi, eius ſuaſu atq; inſtinctu iugum diui Petri, à Chriſto ceruicib. ouium impoſitum, excuſſerint, cenſuram Romanorum Pontificum reiecerint. Et ut paucis ſummam ſcelerum illius explanem, primò, eos quos captæ pecuniæ accerſiuimus, in numero ſceleratorum, impiorumque computauimus, deuitare noluit. Deinde nullam præ ſe fert ſpem reſipiſcendi: ſed ſubnotari etiam à quopiam ſuos mores, graui & iniquo patitur animo. Poſtremò templum diuinum diſſenſione labefactare, diſcordiæ mala ſerere ſtudet. Neque precibus, neq; minis ad boná frugem commouetur. Haſce ob cauſas, eundem à ſocietate ſacroſanctæ concionis amouimus, ex albo Chriſtianorum eraſimus, ut qui ſponte rectè facere negligit, hac contumelia coactus, officium ſuú, & quod ſe dignum eſt, faciat. Si quidem ipſe ſeruari (quod Deus uertat) non uult, & omnino ad perniciem ſuam per præceps tendit: nos qui paſtores eius, & rationem Deo de eius anima reddituri ſumus, deſidiæ ac ſocordiæ conuinci, ac perinde perire nolumus. Quod ſi utiq; quiſpiam non tam iudicio quàm morbo animi nos uti, noſtramq; ſententiam iniuſtá eſſe exiſtimarit, ſi talis eſt ut doceri queat, ſacras Literas, decreta magiſtrorú Eccleſię conſulat, ueterum annales nobiſcum euoluat. Comperiet pro certo, nos plus æquo, iuſtoq; humaniores, ne dicá ſegniores fuiſſe. Quanquam neminem omnium eſſe credam, qui mecum animo diſſentiat: tametſi quæ ſentiat, palàm eloqui forſan non audeat. Enimuero ſi ille à nobis iniuſtè hoc fulmine afflatus foret, tamen eú ſupplicé uenire oporteret, ueniá atq; piaculú quò ſolueretur petere. ꝑinde piétiſsimi filij ꝗ magis Deum quàm homines timetis, qui iuſticiam regi, ueritatem iræ præfertis, bono eſtote animo, labore, patientia, factis fortib. uires exercete, bonis præceptis obtemperate, fortiter aduerſus inſanos facite. Magnæ curæ magna merces eſt. Immortalis Imperatoris partes defenditis, qui ſi cœpto quoad uita ſuppetat perſeueraueritis, immortalitate, præmio uirtutis ueſtræ uos cōdonabit. Equidem perperuò Deum optimum maximum deprecor, ut uobis uirtuté pręſtet, regem ad ſanitaté redire cogat. tunc planè intelliget, me & uos longè eú amaſſe magis: maioremque gratiam ab eo inibimus, quàm illi, qui animo indulgentes,

aſſentando, palpando, adulando, petuerſam gratiam gratificantur. Si ills ieſpuerit, omnium quæ aduerſus me geſſerat, obliuionem decernam, & conſilio ueſtro cũ eo in gratiam redibo, in templumq; diuinum reducam: ut Auentinus libro quinto Annalium rafert.

Imperator ruinam Imperij & ſui honoris in conſpectu habens, in ſummas redigitur anguſtias, ut quò ſe uerteret non habeat. Tandem in eo cardine ſuarum retum ſalutem eſſe poſitam uidet, ut ante diem anniuerſarium excõmunicatione liberetur. Decretum enim à principibus erat (ut Schafnabурgenſis narrat) ſi ante diem anniuerſariũ à pontificia excommunicatione non ſolueretur, ut & cauſa in perpetuũ caderet, & regnũ ſine ullo deinceps reſtitutionis medio amitteret. Huc accedebat & illud, quòd Germani epiſcopi & principes pontificem Roma euocant, ut coràm Eccleſiæ & reipublicæ cauſas cognoſceret ac determinaret: iamque Papam in procinctu eſſe cognouerat.

Anno Igitur Domini 1077, media & ſæuä hyeme, deſtitutus à ſuis, non magno comitatu ſe dedit itineri: atq; per niues & frigora, eques & pedes proficiſcitur, ut in Italia Pontifici occurrat.

Hildebrandus Roma egreſſus, accelerãs profectionem in Germaniam, ex nuncijs comperit, Imperatorem in Italiam ueniſſe. Diuertit igitur in caſtellum Canuſiũ, quod erat munitiſsimum, incertus quid Imperator moliturus eſſet: præſertim cum reſciret, paſsim Italiæ pincipes, rebus nouis ſtudentes, ad Imperatorẽ confluere. Interea multi ad Papam ueniunt, prius Heinrico addicti: qui nudis pedibus & laneis induti, ſupplices coram Hellebrando ueniam expetunt, ac uix impetrant. Schafnaburgenſis.

Iam uerò lugubrem hiſtoriã, quã abſque lachrymis nemo legere poteſt, quomodo Hildebrandus inaudita ſuperbia, procacia, malicia, Imperatorẽ Romanũ tractarit, exibilarit, & uerè ſpectaculũ ac ludibriũ angelis & hominibus propoſuerit, ut Benno ſcribit, ex ipſo Schafnaburgenſi pontificiæ religionis ſcriptore audiamus. Licet enim conetur ſummis uiribus ſcelera Hildebrandi, monſtri Romani, contegere: tamen hæc ita uoluit, tanquã ueritatis teſtis, æternæ memoriæ conſecrare. Sic igitur inquit.

¶ Interea rex Heinricus Mathildã comitiſsã ad colloquiũ euocauit: eãque precib. ac promiſsionibus oneratã, ad papã tranſmiſit, & cũ ea ſocrũ ſuã filiumque eius: Azzonem etiam marchionẽ, & abbatem Claniacenſem, & alios nonnullos ex primis Italiæ principibus, quorũ autoritatẽ magni apud eũ momenti eſſe non ambigebat: obſecrans, ut excõmunicatione abſolueretur: nec principibus Teutonicis, qui ad accuſandũ eũ, ſtimulo inuidiæ magis quàm zelo iuſticiæ exarſiſſent, temerè fides haberetur. Quorum papa legatione audita, ait: Incongruũ ualde eſſe, & ab Eccleſiaſticis legibus omnino alienũ, ut abſentibus accuſatorib. cauſa accuſati uentilaretur. Quinimò ſi innocentię ſuę confideret, omni timoris ſcrupulo liberatus, ſtatuto die in Auguſtã, quò cæteri principes conuenire ſtatuiſſent, fiducialiter occurreret: ſe illic diſcuſsis utrarũque partium allegationibus, nec odio nec gratia ab iure ad iniuriã deuoluẽdũ, ſed iuxta leges Eccleſiaſticas rectiſsimã poſsit de ſingulis ſententiã laturũ eſſe. Ad hæc illi reſpõderũt: Regẽ illius nuſquã terrarũ ſubterfugere iudiciũ, quẽ ſciat æquitatis & innocentiæ incorruptiſsimum uindicem & aduocatum fore. Se è uicino iam urgere diem anniuerſarium, quo excommunicatus fuiſſet: & principes regni hac expectatione ſuſpenſos, attentosque, anxiè rei euentum præſtolari: ut ſi ante hanc diem excommunicatione non abſoluatur, deinceps iuxta Palatinas leges indignus regio honore habeatur, nec ultrà pro aſſerenda Innocentia ſua audientiam mereatur. Proinde obnoxius petere, & hoc omni quo papa iubeat ſatisfactionis genere paratum emereri, ut ſolo interim anathemate abſoluatur, & cõmunionis eccleſiaſticæ gratiam recipiat: reſponſurus ex integro, quacunque die, quocunque loco papa præcipiat, tanquam nihil hac conuentione actum ſit, omnib. quæ accuſatores eius obieciſſent, criminibus: & iuxta ſententiam eius regnum uel retenturus, ſi obiecta purgaſſet: uel æquo animo, ſi cauſa cecidiſſet, amiſſurus. Diu papa reſtitit, ueritus in rege iuuenilis animi inconſtantiam, & procliue quocunque aſſentatores impuliſſent ingenium. Sed ſuperatus tandem importunitate perurgentium, & grauitate ſententiarum: Si ueraciter, inquit, eum facti pœnitet, coronam & cætera regni inſignia, in argumentum ueræ & ex animo actæ pœnitudinis, noſtræ poteſtati dedat: & ſe pòſt tã contumax admiſſum, regio nomine & honore deinceps indignum profiteatur. (Nota) ſimilia & Petrus ſcilicet apoſtolus ille factitauit. Durum nimis hoc uiſum eſt legatis. Cumque uehementer inſiſterent, ut ſententiam temperaret, nec calamum conquaſſatũ iudicij auſteritate penitùs cõtereret; uix & ęgrè tãdẽ exoratus, annuit, ut cominus ueniret: & ſi ueram pro admiſsis pœnitudinẽ gereret, culpam, quam ſedi Apoſtolicæ cõtumeliam irrogando contraxerat, ſedis Apoſto-

poſtolicæ decretis nunc obediendo expiarer. Venit ille, ut ioſſum fuerat: & cum caſtellum illud triplici muro ſeptum eſſec, intra ſecondom murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu, ſuo depoſito cultu regio, nihil præferens regiū, nihil oſtētans pompaticum, nudis pedibos ieiunus à mane uſq; ad ueſperam perſtabat, Romani pōtificis ſententiá præſtolādo. Hoc ſecundo, hoc tertio die fecit. (Hoc pacto ſacilior aditus ad ipſum Chriſtum, quàm ad pontificem Romanum paret.) Quarto demū die in conſpectum eius admiſſus, poſt moltas hinc inde dictas ſententias, his poſtremò conditionibus excommunicatione abſolutos eſt, ut die & loco, quemcunque papa deſignaſſet, euocaris ad generale conciliū Teutonicis principibus, præſtò eſſet, & accuſationibos quæ intenderentur reſponderet: ipſo papa, ſi ita expedire uideretor, cognitore cauſarum aſsidente: & ad eius ſententiam uel retineret regnum, ſi obiecta purgaſſet: uel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus regio deinceps honore indignos iuxta Eccleſiaſticas leges decerneretur: nullam ſiue retento, ſiue amiſſo regno, huius iniuriæ uindictam à quopiam hominum in perpetuum exacturus. Vſque ad eam autem diem, qua cauſa eius legitimè diſcuſſa terminaretur, nulla regij cultus ornamenta, nulla regiæ dignitatis inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerumpublicarum adminiſtrationem iuxta conſuetudinem ſuo iure ageret, nihil qood ratum fore oporteat decerneret: poſtremò, præter regalium ſeruitiorum exactionem, quibus neceſſariò ipſe & ſui ſuſtentandi eſſeot, nihil regium, nihil publicum uſurparet: omnes etiam qui ei ſub iureiurando fidem dixiſſent, ab huius ſacramenti uinculo, & conſeruandæ ergs eum fidei debito, apud Deum & apud homines interim liberi expeditique manerent: Rubertum Babenbergenſem epiſcopum, & Vdalricum de Cosheim, & cæteros, quorom conſilijs ſe remque publicam prodidiſſet, à ſua in perpetuum familiaritate amoueret. Qoòd ſi purgaris quæ obijcerentur, potens cōſortatusq; in regno perſtitiſſet, ſubditus Romano pontifici ſemper, dictoque obtemperans foret: & ad corrigenda, quæcunque in regno eius contra Eccleſiaſticas leges praua conſuetudine inoleuiſſent, conſentiens ei, & pro uirili proportione cooperator exiſteret. Ad ultimum, ſi quid horum præuaricaretur, irritam fore hanc, quæ nunc tantopere expetita ſit, anathematis abſolutionem. Quin imò iam pro conuicto, confeſſoque habendum eſſe, nec ultra pro aſſerenda innocētia ſua audientiá impetraturum, principeſque regni omni deinceps qoæſtione, cuncta iuriſiurandi religione liberatos, regem alium, in quem communis electio conſenſiſſet, creaturos eſſe. Gratanter rex accepit conditiones, & ſeruaturum ſe omnia quàm ſanctiſsimis poterat aſſertionibus promittebat. Nec tamen promittenti temerè fides habita eſt: ſed abbas Cluniacenſis, qooniam iurare monaſticæ religionis obtentu detractabar, fidem ſuam coram oculis omnia cernentis Dei interpoſuit.

Epiſcopus quoque Citicenſis, & epiſcopus Vercellenſis, & Azzo marchio, & alij conuentionis eius principes, allatis ſanctorum reliquijs, ſub iureiurando confirmaoeront, facturom eſſe quæ pollicebaotur: nec aliqua rerum aſperitate, uel caſuū uariè ſuccedentium mutabilitate ab ſeotentia deducendum. Hæc Schaſnaburgenſis.

Vides Chriſtiane Lector, exemplum dominationis pontificiæ, non Petrinæ abſolutionis. Nemo enim Apoſtolorum tanto faſtu uſus eſt. Nihil hic audis de fide in Chriſtum. Tantum uerò Hellebrandus ſceptra imperij iubet deponi, ſibi tradi, ſe coli: ut omnia nimirum pro ſuis cupiditatibus, tam in regno politico quàm Eccleſiaſtico decernat & agat. Hoccine eſt Chriſti uocem ſequi: Reges gentium dominantur, uos autem non ſic?

Iuramentom pontifici præſtitum his uerbis apud Platinam extat: Rex Heinricus, impoſita pace ex ſententia Domini noſtri Gregorij Septimi, affirmo me pacta & fœdera conſeruaturum: curaturomque, ut quoquo uoluerit idem pontifex, ſine ullo diſcrimine ſuijpſius & comitatus, proficiſci poſſit, maximè autem per loca noſtro Imperio ſobiecta: neque per me ſtatutum, qoo minus liberè pontificio munere ubique locorum uti poſsit: & hæc obſeruaturum me iureiurando addito. Actum Canoſsi, quinto Kalend. Februarij, indictione decimaquinta.

¶ At Italiæ proceres ea re cognita, admodum regi indignabantur, quòd tam fœdè & indignè pontifici illi, qui ſedem peſsimis inuaſiſſet artibus, cædibus & adulterijs pollutiſsimus eſſet, ſe ſubmiſiſſet, nec potuit tumultuantium animos ſedare Imperator, niſi promiſiſſet, ſe papæ actiones retractaturum: ut Lambertus refert.

¶ Dum autem in Italia moram trahit Imperator, ut Sigebertus ait: Germaniæ principibus author eſt pontifex, ut Rudolphum Sueuiæ ducem Regem eligant: eique coronam hoc pontificio uerſu exornatam, ſimul per legatos mittit.

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.

O' opulentum Cæſarem, ex paupere piſcatore factum. Ex clauigero ſcilicet, coronarũ aurearum diſtributorem audis.

Imperator autem ad Germanos reuerſus, cum Rudolpho de dignitate Imperij certat: multoq; hoc bellum ſanguine conſtat. Rudolphus cum minus felices haberet ſucceſſus, pontificis opem implorat. is confeſtim ex ſua pharetra deprompto telo, Heinricum denuò excommunicationis fulmine ferit, Rudolphum uerò Imperatorem publicè deſignat, literarũ exemplar Platina memoriæ conſeruat, quod tale eſt. Beate Petre Apoſtolorum princeps, & tu Paule gentium doctor, ueſtras quæſo aures mihi paululum præbete, meq; clementer exaudite. nam ueritatis diſcipuli eſtis, & amatores: quæ dicam, uera ſunt. Hanc cauſam ſuſcipio ueritatis gratia, ut fratres mei, quorum ſalutem exopto, mihi obſequentius acquieſcãt, ſciãt, intelligãt, quòd ueſtro auxilio fretus, poſt Chriſtum & matrem eius ſemper uirginem, flagitioſis & iniquis reſiſto: fidelibus autem præſto adſum, & auxilium fero. Non enim libens & uolens hanc ſedem conſcendi, ſed inuitus & lachrymans: quòd me indignum iudicabã, qui tam in excelſo throno ſederem. Hæc autem dico, quia non ego uos, ſed uos me elegiſtis, & grauiſsimum pondus humeris noſtris impoſuiſtis. In me autem ueſtro iuſſu montem ipſum conſcendentem, clamantem & annunciantem populis eorum ſcelera, & filijs Eccleſiæ peccata, membra diaboli conſurrexêre, & ad ſanguinem uſque manus ſuas in me coniecêre. Aſtiterunt enim reges terræ, & principes ſeculi, cum his coniurarunt Eccleſiaſtici quidam & uulgares in Dominum, & nos Chriſtos eius, dicentes: Dirumpamus uincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipſorum: hoc autem fecêre, ut me uel morte, uel exilio mulctarent. quorum de numero fuit Heinricus, quem regem uocant. Heinricus inquam, Heinrici Imperatoris filius, qui cornua & calcem contra Eccleſiam Dei ſuperbè nimium erexit, facta coniuratione cum multis epiſcopis Italici, Germanici, Gallicique nominis, cuius ſuperbiæ ueſtra adhuc reſtitit autoritas, qui fractus potius quàm ad ſanitatem redactus, ad me in Ciſalpinam] perueniens, abſolutionem anathematis ſuppliciter quæſiuit. Hunc ego, quem ad pœnitentiam ueniſſe credideram, in gratiam recepi: huicque tantummodo communionem reddidi, non tamen in regnum, è quo eum in Romana Synodo depuleram, reſtitui: nec uectigalibus regni, ut ad fidem redirent, conceſsi. Hoc ideo feci, ut ſi redire in gratiam cum finitimis ſuia, quos ſemper uexauerat, differret, reddereque tum res Eccleſiaſticas tum prophanas ex fœdere abnueret, cogi ad officium execrationibus & armis poſſet. Hac opportunitate adiuti quidam Germaniæ epiſcopi & principes, ab hac fera beſtia diu uexati, in locum Heinrici ſuis flagitijs regno cadentis, ducem ſuum Rudolphum deligunt: qui regia modeſtia & integritate uſus, ſtatim nuncios ad me miſit, à quibus intelligerem ſe coactum regni gubernacula ſuſcipere: non eſſe tamen adeò regnandi cupidum, ut non malit nobis, quàm regnum pollicentibus obtemperare: futurum ſe in Dei poteſtate ſemper, ac noſtra, idque ut arbitremur, nos facturos, filios obſides pollicitus eſt. Stomachari tum Heinricus cœpit, & nos primò quidem precari, ut Rudolphum ab occupatione regni, execrationibus propelleremus. Dixi, me uelle uidere, cui ius competeret: & eò miſſurum nuncioa, qui rem omnem reſciſcerent: meque deinceps iudicaturum, uter ipſorum in cauſa potior habendus eſſet. Vetuit Heinricus, quo minus rex à legatis noſtris decerneretur: multosque tum ſeculares tum Eccleſiaſticos interfecit, Eccleſias diripuit & prophanauit, atque hoc modo anathematis uinculis ſeſe illigauit. Hanc ob rem fidens in Dei iudicio & miſericordia, inque patrocinio beatæ uirginis, fultus etiam autoritate ueſtra, ipſum Heinricum, eiusque fautores, uinculo anathematis colligo, atque iterum regiam poteſtatem ei adimo: interdicoque Chriſtianis omnibus illo iuramento abſolutis, quo fides regibus dari conſueuit, ne Heinrico ulla in re obtemperent, Rudolphum in regem ſuſcipiãt, quem multi prouinciæ principes, abrogato Heinrico, in regem optimum ſibi delegêre. Etenim par eſt, ut ſicuti Heinricus ob ſuperbiam & cõtumaciam facultatib. ſuis priuatur: ita Rudolphus omnibus gratus, pro ſua pietate & religione, regia dignitate & poteſtate donetur. Agite igitur Apoſtolorum ſanctiſsimi principes, & quod dixi ueſtra autoritate interpoſita confirmate: ut omnes nunc demum intelligant, ſi poteſtis in cœlo ligare & ſoluere, in terra quoque imperia, regna, principatus, & quidquid habere mortales poſſunt, auferre & dare nos poſſe. Si enim quæ ad Deum pertinent, iudicare poteſtis, quid de his inferioribus & prophanis cenſendum eſt? Et ſi angelos dominantes ſuperbis principib. ueſtrũ eſt iudicare, quid in ſeruos illorũ uos decet facere? Ediſcant nunc reges huius exemplo, & omnes ſeculi principes, quid in cœlo poſsitis: quantique apud Deum ſitis, ac dein-

deinceps timeant ſanctæ Eccleſiæ mandata contemnere. Hoc autem indicium citò in Heinricum exercete, ut intelligāt omnes, iniquitatis filium non fortuitò, ſed ueſtra opera è regno cadere. Hoc tamen à nobis optauerim, ut pœnitentia ductus in die iudicij ueſtro rogatu gratiam à Domino conſequatur. Actum Romæ nonis Martij, indictione tertia. Sic decet Petri ſucceſſorem, nullo exemplo Petri, alios reges orbis deponere, alios uerò imponere.

Eadem tempeſtate Gibertus Rauennas archiepiſcopus, quòd Cæſaris erat partium, à Romano Hellebrando dignitate exuitur, cunctuſque clerus ab ipſius obedientia exemptus eſt, ut Platina ait. Decebat enim, præſulem Romanum non modò Imperium, ſed etiam Eccleſiam ſurſum ac deorſum agitare & turbare. Hæ ſunt uirtutes tanti Apoſtolici.

Idem feria ſecunda paſchatis, in eccleſia ſancti Petri in ambonem aſcendit, indutus pontificalibus indumentis: atque in præſentia epiſcoporum & cardinalium, in frequentia cleri, ſenatus & populi Romani, publicè clamauit, Regem Heinricum uſque ad proximū ſancti Petri feſtum ſine dubio moriturum, aut regnum penitus amiſſurum eſſe, addens & hæc uerba: Nullo modo ſe pro papa ulterius habendum eſſe, ſi hæc prophetia falleret. Iiſdem diebus tentauit Imperatorem è medio tollere per ſicarios occultos, uerùm cuſtodiuit eum Deus. Tempore præfinito exacto, nihil eorum quę pſeudopropheta prædixerat, euenit: Imperator enim manſit incolumis, ac milites habuit quàmplurimos. Hellebrandus ſicarius eluſus, plebi aſtutè perſuaſit, ſe non de corporalibus, ſed ſpiritualibus rebus locutum eſſe: ut Benno teſtatur.

Heinricus porrò Imperator, de iterata ſui excommunicatione eiuſmodi ad pōtificem mittit literas.

¶Cum hactenus ex te, quę ſunt patris expectarem, tibique omnibus magna fidelium noſtrorum indignatione obedirem, recepi à te uiciſsitudinem, qualem oportebat ab eo qui uitæ regnique noſtri pernicioſiſsimus hoſtis eſſet. Nam cum primùm omnem hæreditariam dignitatem, quæ mihi ab illa ſede Apoſtolica debebatur, ſuperbo auſu rapuiſſes, longius inde progrediens, regnum Italiæ peſsimis artibus alienare tentaſti: neque hoc contentus, in reuerendiſſimos epiſcopos, qui nobis uelut dulciſsima membra uniri ſunt, manum mittere non timuiſti: eoſque ſuperbiſsimis iniurijs acerbiſsimiſque contumelijs, contra diuina & humana iura (ut ipſi aiunt) exagitaſti. Quæ omnia cùm ego quadam patientia diſsimularem, tu hoc non patientiam, ſed ignauiam exiſtimans, in ipſum caput inſurgere auſus es, mandans quæ noſti, ſcilicet ut tuis uerbis utar: Quòd aut tu morereris, aut mihi animam regnumque tolleres.

His ita geſtis, Synodum ad Pentecoſten Brixiam indixit, anno milleſimo octuageſimo: quò plures Galliæ, Italiæ & Germaniæ epiſcopi, principeſque uiri non pauci, conuenerunt. ibi Hildebrādi criminibus in medium prolatis communi omnium ſententia dignitate exuitur: & Guibertus Rauennas paribus omnium ſuffragijs ſurrogatur. Idem Concilij decretum pòſt in Moguntina quadam Synodo repetitum eſt, ut Sigebertus & Vrſpergenſis teſtatur. Iudicium autem Synodi tale eſt.

Quia (inquiunt Concilij patres) illum conſtat non à Deo electum, ſed à ſeipſo, in fraude ac pecunia impudentiſsimè obiectum, qui Eccleſiaſticum ſubuertit ordinem, qui Chriſtiani Imperij perturbauit regnum, qui regi catholico & pacifico corporis & animæ intentat mortem, qui periturum defendit regem, qui inter concordes ſeminauit diſcordiam, inter pacificos lites, inter fratres ſcandala, inter coniuges diuortia, & quidquid quietè inter piè uiuentes ſtare uidebatur concuſsit: nos, authore Deo congregati in unum, legatis & literis freti decem & nouem epiſcoporum, die ſancto præteritæ Pentecoſtes Moguntiæ congregatorum, contra eundem Hildebrādum procaciſsimum, ſacrilegia & incendia prædicantem, periuria & homicidia defendentem, catholicam & Apoſtolicam fidem de corpore & ſanguine Domini in quæſtionem ponentem, hæretici Berengarij antiquum diſcipulum, diuinationum & ſomniorum cultorem, manifeſtum necromanticum, phytonico ſpiritu laborantem, & idcirco à uera fide exorbitantem, iudicamus canonicè deponendum & expellendum, &, niſi ab ipſa ſede his auditis deſcenderit, in perpetuum condemnandum. Facta ſunt hæc ſeptimo Kalendas Iulij, feria quinta, indictione tertia.

Deuicto denique Rudolpho pſeudocæſare, Imperator omnem belli uim in Romanum pontificem, omnium iſtarum turbarum facem & incentorem, conuertendam cenſuit. Ingreſſus itaque iter in Italiam anno milleſimo octuageſimo, pontificis oppida quæcunque obuia erant, tantam uim ſuſtinere non ualentia, fortiter expugnat, uaſtatque: tandem ad Romanæ urbis mœnia uſque caſtra ponit. qua tandem capta, pontifex arci Angelicæ, quæ muni-

tiſsima erat, ſe concludit: & cũ aperto Matte non poſſet, inſidijs ſicariorum Imperatorem petit: ut Bẽno teſtatur. nam Imperator frequentet ſolebat ire ad eccleſiam S. Mariæ, quæ eſt in monte Auentino], orationis gratia. Hellebrandus ampla pecunia ſicario promiſſa, monſtrat rationem, qua Imperatorem è ſublimi perimeret, ut putaretur diuinitus puuitus eſſe. Iubet enim ſicarium ſupra trabes Eccleſiæ occultè lapides magnos collocare, atq; quo poſſe artificio ſupet caput oranris Imperatoris dimittere, ne ſibi plus faceſſeret negotij. Verùm iſta fraus non ſucceſsit. Dum enim miniſter ſceleris lapidem magni ponderis ſuper trabes collocare tentaret, lapis pondere ſuo eum traxit: & fracta ſupet trabibus tabula, lapia unà cum latrone, Dei ſingulari iudicio, in terram corruunt tam ualidè, ut in pauimento inſidiator animá efflaret. Huius rei geſtę ordinem poſtquam Romani cognouerunt, pedem illius miſeri fune ligauerunt, triduoq́ue per plateas urbis ad exemplum traxerunt.

Turbis nonnihil autoritate Synodi ſedatis, Guibertus, cui frequentes aderant epiſcopi, & ipſe quoq; Imperator, cathedram pontificalem Romæ conſcendit. Hellebrãdus uerò Salernum iu exilium abijt: ibiq́ue morſibus conſcientiæ exanimatus, ad deos ſuos, quos coluit, deſcendit.

SCHISMA BAMBERgenſe, *inter epiſcopum & clerum.*

Extruxerat ſuis ſumptib. epiſcopus Bambergenſis Hermannus, ædem extra muros ciuitatis, in honorem S. Iacobi, eiq́; uigintiquinq; cleros ad rem diuinam faciendam adiunxerat. Mortuo autem præpoſito eius conuentus, abbati S. Michaelis templũ & reliqua ad id pertinentia attribuit, ut monachos eò collocet. Clerici loco & reditibus priuati, querelis omnia complent. Intercedunt pro ipſis clerici maioris eccleſiæ, orãtes ne epiſcopus numerum clericorum imminueret, quorum uſus in proceſsionib. & hoſpitũ exceptione neceſſarius eſſet. Monachos paſsim cumplures eſſe, clericos uerò paucos haberi. Templũ hoc, utpote maiori propinquum, clericis quàm monachis commodius eſſe. Epiſcopus uerò in ſua ſententia perſtat, ſuum eſſe templum dictitans: itaq; ſe pro arbitrio id, cui uellet, elocaturum eſſe.

Clerici exuti ſuis reditibus, Romam confugiunt ad papam: atq; ad hanc priuatam cauſam plures accuſatioues, ut fieri ſolet, accumulant.

1. Quòd epiſcopatum pecunia Simoniacè emerit.

2. Quòd mentitus ſit periurio coram Nicolao Secundo, quòd non compararit ſibi epiſcopatum Simonia.

3. Quòd literarum prorſus rudis, & ineptiſsimus ſit ad epiſcopi munus.

4. Quòd flagitioſiſsimè Moguntiæ uixerit, antequam ad epiſcopatum conſcenderet.

5. Quòd uſurariam artem hacteuus, cum ſummo dedecore ſuæ functiõis, exercuerit.

6. Quòd ſine iudicio clericos è templo eijciat, prauo zelo ubiq; monachos introducens. Rogant itaque, ut erga tam ſceleratum uirum ſuam autoritatem declaret.

Papa Romanus ira accenſus, mox epiſcopum fulmine excõmunicationis ferit: quẽ quoq; antea ab officio ſuſpeuderat, cauſam prætexens, quòd aliquoties literis citatus, ut coram papa Romæ cauſam ſuã diceret, non compatuiſſet. Mandat, ut clericis templum reſtituatur. Priuſquam aũt legati pontificis fulmen excommunicationis ad epiſcopum perferunt, clerici quidam re cognita, epiſcopum iubent ſe abdicare ſuo munere. Accedit unus, qui uerſiculum ex Pſalterio proponit epiſcopo, iubens eum exponere: addita promiſsione, ſi id feciſſet, ſe eum omni periculo liberaturum eſſe. Verùm indoctus epiſcopus, retundit clericum ſua autoritate. Auditis autem legatorum mandatis, implorat Moguntini interceſsionem. Is celeriter ad currens, clerum multis rationibus epiſcopo reconciliare ſtudet: uerùm fruſtra. Imò obijciunt clerici, ipſum quoq; Moguntinum dignum eſſe depoſitione, tũ quòd ipſemet epiſcopatũ ſuum Simoniacis artibus conſecutus eſſet, tum quia iſtum Simoniacum ordinaſſet. Moguntinus intellecta cleri pertinacia, Romam quanta poteſt celeritate contendit. Verùm nou ſatis comiter à papa accipitur, ut qui Simoniacũ ordinaſſet, & ipſe quoq; de eodem crimine inſimularetur. tandem precib. & precio impetrat, ne ipſe ſuo gradu excidat: & iubetur ſeutentiæ pontificiæ parère, ne cum excommunicato communicaret, & clericos in integrum reſtitueret.

Hoc nuncio accepto, Bambergenſis omni ſpe deiectus, ipſemet Romam proficiſcitur: ibiq́; precibus & pecunia conatur mitigare aſperitatem ſententiæ contra ſe latæ. Sed perſtat pontifex in ſententia. Tandem uerò ægrè tantum obtinet, ut abſolutus domum redeat: & in monaſterium, ad perpetuam pœnitenriam agendam, ſeſe abdat. Domum igitur reuerſus, à militibus ſuis perſuadetur, ne reſignet epiſcopatum: fore enim id contumelioſum, toti Eccleſiæ. Pro-

ſiæ promittunt, ſe ipſum ui defenſurum eſſe. qua quidem ſpe animatua epiſcopus, Bambergā redit, epiſcopatu functurus: ſed cleri altaris ceremonias intermittūt, eumq; uitant: reliqui etiam epiſcopi, & Imperator, ei communicare nolunt. In extrema igitur poſſeſsiones diœceſis ſeſe, quaſi in exilium, confert. Hæc anno Domini 1075 facta ſunt.

PAPAE ET QVINTII diſſidium.

VRbis Romanæ præfectus Qointius, multa in poſſeſsionibua Eccleſię per Italiam licenter, & contra leges faciebat. Papa, cùm leuibus increpationibus parum obtineret, tādem fulmine excōmunicationis eum ſternere molitur. Verùm homo ferox, magisq; ita incandeſcēs, plura damna paſsim infert: & ipſum adeò papam, in nocte natalis Domini ſtantem cum ornamētis ante altare, abripit, inq; domum munitiſsimam per capillos ſortiter trahit. Fama tanti facinoris increbreſcente, fit concurſus undiq; : ac niſi papam tumultuanti turbæ reddidiſſet, à fundamentis omnia euertiſſent. Quintius elapſua, dio ſuas iniurias ulciſcitur, Anno Domini milleſimo ſeptuageſimoſexto, Schafnabur.

BELLVM ABBATVM.

Eckardus Augiæ diuitiis abbas, geſsit bellum contra abbatem Sangallenſem Vlricū, (ecce ſtrenuos paſtores ouium Chriſti.) Anno Domini milleſimo ſeptuageſimoſeptimo. Itaque Romam iturus capitur: uerùm liberatur à pontifice. Dum fama Augiam uolat, abbatem migraſſe ad inferos: Vlricus Sangallenſia armata manu abbatiam Augienſem ſibi ſubijcit, & occupat. Sæpè autem utriuſque cœnobij ducibus iſtia, ſanctis ſcilicet patribua, cruenta prælia committuntur. Eckardus, tandem Auguſtanus deſignatur epiſcopus, à Guelphone Auguſtam oppugnāte. Dignum uerò patella operculū. Sed dum hiat ad epiſcopatū ueluti coruus, proh nefas, morbo correptos, ad ſuos patres abit. Bruſchius.

DISSIDIVM DE ELECTIONE Epiſcopi Magdeburgenſis.

Nondum Harduicus Magdeburgenſis archiepiſcopus uita functus erat, ubi Heinricus comes de Aslo archiepiſcopatum intrat, inconſulto Imperatore, neque aſſentientibus omnibus canonicis. Cumque canonici quidam ad Imperatorem ſe conferrent, ambituri locum iſtum honoris & diuitiarū: quidam mox inſecuti eos retraxerunt, & in carcerem coniecerūt, quæ res Imperatorem uehementer exacerbauit, ſed propter Saxonum defectionē, id mutare non licebat. Crantzius Metrop. libro quinto, capite uigeſimoſeptimo.

DISSIDIVM DE AVGVſtanis epiſcopis.

A' canonicis Auguſtanis, Sigefridus Secūdua comes à Domberg deligitur epiſcopus, Anno Domini 1077. Alia uerò pars conſtituit Vuigoldum. Hic autem Fuſſenij, ille Auguſtæ reſidet, uicinorum auxilia ambientes. Cùm uerò anno Domini 1084, Heinrico Quarto in Italiam profecto, Auguſta caperetur ac diriperetur, per Leopoldum Auſtriæ marchionem Sigefridus ad Imperatorem fugit. Vuigoldua Auguſtam poſt eam cladem ueniens, quidquid reliquum erat, ipſe quoque auferebat, malè canonicos tractans, qui ſuis eum ſuffragijs ornare nollent. Poſtea Guelpho Bauarorum dux iterū Auguſtam capit, expoliat, incendit, muros deijcit, epiſcopum Sigefridum capit. Tres autem alios pro ſuo libitu epiſcopatui moliebatur præficere: uerùm hi ſubitanea morte excluduntur. Tandem Sigefridus de grandi pecunia à Guelphone redimit, atque ad epiſcopatum reuertitur: ubi non diu fuit ſuperſtes. Durauit autem iſtorum epiſcoporum uariatio annos octodecim à prima electione Sigefridi, uſque ad ſuum obitum, Anno Domini milleſimo nonageſimoſexto. Bruſchius.

DISSIDIVM INTER GVILIELMVM Angliæ regem & epiſcopum.

Duxerat Guilielmua Cōqueſtor, rex Angliæ, Mathildam, Balduini Flandriæ comitus filiam in uxorem, illicito alioqui propinquitatis gradu. Reges enim in eiuſmodi rebus exorbitāres ab honeſtatis regulis, quiduis ſimul ſibi libère & licère autumant. Verùm Rothomagenſis archiepiſcopus Maugerius, qui & ipſe propinquitate quadā ſanguinis Guilielmo iunctus erat, illicitam hāc copulationem grauiter & conſtanter reprehendit. Mathildis igitur uindictæ cupida, artibus ſuia effecit, ut honore ſuo archiepiſcopua deijciatur, prætextum fingens alium, quaſi in ſua functione negligens & ignauus eſſet. Sed poſtea conſcientiæ morſu moti, pœnitentiæ gratia duo monaſteria extruunt, ſuperſtitione iſtiua temporis faſcinati. Hæc facta ſunt circa annum Domini milleſimum octuageſimum. Polydorua libro nono Anglicæ hiſtoriæ.

SCHISMA DE EPISCOPO Herbipolenſi.

Adelbero Herbipolenſis epiſcopus, papæ adhæret contra Imperatorem, ac ſine dubio multa contra magiſtratum legitimum illegitimè molitur: quibus cauſia motus Imperator, contra eum arma mouet. Verùm ſede ſua deſerta Adelbero, in Bauariam ſe recipit, in Lambacēſe cœnobium, quod parentes eius fundauerāt ſeſe abdens.

Subſtitui-

Subſtituitur autē in eius locum Meginhardus, uir doctrina & pietate inſignis: id quod accidit anno Domini 1084. Paulo pòſt cęſis Heinrici copijs ab Hermanno Saxonū duce, Meginhardus urbe pellitur, Adelbero reuocatur. Cæſar recuperatis uiribus, iterum reuertitur: ideo periculum euitaturus Adelbero, denuò in monaſterium ſuum reuertitur. neq; poſt mortem Meginhardi, qui reſtitutus ab Imperatore, uix triennium ſedem illam tenuerat, ab Heinrico Quinto adduci potuit, ut fortunæ tam lubricam rotam tertiò experiretur. Bruſchius.

SCHISMA DE EPISCOpo *Padebornenſi.*

Poppone epiſcopo Padebornenſi extincto, Hermánus dux Lutzenburgi aſſentiente capitulo, Heinricū comitis de Aslo filiū epiſcopū creat. At Impator Heinricus cōtrà, ne ęmulis ſuis quicquam concedere uideretur, deinde prætextu iuris utens, quòd epiſcoporum conſtitutio ad Imperatorem Romanum pertineret: Heinricum comitis de Vuerle filiū deſignat eius loci epiſcopū: Hermannoq; deficiente, Heinricus de Vuerle pontificatum obtinet. Verùm Moguntinus, utpote Romani præſulis commiſſarius, Heinricum diu à diuino officio ſuſpendit. Interea Imperator quoſdam ſentientes cū Romano ſpirituali ſeu Eccleſiaſtico Cæſare contra ſeſe, ex ſedibus ſuis propulſat: utpote Magdeburgenſem, Halberſtadienſem, Mindenſem, & alios. Nam iſti omnes ex uoluntate Cæſareo papæ, ſeſe Imperatori legitimo acriter opponebant. Crantzius Metrop. lib. 5, cap. 23.

DISSIDIVM INTER REGEM *Bohemiæ, & epiſcopum Pragenſem.*

Ex inſolentia quadā (inquit Aeneas Syluius) Gebhardū Pragenſem epiſcopum noluiſſe intereſſe rebus diuinis, præſente rege. Verùm aliquam cauſam ſubeſſe oportuit, q̄ non eſt deſcripta. Rex uiciſsim ut epiſcopo ingratum faceret, collegium canonicorum in arce Pragenſi inſtituit: atq; ab Alexandro papa Tertio impetrat priuilegia, ut in ſacris diuinis liceat præpoſito, ſacerdoti uel diacono, epiſcopalibus ornamentis uti, epiſcopo excluſo. Controuerſia dirempta eſt obitu Gebhardi: qui dum per Vngariam iter facit, queſtum papæ de iniurijs: Strigonij expirat, circa annum Domini 1086. De Bohemiæ hiſtoria cap. 22.

DISSIDIVM MINDENSE.

Certabant de Mindenſi eccleſia Volmarus quidam Hildesheimenſis canonicus, & Reinuuardus. Hic legitimè electus erat: ſed alter potentia elatus, ſellam pontificalē inuaſerat. Mors deniq; Volmari litem dirimit. Metrop. Crantz. lib. 5, ca. 25 & 35.

DISSIDIVM DE IVRISdictione.

Acerrimè inter ſe contenderunt de iuriſdictione monaſterij Gandersheimēſis, Mogūtinus archiepiſcopus, & Gothardus Hildesheimenſis. Verùm Imperator litem diremit Gronouiæ, atq; pro Gothardo ſententiam tulit. Chron. Saxoniæ.

ANTIPAPARVM DISSIDIVM.

Vrbanus Secundus, Vuigbertum Rauennatem ab Imperatore electum execratur in Synodo: unde factiones & ſeditiones multæ exoriuntur. Sed Vrbanus ferro ac excōmunicatione ſuam celſitudinē tuetur. Nauclerus, Onuphrius, Stella.

DISSIDIVM INTER GVlielmum *Rufum angliæ regem, et Anshelmū Cantuariēſem.*

Rex Angliæ Gulielmus Rufus, parta uictoria à Nortmannis, domum rediens, pro ſua inſolentia omnia putabat ſibi licere: in primisq; ex bonis Eccleſiaſticis pecuniam colligere molitur. Iſtis conatibus in primis ſe opponit Anshelmus, monēs eum de officijs rege dignis. Verùm rex pecunia eum mulctat: qua tandem remiſſa, inſtat ne ſibi impedimento eſſet. Cumq; rex nihil de ſuis rapinis remitteret, Anshelmū redarguentem in exilium propellit. Paulo pòſt in uenatione ſagitta trāsfixus eſt, dū eques Francus in ceruum eam dirigit. Reuocatur autem Anshelmus ab Heinrico Primo. Polydorus lib. 10 Anglicæ hiſtoriæ.

DISSIDIVM INTER HEINricum *regem Angliæ, & eundem Anshelmum.*

Heinricus Angliæ rex uſurpat ſibi inueſtituras epiſcoporū. Deinde poſtulat, ipſos pręlatos quoq; ſibi homagia pręſtare. Hiſce molitionib. acerrimè ſeſe opponit Anshel. atq; non ſolum per legatos hanc cauſam refert Romam ad pontificem, cuius ſe mancipium eſſe, multis literis, quas nos manu ſcriptas inſpeximus, profitetur: ſed ipſemet quoq; Romam excurrit. nec adduci poteſt ut prius domum in Angliam ad ſuam Eccleſiam reuertatur, quàm omnia pro ſententia obtinuerit. Subſiſtit igitur aliquandiu Lugduni in Gallijs, potiſsimùm abſterritus uoce cuiuſdam regij conſiliarij, qui dixerat Anshelmo, regem uelle ut ſic reuerteretur in Angliam, ut ſibi (quemadmodum anteceſſor Lanfrancus) ſeruiret: id quod ille detrectabat facere, tantum ſe iuxta uerbū Dei & canones ſeruiturum proteſtans. Tādem uerò pontificalibus literis fractus rex, Anshelmum reſtituit. Epiſtolam Paſchalis papæ, hiſtoriæ gratia inſerimus: ¶ Paſchalis epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Heinrico dilecto filio Normannorum duci, ſalutē & Apoſto-

Apoſtolicam benedictionem. Viſis literis ueſtris, & diligenter inſpectis, lętati ſumus, quòd temporib. anteceſſorum ueſtrorum, pace aſsidua lætabatur Eccleſia, & regularis ordo uigebat. Tempore autem ueſtro nullum in ueſtris partibus Eccleſia potuit habere augmentum, nec religio Chriſtiana ſeruari ut decuit: quoniam qui paſtores Eccleſiarum dicuntur, in ipſo introitu ceciderunt: & qui meſsis Dominicæ uidebantur operarij cultores, facti ſunt eradicatores & ſubuerſores. Nec mirum. non enim intrauerunt per oſtium, ſed ut fures & latrones aſcenderunt ex aduerſo. Sed ſicut fama per ueniēte cognouimus, non ſano intellectu interpretātur quidā, tutelā & patrociniū Eccleſiarum à prædeceſſoribus noſtris, ut dicitis, uobis & anteceſſoribus ueſtris eſſe conceſſa. Tutela enim & patrocinia Eccleſiarum ſecularibus poteſtatibus cōmiſſa ſunt, ut Eccleſiæ per uos ab omni perturbatione & infeſtatione mundana tueantur, quatenus earum cultores quietè & deuotè regi cœleſti ualeant militare. Tu autem teipſum oſtium effeciſti: & per annulum & uirgam inueſtituram Eccleſiæ, non ut ſponſæ Chriſti, ſed ſicut ancillæ, hoſtibus traditis eius regnum uſurpantes, deſerentes Deum, qui uerè oſtium eſt, per quem qui non ingreditur, fur eſt & latro. Sed quia hac te dignitate expoliatum eſſe conquereris, quam Apoſtolorum canones & Antiochena ſynodus, decreta quoque Romanorum pontificum ſub anathematis interdicto ab omni ſeculari remouent poteſtate, ualde miramur. Nemo enim expoliatur ea re, qua ſemper extitit nudus: nec eius ſcimus expoliationem, cuius inueſtituram nunquam agnouimus. Quapropter dilectiſsime fili, indubitanter cognoſcas, q. dignitatē tuā minuere nolimus, ſed uolumus Deū regnare in te, ut tu per eū regnes, quatenus honor tuus & inquietus & inexpugnabilis maneat. Omnipotens Deus, qui facit utraque unum, dextera ſua uos benedicat, ab omni malo defendat, & in uitam perducat æternam: Amen. Datæ Beneuenti. 4. Idus Nouemb.

DISSIDIVM INTER REgem Danorum, & archiepiſcopum Hamburgenſem.

Cauſa incidit (quæ tamen qualis fuerit non conſtat) propter quam archiepiſcopus Hamburgenſis decreuit regem Ericum excommunicare. Rex Eccleſiæ fulmen metuens, fortè etiam non reus tanti criminis, ut tantam pœnam ſubiret, ad Romanum p̄ſulem prouocat: atque ipſemet ſolenni ſtipatus comitatu, iter in Italiam ſuſcipit. Porrò cauſa ſua dirempta atque ſedata, orat, ut pontifex Romanus Eccleſias ſui regni, quæ ſatis multæ eſſent, è iuriſdictione Hamburgenſis eximat, ne denuò ſimiles eius conatus aliquando experiri cogeretur. Verùm pontifex hoc reſponſi dat, ſe breui miſſurū cardinalem, qui earum regionum conditionem exploraturus, eaq; facturus eſſet, quæ ex re Eccleſiæ futura eſſent. Hæc accidère circa annum Domini 1100, ſub Liemaro archiepiſcopo. Crantzius libro quinto Daniæ, capite 2.

CAPVT IX.

DE SYNODIS, SVB HEINRICO *Secundo.*

COierant alicubi Heinrici Imperatoris iuſſu, ſummi totius regni ipſius epiſcopi, Adalbero Metenſis, Vuillegiſus Moguntinus: Heribertus Colonienſis, Vuormacienſis, Argentinēſis: Vualterus Spirenſis, Notgerus Leodicenſis, Hezelo Vuürtzburgenſis, Hanno Viridunenſis, Bertholdus Leucenſis, aliįque complures: quos Imperator graui admodum oratione compellans, malè adminiſtrati muneris redarguit, quòd ſcilicet in ſuis diœceſibus & diœceſianis, ea quæ ſynodali ac ſpirituali falce ſecanda erant, non reſecarent: ac gladio Spiritus ſancti putrida, maleq́ue ſana, à membris fideliū abſcindere ſuperſederent. Epiſcopis autem hanc orationis uehementiam mirantibus, porrò ſubiecit: Inter alia quæ in regno noſtro, ueſtriſque parochijs corrigenda ſunt, & hoc eſt, quòd perſonas etiam tertio gradu conſanguinitatis coniunctos, quod dictu ſanè nefas eſt, matrimonium contrahere permittitis: cùm linea ad ſeptimam uſque generationem, ſacris Canonum inſtitutionibus illibata ſeruari iubeatur. Conradus, inquam, Auſtraſiorum dux, uobis conniuentib. & tacentibus, ſanguine ſibi proximam adſociauit. Aderat autem ipſi Concilio Conradus quoque. Tum Adelbero Mediolanenſium antiſtes, (qui ut erat præ cæteris nobilitate generis & canicie illuſtrior, ita eminentiori ſella ſedere iuſſus fuerat) indignius orationis acerbitatem ferens, reſpondit: Domine mi Rex, ad dedecus noſtri ordinis obiurgationi & inuectioni plus pluſq; uidemus uerba augeri: tacere ultrà (uerè fatemur.) & quæ recta ſunt non dicere, non ſolum ſtulticiæ, ſed quod maius eſt, magnæ inuerecundiæ deputamus. Dominus Otto dux, pater iſtius uenerabilis ducis nobis

conſidentis, natus ex filia Magni Ottonis eſt: cuius ſoror Gerberga, dedit filiam ſuam Cunrado Burgundiæ regi. Ex Cunradi autem filia nata eſt domina Mathildis, huius Cunrádi aſsidentis uxor. Hoc ergo genealogiæ ordine, quia frater ſororq; in ſupputatione non admittuntur, conſanguinitas horum non plus quàm ſecundo loco elongari præualet. Hæc Adelberone retexéte, ſtatim Cunradus dux, cuius cauſa agebatur, ac quicunque ipſius erant partium, adeò excanduerunt, ut ægrè manus cohibuerint, parumque à ſeditione abfuit, alijs uerbis, alijs uerò ferro cauſam agere uolentibus. Tandem iratus Synodo exceſsit Cunradus. At reliqui ducum, (inter quos & Theodoricus potétiſsimus, ad Moſam Moſellamque reſidens, Adalberonis, quem diximus, frater fuit) comitum, ſacerdotumq; turba, pedibus in Imperatoris ſententiam abijt, ac tanquam illicitas Cunradi damnauit nuptias. Acta Metenſium.

FRANCOFORdiana.

HEinricus Secundus Imperator, qui ob eximium religionis ſtudium Pij nomen ſortitus eſt, illuſtre quoddam ſuę pietatis editurus ſpecimen, conſilio & opera Chunegundis coniugis, Bambergæ epiſcopatum erigere ſtatuit. Celebri itaq; ſexto Calendarum Nouembris anni 1007 Francoforti habita epiſcoporum Synodo, cui & ipſe Imperator interfuit, partem Vuürtzburgenſis agri, ab Heinrico eius loci antiſtite, legitima & æqua commutatione nouo epiſcopatui impetrauit: conſentientib. & ſubſcriptione approbantibus Vuillegiſo Moguntino, cæterisq; tum præſentibus archiepiſcopis & epiſcopis: Chronicon Bambergenſe. In Coſmidromio ſcribitur Vuürtzburgenſem grauiter initiò reſtitiſſe conatibus Imperatoris: ſed tandem ea conditione aſſenſum præbuiſſe, ſi ipſe archiepiſcopali dignitate ornatus, Bambergenſi dominaretur. Sed arrogantem illum epiſcopum ſpes ſua fefellit.

AQVISGRANI.

Conuentum Aquiſgrani indixit Heinricus Secundus, circa annum Domini milleſimum decimūſextū, ubi epiſcopis & principibus congregatis, de Republica quædam tractata ſunt. Poſtea cum uideret Cæſar pœnas diuinas undique ingruere, de ratione his tantis malis occurrendi, iramque Dei placandi, cum epiſcopis conſultat. Aderat autem inter alios Bernhardus Hildeſheimenſis epiſcopus, qui præcipuæ erat autoritatis.

Decernitur igitur, eleemoſynis, ieiunijs & ſacris actionibus, hiſce tantis malis occurrendum eſſe. Nam uera doctrina de interiori & ſalutari pœnitentia, ſeu conuerſione ad Deum, ut de conſideratione peccatorum contra Decalogum perpetratorum, de fide in Chriſtum, de emendatione uitæ uera & ſeria, erat penitus obſcurata, imò ſepulta traditionibus humanis atq; externis cultibus. Sacerdotibus itaque Miſſę, populo ieiunia, principibus ſolennes eleemoſynæ imperátur, publica Synodi authoritate. Præterea noua quædam conſtitutio publicatur, de ieiunijs S. Ioannis Baptiſtæ & Laurentij, publico ac ſolenni ritu obſeruandis: ut nimirum ſuum externum pietatis ſtudiū magis declararent, iuxta Chriſti dictū Matth. decimo quinto. Sigebertus. Crantzius in Saxon. libro quarto, capite trigeſimoquinto, & lib. 4, cap. 4 Metropolis, Tremonię eā ſynodum coactam ſcribit.

NOVIOMAGI.

Non multo pòſt Nouiomagi idem Imperator & politicorum & Eccleſiaſticorū coegit Senatum: ubi inter cætera de reſtauranda religione, quæ iam ad interitum inclinabat, deliberatum fuit.

In eo conuentu, ut in Coſmidromio annotatur, ſtatutum fuit, ut corpus Dominicum ad ſiniſtram, & calix ad dextram ſacerdotis poneretur in Miſſa, Anno 1017. Caléd. Aprilis.

GANDERSHEIMENSIS.

Sophia Ottonis Tertij ſoror, ſacro uelamine in cœnobio Gandersheimenſi inducta, Moguntinum accerſiuit antiſtitem, Hildeſiano, ad quē potius illæ partes ſpectaſſent, cum ipſius ſit ditionis monaſterium, neſcimus quibus de cauſis, neglecto. Ea occaſione Moguntinus deinceps eius cœnobij ius ſibi arrogauit. Quæ quidem res inter duos illos epiſcopos, diſſenſionis materia fuit. Imperator itaque in idem cœnobium Germanię epiſcopos conuocat. Horum igitur iudicio Moguntinus decedere, & Hildeſiano ſuum ius ſaluū relinquere coactus fuit, petita ſimul illatæ iniurię cōdonatiōe. Anno milleſimo uigeſimo ſecundo. Chronicon Magdeburgenſe.

Septem huic conuentui interfuiſſe epiſcopos, in uita Gothardi Hildeſiani ſcribitur: Brunonem nimirum Auguſtanum, Eberhardum Bambergenſem, Meginuuercum Padebornenſem, Meginhardum Vuirciburgicum, Sigebertum Mindenſem, Hiliuuardum Citicenſem, Brunonem Merſburgenſem.

SALIGVNSTADENſis Synodus.

Narrationem huius Synodi ex Burchardi me-

di monumentis collectam, qui ei interfuit, uiſum eſt huc apponere.

¶ IN DEI NOMINE, ego Aribo Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, quãuis indignus, cum cæteris confratribus noſtris & coepiſcopis, Burchardo Vuormaciẽſi, Vuerenhario Argentino, Brunone Auguſtenſi, Eberhardo Babẽbergẽſi, Meginhardo Vuitcenburgenſi: cum uenerandis abbatib. Richardo Fuldenſi, Arnoldo Herſueldenſi, Reginhardo Laureshamenſi, Herichone Treuirenſi, Eueruino Toleiano, Heinrico de S. Burgũdo (Trithemius habet S. Burchardi Herbipolenſis.) Sigizzone de Schlutere, Gerberto de ſãcto Albano, Adelberto Clingenſi, Rudolpho Bildenoſtatẽſi, Synodum in Saligunſtat condiximus, Anno Dominicæ incarnatiõis MXXIII, indictiõe quinta, ſecundo Idus Auguſti: Anno autem Domini Heinrici Secundi regnantis uigeſimc primo, imperij uero ſexto: quatenus cum communi fratrum prędictorum cõſilio atq; conſultu, multimoda diuinorum officiorum atque Synodalium legum componeretur diſſenſio, & diſparilitas noſtarum ſingularium conſuetudinum honeſta conſenſione redigeretur in unum. Inconueniens quidem conuentui ſancto uiſum eſt, quòd membra capiti diſcordarent, & ulla diuerſitas in unius compagine corporis eſſet. Ideoque propter illas lamẽtabiles diſſenſiones, communi decrero concilij hæc capitula ſancita ſunt.

Caput primum.

Vt quatuordecim (alij, duodecim) dies, omnes Chriſtiani ante feſtiuitatem ſancti Ioannis baptiſtæ, in abſtinentia ſint carnis & ſanguinis, niſi infirmitate impediente: aut alicuius feſti ſolennitare, quæ in illo epiſcopio celebris habetur, intercedente. Et ante natiuitatem Domini ſimiliter, & in uigilia Epiphaniæ, & in omnium uigilijs Apoſtolorum, & in uigilia Aſſumptionis S. Mariæ, & in uigilia ſancti Laurentij, necnõ etiam in uigilia omnium Sanctorum: adijcientes prædictis uigilijs unam horam refectionis, excepta inſitmitate, & niſi aliquis ſit qui proprio uoto maiori abſtinentia uti uclit.

Caput II.

De incerto autem ieiunio quatuor temporum, hanc certitudinem ſtatuimus: ut ſi Kalendę Martij in quarta feria ſiue antea euenerint, eadem hebdomada ieiuniũ celebretur. Si autem Kalendæ Martij in quintam feriam aut ſextam aut ſabbatum diſtenduntur, in ſequentem hebdomadam ieiunium differatur. Simili quoque modo, ſi Kalendæ Iunij in quartam feriam, aut antea euenerint, in ſubſequente hebdomada ieiunium celebretur. Etſi in quintam feriam aut ſextam, aut ſabbatum contigerit, ieiunium in tertiam hebdomadam teſeruetur. Et hoc ſciendum eſt, quòd ſi quando ieiunium menſis Iunij in uigilia Pentecoſtes, ſecundum prædictam regulam euenerit, non ibi celebtandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni Pentecoſtes: & tunc propter ſolennitatem Spiritus ſancti, diaconi dalmaticia induantur, & Alleluia cantetur: &, Flectamus genua, non dicatur. Eodem modo de Seprembris ieiunio conſtitutum eſt, ut ſi Kalendæ Septembris in quarta feria euenerint, aut antea, ieiunium in tertia hebdomada celebretur: & ſi in quinta aut ſexta, aut ſabbaro contigerit, in quarta hebdomada ieiunaudum erit. In Decembri illud obſeruandum erit, ut proximo ſabbato ante uigiliam natalis Domini celebretur ieiunium: quia ſi uigilia in ſabbato euenerit, ſimul uigiliam & ieiunium celebtare non conuenit.

Caput III.

De legitimis autem coniugijs ita uiſum eſt, quòd nullus Chriſtianus uxorem ducere debeat ab aduentu Domini uſque ad octauam Epiphaniæ, & à Septuageſima uſq; in octauam Paſchæ, nec in ſuprà notatia quatuordecim dieb. ante feſtiuitatem ſancti Ioannis baptiſtæ, neque in prædictis ieiuniorum diebus, ſiue in omnium ſolennium dierum præcedentibus noctibus.

Caput IIII.

Decretum eſt etiam in eodem concilio, ut presbyter aliquis, qui poſt galli cantum æſtiuis noctibus bibens, proximo die Miſſam non celebret: hyemalibua ſimiliter, niſi neceſsitas cogat.

Caput V.

Item decretum eſt, ut unuſquiſque preſbiter in die non amplius quàm tres Miſſas celebtare præſumat.

Caput VI.

Conqueſtum eſt etiam in ſancto Concilio, de quibuſdam ſtultiſsimis presbyteris: ut quando incendium uideant, Corporale Dominico corpote conſecratum, ad extinguendum incendium temeraria præſumptiõe in ignem proijciant. Ideoq; decretum eſt ſub anathematis intardictione, ne ulterius fiat.

Caput VII.

Interrogatum eſt, ſi duo in adulterio inculpati fierent, & unus profiteretur, & alter negaret, quid inde agendum eſſet? Decretum eſt etiam à ſancto concilio, ut ille qui negauerit, probabili iudicio ſe expurget: & qui profeſſus fuerit, dignè pœnitentiam agat.

Caput VIII.

Decretum eſt etiam in eodem concilio, ut nemo gladium in Eccleſiam portet, rega li tantum excepto.

Caput IX.

Statuit etiam ſancta Synodus, ut mala cõſuetudo quæ apud omnes penè iam inoleuit, omnino prohibeatur: hoc eſt, quòd colloquia ſua in atrio alicuius Eccleſiæ conſtituunt habenda, & tunc ea in ipſa maxima exercent Eccleſia, ubi orationes & diuina tantum fieri æquum eſt officia.

Caput X.

Quidam etiam laicorum, & maximè matronæ, habent in conſuetudine, ut per ſingulos dies audiant Euangelium, In principio erat uerbum: & Miſſas peculiàres, hoc eſt, de ſancta Trinitate, aut de ſancto Michaele. & ideo ſancitum eſt in eodem concilio, ut hoc ulterius non fiat, niſi ſuo tempore, & niſi aliquis fidelium audire uelit pro reuerentia ſanctæ Trinitatis, non pro aliqua diuinatione: & ſi uoluerint ut ſibi Miſſæ cantẽtur, de eodem die audiant Miſſas, uel pro ſalute uiuorum, aut pro defunctis.

Caput XI.

Quidam etiam generationem conſanguinitatis ita uolunt numerare, ut frater & ſoror ſint primi. Hoc autem ſtatuit ſancta Synodus, ſicut etiam ab antiquis patribus decretum eſt, ut ita non eſſet: ſed ut nepos & neptis, id eſt, filius fratris, ac filia ſororis, primi habeantur.

Caput XII.

Statutum eſt etiam, ut ædificia laicorum quæ eccleſijs adiuncta ſunt, auferantur: & nulla in atrio Eccleſiæ ponantur, niſi tantũ presbyterorum.

Caput XIII.

Item decretum eſt, ut nullus laicorum alicui presbytero ſuam commendet eccleſiam, præter conſenſum epiſcopi: ſed eũ prius mittat ſuo epiſcopo, uel eius uicario, ut probetur, ſi ſcientia, ætate & moribus talis ſit, ut ſibi populus Dei commendetur.

Caput XIIII.

Statuit quoque ſancta Synodus, ſi duo de adulterio accuſati fuerint, & ambo negauerint: & orant ſibi concedi, ut alterum illorũ, utrosq; diuino purget iudicio, ſi unũ in hoc deciderit, ut ambo rei habeantur.

Caput XV.

Decretum eſt etiam, ut omnes bannitum ieiunium, in quocunque epiſcopio celebratur, diligentiſsimè obſeruent: & ſi quis illarum octo interdictarum rerum aliquam redimere uoluerit, unum pauperem, prout ſua facultas erit, eadem die reficiat.

Caput XVI.

Decreuit quoq; ſancta Synodus, ut nullus Romam eat, niſi cum licentia ſui epiſcopi, uel eius uicarij.

Caput XVII.

Et illud ſub anathemate præceptum eſt, ut nullus presbyterorum, cuiquã pœnitenti carrinam (carenam fortè) diuidere præſumat, ſi infirmitas non interuenerit.

Caput XVIII.

Quia multi tanta mentis ſuæ falluntur ſtulticia, ut in aliquo capitali crimine inculpati, pœnitentiam à ſacerdotibus ſuis accipere nolint: in hoc maximè confiſi, ut Romam euntibus Apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata: ſancto uiſum eſt concilio, ut talis indulgentia illis non proſit: ſed prius, iuxta modum delicti, pœnitentiam ſibi datam à ſuis ſacerdotibus adimpleant: & tũc Romam ire ſi uelint, ab epiſcopo proprio licentiam, & literas ad Apoſtolicum ex iiſdem rebus deferendas accipiant.

Caput XIX.

Decretum eſt etiam in eodem concilio, ut omnis pœnitens, dum carrinam (carenam fortè) ſuam ieiunat, de loco in locum non migret: ſed ibi permaneat, ubi ſuam acceperit pœnitentiã, ut propriua ſacerdos ſibi præbeat teſtimonium. ſi autem ibi propter hoſtiles inſidias ieiunare non poterit, ſuus ſacerdos eum confratrum ſuorum alicubi, ubi pacificè poſsit ieiunare, diligentiſsimè commendet.

Caput XX.

In eodem quoque concilio decretum eſt, ut nullus presbyterorum quenquam, niſi iuſſu epiſcopi, in Eccleſiã introducere præſumat, cui pro aliquo delicto illam ingredi non liceat.

In eadem Synodo Aribo Moguntinus à Gothardo Hildeſiano ius monaſterij Gandersheimenſis repetijt. ſed epiſcoporum iudicio, ad Francofordianum conuentum hæc controuerſia reiecta eſt: ut in Gothardi uita manu ſcripta habetur.

SVB CVNRADO.

FRANCOFORdiana alia.

Primo anno Cunradi Imperatoris, Aribo Moguntinus Francofortum Synodum indixit. Conuenerunt eò Imperator, & epiſcopi tres & uiginti, qui hoc cõſederunt ordine: In orientali parte, ante altare, Aribo cum ſuis ſuffraganeis, Vuernero Argẽtinenſi, Brunone Auguſtano, Meinuuerco Padebornenſi, Euethardo Bambergenſi, Meginhardo Herbipoleos, Gothardo Hildeſiano, Brandone Halberſtadienſi, Vuigero Verdẽſi, Azechone Vuormacienſi. In occidentali latere conſedit Imperator, à cuius dextris proximum locum tenebat Pilgrinus Colonienſis, eiusq; diœceſiani, Sigbertus Mindenſis, Sigfridus Monaſterienſis, Benno Traiectenſis. A' ſiniſtris, Hunfridus Magdeburgicus archiepiſcopus cum ſuis, Hilliuuardo Citicẽſi, Brunone Merſburgẽſi, & Linzone Hauelbergẽſi, Theodorico Miſnẽſi. In Auſtrali plaga, Rãbertus Viridunẽſis, Rudolphus Neuicenſis, Hildolfus Mantuanus, Reginoldus Aldenburgenſis. Aquilonarem abbates occuparunt, Richardus Fuldenſis, Reginboldus Lorisheimenſis, Arnolphus Herſueldenſis, Gerbertus Moguntinus, alijq́ue ſex eiuſdem farinæ cucullati abbates.

His ordine conſidentibus, Aribo Hildeſiano Gothardo iterum de Gandersheimẽſi cœnobio (digna certè tanto magnatum conuentu cauſa) litem intentauit, quod illeſuæ iuriſdictioni ſubiectum manibus pedibusq; cõtendebat. Sed Hildeſianus, prolato teſtimonio ſeptem epiſcoporũ de pactione Gandersheimenſi, ſuperiot fuit.

Anno ſequenti idem archiepiſcopus, eodem de negotio Geilicæ Synodum indixit, & per legatos literasq; eò Gothardum uocauit. Verùm ipſe eò uenire recuſans, per Tadilonem decanum epiſcopis congregatis indicari iuſsit, ſe Gandersheimẽſis & Francofordianæ Synodorũ iudicio acquieſcere. Sic tandem Moguntinus, cæteris etiam id rogantibus epiſcopis, de ſua ſententia ceſsit: ut in uita Gothardi habetur.

TRIBVRIAE.

Triburiæ Imperatore Cunrado conuentum Imperij agente, Anno Domini milleſimo trigeſimo, & Synodus quorundam epiſcoporum præſente Imperatore ſimul celebrata eſt, qua de ieiuniorum obſeruationo eſt actum, & decretum: Si quando ieiunium primi menſis eueniret infra hebdomadam, qua caput ieiunij in quarta feria conſtat: amborum ieiuniorum celebritas unius officij expletione compleretur. Sed Gethardus Cameracenſis, & pauci cum eo, huic multorum decreto contradicentes obtinuerunt, ut ieiunium primi menſis in altera hebdomada, in qua habetur officium celebretur, ſecundum antiquã conſuetudinem. Sigbertus.

Hoc tempore geſtum uidetur, quod Antoninus refert ſecunda parte, titulo decimo ſexto, capite quarto, §. ſecundo. Quidam enim aſſerebat, ſibi cœlitùs oblatas epiſtolas de pace in terris renouanda, quas teneretur alijs epiſcopis perſcribere, ut populi haſce nouas leges obſeruarent: nempe,

Arma nullus ferret.

Ablata nemo repeteret.

Sui ſanguinis, uel cuiuslibet proximi ultor nemo exiſteret.

Percuſſoribus cogeretur indulgere.

Ieiunium pane & aqua omni ſexta feria obſeruaret.

Sabbato carnibus & pinguedine abſtineret.

Solo hoc ieiunio contenti, in omniũ peccatorum remiſsione, nullam amplius pœnitentiam adijcerent.

Ad hæc obſeruanda ſacramẽto ſe obſtringerent. Qui uerò hæc detrectaret præſtare, ab Eccleſia ſepararetur, ægrotans non uiſitaretur, neque mortuus ſepulturæ traderetur.

¶ Has portentoſas cõſtitutiones, nonnulli amplexi ſunt. Alij uerò, grauiori iudicio ꝓditi, reſtiterunt. In primis autem Gerhardus Cameracenſis epiſcopus, eiuſmodi oracula tanquam à ſpiritu non bono prolata refutabat. Genus humanum diſtributum eſſe ab initio, cum cœpiſſent multiplicari, in tres ordines, aſſerebat: in oratores, in ꝓtectores, & aratores. Congruit autem huic diſtinctioni uerſus ille:

Tu ſupplex ora, tu protege, tuq́; labora.

Vnum igitur reliquis aiebat, duobus, & duos hoc uno maximè indigere. Nequaquam igitur arma prohibenda legitimo magiſtratui, ſine cuius defenſione legitima neque Eccleſiæ, neq; politiæ poſsint ſubſiſtere. Idem Nauclerus refert.

Rapinas reſtitui, autoritate legis & gratiæ, hoc eſt, ueteris & noui Teſtamenti, iuſtum eſſe.

Vltorem percuſsi non ui & coactione exacerbandum, ſed Euangelica doctrina ad

reconciliationem emolliendum.

Ieiunium ſextæ feriæ uel ſabbati, non eſſe omnibus idem imponendum: quia nõ ſit una omnibus poſsibilitas.

Neq; omnes hoc ieiunio pœnitentiali comprehendi poſſe: qoia nõ ſi omnium peccatorum æqualitas.

Violationem iſtorum ſtatutorum periurio augere, inutile uideri: contradicentes uerò excommunicari, infirmis uiſitationem, mortuis ſepulturam negare, deteſtabile eſſe. Sequenda potius hiſce in reb. patrum eſſe ſtatuta.

SVB HEINRICO *Tertio.*

SVTRIĒ.

Tumultuabantur Romæ tres ſimul corui, quæſtuoſo & glorioſo pontificatui inhiantes: procul dubio de reticulo Petri humido, & ſordibus marinis pleno, nequaquam digladiaturi. Deiecto enim Benedicto nono, Sylueſtrum tertium euehunt in altum: hoc rurſus ad ima deuoluto, Gregorius ſextus in pinnam Romani templi emergit. Eam uerò ambitioſam contentionem Heinricus ægrè ferens, Papiæ primùm Synodum celebrat. Inde exercitum ducit ad urbem. Sutrij autem, iuſſu Imperatoris Patres ex Italia paſsim & uicinis locis congregantur, Anno Domini milleſimo quadrageſimoſexto: ubi cauſis certaminum legitimè uentilatis, conſenſu Imperatoris & Patrum, tria illa ambitionis monſtra profligantur: ſolus tamen Gregorius ſextus in Germaniam ablegatur, atq; deligitur & conſtituitur pontifex unus Sindegerus Bambergenſis epiſcopus, idque præter ſuam uoluntatem, & appellatur Clemens ſecundus. Præterea iureiurando obſtringuntur Romani, ut à pontificum electione in poſterum omninò abſtineant. Contractus, Vrſpergenſis, Platina: Crantzius de Saxonia libro quarto, capite quadrageſimo primo. Aeneas Syluius. Chronicon Bambergenſe.

MOGVNTINA.

Leo nonus, antea Bruno nominatus, in Germaniam ueniens, Moguntię Synodum, præſente (ſeu, ut Schafnaburgenſis habet, præſidente) Imperatore celebrat: ut Phriſingenſis, Vrſpergenſis & Heinricus Erfurdienſis annotant. Tritenhemius in Hirſaugienſi Chronico narrat, quadraginta duos epiſcopos, multoſque abbates & clericos adfuiſſe: Crantzius uerò in Saxonia libro quarto, capite quadrageſimotertio, nomina quorundam epiſcoporum exprimit, ut Bardonem Moguntinum, Eberhardum Treuirenſem, Hermannum Colonienſem, Albertum Bremenſem, Engelhardũm Magdeburgenſem. Controuerſiæ in eo conuentu tractatæ non extant, niſi quòd Tritenhemius & Crantzius referunt, Spirenſem epiſcopum Sibiconem de adulterio accuſatum, communione ſeſe purgaſſe. præterea ſacerdotum cõiugia ibi damnata fuiſſe, Crantzius ibidem monet: uerùm quib. utator autoribus, non conſtat. Magdeburgenſe Chronicon ait, Simoniam & coniugia ſacerdotum prohibita eſſe. Apparet tamẽ pcipuã fuiſſe cauſam iſtius cõuentus, ut Gallia ſęuis diſcordijs ardens, reſtitueretur priſtinæ tranquillitati. Schafnaburgenſis. Addunt alij, in ea Synodo inſuper ſtatutum eſſe, ne clerici canes uel aues aduenationem alerent, ne'ue ſecularia negocia & turpia lucra exercerent. Item, ne quis ante legitimam ætatem monachus fiat. Annum alij in milleſimũ quadrageſimũ nonũ, alij uerò in milleſimum quinquageſimum, alii in 1051 referunt.

MARSBVRGENSIS.

Anno Domini milleſimo quadrageſimo octauo, Heinricus cõuentũ habuit Marsburgi: ubi cum regni ſtatib. deliberationes habuit, de electiõe Papæ, & collatione epiſcopatuum in Germania, deq; alijs controuerſijs quæ tum inciderant. Chronicon Marsburgenſe lib. 1, cap. 11.

ROMANA.

Romæ Synodum in hebdomada poſt albas cum epiſcopis Italiæ Leo nonus celebrat: & in Pentecoſtes hebdomada mox aliam congregat, ut Contractus attingit circa annũ Domini milleſimũ quadrageſimũnonũ. De cauſa autem iſtorum conuentuum, uerbum nullum. Balæus colligit, Hildebrandi inſidijs Brunoni fuiſſe perſuaſum, ut profiteretur Imperatorem, à quo delectus ac Romam miſſus fuerat, non habere poteſtatem & autoritatem creandi pontificem, ſuiq; muneris poteſtatem & autoritatẽ potius à Romanis acciperet.

ROMANA ALIA, ET *(ut apparet) prima contra Berengarium.*

Sequente anno, circa idem tempus rurſum concilium Romæ papa celebrat, principes & ciuitates Imperatori iureiurando adſtringit: Beneuentanos excommunicat. iſtis fulminibus alij conſternati, omnem obedientiam & reuerẽtiam Apoſtolico (non quidem Apoſtolico, ſed gentium more dominanti) pollicentur. Contractus.

In hac Synodo exiſtimamus primùm hæreſin Berengarij innotuiſſe, idq; tali occaſione. Berengarius Andegauenſis diaconus, animaduertit non rectè doceri, recitatis uerbis Cœnæ materiam elementorum penitùs euaneſcere, atque tranſmutari ſeu conuertiin

tiin

ti in merum corpus & merum ſanguinem Chriſti: ita ut nihil præter idolon aut ſpeciem panis & uini, ut uulgò loquũtur, remaneret. Hoc autem extremum cum taxater teſtimonijs Scripturæ ualidiſsimis & rationibus grauiſsimis: in alterum extremum imprudenter delapſus eſt, nihil ibi in cœna præter nudum panem & nudum uinum eſſe & exhiberi dictitans: eſſe tamen hæc ipſa elementa, ſymbola ac figuras corporis & ſanguinis Chriſti, quæ quidem tantùm in cœlo nunc poſt aſcenſionem contineantur. De hac ſententia cum eruditis, præſertim uerò amicis ſuis contulit; atque in primis cum Lanfranco Cantuarienſi epiſcopo, ut ipſe teſtis eſt: cui literas miſit, quæ caſu quodam in aliorum manus deuenerunt. Cum enim portitor, literarum lator, in Normannia Lanfrãcum non inueniret, clericis eas tradidit: qui reſignatis literis, errorem deprehenderunt: ac Remenſis quidam clericus, eas Romam ad pontificem perferri curauit. Is ad Synodum de hac hæreſi refert. publicè epiſtola in conſeſſu legitur, ex qua Berengarij ſententia petitur. Inter alia & Ioannem Scotum extulerat Berengarius, cuius quidem opinionem amplexus fuerat. Habebat & Freuardum & Vualdonem, unde Vualdenſes denominati putantur, adſtipulatores: Paſchaſium uerò expreſſe damnârat. Denique pedibus in hanc ſententiam conceditur, ſententiam Berengarij erroneam eſſe, ipſumque authorem communione eccleſiæ priuandum, ut rectius ſapere diſceret. Ipſe autem Lanfrancus, propter literas ad ſe ſcriptas in ſuſpicionem adductus, quaſi cum Berengario ſentiret, iuſſus à pontifice, teſtimonijs Sacræ ſcripturæ contrariam ſententiam aſſeuerauit, totique congregationi ſatisfecit. Hæc Lanfrancus in ſuo de ſacramento Euchariſtiæ tractatu ipſemet annotat.

Apparet autem, Berengarium non interfuiſſe iſti Synodo: abſentemque authoritate põtificia, quia fortè chirographo eius contenti fuère, damnatum eſſe. Non paruam autem epiſcoporum, abbatum, & diuerſorum hominum ex diuerſis locis multitudinem in hac Synodo fuiſſe, apertè Lanfrancus ſignificat.

REMENSIS.

In autumno Leo papa Synodum Gallicorum epiſcoporum Remis congregat, Anno Domini milleſimo quadrageſimonono. Cõtractus. Cauſſa fuiſſe uidetur, quia cum epiſcopis cõſultauit, quânam ratione motus à Balduino & Godefrido concitati, ſedari poſsint, & Gallia tranquillitati reſtitui. Sigebertus.

VERCELLENSIS,

eſtq́; ſecunda Synodus aduerſus Berengarium.

Eodem anno, hoc eſt Septembri proxima, ab eodem Leone nono, Vercellis Synodus indicta eſt: cui interfuit pontifex, & Lanfrancus quidem tamdiu apud pontificem commoratus eſt. Berengarius autem uocatus comparere, ſine dubio periculum metuens, recuſauit. Duos tamen clericos ſuo nomine eò ablegauit, qui ſuam cauſam agerent. Capita uerò ſic aſsignat in libro de Euchariſtiæ ſacramento Lanfrancus.

Ioannis Scoti liber de Euchariſtia, lectus, & damnatus eſt.

Sententia Berengarij expoſita, & damnata eſt.

Duo clerici, qui ſe legatos Berengarij dixerunt, uolentes ipſum defendere, in primo ſtatim aditu defecerunt, & capti ſunt.

Poſtea & in diuerſis prouincijs per ſuos legatos, de hac controuerſia Synodos inſtituit Leo. Verùm Berengarius in ſua ſententia perſtitit, & quantis potuit uiribus eam ſuffragantibus plurimis diſſeminauit.

In hac porrò Synodo uidetur eſſe factũ, quod Contractus habet: nempe quòd Leo pontifex propter quandam inter Romanam & Rauennatenſem eccleſiam contentionem, Hunfridum archiepiſcopum ab officio ſuſpenderit, Anno Domini milleſimo quinquageſimo.

ROMANA ALIA.

Idem Leo præſul, Anno Domini milleſimo quinquageſimoprimo, aliam Synodum Romæ indicit: In qua Gregorium Vercellenſem epiſcopum, propter adulterium cum uidua quadam, auunculi ſui ſponſa, commiſſum, & propter manifeſta quædam periuria, abſentem & neſcientem excommunicat. Verùm paulo pòſt eadem qua damnauerat leuitate, eum promittentem ſatisfactionem, ſuo priori loco reſtituit. Cõtractus.

VVORMACIENSIS.

Habita Synodo Vuormaciæ, uti putatur, Anno Domini milleſimo quinquageſimoſecundo, Leo papa Gerhardum Leucorum, quintum ſupra ſe epiſcopum, ob uitæ ſanctimoniam mirabilem, pro autoritate Romana, in numerum Sanctorum adſcribi, atque in Eccleſiæ ſolennitatibus celebrari iuſſit. Sigebertus.

FLORENTINA.

Florentiæ Synodum magnam Victor, eius nominis ſecundus, præſente Cæſare, ut Hermannus Cõtractus annotat, celebrat, Anno

Italiæ, Galliȩ & Germaniȩ eccleſias miſſȩ ſunt. Verùm Berengarius paulo pòſt ad ingenium rediens, ſcriptum ſparſit contra Synodi iſtius decreta, & ſuam reuocationem.

Huic autem Berengarij libello ſeſe Lanfrancus, eo qui etiamnum de ſacramento Euchariſtiæ extat tractatu opponit, & quantis poteſt uerborum ponderibus eum retundere nititur.

Primùm autem doctrinam de tranſubſtantiatione, quam Berengarius reprehenderat, molitur uerboſè tueri, nempe, quòd poſt conſecrationem eſſentialiter panis in corpus, uinum in ſanguinem Chriſti conuertantur. Nam talibus uerbis utitur, ſæpiuſque illa elementa ſpecies nominat: imò diſertis uerbis inquit, benedictione iſta ſpecies elementorum mutari. Deinde uerò impugnat Berengarij dogma, panem & uinum ſolummodo eſſe ſymbola ac figuras corporis & ſanguinis Chriſti. Rationes autem in loco de hæreſibus annotantur.

Narrat Chronicon Caſsinenſe libro tertio, capite trigeſimotertio, Albericum quendam diaconum, in Synodo Romæ, acerrimè contra Berengarium diſputaſſe. Cum autem neuter neutri cederet, Albericũ ſcriptum aduerſus Berengarij ſententiam ex patribus, & quidem intra octiduum, de corpore Domini contexuiſſe.

Tradunt alij ſub Gregorio Septimo iſtã reuocationem factam. Sed narrat Lanfrancus in ſuo ſcripto certiora, quæ quidem hîc iam exponimus.

Scripſit contra Berengarium Algerus quoque libellum, qui extat. Sigbertus inquit, abbatem de cruce ſancti Leufredi, etiam contra Berengarium librum elegantem edidiſſe de corpore & ſanguine Chriſti, circiter annum milleſimũ quinquageſimumprimum. Vincentius ex Guillermo refert, & Guimundum Auerſanum Apuliæ epiſcopum contra eundem ſtrinxiſſe calamum.

An porrò in hoc conuentu, uel paulo antè ea ſint definita, quæ in Decretis diſtinctione 33. C. in nomine, Nicolao Papæ adſcribuntur, non ſatis conſtat. Annus quidem ibi annotatur milleſimus quinquageſimusnonus. Decreta quæ ibi extant, ſunt eiuſmodi.

1. Mortuo pontifice Romano, Cardinales ſine mora alium pontificem gratis, ſine affectione in quenquam deligant.

2. Clerici & populus electionem cardinalium ſubſequantur, & approbent.

3. Non habeantur inter epiſcopos, qui nec à clericis, nec à plebibus expetiti, nec à comprouincialibus epiſcopis cum metropolitani iudicio conſecrati, ut Leo conſtituit.

4. Quia Romana eccleſia ſuper ſe metropolitanum habere non poteſt, quia ſuprema eſt: ideo Cardinales metropolitani officio fungantur.

5. Eligatur ex eccleſia Romana pontifex, ſi idoneus adeſt: ſin minus, ex alis.

6. Saluo ſemper honore & reuerentia Imperatoris iſta fiant.

7. Si Romæ propter bella aut aliã tempeſtatem electio fieri nequit, ea quæ alibi à Cardinalib. & laicis, licet paucis, fit electio, rata habeatur.

8. Tali modo electus, Romanam regat eccleſiam.

Hiſce ſtatutis terribiliſsima fulmina anathematum appendit pontifex, ne quis cõtrà facere quicquam audeat.

Viſum eſt autem epiſtolam Nicolai ſubijcere, quibus decreta ſua publicauit.

¶ Nicolaus epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, omnibus epiſcopis catholicis, cunctoque clero & populo ſalutem chariſsimam, & benedictionem Apoſtolicam. Vigilantia uniuerſalis regiminis, aſsiduam ſollicitudinẽ omnibus debentes, ſaluti quoque ueſtræ prouidentes, quæ in Romana ſynodo nuper celebrata, coram centum tredecim epiſcopis, nobis licet immeritis præſidentibus, ſunt canonicè conſtituta, nobis notificare curamus: quia ad ſalutem ueſtram executores eorum uos eſſe optamus, & Apoſtolica authoritate iubendo mandamus.

Primò namque inſpectore Deo eſt ſtatutum, ut electio Romani pontificis, in poteſtate cardinalium epiſcoporum ſit: ita ut, ſi quis Apoſtolicæ ſedis, ſine præmiſſa concordi & canonica electione eorum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum, clericorum & laicorum conſenſu inthronizatur, non papa uel Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus habeatur.

Vt moriente Romano pontifice, uel cuiuſcunque ciuitatis, nullus præſumat facultates eorum inuadere, ſed ſucceſſoribus eius reſeruentur integræ.

Vt nullus Miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem. Vnde etiam ipſa ſancta Synodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicunque ſacerdotum, diaconorum, ſubdiaconorum, poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſsimi papæ Leonis, de caſtitate clericorum concubinam palàm duxerit, uel ductam non reliquerit: ex parte omnipotẽtis Dei, autoritate beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, præcipimus,

mus, & omnino contradicimus, ut Miſſam non cantet, neque Euangelium uel epiſtolam ad Miſſam legat, neque in presbyterio ad diuina officia, cum ijs qui præfatæ conſtitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab Eccleſia ſuſcipiat: quouſq; à nobis ſententia ſuper huiuſmodi, Deo concedente, procedat.

Et præcipientes ſtatuimus, ut ij prædictorum ordinum, qui eidem prædeceſſori noſtro obedientes, caſtitatem ſeruauerunt, iuxta Eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent & dormiant: & quicquid eis ab Eccleſiis uenit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apoſtolicam, communem ſcilicet, uitam ſummopere peruenire ſtudeant.

Deinde, ut decimæ & primitiæ ſeu oblationes uiuorum & mortuorum, Eccleſijs Dei fideliter reddantur à laicis: & ut in diſpoſitione epiſcoporum ſint. Quas qui retinuerint, à ſanctæ Eccleſiæ communione ſeparentur.

Vt per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat eccleſiam, nec gratis, nec precio.

Vt nullus habitū monachi ſuſcipiat, ſpem aut promiſsionem habens ut abbas fiat.

Nec aliquis presbyter duas eccleſias ſimul obtineat.

Vt per Simoniacam hæreſin nemo ordinetur uel promoueatur ad quodlibet Eccleſiaſticum officium.

Vt cuiuslibet ordinis clericos laici nō iudicent, nec de eccleſijs eijciant.

Vt de cōſanguinitate ſua nullus uxorem ducat, uſq; ad generationem ſeptimā, uel quouſq; parentele cognoſci poterit.

Vt laicus uxorem ſimul & concubinam habens, non communicet Eccleſiæ.

Vt nullus laicus ad quemlibet gradum Eccleſiaſticum repentè promoueatur, niſi poſt mutatum habitum ſecularem, diuturna conuerſatione inter clericos fuerit comprobatus.

Vos ergo hæc & alia ſanctorum patrum ſtatuta fideliter & Chriſtiana reuerentia obſeruate, ſi uultis de ſanctæ Romanæ eccleſiæ & Apoſtolicæ ſedis pace, & communione atq; benedictione gaudere. 3 tomo Conciliorum.

HALBERSTADIANA.

Abbati Heruelden ſi diuturnæ intercedebant lites cū epiſcopo Helberſtedienſi Burchardo, propter decimationes quaſdam in Saxonia, ſpectantes ad cœnobium Herueldenſe. Eludebat autem omnes hac de re ſuſceptas actiones epiſcopus: quia ubi lucri bonus odor affulget, omnis pietas (ut dici ſolet) è paxillo ſuſpendenda eſt. Non forenſes, non Eccleſiaſticas leges uerebatur. Tandem Meginherus abbas animaduertēs, ſeſe contra potentiam & fraudes epiſcopi rapacis obtinere nihil poſſe: ipſi per Fridericum Palatinum denunciari iubet, Licet in hoc mundo impar ipſi uiribus ſit, non tamen procul abeſſe, quin corā tribunali Dei de hac rapina ſibi rationem cogeretur reddere. Ac paulo pòſt Meginherus quidem fatis conceſsit. At epiſcopus hoc tam acri abbate defuncto, Synodum indicit huius rei gratia. Verùm eò cum accedere uellet, caballo, quo uehebatur, deiectus eſt grauiſſimè. Antequam tamen animam efflaret, uocatis ad ſe teſtib. Magdeburgenſi & Hildesheimenſi epiſcopis, triſti uoce hoc peccatum confitetur: atq; obſecrat, ut illæ decimæ, quas auaritia deceptus, furatus hacte nus eſſet, cœnobio reſtituerentur. Paulo igitur pòſt ex hac ruina mortuus eſt. Synodus igitur tali pacto eſt impedita. Porrò Halberſtedij Synodum hāc indictam fuiſſe ponimus, quia alius locus non eſt annotatus. Acciderunt autem iſta Anno Domini 1059. Schafnaburgenſis.

MEDIOLANENſis Synodus.

Addimus Petri Damiani narrationem de ſua Synodo, quam Mediolani, nomine Nicolai 2. Romani præſulis ſuperciliosè ſatis celebrauit: eo fine, ut lector Chriſtianus notas genuinas Antichriſti uel ipſis manib. palpet, quas S. Paulus 1 Timoth. 4 ei adſcribit: nempe prohibitionem coniugij, uerè (ut Apoſtolus nominat) diabolicam doctrinam. Appellet Petrus iſte coniugia ſacerdotium ipſam Nicolaitarum hæreſin: cum disertè Apoſtolus dicat, epiſcopum oportere unius uxoris maritum eſſe: neq; diſcernat tempora ante uel poſt epiſcopatum. Sed ipſas nugas ſerui Antichriſti audiamus.

Erat, inquit, inter clerum & populū propter duas hæreſes, Simoniacam uidelicet, & Nicolaitarū, ſatis turbulenta ſeditio. Nicolaitæ autem dicuntur clerici, qui contra caſtitatis Eccleſiaſticæ regulam, fœminis admiſcentur. Qui planè tunc fornicatores fiunt, cum fœdi commercij copulas ineūt: tunc Nicolaitæ iure uocantur, cum hanc letiferam peſtem uelut ex autoritate defendūt. Vitium quippe in hæreſin uertitur, cum peruerſi dogmatis aſſertiōe firmatur. Quid plura? Nobis digna ſedi Apoſtolicæ ueneratione receptis, ac negotijs quæ nos attraxerant intimatis, poſt diem alterum factione clericorū repentè in populo murmur exoritur, Non debere Ambroſianam

eccleſiam

eccleſiam Romanis legibus ſubiacere, nullumq́ue iudicandi uel diſponendi ius Romano pontifici in illa ſede competere. Nimis indignum inquiunt, ut quæ ſub progenitoribus noſtris ſemper extitit libera, ad noſtræ confuſionis opprobrium nunc alteri (quod abſit) eccleſię ſit ſubiecta. Poſtremò tumultuantium clamor attollitur, ex diuerſis partibus ad epiſcopale palarium conuenitur: dein tintinnabula perſtrepunt: prægrandis æreæ tubæ, quæ illic eſt, tota ciuitas clangoribus intonatur. Intentabant mihi, ut ita loquar, omnia mortem: & ut ab amicis meis mihi ſæpè ſuggeſtum eſt, nonnulli meum ſanguinem ſitiebant. Augebant autem huius ignis incendium hoc permaximè, quia congregatis quaſi ad Synodum totius Ambroſianæ parrochiæ clericis, ego in medio reſidens, ſiue potius præſidens, reuerendiſsimum Mediolanenſem archiepiſcopum ad ſiniſtram, prudentia quoque & ſanctitate conſpicuum Anshelmum Lucenſem epiſcopum, poſuiſſe mihi accuſabar ad dexteram. Hinc porrò quanta à frementi populo dici potuerint, non neceſſe eſt apicibus tradi, quod nimirum per ſe ualet intelligi. Et reuera ipſe dominus archiepiſcopus, mox ut noſtræ eſt prę-ſeſsionis admonitus, impiger obtulit ultrò etiam, ut ſi ego præciperem, in ſcabello, quod noſtris ſuberat pedibus, ſine controuerſia reſideret. Dicant id non ſimplici factum intentione, qui uolunt. Nos autem non hoc irritationi populi zelantis, ut fertur, adſcribimus: ſed Apoſtolicæ ſedis reuerentiæ deputamus. Vt autem ad compendium ueniam, aſcendi pulpitum: ac ſedato uix populo, huiuſmodi ſum uerbis exorſus.

¶ Nouerit charitas ueſtra, chariſsimi, non me pro Romanæ eccleſiæ huc honore ueniſſe, ſed ueſtram gloriam quærere: uobis ſalutem & gratiam, quæ in Chriſto eſt, cum eius auxilio, ſi permittitis, prouidere. Quo enim pacto honore indiget paruuli hominis, quæ laudes atque præconia ex ipſius ore ſortita eſt Saluatoris? Quæ autem prouincia per omnia regna terrarum ab eius ditione extranea reperitur, cuius arbitrio ipſum quoque cœlum & ligatur, & ſoluitur? Omnes autem ſiue patriarchiui cuiuslibet apicem, ſiue metropoleon primatus, aut epiſcopatuum cathedras, uel Eccleſiarum cuiuſcunque ordinis dignitates, ſiue rex, ſiue Imperator, ſiue cuiuslibet conditionis homo poros inſtituit, & prout uoluntas aut facultas erat, ſpecialium ſibi prærogatiuarum iura præfixit. Romanam autem eccleſiam ſolus ille fundauit, & ſuper petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato uitę æternæ clauigero terreni ſimul & cœleſtis imperij iura commiſit. Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud uerbum per quod conſtructum eſt cœlum & terra, per quod denique omnia condita ſunt, elementa, Romanam fundauit eccleſiam: illius certè priuilegio fungitur, illius authoritate fulcitur. Vnde non dubium quia quiſquis cuilibet eccleſię ius ſuum detrahit, iniuſticiam facit. Qui autem Romanæ eccleſiæ priuilegium, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum, auferre conatur, hic proculdubio in hæreſin labitur. Et cum ille notetur iniuſtus, hic eſt dicendus hæreticus. Fidem quippe uiolat, qui aduerſus illam agit quę mater eſt fidei. Et illi contumax inuenitur, qui eam cunctis eccleſijs prætuliſſe cognoſcitur.

Vt autem omiſsis alijs, ad id quod nunc agitur ueniamus: non debet ignorare ſancta ueſtra deuotio, quia beati Apoſtolorum principes Petrus & Paulus, ſicut per ſuum ſanguinem Romanam eccleſiam conſecrarunt: ita mox intra ipſa naſcentis fidei rudimenta, hanc Mediolanenſem eccleſiam per ſuos diſcipulos lucrati ſunt Chriſto. Nazarius quippe martyr inſignis, ſicut Scripturæ teſtantur, Petri baptiſma à Lino eius ſucceſſore ſuſcepit: qui poſtmodum cum beato Celſo, in hac ſancta urbe martyrio coronatus eſt. Sancti uerò martyres Protaſius atque Geruaſius, beatum Paulum apoſtolum magiſtrum ac præceptorem habuiſſe noſcuntur, ſicut beatus Ambroſius & ipſe teſtatur. Iſti ſunt, inquit, qui monita mea ſecuti, reſpuentes prædia & diuitias, ſecuti ſunt Domni noſtri ueſtigia. Sicut ergo Saluator noſter binos ante faciem ſuam diſcipulos miſit: ita quodammodo uterque ſanctus Apoſtolus, ex magiſterio ſuo in hanc urbem prędicatores ſanctæ fidei geminos deſtinauit.

¶ Cum ergo ueſtræ ſalutis authores ex Romanæ eccleſiæ prodierint diſciplinis: conſequens eſt, iuxta æquitatis ordinem, ut eccleſia Romana mater, Ambroſiana ſit filia. Vt autem hic ordo inter utramque, Ambroſianam uidelicet, & Apoſtolicam ſedem, non nouiter oriri, ſed antiquitùs tenuiſſe non dubitetur, beatus Ambroſius cum hanc Nicolaitarum ſordem ad multorum fœtere perniciem in hac urbe doleret, eamq́ue per ſe ſolus cohercere non poſſet, ſedis Apoſtolicæ mox quæſiuit auxilium. Cui uidelicet is qui tunc præerat papa Siricius, tres perſonas, presbyterum, diaconum & ſubdiaconum,

ad

ad correctionem ulciſcendi huius ſceleris deſtinauit. Cum his itaque beatiſsimus pontifex, quos corrigere non potuit, uelut ſcatentem uermibus ſentinam ex urbis huius ſagena proiecit. Vnde & ipſe ſanctus Ambroſius, in omnibus ſequi ſe magiſtram ſanctam Romanam profiretur eccleſiam. Scrutamini itaque & Scripturas ueſtras, & per quos uultis dligenter inquirite: et ſi non poteſtis apud uoſmec ipſos inuenire, quod loquimur mendacij arguite: ſi autem poteſtis, nolite ueritati reſiſtere, nolite matrem ueſtram crudeliter impugnare: ſed ex cuius uberibus lac ſuxiſtis Apoſtolicæ fidei, eius ſemper gaudete ſolidis doctrinæ cœleſtis dapibus recreari.

¶ His itaque rationibus de prærogatiua & principatu ſedis Apoſtolicæ redditis, populus omnino beneuolus redditur: & executurum ſe quicquid iniungerem, nnanimiter pollicetur. Tunc nimirum liquidò perſenſi, in Eccleſiaſticis cauſis quantum Romanæ eccleſiæ noſſe priuilegium ualeat. Adeſt clericorum perplurimus ille conuentus. Communiter & ſingillatim quiſque perquiritur: uix è tanto numero quiſpiam, promotus ad ordinem ſine precio reperitur. Erat enim genuinus, imò inordinatus ordo, & ineuaſibilis regula illius eccleſiæ, ut quicunque ad quemlibet ordinem, uel etiam ad epiſcopatum conſecrandus accederet, præfixum prius abſque ulla controuerſia canonem daret. Hic planè quot curis afflictus, quot ſim cogitationum ſtimulis tædiatus, quot denique ſuſpiria ex imis uiſceribus traxerim, facunda etiam lingua non explicit. Tam latæ ſiquidem diœceſis, tam nobilis urbis omnes eccleſias ſacris myſterijs prophanare, quodammodo Chriſtianæ religionis uidebatur euerſio. Sed & litigioſum erat indulgere paucis, cũ ferè omnium eſſet culpa communis. Nec legitimum uidebatur, diuerſam in eos prodire ſententiam, cùm eſſet una omnib. cauſa. Hoc etiam noſtras augmentabat anguſtias: quia niſi qualemcunque deciſionis calculum cauſa iſta ſuſciperet, niſi cnm magna hominum ſtrage furentis populi ſe iurgia non ſedarent.

Tunc inter multas diſceptationes proceſsit in medium illa Innocentij papæ ſententia, ab antiquioribus inuenta: Quod à multis peccatur, inultum eſt. Illa quoque diſcretio ad memoriam redijt, quam ſancti pontifices & autentici canonum conditores, de Donatiſtis & Nouatianis, ac reliquis qui apud diuerſas hæreſes ordinati ſunt, inuenerunt. Id etiam nos non prætertijt, quòd noſtræ memoriæ nonus Leo papa, pleroſque Simoniacos & malè promotos tanquam nouiter ordinauit. Hæc & alia plurima meditantibus, & inuicem conferentibus, illud etiam deuenit in manus, quod inſignis papa Leo quartus Ianuario ſcripſit epiſcopo.

¶ Lectis, ait, fraternitatis tuæ literis, uigorem fidei tuæ, quem olim noueramus, agnouimus: congratulantes tibi, quòd ad cuſtodiam gregis Chriſti paſtoralem curam uigilanter exequeris, ne lupi qui ſub ſpecie ouium ſubintrauerunt, beſtiali ſæuitia ſimplices quoſque dilacerent: & non ſolum ipſi nulla correctione proficiant, ſedetiam quæ ſunt ſana corrumpunt. Quod, ne uiperina poſsit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam inſinuantes, ad animæ periculum pertinere, ſi quiſquam de his qui à nobis in hæreticorum atq; ſchiſmaticorum ſectam delapſus, & ſe utcunque hæreticæ communionis contagione macularit, reſipiſcens in communione catholica, ſine profeſsione legitimæ ſatisſactionis habeatur. Saluberrimum enim, & ſpiritualis medicinæ utilitati pleniſsimum eſt, ut ſiue presbyteri, ſiue diaconi, ſiue ſubdiaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui ſe correctos uideri uolunt, atque ad catholicam fidem, quam iampridem amiſerant, rurſum reuerti ambiunt, prius errores ſuos, & ipſos autores erroris damnatos, ſine ambiguitate fateantur: ut ſenſibus prius etiam peremptis, nulla ſpernendi ſuperſit occaſio, ne ullum membrum talium poſsit ſocietati uiolari, cum per omnia illis profeſsio propria cœperit obuiare. Circa quos etiam illam Canonum conſtitutionem præcipimus cuſtodiri, ut in magno habeant beneficio, ſi adempta ſibi omni promotionis ſpe, in quo inueniuntur ordine, ſtabilitate perpetua maneant: ſi tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non hoc leuem apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad ſacros promouendos ordines iudicauit. Quòd ſi cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet licere ſuſpectis.

Idem quoque Leo in hæreticorum receptione, Anatolio Conſtantinopolitano epiſcopo ſic mandauit: Qui plenis ſatisfactionibus malè geſta condemnant, & accuſare magis ſe eligunt quàm tueri, pacis & communionis noſtræ unitate lætentur: ita ut digno prius anathemate, quæ contra fidem catholicam ſunt recepra, damnentur. Aliter enim in Eccleſia Dei, quæ corpus eſt Chriſti, nec ſacrata ſunt ſacerdotia, nec uera ſunt ſacrificia, niſi in noſtræ proprietate naturæ uerus nos pontifex reconciliet, uerus immaculati agni ſanguis emundet.

Nec

Nec aſperè igitur communionis noſtræ gratia deneganda eſt, nec temerè largienda. Idem uerò Aquileienſi epiſcopo ſcribens ait: Damnent apertis promiſsionibus ſuis ſuperbi erroris autores, & quod in doctrina eorum uniuerſalis eccleſia exhorruit, deteſtentur omnia decreta Synodalia, quæ ad exciſionem Symoniacæ hæreſeos Apoſtolicæ ſedis confirmauit autoritas, amplecti ſe, & in omnibus approbare plenis & apertis ac propria manuſcriptis proteſtationibus eloquantur.

Illud etiam nos non aufugit, ubi Fulbertus Carnotenſis epiſcopus primati ſuo, ſuper presbytero per pecuniam ordinato, ex autoritate Toletani concilij tale reperitur dediſſe conſilium. Alijs quippe præmiſsis hoc intulit.

Propterea, inquit, depoſitum non reordinabitis, ſed reddetis ei ſuos gradus, per inſtrumenta & per ueſtimenta, quæ ad ipſos gradus pertinent, ita dicendo: Reddo tibi gradus oſtiarij, &c. In nomine Dei Patris & Filij & Spiritus ſancti. Nouiſsimè autem benedictione lætificabis eũ, ſic concludendo: Benedictio Dei Patris & Filij & Spiritus ſancti ſuper te deſcendat, ut ſis confirmatus in ordine ſacerdotali, & offeras placabiles hoſtias pro peccatis atq; offenſionibus populi, omnipotenti Deo, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorũ. Hoc etiam noſtram memoriam non pertranſijt, quòd beatus papa Gregorius neophytis Anglis, diſpenſatiuè ad tempus coniugia canonibus interdicta permiſit. Apoſtolica etiam illa diſcretio nobis ad memoriam eſt reducta, qua gentilibus nuper conuerſis ad fidem, nihil aliud oneris impoſuerunt, niſi ut ab immolatis ſimulacrorum & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, ſe tantummodo cuſtodirent. In arcto itaque poſiti, quia non poteramus mala illius Eccleſiæ mera canonum autoritate corrigere, ſtuduimus ſaltem peruerſis eius uſibus finem imponere, ac gratuitæ promotionis ordinem futuris temporibus prouidere. Exegimus igitur extunc & deinceps gratuitæ promotionis inuiolabilem ſponſionẽ, prius per monumenta literarum, deinde per manum, poſtremò per Euangelicum ſacramentum. Et quidem ſponſio ſtylo digeſta, ut apud nos habetur, huc ſimpliciter tranſſcribatur.

VVIDO DIVINA GRATIA *Mediolanẽſis eccleſiæ archiepiſ. omnib. Chriſti fidelib. euſdẽ eccleſiæ filijs, clero et populo, æternã ſalutẽ in Domino.*

Non ignorat ſancta deuotio ueſtra, dilectiſsimi fratres & filij, quàm reproba, quàm deteſtabilis Deo odibilis, ignominioſa atque peruerſa, omniumq; ſanctorum canonum autoritate damnata conſuetudo in hac ſancta Eccleſia, cui Deo autore deſeruio, antiquitùs inoleuerit, quamque lethalis atque peſtiferæ lepræ animas innocentum contaminatione perfuderit: Symoniacæ uidelicet hæreſis damnata ſemperque damnanda uenalitas, & pernicioſa negotiatio huiuſmodi in hac ſancta Eccleſia conſuetudinaliter obtinebat, ut quiſquis ad clericales ordines prouehendus accederet, de ſubdiaconatu quidem duodecim nummos, de diaconatu uerò decem & octo, poſtremò de presbyteratu ſuſcipiendo uiginti quatuor, quaſi per præfixam conditionis regulam daret. Hoc itaque modo Simon magus, heu proh dolor hâc ſanctam Ambroſianã eccleſiam peruerſitatis ſuæ uelut officinam fecerat, folles, malleos & incudem trapezita ac monetarius iniquitatis habebat, nihilque aliud niſi animarum omnium commune periculum fabricabat. Noſtris uerò temporibus, quia ſaluator noſter pius ac miſericors plebem ſuam, quam pio cruore redemerat, ſub hac mortiferi languoris atrocitate perire condoluit, uelut ad obuiandum ac uiriliter obſiſtendum uoraci ac uirulento draconi, ueſtros animos, uiſitante Spiritus ſancti gratia, cõcorditer incitauit: ita ut quibuſdã ex noſtris ſedẽ Apoſtolicã adeuntib. tantũ huius terræ periculũ ſanctus ac Deo dignus Nicolaus papa cognoſceret: atque ad compeſcendum & funditùs extirpandum hoc facinus, dominum Hoſtienſem Petrum epiſcopum deſtinaret. Quapropter dilectiſsimi fratres, in conſpectu Dei omnipotentis, & filij eius Ieſu Chriſti, qui iudicaturus eſt uiuos & mortuos, & Spiritus ſancti, qui hanc peſtẽ ſpecialiter damnat ac deſtruit, ſub teſtimonio omnium angelorum cunctorumq; ſanctorum Domini, præſente iam dicto domino Petro epiſcopo, atq; etiam uenerando domino Anshelmo Lucenſi epiſcopo, & omnib. uobis, dãno, deteſtor, ac reprobam iudico hanc peruerſam, quæ hactenus uiguit in hac Eccleſia, negotiandi conſuetudinem, omnemq; Simoniacam hæreſin. Inſuper obligo non ſolum me, ſed & omnes clericos meos, qui nunc ſunt, omneſq; ſucceſſores noſtros, & inuiolabili nodo firmiſsimæ promiſsionis aſtringo, ut nec ego, nec quiſquam ſucceſſor meus, nec inquiſitor, neq; rodolarius, nec aliquis huiuſmodi, de promouendis ad Eccleſiaſticos ordines aliquid tollat. Quod ſi ſuadente diabolo, ſiue aliquis noſtrûm qui nunc ſumus, ſiue ſucceſſorum noſtrorum qui poſt nos futuri ſunt, huius ſaluberrimæ promiſsionis uiolator extiterit, & ali-

quid de conferendis otdinibus tollere peſtifera negotiatiooe præſumpſerit, dator ſimul atque acceptor, cum ipſo hæreſis huius autore Simone, perpetui anathematis uinculo cooſtringarur, & à Dei omnipotentis omniumque ſanctorum conſortio ſepararus, cum Iuda & Caipha, cum Dathan & Abiron, ſub æternæ damnationis atrocitate damnetur. Nicolaitarum quoque hæreſin nihilominus condemnamus: & non modò presbytetos, ſed & diaconos & ſubdiaconos, ab uxorum uel concubinarum fœdo conſortio, noſtris ſtudijs, in qoantum nobis poſsibilitas fuerit, ſub eodem quo ſuprà teſtimonio, arcendos eſſe promittimus. Quod ut uerius credatur, nos cum noſtris clericis propria manu ſcribendo firmamus, ſigilli quoque noſtri formam imprimi iubemus: inſuper hoc addentes, ac ſub eiuſdem ſponſionis uinculo inuiolabiliter promittentes, ut neque de abbatijs ordinandis, neque de capellis uel quibuslibet eccleſijs inueſtiendis, uel ordinandis, ſiue tradendis, neque de epiſcopis promouendis, neque de ſacroſancto chriſmate, neque de conſecratione eccleſiarum, uel nos uel noſtri familiares aliquid omnino tollamus. Spiritus ſanctus, qui ſanctorum chariſmatum autor eſt, nos noſtrosque ſucceſſores ab omni uinculo præfatæ maledictionis eripiat: ita tamen, ut haoc ſaluberrimam conſtitutionem perſeueranter implere concedat: qui cum patre & filio uioit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen. Ego Dei gratia Vuido Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus, hanc ſponſionem à me factam firmaui, roboraui atque ſobſcripſi. Odaldericus uicedominus & ptesbyter ſubſcripſi, Eribertus presbyter ſubſcripſi, Arderatus presbyter ſubſcripſi, Atto presbyter ſubſcripſi, Ariprandus indignè diaconus ſubſcripſi, Ardericus diaconus ſubſcripſi, Ambroſius diaconus ſubſcripſi, Atto diaconus ſubſcripſi, Adam ſubdiaconus ſubſcripſi, Arnulfus ſubdiaconus ſubſcripſi, Liprandus ſubdiaconus ſubſcripſi, Landulfus ſubdiaconus ſubſcripſi, Atto ſubdiaconus ſubſcripſi.

¶ Poſtmodum accedens idem archiepiſcopus ante ſanctum altare, præſente Domino Lucenſe, iurauit in manum meam dicens: Si hæc, inquit, de Simoniaca & Nicolaitarum hæreſi delenda, & funditus deſtructa fideliter non obſeruauero, ab omnipotenti Deo, & omnibus ſanctis ſim excommunicatus & anathematizatus, & ab omni Chriſtianorum conſortio inueniar alienus. Similiter & uicedominus & cancellarius eius, & omnes alij qui aderant clerici, manus ſuas in manum meam dederunt, & hæc eadem excommunicationis & anathematia uerba dixerunt. Deinde acceſsit Arnulphus nepos archiepiſcopi, honeſtus uidelicet & prudens clericus, cuius unam manum archiepiſcopus tenuit, alteram ipſe ſuper ſanctum Euangelium poſuit, et iurauit dicens: Dominus meus Vuido archiepiſcopus, qui hic eſt ab hodie in antea, & quod promiſit de caſtitate clericorum fideliter obſeruabit, & inſuper nunquam conſecrabit alicuius ordinis clericum ſuæ diœceſis, præter monachos, quem ante promotionem non faciat iurare, quod in hoc breuiculo ſcriptum eſt: ſic me Dominus adiuuet, & iſta ſancta Euangelia.

Pro ſuſcipiendis Eccleſiaſticis gradibus, ſiue per me, ſiue per ſubmiſſam perſonam, ſeu per quodlibet ingenium, neque dedi, neque promiſi, neque per promiſſiones daturus ſum aliquid: ſic me Dominus adiuuet, & iſta ſancta Euangelia.

Hoc facto, dominus archiepiſcopus illico in pauimentum cum omni humilitate proſternitur, & iniuogi ſibi pœnitentiam pro uenalitatis huius nefando commercio deprecatur. cuius uidelicet ſceleris, licet in illa Eccleſia non ipſe primus extiterit autor: non tamen, ut debuit, fuerat extirpator. Centum itaque annorum ei pœnitentiam indidi, redemptionemq́; eius, taxata per unumquenq; annum pecuniæ quantitate præfixi.

Mox maiorem Eccleſiam ſimul ingreſsi, pulpitum aſcendimus. Tunc coram copioſo populo ciuitatis, & clero, clericum ſuum tactis ſacroſanctis Euangelijs iurare fecit, quod ipſe archiepiſcopus donec adiuueret, in quantum poſſet, excepta bonorum ſuorum datione, ſi nollet, iſtas duas Nicolaitarum uidelicet ac Simoniatam hæreſes omni ſtudio, totisque uiribus, ſincerè ac fideliter extirpare contenderet, ita ut neque presbytero, neque diacono, neque ſubdiacono, fœminam cum gradu ſimul habere permitteret: à conferendis etiam Eccleſiaſticis ſacramentis, ueoalitatis omne commercium funditus prohiberet.

Id ipſum iusiurandum contra Simoniacos & Nicolaitas, permaxima pars populi non modò ciuilis, ſed & ſuburbani iam dederat, quorum uidelicet multitudo millenarium (ut fertur) numerum excedebat.

His itaque geſtis, conſideratisque ſanctorum patrum ſententijs, quos ſuperius memorauimus, aliorumque quos ſtudio bre-

breuitatis omiſimus, uiſum eſt nobis, ut omnes illi clerici accepta pœnitentia inter Miſſarum ſolennia reconciliarentur, ornamenta de mauu epiſcopi recipientes: ſicut Fulbertum epiſcopum ſuprà narrauimus dediſſe conſilium. Hoc tamen prius, quod infrà ſcriptum eſt, ante ſanctum altare legentes.

Ego Arialdus dictus diaconus de Capella Mediolanenſis archiepiſcopi, hac ſcriptura, quam manu mea ſcripſi, profireor me eam fidem tenere, quam ſacroſancta ſeptem coucilia, Euaugelica & Apoſtolica antoritate firmarunt, & quam beatiſſimi pontifices Romaui ad diuerſos data prædicatione lucidiſsimæ ueritatis expoſuerunt. Anathematizo quoque generaliter omnes hæreſes, extollenres ſe aduerſus ſanctam catholicam & Apoſtolicam eccleſiam: ſpecialiter uerò atque nominatim Simoniacam hæreſin, quæ in ipſam Eccleſiam conatur introducere ſacrorum ordinum ſiue officiorum maledictam uenalitatem. Deinde Nicolaitarum æquè abominabilem hæreſin, quæ impudenter latrat, ſacri altaris miniſtros debere uel poſſe licenter uti coniugibus, quomodo & laicos. Vnde quia his diebus hæ duæ hæreſes, ſcilicet Simoniacorum & Nicolaitarum, grauius Eccleſiam Dei uexant & impugnant, Simoniacos omnes & Nicolaitas cum dogmatibus, autoribus, ſectatoribusque ſuis, æterno anathemate dignos eſſe pronuncio, iuraus per ſanctam homouſion Triuitatem.

¶ Pœnitentia autem clericorum talis eſt. Ij nimirum qui ſolum conſtitutæ à diabolo regulæ canouem dederunt, ita ut nonnulli eorum uix peccatum hoc eſſe cognoſcerent, quinque annorum pœnitenriam acceperunt: hoc modo, ut omni tempore, æſtate ſimul & hyeme, duos dies: duabus autem anni quadrageſimis, Natalem uidelicet & ſanctum paſcha præcedeutibus, tres dies per hebdomadam ieiunarent in pane & aqua. Eorum autem qui plus dederunt, ſeptem annorum eſt pœnitentia, ſub eâdem ſcilicet ieiunij quantitate diſtincta: poſtque ſeptennium, quaudiu uixerint, ſexram feriam ieiunabunt. Qui autem ieiunare facile non poteſt, unum ex his diebus per omnem hebdomadam redimere licentiam habet: ita ut unum pſalterium meditetur, aut medium cum quinquaginta metaneis, aut unum pauperem paſcat, & lotis pedibus nummum porrigat: hoc inſuper domino archiepiſcopo promittente, quod omnis orationis cauſa pro-cul ipſe dirigeret, ſiue uidelicet Romam, ſiue Turonum. Ipſe autem archiepiſcopus profecturum ſe ad beati Iacobi uenerabilem tumulum, qui eſt Hiſpaniæ, diſponebat.

His itaque tali modo reconciliatis, decretum eſt, ut non mox paſsim omnibus reddderetur officium: ſed his duntaxat, qui & literis eruditi, & caſti, & morum grauitate uiderentur honeſti. Cæteris aurem ſufficeret, quòd ſanctæ Eccleſiæ per diuinam gratiam eſſent rurſus inſerti, à qua eatenus fuerant diuinæ ſententiæ falce præciſi. Illi etiam ipſi quibus miniſtrandi licentia redditur, non ex malè mercata ueteri ordinatione, ad amiſſum reparantur officium: ſed ex illa potius beati Apoſtolorum principis efficaciſsima autoritate, qua in beatum Apollinarem repentè uſus eſt dicens: Surge, inquit, accipe Spiritum ſanctum, ſimulque pontificatum.

Sic utræq; iſtæ hæreſes, in illa Eccleſia ſunt per argumenta prouidæ coërcionis attritæ, ut autore Deo noſtris temporibus non ſint ad rediuiua certamina reparandæ. Apoſtolica tamen ſedes hæc apud ſe retractanda diſcutiat: & utrum puncto an lima digna ſint, ex autoritatis ſuæ cenſura decernat. Hacteuus Petrus Damiauus, ſeruus fidelis Antichriſti.

MEDIOLANENSIS ALIA.

In nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis: Anno ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo ſexageſimoſeptimo, pontificatus uerò domini ſecundi Alexandri papæ VI. indictione quinta, die primo menſis Auguſti, actum feliciter Mediolani. Cum conſtet, fratres chariſsimi, omne geuus hominum ſub primi parẽtis præuaricatione ortum, ex radice carnis peccati trahere cõtagia culpæ, eamq; propter hoc pœnam ſuſtinere uindictæ, ut miſerijs multis repletum, ſibiq; ipſi graue & ingratũ, nunquã in eodẽ ualeat permanere ſtatu: ut quia factori ſuo nolũt obedire, ex pœna peccati cogatur mutabilitatis ſuę miſerias tolerare, ita ut nec animo uirtutis ſtabilitatẽ, nec corpore ſtatus tenens qualitatem, in diuerſa uitiorum mõſtra erumpat, & præceps ad æternæ mortis interitũ currat, immenſa Dei bonitas humanã naturam ſic uitiatam, & à ſe per mandatorũ eius tranſgreſsiouem multifariam elongatam non deſeruit, ſed labentem quotidie erigit, fugientem reuocat, nexibus amoris mulriplicium beneficiorum ſibi ligat: ſed nec ſic in uoluntate ipſius permaneti, uel mãdatis eius adhęrenti, leges edixit, canonesq; Spiritu ſancto dictauit, modos con-

ſtituit,

ſtituit, quibus debeat animal compeſci, & & in bonis enutriri. Quorum omnium caput, ſummumq; apicem, Romanam, cui per beatum Petrum nō ſolum terram, ſed ipſos cœlos ligandos ac ſoluendos dedit, conſtituit eccleſiam: ut quicquid ubiq; eccleſiatum prauitatis reperitur, dum ibi nō potent, ab ea quaſi ab origine & magiſtra omnium corrigatur. Quapropter dilectionem ueſtram hortor, & per Chriſtum rogaus obteſtor, ne etubeſcat quiſquam malum emendare, quod nō erubuit ante Dei oculos perpetrare. Quia igitur in hac ſancta Mediolanēſi eccleſia, quorundam prauotum clericotum ac laicorum faſtu, uel neglectu, in multis diuinæ legis deſueuit regula: unde in hac pręclara urbe, pernicioſa inter iuſticiæ, ut uidebatur, fautores & malitiæ defenſores orta ſeditio, ac mortifera in omnem intus et extra populū diſſeminata diſcordia, ad animorum interitū, qualiter per boni Ieſu amatoris hominū, miſericordiam, & per nos qualeſcunq; Apoſtolicæ ſedis legatos, noſtramq; peruigilem operam ſeditio in quietem, diſcordia in pacem, petuerſitas reducta ſit in rectitudinem, Scripturę titulis annotamus, ut iuuante Domino pacem firmā, & canonicę rectitudinis normam, in hac ſancta Eccleſia in perpetuum ſtabiliamus. Quia itaq; per confratrem noſtrum dominum Petrū Oſtienſem epiſcopum, reuerendæ ſanctitatis uitum quædam ſunt olim in hac urbe correcta, non opus eſt ea uel præteritas lites omnib. notas replicare: ſed quæ nunc ſunt canonica diſciplina à nobis ſtatuta, ad futnrotū memoriā literis exarare. Apoſtolica igitur authoritate fulti, ex parte omnipotentis Dei, & Apoſtolorū principis Petri, glorioſiq; cōfeſſoris Chriſti Ambroſij ſtatuentea præcipimus, ac per uirtutem Spiritus ſancti, qui eſt peccatorū remiſsio, interdicimus, non noua præripientes, ſed antiqua reformantes: Vt nullus in uniuerſa huius eccleſiæ parochia monachus, abbas, per preciū quocunq; modo cōuentū, canonicus ætiā, nec gratis nec ullo modo ordinetur. Ex nulla quoq; eccleſiaſtici ordinis benedictione, uel ex eccleſiarū conſecrationibus, uel chriſmatis datiōe, quicquam muneris à quoquā per aliquam cōuētionem detur, aut accipiatur. Presbyter etiam, diaconus ac ſubdiaconus, fœminā ad fornicandum palàm retinens, donec in culpa manſerit, nec officium faciat, nec Eccleſiæ beneficium habeat. Qui uerò non retinet, & euentu humanæ conditionis ceciderit, poſtquā manifeſtū ueraciter fuerit, ſuſpendatur ab officio tautùm, donec per pœnitētiā ſatisfecerit. Statuimus inſuper, neminé prædictorum graduum clericum, ex ſuſpiciōe dānari, ita ut nec officio careat, nec beneficio, niſi ipſe fortè confeſſus, uel per idoneos teſtes ueraciter ſit conuictus. Ne autem lædēdi eos aliqua occaſio pro relictis fœminis eorum fiat: ſtatuimus, ut cum illis in una domo non maneāt, nec manducent, nec bibant, nec ſine tribus uel duobus idoneis teſtibus ſimul loquantur: & hæc ſeruantes, nullam pro eis calumniā patiantur: ipſi uerò iuxta eccleſias, ſi fieri poteſt, habitare cogantur. Qualiter uerò quiſq; eorū, pro ordinū inæqualitate, uel culpæ uarietate officiū ac beneficium perdat: ideo ſcribimus, quia cuncta eccleſiaſtica officia in ſtatus ſui dignitate conſiſtere uolumus, & nullū clericorū pro cuiuſquā peccati culpa, uel officij ſui aliqua in Deū offenſa, in iudicio laicorū amodò eſſe permittimus, ſed modis omnib. in perpetuū prohibemus. Si quis aūt laicus cuiuſq; ordinis, præſcriptorum graduum clericos in poteſtate ſua habet, cum primùm ſciuerit in ueritate, aliquem ex eis uel fœminam, ſicut dictum eſt, retinere: uel in fornicationis crimen caſu cecidiſſe: ſtatim per ſe, uel per ſuum nuncium, hoc ſtudeat indicare archiepiſcopo, et huius eccleſię ordiuarijs, quib. cura iſta commiſſa fuerit. Si ipſe, aut ipſi, illi ad manendum ſcilicet in culpa obdurato uel accidentaliter lapſo interdixerint, ut dignū eſt, officium, ipſe laicus poſtmodum interdicat obdurato tantum officium. Si uerò archiepiſcopus uel ſui ordinarij, poſtquā audierint, hoc neglexerint, ipſe laicus quicunq; ſit ex tunc in ſua poteſtate, nec officium facere, uec beneficium alicui ex illis permittat tenere, donec culpam deſerat, & dignè Dño per pœnitentiā ſatisfaciat: præcipimus, ut illud beneficiū, quod cuiquā clericorum offertur, nullus laicus in ſuum uſum uel luctum accipiat, nec alicui ſuorū tribuat, ſed ad ipſius Eccleſiæ, uel miniſtrantiū illi opus & utilitatem ſetuetur, aut expendatur, donec uel ipſe, ſi dignus fuerit, reconcilietur, uel alter loco eius conſtituatur. Hoc etiā conſtituimus, & firmiter cōtradicimus, ut nullus laicus alicui ex illis qui fortè lapſi fuerint, nullam in prędiolis, ſi habet, aut in aliquib. bonis ſuis, uel ſeculari ſi forſan fuerit beneficio, uiolētiam inferat, nihilq; de ſuis niſi eccleſiaſticum beneficium prędicto modo tollat. Similiter quoq;, ut nullus laicus à cuiuſquam ordinis clerico, in gradu aliquo eccleſiaſtico benedicendo quicquā muneris exigat, uel accipiat, ne cū Simone Mago particeps fiat. Illud autem quod ſpeciali deuotione eſt dignum, inuiolabili conſtitutione iudicamus fore in perpe-

in perpetuum firmum, ut huius glorioſæ ſedis antiſtes, qui nunc eſt, uel quicunq; deinceps fuerit, ſemel aut bis ſi poſſe fuerit, ſibi per omnes plebes, quicunq; eas teneat, ad conſignandum, & Chriſtianitatem ſecundum canones perquirendum uadat: nullusque laicus aut clericus in hoc ei reſiſtat, ſed deuotè ei in his quæ Domini ſunt, obediat & miniſtret. Integram quoq; habeat in omnem ſuum clerum canonicè iudicandi ac diſtinguẽdi poteſtatẽ, tam in ciuitate quàm extrà, per omnes plebes & capellas, ut dum clerici fuerint, à ſecularis iudicij infeſtatione ſecuri, in diuina ſeruitute & canonũ authoritate conſiſtant quieti, & archiepiſcopo ſuo obediant deuoti. Illos autem omnes clericos & laicos, qui contra Simoniacos & incontinentes clericos, ut per rectam fidem, ne hæc mala fierent, operam darẽt, iurauerunt, & per hoc incendia, deprædationes, ſanguinũ effuſiones, multasq́; iniuſtas uiolentias fecerunt: omni modo prohibemus, ne hæc ulterius faciant: ſed ſemetipſos cuſtodiendo, & pro his qui ea non ſeruant, archiepiſcopo ſuo & ordinarijs huius eccleſiæ, ſuffraganeisq́; epiſcopis, quod canonicũ eſt ſuggerẽdo, & cũ bono animo ſupplicando, in his operam tribuãt: hoc eſt, ſtudium habeant. Et nulla alicuius damni uel dedecoris, quod pro huius placiti cauſa alicui illatum eſt, ex aliqua parte amodò repetitio fiat, aut odium maneat: ſed pax Chriſti, quæ ſuperat omnem ſenſum, corda ueſtra poſsideat. Ad hæc igitur omnia conſeruanda, & perenniter ſtabilienda, quia aliquando nonnullos magis mundana quàm æterna pœna à malo retrahit, & ad bonum compellit. Si quis ex his omnibus, qui pro officio & poteſtate eccleſiaſtica uel mundana hæc agere debet & poteſt, ea ſtudere & fideliter perficere, ſicut promiſſũ eſt, neglexerit, aut noluerit: archiepiſcopus quidem de ſuo centum libras denariorum perſoluat: & ſi contempſerit, donec emendet, proprio officio abſtineat: clericus autẽ uel laicus pro ordinis ac dignitatis ſuæ qualitate, hac poteſtate tali multetur damno, ut ſi quidem de ordine capitaneorum fuerit, uiginti denariorum libras, uaſuaſorum autem decem, negociatorum quinq;, reliquorũ uerò pro qualitate & poſsibilitate componat ad utilitatẽ huius ſanctæ matricis Eccleſiæ: & ſicut pro treuga Dei fracta, per decem tot ciuitates riſcatam faciat. Si quis itaq; (quod non optamus, & Dominus auertat) hæc nõ obſeruauerit, & tranſgreſſor factus, ſicut ſtatutũ eſt, emendare contempſerit, incurrat æternæ maledictionis & anathematis uinculum, & cum Dathon & Abiron præſens, atq; cum Iuda traditore, Pilato & Caipha æternum ſubeat interitum, niſi reſipiſcat, & dignè ſatisfaciat. Omnipotens Deus, dulciſsimi fratres & filij, precibus beatiſſimi Apoſtolorum principis Petri, & glorioſiſsimi conſortis ſui Ambroſij, ab his omnibus malis uos cuſtodiat, & in bonorum obſeruantia corda ueſtra & corpora ita dirigat, ut ad promiſſam uobis æternæ beatitudinis hæreditatem peruenire concedat, Amen. Ego Mainardus Dei gratia Syluæ candidæ dictus epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus, huic conſtitutionis paginę à me factæ ſubſcripſi. Ego Ioannes ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis presbyter, atque eiuſdem legatus, huic conſtitutioni ſubſcripſi.

VVORMACIAE ALIA.

Erat quidem Vuormaciæ Synodus Anno Domini milleſimo ſexageſimo indicta: uerùm peſte in Gallia graſſante, epiſcopi eò noluerunt accedere. Quæ uerò fuerit occaſio, ignotum eſt. Schafnaburgenſis.

MANTVANA ALIA.

Mantuæ Heinricus Imperator Cõcilium indicit, Anno Domini milleſimo ſexageſimoſexto. ad quod cauſam præbebat pugna aliquot coruorum, inhiantium uni prędæ. nam Alexander & alij plures de ſede Petri, non linguis, non calamis, ſed cruentis haſtis atque gladijs decertãt. Sic ſcilicet itur ad Apoſtolatum: non quidem illum Chriſti miſellum & laborioſum, ſed Romanum. Alexander enim Romæ coactis ſuis manipularibus, Synodo decernit, & condemnat Honorium ambitus & homicidij, atq; diris eum deuouet. Honorius uiciſsim Parmæ ſuos aſſeclas congregat, Alexandrum ſimili ratione condemnat: quòd abſq; Cæſaris conſenſu pontificatum inuaſiſſet, eumque à Normannis precio emiſſet. Iſtis igitur furoribus, & ſæuis lanienis uulturũ Eccleſiæ Romanæ, modum conſtituturus Imperator, iubet ipſos in Synodo adeſſe Quinquagenalibus ferijs.

Ante hoc concilium Anno miſſus Romam, ad turbas iſtas ſedandas, primùm cum Alexandro & cardinalibus in conuentu grauiter contendit, quòd Alexander abſque Cæſaris conſenſu eſſet creatus pontifex: allegatis hiſtorijs, ex quibus demonſtrabat, contra conſuetudinem & priuilegia Cæſaris id eſſe. Sed Hildebrandus cæteris audacior & impudentior aſſurgens, contrà pugnat: Nequaquam id iuris ad Imperatorem, ſed ad Romanos pertinere. atque exempla atque priuilegia citat, cui reliqui præſules geſtibus & uoce ſuffragantur. Anno uidens ſe ſolum, ſtipatum ualidis ca-

dis canibus, metu debilitatus, de ſua ſententia cedit. Imperat tamen, ut Mantuæ concilium habeatur. Nauclerus.

Nunc propius ad Synodi actionem ueniamus, de quibus uiſum eſt Auentini narrationem inſerere. Anno, inquit, archimyſta Agrippinenſis, Vuentzelaus Altaichij inferioris in Boiaria præſul, annalium Boiaricorum ſcriptor, cum pleriſque epiſcopis & principibus Franciæ, iuſſu Cæſaris Mantuam ſe conferunt. Romani, Itali, Longobardi frequentes coeunt. Honorius cum magno hominum nnmero ad Aquas nigras ſubſtitit, cumque mandatis ad Annonem mittit qui dicerent, Magiſtrum à diſcipulis doceri non oportere: Honorium nequaquam uenturum, niſi uicem Chriſti præſidendo defungi permittatur. Anno autem conſilio habito, paucißimis reſpondet: Magiſtrorum ſacroſanctæ concionis, Eccleſiæque ſententiæ parendum, diuinoque oraculo obtemperandum eſſe. Proinde Parmenſis hiſce ſibi relatis, uenire Mantuam recuſauit: cæterùm per ſpeculatores fidos, ſingula acta diurna explorat. Alexander quidem præſto fuit. Poſtero die Quinquagenalium, epiſcopi, principes, præſules frequentes in templo conueniunt, opem Dei expoſcunt, ſacrificium rituale faciunt. His ritè peractis, Alexander multa de pace ac concordia Chriſtiana diſſeruit. Vbi finem dicendi fecit, Anno ſurgit. Cæſar & Imperij proceres (inquit) fama & literis à pleriſque certiorea facti ſunt, te Pontificatum emiſſe, atq; conſcientia huius criminis ſtimulatum, cum Nordmannis reipublicæ hoſtibua amicitiam feciſſe, aduerſus Cæſarem conſpiraſſe, ut eo etiam inuito, fretus armia inimicorum, noſtrorum ſacerdotium retineas. Nos ut ueritatem inquiramus, & hancce rem cognoſcamus, hic coiuimus. Suſcipit Alexander: Si delatores ueri ſunt, cur hic in hoc celeberrimo Chriſtiani orbis conuentu, ſicuti ego, non apparent? & crimina quæ mihi falsò obijciunt, teſtibus, uti fas eſt, comprobant? Quod cum facere non queant, ego ut me purgem ſuſpicione, uos falſa opinione expediam, Deum teſtor, per Spiritum ſanctum, cuius ferias agimus, iuro, me inuitum atque reluctantem ab his penes quos copiam cooptandi pontificis maiorum more eſſe credimus, abſque omni penitus ambitus ſcelere raptum eſſe. Quis innocens erit, ſi criminari ſatis eſt? De Nordmannorum amicitia iam nihil reſpondeo: quando illuſtris Dominus Cæſar, filius meus, Romam ueniet, re ipſa comperiet, nihil aliud magis à moribus meis alienum eſſe. Hæc ubi dixit, cuncti qui aderant, & quorum intererat, Honorium, qnòd uenire grauaretur, abdicant: & Alexaudrum, quem crimina legitimè diluiſſe, inſontemque eſſe exiſtimabant, paſtorem recipiendum decernunt, atque ritu ſolenni renunciant. Deinde Deum optimum maximnm, Chriſtum ſeruatorem noſtrum celebri carmine conſalutant. Poſtridie rurſus cum in templo patrea conſediſſent, & Anno archimyſta (quam ob cauſam, non traditur) abeſſet, hi qui Catochi rebus ſtudebant, facto globo, excitatoque tumultu, ſtrictis gladijs in ædem irrumpunt: Alexandtum hæreticum, & peſtiferum erronem uociferantur, eidemque mortem intentant. Cæteri omnes diffugiunt, Alexandrum ſolum relinquunt. Vuenceſlaus præſul Altaichij, Boiariæ monachorum antiſtes, qui probè mores Longobardorum norat (cùm minacißimi enim uerbis ſint, ne digitulo quidem aduerſarium attingunt) Alexandrum quoque ſibi fuga conſulere parantem retinet: eidem animum reddit, atque conſidere perſuadet. Longobardos acriter increpat, maieſtate uultuque triſti territat. Eodem quoque momento Beatrix uxor Gotfridi ducis, cum multis ad templum procedit: uix limen attigerat, Honoriani omnes aufugiunt. Cæteri redeunt, Parmenſem epiſcopum curia pontificum mouent, atque deuonent. Anentinus libro quinto Annalium Boiorum. Platina inquit, precibus Imperatoris impetratum eſſe ab Alexãdro, ut ueniam Cadalo daret, & Gibertum Rauennatis eccleſię pontificem crearet. Idem Sabellicus ſcribit.

¶ Decreta ibi ſancita fuerunt talia: Miſſam non eſſe audiendam à ſacerdote concubinario.

Filios ſacerdotis licere initiari ſacris, interpoſita autoritate pontificia. Diſtinct. 32. cap. pręter. Et cap. 18. Si quis amodò. Diſtinctione triceſimaſexta, cap. Apoſtolica autoritate.

Scienter ordinatum à Simoniaco, remouendum eſſe à ſuo ordine. 1. q. 1. C. de cętero.

Monachos cœnobio deſtinatos, non eſſe admittendos ad officia clericorum. 16. q. 1. C. iuxta Chalcedonenſe.

Clericos non debere accipere Eccleſiaſtica beneficia à laico. 16. q. 7. cap. per laicos.

Omnes Eccleſiaſticos ordines, & Eccleſiaſtica beneficia, gratis eſſe danda doctis & bonis: non uendenda uel precio, uel ullius honeſti contractus ſpecie. 1. q. 3. cap. ex multis.

Excommunicatum, non excommnicare

care alium. 14. q. 1. cap. audiuimus.

VINTONIAE
in Anglia.

Duo cardinales ab Alexandro ſecundo ablegati in Angliam, ad componendas res eccleſiæ turbatas, Vintoniæ congregarunt conuentum: ubi cauſis cognitis, quoſdam epiſcopos & abbates ab officio remouerunt: inter quos fuit Stigantus Cantuarienſis antiſtes, cui hæc crimina impacta ſunt, quòd uiuo Roberto archiepiſcopo Cantuarienſem ſedem occupaſſet, quòd ſimul quoque Vintonienſem epiſcopatum poſſediſſet: quòd pallium accepiſſet à Benedicto Romano perperam electo, & à patribus repudiato. Polydorus libro nono, de Golielmo.

TRIBVRIAE
alia.

Conuenerat inter primarios Germaniæ archiepiſcopos & principes, ut rege puero exiſtente, minoſque reipublicæ negotijs apto, ipſi alternis uicibus Imperio præeſſent. Bremenſis autem archiepiſcopus ſua defungens uice, diutius quàm licebat dominationem retinuit: ipſumque Imperatorem, quò magis eum ſibi deuinciret, ſuo more (prout iuuenilis ferebat animus ac libido) uiuere permittebat, eundemque ſolum in ſua poteſtate, excluſis reliquis collegis, tenebat. Quamobrem cæteri fremere, tributa, uectigalia, cenſumque debitum denegare. Hæcque de induſtria Bremenſis archiepiſcopi fiebant, quem omnes criminabantur, pro ipſius tantum arbitrio res Imperij adminiſtrari. Principes tandem atque epiſcopi (inter quos facilè primi erant Anno Colonienſis, Eberhardus Treuirorum, & Sigfridus Moguntinus) item cæteri Francorum optimates, frequenti ſenatu Triburiæ in ripa Rheni conueniunt. Collatis ibi de morum licentia & uitæ turpitudine, quam authore & conſultore Bremenſi agat Imperator, ſententijs ipſe archiepiſcopus, niſi Cæſarem confeſtim reddat, iudicatur hoſtis. Cæſari quoque ad principes uenire detrectanti, regnum abdicandum eſſe decernitur: Anno milleſimo ſexageſimoſexto, iuxta Lambertum Schafnaburgenſem, & Auentinum libro quinto Annalium.

ROMANA
alia.

Romæ poſt Paſchalia more ſolenni Synodum coegit Alexander ſecundus: ubi Tridentinus pontifex, qui direptores ſui templi ſub Leone nono occiderat, homicidioque pollutus hactenus ab aris motus fuerat, uniuerſis deprecantibus ouili reſtituitur. Florentinus pontifex, & Otto Treuerenſis archimyſta, ambitus, hæreſeoſque, quam Simoniam uocant, poſtulantur: illi conuicti, claſſe pontificum extruditur, hic iureiurando abſolutus eſt. Auentinus.

MOGVNTINA
alia.

Imperator Heinricus exoſam habebat reginam ſuam: quia in enormi uitæ licentia educatus ab ipſis penè unguiculis, quod dicitur, uagas libidines potius, quàm coniugalem thorum ſectabatur. Tractat igitur ſecretò cum Moguntino epiſcopo, ut ſibi operam in diuellenda à ſe coniuge nauet: & quidem duo ipſi promittit. Primùm, ſe deinceps in ipſius poteſtate omni cum reuerentia futurum eſſe: deinde, ſe non modò authoritate, ſed armis quoque Thuringos coacturum, ut ipſi decimas, quas coruus ille Moguntinus per fas neſaſque rapere moliebatur, perſoluerent. Nihil autem criminis Heinricus legitimæ coniugi impingebat, niſi quòd animus ſuus ab ipſa abhorreret, nec poſſet cum ea in ſocietate coniugali uiuere. Intactam hactenus eam à ſe manſiſſe, ſicuti uirgo ſibi tradita eſſet. Placet rapaci epiſcopo conditio: Synodum ad libitum Imperatoris, pro ſua diginitate indicit.

Accidit autem interea, cum bellum quoddam exardeſceret in Saxonia, mox ſacer ille epiſcopus claſſicum canit: imò manipulum latronum ſecum ducens, in Thuringia paſſim, quacunque incedit, cædem edit. Hoc ſcilicet epiſcopi, & quidem primarij officium erat, innocentum cruore manus contaminare.

Repreſſus tamen eſt hac etiam uice Thoringorum fortitudine, conniuente nonnihil Imperatore.

Ad ſtatutum Synodi diem adſunt euocati epiſcopi. In profectione erat Imperator quoque. Præterea in Loresham præmiſſa fuerat regina, ut in uicino loco iudicium ſacri conuentus præſtolaretur. Verùm cum reſciret Imperator, aduenisse pontificium legatum, qui diuortium diſſuaſurus eſſet, in Saxoniam properè conſtituit reuerti. Amicorum tamen conſilijs perſuaſus, ne fugiendo uidelicet iudicium, tam turpem maculã ſibi inureret, Francofordiæ ſubſiſtit: eoque iuſſit omnes confluere, qui hac de cauſa acturi eſſent.

Ibi uerò Petrus Damianus, à pontifice ad hanc Synodum ablegatus, incipit hoc diuortium ſummis uiribus diſſuadere. Argumenta ſunt: 1. Quia eiuſmodi conatus foret contra leges humanas.

2. Contra ſanctiones Canonum. 3. A' Chriſtiano nomine alienus. 4. Ipſius Imperatoris famæ hoc facinus nociturum. 5. Secuturum ſcandalum ingens in uniuerſa Chriſti Eccleſia. 6. Ipſius eſſe, punire eiuſmodi flagitia in alijs: iam ipſummet ueluti ſigniferum ſcelerum futurum. 7. Si non paréret, ſe iuxta Canones uim Eccleſiaſticam aduerſus ipſum adhibiturum. 8. Se denegaturum Regi coronationem.

Principes amplexi conſilium & autoritatem Papæ, Imperatori hortatores pariter omnes ſunt, ut à conſilijs diuortij deſiſtat, animumq́ue ad reginam adiungat. Obijciunt ei, atque exaggerant potiſsimùm hanc politicam cauſam, qua, ipſius animum percelli omnium maximè ſciebát: Cauendum eſſe, ne iſto diuortio parentibus reginæ cauſa defectionis præberetur, grauiſsimumq́ue incendium ſeditionis ac funeſti belli exoriretur.

Hiſce rationibus ac ſuffragijs retuſus potius, quàm euictus Imperator, ſimulat ſeſe in ipſorum ſententiam concedere, reginamq́ue in regni conſortium admittere. Mox tamen quanta poteſt celeritate in Saxoniam properat: ac reginam, licet regni inſignibus eam excellere permitteret, tamen à more atq; ſocietate coniugali non eſt proſecutus. Hæc accidêre Anno Domini milleſimo ſexageſimonono. Schafnaburgenſis.

MOGVNTINA ALIA.

Donauerat Heinricus Imperator Carolum quendam ſibi familiarem, Conſtantienſi epiſcopatu: uerùm canonici & Simoniæ & furti ipſum reum aſſerentes, prorſus eum repudiabant. Res itaque ad Romanum defertur pontificem. is Moguntino, ut cauſam in Synodo cognoſcat, iniungit: ac niſi de obiectis criminib. commodè ſe purgarit Carolus, minimè eum admittat. Synodus itaque ad Calendas Auguſti Moguntiæ ab archiepiſcopo indicitur. Compârent Carolus & Conſtantienſes canonici. Hi actoris in Synodo partes ſuſtinentes, magnum criminationum contra Carolum texunt catalogum: quas tamen ipſe Imperator, qui tum Synodo aderat, uel refellebat, uel callidè eludebat: nonnunquam etiam aſpero ſermone canonicorum procacitatem reprimere, frontiſq́ue impudentiam oppoſita autoritatis ſuæ maieſtate infringere conabatur. Hiſce contentionibus duo teruntur dies. Tandem canonicorum importunitate uictus Imperator, baculum à Carolo recepit: facta ipſi ſpe, quacunque oblata occaſione, ipſius habitum iri rationem. Lambertus Schafnaburgenſis.

ERFVRDENSIS.

Celebrauit Synodum Heinricus Quartus Erfurdiæ, tali occaſione. Poſteaquam Colonienſis epiſcopus ex aula ſe recepit in ſuum epiſcopatum, qui multis prauis cupidiratibus Heinrici obſtiterat: Heinricus fœda licentia paſsim in omnes colles Thuringiæ arces extruxit. Cum autem neceſſarius uictus deeſſet illis quibus earum cuſtodiam mandabat, ne tyrannicis expilationibus ſubditorum inuidiam ſibi crearet, conſultat & colludit cum archiepiſcopo Moguntino, ut is decimationes Thuringiæ ſeuerius, quàm unquam antea, poſtularet: ſeq́ue autoritate & armis effecturum promittit, ut hæc ampla præda ipſi contingat: uerùm tali pacto, ut & ipſemet partem eius rapinæ recipiat, quæ regia magnificentia & tanto ſuo labore digna foret. O' uenationem leoninam. Hac ſpe Moguntinus ineſcatus, ne prędam cui inhiauerat diu, tanta occaſione oblata è manibus dimitteret, protinus Synodum Erfurdiæ indicit VI Idus Martij.

Quomodo uerò hæc Synodus ſeu emunctio pecuniarum adminiſtrata ſit, operępretium eſt ex Schafnaburgenſis narratione cognoſcere.

Statuto, inquit, die aderat rex, aderat archiepiſcopus, ſtipatus uterq; magno grege philoſophorum, immò ſophiſtarum, quos ex diuerſis locis ſummo ſtudio conſciuerát, ut Canones ſibi non pro rei ueritate, ſed pro epiſcopi uoluntate interpretarentur: & cauſam eius, quoniam ueris non poterant, ſophiſticis allegationibus roborarét. Aſsidebát ergo cũ rege & archiepiſcopo Mogũtino Herimannus Bambergenſis, Hecelo Hildesheimenſis, Eppo Citicenſis, Benno Oſenburggenſis, epiſcopi: qui nõ ad diſcutiendam iuxta Eccleſiaſticas leges cauſam fuerant euocati, ſed ut id quod rex uolebat, arte dictionis & ſententiarum pondere, poſtremò quaqua poſſent ratione & conſilio obtinerent: quanquam plerique eorum, id quod rex moliebatur, uehementiſsimè improbarent: ſed ne liberè, quod ſentiebant, eloquerentur, & regis terrore & priuata archiepiſcopi amicitia inhibebantur. Habebat præterea rex circa ſe armatorum copias non modicas, quibus eos, ſi qui fortè negotium interturbare conarentur, militari manu coërceret. Thuringorum ſpes & fiducia potiſsimùm in abbate Fuldenſi, & Herueldẽſi quoq; abbate nitebatur, q, hi eccleſias decimales plurimas, & pdia infinita haberẽt in

Thuringia:

Thuriogia: & hi ſi cauſa cecidiſſent, ſibi unà cadendum eſſe non obſcurè animaduerterét. Hi igitur io publica illa diſcuſsione ioterpellati pro decimarũ redditione, primò per Daom rogabant archiepiſcopũ, ut antiquitùs tradita monaſterijs ſuis legitima, rata incõuulſaq́; manere ſineret, quæ & ſedes Apoſtolica & ueteribus & recentibos ſcriptis crebrò ſibi firmaſſet, & præceſſores eius Moguntini ſummi pootifices ac ſanctiſsimi uiri uſq; ad Luitpoldum epiſcopum nonquam infringere tentaſſent. Ea uerò atroci reſpõſo archiepiſcopos repulit: ſcilicet, præceſſores ſuos, ſua ætate, pro ſuo arbitratu Eccleſiam Dei moderatos fuiſſe: eouſq́; rudibus in fide auditoribus, & penè adhuc neophytis, lac potô dediſſe, non eſcam: & ſapienti diſpenſatiooe multa indulſiſſe, quæ proceſſu temporis, dum in fide conualuiſſent, ſucceſſorum ſuorum induſtria reſecari uellent. Se iam adulta, uel potius ſenaſcente Eccleſia, ſpiritualia cõparare ſpiritualibus: neciam paruulis lac, ſed perfectis ſolidum cibum miniſtrare, atque à filijs Eccleſię leges Eccleſiaſticas exigere. Proinde eſſe eis aut ab unitate Eccleſiæ ſecedendom, aut legibus Eccleſiæ æquanimiter acquieſceodum. Tum illi rurſus per Deum orare, ut ſi in Romani pontificis aothoritate, ſi in Caroli, aliorumq́ue Imperatorum priuilegijs, ſi in præceſſorum eius Moguntinorum pontificum iodulgentia nihil ſibi præſidij aut ſpei reliqoum eſſet, ipſarum ſaltem decimarum eam ipſe partitionem fieri ſineret, quam & Caoonum ſcita æquam iudicaſſent, & cæteræ per orbem terrarum Eccleſiæ uſitatam haberent: ſcilicet, ut quarta parte ipſe pro ſuo, ſuorumq́ue miſſorum ſeruitio contentus, tres reliquas portiones eccleſijs, quibus antiqoitùs attitolatæ fuiſſent, permitteret.

Econtrà epiſcopus, non ea mente ſe ait tantũ laborem triuiſſe, & iam per decem ferè annos laborioſum hoc ſaxum uoluere, ut tandem aliquando uoti compos effectus, ultrò iure ſuo cederet: & tanto molimine extortas eis decimas, ipſis pro libitu ſuo partiendas addiceret.

Primus ac ſecundus dies in hac coocertatione iam fluxerat, ancipiti adhuc fortuna, utra pars utri ceſſura foret. Iamq́; in eo res uertebatur, ut Thuringi improbata Synodo, ſedem Apoſtolicam appellarét. Sed rex ſub atteſtatione nominis diuini affirmabat, ſe in eum, ſi quis id præſumpſiſſet, capitali ſententia animaduerſurum: & omnia quæ eius eſſent, uſq; ad internecionem diſsipaturum, cladémq́; eius diei multis poſtea ſeculis non abolendam. Ita abbas Herueldénſis ſuorum periculo conterritus, quoniam aliud, in arctum concluſis rebus, non patebat effugium, rem conſilio regis permiſit, quatenus prout ipſe bonum & æqoum iudicaret, cauſam inter ſe & archiepiſcopom terminaret. Diu igitur habita deliberatione, in hanc tandem pactionem, medianta rege, abbas & archiepiſcopos conſenſerunt: ut abbas in decem ſuis decimalibus eccleſijs duas partes decimatum, tertiam archiepiſcopus acciperet: in reliqois uerò eius eccleſijs, dimidia abbati, dimidia archiepiſcopo contingeret: obi uerò eccleſia decimalia propria archiepiſcopi eſſet, tota illic ei decima cederet. Præterea ut omnes Dominicales archiepiſcopi curtes, in quacunque eſſent parochia, ab omni penitus decimatum exactione immunes manerent. Sub iugum miſſo abbate Herueldenſi, ſtatim Thuringi omni ſpe adempta, eo qoòd in illius prudentia & eloquentia plurimum fiduciæ ſibi poſuiſſeot, non ultrà reſtiteruot, ſed decimas in reliquum abſque retractatiooe dare profeſsi ſunt.

Fuldenſis abbas aliquaotis poſtea diebus obſtioatus in propoſito perſtitit. Sed cum nec regis gratiam recipere, nec ad ſua redeundi licentiam impetrare poſſet, niſi in communem ſententiam concederet: tandem rerum difficultate ſuperatus, ad hanc conditiooé oon tam conſilio, quàm imperio & metu regis coactus eſt, ut in cunctis decimalibus Eccleſijs ſuis partem dimidiam decimarũ ipſe, dimidiam archiepiſcopus acciperet: Dominicales autem curtes ſuas, ſicut archiepiſcopus, omnes ab omni decimarũ redditione liberas haberet. Tum rex ſciens haud bene placitura Romano pootifici, quæ geſta fuerant, ſub interminatiooe gratiæ ſuæ utriq; abbati præcepit, ut neque per ſeipſos, neque per nuncium, neque alio quouis modo, pro inſimulãda Synodo Apoſtolicam ſedem interpellarent. Atque ita omnibus quæ intenderat pro uoluntate exactis, concitus Ratiſponam cõtendit, ſanctum Paſcha ibi celebraturus. Hæc geſta ſunt Anno Domini milleſimo ſeptuageſimo tertio.

GALLIAE CONCILIVM.

Hildebrandus cardinalis, qoi poſtea Romanus factus papa, Gregorij ſeptimi nomen accepit, cum ad Gallos ab anteceſſore ſuo, ut apparet, miſſus eſſet, Conciliom ibi contra Simoniacos egit: in quos grauiter pro authoritate pontificia, qua tunc fungebatur, aoimaduertit. Ac cum in quendam maximè inſignem Simoniacum incidiſſet epiſcopum,

qui corruptis multo ære teſtib. per quos prius ad legatum pontificium delatus fuetat, cum factum negaret: Ceſſet (inquit legatus ad reliquum epiſcoporum aſtantiū uulgus) humanum iudicium, & producatur in medium diuinitatis oraculum. Spiritus enim ſancti donū eſt epiſcopalis gratia: & quicūq; auro mercatur epiſcopatū, contra Spiritum ſanctum facit. Moxq; oratione ad accuſatū cōuerſa ait: Si tu contra Spiritū ſanctum non feciſti, dic, Gloria patri & Filio & Spiritui ſancto. Tūc ille intrepidus incipiens, cùm Gloria Patri & Filio dixiſſet, nullatenus Spiritui ſancto dicere potuit, licet ſæpius conaretur. Sicq; epiſcopatu indignus iudicatus, loco motus eſt. Martinus in Chronico.

ROMANA ALIA.

Ad pōtificiam dignitatem euectus Hildebrandus, in Synodo Romæ coacta, presbyteris, diaconis, uniuerſoque clero coniugio interdixit: &, ut Sigebertus ait, Simoniæ reos anathematizauit, Anno 1074. iuxta Schafnaburgenſem, & Marianum Scotum.

ALIA ERFVRDENSIS, *de coniugio ſacerdotum.*

Hildebrandus militi turbulento magis quàm paſtori ſimilis, & infauſto ueluti ſydere natus, ad uexandū Eccleſiam & rem publicam Romanam, Romæ promulgat legem (ſanctus apoſtolus Paulus apertè uocat doctrinam dæmoniorū, 1 Timoth. 4) ut presbyteri uxores ſuas legitimas, quas habebant, aut dimitterent, aut ſacerdotio ſe abdicarent. Etſi autem clerici opponerent uerba Chriſti, Non omnes capiunt uerbum hoc: item Apoſtoli, Qui ſe non continet, nubat: melius eſt enim nubere, quàm uri: item, quòd prohiberet conſuetum naturæ curſum, & turpiſsimis fornicationibus frena laxaret: tamen ut erat militari & ſæuo ingenio præditus, id quod tamen prodigioſa hypocriſi fucabat, minis & excommunicationis fulmine perrumpit. utque hanc dæmoniorum doctrinam, iuxta Paulum, etiam ad alias natiōes propagaret, Galliæ epiſcopis pręcipit, ut ſub idem iugum ſuos ſacerdotes abſq; omni mitigatione mittant. Quomodo autem ſeſe pij ac graues ſacerdotes oppoſuerint, audi Lambertum Schafnaburgenſem, qui ſic ſcribit: Aduerſus hoc decretum protinus uehementer infremuit tota factio clericorum, hominem planè hæreticum & ueſani dogmatis eſſe clamitans, qui oblitus ſermonis Domini, quo ait, Non omnes capiunt hoc uerbum, qui poteſt capere capiat: & Apoſtoli, Qui ſe non continet nubat: melius eſt enim nubere quàm uri: uiolenta exactione homines uiuere cogeret ritu angelorum: & dum conſuetum curſum naturæ negaret, fornicationi & immundicię frena laxaret. Quòd ſi pergeret ſententiam confirmare, malle ſe ſacerdotium quàm cōiugium deſerere: & tunc uiſurum eum cui homines ſorderent, unde gubernandis per Eccleſiam Dei plebibus, angelos comparaturus eſſet. Nihilominus ille inſtabat, & aſsiduis legationibus epiſcopos omnes ſocordiæ ac deſidiæ arguebat, & niſi ocyus iniunctum ſibi negotium exequerentur, Apoſtolica ſe cenſura in eos animaduerſurum comminabatur. Hæc ille.

Moguntinus itaque archiepiſcopus, licet difficultatem tantorum conatuum in conſpectu haberet: tamen iſtius Arctolyci latratibus perterritus, ne ipſe graui aliquo damno afficeretur, paſsim ſuos uicinos commonefacit, ut ſponte ſua poſtulationibus Romani pontificis obſecundarent potius, quàm coacti: quia non fas eſſet, ipſius autoritatem detrectare. Concedit autem deliberandi ſpacium ſex menſes. Tandem uerò Synodum indicit Erfurdiæ, in octobri, Anno Domini milleſimo ſeptuageſimoquarto.

In Synodo Moguntinus poſtulata Romani pontificis proponit, cuius hæc erat ſententia: ut ſacerdotes aut coniugium abiurarent, aut altaris miniſterio ſe abdicarent. Recitantur & tonitrua Papæ, de excommunicatione ſequutura in inobedientes.

Sacerdotes unanimi uoce ex uerbo Dei proferunt illuſtria dicta, confirmantia ſacerdotum coniugia. Deinde, exempla Eccleſiæ Chriſti. Tertiò, rationes plurimas, & conſuetudinem ueterem atque diuturnam. Poſtremò, & ſupplices preces addunt, ne ſeſe à complexu honeſtarum coniugum, & dulcium liberorum auellerent. Verùm illa fundamenta omnia, & lachrymabiles preces, unica autoritate & uoluntate Romani pontificis delere conatur: ſic ſcilicet Romanum Hildebrandum uelle, ideo aliter fieri non poſſe. Synodo egreſſi ſacerdotes, conferunt conſilia inter ſe. Variè autem afficiuntur ſacerdotes mariti: conſiderant honeſtas uxores, quibus pia conſcientia diu conuixerant, mente tot liberos in honeſto coniugio ſuſceptos intuentur: proſpiciunt inſuper carnis imbecillitatem & pericula ingentia, ſi extra coniugium uiuendum eſſet. In eam itaq; ſententiā eunt, ſe non reuerſuros

in Sy-

in ſynodum, ſed domum ituros, ne in tam impia decreta artibus Sioonijs aut tyrannica aliqua ui pertrahaorur. Alij uociferantur incooditis clamoribus: Melius ſibi uideri, ot regreſsi in Synodum, huoc tam impium epiſcopum ſede ſua deturbateut, atqoe interficerent, prius quàm hanc diabolicam (ut Paulus priore ad Timotheũ quarto nomioat) legem de prohibitione coniugij promulgaret, ut tali facinore edito æternum monumentum publicè extaret, ne quis poſthac talem (ut Schafnaburgenſis loqoitur) ſacerdotali nomini calumoiam ſtruere tentaret.

Epiſcopus celeriter de hiſce conſilijs à ſuis gnarhouibos certior factus, abſque mora uulpinam caudam prætendit. Forsa enim mittit, ac placidè rogat, ne detrectent io Synodom uenire: ſe prima quaque occaſione Romam eſſe miſſurum, ipſorumque cauſam ſumma fide acturum, ut Romanos præſul illam ſeueritatem mitiget, ipſosque patiatur in honeſto & pio coniugio tranquillè uiuere. Hac aſturia ardorem ſacerdotum, hac quidem uice non nihil reſtinxit.

Altero die inſtituit actionem oehementem contra Thuringos, de retentiooe diuturna decimatom: ac ſignificat ſe non conquieturom, donec eas recipiat. Hæc agit omnia tanto impetu ac faſtu, ac ſi nihil propteres hactenus effuſum eſſet ſanguinis, nihil in Gerſtioguuſi pacificatione hac de re actum eſſet.

Thuringos aotem iſta Moguntini iniosta poſtolatio, & rapinarum cupido ſopra modum offeudit. Diſsimulata tamen perturbatione, primùm pacatè reſpondent: Hæc omnia iu Gerſtinguuſi pacis formula tranſacta & compoſita eſſe manifeſtis uerbis, ne quis nimirum ſibi in ijs quæ ueteriiore habuiſſent ur ſna, negotium faceſſeret. Epiſcopus autem iſta exibilans, fortius inſtitit, ot decimas ſibi redderent.

Hac indignitate Thuringi, qui aderant, irritati, foras prorumpentes, atque de importuois exactionibus epiſcopi grauiter conqueſti ſunt: paromq; aberat quin multitudine quadam contracta, in ipſam Synodũ irruiſſent, manuq; de tam auaro & ioiuſto accipitre pœnas ſumpſiſſent. Verùm epiſcopi milites ſtipatorij (nam epiſcopus ille, ut dictum, plus Herodi armato, quàm Apoſtolo nudipedi ſimilis erat) nõ tam ui, qoàm blandis alloquijs & dehortationibus ipſorum ferociam eohercebant.

Hoe pacto Synodos impuri & auari epiſcopi in tomultum exiuit. Nam cuncti aſſeſſores Synodi metu perculſi qua quiſq; poterat, fuga ſalutem ſibi quæritabat.

Epiſcopus igitur à clericis, reliqoiſque Synodi aſſeſſoribus deſtitutus, irato auimo diſcedit, atque io Helegenſtad ſobſiſtit. Ibi uerò non tacito murmure haoc repulſam, quam tulerat in Synodo, decoquit. Sed quoties feſtis diebus ſolennia Miſſarum celebrantur, toties ipſe eos qui Synodum turbarant, ad pœnitentiam uocat, ſub interminatione epiſcopalis banni, niſi ueniam matutè deprecentur. Sic ioquietus epiſcopus ad nouas turbas coocitandas tubam inflat. Hæc omoia Schafnaburgenſis optima fide memoriæ reliquit.

MOGVNTINA
alia.

Anno milleſimo ſeptuageſimoqointo, menſe Octobri, Moguntiæ Synodus coacta eſt, cui inter cæteros epiſcopos Curienſis interfuit, qui Moguntino, pro authoritate Hildebrandi Romani pontificis, cuius uices tum agebat, eiuſque literis & mandatis inſtinctus erat, iniunxit, ut uniuerſis presbyteris ſibi parentibus, aut coniugio, aut ſacris ordinibus interdicat, ni ipſe ſua dignitate exui uelit.

Hoc fulmine territus Moguntinus, Pontifici morem gerere ſummis conatur uiribus. Sed clerici in ſynodum acciti, & uerbis pontifici os obſtruxerunt, & manibus totiuſque corporis commotione adeò in eum debacchati ſunt, ot ægrè Synodo exceſſerit uiuus. Sic tandem rei difficultate ſuperatus, hoc conatu deinceps ſuperſedeodum ſtatuit Moguntinus, ipſique papæ relioqueodam executiooem. Lambertus.

ROMANA ALIA.

Synodum in Lateraoo celebrat Hildebrandus pontifex: in qua coram epiſcopis, cur Simoniacos excommunicarit, rationem reddit: ut Barnus ait. Præterea Robertum Guiſcardũ, eccleſiaſticarum poſſeſsionum in Marchia Anconitana inuaſorem, execratur. Interfuerunt huic concilio Guibertos Rauennas præſul, & maxima epiſcoporum Lombardiæ pars, Machthildis, & Siſulphus Salernitanus princeps. Soloto autem concilio, Guibertus Romæ aliquandiu ſubſiſtens, per Cintium (ut Blondus & Platina indicant) nouũ pontifici creauit malum. Nauclerus 2 uolum. trigeſimaſexta generatione.

VVORMACIENSIS
alia.

Romam ad Synodum in Quadrageſima celebrandam, ab Hildebrando uocatur Imperator, ut de obiectis criminibus reſpondeat: ſin uerò comparere detrectet, mox de Eccleſiæ corpore eum abſcin-

abſcindendum minantur legati. Imperatorigirur ſibi non ſtertendum ratus, mox cunctos ſui regni epiſcopos (numero uiginti quaruor fuiſſe, Marianus Scotus & Sigebertus indicanr) & abbates Vuormaciam in Dominica Sepruagesimæ coire iubet. Ae cum & ſuam, totiusque Imperij ſalutem in eo cardine uerti uideret, ſi is non eſſet pontifex, ſtatim cum epiſcopis congregatis de Hildebrando deponendo conſilia tractare cœpir. His itaque conſidentibus, Hugo Blancus eardinalia Romanus ſuperuenit, cum literis eorum quos in urbe Roma pontifex habebat aduerſatios. Illæ in frequenti Senaru lectæ ſunt, in quibus Hildebrandum periurij & ambirus accuſant: eundemque pleraq; auarè, ſuperbè facere conquezuntur, hocque reiecto alium paſtorem poſtulant. Fit patrum conſoltum huiuſcemodi: Hildebrandus, qui ſe Gregotium nuncupat, primus ſine conſenſu noſtro, aduerſus Imperatoris Romani, rerum Domini à Deo cooſtiruti, uoluntatem, contra morem maiorum, contra leges, contra auſpicia, pontificatum maximum, quem pridem ambiuit, & iudicio conuictus perpetuò abiurauit, inuaſit: monachus deſertor eſt, nouis dogmatibus ſacroſanctam philoſophiam adulterat, diuinas literas falsò interpretando ſuæ cauſæ ſeruire cogit, concordiam collegij ſcindit, ſacra, prophana, diuina, humana commiſcet: utrumque iuxtà polluit. Diabolis, hoc eſt acerbiſsimorum hoſtium ſpurciſsimis criminationibus, iniquorum maledictis aurem commodat & credit. Teſtis, iudex, accuſator, inimicus idem eſt. Maritos ab uxorib. ſeparat: ſcorta pudicis coniugibus, ſtupra, inceſtus, adulteria caſto pręfert eonnubio: populares aduerſus ſacerdotes, uulgum aduerſus epiſcopos concitat. Neminem initiatum titè eſſe docet, niſi qui ab eo ſacerdotium emeodicarit, atq; ab eius aurifugis mercatus fuerit: uili plebeculæ gratificari ſtudet, uulgi imperiti auram captat, ſimulata religione decipit, defraudat, circumuenit: in ſenatulo mulierculatum de ſacratiſsimis religionis myſterijs pertractat: ſupremi numinis legem, qua ſe idem quoque ligauit, ſoluit: utrumque, & Imperium & Pontificatum, ſicuti Decij & falſorum deorum cultores factitare conſueuerunt, uſurpat. Haſce ob cauſas, ſanctiſsimus Imperator, Pontifices, ſenarus, populusque Chriſtianus, illum Hildebrandum abdicandum, ſibi eundem non placere, neque oues lupo committendas, cenſent.

Damnationi Pontificis haud grauatim omnes qui tunc aderant epiſcopi, ſubſcripſerunt, præter Adelberonem Herbipolenſem, & Hermannum Mediomatricum epiſcopos: minus id conuenire, & Csnones uiolari aſſerentes, quibus epiſcopus quiuia ſine generali concilio, ſine legitimis & probatis accuſationibus & teſtibus, necdum probatis quæ obijcerenturcriminibus condemnari prohiberetur: multo magis Romanus pontifex, aduerſus quem nec epiſcopi nec archiepiſcopi quicquam haberet ponderis accuſatio. Verùm Traiectenſia præſul Vuilhelmus, monendo eos ut uel damnationi pontificis ſubſcriberent, uel fidei regis, quam ſancta atteſtatione promiſiſſent, renunciarent, utroſque tandem in reliquorum pertraxit ſententiam. Lambertus.

Omnium itaque nomine literæ ad Hildebrandum adornantur, quibus, commemoratis prius eius criminibus, pontificatu, quem contra leges hactenus uſurpaſſet, ſe abdicare iubetur. Verùm ipſas ſubijcimus literas.

¶ Cum ptimùm Eccleſiæ gubernaculum inuaſiſſes, etſi bene nobis cognirum eſſet quàm illicitam & nefatiam rem contra ius & ſas familiati tibi arrogantia præſumpſiſſes: diſsimulanda tameu, diſpenſatoria quadam taciturnitate, tam uitioſa introitus tui exordia putauimus: ſperantes uidelicet, tam etiminoſa principia conſequentis regiminis tui probitate & induſtria emendata, & aliquatenus oblirerata. Verùm nuoc, ut lamentabilis uniuerſalis Eccleſiæ ſtatus clamat, & deplorat malis initijs tuis peiores actionum, decretorumque tuorum progreſſus, infelici reſpondens tenore & pertinacia. Cum enim Dominus & redemptor noſter, pacis & charitatis bonum quaſi ſingularem fidelibus ſuis characterem impreſſerit (cuius rei teſtimonia plura exiſtãt, quàm ut epiſtolati breuitate comprehendi ualeant) tu è contratio dum prophanis ſtudes nouitatibua, dum magis amplo quàm bono nomine delectaris, dum inaudita elariooe diſtendetis, ueluti quidam ſignifer ſchiſmatis, omnia membra Eccleſiæ, quæ ſecundum Apoſtolum quietam & tranquillam uitam ante hęc tua tempora agebant, ſuperba crudelitate, crudelique ſuperbia laceraſti: flammasque diſcordiæ, quas in Romana eccleſia diris factionib. excitaſti, per omnes eccleſias Italiæ, Germaniæ, Gallię, Hiſpaniæ, furiali dementia ſparſiſti. Sublata enim quantum fuit, omni poteſtate ab epiſcopis, quæ eis diuinitus per gratiam ſancti Spiritus, qui maximè in ordinationibus operatur, collata eſſe dinoſcitur, omnique rerum Eccleſiaſticarum adminiſtratione plebeio furoti per te attributa, dum nemo iam alicubi epiſcopus aut presbyter

eſt, niſi

eſt, niſi qui hac indigniſsima aſſentatione, à faſtu tuo emendicauit, omnem Apoſtolicæ inſtitutionis uigorem, illamque pulcherrimam membrorum Chriſti diſtributionem, quam doctor gentium toties commendat & inculcat, miſerabili confuſione miſcuiſti: ſicque per hæc tua glorioſa decreta (quod ſine lachrymis dici non poteſt) Chriſti ferè nomen perijt. Quis autem illud pro indignitate rei ſtupeat, quòd nouam quandam, indebitamque potentiam tibi uſurpando arrogas, ut debita uniuerſę fraternitati iura deſtruas? Aſſeris enim, cuiuſcunque noſtrûm parochiani aliquid delictum ad te uel ſola fama peruenia t, ultra iam non habere quenquam noſtrûm aliquam poteſtatem uel ligandi uel ſoluendi, extra & præter te ſolum, aut eum quem tu ſpiritualiter ad hoc delegeris. Quæ ſententia quòd omnem inſaniam excedat, quis in Sacris literis eruditus non uideat? Quia ergo per hos, alioſque præſumptionum tuarum ſpiritus Eccleſiam Dei tam grauiter periclitantem, immò ferè peſſundatam, diutius tolerare omni malo deterius iudicauimus: placuit, ut communi omnium noſtrûm cõſilio, tibi, quod hactenus tacuimus, innoteſcat: quamobrem nec modò poſsis, nec unquam potueris Apoſtolicæ ſedi præeſſe. Tu ipſe bonæ memoriæ N. Imperatori teipſum corporali ſacramento obſtrinxiſti, quòd nunquam ipſo uiuente Imperatore, aut filio eius domino noſtro glorioſo rege, qui modò ſummæ rerum præeſt, Papatum aut ipſe ſuſciperes, aut alium (quantum in te eſt) ſuſcipere patereris, abſque aſſenſu uel laudamento patris, dum uiueret. Ad hoc ſacramentum ſunt hodie teſtes plerique epiſcopi, qui hoc tunc & oculis ſuis uidêre, & auribus audiêre. Illud etiam recordare, quomodo tu ipſe aliquos ex cardinalibus, cum ambitio Papatus titillaret, ad tollendam æmulationem hac occaſione & conditione, ut ipſi hoc idem facerẽt, ſacramento te obligaſti, quòd nunquam papatũ habiturus eſſes. Vtrsque hæc ſacramentorum quàm ſanctè, quàm cautè obſeruaueris, tu uideris. Præterea cùm tempore Nicolai papæ ſynodus celebraretur, in qua centum uiginti epiſcopi conſederant, ſub anathemate hoc ſtatutum & decretum eſt, ut nullus Papa fieret, niſi per electionem cardinalium, & approbationem populi, & per conſenſum & autoritatem Regis: atque huius concilij ſeu decreti tu ipſe autor, & perſuaſor, ſubſcriptorque fuiſti: atque hoc quaſi fœtore quodam grauiſsimi ſcandali, totam Eccleſiam repleſti, de conuictu & cohabitatione alienæ mulieris familiariori, quàm neceſſe ſit. In qua re uerecundia noſtra magis quàm cauſa laborat: quamuis hæc generalis querela ubiq; perſonuerit, omnia iudicia, omnia decreta per fœminas, in ſede Apoſtolica actitari, denique per eas totius orbis & Eccleſiæ iura adminiſtrari. Nam de iniurijs & contumelijs epiſcoporum, quos filios meretricum, & cætera id genus indigniſsimè appellas, nulla querimonia ſufficit. Quia ergo & introitus tuus tantis periurijs initiatus eſt, & Eccleſia Dei tam graui tempeſtate per abuſionem nouitatum tuarum pericliratur, & uitam & conuerſationem tuam tam multiplici infamia dehoneſtaſti, obedientiam quam tibi nullam promiſimus, nec de cætero ullam ſeruaturos eſſe renunciamus: & quia nemo noſtrûm, ut publicè declamas, tibi hactenus fuit epiſcopus, ita nulli noſtrûm amodò eris Apoſtolicus.

Hiſce ſubſcripſerunt eccleſiartum epiſcopi plurimi: Sigfridus Moguntinus (qui, iuxta Sabellicum, concilij præſes extitit) Vdo Treuerenſis, Vuilhelmua Traiectenſis, Hermannus Mediomatricum, Heinricus Lucenſis, Richardus Viridunenſis, Babo Tullenſis, Hermannus Spirenſis, Burchardus Halberſtadienſis, Vuernerus Argentinenſis, Burchardus Baſilienſis, Ottho Conſtantienſis, Adelbertus Herbipoli, Rupertus Bambergæ, Ottho Ratisbonenſis, Elingardus Fruxini, Vlricus Eichſtadij, Fridericus Monaſterienſis, Hezilo Hildeſianus, Hildebertus Mindenſis, Benno Oſnaburgenſis, Eppo Numburgenſis, Immanuus Padelbornenſis, Thieto Brandenburgenſis, Burchardua Loſanus, Bruno Viennenſis ad Rhodanum.

Ex eadem Synodo & ipſe Imperator ad pontificem ſatis duras ſcribit literas, & alias ad clerum, uniuerſumque populum Romanum: quibus pontificem ſua excuti ſede mandat, ut ex præcedentibus conſtat.

TICINENSIS, SEV *Papienſis.*

Vuormacienſis Synodi decreto, quod diximus, non ſolum Germaniæ, Galliæque, ſed Italiæ quoque non pauci epiſcopi, conuentu Ticini acto ſubſctipſêre: iurarunt que ſe nunquam pontificem maximum iſthoc nomine recepturos. Auentinus. Huic Synodo & ipſe Imperator interfuiſſe, & Gerbertus Rauennas Hildebrandi ſucceſſor deſignatus ſcribitur. Se-

baſt. Franck. Verùm hac de re infrà certiora in Romana Synodo proferentur.

IN OPPENHEIM.

Publicata per Hellebrandum in uniuerſo ferè terrarum orbe Imperatoris excommunicatione, principes apud Oppenheim prope Rhenum coeunt, quorum aliqui, ut Hugo Alſatius, omnia bellis ardere, quo ditarentur, expetebant: Rudolphus Burgundionum & Sueuorum dux, cum Berchtoldo à Zaringen genero ſuo, contra Imperatorem ſentire cœperunt. Vuelpho quoque Boiorum dux, noua molitur. At licet Sigfridus Moguntinus archiepiſcopus, Hermannus Mediomatricum, Albertus Vangionum epiſcopi, Vuilhelmus Hirſaugienſis abbas, Altmannus genere Saxo, Batauienſis, cum Gebhardo Sueuo Iuusnenſium, & Adalberone Vuűrtzburgenſium paſtore, ut tranquillitati ſtuderetur, initiò conſulerent: tamen poſt longam conſultationem hi omnes ad Saxones, deſerta Cæſaris optimatumq; cauſa deficiunt, & ad prætextum mutatæ uoluntatis religionem obtendunt: quòd nimirum (ut Vrſpergenſis, Crantzius & Nauclerus exponunt) bis ad Romanam curiam pro dicenda cauſa ſua uocatus, non comparuiſſet. Eoque iuſtè anathematis fulmine percuſſum Heinricum, communi conſilio iurant: ſeque perpetuò eius fore hoſtes, quoad uita ſuppetat, iureiurando ſanciunt. Pòſt arma capeſſunt, Cæſari inſidiantur, eius rebus ſtudentes oppugnant. Auentinus libro quinto Annalium.

TRIBVRIAE ALIA.

Non Eccleſiæ, quæ minus hoc ſeculo curæ erat bonis illis uiris qui epiſcopi nomen ſibi arrogabant, ſed reipublicæ potius calamitatibus moti, Adalbero Herbipoleos, & Adalbertus Vangionum epiſcopi, cum Rudolpho Sueuorum, Vuelphone Boiorum & Bertholdo Carenthinorum ducibus, Vlmæ coierunt, ibique de die & loco nouis comitijs tribuendo, inter ipſos conſtitutum eſt, nimirum Triburia: Anno milleſimo ſeptuageſimoſexto. Schafnaburgenſis.

Decimoſeptimo igitur Calendarum Nouembris, qui Triburianis comitijs dictus erat dies, frequentes confluxerunt, Sueuiæ, & inprimis Saxoniæ principes, obſtinatis mentibus (ut Schafnaburgenſis, cuius hæc eſt narratio, loquitur) ad ſubmouendum à negocijs regni regem Heinricum, & alium in quem communis electio conſenſiſſet, creandum. Aderant unà legati Apoſtolicæ ſedis, Sighardus patriarcha Aquileienſis, & Altmannus Batauienſis epiſcopus, cui Papa uices ſuas in diſpoſitione cauſarum Eccleſiaſticarum delegauerat. Et laici nonnulli, qui magnis opibus relictis, ultrò ſe ad priuatam tenuemque uitam propter Deum contulerant. Miſsi à Romano pontifice, ut palàm omnibus per Gallias conteſtarentur, iuſtis de cauſis excommunicatum eſſe regem, & ad eligendum alium Apoſtolici conſenſus & autoritatis ſuffragium pollicerentur: nec principi, nec priuato cuiquam, qui regi Heinrico dicto uel facto aliquatenus poſt excommunicationem cōmunicaſſet, communicare uolebant, donec publicè profeſſus pœnitentiam, per Altmannum uicarium Romani pontificis anathemate abſolueretur. Pari tutela eorum quoque communionem uitabant, qui presbyteris coniugatis, uel eis qui Eccleſiaſticas ordinationes precio comparauerant, in oratione communicaſſent. Per ſeptem itaque continuos dies conſilia conferentes, quid facto opus eſſet, qua ratione periclitanti & iamiam naufragium minitanti reipublicæ conſulendum foret, perquirebant. Replicabant ab teneto (ut aiunt) ungue, omnem uitæ regis inſtitutionem. 1. Quibus probris, quibus flagitijs exiſtimationem ſuam, decuſque Imperij uix tum adulta ætate maculaſſet. 2. Quas iniurias ſingulis, quas in commune omnibus, ubi primùm pubertatis annos attigit, irrogaſſet. 3. Quòd remotis à familiaritate ſua principibus, infimos homines, & nullis maioribus ortos, ſummis honoribus extuliſſet. 4. Et cum eis noctes perinde ac dies in deliberationibus inſumens, ultimum, ſi poſsit, nobilitati exterminiū machinaretur. 5. Quòd barbaris gentibus uocatione data, in ſubditos ſibi populos dedita opera ferrum diſtrinxiſſet, & in eorum nece hoſtili crudelitate graſſaretur. 6. Regnum quod à parentibus ſuis pacatiſsimum, & bonis omnibus florentiſsimum accepit, quàm fœdum, quàm deſpicabile, quàm inteſtinis cladibus infeſtum, cruentumque reddidiſſet. 7. Eccleſias & monaſteria deſtructa, uictualia ſeruorum Dei uerſa eſſe in ſtipendia militum: ſtudium religionis & rerum Eccleſiaſticarum tranſijſſe ad arma militaria, & ad munitiones extruendas, non quibus uis & impetus Barbarorum arceatur, 8. ſed quibus patriæ tranquillitas eripiatur, & liberæ gentis ceruicibus duriſsimæ ſeruitutis iugum imponatur. 9. Nullum uſquam eſſe uiduis & orpha-

orphanis ſolatium, nullum oppreſsis & calumniam ſuſtinentibus refuginm, non legibus reuerenriam, non moribus diſciplinam, non Eccleſiæ autoritarem ſuam, non Reipublicæ manere dignirarem ſuam. 10. Ita unins hominis temerirate ſacra & prophana, diuina & humana, fasque nefasque confuſa eſſe, & implicita. Proinde tantarum calamirarum unicum ac ſingulare ſupereſſe remedium, nt quantocyus amoto eo, alius rex creeretur, qui tamdin terminos ſoos euaganti licentiæ frens inijceret, & mundi uacillantis ruinam ſubiectis humeris ſuſtentaret.

Rex Heinricus contractis in unum ſuæ pertis aſſertoribus, in uilla quæ dicitur Oppenheim, ſe contioebat, Rheni flnuio utraqoe caſtra dirimente: frequentesq; ad eos indies legstos mittebar, pollicens omnium quæ eos offenderent, in reliquum emendationem. Se ueterum iniuriarum memoriam ſequentibus beueficijs, ſi uira comes foret, aboliturum: nihilque deinceps circa rerum pnblicarum administrationem, abſqne communi cooſultu acturum. Poſtremò, ultrò ſe iure ſuo cedere, eiſque gubernandi diſponendique pro ſuo arbitratu totius regni ius poreſtatemque facere, dummodo æquo animo paterentur, ſola regij nomiois, regijque cultus rara ſibi manere inſignia: quæ ſemel legitimè accepta, ſine ſumma omnium eorum ignominia smittere non poſſet: nec ſinerent regni Teutonici ſplendorem, omnibns retrò ſeculis intactum, incontaminatumqne, ſua ætate ram rurpis exempli macula ſordeſcere. Quòd ſi nerba ſoa difficilius admitterent, magnificis promiſsionibus toties elnſi, paratum ſe quibus ſacramentis, quibus uellenr obſidibus fidem facere, quòd nulla unqoam dies, nulla rerum uel caſuum mutabilitas, hanc ſuam in eos beneuolentism corruptura foret. Ad hæc illi: Nulla, inquiunt, iam ſuperſunt argumenta, qnibus toties recognira atq; ſpectata fides eius probari ultàr, uel obligari ualeat, qnum toties morum ſuorum emendationem, coram oculis omnia cernentis Dei qoàm ſanctè pollicitus, omnia quibus ſe obſtrinxerst uinculs, ubi primùm calamitas, qnæ ad præſens urgebar, prærerijr, tanqoam aranesrum telas ruperit: & ſemper ſe ipſo deterior, curſum mali operis, ſicut equus impetu uadens in prælium, effrenata libertare repetiuerit. Neque oos præcipiti temeritate ad hæc extrems experienda prorupimns: omnes uias, omnia prius conſilia pertentsuimus, ſi qua ratione rigidum obſtinatumque in malis deſperati hominis ingenium emoliri poſsit. Sed inuereratus morbus, arque imis penitùs iam inſidēs uiſcerib. nihil ſpei, nihil admittit remedij, omnem artem, omnem euiocens induſtriam medicantium. Quinimò dum leuitati eius impenſius morem gerere ſtudemus, & cuoctis quæ perperam molitur religionis obtentu, muliebrem præbemns patientism, ſtatus Reipublicæ euerſus eſt, tranquillitas Eccleſiarum perturbata, maieſtas Imperij ablara, auroriras principum euacuara, mores inuerſi, leges abolitæ: & ſecuodum Prophotæ elogium, maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & ſanguis ſsnguinem retigit. Poſtremò, omnis iuſticiæ & pietatis, religionis & honeſtatis diſciplina ſitu arque inculru obſoleuit. Hæc quidem dum ſola uitæ temporslis detrimēta, dum ſolam famæ & exiſtimstionis labem mini rarentur, rametſi uiris ferenda non eſſent, tulimus tamen, ne contra iuſiurandum, qoo tenebamur, præcipitanter, impudenterq; uenire uideremur: & dū gloriæ noſtrę conſulero consremur, aoimæ naufraginm pateremur. Nunc uerò cum ab Eccleſiæ corpore, propter flagitia ſua, Apoſtolici anathematis mucrone præciſus ſit, cum ei commuoicare ſine communionis Eccleſiaſticę damno & fidei iacturs non poſsimus, cum fidem noſtram multis apud eum ſacramentis implicitam, Romanus pontiſex Apoſtolica autoritate explicuerit: extremæ profectò demenriæ eſſet, diuinitùs oblatam ſalutis occsſionem, non obuijs (ut dici ſolet) manibus excipere, & quod iam diu pręmeditarum ſit, ut agstur, ram opportuno tempore non agere: cum leges humanæ & Eccleſiaſticæ ſinant, cū locus & tempus arrideant, quum denique omnia qoæ paci uel bello uſui eſſe ſolent, conficiendę tantę rei fauorem ſuum polliceantur. Quapropter contemptis inanium argumeororum cuniculis, quibus denuò in ceruices iugulosque noſtros uiam gladio ſuo affectat, immobiliter animo fixum tenemus, ut sbſque ulla dilarione uirum nobis ꝓuideamos, q̧ præcedar nos, & pręlietur bellum Domini ad expugnandam & deſtruendam omnem cuiuſcunque hominis altitudinem, eleuantem & extollentem ſe aduerſus iuſticiam & ueritatem Dei, & ſanctę Romanę eccleſię autoriratem. In hęc uerba legaros regis dimiſerunt. Irerum alios arque alios miſit, nullum ſupplicationis genus, quod impediendę ranrę rei proficuum puraretur, pręrermittens. Sed illi in eadem ſenten-

tia fixi, obſtinatique maneb ant. Lambertus Schafnab.

ROMANA ALIA.

Diem Imperatori Romanus pontifex, quo in concilio Romæ ſub initium Quadrageſimæ celebrando compareret, dixerat. Conſtituto itaque die conueniunt ſacerdotes, equitatus, plebs & ſenatus. Ibi Guibertum Rauennatem, & Centium cum Hugone, (cuius ſuprà mẽtio facta eſt) anathemate ferit pontifex. Poſt Romanos blando admodum ſermone compellat: Caput mundi (inquiens) Romani rerum domini, uictor gentium populus, & imperium & pontificatum, in quos libuerit, transferre poteſt: ſicuti ante ducentos & ſeptuaginta quinque annos, à Gręcis in Germaniam tranſtulit. Quemadmodum militem ignauum exautorare poteſt Imperator, ita militi ducem iniuſtum deſerere licet. Veſtrum munus eſt, Quirites, ueſtrum eſt beneficium, noſtro ſanguine et ſudore partum, tantum Imperium: quod bonum, fauſtum, felixque ſit, mecũ filij chariſsimi diſcernetis, qui'nam Romæ poſthac regnarit: nec me ſuperſtite, Rex libero populo, quem non crearit, imponetur. Poſthæc quindecies talentorum milia uiritim, & opes Eccleſiaſticas Centauris & Cyclopibus militiæ peritis diſtribuit. Hoc ſpecioſo libertatis nomine, & ſplendida talentorum diſtributione ineſcatos Romanos, facilè in ſuam pertraxit ſententiam.

Dum hæc aguntur, Rulandus Parmenſis ſacerdos Concilij Vuormacienſis decretum deferens, tẽplum ingreditur, & abſque omni ſalutationis honore: Tibi (ad Hildebrandum inquit) Cæſar noſter Chriſtianiſsimus, ſanctiſsimi Germaniæ, Galliæ epiſcopi, ſacer ordo Chriſtianus præcipiunt, ut te munere quod aſtu, pecunia, gratia occupaſti, confeſtim abdices. Nec enim fas eſt, inuitis illis te aduerſus autoritatem Imperatoris, contra Chriſtianæ Eccleſiæ decretum, ouili Dei ultrà incubare. Deinde ad cæteros uerſus: Pientiſsimi (inquit) fratres, paſtorem iure ueſtro deligite: deinde ſacratiſsimus conſul, tribunus & princeps ueſter more maiorum autor fiat. Iſte enim Hildebrandus neq; paſtor, neq; pater, neq; põtifex, ſed fur eſt, lupus, latro, atq; tyrannus. Vix hæc fatus erat, & Ioannes Portuenſis proſilit: Capiatur capiatur, ingeminat. Fit tumultus. Vrbis præfectus & cęteri Parmenſem gladijs ſtrictis circumſiſtunt, in temploq; confodere parant. Ille uix ope Gregorij euaſit.

Synodi ſcripto exaſperatus põtifex, clãdeſtinisq; quorundam Germaniæ epiſcoporum literis, fidẽ & operam in re tanta ipſi addicentium munitus, ut Nauclerus ait, in hoc ſuo concilio Imperatorem excõmunicat, proſcribit, Cæſarea dignitate exuit, idq; per orbem terrarum omnibus Chriſtianis atrociſsimis bullis denunciat: ut Auentinus ex quodam Paulo Bernried annotat. Hoc anathematis fulmine Sigfridum Moguntinum, Vuilhelmum Traiectenſem, & Rubertum Bambergenſem, ſimiliter percuſſos, ſcribit Lambertus.

BRIXIANA.

Cùm anno Salutis milleſimo octuageſimo, triginta epiſcopi, multique regni proceres ex Germanis & Italis Imperatori addictis, ipſius iuſſu Brixiæ Noricæ conueniſſent, ſeriò de Hildebrando pontificia ſede excludendo agitatum eſt. Ac ut deponatur, ab omnibus denique comprobatum fuit, Vuigberto Rauennatenſi ſimul nominato ſucceſſore. Huius concilij decretum apud Vrſpergenſem tale extat:

¶ Quia (inquiunt) illum conſtat non à Deo electum, ſed à ſeipſo, in fraude ac pecunia impudentiſsimè obiectum, qui Eccleſiaſticum ſubuertit ordinem, qui Chriſtiani Imperij perturbauit regnum, qui regi catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem, qui periturum defendit regem, qui inter concordes ſeminauit diſcordiam, inter pacificos lites, inter fratres ſcandala, inter coniuges diuortia, & quicquid quietè inter piè uiuentes ſtare uidebatur concuſsit: nos, autore Deo congregati in unum, legatis ac literis freti decem & nouem epiſcoporum, die ſancto præteritæ Pentecoſtes Moguntiæ congregatorum, contra eundem Hildebrandum procaciſsimum, ſacrilegia ac incendia prædicantem, periuria & homicidia defendentem, catholicam & Apoſtolicam fidem de corpore & ſanguine Domini in quæſtionem ponentem, hæretici Berengarij antiquum diſcipulum, diuinationum ac ſomniorum cultorem, manifeſtum necromanticum, phytonico ſpiritu laborantem, & idcirco à uera fide exorbitantem, iudicamus canonicè deponendum & expellendũm: & niſi ab ipſa ſede his auditis deſcenderit, in perpetuum condemnandum. Facta ſunt autem hæc 7 Calend. Iulij, feria 5. Indict. 3. Idẽ teſtantur & reliquum hiſtoricorum uulgus.

ROMANA ALIA.

Heinricus extremum tandem remedium Imperij malis adhibiturus, Romam armis oppugnat, eaque potitur. Verùm Hildebrandus, nebulonum & luporum in ouile Domini graſſantium facilè princeps, fugam arripuerat. Imperator mox inter

ipſa ar-

ipſa arma Concilium indicit, rogatu ſenatus Romani, ad Calendas Nouembris: ubi Hildebrandus fugitiuus comparêre, & ad miniſtratæ prouinciæ rationem reddere iuberur. Verùm aufugit. Depoſito igitur tanquam prophano, ſcelesto, diſcordiæ amatore, uiro ſanguinario, & ſedis Apoſtolicæ per magiam inuaſore, communi tum ſenatus, tum epiſcoporum ſuffragio, ſua dignitate Hildebrando, Vuigbertus locum eius accepit, Anno milleſimo octuageſimoprimo: ut habent Marianus Scotus, Vrſpergenſis, & Helmoldus, Auentinus li. 5 Annalium.

SYNODVS A' COLOnienſi & Moguntino epiſcopis celebrata.

Miſſus fuerat in Germaniam ab Hildebrando, belli quod hoc ſeculo geſtum eſt, funeſtiſsimi face & tuba, Otto Hoſtienſis epiſcopus, ut igni oleum (quod uulgo dicitur) infunderet, nimirum animũ addendo ijs qui pontificijs contra Heinricum ſtudebant partibus. Hic in Saxonia tum longius abetat, in opprobrium Segiuini Agrippinenſis & Vuezilonis Moguntini archimyſtæ, contra inſtituta maiorum, alienam temerè ditionem uſurpans: ſuper ſtitibus adhuc ueris paſtoribus Conſtantiæ, Bambergæ, Mindæ, Auguſtæ, Gebhardum, Heinricum, Reginardum, Vuigoldum nouos epiſcopos nuncupat. Is tamen ab archiepiſcopis ſuperioribus, de more atque ritu priſcæ religionis, celebri collegarum conuentu, cum exulibus ponticulis ab eo creatis, in numero impiorum ſceleratorumq́ue computatur. Auentinus libro quinto Annalium. Hanc Synodum Moguntiæ coactam fuiſſe ex Vrſpergenſi haud obſcurè colligi poteſt, Anno 1085.

IN BERCHACH.

Eodem anno, cum de Imperatoris anathemate uariarent magnatum ſententię (alij enim Imperatori fauentes, iniuriam ipſi fieri aſſerebant: alij contrà, iuſtè eum excommunicatum contendebant) de uoluntate partis utriuſque conuentus indicitur in Berchach Thuringiæ oppido. Delecti fuêre ad hoc colloquiũ ij potiſsimùm, qui cæteris eruditione & ſapientia præſtare uidebantur: quos inter principem tenuêre locum Vuezilo Moguntinus & Gebhardus Salisburgenſis, quorum ille Imperatoris, hic uerò Hildebrandi pontificis ſtrenuè tutabatur partes. Vuezilo Imperatorem iniquo tum Romani pontificis, tum aliorum principum iudicio, regno & communione priuatum uolebat, cum Canuſij pontifici reconciliatus ſit, nec ipſum Saxoniæ limitibus eiectum, quam hæreditario iure tenebat: nec uel uocari, uel iudicari, nedum damnari iuxta canones debuiſſe, niſi prius in integrum reſtitutus ſit. Gebhardus contrà iuſto iudicio eum damnatum dicebat, quòd Romanæ ſedi, cui nemo non mortalium parêre cogatur, debitam non præſtiterit obedientiam. Per hoc uerò quòd Saxonia eiectus dicatur, diuinis legibus eum minimè exemptum. Domini enim eſſe uniuerſa mundi regna, qui ea pro ſuo diſtribuat beneplacito. Præterea à Alexandro, & pòſt Hildebrando eum uocatum aſtruebat, antequam regno priuaretur. Sed re infecta tandem, cum neuter de ſua uellet diſcedere ſententia, inde diceſſum eſt. Vrſpergenſis, Crantzius lib. 5, capite 11 Saxoniæ.

EDVCENSIS.

Temporibus ſeptimi Gregorij, Educenſe ſcribitur celebratum Concilium, cuius talis extat in decretis Canon: Nullus abbas uel monachus, canonicos regulares à propoſito profeſsionis canonicè reuocare, & ad monaſticum habitum trahendo ſuſcipere audeat, ut monachi fiant, quamdiu ordinis ſui Eccleſiam inuenire quiuerint, in qua canonicè uiuendo Deo ſeruire, & animam ſuam ſaluare poſsint. Quòd ſi temerario auſu id agere tentauerint, anathematis uinculo obligentur. C. decimo nono. q. 3.

BENEVENTANA.

Victor tertius paulo ante ſuum obitum, cum Apulię Calabriæque epiſcopis in Beneuentana urbe, menſe Auguſto Synodũ habuit, in eaque huiuſcemodi uerbis præſentes allocutus eſt epiſcopos:

¶ Nouit ueſtra dilectio, chariſsimi fratres coepiſcopi, neque latet orbem uniuerſum, ſancta Romana & Apoſtolica ſedes, cui, Deo autore, deſeruio, quot aduerſa pertulerit, quot denique per Simoniacæ hæreſeos trapezitas malleis, tunſionibusque perfracta ſit, adeò ut columna Dei uiui uideretur iam penè concuſſa nutare, & ſagena ſummi piſcatoris intumeſcentibus fluctibus diſrumpi, ac naufragij ſorte perire. Guibertus enim hæreſiarcha, qui uiuente ſanctæ memorię prędeceſſore meo Gregorio papa Romanam inuaſit Eccleſiam, Antichriſti pręcurſor, & ſathanę ſignifer, oues Chriſti diſpergere, mactare, laniareq́; non deſinit. Incitator enim, incentorque malorum factus, quantas Gre-

gorio Papæ iniurias, quas perſecutiones, quot clades intulerit, referre quis poſsit? Excitauit contra eum coniuratos, ipſe conſpirationis autor, fugauit urbe, ſacerdotio, quantum in ſe fuit, Simoniacus, periuruſque priuauit. Commouit aduerſus eum Romanum Imperium, concitauit gentes & regna: & quod à ſeculo eſt inauditum, excommunicatus ipſe atq; damnatus, ſanctiſsimum pontificem excommunicare p̄ſumpſit. Romanam urbem hactenus ſacrilegijs, cædibus, periurijs, cō̃ſpirationibus, flagitijs, & uitiorum omnium ludibrijs prophanare non deſijt: & Simonis magi perfidia incenſus, nequitiæ ſuæ complices ad tam impium & execrabile facinus euocā̃s, coacto Imperatoris exercitu Apoſtolicæ ſedis inuaſor effectus eſt: contra præcepta Euangelica, contra Prophetarum Apoſtolorumq́; decreta, contra Canonum & Romanorum pontificum iura, nullo cardinalium & epiſcoporū́ præcedḗte iudicio, nullo Romani cleri approbante ſuffragio, nullo deuoti populi requiſito conſenſu, in ſancta Romana eccleſia totius nequitiæ, ac perditionis caput effectus eſt. Sed omnipotentis Dei potentia, cum iam dictum Gregorium pontificem poſt labores ac certamina plurima ad æternam requiem euocaſſet, & unanimi concordia epiſcopi & cardinales, prouincialeſque antiſtites unà cum Romano clero ac populo, paruitatem noſtram modis omnibus contradicentem & renitentem, Apoſtolicæ ſedi præfeciſſent, non timens æterni Imperatoris iudicium, nunc uſque Chriſtum & oues eius, pro quibus ille fudit ſanguinem ſuum, perſequi non omittit. Idcirco autoritate & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, omniumque Sanctorum, omni illum ſacerdotali officio & honore priuamus, & à liminibus Eccleſiæ ſeparā̃tes, anathematis uinculo innodamus.

Noſtis præterea, & bene noſtis, quos dolos machinati ſint, quantaſq́; mihi preſſuras intulerint Hugo Lugdunenſis archiepiſcopus, & Richardus Maſsilieſis abbas, qui pro faſtu & ambitione ſedis Apoſtolicæ, ad quam dudum clàm inhiabant, ubi uotis ſuis potiti non ſunt, ſchiſmata in ſancta Eccleſia fecerunt. Et Richardus quidem Romæ, noſtram electionem cum cardinalibus & epiſcopis egerat. Hugo autem ad nos poſt paululum ueniens, affuſus ueſtigijs, dum obſequium nobis ſummo pontifici debitum inuitis ac retractantibus exhiberet, legationem à nobis in partibus Galliarum poſtulauerat, & acceperat. Itaque donec paruitatem noſtram electioni factæ, atque à ſe approbatæ repugnare conſpexerant, ipſi modis omnibus inſiſtebant, ne onus pro utilitate Eccleſię nobis impoſitum abijceremus. Vbi uerò nos tandem cedere peruiderunt, conceptam diu flammam clibanus exturbatus euomuit. Quapropter cernentes ſibi fratrum omnium unanimitatem conſtanter obluctari, ab eorum & noſtra ſunt continuò communione ſeiuncti. Verùm uobis Apoſtolica autoritate præcipimus, ut ab eis abſtinere curetis: neq; illis omnino cō̃municetis, quia Eccleſię Romanę cō̃munione ſua ſe ſpō̃te priuarū̃t. Nā̃, ut beatus ſcribit Ambroſius, qui ſe à Romana Eccleſia ſegregat, uerè eſt habē̃dus hęreticus.

Conſtituimus etiam, ut ſi quis deinceps epiſcopatum, uel abbatiam, de manu alicuius laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus epiſcopus uel abbas habeatur: neque ulla ei, ut epiſcopo, uel abbati, adhibeatur reuerentia. Inſuper ei beati Petri gremium, & introitum Eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſob tanto crimine ambitionis & inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, cœpit, reſipiendo non deſerit. Similiter etiam de inferiorib. Eccleſiaſticis gradibus, dignitatibusq́; conſtituimus.

Si quis item Imperatorum, regum, ducum, principum, comitum, uel cuiuſuis poteſtatis ſecularis, epiſcopatum, uel quamuis aliam Eccleſiaſticam dignitatem dare præſumpſerit, eiuſdem ſententiæ uinculo ſe aſtrictum nouerit: cum trecenti & octo patres in Niceno concilio, omnes huiuſmodi uendentes & ementes excommunicauerint, cenſentesq́, ut qui dat, & qui recipit, anathema ſit: cum huiuſmodi igitur epiſcopis, abbatibus, aut clericis reliquis qui communicat, aut orat, aut ipſorum audit Miſſas, una excommunicationis ſententia plectitur, qui ne ſacerdotes quidem ritè putati poſſunt. Pœnitentia uerò & communio à nemine niſi à catholico ſuſcipiatur. Quòd ſi nullus adſit catholicus presbyter, rectius eſt ſine uiſibili communione perſiſtere, & inuiſibiliter Domino communicare, quàm eam ab hæretico ſumendo, à Deo ſeparari. Nulla enim (ut ait Apoſtolus) conuentio Chriſti ad Belial, neque pars aliqua fideli cum infideli. Omnis autem hæreticus infidelis eſt. Simoniacus uerò, quia hæreticus, idcirco infidelis. nā̃ ſacram Chriſti communionem, quamuis uiſibiliter & corporaliter catholici propter imminentes hæreticos habere non poſſunt: dum tamen mente Chriſto coniuncti ſunt, eius communionem inuiſibiliter ſumunt.

Hæc

Hæcigitut omnia dum omnium epiſcoporum in Concilio adſtantium fuiſſent ſuſcepta iudicio,& antoritate probats, diſſeminata continuò ubiq; per orbem fuĕre. Chrō Caſsiuenſe lib.3,cap.71.

GARSTVNGI.

Sublatis Gregotio & Victote, petnicioſæ diſſenſionis capitibus, feſſoq; tot cladibus orbe Chtiſtiano, placuir utriuſq; partis epiſcopis, iure atq; liteτis, non armis atq; ſerro more barbatorum diſceptandum sſſe. Fit igitut conuentus Garſtungi, tertlodecimo Calendas Februatij. Conueniunt epiſcopi Germaniæ, Galliæ utriuſq; pattis. Vbi conſedere, Conradus epiſcopus Traiectenſis Ita uerba ſecit: Ad pacem, qusm nobis, Pattes conſul:i, ſeruatot noſtst abitutus teliquit, ſtabiliendsm conuenimus: uim, temeritatem, uiolenclam, errotcs peſtiferos eotum qui cœlcſte donum contaminare non etubeſcunt, gladio duplici, enſe ancipiti ad uiuum teſecare, utriuſq; inſtrumenti teſtimonijs iuxta ptæceptum Chriſti teſellere, operæptecium duximus. Ioſue hoſtibus aſtutis, fallacibus iutamentum, quod mendaciter extotſetant, ſeruauit. Nabuchodonoſoro impio regi Iudæos reges, eorum fidem ftangentes, immortalis cœli msieſtas, per Hietemiam atq; Ezechielem ustes ſuss coatguit, ſeq; ſptetum teſtatur. Qui iutamentum contemnit, fœdus ſpetnit, pactum ſoluit, fidem ftangit, illum deſpicit per quem iutauit: illi facit iniutiam, cuius nomini aduetſatius ctedidir. Viuo ego, dicit Dominus: iuramentum quod ſpreuit, fœdus quod ptæuaricatus eſt, ponam iu caput eius. Numquid ſoluens pactum effugiet? Non conſiderandum cui, ſed pet quem iutaueris. Multò enim fidelior eſt ille qui ptopter nomen Dei tibi credidit, quàm tu qui occaſiòne diuinæ maieſtatis, hoſti tuo, imò iam amico, moliris inſidias. De Tiberio & Netone, non ſolum leuiſsimis tytãnis, ſed imputiſsimis quoq; monſtris, præceptum legimus: Reddite Cæſari, quæ Cæſaris ſunr: &, Deum timete, tegem honotate. Principibus, qui non ſine cauſa gladium pottsnt, etiamſi mali fuetint, non modò dicto audientes eſtote, uetùm pro ijſce ſuptemum Deum deprecamini, quò tranquillam, quietamque uitam agamus. Omnis enim poteſtas à Deo eſt. Qui poteſtati teſiſtit, diuinæ ptouidentiæ tepugnat. Idcitco smbitioſi & ſupetbi ſunt, qui illud Domini Deique noſtri elogium (Quodcunque ſolueris ſuper tertam, erit & ſolutum in cœlis: & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit & ligatum in cœlis) perfricta ftonte interpretando adulteraut, ſuæ libidini ſeruire cogunt, & nobis ceu pueris atque omnium retum impetitis aſtu illudete ſtudent. Quaſi uerò neſciamus, peculiare eſſe ſacris uatibus, diuinæ ſapientiæ conſultis, pro capacitste auditotum diuerſis nominibus idem appellate, eandem rem pto diuerſitate affectuum, modò ptoprijs, modò tranſlatitijs uerbis, quod idem ualet, nune figuratè, nunc ſimpliciter dicete: ctebris ſimilitudinibus, frequentibus ptouerbijs atque exemplis, aptis comparationibus, & huiuſcemodi tanquam luminibus rem illuſtrate, animum atque autes tanquam ſtimulis fetite: & ut ſunt uaria ingenia, uaria otationis ſententiarumque ſupellectile homines inſtruste, docete, recreate, tapete, ttahete, moucre, oblectare. Et ut D. Autelius Auguſtinus docet, ueritas diuina ita tradita, ita otnatu tecta, plus mouet, plus delectat, plus honotatut, quàm ſi nuda abſque ueſte proſtitueretut. Nempe animus noſter, qusmdiu mottali carcete clauſus detinctur, nolit uelit, tebus fluxis, fragilibus, quæ uideri, tangi ſolent, nimium addictus eſt. Ad æterna & clata, quæ cerni, tactu ſentiri nequeunt, cęcutit atque hebetatur, niſi igniculus ingenij hiſce fomentis motus excitetur. Proinde pontifex æternus, id quod ſubobſcurè de uinculo dixit, apud Ioannem apertè, apud Matthæum, Marcum, Lucam apertiſsimè explicat: Pax uobis, inquit, ſicuti me miſit pater, & ego uos mitto. Accipite ſpiritum ſanctum: quibus temiſeritis peccata, remittuntut: & quotum tetinueritis, retenta ſunt. Et ut concordiam aſſeretet, & unum ſe uerum paſtorem eſſe indicatet, uni dixit: Siquidem amas me, paſce oues meas: id eſt, Ite in mundum uniuerſum, prædicate Euágelium omni creatutæ: atq;, Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra: ite ergo, docete omnes gentes. Hanc ob cauſam apetuit diſcipulis mentem cœleſtis doctor, ut intelligetent ſcripturas, Moſen, Prophetas & Pſalmos: iuſsitque eos in nomine ſuo pœnitentiam & remiſsionem peccatotum prædicate apud omnes gentes, teſteſque hotum eſſe. Has ergo ob cauſas Hildebrandus, ambitione in præceps abiuit: cum poteſtatem immortalis Dei, cuius nuncius duntaxat eſt, ſibi uſurpauit. Ita mores, ita tempota, ita homines ſunt. Malè conſuluiſſet rebus humanis ſuprema illa Maieſtas, ſi ita gladium in manum mottalis cuioſquam traderet. Quis concupiſcentiæ humanæ finem ſtatueret? aut quis moderaretur?

Ne ſapientiſsimus quidem, æquo animo tantum onus tulerit. Non neceſſe habemus, ut quiſpiam nos doceat, quo'nam pacto ſpirituali poteſtate, uel (ut uerius dicam) diſpenſatione atque procuratione diuini peni (oraculorum enim cœleſtium ꝓmi atq; condi duntaxat ſumus) Petrus eiusque collegæ uſi fuerint. Clarius luce in libro quem de geſtis Legatorum Chriſti Lucas medicus ſcripſit, liquet: arma noſtræ militiæ, ſpiritus, non ferrum, neque rapinæ, cædes, homicidia, periuria ſunt. Nimirum lorica, thorax, galea, baltheus, enſis, ſcutum, ſunt pax, amor, iuſticia, ſpes ſalutis, ueritas, ſermo Dei, fides. Quæ munera diuina ſæpius Imperator noſter Chriſtianiſsimus ultrò Hildebrádo obtulit, ſed ipſe recipere recuſauit. Non inficias imus, homo eſt ille, peccare ſolet.

Nam nemo uitijs ſine naſcitur, optimus ille eſt,
Qui minimus urgetur.

Nulla tamen illi, niſi ex permiſſo, uoluptas Veneris, iuxtaq; naturale deſiderium uſus, quæ ſicut iuuenta irritari, ita ſenectute mitigari ſolent. Iam id fateor, peccatum quidem primum magnum, at humanum tamen: fecēre alij ſæpè, item boni. Et profectò rectè æſtimantibus principem noſtrum, liquet bona natura eius eſſe, uitia uel fortunæ uel ætatis: ingentia animi bona, illa indoles in rebus moliendis, conficiendis uelocitas, periculiſque ſubeundis fortitudo, uis incredibilis animi, laboris pauentia, conſilium par magnitudini animi, & quantam uix poteſt ætas eius capere ſolertia. Rei militaris, iuris, ciuilium morum, diuinarum, humanarumque rerum peritia, fortitudo propemodum nimia, non modò inter reges excellens, ſed inter illos quoque, quorum hæc ſola uirtus fuit. Iam perpetuum pacis, pietatis atque religionis ſtudium, in pauperes liberalitas, maiora tribuentis quàm à Deo petuntur: clementia in deuictos, benignitas in amicos, erga milites beneuolentia, in nullo uſquam Romano Germano'ue tanta fuēre principe. Quòd ſi flagitioſiſsimus is foret tyrannus: tamen ei obtemperandum, nequaquam reſiſtendum eſſet. Prohibent humanę leges, decretaque patrum aduerſarios, hoſtes, inimicos, accuſatores, teſtes atque iudices eſſe. Auguſtus tum in Italia, dum Hildebrando pacem facit, paucorum ſcelere atque perfidia Saxonia excidit: perfidus tyrannus, qui perfidiæ graues pœnas reddidit, ſpreta religione iuriſiurandi, uiolata affinitate, neceſsitudine, eam inuaſit. Nemini priuato, niſi antè in integrum reſtitutus fuerit, dica ſcribi poteſt. Hæc ubi dixit, librum dat pontificalem Vuezeloni archimyſtæ Moguntino, recitarique legem iubet, qua non licet ſpoliatum rebus ſuis reſpondere, accuſari, nedum condemnari. Eundem codicem deinde Vuernherus Mersburgenſis pontifex accipit. De fœminis idem quoque cautum legit, ne ſcilicet eæ prius in ius ambulare cogantur, quàm familiarem rem domi compoſuerint. Poſtquam hæc ita dicta factaque ſunt, Gebhardus Salisburgenſis Boiorum, primarius epiſcopus, ætate, eloquentia, ſcientia, egregiè pręter cęteros Hildebrandinos uenerabilis, cui ſocij reſpondendi prouinciam demandarant, omnino obmutuit, ac ne hiſcere quidem potuit, &c.

Alius pręterea conuentus in Maium, Moguntiacumque edicitur, ubi lis ea componatur, paxque confirmetur, utriuſque factionis conſenſu. Cęſareani peracto conuentu diſcedunt, Gregoriani manent, & inter ſe diſſentire cœperunt. Tetrarchæ Saxoniæ, Theodoricus ſororis Eckberti maritus huius gentilis Theodoricus, Vto Hildesheimenſis epiſcopus, frater eius Conradus, ſectam Hildebrandi uelut impiam, ſceleratamque abiurant: quo magis pœnitentiam prioris ſectæ approbāt, ad Romanum pontificem, Imperatoremque ſe transferunt. Cæteri epiſcopi numero quatuordecim, nimirum Gebhardus Salisburgenſis, Hartuicus Magdenburgenſis, Adalbeto Vuürtzburgenſis, Altmānus Batauienſis, Bernhardus Mersburgenſis, Guntherus Citienſis, Benno Mœſianus, Albertus Vuormacienſis, Burckhardus Halberſtadienſis, Hermannus Mediomatricus: & hi quatuor deuoti ſuppoſiticijq; pontifices, per ſtudia partium facti, Reginardus Mindēſis, Vuigoldus Auguſtanus, Gebhardus Conſtantieſis, Heinricus Bābergenſis, deſerta Reipub. cauſa, ad priorē factionē redeunt. Auent. li. 5 Annaliū.

QVEDLINBVRGAE.

Hildebrandini, quos Garſtungi poſt Cęſareanorum diſceſſum ſubſtitiſſe diximus, indicti apud Moguntiam Concilij tempus antecapere feſtinantes, Quintelburgi (ſic enim eam quam nunc Quedlinburgam appellamus, ſcripſerunt) cum Hermanno rege Saxonum, Ecberto Brunſuigę ꝑfecto, Heinrico Craſſo, & Cōrado à Beuchlingē, filijs Ottonis, q Bauarię ducatu motus fuerat, & Ottone monacho Cluniacenſi legato Hildebrādino, mēſe Aprili cōueniūt, ad ꝑtextū mutatæ uolūtatis dictū quoddam Vuezilonis Mogūtini, ipſo hęreſiarcha nominato, calūniātur, quaſi q iactaſſet, ſpolia tū reb. ſuis legib. diuinis, nō oportere parere.

rerc. Deniq; ſe Eccleſiá ſactá eſſe cauſati, Ottonem, quem ſuprà à Moguntino & Colonienſi deuotum diximus, ſibi imponunt, Vrbanum appellant. Auentinus ibidem. Vrſpergenſis Cæſareanos etiam huic conuentui interfuiſſe narrat.

MOGVNTINA ALIA.

Menſe autem Maio, uti conſtitutum fuerat, Imperator, proceres, duces frequentes Moguntí coeunt. Item Petrus Portuenſis epiſcopus, duo flamines Romani, legati Clementis tertij pontificis max. archimyſtæ bi, atq; minores pontifices Galliæ: Germaniæ Vuezilo Moguntinus, Angelbertus Treuerēſis, Heinricus Leodienſis, Cō radus Traiectēſis, Vdalricus Aichſtetēſis, Meginhardus Fruxinenſis, Otto Reginoburgenſis, Rupertus Bambergenſis, Hermannus Spirenſis, Otto Conſtantienſis, Burchardus Loſanienſis, Sigfridus Auguſtanus, Gebhardus Pragenſis, Vto Hildesheimenſis, Heinricus Badebornenſis, Erpho Monaſterij, Volckmarus Mindenſis, Bibo Tullenſis, Burchardus Baſilienſis, Otto Argentoratenſis, cōueniunt: adſunt legati aliorum pōtificum Galliæ, Italiæ, Germaniæ: communi omnium conſenſu, Hildebrandi ſecta, pietati Chriſtianæ repugnans, exploſa atq; exibilata eſt. Ottonem, qui & Vrbanus ſacrilegij & irreligioſitatis ijdem accuſant, conuincunt, & in numerum impiorum computant. Superiores quoq; quatuordecim epiſcopos, albo pontificum eradunt, ſenatu ſacerdotum mouent: crimine perduellionis, periurij, perfidiæ, homicidij, parricidij eoſdem condemnant. Hermannum regem, Eckbertum Saxonem, Vuelphonem Boium proſcribunt, eadem cenſura deuouent, ſenatuſq; conſultum perſcribitur tale: Deuota capita, quæ numerauimus, uelut contagio ab omnibus uitentur Chriſtianis: quandoquidem à nobis receſsionem fecerunt, non nos ab illis: ad concionem ſacram, quemadmodum promiſere, uenire detrectant: pietatem Chriſtianam polluunt, concordiam contaminant, quibus deſertis ad hoſtes Reipublicæ profugiunt: ad bella, incendia, homicidia, parricidia, latrocinia, rapinas non ſolum cohortantur, uerùm etiam duces ſunt. Crebrò benignè uocati, reuerti noluerunt: uerſutos, obſcuros, ueteratores, uafros ſeſe eſſe factis produnt, & nos experimentis ſentimus. Egregij ſanè paſtores, quibus gregem tuum crederes. Nemo oues perſequitur, nullo uiſo lupo tamen fugiunt. Quidnam deſignaſſent, ſi eos fortuna ad tempora Domitiani Decijq; ſeruaſſet?

In eodem Concilio, Pragenſis ditio, ſicut ab Imperatore Ottone ſecundo, Benedicto Octauo pontifice maximo, conſenſu D. Vuolfgangi Reginoburgenſis epiſcopi inſtituta fuerat, certis limitibus deſcribitur: in quibus Craconia quoque comprehenditur. Auentinus libro quinto Annalium Boiorum.

Huius Synodi & Vrſpergenſis meminit, licet paucisſimis uerbis, quæ etiam adſcribimus: Anno Domini 1086. Synodus Moguntiæ habetur, cui interfuit Imperator: ubi præſentibus legatis Romanorum, omnes epiſcopi rebelles Imperatori, deponendi iudicantur: cæteri uerò anathemate, ut uidebatur, condemnantur. Ibi etiam communi conſenſu atq; conſilio, conſtituta eſt pax Dei. Cæterùm & hoc Sigebertus addit, omnes quidem tum præſentes, ore & manu hoc decretum Synodi comprobaſſe, corde tamen plurimos Hildebrandi rebus addictos fuiſſe. O' fidem Pontificum.

AD MELPHIM.

Cum pontificium conſcendiſſet thronū Vrbanus, ac Romanis, ſemper nouis ſtudentibus rebus, diffideret: ad Melphim urbem ſe contulit, ibiq; Synodum celebrauit, ubi talia decreta ſanxit. Primum: Conſtituimus, ut nemo ante annos quindecim aut quatuordecim ſubdiaconus ordinetur, nemo ante annos uiginti diaconus fiat. Id quod reprehenſum eſt, quia uetuſtis canonibus ſit contrarium, qui uetent id fieri ante annum uiceſimumquintum: ut in Geſtis cōtra Hildebrandum narratur. Deinde, Eos qui poſt diaconatū uxoribus uacare uoluerint, ab omni ſacro ordine remouemus, officio atq; beneficio Eccleſiæ carere decernimus. quòd ſi ab Epiſcopo commoniti non ſe correxerint, principibus indulgemus ſententiam, ut eorum fœminas mancipent ſeruituti. Si uerò epiſcopi conſenſerint eorum prauitatibus, ipſius officij interdictione mulctentur. Diſtinct. 32. Rogerium etiam & Bohemundum de Apuliæ ducatu concertantes, eiuſdem Concilij autoritate quieſcere, idem pontifex iuſsit. Nauclerus.

TROIANA, PLACENTINA, *Turonenſis.*

Expedita ad Melphim Synodo, Troiam, quæ Apuliæ urbs eſt, contendit, ac Synodum ibi conuocauit, ubi eiuſmodi Canon conditus eſt: Si duo uiri, uel tres conſanguinitatem iure iurando firmauerint, uel ipſi fortè confeſsi fuerint, coniugia diſſoluantur: ſi uerò neutrum contigerit, epiſcopi eos per baptiſmum, per fidem Chriſti, per Chriſti iudiciū in uera obedientia obteſtentor: quatenus palàm faciát, utrū ſe ſicut eſt fama, recognoſcát eſſe cōſanguineos. ſi nega-

ſi negauerint, ſibijpſis relinquendi ſuot: ita t imen, ut ſi aliud in conſcientia habeant, ſe à liminibus Eccleſiæ, & corpore, & ſanguioe Domini, à fidelium communione nouerint ſegregatos, eut infames effectos, donec ab inceſti facinore ſe de iudicio epiſcoporum ſegregaucrint: qui iuuenes ſunt, elia matrimonia contrahere non prohibeantur. cep.25.q.6.

Poſt Placentiem abijt, ibiq́; nouım conuentum egit, cuios tale habetur decretum: Sanctorum canonum ſtatutis conſona ſanctione decernimus, nt ſine titulo facta ordinario, irrita habeatur: & in qua Eccleſia quilibet intitulatus eſt, in ee perpetuò perſeueret. Omnino autem in duabus aliquem titulari non liceat: ſed unuſquiſque in qna titulatus eſt, in ea tantum Canonicus habeatur. Licet enim epiſcopi diſpoſitione unus, diuerſis præeſſe poſsit Eccleſijs: Cenonicus tamen præbenderius, niſi unius Eccleſiæ, in qua conſcriptus eſt, eſſe non debet. Si quæ tamen Cepellæ ſunt, quæ ſuis redditibus clericos ſuſtentere non poſſunt, ea cura aut diſpoſitio præpoſito maioris Eccleſiæ, cui Cappellæ ſubiectæ eſſe uidentur, immineat, & tem de poſſeſsionibus quàm de Eccleſiaſticis Cappellarum officijs ipſe prouideet. C. Sanctorum. diſt. 70. Cæterùm in utroque eonuentu, Heinrici Imperetoris, & Guiberti antipapæ excommunicationem confirmatam, prodit Nauclerus.

Præter has Synodos, & Turoneoſis eadem tempeſtete celebratæ meminit Baleus libro quinto de Rom. pont. actis, in uita Vrbani. Ac in ijs omnibus, inquit, Hildebrandi peſtilentiſsimi nebulonis acta confirmenit, & noues leges Eccleſiaſticas tulit Vrbanus, ne quid de pootificia autoritate, ui eut fraude acquiſitum deperiret. Saociuit, ne à quouis principe, beneficiorum inueſtituram clericus reciperet.

PLACENTINA ALIA.

Anno Dominicæ incernationie milleſimo nonageſimoquinto, Calendis Martij, indictione tertia, celebrata eſt Plecentiæ Synodus, præſidente domino Vrbano pepa cum epiſcopie & abbetibus tam Galliarum, quàm Burgundiæ. Facta eſt autem conſultario de his qui Eccleſias uel præbeodas emerāt: ſed & de his qui ſchiſmate Guibertino fuerent ordinati. Et primo quidem ec tertio die, in campo concilium ſedit. Tantus enim conuenerat populus, ut nulle eos eccleſia ceperet: exemplo nimirum Moyſi Deuteronomium commendentie, & Domioi noſtri Ieſu Chriſti docentis in loco campeſtri. Septimo tandem die poſt trenſactionem diuinem, hæc ſunt capitule prolate, & aſſenſu totius Concilij comprobats.

1. Ea quæ ſunt à ſenctis patribus de Simoniacis ſtatuta, nos quoque ſaocti Spiritus iudicio & Apoſtolica autoritate firmamus. Quicquid igitur in ſacris ordinib. uel in Eccleſiaſticis rebus uel data uel promiſſa pecunia ecquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas unquam uires obtinere eenſemus.

2. Si qoi tamen è Simoniecis ſe conſecrari paſsi ſunt, ſiquidem probere potuerint, ſe cum ordinarentur neſciuiſſe, eſſe eos Simoniacos, & tum pro catholicis habebantur in Eccleſia, talium ordioationes miſericorditer ſuſtinemus, ſi tamen laudabilis uita eos commendat.

3. Qui uerò ſcienter à Simoniecis conſecrari ſe peſsi ſunt, conſecratiooem omnino irritam eſſe decreuimus.

4. Quiconque ſanè cupiditate parentum, cum edhuc paruuli eſſent, eccleſias uel epiſcopatus per pecunies edepti ſunt, poſtquam eos omnino dimiſerint, ſi canonicè in eis uiuere uoluerint, pro miſericordie ibidem eos miniſtrare conecedimus, neque pro hoc fecto à ſacris ordinibue remouemus, ſi aliàe digni inueniuntur.

5. Illi uerò qui per ſeipſos, cnm iem meioris eſſent ætatis, nefanda copiditate eas emerunt, ſi in alijs Eccleſijs canonicè uiuere noluerint, ſeruatis proprije ordioibus, pro maxima miſericordia ibi eos miniſtrare permittimus. Quod ſi ad aliee fortaſſe transferre non poteruot, & in eiſdem cenonicè uiuere promiſerunt, omnib. ordioib. contemptis, ed ſacros ordines non accedent, ſalue temen in omnib. ſedis eutoritate.

6. Si qui ante emptionē catholicè ordineti ſunt, cū ea quę emerant dimiſerint, & uitam canonicam egerint, in ſuis gradibus permittentur: niſi fortè eiuſmodi Eccleſia ſit, nt ibi primum locum debeāt obtinere. primum enim & ſingularem officij locū in emptis Eccleſijs eos habere non perimur.

7. Ordinationes quæ à Guiberto hęreſierche factę ſunt, poſtquam ab Apoſtolicę memorię Gregorio papa & à Romana eccleſia eſt damnatus, quęq́; etiam à pſeudoepiſcopis per eum poſtea ordinatis per fectę ſunt, irritas eſſe iudicamus. Similiter autem & eę, quę à eęteris hęreſiarchis nominatis excōmunicetie factę ſunt, & eb eis qui cetholicorum & adhoc uiuētium epiſcoporum ſedes inuaſerūt, nec probere ualuerint, ſe cum ordinarentur, eos neſciſſe damnatos.

8. Qui

8 Qui uerò ab epiſcopis quondam carbolicè ordinatia, ſed in hoc ſchiſmate à Romana Eccleſia ſepstatis, ordinationem conſecuti ſunt, eos nimirum cum ad Eccleſiæ unitatem redierint, ſeruaris proprijs ordinibus, miſericorditer ſuſcipi iubemus, ſi tamen uita canonica eos commendar. Qui uerò poſthæc à prædictis ſchiſmaticis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ aduerſarijs, ſe ordinati permiſerit, nullatenus hac uenia dignua habeatur. Quamuis autem miſericordiæ intuitu, nimiaque neceſsitate cogente, hanc in ſacris ordinibus diſpenſationem cōſtitueremus: nullum tamen præindicium ſacris canonibus fieri uolumus, ſed obtineant proprium robur: & ceſſante neceſsitate, illud quoque ceſſet, quod factum eſt pro neceſsirate. Vbi enim multorum ſtrages iacent, ſubttahendum eſt aliquid ſeueritati, ut addatur amplius charitati.

ROMANA ALIA.

Extremam ſauè Romanorum pontificum impudentiam Hiſtoriæ nobis produnt: de qua re cerrum perhibet reſtimonium Placeutina, quam diximus, Synodus. Nam illa decreta, in faciem quidem ſpeciem mellis habentia, interius uerò erroris ueneno humauum genus ſuffocantia, falsò ſub Placentini concilij nomine ad deceptionem orbis, ad ſubuerſionem fidei estholicæ, nouo proditiouis genere per diuerſas mundi partes hoc tempore diffuſa ſunt. Quæ cùm ſolis & nudis uerbis Turbanus noua prę̨ſumptione protuliſſet, omnium fidelium ore qui tum aderant, damnata ſunt: & quidem tanra commotione, ut ægrè eorum manus euaſerit pontifex: imò coactus fuir, ter erroris ſententism, quam ſolis uerbis proferre præſumpſerat, condemnare: tantum abeſt, ut ea comprobata ſinr, ut impudentet illi nebulones pontificij nugati ſunt.

Tandem cum in conuentu Romanæ eccleſiæ Vulcano hæc rraderentur decreta, epiſcopi cum Cardinalibus ſubſcribentes dixerunt: Ego Adelbetrus ſanctæ Romanæ Sylnæ candidæ, in damnationem horum hæreticorum decrerorum ſubſcripſi.

Ego Ioannes Hoſtienſis epiſcopus, in damnarionem horum hæreticorum decretorum ſubſcripſi. Ego Hugo Præneſtinus epiſcopus, hæc hæretica decreta damnans ſubſcripſi. Ego Albertus Nepheſinus epiſcopua ſubſcripſi, Benno Cardinalis presbyrer urbis Romæ, ſubſcriprionem firmaui. Romanus Cardinalis, presbyter urbis Romæ, ſubſcriprionem firmaui. G.ido primus Cardinalis presbyter urbis Romæ, ſubſcriptionem firmaui. Octauianus deſignatus Cardinalis, presbyter urbis Romæ ſubſcriptionem firmaui. Hugo Cardinalis Diaconus eccleſiæ Romanæ ſubſcripſit. Paulus Primicerius Romanæ eccleſiæ ſubſcripſit. Nicolaus electus abbas ſancti Syluestri, urbis Romæ ſubſcriptionem firmauit.

CLAROMONTENSIS.

Petrus Eremita à Simone Hieroſolymitano parriarcha, de triſti Chriſtianorum in Terra ſancta degētium cōditione edoctus, accepriſque ab eodem ad Vrbanum Romanum pontificem literis, Romam contendir. Qui audito Perro, lectiſque quas ferebat literis, ad Claromontem cœnobium Aluernæ, ſeu (ut alij ſcribunr) Auernlæ, quę Galliæ regio eſt, concilium indixit, Anno milleſimo nonageſimoquinto. Frequens eò ſacerdotum monachorumque cōfluxit examen, trecentorum nimirum & decē, ut Antonius author eſt, multique ſecularis poteſtatis uiri. Srarutum eſt autem in ea Synodo communi authoritate, ne à quouis principe beneficiorum inueſtituram clerico reciperet. Deinde rex Galliæ excommunicatur cum pellice, quam uiuo adhuc marito ſuo Fulcone Andegauenſi comite uxorem duxerat. Sigebertus Antoninus.

Ac ut horę Canonicę quotidie cantarentur, decernitur: ut Martini Chronicon habet. Maximè uerò ſabbati quoquo die, præcipua deuotione populum Chriſtianum eaſdem celebrare debere, ut ait Hector Boethius libro duodecimo Scoticæ hiſtoriæ.

Irem de laicis quæſtio facta eſt, qui morienribus epiſcopis, ſiue alijs clericis, res defunctorum inuaſas Eccleſię, pauperibuſque ſurripiunr: contra quos commune totius Concilij anathema prolatum eſt, ipſo papa huiuſmodi ſenrentiam promulganre: Si quis poſt interdicti pręſentis cognitionem, epiſcoporum, ſeu presbyterorum, aut aliorum clericorum res inuaſerit, uſque ad ſatisfactionem excommunicetur. Epiſcoporum uerò deficientium res, per archipresbyterorum ſeu archidiaconorum manus ſecundum mortuorum iudicium, pro ipſorum ſalute in eleemoſynas diſpenſentur, aut ſucceſſori qui fururus eſt, reſeruentur. Idipſum de presbyterorū ſeu clericorum aliorum rebus per epiſcopum, uel ſupra dictas perſonas, aut cui defitiētes commiſerint, fiat. Si quis autem aduerſus iſta præſumpſerit, anathema ſit. C. 12. q. 2.

Irem 1 Propoſita eſt nobis à quibuſdam quæſtio de Eccleſijs, uel Eccleſiaſticis poſſeſsionibus, à clericis uel monachis uſque in præſentiarum inconſultis epiſcopis acquiſitis. Nos autem uſi ſaniori

conſilio eorundem epiſcoporum, condeſcendẽtes pro tempore, prouidenteſq; Eccleſiaſticæ paci: uel quia aliter abſque ineuitabilis ſcandali periculo, huiuſmodi quęſtio non potuerit procedere: autoritate Apoſtolica decernimus, ut ea quæ à clericis uel monachis à quibuſcunque perſonis, prout potuerint, uel uſque hodie fuerint acquiſita, rata perenniter & inconcuſſa permaneat: hoc tamen tenore, ne in poſterum & inconſultis epiſcopis talia præſumant. C.16. q.7.

Deniq; totius ferè orbis Chriſtiani principes, ſuadente Vrbano, in expeditionem pro terra ſancta recuperanda, non modò tunc cõſenſerunt, ſed in actũ etiam rem deduxerunt, ut ſuo dicetur loco.

De hac Synodo Matthæus Pariſienſis, Anglicus hiſtoricus, in hunc ſcribit modum: Anno milleſimo nonageſimoquinto, Anshelmi prouidentia Vrbanus apud Clarum montem in Aluernia Concilium tenens, hæc fecit ſtatuta inter alia: Quòd Eccleſia catholica ſit in fide caſta, & ab omni ſeculari ſeruitute libera, ut epiſcopi uel abbates uel clerici Eccleſiaſticas dignitates de manu principum non accipiant, neque ab aliquo laicorum, ſed tantum à Papa. Quòd qui cœperit epiſcopum, exlex fiat: & qui ſacri ordinis uiros anathema: & qui morientium bona acceperit. Quòd qui ad Eccleſiam, uel crucem confugerit, immunitate gaudeat.

BARENSIS.

Ad Barum (Slauiæ urbs eſt) Concilium ad Calendas octobris Vrbanus Secundus indixerat, in quo Anshelmus Cantuarienſis archiepiſcopus, qui tum Anglia eiectus apud Romanum latitabat Pontificem, eiuſdem hortatu Græcos, Spiritum ſanctum à patre ſolum, non autem & à Filio procedere aſſerentes, grauiter conuicit, ut ſcribit Edinerus in uita Anshelmi.

ROMANA ALIA.

Poſthæc idem pontifex, aliud quoddam Romæ concilium coegit, præſente eodem Anshelmo: ubi excommunicationis ſententia tam laicos, qui inueſtituras Eccleſiarum dant, quàm illos qui eaſdem de manibus eorum accipiunt, & qui ſacris eos initiant, ferijt: ut idem autor annotat.

ROTINGEHAM.

In caſtro Rotingeham apud Anglos, hac occaſione Synodus coacta eſt. Perierat Anshelmus ab Anglorum rege, ut ſibi poteſtatem Romam eundi, pro impetranda ſui muneris confirmatione, daret. Cui rex ſubiratus reſpondit: nemini in ſuo regno fas eſſe, Romanum ſummum agnoſcere pontificem. Grauiſque poſthæc diſſidij, hæc archiepiſcopi petitio occaſio fuit. Nam Synodo ad Rotingeham in medio Quadrageſimæ indicta, Anshelmus à cunctis ferè, qui tum aderant epiſcopis, in regem blaſphemus iudicatus eſt, quòd præter ipſius uoluntatem, Romanum illud adeò coleret idolum. Denique ad unitam ſaltem regis uocem aſperiorem, omnes Angliæ epiſcopi ab obedientia & fide, ſuo primati olim ſanctè promiſſa receſſerunt. Ipſe etiam rex omni eum iure, quod officij ratione tenebat, niſi animum mutaret, exuendum ſtatuit: ut ſcribit Edinerus in uita Anshelmi libro ſecundo.

CAPUT X.

DE EPISCOPIS ET Doctoribus Eccleſiæ.

DE ASIATICIS Doctoribus.

HIEROSOLYMITANI.

ORESTES.

Oreſto Hieroſolymitanæ eccleſiæ epiſcopum agente, impius Aegypti Sultanus Caliphas, ipſius epiſcopi auunculus, templũ Hieroſolymitanum ſolo æquauit. Tyrius libros Sacræ hiſtoriæ, cap.4.

NICEPHORUS.

Sub tempus reſtituti Hieroſolymitani templi, quod factum circa Salutis annum milleſimum quadrageſimumoctauum, in eodem cœtu patriarchæ munus obijſſe Nicephorum, idem libro eodem, cap. ſexto teſtatur.

SIMON.

Simonis eiuſdem eccleſiæ patriarchæ epiſtola ad Vrbanum ſecundum, totiuſque Chriſtiani orbis principes uiros, qua Terræ ſanctæ ſuppetias ferri, eamque hoſtium imperio iterum forti excuti manu petit, apud Aemylium libro 4 de rebus geſtis Francorum extat.

SERGIUS METROPOLITANUS *Damaſci.*

Eccleſia ſua deſerta, Sergius Romam peruenit, atque permiſſu Benedicti Ro-

mani pontificis, in baſilica Bonifacij & Alexij ſacerdotibus penè uacua, monaſterium conſtituit, in quo uitam longè pòſt finijt. Petrus Damian. in epiſtola ad Nicolaum Papam.

ANTIOCHENI.

AEMILIANVS, NICEPHORVS.

Aemiliano Antiocheno patriarchæ ſucceſsit Nicephorus cognométo Maurus: teſte Zonara tomo 3. in uita Nicephori Botaniatæ.

MICHAEL EPHESINVS.

Michael Conſtantini Ducæ filius, Imperio à Botaniate per ſeditioné deiectus, tonſa coma fit monachus: deinde uerò ſuffragijs concilij metropolitanus Epheſi renunciatus eſt: qoam cũ ſemel inoiſiſſet, in monaſterium Manuelis reuerſus eſt, ibiq; uitam degit moribundus. Zonaras tomo 3.

MACHARIVS ARNENVS.

Ex Armenia Gandauum ueniſſe tradunt Macharium epiſcopum: atque ab Eremboldo præſule benignè ſuſceptum, anno Domini 1010: ibiq; ſequenti anno uitam cum morte commutaſſe, autor eſt Iacobus Meier in Chronico Flandriæ.

DOCTORES Africani.

THOMAS CARTHAGINENSIS.

Ad Thomam Carthaginenſem metropolitanum peſcripſit epiſtolam Leo nonus, in qua ei autoritatem ordinandi preſbyteros, & conuocandi Synodos, quod iu tis Grummitanus epiſcopus ſibi arrogarat, tribuit.

PETRVS, IOANNES.

Extat epiſtola quædam eiuſdé Leonis, ad duos Africæ epiſcopos Petrum & Ioannem, in qua Carthaginéſis metropolitani autoritatem acritet tuetur.

DOCTORES EVROPAEI BVLGARI.

DAVID.

Maria Ioannis Bladiſthlabi mortui uxor, Dauidem qoendam Bulgariæ archiepiſcopum miſit ad Baſilium Imperatorem Conſtantinopolitanum uictorem: eiq; & ſe, liberos ac regnum ſubijcit. Zonaras tomo 3.

LEO.

Atridę metropoleos Bulgarorum archiepiſcopum fuiſſe Leonem, apparet ex epiſtola quadam ad Ioannem Trainenſem epiſcopum ſcripta, in qua de azymis, & de ieiunijs ſabbati contra Latinos diſſerit: cuius diſputationis & Sigebertus meminit ſub annum milleſimum qoinquageſimumtertium.

CONSTANTINOpolitani.

ANTONIVS, NICOLAVS.

Antonius Studites patriarcha Conſtantinopolitanus, ſuo munere, quod ſex annos & dimidium tenuit, ſponte ſe abdicaoit: quo breoi pòſt mortuo, uacua ſtetit ſedes annis quatuot & dimidio, cuius ſucceſſor Nicolaus Chryſoberges, annos ſedit duodecim, & menſes octo. Zonaras tomo tertio.

SISINNIVS.

Ab ineonte ætate literis honeſtis imbutus Siſinnius, eccleſiam Conſtantinopolitanam poſt Nicolaum rexit triennium. ibidem.

SERGIVS.

Manuelis cœnobij rector Sergius, ſubſtituitur Siſinnio, Photio patriarcha genere coniunctus: qui ſedit annos 20, teſte Zonara tomo 3.

EVSTACHIVS.

Inter ſacerdotes ædis Palatinæ principem locum tenens, Eoſtachius, poſt Sergium patriarchatum tenuit annis octo. Zonaras tomo 3.

ALEXIVS.

Moribũdo Baſilio, ſacrum caput Ioãnis baptiſtæ obtulit Alexius monaſterij ſtudij gubernator: ideoq; ab eo appellatur ſucceſſor Euſtachij. quam electionem cum Ioannes Spado & alij ſacerdotes improbarent, ut quæ ſola Imperatoris autoritate, ſine communibos ſuffragijs peracta eſſet, reſpondit Alexius: Si me contra canones patriarcham factum eſſe aſſeritis, etiam à me electi loco moueantur. Hoc reſponſo illi deterriti, Alexio deinceps non fuêre moleſti.

Zoe imperatrice tertiò nubente, nuptiale ſacrum peragere detrectat Alexius, nuptias eiuſmodi improbans: poſtridie tamen coronationis ritum ſolenniter peregit. Cæterùm ſedit Alexius annos octodecim. cuios theſaurum, qui ad uiginti quinque centenarios auri erat, Imperator Monomachus ex cœnobio abſtulit. Zonaras.

MICHAEL.

A morte Alexij, in ſedem collocatus eſt Michael cognomento Cerularius. Iuuerat is nõ modò, ſed incitarat etiã Cõnenũ, ut contra Michaelé ſené Imperatoriã dignitaté arriperet. Cuius ipſe beneficij memor, patriarchæ poteſtaté fecit creãdi eccleſiaſticarũ rerũ procuratoré, & uaſorũ cuſtodé, q prius ab Imperatore deſignari ſolebãt: atq; fratrueles patriarchæ ad magnos honores euexit. Cũ aũt Cõnenus pleraſq; anteceſſorũ largitiones in ſacerdotes factas reuocaret, & monaſterijs dicata præter neceſſarios ſumptus, ad ſe pertraheret: patriarchæ incur-

incurrebat reprehenſionē: q deniq; cū moniris locus non datetur, minabatur, ſe eadem facilitate, qua contuliſſet, regnū ipſi ereptnrū. Quod Comnenus ægrius ferēs, miſſa militum cohorte, Michaelem ſacrorum celebrandorum gratia ad monaſteriū ſuum euntem, cum nepotib. intercipit, & in exilium mittit. Hinc de abrogando illi patriarchatu cùm alij ſacerdotū principes, tum Pſellus in primis ſtrenuam nauabant operam. hic enim uaria, & abſurda etiā crimina, contra Michaelem in oratione quadam comportat, ac per quoſdā exulē monet, ut ſimulet ſe ultrò ſua cedere dignitate, quam uel inuitus cum publica infamia, ſi uidelicet crimina in uulgus ſpargantur, ſit amiſſurus. Quod cum ſe facturum negaret Michael, magis ſollicitus reddirur Imperator. Interim de obitu patriarchæ nūciū affertur: quo audito, Comnenus mutata ſententia largas profudit lachrymas: & cadauer ab exilio, honorifico cum comitatu reuocatum, in cœnobio ab eo condito ſepelijt, nepotesq; eius priſtinæ dignitati reſtituit. Zonaras tomo 3.

Calamitatum Michaelis Sigebertus longè diuerſam annotat rationem. Schiſma enim ait fuiſſe inrer Conſtātinopolitanos & Romanos, quòd illi de azymo, de ieiunio, & ſacerdotum coniugio diuerſum ab his ſentirent. Præterea Nicetas quidā cognomēto Pectoratus, Studēſis monachus, publico ſcripto id negociū contra Romanos magna libertate agebat. Leo itaq; nonus Hnmbertum cardinalē, Petrū Amalphitanorū archiepiſcopū, & Fridericū Leuiram & cancellarium Conſtantinopolin mittit: grauiterq; apud Impatorē de ſchiſmaticis, quos foueat, queritur. Nicetas coram Imperatore errorū conuictus, librū ſuum igni tradere cogitur. Michael uerò cum pontificijs ſermonem non modò conferre reſpuens, uerùm & plebem contra ipſos, & deniq; etiam Imperatorem hoſpitū negocio fauentem concitans, Imperatoris excidit gratia. De ſchiſmate ſanè, cū & Nicetæ, & contrariū Humberti ſcriptum extet, res certa eſt: at de Michaele, apud Zonaram, fide certè dignisſimū, nihil tale reperimus.

CONSTANTINVS LICHVDES.

Multis annis in aula Imperatoria uerſatus fuerat Conſtantinus Licbudes, nobili loco natus: qui & ob facundiā, regendęq; ciuitatis induſtriam, princeps ſenatus dicebatur: ſed à Conſtantino Monomacho, cuius edictis parum honeſtis, reiq; publicę minimè ſalutaribus ſæpè aduerſatus erat, dignitate & loco cedere iuſſus eſt. Deinde uerò præſes & ptotoueſtiarius ac Manganorum curator factus, tanta fide omnia adminiſtrauit, ut Monomachus ei tabulas de Manganorum immunitate concrediderit. Has aūt tabulas Iſaacius Comnenus Imperator, à Lichude legitimis iam ſuffragijs electo patriarcha, hoc commento extorſit: Dici quædam de eo, ait, quæ ſacra eum tractare prohibeant: & niſi in ſynodo ea diluat, non pstētē ipſi ad unctionē patriarchatus aditum. Verùm ſi Manganorū iura tradat, ſe ad criminationes cōnictutum, & ut conſecratio peragatur daturum operam. Ibi Lichudes, cum ad priorem dignitatis locum ſibi peruenire non liceret, ſic uerò permanere turpe fore putaret, Imperatoris annuit poſtulatis, tabulasq; tradit. Dein nemine obſtante, pontificio ritu initiatur, ſeditq; annos 4 & dimidiū. Zonaras tomo 3.

IOANNES XIPHILINVS.

Ioanni Xiphilino, qui Lichudæ in ſacro ſucceſſerat regimine, Conſtantinus Ducas ſyngrapham, quā Eudociam uxorē aſtrinxerat ut ſecūdis abſtinerer nuptijs, ne ex ipſo nati liberi Imperatoria exuātur dignitate, cōmiſit. Verùm is ab eunucho quodam falsò perſuaſus, iterato Eudociæ cōniugio, regnum ad nepotem ſuum Bardam tandem deferendum, ſyngrapham Imperatrici remiſit. Poſthæc illa Diogeni nupſit. Præfuit Xiphilinus annos undecim, & mēſes ſeptem. Zonaras tomo 3.

COSMAS.

Poſt Xiphilinum Coſmas monachus, literarum quidem rudis, ſed uirtutibus omnib. ornatus, & hac de cauſa Michaeli Imperatori Ducæ filio admodum gratus, deſignatur patriarcha. Is cum Alexium Comnenum exactionum & rapinarū nullū ponere modum, omnemq; emendationis ſpē ptorſus ſublatam uideret, miniſtro quadā die dixit: Tolle Pſalteriū, & ſequere me. & ſimul æde ſacta egreſſus eſt: in quam nunquam redijt, quamuis Imperatores id magnopere flagitarent. Fidelem autem populum pauit annos 5, menſes 9. ibidem.

EVSTRATIVS.

Neq; eruditus, neq; in rebus pro officio gerendis exercitatus, ſed ſimplex ocijq; ac ſolitudinis amans, erat Euſtratius monachus, qui Coſmæ ſuffectus eſt. Hic ubi triennio patriarchatum tenuiſſet, ab Imperatoribus, incertum qua de cauſa, ſacra æde eductus eſt. ibidem.

NICOLAVS.

In Euſtratij locū uenit Nicolaus monachus cognomento Grammaticus, qui cognitioni rerum plurimum temporis impēderat, ſolidam tamen eam ſibi nō comparauerat. Eccleſiam aūt Conſtantinopolitanam rexit annos 27. Cuius funus Imperator Alexius Comnenus honore magnifico proſecutus eſt. Poſt hunc ipſe Imperator diaco-

diaconum quendam, ab ineũte ætate ſacris & prophanis literis imbutum, cuius patruus Chalcedonenſi Eccleſię tum præerat, deſignat patriarcham. ibidem.

DE EPISCOPIS *Italiæ.*

ROMANI.

IOANNES XIX.

De ſcriptorũ uarietate, in recenſendis huius nominis pontificibus, ſuperiori ſeculo ſub Ioãne duodecimo obiter lectorẽ monuimus. Nã non pauci (inter quos Benno cardinalis, Martinus in Chron. & Palmerius) omiſſo illo, qui contra quintum Gregorium electus fuerat, hunc 18 conſtituunt. At nos Platinæ, Stellæ, Balæi, aliorumq́;, quib. non minus fidei, quàm cæteris habendum, ductum ſecuti, hunc 19 conſtituimus.

Fuit autem Ioannes iſte, Romæ in uia Beberetica obſcuris natus parentibus, & Siccus cognominatus: teſte Onuphrio, de Romanis pontificibus.

Antichriſti nota apud Stellam & Ioannẽ de Oppido hac inſignis habetur, quòd feſtũ omnium Animarum ab Odilone excogitatum, approbarit: & ab uniuerſo deinceps orbe, poſtridie omnium Sanctorum obſeruandum ſtatuerit. Huic & aliam ex Ioãnis Bacontorpij cuiuſdam prologo in 4 Sentẽt. quæſt. 10 adijcit Balæus, quòd uidelicet cleri ſui perſuaſione, Romanũ populũ pontificis electione priuauerit, adiectis his clauſulis: Docendus eſt populus, nõ ſequẽdus. Maior eſt dignitas legis quæ regitur Spiritu ſancto, quàm legis ſecularis.

¶ Munere ſuo functus eſt mẽſib. ferè quinq;: quib. memoria dignũ nihil quicquã geſsit, ut Platina refert. Veneno ſublatus à domeſticis putatur, Bẽnone teſtãte: anno 1001, ſecundũ Palmeriũ: pridie Calend. Nouemb. Onuphrius. Sigebert. annũ habet 1003. Cadauer eius in æde S. Sabinæ, quæ in Auent. monte eſt, tumulatur. Onuphrius.

IOANNES XX.

Ioãnes uigeſimus, qui & Phaſanus, teſte Onuphrio, dictus, patria Romanus, anno 1003 (iuxtà Sigebertum) pontificiã cõſcendit ſedem, 14 Calend. Ianuarij. Anteceſſorũ ſũt calamitate edoctus, nullis ſe implicuit difficultatib. ſed ocij & tranquillitatis potius amans, totum ſe uoluptatib. dedit, ut Simoneta lib. 5, cap. 52 teſtatur.

Monachorum fautor non uulgaris extitit, iuxta Onuphriũ: qui etiã eccleſias ruinã minitantes, per eũdẽ reparatas ſcribit. Pontificatum annos tenuit quatuor, & menſes totidem: Platina & Nauclero teſtãtib. licet hic unũ adhuc mẽſem adijciat. Mortuus eſt Romæ 12. Calẽd. Auguſti: anno 1008: Sigebertus, nõ ſine ueneni ſuſpicione. Poſt hũc uacauit Romana eccleſia gubernatore, diebus 19, iuxta Platinam.

SERGIVS QVARTVS.

Ioãne è uiuis exẽpto, Sergius quidã eius nominis quartus, ex patre Martino Romano ciue natus, pontificia potitur dignitate. Extant eiuſdem apud Scriptores præclara encomia, quorum tamen fides penes lectorem ſit. Inquit enim Platina: Fuit Sergius uit ſanctiſsimę uitę, gratęq́; conuerſationis, & ante pontificatum, & in pontificatu. In pauperes liberalis, in amicos & familiares iucundus, in delinquentes clemens, in cõtumaces modeſtus. Tantę præterea prudẽtiæ fuit, ut toto ſuo pontificatu nil commiſſum ſit, quod meritò reprehendi gubernantis negligentia poſsit. In Deum enim omnẽ mentem cõuertens (quod facere pontifices omnes deberent) iuſtè atq; integrè omnia, ex animi ſui ſentẽtia bene natura & morib. inſtituti, gubernabat. His & reliquũ pontificiorum ſcriptorũ uulgus adſtipulatur. Prętereà huius conſilio & monitionib. Italiæ principes Saracenos Sicilia expuliſſe dicũtur. Sedit annos duos, dies quindecim. Plat. Ioãnes de Oppido, ꝑter duos annos, menſes ſex: Scotus uerò ſeptẽ habet. Benno integrum ei adſcribit triennium, à quo parũ diſſentit Onuphrius. Mortuus eſt Romæ anno Chriſti 1012, Calendis Iunij, & ſepultus in templo beati Petri. Platina.

BENEDICTVS VIII.

Benedictus octauus patria Thuſculanus, Gregorio patre ortus, conditione laicus, ut Benno ait, magicis artib. Theophylacti nepotis, qui Syluestri ſecundi inſignis nigromantici olim diſcipulus fuerat, ad papatũ ꝑuenit, eodẽ quo anteceſſor eius obijt anno.

Rogatus autem ab Heinrico Imperatore, ut templum quod Bambergę ſtruxerat, in cathedralẽ conſecraret eccleſiam: ea lege annuit poſtulatis, ut quotãnis ea Eccleſia Romano pontifici cenſus loco numeraret centum argenti marcas, cum equo albo ac phalerato.

Cæterùm uiuente Heinrico Imperatore, quem imperiali (Sigeberto & Platina referentibus) donauerat diademate, tranquilla fuit eius gubernatio in ſede Romana. Verùm eo extincto, mox cardinales pontificię dignitatis appetentiſsimi, Benedictum eiecerunt, alijq́; eius demandarũt partes. Graui itaq; ſchiſmate in Romana tum Eccleſia laboratum eſt. Sed non multò pòſt, aureo aduerſarios cœpit hamo: ijsq́; placatis, adulterinus pontifex eijcitur: & Benedictus magna cum pompa, populiq́; applauſu priſtinam recuperat dignitatẽ. Præfuit Eccleſiæ annis undecim, menſe uno, diebus tredecim.

decim. Platina. Romæ in baſilica S. Petri tumuletus eſt, iuxta Stellem, enno 1024. Contrectus.

Noo multo poſt obitum, epiſcopo cuidã, quo familiariter in uite uſus fuerat, hic pontifex nigro equo inſidẽs apperuit, multis lachrymis de tormentis quæ epud inferos patiatur cõquerens: ac fretrem qui iam ijſdem fruebetur dignitatibus monere iuſſit, ut eurum ſub terra à ſe olim effoſſum, in pauperes eroget, quo ſe libetatum iri ſperet: ut alibi etiam retulimus.

IOANNES XXI.

Ioannes uigeſimusprimus ijſdem quib. freter entecessot, Romenẽ ſedem per Theophylactum magum, conſcendit ertibus. Neophyti cognomen hebuit, fortè quia nullis prius ſecris ente ſuſceptum munus pontificium initietus fuiſſe ſcribitur: ut Platine ennoter. Magicis enim ertibus & diabolicis operationibus, cuncte in Romene eccleſie hec ferè ætate perecte eſſe, Benno teſtis eſt.

Notas Antichriſti haud obſcuras ei hiſtoriæ tribuũt, qui eũ principib. ſolẽnes eleemoſynas, ſacerdotib. miſſes, & populo ieiunia indixiſſe: præterea Ioennis baptiſtæ & Laurentij martyris ieiunie, orbi Chriſtieno pro ſua autoritate obtruſiſſe indicant.

Ab hoc Conradus imperij diadema eccepit: eumque à Romanorum uiolentijs, qui & clandeſtinis motibus, epertoq; Marte ſæpius eum uexarunt, defendit. Volaterranus, Stelle. Pontificatum tenuit ad annum ferè uodecimom. Vitem eius pluribos prædicari, Pletina ait, uerùm ſine ulla uirtutum & præclarè fectorum mentione.

BENEDICTVS IX.

Theophylactus Benedicti & Ioannis, de quibus iem diximus pontificum, ex fratre Alberico oepos ed pontificiem dignitetem megia, qua inſignis hebebatur, euectus, Benedictum ſe eppelleuit: eſtque eius nominis Nonus. Literarum eutem edeò tudis fuit, ut collegem qui ſuo loco ſecra tractaret, ſecum conſecrari uoluerit. Verùm pluribos id fieri improbentib. ab incepto deſtitit. Martinus in Chronico. Igneuum, & nullius precij hominem uocet Onuphrius. Mulieres, queſcunque appetebet, ſuis incantationibus in turpes trahete poteret amplexus.

Antichriſti præteree uicarium egit ſtrenuè, dum ſibi ſummum in Romano Imperio conſtituendi gubernatorem erroget poteſtetem. Mortuo enim Conredo, ipſe ad Petrum Vngetiæ regem id honoris faſtigium transferre amiſſus eſt, miſſe ei corona hoc uerſu inſigni:

Petra dedit Romam Petro, tibi papa coronam.

Cæterùm cum in ciues crudelis eſſet, ſede deiectus eſt, enno milleſimo quadrageſimoquinto, eiusque locum Ioannes Sebinenſis, epiſcopus eccepit. Benedictus autem, agreſtium & amicorum manu undeconque collecta, ſtipatus Romam pergit: Ioannem, qui ſe Syluestrum nominarat, quadtageſimo ſui pontificatus die, ex Lateranenſi patrierchio exturbat. Qui mox ed S. Petri ædem fugiens, ui & ermis aliquandiu dignitatem ſuam tutatus eſt, pontificetus ſui iura exercens, ut Onuphrius annotet. Verùm Benedictus ſuo iam loco reſtitutus, eedemq; deinceps ſemper ſibi metuende pericule fecilè animaduertens, Ioennem quendem presbyterum, quem Pletine etchidieconum uocet, leborum primo ſocium ſibi ediunxit. Verùm is poſtea 1500 libris auri erogetis, ſibi ſoli pontificium munus mercatus eſt, Gregorij ſexti ſe appelleos nomioe. At Benedictus Lateranenſe palatium, totus ooluptatibus & luxui deditus incoluit: ut Benno & Onophrius teſtentur. Hanc ob uenditionem, inquit Pletina, eb omnibus eccuſetus eret Benedictus, ac iudicio diuino damnetus.

Per interualla ſedit hic magus annis decem, menſibus quetuor, diebus nouem: iuxta Pletinã & Stellem. Onuphrius ennos hebet duodecim, meoſes quatuor, dies uiginti. Tandem in ſyluis à quodem dæmonum, quorum familiari ſæpius oti conſueuetat colloquio, ſuffocatus eſt. Benno.

Referunt hiſtorici (inter quos ſunt, Mertinus Polonus in Chronico, Platine De põtificum uitis, & Petrus Demienus) Benedictum iſtũ prope molendinum à quodem etemita horreoda imagine uiſum. Eret enim corpore urſo, cauda atque capite aſino ſimilis. Et cum interrogaretur eb eo, unde in eem incidiſſet metamorphoſin, teſpondiſſe fertur: Hec ſpecie oberro, qoia in pontificetu ſine ratione, ſine lege, ſine Deo uixi, & omnibus probris Romanam ſedem inquineui. Hæc iſto in loco ad commendatiooem perſonę repetenda fuère.

SYLVESTER III.

Dignitete ſue Benedicto, ut diximus, exuto, Ioannes Sebinenſis epiſcopus, largitiooe ſedem tumultuente plebe occupauit, mutato in Syluestrum tertium oomine. Eò enim (inquit Platina) pontificatus deueneret, ut quibus lergitione & embitione, non dico ſanctitate uitæ & doctrine uelocet,

leret, is tantummodo dignitatis gradum, bonis oppreſsis & reiectis, obtineret: quē morem utinam aliquando non retinuiſſent noſtra tempora. Sed hoc parum eſt, peiora (ni Deus caueat) uiſuri aliquādo ſumus. Ad Syluestrum redeo, cardinalem Sabinum, pontificem creatum, non dico à collegio patrum, quod tolerabilius fuiſſet, ſed largitione, ut quidam tradunt: quo quidem pulſo (ac meritò, cum non per oſtium, ſed per poſticum intraſſet ut fur atque latro) Benedictus denuò reſtituitur, tumultuante urbe, & nunc unum nunc alium appetente: quod fieri ab his populis conſueuit, qui duce & rectore carent, quique malos pluris quàm bonos faciunt.

Et graui tum ſchiſmate (inquit Benno) feralibus bellis & immenſis cædibus, his (pontifices de ſuo iure dimicantes intelligit) autoribus laniata eſt Eccleſia, ac hæreſibus neſandiſsimis propemodum ſuffocata. Ad propriam tandem ſedem, ab Imperatore, anno milleſimo quadrageſimo quinto redire compulſus fuit, in eaque permanſit. Benno.

GREGORIVS VI.

Ioannes Gratianus, magus inſignis, ad portam Latinam archipresbyter, papatum à Benedicto, cui ob eximiam magiæ peritiam, admodum gratus erat, emit: ac Gregorium ſe appellauit ſextum.

Anteceſſorum negligentia Romanæ eccleſiæ bona ab Harpyis miſerè diſtracta, cùm minis & monitis locus daretur nullus, ui armisque non modò in integrum reſtituiſſe, ſed multo etiam auctiora reddidiſſe ſcribitur, trucidatis illorum bonorum raptoribus. Ob hæc ſæuitiæ, Simoniæ & crudelitatis à cardinalibus accuſatur: & cum aliquando ægrotaret, Eccleſiaſtica ſepultura indignus iudicatur. Quibus ille, inter cætera reſpondit: Bellum alijs indixi, ut ciuium damno gloriam emerem clericorum: & hæc rependitis? ſed paulo pòſt reualuit, ut ex Petro Præmonſtratenſi Balæus refert.

Tragicam rerum pontificiarum eius temporis turbationem ſuprà recitauimus.

Platina Romæ Gregorium defunctum, & in D. Petri baſilica, reſilientibus ultrò ad cadauer eius templi repagulis, non ſine magna ſanctitatis nota ſepultum ſcribit. Verùm quomodo hæc ſuperioribus conſonent, æquus Lectori iudicet: cum Romam eū ab exilio reuerſum, nuſquàm à certis autoribus tradatur.

CLEMENS II.

Trium Romanorum pontificum de ſuo iure concertātium pugnis, non ſolum ipſa Roma, ſed tota penè Italia concuſſa eſt. Hoſce ut Imperator Heinricus tertius compeſceret, motus quàm maximis collectis copijs in Italiam contendit. Cui Gregorius (ut Friſingenſis teſtatur) Placentiæ occurrens, placandi ipſum gratia, magni ponderis auream offert coronam: eumque ſatis benignè uiciſsim excepit Imperator. Romam ubi deuentum eſſet, Imperator in frequenti epiſcoporum Synodo cauſam cognoſcit: ac trib. illis loco motis, Sindigerium Bambergenſis eccleſiæ epiſcopum, conſentientibus Romanis, alijsque (ut Cōtractus ait) conſtituit pontificem, anno milleſimo quadrageſimoſexto, menſe Ianuario: qui mutato nomine Clementem ſecundum ſe appellauit.

Fuerat Sindigerius in aula Imperatoris epiſtolarum aliquandiu magiſter: quod munus cum fideliter & dextrè obijſſet, epiſcopatum Bambergenſem adeptus eſt. Poſt quartum uerò eius annum, ad ſummum illud honoris faſtigium conſcendit Imperatoris autoritate: quem mox Imperij diademate, & Auguſti nomine donat.

Eadem tempeſtate Imperator Romanos conceptis uerbis iurare coegit, nullum ſe deinceps pontificem uel electuros uel conſecraturos, niſi quem Imperator dediſſet. Onuphrius. At Platina, Romanos ait iuramento obſtrictos, ne electioni quidem, niſi iubente & permittente Imperatore, unquam ſe interfuturos. Eius uerò decreti cauſam fuiſſe uterque aſſerit, quòd Imperator uiderit eò rem deueniſſe, ut factioſiſſimus quiſque, & uirib. maximè pollens, corruptis ſuffragijs, nulla uel doctrinæ uel pietatis habita ratione, ad faſtigium dignitatis Eccleſiaſticæ eueheretur. Idque in electione quatuor ſubſequentium pontificum ſeruatum, ſcribit Otto Friſingenſis libro ſexto, capite trigeſimoſecundo. Quod & ſuprà recitauimus.

Abeunte uerò Imperatore, Romani ad ingenium rediêre: ac iuriſiurandi immemores, Clementem, quem abſque ſuis ſuffragijs creatum dicebant epiſcopum, nono pontificatus ſui menſe ueneno necarunt. Cuius facinoris alij, Stephanum qui illi ſucceſsit, autorem faciunt. Platina. Benno uerò Gerardum Brazutum, Theophylacti & Hildebrandi amicum, huius necis reum agit.

DAMASVS II.

Stephanus Bagniarius, natione Baua-

rus, ingenij aſtuti & uerſuti (iuxta Onuphrium) poſt Clementem, cuius ipſe cancellarius fuerat (ut Crantzius libro quinto, capite primo Metropoleos indicat) Romanam ſedem, ſine ullo uel cleri uel populi conſenſu, per uim accepit, indito ſibi Damaſi ſecundi nomine. Sed uigeſimo tertio ſui pontificatus die, per Brazutum ueneno ſublatus eſt.

LEO NONVS.

Poſt Imperatoris ex Italia diſceſſum, Benedictus (quem patrum autoritate loco motum, & ab Imperatore exilio mulctatum, paulo antè diximus) Romam reuerſus, ad priſtinam dignitatem per fas nefasque iterum aſpirabat, ac in urbe non exiguas dabat turbas. Romani itaque cardinalium conſilio, legatos ad Imperatorem, petitum pontificem mittunt. Horum poſtulatis annuens Imperator, Brunonem Alſatium, comitem de Dagsburg, & Tullenſis eccleſiæ epiſcopum, uirum ſanè bonum & ſimplicem, ijs dedit pontificem.

Is cùm pontificali habitu Romam contenderet, abbatem Cluniacenſem & Hildebrandum monachum obuios habuit: qui ex habitu, apoſtaſeos eum incuſant, quòd ab Heinrico Imperatore, penes quem id iuris minimè eſſet, ſine cleri & Romani populi ſuffragio ſe deſignari pontificem eſſet paſſus. Bonus ille uir meliora, ut ipſe credebat edoctus, depoſito ſolēni illo habitu, conſueto cultu Romā uenit: ac coram cunctis Hildebrandi conſilio, qui ut commoda occaſione iterum Romam uenire poſſet, in eius ſe comitatum callidè ingeſſerat, delictum ſuum fatetur. Hunc Romani, liberè pontificis electionem ad clerum, non ad Cæſarem pertinere profitentem, obuijs accipiunt ulnis, eique Eccleſiæ gubernationem haud grauatim tradunt, ac Leonem nonum appellant.

Scripta.

Scripſit ad Conſtantinum Monomachum, de hæreticis extirpandis, librum unum.

Ad patriarcham Conſtantinopolitanum, de eadem re lib. 1.

Contra errores Græcorum, librum unum.

Ad epiſcopos Africæ & Aegypti, librum unum.

Epiſtolarum ad diuerſos lib. 1. Trithemius De illuſtribus uiris.

Epiſtolam ad Venetiæ & Hiſtriæ epiſcopos, ut Aquileiæ antiſtitem ſuum patriarcham agnoſcant, & debita reuerentia colant.

De multis quoq; ſanctis cantus compoſuit. Sigebertus.

Doctrina & errores eius.

Extat epiſtola eius ad Petrum Antiochenum, in qua ſuæ fidei rationem reddit, quam ſuprà de Symbolis adſcripſimus.

De uero corporis & ſanguinis Chriſti in cœna præſentia, idem inquit in epiſtola ad plebem Conſtantinopolitanam: In quibus iſti (talia negantes) ignorantiæ tenebris, in quo hactenus deſidiæ torpore iacuerunt, ut nec auditu diſcerent, uel lectione cognoſcerent, quòd in Eccleſia in omnium ore tam conſona eſt, ut nec ab infantium linguis ueritas corporis & ſaguinis Chriſti, inter communionis ſacramenta doceatur: quia in illa myſtica diſtributione ſpiritualis alimoniæ hic impertitur, hoc ſumitur, ut accipientes uirtutem cœleſtis cibi in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, transeamus. Idem eſt cibus refectionis, & cibus ſanguinis: ſicut enim caro Domini uerè eſt cibus, ita ſanguis uerè eſt potus. Idem eſt corpus, de quo dictum eſt: Caro mea uerè cibus, & ſanguis meus uerè eſt potus. Circa hoc corpus aquilæ ſunt, quæ alis circum uolant ſpiritualibus, unde & idem corpus Chriſti edimus, ut uitæ æternæ poſſimus eſſe participes. Idem: Cuius clarè argumentis utimur, ſuis utamur exemplis, incarnationis quoque exemplo aſtruamus myſterij ueritatem. Quid hic quæris naturæ ordinem in corpore Chriſti, cum præter naturam ſit ipſe Chriſtus partus ex uirgine? de conſecr. diſtinctione ſecunda. In quibus.

Panem azymum ut neceſſarium in diſtributione Euchariſtiæ contendit, ſacerdotumque coniugium damnat, in epiſtola ad Conſtantinopolitanum epiſcopum.

Romanæ eccleſiæ primatum in omnibus quæ extant Epiſtolis, acriter tuetur, præſertim ad Conſtantinopolitanos.

Opera eius in pontificatus adminiſtratione.

Publicæ pacis amantē fuiſſe, ex eo uidere licet, quòd Andream Vngarorum regem cum Imperatore æquis propoſitis conditionibus, in gratiam redire detrectantem, anathemate ferijt. Hermannus Contractus.

In regno Antichriſti ſtabiliendo, non parum laborauit. Romanis enim ius eligendi pontificem exploſo Imperatore reſtituit. Beneuentum urbem ab Imperatore impetrauit, cui uiciſsim annuum cenſum à Bambergenſi eccleſia ſoluendum remiſit, eiuſque epiſcopum pallio donauit.

Putridorum oſsium extitit ſuperſtitioſus uenerator. Nam imaginum cultum ex tertiæ ſynodi Nicenæ collaudatione eum probaſſe, manifeſtum eſt. Præterea Gerhardum Tullenſium epiſcopum, ut eorum acta teſtantur, & Vuolfgangum Ratisbonæ quondam epiſcopum, in diuorum retulit numerum. Crantzius in Metropoli.

Attamen laudem in eo meretur Leo non exiguam, præ multis ſuis anteceſſoribus, quòd ſub initium ſtatim Berengarianæ hæreſeos, in ſynodo Romana eam cum authore damnauit.

Et paulo pòſt alia Synodo Vercellis collecta, cui legati pontificij præſedêre, idem factum Lanfrancus teſtatur.

Ludicra uerò & impia ſunt, quæ in ſynodo quadam Moguntina, præſente Imperatore ſtatuta, apud Naucletum leguntur: ne clerici uel canes uel aues alerent ad uenationem, ne tractarent profana negotia: ne reciperetur aliquis ad monaſticam uitam, niſi ſponte & ſub legitima ætate ſubiret cœnobium. Digna certè ſynodo decreta.

Simoniam, quæ erat, beneficia Eccleſiaſtica à laicis recipere, & ſacerdotum coniugia in perpetuū damnata hac Synodo, Crantzius libro quarto, capite quadrageſimotertio, & Nauclerus teſtantur.

Prçterea clericorum domus ut prope templa extruerentur, ſanxit.

Contra Normannos utrunque gladium ſtrinxit. nam Theophylacto & Hildebrando inſtigantibus, exercitum in Normannos, Apuliam iure belli tenentes, duxit, Imperatore ſuppetias ferente.

Verùm Theophylacti dolo, qui Normannis pontificis conſilia per internūcios clàm communicabat, in hoſtium manus uiuus deuenit. Vnde retractata prius excommunicatione illorum, & obiectis Teutonicis copijs trucidandis, non multo pòſt liberatus eſt.

A' pietate, innocentia, benignitate, gratia, hoſpitalitate, ſupra modum eum prædicat Platina: qui domum eius peregrinis & pauperibus, nunquam non patuiſſe: & leproſum quendam ad fores aliquando iacentem, iuſſu ipſius in ſuum lectum delatum eſſe, prodit. Qui cum poſtea iterum non conſpectus eſſet, Chriſtum pauperis nomine eò loci recubuiſſe creditum fuit. Sed fides penes Lectorem eſto.

Symbolum ei fuiſſe, tradit Onuphrius: Miſericordia Domini plena eſt terra.

Mors.

Romam ex captiuitate Normannica reuerſus, hauſto, quod Brazutus miſcuerat, ueneno, poſt quinque papatus annos diem clauſit extremum, anno milleſimo quinquageſimoquarto: ut ex Bennone Balæus annotat.

VICTOR II.

Sublato Leone, Romani ſuo tandem malo edocti, legatos, inter quos & Hildebrandus erat, ad Imperatorem in Germaniam petitum pontificem mittunt. Platina, Onuphrius. Verùm Benno cardinalis diuerſum tradit: Hildebrandus, inquiens, nouus Protheus, nouis tergiuerſationibus præſumens, de Roma ad Imperatorem, & de Imperatore ad Romam, abſque Romanæ eccleſiæ conſilio diſcurrebat. Et ſi quis alius interea in papatum eligeretur quàm ipſe, mox aderat Brazutus familiaris eius, qui breui illum ueneno ſuffocaret.

Sed utut ſe res habeat, Hildebrandum omnem, quò ipſe pontificia potiretur ſede, mouiſſe lapidem, certum eſt. Authoritate enim legationis fretus, Heinricum iuniorem Imperatoris filium patri ſucceſſorem in Moguntina ſynodo, ubi de Leonis ſucceſſore tractandum erat, deſignauit. Sed ſua eum ſpes fefellit, Gebhardo ſuccedere inſſo.

Dum Roma aberant legati, Benedictus nonus parentum potentia fretus, ut Benno ait, denuò ad papatum aſpirauit, magnasque in urbe Roma turbas dedit, & occupatam denique ſedem menſibus ferè undecim tenuit. Sed ſub Victoris aduentum expirauit, in Petri baſilica ſepultus. Onuphrius.

Erat Gebhardus nobiliſsima comitum familia à Kalb apud Bauaros, patre Hartuico, matre uerò Bitzella natus, Imperatori ſanguinis neceſsitudine iunctus. Ob ſingularem autem ſapientiam, & morum grauitatem, licet ętate iuuenis, Aichſtadianū epiſcopatum anno milleſimo quadrageſimoſecundo, unanimi canonicorum cōſenſu ſortitus eſt. Fuitque eius authoritas apud Imperij proceres ſemper maxima, adeò ut ipſe Imperator ſæpius eum in conſilia adhibuerit. Et Chuno Bauariæ dux in Pannonias iter faciens, totius regni adminiſtrationem ei credidit. At decimotertio ſui apud Aichſtadianos adminiſtrati muneris anno, in Moguntinis comitijs, pſentibus Romanorū legatis,

totius penè Germaniæ epiſcoporum ſuffragijs, Leoni ſurrogatus eſt. Bruſchius de epiſcopis Aichſtadenſibus. Romam cum legatis profectus, Idibus Aprilis anno milleſimo quinquageſimoquinto, à clero populoque Romano pontifex maximus, per Meinardum archidiaconum conſecratus eſt, Victorque ſecundus appellatus. Onuphrius, & Sigebertus. Quin & Aichſtadenſem epiſcopatũ uſque ad uitæ finem ſimul reſeruauit, ut Schafnaburgenſis annotat.

Antichriſti notam in eo agnoſcis, quòd in Florentina Synodo, uxoratos epiſcopos ſuis exuit dignitatibus. Platina, Sabellicus, Nauclerus. Inde in Germaniam regreſſus, Goslariæ cum Imperatore principibusque plurimis S. Mariæ natiuitatem tanta ſolennitate peregit, ut totius Imperij opes eò congeſtas fuiſſe crederes. Romam redire contendens, Florentiæ (ut Onuphrius teſtatur) mortuus eſt, quinto Calendas Auguſti. Schafnaburgenſis.

In pontificatu exceſſit biennium, menſibus tribus. Platina, Benno: qui à Brazeto ueneno eum abſumptum ſcribit.

STEPHANVS IX.

Fridericus Gothelenis Lothariniæ ducis filius, Godefredi frater, à puero excultioribus deditus literis, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ aſſuefactus, canonicus Eccleſiæ S. Lamberti apud Lotharingos factus eſt. Pòſt à Leone nono cardinalium numero adſcriptus, ſedis Romanæ cancellarij accepit munus. Conſtantinopolim cũ Huberto Syluæ candidæ epiſcopo, ad Græcorum errores confutandos, ab eodem miſſus eſt. Vnde reuerſus, in monaſterio Caſsinenſi S. Benedicti regulas amplexus eſt. Elapſo biennio, monachorum ſuffragijs, & Victoris comprobatione, abbatis ei delegantur partes. Paucis interiectis diebus, mortuo Victore, à clero & Romano populo, non explorata prius Imperatoris uoluntate, pontifex creatur, quarto nonas Auguſti, qui Stephano papæ & martyri facer eſt dies: unde & ipſe quoque Stephani nomen aſſumpſit. Platina, Onuphrius.

Ne quid autem de Romanorum pontificum autoritate & primatu decederet, incubuit ſeduló. Mediolanenſem eccleſiam, quæ ultra ducentos iam annos ab ipſorum imperio immunis fuerat, ſibi ſubiecit. Per Hildebrandum, cuius opera utebatur plurimum, paſsim per Italiam & Burgundiam Eccleſias Symoniaca hæreſi infectas purgauit. Sic enim appellabant, ſi quis Eccleſiaſticum munus à laico, & nõ ab ipſis acciperet. Et Heinricum Imperatorem eiuſdem criminis reum, quo plurimum Romanorum pontificum autoritati derogaretur, damnauit: ut Platina teſtatur.

Cæterùm breue admodum eius fuit curriculum: ſeptimo enim pontificatus ſui menſe, cum Florentiæ Synodum de Simonia, ſacerdotum coniugio, & beneficiorum pluralitate tollendis, acturus eſſet, ueneno quod Brazutus ipſi propinarat extinctus, & in cathedrali ibidem eccleſia ſepultus eſt, anno milleſimo quinquageſimooctauo: ut Nauclerus, Onuphrius & Balæus teſtantur. Quo cognito, Hildebrandus omiſſa legatione, quanta potuit celeritate Romam reuerſus, omnis ordinis clericos conuocauit, præſenteſque iuramento adegit, ne quenquam patiantur in põtificem eligi, niſi omnium atque adeò ſuo etiam conſenſu fuerit deſignatus. Poſthæc Florentiam contendit.

BENEDICTVS X.

Benedictus decimus, Ioannes Mincius prius appellatus, patria Campanus, Guidonis cuiuſdam filius, epiſcopus Veliternus, & à Leone nono in cardinalium numerum aſcitus, per turbam Stephani locum ſortitur. Plebi enim tumultuanti, & ex ſua gente deſignari pontificem exigenti, cardinalium ac clericorum quidam, licet numero pauciſsimi (inter quos & Gregorius Lateranenſis, comes Tuſculanus, Gerardus Galerenſis, & alij nonnulli patricij ordinis uiri) gratificantes, contra fidem Hildebrando paulo antè datam, Benedictum decimum ſalutarunt pontificem. Aegerrimè hanc electionem tulit Hildebrandus abſens: Romamq́ue, comitante eũ Gerhardo Florentino epiſcopo, uenit, expoſtulatum cum cardinalium uulgo, quòd nouum pontificem ſibi dari paſsi fuiſſent: ſimulque ut Gerardo illæ partes darentur, autor eſt. Verùm cum Romæ ob plebis furorem, nouum creare pontificem non eſſet tutum: Senas ſimul profugiunt, ibique rem perficiunt. Poſthæc Benedictus nouem menſium & dierum uiginti pontifex, factioſis ultro cedẽs, cum eſſet pacis & quietis amans, ad gubernationem eccleſiæ Veliternæ conſenſu ſucceſſoris redijt. Platina, Onuphrius.

NICOLAVS II.

Gerardus patria Allobrox, Florentinus epiſcopus, qui (ut iam diximus) Senis pontifex Hildebrando inſtigãte creatus, Nicolai ſecundi nomen aſſumpſerat,

Romam

Romam pergens Sutrij ſubſtitit : coactoque concilio, Benedictum pontificatu exuit, anno milleſimo quinquageſimonono, iuxta Platinam. Romam ingreſſus, per Mainardum archidiaconum in D. Petri eccleſia conſecratur.

Antichriſti notas ferè cum ſuis anteceſſoribus communes habet, quòd pro uirili ſuæ eccleſiæ authoritati patrocinatus eſt: eiſque rebelles forti manu, cum anathematis nihil poſſet, compeſcuit.

Petrum & Paulum Apoſtolos, ut ſuorum decretorum uiolatores puniant, inuocat.

Poſtbabito iuſto regni hærede Bagellardo, Robertum Calabriæ ducem (quod Imperatoris eſt) miſſo ei uexillo, deſignat, poſtquam iuramento & ſyngrapho pontifici debitam reuerentiam & ſubiectionem promiſiſſet.

Opera functionis.

Nouam de eligendo pontifice inuenit rationem Nicolaus, qua cardinalibus primas tribuit. Si quis, inquit, pecunia, uel gratia humana, aut populari militarique tumultu, ſine concordi & canonica electione cardinalium fuerit in throno Petri collocatus, is non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus, id eſt, à ratione deficiens, meritò uocetur: liceatque cardinalibus, clericis & laicis Deum colentibus, illum ut prædonem anathematizare, & quouis humano auxilio à ſede Apoſtolica propellere: atque quouis in loco, ſi in urbe non liceat, catholicos huiuſce rei cauſa congregare. Platina.

Saluo tamen (inquit) debito honore & reuerentia dilecti filij noſtri Henrici, qui nunc rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente ſperatur. Et huius decreti uiolatores atrocibus uerbis, diris deuouet: ut alibi exponitur.

In eodem Lateranenſi concilio Berengariana hæreſis damnata: author errorem faſſus, & ore inſcripto palinodiam cecinit. Quæ laus Nicolai tota eſt, ut Lanfrancus ait.

Bagellardum, Godfridi Apuliæ & Calabriæ comitis filium, orphanum, quem pater moriens regni hæredem conſtituerat, non ſolum ſuo patrocinio deſeruit, ſed omni prorſus exuit regno. Robertus enim Godfridi frater, nepotem ſibi prælatum ægrè ferens, hæreditate paterna eum excuſſit, Apulia Calabriaque occupatis. Quibus & Beneuentum, Troiamque, quæ Romano parebat pontifici, adiecit. Hunc pontifex ob captam Troiam, mox anathemate ferijt. Robertus poſtea per legatos petit, ut pōtifex in Apuliam ad placandas ea turbas, uenire non grauetur. Quorum poſtulatis non grauatim annuit, ſperans ſe hac occaſione exterorum opibus & uiribus pontificiam dignitatem, de omnium rebellione uindicare poſſe. In Apuliam ueniens, Robertum anathemate ſoluit : ducemque Apuliæ & Calabriæ, neglecto Bagellardo hærede legitimo, deſignat, ſed hac lege, ut Beneuentum Troiam Apuliæ, & quicquid ad ſedem Romanam pertineret, reſtitueret : ſuiſque copijs, quantaſcunque haberet, Romano pontifici, neceſſitate id exigente; ſemper præſto eſſet. Accipit conditiones Robertus, ſeque Romanæ ſedis ſubditum profitetur. Roberti copijs inſtructus pontifex Romam redit, ſibique rebelles petit: & primùm Præneſtinos, Tuſculanos, Numentanos compeſcit: deinde traiecto Tyberi, Galeram, & alia Gerhardi comitis caſtella, ad Sutriū uſq; expugnat. Nauclerus, Syluius, Platina.

Dum Florentinum ageret epiſcopum, Petro Damiano eum comitante iter aliquando fecit, noctu uerò in diuerſorio cum Petrus lectum petijſſet, ipſe epiſcopus cum reliquo ſodalitio Schachtorum ludo in multam uſque noctem inuigilauit. Reprehenſus ea de cauſa à Petro, patienter id tulit, pœnitentiamque ſibi pro arbitrio imponi poſtulauit : ut ipſe Petrus Damianus teſtatur in epiſtola quadam, ubi ipſum mitem & perſpicacis ingenij hominem appellat.

Sedit annis duobus, menſibus ferè ſeptem, Benno, qui eundem per Brazutum ueneno ſublatum ſcribit, Anno milleſimo ſexageſimotertio. Sigebertus, Schafnaburgenſis.

ALEXANDER II.

Nicolao è uiuis exempto, Anshelmus patria Mediolanenſis, ex Lucenſi eccleſia, ubi epiſcopi munus obierat, ob eruditionis, benignitatis & humanitatis ſingularem opinionem, abſens ad Romanæ eccleſiæ faſtigiūm, uerùm inconſulto Imperatore, uocatur: eique Alexandri ſecundi nomen inditum fuit. At Longobardorum epiſcopi, ex ſuo potius numero pontificē deſignari poſcentes, Imperatorem ut pro ſua authoritate alium conſtituat papam urgent. Illi accepta ab Imperatore poteſtate, in concilio quodam (Baſileæ, præſente Imperatore id factum, Balæus teſtatur) Parmenſem epiſcopum Cadolum Nicolao ſubſtituunt : reclamante tamen Agnete imperatrice. Accitus itaque Romam ab Alexandri aduerſarijs Cadolus, magno eam obſedit exercitu: ſed Gotfridi copijs ſtrenuam Alexandro operam nauantibus, cum ſuis fugam arripuit. Platina, Ioannes Stella.

Cæte-

Cæterùm ſententijs hic uariant autores. Cardinales, inquit Béno, Hildebrandi ambitioné nõ ignorantes, Imperatoré multis precibus coegerunt, ut eis in electo ſuo Parmenſi epiſcopo Cadolo, fauorem & auxilium præſtaret. Quod factum, cor Hildebrandi altius percuſsit, & manifeſtè factus eſt illo die Imperatoris inimicus: omnia iuratæ fidelitatis uincula diſrupit. & facta conſpiratione cum inimicis Imperatoris, & cum Normannis, ut quem Cadalo à cardinalibus electo opponeret, Anshelmum Lucenſem epiſcopum decepit, & eum in papam eligi à quibuſdam Romanis fecit: ipſumque, mutato nomine, Alexandrum Secundum uocauit. Anshelmum igitur, quem ſub dolo Romani elegerant, pariter & Parmenſem epiſcopum Cadolum, quibus poterat artibus Hildebrandus uexauit, qui utrique ſuccedere anhelabat. Hæc Bénno. Aliter Schafnaburgenſis, qui hiſce nixit diebus, commemorat. Air enim, poſt Nicolai obitum, Imperatoris & quorundam Germaniæ principum electione Parmenſem epiſcopum ſubſtitutum, ac per Bucconem Halberſtadianum epiſcopum Romam deductum: qui loco præmij bene adminiſtratæ legationis, pallium, aliaq; archiepiſcopatus inſignia reportarit.

Romani porrò obtrudi ſibi pontificem indignè ferentes, defectioné mediratiſunt. Eius rei gratia Romam ire iuſſus Colonienſis antiſtes, cùm rebus turbatis uideret remedium aliud ſupereſſe nullum, Parmenſis electionem, Romanis non conſultis factam, irritam iudicanit, & Anshelmum Lucenſem ſubſtitui comprobauir. Colonienſi ad ſuos reuerſo, Parmenſis armato milite cinctus, ui alterum opprimere conatus eſt: cui cum fortiter ex altera parte contrà iretur, infinita hominum multitudo utrinque cecidit. Anshelmus tamen factione ſuperior, locum ſuum obtinuit. Alter uerò, etſi per contumeliam repulſus, tamen quoad uixit, de ſuo cedere iure noluit, aduerſarium ſuum Eccleſiæ Dei adulterum & pſeudoapoſtolum appellans.

Miſſas quoque ſeorſim celebrauit, ordinationes fecit, & ſua per eccleſias decreta & epiſtolas more ſedis Apoſtolicæ mittere nõ deſtitit. Schafnaburgenſis. Eius auté uarietatis ea nõ poſtrema cauſa fuir, quòd autorum alij, uel pontificum uel Imperarorũ cauſæ plus æquo addicti ſunt. Sed Lectorũ hæc permittimus iudicio.

Colonienſem tamen omnium conſilio, ut afflictis Romæ rebus opem ferret, eò iuiſſe, omnium teſtimonio certum eſt: qui cũ, ut Platina ait, grauiſsimis uerbis in Alexandrum (quòd contra conſuetudinem, & ſacroſanctũ Cæſaris decretum, & præter fidem à Romanis Imperatori datam, ſedem conſcendiſſet) legationis ſuæ autoritate fretus inueheretur: mox Hildebrandus diaconus, Eccleſiæ & reipublicæ ætate illa ipſiſsima peſtis, interrupit ſermonem, ac in Heinrici Tertij conſtitutionem acerrimè debacchatus eſt: electionemque Romani præſulis, antiqua conſuetudine & iure ad clerum ſolummodo Romanum pertinere, pluribus contendit: ac Colonienſem in ſuam, fortè nimia importunitate, pertraxit ſententiam: qui, ut in Synodo primo quoque tempore cogenda aliquid certi ea de re ſtatuatur, auctor eſt. Deligitur itaque Mantua, ubi tandem ſchiſmate compoſito, & Alexandro cunctorum uotis cõfirmato, Cadolus intercedente Imperatore reconciliatur: & Gibertus Parmenſis cancellarius, prædiues & maximæ apud ſuos autoriratis uir (cuius conſilio & opera Cadolus in opprimendo aduerſario cuncta geſſerat) à pontifice, licet inuito, Rauennas conſtituitur epiſcopus. Platina, Stella. Anno milleſimo ſexageſimooctauo, iuxta Sigebertum.

Antichriſtum, præter niolentam ſuæ dignitatis uindicationem, plurima eius decreta produnt. In Synodo enim, quam diximus, Mantuana, epiſcopos, presbyteros, diaconos maritos ſuis beneficijs priuari uoluit. Sacerdotum tamen filios, interpoſita Romani pontificis autorirate ſacris initiandos permiſit. Papam à ſolis cardinalibus eligendum. A' ſeptuageſima uſque ad Paſcha, Alleluia (ut uocanr) ſuſpendi præcepit: teſte Hermanno Gigante. Licer hoc decrerum multo anrè promulgatum fuiſſe, ex Michaelis Conſtantinopolitani epiſtola quadam appareat.

Dum pontifex Concilio occupatur, Richardus Normannus cum filio Guilielmo Capuam cœpit: Beneuentum & Ceperanum oppugnauit. Obſeſsus Hildebrandus, Mathildis comitiſſæ ſtipatus copijs, auxilio à pontifice mittitur. Quibus ut ad officium redirent coactis, uictor Hildebrandus, Piſas, ubi eum pontifex expectabat, uenit: unde digreſsi unà Romá rediêre. Syluius, Sabellicus. Verùm ea coniunctio non fuit diuturna, ſi Bennoni credendum, qui in hunc modum ſcribit: Vbi Alexander tandem intellexir, ſe dolis & arte ab Hildebrando, & inimicis Imperatoris, electum atq; inthronizatum, die quodá cum intra Miſſarũ ſolennia

ſer-

ſermonem haberet ad populum, prędicauit, ſe nolle ſedere in ſede Apoſtolica, abſq; licētia Imperatoris. Et publicè dixit, ſe literas huius rei gratia miſſurum ipſi Imperatori. Quo audito, Hildebrandus multa mormurādo, uix manus, donec Miſſa compleretur, abſtinuit. Miſſa uerò expleta, ipſum Alexandrum cum militari manu ab altari duxit in cameram: & nondum exutū pontificalibus indumētis, pugnis durè colaphizauit, increpans & improperans quòd uellet inquirere gratiā Imperatoris. Et ſtatuit Hildebrādus, ut ex eo die non darentur ei amplius quàm quinq; ſolidi Lucenſium denariorum. Et extunc Hildebrandus omnes redditus Romanæ eccleſiæ ſibi retinuit, (Alexandro in uincula coniecto) & immenſam pecuniam congregauit. Et ſub hoc miſerabili Hildebrandi iugo, nō ſine ueneni ſuſpicione, Anno 1074 diem clauſit extremum. Benno. Anno 1075, iuxta Sigebertum.

GREGORIVS VII,

qui & Hildebrandus.

Hildebrandus, qui pōtificatu impetrato Gregorius Septimus appellari uoluit, natione Hetruſcus, patria Senenſis, Bonicij cuiuſdam fabri (ut Crātzius teſtatur) filius, miris (ut dicemus) emerſit artibus.

Ab ineunte ætate monaſticen amplexus, ad prioratus dignitatem apud Cloniacenſes conſcendit. Verùm anguſtiarum clauſtralium pertæſus (ad maiora enim aſpirabat animus) relicta ſua ſtatione Romam profugit. Ibi cum Laurentij cuiuſdam archidiaconi ſe inſinuaſſet amicitiæ, magiam ab eo auidiſsimè & perfectiſsimè percepit, ut omnes facilè antecelleret: ac in primis ſcintillarum ex manicia per magiam excuſsione, ſimplicium animos percellens, diuinæ plenè ſanctitatis opinionem ſibi parabat. Ingenium tamen turbulentum omnino occultare non ualuit. Cum Gregorio enim ſexto pontificię ſedis inuaſore, iuſſu Heinrici Tertij ad Germanos in exilium deportatur. Illo defuncto, Hildebrandus Gregorianæ perfidiæ (ut Benno ait) & pecunię ſimul hæres extitit. Dum enim in aula Imperatoris, quæ erat exilij locus, uerſaretur, Benedicto nono, qui iam poſt abitum Imperatoris nouas in urbe Roma turbas ciebat, Imperatoris actiones & conſilia per literas prodebat.

Leonem uerò Romā ab Imperatore miſſum, adeò ſua hypocriſi & aſtutia faſcinauit, ut ipſum cardinalium cœtui adſciuerit, & altaris ſancti Petri cuſtodiā demandarit: unde loculos breui impleuit, atque ut pecuniam illam ad quotidianum lucrum alicui cōmitteret, cuiuſdam Iudæi filium, nuper baptizatum, ſed nummulariorum mores adhuc retinentem, familiarem ſibi fecit. Ioſuper iam diu ſibi conciliauerat alium quendam incōparabilibus maleficijs aſſuetum, Gerhardum Brazutum, Theophylacti amicum: qui ſubdola familiaritate ſex dicitur Romanos pontifices, intra ſpacium tredecim annorum, ueneno ſuſtuliſſe. quorum hæc ſunt nomina: Clemens ſecundus, Damaſus ſecundus, Leo nonus, Victor ſecundus, Stephanus nonus, & Nicolaus ſecundus. Et ipſum poſtea Theophylactum, antiquum dominum ſuum ac magiſtrum, pœnitentiam magnam ſimulantem, idē Hildebrandus Leoni papæ doloſè reconciliauit, ita ut eius etiam conſilio in pluribus uteretur. Imò Leone contra Nortmannos Apuliam tenentes exercitum ducente, Hildebrandus & Theophylactus non ſolum cōſilia hoſtibus produnt, ſed ipſum tādem pōtificem uiuum ipſis tradunt, ut Benno Cardinalis refert.

Ad Imperatorem, poſt Leonis obitum, ſucceſſorem petitum à Romanis miſſus, legatio ōis authoritate, filium ipſius patri ſucceſſorem decernit: quod officij, pontificia dignitate ſibi remunerari cupiebat, ſed ſpe ſua (ut dictum) excidit.

Sub Stephano deinde nono per Italiam ac Burgundiam Simoniacam hęreſin extirpandi gratia uagatur: ubi magnum auri pondus, magnis ſe redimentibus reis, collegit. Romam regreſſus, à Nicolao, quem ſuis artibus potiſsimum ad illum dignitatis gradum euexerat Hildebrādus, archidiaconus creatur. Qua de re in hunc modum Benno ſcribit: papatum adipiſci nō potuit, ad archidiaconatum inuadendum ſe conuertit. Et Mancium, tunc archidiaconū Romanæ eccleſiæ, multis iniurijs afflixit & circūuenit. Qui uictus contumelijs & dolis, atq; eius Hildebrādi pecunia deceptus, ad ultimum conceſsit, ut illius uice archidiaconatu fungeretur. Hac cōceſsione arrepta, Hildebrandus papam Nicolaū ex improuiſo aggreſſus, coegit inuerecundis precibus, & militū minis, quos pecunia collegerat, metum mortis etiam quibuſdam terribilibus ſignificationibus incutiendo, ut eum archidiaconum ordinaret & conſtitueret. Quid porrò ſub Alexandri electionem molitus fuerit, paulò antè ex eodem adſcripſimus.

Verùm & hoc pontifice defuncto, quodam ueſpere, (ut idem author eſt) eadem hora Hildebrandus à ſuis militibus, ſine aſſenſu cleri & populi eſt inthronizatus, timens ne alius per moram eligeretur. In cuius electione nullus Cardinalium ſubſcripſit. Ad quam cum ueniret abbas Caſsinenſis, ait ipſe Hildebrandus: Frater nimium tardaſti. Reſpondit abbas: Et tu Hilde-

Hildebrande nimium feſtinaſti, qui nondum ſepulto domino tuo papa, ſedem Apoſtolicam contra canones uſurpaſti. Hoc modo inthonizatus Hildebrandus, qualiter uixerit: qualiter à ſe cardinales, qui teſtes uitæ & doctrinæ eius eſſe debuerant, remouerit: quàm miſerabiliter uexauerit: quantis hæreſibus mundum corruperit, quanta periuria, quàm immenſas proditiones conſecrauerit, uix à multis deſcribi poteſt. Clamat tamen altius ſanguis Chriſtianorum, eo authore & incentore miſerabiliter effuſus.

Ex hiſce ſatis ſuperq́ue manifeſtum eſt, electionis formulam, quam Platina habet, ſuppoſiticiam eſſe. Reclamant & ipſius Imperatoris epiſtolæ ad clerum & populum Romanum, ac ipſum Hildebrandum ſcriptæ, ubi inter cætera ait: Dominus noſter Ieſus Chriſtus nos ad regnum, te autem non uocauit ad ſacerdotium. Tu enim his gradibus aſcendiſti, ſcilicet aſtucia (quod monachica profeſsio abominatur) pecuniam, pecunia fauorem, fauore ferrum, ferro ſedem pacis adijſti, & de ſede ſedem pacis turbaſti. Obiter hic Lectorem monendũ cenſemus, à Bennone plerunq; diuerſum tradi, quàm Platina, Stella, alijq́; pontificij adulatores annotarunt.

Antichriſtum tũ decreta, quę contra Eccleſiæ libertatẽ ſanguine Chriſti partã promulgauit impia, tum opera totius gubernationis haud obſcurè produnt.

Scripturas ſanctas uiolenter detorſit in adiutorium falſitatis, ut Benno ait.

Verã & realẽ corporis Chriſti in cœna pſentiã in dubiũ uocauit: ideoq; indicto cardinalib. ieiunio, diuinitus per ſignum aliquod de ueritate edoceri uoluit. Idem.

Petrũ & Paulũ apoſtolos inuocat, ut ex formulis excommunicationis apud Platinam conſtat, quas alibi adſcripſimus.

Die ſabbati omnibus Chriſtianis carnium eſu interdixit. De conſ. diſt. 5. cap. Quia dies.

Epiſcopatũ & abbatiam non à laico (Imperatores intelligit) ſed à ſolo põtifice Romano accipienda: qui cõtrà faciat, ſit excõmunicatus, & inter epiſcopos & abbates ſorum non ſortiatur. 16. q. 7. C. ſi quis. Platina in uita eius.

Fornicarios (ſic ſacerdotes cõiuges hac ætate appellabãtur) ad ſacra recipi officia uetuit. diſt. 32. C. Multorum.

Impium miſſæ ſpectaculum non ſolum ſuo comprobauit ſuffragio, ſed etiam oblationes fieri præcepit, malè diuinum allegans præceptũ: In conſpectu Domini Dei tui nõ apparebis uacuus. de conſecratione, diſtinctione prima, capite, Omnis Chriſtianus.

Tota hebdomade Paſchatis & Penteco ſtes, Pſalmos & lectiones ternas, alijs diebus feſtis nouenas, dieb. prophanis duodenos pſalmos & lectiones ternas, at Dominicis diebus octodenos recitandos pſalmos. de conſ. dis. 5. capite, In die reſurrectionis.

Feſtum Liberij papæ, quem Euſebius hæreticum appellat, inſtituit. Benno.

Damnauit docentes, non licere die ſabbati operas facere. de conſ. diſ. 3. cap. peruenit.

Magiſtratus contemptor extitit pertinacisſimus.

De magia ipſius Benno memoratu dignam refert hiſtoriam, quam adſcribere libuit: Die (inquit) quodam, cũ de Albano Romam ueniret Gregorius, oblitus eſt ferre ſecum familiarem ſibi librum necromanticæ artis, ſine qno nuſquam aut rarò incedebat. Quod cum in itinere ei ad memoriam redijſſet, in introitu portæ Lateranenſis, feſtinanter uocauit duos de familiaribus ſuis, aſſuetos & fidos miniſtros ſcelerum ſuorum: & ut eundem librum citiſsimè ſibi afferrent, præcepit: ac terribiliter interminatus eſt, ne librum in uia aperire præſumerent, nec ulla curioſitate ſecreta eius inueſtigarent. Sed quando amplius inhibuit, tanto uehementius eorum curioſitatem ad inueſtiganda eiuſdem libri arcana accendit. Igitur dum in reditu librum reſeraſſent, & diabolicæ artis præcepta curiosè legerent, ſubitò affuerunt angeli ſatanæ: quorum multitudine & horrore duo illi iuuenes propè effecti amentes, uix ad ſe reuerſi ſunt. Et (ut ipſi retulerunt) maligni ſpiritus inſtabant, dicentes: Ad quid nos uocaſtis? quare fatigaſtis? Citò præcipite, quod nos agere uultis: alioquin inſurgemus in uos, ſi nos diutius tenueritis. Ad hoc alter iuuenum, feſtinanter (inquit) muros illos deijcite. Et hæc dicens, manu oſtendit muros altos uicinos Romæ, quos in momento maligni ſpiritus deiecerunt. Et iuuenes ſanctæ crucis ſigno ſe ſignantes, tanto terrore exterriti, trementes & palpitantes, uix Romam ad dominum ſuum peruenerunt. Hæc Benno.

De horribili & pernicioſo ſchiſmate, quo totum Romanum Imperium Hildebrandus turbauit atque deformauit, capite octauo eſt dictum. Vnam tamen hiſtoriam crudelitate pontificia plenam hic repetere uiſum eſt.

Quintius Stephani præfecti filius, quem pontifex in carcerem miſſum, uaſi

aculeis

aculeis ueſtito incluſerat (ut Benno teſtatur) Hellebrando negocium faceſſit. Nam ab altari eum, dum ſacra perageret, uiolenter abſtractum, in carcerem mittit. Facto autem ciuium concurſu, ædes Quintij ſolo æquatæ ſunt. Verùm ipſe cum Pontifice alio ſe concluſerat. Lambertus Quintium ob rapta Eccleſiæ bona excommunicatũ, hæc mala Pontifici retuliſſe ſcribit. Ex ea captiuitate liberatus Hellebrandus, reis publicè peccatum remiſit, quia hoc pactus fuerat Quintius. ſed paulo pòſt contra fidem datam, Quintiũ atrociſsimè perſequi cœpit, nouemq; de ipſius familia in patibulis ſuſpendio interfecit, antè portas ſancti Petri: planè ſcilicet ut Petrus ille piſcator factitare ſolebat, cui illi Romani autocratores (præſules debebamus dicere) ſunt tam ſimiles, quàm eſt coluber colubro.

Memorabilis & hæc hiſtoria eſt. Filius cuiuſdam uiduæ, captioni eius interfuerat: cui quidem, cum multis alijs, pœnitentiam atque exilium unius anni indixit. Eo autem expleto, uidua ampliori ſatisfactione uolens placare animum Hellebrandi, funem collo filij ſui immittit: quo eum trahens, pariter cum filio ad pedes Hellebrandi ſe prouoluit, dicens: Domine papa, de manu tua uolo recipere filium meum, qui exilium unius anni, & pœnitentiam à te iniunctam præſtitit. Ad hæc Hellebrandus: Vade uade, inquit, fœmina, dimitte me in pace. Poſtea miſsis apparitoribus, filium uiduæ iudicibus obtulit, ut eum ad mortem condemnarent: qui uno ore reſponderunt, ſe ulterius non poſſe damnare, qui ad iudicium papæ confugiſſet, & pœnitentiam atque exilium unius anni ab ipſo papa iniunctum iam impleuiſſet. Hellebrandus iudicibus iratus, præcepit abſcindi pedem filio uiduæ: quo dolore poſt triduum mortuus eſt. Hoc eſt abſoluere peccatores claue Petrina, quæ in gladium carnificis per Hellebrandum conuerſa erat.

Tandem Roma eiectus autoritate Synodi, Salernum in exilium abijt, ubi & uitam finijt. de cuius pœnitentia in hunc modum ſcribit Benno Cardinalis: Hildebrandus in extremis ſuis uocauit ad ſe unum de cardinalibus duodecim, quem multum diligebat præ cæteris: & confeſſus eſt omnipotenti Deo, & toti Eccleſiæ, ſe ualde peccaſſe in paſtorali cura, quæ ei ad regendum erat commiſſa. Atque hunc confeſſorem ſuum miſit ad Imperatorem, & ad totam Eccleſiam, ut optarent illi ueniam.

CLEMENS III.

Guibertus, clericus Parmenſis (quæ ipſi patria erat) eloquentiæ & eruditionis opinione in aula Imperatoris locum ſatis honeſtum accepit. Huius autem inſtinctu Cadolus Alexandrum ſecundum oppugnauit: quibus reconciliaris, Guibertus Rauennas epiſcopus, rogatu Imperatoris, à pontifice, licet inuito, deſignatur. Platina.

Ab Hildebrando, quòd partium eſſet Imperatoris, excommunicatus, ad altiorem dignitatis gradum conſcendit. In Brixienſi enim ſynodo, cunctorum ſuffragio, Hildebrando, hominum ſceleratiſsimorum facilè principi deiecto, ille ſurrogandus cenſetur, indito ei Clementis tertij nomine. quem poſtea Imperator forti manu Romam deductum, in cathedram ponit: ut Friſingenſis teſtatur. Ab hoc Imperator cum Bertha coniuge, Imperiali diademate ornatus eſt. Vrſpergenſis anno milleſimo octuageſimotertio, iuxta Marianum Scotum: uel milleſimo octuageſimoquarto, ut Sigebertus habet. Verùm Roma abeuntem Imperatorem, Senas uſque comitabatur Clemens, ibiq; ſuam figebat ſedem. Platina.

Eodem ferè tempore, quo Vrbanus II, cum quo continuæ ipſi de Pontificatu erant lites, uitam finijt, circiter Domini annum 1100. Onuphrius.

VICTOR III.

Dauſerius, Beneuentani principis filius unicus, relicta ſponſa ſua intacta, inſcijsq; parentibus, Caſinum monaſterium ingreſſus, Deſiderius dictus eſt. Dein abbas factus, per Nicolaum ſecundum inter Cardinales locum accepit: ut Onuphrius ſcribit. Mortuo autem Salerni Gregorio exule, à Mathilda & Roberto Normanno, odio Clementis, qui autoritate Imperatoria ſedem tenebat, pontifex eſt deſignatus, Victoris tertij ei impoſito nomine.

Gregorij, cuius antea familiariter uſus erat amicitia, ueſtigijs inſiſtere anniſus eſt ſedulò. Capuani enim & Salernitani principum copijs ſtipatus, Clementem, qui ſancti Petri eccleſiam armis tutabatur, inde expulit.

In ſynodo Beneuentana, cui Apuliæ & Calabriæ intererant epiſcopi, Clementem ſacerdotali honore ac officio priuauit, & anathematis uinculo conſtrinxit, aliasque præterea Antichriſtum haud obſcurè redolentes condidit leges: ut ſuprà de Concilijs annotauimus, ex Chronici Caſsinenſis libro tertio, capite ſexageſimoſeptimo & ſeptuageſimo primo. Sed non paſſus eſt Deus hunc diu Antichriſti ſoliũ tenere. Primo enim anno in uiuis eſſe deſijt. Alij dyſenteria, alij uerò (ut Platina) ueneno,

Imperatoris inſtinctu, ſacro permiſto uino, ſublatum ſcribunt. Verùm his omnibus Caſsinenſe Chronicon (ubi annis 29, menſibus 4. abbatem egerat) contradicere uidetur, ubi in Beneuentana Synodo morbo correptus, Caſsinum deportatus ſcribitur: ibiq; Oderiſio Caſsinenſi abbate, & Otthone Hoſtienſi ſucceſſore, & loco ſepulturæ Caſsini deſignato uitam finiiſſe, anno electionis primo, Chriſti 1089, conſecrationis uerò die ſeptimo quinti menſis: libro tertio, capite ſeptuageſimotertio. Extat ibidem Epitaphium mauſeolo inſcriptum, tale:

Quis fuerim, uel quid, qualis, quantusq;, doceri
Si quis fortè uelit, aurea ſcripta docent.
Stirps mihi magnatum, Beneuentum patria, nomen
Eſt Deſiderius: tuq; Caſine decus.
Intactam ſponſam, matrem, patriamq;, propinquos
Spernens, huc propero, monachus efficior.
Abbas dehinc factus, ſtudui pro tempore, totum
(Vt nunc aſpicitur) hunc renouare locum.
Interea fueram Romanâ clarus in urbe
Presbyter, Eccleſiæ Petre beate tuæ.
Hoc ſenis luſtris, minus anno, functus honore,
Victor Apoſtolicum ſcando dehinc ſolium:
Quatuor & ſenis uix menſibus inde peractis,
Bis ſex luſtra gerens: mortuus hic tumulor:
Solis uirgineo ſtabat lux ultima ſigno,
Cum me ſol uerus hinc tulit ipſe Deus.

VRBANVS II.

Ottho Gallus, Caſtilio (Remenſis diœceſeos oppidum eſt) oriundus, ex monacho Cluniacenſi Hoſtienſis epiſcopus per Hildebrandum factus (ut Onuphrius refert) eorundem ope qui anteceſſorem in Romanam collocauerant cathedram, quinto à morte Victoris menſe, euehitur: ac Clementi, qui tum adhuc in uiuis erat, opponitur: ac Vrbanus ſecundus, quaſi ab urbe Roma (ut Auentinus ait) penetrali religionis domicilio electus ſit, appellatur: licet excluſus Roma, profugus oberrauerit diutius. Qua de re hoc extat diſtichon:

Diceris Vrbanus, cum ſis proiectus ab urbe
Vel muta nomen, uel regrediaris in urbem.

Plures oberrando, tum in Italia, tum Gallia (nuſquam enim tutum ipſi erat hoſpitium, ut Platina ſcribit) Synodos celebrauit: quibus & Clementem, & ipſum etiam Imperatorem excommunicauit. Cranzius libro quinto, capite uigeſimooctauo Metropoleos, & ille uiciſsim à Clemente, Vincentio teſte, excommunicatus eſt. Imò in Moguntina Synodo, præſentibus epiſcopis pluribus, & ipſius Clementis legatis, ſacrilegij & irreligioſitatis accuſatus & conuictus, in impiorum numero computatus eſt. Auentinus libro quinto.

In Synodis, quas diximus, Vrbanus uagabundus decreta ferè innumera, ad cōſtabiliendum Antichriſti regnum, edidit.

Hildebrandi (cuius pediſſequum eum appellat Benno cardinalis) ratas haberi uoluit leges impias.

Horas canonicas inſtituit, quotidie à clericis dicendas. Stella.

Sabbato Miſſam celebrandam, in laudem D. uirginis Mariæ. Nauclerus.

Neminem ad ſacros ordines admittendũm, niſi ſit cœlebs, uel probatæ caſtitatis. Antonius.

Presbyteros & diaconos coniuges ſuas non deſerentes, ab omni officio ſacro remouendos. diſtinct. 32. c. eos qui.

Presbyterorum filios ad ſacra officia nō admittendos, niſi monachi uel canonici regulares fiant. diſtinction. 56. c. presbyterorum.

Excommunicato non eſſe ſeruandum iuramentum, etiam à ſubditis. Deo enim magis obediendum, quàm hominibus. 15. q. 6. iuratos.

Ne coniuges eundem ſimul è baptiſmo leuent in antem.

Ordinationem à Simoniaco, ſciente ordinando, factam, irritam habendam. 1. q. 1. c. ſi qui à Simoniacis.

Per S. Benedictum, qui Caſsini colebatur, morbo aliàs incurabili, magna impietate in priuilegio quodam iiſdem monachis conceſſo, ſe liberatum aſſerit.

Nouum huius ſeculi monachorum, quos Carthuſanos uocant, inſtitutum ſua autoritate comprobauit: teſte Platina.

Et principibus gentium dominari uoluit. Rogerio enim & Boemundo de Apuliæ ducatu concertantibus, ut ab armis diſcedant, & quiſque ſua ſorte contentus ſit, imperat.

Toletanum archiepiſcopum in ſua uerba iurantem, pallio & priuilegijs donauit, totiusq; Hiſpaniæ primatem conſtituit. Sueſsionenſem Heinricum, cui à Francorum rege collatus erat epiſcopatus, ſpecioſo Simoniæ nomine, ſua dignitate priuare conatus eſt. Verùm illo promittente, nunquam ſe Romanæ Eccleſiæ hoſtibus, ab eaq; excommunicatis communicaturum, ſalua ei ſuus manſit honos. Platina.

Cum Clemente perpetuas ſimultates, contentiones & bella habuit, (qua fortè de cauſa, nec immeritò, Turbanus à Bennone appellatur.) Ex Claramontana enim Synodo, anno 1095, ubi ſacram expeditionem ſuſcipiendam totius ferè Chriſtiani orbis principibus perſuaſerat, reuerſus,

eorundem principum ope Gibertum urbe eiecit, ſedemq́; conſcendit: Creſcentij nihilominus arcem militibus eius fortiter defendentibus, quam pòſt Clemens auro expugnauit: ut Friſingenſis libro ſeptimo, capite ſexto teſtatur. licet alij per Conradum Heinrici quarti filium id factum uelint. At Gibertus cum Richardo principe Capuano, qui & Beneuentum tenebat, Albam occupat, ut ſuo quaſi conſpectu Romanos terreret. Hac re conſternatus Vrbanus, in ædes Petri Leonis, ciuis præpotentis, ſe contulit: ſuadentibus amicis, ut à Lateranenſi habitatione prorſus abſtineret: ibique integrum biennium occultatus moritur, anno pontificatus ſui duodecimo: Sigebertus. Chriſti 1100, iuxta Sigebertum. Corpus eius clàm per Transtyberinam regionem, ne in Gibertinorum manus ueniret, ad S. Petrum in Vaticano, marmoreo incluſum eſt monumento, hac (ut Onuphrius ait) inſcriptione:

VRBANVS SECVNDVS AVTOR EXPEDITIONIS IN INFIDELAS.

CARDINALES Romani, alijq́; Italiæ Epiſcopi.

HVMBERTVS.

LEo nonus Humbertum Lotharingum conterraneum ſuum, ob eruditionem & ingenij acumen, ex cœnobio Tullenſi Romam ſecum perduxit: & archiepiſcopum Siciliæ ad docendum uerbum Dei, poſtea uerò cardinalem Syluæ candidæ, ſeu S. Rufinę fecit. Lanfrancus, pro ſacramento Euchariſtiæ. Deinde Conſtantinopolim ad confutandos errores Nicetæ miſit. Diſputationem eam Dialogo complexus eſt, in quo Romanus & Conſtantinopolitanus colloquuntur. Edidit etiam epiſtolas complures, & alia, teſte Trithemio de uiris illuſtribus. Iuſſu Synodi compoſuit formulam, qua Berengarius ſuam opinionem de ſacramento Euchariſtiæ damnauit. Lanfrancus.

HVGO.

Hugo Candidus, Romanus, presbyter cardinalis, à Gregorio ſeptimo, quòd Vuiperto Rauennati adhæreret, ſua dignitate priuatus, Roma abijt in Germaniam, dum Synodus Vuormaciæ eſſet, anno 1076: de Hildebrandi ferocia Romanorum nomine conquerens. Fecit hic Hugo Tragœdiã, in qua originem, primam inſtitutionem, profligatos mores, ambitionem, & memoratu turpiſsima ſcelera & impia facta Hildebrandi ſcenicis figmentis depinxit. Onuphrius, & Chronicon Hirſaugienſe.

MAINARDVS.

Mainardus epiſcopus, cardinalis Syluæ candidæ, Stephanum nonum & Nicolaum ſecundum pontifices conſecrauit. Onuphrius.

PETRVS DAMIANVS.

Ingenium Petri Damiani Itali, Caſsinenſis cœnobij alumni, ita admiratus eſt Stephanus nonus, ut eum epiſcopum cardinalem Hoſtienſem deſignaret: ſed à Benedicto decimo, cuius electionem improbabat, ueſtibus ſacris exutus, monaſterij & epiſcopatus prouentibus ſpoliatus, in uinculis tribulationes uarias Romæ perpeſſus eſt. unde ſolutus, deſerto cardinalatu heremiticam uitam egit. Quod cum Nicolaus pontifex & Hildebrandus archidiaconus ei pòſt probroſè obijcerent, Apologiam ſui facti, triginta ſex patrum, quorum ueſtigijs ſe inſiſtere ait, exemplis munitam conſcripſit. Edidit etiam alia opuſcula.

Librum de correctione epiſcopi & papæ, ubi exemplis Petri, Actorum undecimo, & Galat. ſecundo: Dauidis, 2 Regum 12: Samuelis, 1. Regum 12: ipſius Dei, & ſanctorum: nec non dicto, Dic Eccleſiæ: oſtendit, reprehenſionem etiam ab inferiori factam, patienti & grato animo à ſuperioribus accipiendam eſſe, & ferendam.

Item de perfectione monachorum, de contemptu ſeculi, de Symonia, contra eos qui Simoniacos ad nouam ordinationem compellere conſueuerant.

Librum contra Iudæos.

Librum de ordine regulæ heremiticæ: quam adeò rigidè ſeruauit, teſte Antonino, titulo decimoſexto, capite octauo: ut lorica ferrea pro interula, & duobus ferreis circulis pro cingulo uteretur. Honorius de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, & Hermannus Schedelius.

De quibuſdam Chriſtianæ religionis capitibus, non incommodas ſuis Epiſtolis ſæpius interſpergit ſententias.

De diabolo: Inſatiabilis homicida diabolus, omnia ſcrutatur, omnia mundi uelut unius agri loca perluſtrat, ne quid infœcundum à liuidi fomitis ſatione prętereat. In epiſtola ad Vdalricum Firmianum epiſcopum.

De lapſu diabolorum: Et perditionis ſpiritus, qui dixiſſe legitur, In cœlum conſcendam, ſuper aſtra cœli exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti in lateribus aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſsimo: nequa-

quam hæc labijs ptotulit, nimirum qui carne non tegitut, ſed in cogitationem ſacrilegam tyrannus erupit. Item: Sublimis angelus idcirco irrecupetabiliter perijt, nō quia contra uniuerſitatis autorem ptotulit quælibet praua, uel fecit, ſed tantum quia per nequitiam cogitationis intumuit. Et: Diabolus per ſuperbiam cœlum perdidit, quod tenebat. In Epiſtola quadam.

De oratione: Auribus occulti iudicis non tam ſtrepitus uocis, quàm clamor inſonat cordis. Hinc eſt quòd per prophetam dicitur: Deſideria cordis eorum exaudiuit auris tua. ibidem.

Næuos etiam haud uulgares habet. De ſatisfactionibus enim ait: Præcepi Florentino epiſcopo, qui Schachtorum ludo præfuerat, ut ter Pſalterium meditando percurreret: ac duodecim pauperum pedes ſub totidem numiſmatum erogatione, eorumq; recreatione, lauaret, &c.

Monachorum etiam flagellationem approbat, inquiens: De diſciplinis uerberum, quas ſibi fratres conſuetudinaliter inferunt, ubi detractionis pedē diutius impreſſiſti, cum Dei omnipotentis auxilio reſpondemus. Hoc itaq; diſciplinæ genus nequaquam modernis eſt ſtudijs nouiter adinuētum, ſed ex ſacræ Scripturæ potius aurorita te prolatum. Nouimus enim, Dominum ſaluatorem à præſidis militibus uerberatum, beatós Apoſtolos in cōcilio à ſacerdotum principibus cęſos, nonnullos etiam ſanctorum martyrum legimus uerbetibus duriori bus laniatos. Paulus etiam gloriatur, quia ter uirgis cæſus eſt, & quia quinquies quadragenas una minus accepit. Quod utiq; tale eſt. Pręcepit in Deuteronomio Moiſes dicens: Si eum qui peccauerit, iudices dignum uiderint plagis, proſternent, & corā ſe facient uerbetari. Vbi & mox additur: Pro menſura peccati, erit & plagarum modus, ita duntaxat, ut quadragenarium numerum non excedant, ne fœdè lacetatus ante oculos tuos obeat fratet tuus. Quod uidelicet illi populo legale præceptum, nobis eſt allegoricè myſterium. Et Apoſtolus ait: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo. Et ſancti ludibria & uerbera expetti ſunt. In epiſtola ad Paulum quēdam.

Incommoda eſt & de Romanæ eccleſię primatu, Petri ſententia: Quod non fert Eccleſia cuiuslibet infimæ dignitatis, perferat illa quæ matet eſt & magiſtra totius Chriſtianæ religionis. In epiſtola ad Cadolum. Ibidem, ſedem Apoſtolicam uocat omniū Eccleſiarum caput. Item: Sedes Romana quo pacto honore indiget paruuli hominis, quæ laudes atq; pręconia ipſius ore ſortita eſt Saluatoris?

Sacerdotum coniugium damnat: Si Dauidem, inquit, coniugale commercium à panis propoſitionis compeſcebat acceſſu, quanto magis ab hoc ſacroſancto myſterio remouendus eſt pellicatus? In epiſtola ad Nicolaum pontificem.

Legationem nomine Romani pontificis ad Mediolanenſes obijt, quos Romanæ iterum ſedi ſubiecit: ut teſtantur eius Synodi acta. Et Alexandri iuſſu, circa Salutis annum 1069 in Germaniam abijt, ut diuortio Imperatoris cum regina contradiceret: cuius oratione ille motus, ab incœpto deſtitit. Schafnaburgenſis.

BENNO.

Extat Hildebrandi, qui Gregorius ſeptimus aſſumpto pontificatu dictus eſt, uita à Benone cardinale archipresbytero Romanæ eccleſiæ deſcripta, qui eo uixit tempore. ubi miranda de multis Romanorum pontificibus referuntur, quæ nullus hiſtoricorum prodidit, neque Platina, neque quiſquā alius. Quædā ex ipſo nos paſſim hiſtoriæ interſperſimus, ſuis in locis.

DEVSDEDIT.

Deusdedit cardinalis presbyter (ut Onuphrius teſtatur) ab Hildebrando creatus, Canonum uolumen, iubente Victore tertio, in ordinem redegit. Platina.

PETRVS.

Ad Petrum Lateranenſem archipresbyterum, extat Petri Damiani epiſtola, qua ipſius laudat ſtudium, quòd à clero noctu mulierculas arceat: eique de cœlibatu librum inſcribit.

AQVILEIENSES.

POPPO, EBERHARDVS.

ANno Chriſti 1042, Poppone Aquileiæ patriarcha è uiuis exempto, Eberhardus ſucceſsit. Hermannus Contractus.

GOTSBOLDVS, *Dominicus.*

Gotsboldum epiſtolarum magiſtrum, Heinricus Tertius Aquileienſem nuncupat patriarcham, circiter annum 1050. Auentinus libro quinto. Cuius tamen breue admodum fuit curriculum. Leo enim nonus in quadam epiſtola, epiſcopos Hiſtriæ & Venetiæ monet, ut Dominicum Grandenſem, ſeu nouæ Aquileiæ, ſuum primatum & patriarchum agnoſcant.

RAVENGER.

Rauenger patriarcha Aquileienſis, obijt anno milleſimo ſexageſimoſeptimo. cui Sigehardus cancellarius ſucceſsit: teſte Schafnaburgenſi,

LAMBERTVS *Florentinus.*

Hunc Lambertum relicto pontificatu, monachum

monachum induiſſe cum ſumma hominum admiratione & laude, teſtatur Petrus Damianus, in epiſtola ad Nicolaum papã.

LIVTVLPHVS CALLENSIS.

Scribit Petrus Damianus, in epiſtola apologetica ad Nicolaum ſecundum, Liutulphum ſua ætate Callenſem epiſcopum, nominato prius ſucceſſore, loco ſuo ceſsiſſe, ut perfectiorem ageret pœnitentiam.

ALPHANVS SAlernitanus.

Ex monacho Caſsinenſi abbas, pòſt Salernitanus factus eſt archiepiſcopus Alphanus, cum philoſophiæ & theologiæ cognitione inſignis haberetur, circa annum Domini 1038: teſte Bergomenſi. Chronicon Caſsinenſe lib. 3, cap. 7.

Scripſit de unione uerbi Dei & hominis, librum 1.

De unione corporis & animæ, lib. 1.

De quatuor humoribus corporis, lib. 1. Trithemius, de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.

RAVENNATES.

VVIDGERVS.

RAuennatenſem ſedem Vuidgerus nondum conſecratus, ineptè & crudeliter adminiſtrauit biennium: quo comperto, Heinricus Imperator, anno 1045, eum depoſuit. Hermannus Contractus.

HVNFRIDVS.

Poſt diremptionem litis quæ inter Romanam & Rauennatem eccleſiam, de iure quodam interceſſerat, Hunfridus Rauennas archiepiſcopus ueneno ſublatus putatur, anno Domini 1051. Idem.

HEINRICVS.

Eidem eccleſiæ ab Imperatore præficitur Heinricus, Anno 1052. Idem.

MEDIOLANENSES.

HERBERTVS, VVIDO.

VVido, qui Hereberto in Mediolanenſi eccleſia anno 1045 ſucceſſerat, ut Contractus annotat, ſuã eccleſiam Romano pontifici Nicolao ſubieciſſe legitur, in epiſtola quadam Petri Damiani.

THEOBALDVS.

Theobaldus, eiuſdem ſedis archiepiſcopus, cum pleriſq; prouinciæ Ciſalpinæ præſulibus fauit partibus Giberti, contra Gregorium ſeptimũ. Platina in uita Gregorij.

ARNVLPHVS.

Arnulphus Vuidonis archiepiſcopi nepos, uir honeſtus & prudens, clericus ibidem fuit: teſte Petro Damiano in actis Synodi Mediolanenſis.

PANDVLPHVS MARſorum epiſcopus.

Stephani noni temporibus, Caſsinum uenit Pandulphus Marſorum epiſcopus, & largitione proximam à Romano pontifice ſedem in quolibet cõuentu Caſsinenſi impetrauit. Chronicon Caſsinenſe libro ſecundo, cap. 99.

VERONENSES.

VVALTERVS, DIETHboldus.

HEinricus tertius, mortuo Vualtero, Diethboldum Veronenſibus dat epiſcopũ. Auentinus lib. 5 Annalium.

HARTVICVS, HOSVVARtus, Bruno.

In eadem eccleſia, Hartuico Cæſar, anno 1070, ſuffecit Huſuuartum: quo paulo pòſt mortuo, ſucceſsit Bruno. Idem.

AVERSANVS GVIMONDVS.

Ex monacho S. Lanfredi Normãniæ, factus eſt epiſcopus Auerſanus Guimondus, literarum non ignarus: qui tres contra Berengarium libros, & alia opera edidiſſe dicitur, ut refert Iohannes de Oppido.

PATAVINI.

EILBERTVS, ALTmannus.

DEfuncto Eilberto, Altmannus Imperatricis ſacellanus, ipſa nimirum intercedente, in Patauina ſede ſuccedere iubetur, anno 1066. Schafnaburgenſis.

VERCELLENSES.

GREGORIVS.

ANno 1052, Leo pontifex Gregorium Vercellenſem epiſcopum, quòd cum auunculi ſui ſponſa adulterium commiſiſſe, & periuria perpetraſſe diceretur, Romæ in ſynodo abſentem, & accuſationis ignarũ excommunicauit: quem tamen pòſt ſatisfactione coràm promiſſa, in integrum reſtituit. Contractus.

VENERICVS.

Venericus natione Teutonicus, ex clerico Treuerenſi factus eſt epiſcopus Vercellenſis, uir omni doctrinarũ genere inſignis. Nam cum Treuiri adhuc eſſet, ex perſona Theoderici Viridunenſis epiſcopi, ad Gregorium ſeptimum ſcripſit librum, in quo eum reuerenter monet cùm de alijs, tũ de ijs maximè quæ contra fas & æquum aduerſus Heinricum quartum fecit, hoc præfixo titulo: De diſcordia regni & ſacerdotij. Trithemius, de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

ALBANENSES.

BONIFACIVS.

BOnifacius Albanenſis epiſcopus, temporibus Damaſi ſecundi uixit: ut apparet ex Chronici Caſsinenſis libro ſecundo, capite 98.

PETRVS IGNEVS.

Corpore & ueſtibus illæſis, per rogum ardentem

ardentem tranſiens Petrus, eiuſdem eccleſiæ epiſcopus, Symoniæ reum comprobauit Petrum Florentinorum epiſcopum: unde poſtea Igneus eſt appellatus. Obijt anno Domini 1088, iuxta Vrſpergenſem.

RICHARDVS.

Richardo epiſcopo Albanenſi, & Romanæ Eccleſiæ legato, epiſtola quadam Iuo de Symoniæ hæreſi ſe purgat.

GVALTERVS.

Anshelmus duabus epiſtolis, (quæ tamen in uoluminibus eius Venetijs anno 1549 editis, non extant) Gualterum epiſcopum Albanenſem mirum in modum rogat, ut ſe apud Romanum pontificem excuſet, quòd negocia Anglica ob domeſtica diſsidia minus rectè curarit.

TRIDENTINI.

VLRICVS, HATTO.

HEinricus tertius Vlrico in eccleſia Tridentina ſuffecit Hattonem, anno 1055. Auentinus lib. 5.

HEINRICVS.

Pontifex Romanus Heinricum Tridentinum, qui ob cædem ſacrilegorum manu ſua perpetratam, ab aris remotus fuerat aliquandiu, precibus eorum quos Heinricus quartus ad cenſum agendum in Italiam ablegârat, ouili ſuo reſtituit. Idem libro quinto.

ALBERICVS CVMANVS.

Cumanum epiſcopum Albericum, epiſtola quadam conſolatur Berno abbas Augienſis, ac monet ne ob mortem Heinrici regis nimium turbetur: & ut cum alijs Italis illud antiquum, Idem uelle & nolle, tueatur.

BRIXIANI.

HERVICVS.

SEdem epiſcopalem Heruicus Sabona, quæ Noricorum urbs eſt, ad decem millia paſſuum traduxit Brixiam: idq; oppidum mœnibus cinxit, circa annũ Domini 1038. Auentinus lib. 5.

EKHARDVS.

Heinricus tertius circa annum Domini 1055. Ekhardum conſtituit epiſcopum Brixiæ. Ibidem.

ADELMANNVS.

Ex clerico Leodicenſi factus eſt epiſcopus Brixienſis, Adelmannus, à peritia denominatus Grammaticus. Hic antiſtes contra Berengarium, cuius condiſcipulus ſub Fulberto Carnotenſi epiſcopo antè fuerat, edidit librũ de corpore & ſanguine Domini, & epiſtolas complures: teſte Trithemio de Viris illuſtribus.

DE GALLICANIS *Epiſcopis & doctoribus.*

CARNOTENSES.

FVLBERTVS.

FVlbertus literarum ſcientia, prophetiæ dono & ſanctitate inſignis, ex ludimoderatore epiſcopus Carnotenſis factus eſt.

Cantiones (quarum initia ſunt, Stirps Ieſſe, Sol iuſtitiæ, Chorus angelorum) compoſuit: teſte Heinrico de Erfordia. Librum epiſtolarum ad diuerſos, & librum de laudibus Mariæ: Trithemius de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.

Idololatra inſignis fuit: nam Mariam Dei genitricem ſupra modum coluit, ut teſtantur cantiones in eius laudem compoſitæ: tum quòd fanum in honorem eiuſdem à fundamẽtis eductum, mirò lapideo tabulato conſtruxit. Et ad eam rem Canutus Angliæ rex, precibus Egeluoti, qui Fulberto erat amiciſsimus, miſit ſumptus. ideo in quadã epiſtola ei agit gratias, quòd largitatis ſuæ uiſcera in expenſis eccleſiæ Carnotenſis effuderit. Vincentius lib. 25, cap. 15. ubi etiam nugatur, Fulbertum ægrotum à Maria uiſitatum, quæ ſuo lacte eum recrearit. Claruit circa annum Domini milleſimum.

GAVFRIDVS.

Gaufridus epiſcopatum ultrò reddidit Carnotenſibus, propter diutinos labores: quod factum improbans Vrbanus pontifex, per literas clerum & populum monet, ne in eum locum quem ante epiſcopatum tenuerat, Gaufridum reſtituant.

IVO.

Iuo S. Quintini Beluacenſis canonicorum regularium Auguſtinianæ profeſsionis præpoſitus, diuinarum Scripturarum non ignarus, & Canonum ſanctorum patrum, generaliumque Conciliorum interpretes ſolertiſsimus, ut Trithemius loquitur, ab Vrbano Romano pontifice creatus eſt epiſcopus Carnotenſis, anno 1092: teſte Sigeberto.

Hic ex uolumine Iſidori de decretis Apoſtolicis, compendium excerpſit: quod capitulis diſtinctum, ſententijs patrum aliunde auxit: (Heinricus de Erfordia.) cui titulum fecit Panormiam, quo libro Iureconſulti uſque ad tempora Gratiani ſunt uſi.

Scripſit item Epiſtolarum ad diuerſos librum unum, teſte Trithemio.

Præterea orationes de ſacramentis dedicationis,

dicationis, de ſacramentis neophytorũ, de excellẽtia ſacrorũ ordinũ & uita ordinãdorũ, de ſignificatione indumentorũ ſacerdotalium, de conuenientia ueteris & noui ſacerdotij. In his autem allegoricis explicationibus non ſine ſuperſtitione confirmat ritus & cæremonias, quarũ eá ætate in Antichriſti regno uſus fuit in dedicationibus templorum, in adminiſtratione baptiſmi, in ordinatione miniſtrorum Eccleſiæ, & in Miſſa.

Extãt tamen in ijs quæ diximus ſcriptis commodæ ſententiæ, de quibuſdam capitibus doctrinæ Chriſtianæ. Nam Chriſtum Deum & hominem eſſe ait, ut inter nos & patrem mediator eſſe poſsit. Et ad eundem accommodat multos Sanctorum typos ueteris Teſtamenti: in primis uerò de uacca rufa, de agno paſchatis, de uitulo, de columba & turture, de ſimila, &c. Iſta (inquiens) multa erant, & ſæpius iterabantur, quia non poterant perfectum facere ſeruientem. At Chriſtus ſemel oblatus, peccata originalia & actualia purgauit, & cœleſtia ac terreſtria pacificauit. In tractu de conuenientia ueteris & noui ſacerdotij.

Item: Beneficia quæ pro ſaluandorum reconciliatione Saluator in terris exhibuit, eccleſia quotidie cõmemorat, ut per fiduciam exhibitorum fidenter interpellet mediatorem, ad impetrandam indulgentiam commiſſorum. ibidem.

De homine: Homo ad imaginem Dei à Deo ſexto die plaſmatus eſt, & per Chriſtum ad eandem Dei imaginem reformatus eſt.

De reliquijs peccatorum manentibus in ſanctis: Sacerdotes ſe quamdiu uiuunt, ſe immundos eſſe iudicant, ut b. Iohannes ait: Si dixerimus quòd peccatum non habemus, ueritas non manet in nobis. Et Dominus in Euangelio: Cum feceritis omnia, &c. Item: Omnis homo poſt remiſsionem peccatorum permanendo in hac uita, contrahit aliquid unde ſit immundus, uſque ad eiuſdem uitæ finem.

De præſentia corporis Chriſti in cœna: Domini carnes cum ſunt comeſtæ in terris à populo, & ſanguis eius bibitus, ipſe tamen uſque in tempora reſtitutionis omnium in cœleſtibus ad dexteram patris integer perſeuerat uiuus. Si quæris qualiter id fieri poſsit, breuiter reſpondeo: Quia ſacramentum fidei eſt, ſalubriter credi poteſt, inueſtigari niſi periculoſe nõ poteſt. In ſermone de cõuenientia ueteris & noui ſacerdotij. Itẽ: Sacramenta Dominici corporis & ſanguinis, alijs non ſunt communicanda, niſi his qui regnum quinque ſenſuum ſuperarint. hoc eſt, qui ſe uitijs & cõcupiſcentijs crucifixerint. ibidem.

De uſu baptiſmi: Fonte ſalutis abluti eſtis, & per trinam immerſionem Chriſto conſepulti eſtis, ut quemadmodum ſemel ipſe in carne eſt mortuus, & reſurgens ex mortuis, iam non moritur: ita & uos à peccatis abluti, & prima reſurrectione regenerati, morte animæ, hoc eſt peccato non ſubijciamini. In tractatu de ſacramentis dedicationis.

De pœna animæ poſt mortem: Manet pœna animæ etiam poſt mortem, ſi cum uiuit, mundata non fuerit ſacramento baptiſmi. de ſacramentis Neophytorum, & de conuenientia ueteris & noui ſacerdotij.

Næuos uerò plurimos habet. Nam in tractatu de ſacramentis neophytorum ait: Populus acquiſitionis, cuius caput eſt Chriſtus, per fidem generatur, per charitatem in uirum perfectum nutritur, ſpe æternitatis in eadem fide & charitate ſolidatur.

De cœna: Offertur principaliter à miniſtris panis & uinum, in corpus Chriſti ſacerdotali benedictione commutanda. de Conuenientia ueteris & noui ſacerdotij. Dominus noſter Ieſus Chriſtus poſt cœnam panem & uinum in corpus & ſanguinem ſuum commutauit. de Excellentia ſacrorum ordinum.

De ſanctorũ interceſsione & meritis. Sacerdos de meritis ſuis non præſumens, orat ut ſanctorum meritis aſſequamur, quæ noſtris meritis non ualemus. de Conuenientia ueteris & noui ſacerdotij.

Item: Inter orationes adhibẽtur ſuffragia ſanctorum. ibidem.

De aduentu Eliæ & Enoch ait: Euangelium prædicatur, donec introeat plenitudo gentium, & tandem ſub Elia & Enoch ad fidem ueniant reliquiæ Iudæorum. de Conuenientia ueteris & noui ſacerdotij.

Cum aut Philippi regis Francorum improbaret coniugium, periculum ſibi accerſiuit: A' Senonenſi enim archiepiſcopo ad colloquium uocatus, de inſidijs ſtructis queritur. Tandem in carcerem coniectus eſt. Vnde cum primates Carnotenſes eum ui liberare molirentur, à propoſito eos dehortatur per epiſtolam, monetque ut orationibus potius ad Deum rem agant.

CAMERACENSES.

GERARDVS.

GErardus Cameracenſis epiſcopus non minus in palatio Heinrici ſecundi Impera-

roris, quàm in Eccleſia ualuit: ac uixit ſub annum 1004. Sigebertus.

LIETBERTVS.

Lietbertum, poſtquam Cameracenſis factus eſſet epiſcopus, anno 1049, grauis excepit calamitas. Donatus fuerat ſimul ab Imperatore totius urbis regimine: quod ægrè ferens Iohannes Atrebas, qui ſe eius urbis aduocatum dictitabar, excluſo pontifice, principatum in urbe arripuit. Ea de re certior factus Balduinus, conſcripto milite, epiſcopum in urbem ſedemq́; ſuam reduxir, arque Atrebatenſem poſſeſsionibus multatum in exilium egit.

Virum aũt fuiſſe grauem & conſtantem, uel inde apparet, quòd Balduino non multo pòſt, & Rachildi coniugi eius, à Leone pontifice iuſſus, ſacris interdixit: quòd ſede Apoſtolica in conſilium non adhibira, matrimonium in gradibus prohibitis contraxiſſent.

Monaſticen etiam pro uirili auxit, nouum Cameraci, ſepulchro Domini dicatum, extruendo cœnobium, anno 1064. Abſoluit & cœnobium D. Andreę apoſtoli; Regulares monachos inſtituit ad D. Aubertũ, & in monre D. Eligij.

Vix iam Balduini funus curatum fuerat, ac noua epiſcopo ſuboritur tempeſtas. Hugo enim Oziacenſis, nocte quadam intempeſta ſicariorũ ſtipatus cohorte, in epiſcopi domicilium impetum fecit: trucidatisq́ue cubicularijs Lietbertum cæpit, Oziacumq́ue perductum in uincula coniecit. At Rachildis uidua, Arnulpho filio natu maximo, qui Flandriæ iam præerat, adiuuante, Oziacũ ui & armis expũgnat, liberatumq́ue inde epiſcopum dignitatis loco reſtituit, anno 1070. Poſt ſeptimum deinde annum mortem obijt, diuorumq́ue ob pietatem Catalogo inſcribi meruit: ut teſtatur Iacobus Meyer in Flandriæ Chronico.

GERARDVS, GVALCHErus, *Manaſſes.*

Cameracenſi eccleſiæ, poſt Lietbertum, Gerardus quidam præfuiſſe ſcribitur, qui obijt anno milleſimo nonageſimoquarto. Cui Gualchetus ſucceſſit: quo ſtatim reiecto, Manaſſes ordinatus eſt epiſcopus, teſte Sigeberto.

PARISIENSES.

GOTHOFREDVS.

Pariſiotũ epiſcopus Gothofredus, eiusque frater Euſtathius Bononiæ comes, multis muneribus à Richilde corrupti, Francorum regi per ætatem imprudenti, autores fuerunt belli contra Flandros mouendi. Iacob. Meyer in Chronico Flandrię.

GVILLERINVS.

Guillerinum in eccleſia Carnotenſi nutritum, Pariſienſes communibus ſuffragijs elegerunt epiſcopum, qui Iuonis cõſilio id ſuſcepit. Sed cum iuſtos annos nondum attigiſſet, à Romano pontifice perijt, ut promotiones ad gradus Eccleſiaſticos per interualla differre liceat. Iuo in epiſtola ad Vrbanum pontificem.

FVLCO.

Pariſienſis eccleſię decanum Fulconem, obiurgat Iuo in epiſtola quadam, quòd paganum à ſe excommunicatum in communionem receperit. deinde factum eius comprobat, quòd ancillam dominis recalcitrantem excommunicarit.

SVESSIONENSES.

ARNVLPHVS.

Tidigemo (Flandriæ eſt uicus, Schaldemo fluuio uicinus) oriundus parentibus nobilibus Arnulphus, licet à Balduino comite milirari donatus eſſet baltheo, optauit ramẽ potius milirare Chriſto. Recluſus iraque in cœnobio D. Medardi, ſuperſtitionum plena exercitia ſuſcepir: tum toto triennio & ſex menſibus nulli mortalium uerbum fecit. Sueſsionenſium ex abbate epiſcopus factus, iuſſu Gregorij ſeptimi Robertum Friſiæ comitem, & Balduinum Monrenſem, de Flandria continenter bella gerenres, pacis conditiones amplecti permouit. Cæterùm obijt Arnulphus anno Domini milleſimo octuageſimoſeptimo, decimooctauo Calendas ſeptembris, Addenburgij, ibiq́ue in æde D. Petri ſepultus. Iacob. Meyer.

HENRICVS.

Ad Vrbanum ſecundum profectus Henricus Sueſsionum epiſcopus, pontificatum, quem à Philippo rege acceperat, pontifici tradidit. Nefas enim eſſe, à laico epiſcopatum haberi, Romani pontifices tum contendebat. Verùm pontifex reſtituit ipſum, iuramento ſe obſtringentem, quòd à communione eorum quos Romana ſedes excommunicaſſet, abſtinere, & conſecrationibus eorum qui à laicis ad dignitates Eccleſiæ eueherentur, nunquam intereſſe uellet. Paulus Aemylius lib. 3.

HVGO.

Ad Hugonem Sueſsionenſium epiſcopum extat epiſtola Iuonis, qua eum hortatur, ut iuuenilem ætatem honeſtis exercitijs, lectioni, orationi, & ſacrarum literarum meditationi impendat.

MORI-

MORINI.

BALDVINVS.

MOrinorum epiſcopum Balduinū, cum Roderico monacho fuiſſe reformatorē cœnobij D.Bertini, in Chronico Flandriæ ſcribitur.

DROGO.

Morinorum pontifex Drogo, uir doctus & ſuperſtitioſus, qui miracula ad reliquias D.Levuinnæ edita literis mandauit, anno 1079 in uiuis eſſe deſijt. Chronicon Flandriæ Meieri.

HVBERTVS.

Drogonis ſucceſſor Hubertus, à Taruanenſibus breui poſt electionem ſauciatus, & urbe pulſus, reliquam ætatem expers epiſcopalis muneris degit cum cœnobitis Bertinicis: ut idem annotat.

NOVIOMAGENSES.

HARDVINVS.

NOuiomagenſes, inſtigante ſuo epiſcopo Harduino, regium quendam præfectum tyrannidem exercentem, anno Domini centeſimo uigeſimoſeptimo urbe expellunt, arcemq; eius iuxta epiſcopi curiam euertunt: ob quod facinus Robertus rex Hartvuinum ſede eijcit. Reconciliatus autem per Barbatum Flandriæ principem, eiusq; filium regis generum, epiſcopus deprecatoribus ſuis decem altaria Flandriæ tradidit. Idem.

HVGO.

Hugo eiuſdem ſedis antiſtes, conuentui Aldenardenſi, ubi de pace Flandriæ actum eſt, interfuit, anno milleſimo trigeſimo, iuxta eundem.

BALDVINVS.

Balduinus Nouiomagenſium præſul, miris modis ſanctorum oſſa inquiſiuit & coluit. In cœnobio enim Blandinienſi, corpora D.Florberti, primi illic abbatis, & duarum uirginum de numero undecim millium: in Gandenſi uerò, D. Bauonis oſſa leuauit, templumque Bauonis Gandaui anno 1067 dedicauit. Ibidem.

RATBODO.

Ratbodonem, eiuſdem eccleſiæ antiſtitem, tantum templorum conſecrationibus occupatum fuiſſe, idem tradit. Claruit anno 1072.

METENSES.

THEODORICVS, *Adalbero.*

ANno Domini 1046, Theodoricus Metenſium antiſtes uita defunctus eſt: cui Adalbero fratruelis eius ſucceſſit, uir prudēs & integerrimus, teſte Sigeberto: qui anno Chriſti milleſimo ſeptuageſimoſecundo ex hac uita euocatus ſcribitur, ſuccedente Hermanno Leodienſi præpoſito. Schafnaburgenſis.

HVGO LVGDV*nenſis.*

Hugo Lugdunenſis archiepiſcopus, & Romanæ ſedis legatus, Anſelmo, ut nomen ſuum duobus opuſculis præfigat, autor eſt: ut ipſe Anſelmus teſtatur in procemio Proſologij. Extant & ad eundem epiſtolæ Anſelmi.

REMENSES.

REINOLDVS.

REinoldus Remēſis archiepiſcopus Concilium conuocauit, in quo clericus quidam Franciæ errorem ſuum (quòd Pater & Spiritus ſanctus cum Filio incarnatus ſit) abiurauit. Anshelmus, de incarnatione uerbi, capite primo.

GERVASIVS.

Regnante Heinrico quarto, Geruaſius Remenſium metropolitanus, Guidonem Beluacenſem cōſecrauit præſulem. Vincentius lib.25, cap.42.

RAOVLPHVS.

Ad eiuſdem ſedis archiepiſcopū Radulphum Iuo ſcripſit epiſtolam, in qua docet, licere mulieri, quæ infra duos aut tres menſes à nuptijs peperit, in coniugio manere.

GVIDO.

Ambianorum epiſcopus Guido, teſtis & obſignator fuit donationum, quas Balduinus templo D.Petri in Inſula contulit. Iacobus Meier in Chronico Flandriæ.

AVRELIANENSES.

REINERVS.

REineri Aurelianenſis epiſcopi, ſub anno 1070, in Chronico Flandriæ fit mentio.

SAMSON.

Extant duæ epiſtolæ Iuonis, ad Samſonē Aurelianenſem epiſcopum: in quarū priori ait, ſibi à fide dignis relatum, quòd ſimonia & ui munus inuaſerit. In poſteriori uerò eū obiurgat, quòd inclementius tractet clericos: ſibiq; hoc imputari, quòd ipſi impoſuerit manus.

IOHANNES.

Archidiaconus quidam Turonenſis Iohannes, ſui epiſcopi & Philippi regis autoritate Aurelianenſis factus eſt epiſcopus. Huius meminit Iuo in quadam epiſtola ad Hugonem Lugdunenſem, quòd fuerit cuiuſdam Turonenſis epiſcopi ſuccubus, & à nobili quodā ſcorto ipſe Floræ nomen acceperit. Et quòd tandem ætate prorſus immatura epiſcopatu, quo uetè indignus cenſendus erat, potitus ſit.

MARBODVS RHEDENSIS.

Marbodus Euanx ex Cambria Britanniæ oriundus, à puero ingenium literis excolens, non uulgarem ſibi eruditionem comparauit. Fugiens autem ſæuitiam Danorum, qui tum Britanniam tenebant, ad Armoricanos Britones traiecit, à quibus ob famam eruditionis ſtatim epiſcopus Rhedenſis appellatus eſt. Scripſit oratione ſoluta & ligata,

In Cantica canticorum, librum 1.
Paſsionem Thebæorum, librum 1.
De lapidibus & gemmis, librum 1.
Carmina ſententioſa, librum 1.

Citatur aliquando à Vincenrio, Alberto, & alijs. Claruit autem ſub annum Domini 1059, ut autor eſt Balæus Scriptorum Britaniæ Centuria ſecunda, capite quinquageſimo.

PETRVS.

Petrum Narbonenſem epiſcopum, Gregorius ſeptimus cenſura anathematis damnauit: teſte Platina.

PETRVS PICTAVIENSIS.

Ad Petrum Pictauienſem epiſcopum, epiſtolam perſcripſit Iuo: in qua eum obiurgat, quòd monachos clericis præferat, & clericum expetitum & miſſum ad regularis Eccleſiæ gubernationẽ non admiſerit.

BARTHOLDVS *Tullenſis.*

Bartholdus nobilibus Alemanniæ natalibus ortus, uotis cleri & populi deſignatus epiſcopus Tullenſis, in hoc totus fuit, ut reditus templorum, numerus monachorũ, & ornatus ſacer auctior & ſplendidior redderetur: cœnobium S. Saluatoris in ſaltu Voſago conſtruxit: quod ornamentis ſplendidiſsimis dotatum, uiginti monachis incolendum dedit. Baſilicam Vedaſti cum fano Geneuefæ uirginis condidit atque alias ædiculas marmore, gemmis, auro, argento & precioſis ueſtibus ditauit. Sedit autem annos uigintiduos. Catalogus Tullenſium.

BIBO TOLO-*ſanus.*

Anno Domini 1064, Bibo cancellarius Toloſano epiſcopatu potitus eſt, teſte Schafnaburgenſi. Strenuè autem Heinrici partes contra pontificem Romanum ſectatus eſt, ut Auentinus ſcribit.

BELVACENSES.

ROGERVS.

ROgerus epiſcopus, cum Beluacenſem eccleſiam non uulgaribus auxiſſet bonis, obijt, anno 1024 Sigebertus.

GVIDO.

Sub Heinrico quarto Guidonem decanum, cuſtodemq́ue eccleſiæ S. Quintini Viromadenſis, & archidiaconum Laudunenſem, Beluacenſium epiſcopum creatum, & ab eo S. Quinrini ædem in ſuburbio Beluaci conſtructum, aſſerit Vincentius libro 25, capite 42.

FALCO.

Ad Falconem eiuſdem ſedis epiſcopum extat epiſtola Anshelmi, in qua ſe liberat ſuſpicione de archiepiſcopatus affectatione. Apud hunc Iuo ſuam præfecturam S. Quintini reſignat.

ADEMARVS PODIENSIS.

In ſacro bello, diuino cultui, Romani pontificis autoritate, Podienſis epiſcopus Ademarus præeſſe iubetur, anno 1096. Sigebertus: Annonius libro 5, capite 49.

SENONENSES.

LEOTHERICVS.

SYlueſtri ſecundi, Magi inſignis, diſcipulus, teſte Martino Polono, Leothericus Senonum archiepiſcopus factus, ſuos ſacerdotes & templa contra Bernhardi comitis iniurias ui & armis defendit. Ganguinus lib. 5 de geſtis Francorum.

LAMBERTVS.

Iuo in epiſtolis, Lambertum Senonum archiepiſcopum, reuerendum ſenem, & ſuum metropolitanum uocat.

GVALTERVS MELDENSIS.

Ad Gualterum Meldenſem aliquot Iuonis leguntur epiſtolę. Interfuit concilio cuidam Stampenſi, ut ex ijſdem apparet.

LAMBERTVS ATREBATENSIS.

Quod dulces cum eo conferre ſermones locorum interuallo prohibeatur, in epiſtola quæritur Iuo ad eundem.

PHILIPPVS CATA-*launenſis.*

Philippi Catalaunenſis epiſcopi, meminit Iuo in epiſtola ad Paſchalem Romanũ.

IOHANNES TARVA-*nenſis.*

Iohannem Taruanenſem epiſcopum literis monet Iuo, ut ſuggerat metropolitaneo ſuo Remenſi, ut clericos Beluacenſes hortetur, iuxta Canones eligere epiſcopum.

GERMANIAE epiſcopi & doctores.

COLONIENSES.

HERIBERTVS.

ANno Dñi 1000, Euergero ſucceſsit Heribertus. q eregionẽ urbis ad Rhenum

nium fluuium, ex deſtructo caſtro fecit monaſterium Tuitium, & Benedictinis incolendum dedit. Hirſaugiēſe Chronicon. Imperij inſignia poſt mortem Otthonis tertij, cui fuit intimus à conſilijs, aliquandiu retinuit, donec Heinricus ſecundus ei cōciliaretur Coloniæ. Catalogus epiſcoporum Colonienſium. Anno Chriſti 1020 deceſsit Heribertus, & in monaſterio Tuitienſi ſepelitur: ut eſt in Chronico Hirſaugienſi.

PILGRINVS.

Pilgrinus ex ſacerdote ruſticano, per Heinricum ſecundum poſt Heribertum epiſcopus Colonienſium deſignatus, monaſterium Apoſtolorum Coloniæ conſtruxit, congregationemque 40 Canonicorum inſtituit, atque opera Heriberti confecit. Tandem uerò dira imprecatione Heliæ & aliorum Scotorum, quos ob ſuperſtitioſam & nimis exquiſitam diſciplinam urbe pellere in animo habuit, mortuum autumant, anno Domini milleſimotrigeſimoſexto. autores ſunt Marianus Scotus, Hermannus Contractus, Catalogus Colonienſium.

Berno Augienſis, in dedicatoria epiſtola libelli de Tonis teſtatur, Pilgrinum quatuor Matheſeos diſciplinarum & ſacrarum literarum haud inſcium fuiſſe.

HERMANNVS.

Catalogus epiſcoporum Colonienſium, hunc Nobilem uocatum aſſerit. peruenit autem ad epiſcopatum anno milleſimo trigeſimoſeptimo, teſte Sigeberto. Obijt anno milleſimo quinquageſimoſexto. Schafnaburgenſis.

ANNO.

Illuſtri comitum de Daſſela genere oriundus Anno, in ſchola Bambergenſi humanarum & diuinarum literarum fundamentis iactis, in aulam Heinrici tertij peruenit: ubi propter ingenij, linguæ & corporis dotes ſibi animos multorum conciliauit: ac in primis ſua uirtute, qua in bello Vngarico, ut eſt in catalogo Colonienſium epiſcoporum, eminuit, fauorem Imperatoris meruit: à quo præpoſituræ Goslarienſi, & poſtea Colonienſi archiepiſcopatui præfectus eſt. Sed promotoris coniugi & filio peſsimam reddidit gratiam. Rebus enim inter principes Imperij, uiduæ & Heinrici regis pueri dominium detractantes, ad ſeditionem ſpectantibus, Anno dolo quodam, ac (ſi uenia tanti pontificis dicere liceat) furto totius Imperij gubernationem de conſilio Ecberti comitis & Otthonis Bauarorum ducis ſibi uendicauit. Nauigio enim per Rhenum ad S. Suitberti inſulam, ubi tum commorabatur rex, delatus, inter pocula eum, ut nauiculam ſuam mirifico opere exornatam contemplaretur, rogat. Nihil ſubeſſe doli autumans rex, morem gerit homini fraudulento: ac cum ſimul in eam conſcendiſſent, inde diſceſſum eſt. Rex ſubita nauis ſolutione territus, uimque & necem ſibi paratam arbitratus, in flumen ſpe ſalutis ſe conijcit: ſed inde per Ecbertum ſeſe in aquam præcipitem agentem ægrè extractus, blanditijsque delinitus, Coloniam tandem cum regijs inſignibus perducitur. Cætera multitudo, quę ad nauim uſq; ſuū comitata fuerat regem pedeſtri itinere, grauiter epiſcopum perfidiæ & læſæ maieſtatis incuſans, ſubſequitur. At pontifex ſuæ famæ & exiſtimationi conſulturus, ne priuati arbitrij, emolumentique ſui in primis, ſed potius boni publici & tranquillitatis cauſa id feciſſe crederetur, aut potius ut factione aliqua ſe muniret, ſuæ farinæ hominibus epiſcopis permiſit, ut quiſque ſuæ diœceſeos negocia, ad Imperatorem alioquin referenda, dijudicet, ne interim Reſpublica ob ætatem regis aliquid detrimenti, quod poſt uix ulla ratione compenſari poſsit, capiat. Schafnaburgenſis. Annum milleſimūſexageſimūſecundum Cōtractus annotat: omnisq; imperij gubernatio, penes Colonienſem aliosq; paucos conſiſtebat.

Cum ex ephebis exceſsiſſet Imperator, excuſſoque epiſcoporum iugo, ad quorum hactenus uixerat nutum, arma tractaret, in Colonienſem ſuæ uirtutis robur oblata occaſione primùm experiri omnino decreuerat: quòd matri ſuæ olim ſubtractum, in uitæ periculum conieciſſet, multaque regni negocia minus æquè ſub regio nomine ipſe curaſſet, niſi mater obſtitiſſet. Ac licet aliquandiu pontifex rebus Imperatoris, quamuis inuitus, contra Saxones in primis ſtuduerit: tamen ad hoſtes tandem, Vuezilonis Magdeburgici & Bucconis Halberſtadiani antiſtitum amore, erectis ſignis tranſijt. Nam Gerſtungi (oppidum eſt in Thuringiæ & Haſsiæ confinio) quo pacis ineundæ cauſa cum Saxonibus ab Imperatore miſſus fuerat, in Rudolphi electionem, Heinrico repudiato, contra legationis ſuæ fidem conſentit. Verùm eam perfidiam egregiè in Colonienſi, paucis interiectis diebus, ultus eſt Deus. Adfuerat ei in Paſchali ſolennitate Mimigardeuordēſis epiſcopus: quo abitum parante, de naui qua commodè ad ſua redire poſsit, per ſatellites iubet inqui-

ri

ri archiepiſcopus. Illi ſui Domini autoritate freti, mercibus quandam onuſtam ad littus ſibi dari à nautis poſtulant. Quibus recuſantibus, illi uim intentant. Concurritur mox ad arma: eaq; occaſione ex fauilla maximum enatum eſt incendium. Tota enim urbs armis correptis, in archiepiſcopum cum ſuo hoſpite cœnantem magno furore irruit, miniſtri menſę aſtantes ex ęquo trucidantur: ipſe archiepiſcopus ægrè per medium hoſtium agmen, ſuorum ope, in D. Petri templum perducitur, archiepiſcopi bona prædæ patent omnia. Poſthæc templum oppugnare incipiunt, ſibiq; epiſcopum tradi, ſi ſuæ ſaluti conſultum uelint, expoſcunt. Interim epiſcopus per clandeſtinos meatus, per muros ciuitatis elabitur: ſed quarto expulſionis die militum ſtipatus multitudine, urbem ſine labore recuperat. Tanta uerò immanitate à militibus, inſcio (ſi tamen credere fas eſt) archiopiſcopo, ſęuitum eſt, ut in ſolitudinem ferè urbs, alioquin populoſiſsima, redacta ſit.

Porrò celebratur Annonis in pauperes liberalitas, in augendis clericis ſtudium, & munificentia erga eoſdem, in orando ſuauitas, in iudicando iuſticia, ſeuera ſuperſtitio in monachorum diſciplina aſtringēda. Siquidem monachorum Fructuariæ degentium mores, ſilentium & geſtus, ſuis imitandos propoſuit: parēre detrectantes, cœnobijs expulit. Inſtituit præterea congregationes S. Mariæ ad gradus, & S. Gregorij in urbe Sigebergum, Grafſchaft| & Salueld. Atq; duorum Euualdorum martyrū, qui in eccleſia Chunberti humati erant, oſſa eruta capſulis impoſuit: ut eſt in catalogo Colonienſium.

Vlcere tandem fœtido in utroque pede exorto, & in crura ac fœmora uſq; ſerpente, caro putreſcens ita depaſta eſt, ut oſſa nudarentur: quo morbo diu tortus, expirauit 2. nonas Decembris, anno Chriſti 1075. iuxta Schafnaburgenſem: ſecundum Marianum uerò, 1077. Corpus eius Sigebergum, quod monaſterium ipſe fundauit, & ab alluente fluuio denominauit, delatum, in medio templi ſepultum eſt. Naucletus uolumine ſecundo, generatione 36, ſcribit, eum in Lombardia defunctum, & inde oſſa eius ſub Friderico primo Sigebergum traducta, ipſumq; ſanctis annumeratum.

HILDOLPHVS.

Annoni Imperator ſuffecit Hildolphum, canonicum Goslarienſem, hominem deformem: teſte Schafnaburgenſi, & catalogo Colonienſium. quem anno 1079 mortuum aſſerit Trithemius, in Chronico Hirſaugienſi.

SIGEVVINVS.

Canonicus Eccleſiæ maioris Sigeuuinus, iuxta Annonis olim præſagium, poſt Hildolphum creatus eſt præſul Colonienſis: ſeditque annos 10; catalogus Colonienſium.

HERMANNVS.

Diues uulgò dictus eſt Hermannus, Sigeuuini ſucceſſor, cuius opulētia Eccleſiæ plurimum profuit: ibidem. Obijt autem anno Domini 1099, teſte Dodechino.

MOGVNTINI.

ERBO.

ERbo Bauatus, comes de Hohenuuart, nou integrum poſt Vuillegiſum in Moguntina ſede egit annū: ut Bruſchius de Epiſcopis teſtatur.

HARINBALDVS.

Harinbaldus, quem & Erchenbaldum uocat Schafnaburgēſis, genere Saxo, S. Baruuardi Hildesheimenſis agnatus, ex abbate Fuldenſi Moguntinæ eccleſiæ præſul cōſtitutus, & à Batuuardo (quem diximus) conſecratus, ſanctæ Crucis collegio ſuum poſteris nomen commēndauit. Idem. Moritur anno Domini 1020. Schafnaburgenſis.

ARIBO.

Ex familia Palatinotum ad Rhenum natus Aribo, tum aliarum diſciplinarum, tum Theologiæ peritiſsimus, in quindecim Pſalmos Dauidis, qui à Gradibus denominantur, teſte Trithemio, commentatus eſt. Dicuntur & alia quædam eius monumenta latēre. Obijt anno ſui regiminis undecimo, qui fuit Domini 1031. Bruſchius de Epiſcopis.

BARDO.

Poſt Aribonem, in Moguntinam ſedem conſcendit Fuldenſium abbas Bardo Vuederouianus, nobili familia Oppershouia, ex patre Alberto & matre Chriſtina ortus: uir prudentia, ingenij acumine, eruditione & eloquentia adeò inſignis, ut Chryſoſtomi nomen apud uulgus obtineret. Huius tempore Synodus celebris fuit Moguntiæ, cui Romanus pontifex Leo nonus, & Heinricus tertius Imperator cum 42 epiſcopis interfuerunt. Actum eſt ibi de pace Galliæ reſtituenda, quæ paſsim bellis & factionibus ardebat. Feliciter ſuam functionem adminiſtrauit annis uiginti, rebus humanis anno 1051 exemptus. Schafnaburgenſis.

LVITPOLDVS.

Luitpoldus Bardonis ſucceſſor, monaſterij S. Iacobi extra Moguntinæ urbis mœnia fundatione celebris eſt. Obijt anno 1059. Schafnaburgenſis.

SIGEFRIDVS.

Baro de Eppenſtein, & abbas Fuldenſis Sigefridus, Luitpoldo ſurrogatur. Hic tertio gubernationis ſuæ anno, cū multis alijs profectus eſt ſpectatum Domini ſepulchrum: inde reuerſus, collegium S. Mariæ condidit: ac Rudolphum Bauariæ ducem, Imperatorem ſolenni ritu renunciauit. Ea de cauſa ab Heinrico quarto uictore, quem antè acriter oppugnarat, loco motus, Haſungi (quod eſt cœnobium Haſsiæ) in exilio uitam finijt, anno pontificatus 24, Domini 1084. Bruſchius de Epiſcopis.

VVETZILO.

Vuetzilo eruditione, pietate & facundia inſignis, Sigfrido ſuccedere iuſſus, partes Heinrici quarti, cùm aliàs, tum in conuentu Berchacienſi acriter defendens, aliorum epiſcoporum odium adeò incurrit, ut multis ſæpe iniurijs & calumnijs ab ijſdem peteretur. Moritur anno adminiſtrati muneris quarto, Domini 1089. Crantzius libro quinto, cap. undecimo Saxoniæ. Bruſchius de Epiſcopis.

RVTHARDVS.

Ruthardus, quem Richardum Dodechinus uocat, abbas cœnobij S. Petri Erphutdienſis, eodem quo Vuezilo obijt anno, locum apud Moguntinos ſortitus eſt. Inde per quartum Heinricum eiectus, octenniū ferè apud Thuringos & Saxones exulauit. A' quinto reſtitutus, Ringouiæ Iohanni ſacrum condidit cœnobium: ubi poſt mortē tumulatus eſt, anno 1109. Idem.

TREVIRENSES.

LVDOLPHVS.

LVdolphus Treuirorum epiſcopus, cum quod officij ratione ageret, fortè non haberet, urbem ſuam muro ueſtiuit. Præclarum ſanè opus epiſcopi, ouiculas ſuas nō ſeptis, ſed muro firmiſsimo munientis.

MEGINGAVDVS.

Poſt Ludolphum Adelbero, Imperatricis frater, epiſcopatum ui inuaſit. Verùm Heinricus illo repudiato, Megingaudum anno 1008 ſuffecit. Contractus. Qui de Eccleſiæ bonis multos ſibi concilauit amicos, & epiſcopatum Confluentiam tranſtulit: ut in catalogo Treuirēſium annotatur. Obijt anuo 1015. Contractus.

POPPO.

Megingaudi ſucceſſor Poppo, Ludolphi Auſtriæ ducis filius, ut Antichriſti charactere inſignior eſſet, pallij & crucis ſibi præferendæ uſum à Romano pontifice impetrauit. His & aliæ acceſſerunt notæ, quibus lupum ſub ouina pelle latentem prodidit: ſuperſtitioſa nimirum in Terram ſanctam peregrinatio, putridorum oſsium cultus, & Simeonis monachi cuiuſdam Palæſtini in deorum album relatio. eiuſmodi enim opera Trithemius in Hirſaugienſi Chronico prædicat. Mentitur Treuirenſium epiſcoporum Catalogus, per hunc Danos miraculoſe conuerſos eſſe. diuerſum enim teſtantur hiſtoriæ, quæ ſuperiori ſeculò ſub Otthone primo id factum aſſerunt, & à Bremenſi Danis miſſos doctores. Pontificatum tenuiſſe ſcribitur annis 41. Ibidem.

EVERHARDVS.

Illuſtri natus loco Euerhardus, ex præpoſito canonicorum in urbe Vangionum, Treuerenſium factus eſt epiſcopus, Poppone è rebus humanis exempto, anno 1057. Hic quoq; characterem beſtiæ accepit. Nam à Leone & Victore ſecundo eccleſiæ ſuæ priuilegia confirmari curauit, & ab illo præterea mitram Romanam in ſacris geſtandam accepit. A' baptiſmi conſecratione aliquando in templi aditum reuerſus, ad crucem ibi depictam infulatus ſubitanea morte corruit. O' iuſtum Dei, in blaſphemum, iudicium. Ibidem.

CONRADVS.

Euerhardo rex Conradū, Goslarienſem præpoſitum, inuitis clero & ciuibus, ſuffecit, anno 1066. Quare ad eccleſiam ſuam ipſum tendentem, Theodoricus quidā comes ditionis Treuirenſis, captum, quatuor militibus necandum dedit. Qui cum terna ex præcipitio in terram deiectione, præter luxatum brachium, nullum membrum læſiſſet, militum quidam pœnitentia ductus, ab eo facti condonationem impetrauit. Alter uerò collum epiſcopi amputaturus, maxillam eius tantum abſcidit: ex quo uulnere tandem expirauit, Calendis Iunij: & Doleiæ, cœnobij nomen, eſt ſepultus. Contractus.

VDO.

Heinrici quarti, cleri populiq; ſuffragijs ad eam dignitatem euectus, Imperatori malam rependit gratiam Vdo: dum ab ipſius communione, in gratiam Antichriſti Romani (teſte Schafnaburgenſi) abſtinuit. Templi cuiuſdam D. Petro ſacri extructionem perfecit. Anno 1077, in obſidione caſtri Tuuinglię obijſſe ſcribitur, in Catalogo Treuirenſium.

ENGELBERTVS.

Engelbertus natione Bauarus, Heinrici cauſæ in primis addictus, ex præpoſito, per eundem, poſt Vdonem, epiſcopi locum ſortitus eſt, & à Verdunenſi Theodorico conſecratus. Vt eccleſiam ſuam bonis augeret, prima ei cura fuit, & ob liberalitatem in egenos commendatur. Obijt anno 1101, cū

pōtificatum adminiſtraſſet annis 22. Ibidē.

BVRCHARDVS.

Burchardum Treuirenſem præpoſitum, Heinricus Imperator ad Rutenorum regem ablegat: ut pro Demetrio, qui regno eiectus fuerat, reſtituendo laboret. Qui re feliciter expedita, multo onuſtus auro ad ſuos redijt. Claruit autem ſub annum 1075. Schafnaburgenſis.

CONSTANTIENSES.

LAMBERTVS, RVThardus.

LAmbertus Petershuſenſis monachus, poſt Gebhardum ad Conſtantienſem eccleſiam accitus, phthiraſi (ut Bruſchius annotat) perijt, anno 1017, iuxta Contractum. Poſt quem Ruthardus, ad annum uſque 1022, eidem præfuit eccleſiæ. Ibidem.

HAYMO.

Haymonis conſilio, qui poſt Ruthardū egit epiſcopum, principes de Imperatoris electione diſſentientes, poſt multa demum iurgia Conradum in imperij faſtigium ſubſtituunt: teſte Bruſchio. Altero abhinc anno, quī fuit Chriſti 1026, in uiuis eſſe deſijt. Contractus.

VVARMANNVS.

Comes Dillingenſis Vuarmannus, inter monachos Augię diuitis, eruditione, morū integritate, prudentiaq; adeò fuit celebris, ut Hermannus ducis Bauariæ filius ipſi erudiendus traderetur. Quæ res occaſio fuit, ut ad Conſtantienſis eccleſiæ gubernationem uocaretur, cui annos octo præfuit. Bruſchius de epiſcopis Germaniæ.

EBERHARDVS.

Anteceſſoris frater Eberhardus, ſedit annos 13. Romę, quò cum Imperatore ad tollendum trium pontificum ſchiſma ſe contulerat, nocte natalem Domini ſequente ſubitò expirauit: atq; in porticu S. Petri ſepultus eſt, anno Domini 1047. Hermannus Contractus, & Bruſchius.

THEODORICVS.

Aquiſgrani & Spiræ præpoſitum egit aliquandiu Theodoricus: ſed ab Heinrico tertio, apud quem & capellani & cancellarij munera ſimul obierat, Conſtantienſi Eccleſiæ præfectus eſt. Conſilium papæ de cauſa quadam graui expetiturus, Romam abijt: uerùm à reditu intra paucos dies apud Conſtantienſes defunctus eſt, & in æde S. Stephani humatus, anno Domini 1051. Schafnaburgenſis, & Bruſchius.

RVMOLDVS.

Ob ingenij dotes, & uitæ caſtimoniam, Hēricus tertius Imperator Rumoldo (quē alij & Grimoldum appellant) filiam ſuam Mathildem docendam & informandā dedit. Fuitque aulæ capellanus, & Goslariæ præpoſitus, tandem Imperatore annuente in epiſcopatum Conſtantienſem irrepſit. Templum collegij, ipſo epiſcopo exiſtente collapſum, maximis ſtatim ſumptibus (ne uidelicet Baalitico cultui quid decederet) reſtaurauit, latiusq; & ſplēdidius reddidit. Vitam cum morte commutauit anno Domini 1069. Bruſchius.

CAROLVS.

Carolus patria Thuringus, & Magdeburgēſis canonicus, ab Heinrico quarto ad gubernationem eccleſiæ Conſtantienſis miſſus, in magno apud ſuos Canonicos ſub initiū fuit precio. Erat enim corpore procero & ſuſpiciēdo, in oratione, actionib. & conſilijs cautus & grauis. Pòſt à Canonicis ad Alexandrum ſecūdum delatus, quòd ſimoniæ reus, ſuaq; cōmoda Eccleſiæ ſaluti præferret, ab Alexādro Moguntiā ad ſynodum uenire iuſſus eſt: in qua à Sigifrido eius loci archiepiſcopo, applaudentibus cæteris, in monaſterio S. Martini, ubi patrum erat conſeſſus, munere ſuo abdicatur, nec ei Imperatoris uel præſentia uel ſtudium prodeſſe potuit. Magdeburgum inde reuerſus, mœrore animi paulo pòſt contabuit, anno Chriſti 1071. Teſtes ſunt Marianus Scotus, & Bruſchius.

OTTHO.

Eiuſdem, quam diximus, Synodi authoritate, Carolo Ottho canonicus Goslarienſis, de cōſilio quidem Imperatoris, ſubſtituitur: quem Moguntinus ſacris pro more ceremonijs initiauit. Cæterùm hoc Otthone ad eccleſiam ſuam ablegato, ferunt Imperatorem ad familiares ſuos dixiſſe: Conſtantiēſes ſapientiam & prudentiam Caroli ferre non potuerūnt, ideo nūc eis ſtultum mittimus. Sed uidentur hæc ficta ab æmulis. Non enim prorſus ineptum tanto muneri fuiſſe, uel inde ſatis apparet, quòd decretis Romanorum tyrānorum de cœlibatu ſacerdotum nequaquam ſubſcripſerit, sed ut impietatis plena improbarit & reiecerit, teſte Nauclero. Expulſus inde iuſſu Gregorij ſeptimi, à Rudolpho & alijs, Baſileam ſe contulit, anno adminiſtrationis ſuę tertio: atq; illic in exilio, quod epiſcopatui Cilimbrēſi à Cęſare oblato antepoſuit, diem clauſit extremū.

Exulante Otthone, Cæſar primò Rubertum, poſt hunc Bartoldum, capellanos ſuos, Conſtantiam miſit: ſed neuter à canonicis benignè exceptus eſt. Annis ſex uagati ſunt, nunc hanc nunc illam diœceſis partem occupantes: ſed inde non tam

ipſorum

ipſorum, quàm Cæſaris odio, qui pontificis ſtatuta improbaret, eiecti ſunt. Bruſchius, de Epiſcopis.

BERNOLDVS *Presbyter.*

Sub Heinrico quarto Bernoldus quidã Conſtanrienſis eccleſiæ presbyter, Romanum ordinem compoſuit. Honorius de ſcriptoribus Eccleſiaſticis.

BVRCHARDVS BA-
ſileenſis.

Moguntini antiſtitis camerarius Burchardus, Baſileenſis factus eſt epiſcopus, anno Domini 1072, teſte Schafnaburgenſi: qui unà cum alijs, Hildebrandi ſectam exploſit. Auentinus lib. 5.

AVGVSTANI.

SIGEFRIDVS.

ANnis ſex & dimidio pręfuit eccleſię Auguſtanæ Sigefridus, parumq; laudis (teſte Bruſchio) inde reportauit. Defuncto anno Domini 1009, & in antiquo choro templi Mariani, ad latera anteceſſorum humato, tale Epitaphium quidam fecit:

Omnia ſubſidunt, ater cinis omnia fiunt,
Omnia nata ruunt, omnia prætereunt.
Ecce Luitolphum, Gebhardum, tum Sigefridum,
Non uetuêre mori forma genusq; ſui.
Vrbis præclari requieſcunt hic tumulati,
Qui docuêre greges, ordine pontifices.
Modò ſublati uiuant in pace beati,
Qua ſine nocte dies, qua ſine fine quies.

BRVNO.

Heinrici ſecundi Imperatoris frater Bruno, à clero creatus epiſcopus Auguſtanus, ędificationibus, quam primam ſui muneris putabat curam, plurimùm occupatus fuit. Collegium enim S. Afranij conuertit in monaſterium Benedictinorum, S. Vldarico dicatum. Καμβλια autẽ Afraniana, collegio S. Mariæ cõtribuit. Iniquius tulit Bambergenſis epiſcopatus cõſtitutionem: eoq; fratri moleſtias ſæpius creauit, qui patientia & diſsimulatione eũ tandem uicit. Nauclerus uolumine ſecundo, generatione 34. Huius pontificis temporibus, Auguſta à Guelphone Bauariæ duce expugnata & direpta eſt. Verùm Conradus Imperator ex Italia reuerſus, Guelphonem ad compenſanda urbi & Eccleſiæ, illata damna compulit, epiſcopo urgente: cui Imperator interea filij curam commiſerat. Diem ſuum in comitijs Ratiſponenſibus, ab Imperatore indictis, obijt: ibiq; in templo S. Mauricij ſepultus, anno 1031. Bruſchius de Epiſcopis.

EBERHARDVS.

Eberhardus, qui & Eppo & Gebhardus à nonnullis nuncupatur, ſedit annos 18. Idem.

HEINRICVS.

Heinricus robore & uenuſtate corporis atq; acumine ingenij præſtans, ab Heinrico Tertio, cui ab intimis fuerat cõſilijs multis annis, eccleſiæ Auguſtanæ poſt Eberhardum præfectus eſt. Sed inſolentia, ſeueritate & faſtu, multorum animos à ſe auertit. Ad hæc, nimis familiariter, remotis arbitris, cum Imperatoris coniuge Agnetá conuerſari uiſus eſt: quæ res non modò ſuſpicione non caruit, uerùm ipſi extremum attulit exitium. Imperator enim re cognita, epiſcopo uim intentat: miſſoq; milite, eum capere iubet. Qui cum in arcem Falckenſtein ſe abdiſſet, obſidione cinctus eſt. Etſi autem locus iſte ſatis eſſet munitus, & ſecum 500 circiter armatos uiros haberet epiſcopus: tamen uitam pactus, deditionẽ facit. Rex quidem reliquos impunè abire permittit: at epiſcopi pudenda, lignea cuſpide transfigit, ſicque Auguſtam redire iubet. Verùm in itinere ex uulnere interijt Heinricus, anno Chriſti 1063: ut referunt Hermannus Contractus & Schafnaburgenſis.

IMBRICVS.

Ex comitibus Leiningenſibus originem traxit Imbricus, præpoſitus Moguntinus: quem propter aſtutiam & orationis lepôrem, Heinricus quartus fecit Auguſtanũ epiſcopum: eumq; quotannis tum fauoris, tum conſilium in arduis negocijs petendi gratia, inuiſere ſolitus eſt. Tantum etiam apud reliquos Imperij proceres autoritate & eloquentia ualuit, ut diſſentientes ſæpius oratione ſolum flecteret, liteſque dirimeret. A' Longobardis, ex legatione qua Imperatoris nomine fungebatur, interceptus, linguæ facundia ſe liberauit. Ædificauit præterea cœnobium Martinianum; & ſacellum S. Gertrudis, nec non monaſterium Vlricanum auxit, & eius pulcherrimum templum dedicauit. Pauperibus eleemoſynas larga manu erogauit. Deceſsit anno 1077, & in collegio ſepultus eſt. Bruſchius.

SIGEFRIDVS.

Illuſtri comitum familia ortus Sigefridus, plurium canonicorum uotis eligitur epiſcopus, reliqua multitudine Vuigoldum quendam expetente. Quæ diſſenſio maxima urbi & diœceſi peperit mala. Sigefridus enim Auguſtæ, & Vuigoldus Fuſsij ſedem habuit: & uterq; ſibi finitimos adiunxit, quorum præſidio ſe rerum potiri poſſe ſperabat. His de dignitate diſceptantibus, Leopoldus Auſtriæ & Hermannus Sueuiæ duces, Cæſaris in Italiam profectione freti, urbem obſident, expugnant, diripiunt, & incendio maximam

ædium priuatarum & ſacratum partem perdût. Erat enim Sigfridus plutibus inuiſus, quòd Impetaroris contra Romanum pontificem faueret partibus. His cum præda uix porta egreſsis, Vuigoldus cum ſuis in urbem irruit, ab alijs relicta tapit: canonicosque, à quibus antea ſpretus erat, indignis modis ttactat. Reuerſus autem Imperatot in Germaniam, ad compenſationem damnotum compulit duces, & cum Sigfrido urbem ingreditur. Cuius beneuoleutia & ptomiſsis erectus epiſcopus, dimta reſtaurat, & ablata quacunque ratione tecupetat. Exinde nondum quadriennio pacis exacto, Guelphus, quem Sigfridus eccleſiæ ſuæ parronum exemplo maiorum non agnoſcebat, Auguſtam obſidione ptemit: ac licet ab expugnatione ſemel atque iterum repulſus eſſet, tamen proditiono ſocunda feria Paſchatos, anno milleſimo octuageſimo octauo ea potitus eſt. Commiſſum eſt intra mœnia prælium atrox. mulris denique trucidatis, epiſcopus captus eſt. Poſt hæc Vuigoldus denuò in urbem tedijt, & Guelphum patronum eccleſiæ Auguſtanæ ſalutat: ſed deformitate rerũ commotus, mox Fuſsium tegreditur, ubi intra paucos menſes rebus humanis exemptus eſt. Huic Guelphus ſuffecit Vuernerum quendam, qui antequam Auguſtam inuiſeret, expirauit. Poſt hunc Eberhardus abbas diuitis Augię uocatus eſt: ſed in itinere morbo correptus, domumque teportatus, paulo pòſt expirat. Eadem fuit & abbatia de Campis fortuna. Tandem poſt integrum ferè triennium, grandi ære ex captiuitate redemptus Sigfridus, Auguſtam reuerſus eſt: nec inde multos uixit annos. Mortuus eſt anno Chriſti milleſimo nonageſimo ſexto, ſuæ uetò adminiſtrationis decimooctauo ut Bruſchius refert.

ARGENTINENSES.

VVERNHERVS.

VVetnherus Argentinenſis, templorum ædificia & ornatum præcipuè curauit, ut in cathedralis eccleſiæ ſtructura magnificentiſsima uidere eſt: & Burgundos prædas agentes, ex ſua diœceſi expulit. Mortuus eſt anno Domini mileſimo uigeſimonono, cum præfuiſſet annis 21. Schafnaburgẽſis & Bruſchius.

VVILHELMVS.

Vuilhelmus à clericis communi uoto Vuernero ſubſtitutus, eiuſdemque ueſtigijs inſiſtens, templorũ ornatui ſolùm ſtuduit. Nam monialium cœnobium Eſchouiam locupletius reddidir: & S. Thomæ ædem fulmineo ignę combuſtam, & Columbani famũ collapſum inſtautauit, cuius tutelam S. Petto cõmiſit. Prouinciam ſuam annis nouẽ adminiſtrauit. Sepulchro eius hos uerſus inciſos, teſtis eſt Bruſchius:

Mille quater denos & ſeptem uiderat annos
Chriſtus, Guilhelme hoc cum tegerere ſolo.
Argentinenſis fueras qui præſul, & octo
Fratribus hanc ædem denuò munieras.

HEZELO.

Hezelo nouum collegium à Guilhelmo anteceſſore inchoatum, ædificijs & numero canonicorum auxit. nam ſex canonicis, totidem adiecit. Literis publicis maiorum exemplo ita nomen ſuum ſolebat præfigere: Dei gratia Hezelo indignus paſtor Argentineuſis. Sedit annos octodecim, & ſepultus eſt in templo noui collegij ſancti Petri, anno Domini 1065, ibidem. Sub annum Chriſti 1051, Herrandum ab Impetatote ſuffectum Vuilhelmo, teſtis eſt Hermannus Contractus.

VVERNERVS.

Vuernerus, illuſtri comitum Habsburgenſium genere ortus, ſuccedit propinquo ſuo Hezeloni, anno ætatis ſuæ quadrageſimo: & poſt decimumquartum annum in uiuis eſſe deſijt. De genete mortis eius diuerſæ ſunt autorũ ſenrentiæ. Alij eum Conſtantinoplin in exilium ire iuſſum ab Heinrico quarto, & in itinete obijſſe aiunt. alij uerò, eum ex equo delapſum, cum Hirſaugienſibus monachis bellum intenraret, perijſſe aſſerunt. Chronicon Hirſaugienſe, & Bruſchius de Epiſcopis Germaniæ.

DIPOLDVS.

Dipoldus, ſeu (ut alij uolunt) Theobaldus Atgẽtinenſis, inteſfuit concilio, quod Heinricus quartus Brixiæ contra Gregorium ſeptimum habuit, ubi Rauennatenſi Romana ſedes attributa fuit. Obijt anno 1084. Bruſchius.

OTTHO.

Otthoni comiti de Hohenſtauffen, poſt Dipoldum, Henricus quartus, cùm ptopter ſingulares ingenijs dotes, tum propter Friderici fratris petitionem, eundem epiſcopatum gubernandum dedit. Hieroſolymis poſt peractum feliciter bellum ſacrũ reuerſus, præpoſiturã S. Fidis Schletſtadij condidit, eique S. Crucis nomen indidit, quòd templi Hieroſolymitani repręſentaret imaginem. Anno Domini 1100 è rebus humauis exceſsit. Ibidem.

SPIRENSES.

GVALTHERVS.

GValrherus Spirẽſis epiſcopus uigeſimus quartus, adeò Hẽrico & Cõtado Imperatorib. charus fuit, ut in gratiã ipſius & bonis & nouis

nouis templorũ extructionibus, epiſcopatus ille mirum in modum ipſorum creſceret beneficio. Mortuus eſt autem Gualtherus anno Chriſti 1031, pontificatus uerò ſui 26. Bruſchius de Epiſc. Germaniæ.

SIGFRIDVS, RE-
genhardus.

Gualtherum ſecuti ſunt Sigfridus & Regenhardus: quorum hic menſes duos, ille uerò undecim locum tenuit. Ibidem. Sigfridum inopinata morte ſurreptum, in Spirenſi hiſtoria ſcribitur.

REGINBALDVS.

Reginbaldus comes à Dillingen, primus apud Auguſtanos ad S. Vlricum monachorum abbas, ob eruditionis & pietatis opinionem à clero Spirenſi anno 1032 ad munus epiſcopale accitus, ſingulis diebus Dominicis cõmiſſum ſibi gregem diuino uerbo erudiјſſe dicitur. Ipſius etiam opus eſt magna illa corona, quę in templo ibidẽ dependet. Idem. Anno 1039, menſe Octobri, rebus humanis exemptus eſt. Contractus.

SYBICHO, ARNOL-
dus, Conradus.

Annis undecim Sybicho eccleſiam Spirenſem gubernauit: & anno 1051, 13. Calendas Martij (teſte Bruſchio, de Epiſcopis Germaniæ) obijt. In Spirenſi uerò hiſtoria, ob reliquiarum curam cultúq; celebris eſt. Huic Arnoldus ſucceſsit, de quo nihil memoria dignum in literas relatum eſt, pręter obitus annum 1056. Contractus. Et de ſucceſſore Cõrado proditum eſt, quòd annos ferè tres ſederit.

EINHARDVS.

Ex Lympurgenſi abbate, à clericis Spirenſibus ad gubernationem Eccleſiæ uocatus Einhardus, ab Henrico IIII cõfirmationem omnium priuilegiorum, quibus eccleſia Spirẽſis ſuperioribus ſeculis donata fuerat, impetrauit: & ſolũ in id toto gubernationis tempore, quod annorũ fuit octo circiter, incubuit, ut bonis temporalibus ſua eccleſia augeretur: de religione, ut uidetur, parum ſollicitus. Iuxta Schafnaburgẽſem, 1067 ex hac uita deceſsit.

HEINRICVS.

Familiaris fuerat Heinrico IIII puero, Goslarienſis præpoſitus Heinricus. Mortuo itaque Einhardo, Imperator eum ętate ad tantum munus non ſatis maturum, eccleſiæ Spirenſi, inuitis canonicis obtruſit. Ab anteceſſoribus collecta & emendicata bona luxu & prodigalitate ita diminuit, octennij ſpacio, quo Eccleſię præfuit, ut annui reditus uix ad ſemeſtre ſufficerent. Subitanea autem interijt morte, anno 1075, teſte Schafnaburgenſi.

ROTGERVS.

Nobili & uetuſta Hutzmannorum familia Spiræ natus Rotgerus, poſt prodigum (quem diximus) unanimi conſenſu à clero & populo patriæ ſuæ eligitur epiſcopus, Heinrico quarto comprobante. Huius beneficio & parſimonia, eccleſia bonis ſuis exhauſta, nonnihil cœpit melius habere. plurima enim per Imperatorem recuperauit bona. Poſthæc ad patriæ incrementum & decus ſe conuertit, ac ſuburbium cum fluuio ipſis mœnibus urbis incluſit, anno Domini 1084. Defunctus eſt Rotgerus anno Chriſti 1090, & in choro S. Guidonis humatus. Bruſchius de Epiſcopis.

IOHANNES.

Iohannes, Heinrici IIII ex filia nepos, turbulentiſsimo tempore ad eccleſiæ Spirenſis gubernationem acceſsit. Durabat enim tum ſchiſma inter Imperatorem & Romanos põtifices. Anteceſſoris exemplo tantum bonis acquirendis operam dedit, ab eoque cœpta ædificia perfecit. Obijt anno 1104. Ibidem. Iudęorum patronum pecunia corruptus egit acrem: in quorum gratiã etiam Chriſtianorum aliquos, hæc catharmata moleſtantes, interfecit. Hiſtoria Spirenſis.

VVORMACIENSES.

BVRCHARDVS.

BVrchardus, nobili apud Heſſos genere natus, induſtrius, eruditus, & compluribus charus fuit. Ex cœnobio Laubachenſi Moguntiam à Vuilligiſo uocatus, monaſterij Victoriani præpoſitus factus eſt. Cuius uirtutes cum & apud uulgus decantarentur, Ottho tertius Franconi Romę olim factam promiſsionem in mentem reuocans, hunc Burchardum Vuormacienſibus dat epiſcopum, à Vuillegiſo conſecratum.

Suæ pietatis ſpecimen editurus epiſcopus, Heinrico Cæſare ſumptus ſuppeditante, duo monachorum collegia erexit, alterum S. Petro, alterum S. Andreæ ſacrum. Bruſchius de Epiſcopis. Pręterea Canonum uolumen ex uarijs autoribus, opera Osberti Gemblacenſis abbatis, ſui olim magiſtri, congeſtum, edidit ſub annum Domini 1008: Sigebertus in Chronico. Scriptorum Catalogum, unde collectio facta, ipſe ſuo operi præfixit.

Ex canonibus, q corpus Canonũ uocantur.
Ex Apoſtolorum Canone.
Ex tranſmarinis concilijs.
Ex concilijs in Germania, Gallia,
  Hiſpania celebratis.
Ex Romanorum pontificum decretis.
Ex Euangelicis Apoſtolicisq; ſcripturis.

 Ex ueteri

Ex ueteri Teſtamento.

Ex libris S. Gregorij.

Ex Hieronymo, Auguſtino, Ambroſio, Benedicto, Baſilio Magno, Iſidoro.

Ex pœnitentiali Romano.

Ex pœnitentiali Theodori.

Ex pœnitentiali Bedæ.

Anno Domini 1025 dyſenteria, cum iam multis annis paralyſi laboraſſet, mortuum, in uita eius ſcribitur, atq; hoc ei epitaphiũ factum ait Bruſchius:

Robora Burchartus ex nomine denotat artis:
Et quod nomen habet, maxima facta probant.
Vangio nam per eum foſſas & mœnia, turres,
Aedificat rurſus depopulata prius.

AZECHO.

Azechonis, qui epiſcopatum poſt Butchardum tenuit annos 19, tale Epitaphium extat apud eundem:

Sobrius Azecho ſua pocula miſcuit unda,
Nam fuit à Naſſau nobilitate ſatus.
Vangionenſis apex titulum cum nomine prodit,
Illuſtris mundo, talis in æde poli.

ADELGERVS.

Adelgerus ab Heinrico III, cuius cancellarius & intimus cõſiliarius erat, miſſus eſt ad regendam eccleſiam Vuormacienſem, cui uix ſemeſtre præfuit. Sub hoc canonici ſuperflua rerum copia luxuriantes, depoſito habitu monachali, facti ſunt ſacerdotes ſeculares: Anno 1044, uiuere deſijt Adelgerus. Ibidem.

ARNOLDVS.

Arnoldus Adelgeri ſucceſſor, obtinuit epiſcopatum annis 20, menſibus 8. Huius tempore præſentibus Heinrico III Imperatore, & Leone 9, inſignis tum principum tum epiſcoporum conuentus Vuormaciæ fuit, unde uerſus illi ad noſtram uſq; ætatẽ conſeruati ſunt:

Præſul ut Arnoldus partes paſtoris agebat,
Nonus papa Leo te Vangio ſanctificabat,
Natalem Domini cultu celebrans meliori,
Ergo Deus tribuit ſat tempore te meliori.

ADELBERTVS.

Adelbertus frater Rudolphi ducis Sueuiæ, corpore monſtroſo (altero enim pedũ claudus) ſupra modum uorax, & corpore ita obœſo & craſſo fuit, ut aſpicientibus incuteret horrorem: atq; ipſa adipis mole tandem ſuffocatus eſt, anno 1070, 8. Idus Auguſti. Chronicon Hirſaugienſe.

ADELBERTVS.

Adelbertus per Heinricum quartum epiſcopus Vuormacienſis factus eſt: ſed ab eodem poſtea, quòd aduerſariorum tueretur partes, loco motus, in exilio multos annos uixit. nam à quinto demũ Heinrico ad priorem dignitatis locum iterũ peruenit. Sub annum Domini 1108, in uiuis eſſe deſijt. Bruſchius.

VVIRTZBVRGENSES.

HEINRICVS.

HEinricus Herbipoleos epiſcopus, & Bernuuardi anteceſſoris agnatus, ob corporis ſtaturã iuſto minorem uulgò dictus eſt Hezeling. Pietatis hypocriticæ opera ſunt, duorũ in ſuburbio Herbipolenſi monaſteriorũ fundatio: quibus alia duo, alterum Onoldesbachij, alterũ uerò in Lauffenſi arce ad Necharum, adiecit. Doctrinæ & fidei ueſtigia nulla extant. Deceſsit anno Domini 1018. Bruſchius de Epiſcopis.

MAYNARDVS.

Charus erat Maynardus Henrico II: eoq; tum priuilegijs multis, tum monetam cudendi facultate donatus eſt. Mortuus eſt anno Domini 1033, epiſcopatus ſui 15, menſe 10. Ibidem.

BRVNO.

Bruno, Conradi Carinthiæ ducis filius, Conradi Imperaroris (cuius patruelis erat) beneficio Herbipolenſium factus epiſcopus, hoc præ ſuis anteceſſoribus peculiare habet, quòd Sacrarum literarum magis ſtudioſus fuerit. Ex patrũ enim ſcriptis, totius Pſalterij enarrationem non ſine labore comportauit: & Athanaſij ſymbolum explicuit. Ac licet ſuprà Capite quarto, quid de doctrinæ Chriſtianæ capitibus ſenſerit, inde teſtimonia adſcripſerimus, pauca tamen hic etiam annotare uiſum fuit.

De Deo inquit: Iuſtus iudex dicitur Deus, quia tribuit unicuique in fine quod geſſit. Fortis, quia nullus ualet reſiſtere uoluntati eius. Et patiens, quia quotidie expectat, ut conuertat ſe peccans in pœnitentiam. Iraſci enim iudicum more dicitur, cum illud in diuinitate non inuenitur. Per ſingulos dies, id eſt, cunctis momentis, quibus peccata committimus. Nam ubi eſſet glorioſa patientia, ſi mox ſequeretur ſua uindicta culpam? In Pſalmum 7. Item: Deus nullo indiget adiutorio. Nam licet angeli & multi iuſti faciant mirabilia, non ſoli tamen, ſed adiuuante Domino perficiunt.

De Chriſto: Intellectus iſte certus eſt, ut cum Dauid patrem dicamus Domini Chriſti (ut cæcus in Euangelio, Miſerere mei fili Dauid) ſecundum carnem intelligamus: ſecundum diuinitatem uerò, ſeruum fateamur eſſe ipſum Dauidem Chriſti: ſicut ipſe ait, Dixit Dominus Domino meo. in Pſal. quinquageſimũquartũ. Et non in Chriſto

naturarum commixtio eſt, ut uel diuinitas mutarentur in naturam humanitatis, uel humanitas conuerteretur in naturam diuinitis: ſed utriuſq; naturæ manet ſua proprietas in perpetuum. tanta tamen coniunctio eſt naturarum, ut idem qui æternaliter ex Deo patre genitus eſt, ſit homo uerus: & ille qui natus eſt temporaliter ex uirgine, Deus ſit uerus: propter ſuſcipientem Deũ Deus uerus, Dei filius: propter ſuſceptum hominem, homo uerus. Perſonam quippe Filij Dei, non ex duabus naturis exiſtere credimus: dicere autem, duabus perſonis compoſitam, ut nephas uitamus. Super Symbolum Athanaſij. Item: Chriſte Domine, uerbum patris, per quem cuncta creata ſunt, & creantur. in Pſalmum 44. Item: Deus ſalutis ſignificat Chriſtum, per quem ſalus piè credentibus datur. in Pſalmum 50.

De lege: Lex dicitur, eo quòd animos noſtros liget, ſuisq; teneat obnoxios conſtitutis. In Pſalmum 1.

De fide: Ante omne opus neceſſe eſt, ut fides præcedat: ante omnem operationem, ante omnem inchoationem, ante omne principium, unicuique opus eſt ut teneat catholicam fidem: dicente Apoſtolo, Sine fide impoſsibile eſt placere Deo. Vnde Abacuc propheta ait: Iuſtus autem ex fide uiuit. Fides, credulitas eſt, qua ſcilicet ueraciter credimus, id quod nequaquam uidere ualemus. unde Apoſtolus ait: Fides eſt ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium. Dicitur namque fides, eo quòd fit inter Deum & homines. Iſtam fidem, iſtam credulitatem, ante omnia opus eſt habere nobis: quia fides fundamentũ eſt omnium uirtutum. & ideò prius ædificamus fidem, quę eſt fundamentum: & ſuper eam cæteras uirtutes, quia ſine fide nullus ſaluus eſſe poteſt. In expoſitione Symboli Athanaſiani.

De oratione ait: Omnia Deus agnoſcit, etiam cum non rogatur. Feſtina, ſic dicitur, quaſi miſericordia diuina tardaret: ſed tardum uidetur ei auxilium, qui de huius ſeculi clade liberari feſtinat. In Pſalmum 69. Item: Non aliud cogitandum eſt, quando clamatur ad Dominum. In ſola enim religioſa cogitatione debet totus Spiritus occupari, ne mens diuiſa nequeat, quod poſtulat, impetrare. In Pſalmum 118.

Cruce homines ad preces moueri. Tunc, inquit, adiutorium poſcimus, quando periculis ſubiacemus: ut tali remedio ſubleuati, calamitates diuerſarum paſsionum uincere poſsimus. in Pſalmum 69.

De Antichriſto inquit: Talem intentionem habebit Antichriſtus, ut Chriſtianum nomen de orbe terrarum funditùs deleatur, neſciens miſereri. Quia dum ſanctos Chriſti necare cupit, ſanctorum numerum aſsidua perſecutione complebit. Super Pſalmum 82.

Cum reliquis huius ætatis errat, patrocinia defunctorum ſuis precibus ad Deum miſcẽs. ut in fine Pſalmi octogeſimi octaui: Anticipa nos Domine miſericordia tua, priuſquã zelus iræ tuæ deſæuiat, ut adiuti patrocinijs beatorũ, quorum propter te ſanguis effuſus eſt, propitiationem tuam cum peccatorum uenia mereamur.

Reliqua adminiſtratæ prouinciæ opera, cum cæteris communia habet. Cathedrale enim S. Chiliani eccleſiam magnificè extruxit, alijsq; templorum ædificijs ornatum addere non neglexit.

Cum Mediolanum oppugnaret Conradus Imperator, Bruno, qui cũ ei militabat, aliquando ſacris miſſarum peractis, ſub quibus aeris intemperies ſuborta fuerat maxima, Imperatorem adijt: & ſibi D. Ambroſium urbis olim præſulem apparuiſſe ait, & extrema quæq; interminatum ipſi, niſi diſcedat. quo prodigio (aut, ſi mauis, commẽto) obſidio ſoluta eſt.

Anno Chriſti 1045, cum Heinrico III in Vngariam profecturus, ruina cœnaculi, ubi ex itinere fortè diuerterant, cum multis alijs ita compreſſus eſt, ut ſeptimo die expirarit. Cadauer Vuirtzburgum reportatũ, in æde S. Chiliani ſepultum eſt: ipſeq; Sanctorum catalogo aſſcriptus, ut referunt Bergomenſis lib. 12, Hermannus Contractus, & Bruſchius de Epiſcopis.

ADELBERO, MEGINHARDVS.

Arnoldo Bauaro comite Laimbachenſi patre, & regina matre natus Adelbero, canonicorum calculo ad epiſcopatum peruenit: in quo maiorum exempla imitatus eſt. Ex collegio enim S. Stephani cœnobium triginta Benedictinorum fecit, & monaſterium Schuuartzachenſe collapſum reparauit. Verùm quod Romani pontificis partes ſtrenuè ageret, ab Heinrico IIII, circa annũ Domini 1084, eiectus eſt ſede: in eamq; Meginhardus quidam, ingenio & pietatis ſtudio celebris, repoſitus. At Hermãni Lotharingi opera, poſt profligatas ex agro Herbipolenſi Cæſaris copias, pulſo Meginhardo eandem recuperauit. Anno ſequenti denuò occupata à Cæſare urbe, Adelbero in Laimbachenſe cœnobium à parentibus fundatũ profugit. Vnde cũ ab ipſo Imperatore poſt Meginhardi obitum, anno Chriſti 1088, ad priorẽ dignitatis locum reuocaretur, ocium monaſticum turbis ſeculi prætulit, & in eo deceſsit, anno Domini 1090: teſte Bruſchio de Epiſcopis.

FRISINGENSES.

EGILBERTVS.

Nobiliſsima Mersburgenſium comitũ ſtirpe ortus eſt Egilbertus Friſingenſium epiſcopus decimuſtertius. Is circiter annum Chriſti 1021, cum Heinrico 2 Imperatore monaſterium in monte Friſingæ uicino, Benedictinis conſecrauit, prædijsq; non paucis dotauit. Obijt anno Chriſti 1039, ſuæ uerò gubernationis trigeſimoquarto: teſte Bruſchio de Monaſterijs.

NIZO.

Nizonem Friſingenſem epiſcopum, hominem ſoperbum & faſtuoſum, Raoennæ ſubita morte periſſe, anno Domini 1052, Contractus annotat.

ELLENHARDVS.

Ellenhardus ſub Heiorico tertio, ſacellum Andreæ ſacrum Fruxini dedicauit. Auentinus lib. 5.

MEGINHARDVS.

Meginhardus quidam Friſingenſis epiſcopus, obijt anoo 1098. cui ſucceſsit Heinricus, teſte Bruſchio de Monaſterijs.

EICHSTETENSES.

MEGINGOSVS.

Megingoſus Eichſtetenſium epiſcopus, per quem Vuillibaldus primus eius ſedis antiſtes in Deorum numerum (more geotilium) relatus eſt, obijt anno 1014. Bruſchius.

GVNDECHARVS.

Megingoſi locum Imperatoris autoritate Gundecarus, uenationum ſtudioſiſsimus, fortitus eſt: cuius permiſſu, Imperator nouo Bambergenſi epiſcopatui plora Eichſtadiano ſubtracta bona attribuit. Ibidem.

HERIBERTVS.

Natalibus, eruditione & prudentia celebris Heribertus, ſucceſsit Gundecaro: qui hymnos & cantiones complures, in eccleſia Eichſtetenſi decantari poſtea ſolitos, compoſuit. Templum collegij à fundamento eductum, latius & elegantius reddidit. Familiaris fuit Leodegario comiti Lechſgemundenſi, qui in augendis ædificis & bonis cœnobij S. Vualpurgis, quod in nrbe eſt, eum adiuuit. Romam ab Imperatore ad põtificẽ miſſus Heribertus, ex itinere renocatus eſt. quod adeò iniquè tulit, ut eueſtigiò inciderit in ægritudinem: qua non ita multo pòſt, apud Friſingenſem epiſcopum amicum ſuum, ad quem languens diuerterat, extinctus eſt, anno Chriſti 1042. Funus uerò Eichſtadium relatum. Ibidem.

GEZMANNVS.

Anteceſſoris frater Gezmannus, communi cleri calculo electus, ſedit menſes duos. Hic cum Brunone Vuirtzburgenſi, dedicauit templũ S. Vualpurgis, & triduo pòſt obijt, 17. Octobris. Schafnaburgenſis, & Bruſchius de Epiſcopis. Cuius locum Gebhardus accepit, qui Romaous factus eſt pootifex, ut ſuo loco diximus.

GVNDECARVS.

Gundecarus Agnetæ Imperatricis ſacrificulus, ab Imperatore Eichſtetenſi ſede donatus, tribus turribus ſummum exornauit templum, lapideumq; pontem præterlabenti flumini impoſuit. Rebus humanis exemptus eſt anno Domini 1075, & funus ei factum eſt in ſacello Iohannis, ab eodem conſtructo. Magnam eius literæ humilitatem præ ſe ferre uidentur, quibus ſe peccatorem, & minimum inter S. Vuilibaldi fratres profitetur. Ibidem.

VDALRICVS.

Vdalricus, qui poſt Gundecarum ſedit, præter nomen ad poſteros oihil memoria dignum tranſmiſit: cum tamen curriculum ipſios ſatis fuerit longũ, uiginti nimirum & trium annorum. Obijt aono 1098.

RATISBONENSES.

GEBHARDI DVO.

Anno ſalutis 1023, acceptam Ratisbonẽſem ſedem, uſque ad anoum 1036 Gebhardus tenuit. Cuius ſucceſſor, eiuſdem fuit nominis. De quibus, præter nomina, nihil nouit poſteritas.

OTTHO.

Sub annum Domini 1060, eiuſdem Eccleſiæ gubernationem Ottho ſuſcepit, teſte Schafnaburgẽſi: qui deinde elapſo quinquennio, Hieroſolymam cum alijs, non ſine periculo uitæ adijt. Contractus.

CVRIENSES.

RVPERTVS, VLRICVS.

Rupertus, Curienſis epiſcopus, obijt anno 1005. poſt quem Vlricus annis decem ſedit. Bruſchius.

HARTMANNVS, *Dithmarus.*

Hartmannus, ex abbate Fabarienſi epiſcopus Curienſis, mortuus eſt anno Domini 1039. Poſt quem Dithmarus, comprobãte Imperatore, electus, annis triginta eãdem rexit nauiculam. Idem.

HEINRICVS.

Heinricus, Augiæ diuitis monachus, Dithmaro ſucceſsit. Hic licet concilio Moguntino contra Gregorium Septimum coacto interfuerit, tamen magis ſtetit à partibus papæ quàm Imperatoris. Cui ut moleſtias faceret Imperator, Guelphos, ut in perfidum ſuo nomine animaduerterent, incitauit.

incitauit: qui cum rapinis, cædibus & igne diœceſin Curienſem fœdè popularentur, epiſcopus mœrore animi extinctus eſt, anno Domini 1078. Ibidem.

NORDBERTVS.

Nordbertus Bauarus, filius comitis de Hohenvuart, Auguſtani collegij præpoſitus, epiſcopatum à Guelphis occupatum ære grandi emit. Verùm in conuentu quodam Quedelburgenſi, ſede indignus iudicatus, exturbatusque eſt, anno 1085. In cœnobio Heppach poſt abdicationem à ſe constructo, uitam finijt: ut idem teſtatur.

BAMBERGENSES.

EBERHARDVS.

SAtis ſuperq; nouo Bambergenſi epiſcopatui, ab Heinrico II Imperatore, eiusque coniuge, fundatoribus locupletato, Eberhardus quidam omnium primus, anno 1007, ab iiſdem præfectus eſt, ſuamque gubernationem ad annos triginta quinque extendit. hiſtoria Bambergenſis.

HARDVICVS, ADELBERO.

Eberhardo quarto ſui epiſcopatus anno, ad Romanam ſedem euecto, Harduicus aulæ cancellarius ab Imperatore in locum eius ſurrogatur, eique ad annum uſque 1054 præfuit. Poſt hunc eandem eccleſiá gubernauit annos ſex, & paucos inſuper menſes, Adelbero Bauarus, illuſtri loco natus. Hiſtoria Bambergenſis.

GVNTHERVS.

In collegio Bambergenſi à puero enutritus Guntherus, proceritate corporis, morum grauitate, linguarum cognitione facundiaque inſignis, poſt adminiſtratum aliquandiu in aula Cancellarij munus, epiſcopali ſede potitus eſt. Is ne Baalitico cultui defuiſſe putaretur, in honorem B. Mariæ uirginis & Gangolphi templa extruxit. Circa Salutis annum 1065, cum Moguntino alijsque epiſcopis in Palæſtinam profectus, multas prægustauit calamitates. Bononiæ, cum iam ad ſuos pedem referrent peregrinatores, animam efflauit. Cuius exuuiæ Bambergam relatæ ſunt anno 1066. Ibidem, Schafnaburgenſis.

HERMANNVS.

Moguntinæ eccleſiæ alumnus Hermannus, Sigfrido epiſcopo ob ſingularem in rebus adminiſtrandis induſtriam charus, maximæ apud quoſuis ſuæ diœceſeos autoritatis, cum Guntherum (quem diximus) ex lõginquo itinere, cuius & ipſe ſubierat unà moleſtias, exhauſtum, mortiq; uicinum animaduerteret, legatos ad ſuos familiares domum præmiſit, petitum ut quaqua ratione ad epiſcopatum Bambergenſem aditum ſibi patefaciát. Quod (inquit Schafnaburgẽſis) illi ſedulò fecerunt, profuſo in coemptionem eius, argenti & auri ineſtimabili pondere.

Graue ipſi certamen fuit cum clericis Iacobitis, extra ſuæ urbis mœnia, quos ſedibus exturbârat, monachisque tradiderat. Eiecti enim cum reſtitutionem, quam anxiè flagitabant, impetrare non poſſent, principum opem implorant. Quibus etiam fruſtra opportunè & importunè, ut eſt hoc hominum genus impudens, tentatis, Romanum pulſant pontificem: ubi faciles eis præbentur aures. Accuſatur, præter eiectionem, Hermannus de Simonia, periurio, malè acta uita, uſuris, bonorum eccleſiæ profuſione, & neſcimus quibus alijs criminibus. Ea de cauſa à Romano pontifice excommunicatur: per legatos ſubditi iuramento, quo ſuo epiſcopo adſtricti fuerant, ac per literas ſoluuntur, eiectique ſuo reſtitui loco iubentur. Hermannus à ſuis circumuentus, Moguntinum acceſſit, quo placatum iri aduerſarios ſperabat. uerùm tantum abfuit ut remiſsius agerent clerici, ut etiam arbitrum conuicijs inceſſerẽt grauiſsimis, quòd iure deiectum ſuo iuuaret patrocinio. Quin & apud Romanum pontificem pro eodem intercedens Moguntinus, penè gratia excidiſſet, quòd Simoniacum ordinaſſet epiſcopum. Hermannus lachrymis pontificem locum daturum ratus, Romam profectus, ad pedes pontificis ſupplex ueniam petit. Quibus adamantino pontificis corde uix moto, in monaſterio reliquũ uitæ tempus tranſigere iubetur: utque ibi deinceps à cunctis in perpetuum actibus ceſſans, ſcandalizatam ſua ambitione eccleſiam digna ſatisfactione defleret. Domum reuerſus Hermannus, cum ſuis ſatrapis, quos multos ex Eccleſiæ bonis ſibi deuinctos habebat, rem communicat: qui indignum aſſerentes, infimæ conditionis hominem indicta cauſa, nedum epiſcopũ, damnare, eſſe rẽ noui exempli: eamq; iniuriam nõ ad ipſum ſolum, ſed omnes Bambergẽſis eccleſię defenſores ſpectare: hortantur, ut ne latum unguem de ſuo cedat iure. Se enim quoduis periculũ potius uelle ſubire, quàm ſuæ eccleſiæ autoritatem peſsimo hoc exemplo diminui. His ille erectus pollicitationibus, in urbẽ redijt, ſuumq; munus epiſcopale ultra tempus menſtruum, ut prius, adminiſtrauit, ab altaris ſolum officio abſtinens. Interea in urbe ceſſarunt ſacra canonicis, ne pontificis fortè uel communione uel cõtagio inficerentur, diſcedentibus. Poſthæc ipſe quoque urbe relicta, in ſuorum primatum

tum

tum uillis delituit. Tandem omni recuperandi epiſcopatum ſpe ſublata, in Suartzachenſe ſe abdidit monaſterium. Inde cum Ecberto abbate Romam profectus, acta pœnitentia anathemate liberatus eſt: accepta denuò poteſtate, præter pontificalem dignitatem, ad quoduis ſacerdotale munus accedendi. Schafnaburgenſis. Anno 1076 depoſitum Hermannum, in Bambergenſi ſcribitur hiſtoria.

RVPERTVS.

Depoſito Hermanno, crebris literis tum à Romano pontifice, tum clero Bambergenſi, de dando ſucceſſore ſolicitatur Imperator. ac licet ab Hermanno, cuius hactenus fidem & operam perſpexerat, non eſſet alienus: tamen eo poſtpoſito, ut uidelicet de Vuormacienſi alijsque nonnullis, qui ab ipſius deſciuerant fide, uindicandis (eum enim uulgi tum fuiſſe ſermonem, Schafnaburgenſis teſtatur) quoquo modo ſterneretur uia, Rupertum Goslarienſem præpoſitum, in Andreæ feſtiuitate conſecrari fecit epiſcopum, hominem peſsimæ fidei: quo duce, quicquid tandem præter regiam magnificentiam in Republica geſtum hactenus fuerat, uſus erat Imperator. Primates quidem ditionis Bambergenſis alium epiſcopum, minus legitimè damnato adhuc ſuperſtite, ſibi imponi, indignius ferebant. At clerici, licet & ipſis præter opinionem hoc acciderat, hunc tamen Imperatori intimum amplecti, quàm illum alterum papæ inuiſum, cuiusque uitæ inſtitutionisque lugubrem tragœdiam toto mundi theatro decantandam uulgauerant, recipere maluerunt.

Rupertus ut antè, ita & poſt aſſumptum epiſcopatum, Imperatoris partes non inter poſtremos egit. Iuuit enim ſuo ſuffragio, Gregorij ſeptimi in Synodo Vuormacienſi damnationem: & ob id pontificis fulmē incurrit. Schafnaburgenſis. Cum ſediſſet annos 26, obijt anno 1102. Bruſchius.

LEODIENSES, QVI ET *Tungrenſes.*

BALDRICVS.

LEodienſium epiſcopus quadrageſimus ſeptimus, Baldricus, anno Domini 1008 factus, ſuperſtitione tumens, prædijs, decimis & reditibus alijs eccleſias & monaſteria auxit, etiam in detrimentū cognatorū. Quin & comiti Arnoldo, eiusq; uxori Luitgardæ perſuaſit, ut pro animarum remedio Eccleſiam ſuorum bonorum hęredem facerent. Ac in Inſula cœnobium S. Iacobo dedicatum conſtruxit, anno 1014. Interceſsit ei ſimultas quædam cum Lamberto Louanienſium comite, quòd caſtellū in uilla Hugardi erigi hic iniquius ferret. Vnde cū ad arma peruentum eſſet, Leodienſium plurimi capti, & cæſi ſunt. Baldricus uerò ipſa prælij hora, intra domeſticos parietes expirauit. Catalogus Tungrenſiū, anno 1013: iuxta Sigebertum.

GOLBODVS.

Godfrido duce Montano, & Iohanna comitis Flandriæ Balduini iunioris filia ortus Golbodus, ſeu Volbodo, à teneris annis literis inſtructus, primò factus eſt monachus Stabulanicus, hinc decanus Traiectēſis: poſtea, ob eruditionem, & duriorū corporis exercitiorum ac libertatis famā Heinrici Imperatoris ſacerdos, & cancellarius regni, & demū epiſcopus Leodiēſis, teſte Iacobo Meier: anno 1017, iuxta Sigebertum.

De ſuperſtitioſa eius pietate, ex operibus licet iudicare. Nam ex minoribus templis in ædem ſummam, celebrioribus feſtis proceſsiones, quibus plurimum dignitatis & ſanctitatis ineſſe rudioribus perſuaſerat, fieri inſtituit. Aſpera hyeme, in ſacellis nudipes pernoctauit: continenti inter orandum geniculatione callos poplitum obduxit, ut Iacobus Meier annotat. In angulis & ad aras inuentos muneribus affecit, pauperibus paſsim eleemoſynas diſtribuit: quibus eam etiam pecuniam erogauit, quam iuſſu conſiliariorum ad Imperatorem offenſum ſibi reconciliandum collegerat. Moribundus uilem lectum, pſalmodiam aſtantium, & aſperſionē aquæ cōſecratę, ſibi in tantum prodeſſe putauit, ut Satan, quem præſentem agnouit, nihil in eum iuris habere poſſet. Mortuus eſt anno 1021. Acta Tungrenſium epiſcoporū. Chronicon Flandriæ, unū annum minus habet.

DVRANDVS.

Humili genere natus Durādus, poſt Golbodum epiſcopatum regendum ſuſcepit: quòd, inquit Sigebertus, quaſi fabula in theatro mundi fuit, hominem ſcilicet ſeruilis conditionis, dominis ſuis carnalibus dominari. Hunc ferunt prædia & dona ab anteceſſoribus Eccleſiæ attributa, militibus diſtribuiſſe, aut in proprios uſus conuertiſſe. ac cū per Volboldum in ſomnis admonitus, ea in integrum reſtituere negligeret, morbo grauiſsimo correptum fuiſſe: quo tandem uicto, ad ſaniorem redijſſe mentē. Vt autem Eccleſiæ de damno accepto ſatis fieret, unum prædium reſtituit, atq; ut extra ædem S. Laurentij terræ mandaretur petijt. Catalogus Tungrenſium. Cæterùm obijt anno 1024.

RAGINARDVS.

Durando Raginardus Bonnenſis canonicus ſucceſsit, anno 1025, iuxta Sigebertum. Cum autē largitione diceretur ſuffectus ab Imperatore, Romę munus ultrò reſignauit:

gnauit: quod tamen pontifex ei, uel inuito ſcilicet, reſtituit. Canonicis collegij Bartholemæi adiecit cœnobium D. Laurentij renouatum, idq; bonis & numero monachorum regularium auxit. Commendatur ob hoſpitalitatem, liberalitatem, manſuetudinem & zelum. Diem clauſit extremũ anno 1036. Catalogus Tungrenſis.

RICHARDVS.

Anteceſſoris ex fratre nepos Richardus ex cuſtode maioris templi, ſuffragijs cleri & populi ad epiſcopatum peruenit, cui pręfuit annos quatuor & dimidium: quod tẽpus acquirendis & cumulandis Eccleſiæ bonis & ornamentis ut pluriumum tribuit. Ibidem.

VVATTO.

In Leodienſi eccleſia per gradus ad culmen peruenit Vuatto. Nam ſub Notgero fuit capellanus: huic Scholæ gubernator fidelis & prudens, liberaliſque. unde decanatus ei delatus eſt. Enata autem fortè inter ipſum & Iohannem præpoſitũ, ex ambitione quadam, ſimultate, in aulam Imperatoris ſe inſinuauit Vuatto, factuſque eſt capellanus. At è medio ſublatis aduerſarijs, ad epiſcopatum Leodienſem euectus redijt. Ibidem. Obijt autem anno 1048. Contractus.

DITHVVINVS.

Illuſtri loco natus, multiſq; uirtutibus inſignis Dithuuinus, epiſcopatum Leodienſem tenuit ad annum Chriſti 1075: quo uita exceſsit. Schafnaburgenſis, & catalogus Leodienſium.

HEINRICVS.

Heinricus, Verdunẽſis antea canonicus, gratia & precibus ducis Gozelonis, cui ſanguine iunctus erat, ab Imperatore deſignatur Leodienſis epiſcopus: eodem autẽ quo Dithuuinus, obijt anno. Schafnaburgenſis. Pacis ſtudioſum fuiſſe, & ànno 1091 mortuum, in catalogo Tungrenſi annotatur.

ELIMANNVS, ENgelramus.

Anno 1095, Elimannum eiuſdem Eccleſiæ antiſtitem rebus humanis exemptum, eique Engelramum ſurrogatum, teſtatur Sigebertus.

TRAIECTENSES.

ANSFRIDVS, ADELboldus.

ANsfrido, qui abiectis armis (illuſtri enim comitum Bratuſpantium natus erat proſapia) monachum induerat, & ob religionis zelum tandem Traiectenſium epiſcopus factus fuerat, Sigeberto teſte, ſurrogatur Adelboldus Benedictinæ profeſsionis monachus: quem Romæ aliquandiu uixiſſe, Berno in libro de aduentu Chriſti autor eſt: anno 1010, iuxta Schafnaburgẽſem.

Scripſiſſe fertur uitam Heinrici ſecundi, laudes Mariæ uirginis, & ſanctę crucis. Varios præterea ſermones de ſanctorum làudibus. Trithemius.

Nouam D. Martino eccleſiam, ueteri diruta, conſtruxit: ut refert Lambertus Hortenſiius lib. 1. rerum Vltraiectenſium.

VVILHELMVS.

Vuilhelmus Traiectenſium epiſcopus, anno Domini 1065, cum alijs epiſcopis & proceribus Germaniæ in terram Sanctam profectus, ab Arabibus (præter reliquas calamitates, quæ cum cæteris comitibus ipſi communes erant) & uulnus accepit. Heinricum quartum contra Romanum pontificem in omni ferè cœtu ariter defendit: Gregorium ſeptimum periurum, adulterinũ & pſeudoapoſtolum appellans. Vnde in uulgus emanauit fama, eum poſt cantatam in agone palinodiam, horrendo cum boatu expiraſſe, anno Domini milleſimoſeptuageſimoſexto: ut refert Schafnaburgenſis. Sed fides ſit penes æquum Lectórem, & pontificiarum fraudum non ignarum. Cùm enim iure uel aperto Marte quid perficere Pontificij non ualent, ad alterum patris ſui confugiunt telum, nimirum ad mendacia.

CONRADVS.

Vuilhelmi ſucceſſor Conradus, acrem orationem in Hildebrandum impium, periurum & crudelem tyrannum, habuit: ad quam pontifices aduerſarij ne hiſcere quidem auſi fuerunt. Auentinus libro quinto. Feria quarta Paſchæ, anno Domini milleſimo nonageſimonono, à negociatore quodam Friſio, poſt celebrationem Miſſæ, crudeliter occiditur: ut tradunt Dodechinus & Sigebertus.

MIMIGARDEVORDENSES, *ſeu Monaſterienſes.*

SIGFRIDVS.

HEinrici ſecundi temporibus præfuit eccleſiæ Mimigardeuordenſi Sigfridus, qui ſingulari ſtudio præbendas & bona Eccleſiæ auxit: & non pauca domi foriſque, in meliorem redegit ordinem: teſte Cranzio libro 5, capite 5 Metropoleos.

HERMANNVS.

Pietatis opinione inſignis Hermannus epiſcopus, magnificum trans aquas fundauit monaſterium, abſolutumque opus Marię uirgini dedicauit: quod breui adeò celebre factũ eſt, ut abolito ueteri nomine, deinceps Mimigardeuord tã urbs quàm eccleſia diceretur Monaſteriẽſis. Crãtzius lib. 4, cap. 14. Metropol. Hunc Hermãnum anno Chriſti 1042 obijſſe, teſtatur Schafnab.

ROBERTVS.

Hermanno ſucceſsit Robertus : quem multis bonis ditaſſe ſuam eccleſiam, Cranzius lib.4, cap. 24 Metropoleos teſtatur.

FRIDERICVS.

Fridericus Miſniç marchionis frater, Magdeburgicæ eccleſiæ præpoſitus, ad epiſcopale munus à ſuo clero uocatus eſt. Verùm Engelberto iuſſu Imperatoris ſurrogato, ipſe per eundem, Monaſterienſem regendum ſuſcepit epiſcopatũ. Repulſç autem memor, ſuam cum Saxonibus contra Imperatorem coniunxit operam. Schafnaburgenſis. Templum D. Mauricio ſacrum, extra urbis mœnia, Friderico Cranzius adſcribit, lib. 5, cap. 8 Metropoleos.

OSNABVRGENSES.

THITMARVS. MONCHERVS.

Horum nomina tantum apud Crantzium libro 4, capite 13 Metropoleos extant, ubi Thitmarum pontificem illuſtrem uocat: ſed nihil præclari à Monchero quatuor iſtis annis, quibus Eccleſtæ præfuerit, geſtum. Mortuum autẽ anno Imperij Conradi ſecundo.

ELVERICVS, VVERINCHERUS.

Eluericus Conradi Imperatoris filius, ab Heinrico III eccleſiæ Oſnaburgenſi præfectus, annis quindecim eam obtinuit. Deceſsit anno Chriſti 1052, 13 Calendas Maij. Crantzius libro 4, capite 18 Metropoleos. At Vuerinchetus eiuſdem eccleſiç antiſtes, annó 1068 in uiuis eſſe deſijt. Ibidem capite trigeſimooctauo.

BERNHARDVS.

Benno, qui & Bernhardus, origine Sueuus, ab ineunte ætate Deo deuotus, in collegio Hildesheimenſi Theologiæ operam dedit, cuius ibidẽ poſtea profeſſorem egit. Epiſcopatu uerò Oſnaburgenſi à quarto Heinrico donatus, pro officij ſui ratione moniales laſciuientes ad regulæ obſeruationem ſeuerè coegit. Monaſterium prçterea Benedictinorum ad Iborg arcẽ, quã muro ueſtituit, extruxit. Durante inter Romanum pontificem & Imperatorẽ cruento bello, ipſe ſuo conſulens ocio, neutralem egit. Gliribus etiam ſua diœceſi interdixit: qui intra annos trecentos eò non rediiſſe feruntur.

MARQVARDVS.

Ex abbate Corbeienſi factus eſt epiſcopus Oſnaburgenſis Marquardus : ſed poſt ſextum annum loco motus eſt. Ibidem capite 36.

BREMENSES, SEV HAMburgenſes.

VNVVANVS.

VNvuanus, uel Vuymarus, patre nobili & prædiuite ortus, ex collegio Paderburnenſi ad epiſcopatum Hamburgenſem, nón ſine ſuſpicione largitionis accitus eſt. Fertur enim opum, quas habuit amplisſimas, unã partem Imperatori, à quo uirgam paſtoralem accepit: alterã cognatis, tertiã Eccleſiç ceſsiſſe. Pallio à Benedicto 8 donatus eſt.

Cultus Baal ſtudioſum fuiſſe, opera teſtantur. Nam ut ſacellum S. Viti in ſuburbio Bremæ extrueretur, alterum uerò S. Villehadi combuſtum repararetur, autor fuit. Monachis & clericis omni conſuetudine mulierum interdixit. Cùm familiarius cum Danorũ rege, & Vtone ac Sederico Vandalorum principibus conuerſaretur, malè apud ſuos audijt quòd temerè ſacram profunderet pecuniam.

Triſtis calamitatis ſpectator fuit. Nam cum Bernhardo Saxonum duci bellum eſſet cum Imperatore, diœceſes Bremenſis Hamburgenſisque, quòd Imperatoris partibus faueret epiſcopus, miſerè uaſtatæ ſunt. Verùm graui Vnuuani oratione motus Bernhardus, non tantum reconciliatus Imperatori, ſupplex ab utroque ueniam petijt: ſed animum quoque cum uniuerſa gẽte ad religionem adiecit. Hac occaſione plurima apud Slauos templa extrui cœperunt. Obijt Vnuuanus anno adminiſtrati muneris Eccleſiaſtici decimoſexto, qui fuit Chriſti 1029.

LIBENTIVS.

Libentius ſecundus natione Italus, Libentij quem ſuperiori ſeculo eidem eccleſiæ præfuiſſe diximus, ex fratre nepos, doctrina excellens, præpoſitus & xenodochij curator (teſte Crantzio libro 3, capite 42 Metropoleos) Giſlæ Imperatricis opera epiſcopatũ poſt Vnuuanũ obtinuit: Conrado uirgam, & Romano pontifice pallium concedente.

Vehementer ab eodem ob liberalitatem in pauperes commendatur, quòd nunquã eis ſua opera defuerit. At clericos ſuis concubinis priuauit, quas in uillis paſsim in uincula conijci curauit. Attamen, ut eoſdẽ ſibi nonnihil cõciliaret, triginta quotannis cõuiuia, ex uici cuiuſdã Bremç uicini, ſuoque ære empti reditibus, ſplẽdidè parauit. Animam reddidit anno 1033, octauo Calendas Septembris. lib. 4, cap. 11 Metropoleos.

HERMANNVS.

Libentio Hermannus Halberſtadianus præpoſitus ſucceſsit, eorundem ſuffragijs quibus anteceſſor comprobatus. Nimium iſtius patuerunt aures adulatoribus domeſticis. nam Marconis cuiuſdam conſilio, ipſe epiſcopus furum manipulo ſtipatus, urbem ingreſſus templum ſpoliauit, neque deinceps eò uenit. In eo ſanè aliquid meretur

returlaudis, quòd Guidonem, inſignē ſua ætate muſicum, Bremam accerſiuit, à quo canendi rationem canonici ibidem percepetunt. Epiſcopatus ſui anno 3 Bremēſem urbem muro cingere cœpit: ſed iactis uix primis fundamentis, rebus humanis exemptus eſt, 4 Calendas Octobris. Idem lib. 4, cap. 16 Metropoleos.

BEZELINVS.

Bezelinus, cognomēto Alebrandus, eruditione & uitæ integritate cōſpicuus, à ſuffraganeis alijsq́; ſeptem Saxoniæ epiſcopis Hamburgi conſecratur epiſcopus, Conrado Cæſare & Romano pontifice annuentibus. Hic totus templorum & urbium ędificijs, tum ad oſtentationem & ornatum, tū ad munitionem faciētibus, occupatus fuit. Quin & ſuorum canonicorum gulæ maximè conſultum uoluit. Conuiuia enim, quæ Libentio autore cœpiſſe diximus, adiectis decimis quibuſdam ſplēdidlora reddidit. Febri extinctus eſt in Buccenſi præpoſitura. Cadauer Bremam delatum, in medio nouæ baſilicæ, cuius ipſe anno ſuperiori iecerat prima fundamenta, reconditum eſt, anno 1043, epiſcopatus uerò decimo. Idem lib. 4, capitibus 22, 23, 25 & 27. Schafnaburgenſis annum habet 1045.

ALBERTVS.

Bezelino ſucceſsit Albertus Halberſtadianus præpoſitus, nobili genere comitum apud Bauatos ortus, ingenij acuminę, memoriæ præſtantia, linguæ ſuauitate, corporis pulchritudine, caſtitatis & liberalitatis opinione ita commendatus, ut Heinricus Tertius præſentibus procerum regni compluribus, Aquiſgrani ei uirgam paſtoralem tradiderit, atque duodecim epiſcopi manum impoſuerint.

Ambitioſum uerò, popularem & faſtuoſum fuiſſe hominem, inde conſtat: quòd antecesſores obſcuros ignobilesq́; uocitando, ſuperciliose præ ſe omnes contempſerit, & ſe uel Apoſtolica ſede dignum iactando: ideoq́; nihil non, quod ad augendam autoritatem & potentiam ſuam facere putabat, tentauit.

Primo ſuæ gubernationis anno, murū, turrim & clauſtrum Bremæ à Bezelino conſtructa demolitus eſt, & eorum lapidibus tēplum perfici curauit: iactitans, ſe breui hoc uiciſsim dituto, aliud magnificentius conſtructurum: cum tamen 24 annis uix prius illud abſoluerit.

Multas legationes & expeditiones ipſe cum Cęſare Heinrico tertio, in Vngariam, Vandaliam, Italiam, Flandriam, &c. nō ſine maximis ſumptibus & incōmodo ſuæ diœceſeos ſuſcepit, nulla alia de cauſa, niſi ut gratia atq; ope Cæſaris, procerumq́; regni, ſibi ad maiora priuilegia, dignitates & diuitias patêret aditus. Eamq́; ob cauſam ex Italia anno Domini 1046 redeuntem Cæſarē, ac ſecum Bremam adductum regio excepit apparatu, ut Saxónibus & Danis, quāta ſua eſſet apud Imperatorem autoritas, oſtentaret. Cæſar autem ut uiciſsim ſuam beneuolentiam erga Albertum declararet, ipſius Eccleſiæ comitatum Friſię, canonicis uerò prædium Balgam donauit.

Collegia autem complura erigere conatus eſt Albertus: ut tria Bremæ. primum, S. Vuillehadi, cuius famulum ſe eſſe ſæpius gloriabatur: ſecundum, S. Stephani: tertiū, S. Pauli: quartum uerò Liſmonæ, quintum Stadij, ſextum Sullenbergi, ſeptimum Aſpici, octauum iuxta Salam fluuium, ubi nunc eſt abbatia Goſsicana, quę à parētibus eius fundata fuerat. Præter ea adhuc alia quædam ædificauit, quæ ipſo adhuc ſuperſtite, uel præpoſitorum negligentia corruerunt, uel alijs turbationibus diſsipata ſunt. Poſtea cum Hamburgi patriarchatum conſtituere in animo haberet, per legatos cum regibus Daniæ, Notuuegiæ & Sueciæ amicitiam ineundam ſibi putauit: literisq́; ſuis paſsim Septentrionales populos, & in primis ſacerdotes, ad Eccleſiarū extructiones & conuerſionem paganorum tentandam hortatus eſt. Regem Notuuegiæ & Daniæ Suenonem legatis & literis Romani pontificis induxit, cum conſobrina facere repudium. Ac ne apud Danos autoritatem hoc pacto amitteret, Zuenonem poſtea Sleſuici conuiuio octo dierum ſumptuoſiſsimo, & muneribus multis ſibi reconciliauit: atq; ut cum Imperatore Heinrico tertio perpetuā amicitiam Sueno iungeret, autor extitit.

Acephalum Oſmundū ab archiepiſcopo quodam Polonię conſecratum archiepiſcopum Noruuegię, Albertus regno eijci facit, ſubſtituto Adaluuardo.

Cum in Synodo Moguntina, anno 1051, magnum Alberti eſſet nomen, & Imperator ei collegium quoddam Goslarienſe ſubieciſſet, ſpem animo concepit, fore ut comitatu Aldenburgenſi, & quos Egbertus & Bernhardus tenobant, cœnobijs inſuper Corbeia, Lauriſſa, & prædijs Suitico, Phiſna, Grouingmor, Diſpergo, Liſmona, alijſque potiretur: ſed ſpe uana tū excidit. Mortuo dehinc Cæſare, cum ob Heinrici pueritiam, & Agnetę cōtemptum eſſent in imperio diſtractiones & delacerationes, Albertus Bremēſis generis nobilitate & canicie inflatus (ut Schafnaburgenſis ait) tantū ſibi ſumpſit in adminiſtrando regno, ut ex eius conſilio & decretis omnia peudere uiderētur. In tanto honorum faſtigio, maior ſpes patriarchatus ipſius animo affulſit.

Dehinc ut dignitatem ſuæ eccleſiæ commendaret, Hamburgum uocat fœcundiſsimam matrem gentium, & omni deuotionis officio uenerandam, quòd crebrius paganorum incurſiones pertuliſſet: ut autem deinceps à Vandalis eſſet tutior, in prærupto monte Sullenberg. caſtellum magnis ſumptibus & operis fecit, eique præſidium impoſuit. ſed cum inde crebra fierent latrocinia, caſtellum ſolo à Nordalbingis æquatum eſt: quos epiſcopus, cum armis reſiſtere non ualeret, anathematis fulmine ferijt.

Aldenburgenſem epiſcopatum proprio arbitrio, ſine Imperatoris conſenſu (cuius tamen autoritatem ſemper ſuis prætendebat factis, ut Schafnaburgenſis haud obſcurè indicat) partitus eſt in tres diœceſes: & Iohannẽ Scotum Megapolenſi, Ariſtouem Ratisburgenſi præeſſe iuſsit. præterea Ordulphum Saxoniæ ducem, & Hermánum fratrem eius, qui multa Eccleſiæ bellis dána intulerant, ut ſatisfacerent coegit.

Deniq; & abbatias comitatusque illos quos diximus, ſuæ diœceſi contiguos, occaſione ſummæ cum Imperatore familiaritatis in ſuam redegit poteſtarem. Magnam enim auri uim pro ijſdem, Imperatori eiusque coniugi ſpopondit. Verùm cum ſoluendo non eſſet, ex eccleſiæ theſauris ornamẽtisq; hincinde collectis, argentum cudit: & quauis ne dimidiã debiti partẽ corradere poſſet, tumido tamen ore iactitare non uerebatur, ſe ex argentea auream facturum eccleſiam, & cuiq; ablatum decuplo remuneraturum. Hinc omnium bonorum odiũ reprehenſionemq; cum ſuis incurrit epiſcopus. At perfrictæ frontis homo, ea omnia nihili ducebat. Tandem cũ ſatis ſuperbè regia, ut diximus, autoritate cuncta pro ſua tantũ libidine pontifex adminiſtraſſet, Imperij principes omnes ſumpto animo, eũ in Triburienſi ſynodo, præſente Imperatore, communẽ omniũ hoſtẽ omnibus (ut Schafnaburgenſis habet) oppugnarunt ſtudijs: regiq; denunciarunt, aut ipſi regno cedendũ, aut Bremenſis familiaritate & amicitia carendũ. Moleſtè quidẽ erat Imperatori, ab amico diuelli: at regni cauſa principibus morẽ gerendũ eſſe, facilè perſpiciebat. Re cũ epiſcopo cõmunicata, conſilium is quod in prõptu erat, ſuggerit: regẽq;, ut aſſumptis Imperij inſignibus clã noctu diſcedat, monet. placuit quidẽ conſiliũ: uerũ eo per indicium prodito, non ſucceſsit. Reliqua enim multitudo regiũ hoſpitiũ circũfuſa, omnes obſeruabat aditus: ac niſi regia obſtitiſſet maieſtas, actũ de pontificis ſalute fuiſſet. Excluſus itaq; nõ ſine ignominię nota, conuentu, & ſimul regni adminiſtratione, ſeu (ut Crtázius uocat) cõſulatu epiſcopus, regio cinctus milite, ne fortè in itinere uis aliqua ei intentaretur, ad ſuos redijt. Acta hæc ſunt anno 1067, iuxta Schafnaburgenſem.

Admodum auditu iucundum hoc erat Ordulpho, Hermanno fratri, Saxoniæ ducibus: ac ut ipſi quoque pro uirili epiſcopo ægrè facerent, nullã certè occaſionem neglexerũt. In primis Magnus Ordulphi filius ipſi infenſus, collecta manu agrũ eius miſerè uaſtauit, ipſumq; diœceſi ſua pepulit: qui Goslariam fugiẽs, in uicino prædio Loctana, ſemeſtri ſpacio delituit, donec una epiſcopatus parte ab Vdone, altera à Magno pacẽ redimeret. Tertia pars perexigua, ægrè mãſit epiſcopo: quã ipſe poſtea in regis amicos, ſpe fortè priſtinã recuperãdi dignitatẽ, profudit. Necdum ab infeſtationibus ceſſarunt duces.

Ad extremam tandem paupertatem redactus epiſcopus, ex bonis Bremenſis xenodochij uixit: cum interea pauperes graſſante fame, in plateis etiam conciderent mortui. Exacto uerò expulſionis triẽnio, cũ Colonienſi & alijs reſarta gratia, redijt ad priorem dignitatis gradum: quem largitione, adulatione & ambitione ſplendidiorẽ reddere animo ita obfirmârat, ut duodecim ſubiectis epiſcopis diſtributas ſedes aſsignaret: Palmam, Helginſtadiũ, Raceburgũ, Adelburgum, Megapolin, Stadium, Liſmonam, Vuildeshuſium, Bremam, Verdam, Ramſolam, & locum quendam Friſiæ. Quę ſpes tamen euanuit.

Etſi autẽ morbo & ætate exhauſtus, uix ſpiritũ traheret: tamẽ Imperatorẽ quoquò uerſus euntẽ, lectica uectus, non ſine tũ ſuo tũ aliorũ onere ſecutus eſt. Amẽtia enim ex cõtumelia adẽpti cõſulatus cõtracta, multa ſtolidè & impiè peregit, noctẽ uigilijs & diẽ ſommo tribuit: oblitus pauperũ, bona diſtribuit adulatorib. ira cõmotus, nõnullos manu pcuſsit, ut ſanguine ſtillarẽt: probris nõ minus alios quàm ſeipſum inceſſit, relicta ſæpius ueritate ad fabulas & ſomnia ſe cõuertit, fratris monita de emẽdatione morũ ſuperciliose aſpernatus eſt. Fuit ei præ cęteris familiarior Nothebaldus quidã adulator mẽdax, & incãtator, qui & artẽ ſuã epiſcopũ docuiſſe, & demẽtaſſe, habitus eſt. Nã cũ uatidica mulier omnib. prędiceret, ab equo grauiter delapſum archiepiſcopũ intra bieniũ moriturũ, niſi pœnitẽtiã ageret, idẽq; medici teſtarentur: magis fidẽ habuit Nothebaldo, qui uanum uaticiniũ aſſerebat: facta inſuper ampliſsima ſpe, epiſcopum omnium prius aduerſariorum colla ſuo ſubmiſſurum iugo. Suffitu aromatum, & tonitru altè boantium uocum delectabatur. Moribus præterea à communi

hominum

hominum conſuetudine alienis utebatur, non modò priuatim,ſed etiam in eccleſia.

Potionibus,phlebotomia & dyſenteria tabeſcẽs,nulla ualetudinis habita ratione, Goslariam ad tractanda politica negocia abijt. Epiſcopos conſolationis gratia accedentes excluſit,dicens, ſe ob morbi immundiciem hominum aſpectu indignum. Adamato medico Salernitano poſt triduum prædicenti exitum, minimè credidit, Nothebaldi promiſsionibus fretus. Nec à quoquam ſe erigi aut ſuſtentari paſſus eſt.

In agone demum crebris ſuſpirijs repetijt,Heu me,inquiens,infelicem & miſerũ, qui tantas largitiones in uanum effudi.potuiſſem eſſe beatus,ſi in uſus pauperum ea conuertiſſem,quæ pro ſeculi gloria me diſtraxiſſe nunc nimis doleo.Nunc autem illum adhibeo teſtem, cuius oculus intuetur abyſsi profunda, quòd nil aliud ſpectarim ſemper, quàm exaltationem eccleſiæ meæ : quæ licet mea culpa exigente, uel odio inimicorum ſuperante, extenuata nimis uideatur, ſunt tamen amplius quàm bis mille manſi, quos ex hæreditate uel labore meo gratulor adiectos Eccleſiæ. Reliquis autem prandentibus, pontifex ſine arbitris expirauit, anno Chriſti 1072, 17. Calendas Aprilis.& in theſauro tãti uiri nihil inuentum eſt præter libros,ſanctorumque reliquias,& ſacras ueſtes. Corpus eius Goslatia ductum eſt Bremam: & die à morte decimo,in medio chori nouæ baſilicæ ſepultum. Sedit uerò annos 30.teſtis eſt Albertus Crãzius libro quarto & quinto Metropoleos.

LEIMARVS.

Leimarum Bauarum literis probè inſtructum,Heinricus quartus Alberto ſubſtituit: quem ſuffraganei conſecrarunt epiſcopum Hamburgenſem,& Bremenſem. parum emolumenti attulit ei Imperatoris familiaritas. Nam odio illius Gregorius ſeptimus, cunctos Daniæ,Noruuegiæ & Sueciæ epiſcopos,qui longa iam,& ab Alexandro ſecundo confirmata conſuetudine Hãburgeſi paruerant epiſcopo, ab obedientia Ipſius exemptos uoluit.Et ab eo tempore Hamburgenſis archiepiſcopi nomen deſijt,Bremenſi ſubſtituto . permanſit tamen nihilominus in fide erga Imperatorẽ inuictus Leimarus,ſtrenueq; in Vuormacienſi Synodo Romani pontificis depoſitionem iuuit,nec uitæ periculum pro ſuo Imperatore ſubire dubitauit. Affuit enim ei in opugnatione arcis Glichen,ubi à Ludero quodam Supplinburgenſi comite captus eſt: ſed tradita ipſi urbis Bremenſis politica iuriſdictione,ac trecentis inſuper argẽti marcis,uitam redemit.

Cæterùm turbulento illo ſeculo bellis occupatus, Eccleſiæ rebus operam ſuam, ut debuit,nauare non potuit. præter templi enim quod anteceſſor inchoârat,continuatam ædificationem, in literas nihil de eo relatum eſt. Eccleſiæ præfuit annis ferè triginta. obijt anno 1101,menſe Maio.Crãzius lib.5,cap.18,20.21& 22 Metropoleos.

VERDENSES.

BERNARIVS.

DEcimusoctauus Verdenſium fuit epiſcopus Bernarius, omni uirtutum genere, maximè uerò pietate,inſignis. Huius etiam amore ab Heinrico ſecundo, qui in delicijs eum habebat,plurima ſuæ eccleſiæ acceſſerunt priuilegia. Cauſa quæ ei cum Libentio Hamburgenſi de prædio Ramſola fuit, pontificis Romani autoritate excidit,ut ſuprà diximus. Crantzius lib.3, cap. 48.Anno Chriſti 1013,ſub finem Auguſti mẽſis,uiuere deſijt: ut refert Bruſchius de epiſcopis Germaniæ.

VVICKGERVS.

Virum magnificum & celebrem appellat Crantzius Vuickgerum,Bernarij ſucceſſorem. Templum is collegij multo amplius ſplendidiusque quàm prius erat, reddidit. ac in eo ſummum altare cum alijs tribus, quibus ſanctorum reliquias indefeſſo ſtudio conquiſitas incluſit magna ſuperſtione,ipſe ſuperſtitionum magiſter dedicauit, anno Domini 1028,nona Decembris. Eidem Conradus Imperator prædium Romesleuenſe donauit, anno 1031. Crantzius lib. 4,cap.12 Metropoleos. Obijt 1038, Bruſchius de Epiſcopis.

DITHMARVS.

Paucos annos diœceſin Verdenſem tenuit Dithmarus, uir ſimplex & prudens. Crantzius Metropoleos lib.4, cap.23.

BRVNO.

Nobili genere ortus Bruno,Muncheneuburgi monachus:ſic ſatis turbato & infelici tempore, ad gubernationem eccleſiæ Verdenſis peruenit.Sæua enim tum peſtis & fames graſſata eſt:nec non Sclaui duce Godeſcalco,diœceſin Verdenſem armis infeſtam reddidêre, quorum examen ibidẽ etiam ſedes ſuas fixit.Cranzius libro quarto, capite 29 Metropoleos, & Chronicon Hirſaugienſe.

SIGEBERTVS.

Sigebertũ Verdẽſem epiſcopũ adeò charũ habuit Imperator Heinricus quartus, ut ei arcem Hermensburg, & Magdheydet nemus donarit. Defunctus eſt anno Domini 1060,9 Calẽdas Nouẽbris. Crãzius lib.5, capite 19 Metropoleos. Bruſchius de epiſcopis Germaniæ.

RICBERTVS.

Nobili familia Ricbertum natum, inde coniectat Cranzius in Metropoli lib.5, cap. 28: quòd cum ea ætate ab Imperatore deſignari fuerunt epiſcopi, primas tulerint àulici, & nobili genere procreati: quodq́; ipſe Ricbertus, conſentiente Gebhardo comite, ſuo ex fratre nepote, Verdenſi eccleſiæ contuliſſe dicatur prædium Honſtedium, aliaq́; bona.

MINDENSES.

THEODORICVS, ALBERIcus, *Sigebertus.*

ANno Domini 1022, Theodoricus Mindēſis præſul, 16 Calendas Martij obijt. poſt quem Albericus electus quidem fuit: ſed morte præuentus, neq; cōſecrationem, neque cathedram accepit. In cuius locum Sigebertus quidam ſuffectus eſt, ut in manuſcripto quodam Chronico habetur. Sigeberti meminit Crantzius lib. 4 Metropoleos, cap. 37, quod D. Martino templū quoddam extruere cœperit.

BRVNO.

Decimusſextus Mindenſium epiſcopus, ex canonico Magdeburgenſi factus eſt Bruno, anno 1037. Monaſticum ſtudium non poſtremæ curæ ei fuit. Nam S. Mauricij cœnobium haud procul ab urbe, à ſe fundatū, Magdeburgo accitis monachis repleuit, anno 1042. Hinc quadriennio exacto, Kemmenadenſe conſecrauit monaſteriū. Non uulgaris fuiſſe exiſtimationis uirū, ex hoc paret encomio:

Victrix Minda dole, tanta uiduata tyrone:
Ex multis talem uix habitura patrem.

Anno pontificatus ſui decimooctauó, qui fuit Chriſti 1055, longo cōflictatus cum morbo, interijt. Crantzius lib. 4 Metropoleos, cap. 21.

ENGELBERTVS.

Engelbertus Bauarus, Bamberga, ubi canonicū agebat, ab Imperatore tertio Heinrico, ad Mindenſem uocatus eſt epiſcopatum. Magni in ſua urbe incendij, quo tum ſacræ tum ciuium ædes quàm plurimæ in cineres redactæ ſunt, ſpectator fuit. Sacrū damnum Imperator Heinricus IIII multo auro reſtituit: uerùm parum gratus ei fuit. Nam inter ſocios coniurationis contra ipſum factæ, apud Schafnaburgenſem numeratur. Prouincia annis 25, menſibus octo, diebus 19 adminiſtrata, è medio ſublatus eſt, anno 1080: & in Martiniana æde ſepultus. cuius tumbę hos barbaros uerſus inſcriptos refert Crantzius lib. 4, cap. 37 Metropoleos:

Præſul Engelbertus, ipſeq́; prior Sigbertus,
Hic fundatores, hilaresq́; fuêre datores:
Ergo Dei pietas, dedit his ſedes requietas,
Et tibi Martine conregnabunt ſine fine.

REINVVARDVS, *Volmarus.*

De ſede Mindenſi poſt Engelberti obitum, acriter pugnarūt Reinuuardus, & Volmarus canonicus Hildeſienſis, cognatorū ope & potentia fretus. Verùm ipſi Mindenſes Reinuuardi partes agentes, alterum ui repulerunt. Durauitq́; hoc bellum ferè annis quinq;, cui tandē tragica Volmari mors finem impoſuit. Noctu enim lecto decumbens, trucidatus eſt. Poſt hæc Reinuuardus ad annū uſq; 1089 tranquillè præfuit. Crantzius lib. 5, cap. 25 & 35 Metropoleos.

PADEBORNENSES.

MEINVVERCVS.

MEinvuercus autoritate Imperatoris, Goslariæ Padebornenſibus deſignatus epiſcopus, & à Moguntino alijsq́; epiſcopis, qui tū Imperatori aderant, ritu ſolenni pro more Antichriſtiano inauguratus, obuijs ulnis à ſuæ diœceſeos hominib. exceptus eſt.

Superſtitionibus autem & ciuilibus negocijs totus fuit deditus. Templorū enim muros, quos ipſius anteceſſor nō ſine multo labore poſuerat, ipſe demolitus eſt totos, ſplēdidioresq́; ſubſtituit. Perfectū poſt ſeptenniū opus præſentibus Moguntino, Colonienſi & Herbipolenſi epiſcopis conſecrauit. Heruordiæ quoq; D. Virgini nouam conſtruxit ædem. Præterea Vuerbenſem comitatum ſuæ eccleſiæ ab Imperatore emendicauit: à quo, interueniente ſanguinis propinquitate, nihil non obtinuit. Vualonem Corbeianum abbatem, epiſcopi cenſurá de uitioſis cœnobij moribus repudiantem, loco mouit.

Papiæ cum in præſentiſsimo uerſaretur periculo, quod & Imperatori cōmune erat, inter medios hoſtes, uirtute duce incolumis euaſit. Eodem itinere deflexit ad Cluniacenſe cœnobium: & inde tredecim monachos traduxit Padebornā, ubi monaſterium conſtruxit. Præfuit uſq; ad annum Domini 1036, quo obijt, pridie Pētecoſtes: ut referunt Crantz. lib. 4, cap. 4 Metropoleos: & Bruſchius de epiſcopis Germaniæ.

ROTHO.

Rotho, qui & Rothardus (Schafnaburgenſis uerò Rodolphū uocat) natione Geldrius, comite Burenſi prognatus, abbatiam Herſueldenſem primò tenuit: poſtea uerò cum uiri doctrina & pietatis opinione conſpicui inquirerentur, qui afflicto Eccleſiæ ſtatui ope ferrent, Conradus Saliquus hūc Rothonem Padebornenſi præfecit. Sedit autem annos 16: ut narrat Crantzius lib. 4, cap. 15 Metropoleos.

IMADVS.

Imadus, qui anno 1052 Padebornenſem

eccleſiam

cleſiam regendam autoritate Imperatoris ſuſcepit, à Moguntino conſecratus eſt. Laudatur autem à Crantzio, quòd eccleſiæ curam geſſerit quàm maximam: fortè quia urbis ſuę partē aliquam, & monachorū contuberniū, neſcimus quo caſu, igne abſumptū fuerat, reparauit: & quòd religionis cultū magno ſtudio fouerit. Verùm morte præuētus, ultimam operi manū imponere non ualuit. Obijt autem uigeſimoquinto gubernationis ſuæ anno, qui fuit Chriſti 1077. lib. 4, cap. 30. Schafnaburgenſis inter hoſtes Imperatoris eum connumerat.

POPPO.

Qui Imado ſucceſsit, Poppo Herbipolēſis præpoſitus, ipſius etiam ueſtigijs inſiſtere omnino laborauit. Ædificia enim ab anteceſſore cœpta & continuauit, & pro more conſecrauit. Imperatorē præterea in gratiam Romani monſtri, aperto etiam Marte impugnare nō eſt ueritus. Sed dignā reportauit mercedē. Ferro enim in acie cecidit, cum ad Vnſtrot Thuringiæ flumē confligeretur. Crantzius lib. 5, cap. 14 & 15.

HEINRICVS.

A morte Popponis, exorta eſt diſſenſio non leuia de ſucceſſore. Hermannus enim dux Lutzelburgenſis, quem tum Saxones elegerant regem, Heinricum comitis de Aslo filium, conſentientibus canonicorum pluribus, præfecit eccleſiæ Padebornenſi. At Heinricus Imperator, ut nullum non æmuli ſui ſubuerteret factum, alium eiuſdem nominis; comitem de Vuerle, altera canonicorum parte conſentiente, eccleſiæ præeſſe uoluit. Multos durauit hoc ſchiſma annos. Et archiepiſcopus Moguntinus Heinrico de Vuerle, quòd partes Cæſaris acriter tueretur, ſacris interdixit. Verùm oppreſſo Hermanno rege, ipſius etiam autoritate conſtitutus epiſcopus Aslo, pulſus eſt. Alter uerò qui Heinrico Imperatori adhæſerat, ſumma rerum potitus eſt ad decrepitam uſq; ætatem. Obijt enim anno Chriſti 1126, adminiſtratæ prouinciæ quadrageſimoſecundo. Crantzius in Metropoli lib. quinto, cap. 23.

HILDESHEIMENSES.

BARVVARDVS.

BArnuardum comitem de Sommerſchēburg (Helmſtadio arx uicina eſt) propter eruditionis & ingenij admirationem Otho III primò capellanum ſuum, deinde uerò Hildesheimenſem fecit epiſcopum; defuncto Gerhardo. Bruſchius de Epiſcopis. Prædicatur à Crantzio lib. 3; capite 49, Barnuardi in obeundo munere fidelitas, & uitæ ſanctimonia, quodque miraculis tam mortuus quàm uiuus claruerit. Præclarum illud S. Michaelis cœnobium Hildeſiæ ſuis ferè ſumptibus erexit, conſecrauit & ditauit. Obijt autem, iuxta Schafnaburgenſem, anno 1022. cui Berno puer, Hildeſiæ tum bonis literis operam dans, hoc Epitaphij ſcripſit:

Hac tumuli foſſa clauduntur præſulis oſſa
Bernuuardi, miri magnificiq; uiri.
Qui propter ſtemma radians uelut inclyta gemma,
Magna fuit patriæ gloria lausq; ſuæ.
Nam fuit Eccleſiæ condignus epiſcopus ille,
Quem Deus Emanuel diligit, & Micael.
Tandem biſſenis undeno menſe calendis,
Felix hanc uitam mutat in angelicam.

GOTHARDVS.

Apud Bauaros illuſtri loco natus, & ſanguine Imperatori iunctus Gothardus, ex Altachenſi & Hirſueldiano abbate, ut Bruſchius ait, Hildeſienſium factus eſt epiſcopus, eodem quo anteceſſor obijt anno: iuxta Schafnaburgenſem. Scholatum monaſticarum ſuæ diœceſeos inſpector fuit aſsiduus, ut in uita eius ſcripta habetur. Antichriſti quadam nota inſignis fuit, quòd in Tremonienſi conuentu operam ſuam in hoc decreto conſcribendo adhibuit, quo Eccleſiaſtici triginta Miſſarum ſacrificijs quemque fratrem mortuum iubentur proſequi. Huic & illa acceſsit, quòd in loco urbi uicino ad ſeptentrionem, Bartholemęo: in auſtrali uerò monte, Mauritio ſacra extruxit cœnobia. In eo ſuam meretur laudem, quòd pauperum cura & ſollicitudine affectus, ibidem eis conſtruxit xenodochium. Crantzius libro quarto, cap. 7 Metropoleos. De Gandersheimenſi cœnobio multum moleſtiarum ei creauit Moguntinus.

In primis Imperatori charus fuiſſe putatur, cum in gratiam epiſcopi plures eccleſias prædiorum donationibus auxerit: ut Auentinus lib. 5. annalium Boiorū teſtatur.

Miraculorū dono prędıtus fuiſſe, in uita eius ſcribitur. Nam ad eius aduentū in Logingaha quodam pago, immūdus ſpiritus à fœmina exijt. In Huginhuſen puerum paralyſi, & lepra laborantē, claudumq; ſanitati reſtituit. Sed tamē qua arte morbos curarit, uel hinc colligi poteſt, quòd mulierculæ cuidā ex oculis laboranti flores rubicundos celaſtri cruce inſignitos miſit: Affer, inquiens puero, hos floſculos matri tuæ amicæ meæ, ut illos in mei memoriam ſecū habeat, & à Deo ſalutis remedia poſcat: quos ut illa ſuperſtitioſa mulier oculis admouit, ſtatim omnis ceſſauit dolor, & oculi ſanitati reſtituti ſunt. Pòſt ſacro oleo, eodē iubente, à presbytero quodam ininncta eſt, ne non ſatisfieret ſuperſtitioni. Anno 1038, in uiuis eſſe deſijt. Schafnaburgenſis.

DITHMARVS.

Dithmarus Danus,animo & carne nobilis,ut Crantz.ait lib.4, Gothardo ſurrogatus eſt, Gunilde Danorum regina intercedente.Fuit is magni incendij,quo Hildeſianum collegium interijt,ſpectator.epiſcopatum rexit annos circiter ſex.Bruſchius.

ASELMVS.

Aſelmus, Heinrici tertij ſacellanus, Hildeſiana ſede potitus eſt, cui ad annum uſq; decimum inſedit. Crantzius lib.4, cap.26. Bruſchius. Obijt anno 1054,iuxta Schafnaburgenſem,qui Azelinum eum uocat.

HECELO.

Hecelo Ecberti Miſniæ marchionis frater germanus,ex Goslarienſi præpoſito Hildeſianus poſt Dithmarum factus epiſcopus, ſupra modum & ſuperſtitione & ambitione intumuit.nullis enim ſumptibus in Baalitico cultu tum ornando tum propagādo pepercit.Summam ædem æreis texit laminis,& inſigni illa corona in medio pendente templo donauit. Adhæc, Virginum collegium S. Mauricio dicatum, & aliud S. Crucis condidit:quorum illud paucis à diebus mutata ſententia,canonicis boantibus conceſsit.Crantzius lib.5,cap.4 Metropoleos:& Bruſchius de Epiſcopis Germaniæ.

De ambitione ſatis ſuperque teſtantur duo illi,de loci dignitate in Hildeſiano tēplo ,cum Fuldenſi abbate maximè cruenti conflictus,præſente Imperatore anno 1063, ut ſuo loco diximus . Obijſſe dicitur anno 1079, & in collegio Mauriciano ſepultus. Bruſchius.

VDO.

Poſt mortem Hezelonis, Vdoni comiti de Aluensleue epiſcopatum Hildesheimēſem tradidit Heinricus quartus,cuius partes dum ſtrenuè defendit,compluriū principum odia incurrit,& in primis Ecberti Saxoniæ marchionis,qui pleraq; dioeceſis oppida & arces ſibi ſubiecit.At illo interēpto, tranquilliora tempora nactus epiſcopus,ſedit annos (iuxta Crantzium)35.& deceſsit anno Domini 1114.

ALDENBVRGENSES.

VOLCKVVARDVS.

Volckuuardus, qui poſt Eziconē ad epiſcopatum Aldēburgenſem peruenit, in perſecutione à Miſteuone & Mizzudrag Vuinulorum principibus, in ultionem Bernhardi ducis Saxoniæ excitata, eiectus Slauia traiecit in Noruuegiam : ubi multis ad Deum & ueram fidem amplectendā cōuerſis, in Germaniam redijt, & Bremæ exul obijt. Helmoldus lib.1, cap.17 . Crantzius lib.2,cap.43 Vandaliæ, ſub annum Domini 1008.Chronicon Saxoniæ.

REGINBERTVS.

Volckuuardo ſuffectus eſt ab Vnuuano archiepiſcopo Hamburgenſi Reginbertus: qui Vandalorum animis nonnihil mitigatis, zelo ardens, prædicationi uerbi diuini reliquum ætatis ſuæ tribuit. Helmoldus libro primo,capite decimoſeptimo:Crantzius libro ſecundo,cap.43 Vandaliæ.Chronicon Saxoniæ.

BENNO.

Septimus Aldenburgenſium epiſcopus fuit Benno, ab Vnuuano Hamburgenſi eō ablegatus. Is mota de reditibus epiſcopo pendendis quæſtione, omnium inuidiam & odium ſibi conflauit : ac licet apud ducem non ſine faſtidio inſtaret , uix pauca recuperauit, ex quibus Buzouu & Nemetza annotantur. Iuſsi ſunt præterea totius Obotritorum prouinciæ patresfamiliâs,binos quotannis eidem ſoluere nummos.At coram Imperatore Vuerbenæ conuentum agente, inſtante Bennone, integrum cenſum per Otthonem Imperatorem eccleſiæ olim deputatum, ſe ſoluturos quidem promittunt Obotriti: ſed domum reuerſi,non modò promiſsis nō ſteterunt,ſed & in præſentiſsimo uitæ periculo apud eos uerſabatur epiſcopus . Quare arrepta fuga ad Baruuardum Hildeſiam uenit, qui amicè & liberaliter exceptum hoſpitem aliquandiu benignè fouit . Ex turbæ autem cōpreſsione,cum ſiniſtrum templi D. Michaelis conſecraretur latus, ibidem expiraſſe dicitur. Helmoldus lib.1,cap.18.

MEINERVS, *Abelinus.*

Ad difficultates,quibus cum Benno conflictatus fuerat,Meineri & Abelini temporibus, acceſsit tum principum, & aliorum etiam qui abiecta religione ad uomitum redierant,in Chriſtianos odium & uis manifeſta , quæ in ipſos quos diximus gregis Chriſtiani paſtores non potuit non ſimul redundare : ut Helmoldus capite 19 & 20. teſtatur.

EZO.

Decimus Aldenburgenſium epiſcopus fuit Ezo, ab Adelberto Hamburgico ſurrogatus,ut ſcribit Helmoldus lib.1,ca.22. Inde per Vandalos expulſus,uigeſimoſecundo epiſcopatus anno, qui fuit Chriſti ſexageſimus ſextus ſupra milleſimum,ad Hirsfeldenſes ſe contulit monachos . Ibi enim Heinrici Imperatoris filium baptizauit anno 1074,teſte Schafnaburgenſi.Ac ceſſauit ab eo tempore epiſcopatus Aldenburgenſis ad annos 48:iuxta Crantzium in Metropoli libro 4, capite ultimo.

IOHAN-

IOHANNES MEGA-
polenſis.

Plurimorum epiſcopatuum Albertum Hamburgenſem patriarchæ nomen, ut diximus, affectantem, in Aquilonari plaga autorem extitiſſe, ſuprà indicauimus: inter quos & Megapolenſis fuit, cui Iohannem quendam monachum uagabundum, qui nuper ex Scotia ad ipſum deflexerat (ut Helmoldus ait libro primo, capite 22.) præfecit epiſcopum: ubi uiuo Godſcalco principe, qui Chriſto iam nomen dederat, non exiguam lucratus eſt plebeculam, uerbi diuini prædicatione. A' Sclauis autem ad auitam religionem relabentibus, miſeranda morte interijt. Fuſtibus enim cæſus, omniumq; ludibrio in Slauorum uicis circumductus, expoſitus fuit. Tandẽ manibus pedibusq; truncatur: caput uerò reſectum, & conto affixum, ſuo idolo Radigaſto barbari immolarunt. Corpus in plateis omnium pedibus calcandum expoſitum fuit. Hęc in metropoli Sclauorum Rethre geſta ſunt, 4. Idus Nouembris. Helmoldus cap. 23. Anno, ut ex ſuperioribus liquet, 1066, uel circiter.

HALBERSTADENSES.

ARNOLDVS.

ARnoldus Hiluuardi ſucceſſor, obtinuit epiſcopatum Halberſtadenſem annos 27. multisq; bonis operibus fertur excelluiſſe. Prædia eccleſiæ ita auxit, ut non admodũ ſentiret detrimenta ſuarum rerum, etiamſi ad Magdeburgẽſem epiſcopatum transferentur haud uulgares portiones: ut Crantzius in Metropoli lib. 3, cap. 5 refert. Dedicauit monaſterium Vualbeceſe, ut in Chronico Saxoniæ annotatur. Mortuus eſt anno Domini 1023. Bruſchius.

BRANDO.

Brandonem, qui & Brandago, ex cœnobio Fuldenſi, ubi abbatem in annum uſque decimumſeptimum (iuxta Munzerum) agebat, Heinricus ſecundus ad gubernationẽ eccleſiæ Halberſtadenſis uocauit, cui præfuit annos 13. Duo collegia extruxit. unum Halberſtadij, dicatum Iohanni baptiſtæ: alterum uerò Bosleuen, S. Bonifacio. Obijt anno 1036. Chronicon Hirſaugienſe, Crantzius lib. 4. cap. 10 Metropoleos. Bruſchius da Epiſcopis Germaniæ.

BVRCHARDVS.

Burchardus, gente Bauarus, & Conradi comitis Voburgi filius, ſucceſſit Brandoni anno Domini 1038, ut eſt in Chronico Saxoniæ. Duobus is (ut Crantzius ait) comitatibus ſuum auxit epiſcopatum: quos Norturigem & Stopudeſem uocat libro quarto, capite 20. Tragico mortis genere obijſſe ſcribitur. Ad dirimendam enim litem, quæ ipſi cum monachis Herueldenſibus de decimis interceſſerat, Synodum indixerat: quò cum citato equo tenderet, confeſtim apoplexia tactus in terram decidit. Reportatus deinde in cubiculum, recepto animo, presbyteros acceſſitos per Deum obteſtatus eſt, ut decimas monaſterio reddetent, neque de ijs pòſt ullam litem mouerent. fore enim, ut quicunque ſuum in ea re imitaretur exemplum, eodem modo periret. Cæterùm epiſcopis Magdeburgenſi & Hildesheimenſi, qui eum decumbentem conſolationis gratia acceſſerant, multis lachrymis cõfeſſus eſt, ſe ad tribunal Dei iam iam rapi, ut de inuaſione alienorũ bonorum rationẽ reddat: eosq; graui obteſtatus eſt oratione, ut miſsis Herueldiam nuncijs, ueniam delicti ſui peterent. Nec multo pòſt, diruptis miſerabili mortis genere inteſtinis expirauit: ut narrat Lambertus Schafnaburgenſis.

BERNHARDVS.

Bernhardus, quem Saxoniæ Chronicon Burchardum, Schafnaburgenſis Bucconem, & Hedio Buggonem appellat, ex præpoſito Goslarienſi duodecimus Halberſtadianæ eccleſiæ deſignatus eſt epiſcopus. Burchardum uocat & Crantzius, eique Buco cognomen fuiſſe ait, libro quinto, capite quarto Metropoleos. Et cap. 24. Buccam eundem uocat. Hic odij, defectionis & belli, quibus Heinricum quartum inſectatus eſt, iuſtiſsimas dedit pœnas. Goslariæ enim inter turbas, cum alijs in æde ſumma de rebus belli agentibus, obtruncatur: ut eſt in Chronico Saxonico. Cadauer eius Ilſenburgi, quod cœnobium Benedictinorum ipſe erexerat, humatum eſt, anno Domini 1088, 3 Idus Aprilis: teſte Bruſchio. Annos 28 penes hunc eccleſiæ gubernationem ſtetiſſe, Crantzius loco ſuprà citato refert.

DITMARVS.

Ditmarus uirtutum & iuſticiæ in primis ſtudioſus, diſſentientibus ſuffragijs peruenit ad epiſcopatum, ſeditq; tantũ dies ſedecim. Nõ ſine ueneni ſuſpicione è medio ſublatus creditur. Bruſchius.

HERRANDVS.

Succeſsit Ditmaro Herrandus abbas Ilſenburgenſis, qui & Stephanus à nonnullis dictus eſt. Is tanto odio perſecutus eſt Heinricum quartũ, ut cum alijs Saxoniæ principibus ſua coniunxerit arma, & regia dignitate omnino deturbandum iudicarit: ut ex epiſtola eius, nomine Ludouici comitis, quem Vualramus Numburgicus epiſcopus ab Heinrici Imperatoris inſectatione dehortatus fuerat, ſcripta apparet.

Obijt Herrandus anno Domini 1101. & Reinhardi brunni, ubi antea monachũ egerat, ſepultus eſt. Bruſchius.

MAGDEBVRGENSES.

DAGO, VVOLDARDVS.

GIſelero, anno Chriſti 1004 uita defuncto, canonici Magdeburgenſes ſurrogarũt Vuoldardum præpoſitum, licet inuitum. Imperator uerò Heinricus ſecũdus, ſui iuris eſſe, eccleſijs præficere præſules, aſſerens: hoc repudiato, cancellarium ſuum Dagonem ſubſtituit. Crantzius lib. 4, capite 3 Metropoleos. Hic munere epiſcopali functus, Vuigbertum tertium Mersburgenſibus, de conſilio Imperatoris, epiſcopum inunxit: ut Chronicon Saxoniæ, & Mersburgenſe lib. 2, cap. 6. habent.

Valde commendatur in Chronico Magdeburgenſi Dago, ob religionem, quòd ſingulis uidelicet diebus Miſſas celebrarit, iuſticiam, modeſtiam, ſobrietatem, caſtitatẽ: quæ eum in primis Vuolfgango Rariſponenſium olim epiſcopo, quo præceptore uſus fuerat, commendarit. Vuoldardum Dago poſtea moriturus, ſuum iuſsit obtinere locum, pari conuentualium fratrum (ut idẽ Chronicon loquitur) ſuffragio. Verùm denuò reiectus, ab Imperatore Mersburgẽſi eccleſiæ præficitur. Sed octauo electionis Magdeburgicæ menſe, ut Chronicon Saxonię habet, rebus humanis exceſsit, nec eius inter Merſpurgicos epiſcopos ulla fit mentio. Anno 1012.

GERO, THEODORICVS.

Canonicorũ autoritate Theodoricus in Magdeburgica ſucceſsit ſede. Quod indignè ferens Imperator, Geronem ſuæ aulæ ſacellanũ ſubſtituit, Theodorico uiciſsim Geronis locũ occupãte. Crãzius lib. 4, ca. 6.

Opera eius paſtoralia hæc ferè fuiſſe memoratur in Chronico Saxoniæ: urbis Magdeburgicæ mœnia perfecit, ne lupi ſuis nocerẽt ouibus. Collegiũ S. Sebaſtiani fundauit. Aliud item in honorẽ D. Mariæ. Deniq; xenodochium Rotterſtorpenſe, ab Otthone Magno olim conditum, ipſe ex cineribus reſtituit.

Mortuus eſt Vadderodæ, iuxta idẽ Chronicõ (qui uicus iã eſt in agro Mansfeldico) gubernationis ſuæ anno decimo, teſte Crãtzio: Chriſti uerò, 1023. Schafnaburgenſis.

MEINFRIDVS.

Meinfridus, ſeu ut Schafnaburgẽſis uult, Hunfridus, per Imperatorem Geroni ſurrogatus, D. Nicolao & Petro cultum inſtituit, conſtructis in honorem ipſorum nouis collegijs. templum præterea Mauricianum, præter ædificia, etiam multis prædijs ab Imperatore emendicatis auxit. Poſt uigeſimum ſeptimũ uerò annum, Romanæ ſedis autoritate loco cedere iuſſus eſt, eo quòd Rauennatis epiſcopi, cũ quo Romano pontifici lis erat, partes defenderet. Crantzius libro quarto, capite uigeſimooctauo Metropoleos.

ENGELHARDVS.

Poſt Meinfredum, Imperatoris iuſſu Engelhardus Herbipoli accitus monachus, ſedem ſuſcepit regendam, anno 1051, iuxta Schafnaburgenſem: eiq; annis 12 præfuit. Crantzius lib. 4, cap. 28 Metropoleos.

VVERNERVS.

Turbulentiſsimis Saxoniæ rebus, Vuernerus, qui nonnullis Veſsilo eſt, Annonis Colonienſis frater germanus, Magdeburgenſibus ab Imperatore obtruditur epiſcopus: ut habet Saxoniæ Chronicon. Sed parum ei gratus extitit. Inter primos enim fuit, qui iugulũ Imperatoris petebant. Verùm deuictis tandẽ Saxonibus, ipſe in fuga trucidatus eſt, anno 1078. Alij ſtrangulatũ ſcribunt. Cranzius lib. 5, cap. 7. Vrſpergenſis.

HARDVICVS.

Rodulphus rex Harduicum quendã nobilem Francum, ex Magdeburgicis canonicis Vuernero ſuffecit: qui ſui promotoris partes ſummo conatu tutatus eſt, teſte Crãzio libro 5, capite 16. Verùm addit Magdeburgenſe Chronicon, abbatem Hirsfeldianum eiuſdem nominis, ab Heinrico eadẽ donatum dignitate: qui cũ aduerſario de loco gladijs certarit, modò in hoc, modò in alterum latus belli fortuna ſe inclinãte.

ERICVS *Hauelbergenſis.*

Mortuo Dragone archiepiſcopo, Heinricus ſecundus imperator per Ericum Hauelbergenſem epiſcopum Magdeburgicis electione interdicit, & à ſe ſolo ſucceſſorẽ expectate iubet. Chronicõ Magdeburgenſe.

MERSBVRGENSES.

VVIGBERTVS.

NObili genere in Thuringia natus Vuigbertus, per gradus ad epiſcopatum uenit. Magdeburgi enim exludi moderatore archipresbyter, pòſt capellanus Heinrici ſecundi factus: cuius ope eccleſia Mersburgẽſis potius eſt, Dragone Magdeburgico eum conſecrante. Fuit is uir doctus & eloquẽs. non modò Germanicè, ſed etiam Vandalicè, per interpretem concepta concione, Euangelium docuit: ac ut à Zuttiberi cultu reuocaret Zorabos, lucum quendam ei idolo deſtinatum excidit, & in tantam redegit planiciem, ut nullum eius ueſtigium nunc accolis appareat, extructo eo in loco S. Romani ſacello.

Mortuus eſt anno 1012, cum ſediſſet

anuos

annos 5, menſem unum. Chronicon Merſburgenſe libro 2, cap. 6.

DITHMARVS.

Patre Sigfrido, comite quodam Saxoniæ, & matre Chunigũde procreatus Dithmarus, ad Merſburgicum epiſcopatum euectus eſt ab Heinrico ſecundo: cuius fidem, eruditionem & facundiam ipſe probarat. Aulæ enim capellanum egerat aliquandiu.

Fertur hic epiſcopus ſeptem libris Chronicorũ, res geſtas ſub Otthone primo & ſucceſſoribus, uſq; ad annum Domini 1021, cõgeſsiſſe, qui in cœnobio S. Petri Merſburgẽſi adhuc hodie latêre dicuntur.

Idem prædium paternum Eichdorpiũ, & alia, dedit Eccleſiæ Merſburgenſi: atquẽ ſyluam Suencouiæ uicinã, ab Egberto marchione Saxoniæ orientali occupatam, recuperauit: & cum gratia plurimum apud Cæſarẽ poſſet, perſuaſit ei, ut ædis ſummæ fundamẽtales lapides anno Dñi 1015 poneret; extructionẽ ſuis impenſis iuuaret, & cãpanis duab. maximis iuuaret. Deceſsit Dithmarus anno Chriſti 1021, 3 Calendas Decembris. ibidem.

BRVNO.

Bruno, quem Heinricus ſecundus Imperator, & Gero Magdeburgenſis antiſtes, quintum crearunt epiſcopum Merſburgẽſibus, ædẽ à Dithmaro inceptã confecit & dedicauit. Mortuus eſt Bruno anno Chriſti 1040, ſexto Idus Auguſti. Ibidẽ lib. 2, cap. 8.

HVNOLDVS.

Hunoldus Thuringus, Halberſtadenſis canonicus, & aulæ Imperatoris capellanus, Brunoni ſuccedere iuſſus, ab Hunfrido Magdeburgico inunctus eſt. Sed fuit hic ſolum inſtaurationibus & extructionibus chori, fornicis, & turrium ſummæ ædis, tẽpli S. Sexti, alijsq; ineptijs, ſuæ gubernationis tẽpore occupatus. Deceſsit anno Chriſti 1050. Ibidem libro 2, cap. 10.

ALBERICVS.

Albericus Hunoldi ſucceſſor, primus eſt canonicorum ſuffragijs electus, comprobante factum Heinrico tertio. Defunctus autem eſt anno Chriſti 1054.

ECKELINVS.

Ex Bauaris ducibus ortus Eckelinus, Hẽrico III, cuius capellanus erat, fauente, in epiſcopatu ſurrogatur. Fuit Theologiæ & literarum gnarus, conciones ipſe ad populum habuit: accubuit ſæpe communi mẽſæ cum canonicis, ubi inter epulas libri ſacri prælecti fuerunt. In ſcholis rectè iuuentutem inſtitui curauit, & quoſdam peritiores in templo unà canere uoluit, quibus uictum & ſtipendiola numerauit; coniugij uerò ſacerdotum acerrimus hoſtis. Vita functus eſt Eckelinus anno 1060, ſexto Calendas Nouembris. Ibidem libro ſecundo, capite 11.

ONOFFRIVS.

Offonem, ſeu Onoffrium Bauarũ, Eichſtetenſem canonicum, Heinricus quartus Merſburgicis epiſcopum dedit, anno 1065. Fertur fuiſſe caſtus, prudens, liberalis erga pauperes. Horũ enim theſauros uocauit, quicquid ſibi ſupererat: ſeuerus ergã delinquentes canonicos, & ſacerdotes petulantes. Mortem cum uita commutauit anno Domini 10·0, decimoſextò Calẽdas Maij. Ibidem cap. 12.

VVINTHERVS.

Vuintherus, nobilis & longè ditiſsimus Franco, poſt Onoffrium Merſburgenſis epiſcopus, uir animi fuit faſtuoſi, uoluptatũ & ſplendoris magnifici appetens, iuſticiæ contemptor, ſuarum opum dilapidator, ut tandem bonis Eccleſiæ grandi ære oppignoratis deceſſerit, anno 1072.

VVERNERVS, EPPO.

Vuernero canonico Goslarienſi, à Merſburgenſibus canonicis, & ab Imperatore Heinrico quartò traditus eſt epiſcopatus: cui præfuit tempore turbulentiſsimo. Saxonibus enim & Sueuis fauens, prælio cũ Hẽrico quarto ad Vnſtrot in Thuringia & alibi ſæpius contendit. Ea de cauſa Heinricus uictor, Vuernero eiecto ſubſtituit Epponem ſeu Hippolytum quendam: uerũm is haud multis interpoſitis diebus iterum excluſus eſt, redijtque ad ſuam ſedem Vuernerus, quam uſque ad annum Chriſti 1100 tenuit. Ibidem.

MISNENSES.

REGINERVS, CRAFTO.

REginerus quidã Miſnẽſis epiſcopus, anno Chriſti 1066 deceſsit: cui Crafto Goslariẽſis præpoſitus ſubrogatus eſt, qui auariciæ pœnas luit atroces. Suſcepto enim epiſcopatu, Goslariã reuerſus, à prandio cubiculum, in quo ingentes theſauros antea clã occuluerat, ingreditur. Vbi dum diutius ſolito, ſomno indulgere uideretur, famuli, qui neq; pulſu oſtij, neq; uociferationibus dominum excitare poterant, effractis foribus irrumpentes, inueniunt hominem exanimem, fracta ceruice, atro colore, theſaurisq; miſerabili modo incubantem: ut refert Schafnaburgenſis.

BENNO.

Craftonis ſucceſſor Benno, inter Heinrici Imperatoris numeratur oppugnatores à Schafnaburgenſi, ſub annum milleſimumſeptuageſimumtertium.

CICENSES.

CATHELO.

Cicenſis epiſcopus Cathelo, uita exceſſit anno 1045. cui Eppo ſucceſſit, Heinrici quarti à Saxonibus exagitati indiuiduus comes: teſte Schafnaburgenſi.

GVNTHARVS.

Guntherum, quem Rudolphus rex ex Magdeburgico canonico Cicenſem fecerat epiſcopum, ut Chronicon Magdeburgenſe habet, inter confœderatos Heinrico rebelles, Auentinus recenſet libro quinto Annalium.

VVALRAMVS *Numburgenſis.*

In appendice Mariani Scoti hiſtoriæ affixa, cuius autor Dodechinus eſt, extat quædam epiſtola ad Ludouicum comitem, qua ipſum à rebellione contra legitimum magiſtratum dehortatur, tum Scripturæ dictis, tum exemplis recentioribus punitę cō tumacię, in Rodolpho, Hildebrando, Eggeberto, & alijs. Ad quam ſatis atrocibus uerbis reſpondit Herrandus Haluerſtadenſis. Extat ibidem & Anshelmi Cantuarienſis, ad eũdem Vualramum de proceſsione Spiritus ſancti epiſtola, in cuius capite ipſum fautorem Heinrici uehementer redarguit.

EPISCOPI Bohemiæ.

PRAGENSES.

SAVARVS.

Prædislao diripiente Gneſnam, milites in templum irrupturi, ſtatim percutiuntur cæcitate: qua per triduanum ieiunium, à Seuero Pragenſi indictum ſublata, Bohemi ſacras opes diſtrahũt, & quinq; corpora ſancta auferunt: ut tradit Martinus Cromerus de rebus Poloniæ lib. 4. ſub annum Domini 1038.

GOBEARDVS.

Braſislai ducis Bohemiæ filius Iaromirus, poſtquam inuitus tonſuram accepiſſet, autoritate Heinrici Cæſaris creatur Pragenſis antiſtes, uocaturq; Gobeardus. Falſa. is delatione fratris pontificatu excidiſſet, niſi Mathildis conſanguineæ patrocinio, pontifici Gregorio ſeptimo reconciliatus fuiſſet. Bonfinius lib. 3 Decadis 2 rerum Vngaricarum. Æneas uerò Syluius capite 22. Bohemiæ, teſtatur, Gobeardum amplitudine eccleſiæ ita intumuiſſe, ut præſente fratre rege ſacris intereſſe renuerit. Ideo permiſſu Alexandri ſecundi à Bratiſlao collegium canonicorum regularium in arce Pragenſi inſtitutum, cuius etiam ſubdiaconus intra ſacrorum miniſterium ornamentis epiſcopalibus uteretur. Magis deinde inſoleſcentem epiſcopum à Motauis in exilium pulſum, Strigonij obijſſe, eiq; Coſmum ſuffectum.

IOHANNES MORAVO- *rum epiſcopus.*

Hac etiam ætate Morauorum eccleſia, Iohanne epiſcopo rebus humanis exempto, Pragenſi unita eſt. Æneas Syluius cap. 22 hiſtoriæ Bohemicæ.

CRACOVIENSES.

RACHELINVS.

Rachelinum ſextum Cracouienſem epiſcopum uocat Cromerus lib. 4.

AARON.

Familiaris fuerat Caſimiro Polono, apud Cluniacenſes exulanti, Aaron quidam monachus, doctrina & morum integritate clarus. Regno igitur reſtitutus Caſimirus, hūc Tinecenſi præfecit cœnobio. Pòſt mortuo Rachelino, petenti Cracouiēſi collegio, ab eodem conceditur epiſcopus.

Baaliſmi nō poſtremam ei fuiſſe curam, argumento eſt, quòd precum formulas pſalmodiasq; in diœceſi ſeruandas præſcripſit: ut narrat Cromerus libro 4. Præterea ipſam Romanam beſtiam magna deuotione coluit, quæ eum multis huius mundi regnis donauit. Benedictus enim archiepiſcopali dignitate donatū, cunctis eū totius Poloniæ epiſcopis dominari iuſsit, anno 1045: teſte Crantz. lib. 2, cap. 37 Vandaliæ. In uiuis eſſe deſijt Aaron, anno 1059.

LAMBERTVS.

Integrum ferè biēnium ab Aaronis morte, propter diuerſa eligentium ſuffragia, deſtituta fuit paſtore eccleſia. Tandem Lambertus Zula Polonus ſede potitus eſt. At quia pallium Romanum non redemerat, archiepiſcopali dignitate penitùs priuata fuit Cracouienſis eccleſia.

STANISLAVS.

Staniſlaus cognomento Sciepanouius, nobili Boruſſorum familia oriundus, ob ſingularem pietatis opinionem Lamberto ſuffectus eſt. Hic cum pro officio regem Boleslauum amicis primùm, pòſt uerò ſeuerioribus admoneret uerbis, ut ſęuitiam, expilationes, adulteria, luxum, & in rebus adminiſtrandis ſocordiam & ignauiam exueret, fruſtra ſæpius monuiſſet, anathematis uinculo eũ cōſtrinxit. Tulit hęc iuſto ęgrius rex: & capta occaſione epiſcopum in templo magna immanitate obtruncauit, diſcerptaſq; corporis portiones foras canibus ueſcendas obiecit. Accidit hoc anno Domini 1079, octauo nonas Maij, cum uix triēium ſediſſet Staniſlaus. Cromerus de rebus Poloniæ lib. 4. Crantzius lib. 3, cap. 13 & 14 Vandaliæ.

LAMBERTVS.

Sacris à Romano pontifice interdictum erat Polonis,ob Stanislai cædem.Vuladiſlaus itaq;,Boleslai frater,Lambertum Cracouienſem canonicum,equeſtri apud Polonos genere prognatum, Romam ueniam petendi cauſa mittit:quem epiſcopum deſignatum,re feliciter ſimul cōfecta, ad ſuos remiſit ſeptimus Gregorius.Cromerus lib. 5 de rebus Poloniæ.

GNESNENSES.

BOZENTA, STEphanus.

Bozentæ Polono Stephanum in epiſcopatu Gneſnenſi ſucceſſiſſe, teſtatur idem de rebus Poloniæ lib.4.

EPISCOPI VNgariæ.

ASTRICVS.

Deuotione Stephani regis permotus Aſtricus quidam,cum diſcipulis profectus eſt in Vngariam: & ad radices montis ferrei, permiſſu & opera Stephani, cœnobium Benedictinū extruxit. inde ad gubernationem epiſcopatus Coleceſis nuper fundati uocatus, Anaſtaſius dictus eſt. Hic mandato regis Vngariam pontifici Romano,inter alia legationis mandata, ſubiecit.Bonfinius libro primo Decadis a rerum Vngaricarum.

SEBASTIANVS.

Ex monacho cœnobij S.Martini,Strigonienſis metropolitanus primus factus eſt Sebaſtianus,ob ingenij dotes regi mirè gratus. Qui cum triennium uiſu orbatus, ſacra operari nō poſſet,Aſtricus interea eius partes egit:ut idem teſtatur.

MAVRVS.

Emericus Vngarorum regis filius,à puero literarum ſtudijs & ſuperſtitionibus deditus,cœnobium D.Martini monranum ingreſſus,monachis impari numero oſcula fixit.cuius rei cauſam quærēte patre Stephano,reſpondit:Continentię diſcrimē ſe hoc pacto oſtendiſſe. Cum autem filius Maurum ſepties exoſculatus eſſet, (qui numerus perfectionis eſt) pater eum Quinqueeccleſienſi præfecit epiſcopatui.Ibidem.

GERARDVS.

Gerardus natione Venetus, ex eremo in Budenſi agro ad Chanadienſem epiſcopatum euectus eſt. At Vngaris Scythicam reſtituentibus religionem, ſub initium regis Andreæ, martyrio ad Danubium affectus eſt.Bonfinius lib.2.Decadis 2.

BEZTERTVS, BVLDVS.

Hi quoq; Vngariæ epiſcopi,cum Gerardo interempti à Bonfinio ſcribuntur.

BENETHA.

Benetha alicubi in Vngaria epiſcopus,cū Gerardo trucidādus, Regulorū interceſsione ex hoſtium manibus ereptus eſt. Ibidē.

NICOLAVS.

Iaurienſis epiſcopus Nicolaus, Germanorum literas ad Andream Vngarum delatas,interpretatus eſt.Idem.

DESIDERIVS.

Strigonienſis metropolitanus Deſiderius, ultimo anno regni Geyſæ, qui fuit Chriſti 1077, uel circiter, in Saxardia de fraterna concordia,de humana charitate,atq; de publica pace & ocio, in natali Domini habuit concionem: qua Geyſa inductus,coram eccleſia faſſus eſt,ſe præter fas & æquū Salomoni eripuiſſe regnum: & cum de feriendo fœdere legationem mittere uellet, mors eum præuenit. Bonfinius lib.4 Decadis ſecundæ.

DOCTORES BRItanni.

CANTVRIENSES.

ETHELGARVS. SIRICIVS.

Cantuarienſem eccleſiam ad annum uſq; Domini 1018 tenuiſſe Ethelgarum & Siricium, teſtis eſt Polydorus lib.7 Anglicæ hiſtoriæ.

ELPHEGIVS.

Elphegius ingenuis parentibus ortus, literarum cognitione inſtructus, in loco deſerto, qui Balneum dicitur, caſam conſtruxit. Etſi autem concurſu & opera hominū ſuperſtitioſorū,alia longè amplior & ſplendidor ſit erecta domus: ipſe tamen intra anguſtias ſeſe continuit, alteri cuidam œconomię cura demādata.Inde uerò extractus, Vintonienſem epiſcopatum adminiſtrare iuſſus eſt. Exacto dein quinquennio, Cantuarienſi eccleſiæ præficitur. ubi liberalitate egenis exhibita, ſibi multorum animos conciliauit.

Monachorum regulas mendacijs confirmauit. Nā monachū quendā noctu non urgente neceſsitate, cibo ſe reficientem,à diabolo diſcerpi ſe uidiſſe cōmentus eſt:ut Vincentius nugatur lib.25, cap.12, & ſequentibus. Capta autem & direpta Cantuaria à Danis,circa nonum Canuti regis annū,qui fuit Chriſti 1025,uel circiter,dum propagādæ religionis ſtudio temerè in denſos hoſtium cuneos irruit,& barbaros ad uerę pietatis cultum inter armorum ſtrepitus,pluribus hortatur:capitur,& poſt multa tormentorum genera lapidibus obruitur,ſexto adminiſtrati pontificatus anno:ſepultusq; eſt Londoniæ,& in ſanctorum numerum(more ethnico) relatus. Polydorus lib.7 Anglicæ hiſtoriæ,Chronicon Hirſaugienſe.

LIVINGVS.

Elphego ſucceſsiſſe Liuingum, autor eſt Vincentius lib.25, cap.15.

ACHELNOTVS.

Achelnotus, ſeu Egelnotus, iuxta Vincentium, Cantuarienſis eccleſiæ decanus, mortuo Liuingo, in locum eius ſurrogatus eſt: fortè Canuti regis ope, cui (teſte Polydoro in fine libri ſeptimi) chariſsimus fuit, ut eius opera & ingenio in rebus agendis præ cæteris ſæpius uteretur.

Edidiſſe ſcribitur librũ de laudibus Mariæ, in quo non ſine blaſphemia, Fulbertum ægrotantem Mariæ ubera ſuxiſſe nugatur. Et de Auguſtino librum ad Leofricum, epiſtolasq́; ad diuerſos, ut Balæus refert.

Superſtitionibus deditiſsimũ fuiſſe, uel ex hoc unico facto eius conſtat, quòd Papiæ, cum Romam pallij petendi gratia pergeret, D. Auguſtini brachium, uno auri & centum argenti talentis redemit: ut Vincentius lib.25, cap.15. & Henricus de Erfordia narrant. Obijt anno 1038.

EDSINVS.

Trigeſimus Cantuarienſis eccleſiæ epiſcopus, Achelnoto defuncto, Edſinus Edouardi regis, Malmesburio teſte, præceptor ſucceſsit, ſeditq́; annis undecim. Polydorus libro 8.

ROBERTVS.

In locum Edſini ſubſtitutus eſt Robertus, Normãnus gente, epiſcopus antè Londinenſis, regi Edouardo primùm mirè gratus: ſed cum ei perſuaſiſſet, ut Emmam matrem cogeret de ſuſpicione ſtupri ſe purgare per ignem, & illa eo minimè læderetur, timore perculſus, fugit in continentem: ubi mœrore animi, anno ſui pontificatus ſecundo extinctus eſt. Idem libro 8 hiſtoriæ Anglicæ.

STIGANDVS.

Stigandus homo improbus, quòd uiuo Roberto anteceſſore ſedem Cantuarienſem inuaſerat, quòd Vintonienſem cum Cantuarienſi epiſcopatum ſimul tenuerat, quodq́; à Benedicto decimo pontifice adulterino pallium acceperat, anno ſui pontificatus decimoſeptimo, in quadam Angliæ Synodo, præſentibus Romanis legatis, loco cedere coactus, non ita multo pòſt Vintoniæ in carcere perijt: ut refert Polydorus Vergilius lib.9 Hiſtoriæ Anglicæ.

LANFRANCVS.

Papia oriundus Lanfrancus, in Abriacenſi, uel (ut Bergomenſis ait) Lutetianã urbe, ſcholaſtico munere functus eſt: inde ad Beccenſe monaſterium profectus, eximiæ eruditionis laude qnæ in omnium ore ferebatur, multos ingenij excolendi gratia eò allexit: inter quos & Anſhelmus fuit. Ex Cadomenſi autem abbate, tandem archiepiſcopus Cantuariæ factus eſt.

Tantę apud quoſuis fuit exiſtimationis, ut ipſe Romanus pontifex Romam uenienti non ſit ueritus aſſurgere: magno tamen faſtu addens, quòd tantum honoris non archiepiſcopo, ſed ingenij dotibus, quibus excelleret, deferret. Cuius ad pedes cum uiciſsim ſe deuolueret Lanfrancus, nihil non à ſanctiſsimo patre, ſcilicet, impetrauit.

Librorum quos ſcripſit catalogum Balæus congeſsit, Centuria 13 Scriptorum Britanniæ.

In omnes epiſtolas Pauli,	lib.14.
Homelias & ſermones,	lib.1.
Elucidarium rerum,	lib.1.
Super caſibus in Miſſa,	lib.1.
Dialogum contra Berengarium,	lib.1.
De corpore & ſanguine Domini,	lib.1.
Commentarios in Pſalterium,	lib.1.
De ceremonijs monachorum,	lib.1.
Epiſtolas ad Anſelmum,	lib.1.
Epiſtolas ad diuerſos,	lib.1.
Decretales epiſtolas,	lib.1.
In regulam monachotum,	lib.1.
Regulam ſui cœnobij,	lib.1.
Conſuetudinarium Eccleſiæ,	lib.1.
Ad Alexandrũ ſecundum papam,	lib.1.
Scintillarium quoddam,	lib.1.
Geſta ducis Guilhelmi,	lib.1.
Ad epiſcopos Hyberniæ,	epiſt.1.

Et alia plura: Omnes (inquit Boſtonus Burienſis) ueteris ac noui Teſtamenti libros, qui uitio ſcriptorum corrupti erant, nec non & ſcripta ſanctorum patrum, ſecundum orthodoxam fidem correxit atq́; emendauit.

Extat in Orthodoxographis, ipſius de Euchariſtia ſcriptũ quoddam: in quo dum Berengarij impiũ dogma, realem atq́; corporalem Chriſti in cœna ſacra præſentiam negantis, damnãdo, Scyllam euitat, in Charybdim incidit, tranſſubſtantiationis (ut nunc uocant) errore inuolutus. Sed cum de utroque plura cap.4. teſtimonia adſcripſerimus, hic repetere uiſum non fuit, ne Lectori faſtidium pariamus.

Romanæ Eccleſiæ primatum agnoſcit, inquiens: Tu es Petrus, &c. Quę tametſi de paſtoribus ſanctæ Eccleſię dicta eſſe credãtur, & à quibuſdam Catholicis exponantur: præcipuè tamen de Romana eccleſia intelligenda eſſe, ſacri canones & pontificum decreta teſtantur. Ibidem.

Cæterùm in ſuſpicionem uenerat Lanfrancus, literis quibuſdã à Berengario ſparſis, quaſi clàm ipſius foueret errorem: ſed in Romana quadam Synodo, pręſidente Leone pontifice, praui dogmatis maculam à ſe abſterſit, ut de ſeipſo ſcribit, & ea occaſione contra

contra Berengarium calamum ipſum ſtrinxiſſe, haud obſcurè colligi poteſt.

In Becco autem docens, inuidiam ſibi conflauit uicinorum ſacerdotum, & præcipuè capellani Guilhelmi comitis Normanniæ. is enim ante Lanfranci aduentum, non exiguam ſibi eruditionis laudem cum faſtu aliquo arrogauerat. Sed ubi ille ad ferociam eius retundendam, alphabeti eruditam explicationem flagitaſſet: adeò irritatus fuit capellanus, ut omnem, quò in exilium ire monachus à comite iuberetur, lapidem mouerit. Verũ hoc contra Lanfrancũ edictum iam promulgandum, neſcimus quibus ipſius ineptijs, retractatũ fuit: tum quòd equo candido, non ſine comitis cachinno, in aulam ueniſſet: tum quòd ipſe forma præſtans, ſales lepidiſsimos ſermoni miſcere conſueuiſſet. Fuiſſe enim Lanfrancum facetum, & forſan etiã leuem, adulatoremq́;, hinc petere licebit, ſi uera ſunt quæ Ranulphus prodidit: quòd Vuilhelmum Angliæ regem, non prò officio grauiter & ſeriò, ſi quid deliquiſſet, repræhendere, ſed iocis potius, quæ ſui eſſent muneris, monere ſolitus ſit. Hinc rex totus ab archiepiſcopo pependit, eiusq́; nutu ad Eccleſiaſticas dignitates uiris patebat aditus. Huius arbitrio non modò conuentus regni agebantur: ſed & decreta promulgata ſunt, cæteris qui anteà regi familiariſsimi fuerant poſthabitis. Præterea non rarò, archiepiſcopi autoritate, facinoroſis non capitis pœna, licet delictum maximè id exigeret, ſed pecuniaria mulcta irrogabatur. Regi enim prætendebat ille, argento, quod bellorum neruus eſt, ad regni defenſionem opus eſſe.

In eo etiam ſua dignitate abuſus eſt, teſte Polydoro (qui tamen in laudando ipſo nimius aliàs eſſe uidetur) quòd Vulſtanum Vigornienſem epiſcopum, uirum & doctum & integrum, loco ſuo, præterius & æquum (ut ſuæ farinę hominem aliquem Normannum ſubſtitueret) mouit. Verùm paulo pòſt miraculo quodam & rex & Lanfrancus territi, ut dignitatem recipiat Vulſtanus, multis precibus inſtant.

At monachos à uenationibus, aucupio, potationibus, & pompis ſecularibus, quibus hac ætate Angli monachi prorſus deditierant, ad regulæ ſuæ obſeruationem conſtrinxit: ijsque adempta reſtituit prædia.

Sub initium ſui pontificatus, grauis eum excepit controuerſia. Nam Thomas Eboracenſis, ijſdem ferè diebus factus archiepiſcopus, de primaria dignitate acriter cum eo pugnabant: attamen regis fauore fulcitus Lanfrãcus, ſuperior extitit. Præterea, cum in aula, ipſius ſolummodo arbitrio cuncta adminiſtrarentur, plurimorum, ut fit, odia incurrit: inter quos Odò Baiocenſis epiſcopus maximè eminuit, qui ut ægrè homini faceret, nullam non arripuit occaſionem. Hunc uiciſsim Lanfrancus adeò regi exoſum reddidit, ut in carcerem coniectus ſit: ut Polydorus commemorat.

Porrò commendatur Lanfrancus, ob largas in pauperes erogatas eleemoſynas, humilitatem, affabilitatem, hoſpitalitatem, & denique comitatem: à Ranulpho libro ſeptimo, capite ſexto Polychronici. Ac quid laudato uiro deeſſe poteſt, ſi uera ſunt quæ Polydorus de eo memoriæ prodidit? Fuit, inquiẽs, Lanfrancus uir tam diuinis quàm humanis literis doctus, in rem diuinam domi forisque augendam gnauiter incubuit: in rebus uerò agendis nemo homo hoc uno caſtius conſuluit, ſanctius egit, impenſius quod è republica eſſet, omni tempore fecit: quapropter & de regno & regibus mirum in modum bene meritus eſt, quaſi communis patriæ pater. Sua enim prudentia atque animi pietate, ſæpius tum Normannis, tum Anglis, magno rerum turbine fluctuantibus, pręſidio adfuit. Leniuit Guilhelmi regis ſemper duriciem: fouit Anglos mira charitate: precibus, pollicitationibus & præmijs in officio eoſdem continuit: coercuit feram Ruffi naturam, rabiem & furorem, cuius iuuentutem ratione, conſilio & præceptis rexit: conciliauit pari ſtudio Anglorum animos eidem. Crimini tamen eidem datum eſt, quòd de Ruffo, cuius naturæ peruerſitatem non ignoraſſet, rege creando nimium laborauit: & quòd Vulſtanum pontificia priuauit dignitate. Ac demum de huius uiri pietate teſtantur etiam, templorum reſtauratio, & duæ domus hoſpitales; haud longè ab urbe conditæ.

Cæterum non fuit Lanfranco, aulæ (quã diximus) felicitas perpetua. Ruffi enim animus fortè æmulorum induſtria ab eo alienior factus eſt: quo comperto, ipſe in febrim acutiſsimam incidit, eaque expirauit: quod maximè antea in uotis habuiſſe ſcribitur, ut aut febri aut dyſenteria uitam ſibi finire liceret, quòd hiſce linguæ uſus minimè ſubtrahatur: ut Ranulphus libro ſeptimo, capite ſexto, in Polychronico narrat.

Obijt autem anno pontificatus decimonono, qui fuit regni Guilhelmi Ruffi tertius, Chriſti uerò 1090, circiter. Polydorus.

ANSHELMVS.

Nobilibus parentibus Gundulfo & Ermenberga, Auguſtæ (quæ Longobardorum & Burgundorum finium ciuitas eſt) natus Anshelmus, Maurilij Rothomagenſis epiſcopi & Lanfranci diſcipulus; quorum hoc in primis in Beccenſi monaſterio utebatur præceptore admodum familiariter, ubi monachum induit anno ætatis uigeſimoſeptimo. Poſt uerò & Prioris & abbatis munus tanta adminiſtrauit fide, ut apud quoſuis maxima ipſius eſſet exiſtimatio: ut in uita ipſius ſcribitur. Abbas autem factus eſt ſub annum ſalutis 1080, iuxta Sigebertum. At quarto, ut Polydorus ait, poſt Lanfranci obitum anno, in Cantuarienſi eccleſia à rege accitus, ipſi ſucceſsit: qui fuit Chriſti 1094, ut Dodechinus refert.

Multorum autem opuſculorum autor fuit, quæ hoc ordine Balæus recenſet:

De fermento & azymo, lib. 1.
De conceptione Mariæ, lib. 1.
Cur Deus homo, contra gentes, lib. 2.
De ſancta Trinitate, lib. 1.
De incarnatione uerbi, lib. 1.
Proſologion, lib. 1.
Monologion, lib. 1.
In Cantica canticorum, lib. 1.
De Spiritu ſancto contra Græcos, lib. 1.
De caſu diaboli, lib. 1.
De diuerſitate Sacramentorum, lib. 1.
De pace & concordia, lib. 1.
De uoluntate Dei, lib. 1.
De libero arbitrio, lib. 1.
De gratia & arbitrio, lib. 1.
De beata uita, lib. 1.
Dialogum de ueritate, lib. 1.
De ſimilitudinibus, lib. 1.
De menſuratione crucis, lib. 1.
De beata ſufficientia, lib. 1.
Meditationes redemptionis, lib. 1.
Meditationes de paſsione, lib. 1.
Stimulum amoris, lib. 1.
De bona occupatione, lib. 1.
Pro inſipiente, lib. 1.
Contra inſipientem, lib. 1.
De concitando timore, lib. 1.
De laudibus Mariæ, lib. 1.
De Antichriſto, lib. 1.
Dialogum Chriſtiani & gentilis, lib. 1.
De 14 beatitudinibus, lib. 1.
In Hexaemeron, lib. 1.
De membris Deo attributis, lib. 1.
De officijs diuinis, lib. 2.
De domo conſcientiæ, lib. 1.
Ad Lanfrancum archiepiſcopum, lib. 1.
De Grammatico, lib. 1.
Ad Guilhelmum Hirſaugienſem, lib. 1.
De aſſumptione Mariæ, lib. 1.
De Iohanne baptiſta, lib. 1.
Epiſtolas 367 ad diuerſos, lib. 1.
Aliud epiſtolare, lib. 1.
Dialogum de morte Chriſti, lib. 1.
De peccato originali, lib. 1.
De æterna beatitudine, lib. 1.
De beatitudine & miſeria, lib. 1.
Planctum amiſſæ uirginitatis, lib. 1.
De uita monachorum, lib. 1.
Orationes ad ſanctos, lib. 1.
De excellentia beatæ uitæ, lib. 1.
Parabolarum ſeu prouerbiorum, lib. 1.
De monte humilitatis, lib. 1.
Super Pſalterium, lib. 1.
De corpore Chriſti, lib. 1.
De uoluntate Dei, lib. 1.
De uoluntate propria, lib. 1.
De ſcientia animæ Chriſti, lib. 1.
De motione altaris, lib. 1.
In Euangelium Matthæi, lib. 1.
In Euangelium Ioannis, lib. 1.
Soliloquium de Trinitate, lib. 3.
De ſeptem uirtutibus, lib. 1.
De moribus humanis, lib. 1.
De timore mortis, lib. 1.
In Apocalypſin Ioannis, lib. 1.
In epiſtolas Pauli, lib. 14.
Sermones aliquot, lib. 1.
De myſterijs Eccleſiæ, lib. 1.
De prædeſtinatione & præſciētia, lib. 1.
De origine animæ, lib. 1.
De fide Chriſtiana, lib. 1.
De 7 gradibus humilitatis, lib. 1.
De imagine mundi, lib. 2.
Verſus heroicos, lib. 1.
Atq; alia. Balæus Centuria 13.

Græcè & Hebraicè doctum fuiſſe, inde apparet, quòd ex linguarum quas diximus collatione, plurimum lucis Scripturæ ſacræ accedere innuit, in 5 caput prioris ad Corinthios.

De doctrina uerò eius, & næuis inſignioribus, ex capite Quarto iudicium ſumi poteſt. Vnam tamen atque alteram ipſius opinionem hic annotare libuit. Si Pilato, inquit, Chriſtus ſoluiſſet quæſtionem, Quid eſt ueritas? eum utiq; liberaſſet, & ideo genus humanum redemptum non fuiſſet. In dialogo de paſsione Domini. Item: Patrem per angelicam creaturam baptizato filio hanc emiſiſſe uocem, Hic eſt filius meus, &c. in enarratione Euangeliorum. Et Chriſtum in infernum deſcendiſſe pro liberatione iuſtorum, qui ibi tenebantur captiui. in 10 caput ad Romanos. Deſcendebant tunc omnes iuſti in infernū, ibiq; quieſcentes expectabant Redemptoris aduentum. In 11 caput ad Ebræos. Item, Dæmones ait ignoraſſe, quòd per paſsionem Chriſti redimendum eſſet genus humanum: in 2 caput prioris ad Corinthios. Eliam &

Enoch

Enoch Deus reſeruat,ut filios Iſrael ab Antichriſti ſeductione liberenr.In 4 cap. prioris ad Corinth. Et: Deus poſuic Enoch in aliqua ſecreta regione,ubi in magna carnis ac ſpiritus quiete uiueret : donec circa finem ſeculi cum Elia ueniet reliquias Iſrael ad finem conuertere.in epiſtol. ad Hebræos capite undecimo. Item : Omnes in peccatis mortuos, dempta ſolummodo matre Dei. in 5 caput poſterioris ad Corinthios. Item: Licet antiqui ſancti ſcirent gentes ad fidem uenturas, tamen neſcietunt quòd ad eandem uitæ ſublimitatem forent uenturæ,ad quam Iudæi,culturam habentes unius Dei. Sed & hoc latuit eos,quia ſine lege forent ſaluandæ. in 3 caput ad Epheſios. Item : Sicut Aaron erranti populo ad idolum fabricandum non conſenſit inductus, ſed ceſsit obſtrictus: nec Salomonem credibile eſt puraſſe, errorem non eſſe idolis ſeruire, ſed blandirijs fœmineis ad illa ſacrilegia fuiſſe compulſum:ira credendum eſt, Adamum ſuæ fœminæ ad Dei lsgem tranſgrediendam,nõ tanquam uerum loquenti credidiſſe,ſeductum,ſed ſociali neceſsitudine paruiſſe. in 2 epiſtol. capitę 1. ad Timoth.

Dictum Pauli, Vnius uxoris maritum, exponit: id eſt, qui unam uxprem habuerit,non habeat ſecundam. & pro corroboranda hac ſententia, Hilarium & Germanum Antiſiodorenſem adducit teſtos. in 3 caput prioris ad Timotheum.

Nimium monachos multis in locis extollit:eorum opera Deo grariora,quàm hominis cuiuſquam ſecularis,eſſe aſſerens: capite octuageſimoquarro,de Similitudinibus. Er Helinandum auunculum ſuum monet,ut relicto clericali habitu, perfectioris uitæ ſtatum, hoc eſt monaſticen amplectatur. epiſtola prima.

Porrò multæ lectionis hominẽ fuiſſe apparer.Sępius enim Auguſtini,Bedę,Clemẽcis,Maximi,Origenis,Ambroſij,Hilarij Pictauini,Heluidij,Chryſoſtomi,Dionyſij Areopagitæ,Iſidori,Ioſephi,Euſebianę hiſtoriæ,item Socratis,Ariſtotelis,Virgilij, in ſuis meminit ſcriptis.

De libris ſuis,in præfarione Monologij ait:ſe in tractarione ſacræ Scripturæ nihil dixiſſe, quod non catholicorum patrum, & maximè B. Auguſtini ſcriptis cohæreat.Et ſi cui uidebitur,inquit, quòd in eodẽ opuſculo aliquid protulerim,quod aut nimis nouum ſit, aut à ueritate diſſentiat,rogo ne ſtarim me aut ut præſumptorem nouitatum, aut falſitaris aſſertorẽ exclamet: ſed prius libros B. Auguſtini de Trinitate diligenter perſpiciat,deinde ſecundum eos meum opuſculum dijudicet. Item: Certus ſum,ſi quid dico quod ſacræ Sctipturæ abſque dubio contradicat, quia falſum eſt:nec illud tenere uolo, ſi cognouero.libro primo Cur Deus homo,capite decimooctauo. Er libro uigeſimo primo, capite uigeſimoſecundo ait: Si quid diximus quod corrigendum ſit, non renuo correctionem,ſi rarionabiliter fit. Si autẽ teſtimonio ueritatis roboratur, quod nos rationabiliter inueniſſe exiſtimamus,Deo, non nobis attribuere debemus, qui eſt benedictus in ſecula. Et de aliorum libris inquit: In libris ſanctorum doctorũ, quos autenticè legit Eccleſia, nonnunquam inueniuntur quædam praua, uel hæretica, non tamen pro his uel libri uel authores damnantur.Perlegat eorum libros prudẽs lector,& inueniet eſſe uerum quod dico.In 3 caput prioris ad Corinthios.

Præ infinita autem ſui ſeculi epiſcoporum mulritudine, magis ipſi religio curæ fuit.Nam in ſacrarum expoſitione Scripturarum, haud uulgarem nauauit operam, uc ſcripta eius teſtantur: ac hærericis tam nouis quàm ueteribus grauiter contradixit. Origenis ſentenriam, qua poſt multa ſecula omnes damnatos ſaluandos aſſerit,damnat capite 12 in Matthæum. Manichæos, Chriſto ueram carnem detrahentes, in 6 caput ad Romanos: Arium & Macedonium, in 12 caput prioris ad Corinthios, & in 5 caput ad Epheſios. Montano & Nouato mulris contradicit uerbis in 6 capuc ad Epheſios. Er Græcos, proceſsionem Spiritus ſancti de filio negantes,refutat,eorumque obiectiones diluit, in epiſtola de proceſsione Spiritus ſancti. Et cõtra Gentiles libellum, cui titulum fecit, Cur Deus homo,edidit.

Incidit autem gubernatio eius in admodum triſtem & turbulentum rerum Anglicanarum ſtatum,pręſertim in eccleſijs:quarum bona,mortuo aliquo uel epiſcopo uel abbate, integra rex in ſuum redigebat fiſcum, cæteros immodicis premebat exactionibus: ut nihil præterea de extrema in promiſcum uulgus immanitate dicamus. Anshelmus itaque pro ſuo munere aulam ingreſſus, regem ut ab incœpto, niſi æternum ſibi exirium accerſere malit, deſiſtat, grauiter monet. Sed tantum abfuit ut rex locum daret monirionibus, ut etiam omnem ferè bilem in Anshelmum,minus grata aulæ, quam Harpyarum tum plurimæ incolebant,dicẽtem effunderet: cum prius canro à rege exceptus fuiſſet honore, quali nullus unquam ſuorum anteceſſorum. Sed morbus, quo rex implicitus fuit, rei moram iniecit.

De hac aulæ infelicitate ſæpe apud ſuos

familiares queri ſolitus eſt epiſcopus. Sicut bubo, inquiens, dum in cauerna cum pullis ſuis eſt, lætatur, & ſuo ſibi modo bene eſt: dum uerò inter coruos aut corniculas, ſeu alias aues eſt, incurſatur ac dilaniatur, omninoq; ſibi malè eſt: ita & mihi. Quãdo enim uobiſcum ſum, bene mihi eſt, & grata ac ſingularis uitæ meæ conſolatio: quando uerò remotus à uobis, inter ſeculares conuerſor, hinc inde uariarum me cauſarum incurſus dilacerant: & quæ non amo, ſecularia negocia uexant: ut in uita eius ſcribitur.

Promiſerat quidem rex morbo detẽtus, uitæ emendationem: &, ſi cõualeſceret, nouarum legum contra maiorum edicta promulgatarum abrogationem. uerùm ſanitati reſtitutus, non modò promiſsis non ſtetit: ſed uictoria contra Robertum fratrẽ regni faſtigium appetentem elatus, multo ſuperbius agere cœpit. Denuò igitur regẽ, ut ſuæ ſalutis habeat rationem, hortatus Anſhelmus, in exiliũ ire iuſſus eſt. Polydorus. Verùm in uita eius ſcribitur, quod à rege facultatem Romam eundi pro pallio petierit: quo commotus Rex, cum Romani pontificis primatum nullum agnoſceret, Synodum epiſcoporum indixerit: quorum iudicio Anshelmus cum ſuæ firmiter inſiſteret ſententiæ, ſuo ſit abdicatus munere. Ex Anglia itaq; multo cum periculo digreſſus, Romã petiturus, Lugduni ob aduerſam ualetudinem reſidere cogitur. Sed urgente Romano pontifice Vrbano, qui de Anshelmi aduentu edoctus fuerat, cœptum iter perſequitur. Romæ à pontifice multa cum beneuolentia exceptus, menſes ferè ſex uixit. Pontificem ad Bareuſem Synodum comitatus, Græcos de proceſsione Spiritus ſancti ex filio perperã ſentiẽtes, ſolidis deuicit argumentis: quo omniũ in ſe & animos & oculos concitauit. Poſthæc Romano concilio, ubi excommunicationis fulmen in laicos inueſtituram Eccleſiarum dantes, & epiſcopos accipientes miſſum eſt, interfuit. Inde Lugdunum regreſſus, in annum uſque tertium exul apud Hugonem eiuſdem eccleſiæ pontificem degit: ut in uita eius ſcribitur. Ac ut maior huic narrationi ſit fides, epiſtolæ ipſius Anshelmi fragmentum, ad Paſchalem Romanum pontificem ſcriptæ, ſubijcimus. Videbam, inquit, in Anglia multa mala, quorum ad me pertinebat correctio, quæ nec corrigere, nec ſine peccato meo tolerare poterã. Exigebat enim à me rex, ut uolũtatib. ſuis, quæ cõtra legẽ & uoluntatẽ Dei erant, ſub nomine rectitudinis aſſenſum præberẽ. Nã ſine ſua iuſsione Apoſtolicũ nolebat recipi aut appellari in Anglia, nec ut epiſtolam ei mitterẽ, aut ab eo miſſam reciperẽ, uel decretis eius obedirẽ. Conciliũ non permiſit celebrari in regno ſuo, ex quo rex factus eſt, iam per 13 annos. Terras eccleſiæ hominibus ſuis dabat. In omnibus his, & ſimilibus, ſi conſilium petebam, omnes de regno eius, etiam ſuffraganei mei epiſcopi, negabant ſe mihi conſilium daturos, niſi ſecundũ uoluntatẽ regis. Hæc & multa alia quæ contra uoluntatẽ & legẽ Dei fiunt, uidens, petij licentiã ab eo ſedẽ adeundi Apoſtolicã: ut inde conſilium de anima mea, & de officio mihi iniuncto acciperem. Reſpondit rex, me in ſe peccaſſe, pro ſola poſtulatione huius licentiæ: & propoſuit mihi, ut aut de hac re, ſicut de culpa, ſatisfacerem illi, & ſecurũ illũ redderẽ, ne amplius peterẽ hãc licentiã, ne aliquãdo Apoſtolicũ appellarẽ, aut de terra eius citò exirẽ. Elegi potius exire, quàm nefandæ rei conſentire. Romã ueni, ut ſcitis, & Domino Papæ rẽ omnem expoſui. Rex, mox ut de Anglia exiui, taxato ſimpliciter uictu & ueſtitu monachorum noſtrorũ, totum epiſcopatum inuaſit, & in proprios uſus conuertit. Monitus & rogatus à Domino Papa, ut hoc corrigeret, cõtempſit: & adhuc in hoc perſeuerat. Iam eſt tertius annus, ex quo ſic de Anglia exiui. Pauca quæ mecum tuli, & multa quæ mutuatus ſum, quorũ adhuc ſum debitor, expendi. Sic plus debens, quàm habens, apud uenerabilem patrem noſtrũ archiepiſcopum Lugdunẽſem detentus, eius benigna largitate & larga benignitate ſuſtentor.

At de ſua reſtitutione, in alia ad eundem teſtatur epiſtola: Mortuo rege Vuilhelmo, cuius uiolentia per triennium exulaui ab Anglia, cum magno deſiderio ſum à Domino meo rege Heinrico, & principibus eius, & ab eccleſia Anglorum reuocatus, & cum magno gaudio ſuſceptus. Verùm hæc quoq; tempora non fuêre diuturna. Heinricus enim Anglorum rex tum rerum ſucceſſu elatus, tum aliorum exemplo motus, ius cõſtituendi epiſcopos abbateſque ſibi ſoli rapuit, quos Anshelmus ut abortiuos religionis filios (ut Polydorus ait) conſecrare noluit. Hinc nouæ, & quidẽ ijs quas prius ſum perpeſſus uix minores exortæ ſunt turbæ: ut ipſe in epiſtola ad Paſchalem ſcribit. Quando, inquit, ſpero meas aduerſitates miteſcere, tum magis eas ſentio exardeſcere. Tota enim me uis Angliæ, cum ſolus ibi ſim, molitur ſubuertere: quia me ab obedientia ſedis Apoſtolicæ non ualet auertere. ad quod etiã ipſi epiſcopi cũ rege ſic æſtuant, ut etiam conſecrationes, quæ non niſi ad me pertinent, ſi ſit qui uelit accipere, ipſi præſumere non

metuant.

metuant. His qnoq; infracto animo reſtitit Anshelmus, ut de ſua gloriatur conſtantia in epiſtola ad Romanum pōtificem, ubi eius ea in re exquirit cōſilium. Non timeo, inquit, exilium, non paupertatem, non tormenta, non mortem: quia ad hæc omnia Deo confortante, paratum eſt cor meum, pro Apoſtolicæ ſedis obedientia, & matris meæ Eccleſiæ Chriſti libertate. Tandem cum controuerſia, utroque ſuæ ſententiæ tenacius inhærente, dirimi non poſſet, ad Romanum præſulem deuoluta eſt: ubi Anshelmus coràm ſuæ, & Vuilhelmus quidam de Vareleuaſt regis ſentantiæ egit patrocinium. Verùm ſententia pro Anshelmo à Romano pontìfice lata eſt, qnam tamen rex minimè recepit: ſed magis furore percitus, Anshelmum omni dignitate ſua exoit. Lugduni igitur denuò, ut prius, ſubſtitit. Pòſt, Beccum abijt. Tandem rex conſciantia urgente, Anshelmum inde euocatum priſtinæ dignitati reſtituit, ad ueniente mq; magno applauſu nemo nō excepit.

Porrò Londini primo ſtatim reſtitutiònis anno habita Synodo, Anshelmus regi reconciliatus, de recuperata Eccleſiæ libertate, pro qua diu diſceptatum fuerat, triumphum egit.

Tertio, cum ab altero exilio reuòcatus eſſet, anno ciborum nauſea & faſtidio menſes ferè ſex laborauit: tandem deficiētibus cæteris corporis uiribus, animā Deo reddidit, 11. Calend. Maij, anno Dominicæ incarnationis 1109, qui fuit annus pontificàtus eius decimustertius, ætatis uerò ſeptuageſimusſextus: ut in uita eius, quam Edinerus monachns, ìndiuiduus Anshelmi comes, deſcripſit, habetur.

GVNDVLPHVS.

Lanfranci in Cadonenſi cœnobio auditor fuit Gundulphus, qui diuina electione Roffenſis epiſcopus factus putatur. Cum enim Lanfranco alijs rebus intento, Gundulphus, Vualterus, & alius quidam, condiſcipuli ludendo dicerent, Experiamur reuolutione foliorum (librum Euangeliorū fortè in manibus habebant) quis noſtrûm futurus ſit epiſcopus, quis abbas, &c. Gundulphus autem inuenit locum, Fidelis ſeruus & prudens, quem Dominus conſtituet ſuper familiam ſuā: Vualterus uerò, Serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui: tertio autem in minus gratum infauſtiq; ominis locum incidente, exortus eſt cachinnus. cuius cauſam ubi Lanfrancus cognouit, Gundulphum epiſcopum, Vualterum abbatem, tertium uerò ſordidæ artis hominem futurum prædixit. cui interpretationi paulo pòſt reſpondit euentus. Ranulphus lib. 7, cap. 6 Polychronici.

HAYMO.

Honeſto loco in Anglia natus, & optimis diſciplinis, moribusq; à primis annis imbutus Haymo, graſſantibus paſsim in patria Danis, in Gallias conceſsit: ubi in cœnobio Dionyſij monachus, & deinde in Lutetiana ſchola Theologiæ profeſſor factus eſt. Inde uerò in patriam regreſſus, Cantuarienſis eccleſiæ archidiaconum egit. Quo munere fungens, auditoribus ſuis uerbum Dei ſtudioſe propoſuit: & mercenarios, tātum ſua ex uerbi prædicatione captantes commoda, acriter admonuit, ne conſcientias à filio Dei liberatas, denuò in ſeruitutem redigerent.

Libros quos edidiſſe fertur, ex Petro Equilino & Boſtono Balæus hoc ordine annotat:

In Pentateuchon Moſi,	lib. 5.
Super Eſaiam,	lib. 2.
Super Machabęos,	lib. 2.
In epiſtolas Pauli,	lib. 14.
In Apocalypſin Ioannis,	lib. 8.
Homelias epiſtolarum,	lib. 1.
Homelias Euangeliorum,	lib. 1.
Detectionem corporis Dionyſij,	lib. 1.
De rebus monachorum,	lib. 1.
Memoriam rerum Chriſtianarū,	lib. 10.
De fructu incarnationis,	lib. 1.
De ſanctorum imitatione,	lib. 1.
Pugnam uitiorum & uirtutum,	lib. 1.
De quibuſdam martyribus,	lib. 1.

Atq; alia nonnulla.

Sub annum uerò Salutis 1054, iuxta Boſtonum, eius nomen celebre fuit. Balæus Centuria 2, cap. 49.

EBORACENSES.

VVLSTANVS, ALFRAdus, *Chinſius.*

HOs tres ordine Eboracenſem adminiſtraſſe epiſcopatum, teſtis eſt Polydorus libro 7 Anglicæ hiſtoriæ.

ALDREDVS.

Ex monacho Vintonienſi, Taniſtocorū factus eſt abbas Aldredus: inde ad Vigornienſem eccleſiā, & tandem Eboracū commigrauit. Pallij gratia Romam profectus, primùm ob minus cōmodas ad interrogata raſponſiones rpulſam paſſus eſt: ſed tandem precibus, & fortè etiam precio uoti compos factus eſt, teſte Ranulpho lib. 7, ca. 1. Mœrora autem extinctus creditur, cum exules Anglos, Canuto Dano duce, igni & ferro ab Humbri oſtio Eboracum uerſus omnia uaſtare audiret.

THOMAS.

Thomam Eboracenſem, Lanfranco de primaria dignitate litem mouiſſe, prius

diximus: quæ hunc ſortita eſt exitum, ut Thomas aute conſecrationem iuramento ſit promittere coactus, ſe Cantuarienſi, de ijs quæ ad religionem pertinent, nullam deinceps moleſtiam facturum. Polydorus lib. 9 Anglicæ hiſtoriæ. Templum Eboraci magnificum conſtructum, canonicorum reditus auctos, & cantus quoſdam Eccleſiaſticos ab eodem compoſitos, Malmesburius lib. 7, cap. 1 prodidit.

ELFVVOLDVS LONdinenſis.

Londinenſis epiſcopus Elfvuoldus, ob corporis uires debiliſsimas ad monaſteriũ, unde ad epiſcopatum accitus fuerat, regreſſus, à monachis excluditur. Ipſe uerò libris alijsque rebus monaſterio prius ſpoliato, Rameſiam ſe contulit, ibique uitam finijt. Succeſſorem ſortitus eſt Robertum. Ranulphus libro ſexto, capite 23. in Polychronico.

VINTONIENSES.

BRITOVOLDVS.

EX monaſterio Glaſconienſi Vintonium, ſeu (ut alij malunt) Vigornium, ad eccleſiæ gubernationē accitus fuit Britouoldus, ſanctitate monaſtica inſignis, ſub annum 1040. De quo nihil preter unum ſomnium, quòd nocte quadam Edouardum Ethelredi filium, apud Normannos tum exulantem, poſt Canuti mortem, à S. Petro regio diademate inſigniri uidit. & cum de Edouardi ſucceſſore inquireret, reſponſum accepit: Ne talia cures. nam regnum Angliæ, regnum Dei eſt. Polydorus lib. 8 Anglicæ hiſtoriæ: Ranulphus lib. 6, cap. 18 in Polychronico.

ADVINVS.

Aduinus, cum Emma Edouardi regis matre in carcerem coniectus eſt, quòd cum ea turpe quid deſignaſſe fama ſpargeretur. At regina ſine offenſione ignitos uomeres calcante, à ſuſpicione ſtupri liberati ſunt. Polydorus ibidem.

VIGORNIENSES.

LVMIGVS, ALDREDVS.

LVmigum & Aldredum Vigornienſes epiſcopos nominat Ranulphus lib. 6, cap. 23. in Polychronico.

VVLSTANVS.

In Burgenſi cœnobio Vulſtanus literas edoctus, Vigorniæ monachum induit. Poſt Aldredi anteceſſoris ſui ſuffragio, ex aula, ubi preces cœnæ temporibus murmurare ſolebat, ad Vigornienſem aſſumptus eſt epiſcopatũ. Ac licet eruditionis parũ haberet, hypocriſi tamen fuit tumidiſsimus. Statim enim ad epiſcopale munus euectus, ſancto iuramento ad uotũ ſe adſtrinxit, nunquã ſe deinceps carnes guſtaturum. Ijs enim, dicebat, præſertim aſsis, & nares & mentem auocari à ſacris: nec ea deuotione Miſſarũ ſolennia, ut fieri debebat, peragi poſſe: ut Ranulphus teſtatur.

Hunc Lanfrancus in Londinenſi Synodo, ob literarum inſcitiam ſede remouendum cenſuerat. At Vulſtanus ſe inſignia epiſcopus ei, cuius beneficio accepiſſet, redditurum reſpondens, profectus eſt ad ſepulchrum Edouardi: & exuto inſigni ueſtitu, baculum paſtoralem tam altè monumento lapideo infixit, ut nulla inde ui extrahi poſſet. Quo miraculo rex Guilhelmus Cõquæſtor et Lanfrãcus territi, ut ſuo liberè deinceps fungeretur honore, obnixè rogarunt. Polydorus lib. 9.

Præterea & aliud ſuæ magiæ ſpecimen edidit. Diabolum ſæpe ad luctam prouocauit, eumque proſtrauiſſe fertur. At quoties in eum diabolus regij ſatellitis formã præ ſe ferens irrueretur, totus expalluit: licet iactaret, ſe quid ſit timor ignorare. In ſummitatibus exitium & ruinam minitantium fabricarũ, ſuo fretus artificio, ambulare ſolebat. Quemuis fractum pontem intrepidè, etiam eques, tranſire audebat.

Inſuper Sacras literas ſuis ineptijs ſcurriliter accommodabat, nam uilioris ſui ueſtitus ex ouinis pellibus hanc adducebat rationem, quòd non feles, ſed agnus Dei in templo cantaretur: ut Ranulphus lib. 7, capite 8 in Polychronico teſtatur.

Cæterùm obijt (ut idem refert) anno Domini 1095, circiter: & propter ſanctitatem & miracula, quæ per magicam artem ediderat, in Sanctorũ numerum relatus eſt. Egregios uerò regni Antichriſtiani ſanctos. Polydorus lib. 8 Anglicæ hiſtoriæ.

LINCOLNIENSES.

REMIGIVS.

SVb Guilhelmis Angliæ regibus, doctrina & hypocritica ſanctitate clarus fuit Remigius epiſcopus Lincolnienſis: qui ex Dorceſtria oppido, quod ab Oxonio 7000 paſſuum abeſt, ſedem epiſcopalem, iuxta Lindonenſis Synodi decretum, tranſtulit Lincolniam: teſte Polydoro Vergilio, Anglicæ hiſtoriæ lib. 10.

ROBERTVS.

Guilhelmus Ruffus grandi ære à ſe ſedē Lincolnienſem, mortuo Remigio, emẽdam putabat. at morbo graui affectus, gratis eã Roberto cancellario ſuo dedit. quẽ receptis uiribus in ius uocat, quòd urbem Lincolniã & prædia nonnulla, quæ ſint archiepiſcopi Eboracenſis, poſsideat. à qua lite Robertus quinquies mille libris ſe redemit:

mit:ut tradit Polydorus Vergilius Anglicæ hiſtoriæ lib.10.

DVNELMENSES.

GVALTERVS.

TEmpore Guilhelmi Conquæſtoris, Dunelmenſi diœceſi præfuit Gualterus: qui à Northũbris, apud quos principatum iuſſu regis obtinebat, inter Miſſæ ſacrum occiditur, anno Domini milleſimo octuageſimo quinto: teſtibus Sigeberto, & Polydoro libro nono.

GVILHELMVS.

Gualteri ſucceſſor Guilhelmus, ex collegio Dunelmenſi presbyteros, quos uocant, ſeculares expulit: & monachos ſolitudinis pertæſos, & opibus inhiantes, eis ſubſtituit: ut refert Polydorus libro nono. Idem epiſcopus cum Roberto contra Guilhelmum Ruffum conſpirauit, & Vualliam depopulatus eſt: uerùm belli ſocijs cæſis, Dunelmoque deditione capto, ipſe à rege in exilium cum aſſeclis ablegatur: unde poſt bienium ad priſtinum locũ rediјt. At ubi regis animum à ſe prorſus alienum uidit, mœrori ſe dedit, eoque contabuit: ut idem lib.10 narrat.

ROTOMAGENSES.

MAVGERIVS,
Maurilius.

MAugerius ex fratre Guilhelmi Conquęſtoris Angliæ regis, ſed thoro illegitimo natus, ſub annum Salutis 1080, Rothomagenſi præſedit eccleſiæ. Verùm cum Guilhelmo regi & Mathildi, Balduini Flandriæ comitis filiæ, ob connubium quod ſanguine iuncti contraxerant, ſacris interdixiſſet, ſua dignitate deiectus eſt: dictitante Mathilde, eum ad res ſacras minus eſſe attentum. Polydorus libro decimo. Addit prę terea Vincentius lib.25, cap.40. à papa ei denegatum pallium, quòd uenationibus, aucupio & conuiuijs ſumptuoſis res ſactas poſtponere diceretur. Cui Maurilius Fiſcanenſis monachus ſucceſsit. Malmesburienſis lib.3, cap.41.

GAVFREDVS *Exonienſis.*

Gaufredus partes Roberti contra fratrẽ Guilhelmum Ruffum fouens, Briſtollio mouens, unius horæ ſpacio Bathoniam expugnat: ubi nullã rem quę igni aut ferro corrumpi potuit, integram reliquit, ut ſcribit Polydorus lib.10.

SARISBERIENSES.

HERMANNVS:

FLandria oriũdus Hermannus, cum Vintonienſem ſedem, cui regis beneficio præerat, Malmesburgum transferre conaretur: proceribus reluctantibus, irriti ipſius fuère conatus. Quod indignè ferens homo, ad S. Bertinum mari traiecto fugit: ibique monachum annis ferè tribus egit. At Schireburnenſi præſule mortuo, ipſe in Angliam reuerſus, utramque ſedem regendam ſuſcepit: & ad annum uſque nonum Vuilhelmi, prioris Anglorũ regis, obtinuit: ut Ranulphus libro ſexto, capite uigeſimoquinto, in Polychronico annotat. Poſt hęc ex Schireburnia, iuxta Londinenſe decretum, Sarisberiam tranſlata eſt cathedra epiſcopalis: primusq; Sarisberiẽſis epiſcopus Hermannus fuit, teſte Polydoro libro 9 Anglicæ hiſtoriæ.

OSMVNDVS.

Succeſsit Hermanno Oſmundus, regis cancellarius, uir doctus, & canendi ſcientia in primus clarus.

Vitam S. Anshelmi, & de Eccleſiaſticis officijs libellum, quo ſingulis horis ſuas aſſignáuit preculas & actus, quæ poſtea totius Angliæ Eccleſia ſeruauit, conſuiſſe ſcribitur. Idem, templum opere & ornatu magnificum, mille ab urbe paſsibus in arce regia extruxit, in eaque ſedem locauit epiſcopalem: ut narrant Polydorus & Ranulphus libro 7, capite 3.

IOHANNES
Vellenſis.

Iohannes Turone apud Gallos oriundus, naturâ, non literis medicus, anno Domini 1096 Vellenſem ſedem, cui præerat, Bathoniam tranſtulit: ibique cœnobium rectorum incuria in maximas redactum anguſtias, uectigalibus auxit, ſuoque epiſcopatui adiecit: teſte Polydoro lib.10.

ROBERTVS CE-
ſtrenſis.

Epiſcopus Ceſtrẽſis Robertus, ſub Guilhelmo Ruffo lõgè ditiſsimum Conuertenſe monaſterium ſibi ſubiecit: ut Polydorus lib.10 refert: ut nimirum eſſet quo regis manum impleret, quod Romanorũ faucibus inijceret, quoq; ipſe ſacram ſuam ſedaret famem. Regulę uerò obſeruationem & pietatis exercitia ſpreuit: teſte Vuilhelmo Malmesburio lib.4, cap.36 de geſtis Anglorũ.

ODO *Baiocneſis.*

Vuilhelmus Conquæſtor Odonem Baiocenſem epiſcopum, ſuum (licet ex obſcuro patre) uterinum fratrem, quo hominem ſagacem magis ſibi deuinciret, totius Anglię adminiſtrationi poſt Haraldi cædẽ prę fecit. Verùm à Lanfrãco regiæ gratiæ æmulo delatus, apud Normãnos in carcerẽ cõiectus eſt. Inde liberatus, autor fuit Roberto, ut Guilhelmũ regno exuat. At cõiurationis ſocijs magna ex parte interemptis, Odo uiuus in poteſtatẽ Ruffi uenit. A quo, ꝗ patruus & epiſcopus eſſet, uita donatus,

ad Robertum ſe contulit, qui totius Normanniæ adminiſtrationem ei tradidit. Polydorus lib. 9 & 10 Anglicæ hiſtoriæ.

NORDOVICENSES, SEV *Tedfordenſes.*

HEREBERTVS.

HEinricus, ſeu Herebertus cognomine Loſinga (qua ignominię nota propter adulationem inſignis erat) abbas Rameſienſis, largitione adeptus eſt epiſcopatum Tedfordenſem: eademq; arte patrem ſuum Rotherbertum monachis Vuintoniæ obtruſit rectorem. quod factum quidam his uerſibus notauit:

Surgit in Eccleſia monſtrum genitore Loſinga,
Simonidum ſecta canonum uirtute relicta.
Petre nimis tardas, nam Simon ad ardua tentat.
Si præſens eſſes, non Simon ad alta uolaret.
Proh dolor, Eccleſiæ nummis uenduntur, & ære,
Filius eſt præſul, pater abbas, Simon uterq;.
Quid non ſperemus, ſi nummos poßideamus?
Omnia nummus habet, quod uult facit, addit & aufert.
Res nimis iniuſta, nummus fit præſul & abba.

Ad detergendam uerò Simoniæ labem, Romam abijt: & iuuenilis ambitus & largitionis impiæ pœnitentiam, depoſitione annuli & baculi paſtoralis oſtendit. Quæ inſignia ei Romanus pontifex Vrbanus reſtituit. Videtur autem Herebertus, pecuniæ aucupium Romæ edoctus. Sedé enim epiſcopalem ex oppidulo Thetfordia tranſtulit Nordouicũ, urbem populoſam, mercimonijs celebrem, ac omnibus rebus affluentem: ibique monachorum Benedictinorum collegium inſtituit, cui de ſuo neceſſaria comparauit: fundos uerò nullos attribuit, ne uideretur liberalis de alieno. Tedfordienſe autem cœnobium monachis Cluniacenſibus, propter profeſsionis communionem, incolendum dedit. Malmeſburienſis libro 4, capite 34. Et Polydorus libro decimo.

EDOIVS DOROBERNENSIS.

Edouuardi Anglorum regis temporibus, Dorobernenſi eccleſiæ præſediſſe Edgium quendam, Ranulphus lib. 6, cap. 23 in Polychronico teſtatur.

RANVLPHVS.

Obſcuris ortus parentibus Ranulphus quidam, apud Anglos clericus, & gnatho inſignis, uulpina calliditate in Vuilhelmi Ruffi regis inſinuauit ſe amicitiam: eoq; regi gratus admodum erat, quòd ipſius fiſcũ, plurium clericorum bonis auctiorem redderet, cum Eccleſiæ dignitates pecuniæ prodigis multo auro uenderet: ut Malmeſburienſis libro quarto, cap. 10 indicat. Cæterùm cũ ipſe quoq; pro accepto epiſcopatu aurum, quod promiſerat, non penderet: fauore regis non ſolum excidit, ſed & in carcerem detruſus eſt. Vnde clàm elapſus, ad Normannos piratas ſe contulit, quorum claſsi præfectus eſt: ut Anshelmus in epiſtola quadam ad Paſchalem pontificem teſtatur.

HEREFORDENSES.

VVALTERVS.

VValterus Herefordenſis epiſcopus, libidinis grauiſsimas luit pœnas. Cum enim mulieri per uim ſtuprum offerre conaretur, illa forpicibus gulam eius perfodit: eoque uulnere epiſcopus ſtatim expirauit, anno Chriſti 1070. ut idem lib. 7, cap. 2 teſtatur.

ROBERTVS.

Vualtero ſucceſsit Robertus, cùm aliarũ diſciplinarum, tum aſtronomiæ ſtudioſus. Computum enim, ſupputationemque motus lunæ ac aliarum ſtellarum, diligenter perſcrutatus eſt. Ibidem.

SCOTIAE EPISCOPI.

MICHAEL, THODATVS.

MIchaelẽ Glaſguenſem, & Thodatũ, S. Andreæ epiſcopos, inter ordinationis ritus, conceptis uerbis Thomæ Eboracenſi iuraſſe, ſe ei fidem & obedientiam præſtituros: Polydorus libro nono refert.

DANIAE EPISCOPI.

OTHINCARVS RIPENSIS.

OTthincarus iunior, regio apud Danos ſanguine natus fuit. Puer in Bremẽſi ſchola literas didicit: ubi Adeldagus eum baptizans, ſuo de nomine Adeldagum uocauit. Cum uerò iam perfectiorẽ attigiſſet ætatem, Othincaro Albo, cui ſanguinis neceſsitudine iunctus erat, de quo præcedenti ſeculo diximus, ſe adiũgit, eoque præceptore aliquandiu uſus eſt. Quo uerò defuncto, ipſe à Libentio Ripẽſi eccleſiæ præfectus eſt. Non enim uel eruditione, uel uitæ ſanctitate, nec deniq; laborum quos pro religione terra mariq; ſubijt, multitudine illo inferior extitit. Teſtis eſt Crãtzius lib. 3, cap. 38 & 43 Metropoleos.

ROSCHILDENSES.

AVACVS.

CAnuti regis temporibus, Roſchildenſem eccleſiam tenuit Auacus quidam. Saxo Grammaticus lib. 10 Danicæ hiſtoriæ.

VVILHELMVS.

Vuilhelmus Anglus, quo Canutus maior & ſcriba & ſacerdote uſus erat, ſub Suenone Eſtritæ filio conſtituitur Roſchildenſis præſul. Saxo libro 11.

SVENO.

Suenonem quendam ex Noruegia oriundum, Danorum rex ſuum ſacerdotem fecerat, hominem literarum prorſus ignarū, attamen regi admodum charum. Cuius æmuli cum in precationis formula pro rege dicenda, ut Deus regem ſuum famulū protegat, &c. priores duas literas exculpſiſſent, ipſe uerò Latini ſermonis ignarus, Mulum appellaſſet regem: omnium eum ludibrio & riſui expoſuerunt. Ea occaſione motus Sueno, Latinæ linguæ cognitionem tanta felicitate percepit, ut breui ſuis æmulis non tantum eſſet admirationi, ſed etiam communibus cleri ſuffragijs Vuilhelmo ſurrogaretur. Hieroſolymam deuotionis cauſa profectus, in Rhodo defecit. Saxo Grammaticus lib. 11 & 12.

HEINRICVS, EGINVS.

Dalbiæ epiſcopum egit Heinricus, Lundiæ uerò Eginus: quorum illo bibacitate extincto, hic utramq; Eccleſiā adminiſtrauit. Ibidem.

RICHALDVS, ASCERVS.

Richaldo circa annum Domini 1090, in Lundunenſi epiſcopatu ſucceſsit Aſcerus, morum generiſq; ſplendore eximius. Idē libro 12.

DE MONACHIS.

EVROPAEI.

NICETAS.

Nicetas cognomine Pectoratus, Studij (monaſterium eſt apud Conſtantinopolitanos) monachus, cōtra Romanam eccleſiam ſcripſit de azymo, de ieiunio Sabbatorum, & nuptijs ſacerdotum, anno Chriſti 1053. teſte Sigeberto.

MONACHI Italiæ.

CASSINENSES.

IOHANNES.

Iohannes Beneuentanus, poſt multas peregrinationū moleſtias trigeſimus Caſsinenſium abbas, Iohanne anteceſſore eremum petente, factus eſt, & ab Otthone tertio confirmatus. De uiris religioſis libellum conſcripſiſſe dicitur. reliquum gubernationis tempus, quod fuit annorum 12, & ſex menſium, ornandis & reditibus augendis eccleſijs tribuit. Chronicon Caſsinenſe lib. 2, cap. 22.

ATENVLPHVS.

Præter eos labores quos cum anteceſſore ſuo communes habuit Athenulphus, etiam perfidia inſignis fuit. Dattū enim quendam Apuliæ primatem, qui, Græcis Apuliam igne & ferro miſerè uaſtantibus, ad ipſum cum coniuge & liberis confugerat, hoſtibus prodidit: à quibus ſacco inſutus, in mare præcipitatus eſt. Ad cuius necis ultionem, & ne fortè Græci tota potirentur Italia, cum Heinricus Imperator maximas in Italiam copias ductore Pilgrino Colonienſi archiepiſcopo mitteret, Atenulphus nullum ſibi in Italia tutum locum proſpiciens, Hidruntum profugit: & aſſumptis precioſiſsimis monaſterij rebus, ingreſſus nauim ut in Græciā traijceret, unà cum ſocijs naufragio perijt. Quo cognito, Imperatorē dixiſſe ferunt: Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam quā fecit. Præfuit monaſterio annos undecim. Ibid. lib. 2, ca. 40.

THEOBALDVS.

Athenulphi locum, Imperatore Heinrico & Benedicto pontifice approbantibus, accepit Theobaldus: qui Hieroſolymitano confecto itinere, multos iam annos cœnobij præpoſituram adminiſtrarat. Negocijs hic ſecularibus & ſuperſtitioſis cultibus, more maiorum, diſtentus fuit: attamen libros nonnullos fratrib. deſcribēdos dedit.

A' Pandulpho Capuano principe ad colloquium euocatus, in monaſterio ibidem annis ferè quatuor liberiori quaſi cuſtodia abbatem egit. Verùm eius tandem pertæſus, à Sergio duce Neapolitano armatos aliquot milites impetrauit: quibus ad dictū diem comparentibus, ipſe ex monaſterio ad uicinam eccleſiam (uti conuenerat) egreſſus, cuſtodum manibus ereptus eſt: & in S. Liberatoris cœnobio annos latuit quinq;, ubi & uitam finijt. Monaſterio pręfuit annis 13: ut libro eodem, cap. 43, 60, & 61 ſcribitur.

BASILIVS.

Pandulphus, quem diximus, Baſilium, (qui præter uicenos ſolidos annuos, ex reditibus Caſsinenſis cœnobij nihil accepturum, reliquū uerò principis fore, iuramento ſe adſtrinxerat) Atenulpho ſubſtituit. Quod ægerrimè ferentes monachi, rem ad Imperatorem deferunt: qui depoſito Baſilio, & nouum eligendi abbatem poteſtatē concedit, & ſimul diſtracta bona reſtitui mandat. Ibidem.

RICHERIVS.

Et Conradi Imperatoris, & monachorū pari ſuffragio, Richerius Leonenſis abbas in Baſilij locum ſurrogatus, pro religionis ſtudio arma potius tractauit. Nam uaria fortuna cum Normannis, alijſq; uicinis, ut ſui cœnobij bona recuperaret, continua geſsit bella. Anno 1055 febri correptus, Aterni expirauit, 3 Idus decembris. Chronicon Caſſinenſe lib. 2, cap. 67, & ſequētibus aliquot.

PETRVS.

A' morte Richerij, inter monachos de ſucceſſore

ceſſore appellandò non conuenit. Nonnulli enim, numeto ſanè pauci, Iohannem Marſicanum, Capuani tum monaſterij præpoſitum: alij uerò Petrum Caſsinenſis cœnobij alumnum, eligendum cenſebant, atque horum ſententia uicit. Hinc Victor ſecundus Romanus pontifex arrepta occaſione, Petrum Romam euocatum, de ſua electione rationem reddere iubet: ſuum enim & Imperatoris conſenſum ſimul in ea requiri debuiſſe. At quicquid tandem Petrus pro ſui defenſione in medium protuliſſet, nullius fuit in Romana ſede ponderis. Mittitur tandem Caſsinum Hubertus: qui rebus diligenter cognitis, quocunque iure, quacúque iniuria, Petrú ab officio deponeret. Verùm illi, ſui aduẽtus ratione reddita, à ſenioribus reſpóſum eſt: In electione Petri nihil omnino deſiderari. Cõcordi enim uolútate monachorú, penes quos ſuperiori ætate ſemper libera appellãdi abbatem poteſtas fuerit, Petro ſeni & repugnanti id muneris impoſitum: neq; uel gratiá, uel præmium ullum intercesſiſſe: quare huic uni ſe obedientiam debitam præſtituros. Cæterùm Petrus, Huberti animum à ſe prorſus alienum facilè perſpiciens, officio ſe ceſſurú pollicetur, modò uitæ ſumptus ſuppeditentur mediocres. Cum nec hos impetraret, uirga altari impoſita, & officiú & monaſterium deſeruit, cú ſediſſet anní unum, menſes quinque. Cui Fridericus ſuccesſit, qui poſt menſes decem factus eſt Romanus pontifex, ſub nomine Stephani noni. Chronicon Caſsinenſe lib. 2, cap. 93, & tribus ſequentibus.

ODERISIVS.

Oderiſius illuſtri comitum Marſorú gente ortus, Caſsinẽſis cœnobijs alumnus, ſucceſsit Deſiderio, ad Romanam quoq; ſedẽ accito: cuius ſuperſtitioſos & ciuiles mores, ſumma contentione æmulatus eſt. ſeditq; annis 18. Chronicon Caſsinenſe lib. 4, cap. 1, & ſequentibus.

GAIFERIVS.

Habitum monaſticum in cœnobio Caſſinenſi, ſub Deſiderio abbate aſſumpſit Gaiferius Salernitanus, uir doctus & facúdus: qui uitam S. Secundini, laudes Pſalterij, homilias de Aduentu, in Nauitate Domini, & de Epiphania, & alia conſcripſit: ut eſt in Chronico Caſsinenſi libro 3, capite 41.

ALBERICVS.

Albericus cœnobij Caſsiuẽſis diaconus, eruditione & eloquentia clarus, compoſuit librum de uirginitate B. Mariæ, Dialogú de Muſica, uitá Scholaſticæ, uitá S. Benedicti, Paſsiones S. Modeſti & Cæſarij, Dialecticá, rhythmos de paſchate, de die iudicij, de monachatu, de electione Romani pontificis, cõtra Imperatorẽ Heinricum: & librum, in quo teſtimonijs Patrum Berengarij argumẽta refutat, poſtquam mutuo colloquio nihil profeciſſet: ut in libro 3, cap. 33 Chronici Caſsinenſis ſcribitur.

CONSTANTINVS AFER.

Conſtantinus, patria Carthaginẽſis, Babylone diſciplinis Chaldæorum, Arabum, Perſarum, Ægyptiorú & Indorum perceptis, anno peregrinationis 39 in patriam redijt. Metuens autem ſuorum inſidias, in Italiam traiecit: & monachus Caſsinenſis factus, ex diuerſis gentium linguis tranſtulit cõplura opera artis medicę: ut Pantechon, 12 libris diſtinctum: Practicam de conſeruanda ualetudine, & morborum curatione: librum Graduum, Diætam ciborum, De febribus, quẽm ex Arabe Latinum fecit. Librum de urina: de interioribus membris, eorumque præcipuis morbis. Expoſitionem Aphoriſmorum: τέχνην, μεγατέχνην, μικροτέχνην, Diſputationẽ Platonis & Hippocratis in ſententijs, de Simplici medicamine, de gynecia, de pulſibus, de experimentis, gloſſas herbarum, de dæmoniaco & claudo curatis ab Alexandro papa, & de eius tranſitu, de electione Gregorij. Chtonicon Caſsinenſe libro tertio, capite trigeſimoquarto.

THEOBALDVS.

Theobaldus quidam falſa quadam perſuaſione, relictis apud Gallos amplſsimis opibus, Vincẽtię monachum annis 12 egit. Ad cuius tumulum cum crebrius ederentur miracula, oſſa in Galliam, quæ in bane eum protulerat terram, relata ſunt, ſub annum 1050. Sigebertus.

GVIDO.

Claruit ſub snnum Domini milleſimú uigeſimũoctauú, in Italia, Guido Aretinus, cœnobij de cruce S. Leufridi monachus, muſicus excellens: qui de canendi arte inſigne conſcripſit opuſculum, & Scalæ Muſicalis autor eſſe dicitur apud Sigebertum, & Vincentium libro uigeſimoquinto, capite decimoquarto: Crantzium in Metropoli libro quarto, capite decimooctauo. Eundẽ & contra Berengarium de corpore & ſanguine Domini elegantem edidiſſe librum, in Epitome mundi, & Bergomenſis hiſtoria annotatur. Quod ſanè longæuum Guidonem fuiſſe indicio eſt, cum ſub annum 1051, ut Sigebertus annotat, Berengarius ſuum effuderit uirus.

MADELMVS.

Beneuenti adeò dura & ſuperſtitioſa exercitia appetijt Madelmus, ut in cellula extra monaſterium ſolitariam ageret uitam. Verùm idẽ poſtea luxurię frenos in tantúla xauit, ut in loco publico uirgis cæderetur,

& infami

& infami caluitio inſigniretur: teſte Petro Damiano, cui familiaris fuit, in epiſtola ad Gerardum Florentinum epiſcopum.

GALLICAE MONACHI.

Sancti Germani abbates hoc ſeculo fuere: Adrialdus, qui anno 1061 obijt: Hubertus, Robertus, Petrus regis olim cancellarius, ex Apulia oriundus, qui ſub annū 1082 in uiuis eſſe deſijt. poſt quem eundem dignitatis gradum obtinuit Iſembardus, ad annum uſq; 1103: teſte Annonio lib. 5, capite 48 de geſtis Francorum.

CLVNIACENSES.

ODILO.

E queſtri familia in Auernia oriūdus Odilo, literas ad S. Iulianum martyrem didicit. Ex Bruſiacēſi autem clerico monachus Cluniaci factus eſt; ubi cum quadriennium magna hypocriſi tranſegiſſet (ob humilitatem enim & liberalitatem mirè commendatur à Vincentio libro 24, capite 102) à Maiolo deſignatur ſucceſſor. Sermonū uolumen ab ipſo editum, Trithemius autor eſt. Superſtitioſum hominem, & Antichriſti membrum fuiſſe, opera eius teſtantur. Nam feſti omnium animarum, ut uocant, primus ille inuētor eſſe ſcribitur apud Sigebertum. Præterea D. Virginis cultor deuotiſſimus extitit, cuius ope aliquando membrorum reſtitutionem recuperauit: ut Vincentius nugatur. Monaſterio præfuit annos 53. Obijt ætatis anno 87, qui fuit Chriſti 1048. Trithemius.

HVGO.

Tempore Heinrici quarti uixit Hugo abbas Cluniacenſis, qui cū Deſiderio Caſſinenſi fratrum ſocietatem ſanxit. Chronicon Caſsinenſe libro tertio, capite quinquageſimo.

MARTINVS.

In Gamaldulēſi cœnobio, Martinus quidam coæuus fuit Damiano: ut ex eiuſdem epiſtola apparet.

ODO.

Abbas D. Medardi Sueſsionenſis Odo, cœnobium D. Martini Tornacenſe reparauit, anno 1091: ut Iacobus Meier in Chronico Flandriæ annotat.

GALTERIVS.

Sub annum Domini milleſimum, Galterius D. Petri Meliduneſis cœnobio præficitur à Seguino Senonum archiepiſcopo: teſtis eſt Ammonius libro 5, capite 46. de Francis.

LEODIENSES.

STEPHANVS.

Cœnobio S. Laurentij in publico monte Leodij à Raginardo antiſtite recens extructo, præfectus eſt Stephanus, anno Domini 1025. Sigebertus.

LAMBERTVS.

Lambertus monachus Leodiēſis, Adelmāni Grāmatici Brixienſis epiſcopi quondam auditor, oratione ſoluta & ligata compoſuit uitam S. Heriberti archiepiſcopi Colonienſis, libro uno. De miraculis eiuſdem librum 1. Hymnorum, uario genere carminis librum 1. Epigrammatum librum 1. Epiſtolarū ad diuerſos librum 1. Officiū de S. Heriberto, & alijs ſanctis. Claruit ſub annū 1060. Trithemius de Viris illuſtribus.

FRANCO.

Leodienſium Scholaſticus Franco, literarum ſcientia & morum integritate inſignis, Hermanno archiepiſcopo Colonienſi inſcripſit librum de quadratura circuli, ſub annum 1047. Sigebertus.

POPPO.

Poppo monaſterij Stabulenſis, Benedictinæ profeſsionis, in diœceſi Leodienſi, abbas, propter doctrinæ & uitæ ſanctæ opinionem ſub annum Domini 1050 in precio fuit, diſciplinamque monaſticam penè collapſam inſtaurauit. Chronicon Hirſaugienſe.

GVNTHERVS.

Benedictinæ profeſsionis monachus ad S. Amandum, præter uitam & martyrion S. Cyriaci metro conſcripta, ore & calamo uaria illuſtrauit: ut eſt in Chronico Hirſaugienſi. Claruit anno 1064.

THEODORICVS.

S. Trudonis apud Gallos abbas Theodoricus, diuinarum & humanarum literarum haud ignarus, uitam Trudonis, Bauonis, Reinoldi, & complurium aliorum, carmine comprehēdit, uarioſq; præterea ſermones ad fratres edidit. Floruit anno 1064. Ibidem.

MONACHI GERmani.

FVLDENSES.

BOBO.

Expulſo Brāchone abbate, qui poſt Halberſtadij factus eſt epiſcopus, cum ſuis: Hēricus Imperator ex Lauriſheimenſi cœnobio Bobonem, ſeu Poponem, cum monachorum grege aduocatum, creauit abbatē, anno 1014. Qui exacto ibi quadriēnio mortem obijt: ut Munzerus & Bruſchius teſtantur.

RICHARDVS.

Erkenvualdo ad Moguntinam ſedem aſſumpto, ſucceſsit Richardus in Fuldenſi abbatia, anno 1023. Fuit is duorum cœ-

nobiorum

nobiorum autor, quorum alterum Fuldæ uicinum, à Nouo monte nomen habet: alterum eſt Amorbacenſe, ut ijdem annotãt.

SIGEVVARDVS, ROHINOVS.

Poſt Richardum, Fuldenſi monachorũ cœtui præfuit Sigevuardus annis quatuor. Tantundem temporis penes Rohingum eiuſdem muneris adminiſtratio fuit. Romæ in comitatu Heinrici III obijt, anno 1047: ut ijdem teſtantur.

EGBERTVS.

Ecbertus, quem & Lampertus Epponẽ uocat, templorum ornatui & ędificijs plurimum laboris & ſtudij impendit. Anno 1058 in uiuis eſſe deſijt: ut Mũtzerus habet.

VVIDERADVS.

Ex monacho cõuentus Fuldenſis, factus abbas, ſupra modum mundanæ gloriæ fuit auidus. In templo enim Goslarienſi cruento prælio, bis cum Hildeſiano epiſcopo de loco concertauit. In quibus non ſolum inferior fuit abbas, ſed tanto inſuper ære mulctatus eſt, ut ampliſsimum & opulentiſsimum monaſterium, in ſummas anguſtias fuerit redactũ. Ad ſuos uerò reuerſum, maior penè excepit calamitas. nam ea occaſione, cum prius ſuis exoſus eſſet, uix ab eius internecione manus continuerunt monachi. Sed Imperatoris fauore, qui afflicto afflictionem addi nolebat, liberatur, turbarũ autoribus malè mulctatis. Hoc beneficio Imperatori deuinctus, frequens in expeditione ipſius, licet confectæ iam eſſet ætatis, fuit. Tandem in curru ſuo, ſequentium militum turba & puluere excitato, ſuffocatus eſt: ut Schafnaburgenſis indicat.

RVTHARDVS.

E' rebus humanis exempto Vuiderado, ingens monachorum & abbatum colluuies ad Imperatorem confluxit: quorum alius aureos montes, alius ingẽtia ex agro Fuldenſi dona, alius maiora Imperij ſeruitia obeunda pro ſucceſsione, ſine ullo pudore promittebat. Verùm Imperator horum impudentiam deteſtatus, Rutchardum Hirsfeldenſem monachum, qui ſui abbatis iuſſu pro monaſterij cauſa ad Imperatoris ueneraт curiam, nihilque minus ſuſpicantem, ſubſtituit. Ac licet ille plurima, quibus hoc à ſe remoueret oneris, in medium proferret, minimè tamen accepit Imperator: anno 1075, iuxta Schafnaburgenſem. Studium ipſius primarium fuit, ne quid monachis ad B. Virginem & D. Michaelem degentibus, quo cuticulam ſuam mollirer curarent, deeſſet: ne fortè ob malè ſaginatos porcos, ſi quando muneris adminiſtrati reddẽdã foret ratio, malè audiret. Moritur anno regiminis 21, Chriſti 1096. Bruſchius, Muntzerus.

AMICHADVS.

Super tumba Amichadi Fuldenſis monachi, qui anno 1043 obijt, noctu lumina uiſa, & Angelorũ pſalmodiam auditã, nugatur Trithemius in Hirſaugienſi Chronico.

MEGINFREDVS, ADRIANVS.

In eodem monachorum conuentu hac floruerũt ætate, Meginfredus & Adrianus hiſtoriographi: quorum ille ſui cœnobij hiſtoriam, à prima eius fundatione exorſus, ad ſua uſque tempora magno ſtudio pertexuit: ut Trithemius autor eſt. De hoc uerò, præter nomen hiſtorici, poſteritas nihil habet: ut in Epitome mundi annotatur.

SANGALLENSES.

BVRCHARDVS.

SEcundus huius nominis abbas Sangallenſis Burchardus factus anno 1007, mox ab anteceſſore Gerardo diſtracta bona ſummo labore recuperauit. cuius encomium uerſifices monachi hoc Epigrammate decantabant:

Burcardo noſtras Dominus commiſit habenas,
Quippe uiro iam tum ſibimet per cuncta beato.

Ad bellum autẽ contra Saracenos, Heinrico ſecundo iubente, ægrè profectus, in itinere peſte extinctus eſt, ac in monaſterio quodam Longobardiæ ſepultus, cum annis ferè præfuiſſet uiginti & uno: ut Bruſchius annotat.

THIETVVALDVS.

Ob œconomiæ ſtudium ſingulare gratus erat monachis lauticias amantibus, abbas Thietvualdus: qui ad annum uſque quadrageſimum, poſt mille, adminiſtrauit munus.

NOTBERTVS.

Primus Sangallenſium abbas Notbertus, de bonis monaſterij cũ Rumoldo Conſtantienſi epiſcopo bellum geſsit, & in ſalutem animæ ſuæ exequias celebrari uoluit. Extant de eo uerſiculi:

Conſtat Notbertum magna uirtute refertum,
Lac fuit infantum, iuuenum dux, norma piorum.
Ille timore Dei deſpexit cætera regni.

VLRICVS.

Vlricum ſecundum ſibi ſubſtitui Notbertus petierat: quod & factum eſt. Pecuniam is monaſticam magna diligentia comparſit, quam ſucceſſor eiuſdem nominis tertius egregiè decoxit: ut teſtantur monachorum uerſiculi, de utroq; Vlrico inuicem ſuccedentibus:

Tertius Vlricus tenet aurum, quod ſibi amicus
Præcedens cumulauit, mox quod & ipſe uorauit.
Extractum rella rapuerunt horrida bella.

HERMANNVS Contractus.

Natus fuit Hermannus patre Vuolferado, co-

do, comite de Veringen: matre Hiltrude, fœmina religioſa. Occaſione autem ualetudinis minus proſperæ, membrorumque contractione, unde agnomen accepit apud Sangallenſes, ubi monaſticen profitebatur, totum ſe literarum ſtudijs dedit, quo corporis deformitatem ingenij dotibus ornaret. Tantumq; in omni doctrinarum linguarumq; genere breui profecit, ut inter ſui ſeculi doctos non poſtremo cenſendus ſit loco. Ac de eruditione ipſius ſatis ſuperque labores eius teſtantur. Scripſiſſe enim fertur,

De muſica,	lib.1.
De monochordo,	lib.1.

De ſex ætatibus mundi librum unũ, qui Euſebij & aliorum aliquot Chronicis hodie adiunctus eſt, ab exordio mũdi uſq; ad Chriſti 1054 hiſtorias complectentem, cui Continuator aliquis paucos ſuper addidit annos.

De compoſitione aſtrolabij,	lib.3.
De utilitate aſtrolabij,	lib.1.
De eclipſibus,	lib.1.
De quadratura circuli,	lib.1.
De conflictu rhythmimachiæ,	lib.1.
De phyſiognomia,	lib.1.
Vitas plurium Sanctorum,	lib.1.

Hymnos præterea dulci & regulari melodia de Maria cõpoſuit, quales ſunt: Aue præclara, Salue regina miſericordiæ, Alma redemptoris mater, O' glorioſum lumen. Item hiſtoriam de annunciatione B. Marię, & de Maria Magdalena.

Præterea poeſeos etiã non ignarus fuit: ut teſtatur Epitaphium, quod matri ſuæ defunctæ ſcripſit, ut alibi uidere eſt.

In ſuo quodam prędio Aleshuſan defunctus eſt, anno 1054, ibiq; ſepultus: ut narrat Continuator ipſius hiſtoriæ.

TREVIRENSES.

VVINRICHVS.

Extra muros Treuericos S. Maximini cœnobio præfuit, ſub annũ Salutis 1018. Vuinrichus, cui Harichus, uel (ut alij malunt) Heinrichus ſucceſsit: qui Romam contendens, in itinere animam exhalauit, anno 1023. Cuius uiciſsim locum Poppo, Hieroſolymitana profectione ſub annum 1026 peracta inſignis, accepit: quod munus annos circiter uigintiquinq; feliciter adminiſtrauit. Iohannis ſecundi, qui Popponem ſecutus eſt, tale extat epitaphion:

Fundite corda preces, putret hic pius abba Iohannes:
Heu grauis illa dies, te pater huc rapiens.
Eccleſiæ paucis huic poſtquam præfuit annis,
ψυχῇ iudicium, σῶμα ſubit tumulum.
Idibus in quinis, dum feruet Iulius aruis,
Translatus medio redditur in tumulo.

Hunc piè παντοκράτορ, uitæ, non mortis amator,
Poſcentum uotis cœtibus adde tuis.

Cuius ſucceſſores fuère, Bernhardus, Theodoricus, per Engelbertum Treuirenſem epiſcopum, cui pallium à Clemente impetrârat, ad hoc dignitatis faſtigium euectus. Hic ſcripſiſſe dicitur contra Gregorium ſeptimum, pontificem huius ſeculi ſceleratiſsimum, libros duos: ut in Catalogo Treuirenſium epiſcoporum annotatur. Engelbertum ſecuti ſunt duo Heinrici, quorũ hic ſub annum milleſimum centeſimum in uiuis eſſe deſijt.

Eſt & aliud ibidem D. Matthiæ dicatum monaſterium, cuius abbates hoc fuère ſeculo: Richardus, qui præfuit annis 33, uſque ad annum Domini 1024: Bartolphus, annis 26: Reginhardus, 23. obijtque anno Chriſti 1097, ut Bruſchius de monaſterijs refert.

LAMBERTVS DE LEGIA.

Clarum fuit, Heinrici quarti temporibus, Alberti cuiuſdam de Legia Treuirenſis monachi nomen, philoſophi, rhetoris, poetæ & muſici inſignis: qui ſcripſiſſe narratur

De miraculis S. Matthiæ,	lib.5.
De uita eiuſdem,	lib.1.
De S. Agricio,	lib.1.
Sermonum de ſanctis,	lib.1.

Epiſtolas plures, & diuerſorum generũ carmina, ut Trithemius de Viris illuſtribus annotat.

EVERSINVS *Dolcienſis.*

Doleium Treuirenſis diœceſeos cœnobium, in Lotharingiæ finibus, Heinrico ſecundo Imperatore, Euerbinus rexit. Chronicon Hirſaugienſe.

HILDESCALCVS *Tigurinus.*

Tigurinis monachis Heinrici quarti autoritate præfuit Hildeſcalcus, qui Theodorani cellam locupletaſſe fertur. Auentinus lib.5 Annalium.

HELENGERIO.

Helengerionem pręſulem, & duodecim monachos Tigurinos in cœnobium Beurẽ, ad radices alpium, in ſuperiori Vindelicia extructum, Heinricus tertius commigrare iuſsit: ut idem teſtatur.

AVGIENSES.

VVERNHARDVS.

Vvernhardus, qui & Vueiinherus, iuxta Contractum, annis ſex Augienſem adminiſtrauit abbatiam: è rebus humanis exceptus anno 1006, teſtę Bruſchio.

IMMO.

Inuitis fratribus Immo abbas Prumienſis, Heinrico Imperatore iubente, Vuern-

hardi locum ſortitus eſt: uerùm ob immanitatem, qua in monachos ſibi ſubiectos utebatur, poſt biennium loco motus eſt ab eodem Imperatore. Ibidem.

BERNO.

Omni doctrinarum genere præſtans Berno, ſeu (ut alijs placet) Bernhardus, Augienſibus præficitur, anno 1008. Contractus.

Scripſit ad Pilgriuum Colonienſem de Muſica uolumen.

De inſtrumentis Muſices, ad Aribonem Moguntinum lib. 1.
De aduentu Domini, lib. 1.
De officio Miſſæ, lib. 1.
De concordia officiorum, lib. 1.
De ieiunio quatuor temporum, lib. 1.
De ieiunio ſabbati, lib. 1.
De menſura monochordi, lib. 1.
Epiſtolarum ad diuerſos, lib. 1.
Sermones ad fratres.

De uera laude regis, epiſtolam ad Heinricum ſecundum.

Vitam S. Vdalrici epiſcopi Auguſtani.

De erroribus Caſsiani.

De nigromantia ſeu diuinatione dæmonum contemnenda.

Sermones de natiuitate Domini, de Paſchate, de Reſurrectione Domini, de Aſcenſione Domini, de Pentecoſte, de Aduentu Domini celebrando: de natiuitate, aſſumptione & purificatione Mariæ: de Marco & Matthia apoſtolis.

Doctrinę capita, quę uel illuſtrauit, uel deprauauit, ſuo loco annotata inueniet lector.

Literarum ſtudia magis ipſi, quàm reliquo monachorum gregi, fruges tantum cõſumere nato, curæ fuiſſe, ingenij opera, quę diximus, & autorum quos citat catalogus, ſatis ſuperq; teſtantur. Nam Tripartitæ hiſtoriæ, Auguſtini, Hieronymi, Hilarij, Caſſiani, Proſperi, Gregorij, Decretorum, uariarum Synodorum & pontificum, genealogiarum principum, & diuerſarum nationũ conſuetudinum meminit. Præterea philoſophorum, tam Græcorum quàm Latinorum, de uirtutibus, & rerum natura ſententias in promptu habet. Sed perſtrinxit eius oculos potentia & ſplendor Romanorum pontificum, conſuetudo multorum populorum, & inſcitia doctrinæ de iuſticia fidei, ut inuocationes & ſuffragia mortuorum, electicia monachorum opera & ſuperſtitiones tueatur.

Romano Imperatori & pontifici admodum charus fuit, à quibus ſui cœnobij priuilegia confirmari obtinuit. Obijt anno 1048, ſeptimo Iunij. Contractus, & Bruſchius.

VDALRICVS.

Fratrum electione abbas Vdalricus, ab eo Imperatore confirmatur, & à Leone nono conſecratur, teſte Contracto. Regiminis ſui anno 21, qui eſt Chriſti 1069, in uiuis eſſe deſijt. Bruſchius.

MEGINVVARDVS.

Diſſentientibus monachis, Meginvuardus ex abbate Hildesheimenſi, anno Domini 1070, per largitionem euehitur ad rectoratum Augiæ, ab Heinrico Cæſare. Verùm ille exacto uix biennio, ſua dignitate ſe ultrò abdicauit, tum quòd à ſuis monachis graui contumelia impeteretur, tum quòd Cæſar prædia monaſterij ſuis ſatellitibus dari inſtaret: teſte Schafnaburgenſi.

RVBERTVS.

Rubertus antè abbas Babenbergenſis, mille pondo argenti puriſsimi numeratis Cęſari, ſuccedit Meginvuardo. Vſuris enim & ſordidiſsimis quæſtibus magnã uim pecuniæ priuatus corraſerat, qua antè etiã Cęſarem ferè expugnãrat, ut Vuiderado Fuldenſi per uim eiecto ſubſtitueretur. Quod ubi aduocatus Augienſis cognouit, legatis ei obuiam miſsis monuit, ne fines monaſterij ingrederetur, niſi ſecum manum conſerere animus eſſet. Quo nuncio territus, cũ Ecbertus Gorzienſis abbatiã Babenbergẽſem interea adeptus eſſet, ad fratrẽ ſe cõtulit. Interpoſito deinde aliquo tẽpore, Gẽgebach, quod monaſteriũ Alſatiæ eſt, opera epiſcopi Babenbergenſis gubernandum ſuſcepit: ubi bona & ius monaſterij ui defenſurus, à ſubditis occiditur: autor eſt Schafnaburg.

ECHARDVS.

Echardus iuuenis, precibus & gratia Eberhardi comitis Nellenburgij, ab Heinrico 4 pręficitur Augię, anno Domini 1072, homo ingratus. Nam Rudolphi partes contra Imperatorem tutatus eſt. Fama autem Augiã perlata, Echardum in itinere Italico defunctum (captus quidem fuerat, ſed ope pontificis & Mathildis dimiſſus) Vlricus abbas Sangallenſis Augiam ui occupauit. Reuerſo itaque Echardo, res ad arma peruenit. Sed hic uictoria elatus, ad Auguſtanum epiſcopatum aſpirauit: quò cum à Guelphone uocatus tenderet, in uia incidit in grauiſsimum morbum, quo etiam extinctus eſt, anno Domini 1089. Bruſchius de Monaſterijs.

VLRICVS.

Vlricum, nobili Baronum de Luſſen proſapia oriundum, ex præpoſitura ad abbatiam Guelpho & monachi euexerunt: quem Vrbanus ſecundus in Concilio Placentino conſecrauit. præfuit autem Vlricus annos 34. Ibidem.

VVERIN-

VVERINHARIVS, *Liutharius.*

Hermanni Contracti frater Vuerinharius, Augienſis alumnus, doctus & ſuperſtitioſus, perfectioris uitæ ſtudio flagrans, cũ Liuthario monacho peregrinationibus ſcedit, anno 1053. teſte Contracto.

BVRCHARDVS, *Gerundus.*

Fuêre hi duo Augienſis ſcholæ gubernatores: in quorum gratiam Berno abbas, quoſdam de conſona tonorum diuerſitate uerſiculos compoſuit, ut ipſe in epiſtola quadam ad eoſdem teſtatur.

CAMPIDONENSES.

STEPHANVS.

STephanus abbas Campidonenſis, adeò craſsi & obœſi fuit corporis, ut non equo, non curru, ſed ſola lectica in peregrinationibus ueheretur. Hic arcem nobilium Langenbergenſium, ex rapto uiuentium, euertit: ac obijt anno Domini 1011.

EBERHARDVS.

Eberhardus, uir nobilis & eruditus, Stephani ſucceſſor, oppidum Campidonenſe foſsis circumdedit: & intus fontibus, ac foris lacubus & piſcinis ornauit, uenationũ & aucupij ſtudioſus. Emigrauit ex hac uita anno 1044.

GISELFRIDVS.

Parentibus honeſtis Mülhuſij ortus Giſelfridus Preitblath, ante inuentas ad abbatiam claues, maximam humilitatem & religionem prę ſe tulit. at pòſt faſtuoſus, uoluptatum ac ſodalitij muliebris ſectator, & ſplendoris magnifici adeò amans, ut ſæpius trecentis equeſtris ordinis uiris ſtipatus incederet. Attamen ob eloquentiam, prudentiam, & in dirimendis litibus felicitatem ſummam, principibus Germaniæ pergratus fuit. Deceſsit autem anno Dñi 1048.

LANDOLPHVS, BERtholdus.

Landolphus Reinſteterus ab Hoheneck, primo gubernationis anno, fortè ob corruptos monachorum mores, abbatiam ſponte reſignauit. Poſt quem, paucisſimos annos idem munus geſsit Bertholdus.

HEINRICVS.

Anno 1063 electus eſt Heinricus Dorenſtichius nobilis: qui duas arces Kurnachianę ditiunculę, receptacula latronũ, euertit.

CONRADVS.

Conrado graue & cruentum cum uicinis nobilibus, ſuos fines incurſantibus, bellum fuit: qui eorum arcibus funditùs euerſis, ipſos profligauit: atq; Hildebrandũ Mémingerum, amicorũ damna & eiectiones ulturũ, in pago Richenbacẽſi captum cũ ſocijs ſecuri percutiendum lictori dedit. Tandem abbas, ob prouinciam malè adminiſtratam, exautoratus eſt.

VDALRICVS.

Vdalricus Lindegrun, Ochſenbacenſis, anno Chriſti 1092 deſignatus abbas Campidonenſis, ſexui fœmineo adeò fuit bene uolus, ut legem ferret, nẽ fœmina quãtum uis atrociſsimi ſceleris rea, in ſua ditione plecteretur capite: quòd duæ fœminæ ope S. Hildegardis, quam in carcere inuocarat, inde liberatæ, in eiuſque tumulo inuentæ ſint nocte, cum inſequenti die ad ſupplicium eſſent ducendæ. Bruſchius de Monaſterijs.

ELVVANGENSES.

HOc ſeculo Eluuangenſem rexêre abbatiam Hermannus annis 13, uſq; ad annum Chriſti 1011: Berengarius 15, Odenbertus 9, Richardus 5, Aaron 20, Regingerus 16, Vdo 14, Iſembertus 4, Adelgerus 8. qui obijt Salutis anno 1102. Ac tantum quidem de bonis illis fratribus, literis mandatum eſt: cũ præ ocio, quod agerent, non habuerint.

FABARIENSES.

HI à Bruſchio annotantur: Salomon, qui anno 1032 à Conrado, & 1040 ab Heinrico tertio, Argentinæ, ſuæ congregationis priuilegiorum confirmationem accepit: Pirthylo, Immo, Vdalricus, Heſſo, Iohannes.

EINSIDLENSES.

VVIRANDVS.

TErtius Einſidlenſium abbas Vuirandus, annis 30 præfuit. Cui Embricus Bauarus, & Friſingenſis canonicus ſucceſsit, præfuitq; annis 26: obijt uerò anno 1052. Cuius ſucceſſor Hermannus, anno 1065 huic mortali uitæ ualedixit. Quem ſecutus Heinricus, idem munus annis ſex adminiſtrauit. Poſt hunc Selingerus: qui relicta uita coniugali, monaſticen amplexus fuerat, ſedẽq; tenuit ad annum uſq; 1090. quo eam ultrò reſignauit, ſuccedente Rudolpho, qui anno 1101 in uiuis eſſe deſijt.

MANGOLDVS *Iſnenſis.*

Primus Iſnenſium apud Sueuos abbas Mangoldus, quarto ſui adminiſtrati muneris anno, qui fuit Chriſti centeſimus ſupra milleſimum, à quodam ſuo diacono trucidatur.

BAMBERGENSES.

RATTO, HENRICVS.

PRimus in mõte monachorum extra Bãbergẽſes muros, Michaeli archangelo dicato cœnobio, ab Imperatore Heinrico Claudo fundatore, Ratto conſtituitur abbas: cui annis præfuit quinq;. Obijt autẽ 1020. Poſt quem Heinricus, annis 46. Cuius anno ſecundo, templum cœnobij ſacris initiatum eſt.

ADELHELMVS.

Extat Clementis ſecundi Romani pontificis epiſtola ad Adelhelmum tertium S. Michaelis abbatem, qua monaſterium illud ſua autoritate ab omni eximit iure.

VTO, VVILLO, THIEMO.

Vto eidē conuentui præfuit annis 10, obijt anno 1082. Poſt quē Vuillo annis 3. Cui Thiemo ſurrogatus, annis præfuit nouem.

PETERSHVSENSES.

ELENBOLDVS.

ELenboldus tertius Petershuſij abbas anno 1007 factus eſt. Cui Vualtharins, Sigfridus, Erchenboldus, Volmarus, Albertus, Siggo, Arnoldus, Meginradus, Luitholdus, admodum obſcuti ſucceſſere uiri.

SALZBVRGENSES.

MAſelinus anno 1025 ad abbatiam S. Petri intra Salisburgenſes muros accitus eſt. Eandem Reimbrādus anno 1074 acceptā, annis ferè quatuor tenuit: quem ſecutus Imbertus quidam ualetudinarius, ſecundo anno iterum loco ſponte ceſsit.

AVGVSTANI.

DOGO.

SEcundus apud Auguſtanos Vlrichiani cœnobij abbas fuit Dogo, annis circiter quatuor. Obijt anno 1018. Cuius ſucceſſor Godeſgenus, annos uix duos compleuit. Quem ſeciti ſunt: Frideboldus, qui annis præfuit 10: Heinricus uerò, 14, humilis, mitis & liberalis: Thedo, 6: Adelbero, 15. in Romano defecit itinere, anno milleſimo ſexageſimoquinto. Theodomarus admodū iuuenis Adelberoni ſubſtitutus, annis 16 præfuit: ſed minimè profuit. Sigehardus religioſus, & in rebus temporalibus acquirēdis induſtrius, eandem prouinciā annis 14 tenuit. Obijt anno 1094. Poſt cuius obitum Hartmannus, Gotvuigenſis cœnobij alumnus, inuitis fratribus obtruſus eſt ab Auguſtano epiſcopo: uir quidem prudens & eruditus, uerùm cum monachis parum eſſet gratus, poſt biennium Campidonā ſeceſsit, ubi paulo pòſt in Danubio ſubmerſus eſt.

EPTERNACENSES.

VROLDVS.

MOnaſterium Heptinacrianum incēdio conſumptum, undecim annis inſtaurauit Vroldus abbas: & aureo calice magni ponderis, atque aurea tabula donauit. Is propter incontinentiam, anno Domini milleſimo uigeſimooctauo, cum præfuiſſet annis 21, exsutoratus, Vuizenborgum, quod Alſatiæ cœnobium eſt, conceſsit, ibiq́; ſexto depoſitionis anno obijt. Epternacum relatus ad aram S. Stephani, tali ſepelitur Epitaphio:

Continet hic arctus locus, Vroldi patris artus,
Cuius in Eccleſia ſunt monumenta pia.
Flamma uorax ſedes templi conſumpſit, & ædes,
Anno cùm decimo præfuit à minimo,
Quas iuxta damnis undenis fecerat annis,
Quod reparata piè pars ſuit Eccleſiæ.
Deinde loco cedens, annis quoq; quinq; recedens.
Se uoluit ſoli credere Leucopoli.
Quo migrans membris ſeptena luce Nouembris,
Sub claro titulo conditus eſt tumulo.
Ordine poſt iuſto translatus ab hoſpite buſto,
Hac tumba propriæ clauditur Eccleſiæ.

HVMBERTVS, REGINBERTVS.

Ex cœnobio Treuirenſi S. Maximini uocatus Humbertus, Vroldo ſurrogatur: qui abſoluta ædificatione, conſecrari fecit cœnobiū à Poppone Treuirēſi antiſtite. Mortuus eſt autem Humbertus anno Chriſti 1051. Poſt quem Reginbertus annis triginta eundem obtinuit locum.

THEOFRIDVS.

Confirmationem electionis ſuæ, anno Domini 1082, Romæ conſecutus eſt Theofridus, uir ſanè doctus, qui carmine & oratione pedeſtri hiſtorias, aliaq́; ingenij ſui monumenta reliquit. nec non Gichlingū, Alſtorfum & Burnium prædia ſuo ſubiecit cœnobio. Deceſsit uerò anno Domini 1110. Bruſchius de Monaſterijs.

SCHVVARZACHIENSES.

ALvuoldus anno Salutis milleſimo primo, Schunarzachienſis abbas factus, precibus Chunigundis confirmationem priuilegiorum ſui monaſterij ah Heinrico ſecundo impetrauit: cui annis 13 præfuit. Herbertus, annis 2. Vualtherus, 17. Vuolffgerus, 14: qui ſuum monaſterium nouis adauxit ædificijs. Ea ſcilicet monachorū fuêre ſtudia. Hoc defuncto, Egbertus ex monaſterio S. Gorgonij, quod in Gallijs eſt, ad reformandos fratrū mores uocatur, anno Domini 1047. ac cū laude præfuit annos 29. Cuius ſucceſſor Burcardus 20, qui bibliothecā plurimùm auxiſſe ſcribitur. In qua adornāda Altmānus quoq; Burcardo ſurrogatus, plurimùm laborauit.

VTENBVRENSES.

DAngolphus anno milleſimo Vtenburanus electus abbas, ſedit annis 12 Sigebertus, 16. Embricus, uir bonus & prudēs. 22. Eberhardus, qui ſimul Campidonenſe & Degernſehēſe cœnobia adminiſtrauit, 19. Racellinus, 13. Adelhalmus pro deiectis ueteribus ædificijs noua ſplendidiora reſtituit. fuit enim prædiues: quòd ſimul Vuingartēſis, Petershuſanns, Neresheymianns & Faucenſis eſſet abbas. Migrauit aūt ex hac uita anno reparatæ ſalutis 1094. cum præfuiſſet annis 12. Geberhardus, gubernator monaſterij utilis, obijt anno 1103.

VVEICHENSTEPHAnenſes.

GErhardum ex Seun monaſterio Bauariæ accerſitum, primùm præfecit abbatem Vueichenſtephano (Friſingẽſis diœceſeos cœnobium eſt) Egilbertus, qui eandẽ prouinciam adminiſtrauit anno Domini 1021. Cuius ſucceſſor Arnoldus, obijt anno ſalutis 1041. Poſt hunc Dietfridus abbatiam rexit annis 6, Heinricus 15. Beringarius altero anno ſubmerſus eſt in Danubio. Hinc Hagano cœnobium rexit annis 15. Heinricus anno gubernationis ſuæ ſecũdo obijt. Erchangerus, ſub quo cœnobium cuiuſdã monachi incuria & combuſtum & reſtauratum eſt, exautoratus eſt à Megiuhardo Friſingenſium epiſcopo, anno 1091. Pabo ex Prifelingẽ, Ratisbonæ uicino monaſterio, reuocatur ad rectoratum Vueichẽſtephani: quo ubi uix annum perfunctus eſſet, in exilium pellitur. at ſequenti anno ab Heinrico 4 in locum reſtituitur. inde cum denuò excidiſſet odio, ut apparet, Cæſaris, cuius partibus fauebat, Heinricus Friſingẽſis pōtifex ei abbatiã reddidit, anno Salutis 1099.

NOTGERVS.

Cœnobij Zuifalti in Conſtantienſi diœceſi, primus fit abbas Norgerus, anno 1088. ſeditque annis quinque. Hunc ſecutus eſt Vdalricus, anno 43.

VVEISSENBVRgenſes.

SIgebodo, cœnobio per unum ſaltem præfuit annum. obijt 1002. Cuius ſucceſſor Luithardus, anno 30. Volmatus, 12. Samuel, 42. obijt uerò anno 1097. Hæc Bruſchius de Monaſterijs.

VVENCESLAVS.

Inferioris Altaichij abbas Vuenceslaus, annalium Boiotum ſcriptor, cum alijs miſſus eſt ab Imperatore Mantuam, ut Alexandri & Cadoli Parmenſis de ſede Romana diſsidium componeret: teſte Auentino libro 5. Annalium.

THEODORICVS MOguntinus.

Tempore Henrici tertij claruit in cœnobio S. Albani, quod extra Moguntiam eſt, Theodoricus monachus Benedictinæ profeſsionis, qui ſucceſsiones & geſta Moguntinorum pontificum collegit; & in Cantica canticorum, atq; in Euangelium S. Iohãnis commentatus eſt: aliaq; opuſcula oratione ſoluta & ligata compoſuit. Chronicon Hirſaugienſe.

MARIANVS SCOTVS.

Natus eſt Marianus Scotus anno 1028, & ætatis uigeſimo quarto monachum induit. Exinde quadriennio exacto, relictaq; patria Coloniam cōmigrauit, ibiq; inter Martinianos fratres locum accepit, anno 1050, ipſis Auguſti Calendis. Pòſt Fuldam ſe contulit: inde Salisburgum, ubi presbyterij gradu ornatus eſt. Fuldam regreſſus, decem ibidem commoratus eſt annos. Tandem Moguntiam, ſuadente eius ſedis archiepiſcopo, uenit: ut ipſe in ſua teſtatur hiſtoria, quam à mundi exordio ad annum uſque Chriſti 1083, magno labore, optimoq; ordine breuiſsimè deduxit.

Scripſit præterea Euangeliſtatum concordantiam, & de Computo libellum: ut Trithemius annotat. His & commentarium in Pſalmos Dauidicos, Auêrinus addit.

Moguntię uitam finijt, anno 1086: ut Dodechinus, qui appendicem ipſius hiſtoriæ attexuit, teſtatur.

COLONIENSES.

HELIAS.

HElias natione Scotus, Pantaleoni & Martino apud Colonienſes dicatorũ monaſteriorum ſimul abbas, cum à Pilgrino, monachis, quibus Heliæ ſeueritas exoſa erat, inſtigãtibus, premeretur, ac ut urbe unà cũ ſuæ nationis monachis pelleretur parum abeſſet, dixiſſe fertur: Si Chriſtus in nobis peregrinis eſt, nunquam uiuus ad Coloniam ueniat Pilgrinus. ſicq; factum eſt, teſte Mariano Scoto, ſub annum Domini 1036.

ROGERIVS.

Rogerius, S. Pantaleonis Colonienſis monachus, uitam Brunonis, eiuſdem ſedis archiepiſcopi, conſcripſit. Fit præterea huius Rogerij mentio in libris Guimondi, cõtra Berengarij errores. Chronic. Hirſaug.

VVOLFELMVS.

Vuolfelmus, relicto S. Maximini apud Treueros cœnobio, Coloniæ inter S. Pantaleonis fratres locum accepit: pòſt Gladbachenſis (Colonienſis diœceſeos cœnobiũ eſt) abbas factus eſt. Inde Brunuuiler accerſitus, eius loci abbas deſignatus eſt tertius.

Compoſuit autem hic abbas librum de Sacramento altaris contra Berengarij errores, carmina de Benedicto & alijs ſanctis, ac ſermones complures. Cæterùm obijt Vuolfelmus anno Salutis 1091. Ibidem.

HIRSAVGIENSES.

FRIDERICVS.

REparato Leonis noni iuſſu Hirſaugiẽſi cœnobio, quod ultra annos ſexaginta tres deſertum iacuerat, ab Adelberto comite de Calue, monachi ex Einſidlẽſi apud Sueuos cœnobio accerſuntur: inter quos & Fridericus quidam à primis annis monaſticis ſedulò imbutus ſtudijs fuit, cui abbatis

partes à comite delegatæ ſunt: quem Trithemius ob literarum,orationum,& ſacrarum literarum meditationum indefeſſum ſtudium magnopere laudat. cumq; idē ſibi à ſubiectis efflagitaret monachis, facilè eorum odium incurrit, qui de inertia & ignauia ipſius(ad rē enim minus erat ob priuata ſtudia attentus) comiti ſæpius conqueſti, alium ſibi petiūt dari abbatē.Et horum quidem precibus comes, cui integra cœnobij reſtauratio, quam urgebat Fridericus, permoleſta erat,locum dediſſet,niſi Vuiltrudis uxor monachorū reſtitiſſet conatibus. Tandem de fornicatione ab iiſdem accuſatus,ſine ulla legitima cauſæ cognitione depoſitus eſt,anno 1068. Cuius iniqua abdicatione Lauriſsēſis permotus abbas, in Lorſenſe eum recepit cœnobiū, ubi paulo pōſt diē clauſit extremum.Chronicon Hirſaugiēſe.

VVILHELMVS.

Fratrum uotis annuente,quem diximus, comite, Vuilhelmus monachus Ratisbona accitus Friderico ſurrogatur. Qui Hirſaugiam uſq; delatus, & de anteceſſoris calamitate edoctus,reiecto quod oblatum fuerat munere, ad ſuos redire parat: ſed multis tandem fratrum lachrymis motus acquieuit. uerùm abbatis nomen, quo ad uixit Fridericus,uſurpare noluit Vuilhelmus. Illo uerò mortuo, ab Heinrico Nemetenſi epiſcopo inauguratus eſt.

Ingenij & eruditionis monumenta ſcripſiſſe fertur, de Muſica, de compoſitione monochordi,de aſtrolabio,eiuſq; compoſitione,de compoſitione horologij,de correctione Pſalterij, & de ratione computi Eccleſiaſtici.

Anshelmo admodum familiaris fuit: ut patet ex epiſtola Anshelmi ad eum ſcripta, ubi dominum & patrem reuerendum eum uocat.

Romano pontifici contra Imperatorem, licet ſui cœnobij priuilegiorum confirmationem ab eo impetrārit, ſemper addictus fuit.Obijt anno 1091,ætatis 65:ut in Hirſaugienſi Chronico Trithemius annotat.

GISELBERTVS.

Ex Haſſungenſi diœceſeos Moguntinæ cœnobio,cum ſuo monaſtico examine Giſelbertus abbas ab Heinrico Imperatore, quòd Romani pontificis partes ſectaretur, exturbatus:in Reinhartzborn,eiuſdem in finibus Thuringiæ diœceſeos monaſterio, & Erfordiæ ſimul fit abbas, opera Vuilhelmi Hirſaugienſis:ut idem teſtatur.

HIRSFELDENSES.

GOTEHARDVS, Ar*noldus.*

Hirsfeldēſis abbas anno 1005 factus Gotehardus, poſt ſeptimum annum in uiuis eſſe deſijt.Cuius partes ad annum uſq; 1031 geſsit Arnoldus.

MEGINHERVS.

Bardone ad Moguntinum,& Rudolpho ad Padebornenſem epiſcopatus accitis, Meginherus ſucceſsit anno 1034.Perpetua ei lis fuit cum Burchardo Halberſtadiano, de decimis. Anno 1059, 6 Idus Nouembris, cum præfuiſſet annis 25, huic mortali uitæ ualedixit Meginherus,uir (ut ait Lambertus) magnarum in Chriſto uirtutum, & uerè unicum ſua ætate in Teutonicis regionibus rectè ac monaſticè uiuendi exemplar.

RVTHARDVS.

Corbeiæ monaſterij alumnus,& iuuentutis informator doctus & fidelis, Ruthardus,aliquando electus abbas Corbeienſis: ſed criminum nonnullorum falſò,ut putabatur,inſimulatus,excidit eo honore.Hinc aliquot annos ad diuerſa fratrum loca uagatus, tandem ingenij præſtantia & induſtriæ laude, abbatiā Hirſfeldēſem adeptus eſt:ut Lambertus indicat.

Sacræ ſcripturæ adeò peritus & facūdus extitit interpres,ut ea ætate nemo uerbum Dei copioſius,ſubtilius & elegantius tractare uideretur:at in obſeruatione regulæ monaſticæ paulò fuit remiſsior.

Scripſit autem de tranquillitate librum, in quo ſeipſum multis rationibus conſolatur, aſſerens mortalem non debere turbari propter quoſcunq; momentanearum rerū euentus,cum omnia mortis aduentu abrūpantur,mala huius uitæ breui ſortiantur finem: ut in Chtonico Hirſaugienſi Trithemius narrat.

Menſe Ianuario anni 1072,incidit in morbum grauiſsimum: ac phrenenſi epilepſiaque correptus,menſes triginta miſeram traxit uitam.cumq; nulla recuperandæ ſanitatis priſtinæ ſpes appareret, ſub finem eiuſdem anni, ultrò ſuo ſe abdicauit munere. quod poſtea, cū à moleſtijs exoneratus, à morbo etiam paululū reſpiraſſet, adeò largis lachrymis deplorauit, ut an morbi uel mœroris ui potius extinctus ſit, in dubium uocari poſsit. Obijt autē anno 1074,5.Idus Iunij,teſte Lamberto.

THEODORICVS.

Theodoricus monachus Hirsfeldenſis, ingenio ſubtilis,& eloquio clarus,ſub Conrado ſecundo ſcripſit ad Richardum abbatem Fuldenſem,librum unum de uita S.Benedicti, & alium de translatione corporis eius: Epiſtolarum quoq; ad diuerſos librum unum,ut refert Trithemius de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

SAM-

LAMBERTVS.

Lambertus patria Schafnaburgẽſis, abiecta rei familiaris cura, ne in uia Dei, ut ipſe ait, prægrauaretur, anno Domini 1058, Idibus Martijs, ueſtitum monachalem à Meginhero abbate Hirsfeldẽſi, ut eius mores fama commendatos æmularetur, accepit. Eodem anno, menſe Septembri, presbyter à Ludolpho archiepiſcopo Moguntino ordinatus, inconſulto abbate ſuo peregrinationem ad Palæſtinam ſuſcepit: qua non ſine magnis periculis unius anni ſpacio confecta, Hirsfeldiam redijt: & à Meginhero gratulabũdo exceptus, ac peccati, quod ſine eius conſenſu profectus commiſiſſe arbitrabatur, abſolutus eſt.

Extat hodie eiuſdem, de Germanorum rebus præclarè olim geſtis hiſtoria: itemque rerum aliarum ferè memoratu digniſſimarum petbreuis & admodum iucunda quædam annotatio, ab exordio mundi repetita, tanta quidem diligentia, qualem Germanorum ad eam uſque ætatem hiſtoricorum uix ullum præſtitiſſe reperies: præſertim ſi turbulentum rerum tum Imperij, tum Eccleſiæ ſtatum ſub quarto Heinrico attentius conſideres.

Monachos ſui ſeculi taxat, dicitq́; eos eſſe auaros, ambitioſos & mendaces: quòd cum Crœſi uel Tantali opes poſsideant, nihil rei familiaris ſe habere nugentur: atque iſta Dominici agri zizania, hæc uineæ Domini arida ſarmenta & ſtipulas, æternis ignibus præparatas, totum ſacri gregis corpus quaſi contagio quodam infeciſſe.

CLARVS.

Clarus Seligenſtadenſis monachus, ſub Cunrado ſecundo, auſteritate exercitiorũ monaſticorum inſignis fuit: cui Calendæ Iunij ſacræ ſunt. Chronicon Hirſaugienſe.

ALBVVINVS.

Albuuinus præpoſitus Hirsfeldenſis, anno Chriſti 1034 creatur abbas Numburgenſis, iuxta Lambertum.

ALMANNVS Merſ-
burgenſis.

Vuernherus epiſcopus Mersburgenſis, in monte ſuburbano, Septentrionẽ uerſus, cœnobium S. Petri extructum dedicari curauit, anno Domini 1091, Calendis Aprilis: eiq́; præfecit Almãnum, ex Schuartzhouia accerſitum. Chronicon Mersburgenſe lib. 2, capite 17.

CORBEIENSES.

VVALO.

Valonem abbatem Corbeienſem, reformationi repugnantem, ab officio remouit Meinuuerus epiſcopus Padebornenſis, tẽpore Heinrici 2. Crantzius libro 4, capite 4 Metropoleos.

DVTHMARVS.

Duthmarus (potius Dythmatus) abbas Corbeienſis, obijt anno 1046. cui Ruthardus ſuffectus eſt. Schafnaburgenſis.

SARICHO.

Saricho, eiuſdem conuentus abbas, obijt anno 1071. Cui Veruherus, eiuſdem cœnobij monachus, ſucceſsit. Idem.

ALGERVS.

Ex ſcholaſtico factus eſt monachus Corbeienſis Algerus: in lectione Scripturæ ſanctæ & patrum magno ſtudio uerſatus, literarum etiam humaniorum haud imperitus fuit, ingenio & eloquentia præſtans, proſa & carmine inſignis. Scripſit de ueritate corporis & ſanguinis Dominici in Euchariſtia, cum refutatione diuerſarum circa hanc hæreſin, opus libris tribus diſtinctum. De eadem re contra Berengariũ lib. 1. De gratia & libero hominis arbitrio librũ unum, & Epiſtolas quaſdam. Trithemius de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Transſubſtantiationis papiſticæ patronũ, in primo quem diximus libro agit. De cęteris doctrinæ capitibus conſulatur Caput quartum.

BERNHARDVS.

Monachus Corbeienſis & iuuentutis fomator fidelis, orator & poeta ſui ſeculi celebris, Bernhardus: inter alia perſcripſit ad Harduuicum præſulẽ Magdeburgẽſem, inuectiuã in Henricũ quartũ amarulẽtiæ plenam. Trithemius de Viris illuſtribus, & in Chronico Hirſaugienſi.

ERHARDVS.

Eiuſdem cœnobij monachus Erhardus, Bernhardo coætaneus, ſuã eruditionẽ melius collocauit. cõmentariorũ enim in Pẽtateuchũ libros quinq; compoſuit, & homiliarum librum unum: ut idem refert.

PATERNVS *Padebornenſis.*

Monachus quidã Padebornẽſis Paternus, natione Scotus, homo ſtolidus & ſuperſtitioſus, in cõflagratione ſui cœnobij perire maluit, quàm inde, prohibente id incluſionis ſuę regula, excedere, anno 1058: ut Sigebertus & Vincẽtius lib. 25, cap. 35 teſtantur.

VILLARINVS *Vngarus.*

Perſaxardiæ cœnobij abbatẽ Villarinũ, Geiſa Vngarorũ dux, ſi Salomonis inſidias euitare uelit, regno iubetur excedere. Bonfinius lib. 3 Decadis 2 rerum Vngaricarum.

ANGLIAE MO-nachi.

OSVVALDVS.

Oſuualdus monachus Vuigornienſis, monaſteria Galliæ Belgicæ perluſtrãs, inter cæteros amicos transſamarinos, Conſtantinum monachum Floriacenſem, Grammaticum quidem inſignem,

ſignem,at magum(ut Benno in Hildebrandi teſtatut uita)ualde eximium,ſibi deuinxit: cuius opera ſcripſit Sacrarum inuocationum librum unum, De componendis epiſtolis librum 1.De edendis carminibus librum 1. Claruit autem circa annum Chriſti 1010,teſte Balæo Scriptorum Britanniæ Centuriâ 2,cap.43.

ANDREAS LEVCANDER.

Andreas Leucander,monachus & abbas Rameſienſis cœnobij apud Giruios tertius, literarum ſtudio ſupra modum deditus fuit. Scripſit de ſuo itinere ad terram Sanctam librum unum, uitam Iuonis cuiuſdam, Perſarum nationis apud Anglos epiſcopi,librum unum. Sub annum Domini 1020 maximè in precio fuit: ut idem teſtatur cap.44.

HVCARIVS.

Hucarius apud Cornubienſes monachos leuita factus, concionibus & ſcriptis omnium fauorem ſibi conciliauit, anno Domini circiter 1040. Nam ex libro Egberti archiepiſcopi Eboracenſis, de conſtitutionibus Eccleſiaſticis collegit Exceptiones quaſdam lib.1.Conſcripſit & Homiliarum centum & decem uolumen, & alia: teſte Baleo de Scriptoribus Britanniæ Centuria ſecunda.

KENVLPHVS.

Kenulphus abbas Petroburgenſis,flos literalis diſciplinæ, & torrens eloquentiæ, tum decus ac norma diuinarum rerum ac ſecularium, claruit anno Domini 1050: ut idem Centuria decima,cap.37, ex Hugone Petroburgenſium rerum ſcriptore,& Lelando commemorat.

FOLCHARDVS.

Folchardus Dorobernenſis, Cantuariæ cœnobij Seruatoris monachus, in gratiam Aldredi Eboracenſis, quo ad ſectanda ſtudia Mecœnate liberali olim uſus fuerat, cōſcripſit uitam Iohannis Beuerlacenſis quōdam archiepiſcopi, libro uno.: Miracula eiuſdem poſt mortem edita,libro uno.Clarus extitit anno 1060.Idē Centuria 2, ca. 53.

SVLCARDVS.

Honeſtis natalibus,in ipſo ſtatim iuuentutis flore Sulcardus, bonarum artium cognitione ſolida ac uirtutum ſtudio,eximiū decus addidit. Ætate uerò maturiore, ut à turbis ſeculi remotior totum ſe literis daret, Vueſtmonaſterij ſub Eaduuino abbate monachum induit.Edidit Chronicorum librum unum,& ſermonū epiſtolarumq́; uolumen:fuitq́; Eduuardo regi pacifico familiariter notus. Floruit circiter annum Chriſti 1070.Ibidem.

OSBERNVS.

Eccleſiæ Cantuarienſis pręcentor ac monachus Osbernus Anglus, & Lanfranco archiepiſcopo admodū familiaris, inter muſicos ſuæ ætatis facilè principem obtinuit locum:nulliq́; inter ſcriptores, ut Malmesburius loquitur,ſua ætate ſtylo fuit ſecundus.

Compoſuit Panormiam,	lib.1.
De re muſica,	lib.1.
De uocum conſonantijs,	lib.1.
Vitam Odonis archiepiſcopi,	lib.1.
Vitam Dunſtani archiepiſcopi,	lib.1.
Vitam Elphegi archiepiſcopi,	lib.1.
Epiſtolarum familiarium,	lib.1.

Claruit, iuxta Boſtonum, anno 1074. & in uitis epiſcoporum nihil aliud, inquit Balæus,miniſtrat, quàm meras impoſturas & nugas. Centuria 2, capite 54 Scriptorum Britanniæ.

STEPHANVS.

Stephanus Vuitherbienſis cœnobij Northumbrorum monachus, barbarie ſtupēda orbem penè uniuerſum inundante, literis ſtrenuā nauauit operam:& cœnobio D.Mariæ Eboracenſi pręfectus,omnem mouit lapidem, ut monaſticen Dnorū incurſionibus fermè profligatā apud Northumbrios reuocaret. Qua re ex uotis nonnihil ſuccedente, opus de Reparato monachatu, & aliud de Fundatione cœnobij Mariani conſcripſit: exprimens ſimul difficultates, quibus cū in reſtaurando eo uitę genere ſibi luctandū fuerit.Claruit autē circa annū Chriſti 1080.Apud eundem Centuria 2,cap.57.

ELFVVARDVS.

Elfuuardus circa annum Chriſti 1090 celebris, librum de rebus Angloſaxonum in Britannia, ante Normannnorum imperiū geſtis, dictione Latina conſcripſit. Idem Centuria 2,cap.48,ex Lelando refert.

VVERNERVS.

Sub annum Chriſti 1092, in Vueſtmonaſterienſi conuentu uixit Vuernerus monachus, eruditus & facundus: qui quòd frequenter conciones ad populū haberet,doctas & ſuaues, dictus eſt Homeliarius.Librum præterea Homeliarum edidiſſe dicitur.Idem Centuria 10,cap.39.

RICHARDVS.

Ceſtrenſis cœnobij S. Vuerburgæ dicati primus abbas fuit Richardus: cui ut obedientiam præſtent monachi, hortatut eos Anshelmus per epiſtolam.

ATDERICVS BARBOSVS.

Atdericus Barboſus in Hybernia monachus, ſcholam puerorū puellarumq́; ac laicorum frequentem habuit.Verùm quod fœminas & puerulos more clericorum tonderet:& mulieribus non peplum,ſed coronam capite ferendam contenderet, inde eiectus eſt,circiter annum Domini 1053: teſte Mariano Scoto.

OLIVERIVS.

Inter Malmesburienſes monachos magia excellens Oliuerius, de cometa quodã dixiſſe fertur: Veniſti, ueniſti, multis mortalibus lugendum malum. Dudũ te uidi, ſed nunc multo terribilius, Angliæ minitans excidium prorſus.

Scripſit præterea libros de Aſtrologorum dignitatibus, de planetarum ſignis, & de geometria.

Cæterùm cum ex inueoili temeritate, artis magicæ fiducia, dæmoonumq; inſtinctu, pennis ad manus pedesq; alligatis, Dædali ſectaretur ueſtigia, turbinis ui in terram proſtratus animam efflauit. Sub annũ 1060 floruit: teſte Balæo Ceoturia 2, cap. 51.

FLANDRIAE MOnachi.

EVERELINVS.

BRugis in cœnobio Quercetaoo uixit Euerelinus, cuius hoc eſt epitaphium: HIC IACET EVERELINVS ANACHORITA, QVI XII ANNIS HAC IN INSVLA LOCI NOSTRI CONVERSATVS EST: & obijt ANNO OOMINI 1060. SECVNOA OIE OCTOBRIS. Iacobus Meyer in Chronico Flandriæ.

VALTERVS.

Anno 1063, Valterus ex cœnobio D. Vedaſti accirus, conſtituitur primus abbas monaſterij Einhamenſis.

POPO.

Popo abbas D. Vedaſti Atrebatenſis, anno Domini 1063 reparat monaſterium Martianenſe, incendio deformatum. Ibidem.

DROGO.

Drogo monacbus, ſacerdos Geſtellenſis, uitam S. Godolephæ perſcripſit ad Rotbodonem, epiſcopum Nouiomagenſem.

FVLGENTIVS.

Cœnobij Afflighemenſis primus abbas, creatus eſt Fulgentius, circa annum Domini 1081.

AIMERICVS.

Abbas Aquicinctenſis fuit Aimericus, anno Domini 1100. Iacobus Meier.

GEDERICVS.

Honeſto loco natus, ingenio & pietate clarus Gedericus, monachus Blandiniẽſis, Flandros & Brabantinos à diſcordia, cædibus, rapinis ac latrocinijs retraxit concionibus, quas paſsim habuit: ac ſex milites ex latronum cohorte conuerſos, ad Anonem pontificem Agrippinatem, pro criminum remiſsione miſit.

Iacobus Meier.

DE EREMITIS.

STEPHANVS.

STephanus præpotenti familia apud Aruernos patre Stephano natus, Milone Beneuentano antiſtire à primis annis uſus eſt præceptore: qui multos annos monaſticis fidelirer eum imbuit ſtudijs. Ex ephebis egreſſus, peregrinationibus fuit occupatus. Tandem prope Lemonicas Aquitaniæ in denſiſsimo nemore, inter ſpineta ſtolidus & ſupſtitioſus homo, cũ uno atq; altero ſocio, ſuas ſedes fixit. Defunctum diſcipuli in eremo, io Grandi monte ſepelieruot: unde nouæ poſtea Grandimontenſium ſectæ nomeo inditum fuit, ut ſuo loco diximus.

BRVNO.

Bruno Colonia Agrippina oriundus, literarum gratia Luteciam, ſtudiorum nomine tum celeberrimam, ſe contulit. Vbi & Philoſophiæ & Theologiæ taotam ſibi cõparauit cognitionem, ut oon tantum doctis in ore eſſet, ſed etiã canonicus factus, inter profeſſores locum teneret. Præceptoris autem ſui, cui defuncto iam exequiæ parabantur, mirabili uoce (qua capite è pheretro exerto, ſe damnatum querebatur) motus, in eremum quendam, ſex alijs eum comitantibus, egreſſus, inrer Satyros & Faunos uitam egir durã, ac (ſi mauis) ſylueſtrẽ. Erà loco quem incolebant, Carthuſanorum ſectæ nomen inditum eſt: ut ex ſuperioribus patet. Poſt annũ uerò ſextum, per Vrbanum diſcipulum ſuum, qui iam Romanæ præerat eccleſiæ, reuocatus, ſuam ei in Eccleſiæ oegocijs præſtitit aliquandiu operam. Verùm ſacræ curiæ labotum pertęſus, ad locum priſtinum, reiecto ſimul Riſenſi archiepiſcopatu, quem accipere iubebatur, redijt: ut Ranulphus lib. 7, ca. 4 in Polychronico indicat.

MICHAEL.

Ex Polenſi Venetorum urbe oriundus Michael, homo idiota, monaſticam uitam amplexurus, à Deo petijt, ut ferreus quo cinctus erat circulus rumperetur, ubi ad locum ſuæ ſaluti congtuum ueniret: cuius uoti etiam cõpos factus eſt. Eo enim die quo eremum petierat, inter preces lachrymasq; largas, ſtatim circulus ferreus fractus eſt: ut narrat Petrus Damianus, in uita Dominici.

SIMEON.

Syracuſis Siciliæ natus Simeon, poſtquã Hieroſolymam & montem Sinai ex ſuperſtitione inuiſiſſet, Bethlehemi in B. Mariæ cœnobio monachus factus eſt. Vnde Treuerim profectus, in occluſa turri, etiam in urbe heremitam egit. Hunc titum

poſt

poſt obitum, mox Benedictus Romanus, ipſo heremita ſtolido ſtolidior, Romanorum deorum catalogo inſuit: teſte Sigeberto, ſub annum Domini 1016.

DOMINICVS.

Dominici pater, fortè alutarius, hircinã pellẽ epiſcopo, cuius miniſterio filius preſbyterij ſacris initiandus erat, donauerat. quam, Simoniam ratus Dominicus, pœnitentiæ loco monaſticen in eremo, quæ ere gionè Lureoli eſt, amplexus eſt, ſub Iohanne quodam de monte Feretri: ſub cuius dominio multos uixit annos. atque ob Simoniæ labem, quam pater ipſi aſperſerat, altaris miniſterio, ſacriſq; perpetuò abſtinuit. Cæterùm in eremo immanem ſui corporis egit carnificem. Ferrea enim ad carnem lorica tribus circiter annorum luſtris præcinctus, duobus ferreis circulis in corpore, totidemq; per brachia arctatus fuit: ſingulis diebus, dum integrum murmurãdo bis repetit Pſalterium, uirgis ſe cęcidit, corpusque fœdiſsimè lacerauit, ne à facie quidem ſibi temperans. Si fortè iter faciẽdum erat, ſemper in promptu erant uirgæ, nec ubi plagæ deeſſent. Ocrearum, calceorumque uſum prorſus ignorauit: reliquæ ueſtes uiliſsimæ, ad medias uſque tibias dependebant. A' cibis ad ignem decoctis, aut in arboribus natis, penitùs abſtinuit, ſolo fœniculo cum pane ueſci ſolitus eſt. Largiſsimas ſæpius ſibi uel ui extorſit lachrymas: ſilentium egit altiſsimum. Pœnitentiam centum annorum una compleuit hebdomade. Et denique ſuperſtitionum chaos, in hoc homine uidere eſt. Senex enim, uiribusque deſtitutus, in ijs quas diximus ineptijs, cum maxima impietate & diuini nominis abuſu coniunctis, non modò immotus perſtitit, ſed etiam auxit. Nam pluribus uinculis ſe conſtrinxit ferreis, abiectiſq; ſcopis ſcutica uſus eſt. Tandem ſtomachi & capitis doloribus ex heremo terreſtri ad aliã, quæ fine carebit, emigrauit, ubi nec uirgæ nec flagellatores ipſi deerunt. Cadauer ipſius à commilitonibus, ne fortè à uicinis, quos ſua hypocriſi monaſtroſa faſcinarat, per uim auferretur, in cellula, qua obierat, terræ mandatur: quod nono pòſt die integrum repertum, ſolenni more humatũ eſt, præſente Petro Damiano; ut ipſe in uita eius ad Alexandrũ ſcribit. ac, ut uerbis ſuis fides habeatur, addit: Vir Dei Dominicus, pater & dominus meus, ante annum defunctus eſt: cuius uita ſi ſcribatur, uereor ne fortaſsis à quibuſdam fratribus incredibilis iudicetur. ſed abſit à me mẽdacium ſcribere. Nam qui ueritatem pro uiribus ueraciter colo, commentum fallaciæ non admitto.

DE ABBATISSIS ET uirginibus Veſtalibus.

SOPHIA, ADELHEIDIS.

SEcundi Otthonis germana ſoror, Gandersheimenſi monialium conuentui ad annum uſq; Chriſti 1038 præfuit. Cui Adelheidis, à Dithmaro Hildeſiano conſecrata, ſucceſsit: teſte Bruſchio de Monaſterijs.

VTA.

Chunegundis Imperatrix ſuam ex ſorore neptem, Confugienſibus præfecit, Vtã: cui luxus & regiæ lauticię magis, quàm religio, curæ erant. Quam cùm Imperatrix aliquando die feſto, omiſsis ſacris, pocula cum ſuis monialibus tractare offendiſſet, tanto impetu ei colaphum infregit, ut digitorum ueſtigia in maxillã impreſſa, poſtea nulla potuerint curari arte: ut in hiſtoria Bãbergenſi ſcribitur.

VITALIS.

Vitalem quandam Anshelmus literis obſecrat, ut habitum monaſticæ profeſsionis abiectum recipiat, ſi ſaluari cupiat. epiſt. 4.

CHRISTINA.

Edouardi regis Angliæ filia Chriſtina, à coniugio abhorrens, monialium conſortio ſe adiunxit. Polydorus lib. 9.

ANDLOVIENSES.

ANnum ſalutis circiter 1004. Brigitta Andlouienſem monialium rexit conuentum. Cui Mechtildis, Conradi ſecundi Imperatoris ſoror, ſucceſsit, anno 1056. Quam Iuditha quædam ſecuta eſt. Bruſchius de Monaſterijs.

DE PHILOSOPHIS, alijſq; huius ſeculi uiris doctis, qui inter Eccleſiæ doctores locum non merentur, obiter tantum.

IOHANNES GARLANDVS.

IOhannes Garlãdus, à puero iactis in Anglia artium & linguarum fundamentis, propter crebras Danorum incurſiones, relicta patria, ad trãſmarina ſe cõtulit gymnaſia. Cuius eruditio & diligentia cũ uiris nobilibus probata eſſet, ſibi eũ multa beneuolẽtia deuinciũt: ſuoſq; ut liberos Latinæ linguæ elemẽta ac Poeſin doceat, honeſto conducunt præmio. quibus dum gratificaretur, magnum breui iuuenum æmulantiũ ſtudia cœtum habuit.

Opuſcula ab eo hæc feruntur edita:

De dictionibus obſcuris,	lib. 1.
De accentu,	lib. 1.
Myſteriorum Eccleſiæ,	lib. 1.
Vnum omnium,	lib. 1.
Satyricum opus,	lib. 1.
De miraculis D. Mariæ,	lib. 1.

Epitha-

Epithalamion eiuſdem, lib.1.
Opus Synonymorum, lib.1.
Aequiuocorum opus, lib.1.
Computus & tabula, lib.1.
Ortolanus, lib.1.
Cornutus, ſiue Diſticha, lib.1.
De pœnitentia, lib.1.
Aurea gemma, lib.1.
Et alia plura.

Inclyta fuit Garlandi doctrina, circa annũ Chriſti 1040: ut ex Boſtono Balæus ſcriptorum Britanniæ Cent.2, cap.48 annotat.

HILPERICVS.

Quarto anno Heinrici II, Hilpericus quidam ſcripſit librum de Ratione computi: ut refert Heinricus de Erfordia.

RASIS.

Raſis Pœnus, qui ab alijs Bachilo, ab Auicẽna uerò in tertia ſentẽtia tertij Canonis F.3.c.7. Menaëthus appellatur, Almáſoris, quæ ei patria fuit, linguam Arabicam didicit, qua ſuæ profeſsionis libros hos conſcripſit:

De medicinarum correctione, lib.1.
De cura morborum, lib.1.
Librum continentem omnem medicinæ ſcientiam.
De morbis puerorum, lib.1.
Diuiſionum, lib.1.

In aſtrologia, Aphoriſmos, atque in Alchimia libros duos, & alia multa: ut refert Hermannus Schedel.

IOHANNES *Serapion.*

Iohannes, Medicus hac tempeſtate celebris, librum breuiarij de arcendis morbis, & alios de ſimplicibus medicinis conſcripſit: qui quòd tanquam ſedula apis è cæterorum medicorum libris roſas colligeret, cognominatus eſt Serapion. Serapio enim (teſte Plin. lib.12, cap.13) roſeũ denotat. Hermannus Schedel.

ISAAC.

Iſaac Benimiram, medicus celeberrimus, Salomonis medici cuiuſdam filius, ſcripſit de dictis uniuerſalib. & particularibus, de febribus, de urina, de elementia & deſiinitionibus, ut idem refert.

CAMPANVS.

Campanus, natione Longobardus, doctor, philoſophus & aſtronomus celeberrimus, edidit Opus de computo Eccleſiaſtico. Item aliud de compoſitione Quadrantis. Item, Calendarium. Idem, errorem Ptolemæi in ſupputatione motus lunæ & aliarum ſtellarum, ortum ex ignorátia octauæ Sphæræ, qui non niſi longi temporis obſeruatione deprehenditur, animaduertit: ut tradunt Hermannus Schedel, & Bergomenſis.

His ferè coætanei fuêre Almeon & Azophi Arabes, & Azarchales, aſtronomicis ſtudijs inſignes.

CAPVT XI.

DE HAERETICIS.

BASILIVS.

Baſilius Medicus, profeſsione monachus, errorem Bogomilorũ, quem annis quindecim imbiberat, quinquaginta duobus lõgè lateq; clàm ſpargit: donec Conſtantinopoli ab Alexio Imperatore, in cuius amicitiam ſeſe inſinuârat, eiq; ſcabiem ſuam affricare niſus fuerat, patefacta impietate, ſuffragáteq; populo, in equeſtri theatro concremaratur. Zonaras tom.3.

BERENGARIVS.

Berengarius Turone oriundus, & diaconus eccleſiæ Andegauenſis, doctrina & morum honeſtate initiò clarus, teſte Vincẽtio, Bergomenſi, & alijs, Franciã doctrina ſua de euchariſtia, qua uerã corporia & ſanguinis Chriſti in cœna ſacra negabat præſentiã, ualde turbatã multis annis reddidit, ſub annũ 1051. autore Sigeberto.

Sub initium autem, huius controuerſiæ cauſa, crebrò concilia, ut Lanfrancus in ſuo teſtatur ſcripto, celebrata ſunt; quorum primùm præſidente Leone Romæ dãnationis ſententiã in ipſum ꝓmulgauit. Dehinc declarata eſt Synodus alia, quæ ꝓximo tũc Septẽbri eodẽ præſidente põtifice eſt celebrata Vercellis, ad quã uenire ipſe uocatus detrectauit. Turoni etiam à patribus in Synodo, cui Victoris legati præfuêre, fidei ſuæ rationem reddere iuſſus, cum ſuæ cauſæ diffideret, communem Eccleſiæ fidem amplexatus eſt. Verùm opinionibus luſiſſe eum ſæpius, conſtat. Nicolao enim ad clauũ Romanæ eccleſiæ ſedente, denuò eius doctrina in Cõcilio, præſentib. 113 epiſcopis, in Lateranenſi eccleſia examinata, diſcuſſa, & deniq; dãnata eſt: ſicut ſuo loco expoſuimus.

Ac licet ipſe Berengarius præſens, libros ſui dogmatis in medio Cõcilij Vulcano tradiderit: ac per Deum, nunquã deinceps in uulgus eiuſmodi doctrinæ genua ſe ſparſurũ, ſed in patrũ probata ſententia permanſurũ, ſanctè iurauerit: tamen poſtea ad ingenium redijt, ſuumq; uirus per prauos diſcipulos, ſcriptaq; praua, in diuerſas regiones trãſmiſit. Cõtra quæ Lãfrãcus, cuius ſcriptũ in libro Orthodoxographorũ extat, calamũ pro officio ſuo ſtringit. Berengarianæ autẽ reuocationis formulã ſuprà adſcripſimus.

Deniq; ſub Gregorio ſeptimo, Romæ in frequenti Concilio errorem ſuũ faſſus, ueniã impetrauit: teſte Sabellico. Poſt hæc nouũ ipſum hominem induiſſe, Ranulphus & Malmesburienſis teſtãtur: licet alij dubitẽt.

Ac inter

lum in concione concidiſſet, ab idololatris circumſtantib. in fruſta diſcerptus eſt. Crantzius lib. 4, cap. 8 Metropol.

SVB HEINRICO III.

GERARDVS.

Gerardus Chanadiēſis epiſcopus, ab Vngaris ad Scythicam relabentibus religionem, ex alta rupe dëijcitur: ac tandem, cũ quantulumcunq; uitæ ſupereſſe uideretur, haſta transfoditur. Bonfinius lib. 2. Decad. 2. & Nauclerus.

SVB HEINRICO IIII.

ANSVERVS.

Anſuerus, monachus Racisburgenſis, cũ pluribus alijs, ob religionem lapidibus à Sclauis obrutus eſt. Crantzius lib. 3. cap. 4. Vuandaliæ.

GODESCALCVS, *Ippo.*

Godſcalcus Obotritorum regulus, & cũ eo presbyteri plures, inter quos principem tenebat locum Ippo, à ſubditis ad Ethniciſmum redeuntibus miſerè trucidati ſunt. Ibidem.

CAPVT XIII.

DE MIRACVLIS, OSTENTIS & prodigijs.

DE REBVS ADMIRABILIBUS *ſub Heinrico Secundo.*

Res admiratione digna eſt, quòd Syluestri ſecundi Romanorum præſulis ſepulchrum, oſsium colliſione & ſudore emiſſo, ſemper ab eo tempore quo in id quondã poſitus eſt, pontificum obitum prædicere fertur.

Miſerandum Papiæ incendium fuit anno 1004, teſte Schafnaburgenſi.

Anno 1005, Calendis Octobris, cometa horribilis huc illuc uibrans, in Auſtrali parte uiſus eſt, iuxta Sigebertum. quem magna anno ſequẽti fames ſecuta eſt: ut apud eundem, & Schafnaburgenſem ſcribitur.

Circa ſalutis annum 1006, tanta ubiq; peſte laboratum eſt, ut plures mortui quàm ſuperſtites ſint crediti: ut Sigebertus annotat. Eam uerò calamitatem fons quidam ſaluberrimæ aquæ apud Lotharingos, paulo antè in ſanguinem uerſus, indicauit: ut Lycoſthenes teſtatur.

Sub idem tempus guttas ſanguineas hominum ueſtimentis cœlitùs illapſas eſſe, & ſub Calendas Maij ſolem rubeum præ ſe tuliſſe colorem, Chronicon Magdeburgenſe habet.

Circa initium anni 1009, crebræ & inſolitæ fuêre pluuiæ. Et ſub finem Maij cometes fulſit, qui mox inſecutæ apud Saxones peſtis certum indicium fuit: ut in Saxoniæ Chronico ſcribitur. Solis eclipſin & Sigebertus annotat.

In pago Bruheſare, in uilla Anfrede, continuis diebus uigintiquinq; fons ſanguinem ebullijt, ac uicinum uadum infecit, anno 1010, ut Lycoſthenes prodit.

Capta à Turcis Hieroſolyma, anno 1012, luna cruento aſpectu apparuit, terra prodigioſè mota eſt, fax ardens inſtar turris magno fragore è cœlo cecidit, mariſq; inundatione nonnullæ urbes cum hominibus perierunt. Fame & peſte infinita hominũ multitudo extincta eſt, ut Sabellicus commemorat.

Oceanum Anglicum ſupra modum intumuiſſe, Lycoſthenes autor eſt: poſtea inſula in Danorum uenit poteſtatem.

Apud Lotharingos, iuxta montem Caſtri locum, fonticuli cuiuſdam aqua in ſanguinem uerſa eſt. Sigebertus.

Eodem anno gemelli in lucẽ editi ſunt, quorum ora roſtris, & dextra brachia alia anſerinis haud abſimilia fuerunt. Die autem natiuitatis tertio, ariſerunt ſibimetipſis: uerùm propter deformitatem, prætor eius loci eos interfecit. Eodem anno exũdatio Rheni & Danubij, pontes paſsim interrupit, ædes deiecit, ſegetesq; & arbores euulſit, ac prata perdidit. Accidit & Luneburgi terræmotus. Chron. Sax.

Anno 1013, mẽſe Maio, coruſcationes & fulgura, quibus & plurima ædificia, & templum quoddam ampliſsimum conflagrarunt apud Saxones. Chronicun Magdeburgenſe.

Sub idem ferè tempus porca fœtum humano capite enixa, gallus quoque quadrupes natus eſt. Sequuti ſunt per Angliam & Hyberniam magni motus, nec non in Normannia uarijs locis bella exarſerunt. Lycoſthenes.

Sacrilegum quendam, qui S. Clementia templum ſpoliãrat, murium corroſione interijſſe, anno 1012, in Saxoniæ ſcribitur Chronico.

Anno 1013, 14 Calend. decembris, circa diei tempus meridianum, ingens (iuxta Sigebertum) accidit terræ motus. Ventorum occidentalium turbine, Fuldę ædificia multa proſtrata, Munzerus teſtatur: arboresq; radicitùs euulſas, in Magdebũrgenſi Chronico ſcribitur.

Apud Flandros magna nubium moles, ex improuiſo cœlitùs delapſa, multa hominum milia ſuffocauit: ut Saxoniæ Chronicon, & Trithemius de rebus Hirſaugienſium annotant. Verùm Meierus Flandricarum rerum ſcriptor, ait, ex inũdatione Flandrici maris, uentotum procellis agitati, fini-

timos agros plurimum accepiſſe detrimenti. De tempore tamen conuenit inter ipſos, 4 Cal. Octob. anni 1014.

Grandine & fulminibus multi mortales, anno 1016, menſe Iulio (iuxta Magdeburgenſe Chronicon) interiêre: ut & Schafnaburgenſis indicat. Arbores quoq; & ſegetes, ab hac calamitate immunes non fuêre. Grauiter itaq; pòſt fame laboratum eſt, ut idem habet Chronicon.

Anno 1017, Cometa ſolito mirabilior, in modum maximæ trabis per quatuor menſes uiſus eſt. Sigebertus.

Anno 1018, ſuem denuò porcellum humana facie in lucem edidiſſe, Lycoſthenes autor eſt: ſecutus autē eſt annus peſtilens, & Ruthenorum in Polonia clades.

Anno 1020, frigore hyberno enecti ſunt homines non pauci. Præterea tertio Calendas Auguſti, circulus iridis inſtar, quatuor lineis tranſuerſim diuiſus, à tertia uſque ad ſextam horam conſpectus eſt circum ſolem. Albis & Viſurgis redundantes, damna multa intulerunt accolis: ſecuta eſt peſtis, qua extinctorum corpora ſerpentibus plena, non ſine tædio, terrę mandabantur. Chron. Saxoniæ.

Apud Bauaros, ut Lampertus teſtatur, 4. idus Maias anni 1021, magnus terræ motus accidit. Hermannus Contractus.

Cum Aquiſgrani anno Salutis 1022 Synodus celebraretur, tanta ſiccitas & aeris intemperies exorta eſt, ut multi nimio ardore extinguerentur, nec pauca animalia interirent. Arcæ & columnæ marmoreæ tanto manarūt ſudore, ut aqua eas perfuſas quis crederet. Sigebertus.

Anno ſequenti, in Paſchate, ſol eclipſin paſſus eſt. Idem.

Eiuſdem Imperatoris temporibus, mulierem quandam inferioris Altaichij quinque filios uno partu enixam eſſe, Auētinus lib. 5. Annalium indicat. Tum quoq; Babo Abuſinæ & Roræ princeps claruit, qui ex duabus legitimis uxoribus triginta duos filios, & filias octo tulit, educauit, ac poſt ſe ſuperſtites reliquit: ut ex Vueltenbergenſium & Iuuauenſium faſtis idem refert.

Sub Caſimiri, qui poſtea Polonorum rex factus eſt, ortum, ſubterraneo motu uniuerſam Poloniam tremuiſſe, Cromerus lib. 4. indicat.

DE PRODIGIIS ET REBUS *admirabilibus ſub Conrado Secundo.*

ANno 1031, mortuo Roberto rege Francorum, cometa fulſit exortiſq; tempeſtatibus & imbribus maximis, flumina exundantia propè æquora in agris efficiebant. Secuta eſt deinde fames & peſtis. Paulus Aemylius de geſtis Francorum.

Sub idem ferè tempus Cappadociam, Armeniam, Paphlagoniam, totumq; ferè Orientem fames ac locuſtæ adeò afflixerunt, ut multa ſuis ſedibus relictis hominum agmina, aliò commigrare coacta fuerint. Verùm Romanus Argyropolus auro ad patrios lares redire eos commouit. Zonaras tom. 3.

* Anno 1033, 3 Calendas Iulij, circa horam ſextam, ſolis obſcuratio accidit. Hermannus Contractus. Sigebertus annum habet 1032.

Anno 1038, Cæſare commorante Goslariæ, in natali Domini, ſub nocturnis ſacris fulgura audita ſunt. Chronic. Magdeburgenſe.

Anno ſequenti, 8 idus Aprilis, inter ortum & meridiem, ignea trabs miræ magnitudinis in cœlo conſpecta eſt: quæ dum ſolem occaſui uicinum tranſiret, in terram delabi uiſa eſt, eiusque ueſtigia diu in aere notari potuerunt. Sigebertus.

Conrado Imperatore in Italiam, ut ſibi rebelles ad officium cogat, contendente, ipſo die Pentecoſtes, tanta audita ſunt tonitrua & fulgura, ut plurimi uel mente capti, uel penitus fragore extincti ſint. Menſe Auguſto, ſolis eclipſis fuit: ueluti Lycoſthenes annotat. Paulo pòſt, Imperator in uiuis eſſe deſijt: ut Sigebertus teſtatur.

DE PRODIGIIS ET REbus *admirabilibus ſub Heinrico Tertio.*

EXundationum ſub 1040 annū, fit mentio in Magdeburgenſi Chronico.

Anno 1042, fames ualida cœpit, quę continuè ſeptem annos durauit: ut Annonius lib. 5, cap. 48 de geſtis Francorum ſcribit. Tertio nonas Nouembris horrida tempeſtas & pluuię fuêre: Oceanusq; Flandriæ aggeribus, quibus ibi conſtringebatur, ruptis, omnia ſecum longè lateq; inuoluit: ut in Flandriæ Chronico Iacobus Meierus refert.

Anno 1043 tempeſtates & pluuiæ æſtiuæ, autumnalesque niues, frugum & uinī penuriam apud Gallos & Germanos attulerunt. Ad quæ mala, anno ſequenti & aliud acceſſit: hominum uidelicet pecorumque interitus miſerandus: ut Sigebertus & Contractus annotant.

Tanta niuium mole in Occidentali plaga arbores preſſas, ut ruptæ oneri ſuccumberent,

cumberent, anno 1647 Sigebertus teſtatur.

Sub idem tempus ueneficam quandam mulierem, apud Anglos, à diabolo equite per aeta auectam eſſe: cuius eiulatus per quatuor ferè eius regionis miliaria, ad horas aliquor auditus ſit: Vincentius libro 25, cap. 26, ex Guillerino refert.

Scribunt Platiua, Nauclerus, alijque hiſtorici, Benedictũ Nonum (qui anno 1045 in uiuis eſſe deſijt) poſt obitum monſtroſa quadam facie conſpectum eſſe, corpore urſo, capite & cauda aſino ſimilem. Rogatum uerò de tam ſtupenda metamorphoſi, reſpõdiſſe: Ea ſpecie oberro, quia in pontificatu ſine lege ut beſtia uixi.

Ex eminentiori ad Danubij alueum ſaxo, Brunonem Herbipolenſem epiſcopum illac cum Imperatore Heinrico tertio, ſed nauigijs diuerſis nauigantem, atra quædam Æthiopis imago alloquitur: Heus heus, inquiens, epiſcope, malus ſum genius, meus es: & quocunque gentium proficiſcêris, meus eris: nihil quidem aduerſus te modò perago, ſed breui me iterum uidebis. Vnde ad decem millia paſſuum ſimul progreſsi, in uico Boſenburg diuertunt: uixque mutuò ſe conſalutatis, cœnaculum corruit, ex qua ruina Bruno interijt, ut Auentinus lib. 5 Annalium Boiorum ſcribit. Acciderunt hæc anno milleſimo quadrageſimoquinto, iuxta Contractũ: qui ruinæ quidem cœnaculi meminit, ſed de malo genio uerbum nullum.

Edouardus Anglorum rex, cum ipſi ab exactoribus ingens auri uis, quod uiritim in uniuerſo collegerant regno, offerretur, dæmonem uidit circa illud colludere. Eo ſpectaculo territus, ſubditis reſtitui iubet: ut Polydor. lib. 8 Anglicæ hiſtoriæ teſtatur.

Tertio idus Octobris, anno milleſimo quadrageſimooctauo, iuxta Contractum, nocte terræmotus magnus fuit in agro Cõſtantienſi, ad lacum Acronium: ut Lycoſthenes prodit.

Anno 1053, in Italia lacus quidam, quos olim (ut fama erat) Iulius Cæſar quadrato lapide ita obſtruxerat, ut nunquam ulla aquarum uis præualere poſſe crederetur, ſua exundatione in Narniam & Tyberim flumina tanto impetu & aquarum copia ſe exonerarũt, ut ſubita illuuione Narnienſem pontem, multaq; ædificia & homines abſumptos perdiderint. Hermannus Contractus.

Romæ diaconus quidam uenenum inter ſacra calici miſcuerat: quem cum Gotfrido Lotharingorum duci porrigere uellet, manum admouere non potuit. Aſtantes ſtupefacti, cauſam diuinitùs per preces poſcunt. Mox arreptum diabolus diaconum, grauiter exagitat: ſed liberatur eorundem precibus. Anno 1054: Schafnaburgenſis.

Circa finem imperij Heinrici, tertiò ſuẽ humano capite fœtum hoc ſeculo edidiſſe, & gallinam pullum quatuor pedibus excluſiſſe, Lycoſthenes tradit.

Magnę famis, ſub annum 1055, meminit Vrſpergenſis.

Hunneburgenſes, in Bauariæ finibus, quos Vngari dura premebant obſidione, turturis ipſos circumuolitantis omine animati, portis cateruatim erumpunt, hoſtemque cædunt, & profligant. Auentinus lib. 5 Annalium.

Guntherus Heinrici tertij cancellarius, uidit Dominum in ſolio maieſtatis ſuæ ſedere, ſublatoque in altum brachio ſtrictum gladium magno niſu uibrare, & circũſtantibus dicere: Reddam ultionem hoſtibus meis, & his qui oderunt me retribuam. Cum autem paulo pòſt multi principes Imperij obijſſent, iterum Deum conſpexit gladio in uaginam recondito, & in genua procumbentem dicere: Ignis accenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni nouiſsima. Schafnaburgenſis anno 1056.

Eadem tempeſtate quidam nobilis, dum in luxurioſo conuiuio licentius genio indulgeret, ſtupenda murium gliriumque multitudine circumuentus arroditur. Per mare nauigio uectus, adeò nihil effecit, ut à muribus inſectantibus, magno etiam nautarum periculo ſit deuoratus. Vincentius libro uigeſimoquinto, capite centeſimo decimoſeptimo: Martinus in Chronico, Iohannes de Oppido, & Nauclerus.

Eodem adhuc imperante, corpus giganteæ molis incorruptum in ſepulchro Romæ inuentum eſt: quod erectum, urbis mœnia ſuperauit. in cuius pectore (ut inquit Nauclerus) uulnus fuit quatuor pedum & dimidij: ad caput uerò facula ardens, Epitaphiumque præterea eiuſmodi adſcriptum:

Filius Euandri Pallas, quem lancea Turni
Militis occidit, more ſuo iacet hic.

Idq; corpus in ſtillicidia platearum proiectum, tandem putruit. Crantzius libro quarto, cap. 15. Metropoleos. Martinus in Chronico.

DE MIRACVLIS ET PRODIgijs ſub Henrico Quarto.

Niuium moles & pruinæ uiolentia, uites corrupit anno 1057. Lapidibus

grandine mixtis pluit, & nonnulli homines fulmine tacti expirarunt. Contractus. In ferijs Pentecoſtes Imperatoris clypeus & enſis, in aula Goslariana pendentia, fulmine abſumpta ſunt. Chronic. Saxoniæ.

Anno 1058, cometes aliquot dies in Polonia fulſit, & eodem anno Caſimirus rex obijt. Lycoſthenes.

In finibus Tornaci, colubrorum agmina prodigioſo prælio inter ſe concurrerunt: multis uerò utrinque cadentibus, pars uicta in cauam arborem ſe proripit: quam uictrix ſibilando circumſtrepit, donec citenmiecto ab hominibus igne concremarentur: anno 1059. Sigebertus. Pecora & homines peſte graſſante obierũt. Chron. Saxon. Et hyemis ſtupenda aſperitas, diuturnitasq́;, haud parum incommodi uitibus, frumentoq́; attulit, anno 1060. unde fames, peſtisq́ue ſecuta ſunt: ut Contractus habet.

Eodem anno, Calendis Nouembribus, in territorio Pariſieſi pluit ſanguine. Chronicon Hirſaug.

Anno 1062, ſubterranei ad Conſtantiam motus facti, fulgura, tonitruaq́; ſimul audita, ſexto Idus Februarij, & peſtis graſſata eſt. Contractus.

Anno proximè ſequenti, menſe Aprili, per quatuor dies tempeſtas, frigore, uento & niue horrida, aues & pecora extinxit, arboresq́; & uites plurimum læſit: ut idem autor habet.

In Conſtantienſi agro mulier quędã mõſtroſum edidit fœtum, quod ad clunes uſq; duplicia habuit mẽbra, anno 1063: ut Contractus indicat. Lycoſthenes gemellos, maſculũ & fœminã omnibus membris abſolutis, ſed circa umbilicũ concretos fuiſſe ſcribit. Gigas quoq; infantis duobus capitibus meminit. Verùm de tempore conueniunt ijdem autores.

Anno 1066 cometa apparuit, 14 circiter dies: teſte Schafnaburgenſi. Paulo pòſt Vuilhelmus Normannorum comes, traiecto mari Angliæ regnum inuaſit, & in ſuam redegit poteſtatem. Annonius libro quinto, capite 48 de geſtis Francorum: Marianus Scotus, Vrſpergenſis, Ottho Phriſingenſis.

Sexto anno Cõſtantini Ducæ, qui fuit à nato Chriſto milleſimus ſexageſimus octauus. 9 Calend. Octobris, terręmotu ędes ſacræ & priuatæ multis in locis corruerunt. Nec longe pòſt, Pazinacæ & Bulgari, Vzos graſſantes in Macedonia & Græcia ad internecionem deleuerunt. Menſe autem Maio, cometa radijs in Ortũ uerſis ſolem occidentem ſequutus, apparuit diebus quadraginta: qui primò Lunam magnitudine æquabat, ſed quantum hæc augebatur, tantum ille minuebatur. Zon. tom. 3.

Anno milleſimo ſexageſimonono & ſequenti, ſyluestrium arborum ſterilitas durauit: ſed uiuearum tanta fertilitas fuit, ut præ multitudine uindemia uix colligi poſſet. Schafnaburgenſis.

Angli hinc à Francis, inde à Scotis bello petiti, uel fame mori, aut carne humana ueſci coguntur: anno 1070. Marianus Scotus.

Anno eodem, ſexto Calend. Februarij, circa gallorum cantum, ſereniſsimo cœlo iris uiſa eſt: & cum oriente ſole duæ colũnæ aurei coloris, fulgorisq́; ſplendidiſsimi, læua & dextra ſimul aſcenderunt aliquot gradibus.

Erat quoq; intenſiſsimum ea hyeme frigus, quo omnia flumina congelata præbebant exercitibus tum Cæſareanis, tum Saxonum, qui oppoſita habebant caſtra, tranſitũ: & molis impeditis, famis occaſio fuit in caſtris. Schafnaburg.

Impendente morte Alberti epiſcopi Bremenſis nigromantici, uiſæ ſunt lachrymæ ex crucibus emiſſæ: porci, canesq́ue in templo, qui ab altari uix poterant repelli: necnon lupi in ſuburbio Bremenſi gregatim ululantes, horribiliq́ue iurgio cum bubonibus certantes, annum circiter milleſimum ſeptuageſimumſecundum. Cranz. lib. 5. cap. 10. Mettop.

Anno 1076, gelu magnum & glaciem ualidiſsimam, à calendis Nouembris uſq; ad idus Aprilis, Sigebertus annotat. unde radicibus uirium frigore perditis, uineta exaruerunt. Schafnaburgenſis.

Iiſdem diebus mulier quædam uatidica Coloniæ Agrippinæ cecinit, Friſij progeniem uſq; ad tempora Antichriſti in Flandria regnaturam. quibus dictis ſtatim euanuit, nec unquam poſtea illic uiſa eſt. Iacobus Meier in Chronico Flandriæ.

Cum inter Haraldi Danorum regis; & Hatquini exercitus, iamiam confligendum eſſet, telum, quod prius ſpectantibus utriſque copijs uago curſu in aere oberrauerat, Harquinũ proſternit, & occidit, anno 1076. Lycoſthenes.

Anno 1077, Dominica palmarum, circa horam ſextam, ſereno cœlo ſtella apparuit. Sigebertus. Antè Imperator Vuormaciæ Hildebrandi acta reſciderat, eumq́ue munere pontificio indignum iudicârat. Lycoſthenes.

Eadem tempeſtate gallina Romæ peperit ouum, naturâ, non arte celatum ſerpente: quo cognito, Gregorius papa ouo Imperium, ſerpente regem Romæ

contereng

conterendum ſignificari ait. Auentinus lib. 5 Annalium.

Ex epiſcoporum quorundam baculis, & crucicula Stederburgenſi (cœnobium ditionis Brunſuigenſis eſt) ſudor deſtillauit. corui & cornices prælia commiſerunt integrum diem, & utrinque multi ceciderunt. Vueddingæ uinum ſacri calicis in ſanguinem conuerſum eſt, quod miraculi loco in æde ſumma Magdeburgenſi repoſitum fuit. Hæc non obſcurè bellum, quod incentoribus epiſcopis Saxones geſſerunt aduerſus Heinricum quartum, portenderunt. Chron. Saxon.

Puer pedibus caprinis, & unum oculum in fronte habens, Byzantij eſt natus, circa annum Domini 1077. quo Aſianorum complures, metu barbarorum Orientem deuaſtantium, Conſtantinopolin confugerunt. Vbi poſt famem tanta ſecuta eſt peſtis, tantusq; hominum interitus, ut uiui ſepeliendis mortuis non ſufficerent. Zon. tomo. 3 in uita Michaelis Ducæ filij.

Eo, quo bello ſuperatus eſt Rudolphus, anno, qui fuit Chriſti 1080, Moguntia, ubi à Sigfrido archiepiſcopo rex fuerat inauguratus, graui terremotu calẽdis Decemb. quaſſata eſt. Sigebertus.

Anno mox ſequenti, denuò terræ tremor cum mugitu maximo accidit, 6. Calend. Aprilis, hora noctis prima. Quod miraculum, Imperatoris contra Hildebrandum portendit bellum, quo urbes & caſtella Italiæ munitiſsima expugnata & diruta ſunt, ipſaque Roma obſeſſa. Ibidem.

Turma equitum in aere diſcurrere uiſa eſt, cuius ueſtigia tamen nullo modo agnoſci potuêre. Eo autem tempore Roma capta eſt, anno milleſimo octuageſimoquarto. Lycoſthenes.

Locuſtæ Ruſsiam depopulantur, anno 1085. Idem.

Anno 1086, aquarũ inundatio multis in locis terrorem & damna attulit, & in primis apud Italos. Aquarum enim ui, ſaxis, quibus ædificia inſiſtebant, ſubrutis, ea facilè corruerunt. Sigebertus. Idem in Flandria accidiſſe, Iacobus Meier teſtatur.

Gallinæ, anſeres, pauones, aliæq; aues domeſticæ, relictis hominum conſortijs, in ſyluas commigrarunt: anno milleſimo octuageſimoſexto. Sigebertus.

Piſces in aquis mortuos, anno milleſimo octuageſimoſeptimo, idem teſtatur. Sub idem ferè tempus, cum Mathildis patrimonium Petri, quod uocant, traderet pontifici, uox cœlitùs audita eſt: Venenum melle litum fœminam propinaſſe Chriſtianis. Auentinus lib. 5 Annalium.

Anno 1088, igneus draco ore quaſi flammas euomens, 3 Calendar. Septembr. per medium cœlum uolare uiſus eſt. Iacobus Meier.

Secundo anno Guilhelmi Rufi, terræmotum in Anglia ſecuta eſt inopia frugũ, & adeò tarda earum maturitas, ut ante Calendas Decembris ſemina uix terræ iterum mandari potuerint. Malmesburienſis libro quarto, capite decimo. Sterilitatis agrorum & famis meminit quoque Sigebertus.

Cum Guilhelmus Rufus rex Angliæ, ad res Normanniæ inſpiciendas profectus eſſet, prope Abindoniam fons ſanguine manans triduum ebullijt, cœlumque ardere uiſum. Inde rege reuerſo nunciatum, Conſtantiam ab Elia obſeſſam. quem magna pugna, traiecto iterũ mari, Guilhelmus uicit. Polydorus lib. 10.

Ventorum impetu multis ædibus, & potiſsimùm Londini, cadentibus, & turri cœnobij Vuichelcumbenſis de cœlo tacta, uulgus putauit imperium regis Rufi in dies deterius futurum. Ibidem.

Imperante Alexio, in die diui Nicolai, terræmotus adeò horridus fuit, ut templa, porticus publicarum uiarum, ædificiaque plurima, non ſine oppreſsione mortalium collapſa ſint. Secuta eſt deinde Pazinacarum in Thraciam & Macedoniam excurſio.

Sub eodem incendia crebra diuerſis in locis Conſtantinopoli exorta ſunt. Aliquando die Petri & Pauli, imber maximus tanto impetu cecidit, ut ædificia deijcerentur, ualles aquis redundantes nihil à mari diſcreparent, hominesque & bruta multa perirent. Alio tempore uentus uehementior, ſtatuam grandem & pulcherrimam, columnę rotundę maximę in foro Placoto erectæ inſiſtentem deiecit: quę & homines multos occidit, & ipſa cõminuta eſt. Zonar. tomo 3.

Expeditionem illam Hieroſolymitanã, quæ duce Godfrido Bilioneo hoc ſeculo ſuſcepta fuit, plurima præceſſerunt prodigia. Anno enim milleſimo nonageſimoprimo, ab Occidente Ortum uerſus, tantis uolitarunt agminibus locuſtæ, ut ſolis radios, teſte Zonara, obſcurarint. Ex quarum putridis cadaueribus, anno ſequenti peſtis ſecuta eſt admodum horribilis: ut Crantzius in Metropoli libro quinto, capite uigeſimoquarto: & Heinricus Erphordienſis capite quinquageſimoſexto referunt.

Tectum Salisberienſis templi, eodem quoque anno fulmine proſtratum, Lycoſthenes annotat. Et uos (inquit Vrſpergenſis) cometam in plaga meridiana ſtan-

tem,ſuumq́; ſplendorem in obliquũ gladij more protendenté,tunc circa nonas Octobris uidimus. Anno uerò poſt hæc tertio, ſtellã aliã in Oriente locũ ſuũ longo interſtitio ſaltibus mutanté,6 Calend.Martij cõſpeximus. Nubes quoq; ſanguineas tã ab Occidéte quàm Oriente ſurgentes,ſibiq́; inuicé in cœli cẽtro concurrẽtes.Rurſumq́; medijs ferè noctibus à Septẽtrione igneos exurgere ſplendores,plerũq; etiam faculas per aeré uolitantes uidiſſe nos,teſtibus plериſq; cõprobamus: Anno 1096, iuxta Sigebertũ. Faculas illas cœleſtes fuiſſe ſpiritus, qui ut ſacrũ ſuſciperetur bellũ,monuerint, uulgò creditum fuiſſe,Dodechinus narrat.

A' Suiggero presbytero, diei cuiuſdam hora ferè nona, duos in aere concurrentes uiſos eſſe equites: quorum alter, qui cruce pugnare uidebatur,poſt longum certamen uictor extiterit. A' bubulcis noctu urbem magnam, ad quam infinita hominũ multitudo equea pedesque contenderit,ex nubibus emicuiſſe:Mulierem bíénio grauidam, infantem loquentem peperiſſe: agnellos binis capitibus editos: nonnullos homines crucis ſignaculum uel in frontibus, uel ueſtimentis,quo ſe ſtigmate ad ſacrum incitari bellum, oſtendiſſe: non paucos ſubita mentis mutatione compunctos, uel nocturnis edoctos uiſionibus, poſthabita re familiari, bellum appetiuiſſe ſacrum,Vrſpergenſis aunotat.

Bouem quendam, ſuum paſtorem ter humana uoce allocatum, ac ut Hieroſolymam breui à Chriſtianis capiendam uadat,monuiſſe, in Hirſaugiẽſi Chronico Trithemius recitat.

Ignitum iaculnm à meridie in Aquilonem,per aerea ferri,uiſum eſt Calendis Auguſti,prima noctis hora,anno 1093.Sigeberto teſtante. Solis quoq; deliquium nono Cal.Octobris,ab hora prima uſque ad ſextam,iuxta Flandriæ Chronicon accidit. Et draco ſub cœlo ſe conſpiciendum præbuit.Dodechinus.

Apud Anglos quoque anno eodem largiſsimę ęſtiuo tempore pluuiæ fuerunt:hyems ſecuta aſperrima,ut fluuij congelati equis plauſtriſq́; peruij eſſent. Malmesburienſis lib.4,cap.22.

Annum 1094 pluuioſum uocari,eo quòd ab idibus Octobris in menſem Aprilé, perpetuis maduerit imbribus, ac grauiſsimam mox ſubſecutam peſtilentiam, in Flandriæ Chronico Meierus annotat.

Peſti apud Gallos Germanosque ſub idem tempus ſæuiẽnti,& fames coniuncta fuit:qua tenuioris fortunæ homines adacti,graniter ditiores furtis incendijsq́; uexarunt. Et in Namucenſi comitatu panem ſubcinericium, quaſi ſanguine infectum, apparuiſſe. Pridie nonas Aprilis ſtellas cœlo delabi circa diluculum uiſas, (cuius rei & Chron. Caſs.lib.4,cap.11 meminit)inter quas, cum unam, quæ cæteris omnibus maior erat, Francus quidam obſeruaſſet, notatoque ubi cecidiſſet loco, aquam infudiſſet, fumus cum feruoris ſono inde exijt. Terræ motu, cum ualido uentorum turbine, 4 idus Septembris nocte media diuerſa concuſſa eſſe loca, Sigebertus ſcribit.

Anno 1096, lunam bis ſuo lumine, Februario & Auguſto menſibus orbatam:ſequenti uerò, cometam Octobri menſe in plaga fulſiſſe occidentali: & autumnalibus imbribus ſatione impedita,famem exortã, idem commemorat.

Anno 1098, Calendis Iulij, lunã denuò eclipſin paſſam,in Chron. Caſſ.lib.4.cap.19 ſcribitur. Sub finem uerò Octobris, cœlũ quaſi ardere uiſum eſt nocte: & ſecuta animaliũ lues, ſegetũq́; ex pluuijs corruptio: Sigebertus. Malmesburienſis cometam 15 diebus circa Calend. Octob. conſpectũ, qui maioré partem Ortui, & minoré Euroauſtro obuerterit, aliasq́; ſtellas quaſi iaculis emiſsis uiſas,lib.4, cap.24 narrat.

Circa idem tempus, panis à quodam fortè fractus,dũ clibano imponeretur,manauit ſanguine. Lupus triginta homines deuorauit.Auentinus lib.5.

Anno 1099, aſpera hyems, & annonæ caritas fuit.Chron. Magdeburgenſe.

Heinricus Imperator nocte quadam in ſomno uidit pulcherrimam arborem horti amœniſsimi, lapſu ſuo uicinam arboré deprimere,& ſecum perdere. Paulo pòſt ipſe à filio deiectus eſt ſolio: quæ tamen dignitas filio non fuit diuturna. Chronica Saxon.

Syracuſis terræmotu concuſsis, primarium templum,dum ſacra tractarentur,corruit:cunctosque,præter miſsificanté, & alios duos diaconos, oppreſsit.Platina,Hermannus Gigas.

Inter miracula, citharœdi cuiuſdam admiratione ſanè dignam artem, cuius Saxo Gramm. libro duodecimo Danicæ hiſtoriæ meminit, referre libuit. Apud Ericum Daniæ regem citharœdus quidam de ſua arte diſſerere cœpit, ſuo cantu homines etiã in furoré amentiãq́; petrahi poſſe iactitans. Rex igitur rei nouitate motus, ut ſpecimen profeſsionis edat, inſtat. Annuit quidem ille:ac ne qua nocendi hominibus anſa daretur,iuſsit prius omnis generis arma efferri, & in locis à ſonitu citharæ remotis collocari cuſtodes,qui cognito ueſanorũ ſtrepitu fores irrumpant, ereptámque

quē citharam capiti ſuo illidant, ne & ipſi mente adhuc integri in rabiē agantur, ſed reliquos à mutuis uerberibus arceāt. Obtemperatur mandato, ipſeq; canere orditur. & primò quidam inuſitatę ſeueritatis concentum edit, quo auditores in mœrorē, ſtuporemq; feruntur. Deinde adeò ſuauem & iucundam canit harmoniā, ut mutato animo gaudium etiam externis geſtibus, & motu totius corporis proderēt. Tandē uerò acrioribus modis illi quaſi mente capti, uociferari & tumultuari cœperunt. Quo cognito, cuſtodes irrumpunt, ut Regem cum alijs furētem contineant. Sed ille uiribus ferox, manus ſatellitum effractis atrij foribus effugit, arreptoq; fortè enſe quatuor trāsfodit. ſed puluinarium mole undique à ſatellitibus congeſtorum obrutus, non ſine præſenti eorum periculo comprehenditur. Sed procul dubio diabolus hunc homicidialem cātum modulatus eſt.

DE MIRACVLIS SVPERSTI- *tioſis & fabuloſis.*

SLerus monachi cuiuſdā ſomno, qui mulierem quandā ex eminentiori loco imperatorium ipſi flagellū porrigere uiderat, excitus, flagellū utiq; pro Imperij omine ſua æſtimans cupiditate, contra Baſiliū Imperatorem arma capit. Zonar. tomo 3.

Edmundi Angliæ regis caput, quem ſupplicem Dani interemerat, ex dumeto ſuos, qui caput inquirebant, uocauit. Qui cū acceſſiſſent, à lupo cuſtodiri illud cōſpexerūt: qui etiā uſq; ad locū ſepulturæ, placidè eos comitatus eſt. Vincentius lib. 25, cap. 32.

Gallus anachorita, nocte intempeſta uiſus eſt uoce Chriſti moneri, ut Romanum pontificē & principes Chriſtianos iuberet, terrā, in qua ipſe natus, concionatus & paſſus eſſet pro ſalute generis humani, à Turcorum impietate uindicare. Sabellicus.

ILLVSIONES ET MENDA- *cia pro Sanctorum cultu & inuocatione ſtabilienda.*

HEinricum Imperatorē prælium quoddam initurū, percepta prius ſacra Euchariſta, factisq; precibus, ope S. Laurentij, Georgij, Adriani, & angeli percuſſoris, ſuū præcedentiū agmē, hoſtes in fugam cōuertiſſe, hiſtoria Bambergēſis fabulatur.

Cum in conuiuio quodam Bononiæ, mira arte gallus aſſatus diſſectus fuiſſet, unus conuiuarum dixit, D. Petro hunc gallum in integrum reſtituere impoſsibile eſſe: alius uerò, Nec ipſe Chriſtus id præſtare poſſet. Ad has uoces ſtatim gallus ille proſilit, & alis colliſis iuſculum in diſcumbentiū ora diffundit. blaſphemi uerò lepra ſtatim hęreditaria puniti ſunt: ut Vincentius libro 25, cap. 64 narrat.

Monachorum Caſinenſium preces, per Benedictū collectas, ad diuinæ Maieſtatis ſolium perferri, Gebyzonem monachū nōctu ab angelo (fortè tenebrarum) didiciſſe, Chron. Caſſ. lib. 3. cap. 47 blaſphemat. Iidē de Benedicti oſsibus, ubi locorū ea cōdita ſint (fama enim erat, quòd apud Gallos lateant) dubitantes, per fumum aromaticum ex quodam Caſinenſi ſepulchro aſcendētem uera cognoſcunt: ac ijſdem tunc ſe conſpiciendum ſimul præbuit, dæmoniacumque, pſallentibus illis, colapho Benedictus curauit. Ibidem lib. 2, cap. 48.

Adā quidā monachus falſus eſt, ſibi è monaſterio fortè egreſſo, occurriſſe duos pulcherrimos iuuenes monachali habitu, qui ſe Prothū & Hiacynthū eſſe dixerint: ueniſſeq; ad uiſitandos fratres, à quibus in eorū natalitijs deuotè pſalmis & hymnis honorarentur. quos tamen cœnobium ingreſſos nemo uidit, nec ipſi Adamo poſthęc eos cōpellandi poteſtas data eſt. Chron. Caſſ. lib. 2, cap. 49. Sed forſan fuerunt de genere fœminino: & à bono illo Adamo, qui tantum ſibi bolum à commilitonibus eiuſmodi ſanctulos deuotiſsimè colētibus, præripi noluit, clàm in ſuā cellam occluſi. Et quidem haud ſtultè uetus ille Adam ſapuit.

Laudini mulier morte multanda, cū in æde S. Marię amplexus, & cędē generi, palàm Deo & hominibus eſſet confeſſa, ac Mariæ precibus meritisq; commendaſſet, nullis flammis rogi, in quē ligatis manibus & pedibus collocata erat, læditur, lignis in cinerē redactis. Mox itaq; ab actoribus reparatur incendiū: uerùm illa denuò illæſis etiā ueſtibus euadit: & applaudente populo, ad templum Dei genetricis progreſſa, pro ſuā protectione Deo & Marię agit gratias: paucis tamen deinde exactis diebus, moritur, Anno 1094. Sigebertus.

Currus, quo corpus S. Ladislai defuncti ferebatur, cuſtodibus dormientibus, & iumentis paſcentibus, ſine ulla uiſibili impulſione Varadinum uſq; tanta celeritate peruenit, ut neq; cuſtodes eum aſſequi, neque quiſquam remorari poſſet. Quò delatum cadauer, in ſepultura edidit miraculum. Os enim cuiuſdam, qui fœtere illud dixerat, in tergum ita retortum eſt, & mentum in humeris hæſit, ut nulla arte in integrum reſtitui poſſent. ſed cum uociferaretur, Peccaui in ſanctum principem, Deoq; chariſsimū, ſancte Ladislae miſerere mei: & ſupplici ueneratione iratum ſepulchri numen placaret, mentum in ſuum locum reductum eſt. Bonfinius libro 4, Decad. 2 rerum Vngaricarum.

Petrus & Paulus apoſtoli, puero cuidam peſte in Selaſienſi cœnobio laboranti apparuerunt,

ruerunt, ſecundo die ieiunij ad ſedandam luem indicti, referentes mortem ipſi finem morbi, & æternæ uitæ introitum fore: neminem autem prætere a in eo cœtu, intercedente pro eis Oſvualdo rege, moriturum. Itaq; Oſvualdus, qui eodem die olim à perfidis erat interemptus, martyrum albo adſcriptus eſt. Vincentius lib. 25, cap. 32.

Callæ, Sueſsionenſis eſt uilla, tribus hebdomadibus laborans mulier partu, perſuaſa à uicinis, uoto ſe obſtrinxit: quòd nudis pedibus ad S. Mariam itura eſſet, liberata fœtu. & ſtatim doloribus leuata eſt. Primò autem peperit tres lapides, unum magnitudine oui anſerini, alterum gallinacei, tertium nucis. Hos ſecutus eſt infans, qui baptiſmate tinctus, paucos uixit dies. Chronicon Antonini.

Coloniæ, peregrinus quidam circa feſtũ Palmarum, anno 1074, in ſomno uidit coruum horrendæ magnitudinis, totam petuolitare urbem, & terribili crocitatione populum ſpectaculo attonitum huc illuc agitare: donec uir ueſte & forma inſignis, coruum urbe expelleret, & populo formidinẽ adimeret. Interpretatio autem, anxiè de ea quærenti, à circumſtantibus data eſt, quòd ciuitas propter peccata in poteſtatem diaboli tradita, uerũ interuentu Georgij martyris interitũ deprecantis liberata ſit. Schafnaburgenſis.

Vrſinarius tempore Dagoberti regis Francorum, in Flandria prædicans, in oppido Maldenburgo, templum in honorem S. Petri, reuelatione monitus, extruxit & dedicauit: cuius campanarium nocte natalis Domini 1081 ui uentorũ ita loco ſuo euulſum, & in aere inuerſum pependit, ut iamiam caſurũ exiſtimaretur. Cum autem populus conferret cõſilia de fulcris ſubijciendis, & in locum ſuum mole reponenda pridie Calendas Ianuarij, circa medium noctis lux ignea ædem intus & foris cõpleuit, & campanarium erectum, & firmiſsimè ad priorẽ locũ redijt, campanæq; à nemine tractę inſonuerũt: ſequenti die & deinceps à uarijs morbis homines illic ſanati ſunt. Sigebert.

Latrones, qui ſex monachos in ſolitudine maioris Poloniæ, ſpe auri à Boleſlao rege accepti trucidârant, capti, ad ſanctorum tumulos, ut ibi fame enecarentur, alligati ſunt. Verùm cum ij pœnitentia ducti, ſanctorum expoſcerent auxilium, uinculis ultrò ruptis liberati ſunt. Martinus Cromerus de rebus Polon. lib. 3.

PRO STABILIENDO ERrore, *ſanctos mortuos, homines quid facere debeant, docere.*

IVſſu Ambroſij, Cõradum Imperatorem Mediolani ſoluiſſe obſidionem, anno 1039, Sigebertus fabulatur. Et Bruno Auguſtanus epiſcopus, à Conrado Imperatore Bambergenſem epiſcopatum iterum in comitatum uerti expetens, ab Heinrico ſecundo, ut labore illo ceſſet, in ſomnis monetur. Crantzius lib. 4, cap. 10 Metrop. Hiſtoria Bamberg.

AD STABILIENDVM ERrorem, *ſanctos futura prædicere.*

CVm aliquando Heinricus, qui poſtea ad Imperij faſtigium cõſcendit, eius nominis ſecundus, in Ratiſponenſi templo, ad diui Vuolfgangi tumbam, noctu orare in ſomnis ſibi uiſus eſſet, à Vuolfgango monetur, ut ad literas parieti adſcriptas, quæ erant, POST SEX, attendat. Ille poſt dies ſex uitæ finẽ imminere ratus, plurima in egenos diſtribuit munera. Quibus elapſis, numerum ad mẽſes retulit, idemq; quod prius præſtitit. Deniq; poſt annum ſextum Imperator & Auguſtus renunciatur. Hiſtoria Bambergenſis.

PRO STABILIENDO *reliquiarum cultu.*

EX Treuerenſi templo clauũ, quo Chriſtus cruci affixus credebatur, Metenſis epiſcopus clàm ſurreptum, in ſinũ inſeruit: ſed ſanguine inde emanante, res prodita fuit. Acta Treuirenſium.

Circa annum Chriſti 1016, monachi quidam Ieroſolyma reuerſi, particulam lintei, quo Dominus, Apoſtolorum pedes ante ultimam cœnam deterſit, attulerũt Caſsinũ. cuius rei fides cum plurimis eſſet ſuſpecta, ſuperſtitioſi eam ardentibus impoſuerunt carbonibus, quorũ ſtatim colorem induit linreum: ſed, ab ijs remotum, priorem formã recepit. Eiuſmodi præſtigijs homines ſuperſtitioni deditos ludificari, diabolo nõ fuit difficile. Chron. Caſsinẽſe l. 2, c. 34.

Quis non impudens illud rideat commentum, quod prope Mantuam, ab homine quodam cæco ſanguinem Dominicum inuentum, anno 1048, Hermannus Contractus, fabellis nimium credens, annotauit?

Gandaui, anno 1010, ad corpus S. Bauonis, quod tum fortè transferebatur, Menſvuindis puella Antvuerpienſis paralyſi liberata eſt. Iacobus Meier in Chron. Flandriæ.

Et cum Leuinnæ uirginis corpus anno 1058, per uicos & caſtella Flandriæ maritimæ circumferretur, paralytici, ſurdi, claudi, & alijs morbis detẽti ſubitò ſanati ſunt. Duo itidem cerei uento extincti, ubi ad oſſa perferrentur, ipſorum ui accenſi ſunt. Iacobus Meier ex ſcriptis Dogonis, tum temporis Morinorum epiſcopi.

Monachi ab Oddone abbate præmijs allecti, corpus S. Medardi Sueſsionem nocte tranſportare

tranſportare terrore prohibiti ſunt. Cœlum enim ita tonare uiſum eſt, ut faterērur, nunquam ſe ſepulchro uiri ſancti manus allaturos. Ibidem.

Ad D.Benedicti ſepulchrum Caſsini, angelorum choros laudes Deo noctu cecinisſe, Chron. Caſs. fabulatur: lib.3. cap.37.

Leoſtanus adoleſcens, famam de crinibus & unguibus Edmundi regis ſenſim creſcentibus, in dubium uocans, ſibi corpus oſtendi minis impetrauit: uerum eo uiſo, in amentiam incidit, & phthiriaſi haud longe pòſt perijt. Vincent. lib.25, cap.32. Sic diabolus ſcilicet eſt homicida.

Stanislai Cracouienſis epiſcopi corpus, in plura diſſectum fruſta ab impijs regis Stanislai militibus, quatuor aquilæ circumuolantes cuſtodierunt: & cum noctu ea colligere amici contenderent, integrum illud reperêre. Crantz. lib.3, cap.14. Vand.

Cum ex crypta templi Paulini Treuirenſis, ubi legionis Thebææ, à Rictionaro Maximiani quondā Imperatoris præfecto interemptæ, corpora quieſcere putātur, terra portaretur: os quoddam incautè proiectū, ſanguinem non modicum ſtillauit, & uſq; hodie cruentum permanet. Schafnaburgenſis, anno 1072.

Corpus Edgardi regis Glaſconiæ integrum & incorruptum inuenit Adelardus abbas: qui cum id anguſto loculo haud includere poſſet, ferro læſit: unde extemplò ſanguis promanauit largus. quo uiſo abbas exterritus, temploque egreſſus, breui pòſt obijt. Vincentius lib.25, cap.31.

Lampertus Louanienſium comes, phylacteriū de collo in pectus uſq; dependens, ſanctorum reliquijs plenum, circumtulit: atq; hoc patrocinio ſe aduerſus omnis generis pericula tutum fore credidit. Verùm in prælio aduerſus Godfridum ducem, faſcinum illud de collo in campum proſilijt: moxq; comes, antè inuictus, perimitur: anno 1015. Militum autem quidam, agnitum phylacterium in caligis abſcondit, ſed res tumore coxæ & cruris eius prodirur. Itaq; id fratri obtruncati comitis Etheloni traditur. ô illuſio Sathanæ. Sigebertus.

PRO CONFIRMANDA *Miſſa pontificia.*

Extat apud Nauclerum inſigne pontificiorum commentum, pro Miſſæ & cœlibatus patrocinio, de Heinrico Imperatore: cui, cum pro more, nocturnis horis precandi gratia templum D.Mariæ ſacrum Romæ ingreſſus fuiſſet, uiſus ſit Chriſtus pontificalibus indutus procedere, Miſſam celebraturus: quem ſequebatur S. Laurentius, & loco ſubdiaconi Vincentius. Poſt hos, uirgo Dei genitrix, cum multitudine uirginum & angelorum: dehinc Iohannes Baptiſta, cū patriarchis & prophetis: poſt hos, Petrus & Iohannes, cum cæteris Apoſtolis & Euangeliſtis: S. Stephanus, cum martyribus: S. Martinus, cum confeſſoribus. Angeli incœperunt Introitum, Suſcepimus Deus miſericordiam. & dum cantaretur, Dextera tua plena eſt iuſticia: omnes Chriſtum & beatam Virginem imitantes, extenderunt digitos in Henricum. Poſt Euangelium, inedicibili iubilo angelus librum deoſculatum à Chriſto præſentauit B.Mariæ, & poſt eam omnibus per ordinem deoſculandum. Demum innuit beata Virgo angelo, ut porrigeret librum etiam Henrico ad oſculandum, dicens: Præbe ei pacis oſculū, cuius mihi uirginitas placet. & cum præ nimio gaudio raptus, neſciret ad plenum intendere, angelus ipſum in neruo tangens, dicit: Hoc tibi erit ſignum dilectionis Dei, propter tuam caſtitatem & iuſticiam. & exinde uſque ad mortem claudicabat: ex quo euenit uocatus eſt Henricus Claudus. O' fœdas impoſturas, Marcolphi ineptijs futiliores. Nauclerus uolumine ſecundo Chronographiæ, generatione 34. Autor Bambergenſis hiſtoriæ, ſe apud obſcuros ſcriptores id reperiſſe teſtatur. Præterea de Heinrici luxata coxa, alia autorum ſententia eſt: ut ex Crantzio libro quarto, capite trigeſimoſecundo Saxon. apparet. Clauda quædam, cum aquam, qua poſt miſſarum ſacra Vrbanus pontifex manus abluerat, potaſſet, ſanata eſt. Chronic. Caſſ. lib.3, cap.35.

Dum Gregorius Miſſam celebraret, unus aſtantium ectaſi correptus, dextro eius humero niueam columbam, cuius aureum erat collum, inſidere uidit. Chron. Caſsin. lib.3, cap.53.

Monachus quidam Corbeienſis, cuius fidei ſacræ ueſtes commiſſæ erant, Meinuuerco Padebornenſi epiſcopo miſſificaturo, ornatum promere detrectat. Vualonem enim abbatē ſuum, paulo antè præter meritum ſua dignitate exuerat. Tum epiſcopus: Reddes, inquit, rationem Altiſsimo, pro omiſſo hodierno officio. Nec multo pòſt, ſubitanea morte corruit monachus. Crantz. lib.4, cap.4 Metrop.

In pago ditionis Magdeburgenſis Colbeca, anno 1012, Othoperdus quidam cum quindecim uiris & tribus fœminis in cœmiterio D.Magni inter miſſificandū prophanas cantiones uociferari, & choreas ducere in uigilia natalis Dñi nocturna incœpit: qui cum ſocijs, propter contumacē perſeuerantiā, à presbytero Roberto excōmunicatus, totū annū in ſaltu & cātu ita perſeuerauit, ne pluuia, frigus, calor, ſitis, fames, laſsitudo eos

do eos afficeret, neque ueſtimenta eorum contererentur; ſed ad fœmora uſque in terram demerſi ſunt. Quidam ſororem ſuam ex chorea trahere miſus, brachiū ipſi euulſit, quæ anno reuoluto cum duobus alijs expirauit: reliqui omnes tribus noctibus continuè dormierunt, quorum alij poſtea obierunt, alij uerò tremore membrorum teſtimonium rei actæ perhibuerunt. Liberati autem ſunt precibus epiſcoporum Colonienſis, Moguntini, Hildesheimenſis, & aliorum piorum. Vincentius lib. 25, cap. 10, ex Guillerino: Hermanus Schedel, Crantz. in Saxonia lib. 4, cap. 33. Chronicon Saxoniæ: Nauclerus Vol. 2. gener. 34.

Bremenſis archiepiſcopus, homo improbus, inter Miſſarum ſolennia hominem quendam à dæmonis infeſtatione liberauit. Schfnaburgenſis, anno 1065.

Ciuis Lucenſis nobilis, ad Iohannem cœnobij Caſsinenſis decanum miſit legatos, oratum, ut pro uxore ſua iam triduum uoce & mente deſtituta intercedere dignaretur. Tum ille ſacris indutus ueſtibus, ſalutarem pro illa hoſtiam Domino litaturus, acceſsit altare. Cumq́ue ad eum Canonis locum perueniſſet, ubi uiuorum ſolent recenſeri nomina, ac cum multa deuotione ſpecialiter & nominatim Domino decumbentem mulierem commendaret: illa domi ſuæ uocem ſacerdotis ſuum nomen exprimentis audiuit, eiq́ue lectulo (ut uidebatur) aſtanti, graui quaſi excita ſomno reſpondit. Obſtupefacti qui aderant, ſollicitè quid'nam diceret, uel cui reſponderet, inquirere cœperunt. illa uerò ait: Nunquid uenerabilem Iohannem hic non uidetis? nec uocem eius me inclamantis percipitis? Et compertum eſt, quòd eâdem hora pro ea celebraſſet Miſſam. Chron. Caſ. libro 2, capite 94. Sic iſtis præſtigijs Miſſæ dignitas, quæ contra inſtitutionem Chriſti eſt, commendata eſt.

SIGNVM MENDAX, QVOD *rebus conſecratis ſingularis quædam uis inſit.*

AQuam, Aldemari Caſsinenſis monachi preculis conſecratam, quocunque morbo correpti potantes, ſtatim ſanitati reſtituti ſunt. Chron. Caſſ. li. 8, cap. 55. Sic decet homines faſcinare.

Monachus quidam apud Gallos, animá hominis perditiſsimi & profligatiſsimi, qui tamen in agone mortis monaſticum habitum induerat, à dæmonibus catenis ignitis uinciri, & ad tartarum pertrahi uidit: ſed tandem interuentu Benedicti liberari, quòd eius habitu ornatus nihil mali egiſſet. libro eodem.

Aldenburgi fame quidam enectus, ſub dio manè inuentus eſt: ad cuius ſepulturam ſacerdos Godobertus campanis inſonare prohibuit. Sed æra per ſeſe ſonum, ſtupentibus omnibus, edidere. Iacobus Meier, ſub annum 1064.

Themardum monachum Vuatinenſem, paralyticum, ad aram Donatiani ſanitaté Brugis recepiſſe, ait Iacobus Meier in Chronico Flandriæ.

Aquæ conſecratæ aſperſione, fœtorem teterrimum, qui fulminis ictum in Ibericeltumbenſi cœnobio comitabatur, monachi abegerunt: nugante Vincentio libro 25, capite 87.

Impoſitione crucis, quam Dunſtanus olim parauerat, monachus quidam iuuenis, qui Lanfranco ſacra tractanti miniſtrare conſueuerat, à dæmonio liberatur. Ibidem, cap. 43.

SIGNVM MENDAX, PRO *ſtabilienda peccatorum enumeratione integra.*

MAurilius Rotomagenſis epiſcopus, poſt morté téplo inferendus, redempta anima circumſtantibus dixit: Vltima paſtoris ueſtri uerba percipite. Naturaliter mortuus ſum: ſed ut, quæ uidi, uobis nunciaré, reuixi: nec diu ſuperſtes ero, qui a dormire in Domino placet. Ductores mei, quorū ueſtitus uultusq́; lōgè pulcherrimi, ſermoq́; iucūdiſsimus erat, mihi uerſus Orienté eūti pollicebātur paradiſum. Hieroſolymisq́; peracta ſanctorū adoratione, ad Iordané tendimus: cuius accolis comitatum noſtrum augentibus, lætitia mihi ſuborta eſt. Cum auté flumen tranſire maturaré, comites Dominū præcepiſſe referebant, ut peccata uenialia, quæ prius confeſsione nō diluerá, pauore ex aſpectu dæmonū cōcepto purgarérur. Et extéplò aſtitit tātus teterrimorū ſpirituū exercitus, haſtas acutiſsimas uibrantium, ignesq́; euomentiū, ut aer totus ferreus flammeusq́; uideretur. quo ſpectaculo ſupra modū horrui. Vt igitur ueſtræ ſaluti conſularis, hoc recepto habitu uobis dixi. ſtatimq́; iterum expirauit. Vincent. lib. 25, cap. 4. Hæc contra Chriſti doctrinā facta ſunt: cogita, à quo ſpiritu?

MENDACIA, PRO MONASTI*ca dignitate confirmanda, impudenter conficta.*

AZone Beragenſis cœnobij inſtauratore extremum ducente halitum, monachus quidam nomine Petrus, duos formæ ſpecioſæ uiros dormitorium tranſire in ſomnis uidet. Qui de ſua conditione interrogati, Michaelem ſe eſſe alter reſpondit: ſeque ad ſuſcipiendum Azonis animam properare. Hos ſtatim excuſſo ſomno inſecutus Petrus in infirmatorium,

ipſum

ipſum expiraſſe comperit. Chronic. Caſs. lib.2.cap.35.

In Caſsinenſi cœnobio, Heinricum 2. à D.Benedicto, monachorum patre, ferro calculum ipſi in ſomnis leuiter execante, omnibus deinceps quos calculus gignit, doloribus liberatum: (ô nugas) Naucletus uol. 2.generat.34 narrat. Cum urina tres lapillos effuſos, in Caſs. Chronic. lib.2, cap.44. ſcribitur.

Dum Aurelianenſes monachos boatu die Amano ſacro iuuat Robertus Francorũ rex, oppidi cuiuſdam muri, quod interim milites eius oppugnabant, ſponte corruerunt. Martinus Polonus. Platina in uita Iohannis xx, caſtrum captũ aſſerit: ſed murorum ruinæ non meminit.

Militem quendam hoc miraculo eremũ ſubire diuinitùs edoctum, Petrus Damianus in epiſtola ad Paulum monachum, ex ipſius relatione ſcribit. Cum miles ut coniugio animum adijceret, à parentibus moneretur: ille animi dubius, circum ligato corpori ferreo uinculo, petijt à Deo, ut ruptura eius, uitæ genus ſaluti ſuę commodũ monſtraretur. Ille cum diu uinctus oberraſſet, tandem eremum ingreſſus, uinculo exi mitur. Quo miraculo motus, Eremiticam deinceps ſtudioſius egit uitam.

Cum Galliæ quidam princeps, armata manu bona monachis extorquere laboraret, ipſi monachi inermes cucullis tantum tecti, inſtructæ ſe oppoſuerunt aciei. Sed territus comes, pacem ultrò petijt. Petrus Damianus, in epiſt. ad Vlricum Firmianũ.

Benedicti ſui interceſsione, ſolum Caſſinenſem agrum pluuia irrigatum, in Chronico Caſs. libro 3, capite 54 ſcribitur. Et Vrbano papæ per quietem apparuit S.Benedictus, inquiens: Ne meum corpus Caſſini quieſcere dubites. & certitudinis teſtimonium ſit: fratribus ad nocturnam ſynaxin ſurgentibus, pleuritide, qua laboras, liberaberis. cui uiſioni reſpondit euentus. Ibidem lib.4, cap.5.

Anus quædam (fraudis plena, & ad decipiendum prompta) noctu igneam ex Caſino ad cœlos ſubuolare uidit columbam. Ea uerò hora Stephanum quendam monachum ibidem expiraſſe, poſt cognouit. Et Angelo monacho efflante iam animam, dæmoniacus quidam (ô inſignem monaſticæ ueritatis præconem) Caſsinum ueniens garrire cœpit: Quid mihi hac hora Benedicte feciſti? Angli monachi proh dolor animam, ob uiliſsimi cuculli uſum, meæ poteſtati ſubducens, tuo in cœleſtibus gregi aſſociaſti. Chronicon Caſs. lib.3, capite 42.

Lucidus Ficoclẽſis epiſcopus de meritis ſacerdotalis ordinis deſperans, cœnobitarum ueſtes induit: ideoque S.Petrus ei horam mortis prædixit. Petrus Damianus in epiſtola ad Gerardum Florentinum epiſcopum.

Monachus cœnobij Romani, qui à parentibus puer traditus fuerat abbati, ubi adoleuit, relicta religione uxorem duxit. Angina autem laborans, in monaſterium relatus, habitu ac pœnitentia ſuſcepta, à S. Andrea & Gregorio, propter admiſſa crimina fœdè flagris cæſus eſt. hinc lecto exiliens, ſcapulare & cilicium induit. & ędem ſancti Andreæ ingreſſus, dixit adſtantibus: Ecce ſanctorum uerberibus ita purificatus, è corpore egredior, quemadmodum olim de baptiſmate mundus exiui: & inter Miſſarum murmura obijt. Vincentius libro 25, cap.57.

Hardminus quidam monaſticæ profeſſionis deſertor, poſt obitum abbati, qui uoto eum exemerat, in ſomnis apparuit, de æternis quas ferret pœnis conquerens. Idẽ lib.25, cap.56.

Miraculo ficticio monachatus omni ſacro ordini apud Vincentium præfertur. Presbyter die obitus ſui trigeſimo, apparuit amico ſuo, preces, ieiunia & eleemoſynas uiuorum nihil prodeſſe mortuis aſſerens, quòd Dei iudicia ſint immutabilia: eumq; ut monaſticã amplectatur monuit, ſi ſuæ conſultum uelit ſaluti. Denique charta ei reliquit, in qua Sathanas & omne inferorum ſatellitiũ, toti cœtui Eccleſiaſtico gratias agebant, quòd & ipſi gratiſsima illis facerent, & ouium animas prædicationis negligẽtia ad inferna, maioribus quàm unquam factum fuerat, deſcendere paterentur agminibus. libro 25, capite 89, ex Guillermo. Scilicet diabolus ſuo regno ſponte ſua nocet.

PRO CONFIRMANDO *errore de Virginitate ſeruanda.*

EGithæ Edgari regis filię corpus, ubi altius leuaretur, totum in cineres ſolutum erat: excepto pollice, uentre, & ei ſubiunctis membris. Nam de pollice, quo crebra crucis ſigna fronti imprimebat, Dunſtanus dixerat: Nunquam putreſcat iſte digitus. Sed cum de integritate uentris infimi diſputaretur, uirgo dormienti cuidam aſtitit: Non mirum ſit, inquiens, quòd membra mea putruerunt, quibus ut puella peccaui: at uenter iuſtè à corruptione immunis eſt, quòd eum neq; libido, neq; crapula, neq; carnalis copula tetigit. Vincent. lib.25, cap.33.

Emericus, regius quidam iuuenis, Veſprinij, cum amanuenſi ædem diui Georgij adijt

ne dictus papa, quem nos iamdudum mortuum eſſe nouimus? Sum, inquit, ego infelix. Tum ille: Quomodo tecum, mi pater, agitur? cur nigro ueheris equo? Hic ait: Grauiter torqueor, ſed confido me miſericordia Dei propediem liberatum iri. quæſo autem, uade ad ſucceſſorem meum, eique dic, ut pecuniam thecæ incluſam, & in terra occultatam (ſimul locum demonſtrat) eruat, & meo nomine pauperibus diſtribuat. Nam eleemoſynæ de rapinis hactenus erogatæ, mihi nihil profuerunt: Platina: Antoninus libro decimoſexto, capite primo: Martinus in Chronico, ex Petro Damiano. Quid? num etiam pontifices Romani à diabolis equitantur?

Circa annum Domini milleſimū nonageſimum ſextū, prope Vuormaciam, multis diebus & noctibus maxima armatorum multitudo huc illuc diſcurſitans apparuit: & in uicinum montem, unde prodire conſueuerant, ſubinde recurrit. Nocte autem quadam monachus Limburgenſis, aſſumptis ſocijs quibuſdam montem accedit, muniensque ſe ſignaculo crucis, adiurat exeuntes, per uirtutem ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis (en monachorum in clauſtris ſtudia) ut ſua proderent nomina. Cui unus de turma: Nos ſumus phantaſmata: nec militum uiuentium turba, ſed animæ hominum, principi terrenorum quondam in hoc mundo militantium, atq; ante paucos annos in hoc loco interfectorū: arma, habitus & equi, quæ nobis uiuis erant inſtrumenta peccati, nunc in mortuis ſunt indicia tormenti: omne quod iam cernitis circa nos, totum ignitum eſt nobis, quanquam uos ignem noſtrum minime uideatis. Quærit porrò monachus, utrum iuuari ab hominibus poſſent? Tum ſpiritus illi: Ieiunijs, orationibus, & in primis oblatione corporis & ſanguinis Chriſti, iuuari poſſumus: & hoc à uobis fieri rogamus. His dictis, tota caterua quaſi una uoce exclamat: Orate pro nobis, orate pro nobis, orate pro nobis. Et ſtatim omnes in ignē reſoluti uidebantur, & mons ipſe ardens ignem cū maximo fragore emiſit. Chronicon Hirſaug. Notet pius lector, monachorum opera ipſi diabolo autori adſcribi.

SIGNVM MENDAX, PRO *bonis Eccleſiæ muniendis contra raptores, & pro ſatisfactionibus.*

Adelgiſius, quem Pandulphus princeps Capuanus Caſsinum ire, indeq; planetam, calicē imperatoris, & alia Eccleſiæ ornamēta precioſiora, pignoris loco ſibi adferri iuſſerat: dū mādata Domini exequi tentat ad altare, ubi ornatus ille repoſitus erat, in faciem procidit: & paralyſi ac epilepſia correptus, miſerum aſtantibus præbuit ſpectaculum: à quo morbo licet utcunq; liberaretur, oculos tamen & os diſtortum retinuit. Ipſe uerò princeps non tantum non incœptis deſtitit, ſed & maiora cōtra fratres deſignauit. At poſt ipſius obitū, puer quidā uenatorius eum ferreis nexibus uinctū, & in cœnoſo & fœtido lacu uſque ad guttur demerſum, & reſtibus à duob. nigerrimis ſpiritibus in profundum ſubinde demitti, & iterum extrahi uidit. Cauſam uerò tā tetri ſupplicij ab eodem puero rogatus, reſpondit: Quòd aureū calicem cœnobio S. Benedicti eripuerit, & in agone mortis reſtitui neglexerit, obſecrās uxori talia indicari, ut monaſterio erepta bona reddat. Quod tamen mulier illa auara minimè præſtitit. Chron. Caſs. lib. 2, cap. 62.

Capuani quidam milites, poſtquam iuxta Concam caſtrum, quod Caſsinenſium erat, non obtinuiſſent, fines cœnobij ferro & flamma perdere cōſtituerūt. Cūq; dicto die locoq; conueniſſent, & nocte intempeſta aſcēſis equis uſq; ad crepuſculū matutinum ſe pergere arbitrati eſſent, orta luce, in eodem adhuc loco quo conuenerāt, ſe hærere animaduertūt. Itaq; propoſitū ſuum S. Benedicti meritis impeditū exiſtimantes, Capuā redierunt. Chron. Caſs. lib. 2, cap. 83.

Heremita quidā in rupe, iuxta publicā uiā ditionis Neopolitanæ habitās, dū noctu poſt pſalmorū recitationē, ad explorandā horā aperiret feneſtram, uidit Æthiopes lōgo ordine incedere, & ſtramine onuſtos incendium minari. De ſua conditione interrogati, ſe dæmones eſſe dixerunt, & fomites ignium comburendis hominibus cō ferre, iamq; Pandulphū Capuanū principē morti uicinū præſtolari. Et ſolitarius pòſt, eadem hora Pandulphū expiraſſe deprehēdit. Statim etiā Veſeuus mōs flāmas euomuit, tantaq; copia reſina ſulphurea inde effluxit, ut torrentē faceret, qui cum impetu ſe in mare exoneraret. Chron. Caſs. lib. 2, cap. 84.

Fures quidā monaſteriū Caſsinēſe noctu ingreſsi, neq; ſaccos cibis impletos tollere, neq; foras iterū exire potuerunt. Ibidē.

Quatuor milites, Heinrico 2. Gandauū oppugnante, ſacellum D. Leuini Holtanenſe, inuito & prohibente ſacerdote Adelberto ſpoliare conantes, ſtatim oculis priuantur. Quo facto attonitus Cæſar, ad arā ſancti ſupplex pro ſe & ſuis Deum inuocauit, ædiculāq; amplis donis locupletauit. Iacobus Meier in Chron. Flandriæ.

Henricus Spirenſis epiſcopus, quum iā theſauros ſuæ Eccleſiæ penes omnes puerili leuitate dilapidaſſet, & prædia militibus ſuis in beneficium erogaſſet, in tantum

ut uix in dimidium annum ſumptus ei ex redditibus Eccleſiæ miniſtrati poſſent, inopinata morte ſubtractus eſt. De cuius obitu dignam memoria uiſionem uidit clericus quidã, qui ei defuncto protinus in epiſcopatum ſucceſsit, nomine Huzmannus. Putabat ſe in choro Spitenſi cum epiſcopo & cæteris clericis ſtare: & ecce, ingrediebantur chorum tres uiri, unus exacta ætate, canicie uenetanda: duo iuuenes, tanquã in obſequium ſenioris deſtinati. Cumq́; in medio chori aliquandiu taciti cõſtitiſſent, ait ſenior his qui circa ſe erant iuuenibus: Quid tardatis, quod uobis iuſſum eſt explere? At illi: Tuum (inquiunt) pater, eſt, primò aduerſus eum dictate ſententiã, & nos ſine dilatione quicquid indicaueris exequemur. Et ille: Propter multa (inquit) mala quæ in locũ hũc, & in ſanctam Dei genitricem operatus eſt, egreſſa eſt à Deo ſententia, ut interficiatur. Ad hanc uocem corripientes epiſcopum, decollauerunt: & truncum in ligno crucis, quod in eadẽ eccleſia in ſublime elatũ ſtabat, ſuſpenderunt. Cũq́; mane facto clericus nimio horrore concuſſus, epiſcopo ſomniũ retuliſſet, uiſus eſt ei quaſi delitamenta loqui: & propter ſoſpitatẽ corporis ſui, optimeq́; conſtantẽ omnibus membris uigorem ſuum, nullum tam è uicino imminentis exitij ſenſum admiſit. Et ecce, ſeptimo dehinc die cum ad uespertinalem ſynaxin cum fratribus in choro ſtaret, ſenſit repentè paruulam ſibi, inſtat puncti, puſtulam in collo excreſcere: qua paulatim in immenſum intumeſcente, ante mediam noctẽ defunctus eſt. Schafnabutgenſis, ſub annum milleſimũ ſeptuageſimumquintum.

Monachi Malmẽdrenſes, poſtquam fruſtra lachrymis & precibus liberam reſtitutionem ſui cœnobij à Cæſare, qui id Colonienſi antiſtiti ſubiecerat, petijſſent, oſſa S. Remacli Leodium deferunt, menſæq́; regis cõuiuium agentis imponunt: quę onere fracta, crus pedesq́; uiri cuiuſdã nobilis contriuit. qui tamen per interceſsionẽ Remacli, implorata Dei ope, priſtinam ſanitatem ita recepit, ut ne cicatricis quidem ullum remaneret ueſtigium. Cumq́; etiã alia ad reliquias iſtas ederentur miracula, rex & ablata reſtituit, & munera monachis contulit, anno 1071. Idem.

Fures ſacellum ligneum, in ſepulchro Edmundi regis erectum, ſpoliaturi, inuiſibilibus loris irretiti ſunt. Vincentius lib. 25, capite 32.

Vir quidam religioſus in Theutonia, comitem in ſuptemo gradu ſcalę, ex flammis inferni prominẽtis ſtantem uidit, cauſamque eius rei quærens didicit: Et iſti, & ante ceſſoribus, per ſcalam iſtã deſcendendum eſſe, quòd fundum eccleſiæ Metenſis iniuſtè poſſederint: ut idem nugator libro 25, capite 63 fabulatur.

MENDACIVM IMPVDENS, *pro Romani Antichriſti autoritate confirmanda, à pontificijs fictum.*

CVm nec armis, nec iure ſuã pro libitu ſtabilire poſſent autoritatem ſummam Romani pontificis, ad mendacia, quò exactius ſuum referrẽt, patrem diabolum, confugerunt. Cum itaq́; inter Hildebrandum, qui Gregorius 7 dicebatur, & Heinricum, acerrimum eſſet de primaria poteſtate certamen, epiſcopum quendam pro concione Hildebrandum multis exagitantem dicterijs, fulmine tactum, mentiti ſunt pontificij: eumq́;, cum iam animã ageret, dixiſſe, Ignea heu miſer catena conſtrictus trahor ad inferos: ite nunciate Cæſari, ut reſipiſcat: & flagitium in Deum, D. Petrum eius uiciatum commiſſum, officijs compenſet, niſi me præeuntem ad æterna ſupplicia ſubſequi malit. Eodẽq́; die quo hæc facta illi aſſerebant, & Spirenſis epiſcopus Hildebrando iniquior expirauit: Auentinus lib. 5 Annalium, ex Paulo Beirentenſi refert.

CAPVT XIIII.

DE REBVS IVDAICIS *externis.*

INfinitam ferè Iudæorũ multitudinem hoc ſeculo, in uniuerſo ferè terrarum orbe, ſua quædam hoſpitia, multo auro redẽpta tenuiſſe, ex hiſtoricis patet.

Nã copię illę quæ Godſcalco duce ad ſacrum tendebant bellum, per orientalẽ Franciam nefandiſsimas Iudæorum reliquias in ciuitatibus quà transeundum ipſis erat, offenderunt: teſte Vrſpergenſi.

Romæ Hildebrandus papa, familiariſsimè Iudęi cuiuſdam, qui tamẽ Chriſtianam (ut tunc fuẽre tempora) religionem amplexus fuerat, conſuetudine uſus eſt: ut Benno in uita eius indicat.

Pariſijs: ut ex Iuonis epiſtola ad Hilgrinum Pariſiẽſis eccleſiæ diaconũ uidere eſt.

In Anglia. nam Guilhelmus Cõquæſtor Anglorum rex, ob numeratum preciũ, Rhotomago Londaniam Iudæos transtulit. Antoninus tit. 16. cap. 5.

Apud Germanos. nã expeditionis ſacræ tẽporibus, duodecim Iudęorũ millia in his regionibus fuiſſe, in literas à fide dignis relatum, Auentinus lib. 5 teſtatur.

Treuer

Treneri habitantinm Iudæorũ ſit mentio in actis Treuerenſiũ, in uita Euerhardi.

Ad Rhenum, Mœnum & Danubium, plurimaab ijſdem inhabitata loca, Hedio in Chronicis annotat. Moguntium ad nouẽ ferè milia incoluiſſe, in Magdeburgenſi ſcribitur Chronico, ſub annum 1096. Quibus partim interfectis, partim urbe pulſis, bona eorum quæ habebant ampliſsima, prædæ fuerunt. De ijs cum poſtea Imperator Heinricus 4 inquireret, eiectisq́; ſua reſtitui poſceret, graui addita comminatione, urbis epiſcopus, cui non minima prædę portio ceſſerat, teos ſuo patrocinio iuuat. Vrſpergenſis: Cranzius lib.5, cap.14 Saxon.

Spiræ ijſdem hoſpitium conceſſum: & ut epiſcopo pareant, ab Imperstore iniunctum fuiſſe, in uita Rotgeri Bruſchius annotat.

Heinrici ſecũdi temporibus, certã Merſburgenſis urbis partem à Iudæis incultam, Chron. Mersb. in uita Vuigberti epiſcopi habet: cui Imperator tributũ ab ijſdem quotannis pendendum conceſsit.

Magdeburgo obuism effunduntur Iudæi funeri Vuolcardi epiſcopi. Chronic. Magdenburgenſe.

Ratisbonam Iudæorum colluuie, ſub annum Domini 1097 refertã, Cranzius lib.5, cap.14 Saxoniæ teſtatur.

Ac de ſtatu eorum Anshelmus inquit: Iudaicus populus diſperſus per orbẽ, modò ſeruit gentibus, non ſolum corporali ſeruitute, uerùm etiam librorum ſuorum confirmatione. In 1. cap. Matthæi.

DE OPERIBVS EORVM CONtra *Chriſtianiſmum.*

Ferreæ ceruicis gens, ſemper ſui ſimilis manſit, Chriſti religionẽ conuicijs & armis infeſtans, & ſuam msgnificè efferens. Nam Iudæos apud Glouesceſtrum, Heinrici ſecundi temporibus infantem quendã Chriſtianum, odio religionis, in ferijs paſchalibus cruci affixiſſe, Sigeberti Continuator annotat. Et Treuiri, hoc hominum genus eandem ob cauſam, ſacram quandam imaginem in ignem conieciſſe, in Treuirenſiũ epiſcoporum catalogo annotatur. Et Londanienſes Iudæos à Vuilhelmo Ruffo Anglorum rege, multo auro liberã ſibi in Chriſtianos ſæuiendi poteſtatẽ redemiſſe, Antoninus tit.16, cap.15 refert. Et Malmesburiẽſis inquit, Rufum Iudæis, ut liberè cũ Chriſtianis ſuas conferrent ſententias, mediante precio conceſsiſſe: facta ſimul ipſis ampliſsima promiſsione, Si illi uictores extiterint, obuijs eorum religionem ſe amplexurum ulnis. lib.4, cap.13.

CAPVT XV.

DE ALIIS RELIGIONIbus *extra Eccleſiam.*

DE IVDAICA RELIGIONE.

VT omnibus ætatibus, ita hac eriam, ſuarum opinionum tenaciſsimi fuerunr Iudęi. Licet enim à ſacri belli militibus quidam coacti fuerint, ut baptiſmi ſacris initiarentur, cæteris qui pertinaciores erant interemptis: tamen pòſt, ut canes ad uomitum, rediêre. Et Heinricus Imperator Ratisbonæ degentes Iudęos, ſolũ bsptizari iuſsit, ſaluo uniuetſo Iudaizandi ritu. Vrſpergenſis. Verùm Cranzius lib.5, csp.14 ſcribit, Imperatorẽ Iudæos, qui religionem Chriſtianã inuiti amplexi fuerãt, non modò ad Iudaiſmũ redire ultrò cõceſſiſſe: ſed & ut erepta eis bona reſtituerẽtur, Mogũtino ſanxiſſe cõcilio. cui & Nauclerus uol.2. gen.37. adſtipulatur. Attamẽ hęc ſuſpicione carere nõ uidẽrur, quin à Põtificijs, Imperatori ſic ſatis iniquis, cõficta ſint.

Iudæos ſuam defendere adhuc legem, Anshelmus in libro de incarnatione uerbi, cap.3 aſſerit. Et de illorum cæcitate idem ait, Iudæos nulla Scripturarũ expoſitione Chriſtum uel uidere, uel intelligere poſſe. Etſi autẽ de opiuionibus eorũ parum ab autoribus annotatum ſit: patrios tamen cultus, religionemq́; auitam mordicus eos tutatos eſſe dubium non eſt.

DE MESSIA.

IVdæi adhuc Meſsiam in ſuis ſcrutantur libris, eiusq́; aduentum expectant. Anshelmus in 10 cap. ad Roman.

De lege.

Iudæi legem Dei habere ſe gloriantes, iuſtos ſe putant, & cunctos homines uelut peccatores deſpiciunt. Idem in 4 capite ad Gsl. Iidem in eo ſe iactant, & putant legis habere noticiam, ſi nomina teneant ſingulorum: & ab Adam uſque ad extremum Zorobabel, omnium generationes memoriter velociterq́ue percurrant: atque in ſupputatione annorum, & in referendis nepotibus, abnepotibus, auis, proauis, atauis, doctores ſe credunt. Idem capite 3 ad Titum.

De libris eorum.

Iudæi præter legitimas & propheticas ſcripturss, traditiones tenent: quas nõ ſcriptas habent, ſed memoriter retinent: & alter in alterum loquendo transfundit: quss Deuteroſin uocant, ubi etiã dicere audent, & credere, Deum homini duas creaſſe mulieres: ex quibns texunt genealogias ferè infinitas, parientes infructuoſiſsimas quæ-

ſtiones. Anshelmus in 1 cap. prioris ad Timotheum epiſtolæ.

De ceremonijs, ritibus & moribus eorum.

Patrum ritus & ceremonias ipſos æmulatos eſſe, ueriſimile eſt. Anshelmus enim in 2 cap. ad Coloſſenſes ait: Iuſſum eſt ijs, ut diebus Sabbati ſedeat unuſquiſq; in domo ſua, & non egrediatur, nec ambulet de loco in quo habitat. Si quando eos iuxta literam cœperimus arctare, ut nõ ambulent, nec iaceant, nec ſtent, ſed tantum ſedeant ſi uelint præcepta ſeruare, ſolent reſpondere & dicere: Barachias & Simeon & Elled magiſtri noſtri tradiderunt nobis, ut duo millia pedum ambulemus in ſabbato: & cęteras huiuſmodi doctrinas hominum præfenunt doctrinæ Dei.

Fœnus exercuerunt ſtrenuę. Hildebrandus pontifex Iudæi cuiuſdam filium nuper baptizatum, ſed numulariorum mores adhuc retinentem, ſibi familiarem fecit. Benno Card. in uita eius.

Qui ſe Iudæis oppoſuerint.

Eccleſiarum doctores ſe Iudęis oppoſuerunt. Nam Bruno Herbipolẽſis epiſcopus, in explicatione Pſalmi 57, Iudæos ita perſtringit: Obſtinatórum Iudæorum furor irreuocabilis eſt, ſicut ſerpẽtis: quibus etiam mala conſuetudo aſpidis comparatur, quæ ne exaudiat uerba incantantis, & ſuas latebras derelinquat: unam aurem dicitur ſuæ caudæ obturare inflexione, alteram in terrã deprimere: ſic obturatis auribus cordis Iudæi, noluerunt audire ſaluberrimam iuſſionem Chriſti, ſiue ſanctæ Scripturæ intelligibilem ueritatem.

Magna etiam cura, & diſputationibus acerrimis confuderunt Londanienſes Iudæos, regis beneuolentia confiſos, tum epiſcopi tum clerici: ut teſtatur Antoninus tit. 16, cap. 5. Iuo in libro de diuinis officijs, Iudæos Meſsiam expectantes pluribus refutat, dum in Chriſto uaticinia temporis, loci, perſonarũ, modi paſsionis & reſurrectionis, atq; typos uarios cõpletos aſtruit, & demonſtrat quoq; ex euerſione gentis eius uniuerſali & deploranda.

Et magiſtratus ſuo etiam neruo eos compeſcuit. Nam Emicho quidam ad Rhenum comes, pietatis zelo non exiguam Iudæorum multitudinem ad Rhenum, Mœnum & Danubium, fidem Chriſti amplecti detrectantiũ, trucidauit: ut Hedio in Chro. annotat. Et Euerhardus Treuirorum epiſcopus, pertinaces urbe eiecit. Catalogus Treuirenſium.

DE GENTILISMO.

Gentilium etiam religio plurima orbis terrarum loca hac obtinuit ętate. Nam totius Aphricæ eccleſias adeò à gentibus conculcatas, ut tantum quinq; de ijs fideles remanſerint epiſcopi, teſtatur Leo Nonus, in Epiſtola ad duos quoſdam epiſcopos Aphricanos.

IN EVROPA.

Cegenes Pazinacarum dux, inſidiarum metu ad Monomachum defecit: & baptiſmate initiatus ſuis Scythis perſuaſit, ut & ipſi diuino illo lauacro abluerentur. Tyrachus itidem Pazinaces cum proceribus ſuis baptizatur: Zonara tom. tertio Annalium teſtante.

Gyula, Stephani regis Vngarorum auunculus, Scythicam religionem in Tranſyluania defendit. Bonfinius lib. 1. Decad. 2.

Andreas & Leuenta fratres, de Scythica religione & moribus reſumẽdis propoſuerunt edictum in Vngaria. Idem lib. 2, Dec. 2. Nauclerus uol. 2. gen. 36.

In Italia reliquias gentiliſmi remanſiſſe, manifeſtum eſt. Iuuenis enim anulum pronubum digito ſtatuæ æreæ Veneris immiſiſſe dicitur, in Speculo Vincentij libro 25, capite 29.

Sorabi & Slaui, Eliſtrę & Pleſi fluminum accolę, idololatriam Ethnicam ſecuti ſunt, circa annũ Domini 1007. Chron. Merſpurg. lib. 2, capite 6.

Vindelicos Fortunam coluiſſe, Vincentius lib. 25, cap. 18 tradit.

Gneus & Anatrog Vandalorum principes, Conradi ſecundi tempore gentiliſmũ ſoruarunt. Crantz. lib. 4, cap. 38. Saxon.

Chriſtianæ fidei apoſtatas hac tẽpeſtate fuiſſe omnes inter Albim & Oderam incolentes, teſtatur Helmoldus cap. 16.

Et Bonfinius lib. 2. Dec. 2, Pomeranos fidei Chriſtianorum expertes uocat. Prutenos gentiliſmi aſſeclas adhuc fuiſſe, aſſerit Cromerus lib. 3 de reb. Polonorum.

In Suecia Torſtan idolum cultum, Crantzius lib. 4, capite 8 Metropol. & Iohannes Magnus Gottorum Sueonumq; hiſtoriæ lib. 18, cap. 11, indicant.

CAPITA DOCTRINAE SEV *opinionum Ethnicarum.*

DE DEO.

Deum eſſe liberum, & benignum, & rectum, concedunt infideles. Anſel. lib. 1, cur Deus homo, cap. 11.

Alij alios deos adorarunt: Vngari Martem & Herculem. Bonfin. lib. 2 Decad. 2. Vindelici Fortunam: Vincent. lib. 25, capite 18. Pomerani ſolem, lunam, beſtias, aues, ſerpentes, aquam, ignem, & neſcio quid non, Dei loco coluerunt. Cromer. libro 3, de rebus Polonorum. Sueci Torſtan, &c. Crantz. in Metropoli.

DE CHRISTO.

1 Deo iniuriam fieri gentiles aſſerunt: contumelioſumq; eſſe aſſerere, eum in uterum mulieris deſcendiſſe, natum de fœmina, lacte & alimentis humanis nutritũ creuiſſe, laſsitudinem, famem, ſitim, uerbera pertuliſſe, mortemque inter latrones mediũ ſubijſſe. Anshelmus lib. 1, Cur Deus homo, cap. 4.

2 Potuiſſet Deus per aliam perſonam, ſiue angelum, ſiue hominẽ aliquem ſine peccato conditum, qualis Adam initio fuit, noſmetipſos liberare.

3 Valde mirantur gentes, quod liberationem hanc redemptionem uocamus. In qua namque (aiunt nobis) captione, aut in quo carcere, aut in cuius poteſtate tenebamini, unde uos Deus non potuit liberare, niſi uos tot laboribus, & deniq; ſanguine ſuo redimeret? cap. 6.

4 Deum eſſe omnipotentem, cunctaque ſolo uerbo creaſſe dicitis: cur igitur non potuit ſolo iuſſu uoſmetipſos liberare? Aut ſi fatemini, quia potuit, ſed noluit niſi hoc modo: quomodo ſapientem oſtendere poteritis? Ibidem.

5 Altiſsimum ad tam humilia inclinari, omnipotentem aliquid facere cum tanto labore, prorſus abſurdum eſt. cap. 8.

6 Summa iniuſticia eſt, hominem iuſtum morti tradere, pro peccatore. Ibidem.

7 Chriſtus non ſua ſponte, ſed uoluntate patris coactus, mortem ſuſtinuit. Ibidem.

8 Non conuenit tali patri, ut filium tam indignis modis tractari patiatur. capite undecimo.

9 Contra Dei libertatem & benignitatem eſt, non uelle, nec poſſe iniuriam ſine debiti ſolutione remittere. capite duodecimo.

10 Pagani Chriſtum, ſicut alios homines, peccato fermentatum exiſtimant. Idẽ in epiſtola de azymo & fermentato.

De animabus.

Animas hominum ante corporum ſocietatem, in cœlo conuerſari, gentiles ſomniant. Idem in 9 cap. ad Rom.

De regimine ſacro.

Sacerdotio apud gentiles fungebantur magi, aruſpices & incantatrices. Bonfinius Decad. 2. lib. 2.

De ceremonijs & ritibus eorum.

Suis ſacrificabant numinibus. Gothos enim & Sueones, uictimas & libamenta ſuis idolis obtuliſſe, Iohannes Magnus libro decimooctauo, capite undecimo teſtatur.

Sclaui caput Iohannis epiſcopi Megapolenſis, haſta circumlatum, deo ſuo Radigaſt immolarunt. Crantzius libro 3, cap. 4. Vandaliæ.

Vindelici idolũ Fortunæ certo loco collocant, cornuq; mulſo plenum dextræ eiũs apponunt. Vnde pridie Calendas Decembris accubantes menſis, in communi pregustant. Et ſi cornu repletum inuenerint, uberem ſequentis anni rerum prouentum ſibi cum magno applauſu pollicentur. ſin minus, gemunt. Vincent. libro uigeſimoquinto, capite 18.

Eoſdem in ſolennitatibus ſuis coronatos incedere, ait Heinricus de Erphordia capite 85.

Ritus Prutenorũ gentilium circa ſepulturá, deſcribit Cromerus lib. 3 de rebus Polonorũ: Corpora, inquiés, defunctorum cum preciosiſsima quaq; & chariſsima ueſtium, equorum & armorum ſupellectili cremabant, manibusq; interfecti cæde humana parentabant.

Quemadmodum Ægyptij, Zoroaſtri fulmine tacto ſepulchrum magnificum extruxerunt, eumq; tanquam amicum Deo coluerunt: ita nũc multi gentium, eos qui fulmine obierunt, ſepulchris honoratos tanquam amicos Dei colunt. Berno in libro de Diuinatione.

Habuerunt & ſua templa, in quibus idola erant repoſita. In celeberrimo fano Tholenzorum, ſtetit ſimulachrum Radigaſt: eoque illi ſingularem ſibi nobilitatis honorem tribuebant, quòd omnes Sclauorum populi illuc conuenirent, reſponſa peterent, & annuas penſiones ſoluerent. Helmoldus cap. 21.

Vindelici idolum Fortunæ in loco maximè illuſtri collocant. Vincent. libro 25, capite 18.

De feſtis.

Vindelicos ſolennitates ſeruaſſe, teſtis eſt Henricus de Erphordia, capite 85. Vincentius, ultimum Nouembris celebrem ijſdem fuiſſe aſſerit.

De moribus eorundem.

Vatha Vngarus abiecta religione Chriſtiana, caput Scythico more raſit, cincinnos pagano ritu tres defluentes retinuit, tum & equina carne ueſci cœptum eſt: Ianusq; Vathæ filius, ex inſtituto paterno magos, aruſpices & incantatrices ſibi adiunxit, quorum carminibus magnam principum gratiam uenabatur. Bonfin. libro 2, Decad. 2.

Pruteni, gens fera & bibax, lac equinum in delicijs habens, uxores quot cuique libet ducunt, eisq; pro ancillis utuntur: laſsitudinem labore uel intemperantia contractam balneis depellunt, indeq; calefacta

corpora frigidæ aquæ immergunt, etiam hyberno tempore. Cromerus lib. 3 de rebus Polonorum.

Propugnatores gentiliſmi.

Ethnicæ religionis ſuperſtitiones hac ætate & magiſtratus quidam, & indomitum uulgus defenderunt, & propagarunt.

Nam Giula Tranſſyluaniæ regulus, Ethnicismum Vngaris obtrudere bellis conatus eſt, ſub annum Salutis 1002. Bonf. Decadis ſecundæ libro primo.

Ad Andream & Leuentam è Roxanis in regnum reuocatos, innumera Vngarorum multitudo cōfluxit, qui ipſis ſalutaris regibus obſtinata efflagitatione poſtularunt, ut uniuerſum populum pagano ritu uiuere, Scythicaq; numina iterum colere permitterent. Idem lib. 2 Decad. 2.

Vngari à Bela rege extirpationem Chriſtianæ, & inſtaurationem Ethnicæ religionis flagitantes, à præfectis ſuis inſtigantur. Idem lib. 3 Decad. 2.

Miſtiuuoi & Mizzudrag Vuiuulorum principes, facta Rethre coinuratione, ad paganiſmum ſuos inducunt, uique & armis eum defendūt. Helmoldus cap. 16. Obotriti Godeſcalcum principem ſuum, odio religionis Chriſtianę, & amore gentilis, interemerunt, omnesque præterea Chriſto fideles obtruncarunt. Idem cap. 22 & uigeſimoquarto.

Sueonum uulgus, Suenonem quendam cognomento Sanguinarium creat regem, quò Chriſtianam religionem radicitùs impunè ſibi extirpare liceat. Iohannes Magnus libro decimooctauo, capite undecimo de rebus Gotthorum.

A' QVIBVS ET QVOMOdo, *contra idola & uanitates gentilium pugnatum ſit.*

ANteſignanos exercitus Dei, ſimulachra & ſuperſtitionem Ethnicam impugnantis & euertentis, decet eſſe ſacerdotes: inter quos hoc ſeculo primas fert Anſelmus, qui duas gentilibus, Chriſtum in primis eiusq; beneficium impugnantibus, libros oppoſuit.

Ad primam uerò eorum de Chriſto opinionem, ſic reſpondet: Deo nullam uel iniuriam uel contumeliam fieri, ſed potius illa ineffabilem eius prædicare miſericordiam, ut quanto nos mirabilius, & præter opinionem de noſtris malis liberauit, tanto maiorem erga nos dilectionem declararit. Cum enim per hominis inobedientiam mors cūctos peruaſit, per hominem uitam reſtitui neceſſe fuit. Mulier peccati initium fecit, de fœmina autor iuſticię naſci uoluit: per lignum ſuadente diabolo peccatum, per paſsionem in ligno diabolus peccati autor uictus eſt. præterea quia genus humanum, tam precioſum opus eius, omnino perierat: nec decebat, ut quod Deus de homine propoſuerat, penitùs annihilaretur: nec idem eius propoſitum ad effectum duci poterat, niſi genus humanum ab ipſo creatore ſuo liberaretur. Libro 1, cur Deus homo, capite 3 & 4.

Ad ſecundam: Redimentis perſonæ ſeruus eſt homo. Si itaque per alium quempiam opus redemptionis peractū fuiſſet, non eius, ad cuius miniſterium & cultum initio conditus erat, ſeruus fuiſſet: eoque in illam dignitatem, quam habiturus erat ſi nō peccaſſet, minimè reſtitutus fuiſſet. Ibidē ca. 5.

Ad tertiam: Redemit nos à peccatis, & ab ira ſua, & de inferno & poteſtate diaboli: quem quia nos non poteramus, ipſe pro nobis uenit expugnare, & redemit nobis regnum cœlorum. Et quia hæc omnia fecit hoc modo, oſtendit quantum nos diligeret. Ibidem cap. 6.

Ad quartam: Sufficere nobis debet ad rationem uoluntas Dei, cum aliquid facit: licet non uideamus, cur ita uelit. Voluntas enim Dei nunquam eſt irrationabilis. Ibidem cap. 8.

Ad quintam: Qui hoc dicunt, non intelligunt, quod credimus. Diuinam enim naturam abſque dubio aſſerimus impaſsibilē, nec ullatenus poſſe à ſua celſitudine humiliari, nec in eo quod uult facere, laborare. Sed Dominum IESVM CHRISTVM dicimus Deum uerum, & uerum hominem: unam perſonam in duabus naturis, & duas naturas in una perſona. Quapropter cum dicimus, Deum aliquid humile aut infirmum pati, non hoc intelligimus ſecundū ſublimitatē impaſsibilis naturæ: ſed ſecundum infirmitatem humanæ ſubſtantiæ quā gerebat, & ſic noſtræ fidei nulla ratio obuiare cognoſcitur. Sic enim nullā diuinę ſubſtantiæ ſignificamus humilitatem, ſed unā Dei & hominis mōſtramus eſſe perſonam. Non ergo incarnatione Dei, humilitas eius ulla intelligitur facta, ſed natura hominis creditur exaltata.

Ad ſextam reſpondet: Deus pater non, quemadmodū uideris intelligere, hominē illū tractauit, aut innocētē pro nocēte morti tradidit. Non enim eū inuitū ad mortē ille coegit, aut occidi pmiſit: ſed idē ipſe ſpōte ſua mortē ſuſtinuit, ut homines ſaluaret.

Ad ſeptimam reſpondet: Vt mihi uidetur, non bene diſcernis inter hoc quod fecit exigente obedientia: & quod ſibi factū, quia ſeruauit obedientiā, ſuſtinuit non exigente obedientia. Nō coegit Deus Chriſtū mori, in quo nullum fuit peccatum: ſed ipſe ſponte ſuſtinuit mortem, nō per obedientiam

tiam

tiam deſerendi uitam,ſed propter obediẽtiam ſeruandi iuſticiam:in qua tam fortiter perſeuerauit,ut inde mortem incurreret. capite nono.

Ad octauam:Imò maximè decet talem patrem tali filio conſentire,ſi quid uult laudabiliter ad honorem Dei, & utiliter ad ſalutem hominum , quod aliter fieri non potuit.capite 10.

Ad nonam reſpondet:Libertatem & benignitatem Dei ſic debemus rationabiliter intelligere,ut dignitati illius nõ uideamur repugnare.Libertas enim nõ eſt niſi ad hoc quod expedit,aut decet:nec benignitas dicenda eſt,quę aliquid Deo indecens operetur.Ibidem cap.12. Et in 2 cap. ad Coloſſ. inquit: Tradiderunt philoſophi,Deum nõ poſſe fieri creaturam, nec hominem poſſe naſci de uirgine,uel mortuum reſurgere: conſiderantes elementa,id eſt,has uiſibiles creaturas,in quibus ex commixtione animalia generantur,& quod moritur,non iterum uiuit.Sed talium dogmatum aſſertores cauendi ſunt:quia ſicut humanis rationibus agerent de aliqua creatura, ſic agunt de creatore,uolentes eum ſub legibus humanis contineri, & non ſecundum Chriſtum:id eſt, non conſiderantes potentiam, quæ facta eſt in Chriſti carne.

Aliqui etiam epiſcoporum,non tam ore quàm forti manu ijſdem reſtitêre. Vnuuanus enim Hamburgenſis præſul, omnes ritus paganicos,quorum reliquię adhuc multæ ſupererant, ex Holſatia prorſus extirpauit.Crantzius libro 4, capite 1. Vuigbertus epiſcopus Mersburgenſis lucum , in quo Sorabi & Vuandali Zuttiberum colebant, excîdit.Chronic. Merſpurgenſ. lib.2, capite ſexto.

Vuolfredus Anglia oriundus,ſuperſtitionem Sueciæ contione & manu ſuſtulit: Si potens eſt,inquiens,ueſter deus Tôrſtan, ſe uindicet: & ſimul arrepta ſecuri,ſimulacrum in fruſta concîdit.Crantzius libro 4, cap.8 Metropoleos.

Et magiſtratus politici. Stephanus enim rex Vngarię tum in ſuo regno,tum in Tranſyluania ſubacta Ethniciſmum abrogauit, ſtatuasq; Martis & Herculis ubiq; diiecit. Bonfinius lib.1.Decad.2.

Andreas ubi ad imperium Vngariæ peruenit,edicto prohibuit religionem,ritusq; Ethnicos.Idem lib.2.Decad.2.

DE MAHOMETISMO.

BLaſphemias & uanitates Mahometi hoc ſeculo non tantum duraſſe, ſed etiã acceptis uiribus latius diffuſas,etſi ſcriptores parcius referant:tamẽ imperij Turcici propagatio ;de qua ſequenti capite nobis dicendum eſt,id ſatis oſtendit.

Circa ſalutis annum 1012,non tantum Hieroſolymis , ut Palmerius annotat,ſub Calypha Ægyptio, homine impio, Mahometanorũ religio uſq; ad Sacrum illud bellum uiguit, ſed & Conſtantinopolitanorũ Imperatorum luxu & ignauia freti Turci, Meſopotamiam,ubi inter cæteras urbes & Iconio potiti ſunt,Melitenen,Ciliciá,Cappadociam, Cœleſyriam bellis infeſtarunt; Neocæſariam expugnarunt: tandem à Nicephoro Botoniate, cum Parapinacio de ſceptro dimicante, in auxilium uocati, ad ipſam uſq; urbem, quæ Imperatoria ſedes erat, ſatis commoda occaſione ſuos fines extenderunt: totiusq; ferè Aſiæ ditiones, quæ pontum ſpectant,ſibi ſubiecêre: ut Tyrius,Zonaras & Cuſpinianus ſcribunt.Nec dubium eſt ullum, quin ijs in locis ſuam plantarint religionem.

Ab Agarenis Myram captam, Zonaras teſtatur.

Ex Orogorgo,Nicæa,Antiochia Piſidię, Iconio, Heraclea, Tarſo, Manuſtra: ex Armenia minori, Samoſato, Sororga, Antiochia Syriæ,Albara,Marrha, Antorado, Ptolemaide,Ramula, & deniq; Hieroſolymis, alijsq; infinitis locis à ſacro milite Turcæ eiecti ſunt : ut Sacræ expeditionis habet hiſtoria.

Saracenorum Hiſpaniam incolentium ſub annum 1088, meminit Sigisbertus, & Malmesburienſis lib.3,cap.55.

Templi eorum quod Hieroſolymis tenuerunt, Tyrius lib.1 ſacræ hiſtoriæ, cap.5. meminit: quod mundiſsimum fuiſſe, ibiq; preces ab ijs factas teſtatur.

Mirum ſanè eſt,de doctrinæ capitibus nihil in literas à ſcriptoribus huius ſeculi eſſe relatum.at multo magis dolendum eſt,Romanos pontifices,qui ſupremum in Eccleſia locum per fas nefasq; multis ſeculis obtinere manibus pedibusq; contenderunt, cæterosq; Eccleſiæ doctores illis nihil omnino contradixiſſe. Sed magni dei uentris cultus, illos fortè retraxit. Vrbanus tamẽ concilio Claremontano apud Gallos indicto, principes in orbe Chriſtiano tum ſacri tum politici ordinis uiros, ut bellica manu ex Turcarum poteſtate ſacra eruant loca monuit:ſecutusq; eſt proſper rerum euentus,ut ex ſequentibus patebit.

CAPVT XVI.

DE MOTIBVS ET MVtationibus Politicis.

SVB HEINRICO ſecundo.

TErtio Otthone (uti diximus ſuo loco) Romæ ueneno chirotecis illito, è uiuis ſublato: Heinricus 2. Bauariæ dux, cognomento Pius, Electorum ſuffragijs Imperij inſignia accipit, anno 1002. idque fœliciter annis 23 adminiſtrauit. Orienti uerò, poſt Zimiſcæ obitum Baſilius & Conſtantinus fratres præfuêre. Inſigniores autem motus, qui quidem ſub hiſce accidêre, ab hiſtoricis mãdati literis, iſti reperiuntur.

IN ASIA.

MAximas dedit turbas, paſsim in Orientali regno, Bardas Slerus. Cum enim Baſilius & Conſtantinus fratres, ſuis in Imperio ritè adminiſtrãdo diffiderent uiribus: penes Baſilium præſidem & cubicularium, quo tanquam duce & præceptore utebãtur iſti Imperatores, ſumma erat autoritas. Is uerò magiſtrum Bardam Slerum, primarium Oriẽtalium copiarum ducem, quem ſuſpectum habebat, ſua dignitate priuat, & ſolius Meſopotamiæ ducem eſſe iubet. Slerus ægrè ferens, tanto honorum faſtigio ſe deiectum eſſe, & regni cupiditate æſtuans, licet egregiè diſsimularet, clàm cum pluribus militum, quibus ob res præclarè geſtas erat gratiſsimus, conſilium communicat, quos quidem ad cuncta paratos offendit. Mox igitur regijs aſſumptis inſignibus, regnum appetit, & à cũcto exercitu Imperator ſalutatur.

Aſſumptis præterea Amidæ & Martyropoleos ducibus, Arabibusque belli ſocijs, Conſtantinopolin rectà petit, monachi cuiuſdam ſomnio in ſpem regni erectus: quẽ ſibi narraſſe dictitabat, mulierem quandam ex eminenti loco Imperatorium ipſi flagellum porrigere, in ſomnis ſe uidiſſe. Eo igitur de Sleri conatibus in urbe regia diuulgato rumore, Imperatores milites paſsim diſperſos ſine mora contrahunt: miſſoque Nicomediæ pontifice, pacis conditiones haud iniquas ipſi offerunt. Sed Slerus oſtenſo coccineo calceo, indignum fore dicebat, temerè eum quem ſemel induiſſet abijcere: ſicque re infecta ad ſuos redijt pontifex. Petro itaque ſpadoni, belli gerendi ſumma ab Imperatoribus demandatur: qui cum Slero ad Liparam, quæ & Licandus dicitur, congreſſus, poſtquam diu ancipiti prælio utrinque pugnatum eſſet, cum ſuis profligatur. Slerus uerò & uictoria, & caſtris, prædaque potitur. Ex Zamanda quoque urbe populoſiſsima, ad deditionem coacta, magnam auri uim coegit. Inſuper ex Imperatorijs copijs fuga diſperſis, non uulgares milites ſuis copijs adiunxit. Nunciata hac infœlici pugna cubiculario, Leo Protoueſtiarius collecto alio exercitu, cum ſummo imperio mittitur: ſed hic quoque fuſo exercitu, uiuus in Sleri manus peruenit. His duabus cladibus Imperatorum res penè ad extremum perductæ uidebantur caſum, præſertim cum Slerus terra marique inſtructas haberet cõpias. Sed paulo pòſt claſsis eius à Byzantinis triremibus uicta eſt: ipſe terreſtri prælio à Phoca ſuperatus, ægrè euaſit. milites uerò uel cæſi, uel fugam capeſſere coacti fuerũt. Slerus cum ad Choſroen Babylonium ſpe defenſionis fugiſſet, in carcerem miſſus eſt, eaq; ratione pœnam ſeditionis aduerſus magiſtrarum ſuum luit: ut Zonaras tomo 3. narrat.

Dum autem inteſtinis ardent bellis Conſtantinopolitani, Samuel Bulgarorum princeps, Occidentis prouincias impunè deprædatur: contra quem Baſilius Imperator arma capere cogitur. Interim Calypha Ægyptiorum princeps, commoda ex Bulgarico bello occaſione oblata, & rupto quod cum Imperatore icerat fœdere, Hieroſolymam expugnat: templumque in quo Domini ſepulchrum eſt, atque eius loci monaſteria deſtruit, ut idem narrat: anno 1012, iuxta Palmerium: ſeu 1018, iuxta Antoninum, tit. decimoſexto, capite quinto: qui huius calamitatis hanc reddit rationem, Quòd cum Calyphæ, qui matre natus erat Chriſtiana, probri loco Chriſtianiſmus à ſuis obijceretur, ipſe ut hac ſuſpicione ſe liberaret, Hieroſolomytanis bellum intulerit, ſacrasque ædes demolitus ſit. À Turcis Hieroſolymam anno Salutis 1009 captam, aſſerit Blondus libro decimotertio.

Perſæ etiam eadem tempeſtate Saracenorum iugum excutere, ſeque in libertatem uindicare, autore & duce Inargo anniſi ſunt: cum quibus Choſroes Babylonius, aliquoties infœlici exitu congreſſus eſt: tandemque Slero, qui Babylone cuſtodiebatur, ſoluto, id bellum commiſit: qui ad tria millia Romanorum captiuorum, quos Babylonius carcere hactenus tenuerat, armis inſtruit, Perſasque omnes partim concidit, partim profligauit. Slerus rebus fœliciter geſtis, non ad Choſroen, ne fortè denuò carceri traderetur, ſed ad ſuos redire ſtatuit, Qua de re certior factus Choſ

roes,

rðes, magnas, quę iter intercluderent, copias eò mittit: quibus cum congreſſus Slerus, licet illi numero longè ſuperiores eſſent, uictoria tamen potitus eſt. Poſt hæc ad ſuos, nemine impediente, pedem retulit. Zonaras tomo 3.

Porrò proprio conſilio Bulgaricam expeditionem ſuſceperat Imperator. re igitur infœliciter geſta, cuncti ab eo deficiunt proceres: & coniuratione facta, Phocam, quem ſuprà Slerum uiciſſe ſcripſimus, regem appellant. Slerus è cuſtodia elapſus, cum Romanorum fines attigiſſet, re cognita, cum ſuis copijs, quas habebat exiguas, & belli & Imparij ſocius futurus, ad ipſum ſe confert. Ille gratam ſibi eſſe Sleri ſocietatem ſimulabat: eique, ſi uoti ſui compotes fierent, aliquot ditiones ſubdolè partitus eſt: ſed paulo pòſt uinculis eum conſtrinxit. Imperator Delphinum patricium, qui ad Chryſopolin caſtra poſuerat, capit, eumque palo affigit. Deindè cum fratre Conſtantino Abydum, ubi Phocas commorabatur, petit. Phocas, cum in ipſum Imperatorem, ſuos milites in acie compellantem, impetum facturus eſſet, equo excutitur, ac ſine uulnere expirat. quo ſublato, reliquus exercitus non magno labore diſpergitur, cæditur, & capitur. Barda mortuo, Slerus uinculis ſolutus Imperatori reconciliatur. Inde Byzantium redijt. Poſthæc Iberiam adijt: & Georgium interioris Iberiæ principem, ut ſuis finibus contentus ſit, compeſcuit, filio eius accepto obſide. Imperator pacata Iberia Phœniciam adijt: & principem Tripolitanum, Damaſcenum, Tyrium & Berytium, qui conſpiratione facta Daphneæ Antiochię agrum depopulabantur, à prædis coercuit, & ſibi ſeruire coegit: acceptisq́; ab ijſdē obſidibus, ad ſuos redijt. Vltimo ętatis anno, rupto à Georgio fœdere, cum infeſto exercitu denuò Iberiam inuiſit: ac Georgium ſecundo prælio uictum, ad interiora Iberiæ ſecedere compulit: acceptoq́; filio eius Pancratio obſide, & de agro quantum libuit, ipſe ad ſuos reuerſus eſt. Zonaras ibidem.

IN EVROPA.

Bulgari, cognito Zemiſcæ interitu, imperium deferunt quatuor ipſius fratribus: quorum tribus è medio diuerſis caſibus ſublatis, Samuel ſolus rerum potitur: atque Orientalium bellorum occaſione, Thraciam incurſione uaſtat. cui dum reſiſtere Baſilius, non communicato prius cum ducibus conſilio, parat, ab ijſdem domeſtica bella ſimulantibus reuocatur. Re igitur infecta, & plurimis ſuorum deſideratis, non ſine ignominia & ducum tripudio domum redit. Bulgari hoc qualicunque ſucceſſu elati, Macedoniam, Græciam atque Peloponnaſum deinde populabundi impunè tranſeunt, dum Aſiatico bello occuparur Baſilius. Verùm eo confecto, primùm Nicephorus Vranus prætor Occidentis, Bulgaris obijcitur: noctuque militibus Sperchium Theſſaliæ fluuium, reperto forte uado, traductis, ipſos minus cautos aggreditur, cæditque. Similem uictoriam de ijſdem hoſtibus, poſt recuperatas ditiones & urbes plurimas ad Axium flumen Macedoniæ, Imperator ipſe reportat: direptis Samuelis copijs, qui ægrè euaſit. Poſt hæc Imperator ipſam Bulgarorum terram igni ferroque uaſtat: cui cum Samuel aperto Marte reſiſtere non ualeret, montium anguſtias, quibus Imperatori tranſeundum erat, occludit, pręſidijsq́; munit. Sed Imperator & ui & arte bellica perrupit, quæuis obuia proſternens. Captiuis, quorum erat ad 15000 hominum, Imperator oculos exculpi iuſsit, ſingulis centurijs unum relinquens monoculum, qui cæcos ad ſuum principem denuò elapſum reduceret. Ille autem hoc ſpectaculo expauefactus, in terram amentia correptus pronus cecidit, & intra paucos dies καρδιωγμῷ expirauit. Hinc Gabriele Samuelis filio, à fratuele Bladiſthlabo occiſo, atque hoc ad Dyrrachium oppetente, Baſilius regia ſobole & proceribus Dauidis archiepiſcopi, in fidem gratiamq́ue receptis, totius Bulgariæ dominium obtinet. Zonar. tomo 3.

Crabatæ & Sirmij, crudelitate quam Baſilius in Bulgaros acie deuictos exercuerat, & clementia dediticijs ſupplicibus exhibita, inducti, ſe eidem ſponte ſubijciunt. Zonaras ibidem.

¶ In Hiſpania regnorū & titulorum permutatio ſub hæc tempora facta eſt. Ferdinandus enim, Sanctij maioris filius, occiſo uxoris fratre Veremundo, regnum Legionum, ac materno iure Caſtellam occupauit, ſeque regem Caſtellæ & Legionum apellauit. Ritius libro tertio de Regibus Hiſpan. Alij ad annum Domini milleſimum decimum: alij 1025 referunt.

Raymiris Ferdinandi frater nothus, teſtamento patris Aragoniam adeptus, primus Aragonum rex deſignatus eſt. Ritius lib. 3. Anno 1016, iuxta Gaſſarum.

Stephanus Vngarorum rex pius & bonus, Giulam auunculum ſuum Tranſſyluaniæ principem, qui religionis ergò bello eum laceſsiuerat, uicit, & cuſtodiæ tradidit, anno milleſimo ſecundo. Bulgaros quoque, in Tranſſyluania & Vngaria graſſantes, graui prælio idem uicit: ampliſsimaque

maq; præda potitus eſt, qua quidem ſacras donauit ædes: ut Bonfinius libro 1. Decadis 2 annotat.

¶ Nec Germania motibus paſsim caruit. Henricus enim Imperij dignitatem adeptus, Heinricum cognomento Hezelonem, Boiorum ducatu donârat. quod indignè ferens Heinricus Auſtriæ dux, ſibi nimirum tanquam iuſto hæredi regnum præreptum eſſe, regi rebellat: ſeduictus, ueniã ſupplex petit: ut Auentinus refert, anno 1003, iuxta Conradum. Anno ſequẽti Brunonem quoq; fratrem, qui electioni regiæ aliquandiu aduerſatus fuerat, armis ad officium cogit, teſte Schafnaburgenſi. Et poſt hunc, Bohemiæ ducem bellico neruo compeſcit: ut Crantzius libro 4, capite 27 Saxoniæ reſtatur.

Dum autem apud Germanos ſuam dignitatem armis tuetur Heinricus, Italiæ epiſcopi & principes paribus ſuffragijs Transpadanum quendam Ardouinum, Imperatorem ſalutarunt. ſed illo in pugna interempto, Heinricus de autoribus defectionis grauiſsimas ſumit pœnas, anno 1005: ut Palmerius indicat. Vniuerſas cis Padum urbes ſubigit, Ticinum ui expugnat: tandem obſidibus acceptis, rebusque Italiæ compoſitis, uictor in Germaniam redit.

Bernhardus Saxoniæ dux contra Imperatorem, extra ſuum ſolum, arma ſumens, magnas in Saxonia turbas dedit. Slaui, qui præfectorum auaricia exhauſti, ad priſtinam libertatem aſpirabant, hac occaſione ſuis terminis egreſsi, totam Nordalbingam, duce Miſteuone, quem canem appellarat Theodoricus Brandẽburgẽſis marchio, igni & ferro uaſtant, Eccleſias diripiunt: Hamburgum & Aldenburgum, aliaq; infinita ad Albim oppida ſolo æquãt. Verùm Vnuuani Hamburgenſis epiſcopi interceſsione, Saxoniæ dux cum Imperatore in gratiam redijt: qui coniunctis poſtea uiribus, Slauos & Polonos, quos quidem eiſdem auxilio ueniſſe uero non eſt abſimile, cum religione tributarios faciunt: ut Helmoldus capite decimoſexto & decimoſeptimo, in Slauorum Chronico indicat.

Hiſce diebus Ludolphus Treuirorum epiſcopus obijt: cui Megingothus autoritate regis ſucceſsit. Verùm Adelbero, qui eundem ambibat locum, & Heinricus Boiorum dux, Theodoricus Metenſium epiſcopus, Imperatorem, Cunegundæ coniugis, cuius fratres ipſi erant, patrimonium ad ſe aliquando (cum ipſa prole deſtitueretur) rediturum, ſacerdotibus (ocioſo hominum generi) dare dictitantes, cũ pluribus alijs nobilibus coniuratione facta, Auguſtã cæperunt, diripuerunt, Brunonemque regis fratrem urbe eiecerunt: Angelbertum Fruxinenſem epiſcopum huic auxilia ferentem, recedere coegerunt, eiuſque agrũ depopulati ſunt. Cum iiſdem, contra Imperatorem, Remenſis quoque & Lundinẽſis epiſcopi ſuas coniungunt uires. Hoc in tumultu Argentoratum diripitur: Treuerim Adelbero ui occupat, eamq; præſidijs munit. Contra rebelles Henricus arma mouet, infeſta acie ad Rhenum contendit, aduerſantesque cunctos perdomat, urbẽ Metenſem obſidione cingit: Theodoricum coniugis ſuæ fratrem, qui excluſo Moſellanorum ducis filio, epiſcopatum inuaſerat, (ut Sigebertus indicat) ad deditionem cogit: Heinricum eius fratrem Bauariæ ducatu, quo paulo antè eum donarat, iterum excutit. His ſuperatis hoſtibus, ipſe Reginoburgum concedit, ut Auentinus refert: Anno 1009, iuxta Sigebertum. Inde in Lotharingiam abit: cui, mortuo Otthone duce, Gotfridum Arduenenſis Gotfridi filium præficit. Valentianas, primariam eius regni urbem, quam Balduinus, quartus Flandrenſiũ comes, Giſelberti Lothoringiæ ducis gener, occuparat, obſidet. ſed cum fruſtra in ea expugnãda laboraret, Gãdauum copias in Flandriam traduxit: uaſtatoque omni agro, regni primores capros carceri tradidit: quo cognito, Balduinus ultrò Imperatori urbem tradidit: ac nunquam de Imperatoris fide ſe diſceſſurum, obſidibus firmauit. Imperator, ſuis hortantibus, Valentianas Balduino in feudũ, ſub certa conditione reddidit, ut nimirum certa militum turba Imperatoribus petentibus in militia adſit: teſte Crantzio libro quarto, capite trigeſimo, Saxoniæ. Interim uerò de graui Saracenorum in Italiam irruptione certior fit Imperator. Mox igitur conſcripto milite, eò contendit: preſſiſque opem ferens, cunctos Saracenos Italia, Calabria, Campania & Picentino agro, teſte Auentino, expulit: ut & Crantzius & Iacobus de Strada in Theſauro antiquitatum teſtantur. Apuliam quoq;, ut Cuſpinianus indicat, diu ab ijs poſſeſſam, recuperauit, imperioque reddidit: cui quidem Iſmaelem ducẽ dedit. Facta hęc ſunt, ſecundum Sigeberti computationem, circiter annum 1013.

Rebus autem hiſce confectis Romam abijt Imperator: ibiq; à Benedicto 8 Auguſtus conſecratur.

Gotfridus, cuius paulo antè mentionẽ fecimus, Lotharingiæ inferioris pręſes, Gerardum comitem turbas in regno crebrius excitantem, cruento prælio fudit. anno Chriſti 1014. Idemque ſequenti anno Montenſem comitatum populatur, & Lam-

& Lambertum Louaniēſem comitem, qui antè habebatur inuictus, cum ſuis plus 400 cædit. Sigebertus.

Burgundos in agro Argentinenſi omnia fœdantes, epiſcopus Vuerinharius ope Alemannorum repreſsit, & Rudolphum (teſte Auentino) regno eiectū reſtituit: anno 1020 iuxta Contractum.

Theodoricus Flandriæ comes, iuſſu Cæſaris necem patris ulturus, Friſijs intulit bellum: uerùm infœlici exitu. Inſonante enim inter prælium uoce, Fugite fugite: militibus Friſicis in fugam actis, dux captus eſt.

Normanni Friſiam uaſtarūt, Traiectumque incenderunt, anno 1010. Sigebertus.

Mieſco, ſeu Boleslaus, ſub annum 1006 Cracouiam occupat in ipſo conuentu, ad ſanciendam pacem Cracouiæ indicto: & Bohemorum ducem Boleslaum oculis priuat, comiresq; eius obtrūcat. hinc cùm alia loca, tum Pragam biennio obſeſſam, fame expugnat. Vlricus autem Bohemi frater, ab Imperatore Heinrico (huic enim pater eum educandum dederat) clàm dimiſſus, Dieuizum natura & arte munitum occupat: raptimque collecto milite Pragam tendens, per præconem ciuibus denunciari iubet, uictis & fugatis Polonis, adeſſe cum exercitu principem uictorem. Quo nuncio territi Poloni, fugam arripiūt: eaq; ratione Vlricus urbem recipit. Æneas Syluius cap. 17 & 18 Bohemicæ hiſtoriæ, anno 1007. Crāzius uerò, lib. 2. cap. 45 Vandaliæ, Bohemorum ducem Biticeslaum uocat, eumq; ob reſponſum, ad mandatum de facienda cū Polonis pace, ſuperbius prolatum, ab Imperatore oppugnatum & uictum ſcribit.

Circa ſalutis annum 1017, Cæſar iterum Polonos bello petit: ut Schafnaburgenſis indicat. Boleslaus enim Magdeburgum uſq; graſſando peruenerat: eum uerò Imperator, aſſumpto rege Vngariæ, domuit: duosq; Vandalorum regulos captos, ob perfidiam Vuolmerſtadij in crucem egit, & ad tuendum ea loca Amsburgām arcem muniji: Cranzius libro quarto, capite 33 Saxoniæ.

Saxonum ope, Boleslaus Polonorū dux Rutenos ſubegit, anno 1018: ut in Magdeburgenſi annotatur Chronico.

¶ Nec minus motuum & mutationum accidit in Anglia. Sueno enim Danorum rex, ſub Etheldredo rege ignauo & crudeli, Angliam incurſionibus diuexatā aliquot annis ſtipendiariam fecit: deinde neceſsitate compulſus, tributum fictè remittit. Maximis enim copijs rediens, inſulanis Etheldredo uicto profugoque deditionem facientibus, in Anglia regnare cœpit, anno Domini 1014. Cum uerò uictoria ſuperbè & truculenter uteretur, diuinitùs perijt: teſte Polydoro libro 7 Anglicæ hiſtoriæ. quanquam Saxo Grammaticus lib. 10 hiſtoriæ Danicæ teſtetur, Suenonem cum Anglorum rege pactum, ut defuncto ſuccederet, ac placidè abijſſe. Canutus autem, qui patri Suenoni ſurrogatus erat, cum Etheldredo ex Normannia reuerſo, eiusque filio Edmundo, uario euentu pugnauit. Verùm ijs è medio ſublatis, Edmundus à Canuti præfectis occiſus ſcribitur, à Malmesburienſi libro ſecundo, capite 68. regnumque ad Danum ſolum peruenit, Anno 1017. Quod non ſolum legibus, humanitate & munificentia, uerumetiam coniugio Emmæ Etheldredi uiduæ ex Normannia accerſitæ firmatum, prudenter iuſteque adminiſtrauit annos 20, teſte Polydoro Anglicæ hiſtoriæ libro ſeptimo.

Noruegianorū nuper creatus rex Olaus, inuidens Canuti, Daniæ Angliæque regia ſucceſsibus, Daniam igni & ferro uaſtat. At Canutus eum prælio uictum, ad ſocerum Geriſtalaum, Orientalium ducem, perfugere compellit, atque Noruegiam deditione accipit. Saxo Grammaticus libro decimo, Polydor. libro ſeptimo: circa annum 1017.

SVB CONRADO
Secundo.

HEinricus Imperator, petentibus principibus, Conradum regni ſucceſſorē nominauerat, rebus geſtis & uirtutibus clarum. qui, illo breui poſt defuncto, imperium annis quindecim adminiſtrauit, anno Domini 1024. teſte Sigeberto. Interea in Oriente Conſtantinus ſolus tres, Romanus Argyropylus quinquennium & mēſes ſex, ac Michael Paphlago annis quinq; & dimidio imperarunt. Mutationes autē & euentus hoc temporis ſpacio annotatos, hoſce deprehendimus.

IN ASIA.

Agareni, occaſione ignauiæ Conſtantini, præſidijs cæſis, urbes aliquot occupārunt: & Chalepita crebris excurſionibus Antiochiam, aliasque Syriæ finitimas gentes infeſtarat. Contra hunc cum exercitu profectus eſt Romanus Argyropylus: qui cum oblata munera & pacem reſpueret, uictus, & fœdè profligatus eſt. Poſtea uerò Amer Calepitæ filius pacem ære grandi redemptam, reddit Romano: eamque uidua & filius Ameri cum Michaele Paphlagone, in annos 30 renouarunt. Zonar. tomo tertio.

Circa eadem tempora, Arabes Meſopotamiam infeſtarunt. Ibidem.

De Edeſſa urbe, inter Conſtantinopolitanos

litanos

ſitanos & Agarenos acriter pugnatum eſt. Georgius enim Maniaces, urbium ad Euphratem præſes, ſub Romano Edeſſam expugnauit. Atq; ſub Michaele, Arabes primùm ab eius obſidione ui repulſi ſunt. Deinde uerò fraude eam occupare conantes, à mendico proditi, duodecim principes cum uiginti quatuor armaris, quos camelorum ciſtellis incluſerant, interempti ſunt. Zonaras tomo 3.

Myram urbem Lyciæ maritimam, tempore Michaelis Paphlagonis ceperunt Agareni. Ibidem.

IN INSVLIS MARIS *Mediterranei.*

Contra inſulas maris Mediterranei hoc ſeculo ab Agarenis uarij motus excitati ſunt. Magnam enim claſſem contra Cyclades, Conſtantino rerum potiente miſerunt Agareni: quā Sami dux diſsipauit, duodecim nauibus captis. Sub Romano deinde, Africanæ quædam naues circiter mille, in locis maritimis paſsim graſſantes, nõnihil repreſſæ ſunt. Siciliam tamen duo fratres Agareni obtinuerunt: quorum exercitum cum Georgius Maniaces duobus magnis prelijs fudiſſet, totam inſulam Michaeli Paphlagoni iterum ſubiecit. Sed ea Stephano Imperatoris affini commiſſa, in Agarenorum Carthaginenſium poteſtatem iterum redacta eſt: præter Meſſanam, quam Catacolon Ambuſtus prætor fortiter defendit. Zon. tom. 3.

IN EVROPA.

Pazinacæ (gens ea Scythica eſt) imperante Conſtantino, Bulgariam populabundi inuaſerunt. quos licet Conſtantinus Diogenes, Sirmij præfectus & Bulgariæ dux, ultra Iſtrum reijceret: poſtea tamen ſæpius reuerſi, fines Romani Imperij ſubinde incurſarunt. Ibidem.

Bulgari, quos à Baſilio Imperatore ſubactos eſſe ſuprà retulimus, incitatore Doliano, homine obſcuro in finibus imperij Michaelis Paphlagonis Conſtantinopolitani Cæſaris, à quo defecerant, prædas agere cœperunt. ad quos exercitus Cæſareanus, propter fugatum ducem deſciuit, rege creato Tichomero Bulgaro quodam: quo per fraudem lapidato, Dolianus Dyrrachium expugnat, Nicopolin & uicinos agros per deditionem accipit, Græciamq; quam poteſt latiſsimè uaſtat. Cum autem Aluſianus Aaronis filium ſe eſſe demonſtraſſet, nigra macula dextri cubiti denſis pilis circumdata, atque ſalutatus rex Dolianum excœcaſſet, ſeque Michaeli ſubieciſſet, Bulgaria in poteſtatem Cæſaris iterum peruenit. Zonaras.

Canuto rege ex Anglia in Normanniam Franciæ traijciente, ut in Richardum, qui cum ſorore eius Heſtritha repudium fecerat, armis animaduerteret: Normannus cũ ſuis fugit in Siciliam, teſte Saxone Grammatico lib. 10. de rebus Danicis. Apuliæ autem urbes & caſtella, Italorum diſcordia & timiditate inductus, partim ui, partim dolo cæpit, anno 1038. Sigebertus.

In Germania non paucos hoſtes, in exordio ſui regni habuit Conradus. Nam Conradus eius patruelis, teſte Auentino, dux potens, Erneſti Sueuiæ, & Guelphonis ſuperioris Bauariæ principum factione munitus, Imperium affectauit. Sed Aribonis epiſcopi Moguntini & aliorum ſtudio aduerſarijs deuictis, Conradus in ſuo Imperio confirmatur: teſte Sigeberto. Erneſtus autem & Guelpho, pacem petere armis coguntur: ut Contractus annotat. Pacatis igitur patriæ rebus, comitantibus Rudolpho Burgundiæ, & Canuto Anglię, Danię, pluriumque aliarum gentium regibus (ut Auentinus commemorat) in Italiam ad cõpeſcendos iſthic motus abit. Veronam, Brixiam, Cremonam, Placentiam, Mediolanum percurrit: inde Ticinum & Rauennam ſe confert, poſtea Romam pro corona petit. Auentinus lib. 5. Ne autem Germania, dum ipſe Imperator exteris diſtraheretur bellis, inſpectore deſtitueretur, filium ſuum Heinricum tertium Romanum regem declarauit: ut Schafnaburgẽſis refert.

Cum in Paſchate à Iohanne 20 Auguſtus deſignaretur, plerique ciuium turbas intra urbis mœnia dederunt: ſed Conradi milites multis uulneribus ad officium redire eos coegerunt, anno 1022: ut Sigebertus & Otto Phryſingenſis teſtantur. Pacata Italia, ad Germanos pedes retulit: & habito Vlmæ procerum concilio, Erneſto quidem reconciliatur: ſed ob turbatam denuò pacem, eundem exilio ad aliquot annos mulctat. Alij, in fuga ab Imperatore hunc tranſfoſſum ſcribunt.

Adalberoni ducatum Carinthiæ eripit, eundemque patrueli ſuo Conrado tradit. Auentinus lib. 5.

Vuandalos maris Baltici accolas, ab Imperio & fide Chriſtiana deſciſcentes, Conradus Imperator crebris bellis domuit. Crantzius lib. 2, cap. 46 Vuandaliæ: anno 1035, teſte Contracto, & Chronico Magdeburgenſi. Godeſchalcus autem, qui ultione patris Vdonis, à Saxone transfuga interempti, ad ſpem libertatis Vuandalos erexerat, multasq; clades intulerat Holſatis, à duce Saxoniæ Bernhardo captus, renouato fœdere dimittitur. Helmoldus cap. 19.

Sclaui ad Panim fluuium (qui Malchinum, Deminum & Anclam prætergreſſus,

in Ocea-

in Oceanum ſe exonerat) incolentes, contenderunt hac ætate. Riaduri enim & Tolenzi, qui hodie Pomerani & Stargardenſes ſunt, quòd in ſuis finibus fanum Radigaſt eſſet, ibi ſolennia ſacrificia fierent, atque oracula redderentur, ſeſe alijs præferebant. Alij autem ad occaſum Panis habitantes, quæ nunc Vuandalia & Roſtochienſis ditio appellatur, ſuam libertatem armis defendere parati erant: ſed ab illis qui regem Danorum & ducem Saxoniæ Godſcalcum, regulum Obotritorum, in ſocietatem belli uocarant, ſuperati, 15 millibus marcarum pacem redemerunt, pecuniam uerò diſtraxerunt milites extranei. Helmoldus cap. 21.

Rudolphus rex ſubditorum contumacia motus, Burgundiam, quæ ab Anulphi Cæſaris temporibus annis plus 130 à ſuæ gentis regibus adminiſtrata erat, miſſo diade mate, anno milleſimo trigeſimoſecundo tradidit Imperatori Conrado: qui pulſo Otthone eam redegit in prouinciam, anno Salutis milleſimo trigeſimoquarto. De qua cum Odo princeps Carlingotum (iuxta Contractum) ſeu Campanieſis (iuxta Sigebertum) rixas & bella moueret Imperatori, Gothelo dux eum ad Barum caſtrum prælio uictum cum ſuis in fugam uertit. in qua à milite occiſus eſt, Francique diſsipati Lotharingia excedunt: anno milleſimo trigeſimoſeptimo. Contractus, & Sigebertus. Diuiſa tum eſt Lotharingia in ducatum & comitatum: atq; hic Francis, ille uerò imperio Germanico deputatus eſt.

Imperator paulo ante mortem, Burgundos filio ſuo regi iurare fecit. Auentinus libro 5.

Conrado itaque Cæſare bellis diuerſis diſtento, Longobardi facta conſpiratione iurarunt, ſe nullo domino niſi ad nutũ ſuum omnia gerenti obtemperaturos. Ad hos comprimendos Cæſar Mediolanum, cuius epiſcopus primas ferè tenebat, obſidet. Verùm cum inter celebrationem Miſſę fulgura & tonitrua ſtupenda fuiſſent exorta, & Bruno epiſcopus ac alij Ambroſiũ atrocia Cæſari minitantẽ in ea aeris intẽperie ſibi apparuiſſe diceret, combuſtis ſuburbijs Imperator receſsit, anno Domini 1037, iuxta Contractũ: qui Mediolanenſem fuga elapſum rebellaſſe Imperatori, addit. Annum 1039 Sigebertus habet.

Gothelo dux ex hoſte (nã & ipſe electioni reſtiterat) factus eſt adeò intimus Conrado, ut hic eum ducatu Moſellanorũ poſt mortem Friderici, mares non relinquentis, donaret, anno milleſimo trigeſimotertio. Sigebertus. Idem Otthonem Belgicum ſacramenti uiolatorem, Tulli uaſtatorem, Barique obſeſſorem ſuperat: & amputatum eius caput, Auguſto in Italiam tranſmittit. Auentinus libro quinto Annalium.

Anno Domini milleſimo trigeſimo, Imperator in Sclauiam & Vngariam exercitum ducit, eo quòd cum Italis contra eum conſpiraſſent: perpulitque, ut ſequenti anno Stephanus Vngariæ rex, ad faciendam pacem legatos in Germaniam mitteret. Contractus, Schafnaburgenſ.

Aliquanto pòſt Stephanus rex Vngariæ, filio ſuo Heinrico, qui uulgò Emericus uocatur, regnum Bauariæ, iure hæreditario uxoris Giſalæ, à Conrado repetit. quod cum ei denegaret, res ad arma peruenit: donec Emerico mortuo, pax icto fœdere renouaretur. Auentinus lib. 5.

Vlricus Bohemiæ regulus, occiſo fratre ſuo Icomaro, rebellat Conrado. Sed ab Heinrico Imperatoris filio ex Vngaria reuerſo captus, perducitur Ratisbonam: ubi in uerba Conradi iuranti, ducatus reſtituitur. Auentinus libro 5. Hoc autem mortuo, filius Vratiſlaus Bohemiæ gubernationem ſuſcipit. Idem.

Poſt Boleslaum primum, in Polonia Miecislaus filius eius, anno milleſimo uigeſimoquinto dominari cœpit. à quo Bohemi antea ſtipendarij, ſtudio Predislai, impigri, & ad libertatem nati iuuenis, deſciuerunt, atque ei Morauiam eripuerunt, quam ille fruſtrà ſibi denuò ſubijcere laborauit. Pomerani porrò opera Belæ Vngari, tum quidem in Polonia exulantis, redacti ſunt in poteſtatem Polonorum. Cromerus libro quarto.

Conradus Imperator, Meſconem Poloniæ inuaſorem ui expulit, Otthonemque à fratre eiectum reſtituit. Bonfinius libro 1. Decadis 2. Auentinus lib. 5.

Anno 1030, Miecislaus ſpe regni, cum & religionem Chriſtianam ficto animo coleret, in Saxoniam impetum fecit. inter Salam & Albim centum pagos incendijs uaſtauit, homines plurimos interemit, ſacerdotes altaribus abſtractos cæpit, & honeſtas matronas ac uirgines ſtuprauit, & renitentes crudeliſsimè confodit: donec Theodoricus comes eum repreſſerit. Chronic. Magdeburg. Sequenti anno Conradus Imperator coegit Mieſconem reddere prędas ablatas, & ſeſe iuramento ſubijcere Imperio. deinde poſt menſem frater eum expulit. Sed & hunc ſeruus eodem anno obtruncauit. Ibidem.

Mortuo Miecislao, Poloni Rixam reginam odio, patria & regno, quacunque arrepta occaſione eijciunt. Hic autem, dum unuſquiſq; ſuis cupiditatibus magis quàm

ſaluti Reipub. ſeruit, Ruſsi in Poleſiam, Bohemi in Sileſiam & maiorem Poloniam excurſiones faciunt: & Conradus quoq; precibus Rixæ, quæ Salfeldium ab eo emerat, bello Polonos aggreditur: ut Cromer. lib. 4, ex Dugloſſo recitat.

Canutus Roma reuerſus, Malcolmum Scotorum regem rebellem ſubegit: Vincent. lib. 25, cap. 15.

SVB HEINRICO *Tertio.*

HEinricus eius nominis tertius, cognomento Niger, à patre, anno Domini 1026, Cæſar deſignatus, ut Contractus ait, Aquiſgrani à Pilgrino Colonienſi præſule inauguratur: teſte Schafnaburgenſi. Anno uerò 1039, quo pater 3 Nonas Iunij Traiecti obijt, Imperij adminiſtrationem ſuſcepit: tenuitque annis 17, menſibus 7, ut Contractus ait. Interea uerò in Oriente, poſt Michaelem Paphlagonem imperarunt, Michael Calaphates quatuor menſibus, Zoe & Theodora tribus menſibus, hinc Conſtantinus Monomachus annis 12, poſtea Theodora iterum duobus annis, poſt hanc Michael ſenior anno uno.

IN ASIA.

Turci, quos ſuprà in Aſiam ab Agarenis, ad ipſorum perniciem accerſitos diximus, Babylonijs in ſuā poteſtatem redactis, Arabes duce Cutlumo aggreſsi ſunt: uerùm ab ijs ſuperati, Mediam ingrediuntur: & Imperatoris præfecto, qui tranſitu eos armis prohibere conatus erat, capto recedūt. Vbertate autem terræ illecti, nō multo pòſt reuertuntur, ſed ad internecionem uſque omnes occiduntur. Hinc Alimus & Choroſanes exercitum ad 100000 ducentes, à Baaſpracane Mediæ prætore in fugam conuertuntur. Liparites autem Iberiæ dominus à barbaris capitur: quo gratis dimiſſo, Monomachus Turcos ad feriendum ſecum fœdus hortatur: tributum autem quod illi petebant, pendere recuſat. Hac autem re Sultanus offenſus, toto Oriente ſubacto, in fines Monomachi incurſiones facit, & ad continentem uſq; Byzantio aduerſam procedit. Imperator autem nihilominus in gratiam ſcorti Scleræni, in extruendo Manganorum monaſterio tantos ſumptus facit, ut exhauſto ærario, prouincijs, quæ propter immunitatem tributorum anguſtias tueri, atq; barbaros aditu finium prohibere ſolebant, imponeret exactionem pecuniarum. Abolitis itaq; cuſtodijs, aditus patebat barbaris facilimus. Zon. tomo 3.

IN INSVLIS.

Theophilus Erotius Michaelis Calaphatæ excæcationem, & Zoes anus libidinoſæ poteſtatem, qua ad Conſtantinum Monomachum, tertium maritum, imperium tranſtulerat, execratus: cum Cyprijs, quorum prætor erat, defecit. Sed miſſa claſſe ipſe uictus, & inſula in ſeruitutem redacta eſt. Ibidem.

Turquinianos Aſiæ regnum occupaſſe circa ſalutis annum 1051, quorum Dominus fuit Sado, cui ſucceſsit Dogriſſa, Funccius ex 15 cap. Haitonis refert.

IN EVROPA.

Aulam Conſtantinopolitanam hic primùm contemplemur, quæ Turcis in Aſia graſſantibus, admodum turbulenta fuit. Michael enim Calaphates Orphanotrophum, cuius beneficio imperium adeptus erat, & Zoen, cuius adoptiuus filius erat, confictis criminibus in exilium pellit: cognatos, eunuchos facit. Hanc ſuperbiam populus deteſtatus, excitat ſeditionem: in qua Theodora à Senatu, populo & ſacerdotibus proclamatur Auguſta. Michael uerò in monaſterium Studiēſe ablegatus, uiſu priuatur.

Nec uerò placuit Senatui, ut Zoe ab exilio reuocata, adminiſtrationis expers eſſet. Itaque ſororibus æqualia ſimul agendi & decernendi poteſtas conceditur. Verùm Zoe uenere ſtimulata, ubi pulcherrimorum & præſtantium iuuenum nuptijs excidiſſet, Conſtantino Monomacho ex Leſbo, quò à Paphlagone zelotypo relegatus erat, reuocato nubit: cui, excluſa ſorore, ipſa omne tradit imperium.

Monomachus autem Romano Sclero, cuius ſororem exilij comitem, & in imperio non concubinam, ſed coniugem præter Zoen habuit, adeò indulſit, ut impunè eum pateretur domum Georgij Maniacis diripere, eiuſque thorum polluere. Quam quidem iniuriam dum uir fortis, & copiarum in Italiam miſſarum dux, ulciſci conaretur, iamq; aciem contra Cęſareanos inſtrueret, telo traijcitur: quo uulnere expirans, capite inſuper plectitur.

Eadem fortuna fuit Leonis Tormicij Adrianopolitani, Eupreplæ ſororis Monomachi nuptias & imperium ſimul affectantis. Cum enim Byzantium primo impetu expugnare neglexiſſet, & contra eum Orientales copiæ, dum ipſe moram necteret, adductæ eſſent, à ſuis deſertus, in hoſtium manus peruenit, qui ei oculos exculpunt.

Romanus itidem Boilas, uir obſcuro loco natus, & propter ineptias & ſcurrilitatem extremam non modò Senator, uerùm etiam præ multis alijs Imperatori & Impera-

Imperatrici familiarior effectus, Monomachum dormientē gladio interimere nitebatur: ſed inſidijs detectis, in conſcios durites animaduerſum eſt.

Conſtantinus morti uicinus, Proteuontem Bulgariæ rectorem, ſucceſſorem declaraturus erat. Verùm Theodora id animaduertens, occupata regia, ad ſe tranſtulit imperium: quo cum laude adminiſtrato per annum & nouem menſes, & fœdero cū Henrico III icto, (ut refert Contractus, ſub annum milleſimū quinquageſimūquartū) deceſsit, Michaele nominato ſucceſſore: a quo deſpecti, & illiberaliter habiti milites, ad Comnenum deficiunt. qui anno regni tertio, in uenatione territus ſpectro, imperium tradidit Conſtantino Ducæ: atque ipſe in monaſterio reliquum uitæ tempus conſumpſit.

Roſsi etiam, hac tempeſtate ſe mouerunt. Cum enim orta contentione, eorum mercatores à Conſtantinopolitanis iniuria & uulneribus affecti, atq; Scytha quidā illuſtris interemptus eſſet: princeps barbarus ſatisfactionis oblatione ſprera, Propontidem innumeris nauibus uaſtat. Verum Græci primùm igne multas abſumunt, reliquas ſubmergunt, in fugam uertunt, & capiunt: enatantes uerò hoſtes trucidant. Zonar. tomo 3, in uita Conſtantini Monomachi.

In initio regni Monomachi, Scytha quidam Boiſthlauus Stephanus, occupatis mōtibus Illyriæ, agros Triballorum, Seruiorum & finitimarum gentium armis infeſtat: atque Dyrrachij præfectum cum copijs ſuis, ad internecionem ferè trucidat. Zon. tomo 3.

Pazinacæ regiones ultrà Iſtrum incolentes, hoc tempore paruerunt Tyracho, nobili quidem, ſed ignauo duci: qui Cegeni, uiro manu & conſilijs prompto, inuidia laudis inſidias ſtruxit: quibus proditis, Cegenes traiecto Iſtro, ſeſe cum ſuis dedit imperatori Monomacho: & initiatus religioni Chriſtianæ, copijs Cæſareis Pazinacas morbo colico ex uini mulſi & alimentorum nimia ingluuie laborantes, ad deditionem coegit. Captiuam plebeculam in Bulgariam ablegat: Tyrachum uerò & proceres baptizatos cum 15 millibus, in Iberiam ire Monomachus iubet. Verùm ij ad Damatrym ſubſtiterunt: & regreſsi, mare equis tranant: atque ſuis popularibus coniuncti, ad ripas Iſtri poſitis caſtris, Thraciam & Macedoniam, reiectis aliquoties Cæſareanis militibus, depopulantur, donec 30 annorum inducias cum Imperatore paciſcantur. Zonaras tomo tertio.

Sub Heinrico III, Robertus Guiſcardus Græcos prælio ſuperatos, Calabriæ finibus, præter ſacerdotes, eiecit. Nec non Saracenos ex improuiſo adortus, ab obſidione Capuæ repulit. Sabellicus.

Imperator Heinricus tertius, audiens trium monſtrorum de Romana ſede contentionem, Romam anno Domini milleſimo quadrageſimoſexto cum exercitu proficiſcitur: & remotis Benedicto mago, Syluestro Benedicti uicario, & Gregorio Simoniaco, elegit & conſtituit Clementē ſecundum: Romanosq; iuramento obſtrinxit, ne deinceps ſine ſuo conſilio ullū eligerent pontificem. Sigebertus. Platina & Onuphrius in uita Clementis ſecundi, rationes grauiſsimas ſuprà recitatas addunt. Et legati quidē Romani, ab eodem Cæſare tres ſucceſſores, utpote Damaſum ſecundum, Leonem 9, & Victorem, mitti petierunt: teſtibus Schafnaburgenſi, Onuphrio, & alijs.

Normanni hoc temporis interuallo, duce Roberto in Romani pontificis ditionē irruerant, atq; in ea quædam loca occuparant. Ad eos autem repellendos papa Leo IX, Longobardicis & Teutonicis militibus ſtipatus abijt: ſpretisq; conditionibus pacis, bello decertare maluit. Verùm in eo bello, Italorum perfida fuga Germani penè uictores cæſi, & papa captus, atq; Beneuenti in cuſtodia habitus eſt: donec graui morbo correptus, circa Paſcha ſequētis anni, qui erat à nato Chriſto 1054, Romam remitteretur. Hermanus Contractus, Schafnaburgenſis.

Eadem tempeſtate Godefridus Lotharingiæ dux, maximos motus in Imperio excitauit. Fratri enim Gotheloni à patre donatum ducatum Moſellanorum, ut Sigebertus habet, eripere conatus eſt. ſed ſpe ſua fruſtratus, Imperatori rebellare cœpit. Ad Rhenum autem potiſsimùm uſque igni & ferro, in agros aliaque minus munita loca ſæuijt, teſte Schafnaburgenſi. Etſi autem ex cuſtodia, qua Cæſari ſe dedens tenebatur, ſupplex, recepto præterea ducatu dimitteretur: tamen nec poſtea quieuit. Cum enim Cæſar Fredericum Heinrici Bauari fratrem, ignauo Gotheloni iuniori, ſeu Adelbertum Gotheloni ſeniori (ſi Schafnaburgenſi credimus) ſurrogaſſet, & filius Imperatori obſes datus, mortem cum uita commutaſſet, autore Sigeberto: & Imperator à Theodorico Phladirtingæ marchione cladem accepiſſet: Godefridus cum Balduino comite Flandriæ defectionem, callidis legationibus diſsimulatam, detegit: Nouiomagi regiam, mira arte & opere incomparabili conſtructam incendit: Viridu-

num expugnat, ſummam ibi ædem combûrit. Hinc Adelberrum Moſellanorum ducem cum ſuis occidit. Reconciliatus autem Cæſari anno 1050, cum Leone papa in Italiam ſe confert: & biênio pôſt, Beatrice Bonifacij marchionis uidua in uxorem ducta, Marchiam & alias eius poſſeſsiones occupare uoluiſſe, & præterea tyrannidis argui tur à Romanis. Verùm Imperator ne anſam maioris turbæ in Italia præbeat, excuſationem eius accipit: anno milleſimo quinquageſimoquinto. Schafnaburgenſis, Contractus.

Marchio Phladirtingæ Theodoricus, à Leodienſi, Traiectenſi, Metenſi, alijsq́; finitimis epiſcopis, quorum ditiones depopulatus fuerat, commiſſo prælio occiditur, eiusq́ue ditio ad Imperatorem, cui rebellis extiterat, deuoluta eſt: anno 1049: teſte Contracto.

Vngarici quoq; regni ſtatus hac ætate fuit admodum turbulentus. Petrus enim, cõtra iuramentum auunculo Stephano datũ, Giſalæ reginæ, à qua (teſte Bernone in epiſtolis) educatus, & ad regnũ euectus erat, prædia eripit, eiusq́; amicos & tutores inſectatur odijs atq; iniurijs, imò etiam gladio, Bohemumq́; ad rebellionẽ incitat: ſed dũ ſæuitiæ, ſuaſu Budæ cuiuſdam, nullum faceret modum, à proceribus exuitur regno: ut refert Auentinus lib. 5: qui Ouoni, teſte Cõtracto (quem Vbam Schafnaburgenſis, Abam uerò Bonfinius uocat) genero S. Stephani, regnum tradũt. Hunc tribus prælijs intra annos quatuor ſuperatũ, toto regno expulit Cæſar, reſtituitq; Petrum: atque Vngaris petentibus, leges Bauaricas donauit. Nec multo pôſt Ouo res nouas moliturus, à Petro comprehẽſus, capite plexus eſt, anno 1044. Vix autem elapſo biennio, Vngari Scythicam religionem & mores iterũ amplexantes, Petrum oculis priuatum, in locum obſcurum cum coniuge alendum detrudunt: eiq́ue Andream quendam ſubſtituunt, qui Imperatori ſe per legatos ſubijcit: ad hæc tributum & operam defert, modò regnum pacatè ſibi obtinere liceat. Quas quidem conditiones reſpuit Henricus tertius, ac in Vngariam maximum ducit exercitum. Sed rebus neceſſarijs deſtituti, re infecta in Germaniam redeunt. Ibi autem interuentu Ratisbonenſis epiſcopi inita fuiſſet pax iuxta certas conditiones, niſi Conradus Bauariæ dux, ob rebellionem proſcriptus, ibiq́ue exulans, fœdus diſſuaſiſſet, atque Carinthiæ partem ui & proditione nobilitatis occupaſſet. Hermannus Contractus.

Bohemorum ducem Vratislaum (ut Marianus Scotus eum uocat) ſeu Oldericum, iuxta Sigebertum, Vngarico milite ſtipatũ, Cæſar bello aggreſſus eſt. Sed ſuorum non paucis per inſidias ſyluarum amiſsis, uel captis, re infecta redijt, anno 1040. Sequenti autem anno eundem, uaſtata paſſim terra, ad petendas cõditiones pacis coẽgit: ſicque Bohemia iterũ facta eſt tributaria Imperatori. Hermannus Contractus, Schafnaburgenſis, Auentinus lib. 5.

Æneas Syluius de Bohemia, capite 19. Biſetislaum Boemorum ducem appellat: addens, ab hoc Cracouiam armis captam & euerſam, Gneſnamq́ue direptam eſſe. Imperatorem autem Henricum tertium ea reſtitui præcepiſſe. id uerò detrectante Bohemo, natum eſſe hoc bellum, cuius & Cromerus lib. 4 meminit.

Suprà diximus, miſeram fuiſſe in Polonia lanienam, Rixa regina exulante. Durauit autem ea penè ſex annos: quibus exactis, proceres Caſimirum (qui literas olim Lutetiæ edoctus, in Cluniacenſi iam cœnobio monachum & diaconum agebat) permiſſu Romani pontificis & ſatellitibus Teutonicis cinctum, placata matre reuocarunt: factaq́; amneſtia, ſummæ rerum præfecerunt. Caſimirus Maſouiam, à Maslao pincerna Miecislai per uim occupatam, recepit, ipſumq́; tyrannum fudit: quem Pruteni, qui ſub eo infœliciter aliquoties contra Polonos dimicarant, randem egerũt in crucem. Cromerus lib. 4.

Imperator anno milleſimo quinquageſimo, Caſimiro Polonorum regi bellum illaturus, incidit in morbum grauiſsimum. Itaque pacem & fœdus certum petenti dedit. Contractus.

Slaui & Luticiani (qui pars illorũ ſunt) Imperatore in Italia annum commorante, collatis ſignis, multos ex Cæſarianis cæperunt, & nonnullos interemerunt, anno milleſimo quinquageſimoquinto. Schafnaburgenſis, Sigebertus. Fuiſſe autem hos arbitramur, qui interẽpto Godſcalco regulo, ad gentiliſmum relapſi ſunt: de quibus Helmoldus lib. 1, cap. 22.

Canuto in Anglia mortuo, turbæ nõ leues in Dania excitatæ ſunt. Sueno enim ex Eſtrita Canuti ſorore editus, regnũ ſibi debitũ inuadebat: cui reſtitit Magnus Olai filius, Noruegiæ rex, eiq́; Danorum magna pars adhæſit, eo quòd inter hunc & Canutum antè conuenerat, ut ſuperſtes, regnum alterius, qui liberis deſtitueretur tanquàm hæreditarium acciperet. Victus itaque Sueno duabus pugnis, in Fioniam profugit, & inde in Sueciã: quẽ dũ Magnus citato curſu inſequitur, in acutum ſtipitem, in quẽ equus conſpectu leporis territus offenderat, delapſus extinguitur. Saxo Gram.

libro

lib.10. Hinc Haraldus Olai frater Byzantio, quò inſidiarum metu profugerat, poſt uaria pericula reuerſus, Noruegiam occupat: atq; Suenonem, qui Daniam interea obtiuuerat, nauali prælio ad Diurſam & Viſzan fluuios uictum, terga uertere coegit. Verùm illo in Anglia occiſo, hic regnum tranquillè aliquot annis adminiſtrauit. Saxo Gram.lib.11.

¶ Accedamus nunc ad Angliæ ſtatum: quam Danis hoc ſeculo ſubiectam fuiſſe, paulò ante diximus. At ea nunc iugo excuſſo, in libertatem ſeſe uindicare non deſtitit. Defuncto enim, ſeu potius in nuptijs quibuſdam ueneno ſublato Canuto iuniore, Suenone uerò in occupanda Dania (teſte Saxone Grammatico libro decimo) laborante, Angli facta conſpiratione, Danica præſidia expugnant, diſijciunt, perſequuntur, in fugam uertunt, atque trucidant. Sicque uigeſimo octauo annò, poſtquam Sueno Danus totius Angliæ imperio potitus eſt, alienigenis expulſis, legem ſanciunt, nè quis Danorum unquam Angliæ rex creetur.

Hinc Goduinus, poſtquam Alfredum, quem plerique ad capeſſendum regnum accerſierant, fraude cum Normannis obtruncaſſet, regnum Edouardo Ethelredi filio, qui in Normannia regnantibus Danis latuerat, tradi curat: qui in pace leges, quas communes poſteri dixerunt, tulit: exactionibus abſtinuit: ac liberalitate & humanitate populo mirè gratus, tenuit regnum circiter annos 24. Polydorus libro octauo.

Extitit & alius Angliæ motus. Goduinus enim ciues Cantuarieſes, de quibus, propter miniſtros Euſtachij comitis Bononienſis in turba interfectos, Edouardus pœnas ſumpturus erat, armis defendere nitebatur. Verùm uiribus diffiſus, profugit in Flandriá: cuius comite Balduino, qui Toſthoni filio olim Iuditham filiam ſuam elocarat, præbente claſſem, littora Angliæ carpere cœpit. Verùm datis obſidibus, pax reſtituta eſt. Ibidem.

SVB HEINRICO Quarto.

HEinrico tertio ſucceſsit, anno reparatę ſalutis 1055, filius Heinricus Quartus, puer ſeptenis, triennio antè rex Aquiſgrani creatus: tenuitq; Imperium Occidentis annos quinquaginta, teſte Sigeberto. Conſtantinopolis interea habuit hos Imperatores: Iſaacium Comnenum, annos 4: Conſtantinum Ducam, annos 7, & menſes 6: Romanum Diogenem, annos 3, menſes 8: Michaelem Ducæ filium, annos 6, menſes 6: Nicephorum, triennium: Alexium, annos 33. Quo temporis curriculo, licet imperium Germanicum inteſtina laniena (cuius epiſcopi autores fuère pręcipui, ut ex ſequenti narratione patebit) admodum debilitatum eſſet, robur tamen & autoritatem eam adhuc retinuit, quòd copijs in Aſiam traiectis, regnum Ieroſolymis iterum conſtituerit.

IN ASIA.

Occaſione magnæ oſcitantiæ & inertiæ Conſtantini Ducæ Cõſtantinopolitani Imperatoris, barbari liberius graſſati ſunt. Multæ enim Orientales prouinciæ partim diripiebãtur & uaſtabantur, partim ab hoſtibus occupabantur. Quo quidem rerum ſucceſſu barbaris animus creuit, Conſtantinopolitanæ contrà legiones timidiores factæ, Imperijque uires plurimum debilitatæ ſunt: ac tanti mali cauſa, potiſsimum in ipſo (ut modò diximus) hærebat Imperatore. Is enim auariciæ totus deditus, fortiſsimos quoſque ex militari catalogo, ut ſumptibus parceret, expúxerat: qui ſupererant, ob negata ſtipendia ſolita, minus ad res præclarè gerendas alacres erant. Inter haſce turbas, ipſe Imperator ex uiuis auocatur, relicta regni adminiſtratione uiduæ, & tribus impuberibus filijs. Ea inquam occaſione Barbari denuò Meſopotamiam, Melitenen, Ciliciam, Cappadociam, Cœleſyriam, aliaque finitima loca armis infeſta reddebant. Publicis malis turbata Imperatrix Eudocia, Diogenem, genere & rebus fœliciter geſtis inſignem, coniugem & Imperatorem ſibi deligit. Hoſtes cum iam ipſum nouum Imperatorem, cuius uirtus & fortitudo cunctis nota erat, in armis eſſe cognouiſſent, acie decertare recuſant. Sultanus itaque retrò ceſsit: & duabus ab exercitu ſegregatis cohortibus, alteram in ſuperiorem Aſiam, quæ Auſtralis dicitur, alteram in Aquilonarem miſit: qui obuia quæque diripiunt. captaque Neocęſaria, præda onuſti inde receſſerunt. Hac fama motus Imperator, reditum ipſis intercludit. Cuius aſpectu adeò territi ſunt barbari, ut relicta ampliſsima præda, ultrò terga dederint. Verùm milites continuis itineribus fracti, longius eos perſequi non ualuerunt. Poſthæc Imperator Syriam ingreditur, Calepo magnam hominum & pecorum abigit multitudinem: Hierapoli capta, Arabibusque prælio uictis, arcem Hieropolitanam munitiſsimam in præſidium contra barbaros extruxit. Tandem pluribus urbibus captis, Alexandriam, quę Ciliciæ urbs eſt, peruenit. ubi de Amorij direptione certior

factus, in hyberna milites deduxit: ipſe Cōſtantinopolin abijt. Sub initium ueris, magnam Turcorum multitudinem, Cæſareæ confinia depopulantium, idem ad Euphratem fudit: & tradita Philareto copia rum parte, ipſe ad Septentrionem declinauit. Cum Philareto congreſsi Turci; ſuperiores fuêre: moxque Cappadociam petentes, Iconium opulentiſsimam urbem diripuerunt. Inde digreſsi Turci, in Tarſi planicie ab Armenijs, omni prædæ onere leuati, cæduntur. Imperator uerò inſtante autumno, Byzantium redijt. Verno tempore Manuelem quendam Comnenū, barbaris cum exercitu obiecit: quos primo quidem fortiter uicit. At ſecundo prælio uictus in Syria Comuenus capitur. Chonæa urbe & Archiſtrategi fano Turcæ potiuntur. ſed paulo pòſt ſuis reſtitutus eſt Cōmenus. Reliqui deinceps cum Turcis conflictus, admodum fuêre Conſtantinopolitanis infœlices. plures enim ex ducibus cæſi, ipſe etiam Imperator ad Theodoſopolim pugnans, accepto graui uulnere, Andronici perfidia captus eſt. Quem tamen benignè tractatum, Axan Sultanus tandem multis muneribus onuſtum, certis dimittit conditionibus. Sed domum reuerſus ex captiuitate, à ſuis cōtra datam fidem occiditur: ut Zonaras tomo tertio narrat.

Sultanus cognita Diogenis nece, denuò Orientis prouincias, non tam deprædandi, quàm in ſuum lus redigendi animo, nemine prohibente inuaſit. Michael Parapinacius Ducæ filius, homo ignauus, & rerum prorſus imperitus, Diogeni uitrico iam in Imperij dignitate ſucceſſerat. Is hoſtibus quidem Iſaacium Comnenum, Ruaſelio ei addito collega, cum exercitu oppoſuit. Verùm hic Turcis ſe iungens, ad Iconium ipſas Imperatoris uaſtat ditiones. Ille fuſo exercitu, ab hoſtibus capitur: à quibus multo auro ſe redimit. Hac clade nunciata, à Michaele Iohannes Cæſar rei bellicæ præficitur: cuius etiam copias ad Langarium Phrygiæ fluuium Ruſelius cæcidit, ipſumq; Cæſarem cæpit. Tanto belli ſucceſſu elatus uictor, Conſtantinopolin expugnare conatur. Michael triſti rerum aſpectu conſternatus, Turcorum operam contra eum multis talentis conducit: à quibus etiam uictus & captus eſt. Sed per coniugem precio liberatus, Turcis ſe credere maluit, quàm Conſtantinopolitanis. In Armeniorum itaque tetra ſedes ſuas fixit: à quibus per Alexium Comnenum clā, de ampliſsima pecunia ſpe facta, uinctus Byzantium mittitur, ubi poſt uaria tormenta carceri traditur: Poſthæc Nicephorus Botoniates, nouis turbis cauſam præbuit. Is enim regiam dignitatem Parapinacio, Turcorum aduentu, quos ipſe in auxilium uocarat, extorſit. Ea occaſione Turcæ populabundi Conſtantinopolin uſqueus uenerunt: ac totius penè Aſiæ regionibus Pontum ſpectantibus ſubactis, & tegnum & ſedes ſuas ibi fixerunt: ut Zonaras & Cuſpinianus ſcribunt. Ipſis etiam Saracenis & Arabibus ſuperatis, Armeniam & Syriā crebris incurſionibus petentes, multas urbes, quibus & Antiochia annumeratur, ui expugnarunt, anno milleſimo ſeptuageſimonono: ut Sigebertus indicat. Hoc bello, omni, quod quidem in Aſia maiori habuerūt Græcorum Imperatores, regno potitos eſſe Turcas, ex Haitone Funccius annotat: quamuis in annorum numero uarient autores.

Tyrius belli Sacri libro primo, capite nono, ea tempeſtate, præter Antiochiam, haſce regiones à Turcis, duce Belphet captas eſſe aſſerit: Syriam, utramque Ciliciam, Iſauriam, Pamphiliam, Lyciam, Piſidiam, Lycaoniam, Cappadociam, Galatiam, & utrumque Pontum, Bithyniam, & Aſiæ minoris partem: incolas uerò abductos, eccleſias deiectas, omnemque diuinum cultum exterminatum eſſe.

Sub annum Domini milleſimū ſexageſimūtertiū, Sigfridus Moguntinus, Vuilhelmus Traiectenſis, Guntherus Bambergenſis, multique alij Bauariæ proceres, ſepties mille ſtipati militibus, in Palæſtinam profecti, fortè ut rebus afflictis opem aliquam ferrent, ab Arabibus adeò attriti ſunt, ut pauciſsimi ex ijs ad ſuos te infecta reuerſi ſcribantur. Sigebertus, & Schafnaburgenſis.

IN AFRICA.

Itali, ſuaſu Victoris papę, & promiſsione cōdonationis omnium peccatorum facta, omnibus ſub uexillo S. Petri militantibus, Africam infeſtis ſignis ingreſsi, centum millia Saracenorum occiderunt, atque eorum pręcipuam urbem expugnatam euerterūt: quæ quidem uictoria eodem die quo parta erat, in Italia nunciata eſt. Chronic. Caſſinenſe lib. 3, cap. 70.

IN INSVLIS MARIS *mediterranei.*

Cyprus & Creta, autoribus pręfectis, defecerunt. Zachas uerò Turcus in capta Chio ædificata claſſe, Lesbum, Samū, Rhodum, & alias inſulas occupauit. Verùm omnes inſulæ, à claſſe Alexij Comneni breui recuperatę ſunt. Zon. tomo tertio.

Robertus Guiſcardus, pulſis Afris Siciliam obtinuit, anno milleſimo quinquageſimooctauo: fratriq; ſuo Roherio eam donauit. Palmerius.

Anno

Anno 1090, Roberius Apuliæ rex in Siciliam traijciens, Syracuſas cæpit. Blondus & Æmylius.

IN EVROPA.

Comnenus contra Scythas, qui Pazinacæ dicuntur, & Hungaros ſuſcepit expeditionem: ſed petentibus tandem pacem, cōceſſit. At Selten, qui ſolus cęteris audacior, cum quadam Romanorum cohorte dimicabat, uictum in fugam conuertit. Zonaras tomo 3.

Vzi, gens Scythica, Pazinacis fortitudine & numero præſtantior, Conſtantini Ducæ Imperatoris, qui poſt Comnenum rerū potiebatur ſumma, freti ignauia, Iſtrum cum uxoribus & liberis traijciunt: quos cum finitimarum urbium præſides, Nicephorus Botaniates & Baſilius Apocapes, tranſitū prohibere fruſtra conarentur, ambo cæſis copijs uiui in hoſtium deuenêre manus. Barbari ſuperato Danubio, eum locum liberè deinceps incoluerunt. Imperator interim ocio & auri amore domi torpeſcens, muneribus barbarorum præfectos placare, ſuis rebus magis conſultum fore putabat. Verùm illis non contenti hoſtes, inde ex Macedonia digreſsi, in Græciam uſque cuncta igni ferroque in ſuum obſequium cogentes penetrant. Victus tandem Imperator uulgi & lachrymis & conuicijs, dum de conſcribendo milite cogitat, de ſubito gentis excidio certior redditur: quorum quidem maxima pars peſte abſumpta fuerat, reliquias uerò Bulgari & Pazinacæ deleuerant. Hanc cladem terræmotus ingens, quo plurima templorum & urbiū ædificia cōcuſſa ſunt, & cometa maximus, præceſſere. Zon. tom. 3.

Tertio anno imperij Michaelis (qui fuit Chriſti circiter 1077) Crabati, qui & Seruij dicuntur, finibus ſuis egreſsi, nonnulla Bulgarię loca in ſuam poteſtatem redegerunt. Multis autem prælijs, non ſine Bulgarorū clade, tandem uicti, atq; ex occupatis ſedibus iterum eiecti, in ſuam terram redierunt. Zonar. tom. 3.

Michaele Duca à ſeditioſis undique oppugnato, Pazinacæ ad Adrianopolin poſitis caſtris, agros ſuburbanos deuaſtarunt: quos Bryennius data pecunia inde abduxit. Sub Alexio autem Comneno ijdem reuerſi, Macedoniam & Thraciam depopulantes, primò uictores, deinde uicti, & in Moglenen traducti ſunt.

Robertus Guiſcardi filius, ex Italia in Epidamnum expeditionem, anno 1081 (iuxta Chron. Caſſ. lib. 3. cap. 48.) ſuſcepit, Alexiumq; Comnenum magno prælio ſuperauit, eiusq; caſtra diripuit. & progreſſus, Caſtoriam, Lariſſam, & alia oppida ſubegit. Verùm Alexius reuerſus, fratrem Adrianum armis Imperatorijs induit. in quem dum Robertus magno impetu ruit, ille effuſis habenis fugit. Imperator autem interea per ambages ducit exercitum, præſidioque expugnato caſtris hoſtium potitur, qua quidem clade nunciata, Robertus receſsit. Baimundus poſtea, ubi ex Aſia uaſculo incluſus tanquam mortuus, domum relatus eſſet, de Alexij perfidia conqueſtus, ſuos ad arma cōcitat: traiectoq; mari Epidāmum obſidet: ubi illatis accepisq; maximis damnis, alia loca tentauit. Hiſce cognitis, Imperator pacem cum eo ad Coloniam Europæam confirmat. Ibidem.

Sæpius etiam hac tempeſtate, ipſam aulam Conſtantinopolitanam inteſtina afflixerunt mala. Diogeni enim Romano à Turcis capto, imperium autoritate Iohannis Cæſaris abrogatur. & imperatrice Eudocia in monaſterium truſa, Michael Conſtantini Ducæ filius Imperator ſalutatur. Redeunti ex captiuitate Diogeni, Conſtantinus & Andronicus Cæſaris filij, cum armato milite obuiam miſsi, ipſum in ſua uerba iurare cogunt: ut imperio depoſito, raſaque coma, priuatam ageret uitam. Sed paulo pòſt, contra fidem datam, ipſi oculi eruūtur. Zonaras tomo tertio, anno 1073.

Michael ad imperium prorſus ineptus erat. Summæ igitur rerum Iohannes Sidæ metropolita præerat. Nicephorus autem Logotheta deſignatus, cuncta pro ſuo arbitrio in aula gerit. Sidenſem dignitate ſua exuit: Iohannem Cæſarem patricium Imperatori ſuſpectum reddit. Multi præterea ſuis facultatibus ſpoliantur, ac ipſi ſubditi uarijs atteruntur ærumnis. Ruſelius quoque in Lycaonia, & Neſtor ad Iſtrum, ab Imperatoris fide deficientes, in ipſius ditiones uiolentos faciunt impetus: nec non Botóniatea & Bryennius Imperij inſignibus acceptis, Conſtantinopolim ſe conferunt. Verùm hic à Ruſelio (quem Imperator captum, ob induſtriam rei bellicæ ſuis copijs præfecerat) profligatur, & excæcatur. Ille uerò opera Cutlumis illuſtris Perſę, occupata Nicęa, atq; ipſa Cōſtantinopoli, Michaele in monaſterium detruſo, Auguſti nomine ſolus ponitur. quod dū Nicephorus Baſilacius & Conſtantinus affectant, ille oculis priuatur, hic uerò in inſulam relegatur. Nec hoc tamen pacto tranquillum regnum diu tenuit. Comnenus enim Alexius, ſiue ueritus ne delationibus ſeruorum, qui apud Botaniaten primas tenebant, in diſcrimen uitæ ueniret, ſeu regni cupiditate æſtuans, prodi-

tione Nemitzorum Byzantium expugnat, diripitque: & Botaniara ſponte uitam monaſticam amplectente, creatur Imperator. Contra hunc conſpirarunt primò Vmbertopolus Francus, & Ariebes Armenius, uiri illuſtres, ac capitanei militum: ſed detectis inſidijs, unà cum coniuratis comprehenſi, ad infamiam ignominioſo triūpho circumducti, in exilium relegantur. Eandem etiam fortunam experti ſunt alij ambitioſi duces, Nicephorus Diogenis Romani filius, huic Comano adulterino Diogenis filio adhærens, & Michael Anemas. Nā bona eorum in fiſcum relata, ipſique publica ignominia affecti, oculiſque omnes præter Anemam priuati, exilio puniti ſunt. Zonaras tomo 3.

Italia, ſi unquam antea, bellorum apparatu diſtracta fuit, certè huius Imperatoris temporibus fuit turbilentiſsima: quæ quidem mala ex pontificum electione orta ſunt. Poſt Stephani enim obitū, anno milleſimo quinquageſimonono, quidam Romanorum cardinalium, & ſanè numero paucisſimi, præter Imperatoris ſuffragium, Mintium Italiæ epiſcopum, Benedictum nominantes, ſubſtituerunt. At maior pars utriuſque ordinis procerum, indicto Senonis conuentu, Gerardum Florentinum, indito ei Nicolai ſecundi nomine, elegerunt. Eo etiam Romam adducto, multæ ex ortæ ſunt turbæ. Vterque enim muniebatur ſuā factione. Interim mittuntur ad Imperatorem in Germania commorantem, legati, ab ijs qui Nicolaum elegerāt, de ſua fide, patri ipſius olim data, eum confirmantes: & electionem, ſi ipſi uideretur, ratam haberi petentes: qua quidem petitione in primis Romani ſuā Imperatori fidem probare uolebāt. Imperator ſuorum conſilio, Gerardi electionem ſtatim approbat: & Gotfrido, cui Italicas res paulo antè commēdarat, ut hūc forti manu cathedræ imponat, iniungit. Hoc cū fieret, Benedictus poſt nonum menſem, quo præeſſe cœperat, loco cedere cogitur, anno 1059, ut Schafnaburgenſis indicat.

Nicolaus ſua dignitate potitus, ut Nauclerus refert, ſtatim hanc legem, qua ſuum erga Imperatorem gratum uoluit declarare animum, tulit in Lateranenſi cōcilio, cui 113 interfuêre epiſcopi, ut nullus deinceps à clero & populo Romano, ſine Imperatoris conſenſu eligeretur pontifex. Verùm hoc decretum, Tragicarum paulo pòſt calamitatum occaſio extitit.

Inter Mediolanenſes & Ticinenſes atrox & multorum cæde cruentum enatum eſſe bellum, anno milleſimo quinquageſimonono Schafnaburgenſis teſtatur.

Circa Salutis annum 1061, poſt Nicolai obitum, maiores exorti ſunt apud Romanos, ex pontificia electione, tumultus. Cardinalium enim aliorumque Romanorum principes uiri, turbas præuenturi, legatos ad Imperatorem mittunt, poſtulaturum, ut ſibi ab ipſo detur pontifex. Hiſce auditis, Imperator mox Baſileam epiſcopos, regniq́ue proceres conuenire iubet. comparēt ibi primarij totius ferè Italiæ, maximè uerò Lombardiæ epiſcopi. paribus horum ſuffragijs Cadolus Parmenſis præſul ſubſtituitur: ac per Bucconem Halberſtadenſem epiſcopum, ut Lambertus indicat, Romam Concilij iuſſu deducitur. Mutato autem priori nomine, Honorius ſecundus dicebatur nouus pontifex. Hildebrandus uerò, homo arrogans & ambitioſus, Romanæ eccleſiæ archidiaconus, ſe neglectum dolens, Vatinianum in Imperatorem odium concipit. Perſuaſerat enim ſibi, ſi Imperatoris in electione papæ ſuffragium expetendum eſſet, nunquam ad illud dignitatis faſtigium, quod iamdudum ambierat, ſe conſcedere poſſe. Omnem igitur mouet lapidem apud eos quos Imperatori parum æquos ſciebat, ut alius eligeretur epiſcopus: tandemq́, perfecit. Sors autem Anſhelmū Lucenſem tetigit epiſcopū, cui mox Alexādri ſecūdi nomē inditū eſt. Hinc iterū plurima Italię mala enata ſunt. Vterq; enim ſua factione dignitatē pontificiā ſummis uirib. tueri conabatur. Honorius quidē nō cōtenendis Lōgobardorū copijs inſtructus, Romā cōtendit, ui ſedē occupaturus. Alexādri autē factio cōtrà, armis ſe defendere parabat. Fit utrinq; atrox in pratis Neroniania cōflictus, quo plurimi occubuêre: uerùm Honorij cohors ſuperior fuit. Sic ſcilicet Petrus pro auguſta Romana cathedra decertat.

Poſt hæc Romani ad Imperatorem legatos mittunt, & harum turbarum originem in ipſum transferunt: eo quòd præter Senatus Romani uoluntatem, Cadolum eis dediſſet epiſcopum. Anno autē Colonienſis epiſcopus ab Imperatore, ut pacem Eccleſiæ reſtituat, protinus Romā ire iubetur. Is igitur Romam ueniens, cum rebus turbatis remedium aliud ſupereſſet nullum, præſertim cum Hildebrandus ſuperbia crepans, extrema queque uideretur eſſe tentaturus: Cadoli ordinationem, inſcio Senatu Romano factam, irritam haberi cenſuit: Alexandrum uerò, omnibus ſuffragantibus, ſedem tenere iuſsit. Digreſſo Annone, Cadolus ex impatientia bellum redintegrat: ac commiſſo inter utrumque exercitum atroci prælio, laborantibus Alexandri copijs, Gotfridus Italiæ præſes

ſuppetias

ſuppetias tulit, Cadolumque in fugam pepulit: ut Schafnaburgenſis indicat. Poſt partam hanc uictoriam, Lateranenſi palatio (ut Friſingenſis lib. 6, capite 34 teſtatur) hic uerſiculus inſcriptus eſt:

Regnat Alexander, Cadolus cadit & ſuperatur.

Elapſo anno uno, Cadolus ad priſtinam dignitatem denuò aſpirat. Multos enim Romanorum, qui prius Alexandri ſtuduerant partibus, in ſuam interim pertraxerat ſententiam: quorum inſtinctu & opera, paruo cum comitatu nocturnis horis urbem clàm ingreſſus eſt. Exoriente ſole, cũ Cadolum redijſſe fama increbreſceret, fit concurſus ad arma. Sed Cadolus à ſuis deſertus, per Centium quendam in S. Angeli arcem deducitur. furibundum uerò uulgus muneribus placatur, ut ab armis diſcedat. Cadolus celeri equo mox conſcenſo, urbe egreditur. Nunquam tamen deinceps eundem, licet irriti omnes eius eſſent conatus, de ſuo iure decedere uoluiſſe, Lãbertus teſtis eſt.

Laudem Pompeiam (Italiæ oppidum eſt) mandata detrectantem, Adelheidis Cæſaris ſocrus expugnat: portisque præcluſis cuncta incendio tradit, annum circiter Salutis 1070, ut Auentinus ſcribit.

Poſt Nicolai obitum, Hildebrandus à ſua factione, quam muneribus ſibi egregiè conciliârat, præter Senatus, cleri & populi, ac etiam ipſius (ut Platina tradit) Imperatoris uoluntatem pontifex ſalutatur: (ſic ſcilicet ſcandere in Petrinam ſedem decet) ut Beno cardinalis in uita eius teſtatur.

Sub hoc naturæ porteuto, tum Imperiũ Romanũ, tum Eccleſia cunctarũ gentiũ grauiſsimè turbata & concuſſa ſunt. Electionẽ enim pontificis impugnabant plures Germanorũ epiſcopi, qui Imperatori autores erãt, ut à põtifice eius temerarij & audacis facti rationẽ exigeret. Mittitur eius rei gratia Romã cõmuni cõſenſu Eberhardus quidã comes: cui benignè ſimulata beneuolentia põtifex reſpondet, inuitũ & coactum ſe hãc ſedẽ conſcendiſſe: prudẽti tamẽ cõſilio in eũ uſq; diẽ cõfirmationẽ dilatã eſſe, quouſq; Imperatoris ac reliquorũ Germaniæ principũ accederet cõſenſus. Hoc fucato reſpõſo accepto, Imp̃ator facile electioni ipſius acquieuit: Sed nõ multo pòſt, gratitudinis ergò, non ut Petri, ſed Romuli ſectator, ipſi Imp̃atori bellũ indixit Hellebrandus, nouo publicè promulgato edicto: Ne uidelicet deinceps ulli ab Imp̃atore ſub anathematis pœna, uel peterẽtur, uel acciperẽtur epiſcopi. Preterea multos Germaniæ epiſcopos, q̃ regia benignitate & autoritate ſuas erãt adepti dignitates, Romã accitos, Simoniæ accuſat, proq; ſuo libitu uel ſede eos deijcit, uel pœnitentiã pro ſuo arbitrio ipſos agere cõpellit. En capite uobis hoc; pro placido ac fauſto initio paſtoris Romulei. Mox meliora & maiora dabit.

Saxones porrò, cum aperto Marte Imperatorem opprimere non poſſent, calumnijs eum petunt: miſsisq; ad Romanum pontificem legatis, neſcimus de quibus criminibus eum incuſant. Pontifex, alioqui Imperatori infenſiſsimus, facile adhibet fidem delationibus, quas ipſemet ſua aſtucia & immanitate à ſuis creaturis extorſerat. Plures igitur principes Imperatori à conſilijs, inaudita cauſa excommunicat: ac non modò idem telum in Imperatorem ſe miſſurũ, ſed & Imperatoriam dignitatem ſe ipſi adẽpturum eſſe, ni excommunicatos aula ſua excludat, pro autoritate minatur. Inſuper legatos ab Imperatore, pro ſui defenſione miſſos, pro ſua Petrina clementia carceri tradit: fameq;, ſiti & frigore excruciatos, urbe pellit. At Romani ciues, ſui pontificis in legatos Cæſareos improbantes ſæuitiam, Hugonem cardinalem ad Imperatorem ablegant: qui Vuormaciæ, autoritate regia, Galliæ & Germaniæ epiſcoporum (Saxones aberant) conuentum agit. Horum ſuffragijs ſtatuitur, Hildebrandum loco deijciendum, aliumq; ſurrogandũ eſſe. id enim Romani per literas petierant.

Interim uerò Hildebrandus per Saxonicos epiſcopos ea de re certior factus, Nordmannos ſocios ſibi adſciſcit: & Romanos ſpecioſo libertatis nomine, & ingenti auri pondere (quindecies enim fertur talentorũ milia uiritim diſtribuiſſe) ineſcatos, in ſuã facile pertraxit ſentẽtiam: qui recitatis pro concione, ex Saxonum ore, Imperatoris criminibus, mox Heinricum ſua dignitate exuendum, ad placitum eius qui odio in Imperatorẽ flagrabat, acclamant. Plures enim Germaniæ epiſcopos Hellebrandi partiũ fuiſſe, eumq; ſuo conſilio atq; opera non parum clàm iuuiſſe, Nauclerus indicat.

Poſthæc Imperator, miſsis à Põtifice in omnes ferè orbis Chriſtiani fines literis, anathemate feritur: ac cuncti tã ſummæ quàm infimæ conditionis homines, ab obedientia ipſi præſtanda liberi pronunciãtur. Hoc eſt (ſcilicet) honorare magiſtratus, omnem eis obedientiam etiam in ciuilibus rebus ſubtrahere. Debebant claues pontificiæ tãtum ad conſcientiam, & ſpiritualem executionem ſeſe extẽdere, ut Chriſtus inſtituit. Verùm hic Antichriſtus, conatur miniſterio clauium & Imperium auferre, & obedientiam politicam prohibere. Hinc ſpiritũ huius Romuli dijudica. At Cẽtius Romanus ciuis, qui Cæſaris partib. ſtudebat, die Chriſti natali, anni 1075, Hellebrandũ ad altare

ſacra tractantem, armato milite, ope Guiberti Rauennacenſis epiſcopi, obtuit, captiuumq́; adductum in uincula conijcit. Verùm pe Romanos, Centij ædes ſolo æquantes, liberatur. Centius igitur fuga elapſus, in Ecc eſiæ bona & miniſtros igni & ferro paſsim in Italia, magna immanitate ſæuijt. Verùm cum ſuis tandem uiribus diffideret (præualuerat enim Heldebrandi factio) ad Imperatorem Henricum ſe cõtulit. Qui autẽ Centij partiũ fuerant, Romæ à pontifice in crucem acti ſunt. Hæc ſcilicet etiã Petrus Apoſtolorum coryphæus factitauit. Quidni?

Pontificiæ excommunicationis fulmine plurium Germanorum principum animi ab Imperatore abalienati ſunt: nec ſolum obedientiã ipſi debitam detrectarunt, ſed ut dignitate ſua penitùs exueretur, conſilia creberrimè tractarunt. Vt autem paulò circumſpectius & clementius ipſo Romano pontifice agere uiderentur, ſic inter ipſos conuenerat, quòd ſi anniuerſarium excommunicationis diem ſine reconciliatione pontificia elabi paterẽtur, dignitate ſua ſe eum priuaturos. Imperator itaque hyeme aſperrima anni 1077, paruo cum comitatu, Romanum iter ingreditur: & poſt multos deniq; labores exuperatos, Heldebrandum, ad comitia Auguſtana contendentẽ, Canuſij offendit: ibiq; duriſsimis conditionibus abſolutionẽ uix accipit. Italiæ epiſcopi primarij, alijq́; principes, indignè ferentes, Imperatorẽ iuſtam, quam tueretur, cauſam, petita abſolutione à põtifice Simoniaco, impuro & crudeli, tã turpiter damnare, cuius quidẽ aduentus paulo antè ipſis fuerat gratiſsimus (pontificio enim monſtro ſe liberatũ iri ſperabant) conuicijs ipſum Imperatorẽ inſectantur, uixq́; ab armis manus cohibent. Nullo beneuolẽtiæ officio errantẽ per Italiã proſequũtur. Vrbibus maiorib. eũ excludunt, atq; in pagis nocturna eũ hoſpitia quærere cogũt. Extrema tamẽ neceſsitate, qua hoc facere coactus fuit Imperator, plenius cognita, ęquiores ipſi redduntur.

Dum in Italia morã traheret Imperator, principes Germaniæ in Foreheim Rudolphũ Hẽrico (quẽ põtificij legati, qui cõuentui intererant, non in regni, ſed Eccleſię cõſortium à pontifice receptũ aſſerebant) in Imperij faſtigium ſubſtituunt. Re ad Italos, aliosq́; principes qui Henrico aderant, perlata, grauiter omnes Romano ſuccẽſuerũt põtifici. quibus Põtifex, ut eos placaret, reſpõdet: hęc præter ſuã uoluntatẽ inter Germanos acta eſſe. Henricũ etiã p legatos papam monuiſſe, Platina ſcribit, ut Rudolphũ cõtra pietatẽ, ius & æquum, ac deniq; contra fidem datam, regium nomen uſurpantẽ anathematis fulmine à propoſito abſterreat. Sed hos quoq; pontifex ſuo domino referre iuſsit: Non eſſe fas, quenquã inaudita cauſa abſentem damnare. Ex quibus non obſcurè apparet, Heldebrandum iſtius ſeditioſę electionis conſcium, & clandeſtinum hortatorem fuiſſe.

Redeuntes porrò ex Germania pontificiæ ſedis legatos, qui Rudolphi electionẽ ſuo iuuerant ſuffragio, Vlricus quidam comes cępit, eosq́; carceri tradidit: ſed Henrici precibus (cuius tamen conſilio uulgò capti credebãtur) inde liberati ſunt. Poſthęc Imperator ad Germanos reuerſus, Rudolpho bellum indixit, ut infrà dicendũ erit.

Pacatis utcũq; iterum Germaniæ motibus, Rudolphi interitu, Imperator ſecũdò in Italiam, ut aut cum Heldebrando in gratiam redeat, aut ſi æquas pacis cõditiones reſpuat, loco deijciat, contendit: ui atq; armis cuncta in itinere domat. Heldebrandus Imperatoris aduentu cognito, arces urbesq́; communit, ac cunctos ut fortiter pugnent, ut fortem Petri ſucceſſorẽ decet, cohortatur. At Imperator ui cuncta penetrat. In uigilia Pentecoſtes, ad urbis Romæ mœnia caſtra ponit: eamq́; circumquaque obſidens, neminem exire permittit. Heldebrandus Mathildis ope fretus, urbem quidem tutatur fortiter contra hoſtium incurſiones: ſed uicinæ arces & oppida Romanorum dominio ſubiecta, à Cæſareanis ſolo ęquantur. Tandẽ poſt annos duos, Chriſti 1083. quarto nonas Iunij, urbe capta, & Heldabrando dignitate deiecto, Vuigbertus Rauennãtenſis epiſcopus ſede potitur, cui Clementis tertij nomen inditũ eſt. Inde contra Nordmannos in Campaniam arma mouet Cęſar: quibus profligatis, Romã redijt, & in Paſchæ ferijs anno 1084 cũ Bertha coniuge Auguſtus ſalutatur.

Poſt Imperatoris diſceſſum, Mechtildis Italiæ marchioniſſa, & ſingularis Heldebrãdi fautrix, Rudolphi necẽ ultura, Conradũ Hẽrici filiũ, quẽ impuberem adhuc pater in Italia cũ copijs in Italia reliquerat, bello petijt. quæ quidẽ haud procul à Parmẽſi urbe, cruento prælio ab ipſo fuſa eſt: ut Sabellicus & Cranzius libro 5, capite 8 Saxoniæ teſtantur.

Hildebrando è rebus humanis exempto, Mechtildis, & Robertus Normannorum princeps, Deſiderium quendam cardinalem, & Caſsinenſis cœnobij abbatem, pontificem deſignarunt, qui quidẽ Victoris tertij uomen ſibi uſurpauit. Verùm pauciſsimis (ut refert Vrſpergenſis) ſedit menſibus. Ab Heinrici fautoribus ueneno eum ſublatum, uulgò creditũ fuit. Huius necẽ cùm ulciſci iã pararet Robertus, ſubitanea

morte extinctus eſt: ut in Heinrici quarti uita ſcribitur.

Circa ſalutis annum 1090, Heinricus iterum, ob Mechtildis & Nordmannotum tumultus, urbani pontificis inſtinctu excitatos, in Italiam ire cogitur, ubi quidem annos plures (ſeptem habet Vrſpergenſis) cōmoratur: ſed hoſtibus multis conflictibus ſuperatis, eorumque arcibus & uicis, inter quos Mantua & Florenria fuêre, expugnatis, ac pontifice ad Hiſpanos fuga elapſo, ipſe uictor in Germaniam redijt: ut Auentinus ſcribit: relicta ibi filio ſuo Conrado Italiæ adminiſtratione.

Verùm poſt patris diſceſſum, Mechrildis Conradum muliebri calliditate circumuenit, utque contra parentem pro defenſione ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ, iuſto, ut ipſa aſſerebat, zelo arma caperet, perſuaſit. Huic tandem poſt regium diadema ab Vrbano acceptum Ruggeri Nordmannorum regis, Heinrico patri infenſiſsimi, filiā matrimonio iungit. Hac muliebri aſtutia corruptus, à patris fide defecit filius. idq; pluribus Germanię principibus & epiſcopis, Hērico patum fauentibus, magnæ fuit uoluptati: miſsiſq; clam legatis, improbum eius factum magnis extulerunt encomijs, atque animum ipſi contra omnem honeſtatem & pietatem auxêre. O pietatē epiſcoporum inſignem.

Pater de filij perfidia certior factus, eundem per legatos ſui officij diligenter commonefacit: ac ne quid in parentem, à quo uitam accepiſſet, à pietate alienū, ſuaq; dignitate indignum, temeritate iuuenili & malorum impulſu committeret, paternè & amanter monet, præſertim cū iam eū regni ſociū ſibi ſponte ſua adſciuiſſet. Sed ſurdo fabulam narrat pater. Conradus enim præceptores in re mala (ut ille inquit) nactus improbos, Romana ſede & urbe Clementem, qui patris ſui autoritate eo fungebatur munere, deturbat, Vrbanumq; reſtituit, (quod quidem Friſingēſis lib. 7, cap. 7. à ſacri belli militibus factum aſſerit) is uerò mox totum Chriſtianum orbem, à fide Imperatoris, niſi æternum incurrere uelint exitium, abſtrahere impudenter conatur. Pater tandē, poſtquā nihil nō, quo afflictis Imperij rebus opē ferri poſſe putabat, ſed fruſtrà, tentaſſet in dicto Moguntiæ cōuentu, anno 1099, de procerū conſilio (quāuis non pauci odio Heinrici contradicerent) Conradum paternis prius bonis exhæredatum, Imperij hoſtem renunciauit: eiq; Henricum alterum filium, eius nominis Quintum, ſurrogauit: qui mox parenti fidelē ſe futurum, ſancto interpoſito iuramento promiſit. Cognita iuſta patris ira, & pœna irrogata, Conradus bellico neruo regium nomen tutari uoluit: ſed inopina morte, iuſtō Dei iudicio, abripitur: ut in uita Henrici quarti extat, anno 1101, iuxta Sigebertum.

¶ Francia etiā hac tempeſtate uaſtata eſt. Guilhelmum enim Conquæſtorem in Normannia decumbentem, Philippus rex, ob uentris obœſitatē, hoc ſcommate petierat: Rex Angliæ (dixerat) nunc Rotomagi longum agit puerperium. Quo cognito, hic reſpondit: Cum partu leuatus in templū me contulero, in Francia mille lucebunt faces. Itaq; uiribus receptis, igni & ferro agros fœdè perdidit. Verùm inteſtinis ſaltu equi ruptis, mors Normanni bello finem impoſuit. Polydor. lib. 9. Malmeſ. lib. 3, cap. 55.

Normannia quoq; Gallica ſuos habuit motus. Guilhelmo enim Roberti peregrinatoris filio notho, nondum decimum ingreſſo annum, obedire renuebāt Normanni: qa Rhollonis legitima ſoboles, & Guilhemus Roberti frater in armis exercitatiſſimus, ſupereſſet. Itaq; cōtinēter ſeditiones domeſticas excitarūt: ſed fide & opera Hērici regis Francorum & tutorum, ducatus Guilhelmo tandē relictus eſt. Paulus Aemilius lib. 3. de rebus geſtis Francorum:

Deſciuit etiam Normānia à Guilhelmo Conquæſtore, cū Scotis dimicāte: quę quidē defectio ipſa cæde autorū ſedata eſt. Polyd. libro 9.

Robertus Cōquæſtoris filius, dolens fratri Guilhelmo Rufo natu minori Angliā datā, regiū nomen, cōſpiratione cū epiſcopis & comitibus aliquot Angliæ inita affectauit: qua ſpe ſublata, elapſis inducijs, Philippum Galliarū regē ſibi adiūxit. Verùm cū is pecunia corruptus, ex inſtructa acie ipſo re ſecto decederet, paucitate militū inductus, pacē à fratre coactus eſt petere. Idem lib. 10.

In Hiſpania, inter Ferdinandi liberos inteſtinum exortum eſt bellū. Sanctius enim eius nominis ſecundus, fratri Alphonſo Legionē eripuit: Garſiæq; alteri fratri Galatiā Portugalliāq; adepturus, in prælio captus eſt. Sed à Roderico Cido, qui ex fuga milites collegit, & Galaicos uictoria elatos ex improuiſo inuaſit, liberatus eſt. In hoc conflictu Garſias occubuit. Nec multo pòſt Sāctius à Vellido quodā, per inſidias cōfoſſus eſt. qua clade mori Hiſpani, Alphonſum reuocarunt. At rex Toletanus, ad quem ſupplex cōfugerat, à fratre in exiliū actus, eum nō prius dimiſit, quàm iureiurādo cōfirmaret, ſe perpetuū regis Toletani amicū fore. Hoc autē rege cū filio rebus humanis exempto, Alphōſus Toletū lōga obſidione expugnat. Ricius lib. 3 de regib. Hiſp. Religionē porrò Chriſtianam in ea, Sarracenis fugatis anno 1088, tradi cœptā, autor eſt Sigeb.

Idem

Idem Alphonſus filiam Theraſiam, ex pellice natam, Heinrico Lotharingię comiti, cum Portugallia, uxorem dedit: unde reges Portugallię originem trahunt. Michael Ritius lib.3, de Regib. Hiſpan.

¶ Nec Vngaria tumultibus caruit. Bela enim ſpe regni, fratrem Andream regem, facto incolarum concurſu, quos promiſsione auitam religionem reſtituendi ſibi deuinxerat, acriter oppugnauit. Hic contrà, Henrici quarti, qui tunc annum ætaris agebat decimumtertium (ut Auētinus ſcribit) opem implorat. Miſit itaq; Imperator Vuilhelmum marchionem Thuringiæ, & Epponem epiſcopum Cicenſem: qui non expectatis copijs Boemicis, primùm magnā hoſtium edidêre ſtragem. Deinde numero ſuperari, excedere regno conſtituunt. Verùm omnibus uijs occluſis, concurrentibusque hoſtibus, exhauſti uiribus uincuntur. Rex Andreas de equo turbatus, pedibusq; militum conculcatus eſt. epiſcopus captus, & marchio per deditionē in manus Belæ uenit: qui tantopere eius uirtutem admiratus eſt, ut ei filiam Ioiaden matrimonio iungeret. Sequenti anno, qui fuit à nato Chriſto 1063, Bela obijt: cuius filius Ioas & Hungari, miſſa legatione, ſeſe Salomoni ſubiecerunt. Itaq; Imperator inſtinctu Otthonis Bauarię ducis, eum cum ſponſa, ſorore ſua, in tegnum reduxit, totamq; pacauit Vngariam: teſte Schafnaburgenſi.

Salomon dehinc tertia regni parte fratribus Ladislao & Geiſæ data, latrocinia reprimit. Nam Hūnos ex Valachia in Vngariam irruentes, in mōte Cherhelem ad internecionem occidit. Deinde de Bulgaris & Beſsis, qui inferiorem Pannoniam deuaſtarunt, uiciſsim prædæ actæ ſunt: & cum Albenſium tacito fauore ac permiſſu Vngaris damna illata uiderentur, Alba obſeſſa, oppugnata & direpta eſt.

Poſtea Salomon rex, cum patruelibus ſimultatem exercuit, eo quòd in deditione arcis Albenſis plures milites ſe ad Geyſæ quàm ipſius pedes proiecifſent: atque ille breui ſupplicibus dimiſsis, cum Conſtantinopolitano Imperatore fœdus iniſſe diceretur. Itaq; aſsidua Vidi, autoritate prępollentis, ſollicitatione Geyſam regno expulit: qui copijs Otthonis Bohemi, & Ladiſlai fratris, profligato Salomone, in regnum reducitur, rexque ſalutatus imperat triennium. Ladislaus fratri ſuccedens, Salomonem prætextu colloquij captum, conijcit in carcerem: qui inde iuſſu uatidicæ uirginis dimiſſus, Hunnos ad deuaſtationem Vngarię accerſiuit. Verùm & hi reiecti ſunt, & ipſe regiū nomen minimè recepit. Bonfinius lib.4, Decad.2.

Colomannus Geyſæ filius, circa annum Domini 1095, cedente Almo fratre, quem Ladislaus ſucceſſorem nominarat, regnare cœpit: qui ut tyrocinium aliquod potentiæ ſuę ederet, milites ſacros tranſitu regni prohibere conatus eſt. At non paucis ſuorum deſideratis, & locis aliquot depopulatione fœdatis, uel inuitus per fines tranſeundi ipſis poteſtatem fecit. Idem lib.5. Decad.2.

¶ Germania portò, bellorum expers hoc ſeculo minimè fuit. Nam circiter annum 1067, Carinthij, Auſtriaci, Norici, Vindelici, ciuili bello inter ſeſe ſæuiunt: cæde, incendijs, luctuq; omnia complent. Otto Bauarorum regulus, ab utriſq; dona accipit, malaque alit, ſperans ſe hoſce omnes attritos, ſub iugum ſuum facile miſſurum. Ducatū Carentinorum, Bertholdo ſine legitimo iudicio ereptū, Heinricus tradidit Marquardo cuidam cognato ſuo, anno 1073. Is uerò etſi ſuum ſtudium Cæſari, Hartisburgi à Saxonibus obſeſſo, declarare uideretur: tamen cum ablata iuxta promiſsiones non reciperet, ab eo ad Saxones defecit. Schafnaburgenſis.

Ludolphus Pius, & Conradus Morauiæ Dominus, de finibus circiter annum Domini 1070 inter ſe contendere cœperunt: inde ad latrocinia & apertum bellum progreſsi ſunt: in quo dum ille ab epiſcopo Ratiſbonenſi, hic uerò à fratre Barislao adiuuaretur, collatis ſignis Auſtrales fuêre inferiores. Bonfin. Dec. 2 lib.3.

Et Bauaria aliquot habuit dominorum mutationes. Heinrico enim Bauariæ duce anno 1047 mortuo, Imperator Heinricus III anno 1049 Conradum ſurrogat. qui quorundam principum iudicio, anno 1053 Merſburgi ducatu indignus iudicatus eſt: cumq; Triburię ſe non excuſaret, ſed in Vngariam ad hoſtes profugeret, Imperator Boiariam filio ipſius Conrado tradidit, teſte Contracto. Eo poſt triennium mortuo, ducatum eius Imperator uxori ſuo iure, quo ad liberet, poſsidēdum dedit. à qua quidem Otthô, induſtria & fide probatus, eum accepit, anno 1061. Huic uerò, quòd uitæ regis inſidiatus diceretur, ereptus ducatus, Guelpho filio Azonis, marchionis Italorum, Otthonis genero, precibus Rudolphi Sueui committitur, anno 1071. Schafnaburg. Cum autem & is ab Imperatore in bellis inteſtinis deficeret, ducatu exuitur: donec anno 1095 ſupplex factus, Cæſar eum illi redderet, & poſtea hæreditarium donaret.

Fridericus gener Imperatoris, & Conradus comes de Rod, Guuelphum, qui corrupris cuſtodibus carcere effugerat, direptæque Auguſtæ nouum epiſcopum impoſuetat, &

rat, & ipſi Cæſari in Itália commoranti apertè rebellabat, ad Danubium ſuperarũt, circa annum 1083: Auentinus.

Anno 1087, Imperator Sueuiam peruagatus, caſtella diruit, omniaque fœdè depopulatus eſt: quò ſuis fortitudinem probaret, hoſtibus terrorem incuteret: ut Sigebertus annotat.

Inter primos autem fuere Saxones, qui Henrico impuberi cruentum indixere bellum: Ipſi enim latrocinijs, & prædis multis iam ſeculis aſſueti, ab Imperatoribus armis perdomiti, Chriſto nomina etiam inuiti dare coacti fuerant. At poſteaquam Cęſarem impuberem ſummo orbis Chriſtiani imperio pręeſſe uiderent, ad ingeniũ redeundi facultatem ſibi datam commodiſſimam exiſtimabant: cum regem rerum gerendarum minimè aptum, in ipſo pubertatis flore, facilimè opprimi poſſe ſibijpſis perſuaderent. His ex inſperatò Ottho, Guilhelmi marchionis frater, matre natus Slauica, ingenio acer & induſtrius, ac magnum (ut Lambertus ait) turbandis rebus adiumentum, ſuperuenit. Is enim tum fortè cognita Imperatoris & Guilhelmi fratris ſui morte, ex Bohemia, ubi à primis exularat annis, ad Saxones redijt. Illi igitur ſuis eum inſtitutis aptiſſimum rati, obuijs excipiunt ulnis, & fidem operamque ſuam in opprimendo rege puero pollicentur. Hoc duce & ſuis uiribus freti, primùm maiorum æmulati mores, nemini parêre, imperata detrectare, quoſuis in ſeruitutem redigere, latrocinia exercere, & prædas paſſim agere cœperunt. Ad hoſce motus coercendos, Imperator quãta poteſt celeritate in Saxoniam contendit: cunctoaque Saxonię principes, Mersburgi in Petri & Pauli feſtiuitate, anno 1057, cõparêre regia autoritate iuſsit. Sed cum illi die prefinito, non legibus, ſed armis ſuam cauſam acturi, aduentare nunciarentur: in eorum fortè cohortem Bruno & Ecbertus fratres germani, patrueles Imperatoris, militiæque præfecti incidêre: quos ſtatim Ottho Saxonum dux adoritur: ac ui maxima ancipiti quidem prælio diu utrinque pugnatur. Primo quidem impetu ipſi duces Bruno & Ottho concurrentes, inuicem equis deturbantur, & uterq; perijt. Ecbertus, licet grauiter inſauciatus, dolore tamen occiſi fratris æſtuans, in medium irrũpit agmen: ac Bernhardũ, alterius huius turbæ autorem, ſtatim tranſfodit: reliquam multitudinem, duce deſtitutam, in fugam conuertit. Sic reſpublica maximo metu liberata eſt: & Saxones rebellionis face ſublata, nihil contra Imperatorem moliti ſunt. Manſere tamen huius incendij ſcintillæ, tum in Imperatoris, tum in ipſis quoque Saxonum cordibus: quę poſtea iterũ exufflatę, maiua dedere malum, ut ſuo loco dicetur. Lãbertus Schafnaburgẽſis, Auent. lib. 5 Annaliũ.

Goslariæ, quæ celebris in finibus Saxonię urbs eſt, Hildesheimenſis epiſcopus, & abbas Fuldenſis, in celebri principum conſeſſu, in ipſo templo, de loco diſceptãt. epiſcopus poſt altare Ecbertum comitem cũ armatis uiris occuluerat: inde ex improuiſo proſilientes, in Fuldenſes magno impetu irruunt. Fuldenſes contrà, licet præter eorum ſpem armis diſceptandum eſſet, fortiter reſiſtunt: magnaque intra templi parietes, ipſo præſente Imperatore, ac fruſtra factiones cohibente, ſtrages edita eſt. Hildesheimenſes uerò, quia re deliberata ad pugnã acceſſerant, facile ſuperiores fuere, ac Fuldenſes è templo exturbarunt. Electi illi, in templi area aciem denuo inſtruunt, egredientes è templo oppreſſuri: ſed nox ipſi conflictui finem impoſuit. Altero die facta de autoribus tumultus inquiſitione, omnium applauſu in abbatem faba (quod dicitur) cuſa eſt: qui quidem tantum auri pondus totius conuentus decreto numerare iuſſus eſt, ut uix omnia monaſterij ſui bona ſufficerent. Reuerſus ad ſuos monachos Abbas, haud diſſimilis eum excepit caſus: ægrè enim eorũ manus euaſit, anno 1063, ut Lampertus annotat.

Circa ſalutis annum 1069, Imperator ipſe hyeme, fluminibus paſsim glacie congelatis, Luticios petit, eorũq; urbes expugnat, uicos exurit: uictorq; magna onuſtus præda, ad ſuos reuertitur. Sigebertus.

Interea Saxonum nobilitas à latrocinijs ceſſare, legibus obtemperare, & pietatem in Deum colere denuò iuſſa, coniurationẽ rurſus in ipſum Imperatorem fecit: cuius quidem Ottho Boiorũ dux, genere Saxo, princeps fuiſſe perhibetur. Is enim initio uitæ Cæſaris, cũ à Luticijs uictor, dimiſſo exercitu, paucis ſatellitib. ſtipatus rediret, inſidias ſtruxit: ſed cœleſti beneficio liberatus eſt, ut Auentinus ſcribit lib. 5.

Non multo pòſt, Imperatore Vuormaciam ad principum conuentus agendus proficiſcẽnte, plures Francorum Saxonumque proceres conſpirant, ac in belli ſocietatem Thuringos, quos libertate ſua exutos Imperator in ſeruitutẽ Moguntini epiſcopi redigere conabatur, adſciſcunt. Coniurationis rurſus Saxonum. Ottho dux Boiorum, Theodo (quem Schafnaburgẽſis Deti uocat, Vrſpergenſis Teti nominat) & Albertus, primarij autores erãt. Theodo Schidingen oppidũ Bambergenſis diœceſeos, Albertus Neoburgũ, ambo Cæſarea prædia, occupant. Imperator ſtatim in Thuringos

arma mouet. Hunc Moguntinus, Thuringis decimas ipſi ſoluere detrectantibus, iniquior, auxiliaribus copijs mox inſequitur. Verùm Imperator Thuringis, ſuam ei fidē probantibus, placatus: ipſis relictis, Theodonis oppida inuadit. Epiſcopi uerò milites, in ſuos agros ecrius ſæuientes, Thuringi capiunt, & in crucem agunt. Harum rerum ſpectator quidem fuit Otto, ſed ſuos à prælio continuit. Theodo & Albertus à reliquis deſerti, impares ſe regi eſſe uidentes, ſupplices uitam ſolummodo petunt: qui quidem in gratiā recepti, coniurationis cōſcios produnt. Verùm de ipſis puniendis, Imperator aliam occaſionem ſibi expectandam ſtatuit. Lampertus quidem Schafnaburgenſis, Otthonem à coniuratione omnino uindicare nititur: uerùm diuerſum alij tradunt autores. Ottho porrò Moguntiā ab Imperatore accitus, coniurationē negat. Sed ad Calēdas Auguſti Goſleriæ denuò cōparēre, ibiq; ſuā innocentiā cū Heginone, qui reum ipſum eſſe Imperatori indicarat, monomachie teſtatam facere iuſſus eſt. Eò cū aduenisſet, certamen, niſi publica interpoſite fide, ſubire noluit. Ceteri præterea Saxonum duces Otthoni clam ſtudentes, indignū eſſe aſſerebant, tantū uirū cum Heginone, homine leuiſsimo & perdiſsimo, de uite pugnare. Proſcribitur tandem Ottho: cunctiſq; in bone ipſius ſæuiendi liberrime detur poteſtas. Sequitur autē à Cęſareanis prōpriſsimè in eius facultates. Ottho uerò contrà, collecta perditiſsimorum hominū manu, Thuringorum & Saxonū fines inuadit, Cæſariſq; prædia exurit ac diripit. Tandē intercedente Alberto Bremēſi epiſcopo, Imperatori reconciliatur, & uite ac patrimonio ſolum donatur: Boieriæ uerò ducatū Vuelpho, cui Otthonis ſoror nupta erat, accepit. Auentinus lib. 5 Annaliū. Anno 1069, Lampertus & Vrſpergenſis.

Nec multo pōſt, Otthō erma apud Saxones reſumpſit, & in quoſuis pro ſuo libitu ſæuijt. Huic pleriq; Saxonum domini, tanquā ermis libertatem auitem uindicaturi, ſuas uires coniūgunt: & ad Hercinoburgū, aliàs Hartzburg, ſeu Hertisburgū, ubi tū Imperator cōmorabatur, caſtre ponunt. Hēricus ſtatim ſex arcibus, firmis munitis præſidijs, in Franciam, ut copies coget, abit. Hēnobergam Egbertus, præfectus prærorio Saxoniæ, auro in deditionem eccipit. Magnæ autem clade fuſi ad Hercinobnrgum Saxones, ab obſeſsis pecem petuntiſicq; ab armis utrinq; diſceſſum eſt.

Aliquanto pōſt, circa annum nimirum ſalutis 1073, dum Imperator de Roxolano Ruſſorum rege reſtituendo, bellico occupatur apparatu, Saxones duce Otthone ad ingenium rediēre, & bellum reſtaurare conati ſunt. Occeſiones enim commodiſsimè ſibi nunc oblatas, minimè negligendas ſtatuerunt. Eedem enim tēpeſtate plurimi principes, Henrici imperium detrectāres, defecerunt. Nem ſuperioribus annis rege adhuc puero, quiſq; pro ſua libidine uixerat: ipſiq; tutores regij, ſub prætextu Imperatorij nominis, iuxta ſuum arbitriū imperium adminiſtrauerant. Horum igitur iugo Imperator, uirili iam ætete confirmatus, nōnihil colla ſubtrahere cœpit, multaque prius à tutoribus cōſtitute retrectauit: & in contumeces ſæpius ſine perſonarum uel dignitarum reſpectu, pro meieſtate ſua animaduertit: id quod illi indignius ferentes, defectionem meditari ſunt. Anno Colonienſis epiſcopus ſui maleſecti conſcius (clā enim Imperatrici Henricū filium olim ſurripuerat) ab eula ſe dimitti petit. Rudolphus etiā Sueuię dux, quòd cōtra Imperatorē & Imperiū noua molitus mala fuerat, prius per matrē ipſi recōciliatus, nō obſcuris indicijs odiū clandeſtinū prodebat. Bartoldus ſecūdus Carnotenſium dux, ſuo ab Imperatore exutus regno, Otthonis partibus ſe adiūgebat, quibus Vuelpho ſuperioris Boiariæ dominus accedit. Hi cōiunctis ſimul uiribus clā in Imperetorē coniurarūt. Thuringi etiā Imperatori, decimas omniū bonorū Moguntino ſoluendas, ui & armia exigēti, ut diximus, minus fauebant.

In primis uerò Saxones ægerrimè ferebāt, in ſuo territorio plures ab Imperatore arces extrui: ijsq; præſidie, quibus à rapinis cohercebētur, imponi: nec è latrocinijs, Saxonūq; matronarū ſtupris, Cæſareenos milites abſtinuiſſe, Schefnaburg. Indicet.

Saxones & Thuringi, cum plurium Germanorum principum animos ab Imperatore elienos eſſe cognouiſſent, omnes belli neruos in ipſum uerterunt. Huius autem conſilij autores erent Bucco Halberſtadienus epiſcopus, Ottho Bauariæ ducatu exutus, & Hermannus Otthonis Saxonū ducis frater. His ſe adiungebant Vuizelo Magdeburgenſis erchiepiſcopus, Hezelo Hildesheimenſis, Vuernerus Merſburgenſis, Eilbertus Mindenſis, Iunno Padebornēſis, Fridericus Monaſterienſis, Benno Miſenenſis epiſcopi: Ottho & Theodo Saxonici, & Egbertus Turingieci limitis comites, Fridericus paletinus, alijque uicini comites quemplurimi. Ex Saxoniæ uerò incolis, ultra ſexagies mille uiri, pro libertate pettiæ uitam profundere parati, ſuem operam & fidē pro ea recuperanda ſanctè pollicebantur. Liemarus autem Bremenſis, Eppo Citenſis, Benno Oſneburgenſis, ſuā his operam elocare detrectantes, Saxoni-

cis eſſe

cis oris eijciuntur: quos Heinricus exceptos benignè fouit. Cum Danorum quoq; rege fœdus clàm inierat Imperator, ut is altera parte Saxones bello impeteret. Præterea cunctos imperio ſubiectos principes, ut arma capiant, monuit. Se enim (hoc utebatur prætextu) in Polonum, qui contra datam fidem Bohemum bello ſolicitaſſet, animaduerſurum.

Sub finem menſis Iulij, anno milleſimo ſeptuageſimotertio, cum utrinque in armis eſſent, Saxones per legatos ab Imperator hoſce articulos petunt: Concedi ſibi exercitū contra Polonos collectum, ad ſubiugandos Luſatios: Arces in Saxonia ab ipſo in montium iugis extructas, ſolo æquari: Proſcriptos & ſuis facultatibus exutos Saxonnm principes, in integrum reſtitui: Regiam aulam ex Saxonum oris ad alium locum transferri: Imperij adminiſtrarionē remotis uilioris conditionis hominibus, principibus Imperij, quibus iure deberetur, reddi: Pellices repudiari, & ut in coniugem legitimam potius uertat amorem Imperator. Denique, ut uitæ emendatione, quam iuuenili ærate ipſe egiſſet tanto Imperatore indignam, Impetio ornamēto eſſe uelit. His conditionibus ſi annueret, obſequentes ſe quoque ipſi futuros eſſe pollicebantur. Præterea belli neceſsitatē ſibi præcidi, obnixè ſimul petebant Saxones. Si uerò armis eos cogere ſtatuiſſet, nec ſibi arma & rei militaris deeſſe ſcientiam. Vehementer hac legatione commorus Imperator, leuiter & contemptim legatis reſpondit, nihilq; certi reportantes dimiſit.

Hac re cognita, Saxones iſtum ſui contemptum armis uindicandum ſtatuerunt. Caſtra itaque ad Goslariam ponunt: ac primo ſtatim impetu Imperatorem oppreſſiſſent, niſi Bucco Halberſtadianus furentes cohibuiſſet. Rerum triſti facie conſternatus Imperator, arreptis (uti uocant) regalibus, & theſauro regio, Hercinoburgū (ſeu, ut alij nominant, Hartesburgum, quæ arx munitiſsima eſt in iugis Harciniæ ſyluæ, Goslariæ proximis) fugit, ibique ſe occultauit.

Aderant tum regi Eppo Cicenſis, & Benno Oſnaburgenſis epiſcopi, & Bertoldus, cui Carentinorum ducatum paulo antè ademptum diximus. Hos ad Saxones placandos miſſos ipſi quidem pacidi eos audiunt: ſed lōga uiciſsim oratione de iniurijs, quæ belli neceſsitatem ipſis impoſuiſſent, corā ijſdem conqueſti ſunt: oblatam tamē pacem non reſpuerunt, ſi modò haſce conditiones ampleсteretur Imperator, ut arces ſolo æquaret, priusque adempta ipſis bona reſtitueret: & denique ut interpoſita Imperatoris fide, ipſis auita libertate frui liceret. His conditionibus nō approbaris, disertè ſignificāt, ab armis diſcedere ſe nec poſſe, nec uelle. Interim autem omne Imperatori, quo minus aufugere poſſet, interclusere iter Saxones. Fruſtra tentata reconciliatione, Imperator de fuga arripienda cogitat. Nocte igitur quadam clàm arce excedit, & quarto die denſa Herciniæ ſylua uix emerſus, peruenit Hirsfeldiam: ubi, cū ad domandam hanc gentem fortitudine & uirtute præſtantem, maioribus copijs opus eſſe, cuncti qui ipſi aderant principes cenſerent, ad Calendas Octobris omnes cum copijs ſuis Capellam, quod Hirsfeldēſibus uicinum eſt oppidum, iterum conuenire iuſsit: interea uerò Thuringi Saxonum castris ſuccedunt.

Elapſo præter omnium opinionem Imperatore, ſuis rebus minimè conſultum fore rati Saxones, ad exteras uſq; prouincias eum bello perſequi, arces eius in ſuo territorio oppugnare cœperunt: quarum nomina ſunt, (ut Schafnaburgenſis annotat) Hartesburg, Vuiganſtein, Môſeburg, Saſſenſtein, Spatenberg, Heimenberg, Aſenberg, Vockenrodt. Luneburgum autem Hermānus, patruus Magni, quem eiectum Luneburgo Imperaror captiuum tenebat, fame expugnat. Liberatur igitur hac clade Magnus.

Porrò tum Imperator, tum Saxones, Luticios ad belli ſocietatem magnis oblatis muneribus alliciebant. Verùm cum ex ijs aliqui Saxonum, aliqui Imperatoris partibus ſubueniendum conſulerent, domeſticum inter ipſos exortum eſt bellū, quo multa milia interiêre: ſicq; ipſi externis bellia neceſſario ſuperſedere cogebanrur.

Quin & Dani milites ſuo regi contra Saxones, quos murum ſuis hoſtibus opponendum eſſe aſſerebant, parêre prohibent.

Imperator omnium ope deſtiturus, menſe Octobri Moguntinum, Colonienſem & Mediomatricum epiſcopos, & cum his Gozelonem Lotharingorū, Rudolphum Sueuorum, & Bertholdū Carentinorū duces, ad Saxones pro pace ineunda mittit. Verùm illi mala fide commiſſum tractant negorium. Non ſolum enim pedibus in Saxonum eunt ſentētiam: ſed clàm etiam de nouo eligendo rege, repudiato Heinrico, conſilia tractant. Imò ipſi Rudolpho ibidem eas detulerunt partes. Verùm ipſe acriter reluctatus eſt, remq; ad principum conuentum differendam conſuluit. Legati ad Imperatorem reuerſi, eum optima ſperare iubebant: Saxones enim iam mitiores factos, nullam non pacis conditio-

nem amplexuros. Gratum erat Imperatori reſponſum, ac uiciſsim ſe erga illos ſuam ſe declaraturum beneuolentia promittebat. Interea temporis Reginerius quidam, Imperatori prę multis alijs admodum familiaris, & apud omnes aulicos probatæ uir fidei, ſanctè corã Rudolpho & Bertholdo affirmat, ſe à rege in mandatis accepiſſe, ut utrumq; clam è medio tolleret: cui cum parêre renuiſſet, uix ſe lictorum aufugiſſe manus. Huic rei fidem faciebat, quòd pluribus alijs idem factum fuiſſe, multorum ore ferebatur.

Imperator animaduertens, cunctorũ ferè principum animos per calumnias à ſe auerſos, ſuosque grauiter à Saxonibus in ipſorum territorio continuis premi iniurijs, extremam belli fortunam, quæcunque accidat, experiri ſtatuit. Circa finem itaque Ianuarij menſis, anni 1074, Vuormacia, ubi aliquandiu delituerat, diſcedens, Hirsfeldiam contendit: & principes, ut ibidem cum copijs ad oppugnaudos Saxones compareant, non tam autoritate regia, quàm lachrymis permouet. Licet autem pleriq; ipſorum eò ueniſſent, tamen pręlio rẽ committere renuerunt: ac Imperatori, ut æquas Saxonum reciperet conditiones, autores fuêre. Otthoni nimirum ducatum Bauariæ reddat: omnibus qui in hac diſſenſione ab eo defecerunt, condonet: nec ullas à quoquam huius offenſæ pœnas exigat: libertatem & leges cuiq; genti ſaluas permittat: interdum Saxonia excedat in alias regni partes: iuſticiam eccleſijs, monaſterijs, uiduis, orphanis, & omnibus calumnia oppreſsis adminiſtret: regiamq́; maieſtatem dignis moribus & operib. exornet. Quod ſi de his pactis quicquam recedat, communi principum ſuffragio armisq́; regno priuetur. Saxones autem & Thuringi arma ſtatim deponant, paceq́ue ſuſcepta, Imperatori promiſsis ſtanti, deinceps ſint obedientes. At milites, qui in præſidio Harteſburg rem pręclarè geſſerant, diuerſum ſuadent: regemq́ue ad repudiandum pacis conditiones iuſtigant. Sed tergiuerſantem adorti Saxones, ui poſtularis eum aſſentiri cogunt. Deſtruuntur itaq; munitæ arces: uulgus autem Saxonicum, cui parum uidebatur partem muri Hartisburgici demoliri, poſt diſceſſum Imperatoris ex Saxonia, præter ſuorum tamen ducum uoluntatem, reliquum diſijcit, ædem ibi ſaçram incendit: ac in Regis fratrem & filium (ut Vrſpergenſis narrat) etiã ſepulchro erutos ſæuijt. Huius facti excuſationẽ cum ad Imperatorẽ Saxones perferrent, & exponerẽt, quòd de autoribus grauiſsimæ ſumptę eſſent pœnæ, Imperator non accipit: ſed papæ de iniuria conqueſtus, expeditionem contra Saxones totis uiribus parat. Hi mox Goslariæ renouato iuramento, reliquos principes de conditionibus, quibus pax ſancita ſit, deq́ue priori fœdere admonent: legatisq́ue Luticiorum & Polonorum pacem auxiliumq́ue offerentibus erecti, elapſis ſupplicationum, quæ ad omnes aras fiebant, diebus, in Thuringiam abeũt: ubi ſecurius indulgentibus genio, superuenit Heinricus, quàm maximum ducens exercitum: ac hortante Rodolpho, haud procul ab Hobenburg cum ipſis prælium committit, quod à meridie ad horam nonam anceps fuit. tandem uerò multis cæſis, nec paucis in Vnſtrot fluuio ſubmerſis, alijs uerò in fuga pereuntibus, Cæſareani fuerunt ſuperiores: quibus tamen uictoria haud læta fuit, eo quòd plurimi procerum deſiderarentur. Cum aũt ad reliquias belli delendas Cæſar Saxoniam ingrederetur, facta deditione quorundam retrocedit, militemq́ue dimittit. Metus nihilominus maximus reliquos occupauerat, militemq́; cõtinebant. Tandem uerò circiter Calẽdas Nouembris, opera Gozelonis ducis Lotharingię, & epiſcoporum, Saxones & Thuringi ſe dedunt Cęſari: quorum proceres in diuerſa loca deportantur, anno 1075, iuxta Schafnaburgenſem.

Pontificia excommunicatione plurimorum animos ab Imperatore auerſos fuiſſe, ſuprà indicauimus: quos quidẽ Heinricus miſsis hinc inde literis, quibus ſibi iniuriam fieri querebatur, retrahere ad officium conabatur: ſed irriti erant ipſius conatus. Pontificia enim factio præualuerat, præſertim apud Saxones. Soluto itaq; Vuormaciẽſi epiſcoporũ conuentu, in quo Heldebrandus omnium iudicio ſede pontificia indignus fuerat iudicatus, Imperator Goslariã abijt. ibiq́; ad reprimendos Saxonum furores, arces, quas paulo antè dirutas diximus, reparari, præſidijsq́; muniri firmioribus curauit: ac reliquis Saxoniæ principib. niſi dicto audiẽtes futuri eſſent, pro ſua autoritate pœnas atrociſsimas cõminatur: id quod Saxonum turba iniquiſsimo ferebat animo.

Interim Rudolphus Sueuię, Vuelpho Boiorum, Bertholdus Carentinorum duces: Adelbertus Herbipolẽſis, Hermãnus Metẽſis, Adelbertus Vangionũ, epiſcopi: Vuilhelmus Hirſaugienſis abbas: Altmannus Bathauenſis, Gebhardus Salzburgenſis, pontifices, & cum his alij imperij proceres coniurationem faciunt contra Imperatorem: quem ſemper ſui ſimilem, bonis iniquum, contrà uerò malis (epiſcopos à Romano pontifice, quòd in fide Henrici ſubſiſterẽt,

excommu-

excommunicatos intellige) æquũ & beneuolum eſſe, eaq; de cauſa Imperio exuendũ eſſe uociferabantur. Horum factio paucis diebus in immenſum ferè creuit. Medioma tricum epiſcopus Saxonũ principes, quos tenebat captiuos (inter quos erat Hermannus, quem ſuprà Luneburgum expugnaſſe retulimus) prę̨ter regis conſiliũ, propria autoritate, ſineq; ullis cõditionibus, ſuis reſtituit. Idem alij principes, quorũ cuſtodia alij captiui tenebantur Saxones, factitant. Hermannus ad ſuos reuerſus, omnium applauſu excipitur: concurritur iterum ad arma, arcésq; Imperatoriæ denuò expugnantur. Imperator an in perfidum Metenſium epiſcopum, an uerò in Saxones potius animaduertendum eſſet dubius, principes ad Pentecoſtes ſolennitatem in Vangionum urbe conuenire iubet. Aduenit eò principum & epiſcoporum frequens numerus: uerùm coniurati illi, quorum paulo antè facta eſt mentio, non comparuêre. Re igitur infecta inde diſceſſum eſt: ac denuò Moguntiam, ad diem Petro & Paulo apoſtolis ſacrum, regia autoritate conuenire cuncti Imperio parentes principes iuſsi ſunt: ſed ſurdis, quod dicitur, fabulam narrauit Imperator. Interea & Halberſtadenſis epiſcopus, omnium calamitatum Saxonicarum fax & incentor, Vlrici cuiuſdam nobilis uiri ope & conſilio, cuſtodum manibus eripitur. Imperator à ſuis deſertus, Bohemorum ſubſidijs accerſitis, Saxones tumultuantes iterum bello impetendos ſtatuit. ſed ipſorum multitudine, ad Mildã fluuium aduerſa caſtra habentium, Imperator abſterritus, arma deponit: ut Lampertus indicat.

Eadem tempeſtate Triburiæ, in principum conuentu, cui & Romani pontificis intererant legati, de Heinrici depoſitione, à confœderatis agitur. Heinricus contra cum ſuis coit, & aduerſantes ſibi principes nulla non beneuolentiæ ſignificatione, ſed fruſtra, reconciliare ſtudet. Omne enim in hac cauſa iudicium Romano præſuli, qui odio perfecto Imperatorem oderat, commiſerant. Sed dum Imperator Romam abſolutionis petendæ gratia proficiſcitur, confœderati 12 Martij die, anno milleſimo ſeptuageſimoſeptimo, Forchemij, Rudolphum, præſentibus Romanæ ſedis legatis, Bernardo Maſsilienſi abbate, Bernhardo Romanæ eccleſiæ diacono cardinale, & Chriſtiano quodam monacho, Imperatorem uno ore ſalutant: cui põ tifex per ſuos aureum miſerat diadema, hoc uerſiculo inſcriptum:

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.

In Moguntina æde, dum ſacra fieret unctio, ciues magnam in Cæſareanos, quos à fide Heinrici deſciuiſſe clamabant, edidêre ſtragem: ſed à Rudolphi cohorte compeſcebantur. Poſt peracta ſacra, cum nouus rex palatium ingreſſus eſſet, ciues reſtaurãt bellum. Rex cum Sifrido Moguntino præſule, furentiũ manibus ęgre noctu elapſus eſt. At Rudolphi partibus ſtudentes ſub libertatis recuperandæ, & uindictæ de illatis iniurijs ſumendæ nomine, & iuſticiæ zelo (ut putabatur) in religionis uiolatorem & uaſtatorem, in nullius non conditionis homines Heinrico fidos, oppida quoq;, arces, agrosque, igni & ferro deſæuiunt.

Ex Italia ad Germanos, Marquardi & Ludolphi Carentinorum ducum copijs munitus, pedem referens Heinricus, Ratisbonam contendit: ibiq; collecto milite, arma in Rudolphum mouet: eumq; in quodam Sueuiæ caſtello cingit, ſed fuga elabitur. Heinricus igitur, domitis prius, multis fœliciter commiſsis prælijs, Sueuiæ primarijs uiris, & Rhenanis, qui Rudolphi erant partium, fugientem Rudolphum inſequitur. Ad Herbipolim autem, Imperatoris partes fouentem, caſtra poſuerat Rudolphus. Obſeſsis itaq; opem laturus Heinricus, proditione quorundam nobilium in ſuo exercitu, in fugam coniectus eſt: eaque ratione urbe potitur Rudolphus. Heinricus autem collectis iterum ſuis copijs, Rudolphi militibus terrore quodam perculſis, ſine ullo labore urbem uiciſsim extorquet: poſtea in Rudolphum, apud Saxones copias cogentem, omnem uim exercitus conuertit: & iuxta Stromij (ut Vrſpergenſis nominat)* in eundem incidit. Maximis ibi uiribus, iraſq; animis primò concurſum eſt, 7 Idus Auguſti, anno 1078. ſed cum diu ancipiti pugna diſceptatum eſſet, Rudolphus tandem fugam cum ſuis arripuit. Eius igitur partium plerique occiſi ſunt. Bernhardus Magdeburgenſis epiſcopus, in fuga transfoſſus eſt: Sigfridus Moguntinus, & Vuernerus Merſburgenſis, epiſcopi, iam iam in crucem (uti meriti erant) à militibus agendi, Heinrici pietate liberantur. In eadem pugna Magnus Saxoniæ dux, eiuſdne patruus Hermannus occubuêre: ut Auentinus libro quinto Annalium Boiorum, & Murenſe Chronicon teſtantur.

Anno ſequenti, ijdem ad Fladenhaim cõfligunt: ubi Heinricus, Vladislao Bohemiæ duce ſuppetias ferente, altera potitus eſt uictoria. Saxonum tamen legio quædam, dum utrinq; conflictus erat acerrimus, Cæſareana caſtra ſpoliauerat: & pueros, quos ibi offenderat inermes, ſtrangularat: ut Vrſpergenſis annotat.

In eadem pugna Bohemiæ dux, regiam Rudolphi haſtam nactus eſt: eaque à Cæſare, Bohemo ob res præclarè geſtas donata, in poſterum Bohemorum regibus inſigne Imperij ſolenne fuit: ut Auentinus annotat.

Sexto Idus Februarij, anno 1080, tertiò ad Eliſtram Miſniæ fluuium ijdem congrediuntur. ubi Rodulphi exercitus fuſus, ipſeque dextram amiſit: ut Marianus Scotus habet. quæ cum ei Mersburgum allata eſſet, dixiſſe fertur ad epiſcopos, & reliquos ſibi adſtãtes: En uobis dextera, qua interpoſita ſanctè firmaui, me Domino meo Heinrico nihil iniuriarum aut inſidiarum facturum eſſe. Sed iuſsio Apoſtolica, pontificumque petitio me induxit, ut iuramenti tranſgreſſor, honorem me indignum ſuſciperem: cuius facti exitus uobis in conſpectu eſt. uideant incentores, ne me forſan in æternæ damnationis præcipitium deduxerint. Helmoldus cap. 29, & Vrſpergenſis.

Pacata Germania, Imperator Romam eum exercitu petijt. ac cum ibi annos ferè tres moram traheret, Germaniæ principes & epiſcopi Hildebrandi, Rudolphi interempti cauſæ contra Heinricum addicti, Hermannum Lucelburgicum quendam principem, regem creant Islebij, uel (ut alij uolunt) Goslariæ: ubi tum magnus allij prouentus erat, eoq́; Allij rex cognominatus eſt, anno milleſimo octuageſimoſecundo. Mirè ſibi placens nouus rex, anno inſequenti Orientalem Franciam armis infeſtauit, & Heinrici fautores ui oppugnauit. Nouæ itaque turbæ Imperatorem Roma redeuntem excipiunt: qui mox indicto Moguntiæ epiſcoporum conuentu, anno milleſimo octuageſimoſexto, menſe Maio, Vrbanum, cui de Romana ſede ſpem fecerat Hermannus, damnat: ipſumque Hermannum proſcribit, & ad Saxones uſque armis inſequitur. Ipſo autem longius fugiente, Imperator pedem ad Frãcos retulit.

Pontificia factio ſtatim conſulit & inſtigat, ut Saxones Imperatoria ditiones, quas hęreditario tenebat iure, igni & ferro uaſtarent: quos quidem ad eam rem paratiſsimos inuenit. Obſidetur autẽ primùm Herbipolis: ſed cum oppugnatoribus eius infœlici prælio congreſſus Heinricus, denuò proditione magis quàm aperto Marte uincitur, urbeq́; iterũ Saxones potiuntur: quã tamen Heinricus, reparatis paulo pòſt uiribus recuperat. Tandem Saxonum quoque gratia excidit Hermannus: & lapidis ictu in oppugnatione quadam interijt, anno 1090: ut Sigebertus indicat.

Eadem ferè tempeſtate Ecbertus marchio, Saxonum inſtigator, à Cæſareanis in molendino (Eiſenburre uocat Crantzius, libro quarto, capite quadrageſimoquarto Saxoniæ) opprimitur. Sublatis hiſce inteſtinorum motuum in Saxonia facibus, pax alma reſtituta eſt, anno milleſimo nonageſimoſecundo: ut Sigebertus annotat.

¶ Hinc ad Slauicos motus progrediamur. Sclaui enim, qui autore Bluſſone, Godeſcalcũ religionis odio interemerãt, uxoremque eius ex urbe Megapolitana in Daniam cum ignominia propulerant: uerità ne filijs eius darent pœnas, Crucone m Grini filium, appellant ſuum regulum. Buthue armis primò Ordulphi, & deinde Magni Saxonum ducis, non modò non reſtituebatur in integrum, uerùm etiam tota Nordalbingia exuebatur. Hac iniuria irritatus, copijs Saxonicis à Magno acceptis, ſtatuit aleam fortunę experiri. Sed Plune, quã quidẽ urbem 600 militibus ſtipatus intrarat, obſidetur: & perfidè à quodã exploratore proditus, dedit ſe Cruconi: à quo, muliere ſupplices de ſtupro accuſante, interfectus eſt, cum Bardotũ fortiſsimis. Cruco uerò Holſatis, Sturmarijs, & Thetmarchis exinde imperauit: cuius ſęuitiã fugiẽtes ſexcẽtę familię in mõtes Cheruſcorũ (in ſyluã Harciniã, inquit Crãzius lib. 5. Metrop. ca. 3.) migrarunt. Helmoldus cap. 24, 25, 26.

Boruſsi occaſione belli Bohemici ex Pomerania prædam quàm maximam abduxerunt: quorum arcem Groderum natura & arte munitiſsimam, cum Boleslaus expugnare non poſſet, ad inſidias hoſtes pro tractos, prope Oſſam flumen ex improuiſo conciſos, in ſuam redegit poteſtatem. Cromerus lib. 4.

Balduinus ſenex, comes Flandrię, filium ὁμώνυμον ditionis hæredem inſtituerat: Robertum uerò nauibus, ære & milite donatum, ad quærendam ſedem ablegarat. Hic autem re in Gallijs & Græcia infœliciter tentata, in Flandriam redijt, atque Friſiam Florentio comiti bellis defatigato eripit. quam quidem uicinitatem iniquius tolerans Balduinus, fratri infert bellũ: in quo, dum ſuos fugientes in prælium reuocat, in hoſtium cuneos incautè delatus occiditur. quo cognito, Robertus Flandriam ſibi ſubiecit, anno milleſimo ſeptuageſimoſecundo, teſte Sigeberto: atque Philippum regem Francorum, qui amici ſui Balduini filium Arnulphum armis reſtituere conabatur, repellit, & patruelem interficit: teſte Sigeberto, anno 1072. De hac iniuria Richildis, uxor Balduini, cum liberis in exilium acta, conqueritur apud Heinricum Leodij agentem: qui hoc ne-

gocium

gocium epiſcopo Leodienſi, Godefrido, & alijs Lotharingiæ proceribus commiſit. Verum illi de Philippi & Roberti mutua gratia & inita ſocietate certiores redditi, nihil egerunt. Atq; hoc pacto Robertus Flandriæ principatu potitus eſt, teſte Schafnaburgenſi. Anno uerò 1077, Balduinus iunior patrui exercitum profligauit: teſte Sigeberto.

¶ Anno 1071, in autumno, Imperator Polonicum & Bohemicum duces Miſenã euocatos, duriuſculè increpauit, quòd mutuis incurſionibus ſuas ditiones damno afficerent: præcepitq; ſuis quenq; finibus ſe continere, & nullis iniurijs ſeſe inuicem laceſſere. nam uiolatorẽ pacis haud impunè id laturum eſſe. Schafnaburgenſis.

Vratiſlaus Bohemus metuens, ne frater Iacomirus, fauore & ſtudio Polonorum, ad quos ſacerdotij pertæſus trãsfugerat, reduceretur, in Sileſiam fecit impetum: regis uerò Boleſlai aduentu cognito, retrò duxit exercitum. Polonum deinde in Morauia ferro, igne & deprędatione graſſantem placat, ſorore eius Suantana in uxorem ducta, atque fratri ſpe epiſcopatus facta. Cromerus libro 4.

Eundem Bohemorum ducem Heinricus Quartus Moguntiæ, in celebri principum cœtu, regem declarauit, anno 1086: ut Æneas Syluius de Bohemia, cap. 22 ait. Quẽ quidem Pragæ menſe Auguſto, Cęſaris iuſſu, Angelbertus Treuerorum archiepiſcopus, cũ coniuge inaugurauit: ut Auentinus ſcribit. idq; factum eſſe uidetur, ut ſibi eum magis hoc inſigni beneficio deuinciret, cuius operam in bello Saxonico erãt expertus. Nam lanceam Rodulphi in quodam prælio adeptus erat, quam omnibus Bohemiæ regibus præferri inſtituit. Crantzius lib. 5, cap. 7. Saxoniæ.

Boliſlaus, qui anno reparatę ſalutis 1058, ſceptra regni Poloniæ accepit, dum prętextu reſtituendi Izaſlaum, Kiouia à fratribus eiectum, in Ruſsia uario euentu bellum gerit circiter ſeptennium, inteſtino exorto malo reuocatur domum. Fœminæ enim, ſeu ſponte, ſeu inuitò, cum ſeruis conſueuerant: quam quidem iniuriam cum ulturi nobiles domum zelo proficiſcerentur, & in ſontes exquiſitis tormentis ſęuirent, Boliſlaus maritos tanquam deſertores, & regiæ poteſtatis inuaſores, partim ſupplicijs atrocibus affecit, partim exilio mulctauit: abiectisq; infantibus, uberibus mulierum, quibus uiri miſericordia pepercerant, catulos admouit. Crantz. lib. 3, cap. 12 Vuandaliæ: Cromer. lib. 4.

Kiouia à Boleſlao Polono capitur anno 1075. ideo Ruteni Poloniam populabũdi inuadunt, ſed ui repelluntur.

Boleſlao ſucceſsit Vladiſlaus frater: qui uario ſucceſſu, cum Pomeranis & Prutenis rebellibus bella geſsit. Nunc enim uictor, nunc ſpectris nocturnis deluſus ad Naclũ, caſtrisq; exutus, in Poloniam redijt: donec ſeu deditione, ſeu inducijs, res aliquan diu compoſita eſt. Nam depopulationũ mutuarum nullus fuit finis aut modus, & in primis de arce Santoco ſummis uiribus contẽdebatur: qua tandẽ Boleſlaum adoleſcentem, celeri curſu in obſidentes irruentẽ, potitũ aſſerit Cromerus li. 5 de reb. Polonorũ.

Secechus porrò in aula Vladiſlai tantæ fuit autoritatis & potentiæ, ut eius inſtinctu non modò nobiles bonis exuti proſcriberentur: ſed etiam Sbigneus filius regis ex concubina natus, in monaſterium Saxonię detruderetur. Exules benignè à Prædiſlao Bohemo excepti, & uoluntarijs militibus inſtructi, duce Sbigneo in patriam remittuntur: qui ad Cruſuiciam uicti, in poteſtatem regis peruenerunt. ſed precibus Martini archiepiſcopi Gnenenſis, cùm alij, tum Sbigneus dimittuntur: & Secechus, qui Boleſlao alteri Vladiſlai filio inſidias tetendiſſe dicebatur, nõ ita multo pòſt, inuito rege, in exilium pellitur, unde licet reuocatus ſit, tamen ad priorem locum dignitatis non redijt: quæ quidem res ad concordiam inter patrem & filios plurimum profuit Ibidem.

¶ Apud Anglos, Edouardo placido mortis genere extincto, Haraldus Goduini filius, ob corporis robur, peritiam armorum, & formæ uenuſtatem omnibus apprimè acceptus, ſuccedit anno 1066. huic bellum intulit frater Toſto. ut enim ulciſceretur iniuriam, quam ſibi à fratre illatam putabat exilio (erat enim olim ab Eduardo in Gallias proſcriptus, eo quòd Haraldo ferocius inſultatat) militibus claſſe tranſportatis, Vectam inſulam, Cantium, & Northumbriam incurſione perdidit. At ab incolis reiectus, in Scotiam ſe proripuit: indeque profugus, Haraldum Noruegiæ regem, cuius nomen tum apud omnes permagnum erat, in ſocietatem belli pellexit: atq; inſtructa claſſe, Angliam hoſtili more incurrit. ad quos repellendos Haraldus Anglicus, ad Deruentam flumen ducit exercitum. ſuperatoque magnis laboribus ponte, hoſtes palantes cædit: Noruegiæ regem ac Toſtonem interimit: & reliquis in fugã actis ſeu captis, uictoria ouans contendit Eboracũ. Polydor. lib. 8. Sigebertus uerò ſub annũ 1066, Harduicum regem Nordanimbrorũ ſpe regni in Anglia, cum mille nauibus traiectiſſe, & capto Eboraco cum ſuis ab Haraldo necatum, tradit.

Interea Vuilhelmus Normannorum dux, quòd iuxta pactum cum Edouardo de ſucceſsione ἀγράφως initum, ipſi regnum traditum non eſſet, traductis claſſe militibus Angliam infeſtat. Huic aciem oppoſuit Hetaldus. qui in inſidias ſimulata fuga delatus, occiditur. Atque inſulanis deditionem facientibus, Guilhelmus anno Domini 1067, Londini ab Altedo Eboracenſi antiſtite creatur rex Angliæ. Malmesburienſis libro 3, capite 20, de geſtis Anglorum: Polydorus lib. 8 & 9.

Cum autem Vuilhelmus crudeliter auareque dominaretur, ab eo aliquot urbes cum Northumbria defecerũt. Verùm Oxonium obſeſſum, & machinarũ oppugnationis conſpectu territum, ſtatim ſe dedit. Eboracenſes uerò facta noctu eruptione, Robertum, quem rex eis oppoſuerat, uigilijs minus intentum, cum ſuis interimunt, caſtraque diripiunt. Edgardus etiam, de regia ſtirpe reliquus, in Scotia tum exulans, palantes Normannos tum paſsim cædit. Quibus cognitis, Vuilhelmus in Northũbriam aduolat, defectionis autores ultimo afficit ſupplicio: ſocios uerò in ſeruum conijcit, aut manibus uel naribus mutilat. Sed regnum haud diu pacatum reddidit. Anglici enim proceres bonis ſpoliari, Canutũ regem Daniæ ad occupandã Angliã incitant: quod conſilium etſi ſpecioſum, & aliquandiu fuit fauſtũ, cũ Edgardus & alij exules ex Scotia ſeſe ei coniungerent: tamẽ exitum habuit infœlicem. Vuilhelmus enim hoſtes magno prælio uicit, inſula expulit, omnes ſontes atrociſsimis mortis generibus ſuſtulit, ac Northumbriam in extremam redegit uaſtitatem: anno 1070, teſte Polydoro lib. 9.

Vuilhelmo Rufo, qui patri (anno Chriſti 1093, iuxta Sigebertum: 1087, iuxta Malmeſburienſem lib. 3, cap. 55. ſeu 1080, autore Polydoro) ſucceſsit, etiam de regno bellũ motum eſt. Odo enim Baiocenſis epiſcopus, odio Lanfranci à Vuilhelmo ſibi prælati, Robertum Rufi fratrem natu maiorem, ad regnum Angliæ inuadendum incitat, omnibus epiſcopis & comitibus nouarum rerum cupidis huic conſpirationi implicitis. Cantiũ igitur, Bathouia, Northumbria, Sabina, & Vualliæ uicini agri, igne & ferro ac prædis uaſtãtur. Verùm nõnullis ad Vigorniã magnã paſsis cladẽ, & alijs in gratiã receptis, aut grauiter mulctatis, Robertus cũ fratre aliquot annis facit inducias: quæ tamẽ nõ fuère diuturnæ, ut ſuprà oſtẽdimus. Vualli diſcordia fratrũ opportunitatẽ nacti, finitimorũ agrorũ ędes cõburũt, pecora abigũt, homines cędũt aut abducũt, caſtellaq́; expugnãt. Quorũ ferociã Rufus armis repreſſurus, paludibus & ſyluis in quas ſe recipiebãt, eluditur. Hinc cum præſidijs in finibus collocatis nihil effici, hoſtiumq́; animos magis efferri uideret, inſulam Angliſeam, nullo præſidio munitã & planã, inuadit, ac ſtatim occupat. Deinde opera Hugonis Ceſtriæ comitis, Vallos longo bello feſſos perdomuit. Polydor. lib. 10.

Vndecimo anno Vuilhelmi Rufi, Chriſti uerò 1099, Magnus Noricorum rex, cum Haraldo, filio Haraldi regis quondam Anglici, Orcadas, Menemas, & alias Oceani inſulas ſibi armis ſubiecit. Vuilhemus Malmesburienſis libro 4, capite 25. de geſtis Anglorum.

Vuilhelmus Conquæſtor, hoc temporis curriculo Scotiam, exulum Anglicorũ aſylum, armata manu ingreſſus eſt: agris uerò deuaſtatis, Malcolmo regi, qui rem prælio committere non audebat, in ſua uerba iurãti, pacem, & exulibus impunitatem dedit. Polydorus lib. 9.

Idem Malcolmus, Vuilhelmo Rufo fratrem Robertum oppugnante, ex Northumbria prędã quàm maximã abegit: ſed conſilio Roberti & Edgardi, cũ iam acies utrinque inſtructæ ſtetiſſent, redditis Malcolmo aliquot locis, pace pręliũ tũc diremptũ eſt. poſtea uerò contemptũ ſui, quod à Rufo ad colloquium non erat admiſſus, ulturus, iterũ Northumbriã ſæuiſsimis modis depopulatur. Veruntamẽ cũ filio Eduardo à Roberto cõfoſſus eſt. Creatur deinde rex Scotiæ Dunaldus, anteceſſoris frater: qui à Dũcano Malcolmi filio notho, auxilio Vuilhelmi Rufi, eijcitur regno. At cum Normannos & Anglos milites ſuis pręferret, per inſidias occiditur, Dunaldusq́; reſtituitur: quẽ ex fratre nepos Edgardus, à Rufo adiutus, breui pòſt exuit regno: ut Polydor. Anglicæ hiſtoriæ lib. 10 refert.

Ericus rex Daniæ, hac tempeſtate Iulinum, urbem Vuandaliæ maritimã, obſedit: coegitq́; ex Dania proſcriptos, qui inde piraticam exercentes, quoſdam nobiles occiderant, ſibi dedi. in quos cum crudeliſsimè ſæuijſſet, Vuandali obſidionẽ ulturi, in Daniam excurſiones faciunt. ubi uerò dãna utrinq́; ferè paria accepta eſſent, pax ſancita eſt. Krantzius libro 3. capite 10 Vandaliæ.

EXPEDITIO HIEROSOLYmitana, anno 1096, duce Gotfrido Lotharingo ſuſcepta.

INcidit in hoc Seculum memorabilis illa, & omnibus ferè hiſtorijs celebrata expeditio, à Gotfrido Lotharingo, alijsque ducibus (quorum nomina infrà annotabimus) circa Salutis annũ 1096, pro recuperãda Terra ſancta, ſuſcepta: quã nos etiam pau-

um paucis, ne quid temerè prȩterijſſe uideamur, hoc in loco ſtringendam duximus.

Quantas in Hieroſolymitana, totiusq; Orientis eccleſijs Mahomentiſmus tragœdias mouerit, quem quidem ſui aſſertores non tam calamo quàm armata manu tueri & propagare ſtuduerunt, ex ſuperioribus libris notum eſt. Iam uerò illa initio conſideretur clades, quæ hoc ſeculo accidit, circa Salutis annum milleſimum duodecimum, ut Palmerius indicat. Ad eum enim uſque diem, à gubernatoribus, licet à uera pietate alienis, aliqua in ijs locis fuerat Chriſtianis pax: ſi tributa & uectigalia, quæ exigebãtur ampliſsima, tam ab incolis quàm peregrè uiſendi gratia aduenientibus, ſoluerentur. Verùm potiente rerum Calypha Ægyptio principe, qui omnes ſuos anteceſſores impietatis & ſæuitiæ infamia longo poſt ſe reliquit interuallo, Chriſtiana religio ad extremũ ferè caſum perducta fuit. Cum enim ipſe matre natus Chriſtiana, à ſuis aulicis probroſè Chriſtianiſmi nomine exagitaretur, ſuam ipſis apoſtaſian, ut Antoninus teſtis eſt, enormi aliquo facto ꝓbare uoluit: ne fortè deinceps ſibi eandẽ ſæpius occinerent cantilenã. Tẽplum itaq;, à maioribus quæſtus gratia Hieroſolymis conditum, ſolo æquauit: dies agere feſtos interdixit: &, ut Tyrius ait, quo dies erat celebrior, eo arctius domiciliorũ ſuorũ ſeptis cohibebantur Chriſtiani, nec in publico audebãt comparere. Domi etiã non tutum dabatur eis habere refugiũ: ſed iactu lapidum, & ſordium immiſsione, uiolentiſque irruptionibus, præſertim ſi ſacra eos tractare gentiles præſentiſcerent, moleſtabantur. Prȩterea ob leuiſsimũ aliquod delictũ, inaudita cauſa in crucẽ agebantur, uel facultatibus priuabantur. Liberi ipſorũ rapti, uel flagellis uel blandimentis ad impiũ cogebantur cultũ. In tantis Chriſtianorũ anguſtijs ex infidelibus quiſpiã afflictionẽ afflictis addituros, mortui canis cadauer in idololatrarũ templõ proiecit: quod à Chriſtianis factũ eſſe, omnes uno ore profeſsi ſunt: tantũq; facinus nõ niſi ipſorũ omniũ morte expiandum aſſeruerunt. Adſunt mox lictores, inermes illos mactaturi: ſed ab adoleſcente quodam, qui ſe huius facti reum intrepidè profitebatur, diuinitùs liberantur. Hoc occiſo, cæteri dimiſsi ſunt. Poſt Calyphæ obitum, Daber filius, Chriſtianis æquior, ſucceſsit: qui inito cum Conſtantinopolitano imperatore Romano Argyropolo fœdere, facultatem reparandi templũ Chriſtianis conceſsit. quod & circa Salutis annum 1048, Conſtantino Monomacho ſumptus ſuggerente, reædificatum eſt. Ac licet tolerabilior eſſet Chriſtianorum ſub hoc principe conditio: tamen impij præſides, ſuis inhiantes cõmodis, iniquis uectigalibus eos premere nõ deſtiterũt. At poſtquam Turcorum inualeſcere cœpit regnũ, eorum uirtus ſuper Aegyptiorum & Perſarum fines ampliari (id quod Diogene & Michaele Parapinatio Conſtantinopoli regnantibus factum eſſe, ſuprà diximus) & in eorum poteſtatem urbs ſancta deuenit. Per triginta autem ferè annos, quibus eam tenuerunt, maximis moleſtijs preſſus eſt Dei populus, adeò ut leuia ea omnia duce rent, quæ ſub Aegyptiorum & Perſarum iugo unquam pertuliſſent. Præterea nullum ob latrocinia paſsim impunè graſſantia, erat iter rurũ, religionis gratia terram Sanctam inuiſentibus: ac ſi fortè quis permille pericula ad optatum appuliſſet portum, tẽpli aditu, niſi prius aureum numeraſſet nũmum, prohibebatur à ianitoribus Turcicis: ut Tyrius lib. 1. Belli ſacri, cap. 5. 6. & ſequen tibus aliquot, commemorat.

Hac tempeſtate Petrus quidam nationẽ Gallus, patria Ambianenſis, qui diu eremũ incoluerat, amore Chriſti ſepulchrum inuiſendi, poſt multas itineris moleſtias eò tandem peruenit. Ibi ex Simeone patriarcha Hieroſolymitano, alijſque pietati addictis uiris diſcit, quàm miſerabilis ſit Chriſtianorum ea loca incolentium conditio. Nam omnia loca quantumuis ſancta, cædibus, rapinis, ſtupris pollui: uerbera, uincula & diros cruciatus cuiuis ob oculos uerſari. Dat quoque Simeon literas ad pontificẽ Rom. & principes quoſdam Europȩ, quibus Turcarum extremam immanitatem in opprimenda & extirpanda uniuerſa religione Chriſtiana grauiſsimè exponit, atque ad ferenda auxilia exuſcitat, ne nomen Chriſtianum in ijs locis penitùs deleatur. Cogi rent quoq;, Turcicã rabiẽ ad Europæas Eccleſias aliquãdo progreſſurã eſſe, niſi maturè eã reprimant & caſtigent. Paulus Aemylius lib. 4. de geſtis Francorum.

Extat in hiſtoria Antiochena, & Cõſtantinopolitani Imperatoris ad Robertum Flãdriæ comitẽ epiſtola, qua calamitates, quibus quotidie exerceantur pij in Oriẽti exponit, & maturè afflictis ſubueniri petit.

Vrbanus ſecũdus, qui tũ Romanã tenebat cathedrã, lectis literis, & audito corãm Petro, ſtatim in Galliã profectus eſt, ibiq; ad Clarũ mõtẽ tã epiſcoporũ quàm Principũ indixit cõuentũ. Eò cũ frequẽtes conueniſſent, Põtifex preſentiũ, quib. illi premãtur, & futurorũ, toti orbi imminẽtium malorũ, ac deniq; præmiorum in hoc & futuro ſeculo conſequẽdorũ cõmemoratione aſsidẽtium animos adeò permouit, ut ſępius ex toto conſeſſu ſit acclamatũ: Deus uult, Deus uult.

uult. Tum Pontifex indicto ſilentio: Quod uerbū, inquit, in profitendo Sacro bello nō temerè uobis excidit, id pro teſſeta in gerēdis rebus nobis uelut diuinitùs data accipite. Et ut cūcti milites lanea cruce rubra in humero inſigniantur (quaſi hoc etiam aliquid ad rē faceret, ſcilicet) Apoſtolica autoritate præcepit. Gotfrido uerò Bilioneo, cūctis ſuffragātib. belli ſumma demādata fuit. Dimiſſo concilio, quiſq; ad ſua reuerſus eſt.

Poſtea epiſcopi in ſuis diœceſibus, ducū populariumq́; animos ad ſacra capiēda arma pro cōcionibus ſummis uiribus incitāt. Multi igitur principū diuenditis uel oppignoratis ſuis regnis, pecuniam bellico impendent apparatui. Concurritur ex Aquitania, Normánia, Anglia, Scotia, Hibernia, Britannia, Galitia, Vuaſconia, Gallia, Flandria, Lotharingia, alijsq́; prouincijs certatim quaſi ad arma, ſenes & iuuenes, diuites & pauperes, clerici & laici, pueri puellæq́;, pro terra Sancta uitam in diſcrimen adducere paratiſsimi omnes: exceptis (ut Vrſpergenſis teſtis eſt) Orientalibus Francis, Saxonibus, Thuringis, Bauaris, & Alemannis, inteſtinis nimirum bellis occupatis, quique equitum peditumq́; turbas ſuum ſolū tranſeuntes ludibrijs excipiebant, ſtultos eos appellantes, quòd ſua temerè deſererent, & aliena appeterent: idq́; odio tantum Imperatoris Heinrici à nonnullis hiſtoricis dici, non eſt dubium. Aemylius enim, qui præ cęteris autoribus ſummo ſtudio hanc expeditionem illuſtrare conatus eſt, Germanos huic expeditioni interfuiſſe ſcribit: id quod ex ſequēti narratione magis patebit.

Breuiſsimo itaq; tempore tātus ex diuerſis prouincijs, extremisq́; regionibus, inſulisq́; orbe terrarum ſubmotis, ſub belli initium conuēnit cœtus, ut numerū ferè excederet. His igitur ſequentes duces dati ſunt: Gotfridus Bononiēſis comitis filius, idē & Lotharingiæ dux, penes quē ſumma belli (ut diximus) erat: eiusq́; duo fratres, Euſtachius & Balduinus: Hugo Philippi Galliæ regis frater: Roberti duo, alter Normániæ dux, Guilhelmi Anglorum regis filius, alter Flandrię comes: Raimūdus Toloſanus, Stephanus Bleſenſium comites: Ademarus Pōdienſis epiſcopus, penes quē militibus quouis tempore, Pontificis Romani autoritate, remiſsionem peccatorum impertiendi poteſtas erat (ſic ſcilicet ſemper pontifex Romanus ſuas ſuperſtitioſas obſeruationes addebat) & Guilhelmus Auraſicenſis epiſcopus: Petrus quoq; ille, huius expeditionis autor, non inter poſtremos numeratur. His plures, licet publicis belli officijs inſigniti non eſſent, ſe adiunxerunt principes.

Ex tāta hominum multitudine, cū duci cuiq; ſua attributa eſſet legio, iter ſuſceptū eſt. Plura autem tum in aere, tum terra uiſa eſſe prodigia, ab autoribus omnibus ſcribitur. Ab Occidente enim tanta uerſus Orientem locuſtarum agmina uolarunt, ut ipſum ſolem obumbrarent: teſte Zonara tomo tertio. Ignea haſta ſereno cœlo hincinde uagari uiſa eſt, ut Dodechinus teſtatur. Cometæ duo fulſerunt, ſed annis diuerſis: quorum quidem prior gladij formam repræſentauit. Inundationes, eclipſes crebræ, nubes ſanguine conſperſæ, & exercitus inter ſe collidentes, faces in aere uolātes conſpectæ ſunt, terræque motus acciderunt. & his ſimilia, de quibus etiam in capite de Miraculis & prodigijs diximus.

Subinde autem inter eundum, militum numerus adeò creuit, ut ijs ad Conſtantinopolin numeratis, trecenties centena ferè millia exceſſerit: ut ex Vrſpergēſi, & epiſtola ducum ad Paſchalem Rom. pontificem, poſt peractum bellum ſcripta, apparet: quā in fine huic narrationi ſubijcimus.

Omnium autem primus Galterius quidā Senſaueir, familiæ nobilitate & armis illuſtris, maxima armatorum multitudinē inſtructus, iter ingreſſus eſt. Vngariam autem incolumes quidem tranſeūt: ſed ad Bulgarorum fines cū accederent, armis tranſitū facere coacti fuêre. Conſtantinopolin delatus Galterus, dimidiam ferè ſuorum partē deſiderauit: teſte Aemylio Veronenſi. Hūc Petrus, ſuſcipiendi belli autor, quadraginta milibus uirorum ſtipatus, eodem itinere breui interuallo ſubſecutus eſt. Vngari autem Bulgaris uicini, aliquot in extremo agmine Galteri milites morā nectentes trucidârant, eorumq́; ſpolia ex muro ſuſpenderāt. Hęc cū Petrus agnoſceret, impetu in eosfacto urbē expugnat: ubi ciuibus quater mille circiter trucidatis, ampliſsima milites accepêre ſpolia. Bulgari uerò tātis copiis territi, nihil eis intulerunt moleſtiarū. At calones, coci & ſerui q in extremo Petri erāt agmine, ignē domūculis quibuſdā incolarū ſubijciētes, omnē irritarūt populū: qui mox ſumptis armis, maximam Petri exercitus partem trucidarūt: cæteri fuga ſalutem quærere coacti ſunt, relictis poſt ſe bis mille plauſtris, & auri ui maxima. Poſt triduū, Petrus ſuis ex latebris paſsim euocatis, cœptū perfecit iter: ac tādē poſt mille labores ſuperatos Cōſtantinopolin uenit, ubi Galterum offendit.

Germani, Lotharingiq́;, Gotfrido & alijs qui ſe ei adiunxerāt ducibus, Petri ueſtigia ſequuntur: ut Aemylius teſtatur.

Gallici duces, inter quos primas tenebant Hugo, Roberti duo, Normannus & Flandrus, comites Bleſenſis & Toloſanus,

ſanus,

ſanus, triperito profecti ſunt agmine: ne populis, quà iter faciendum erat, tanta hominum multitudine moleſti eſſent. Pars una Brunduſium petijt, alia Barium; tertia Hydruntũ: & hiſce Boemundus quidam Apuliæ princeps, cum duodecim millibus hominum, quibus de paterno regno cum fratre dimicabat, ſe coniunxit: ut Sabellicus Enneadis nonæ lib. 3 indicat.

Hi ex tribus ſoluentes portubus, in Illyricam urbem Dyrrhachium, finitimamq; oram fœlici nauigatione delati ſunt: Byzantium uerò terra petiuêre, ut Aemylius ſcribit.

Longo poſt hos interuallo Godeſchalcus quidam, & poſt hunc Emicho Rheni comes, crudelitate inſignis, numeroſo exercitu ſub eodem pietatis prætextu Terrã ſanctam eadem tempeſtate petentes, omnia per quæ proficiſcebantur apud Germanos loca igne & ferro uaſtãt: Iudæos præſertim paſsim latitantes uel è medio auferunt, uel ſuam abiurare fidem cogunt. Sed in Pannoniam delati prædones iſti, turpiter à Colomanno rege in fugam coniecti ſunt: ut Vrſpergenſis refert.

Alexius, qui tum Conſtantinopoli rerũ ſumma potiebatur, à Galtero (quem Aemylius & Valterium & Egerium uocat, eiusq; genus & cognomen ignorari ſcribit) & Petro eremita edoctus, maiores hiſce ſubſequi copias, illos iam refectos à ſe dimittit; quò cæteris commodior tum caſtra ponendi locus, tum commeatuum copia eſſet.

Illi conſcenſis nauigijs, Helleſpontoq; traiecto, ſecundis uentis Bithyniã, quæ prima Aſiæ in ea parte prouincia eſt, appulêre: & in Niceno agro caſtris poſitis, communitisq;, ſe continuêre. Reliquos enim duces belli conſortes expectare conſilium erat, ne ſibi temerè periculum aliquod crearent. At gregarij milites fame preſsi, (duos enim iam menſes in hoſtium terra commorati fuerant) ſpreto Valteri cunctantis imperio, Reginaldo cuidam Germano belli gerendi partes attribuunt. Hoc duce Exerogorgum oppidum, fuga incolarum uacuum, doloque à Turcis relictum, occupant.

Turci principijs obſtandum exiſtimant, priuſquam maiores exercitus aduenirent copiæ: atque ut hos trucident, quamcunq; captant occaſionem. Collocatis itaque aliquot legionibus in inſidijs, armenta paſcẽtia noſtris, quibus è caſtris eliciãtur, & quaſi ineſcentur, obijciunt. Noſtræ cohortes aliquot, inſidiarum prorſus ignaræ, pecora impunè abigunt, atq; in caſtra compellunt. Hac præda maior multitudo, ad tria ferè millia excita, maioris gloriæ prædæq; ſpe, oppidum quoddam expugnant: uerùm ex inſidijs erumpentes Solimanni milites, noſtros iam de prædà ſortes mittentes, ad unum omnes trucidant.

Hac clade noſtris Exerogorgum tenentibus nunciata, ipſi belli duces, qui cęteris fortitudine præſtare putabãtur, animo propemodum frangi cœperunt: ac prælio cũ hoſtibus, qui numerò eos longè uincebant, ſuperſedendũ iudicarũt. Verũm uulgus indomitum hos inertiæ accuſans, Gotfredũ quendam Burellum militię pręeſſe iubet: eumq; ut omnes belli heruos in uindicandam commilitonum necẽ intendat, non tã hortatur, quàm impellit etiã. Sed malè ipſis hoc ceſſit conſilium. Decies enim mille homines Exerogorgo ſimul egreſsi, ab hoſtibus ex inſidijs paſsim conuolantibus, miſerè trucidãtur, paucis admodũ fuga elapſis. Poſthęc Exerogorgum obſidẽt Turcæ: Reginaldus oppidi præfectus, abiurata ſimul ipſa religione, cum fide militibus pręſtita, in hoſtiũ tranſit caſtra. Oppido non tam armis quàm ſiti (aqua enim carebãt) expugnato, ſtrages edita eſt maxima. Tria ferè Latinorum millia, per auerſam quandam urbis portam, in maritimum quendam uicum fuga ſe receperunt, ibiq; ſeruati ſunt.

Cæteri porrò duces aliquãto tardius Cõſtantinopolin uenerũt: quibus hoſpitio exceptis, Alexius Imperator ipſe inſidiatus dicitur. Suſpectã enim hanc habebat expeditionẽ, ſe nimirũ peti exiſtimans: ideoq; inclemẽtius eos tractauit, ut Paulus Aemylius indicat. Sed omni tandẽ ſuſpitione diſcuſſa, multisq; ab aduenis muneribus exhibitis, copias in Aſiã patitur traijcere. Solus autem Boemundus, ob paternas cũ Alexio inimicitias, Conſtantinopolin cũ cæteris ducibus ire noluit: ſed per ſuperiorẽ Myſiam & Thraciam, Alexij inſidias euitandi gratia, omnium opinione celerius in Helleſpontũ inſtructa acie peruenit. Quibuſdam tamen locis, cũ Græcis ducibus præſidio regionũ attributis, dimicandum ei fuit: quos & fortiter repulit.

Cæterũm fœdus inter duces expeditionis, & Gręcorum Imperatorem ictum erat; ut is copias in ſupplementum, arma; aliaque militibus neceſſaria ſuggereret: illi contrà, quaſcunque Aſiæ urbes recuperaſſent, Conſtantinopolitano redderẽt Imperatori, excepta Hieroſolymorum urbe.

Nicomedia igitur primùm armis petita, inde Niceã bellũ tranſlatum eſt: cuius incolas ut ultrò deditionẽ facerent, cum fruſtra ſępius ſollicitaſſent (Gręci enim uiri religioſi eã incolebãt, ſed ualidè premebãtur Solimãni pręſidio) ui eã, licet labore & difficultate maxima, tandem poſt quinquageſimũ

obſidio-

obſidionis diem, tertio Nonas Iulij, anno 1097, expugnant. Turcę omnes qui urbem tutabantur, captiui (inter quos Solimanni coniunx erat, cum duobus liberis) Conſtantinopolin miſsi ſunt: at ciuibus omnia ſalua relicta ſunt. Inde quadripartito agmine digreſsi uictores, in patẽti locò Niceni agri, quiſq; caſtra ponit. Dum autem uallo ſuos muniendo Boemũdus occupatur, fortè Solimannus ſtipatus ſexagies mille Babylonijs, Modis, Perſis, & ab ultimo excitis Oriente uiris, quos paulò antè obſeſsis Nicęnis opẽ ferre uolentes, Galli duces ad montana fugere compulerant, aduenire nunciatur. Ille ſuos arma capere, cæterarumq; legionum duces, qui aliquanto longius aberant, moneri iuſsit, quò ſuis laborantibus opportunè ſuppetias ferre poſsint. Hoc autem conflictu, qui in multam uſq; noctẽ durauit, Francico milite Boemundi copijs, de quarũ ſalute iam iam actum uidebatur, auxilium ferente, tanta Turcorũ ſtrages edita eſt, ut interfectorum corporum coaceruatio pro uallo noſtris fuerit. Ex noſtris ad duo tantũ millia deſiderata: inter quos uiri nobiliores, Guilhelmus Tancredi frater, ac Robertus Pariſienſis, fuerũt. Hoſtium uerò quadraginta circiter millia cecidère. Noſtri igitur ſuorũ cadauera, quæ ex cruce cognoſci poterant, honeſtæ tradũt ſepulturę. Ipſe Solimannus cum cæteris copijs fuga elapſus, ſe uiciſſe apud ſuos gloriabatur: atq; oppida quæuis, qua noſtris tranſeundum erat, incendens, & quæ eſui eſſe poterant, ſecum auehens, uaſtam ſubſequentibus relinquit ſolitudinem. Hinc Boemundus ac cæteri duces, per arida & ſitientia Aſiæ loca, in quibus hominum & armentorum uis magna abſumpta eſt, Antiochiam Piſidiæ contendunt; qua quidem ſine labore capta, Iconium Lycaoniæ urbem, quæ Tauro monti uicina eſt, petunt: ubi benignè ab oppidanis accepti ſunt. Inde Heracleam itum eſt, quò ingens multitudo armatorũ Turcarum confluxiſſe ferebatur: ſed dũ noſtri Heracleenſium fines attingunt, præſidiarij milites ſolo noſtrorum aſpectu territi, fugam capeſſunt. Incolæ ſuo præſidio liberati ultrò obuiam procedentes, noſtrorum fidei ſe committunt. Ibi de Turcarũ trepidatione porrò edoctis noſtris, Balduinus & Tancredus in Ciliciam flectunt. Tancredus igitur ſub primum acceſſum, Tarſum obſidet. Turcę, qui præſidij loco erãt, ciues ſuos hoſtibus plus iuſto æquiores facilè depræhendẽtes, turribus quibuſdam firmis ſe occludunt, fugam oblata occaſione arrepturi. Sed dum de pacis cõditionibus agitur, fortè Balduinus, qui paſsim per loca ignota maioribus cũ copijs prædas egerat, ſuperuenit: ac dũ fortè ſolius Tancredi ſigna in hoſtium muris cõſpiciuntur, à Balduini militibus, penes quẽ ſumma in hoc bello erat autoritas, tantũ ex ambitione mota eſt quędam contentio, quę quidem haud procul à cruento aberat prælio. Incolæ, licet ob manſuetudinem Tancredo magis fauerant, Balduini tamẽ minis territi, his deiectis, illius accepere ſigna. Ipſe etiam Tancredus uiribus impar, fremẽs frendẽsq; diſcedit. Hac quidem ratione Balduinus urbe nullo cũ ſuo labore potitur. Turcæ uerò noctu clam relictis ſuis propugnaculis aufugiunt, trucidatis ad Vrbis mœnia trecentis uiris: quos à Tarentino ad Tancredum eò miſſos, Balduinus intra urbem recipere detrectauerat. Horum miſeranda cęde, cuius quidẽ autor ſua excluſione extiterat Balduinus, omniũ ferè militum animos à ſe auertit: nec prius furor eorum ſedari potuit, quàm fide facta, ſe à Tarſenſibus iureiurando adactum, ante ducum aduentum nullam præterea manum ſe in urbem introducturum.

Plura iam oppida uicoſq; ſubegerat Tancredus, ipſamq; Manuſtram, urbem opulentiſsimã, ui expugnauerat, ſuiſq; militibus amplam diſtribuebat prædam. Balduinus uerò cum ſuis quoq; ſuperuenit copijs, prędæ partem poſcens. Sed Tancredi milites, in nondum præmunita illius caſtra impetũ facientes, plurimos ceciderunt: quam tandem pugnã nox diremit. Spacio tali interueniente, iraq; miteſcente, mutuò ſibi recõciliantur duces. Eadẽ tempeſtate Balduino de obitu coniugis ſuæ, quam in ſtatiuis Lycaoniæ reliquerat, & fratris caſu nunciatur: qui cum inter uenandum militem quẽdam ex immanis urſi complexu eripere conaretur, in ſe feram irritauit: à qua grauiter uulneratus, lectica deinceps multis menſibus iter fecit.

His ducibus in Cilicia ſubigenda laborãtibus, Vimerius quidam Bononięſis pirata, prioris uitæ pœnitentia ductus, cum inſtructa Hollandorũ Friſiorumq; claſſe Tarſum appulit, illiſq; ſtrenuam in bello ſacro deinceps nauauit operam. Aſiaticorum quoq; procerũ nonnulli noſtris ſe coniunxere. Pãcratij cuiuſdã Armenij opera, qui ex uinculis Alexij Imperatoris elapſus, noſtrorũ ſe fidei cõmiſerat, minor Armenia traſ Euphratem uſq;, in Balduini uenit poteſtatẽ. Rerũ enim illarum, regionumq; peritus erat Pancratius: qua ex re ad res fœliciter gerendas plurimum noſtris acceſsit adiumenti.

Edeſſani, quos Æmylius indè uſq; ab Apoſtolorum tempore Chriſtianam fidẽ ſeruaſſe illibatam ſcribit, crebris Turcarum incurſionibus, præter tributa quæ illis pendere cogebãtur, attriti, obuijs (quod dicitur)

ulnis

uïnis noſtros, quorum uictoria toto ferè rerrarū orbe decantabatur, ſpe recuperandæ libertatis excipiūt: trucidatoq; ſuo duce, Balduini ultrò ſe dāt fidei. Horū exēplo Samoſatenſes quoq;, Balduci ſatrapę Turcici tyrannidis pertæſi, eundem miſſa clā legatione accerſunt. Duxit illuc Balduinus exercitum: ſed Turcis urbem fortiter tuentibus, fruſtrà aliquandiu eam oppugnauit. tandē oppugnantiū fortitudine, & diuturno obſidionis tempore, Turcarū uiribus fractis, Balducus in Balduini uenit poteſtatem: incolumitatē ſibi, ſuęq; coniugi & liberis paciſcēs, ac decem præterea aureorum millia numerari ſibi cauens, quibus priuatam poſtea uitam ſubleuare poſſet.

Sororga, ualida nobiliq; urbe, uicto Bala Turcorū pręſide, iidem potiuntur. Vnde noſtros milites maiora indies tentādi inceſsit cupido. ea enim urbs media eſt inter Euphratem & Antiochiam, eoq; tutò iam traduci poterat uniuerſus exercitus. Balduinus Edeſſæ ſe continere iubetur, ut ab ea parte Turcas, Latinos oppugnare molientęs, repellere poſſet. Tancredus, qui Ciliciam iure belli tenebat, ad maiorem exercitum reuocatus, relicto quod ſatis eſſe putabatur ibidem pręſidiò, comparet. Eo autem in loco iureiurando ſibi inuicem fidē dant, non tam duces, quàm ipſi quoq; gregarij milites, nunquam ſe, niſi ſacro penitùs cōfecto bello, ad ſuos ſè reuerſuros: opē in omnibus periculis & laboribus commilitonibus laturos, ducumq; imperio obtemperaturos. Ita uno agmine ad Mareſiam urbem contendêre: qua quidem, fuga ſibi noctu cōſulentibus Turcis, ſine ullo labore noſtri potiuntur, ibiq; aliquot dies ſubſiſtunt. Robertus Flandrię comes cum mille equitibus loricatis, ad tentandam uicinam urbem Artaſiā, quæ abeſt Antiochia miliaribus circiter quindecim, cæterorū conſilio mittitur. Cuius ſigna cum conſpexiſſent oppidani, mox ſuos præſides Turcas trucidarunt, eorum capita Flandris obtulêre, eoſq; urbem liberè ingredi paſsi ſunt.

Turci hanç ſuorum miſerandam cædem ulturi, & urbem antequam cæterorum ducum aduentarent exercitus recuperaturi, ad decem millia Antiochia (nam eò ingens eorum copia undique confluxerat,) egreſſa ſunt: cumque Artaſiæ uicini eſſent, paucos qui Flandros urbe elicerent, cæteris in inſidijs latitantibus, præmiſerunt. Flandri cum his manum egregiè conſerunt: eoſque in fugam uerſos, quam tamen ſponte arripuerant Turcæ, acriter inſectantur: ſicque temerè in hoſtes latitantes, quibus numero erant longè inferiores, incidunt, ac ſanè de cunctorum iam ſalute actum fuiſſet, niſi oppidani ſuppetias Flandris tuliſſent, quorum fortitudine terga dare hoſtes coacti ſunt. Non multo pòſt noua Turcarum manus Artaſiam oppugnat: ac pontem Oronti fluuio impoſitum, firmo præſidio uallisque muniunt, ut cæteri duces, qui Maroſiæ commorabantur, tranſitu prohiberentur. Cum hiſce Robertus Normanniæ dux, cum fruſtra aliquamdiu pugnâſſet (hoſtes enim ex uallis, quibus cincti erant, liberè in milites ſua tela conijciebant) cæteri quoque duces cum ſuis copijs aduolant: quorum multitudine territi Turcæ, deſerto ponte fugam capeſſunt: noſtri uerò ponte potiuntur. Ad duodecimum itaq; Calendarum Nouembris, omnis exercitus ad Antiochiam, præclaram illam Syriæ maioris, ac totius Orientis (ut Tyrius ait) principem urbem peruenit: cui Accianus, ſeu Caſsianus, ut Aemylius eum uocat, Turcarum præſes dominabatur: qui auxilio Caliphæ Baldacenſis & Perſarum Soldani, ſe contra noſtros munierat. Iuerant urbi circiter ſeptem millia equitum, uiginti millia peditum, Turcicorum uirorum: commeatum, arma, telaque ex uicinis locis comportauerant. Ipſa urbs editiſſimis locis conſtructa, non tam arte quàm loci natura munitiſsima eſt, ut militum corona uix cingi, nedum oppugnari poſſe crederetur. Hanc Turcæ olim poſt longam demum obſidionem, fame in ſuam redegerant poteſtatem. Muro enim duplici ualidiſsimo ſepta erat, quibus trecentæ ſexagintæ turres adiunctæ erant: Meridionalem eius partem alluit Orontes fluuius, cuius origo ad Heliopolin eſt: & haud procul à Caſsio ſtupendæ altitudinis monte, decem circiter millibus paſſuum in mare mediterraneum ſe effundit. Oronti præruptæ montium rupes contiguæ ſunt: ex altera parte planicies fertiliſsima eſt, ac lacus piſcoſus, quem fontes riuusque ex Oronte influens, efficiunt. Ad noſtrorum aduentum, ex circumiacentibus oppidis incolæ cum ſuis rebus Antiochiam mox commigrant: quorum tamen magnam partem noſtri cum pecoribus interceperunt. Obſeſsi ſuis rebus maximè conſultum fore expendentes, ut noſtros à caſtrorum munitione arcerent, crebris eruptionibus operas turbare tentant. uerùm Apulus Tarentinusq;, fortiter hoſtiū ſubſtinent impetus. Syri Chriſtiani pij, uicinarum regionum incolæ, frumentum & alia quæ eſui eſſe poterant, pro iuſto precio adminiſtrant. Multi etiam Antiocheni, noſtræ religionis ciues, uel clàm urbe egreſsi, uel explorandi gratia à duce miſsi, noſtris ſæpius hoſtium conſilia produnt.

K Antiochia;

Antiochia, quibus partibus planiciem eſſe diximus, quinque inſigneis habuit portas. Ad eam igitur quæ Orientem ſpectabat, Boemundus cum Italis caſtra ſua ponit. poſt hunc Normannus, Flandrus, Magnus & Bleſenſis, uſque ad eam portam quæ paludi contigua eſt, ſuas figunt ſedes. Mediam inter Orontem paludemque portam Gotfridus cum Lotharingis, Friſijs, Sueuis, Saxonibus, Franconibus ac Bauaris obſidet. Ac ut noſtris liber per Orontem eſſet tranſitus, ferreis uinculis contractas undique nauiculas conſtringunt, pontisque in modum ſternunt, ac terra replent: ut tam homines quàm pecora ſine pauore ire ágique poſſent. Ad utramque ripam propugnacula extruuntur. Ac licet hoſtes ſæpius igni, ferroque hunc pontem perdere tentarent, irriti tamen eorum fuêre conatus, noſtris acriter eos repellentibus. Præterea ut obſeſſi intra urbem quaſi continerentur, ingentem ex duriſsimis trabibus compactam molem portæ admouent noſtri. Inde acrius quàm prius ad pontem exortum eſt prælium, ac tandem combuſta eſt turris lignea. Denique nihil ab utriſque, quod è re ſua uidebatur eſſe, maximo etiam incumbente periculo, intentatum relinquitur. Res in Calendas Februarias extracta erat: noſtrique rerum inopia preſsi, ad res gerendas minimè erant induſtrij. Tanta præterea aquarum uis ea hyeme fuerat, ut nullus in ſicco conſidendi eſſet locus, multique frigore & fame miſerè extinguerentur. Multi hoſtium cadsueribus, dictu ſanè horrendum, famem ſedabant. Equorum bellatorum uix duo millia reliqua erant, cæteris pabuli inopia abſumptis.

Tam triſti rerum facie non pauci nobilium moti, clàm caſtra deſeruerunt, quos Tancredus à fuga retraxit: inter quos primi erant Guilhelmus quidam Carpentarius, & Petrus belli ſacri fax & tuba: quos Hugo Magnus grauiſsima oratione, ut deſertores ſignorum, fratrũ commilitonumque proditores, & ſacræ cauſæ euerſores redarguit, nouoque iuramento fidem ſuam probare adigit. Boemundus extrema nunc quæuis, exigente famis importunitate tentanda ratus, Arethuſam petijt. Vnde Turcarum præſidium commeatus in caſtra ferri prohibuerat: cæſisque qui eruperant ex oppido Turcis, multis deinceps diebus tutior noſtris fuit frumentatio. At Turci hac clade accepta, minus feroces eſſe cœperunt.

Non autem diuturna noſtris fuit hæc deprædandi hoſtium agros libertas. Subitò enim ijs, de infinitis ex Halapiona, Sattapia & Damaſcena prouincijs Turcarum militũ copijs, Antiochenſibus ſuppetias laturis, haud iucundum adfertur nuncium. Sed loci opportunitate, ubi caſtra poſita erant, freti, fortiter cũ ijs conflixerunt: eorumq́; duo circiter millia ceciderunt, reliquis fuga ſalutem quærentibus. Præda hoc conflictu haud parua noſtri potiti ſunt. Cæſorum capita partim in urbem tormentis miſerunt, partim contis ad uallum poſitis affixerunt.

Longiori aliquanto interuallo Sueno Danorum regis filius, Sacri belli ſtudio feruens, cum mille quingentis equitibus cæteros duces ſubſecutus fuerat: & cum in Niceno agro intra Finimurim & Termam urbes (ut Tyrius libro quarto, capite uigeſimo teſtatur) incautius ſtatiua ageret, à Turcis noctu cum ſuis trucidatus eſt.

Sed dum hęc in Aſia geruntur, Veneti amplíſsimam claſſem, naues nimirum circiter ducentas adornarunt, quibus Heinricus Cõtarenus urbis epiſcopus, & Michael Vitalis ducis filius præfuerunt. Hi ad Rhodũ delati, cum Piſanis, Antiochiam obſidentibus, opem quoq; laturis, hoſtiliter conflixerunt. Sed his ſuperiores fuêre Veneti, ijsq́; octodecim ademerunt naues, in quibus qui na hominum milia capta. Verùm cum Sacri belli nota, quæ rubea crux erat, inſignitos eos uiderent, retentis triginta ſolum nobilioribus obſidibus, ſaluos eos dimiſerunt. Poſthæc in Ioniam contendentes Veneti, Smyrnam occupant: ac Lycij, Pamphilij, Cilicijq́; maris littora legunt.

Auxiliarium Turcicorum militum ſtrages, quam diximus, adeò Antiochenorum animos fregit, ut Caſsianus deſiderato maiore filio, primarijsque belli ducibus, inducias ad diem certam peteret, impetraretque: quibus noſtris in urbem, illisq́; uiciſſim in caſtra liberè commeandi dabatur facultas. Perſicas enim copias expectabant Turcæ. At rupta induciarum fide, præpotens quidam Antiochiæ ciuis Pyrrhus, & religione & genere Turca, noſtros urbe potiri fecit. Tyrius, hiſtoriæ belli ſacri ſcriptor, lib.5, cap.11, Hemirpherro Caſsiani ſcribę rē acceptam fert: qui ira corruptæ à quodam Turcico adoleſcente coniugis, Boemundo Tarentino urbem tradiderit: eumque Chriſtianum fuiſſe aſſerit. Turcicis enim præfectis quotidianis conflictibus è medio ſublatis, Caſsianus ipſis quoque Chriſtianis uiris urbis propugnacula committere coactus fuit. Hemirpherro itaque duarum ſororum turris, quæ hodie ſancto Georgio ſacra eſt, obtigit, per quam

quam Tarentinum militem noctu clàm intromiſit. Turcarum maxima pars rebus ſuis deſperatis, in arcem elapſa eſt: cæteri cædũtur, ædes diripiũtur: nõ à mulieribus nec ab infantibus abſtinetur: multi etiam ciuium; errore quodam ac impotenti ira trucidantur. Præda quidem accepta eſt ampliſsima: at rerum quæ eſui eſſe poterant, exigua ſupererat copia. Caſsianus fuga ſeruatus, à Syris occiditur. Cadauerum in urbe reperta ſunt circiter decem milia, ut Aemylius refert. Annum, quo capta Antiochia eſt, Tyrius habet 1098, die tertio Iunij menſis.

Corbanas, Perſici Imperatoris pręfectus, obſeſsis Antiochenis opem laturus, interea Edeſſæ expugnationem multis diebus, Balduino fortiter eam defendente, fruſtrà tentârat. At ne Antiochia, quæ unicum Turcis fuerat aſylum, amitteretur, re infecta diſceſsit. In ipſum Senſadolus, Caſsiani filiùs profugus, in itinere incidit, cladem urbis captæ exponens, ac qua ratione recuperari poſsit edocet. Paret conſilio Senſadoli Corbanas, noſtroſque urbem iam tenentes dura cingit obſidione. noſtri milites animis fracti, non domibus, quibus ſe occuluerant, nedum urbe, contra hoſtem pugnatum exire nolunt. Verùm Boemundo pluribus ædibus ignem ſubijciente, quo incendio ultra bis mille domus exuſtæ ſunt, etiam inuitos è latebris prodire cogit. Nobiles præterea ſacerdotes quidam, inter quos & Petrus Maſsilienſis fuit, nocturno ſe oraculo de loco ubi Dominica lateat lancea admonitos, coram omni cœtu ſanctè affirmabant, quæ ipſis contra hoſtes uictoriam datura ſit. Ac peractis ſacris, rem ita ſe habere compertum eſt. Sit autem fides penes autorem. Quarto itaque Calendas Iulias, omnes tam ſacerdotes quàm militię addicti, arma intrepidè capiunt, cum Corbana conflicturi. Solus uerò Toloſanus, ne Turcicus arcis præfectus urbem cæteris foris pugnantibus inuaderet, cum ſuo milite ei obijcitur. Inſtruũtur utrinq; acies: tantoque impetu pugnatum eſt, ut non niſi ope diuina barbaros, quorum infinita erat multitudo, uictos crederes. In hoſtium caſtris ultra centum milia, ex noſtris uerò uix quatuor milia & ducenti deſiderabantur. Præda ampliſsima noſtri potiti ſunt: præter equos & iumenta plurima, quinquies mille cameli cum oneribus capti ſunt. Poſtridie arx ipſa, ſubſidij ſpe amiſſa, in obſidentium manus ultrò uenit: Anno ſaluris 1098, die 28 menſis Iunij. Hos noſtrorum belli ſucceſſus ſtatim peſtilentia grauis ſubſecuta eſt, qua quinquaginta circiter hominum millia è uiuis ſublata eſſe credũtur. Capta Antiochia, communi conſilio Hugo magnus Conſtantinopolim abit, Antiochiam Alexio Imperatori, ut inter eos cõuenerat, reſtituturus: uerùm ipſe parum integræ ſuæ fidei ſibi cõſcius (non enim commeatus aliaque ex fœdere promiſſa, militibus Antiochiam oppugnantibus miſerat) recipere eam detrectat. Vno itaque omnium ducum ore, Boemundo ea habenda permittitur.

Menſe Nouembri, ceſſante nonnihil peſtis lue, Toloſanus, ne ſui milites ocio torpeſcerent, Albaram, duorum dierum itinere Antiochia diſsitam urbem, ui expugnat. Poſthæc, adiunctis ſibi Flandro Euſtachio, Normannorũ comitis fratre, & Tancredo, Marrhã, octo miliaribus ab Albara diſtantem, urbem opulentiſsimam, contendit: quæ tandem, cũ multis iam diebus fortiter ab incolis defenſa fuiſſet, ſuperueniente Tarentino in obſidentium uenit poteſtatem. Eam Toloſanus Albarenſium, quos ipſe domuerat, finibus adijci uolebat. Sed dũ hac de re conſultant duces, Tarentinus Antiochiam regreditur: exturbatoq; regia Toloſani pręſidio, ſe Antiochiæ deinceps principem uocitauit. Milites ducum iurgia rebus præclarè gerendis parum adiumenti allatura facilè uidentes, Marrhã igni tradunt. Toloſanus militibus Tarentini cauſam magis probari intelligens, aſſumptis decem millibus militum, in hoſtium terras prædas egit. His cum reliquo equitum peditumque comitatu Tancredus & Normannorum comes ſe adiungunt: petitaque Phœnice, uiliori precio ibidem, ne uaſtaretur terra, uenalium rerum forum ipſis ultrò conceſſum fuit. Pòſt Antaradum, incolis terrore in fugam uerſis, in ſuam accepêre poteſtatem. Ad Arcen oppidum, quod Tripolitano parebat tyranno, præter ſpem diuturnior fuit obſidio: tandem acceptis à Tripolitano præfecto, quas noſtri præſcribebant, pacis cõditionibus, numeratis pręterea quindecim Byzantiorum millibus, inde diſceſſum eſt.

Interea, qui Antiochiæ in hybernis fuerant duces, Seleuciam maritimam urbem; quæ ſola ex Syriæ urbibus Græco parebat Imperatori, petunt: inde Gabullam, quæ duodecim à Laodicea millibus paſſuum diſtat, contenderunt. Aegyptius præfectus qui urbi præerat, certum auri pondus, commeatumq;, ſi pacati recedant, paciſcitur. Verùm cum noſtris ea conditio non uideretur prodeſſe, accipere recuſant. Præfectus autem Toloſanum, ut arte aliqua duces reuocaret, magna auri ui mouet: qui fictis quidem rumoribus, de Perſicis magnis agminibus, quanta uix unquam uiſa eſſent, aduolantibus, cæteris, ut in unum aliquem locũ quàm celerrimè cõuenirent,

autor fuit. Sed paulo pòſt prodita fraude, tum ducibus, tum militũ uulgo magis exoſus factus eſt Toloſanus.

Ad Sidonem omnis ager uaſtatus eſt: & quia urbis expugnatio difficilior futura eſſe uideretur, Ptolemaidi caſtra admouerunt. Verùm prætore commeatum præbente, & deditionem capta prius Hieroſolyma ultrò promittente, re infecta inde diſceſſum eſt. Poſthæc ad Cæſaream Palæſtinam, diebus tribus Pentecoſtes peregêre feſtiuitatem. Ramula ab incolis & præſidio deſerta, ſine ullo labore potiti ſunt.

Ad Nicopolim cũ caſtra poſuiſſent, Bethlehemitici accurrunt legati, noſtrorũ opem contra barbarorum ſæuitiam expetentes. Tancredus cæteros duces eò præcurrens, ad ipſa uſq; Hieroſolymorum mœnia prædas agebat. Hunc reliqua militum multitudo ſubſecuta eſt, uiri circiter quadragies mille: quorum tamen uix dimidia pars bello apta erat. A' Septentrione autem ſolum caſtra urbi obiecta fuêre: ab Oriente enim, Meridieque, ob locorum præcipitia, exercitui ſtatio nulla dabatur. Proximus urbis mœnibus ſucceſsit Gotfridus: iuxta hunc Flandrus, Normannus & Tancredus. Toloſanus portam, quæ Occidentem ſpectat, cum ſuis occluſit. Aberant Boemundus & Balduinus, quorum hic Edeſſæ, ille Antiochiæ reſtiterat. Quinto obſidionis die urbs ſtrenuè oppugnata: tantusque obſidentium uirtute hoſtibus terror iniectus eſt, ut ſi noſtris ſcalæ in promptu fuiſſent, primo mox impetu urbem conſcendiſſent. Poſtridiè, ut ſcalas, tormenta, machinasque hoſtium telis obijciendas extruerent, ligna cæſa: quibus intra paucos dies paratis, urbique admotis, expugnationem omnibus uiribus noſtri tentarunt. Vtrinque res magno conſilio, arte ac uirtute geritur. At noſtri milites ſiti in loco torrido, & tempore feruentiſsimo confecti, animis & uiribus ferè deficiunt. Vnicus enim fons Siloe, isque non perennis, aquam & hominibus & iumentis ſubminiſtrabat: reliqui, quorum tamen pauci erant numero, uel obſtructi, uel intoxicati ab hoſtibus erant. In tantis rerum anguſtijs ſacra tractari, diuinum auxilium expeti, & loca ſancta nudis pedibus calcari cœptum eſt.

Dum in Hieroſolymorũ oppugnatione noſtri occupantur, Genuenſium claſsis ad Ioppen appulit. cui Guilhelmus Ebriacus præerat. Stabat autem tum ad Aſcalonem Aegyptiorum quædam claſsis, ſuppetias obſeſsis latura, numero uiribusque illis longè ſuperior. Verùm Genuenſes ſuis diffidentes uiribus, raptis, quæ obſidioni uſui futura putabantur, corruptisque nauibus, in caſtra ſe contulêre. Erant inter hos uiri induſtrij, rei bellicæ periti, & omnis generis machinas urbium expugnationi ſeruientes, extruere edocti. Horum artificio turris quædam plicatilis, multiplici tabulato, unde tela in hoſtes mitti poſſent, extruitur: & corijs recentibus crudisque, ne igni poſſet aduri, inducitur: quæ noctu urbi admota, tutum oppugnatoribus præbuit receptaculum. Sed dum pari uirtute, igni ac ferro utrinque in meridiem uſque ancipiti Marte certatur, fortè ſecundus noſtris uentus in hoſtium ora ſpirans, exortus eſt: flammasque, quibus Genuenſium turris ab obſeſsis impetebatur, in barbarorum faciem regeſsit. Sic & turris præſidio, & uenti commoditate, noſtri muro potiuntur: quem quidem primus Gotfridus dux, eiusque frater Euſtachius conſcenderunt. Cædes barbarorum tota urbe ingens facta. Ad Salomonis templum proceres cum maxima Turcarum turba refugientes, noſtrorum uim ſuſtinere non ualuerunt. Quarto itaque Nonas Iulij, anno Salutis milleſimo nonageſimonono, tertio uerò huius expeditionis anno, urbs Hieroſolmyorum in noſtrorum uenit poteſtatem. Poſtridie cæſorum corporibus terræ mandatis, urbeque purgata, publicè Deo pro tantis belli contra barbaros ſucceſsibus, actæ ſunt gratiæ: ac Hieroſolymitani ex Turcarum iugo iam exempti, collaudatis noſtrorum pro religionis totiusque orbis Chriſtiani ſalute laboribus, Numinis ferè loco eos amplexati ſunt. Superuenêre his, mutuò ſibi congratulantibus, Boemundus & Balduinus, non tam rei uiſendæ gratia, quàm ob iuramentum præſtitum, non alibi quàm Hieroſolymis arma ſepoſituros.

Octauo recuperatæ urbis die, duces regem ex ſuo ut eligant numero, conuentum agunt. Nullum autem inter eos diſcrimen, nec qui alteri meritò præferendus eſſet, facile erat cognoſcere. Ac licet quilibet eorum tanto dignitatis faſtigio, ob uirtutem eximiam & res præclarè geſtas dignus eſſet: uno tamen omnium ore, ad Robertum Normannorum ducem regnum delatum eſt. Non multo autem pòſt, Guilhelmum Anglorum regem, Roberti fratrem, ſine liberis ex hac deceſsiſſe uita nunciatur. Robertus fraternum regnum in delicijs potius habens, regio ſe titulo abdicat: ad ſuos uerò cum reuerteretur, fratrem natu minimum regni ſceptra tenere offendit. Is enim rumore ſparſo, de fratre apud Hieroſolymitanos rege electo,

ge electo, cunctorum ſuffragia ſibi acquiſiuerat. Sic utroq; regno Robertus priuatus eſt.

Poſt huius abitum Gotfredus regio titulo inauguratur: qui cunctis quidem receptis inſignibus, ſe hominem Chriſtianum noluit aurea redimiri corona in eo loco, ubi mundi Saluator ſpineam geſtaſſet.

Confluxerant interea ad Aſcalonem tantæ Turcarum Saracenorumque confœderatorum copiæ, ſuorum cladem ulturæ, quantæ toto hoc belli Sacri tempore nunquam coierant. In his reprimendis Gotfredus rex, relicto Hieroſolymis præſidio, omnes belli intēdit neruos, & acriter utrinque concurſum, diuque ancipiti Marte dimicatum fuit. Sed diuina tandem ope Galli ſuperiores fuēre, cæſis hoſtium centum ferè millibus, cætaris fugam arripientibus. Præterea præda qua noſtri hoc prælio potiti ſunt, tanta fuit, ut ea quam tot bellis ſuperioribus acceperant, huic nulla ratione conferri potuerit. His confectis, Hieroſolymam rediēre: ac publicè pro tantis contra barbaros uictorijs Deo actæ ſunt gratiæ. His laboribus tādem fœliciter exuperatis, duces ad ſua rediēre. Boemundus Antiochiam, Balduinus Edeſſam ſe recipit: Tancredo Tyberias, totusque Galliæ ceſſit principatus: Toloſanus Seleuciam petijt, cæteri ad patrium ſolum retulēre pedes.

Anno ſequenti, qui erat Chriſti 1100, grauis peſtilentia exorta eſt: qua & Gotfridus rex, cum uix menſibus octo tanta dignitate potitus fuiſſet, decimoquinto Calendarum Auguſti occubuit. Cui Balduinus frater, qui Edeſſæ dominabatur, ſucceſſit: ut Vuihelmus Tyrius, & Paulus Æmylius libro quarto de geſtis Francorum ſcribunt.

Extat apud Marianum Scotum in Appendice, Sacri belli ducum epiſtola, poſt res fœliciter geſtas ad Paſchalem Romanum pontificem ſcripta: quam, cum totius belli ſummam breuiter comprehendat, coronidis uice hic ſubijciendam duximus.

Paſchali Romanæ eccleſiæ, & omnibus epiſcopis, & uniuerſis Chriſtianæ fidei cultoribus, Piſanus archiepiſcopus, & Gotfridus dux, gratia Dei Eccleſiæ ſancti Sepulchri nunc aduocatus, & Regemundus comes ſancti Aegidij, & uniuerſus Dei exercitus, qui eſt in terra Iſrael, Salutem. Multiplicate preces & orationes cum iocunditate & exultatione in conſpectu Domini: quoniam Deus magnificauit ſuam miſericordiam, complendo in nobis ea quæ antiquis temporibus promiſerat. Etenim cum capta Nicea cunctus exercitus inde deceſſerat, plus quàm trecenta millia armatorum ibi fuerunt. Et licet hæc tanta multitudo, quæ uniuerſam Romaniam occupare poterat, atq; epotare flumina omnia, & depaſcere omnes ſegetes una die poſſet: tamen cū plenitudine tanta conduxit eos Dominus, ut de ariete minimus, & de boue uix 12 acciperentur. Præterea etſi principes & reges Saracenorum contra nos ſurrexerint, tamē Deo uolente facilè uicti & conculcati ſunt. Ob hæc quidē fœliciter acta, quia quidā intumuerāt, oppoſuit nobis Deus Antiochiā, humanis uiribus inexpugnabilem: ibique per nouem menſes nos detinuit, atq; in obſidione ita humiliauit, ut in toto exercitu noſtro uix centum boni equi reperirentur. aperuit nobis copiam Deus ſuæ benedictionis, & nunc etiam induxit nos in ciuitatem ad Turcos, & omnia eorū poteſtati hoſtræ tribuit. Quum hæc quaſi uiribus noſtris acquiſita teneremus, nec Dominum qui hæc obtulerat dignè magnificaremus, à tanta multitudine Saracenorum obſeſſi ſumus; ut de tanta ciuitate nullus egredi auderet. Præterea fames ita conualuerat, ut uix ab humanis dapibus ſe aliqui abſtinerent. Lōgum eſt enarrare miſerias, quæ in ciuitate fuerunt. Reſpiciens autem Dominus populum, quem ita diu flagellauerat, benignè cōſolatus eſt nos. Itaque primò quaſi pro ſatisfactione tribulationis lanceam ſuam, munus inuiſum à tempore Apoſtolorum, pignus uictoriæ nobis contulit: deinde corda hominū adeò animauit, ut illis; quibus ægritudo uel fames ambulandi uires negauerat, arma ſumendi, & uiriliter contra hoſtes dimicandi uirtutem infunderet. Denique cum triumphantibus hoſtibus fame & tædio deficeret exercitus Antiochiæ, & maximè propter diſcordias principum, in Syriam profecti, Varram & Martham urbes Saracenorum expugnauimus, & caſtella regionis obtinuimus. Quumque ibi moram diſpoſuiſſemus, tāta fames in exercitu fuit, ut corpora Saracenorum iam fœtentium, à populo Chriſtano iam comeſta ſint. Denique cum diuino monitu in interiora Hiſpaniæ (Palæſtinæ, fortè rectius ſcribitur) ingrederemur, largiſſimam atque miſericordem & uictorioſiſſimam manum Omnipotentis patris nobiſcum habuimus. Etenim ciues & caſtellani regionis, per quam procedebamus, ad nos cum multis donarijs legatos præmittebant, parati ſeruire nobis, & oppida ſua reddere. Sed quia exercitus noſter non multus erat, & in Hieruſalem unanimiter uenire feſtinabant, acceptis ſecuritatibus tributarias eas fecimus, quippe cum de multis una ciuitatibus, quę de maritimis illis ſunt, plures homines haberet quàm in exercitu noſtro fuiſſent. Quumq; auditum

eſſet Antiochiæ atque Laodiceæ & Rohas, quia manus Domini nobiſcum eſſet, plures de exercitu qui ibi remanſerant, conſecuti ſunt nos apud Tyrum. Sic itaque Deo cooperante, uſque ad Hieruſalem peruenimus. Quumq; in obſidione multum exercitus laboraret, maximè propter inopiā aquæ, habito conſilio, epiſcopi & principes circueundam eſſe ciuitatem nudis pedibus prædicauerunt: ut ille qui pro nobis humiliter eam ingreſſus eſt, per humilitatem noſtram pro ſe, ad iudicium de ſuis hoſtibus faciendū, nobis eam aperiret. Placatus itaq; Dominus hac humilitate, octauo die poſt humilitationem, cum ſuis hoſtibus ciuitatem nobis tribuit: eo uidelicet die, quo primitiua Eccleſia inde abiecta fuit, quum feſtum de diſperſione Apoſtolorum celebratur. In porticu Salomonis, & in templo eius, noſtri equitabant in ſanguine Saracenorum, uſq; ad equorum genua. Deinde cum ordinarum eſſet, qui ciuitatem retinere deberēt: & alij amore patriæ, & pietate parentū ſuorum redire uoluiſſent: nunciatum eſt nobis, regem Babyloniæ Aſcalonam ueniſſe, cum innumerabili multitudine militū, ducturum Francos qui Hieroſolymis erāt, in captiuitatem, & expugnaturum Antiochiam. Sed aliter Dominus de nobis ſtatuerat. Itaque conſcendimus obuiam illis, relictis ſarcinis & infirmis in Hieruſalem cū præſidio. Quumq; exercitus noſter & hoſtium ſe conſpexiſſent, genubus flexis adiutorē Deum inuocauimus: ut qui in alijs noſtris neceſſitatibus legem Chriſtianam confirmauerat, in præſenti bello cōfractis uiribus Saracenorū & diaboli, regnū Chriſti & Eccleſiæ à mari uſque ad mare uſquequaq; dilataret. Sic Dominus adfuit, atq; tantas tribuit uires, ut in hoſtem currere uidit. Fontem aquæ uiuæ ſitientem ceruum ſegnem adiudicauit, miro uidelicet modo, cum in exercitu noſtro non ultra 5000 equitū & 15000 peditū fuiſſent: & in exercitu hoſtiū 100000 equitū, & 400000 peditum eſſe potuiſſent. Tunc mirabilis in ſeruis ſuis Dominus apparuit, quū, antequam confligeremus, pro ſolo impetu noſtro hanc multitudinem in fugam uertit, & omnia eorum arma diripuit: ut ſi deinceps nobis uellent repugnare, non citò haberent arma. Spolia inaudita, & theſaurū regis Babyloniæ obtinuimus. Ceciderunt ibi Maurorū ultra 100000 gladio. Timor autem eorum tantus erat, ut in porta ciuitatis ad 2000 ſuffocati ſint. De his uerò qui in mari interierunt, non eſt numerus. Spineta etiam ex ipſis obtinuerunt. Pugnabat certè pro nobis Deus. Pridie quam bellū fieret, multa milia camelorum & boum & ouiū cæpit exercitus. Principum iuſſu populus hæc diuiſit: ad pugnam progredientes, multas turmas iſtorum animalium comitabantur miraculoſe, & ſtabāt cum ſtantibus, & currebant cum currentibus. Nubes ab æſtu ſolis defenderunt nos, & refrigerabant. Celebrata itaq; uictoria, reuerſus exercitus eſt Hieruſalem: relictoq; ibi Gotfrido duce, comes ſancti Aegidij, & Rupertus comes Normaniæ, & Rupertus comes Flandriæ, Laodiceā reuerſi ſunt: ibique claſſem Piſanorū & Bohemūdi inuenerunt. Quumque archiepiſcopus Piſanus Boemundum & dominos noſtros concordare feciſſet, regredi Hieruſalem pro Deo & fratribus ſuis Regemūdus diſpoſuit. Ob eam igitur tam admirabilem fratrum ueſtrorum fortitudinis deuotionē, ob tam glorioſam omnipotentis Dei retributionē, ob tam exoptandā omnium peccatorum noſtrorum per Dei gratiam remiſsionem, & catholicæ Chriſti Eccleſiæ, & totius Latinæ, inuitamus uos ad exultationem, & omnes epiſcopos, & bonæ uitæ clericos & monachos, & omnes laicos, ut ille uos ad dextram Dei cōſedere faciat, qui uiuit & regnat Deus per omnia ſecula. Rogamus & obſecramus uos per Dominum IESVM, qui uobiſcum ſemper fuit, & collaborauit, & ex omnibus tribulationibus nos eripuit, ut fratrum ſitis memores ueſtrorum, qui ad uos reuertūtur, benefaciendo eis, & ſoluendo debita eorum: ut uobis Deus benefaciat, & nos abſoluat ab omnibus peccatis: ut in omnibus quæ uel nos uel illi apud Deum meruimus, partem uobis concedat.

VNDECIMAE CENTVRIAE
FINIS.

LAVS DEO.

LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE VTRIVSQVE TESTAMENTI IN VNdecima Eccleſiaſticæ hiſtoriæ Centuria explicatorum INDEX.

GEn. 2. In quacunq; die comederis ex illo, morte morieris 61.57
6 Pœnitet me feciſſe eos 59.3
28 Et uidit Iacob in ſomnis ſcalam, &c. 169.21
¶ Exod. 12. In una domo agnus comedi, nec inde aliquid efferri præcipitur 185.53
Et comedent carnẽ illam eâdem nocte igni aſſam 173.37
Cum amaris herbis comedent eam. ibid. 43
¶ Deut. 4. Deus ignis conſumens 95.6
¶ Iob. 33. Si fuerit pro eo angelus, loquens unum de ſimilibus, ut annunciet hominis æquitatem, miſerebitur eius, & dicet, &c. 139.35
¶ Pſal. 9. Exacerbabit Dominum peccator, &c. 189.55. & inde
59 Quis deducet me? &c. 197.44
79 Oſtende nobis Domine faciem tuã, & ſalui erimus 63.19
¶ Cant. 1. Faſciculus myrrhæ, dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur 83.40
¶ Matth. 1. Hic eſt liber generationis Ieſu Chriſti 57.41
Et uocabis nomen eius Ieſus, &c. 68.50 & 69.2
3 Ego baptizo uos aqua 167.12
Ad pœnitentiam 233.10
Et deſcendit ſpiritus in ſpecie columbæ 65.14 & 97.48
Et baptizatus Ieſus, &c. 93.41
Digreſſus eſt à Iordane 170.4
4 Et cum eſurire cœpiſſet, acceßit tẽtator, &c. 226.34
Et dixit: Si filius Dei es, &c. 198.50
Faciam uos piſcatores hominum 117.13
5 Beati lugentes, &c. 160.38
Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſticiam, &c. 236.44
Vos eſtis ſal terræ 193.27
Porrò ſi ſal infatuatus fuerit, ad quid prodeſt, niſi ut mittatur forâs 197.28. & inde
Non ueni ſoluere legem, ſed implere 57.20
Donec cœlum tranſeat 221.2
Qui uiderit mulierem ad concupiſcendum eam, &c. 117.39 & 228.47
Si ergo ſcandalizauerit te oculus tuus dexter, erue illũ &c. 202.34
Quicunq; repudiauerit uxorem ſuam, niſi cauſa ſtupri, &c. 203.42
At ego dico uobis, Ne iuretis omnino, neq; per cœlum, &c. 131.24. & inde
6 Et cum oraueritis, ne ſitis multiloqui 165.29
Pater noſter 61.8
Fiat uoluntas tua ſicut in cœlo & in terra 98.22 & 227.5
7 Non poteſt mala arbor bonos fructus ferre 159.49
9 Qui bene habent, non indigent medico: ſed qui infirmantur 92.36
Quare nos & phariſæi ieiunamus, diſcipuli uerò tui non ieiunant 130.33
Et dicit illis Ieſus: Creditis me hæc facere poſſe? &c. 226.10
Cùm autem ueniſſet domum, &c. 185.13
Puella dormit 161.9
10 Primus Simon qui uocatur Petrus, & Andreas, &c. 191.19
Eſtote prudentes ſicut ſerpentes 194.39 ſimplices uerò ſicut columbæ. ibid. 45
11 A tempore Iohannis regnum cœlorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud 124.55
12 Erat autem ibi homo habens aridam manum 121.42
12 Conuicium autem in Spiritum S. neq; in hoc, neq; in futuro, &c. 123.19 & 237.16
13 Regnum Dei ſimile eſt theſauro abſcondito, &c. 55.22
14 Cum autem aduenisſet ueſpera, Ieſus ſolus erat illic 198.27
Cæterùm nauis iam in medio maris erat, & affluctabatur undis, quia uentus erat aduerſus ibid. 35
Et cùm cœpiſſet demergi (Petrus) clamauit dicens, Domine ſerua me 201.50
Et cum traieciſſent, uenerunt ad terram Genneſareth. 200.54
15 Et ſanata eſt filia eius ex illa hora 170.59
Diſcipuli uerò (acceptos à Chriſto panes) turbæ dederunt 193.35
16 Tu es Petrus, &c. 235.18
Et dabo tibi claues regni cœlorum 172.2
Quicquid ſolueris ſuper terram, &c. ibid. 37
Quorum remiſeritis peccata. ibid. 21 & 194.39
Portet crucem ſuam, & ſequatur me 200.10
17 Et reſplenduit ſicut ſol facies eius 216.42
Vbi autem ſuſtuliſſent diſcipuli oculos ſuos, neminem uiderunt amplius, niſi Ieſum ſolum. ibid. 52
18 Qui ergo ſcandalizauerit unum de puſillis iſtis, &c. 202.43
Si autem peccauerit in te frater, &c. 172.49
19 Fecit ab initio maſculum & fœminam 203.21
Non omnes capiunt uerbum iſtud 226.16
At ego dico uobis, Quiſquis concupiuerit uxorem alterius, &c. 228.47
20 Poteſtis calicem bibere, quẽ ego bibiturus ſum, &c. 198.33
24 Et prædicabitur hoc euangelium regni in uniuerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus 195.23
25 Cum uenerit filius hominis, &c. 208.58
26 Veſcentibus autem illis, accepit Ieſus panem, &c. 273.36 & 173.19
Et abiens in montem Oliueti, tertiò orauit ad patrem, &c. 90.32

Conuerte gladium tuum in locum ſuum 197.19
Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit 127.22
27 Et cùm accepiſſet corpus Ioſeph, inuoluit illud linteamini puro, ſeu mundo 272.19
28 Ite docete omnes gentes, baptizantes, &c. 193.10 & ibid. 48
¶ Marc. 13. De die autem illa uel hora nemo ſcit, neq; angeli, neq; filius, niſi pater 94.16
¶ Luc. 3. Ieſus annos natus triginta, baptizatur 192.29
4 Ieſus autem plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane 91.52
9 Videbam Sathanam de cœlo ſicut fulgur cadentẽ. 131.54 & 160.5
Factum eſt autem poſt hæc uerba, & aſſumpſit Ieſus Petrum, &c. & aſcendit in montem ut oraret. Et factum eſt dum oraret, ſpecies uultus eius, &c. 93.30
10 Homo quidam deſcendit Hieroſolyma in Hiericho, &c. 56.29
16 Homo quidam diues habebat uillicum ſeu diſpenſatorem, &c. 191.44
17 Fides tua te ſaluum fecit 229.10
¶ Ioh. 1. Quotquot autem receperunt illum, &c. 136.60
2 Soluite templum hoc, & in triduo excitabo illud. 83.19
6 Nemo uenit ad me, niſi pater traxerit illum. 115.9
10 Ego & pater unum ſumus 66.14
15 Sine me nihil poteſtis facere 228.1
17 Hæc eſt uita æterna, ut cognoſcant te uerum Deũ, &c. 214.21
¶ Rom. 1. In Euangelium Dei 132.6
Et declaratus filius Dei ex eo quòd reſurrexit ex mortuis 77.8 in uirtute 79.26
Gratia uobis, &c. à Deo patre, &c. 65.30
Euangelium eſt potentia Dei, &c. 141.19
Iuſtus ex fide ſua uiuet 146.15
Parentibus inobedientes 131.49
Pleni inuidia, cæde 128.55
2 Tu autem iuxta duriciam cordis tui & cor pœnitere neſcium, theſaurizas tibijpſi iram, &c. 160.50 & 164.58
Tu qui alios doces, te ipſum non doces, &c. 195.23
3 Quia illis commiſſa ſunt oracula Dei 54.14
Omnis homo mendax 112.8
Deus autem uerax 100.58
Per legem enim non eſt niſi peccatorum agnitio 143.47 & 125.6
Iuſticia uerò Dei per fidem Ieſu Chriſti, in omnes, &c. ibid. 51
Arbitramur itaq; hominem iuſtificari fide, abſq; operibus legis 229.8
Quid ergo, deſtruimus ne legem? &c. 133.27
4 Quid enim Scriptura dicit: Credidit Abraham Deo, &c. 142.11
Porrò ei qui non operatur, ſed credit in eum, &c. imputatur fides ad iuſticiam 144.18
Circumciſionẽ autem accepit Abraham, &c. 108.41
5 Iuſtificati itaq; fide, pacem habemus cum Deo 142.33
Sed gloriamur etiã in tributationibus, quia tributationes pariunt patientiam, &c. 199.6
Cum adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus fuit: multo igitur magis, &c. 81.37
Commendat ergo Deus charitatem ſuam, quòd pro inimicis moritur Chriſtus, &c. 141.24
Qui (Adam) forma eſt futuri 112.44
Sicut peccatum per unum hominem intrauit in mundum, &c. 121.58
Vſq; ad legem enim erat peccatum in mundo 122.20
Nam condemnatio quidem ex uno delicto ad condemnationem, donum autem ex multis delictis ad iuſtificationem 120.12
Ad quid igitur lex? Subingreſſa eſt ut peccatum abundaret 125.14
6 An neſcitis, quòd quicunq; baptizati ſumus in Chriſtum Ieſum, in mortem eius baptizati ſumus? 169.23
Sepulti igitur ſumus cum illo in mortem, &c. ibid. 35
Vt deſtrueretur corpus peccati. ibid. 49
Vt quemadmodum Chriſtus excitatus eſt à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus 264.19
Ne itaq; regnet peccatum in mortali corpore ueſtro. 120.39
Stipendium enim peccati, mors ibid. 51
Gratia autem Dei, uita æterna 142.59
7 Mulier obligata eſt legi 135.41
Vt iungeremini alteri, nimirum ei qui ex mortuis ſurrexit 112.29
Neſciebam concupiſcentiam eſſe peccatum, donec lex dixiſſet: Non concupiſces 125.27
Sed uideo aliam legem in membris meis, rebellantem, &c. 126.48
Gratias ago Deo per Ieſum Chriſtum. Itaq; idem ego mente quidem ſeruio legi Dei, carne uerò legi peccati 126.18
8 Nam lex ſpiritus uitæ per Chriſtum, liberum me reddidit, &c. 132.42
Quod autem impoßibile erat legi, &c. 126.8
Vt aboleatur corpus peccati 74.24
Qui proprio filio non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum, &c. 86.50
Exiſtimo enim non pares eſſe adflictiones præſentis ſeculi, gloriæ, &c. 317.10
9 Quemadmodum ſcriptum eſt: Ecce pono in Sion lapidem ſcandali, & petram offenſionis 202.49
Non eſt neq; uolentis, neque currentis, ſed miſerentis Dei 228.4
Dicit enim Scriptura Pharaoni: In hoc ipſum te excitaui, ut oſtendam in te, &c. 199.59
Deus cui uult miſeretur, quem autem uult indurat. 60.49
Cui uult miſeretur, & quem uult indurat 135.56 & 134.55
An non habet poteſtatem figulus luti, ut ex eadem maſſa fingat uas aliud in honorem, aliud in ignominiam? 114.

hiam? 214.49
10 Verbum enim prope te eſt 79.30
Domine, quis credit ſermonibus noſtris? 55.14
Ecce quàm ſpecioſi ſunt pedes, &c. 191.28
Eſt ergo fides ex auditu 145.58
11 O profunditatem diuitiarum ſapientiæ & cognitionis Dei 109.31
Ex ipſo ſunt omnia 119.21
12 Sed transformamini per renouationem mẽtis ueſtræ, &c. 55.16
Quemadmodum enim in uno corpore membra multa habemus, &c. 187.35
Prouidè parantes honeſta in conſpectu omnium hominum 202.54
13 Omnis anima poteſtatibus ſubdita ſit 204.6
Non enim poteſtas eſt niſi à Deo 204.36
Dei enim miniſter eſt, tibi in bonum. Quòd ſi malum feceris, time, &c. 206.10 & inde
Cui timorem, timorem: cui honorem, honorẽ 205.31
14 Qui ueſcitur, Domino ueſcitur, &c. 146.10
Qui iudicat omnem diem, Deus eſt 136.25
Tu quis es, qui iudicas de alieno famulo? 131.4
Noui enim & perſuaſum habeo per Dominum Ieſum Chriſtum, nihil eſſe commune, &c. 202.28
Omnes ſtatuemur ante tribunal Chriſti 209.47
15 Etenim Chriſtus non placuit ſibipſi, ſed quemadmodum ſcriptũ eſt, Opprobria, etc. Nam quæcunq; ſcripta ſunt, &c. 200.26
16 Commendo autem uobis Phœbem, &c. 169.13
¶ 1. Cor. 1 Sanctificatis in Chriſto Ieſu 139.6
Quæ (gratia) data eſt nobis in Chriſto Ieſu 138.50
Obſecro autem uos fratres, &c. ut idem loquamini omnes, & non ſint inter uos diſſidia 193.52
Non enim miſit me Chriſtus ut baptizarem, ſed ut euãgelizarem 171.48
Nos prædicamus Chriſtum crucifixum, gentibus ſtultitiam 143.6
Vbi ſapiens, ubi ſcriba, ubi inquiſitor ſeu diſputatór huius ſeculi? 218.48
Deus, quæ ſtulta erant ſecundum mundum, delegit, ut pudefaceret ſapientes 192.42
2 Si enim cognouiſſent, Dominum gloriæ non crucifixiſſent 84.44 & 226.50
Quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, &c. præparauit Deus diligentibus ſe 217.27
3 Quis Paulus, quis Apollo? Ego plantaui, &c. Deus autem dedit incrementum 195.53
Cuiuſq; opus, quale ſit, ignis probabit 236.55
4 Spectaculum facti ſumus angelis, &c. 200.57
5 Paſcha noſtrũ eſt Chriſtus, pro nobis immolatus. 70.16
6 An neſcitis, quòd angelos iudicabimus? 209.9
Et erunt duo in carne una 203.24 & inde
7 Vnuſquiſq; uxorem accipiat, &c. Vir uxori debitum reddat, et uxor uiro. item, Volo omnes homines eſſe ſicut meipſum 203.3
Quòd ſi incredulus diſcedit, diſcedat: non eſt ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror hac parte, &c. 203.50
Præterit enim figura huius mundi 208.16
Circumciſio nihil eſt, præputium nihil eſt: ſed obſeruatio mandatorum Dei 129.28
8 Videte ne fortè licentia ueſtra, &c. 219.6
Scimus quòd nullum ſit idolum in mundo 62.12
9 Iis qui ſub lege ſunt, quaſi ſim ſub lege: his qui ſine lege ſunt, tanquam ſim ſine lege, cum non ſim ſine lege Deo, ſed obnoxius legi Chriſto 116 11
10 Patres noſtri omnes ſub nube erant, & omnes per mare tranſierũt, & omnes in Moſen baptizati ſunt, &c. 180.53 & 184.4 & inde. & 168.17
Poculum benedictionis, cui benedicimus, nónne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? &c. 183.1.
Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, & c ibid.26 & inde. & 186.4
Petra autem erat Chriſtus 59.18 & 70.56
Tentatio uos non cæpit, niſi humana 199.16
Fidelis Deus, qui non ſinet uos tentari ultrà, &c. 201.13
Propterea qui ſtat, uideat ne cadat 201.49
11 Igitur cùm conuenitis in eundem locum, non licét Dominicam cœnam edere, quod unuſquiſq; propriã occupat in edendo 173.45
Si iudicaremus nos ipſi, non iudicaremur à Domino. 129.35
Accipite, comedite, hoc eſt corpus meum, &c. 171.43
12 Diuiſiones donorum ſunt, ſed idem ſpiritus, &c. 65.56
13 Si linguis angelorum loquar 226.12
14 Mulieres ueſtræ in eccleſijs ſileant, &c. 230.55
Prophetæ uerò duo uel tres loquãtur, cæteri diiudicẽt. 194.27
15 Si mortui non reſurgunt, nec Chriſtus reſurrexit. 211.12
Poſtquam enim per hominem mors, etiam per hominem reſurrectio mortuorum 211.25
Semen quod tu ſeminas, non uiuificatur, niſi mortuum fuerit, &c. ibid.34
Non omnis caro, eadem caro. ibid.54
Stella ſiquidem differt à ſtella in claritate. ibid.59
Eſt corpus animale, & reſurgit corpus ſpirituale 212.24 & inde.
Omnes tum immutabimur in puncto temporis. ibid.38
Quemadmodũ geſtauimus imaginem terreni hominis, ita geſtabimus & cœleſtis 168.57
Cum tradiderit regnũ Deo & patri 213.49 & 94.44
Corrumpunt enim mores bonos colloquia praua 130.15
Gratia Dei ſum id quod ſum, et gratia eius in me uacua non fuit 116.14
Peccati uirtus lex 125.46
¶ 2. Cor. 1. Qui nos conſolatur in omni conſolatione. 200.36
Quoniam ſicut abundant afflictiones Chriſti in nobis, ita per Chriſtum abundat & conſolatio. ibid.43
Donum ſpiritus ſancti pignus dicitur 97.26
2 Sufficit iſtiuſmodi homini increpatio hæc, &c. ne quo modo fiat ut immodico dolore abſorbeatur hic. 162.57
3 Non enim idonei ſumus ex nobis cogitare aliquid, &c. 116.24
Lex miniſterium eſt mortis, &c. 131.54

4 Chriſtus

4 *Chriſtus eſt imago Dei* 69.37

Nam momẽtanea leuitas adflictionis noſtræ, ſupra modum æternum pondus, &c. 201.31

5 *Per fidem enim ambulamus, non per ſpeciem.* 298.3

Propterea quòd nolimus exui, ſed ſuperindui, ut abſorbeatur mortalitas à uita 207.13

Vt unuſquiſq; reportet ea quæ fiunt per corpus, iuxta id quod fecit, ſiue bonum ſiue malum 210.7

Itaq; ex hoc neminem nouimus ſecundum carnem. 62.45

Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi. 140.5

Deus fecit Chriſtum peccatum pro nobis 92.53

In nomine Chriſti legatione fungimur, &c. reconciliamini Deo 296.56

Reconciliemini Deo 141.37

Quòd ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui fuerunt 119.40

6 *Quin & adiuuantes obſecramur, &c.* 133.19

Nolite iugum trahere cum infidelibus 130.12

7 *Nunc gaudeo quòd cõtriſtati ſitis ad pœnitẽtiam.* 194.11

Nam quæ ſecundum Deum eſt dolor, is pœnitentiam ad ſalutem non pœnitendam parit 161.48

Foris pugnæ, intus terrores 298.15

Verùm qui conſolatur humiles, Deus, cõſolatus eſt nos, &c. 200.49

Emundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus 118.6

8 *Procurantes honeſta non tantum coram Domino, ſed etiam coram hominibus* 146.56

Chriſtus cùm diues eſſet, propter nos pauper factus eſt. 89.49

10 *Nam epiſtolæ (inquit) graues ſunt, & fortes.* 223.40

11 *Sed metuo ne qua fiat, ut quemadmodum ſerpens decepit Euam uerſutia ſua, ita corrumpantur ſenſus ueſtri à ſimplicitate quæ erat erga Chriſtum.* 105.51

12 *Datus mihi fuit ſtimulus per carnem, nuncius Sathanæ* 199.29

13 *Ne cum præſens fuero, rigidus ſim, iuxta poteſtatem quam dedit mihi Dominus, in extructionẽ, non in deſtructionem* 294.15

¶ *Gal.1. Paulus apoſtolus non ab hominibus, neq; per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum* 192.51

Per Ieſum Chriſtum & Deum patrem 71.29

2 *Chriſtus eſſet peccati miniſter* 116.39

3 *Quis faſcinauit uos* 220.29

In ſemine tuo benedicentur, &c. 74.39

Chriſtus duorum mediator eſt, ſed Deus unus eſt 82.23

5 *Sed fides per charitatem efficax* 145.51

Si comeditis & mordetis inuicem, uidete ne abinuicẽ conſumamini 119.12

Quòd ſi ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege 126.11

¶ *Eph.1. Laudandus Deus Domini noſtri Ieſu Chriſti.* 74.43

2 *Et ſimul cum eo ſedere nos fecit inter cœleſtes.* 217.54

Prædeſtinati enim ſumus ad bona opera in Chriſto. 116.44

Qui antè ſperauimus in Chriſto 71.29

Ipſe enim eſt pax noſtra 87.10

4 *Vnus Deus* 67.55

Vnum baptiſma 167.39

5 *Dies enim mali ſunt* 111.6

Ac tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & uictimam Deo in odorem bonæ fragrantiæ 87.23

Et mundauit ſibi Eccleſiam, ut adhiberet eam ſibiipſi glorioſam ſponſam, non habentem maculam, &c. 185.33

Per lauacrum aquæ in uerbo 166.35

Chriſtus eſt ſaluator Eccleſiæ 146.51

¶ *Philipp.1. Ita ut uincula mea manifeſta ſint facta in Chriſto, &c.* 299.59

2 *Per humilitatem animi alium quiſq; ſe præſtantiorem exiſtimet* 188.5

4 *In omni precatione & obſecratione, cum gratiarum actione petitiones ueſtræ innoteſcant apud Deum* 259.4

¶ *Col.1. Chriſtus eſt imago Dei* 69.47

Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ 186.55

Per quem habemus redemptionem, &c. 170.25

Quoniam in illo complacitum eſt patri, reconciliare per eum cuncta erga ſe, pacificatis per ſanguinem crucis eius, &c. 87.38

2 *Quia in ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter* 62.27

Expoliatoſq; principatus & poteſtates, oſtentauit palàm, &c. 237.40

3 *Qui (homo) in agnitione Dei creatus eſt.* 108.36

Nunc igitur deponite, &c. blaſphemiam 124.2

Salutat uos Ariſtarchus concaptiuus meus, & Marcus, &c. 224.7

¶ *1. Theſ.1. Gratia uobis & pax, &c.* 143.23

3 *Vt confirmet corda ueſtra irreprehenſibilia, &c. in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti* 210.32

4 *Ceterùm nolo uos ignorare fratres de iis qui obdormierunt, &c.* 207.12

Deinde nos qui uiuemus, & reliqui erimus, &c. 224.28

5 *Cum enim dixerint, Pax & ſecuritas, &c.* 234.55

Sicuti dolor partus mulieri prægnanti, nec effugient. 110.37

Nolite contriſtare Spiritumſanctum, qui eſt in uobis. 97.7

¶ *2. Theſ. 2. Niſi primùm uenerit defectio* 192.9 & inde.

¶ *1. Tim.1. Ieſus Chriſtus uenit peccatores ſaluos facere* 121.16

Quos tradidi Sathanæ, ut diſcant non maledicere. 100.24 & 124.6

2 *Deus enim uult omnes homines ſaluos fieri* 61.5

Et unus mediator, &c. homo Ieſus Chriſtus 77.19

3 *Qui epiſcopatum deſiderat, &c.* 192.56

Presbyteri, qui benè præſunt, &c. 192.8

Epiſcopus

Epiſcopus ſit irreprehenſibilis 195.14
6 Siquidem malorum omnium radix eſt cupiditas. 218.43
¶ 2.Tim.3.Quicunq; uolũt piè uiuere in Chriſto, perſecutionem patientur 198.55
¶ Tit.1. Epiſcopus ſit hoſpitalis 195.46 liberos habeat fideles, &c. 197.1
2 Apparuit enim gratia Dei ſalutifera, &c. 138.57
3 Stultas autem quæſtiones & contentiones deuita 219.38
¶ Heb.1. Deus olim multifariam, multisq; modis locutus patribus per prophetas, extremis hiſce diebus locutus eſt nobis per filium 92.42 & 124.40
Chriſtus eſt ſplendor patris 69.35
Rurſum autem cùm inducit primogenitum 71.48
Qui in miniſterium emittuntur propter eos qui hæredes erunt ſalutis 101.35
2 Non enim angelos, ſed Abrahæ ſemen aſſumpſit. 118.50
Minor angelis factus eſt 90.18
3 Hodie ſi uocem eius audieritis, &c. 161.13
4 Dixit enim in aliquo loco, Et requieuit die ſeptimo ab omnibus operibus ſuis, &c. 111.4
6 Impoſſibile eſt, eos qui ſemel fuerunt illuminati, &c. 219.39
Heb.7.Tu es ſacerdos in æternum, &c. 81.11
Melchiſedek ſine patre & matre 77.45 & 136.11
9 Non enim in manu facta ſancta ingreſſus eſt Chriſtus, ſed in ipſum cœlum 218.8
Et quatenus illud manet omnes homines ut ſemel moriantur, poſt hoc autem iudicium: ita & Chriſtus, &c. 208.54
10 Cum ergò, fratres, habeamus libertatem adeundi in ſancta, &c. 170.46
Hic uerò (Chriſtus) una pro peccatis hoſtia, &c. 214.4
Perfectos nos fecit 92.12
Si uolentes peccauerimus poſt acceptam cognitionem ueritatis, non ultrà pro peccatis reliqua eſt hoſtia, &c. 167.48
Per uelamentum, hoc eſt per carnem ipſius 178.15
11 Per fidem tranſlatus eſt Henoch ne uideret mortẽ, &c. 108.47
Quoniam ex ipſo & per ipſum, &c. 100.45
13 Exeamus igitur ad eum extra caſtra, opprobrium eius portantes 178.26
¶ 1.Ioh.5.Eſt enim peccatum ad mortem, pro quo non dico ut oretur 123.54

LOCORVM SCRIPTVRAE FINIS.

RERVM ET VERBORVM IN VNDECIMA ECCLESIASTICAE HISTORIAE CENturia præcipuè memorabilium INDEX.

Aron Cracouienſis epiſcopus 606.15 à Benedicto papa quibus uerbis ordinatus 283.45
Abæ regis Vngarorum corpus, poſt mortem effoſſum, alioq; translatum 301.58
abbas Vngarorum rex in fuga trucidatus 51.13
abbas unus pluribus cœnobijs interdum præfuit 323.49 ſic abbatiſſa una 324.17
ſine Abbatis conſenſu peregrinationem longinquam ſuſcipere, monachis non fuit licitum 331.58
abbati præſtandæ obedientiæ regula, ab Anshelmo poſita 351.20
de Abbate inter papam & monachos ſchiſma 407.30
de Abbate eligendo inter Hirſaugienſes monachos diſsidium 398.6
abbates monaſterijs præfuère 323.46 agros, pagos, oppida poſsidere, à papis permiſsi 378.20 à monachis electi 324.27
de Abbatum electione, Henrici IIII Imperatoris ſancitum 324.28 & Vrbani. ibid.43
abbatum munus quod fuerit 325.34 bellum 439.28
de Abbatiſsis & uirginibus Veſtalibus 654.2
abbatiſſæ monialibus dominabãtur. 324.6
pro Abbatijs ambitioſum monachorum pecus Principum aures importunè obtuderunt, & largitionibus ad dignitates aſpirarũt. 325.30
abſoluendi poteſtas penes quem ſita 172.43
abſolutionem certis triſticiæ ſignis pœnitentes petierunt 267.1
abſtinentia nimia qui corpus & ualetudinem ſuam læſerunt 332.16
Achelnotus, ſiue Egelnotus Cantuarienſis eccleſiæ antiſtes 609.4
in Acie qui epiſcopi ceciderint 595.21
acoluthorum ordinatio 285.57
Adam quando creatus 107.24 Anshelm. qualis, 110.3 Anshelm. quomodo à muliere ſeductus. 615.17 Anshelmus
Adæ peccatũ humano generi quando dimiſſum Anshel. 87.38
Adæ præpoſtera fides. Alg. 118.29 ſtatus in paradiſo ante lapſum 209.2. & inde
de Adamo quodã monacho Chron. Caß. fabuloſa narratio 672.14
Adelbero Vuirtzburgenſis epiſcopus 576.16
Adelbero, Theodorici prædeceſſoris ſui fratruelis, apud Metenſes præſul 588.56
Adelbero & Heinricus Boiorum duces, aduerſus Imperatorẽ conſpirantes 82.86
Adelbero Herbip. epiſc. 400.53
Adelboldus Traiectenſium epiſcopus 583.58
Adelbertus Hamb. 369.6
Adelbertus Pragenſis epiſcopus 27.42
Adelbertus Vuormacienſium monſtroſus epiſcopus 575.49
Adelgerus ab Henrico III ad Vuormacienſem eccleſiam regendam miſſus 578.26
Adelheidis abbatiſſa 654.4
Adelheidis mariti ſui Friderici Saxoniæ principis interfectrix. 344.12
Adelhelmus tertius S. Michaelis apud Bambergenſis abbas 641.1
Adelmannus Grammaticus ex Leodicenſi clerico Brixenſis epiſcopus factus 549.52
Ademarus Podienſis epiſcopus 22.42 & 558.15
de Aduentus Dominicarum numero & ordine, hoc tempore orta diſceptatio 289.16
Alduinus Vintonienſis epiſcopus. 622.39
adulti priuſquàm baptizarentur, in doctrina Chriſtiana inſtructi. 260.46 ad baptiſmum nudari ſoliti 261.57
adulteri 343.51
de Adulteris quæſtio deciſa 449.2
adulterium grauiter punitum. 568.1
ægroti quid facere ſoliti 296.14
ægrotos uiſitare quorum hac tempeſtate munus fuerit 296.4
ægrotos compellãdi forma ex Anshelmi epiſtolis ſumpta 296.49
cur Affligantur pij, Anshelm. 119.39
adflictiones præſentis uitæ nullo modo pares uel dignæ futuræ gloriæ. Anshelm. 217.10
Africani doctores 515.26
Africæ eccleſiæ 18 30
de Africæ Eccleſijs Leo nonus 18.32
Agareni quas turbas in Aſia ſub Cõrado ſecundo Imp. dederint. 704.45
cum Agneta Imperatoris coniuge, qui remotis arbitris, nimis familiariter uerſatur epiſcopus, grauem pœnam luit 568.6
agni paſchalis carnes aqua coctas quando comedamus. Berno. 78.54
de Agnitione Dei 108.36
Alba obſeſſa, oppugnata atq; direpta 729.39
Albæ templum 250.14
in Alba regia baſilica in honorem Mariæ extructa 28.17
Albanenſes epiſcopi 548.53
Albericus Cumanus epiſcopus 549.32
Albericus primus canonicorũ ſuffragijs electus, Merſburgenſis epiſcopus 603.44
Albericus cœnobij Caßinenſis diaconus 629.53
Albertus Bremenſis epiſcopus ab Henrico IIII protectus 336.49 infœlix eius contractus 358.16
Alberti Bremenſis pœnitentia de uerbis quæ incautè protulerat. 269.42
Alberti Bremenſis epiſcopi Nigromantici morte impendente, quæ miracula uiſa 666.25 iam morituri confeßio, & miſera conſolatio 294.20
Albertus Hamburgẽſis epiſcopatus rector 587.9
Albuuinus Hirsfeldenſis præpoſitus 647.42
Aldenburgenſis eccleſia in tres epiſcopatus diſtributa 369.6

Aldenburgenſis

Aldenburgenſis epiſcopatus in tres diœceſes partitus 583.23
Aldenburgenſes epiſcopi 597.48
Aldredus Eboracenſis præſul 620.44
Alexander papa immundum ſpiritum eijcit 286.47
Alexander II *papa* 512.39 *qua occaſione pontifex Romanus creatus* 722.1 *ſuperſtitiones impo nit* 377.36
Alexandri III *pontificis ad imperatorem Henricum imperiale ſcriptum* 378.57
Alexius Conſtantinopolitanæ eccleſiæ antiſtes 516.25
Alexius Comnenus Conſtantinopoleos Imperator 368.6
inter Alexium Comnenum & Robertum Guiſcardi filiū, bellum. 719.56
Algerus Corbeienſis monachus. 648.9
Almānus Merſburgenſis epiſcopus. 647.44
Alphanus ex Caſsinenſi monacho abbas, pòſt Salernitanus archiepiſcopus factus 547.10
Alphei corpus leuatum, & Cantuariam remiſſum 504.32.
altaria conſecrari ſolita 251.29
ambitioſi 343.5
ambitioſi epiſcopi 587.40 & 597.29
ambitionis ſchiſma 417.29
ambitus condemnati 392.35
D. Ambroſij epiſcopi Mediolanēſis apparitio Brunoni facta 621.57
Ambroſij defuncti iuſſu Conradus Imp. Mediolani obſidionem ſoluit. Sigeberti fabula 673.59
Amichadus Fuldenſis monachus. 634.2
pro Amicis & fautoribus ſuis miſſificantes ſacerdotes orare ſoliti. 277.29
amor ſeu dilectio Dei, finis ad quem homo conditus eſt. Anſb. 108.45
pro Amore Dei precatio. Anſb. 155.54
ampliatio eccleſiarum huius ſeculi. 28.44
ancilla dominis recalcitrans excommunicata 554.13
Andlouienſes moniales 654.29
Andreas Vngarorum rex 30.5 & 713.40 *edicto religionē ritusq; ethnicorum prohibet* 695.52
Andreas Leucander monachus & abbas Rameſienſis cœnobij apud Giruios tertius 649.9
Andreas & Leuenta ab exilio reuocati 37.8
Andreæ, regio diademate iam potiti, pijſsimum pro eccleſiæ pace propoſitum edictum 57.49
D. Andreæ ædes dicata 248.32 *ei cœnobium conſtructum* 323.39
inter Andream Vngariæ regem eiusq; fratrem Belam inteſtinū bellum 729.6
Angelricus Dunelmenſis præſul relicto epiſcopatu, ad monaſteriū confugit 319.25
angeli boni 102.24 *unde ſint* 102.26 *ſunt teſtes humanorū actuū.* 103.33
angeli mali cur non redempti 118.58
angelorum bonorū ſubſtantia 102.34 *confirmatio. ibid.*37 *opera* 103.24
de Angelorum linguis. Anſb. 226.12
angelorum bonorum & malorum diſcrimen. Anſb. 200.57
angelorum malorum lapſus quare irrecuperabilis 106.46
de Angelorum triſticia 146.44
in Angelorum honorem ædes condita 248.6
angelis qua ratione Chriſti paſsio utilitati fuerit 90.44
angelos nos iudicaturos. Anſbel. 209.9
de Angelis, Anſhelmi opiniones 225.51
Angli à Normannis ſuperati 545.15
Anglia 27.18
Angliæ monachi 648.53 *ſtatus ſub Henrico* III *Imp.* 715.20 & *inde*
in Anglia ſchiſma 418.56 *ſub Henrico* II *Imp. motus* 703.52 *motus ſub Henrico quarto.* 744.15
anima 109.22
anima hominis unà cum corpore poſt lapſum qualis 110.48 *ubi ſit* 209.42 *unde ſit. ibid.*29
anima unaqueq; rectè credentis primum timore, deinde amore compungi debet. Berno 161.32
anima Chriſti quando & ad quid in infernū deſcenderit. Alg. 89.20
animæ hominis nomina 209.24
de Animæ pœna poſt mortem. Iuo. 552.13
ſecundum Animam Chriſtum non eſſe mortuum. Anſb. 85.1
de Anima ueterum traditio 209.22
animæ hominum quò perueniant. 209.46
animas ab angelis in certamine cuſtodiri, Petrus Dam. 103.26 *beatorum, Dei amore inæqualiter feruere. Anſb.* 216.10
de Animabus Ethnicorum opinio. 691.45 *piorum mortuorum. Anſbel.* 217.23
pro Animabus defunctorum pontificios oraſſe 500.10
animalium quorumcunq; eſus à quibuſdam hæreticis hoc ſeculo dānatus 246.29
Anno rex Angliæ 388.54
Anno Colonienſis epiſcopus 559.41 & 568.13
Anno perfidus Colonienſis archiepiſcopus 343.12 & 358.10
ad Annonem Colonienſem archiepiſcopum Henrici IIII *Imperatoris epiſtola* 421.4
Annus 109.4 *pluuioſus dictus.* 669.51
Anshelmus Cātuarienſis epiſcopus. 615.1 *eius opuſcula. ibid.*19 *opiniones* 614.43 *nimium monachos multis in locis extollit* 615.34 *multæ lectionis fuit. ibid.*42 *præ infinita ſui ſeculi epiſcoporum multitudine magis ipſi religio curæ fuit* 616.20 *exulat.* 617.14 *reſtituitur* 618.36 *eius mors* 619.29 *Ruffum Angliæ regem monens, omnibus bonis exuitur, inq; exiliū eijcitur: poſt triennium uerò per Henricum læto procerū & populi Angliæ applauſu reuocatur* 45.45
Anshelmus gentilium uanitatū primarius inſectator 693.41
Anshelmus Lucenſis epiſcopus, Romanus papa, Hellebrando autbore, factus 722.1 *pulſo Cadolo pōtifici ſubrogatur* 427.44
Anshelmus Lucæ Tuſcorum urbis epiſcopus, Honorio repudiato à Nordmannis maximo pontificatui imponitur 351.2
Anshelmi de Chriſtiana fide, ſumma 53.7 *epiſtolæ ad Paſchalem pontificem Romanū ſcriptæ, fragmentum* 617.49
Anſuerus Ratiburgenſis monachus cum pluribus alijs à Sclauis propter religionem lapidibus obrutus 659.14
antichriſtus 189.47 *unde ſit. Anſb.* 48 *qualis futurus. Bruno. ibid.*

no.ibid.55.erit perſecutor.Anſh. 190.56
antichriſtus Romanus quomodo adoratus 347.8
antichriſti tyrannis à pleriſq; animaduerſa atq; perſtricta 390.32
antichriſti nota inſignes epiſcopi. 596.22
antichriſti Romani minas, excommunicationes, authoritatē quàm paruı fecerint ſancti uiri 389.17
de Antichriſti operibus in regimine eccleſiaſtico 370.1
poſt Antichriſti mortem 45 dies ad emendationem conceſſum iri his qui ad uitam ſunt prædeſtinati, Anſh.ſomnium 234.53
de Antichriſto, Bruno 575.58
Antiocheni doctores 515.6
Antipaparum diſsidium 442.9
Antiphonam, poſt communionē dici ſolitam, ſiue offertoriū in Miſſa quis adiecerit 276.19
de Antiquis Sanctis, Anſhelmi opinio 615.11
apoplexia tacti 600.4
de Apoſtolorum appellatione, Berno 191.28 quadruplici electione, Anſh. 192.52
in Apoſtolorum honorem templa ædificata 248.19
Apoſtolorum imagines 152.48
Apoſtolis alijsq; Sanctis ſui dies dicati 291.6
appellationes ad papas factæ 383.60
Apuliæ urbes atq; caſtella à Normāno partim ui, partim dolo capta. 706.5
aqua frigida in baptiſmo adhibita. 242.6
aqua benedicta 477.47 & 678.10
aquæ conſecratæ aſperſioni humana ſuperſtitio quantam energiā tribuerit 582.32
in Aqua quare remiſsionis ſacramētū Chriſtus fieri uoluerit. Anſh. 367.12
aquarum inundationes 667.43
Aquileienſes epiſcopi 546.36
Aquiſgrana ſynodus 445.48
ab Arabibus magna hominum multitudo attrita 718.10
ad Aras preces factæ 279.22
de Archiepiſcopi autoritate Anglicum diſsidium 413.56
inter Archipræſulem Romanū, & Michaelem Conſtantinopolitanum, ac Leonem archidiaconū ſchiſma 401.46
archiepiſcopi ab Imperatoribus conſtituti 389.35
archiepiſcoporum ſedes, in Gallia. 368.52 in Germania. ibid.39
de Archiepiſcoporum ambitione ſchiſma 401.13
archiepiſcopos quoſdam perpetuo legationum, ad uicinas gentes, officio, ſuo nomine fungi, pontifices uolunt 374.42
arculis aureis argenteisq; Sanctorū reliquiæ ſeruatæ 307.59
Argentinenſes epiſcopi 569.44
arguendi poteſtas à miniſtris quomodo exercenda. Anſh. 194.15
Aribo doctiſsimus Moguntinorum epiſcopus 562.28
arma legitimo magiſtratui nequaquam probibenda 452.44
Arnoldus Vuormaciensiū antiſtes. 573.35
Arnoldus poſt Hildwardum Halberſtadenſis præſul 599.19
Arnulphus ſuperſtitioſus Sueſsionēſium abbas & epiſcopus 554.22
Aſcendunæ baſilicæ conſecratio. 251.1
aſcenſio Domini, cuius nos admoneat 215.58
Aſelmus, Heinrici tertij ſacellanus, Hildeſiana ſede potitus 597.8
Aſiatici doctores 514.18
Aſiæ eccleſiæ 27.45
Aſiæ regnū à Tarquinianis occupatum 710.7
Aſiæ ferè totius ditiones à Turcis ſubactæ 696.2
aſſumptionis Mariæ dies 293.26
aſtorgiæ exempla 542.51
Aſtricus 27.44
Aſtricus apud Vngaros, Colecenſis epiſcopus 607.21
aſtrologia à Bernone oppugnata. 220.34
aſyla ſua hanc ætatem in templis habuiſſe 253.51
Aldericus Barſoſus in Hybernia monachus 650.52
Athenulphus Caſsinenſium abbas, perfidia inſignis 627.55
Auacus Roſchildenſis epiſcopus. 626.51
de Auaris 230.39
auaritiæ qui pœnas luerūt 604.44
Auerſanus Guimondus Veronenſiū epiſcopus 548.17
Augienſes monachi 636.51
Auguſtani epiſcopi 567.16 monachi 641.24
de Auguſtanis epiſcopis diſsidium. 440.2
Auguſta capta, expoliata, incenſa, deiecta 400.3 & 701.49
de Aulæ infœlicitate. Anſhelmi querela 614.60
Aulas epiſcopos ſecutos 361.26
Aurelianenſes epiſcopi 556.38
S. Aurelij corpus inuentum atq; leuatum 302.54
aurium ſordido humore infantes uncti 241.48
Azechonis præſulis Vuormacienſiū epitaphium 573.17
azymus panis in cœna hac ætate uſurpatus 272.49
azymi panis uſus in ſacra cœna à Berengario reprehenſus 245.54
aduerſus Azyma lex à patribus in Synodo conſtituta 306.52
azymis panibus in cœna non utendum, hypotheſis à Michaele Conſtantinopolitano quibus argumentis confirmata 401.58 quomodo à Leone IX refutata 401.41 quomodo ab Hūbertō, Syluæ candidæ epiſcopo 405.36

B

BAalitici cultus ſtudioſi 586.8 propagatores epiſcopi 597.20 & 606.23
Babo Abuſinæ & Roræ princeps, triginta duos filios & octo filias ex duabus legitimis uxoribus gignit, educat, ac poſt ſe ſuperſtites relinquit 661.44
Baldricus Leodienſium XLVII epiſcopus 581.47
Balduinus Morinorum epiſcopus. 555.3 Nouiomagenſium præſul. ibid.39
Balduino & Rachildi cōiugi, quòd inconſulto Romano pontifice in prohibito gradu connubium iniere, ſacris interdictum 553.25
Bambergenſis epiſcopus ambitus condēmnatus, alboq; pontificum eradicatus 391.32 eccleſia ſacris initiata 250.40 horrendo fulmine à Clemente II munita. 572.55 dedicatio 377.12 priuilegium à Leone IX conceſſum. 378.2 priuilegium ab Henrico Imperatore donatum 596.5
Bambergenſis epiſcopatus præſente pontifice Romano confirmatus ac dedicatus 585.38
Bambergenſi epiſcopatui ab Henrico, eiusꝙ

rico, eiuſq; coniugi Chunigundi quomodo proſpectum 393.30
Bambergenſem eccleſiam qua lege cathedralē eſſe, Benedictus VIII pont. conceſſerit 376.30
Bambergenſes epiſcopi 379.25 monachi 640.51
Bambergenſe ſchiſma inter epiſcopum & clerum 437.14
baptizare epiſcopi ſoliti 355.49
baptizandum quomodo ſit 167.27
baptizandi ter aquæ immerſi 262.11
baptizatis Spiritus S. donatur. Ansh. 169.17
baptiſmus 166.28
baptiſmus neceſſarius 166.29 quid ſit. ibid. 35 unde ſit. ibid. 43 unus tantū 167.39 qui iterari nec debet nec poteſt. Ansh. 167.39
baptiſmus ab epiſcopis & ſacerdotibus adminiſtratus 259.44
baptiſmus Chriſti 93.41
baptiſmi diuiſio 166.41 materia. 167.11 typus 168.17 finis atq; utilitas. ibid. 37 & inde. dignitas non à miniſtri perſona, ſed à Chriſto Domino pendet 167.4 trina merſio triduanæ ſepulturæ Domini imago. Ansb. 167.34
de Baptiſmi uſu, Iuo 532.4
ob Baptiſmi diuerſam in adminiſtrādo formam Occidentalis eccleſia ab Orientali damnata 401.3
baptiſmum iterare nephas 262.57
circa Baptiſmum ritus 259.42 caſus 263.48
per Baptiſmū omnia peccata dimittuntur. Ansb. 170.17 & ibid. 43
baptiſmo Iohannis baptizatos, in Chriſti baptiſmate rebaptizari oportuiſſe, Ansb. næuus 233.14
in Baptiſmo cur aqua adhibita. Algerus 168.46
de Baptiſmo Chriſti, Anshelm. 171.18 infantum 170.38
de Baptiſmo infantum. Iuo 260.27
de Baptiſmo Iohannis, Anshelmi erronea doctrina 233.10
de Baptizatis ab hæreticis. Meginh. 53
Bardas Slerus, maximas paſſim in Orientali regno turbas dat. 697.22
Bardo Vuederouianus, apud Moguntiam epiſcopus 562.38
Bardo Mog. epiſ. obitum ſuum prædicit 564.45
Barenſis ſynodus 513.34
Bartholdus Tullenſis epiſcopus. 557.30
Barvuardus comes de Sommerſchēburg, Hildesheimenſis præſul. 395.50
Baſilius apud Caſſinum abbas 628.38
Baſilius hæreticus 636.6 Bogomilorum ſectæ patronus 247.11
propter Bauaricum regnū inter Cōradum Imperat. & Stephanum Vngariæ regem bellum 708.12
Bauaria quas habuerit ſub Henrico quarto Imp. dominorum mutationes 710.14
Beatrix Bonifacij II Italiæ marchionis uidua, Imperatori, ab eo obiurgata, quòd Gotfrido Lotharingo nupſiſſet, quid reſponderit 319.5
Bela Vngarorum rex, Chriſtianis æquus & beneuolus 46.28
bella ab epiſcopis geſta 363.6 à papis geſta 379.16
Beluacenſes epiſcopi 557.54
S. Benedictus Vrbano papæ per quietem apparet, eūq; de rebus agēdis admonet 679.39
Benedictus octauus, Romanus papa 520.33 nonus 521.41 Hūberto archiepiſcopo poſt mortem apparet, nigro equo inſidēs, &c. 682.57
Benedictus nonus, quibus cōditionibus Polonis regem ex monaſterio eductum reſtituat 384.35 deturbatus, denuoq; exaltatus 394.31 & 399.50 poſt obitum monſtroſa facie conſpectus 663.9
Benedictus X papa 530.23
ob S. Benedicti amorem atq; reuerentiam à Benedicto papa, quæ reliquiæ de Lateranenſis palatij ſacrario Caſſinum miſſæ 305.16
ad D. Benedicti ſepulchrum angelorum chori Deo laudes canunt. Chron. Caſſ. fabula 675.5
Benedicti bonorum inuaſores diris execrationibus à papis deuoti. 372.18 interuentu, anima à diabolo uincta liberatur. Chron. Caſſ. 677.52
Benedicti noni poſt mortem apparitio 400.19
Benedicti monachorum patris ope Vrbanus II à pleuritide ſe liberatum affirmat 377.7
S. Benedicto ab Agneta Imperatrice quæ donaria oblata 249.54
Benedicto papæ Henricus II quomodo obuiā proceſſerit 347.10
Benedicto VIII papæ, urbi Bābergenſi appropinquanti, Henricus ſecundus imperator qua pompa obuiam proceſſerit 585.41
de Benedicto octauo Romano pontifice 397.47
Benedictina cœnobia plurima ædificata 314.19 & inde
beneficia omnia à Deo nobis cōtingunt, ideo pro his ipſi grati ſimus. Berg. 159.11
Benetha in Vngaria epiſcopus. 608.1
Beneuentana ſynodus 500.38
Benno cardinalis presbyter Romanæ eccleſiæ 346.15
Benno Miſnenſis præſul 604.56
Benno ſeptimus Aldenburgenſium epiſcopus 598.12
Bernarius decimusoctauus Verdenſium epiſcopus 592.16
in Berchach ſynodus celebrata. 499.44
Berengarius 16.23 & 18.55 hæreticus 656.18 eius encomion 657.1 caſtitas 658.9 hæreſis quando, ubi, & qua occaſione innotuerit 454.35 reuocationis eius exemplar 458.18 & 239.47
contra Berengarium prima Romana ſynodus 454.44 ſecunda Vercellenſis ſynodus 456.1 tertia Thuronenſis ſynodus 457.9 quarta, alia Romana ſynodus. ibid. 55
Berengariorum criminatio de ſeceſſu comeſtorum 245.30 ad hanc reſponſio. ibid. 37
Bernhardus Saxoniæ dux 701.30 eccleſiæ perſecutor 32.41 huius Bernhardi filius ibid. 51
Bernhardus Sueuus, à quarto Heinrico Oſnaburgenſi epiſcopatu donatus 585.26
Bernhardus marchio 167.21
Bernhardus Magdeburgenſis archimyſta, belli ciuilis author 363.38 inter fugiendum à popularibus occiditur. ibid.
Bernhardus, ſiue Burchardus, aut Buggo Halberſtadianæ eccleſiæ duodecimus epiſcopus 600.23
Bernhardus Corbeienſis monachus. 648.16
Bernhardus Toletanus 21.52
Berno, ſiue Bernhardus, Augienſis cœnobij doctiſſimus abbas. 637.5
Bernoldus Conſtantienſis eccleſiæ presbyter

presbyter 567.4
Bernulphus & Machtunus proditores 542.56
Bertulphus apud Geſtellanos diues & nobilis, uxoricida 328.51
Bethlehemitani 18.17
Bezelinus cognomento Alebrandus, Hamburgenſis præſul 587.9
bibacitate extincti 627.21
de Bibliothecis 366.55
bibliothecis nonnibil operæ, præ cæteris à Caſſ. monachis impẽſum. 366.56
bibliotheca Herueldenſis 567.25. Hirſaugienſis. ibid. 29 & inde. Argẽtinenſis. ibid. 55 Lateranenſis. ibid. 59
Bibo 22.56
Bibo Toloſanus epiſcopus 557.46
blaſphemi in Christum & D. Petrũ hereditaria lepra puniti, Vincentij narratio 671.50
de Blaſphemia 124.1
Bobo, ſiue Popo, Fuldenſis abbas. 632.48
Bogomilorum ſecta 247.10
Bohemi 23.45 à Miecislao Polonorum rege deſciſcunt 208.29
Bohemia Henrico Imperatori iterum tributaria facta 714.4
Bohemiæ epiſcopi 605.29
inter Bohemiæ regẽ & Pragenſem epiſcopum diſſidium 441.17
Boiſlauus Stephanus Scytha 711.52
Boleslaus Poloniæ rex 394.8
Boleslaus II rex Poloniæ iniuſtus. 341.26 adulter 545.54 crudelis & impius 45.57 & 743.42 à Stanislao Cracouiẽſi epiſcopo de uitæ emendatione admonitus 46.5 inaudito languore miſerè interit 49.15
Bona eccleſiaſtica 365.24

Bona quædam eccleſiæ contulêre

Principes 365.25
& alij. ibid. 53
ex legatis. ibid. 38
ex ſpolijs & rapinis. ibid. 57

Data ſunt autem

Villæ 366.6
decimæ. ibid. 26

Bonorum eccleſiaſticorum uſus.

Suſtentatio epiſcoporum. ibidem 35
pauperum. ibid. 42
captiuorum redemptio. ibidem 48
¶ Bona eccleſiæ qui luxu & prodigalitate diminuerunt epiſcopi. 571.54 & 582.44
qui ſuo Beneficio & parſimonia eadem auxerunt 572.2 & ibi. 18 & 581.48
bona eccleſiaſtica à politicis magiſtratibus rapta 597.10
bona aliena qui inuaſerat epiſcopus, quas pœnas dederit 600.1
bonis eccleſiæ epiſcopos abuſos. 565.59
pro Bonis eccleſiæ muniendis cõtra raptores, ſignum mendax 685.51
bona omnia à Deo condita eſſe. Anſh. 102.23
Bonifacius Albanenſis epiſcopus. 548.55
Bonifacij & VII fratrum feſtum à quo & ubi inſtitutum 358.49
Botoniates Imperator 546.12
brachium Dei, cur patris filius uocetur 69.12
Brando, ex Fuldenſi abbatia ab Henrico II ad Halberſtadenſem epiſcopatum uocatus 599.41
Bremenſis Hamburgenſisq; diœceſis, miſerè uaſtatæ 586.18
ad Bremenſis eccleſiæ inſtaurationem Henricus III Imper. quæ contulerit 250.1
Bremenſes ſeu Hamburgenſes epiſcopi 585.57
Britanni doctores 608.21
Brituuoldus ex Glaſconienſi monaſterio Vintonium ſiue Vigornium ad Eccleſiæ gubernationẽ accitus 621.24
Brixiani epiſcopi 549.40
Bruno Mersburgenſiũ quintus epiſcopus 605.27
Bruno Verdenſis eccleſiæ antiſtes. 591.42
Bruno epiſcopus Auguſtanus 567.35
Bruno XVS Mindenſium epiſcopus 591.24
Bruno Conradi Carinthiæ ducis filius, Vuirzburgenſis eccleſiæ præſul 574.26 eius de præcipuis cœleſtis doctrinæ capitibus teſtimonia. ibid. 38 & inde. errores 576.5 fatum. ibidem. 27
Bruno patria Colonienſis, cœnobij Carthuſianorum fundator 512.6
Bruno Metenſis epiſcopus depoſitus 192.16
Bruno eremita 652.18
Brunonis Herbipolenſis epiſcopi miſerabilis exitus 663.17
inter Brunonem Romanum papam & Mõguntinum archiepiſcopum diſſidium 599.10
Brunus 32.17
Brunus Magdeburgenſium canonicus, martyr 655.27
in Brubeſare pago miraculum editum 660.4
Brũſuuigenſis eccleſia à Ludolpho marchione ampliſſimis reditibus donata 565.29
Bucco Halberſtadienſis epiſcopus. 360.15 & 417.30
Bulgari ab Imperatore Baſilio miſerè tractati 699.50
Burchardus, Brandonis in Halberſtadenſi epiſcopatu ſucceſſor. 599.53
Burchardus nobili apud Heſſos familia natus, poſt abbatiæ Laubachenſis & Moguntinæ adminiſtrationẽ, Vuormacienſibus epiſcopus datus 572.52
Burchardus huius nominis ſecũdus, Sangallenſis abbas 654.18
Burchardus Loſannẽſis epiſcopus. 22.58
Burchardus Halberſtad. epiſc. 413.5 & 564.59
Burchardus Baſilienſis epiſcopus. 567.9
Burchardus Treuirenſis præpoſitus 565.2 ad Rutenorum regem ab Imperatore miſſus 395.18
Burgundia à Rodolpho rege Imperatori Conrado tradita 707.17
Byzantinæ urbis templum expoliatur 44.9

C

CAdauera antequam ſepulturæ traderentur, lotione & aromatibus curata 298.14 hoſtiũ in Hieroſolymorum expugnatione interemptorũ, à Chriſtianis igne combuſta 302.19
Cadolus Parmenſis epiſcopus Romanus pontifex datus 722.1 uerũ deijcitur, Anſhelmo Lucenſi ſublimato 427.44
à Ceſare uocari uel ordinari papæ nolunt 379.13
pro Ceſare Auguſto, neminẽ, niſi cui ipſi coronam impoſuerint, habe-

rint,haberi uolunt. ibid.38
Ceſares Romani,qui undecimo hoc ſeculo imperarunt 15.4
ceſius color hoc ſeculo inter monachos in uſu eſſe cœpit 332.58
calicis Dominici uinum in ſanguinem uerſum 278.27
Calypha Aegyptiorum princeps. 30.60
ſub Calypha Aegyptio principe, apoſtata,Chriſtiana religio quãtopere periclitata 747.17
campanis hac ætate homines ad conuentum uocati 256.23
Campanus natione Longobardus, doctor,philoſophus,& aſtronomus celeberrimus 655.48
Cameracenſes doctores ſiue epiſcopi 552.56
Campidonenſe oppidum 659.24
Campidonenſes monachi 619.15
candelæ ad imagines in templis collocari ſolitæ 254.27
candoris exemplum 338.17
canendi arte inſignes 610.42
de Cantionibus eccleſiæ huius ſeculi. 256.58
canonicorum collegia atq; templa plurima in monaſticæ profeſſionis examina mutata 318.43
Cantuarienſes doctores 608.24
Canuſij Ceſar qua conditione in gratiam receptus 380.15
Canutus Daniæ rex ſuæ ſuperbiæ pœnam luit 340.11
Canutus Suenonis filius, diligens regni ſui adminiſtrator 357.11
captius bonis eccleſiaſticis redempti 364.48
cardinales atq; archiepiſcopi, qui ſuæ dominationi aßiſtant, à papis creati 375.29
cardinales Romani 543.26
cardinalium nomen hoc demum ſeculo in precio haberi cœptum. 554.5
carnis noſtræ & Chriſti diſcrimen. 74.24
de Carnium interdicto uſu tempore Quadrageſimæ, pro confirmando errore ſignũ mendax 681.14
carnibus quibus temporibus abſtinendum 447.56
Carolus patria Thuringus,Conſtantienſis epiſcopus 566.13
Carrina, ſiue carens, nulli pœnitenti ab ullo presbytero,niſi infirmitas interuenerit,diuidenda,decretum 450.24
Carrinam,ſiue carenam ſuam dum pœnitens ieiunat, de loco ad locum non migret. ibid.43
Carthuſiani monachi 812.5
Carthuſianis monachis à Brunone eius ſectæ authore, quæ obſeruãda propoſita 329.46
Caßinenſis cœnobij pompoſa dedicatio 320.4
Caßinenſis cœnobij fines ferro flammaq; perdere qui milites conſtituunt, S. Benedicti meritis impediuntur 684.19
Caßinenſis eccleſiæ nouæ dedicationi qui adfuerint 250.46
Caßinenſes monachi 627.42
de Caſtitate 130.6
CASVS circa baptiſmum 261.47
claues 270.58
cœnam 278.15
nuptias 294.37
ſepulturam defunctorum 502.9
uiſitationem ægrotorum.ibid. 9
¶ Cathelo Cicenſis epiſcopus 605.2
Caupæ ſeditioſi, miſerabilis exitus. 50.12
Cazimirus rex Poloniæ 26.21
Cazimirus monachus atq; diaconus profeßionis ſacramentiq; religione ſolutus 327.22
Cegenes Pazinacarum dux defector 690.7
cenſus,in longinquis regionibus,ab eccleſijs Rom. pontifices extorquent 576.49
cenſuras ſuas alijs omnibus eccleſijs, hac appendice,ne cuiquã diſſentire fas ſit,Romani pontifices obtrudunt 572.44
Centius ab Hildebrando pont.miſerè excruciatus 378.44
de Ceremonijs & ritibus eccleſiæ huius temporis 247.58
cereus accenſus in manum baptizati datus 262.45
charitas Spiritus ſancti effectus 97.37
charitatem qualem proximo noſtrò debeamus.Bern. 88.50
ut Charitatem ſuam Deus commendaret,ideo filium pro nobis mori uoluit.Anſh.. 242.24
ſine Charitate fidem ad ſalutem nihil ualere, Anſhel. næuus. 229.4
Choſroes Babylonius 698.47
Chriſtiana Edouuardi Angliæ regis filia monialis facta 654.25
Chriſtianæ fidei apoſtatæ 690.15
Chriſtianorum huius ſeculi qui fuerint mores 336.31
Chriſtus imago Dei 69.37 patris ſplendor. ibid.54 puer 70.9 paſcha. ibid.16 iuſticia. ibid.42 ſaluator 70.46 magiſter. ibid.50 petra. ibid.56 pontifex 71.4 Deus. ibid.15 eternus Dei filius. ibid.16 unigenitus & naturalis Dei filius. ibid.44 patri equalis. ibid.58 & 72.13 homo 73.12 etiam poſt reſurrectionem uerus homo manſit 77.8 minor angelis 90.18 hoſtia & oblatio 84.8 redemptor noſter 91.3 & quidem unicus. ibid.10 medicus. 92.36 ſine patre & matre 77.44 alio modo de Spiritu ſancto,alio de Maria natus 73.42 quomodo peccatum in ſe deriuarit 84.41 quomodo fiat propitiatio noſtra 144.11 quomodo Spiritum ſanctũ habuerit. 92.52
Chriſtus ab Apoſtolo cur finis dicatur 149.31 eſt Meßias 82.29 cur mortuus 85.34
Chriſti officium 80.51 & Sanctorum differentia 93.8 uita nobis diſciplina eſt 128.27 humiliatio 89.49 oratio 90.52 humilitas,noſtræ naturæ maſſam aſſumentis 77.55 circumciſio. 91.22 transformatio 91.30 ignorantia 94.16 paßio 82.35 deſcenſus ad inferos 89.20 præcipua beneficia.Anſh. 132.15 ſine Chriſti uniuerſali ſatiſfactione nemo ſaluatur. Anſh. 124.27 imagines 252.13
in Chriſti honorem templum extructum 248.2
Chriſtum uerè & natura Dei filiũ fuiſſe,à Sathana, quando ipſum tentabat,ignoratum.Anſh. 226.34
de Chriſto,Bruno 574.53
de Chriſto,uera Iuonis ſententia. 551.14 de eius beneficijs. idem ibid.28 quid Ethnici docuerint. 691.2 quomodo ab Anshelmo refutati 695.48 phraſes & regulæ 101.2
in Chriſto duæ naturæ 75.12 perſonaliter unitæ 72.16 & 76.30 omnes iuſtificantur, qui credunt in eum.Anſh. 218.15 per fidem ſeu ſpem redemptio habetur. Anſhel. 270.29 & prophetis Deus impari ratione habitat. 92.41

Chunegundis Imperatrix, uenefica, ſeu maga 340.41
Chunegundis quomodo ſe ſuſpicione de adulterio liberarit 348.27
Chunorum immanitas 46.58
de Cibi, qui eſt Chriſtus, ui atq; efficacia 82.5. Alger.
de Ciborum libertate. Anſh. 202.27
Cicenſes epiſcopi 605.1
de Circumciſione ſpirituali 172.38
de Circumciſione Chriſti 93.22
de Citharœdo quodam narratio. 670.47
Claromontenſis ſynodus 512.8
Clarus Salgenſtadenſis monachus. 647.36
claues 172.1
claues regni cœlorum quid. Anſh. 272.2 unde ſint. ibid. 17 erga quos uſurpandæ. ibid. 36
circa Claues ritus 264.2
de Claue ligante 264.3 ſoluente. 266.18
clauium poteſtas ſoli Petro cōceſſa, Anſh. error 235.21
de Clauo, quo Chriſtus cruci affixus credebatur, miraculoſa, uel potius fabuloſa narratio 674.26
Clemens II Romanus papa 524.8
Clemens III papa 539.57
de Clerico quodam amatore, Ranulphus 335.52
clerici quo tempore ordinandi, Leonius 285.17 uxorati excommunicati 264.37
clerici, ne canes uel aues ad uenationem alerent, neue ſecularia negocia exercerent, in Salegunſtadenſi conuentu ſtatutum 454.15
Cluniacenſes monachi 631.15
de Cœlibatu miniſtrorum eccleſiæ quas nugas hæc ætas tradiderit. 235.49
cœlebs niſi quis ſit, ad ſacros ordines non admittatur, Vrbani ſecundi decretum 542.12
cœli ianua per Chriſtū nobis aperta 213.26
cœmiteria ſepulturæ loca 299.4
cœna Domini 173.17 unde. ibid. 19 omnibus cōmunis 180.28 apud quos fructificet. ibid. 33. Anſh. quomodo accipiēda. Lanfr. 179.28 à ieiunis accipienda 273.44
cœnæ ſacræ uim & efficaciam non pendere à perſona miniſtri. 181.7
de Cœnæ materia ſiue ſubſtantia. 273.27 duabus partibus 178.46 typo 184.4
cœnam ſacrā cur Chriſtus nec antè nec pòſt, ſed in ipſa paßionis hora inſtituerit 181.18
ad Cœnam accedere qui debeant. 180.23
de iis qui ad Cœnam indignè accedunt 180.45
circa Cœnam ritus 271.4 caſus. 278.13
cœna ſacra infirmi uſi 297.24 nō uſos ſacris locis humare, hoc Seculo pro piaculo ductum 302.11 communicantes cōtritionem habeant 173.43
in Cœna cur fides tantopere exigatur 180.6
in Cœna ſiue azymo, ſiue fermentato pane utamur, non refert 245.56
in Cœna uerè adeſſe corpus & ſanguinē Chriſti, quicquid ſenſus noſtri mentiantur 175.14 corpus Chriſti quale exhibeatur 176.1445 ueritatem corporis Chriſti nō minus à malo, nec magis à quolibet bono ſumi 175.20 cur corporis & ſanguinis ſui ueritatem panis & uini ſpecie tectam Chriſtus nobis exhibeat 175.40 quomodo adſit corpus et ſanguis Chriſti, etſi ratione intelligi non poteſt, tamen uerè adeſſe, fide ſtatui debet 175.48 Chriſtū ſub ſpecie panis & uini nobis præſentē fieri ſtultum uidetur, ſed ſtultis. 174.36 panem & uinū mutari, Algeri ſomniū 146.1 corpus & ſanguinem Chriſti tantum elemētis immutatis & transformatis relinqui, unde fit quòd à quibuſdam eſt aſſertū 238.44 cur corporis ſui inuiſibilis præſentiā, in uiſibilib. ſignis exhiberi Chriſtus uoluerit 178.57 indignè quoq; manducātes ueri corporis & ſanguinis Chriſti participes fieri, ex Auguſt. probatur 241.55 & 244.20 Algerus affirmat, non percipi ab impijs ueritatē corporis & ſanguinis Chriſti, argumēta ex Auguſt. et Hilario ſumpta. 244.31 eadem argumenta refutata. ibid. 52
de Cœna ſacra uarij errores uariæq; hæreſes hoc ſeculo exortæ, ab Algero recitantur 243.15 Berengarij hypotheſes 240.10 ex Lanfrāco, rationes quibus ille ſunt ab ipſo confirmatæ. ibid. 58 refutatæ 241.31 nœuus Inonis 552.25
cogitationes à diabolis non immitti 105.36
cognatio ſpiritualis per baptiſmum facta, hoc ſeculo matrimonium impediebat 294.26
de Cognitione ſui. Anſh. 162.2
collegia complura ab Alberto Hamburgenſi erecta 588.12
de Colloquijs malis 15.
colloquia profana nulla in Eccleſia habeantor, Salegunſtadenſis concilij decretum 449.16
ad Coloſſenſes epiſtola à Roma è carcere ab Apoſtolo miſſa. Anſh. 224.7
Colomānus Scotus martyr 658.57 & 31.55
Colomannus Geyſæ filius, Vngariæ rex 730.8
Colonienſes epiſcopi 558.56 monachi 644.19
Colonienſium in archiepiſcopū ſuū furioſus impetus 40.59 duras ſuæ in epiſcopum perſecutionis pœnas luunt 48.47
Colonia ciuitas propter peccata in diaboli poteſtatem tradita, Georgij martyris interitū deprecantis interuentu liberatur. Schafnaburgenſis 671.19
colubrorum prodigioſum inter ſe prælium 665.10
columbæ proprietates. Anſh. 194.45 miniſtrorum uirtutes adumbrant. ibid.
in Colūbæ ſpecie Spiritus S. cur apparere uoluerit. Anſh. 65.18
cometæ uiſi 659.41 & 661.12 & ibid. 58 & 665.6 & ibid. 44 & ibid. 58
communione innocentia comprobata 149.2
conatus noſtri boni, ſine Deo irriti. 115.42
de Conceßione. Anſh. 162.38
concilium nullū papæ ratum haberi uolunt, niſi ubi ipſi, uel à ſe mißi præſideant 371.54
conciones in dedicationibus haberi ſolitæ 252.25
de Concionibus in eccleſijs huius ſeculi 258.52
concordiæ qui ſtuduerunt 338.7
de Concupiſcentia 229.29
concupiſcentia ſemper in hac mortali carne manet. Anſh. 226.47
de Confeßione peccatorum. Anſh. 162.19

162.19 & inde.
confiteri peccata ſua infirmi ſoliti. 296.14
de Confirmatione & chriſmate. 263.9
de Congreßibus publicis 247.50
in Congreſſu hoc ſeculo que facta. 256.46
cõgreſſus diurnos et nocturnos hoc tempore fuiße in uſu 256.31
in Congreßibus publicis modeſtia præſtanda. Canon. 259.12
coniuges eundem infantem è baptiſmo leuare, ab Vrbano I I prohibitum 542.26
coniugium 203.2
coniugium magni factum 318.59
coniugium ſacerdotum ab Hildebrãdo pont. prohibitum 371.46
de Coniugio. Pet. Dam. 203.1
coniugia legitima quibus tẽporibus non ſint cõtrahenda, Salegunſtadenſis ſynodi decretum 448.28
coniugia ſacerdotũ à Petro Damiano Nicolaitarum hæreſis appellata 462.21
à Coniugatis ſacerdotibus cœnam ſacram accipere, laicos detrectaſſe 278.44
coniurationis contra Imperat. (Henricum I I I I) ſocij. Lambertus. 362.18
Conradus ſecundus Imperator 704.32 quando ad imperium acceſſerit 33.51 quòd fuerit religionis ſtudioſus 34.3 quos in exordio regni ſui hoſtes in Germania habuerit 708.9
Conradus Henrici I I I I filius, Italiæ gubernator 294.42 in patrẽ impius 342.50
Conradus Boiorũ dux à Gebhardo Ratiſponenſi epiſcopo ſui officij admonitus 356.58 & 727.15
Conradus Traiectenſis eccleſiæ gubernator 584.31
Conradus Colonienſis præpoſitus, miſerè peremptus 40.35
Conradi Imp. Chriſtianißimum ſcriptum ad Vlricum Bohemorum regulum, qui Miſconem Polonũ ſupplicẽ ipſi prodere in animo habebat 338.17
Conradi Auſtraſiorũ ducis nuptiæ damnatæ 444.38
Conradi Treuirenſis epiſcopi triſtia fata 564.27

Sub Conrado II.

Eccleſiæ tranquillitatas & perſecutio 33.49
ſynodi 451.8
miracula 661.55
motus & mutationes 704.30
¶ Comas Conſtantinopolitanus epiſcopus 518.32
conſanguinitatis generatio quomodo numeranda 449.40
conſecrationis & dedicationis ritus 250.34
de Conſecrationis uirtute in cœna, Algeri error 174.2 & Lanfranci 177.11
conſecratis rebus ſingularem uim ineſſe, ſignum mendax 677.42
Conſtantienſes epiſcopi 565.10
Conſtantinus Afer 630.6
Conſtantinus Lichudes 517.50
Conſtantini Ducæ Imperatoris Conſtantinopolitani oſcitãtiæ & inertiæ occaſione, barbari liberè graſſati 716.12
Conſtantiopolitani epiſcopi 516.1
Conſtantinopolitana aula turbulenta 710.14 inteſtinis malis affligitur 720.17
de ijs qui Conſtellationibus mundũ agi credunt. Anshel. 218.51
de Contritione. Ansh. 161.54
controuerſiæ à politicis ad Rom. pontifices reiectæ 386.6
cordium humanorum deprauatio. Ansh. 55.49
in Cordibus hominũ Deum operari, ad inclinandas eorum uoluntates quò uult. Ansh. 100.13
Corbeienſes monachi 647.54
ad Corinthios epiſtola quare poſt illam ad Romanos locata. Ansh. 223.23
corporale, Dominico corpore conſecratum, à ſtultis quibuſdã preſbyteris ad extinguendũ incendiũ in ignem proiectum 279.4
corpus giganteæ molis Romæ incorruptum in ſepulchro inuentum. 664.42
corpus Chriſti dupliciter dici 101.3
corporis ſui immanes carnifices qui egerunt 653.16
corporis ſtatura iuſta minores. 574.8
de Corporis Chriſti duabus comeſtionibus. Alg. 179.60
corpore monſtroſo qui fuerunt. 573.50
corpore craſſo & obæſo qui fuerunt 619.17
corpora defunctorum quæ frequenti Flandriæ procerum conuentui interfuêre 307.48
de Correctione fraterna. Ansh. 172.49
Crabatæ & Sirmij Baſilio ſponte ſe ſubijciunt 700.36
Crabati, qui et Seruij, à Bulgaris deuicti 719.49
Cracouienſis eccleſia archiepiſcopali dignitate priuata 606.38
Cracouia à Biſetislao Bohemorum duce armis capta atq; euerſa. 714.10
Craſto auarus Miſnenſis epiſcopus. 604.41
de Creatione 101.20
credere Deum, et credere in Deum, quomodo Meginhardus diſtinguat 144.60
criminis & peccati uocem quomodo Anshelmus diſtinguat 122.17
Cruco, ſeu Crito, Chriſtianorũ inſectator 43.3
Cruconis tragicus interitus 48.26
crudeles 342.10
crucifixi Chriſti mirãda fortitudo. Ansh. 88.23
crux 198.1
crux unde. Ansh. 198.55 quomodo portanda. Ansh. 200.19
cruci eccleſia ſubiecta. Ansh. 198.2
crucem Deum moderari. Ansh. 201.13 compenſare præmijs. idem. ibid. 31
cruce baptizandi ſignati 261.33
cruce homines ad preces moueri. Bruno 575.53
in Cruce, conſolatio. Ansh. 200.26
in Cruce non ſuccumbendum. Ansh. 201.45 orandum. idem. ibid. 50
in Cruce & calamitatib. uerbi Dei meditatio potentiſſimum & ſpeciale ſolatium. Berno 56.20
cuculla monachi uſitatè ſunt uſi. 332.48
culpa primi hominis cur remißibilis fuerit. Ansh. 113.18
cultus falſi à politicis uiris defenſi. 394.36
Cunradus Campidonenſis monachus 639.54
Cupas à Stephano Vngariæ rege deuictus 365.60
de Cupiditate 118.43
Curienſis diœceſis à Guelphis fœdè uaſtata 578.54
Curienſes epiſcopi 578.40
de Curioſitate 130.56

D

DAber Calyphæ impij Aegyptiorũ principis filius 747.52

à Dæmonis infeſtatione inter Miſſarum ſolennia quidam liberatus. Schafn. 677.16
dæmonis & hominis diſcrimen. 105.28
à Dæmone liberati 364.40
dæmonia 103.52
dæmones nihil ultrà quàm diuinitùs ipſis conceditur, poſſe. Berno. 186.5
dæmones humana carne & ſanguine placati 340.17
dæmonum fides 62.2 diuinatio. 104.55
à Dæmonũ poteſtate quomodo ſimus liberati. Anſh. 88.2
de Dæmonum ſcientia. Bruno 103.52 ludificatione 105.46
à Diabolo homines iuſtè & iniuſtè torqueri. Anſh. 103.59
Dago Magdeburgicus epiſcopus. 601.6
Damaſus II. Romanorum pontifex 514.39
de Damnatis capite 347.55
inter Danorum regem & Hamburgenſem epiſcopum diſsidium. 441.49
Danos per Popponem Treuirorum epiſcopum miraculoſè conuerſos eſſe, catalogi Treuirenſiũ epiſcoporum mendax narratio. 564.4
Daniæ epiſcopi 626.31
in Dania ſub Heinrico III Imp. excitatæ turbæ 714.47
Dauid Bulgariæ archiepiſcopus. 511.44
Dauferius Beneuentani principis unicus filius à Mathilda & Roberto Normanno, odio Clementis, pontifex deſignatus 540.31
decanos & præpoſitos ſuos monachi habuerunt 321.57
decimæ Eccleſijs datæ 366.26
decretis paparum iniquis eccleſiaſtici uiri reſiſtunt 389.7
decretis, hortationis clauſula, quam pontifices adijciunt 371.11
in Dedicato tantũmodo loco Miſſæ celebratæ 277.25
defectionis à fide exemplum 340.5
defunctorum memoriæ, anniuerſaria die concionibus & orationibus repetitæ 300.4
delictum quid. Anſh. 117.31
delictum & peccatum quomodo Anſh. diſcriminet 129.59
deſcenſus Chriſti ad infernum 89.20
de Deſcenſu Chriſti ad inferos, Anshelmi opinio 614.52
Deſiderius Strigonienſis metropolitanus 608.3
non Deſperandam eſſe Dei gratia. Algerus 164.6
de Detractatione proximi. Anshel. 129.19
Deus 65.3
Deus bifariam dicitur 99.15
Deus æternus 63.46 omnipotens. ibid.49 immutabilis 64.1 impaſsibilis. ibid. 5 miſericors. ibid.10 rex. ibid. 25 uindex. ibid.29
Deus ſemper ſibi ſimilis. Anſh. 199.30 nihil iniuſtum facit 115.11 quot modis loquatur 98.43 quomodo interroget. ibid.48 quomodo malum creet. ibid.59 quomodo dei malam uoluntatem. 99.4 quomodo in Chriſto & prophetis habitet 92.41 quare dicatur ſolus eſſe ſapiens. Anshel. 67.37 cur pater miſericordiarum dicatur 68.16
Deus quomodo rectè dicatur crucifixus 84.51
Deus pater 68.7 filius. ibid.49 Spiritus S. 95.1
Deus pater quatenus ſuper filium eſſe dicatur. Anſh. 72.51
Deus huius ſeculi cur ita dicatur. 68.16
Dei actiones 98.11 uoluntas. ibid. 16 potentia 99.44 ira 100.4
Dei noticia unde 63.19 eiuſdem deſcriptio. ibid.31
Deo omnia ſemper præſentia. Anshelm. 134.40 ſoli debetur cultus diuinus 139.17
Deum non poſſe ſenſibus comprehendi 61.4 non eſſe in loco. 64.36 eſſe ubiq;. ibid.40
Deum poſt hanc uitam quomodo ſimus uiſuri. Anſh. 218.16
Deum incarnatũ eſſe aſſerere, gentium opinione, contumelioſum. 691.2
ſine Deo hominem nequicquã poſſe. Berno 114.45 ex Deo quomodo omnia eſſe dicãtur. Anſh. 110.21
de Deo, Bruno epiſcopus 574.38 ethnicæ opiniones 690.48
de Deo phraſes & regulæ 99.10
de Deo uno quicquid dicitur, de omnibus & ſingulis perſonis dici. Anſh. 61.50
de Deo patre 65.8
dij diuerſi à gentibus adorati 690.52
diabolus 103.54
diabolus uenator. Anshel. 160.14 perpetuus piorum perſecutor. Anſh. 198.55 quomodo noceat. 10.6 à Vulſtano epiſcopo ad luctam prouocatus, atq; proſtratus 622.19
diabolo & operibus pompisq; eius baptizandos renunciare ſolitos. 261.10
contra Diabolum perpetuò pugnãdum. Berno 200.11
diabolum pellendi ſiue propulſandi modus ſiue ratio tum ab epiſcopis, tum ab Hẽrico Cæſare ignorata 398.45
de Diabolo, Petrus Damianus 544.49
à Diabolo abrepti 348.52
diaboli quales ſint 104.12 quomodo cogitationes cognoſcant 105.33
diabolorum damnatio 106.28 potentia. ibid.5 opera 105.45
diaconorum ordinatio 285.43
de Dialectices abuſu. Anſh. 219.26
dies huius uitæ quare dicantur mali 121.6
dignitate ſua qui ultrò ſe abdicarũt. 658.9 & 633.44
diligere inuicẽ cur debeamus 151.57
diligendum eſſe Deum tribus modis. Anſh. 151.42
dilectio Dei 151.32 unde 152.10
dilectio Dei magna & inenarrabilis 140.28
dilectio Dei & proximi in futuro ſeculo quanta futura. Anſh. 216.33
Diogenes Conſtantinopolitanus imperator 716.14
D. Dionyſius, furto è Pariſianorum ſuburbano oppido ſublatus. 308.47
Dipoldus ſiue Theobaldus, Argentoratenſis præſul 570.36
diſciplinæ uocem, quam Græci παιδείαν appellãt, ubi ſacræ literæ ponere conſueuerint 59.36
Dithmarus Merſburgicus epiſcopus 603.3
Dithmarus Danus Hildeſheimẽſis præſul 597.2
Dithuinus uirtutibus inſignis, Leodienſium epiſcopus 585.30
pro Diuinatione Miſſæ auditæ 278.60

ad Diuinationes & incantationes procurandas, certæ Miſſæ celebratæ 340.37
diuitias à Deo nõ petendas, Anſhelmi opinio 229.45
de Diuitijs, rapinis, uſuris atq; fraudibus acquiſitis. Anſh. 130.49
de Diuortijs 203.42 Anſhelmi corrupta doctrina 215.17
docere epiſcoporum munus fuit. 154.49
docendi officiũ ab epiſcopis neglectum 337.32
de Docentium in eccleſia Chriſti dignitate et officio. Berno 169.20
doctor uerus quare docere debeat. 197.54. & inde
doctor eccleſiæ id quòd alijs agendum denegat, ipſe non committat 228.42
doctores duplices. Anſh. 200.21 undeſint. Berno. ibid. 17 quales delegerit Chriſtus. Anſh. ibid. 42
doctores Deum regere. Anſh. 195. 52 officijs proſequẽdos eſſe. idẽ. 169.22 à fide exorbitantes reijciendos. Anſh. 297.27
doctores qui fieri uolunt, uel debẽt, qualem ætatem habere debeant. Anſh. 192.27
doctores Eccleſiæ præcipui, qui hac ætate excelluerunt 15.12
doctores, ſuarumq; eccleſiarum reformatores à Romanis pontificibus reges & imperatores petere conſueuerunt 315.19
doctores bonos reges & imperatores oderunt & perſecuti ſunt. 394.40
doctorum officia 193.10. & inde. uirtutes. Anſh. 194.45

Doctrina orthodoxa ſcriptorum eccleſiaſticorum huius ſeculi, DE

Actionibus Dei 98.11
Angelis bonis 102.24
Antichriſto 189.47
Aſtrologia 220.32
Baptiſmo 166.28
Clauibus 172.2
Cæna Domini 173.17
Coniugio 203.8
Creatione 201.19
Cruce. 198.2
Deo 63.3
Diabolo 101.50
Eccleſia 184.52
Epiſtolis Pauli 222.57
Euangelio 132.5
Fide 144.54
Filio Dei 68.49
Fine mundi 208.15
Gratiarum actione 139.3
Homine 106.54
Inferno 212.46
Iudicio extremo 208.52
Iuſtificatione 136.46
Lege 224.51
Libris ſacris 210.49
Libero arbitrio 115.35
Magia 191.48
Magiſtratu 204.15
Miniſterio uerbi 191.26
Morte 207.1
Operibus bonis 148.21
Oratione 152.14
Patre, prima diuinitatis perſona. 68.7
Peccato 127.25 originali 221.24
Philoſophia 218.32
Pœnitentia 160.36
Præſcientia & prædeſtinatione Dei, 155.19
Redemptione humani generis, per filium Dei facta 91.1
Reſurrectione 211.11
Sacramentis in genere 165.20
Sacrificijs 184.17
Scandalo 202.42
Scriptura ſacra 56.12
Spiritu ſancto 95.1
Traditionibus humanis 201.56
Trinitate 64.48
Verbo Dei 55.3

Doctrinę inclinatio, complectens peculiares & incommodas opiniones, ſtipulas & errores doctorum huius ſeculi. DE

Angelis bonis 215.30
Antichriſto 234.18
Baptiſmo Iohannis 233.9
Cœlibatu 233.49
Diabolo 226.26
Diuortijs 235.35
Iuſtificatione 228.55
Lege. ibid.46
Libero arbitrio 227.4
Lymbo 237.16
Maria 231.23
Miſſa 233.25
Monachatu 236.20
Mortuorum apparitione 237.51
Operibus bonis 229.24
Oratione. ibid.44
Pœnitentia. ibid.58
Primatu Romano 235.10
Purgatorio 236.44
Sanctis 230.8
Tranſubſtantiatione 234.28

¶ Dogmata falſa ab eccleſiæ antiſtibus refutata 575.1
Dogo II apud Auguſtanos Vlrichini cœnobij abbas 641.26
dolor de peccatis. Anſh. 164.18
Dominicus eremita 651.5
Dominicus dies quanta religione ab hoc ſeculo obſeruatus 289.9
dona nimis multa papis data 386.48
de Donis quibus hoc ſeculum fuit inſtructum 364.38
draco igneus per medium cœlũ uolare uiſus 667.60
Drogo Morinorũ pontifex 555.14
Drogo monachus, ſacerdos Geſtellenſis 652.39
ducas Conſtantinus Imper. 317.16
Durandus Leodienſis epiſcopus. dyſenteria mortuus 573.8 (582.38

E

EBerhardus uir nobilis & eruditus, Campidonenſis abbas. 639.23
Eberhardus Bambergenſis eccleſiæ primus epiſcopus 579.17
ebrietatis exempla 345.15
Eboracenſes epiſcopi 610.38
Ecbertus, qui & Eppo, Fuldenſis monachus 633.12
eccleſia 184.52
eccleſia una tantum. Alg. 185.51 & inde mixtus cœtus Anſh. 187.8 cur mater & uirgo dicatur. Berno 184.51 cruci ſubiecta eſt Anſhel. 198.2 ſubiecta ſit poteſtatibus in mundo, Anſh. 205.18
eccleſiæ uaria nomina in Scripturis 183.5 hoſtes, Anſh. 198.25 caput, Berno 186.24 & inde. fundamentum, Alg. 187.23 authoritas, Lanfr. 18.8 duratio. ibid. 12 diuerſa membra, Anſh. 187.35
eccleſiæ huius ætatis, locus 17.30 propagatio 28.31 ampliatio 28.44 inſtauratio 29.21 conuerſio 30.19 tranquillitas & perſecutio. ibid. 25 perſecutorum pœnæ. 48.12 doctrina 51.22 tranquillitas et perſecutio ſub Henrico II 30.18 ſub Conrado II 31.49 ſub Heinrico III 35.24 ſub Henrico IIII 38.18
eccleſiæ res, toto huius ſeculi curriculo uariè & horribiliter iactatæ 15.20
de Eccleſiæ huius Seculi politia & gubernatione, Caput ſeptimum. 349.22
eccleſiam quomodo Chriſtus mundarit. Anſh. 183.38

extra

extra Eccleſiam Deus non colitur. Alg. 185.51

ab Eccleſia qui reiecti. Bruno 188.23

in Eccleſia duo hominum genera. Anſh. 187.51 quis ordo. ibid. 34 duo gladij. Anſh. 189.53

eccleſiarũ doctores Iudæis ſeſe oppoſuiſſe 689.25

de Eccleſiarum in una aliqua prouincia conſociatione 368. 20 in pluribus locis. ibid. 13

eccleſijs aut monaſterijs ab Imperatoribus nimis multa donata. 393.6

ſuper Eccleſias orbis omnes principatum obtinere, etiam hoc ſeculo Romani papæ conati ſunt. 370.10

de Eccleſijs hoc ſeculo diſperſis, per Aſiam 17.43 per Africam 18.50 per Europam. ibid. 52 per Oceanum 20.25

eccleſiaſticæ & politicæ poteſtatis differentia, Pet. Dam. 189.5

de Eccleſiaſticarum perſonarũ gradibus 534.1

de Eccleſiaſticis huius ſeculi perſonis 550.2

eccleſiaſticis, omniũ laborum, onerum, penſionum, &c. immunitas, à Boleſlao Poloniæ rege data 594.8

eccleſiaſticos pontificum Rom. iniquis poſtulationibus & decretis reſtitiſſe 389.7

Echardus iuuenis, Augiæ abbas. 638.34

Eckelinus apud Mersburgenſes epiſcopus 605.50

Eckhardus Augiæ diuitis abbas, cõtra Vlricum Sangallenſem abbatem bellum gerit 439.29

Edeſſeni 18.8

de Edeſſa urbe inter Conſtantinopolitanos & Agarenos acriter pugnatum 704.60

Edgardi regis Glaſconiæ corpus integrum et incorruptum inuentum 675.29

Edmũdus Ethelredi impurus filius. 544.6

de Edmundo Angliæ rege fabuloſa narratio 671.30

Edouardus anglorum rex 665.35

Edſinus Cantuariẽſis eccleſiæ xxx epiſcopus 609.24

Educenſis Synodus 500.23

Egebertus Saxoniæ marchio Imperium ambit. 343.5 nepharij eius conatus 295.9

Egilbertus XIII Friſingenſium epiſcopus 577.3

Egitta Edgari regis filia 680.44

Eichſtetenſes epiſcopi 377.26

Einhardus, ex Lympurgenſi abbate, à clericis Spirenſibus ad eccleſiæ gubernationem uocatus 371.36

Einſidlenſes monachi 640.30

electio Dei 153.39

electorum propriũ ſpecimen. Anſh. 188.4

de Eleemoſynis 130.44. & inde

eleemoſynarum largitionibus diabolum pellere, Henricus tertius Imp. conatur 398.45

eleemoſynis, ieiunijs, ſacriſq; actionibus, pœnis diuinis undiq; propter peccata ingruentibus occurrendum, in concilio Aquiſgrano decretum 443.60

Elenboldus III Petersbuſij abbas. 642.22

Elfricus claßis præfectus transfuga 342.47

Elſuuardus Angliæ monachus 630.33

Elſuuoldus Lõdinẽſis præſul 622.21

de Eliæ & Henoch aduentu, Iuo 532.40 de iiſdem, Anshelmi opinio 614.60

Ellenhardus apud Friſingenſes præſul 577.18

eloquentia inſignes 562.59 & 568.33

Elphegitus Cantuariẽſis epiſcopus. 608.30

Eluuangenſes monachi 640.13

Emericus, regius quidam iuuenis. 680.59

Engelbertus, põtificatus in eccleſia Treuirẽſi adminiſtrator 564.54

Engelbertus ab Imperatore Henrico III Bamberga, ad Mindẽſem uocatus epiſcopatum 595.41

Engelhardus Magdeburgenſis præſul 602.7

de Enoch, Anshel. opinio 208.46

pro Enumeratione peccatorum integra ſtabilienda ſignum mẽdax. 678.20

Eodouardus Angliæ rex æquißimas ſuis ſubditis leges proponit. 557.2

Epiſcopi huius tempeſtatis 16.1

Epiſcopi atq; doctores.

Africani 515.18

Albanenſes 548.58

Aldenburgenſes 597.48

Antiocheni 515.6

Aquileienſes 546.56

Argentinenſes 569.44

Aſiatici 514.28

Auguſtani 367.16

Aurelianenſes 556.38

Bambergenſes 579.25

Beluacenſes 557.54

Bohemi 605.29

Bremenſes, ſeu Hamburgenſes 585.57

Britanni 608.21

Brixiani 549.40

Cameracenſes 552.56

Cantuarienſes 608.24

Cicenſes 603.2

Colonienſes 558.56

Conſtantienſes 565.10

Conſtantinopolitani 516.2

Curienſes 578.40

Dani 626.31

Dunelmenſes 623.5

Eboracenſes 620.53

Eichſtetenſes 577.26

Europæi 513.42

Friſingenſes 577.2

Gallicani 550.2

Germani 558.54

Gneſnenſes 607.28

Halberſtadenſes 599.28

Hieroſolymitani 514.30

Herefordenſes 626.8

Hildesheimenſes 595.49

Itali 545.26

Leodienſes, ſiue Thungrẽſes 382.45

Lincolnienſes 622.42

Magdeburgenſes 601.5

Mediolanenſes 547.40

Merſburgenſes 602.43

Metenſes 555.53

Minigardeuordenſes ſiue Monaſterienſes 584.42

Mindenſes 604.40

Moguntini 562.22

Morini 555.2

Nordouicenſes, ſiue Teluordenſes. 625.4

Nouiomagenſes 555.20

Padebornenſes 594.15

Pariſienſes 553.54

Patauini 549.23

Pragenſes 605.32

Ratiſponenſes 578.26

Remenſes 556.14

Romani 519.8

Roſchildenſes 626.49

Rotomagenſes 623.28

Sariſberienſes 623.54

Scoti 626.22

Senonenſes 358.20
Spirenſes 570.46
Sueßionenſes 354.20
Traiectenſes 583.50
Treuirenſes 363.36
Tridentini 549.19
Vercellenſes 543.30
Verdenſes 592.9
Veronenſes 548.5
Vigornienſes 621.46
Vintonienſes 621.22
Vngari 607.18
Vuertzburgenſes 574.6
Vuormacienſes 572.30

Epiſcopi Eccleſiã hoc tempore quomodo gubernarint.

Baptizabant 355.49
ac Bonos mores incitabant ibid.11
doctrinam tradebant 354.49
dogmata falſa confutabant 355.1
exemplo bono præibant 356.48
libros componebant 355.9
matrimoniales cauſas dijudicabant. 356.21
miniſtros examinabant & ordinabant 355.58
monaſteria, tẽpla, ſcholas gubernabant & uiſitabant 356.14
pauperum curam habebant. ibid.9
principes officij commonefaciebãt. ibid.48 eosq; ab iniuſtis conatibus deterrebant 357.27
reges coronabant. ibid.36
uitia & peccata grauiter & liberè arguebant 355.23

Quibus uitijs ijdem laborarint.

Aulas ſequebantur 361.26
bella gerebant 363.6
bonis eccleſiæ abutebantur. ibid. 55
curioſis aut impijs ſtudijs dediti erant 358.3
docendi officium negligebant 355.52
excommunicatione uariè abutebantur, aut uindictæ gratia 360.24 aut pacis corporalis gratia. ibi. 58
fidem imperatoribus non ſeruabãt. 362.13
matrimonia pro arbitrio diſſoluebant 361.7
mißificabant 360.8
monaſteria, templa, &c. conſecrabant 358.52
nonnas conſecrabant 364.15
politicam iuriſdictionem adminiſtrabant 362.19
ex Sede una in aliam commigrabãt. 357.48
ſuperſtitiones augebant 358.40
uiſiones & ſomnia magnifaciebãt. 359.17
¶ Epiſcopi quibus ritibus depoſiti. 286.18
epiſcopi atq; doctores ab imperatoribus dati 388.35 Romani ab ijſdem electi atq; ordinati 391.58 facinoroſi uerò, ſeditioſi, contumaces puniti 392.17
epiſcoporum ordinatio à Rom. pontifice facta 285.44 uel ab aliquo archiepiſcopo, præſentibus uicinarum ſedium epiſcopis, ſuffraganeis & Imperatoribus. ibid.60
epiſcoporum opera ab Imperatoribus in legationibus uſurpata. 392.59

In epiſcoporum numerum perſonæ delectæ atq; cooptatæ.

Ex laicis 351.6
ex Monachis 352.50
ex Nobilibus. ibid.42
ex Sacerdotibus. ibid.57
¶ in Epiſcoporũ honorem templa ædificata 248.49
de Epiſcoporum Romanorum carnificina & immanitate, Pet. Damian. 268.23
de Epiſcoporum in Germania collatione Synodus Mersburgi celebrata 454.24
epiſcopos, regna tenere, pontifices ſinunt 378.2
epiſcopatus nomen. Ansh. 191.19
epiſcopatus à Rom. pontificibus pecunia nenditi 375.38 papis Rom. uelut ducatus & prouinciæ à Cęſaribus diſtributi 374.7 ab Imperatoribus conſtituti, atq; translati 392.43
epitaphia defunctis compoſita & erecta 299.55
Eppo, ſiue Hippolytus Mersburgicus epiſcopus 404.33
Epternacenſes monachi 641.48
Epinatrianum monaſterium 641.50
equitum turma in aere diſcurrere uiſa 667.36
Erbo Bauarus comes de Hohenwart, Moguntinæ eccleſiæ antiſtes 562.33
Erchangerus Vueichenſtephanenſis abbas 643.14
Erfurdenſis Synodus 482.3 alia 485.27
Erhardus Corbeienſis cœnobij monachus 648.34
Ericus Daniæ rex 746.42 iuris coniugalis uiolator 343.31
Ericus Haueibergenſis præſul 600.36
Erneſtus Sueuiæ dux 706.10 & ibid.18
eſum omnis animalis qui execrabantur doctores, morte multati. 393.48
Ethelredus Angliæ rex in ſubditos crudelis 142.5
ab Ethelnoldo duo cœnobia extructa 517.38
de Ethnicis libris. Berno 219.19
Eua quare de Adamo facta. Ansh. 80.1
Eua & Mariæ collatio 124.39
euangelizare cur maius quàm baptizare. Ansh. 171.47
Euangelium 132.5
Euangelium, hoc eſt bonum nuncium, cur ſic dicatur 132.6
Euangelij & legis differentia. ibid. 34
de Euangelij materia 132.23 ſicc. ibid.30
in Euangelio quid annuncietur. Ansh. 132.6
de Euangeliſtis, Anth. 220 57
Euangeliſtæ quatuor, cur quatuor figuris, hominis, leonis, uituli & aquilæ, Iohanni in uiſione apparuerint. Anshelmi. 222.18
Eucharistia ſacra, antequam prælium inirent, quoſdam populos ſe muniuiſſe 278.14. & inde
de Euchariſtiæ ſacramento, Lanfrancus 276.6
Eudocia Conſtantinopolitana Imperatrix 716.34
Euerbinus Dolcienſis in Treuirẽſi diœceſi abbas 636.33
Euerhardus Treuirenſis eccleſiæ epiſcopus 564.12
Euerhardus apud Conſtantienſes antiſtes 565.39
Euerlini Brugis in cœnobio Quercetano monachi, epitaphium. 651.21
Europæi doctores 315.42 monachi 627.30
Europeæ eccleſiæ 18.52
in Europa gentiliſmus 690.6
Euſtathius ſimplex, ocijq; & ſolitudinis amans apud Conſtantinopolim antiſtes. 318.45 & 316.22

exactionibus

exactionibus nouis et grauibus ſubditi preßi 341.26
exauiorati 639.60 & 641.33 & 642.14
excommunicatio,Anshelm. 172.48
excommunicatio hoc tempore illegitimè uſurpata,nunc ad uindictam exercendam 360.24 *nūc ad pacem corporalem obtinendam.* ibid.58
excommunicationis ſeuæ,cuius fulmine Henricus Imp.inſons percuſſus eſt à ſceleſto pōtifice Hellebrando, formula 423.35 & 433.7
ante Excommunicationem facinoroſi ad pœnitentiam admoniti. 265.16
excommunicationes contra Imperatores & reges, ut ſecum exequātur,papæ omnes reliquos eccleſiæ præſules excitant 380.41
excommunicato iuramentum non ſeruandum,Antichriſti Romani lex 542.22 *Vrbani decretum.* 265.9
de Exequijs, purgatorio, de operum meritis, & de inferno, ad corroborandos errores, diaboli præſtigiæ 681.30
exercitibus in armis ſtantibus,reliquiæ ſanctorū nōnunquam prælatæ 308.20
Exerogorgum Turcorum oppidū à Chriſtianis infœliciter occupatum 751.46
exilio multati 302.8 & 333.16
exorciſtarum ordinatio 286.1
exorziſatio obſeſſorum 286.35
Ezo,decimus Aldenburgenſis antiſtes 598.46

F

FAbarienſes monachi 640.24
Falco Beluacenſis eccleſiæ antiſtes 558.8
de Fama bona 146.36
fames 662.5. & ibid.43 & 666.9 & 669.36
de S.Faræ monaſterio turpißima fama,Iuoni audita 335.36
febri extincti 587.22 & 612.47
Ferdinandus Sanctij maioris filius. 700.42
in Feretris defunctorū corpora ad ſepulchrum portata 298.40
feria ſecunda Paſchæ 290.12
feria quarta & ſexta ieiunia obſeruata 287.33
fermentum in Scriptura ueteri atq; noua quid deſignet 58.7
ferri candentis tranſitu uel geſtatione innocentia probata 348.26
feſti omnium animarum inuentor. 631.28
feſta ab hoc ſeculo obſeruata 289.6
circa Feſta caſus 293.14
fides 144.34
fides quid 144.33 *unde ſit* 145.55 *firma & inconcuſſa quæ.* 424.22
fides, neceſſaria pœnitentiæ pars. Ansh. 162.57 *eadem omnium temporum* 147.22
fides dæmonum 62.2
fides Chriſti quid 61.57 *non eſt ocioſa* ibid.60
fidei nomen unde 144.38 *captus eius non ex nobis* 116.25 *de eius effectu & fine* 146.14
fidem eſſe certitudinem 144.55
fidem & opera in iuſtificationis negocio Anshelmus coniungit 228.36
fide nos iuſtificari 143.39
fide eadem omnes ſaluati 147.26
de Fide mortua & uiua 145.29
de Fide dæmonum 143.51
fide falſa mundus in Adam perijt. 118.29
ſine Fide nulla opera bona 150.7 & inde
de Fide,Bruno 573.23
de Incredulitate 163.38
infidelibus quomodo ſe iungēdum. Anh. 189.18
*infidelitas eſt fornicatio.Ansh.*205.50
filius Dei,ſecūda trinitatis perſona 68.49 *quomodo ſit de patre.* 53.49 *cur à patre in mundum miſſus* 86.50 *non poteſt dici creatura* 75.4 *ſolus incarnatus eſt* 74.4 & 78.3
filij Dei appellationes 69.1 *generatio* 72.47
filij Dei & hominum diſcrimen 93.13
filium Dei cur mortem pro nobis ſuſtinere oportuerit, cum alijs modis liberare nos Deus potuiſſet 141.24
ad Filium Dei, precatio Anshelmi. 154.34 & 157.21 & inde. *Bernonis precatio* 280.57
per Filium Dei homines ſaluari nō fuit neceſſe,gentium opinio. 697.10
inter Filium Dei Dominū noſtrum Ieſum Chriſtum,et electos, quod ſit diſcrimen.Ansh. 87.3
finis mundi 208.15
flagellatio monachorum, à Petro Damiano approbata 545.12
apud Flandros miraculum editum. 660.54
Flandriæ monachi 651.18
Florentina Synodus 456.57
fœmineo ſexui beneuoli 640.4
fœnus Iudæos hoc ſeculo ſtrenuè exercuiſſe 689.19
fœtus monſtroſus in Conſtantienſi agro editus 663.34
Folchardus Dorobernenſis,Cantuariæ cœnobij Seruatoris monachus 649.38
Folquardus epiſcopus 25.48 & 26.12
Fortuna à Vindelicis culta 690.30 & 692.4
Fulda celebris 23.8
Francia Hērici quarti temporibus uaſtata 728.5
Franco Leodienſium ſcholaſticus. 632.15
Francofordiana Synodus 445.24 *alia* 451.9
fratricidæ 392.25
Fridericus cardinalis à Synodo Cōſtantinopolitana nimium honoratus 384.10
Fridericus,Mimigardeuordenſis epiſcopatus rector 385.5
Fridericus Hirſangiēſis monachus. 644.53
Friſingenſes epiſcopi 577.2
Fulbertus ex ludimoderatore Carnotenſis factus epiſcopus 550.7 *idololatra inſignis.* ibid.19
Fulco Pariſienſis eccleſiæ diaconus. 334.11
Fuldenſes monachi 632.46
Fuldenſium monachorum ſchiſma. 426.32
Fulgentius Affligbemenſis primus abbas 651.44
fulgura in natali Domini audita. 662.17
futura nōnulli prædixerūt 364.45

G

GAifenius Salernitanus Caßinenſis monachus 629.45
ad Galatas epiſtola congruè poſt ſecundam ad Corinthios locata. Ansh. 223.48
Galliæ monachi 632.4 *concilium.* 484.51
Galliarum eccleſiæ 20.49

Gallicani epiſcopi atq; doctores. 550.1
de Gallina miraculum, eiusq; expoſitio 666.57
gallus quadruplex natus 660.58 & 664.6
Gallus anachorita oraculo admonitus 671.36
Gandersheimenſis ſynodus 446.34
de Gandersheimenſis monaſterij iuriſdictione acerrima inter Moguntinum & Hildesheimenſem epiſcopos contentio 442.1
Garſtungenſis ſynodus 503.7
pro Gaudio perfecto inuocatio. Ansh. 156.50
Gauſredus epiſcopus Exonienſis. 623.47
Gauſridus Carnotenſis epiſcopus. 550.35 officium propter diutinos labores reſignat. ibid.
Gebhardus Regimoburgi epiſcopus in uincula coniectus 592.28
Gebhardi duo Ratiſponenſes epiſcopi 578.27
Gebyzo Caßinenſis monachus 681.49
Gedericus Blandinenſis monachus. 651.52
gelu magnum, glaciesq; ualidißima. 666.14
de Gemellis miraculum 660.22
gentiliſmi propugnatores 691.4

Gentilis, ſiue Ethnicæ doctrinæ capita.

de Animabus 691.45
de Chriſto. ibid.1
de Deo 690.48
¶ Gentiũ ceremoniæ atq; ritus 691.54 ſecta 692.41 mores, ibid. 46
gentilium religionem plurima orbis terrarũ loca hac ætate obtinuiſſe 689.59 contra earum idola & uanitates, à quibus & quo modo pugnatum 693.10
genua flectere precantes ſoliti 279.52
Gerandus, Florentinus epiſcopus. 19.47
Gerardus Florentiæ epiſcopus, Benedicto decimo ui deiecto Romanus pontifex creatur 412.40
Gerardus Chanadienſis epiſcopus martyrio coronatus 37.31 & 659.6
Gerardi Vngarorum pontificis cadauer tranſlatum 302.43
Gerbodo nobilis, Arnulphi interfector 328.59
Gerhardus Leucorum epiſcopus, ob mirabilem uitæ ſanctimoniam in Vuormacienſi ſynodo, in Sanctorum numerum adſcribi, atq; in eccleſiæ ſolennitatibus celebrari iuſſus 456.48
Gerhardus Florentinus epiſcopus ab Henrico quarto Imp. Romanus pontifex deſignatur 187.14
Gerhardus Cameracẽſis epiſcopus. 552.58
Gerhard Halb. epiſc. à Nicolao põt. pallio donatus 375.53
Germania ab Ouone Vngaro direpta 345.19 quæ ſuſtinuerit ſub Heinrico quarto Imp. bella 730.10
Germaniæ epiſcopi, & doctores. 558.54 monachi 632.44
in Germania motus 701.4
S. Gertrudis Mingelenſis eccleſia poſt reparationem conſecrata. 252.18
Geruaſius Remenſium metropolitanus 556.22
Gezmannus, Eichſtadenſis præſul. 577.58
Gibertus Parmenſis epiſc. 417.30
Gibertus Rauennas archiepiſc. ab Hildebrando, quòd Henrici Imp. erat partium, dignitate ſua exutus 435.13
Giſelbertus Hirſaugienſis abbas. 645.47
Giſelfridus Preitblath Mülbuſanus, Campidonenſis abbas 619.30
Giſla Henrici ſecundi Imperatoris filia 28.4
Giula 32.5
gladium in Eccleſiam, regali tantum excepto, nemo portato: Salegunſtadenſis ſynodi decretum 449.11
gloriæ mundanæ auidi 633.16
ad Gloriam nominis Dei unicè reſpiciendum. Petr. Dam. 160.14
Gneſnenſes epiſcopi 607.12
Gneſna à Predislao direpta 605.34
Gobeardus Pragenſis antiſtes 605.43
Godefridus Lotharingiæ dux, quos motus in Imperio ſub Henrico tertio excitarit 712.17
Godfridus, quem captæ Hieroſolymæ regem Chriſtiani elegerant, auream coronam reſpuit 347.3
Godfridi uotum 310.8
Godfridi Lotharingi ob crematum templum Viridunenſe, pœnitentia 269.33
Godſchalcus Obotritorũ regulus, & cum eo plures presbyteri, à ſubditis ad Ethniciſmum redeuntibus, miſerè trucidati 659.20
Godeſchalcus Vandalorum dux. 29.11 patris mortem ulciſcitur. 34.24 huius conſilio atq; opera infinita gentilium multitudo, idololatria abiecta, Chriſtianũ nomen amplectitur 393.56
Goſchalcus martyr occumbit 42.20
Goduini parricidæ triſte fatum. 341.8
Golbodus, ſiue Volbodus, ſuperſtitioſa pietate cõſpicuus, apud Leodienſes præſul 582.6
Goslarienſis eccleſia amplißimis reditibus donata 365.28
Goslarienſis clades 414.53
Goslarienſes perfidi ciues 143.16
Gotharius Hildesheimenſium antiſtes 596.15
Gothardi Hildeſiani ſuperſtitioſæ ineptiæ 358.29
Gothelo dux 707.24 & ibid. 55
Gothfredus Pariſienſium epiſcopus 553.59
Gotfrido Bilioneo, belli aduerſus Turcos, Chriſtianos miſerè infeſtantes, ſumma demandata. 749.8
Gotſboldus Aquileienſis patriarcha. 546.42
Græcorum error 238.17
Grammaticorum ſchola cõſtructa. 368.6
Grandimontenſis monaſticus ordo. 311.38
gratia Dei nobis in Chriſto data. Ansh. 138.50 quomodo magis abundet quàm delictum. Ansh. 137.18 nunquam deſperanda. Algerus 164.7
gratiam ſolam hominẽ ſaluare poſſe, libero arbitrio nihil prorſus agente. Ansh. 114.57
gratiam quare Deus neget libenter ſuſcepturis, eiq; conſenſuris. Ansh. 133.48
nec Gratiam ſolam, nec liberum arbitrium ſolum ſalutem hominibus operari: Ansbelmi error. 227.51
ex Gratia nos iuſtificari 141.43
gratia & miſericordia Dei niſi regamur, nihil ſumus. Ansh. 116.24

gratiarum actio 152.34
gratiarum actio ſoli Deo præſtanda. Berno 159.10 eius formula. ibid.30
ingrati 550.42
Gratianus ſymoniacus 400.32
Gregorius VI. Romanus pontifex. 521.28 ſede ſua deiectus, in exilium ablegatur 400.32
Gregorius VII, qui & Hildebrandus papa 533.23 eius epiſtola ad Conſtantienſem clerum ſcripta. 370.14
Gregorius epiſcopus Vercellenſis. 548.32 in Romana ſynodo neſciens & abſens excommunicatus 456.37
Gualtherus XIIII. Spirenſis epiſcopus 570.56
Gualterus Dunelmenſis diœceſis præfectus 623.5
Gualterus epiſcopus Albanenſis. 649.10
gubernatorum eccleſiæ peccata. 557.46
Guelphus, Azzonis marchionis Italorum filius 295.4
Guelpho Bauarorum dux Auguſtã capit, expoliat, incendit, muros deiicit, epiſcopum Sigefridum capit 400.15
Guibertus Parmenſis clericus Hildebrando pontifici in Brixienſi ſynodo ſurrogatus 539.59
Guido Ambianorum epiſcopus 556.32
Guido Aretinus, cœnobij de cruce S. Leufridi in Italia monachus. 650.38
Guido Pureacenſis cum ſuis ſequacibus Sathanæ traditus 264.6
Guido decanus cuſtoſq; eccleſiæ S. Quintini Viromadenſis, Laudunenſiſq; archidiaconus, Beluacenſis epiſcopus creatus 557.59
Guillerinus Partſiorum epiſcopus. 554.2
Guilhelmus Dunelmenſis antiſtes. 621.12
Guilhelmus de Aldereia præter meritum ſuſpendij damnatus 347.56
Guilhelmus Rufus ab Anshelmo Cantuarienſi epiſcopo ſui officij admonitus 356.48
inter Guilhelmum Rufum Angliæ regem & Anshelmum Cantuarienſem diſſidiũ 442.16 aliud. 400.28 Anshelmum impijs conatibus reſiſtentem, in exilium propellit 442.19
Guiſcardus anathematis fulmine ac telo iam ante petitus, à Nicolao pontifice in Chriſtiani cœtus communionem reſtituitur, Apuliæq; & Calabriæ dux declaratur 386.12
Gundecarus Agnetæ imperatricis ſacrificulus, Eichſtetẽſi ſede ab Imperatore donatus 578.7
Gundechardus Eichſtetenſium uenaticus epiſcopus 577.34
Gundulphus diuina electione Roffenſis epiſcopus factus 619.59
Guntherus Henrici tertij cancellarius, Deũ in maieſtatis ſuæ ſolio ſedere uidet, loquiq; audit 664.18
Guntherus Cicenſis præſul 605.8
Guntherus Benedictinæ profeſſionis ad S. Amandũ Leodienſis monachus 632.29
Guntherus Bambergenſis præſul. 579.34
guttæ ſanguineæ hominum ueſtimentis cœlitus illapſæ 659.55
Gyula Scythicæ religionis defenſor. 690.14 & 693.8

H

HAeretici ab imperatoribus puniti 393.48
hæretici, uel ab iiſdem ſeducti, acta publicè pœnitentia, manus ſacerdotalis impoſitione recepti 270.15
de Hæreticis huius ſeculi 656.5
de Hæreticis quibuſdam Græcis. 658.13
de Hæreſibus huius ſeculi 258.3
de Hæreſib. in genere, Algeri dictũ. ibid.10
Halberſtadenſes epiſcopi 599.28
Halberſtadiana ſynodus 461.54
Haraldus Godwini filius, Edouardi apud Anglos in regno ſucceſſor. 744.55 in prælio occiſus. 745.1
Hardmirus monaſticæ profeſſionis deſertor 680.20
Harduinus epiſcopus Nouiomagenſis 555.22
Harmbaldus ex Fuldenſi abbate Moguntinæ eccleſiæ præſul conſtitus 562.18
Harquinus miraculoſe proſtratus atq; occiſus 666.45
Harduicus nobilis Francus, Vuernero in Magdeburgica ſede à Rodolpho rege ſuffectus. 602.25
Hartuuicus aulæ Imperatoriæ cancellarius, ad Bambergenſem epiſcopatum euectus 579.26 huic à Leone IX pallium unà cum epiſtola mittitur 575.56
Haruuici regis Normannorum, in Angliam impetus 44.15
Haſnonienſe uetuſtum templum reparatum & dedicatum 251.11
Haymo Cantuarienſis eccleſiæ archidiaconus 620.2
Haymo Conſtantienſis eccleſiæ gubernator 565.21
Haymo Hirſaugiẽſis cœnobij prior. 331.35
ad Hebræos epiſtola. Anshel. 224.35
Henricus ſecundus 29.24 & 697.8 Brunonem Auguſtanum epiſcopum, ut cœpto labore ceſſet, in ſomnis monet. Cranzij fabula 674.2
Henricus II & Robertus Flandriæ rex, de Chriſtianæ reipublicæ, regniq; & imperij Francici concordia ſolliciti 358.7 cum uxore ſua Chunegunde perpetuam caſtitatem ſeruauit, teſte Cranzio. 294.38

Sub Heinrico II.

Eccleſiæ tranquillitas & perſecutio 30.28
ſchiſmata 397.44
ſynodi 444.17
miracula 659.29
motus & mutationes 697.6
¶ Henricus tertius cognomẽto Niger, Imperator 709.20 laudatur. 51.27 de adulterio ſuſpectus, monomachia ſe innocentem probat 348.46 ſenatum populumq; Romanum, unà cum clero, iuramento, ne ſine ipſius authoritate pontificem ſibi eligant, aſtringit 393.59 eius nuptiæ in Ingelheim celebratæ. 294.8 manſuetudo & placabilitas erga hoſtes 337.5

Sub Heinrico III.

Eccleſiæ ſtatus 35.24
ſynodi 455.25
miracula 662.38
motus & mutationes 709.10
¶ Henricus IIII adhuc infans, nauigio Coloniam abducitur 361.29 oraturus quid fecerit 279.37 ab Hildebrando pont. excommunicatur 380.9 ad pontificis nutum

nuiũ Imperio exuendus, à principibus atq; epiſcopis Tiburiæ cõgregatis iudicatur 387.14 ab Hildebrando abſens & inſons diris execrationibus deuouetur. 264.45 contra Hildebrandum copias militares educit 456.50 humiliter Romam tendit, ueniam ab Apoſtolico petiturus 585.5 qua conditione ſit receptus 379.51 eius ſoror 634.24 eius præconium 58.18 eius erga Adelbertũ epiſcopum pietas 536.49 eius ab Hildebrãdo Romano mõſtro afflicti atq; deformati miſerabilis prorſus & triſtis hiſtoria. 419.21 eius epiſtole ad Annonem Colonienſem epiſcopum. 421.4 ad Hildebrandum iam nõ amplius Apoſtolicũ, ſed ſalſum monachum 425.5 ad uniuerſam ſanctam Romanã eccleſiã, clerum & populum 424.18 eius iuramentum pontifici nequã Hellebrando præſtitum 432.52 ſub hoc quarto Heinrico quis fuerit eccleſiæ ſtatus 38.16 quæ ſchiſmata 402.12 quæ ſynodi 457.31 quæ edita miracula 664.56 qui motus atq; mutationes. 715.48

de Heinrico IIII tetra mendacia à pontificijs conficta 539.15 & 345.45 & 675.51

Heinricus Boiorum dux quando ad imperium acceſſerit 50.30 qualem legem de politicæ pacis turbatore tulerit. ibid. 42

Henricus Auſtriæ dux ab Imperatore Heinrico uictus, ſupplex ueniam petit 701.5

Henricus rex Augienſis 397.50

Henricus comitis de Vuerde filius, ab Henrico Imp. contra Hermannum ducem Luzenburgi, eiuſq; loci capitulum, Padebornenſis epiſcopus deſignatur 441.16

Heinricus Francorum rex 29.14

Heinricus Dorenſtichius nobilis, Campidonenſis cœnobij rector. 639.49

Henricus Palatinus comes Lutharioriorum 356.22

Heinricus comitis de Aslo filius, & Heinricus comes de Vuele, Padebornenſes epiſcopi 595.24

Heinricus, ſiue Herebertus, cognomento Loſinga, Tedfordẽſis epiſcopus 625.7

Heinricus iuuenis & prodigus Spirenſium epiſcopus 571.48 eccleſiæ theſauros abſumit 564.9 ſubitanea morte ſubtrahitur 684.57

Henricus Sueßionum epiſcopus. 554.40

Henricus Auguſtanæ eccleſiæ antiſtes 568.1

Henricus Leodienſis pacificus epiſcopus 583.36

Henricus Tridentinus ouili ſuo reſtitutus 549.24

Heinricus Herbipoleos epiſcopus. 574.7

Henricus, Imperatori perfidus, Curienſis epiſcopus 578.55

Henricus comes de Aslo, Magdeburgenſem archyepiſcopatum, non ritè electus atq; uocatus intrat. 439.48

de Henrico Goslarienſi canonico, Lambertus 332.32

Helengerio Tigurinus abbas 636.45

Helias natione Scotus, Pantaleoni & Martino apud Colonienſes dicatorum monaſteriorum ſimul abbas 644.20

de Henoch, opinio Anshelmi 615.5

de Herbipolenſi epiſcopo ſchiſma. 440.51

Herbipolis à Saxonibus oppugnata 741.47

Herefordenſes præſules 626.8

de Heremitis 652.2

de Heremita quodam ſyluæ Thuringicæ, aliquot hiſtoricorũ nugæ. 682.41 alia 684.30

Heribertus Colonienſis præſul 558.58

Heribertus Altiſidorienſis epiſcopus, relicto officio fit cœnobita. 529.32

Heribertus Eichſtadenſis eccleſiæ doctus & prudens epiſcopus. 577.40

Hermannus pietatis opinione inſignis, apud Monaſterienſes præſul 284.51

Hermannus, uulgò Diues dictus, apud Colonienſes antiſtes 562.7 Nobilis uocatus 559.33

Hermannus Sarisburienſis præſul. 623.56

Hermannus Contractus, Sangallenſis cœnobij rector 634.59

Hermãnus Lucelburgicus princeps, deturbato Heinrico IIII Imperatore, Islebij à ſeditioſis rex creatus 741.24 lapidis ictu in oppugnatione quadam interit. ibid. 58

Hermannus Hamburgenſis antiſtes. 586.52 in propriam eccleſiã impetum facit 34.42

Herm. Bamb. ep. Alexandrum pontificem grauiter ſibi iratum per munera placat 375.38 ſede deiectus 579.52

inter Hermannum Colonienſem archiepiſcopum & Luitpoldum Moguntinum primatẽ Aquiſgrani conflictus 491.14

Herodis tetrarchæ & Herodiadis ſimilis hiſtoria 400.32

Heroldi cadauer tumulo effoſſum, capite truncato, in piſcinã proijcitur 501.58

Herrandus, qui & Stephanus Halberſtadenſis præſul, Heinrici quarti perſecutor 600.50

inter Herſueldenſem abbatẽ & Halberſtadienſem epiſcopum de bonis quibuſdam dißidium 411.2

Heruicus Sarbona, Brixianus epiſcopus 549.40

Hezelo ex Goslarienſi præpoſito Hildeſianus poſt Dithmarum factus epiſcopus 597.14

Hezelo Argentinenſis eccleſiæ præſul 570.9

inter Hezelonis Hildesheimenſis epiſcopi, & Vuideradi Fuldenſis abbatis camerarios, acris & uehemens contentio Goslariæ, anno Domini 1063 exorta. 414.24

Hildebrandus monachus diaconus, à Leone IX electo, cardinalis creatus 575.51 efficit ut Gerardus Florentinus epiſcopus, deturbato Benedicto X, erectur Romanus pontifex 412.40 ut Alexander Secundus conſtituatur pontifex, idq; citra conſenſum Imperatoris 415.31 Alexandrũ Imperatoris confirmationem expetentem, indignißimis modis tractat. ibid. 47 omnes Romanæ eccleſiæ reditus inuadit, ſibiq; uẽdicat 414.4 Imperatori acerrimè reſiſtit 418.9

Hildebrandus totius Romani imperij conturbator 15.41 in ſynodo Brixiana, communi omnium epiſcoporum ſententia, dignitate pontificia exutus 436.8 fornicatur 345.58 uindictam exercet 378.45

Hildebrandus archidiaconus, Italiæ atq; Burgundiæ reformator 575.

59 Henricum IIII Imperatorē imperioſè Romam citat 420.37 contra gentium ius eiuſdem legatos indignis modis tractat. ibid. 49 & 422.23 ſacrilegus 376.38 miſsificator 377.29 honeſta honeſtorum ſacerdotum coniugia abrogat 16.31 Germaniæ principibus author eſt, ut deiecto Henrico, alium regem eligant 432.54 non Deum inuocat, nec in teſtem uocat, ſed mortuas creaturas. 425.36 grauium ſcelerum accuſatus 189.50 acerbè ab epiſcopis Vuormaciæ congregatis literis compellatus 390.6 & inde. eccleſiaſticas opes militibus, reiq; bellicæ peritis largitur 364.3 falſus uates 364.48 in politicis iudex 378.33 & inde. ſede ſua deijcitur 40.8 uulneratus, & cuſtodiæ traditus 41.23
Hildebrandi impiæ leges ab Vrbano II eius pediſſequo ratificatæ 542.5
Hellebrandi litteræ, pontificalibus triſtis ſuperbè, ad Henricum Imper. miſſe 420.16 ad Petrum & Paulum apoſtolorum principes oratio 433.13 de Henrico Imperatore pſeudoprophetia 433.22 epiſtola ad Saxones & Sueuos Triburiæ conuentum agentes 417.30 pontificis erga epiſcopos & laicos, qui Hērico quarto fauebant, tyrannis 267.45
Hildebrandi pont. iniquo, quo magna ſeueritate ſacerdotum coniugia damnabatur, decreto, tota clericorum factio reſtitit 389.8 & ibid. 44
inter Hildebrandum & Henricum Imperatorem ſchiſma 429.18
ad Hellebrandum ſalſum monachū Henrici Imp. epiſtola 423.5 & 415.42
contra Hildepr. ut à pleriſq; tū publicè tum priuatim declamitatum. 390.37
contra Hildebrandum iam ſella deiectum Henrici Imp. expeditio. 436.50 contra eundem Vuormaciæ ſynodus ab eodem Henrico IIII congregata 383.29
contra Hildebrandinos funeſtum bellum ab Imperatore geſtum. 381.36
de Hildebrando pont. grauis Henrici Imper. in epiſtola ad Annonem Colonienſem querela. 374.24
de Hildebrando pont. Henricus Imperator in epiſtola ad ipſum ſcripta 383.6
ab Hildebrando pont. Imperator Henricus qua cōditione in eccleſiæ conſortium receptus 379.51
ſub Hildebrando naturæ portento, tum Imperium, tum eccleſia grauiſsimè turbata atq; afflicta 723.35
ſub Hildebrando monacho ad pontificiam dignitatem euecto, grauiſsimæ turbæ exortæ 93.27
S. Hildegardis ope duæ fœminæ ex carcere liberatæ 640.9
Hildesheimenſes epiſcopi 595.49
Hildeſcalcus Tigurinus abbas 636.59
Hildolphus deformis Colonienſis eccleſiæ epiſcopus 560.53
Hilgotus Sueſsionenſis epiſcopus renuncians epiſcopatui, ad monaſterium confugit 329.14
Hilpericus philoſophus 655.13
Hieroſolymitani epiſcopi 514.30
Hieroſolymitana expeditio anno 1096 duce Gotfrido Lotharingo ſuſcepta 746.52 hanc expeditionem quæ prodigia præceſſerint 668.44
Hieroſolymitanum templum uaſtatum & pollutum 30.59
Hieroſolyma à Turcis capta 58.46
Hieroſolyma à Turcis capta quæ miracula edita 660.8
Hieroſolyma ſub finem huius ſeculi à Saracenſium poteſtate liberari, & à Chriſtianis inhabitari cœpta 17.48
Hieroſolymam religionis ergò peregrinationes ſuſceptæ 309.14 & inde.
Hieroſolymis cur quotidie cœna celebrata. Humbertus 272.40
Hirſaugienſis cœnobij bona rapta. 597.20
Hirſaugienſes monachi 644.52
Hirsfeldenſes monachi 645.57
in Hiſpanis regnorum atq; titulorum permutatio quādo cœperit. 700.41
in Hiſpania Heinrici quarti temporibus inter Ferdinandi liberos inteſtinum bellum exortum 728.41
Hobenzwart, ſummitorium, ſeu alta ſpelunca ex arce in monaſticum oratorium conuerſum 318.33
homo 106.54
homo ante & poſt lapſum 103.14 & inde.
homo quid præcipuè ſtudere debeat. Anſh. 107.31
homo abſq; peccatis quomodo Chriſtus natus ſit. Anſhelm. 101.9 & 123.
homo, Dei filius cur factus ſit. Berno 79.54
hominis diuiſio 106.54 forma 107.26 finis 108.45 formatio 107.57 quadruplex ſtatus. ibid. 57
hominis & angeli collatio 113.10
hominis filium cur toties ſeipſum Chriſtus nominet. Anſh. 93.16
de Hominis ruina atq; reparatione. Berno 91.9
de Homine. Iuo 552.14
homines in angelorum locum factos eſſe, Anſhelmi opinio 123.22
homines iuſtos ſiue credentes æternum uicturos. Anſh. 85.40 cur breuius uiuant 112.35
de Hominum ordinibus in communi uita 107.49
Honorius papa ad Mantuanum, ad quod ab Imp. uocatus erat, concilium, uenire recuſat 571.55 eius electio quæ dāna Italiæ dederit 722.2
ὁμοούσιον, nomē cur à patribus uſurpatum. Anſh. 66.11
de Homicidij tribus generibus. 129.8
horæ canonicæ à clericis quotidie dicēdæ, ab Vrbano II inſtitutæ. 542.8
hoſpitalitatis cultores 339.48
contra Hoſtes Chriſtianæ fidei, atque latrones magiſtratus hoc ſeculo egregiè ſe ſunt tutati 337.41
hoſtiæ legales non amplius offerendæ. Anſh. 170.29
Hucarius apud Cornubienſes monachos leuita factus 649.19
Hugo Candidus presbyter cardinalis 543.50
Hugo Sueſsionenſis antiſtes 554.54
Hugo Puteacenſis, receptus 266.23
Hugo Lugdunenſis archiepiſcopus, & Romanæ ſedis legatus. 556.5
Hugonis Salopiæ, & Hugonis Ceſtriæ comitum, inaudita crudelitas 45.10
Humbertus 18.46

Humbertus Epternacenſis abbas. 642.14
Humbertus & Gerardus epiſcopi ad cœnobia ſecedunt 329.38
Humbertus Lotharingus à Leone nono, cardinalis Syluæ candidæ ſeu S.Rufinæ in Sicilia factus. 541.10
humanum genus in tres ordines ab initio diſtributum 452.44
humanum genus per paßionẽ Chriſti redimendum eſſe, dæmones ignoraſſe, Anshelmi opinio 614.58
humana natura cur tot malis expoſita 119.53
humana membra quomodo tribuat Scriptura Deo 99.17
ut Humiliemur quæ cogitãda. Ansh. 162.7
ad Humiliationẽ exhortatio. Ansh. 90.18
de Humilitate. Ansh. 161.55 eius gradus 162.2
de Humilitate uera & ſimulata. Pet. Dam. 159.56
Humfridus Rauennas epiſcopus, ueneno ſublatus 547.10
Hunoldus Thuringus, Mersburgẽſis eccleſiæ antiſtes 601.14
hyemis intenſißimũ frigus 666.19
contra Hypocriſin. Pet. Dam. 159.15

I

D. IAcobo cœnobium cũ æde ædificatum 315.48 delubrum extructum 248.55
ad S. Iacobum peregrinationes factæ 509.28
idololatriã inſignes 550.19
idololatria à papis cõfirmata & exercita 377.7 quib. miraculis cõfirmata 310.16 à principibus uiris abrogata 591.56
idolum quid 62.12
ieiunium quatuor temporum 288.24
de Ieiunio 150.13
de Ieiunio incerto quatuor dierum, certitudo ſtatuta 447.52
de Ieiunio Septembris conſtitutio. 448.15
de Ieiunio bannito decretum 450.16
de Ieiunio ſextæ feriæ, ſiue ſabbati decretum 451.2 & inde.
de Ieiunio quorundam dierum obſeruando, in Salegunſtadenſi concilio conditus canon 288.6
ieiunia, orationis gratia in publicis calamitatib. indicta 288.58
circa Ieiunia ritus 287.15
de Ieiunijs S. Iohannis baptiſtæ & Laurentij noua conſtitutio, publico atq; ſolenni ritu obſeruanda, publicata 446.11
IESV appellatio 68.50 & 69.1
ignis conſumens cur Spiritus S. dicatur. Berno 91.6
de Ignoſcentia fraterna 127.15
Imadus Padebornenſis præſul 594.59
imago Dei, Chriſtus 60.57
imago Dei aliter in filio Dei, aliter in anima hominis 69.24
imaginem Dei in homine eſſe perditam 110.52
imaginem terreni & cœleſtis hominis quomodo induamus. Ansh. 168.57
imagines & ſtatuæ hoc ſeculo in tẽplis habitæ 252.26
Imbricus eloquentia inſignis, Auguſtanus epiſcopus 568.26
notoriè impij & manifeſtè ſceleroſi ex eccleſia eiecti 264.3
de Impiorum poteſtate, Ansh. 115.56
impios cur Deus tamdiu toleret. Ansh. 190.59
Immo abbas Prumienſis 616.58
de Immortalitate primorum hominum, Ansh. 119.48
imperatores epiſcopos atq; doctores dediſſe 388.35
imperatores inaugurãdi ritus 345.55
imperatores, pontifices non legitimè electos depoſuiſſe, aliosq; ſurrogaſſe 187.29 flagitioſos, ſeditioſos, alaſtores puniuiſſe 188.11 ſynodos contra eos congregaſſe ibid.24
imperatores in ſua uerba iurare cogunt pontifices 379.44
ab Imperatorib. epiſcopi eccleſijs dati 282.15 & inde
inaugurationem à papis politici petierunt 384.35
de Incantatoribus. Alg. 220.29
incarnatio filij Dei, ab æternis ſeculis prædeſtinata 155.6. & inde. ſuper omnes uirtutes neceſſaria 75.12. & ibid.50
incarnationis Chriſti myſterium ſoli Deo notum 74.50
incarnationis Dominicæ dies à patrib. unicè exoptatus 75.57 cauſæ impuſiuæ & finales 78.59 & 79.4 & ibid. 12. & 34
incarnationis Chriſti arcanum humanæ ſapientiæ inperueſtigabile 78.54
Inceſtus 541.45
indulgẽtia Romana ſiue pontificia, nullis, niſi qui pœnitentiam à ſuis ſacerdotib. datam adimpleuerint, proſit: Salegunſtadenſis ſynodi decretum 450.29
indurare Deus quomodo dicatur 154.21 & 155.26
infames ad ſacerdotium nõ admißi. 281.52
infans quidam Chriſtianus, religionis odio à Iudæis crucifixus. 687.40
infantes ab eccleſia baptizati 260.11
infantibus quoq; Euchariſtia data. 274.8
infernus 212.46
infernus qualis futurus. Ansh. 212.54 erit perpetuus. Berno. 215.7
ad Infernum cur Chriſtus deſcenderit. Ansh. 89.26
in Inferno quis futurus ſit 212.47 Algerus
de Iniuriarum tolerantia. Ansh. 162.43
innocentes à communione depulſi 364.43
innocentia quibus ritibus probata. 248.25
inſtauratio eccleſiarum huius XI Seculi 29.23
interceßio Sanctorum, eorumq; meritorum communicatio, contra Chriſti propriũ honorem à quibuſdã huius Seculi ſcriptoribus docta 250.9
de Inuidia 128.55
Iohannes Cæſar Conſtant. monaſticen induit 329.6
Iohannes XIX. Romanus epiſcopus 510.9 XX. ibid.45 XXI. 52.15
Iohannes Heinrici IIII ex filia nepos, apud Spirenſes antiſtes 572.16
Iohannes Taruanenſis antiſtes 558.46
Iohannes Xiphilinus Conſtantinopolitanæ eccleſiæ gubernator. 513.18
Iohannes Megapolenſis præſul. 599.1
Iohannes Beneuentanus Caßinenſis trigeſimus abbas 627.44
Iohannes Vellenſis epiſcopus 624.28
Iohannes Morauorum epiſcopus. 606.4

Ioannes Gerlandus, philoſophus atque poeta 654.42
Iohannes Turonenſis archidiaconus 556.50
Iohannes Gualbertus Florentinus, nouæ religionis author 311.12
Iohannes Seraphion, medicus inſignis 655.23
Ioannes Iordanis, principis filius flagitijs nobilitatus 682.18
Iohanni Romanorum pontifici Stephanus frater appararet ibid.35
de S. Ioanne, eiusq́; euãgelio. Anſh. 221.22 & 223.14
ira Dei 100.4
Iſaac Benimiram medicus celeberrimus 655.42
Iſaacus Comnenus homo arrogans, rapax, &c. 58.29
Iſnenſe cœnobium 124.19
ab Italis Sarraceni deuicti 718.40
Italia Henrici quarti Imperatoris temporib. turbulentiſsima 721.18 & inde
Italiæ epiſcopi 543.26 monachi. 627.40
Italiæ nonnulli principes à Leone IX, excommunicati 380.13
in Italia aquarũ exundatio 663.47 gentiliſmi reliquias hoc tempore remanſiſſe 690.21
Iudam proditorem cœnæ non interfuiſſe 144.41 interfuiſſe. ibid.52 & inde
Iudæi cur Chriſtum ſint perſecuti. Anſh. 200.5
Iudæorum infinitam ferè multitudinem hoc ſeculo, in uniuerſo ferè terrarum orbe, ſua quædam hoſpitia, multo auro redempta, tenuiſſe 686.35
de Iudæorum libris 688.52 ceremonijs, ritib. & morib. 689.1 operib. contra Chriſtianiſmũ 687.36 cæcitate. Anſhelmus 688.28 religione. ibid.6
Iudæis qui ſeſe oppoſuerũt 689.24
Iudæa ſola ante Meßiæ aduentum ad unius Dei cultum electa Berno 168.16
de Iudaica quadam muliere baptizata, uiroq; Chriſtiano elocata. 295.24
de Iudaicis reb. externis, caput 14. 686.31
extremum iudicium 208.52 quale futurum. Bruno 209.26 quomodo. ibid.31. Anſh.
in iudicio extremo quomodo omnia tranſitura. Anſh. 211.2
de iudicio temerario 131.3
Iuditha pietati & beneficentiæ dedita fœmina 365.46
Iuo Carnotenſis epiſcopus carceri incluſus 47.10
Iuo S. Quintini Beluacenſis canonicorũ regularium Auguſtinianæ profeſſionis præpoſitus 550.42 ab epiſcopo ſiue pontifice Romano, Vrbano Carnotenſis antiſtes creatus. ibid. ſententiæ eius cõmodæ de quibuſdam Chriſtianæ doctrinæ capitib. 551.12 næui 551.19 in carcerem conijcitur. ibid.46
de iuramento 121.28
nõ iurandũ eſſe per creaturas 131.24
iuramenta & homagia hoc ſeculo in templis facta 259.56
ad iuramenta politica & fidem magiſtratui debitam diſſoluendam, clauiũ poteſtas uſurpata 264.60
circa iuſiurandum ritus 347.16
iuriſdictio politica in ciuilib. cauſis dirimendis, facinoroſisq́; gladio puniendis, à pontificib. uſurpata 378.11
iuriſdictio eccleſiaſtica à Vuidone Mediolanenſi epiſcopo Romanæ ſedi tradita 347.19
iuriſdictionem politicam gubernatores eccleſiæ hoc tempore adminiſtraſſe 361.19
de iuriſdictione diſsidium 442.1
iuſti & nunc ab iniuſtis quomodo ſeparati, & quomodo in futuro ſeparandi. Anſh. 209.37
iuſtorum animas propter culpam primi parẽtis in inferno detẽtas, Chriſtũ diabolis abſtuliſſe, & in regnum Dei tranſtuliſſe, Anſh. ſine ſcriptura aſſertio 257.40
iuſticia redemptoris noſtri, noſtra iniuſticia maior 140.38. Anſh.
iuſticia ab Anſhelmo operibus tributa 229.15
à iuſticia quam Deo debemus propter nulla incõmoda declinemus. Anſh. 89.10
de iuſticia duplici 136.49
de iuſticia originali & perſonali. Anſh. 116.50
iuſticiæ Chriſti & peccati Adæ collatio. Anſh. 157.22 et inde. 118.58
de iuſticia ciuili 147.36
iuſtificari peccatores 146.56 omnes 147.7 eodem modo. ibid.16
iuſtificari nos ex gratia 141.41 fide 141.10
ad iuſtificandum & ſaluandum hominem, gratiam & liberum arbitriũ cõuenire, Anſh. error 228.10
iuſtificatio 136.46
iuſtificatio unde ibi.60 ex dilectione 140.25 ex miſericordia. ibid.18
iuſtificationis cauſa impulſiua 139.29 materia 140.37
de iuſtificatione orthodoxorum huius ſeculi doctrina 136.47
iuuenes in Scriptura qui 59.44

K

KEmmenadenſe monaſterium. 595.51
Kenulphus Petroburgenſis abbas. 649.30
S. Kiliano crypta dedicata 252.9
Kiouia à Boliſlao Polono capta. 745.59
Kribo diaconus ob laſciuiam, morumq; intemperantiam omnibus inuiſus 344.36
Kurnachianæ ditiunculæ duæ arces euerſæ 639.50
Kunegundis Confugienſis cœnobij monialis 364.39

L

LAchrymæ cur neceſſariæ. Anſh. 160.58
Ladislaus Vngarorũ rex cœleſti uoce admonitus, ædẽ diuæ uirgini Mariæ ædificat 304.48
S. Ladislai defuncti cadauer in ſepultura miraculum edit. Bonfinius. 671.42
Ladislai Vngarorum regis poſt partam uictoriã erga Deum gratitudo 316.55 erga hoſtes miſericordia & manſuetudo 357.57
à Laico epiſcopatũ haberi, nephas eſſe à Romanis pontificibus pugnatum 554.42
laicorum quorundam Chriſtianorũ furioſa impietas 41.28
laicis quoq; cœna integra hoc ſeculo diſtributa 273.9
Laicis quoq; & paganis baptizari permiſſum 259 59
laicis epiſcopale munus demandatum 353.16 eccleſiarum inueſtituræ per Vrbanum papam adempta 374.37
lampades in feſto Paſchatis accẽſæ. 290.15
Lambertus Conſtantienſis præſul. 565.12
Lambertus Senonum archiepiſcopus 558.29 Atrebatenſis epiſcopus. ibid.57
Lambertus Schafnaburgenſis, Hirsfeldenſis monachus 647.1

Lambertus Leodienſis monachus 632.4

Lambertus equeſtri apud Polonos familia ortus, Cracouienſis canonicus 586.55

Lambertus Florentinus ex pontifice monachus factus 546.58

Lambertus de Legia Treuirenſis monachus 616.22

Lambertus Louanienſium comes. 675.36

Lambertus Zula Polonus, Cracouienſis eccleſiæ antiſtes 606.14

Landolphus Reinſleterus ab Hobeneck, Campidonenſis abbas 639.43

Lanfrancus Cantuarienſis longè doctiſſimus epiſcopus 609.53 librorum eius quos ſcripſit catalogus. 610.11 eius næuus. ibid.48

de Lanfranco, Polydorus 611.14

ad Laodicenſes epiſtola 214.51. Ansb.

lapidibus obruti 659.25

lapidibus obruti epiſcopi 608.49

de Lapſu hominis 210.5

lapſus hominis unde ſit 209.35

de Lapſus damnis 110.26

per Lapſum primorum parentum non prorſus perditos homines. Ansb. error 228.17

latrones ſanctorum auxiliũ expetentes, miraculoſè liberati 673.48

S. Laurentij collegiati templi dedicatio 250.56

S. Laurentij ope Heinricus Imp. hoſtes ſuos in fugam cõuertit, Bambergenſis fabula 671.44

Laus Pompeia, Italiæ oppidum, ab Adelheide Cæſaris ſocru expugnata 723.24

de Lectionibus in eccleſia hac ætate. 258.9

lectorum ordinatio 186.5

legati uiolati 342.58

legati pontificum nimium honorati 386.45 & 384.10 uelut dromedarij quidam huc illuc miſſi. 373.53

contra Legationis ſuæ fidẽ qui egerunt 360.49

legationibus Principum nomine abbates & monachi functi 326.45

ex Legatis quædam bona eccleſiæ acceſſerunt 365.38

Leimarus Bauarus, Hamburgenſis & Bremenſis epiſcopus conſecratus 591.37

Leo IX pontifex Romanus 525.20 eius ſcripta. ibid. 46 doctrina & errores 526.8 opera in pontificatus adminiſtratione. ibid. 51 mors 528.4

Leo Atridæ metropoleos, Bulgarorum archiepiſcopus 515.52

leonis ſimilitudini mortem & reſurrectionem Chriſti rectè comparari. Berno. 82.56

Leonis Tornicij Adrianopolitani, Euprepiæ ſororis Monomachi nuptias & imperium ſimul affectantis triſtis fortuna 720.48

Leodienſes, qui & Tungrenſes, epiſcopi 581.45

Leodienſes monachi 611.38

Leoſtanus adoleſcens ſanctorũ reliquias minus honorãs, graues pœnas luit 675.8. Vincent.

Leotherius Senonum archiepiſcopus 558.22

D. Leuini Holtanenſe ſacellum qui ſpoliare conantur, ſtatim oculis priuantur 684.49

ad Leuinnæ uirginis corpóris circũgeſtationem multi infirmi ſanitati reſtituti. Dogo Morinorum epiſcopus 674.51

lex 124.53

lex à gratia quomodo diſtinguatur. Ansh. 131.2 non tollit peccatũ. 226.5

legis conſuetudo 59.64

legis ueteris materia circa quæ uerſetur 57.20

de Legis uſu & fine 125.5

à Legis damnatione nemo niſi per Chriſtum liberatur. Ansb. 126.35

legem nos non implere 125.56

lege non ſaluamur. ibid.60

de Lege. Bruno. 575.20 orthodoxorum huius ſeculi doctrina 124.51 Iudæorum uana gloriatio. 638.19

de Lege ſpiritus. Ansh. 232.42

de Lege fidei & operum 147.44

de Lege naturæ 126.55

à Lege quomodo ſimus liberati 226.27

ſub Lege quid. ibid.11

legibus cur Chriſtus ſe ſubijciat 79.39

Liutulphus Callenſis epiſcopus. 547.4

Libentius ſecundus natione Italus, Bremenſis epiſcopus 586.13

liberales erga pauperes 604.10 & 612.10

ob Liberalitatem in egenos commẽdati 564.59 & 586.42

de Liberatione noſtri à damnatione legis. Ansb. 126.27 à peccato. ibid.39 & inde.

libertas arbitrij quid ſit 113.36 & inde. unde ſit 114.45

libertatis tres modi. Ansb. 114.26

liberum arbitrium 213.35

liberum arbitrium non ſufficit ſibi ad rectè intelligendum, & benè uiuendum 143.7 per prædeſtinationem Dei non excludi. Ansb. 136.6

liberum arbitrium ad peccandum. 117.20

liberi arbitrij diuiſio 214.5

de Libero arbitrio quid huius ſeculi orthodoxi doctores ſenſerint. 123.15

libidinum exempla 541.51

libidinibus papæ infames 382.12 ſacerdotes. ibid.16

librorum curam abbates habuerũt. 325.52

de Libris noui teſtamenti 220.49

Lietbertus Cameracenſium epiſcopus 555.8

Liemarus Bremenſis epiſcopus ex captiuitate redemptus 366.48

lignum cui Dominus affixus fuit. 305.19

Lincolnienſes epiſcopi 622.41

linguæ tempeſtiuus uſus 339.58

de Litanijs 281.13

lineo tantum panno particulæ panis diſtribuendæ in ſacra actione, inuolutæ 172.16

linteum, quo Saluator poſt lotionẽ in ultima cœna pedes deterſit. 305.14 & 308.17 & 674.31

loco moti 392.21 & 637.2

Lotharingia in ducatum & comitatum diuiſa 707.33

apud Lotharingos quod miraculum editum 660.19

lotio pedum diſcipulorum Chriſti, pœnitentiæ ſacramentum. Iuo. 161.21

S. Lucas de Hungaris, põtificalis excommunicationis contemptor. 589.17

de S. Luca, eiusq; euangelio. Ansb. 221.17 & ibid.45 & 222.27

de Lucenſi ciue quodam nobili 677.20

Lucidus Fieoclenſis epiſcopus 679.40

Ludolphus Treuirorum epiſcopus. 565.17

lugubres cantilenæ in ſepelitionibus factæ 298.49

Luitpoldus Moguntinorum præſul. 562.55
luna bis ſuo lumine, Februario & Auguſto menſibus orbata 670.13
Luticij bello ab Imperatore Henrico IIII petiti 731.12
inter Luticios domeſticum bellum exortum 736.32
de Luxuriæ uitio. Ansh. 130.9
luxus exemplum 344.58
in Luxurioſo conuiuio qui genio nimium indulſerat nobilis, miſerè perit 664.31

M

MAcharius Aruernus epiſcopus. 515.20
Machtildis impuri pontificis Hildebrandi impurum ſcortum 382.15 & inde
Madelmus monachus 630.55
de Magdeburgenſis epiſcopi electione diſsidium 419.49
Magdeburgenſes epiſcopi 601.5
magiſtratus 204.35
magiſtratus cur Dei miniſter dicatur. Ansh. 206.28 religionis curam habeat. idem. ibid. 45 à ſubditis contemptus 341.17
magiſtratus finis atq; officium. Pet. Dam. 205.56 diligentia in adminiſtratione politica 337.1

Magiſtratus politici, in iuuanda gubernatione, & diſciplina Eccleſiaſtica conſeruanda officia.

Epiſcopos Romanos elegerunt, ac confirmarunt 391.58
epiſcopos facinoroſos, ſeditioſos, contumaces, punierunt 392.16
epiſcoporum opera in legationibus uſi ſunt. ibid 59
Hæreticos punierunt 393.48
Idololatriam abrogarunt. ibid. 56
monaſteria extruxerunt 392.49
Priuilegia dederunt. ibid. 54
reformationes & bonas leges promulgarunt 394.12
ſynodos congregarunt 392.40
¶ magiſtratui obediendum. Anshel. 204.59 quo modo. idem 205.13
erga Magiſtratum ſubditorum obedientia ac reuerentia 337.28
de Magiſtratu impio ſeu truculento. Ansh. 206.37
magiſtratus iniuſti 341.26
magiſtratus ſubditi ſint legi Dei. Ansh. 205.49
magiſtratus politici à papis excitari, ut iuxta ipſorum placita, quos pro ſuo arbitrio ſunt execrati, perſequantur 381.35
magiſtratum eſſe à Deo. Ansh. 204.36 ſuo neruo Iudæos cõpeſcuiſſe 689.49 nonnullos gentiliſmum defendiſſe ac propagaſſe. 693.6

A' Magiſtratibus politicis contra ſuum officium, & eccleſiæ utilitatem quæ facta.

Bona eccleſiaſtica ſibi rapuerunt. 397.20
Cultus falſos tutati ſunt 394.36
Doctores bonos oderunt, & perſecuti ſunt. ibid. 40
Eccleſijs aut monaſterijs nimis multa dederunt 395.6
Monachi ſtulta quadam ſuperſtitione facti ſunt 397.28
Pontifices pro ſuo arbitratu euexerunt & deiecerunt 394.30
Templa & monaſteria nimis multa ædificarunt. ibid. 47
magi & magæ 340.22
magi, ſeu magiæ dediti 558.22
de Magis conuerſis. Berno. 63.28
de Magia, Berno 219.49 & inde.
Magnopolis ciuitas Obotritorum. 25.24
Magnus Noricorum rex 746.9
Magnus Olai filius, Noruegiæ rex Suenoni regnum ſibi debitum inuadenti reſiſtit 714.47
de Mahumetiſmo 695.54
Mainardus epiſcopus, Syluæ candidæ cardinalis 544.4
Maio Caſsinenſis monachus 681.49
Malcolmus Scotiæ rex 746.23
Malcolmi regis Scotiæ de elocandis uirginibus edita lex 294.55
mala quomodo Deus faciat 135.22
malorum ſocietas cur uitanda 130.21
aduerſus Mala huius uitæ conſolatio 646.31
maledictum in Scripturis duplex. 59.10
Mangoldus primus Iſnenſium apud Sueuos abbas 640.45
Mantuana ſynodus 457.33 alia. 476.24
manus ordinandis epiſcopis impoſita 384.49
Marbodus Rhedenſis epiſcopus. 557.1 & 22.33
per S. Marci merita quæ petuntur, certò accipi: Bernonis næuus. 230.23
de S. Marco, eiusq; euangelio. Ansh. 221.14 & 221.9
ex Marco in die paſchatos textus recitatus 290.21
mare rubrum, baptiſmi ſignũ. Ansh. 168.21
in Maris mediterranei inſulis eccleſia 18.45
Margarita, Nicolai Zẽbocij apud Polonos longè nobiliſsimi uiri, uxoris pudicicia 318.50
Margaretha Scotorũ reginæ in pauperes pietas 338.27
Maria uirgo quare Dei genetrix dicatur 77.38
Maria abſq; peccato, Anshelmi opinio 615.8 poſt partum uirgo mãſit. Berno 75.45 ut domina coli iuſſa 28.22
Mariæ ubera Fulbertum ægrotantẽ ſuxiſſe, Achelnoti Cantuarienſis præſulis blaſphema aſsertio 609.12
Mariæ precibus atq; meritis quæ ſeſe commendabat mulier, ab ignis iniuria illæſa ſeruatur: Sigebertĩ nugæ 672.29
in B. Mariæ honorẽ templũ fundatum & conſecratũ 248.9 eccleſia extructa 359.6 monaſterium extructum 316.53
Mariæ excellentia 80.19 æſcenſio. Ansh. 232.38
S. Mariæ mediatoris officiũ attributũ 131.24 Stephanus rex ſe ſuaq; omnia, moribundus, magna ſuperſtitione commendat 280.45
Mariam fuiſſe peccatricem 123.1 ſua ſanctitate meruiſſe fieri matrem Domini, Anshelmi ſiniſtra opinio 232.30
ad S. Mariã nudis pedibus itura, fœtu liberata, quæ uoto ſeſe obſtrinxerat mulier, ſtatim dolorib. partus leuatur. Antoninus 673.9
ad Mariam uirginem Anshelmi oratio 280.52
de Maria quomodo Chriſtus ſit natus 73.42 & 74.18
de Maria uirgine mediatrice, Bernonis error 163.42
ex Maria Dei filium ſine peccato natum eſſe. Ansh. 74.9
in Maria Dei uirtutẽ et ſapiẽtiã, omneſq; ſapiẽtiæ et ſciẽtiæ theſauros eſſe ab-

eſſe abſconditos, Anshelmi error 232.17
Marianus Scotus apud Vuiſſenburgenſes monachus 643.56
de Mariano Scoto, eiusq; ſocijs, uiris doctiſsimis, diploma ab Hērico imperatore datum 392.54
Marquardus ex Corbeienſi abbate Oſnaburgenſis præſul factus: poſt annum uerò ſextum loco motus 565.52
Marſburgenſis ſynodus 454.24
S. Martini Moguntinæ eccleſiæ dedicatio 230.43
D. Martino Lutetiæ templum extructum 249.24 & 428.49
martyribus sēpla extructa 248.41
de Martyrib. caput duodecimum 658.24
S. Materni corpus aliò translatam 305.4
Mathildis Balduini Flandriæ comitis filia, à Guilhelmo Angliæ rege illicito propinquitatis gradu in uxorem ducta 400.31 cunctas quas habet poſſeſsiones Romano pōtifici offers 386.48 quando Petri matrimoniū quod uocant, pontifici tradebat, cuius modi uox è cœlo audita 667.55
matrimoniū in tertio conſanguinitatis gradu coniunctas perſonas, quòd contrahere permittebant epiſcopi, ab Henrico Imperatore uitio latum 444.38
matrimonium in prohibitis gradib. qui contraxerunt, Apoſtolica ſede in conſilium non adhibita, à ſacris prohibiti 553.15
matrimonia pro epiſcoporum arbitrio diſſoluta 361.7
matrimoniales cauſæ ab epiſcopis dijudicatæ 356.21
de S. Matthæo, eiusq; euāgelio. Ansbel. 220.59 & 221.41
Maugerius Rotomagenſis præſul 623.29 quòd iuxta officiū, quod illicitum erat, redarguit, honore ſuo deijcitur 400.32
Maurilij Rotomagēſis epiſcopi poſt mortē apparitio, atq; ad circumſtantes, ut in confeſsionib. omnia ſua peccata integrè enumerēt, exhortatoria oratio 678.23
Maurus Quinqueclesſiēſis apud Vngaros epiſcopus cōſtitutus 607.40
S. Mauri brachij, os integrum Caſsinum miſſum 307.8
Maynardus Vuitzburgenſis præſul 574.19
Mechtildis muliebri aſtutia Conradus Imperatoris Henrici quarti filius circumuentus 727.15
S. Medardi corpus qui transferre monachi uolebant, terrore prohibiti 674.59
mediator Chriſtus 81.41 cur nobis diuinitùs datus. Ansb. 82.1
mediatoris officium ſoli Chriſto conueniens, à doctoribus huius ſeculi Mariæ matri inconuenienter attributum 231.24
mediatorem noſtrum Chriſtū oportuit Deum pariter & hominem eſſe 77.19
Mediolanenſis eccleſia 371.28
Mediolanenſis ſynodus 462.29
Mediolanenſes & Cremonenſes epiſcopi exilio multati 392.8
Mediolanenſes per Petrum Damianum Romanæ ſedi iterum ſubiecti 546.7 ſeditionis ſunt faces. 362.14 Romam ueniunt, reformatorem ſuæ eccleſiæ à pontifice precatum 385.20
Mediolanenſes doctores atq; epiſcopi 547.40
Mediolanum ciuitas à Conrado Imperatore oppugnata, & Brunonis beneficio obſidione liberata. 576.18
Megingoſus Eichſtetenſium epiſcopus 577.28
Megingaudus Treuirenſis eccleſiæ præſul 563.43
Meginhardus Vuirtzburgēſis præſul 576.36
Meginherus Hirsfeldenſis abbas. 646.4
Meginvuardus ex Hildesheimenſi abbatia ad Augiæ rectoratum ab Heinrico Cæſare per largitionē euectus 658.5
Meinuuardus Padebornenſium epiſcopus 594.17
Meinuuercius Padebornenſis x epiſcopus 368.23 ei miſsificaturo, qui ornatum promere detrectat, ſubitanea morte corruit, Cranzij fabula 676.41
Meinfridus, ſiue Hunfridus, Magdeburgenſis antiſtes 601.53
Melchiſedeck ſine patre & matre, & in hoc figura Chriſti 77.44
ad Melphim ſynodus 508.22
mendax quomodo omnis homo ſit. Ansb. 112.8
Menſuuindis Antuerpienſis puella paralyſi miraculoſè liberata, Iacobus Meyer 674.46
Mersburgenſes epiſcopi 602.43
Meſopotamia à Turcis bellis infeſtata 696.2 ab Arabibus uaſtata. 704.57
Meſsias Chriſtus, eſt Mariæ filius à Nazareth 82.29
Meſsiam adhuc Iudæi expectant. Ansb. 688.35
Metenſis urbs ab Imp. Heinrico obſidione cincta 702.9
Metenſes epiſcopi 555.53
Michael cognomento Cerularius, Conſtantinopolitanus præſul. 516.47 Romanam eccleſiā damnat 402.51 quæ ei crimina à Leone I x obiecta 405.10
Michaelis Conſtantini excommunicationis tenor 411.2
Michael Ephesinus metropolitanus 515.12
Michael Paphlagon relicto Imperio in monaſterium ſecedit 329.9 & 336.11
Michael Calaphates, homo ſuperbus atq; ingratus 710.27 & inde.
Michael Cappadox, adulter atque periurus 344.48
Michael eremita 652.43
Miecislaus Polonorum rex 708.27 & ibid.42
miles quidam miraculo eremum ſubire diuinitùs edoctus 679.18
Mimigadeuordenſes, ſiue Monaſterienſes epiſcopi 584.42
Mincius Veliternus epiſcop. Romanorum præſul deſignatus, pontificio munere iterum ſeſe abdicare, atq; ad Veliternum epiſcopatum reuerti, ui cogitur 411.40
Mindenſes epiſcopi 593.10
Mindenſe diſsidium 441.54
miniſtri eccleſiæ non corporalia tractent. Ansb. 197.18

Miniſtri eccleſiæ electi, uocati, ac confirmati.

ab Imperatoribus 350.6
à Clero & populo. ibid.46
alij per uim intruſi ſunt, aut ſeipſos in ſedes collocarunt. ibid.58
alij fraudibus eam dignitatem ſibi compararunt 351.22
alij peccunia. ibid.33
¶ Miniſtri ab epiſcopis examinati, ac ordinati 355.58 ex bonis eccleſiæ ſuſtentati 366.35 contempti atq; adflicti 341.17

miniſtrorum eccleſiæ promotio per graduum ordinem facta 283.1
de Miniſtrorum eccleſiæ illegitima electione, hoc ſeculo fieri ſolita, Platinæ ſcriptum 351.26
miniſtros eccleſiæ eligendi ordinandiq́; ius penes quos fuerit 281.51
miniſtros qui ſunt reueriti 336.41
miniſterium uerbi 191.26
de Miniſterij fine & uſu. Anshelm. 197.39
miracula in idololatriæ confirmationē à Sathana ſub Sanctorum prætextu edita 310.36
miraculorum dona quidam habuerunt 364.39
miraculorum dono præditi epiſcopi 596.43 & 595.58
de Miraculis, oſtētis atq; prodigijs Caput 13. 659.25
Miſca Polonorum dux 28.36
miſericordia Dei 120.57
miſericordia Dei immenſa erga miſeros nos peccatores, dato filio declarata 140.18
miſericordiam non impartiēdo, Deus indurare dicitur. Ansh. 134.1
miſericordiam & manſuetudinem qui oſtenderunt 337.56
Miſnienſes epiſcopi 604.40
miſſificare epiſcopi ſoliti 360.1
miſſa Conſtantinopolitanæ eccleſiæ ab Humberto reiecta 276.57
miſſæ ritus cum allegorica expoſitione, ab Iuone recenſiti 274.20
miſſæ Anshelmus patrocinatur. 278.8
pro Miſſa pontificia confirmanda mendacia conficta 675.49
in Miſſa corpus Dominicum ad ſiniſtram, & calicem ad dexteram ſacerdotis ponendū, ubi et quando ſtatutum 446.28
miſſa è papis ſtabilitæ 377.29 pro defunctorum animabus celebratæ 560.19
miſſatica idololatria omnes huius ſeculi doctores faſcinatos fuiſſe 233.15
Miſteuo Vuagyrorum princeps, Bernhardi Saxonum ducis filiā ambiens, paſſus repulſam, cum graui Chriſtianorum exitio iniuriam ulciſcitur 32.56
Miſteuonis conuerſio 30.20
Moguntini epiſcopi 562.12
Moguntina Synodus 453.46 alia 480.6 alia 481.35
in Moguntino templo pugna 398.45
Moguntia graui terræ motu quaſſata 667.24
è Monaſterio licere diſcedere. Anshel. 202.33
monaſteria fuerunt epiſcopis ſubiecta, & ab his uiſitari, ac ſi quid minus rectè actum erat, corrigi, conſueuerant 328.9
monaſteria ab Imperatoribus extructa 392.49 erant quaſi carceres & exiliorum loca, ac deniq; facinoroſorum & ſceleratorum (quos terra uix ferre dignabatur) quaſi cōmune receptaculū. 328.48
monaſteria quædam collapſa, reparata 319.31 recens extructa uel inſtaurata conſecrari ſolita 320.3 Romanorum pontificum authoritate confirmata 321.26 uel Imperatorum & regum. ibid.36
monaſteria uirginum & monachorum in quibuſdam locis uicina. ibid.46 habebāt certos reditus. ibid.52 uaſa ſacrata, libros, pecora, et alia bona poſſederunt 322.31 erāt quaſi ſcholæ, in quibus diſcendi artes, philoſophia & theologia tradebatur. ibid.53
in Monaſteria epiſcopi, quietis & pœnitentiæ agendæ gratia, ſuo ab officio recedentes, ſeſe abdiderunt 329.20
monaſteriorum numerus, qui iam erat maximus, quantopere hoc ſeculo creuerit 314.52
monaſteriorū fundatione celebres. 562.56
monaſteriorum extructio hoc ſeculo omnium perſuaſione ſummus cultus exiſtimata 17.10
monaſteria quædam ita fuiſſe coniuncta, ut mutuis precum ſuffragijs operaq́; ſe iuuare poſſent. 333.50
monaſterijs duobus ſæpe unus abbas præfuit 323.49 & una abbatiſſa 324.17
in Monaſterijs presbyteri, diaconi & ſubdiaconi ordinati, atq; altaria conſecrata, chriſmaq́; confectum 323.19 mortui ſepulti. 299.25
monachatus 311.6
monaſticum ſtudium quibus epiſcopis in primis curæ fuit 593.27
monaſticorum cœtuum quorundam certus numerus, qui pro redituum ratione, aliàs maior, aliàs minor fuit 326.56
monaſticen pro ſua uirili qui auxerunt 553.22
circa Monaſticen uarij caſus 336.10
pro Monaſtica dignitate confirmāda, mendacia impudenter conficta 678.49
ex Monaſtica acie fugere, nemini quidem fuit licitum: pro ſua uerò authoritate Romani pontifices, pecunia interueniente, quoſdam abſoluerunt 327.18
monachum pœnitentem benignius & familiarius à Deo ſuſcipi, ſi ad propoſitum redeat: quàm nō monachum, ſi ad idem propoſitum non redeat. Anshelmi nugæ 236.21
de Monacho quodam Romani cœnobij, ficta narratio 680.6
de Monacho quodam præ libidine furioſo, Vincentius 335.45
de Monacho quodam incantatore, Chron. Hirſaugienſis narratio. 683.17

Monachi.

Angliæ 648.53
Augienſes 636.52
Auguſtani 641.24
Bambergenſes 640.32
Campidonenſes 639.15
Caßinenſes 627.42
Cluniacenſes 631.15
Colonienſes 644.19
Corbeienſes 647.54
Einſidlenſes 640.30
Eluuangenſes. ibid.15
Epternacenſes 641.48
Europæi 627.30
Fabarienſes 640.24
Flandriæ 651.18
Fuldenſes 632.46
Galliæ 631.4
Germaniæ 632.44
Hirsfeldenſes 645.57
Hirſaugienſes 644.52
Italiæ 627.40
Leodienſes 631.58
Petershuſenſes 641.18
Sangallenſes 634.16
Schuuarzachienſes 634.16
Treuirenſes 635.42
Vtenburgenſes 642.47
Vueichenſtephanenſes 643.1
Vuiſſenburgenſes. ibid.52

¶ Monachi

¶ Monachi epiſcopi facti 352.50
monachi politici magiſtratus ſtulta ſuperſtitione facti 397.28
monachi huius ſeculi à Lamberto Hirsfeldenſi taxati 647.28
monachi inermes cucullis tantum tecti, inſtructæ aciei ſeſe opponunt 579.30
monachorũ hypocriſis apud huius ſeculi homines in quãta admiratione fuerit 318.45
monachorum monialiumq; caſtitas. 335.29
monachorum ſuperſtitioſa opera, quibus æternæ uitæ præmia conſequi ſe poſſe falſò ſomniabant. 351.44
monachorum fuerunt ſtatuta multa & uaria 319.38 nuptiæ deteſtabiles habitæ 317.42
monachorum quidam domeſticas operas in cœnobio fecerunt. 533.9
monachorum regulæ ab Elphegio Cantuarienſe præſule mendacijs confirmatæ 608.44
in Monachorum conſortium recipiendi ab abbatibus prius probati 325.58
de Monachorum inueſtiendorum ætate, Vrbanus 327.9 tonſura, Anshelmus 332.22 ueſtitu, ibid. 55
monachos nimium multis in locis Anshelmus extollit, eorumq; opera Deo gratiora quàm cuiuſquam hominis ſecularis eſſe aſſerit 615.34
in Monachos cõtumaciores, & præfractos, politicus quoq; magiſtratus non rarò animaduertit 328.36
monachis quibus comam & barbam alere licitum 532.50
de Monachis nouitijs. Anshelmus. 315.59
ex Monachis quidã ad eccleſias gubernandas uocati 313.4
ex Monachis libros nonnulli deſcripſerunt 112.32
monetam cudendi facultas ab Henrico II Maynardo epiſcopo donata 574.20
monialis ſuperbia 398.35
moniales raſæ 335.51
monialibus obſeruanda ab Iuone quæ tradita ibid.14
Monomachus rex 709.46 & 710.37 coniugalis iuris quàm fuerit ſtudioſus 338.59
Monomachus monachus 333.5
monomachia innocentia probata. 348.46
monumenta diuitum hoc ſeculo qualia 299.45
Morauia Polonorum regi Miecislao à Bohemis erepta 708.19
ad Mores bonos eccleſiæ doctores ſunt hortati 355.11
Morini epiſcopi 515.1
mors 207.1
mors unde. Berno 207.2 & inde. amara. ibid.23 ubi ſit. ibid.37 ſtipendium peccati cur dicatur 126.51 neceſſaria. Anſh. 211.34
mors Chriſti magna uirtus 14.19 non coacta, ſed uoluntaria 85.11
mors & reſurrectio Chriſti ſimilitudini leonis comparata 82.56
de Mortis metu. Anſh. 207.12
in Mortis articulo pœnitentiam agẽtes ſeruantur. Meginh. 164.32
mortis tragico genere qui perierunt. 599.60
aduerſus Mortem conſolatio. Berno 207.41
poſt Mortem nulla liberatio. Anſh. 213.11
per Mortem Chriſti quæ pax acquiſita 87.58
morte ſubitanea qui corruerunt. 564.21 & 565.41
morte miſeranda qui interierunt. 599.14
de Morte Chriſti 85.1
de Morte Chriſti Ethnicorum opiniones 691.30 & inde.
mortuum eſſe Chriſtum libera uoluntate. Anſh. 75.24
mortui defleti 298.3
mortui quomodo lugendi. Berno. 208.1
mortuorum cadauera hoc tempore è ſepulchris eruta atq; leuata, hoc fine, ut mortuæ creaturæ colantur. 16.41
pro Mortuorum animabus preces factæ 300.10 oblationes factæ. ibid.42
motus animæ quomodo Deo aſcribantur 99.17
mulier uiro ſubiecta ſit. Anſh. 205.36
mulier una quinq; filios uno partu enixa 661.40
mulieri, quæ infra duos aut tres menſes à nuptijs peperit, licere in coniugio manere. Iuo 556.28
mundus quando interiturus. Anſh. 208 41
de Mundi fine. Anſh. ibid.17
mundi figura quomodo prætereat. Anſh. ibid 37
munificentiæ & liberalitatis exempla 338.27
Myra à Saracenis capta 696.31
Myra urbs Lyciæ maritima ab Agarenis capta 705.11
myrrha mortem Chriſti, cuius caro corruptionem non uidit, ſignificat. Anſh. 85.24
myſtis, monachis, uirginibus, à Boſorum primoribus undeuiginti ædes ſacræ conditæ 395.1

N

NAcli arcis Pomeranorum munitiſſimæ obſidio 681.16
de Natiuitate filij Dei. Anſh. 74.6 & Meginh. 75.8
natura humana qualis eſſet, ſi primi parentes non eſſent lapſi 108.52 & inde.
de Naturæ humanæ infirmitate & corruptione 111.55
de Natura integra hominis 108.51
naturæ hominum quàm ſtolidæ 17.21
naufragio qui perierunt 628.9
Neocæſaria à Turcis expugnata. 696.2
de Neapolitano quodam presbytero poſt Miſſarum ſolennia inſulato 278.51
Netriana ſynodus 457.48
Neumago Romanus eccleſiæ hoſtis. 56.23
Nicephorus Hieroſolymitanus patriarcha 514.43
Nicetas cognomento Pictoratus, Cõſtantinopolitanus monachus. 627.33
Nicolaus II papa 530.56 operæ functionis 531.20
Nicolaus Iaurienſis epiſcopus. 608.5
Nicolaus cognomento Grammaticus, Conſtantinopolitanorũ poſt Euſtrathium epiſcopus 518.53
S. Nicolai corpus, Myra, ubi ſe ptingentis ferè annis quieuerat, Venetias deportatum 304.25
Nicolai ſecundi papæ epiſtola, qua decreta ſua publicauit 460.20

in S. Nicolai Myræorum archiepiſcopi honorem, cœnobiumq; conſtructum 315.16
de Nicolao hæretico, uno ex ſeptem diaconis ab Apoſtolis ordinatis, locus ex Epiphanio citatus 410.3
Nigromantiæ qui operam dederũt. 340.34
ex Nihilo omnia condita 101.51
Nitgerus Fruxinenſis epiſcopus fratricida in exilium relegatus 392.25
nimium immenſa moles 662.59 & 664.59
Nizo epiſcopus Friſingenſis 577.13
ex Nobilibus epiſcopi delecti 352.42
nomina baptizatis impoſita 261.45
nominibus in Scripturis nonnulli binis, alij ternis uſi. Anſh. 58.43
nonnæ ab epiſcopis conſecratæ 364.15
Nordalbinga tota à Sclauis igni ferroq; uaſtata 701.30
Nordbertus Bauarus, Curienſis epiſcopus ſede deiectus 579.5
Nordouicus urbs 625.30
Nordouicenſes ſeu Telfordẽſes præſules 625.4
Norinbergæ Vlrichiano cœnobio ab Henrico II Imp. quæ prædia donata 366.21
Normanni turbatores 712.23 eccleſiæ Dei infeſti 32.21
Normannia Gallica ſub Heinrico quarto quos motus habuerit. 718.17
Northumbria defectionis atroces pœnas luit 745.13
Notbertus primus Sangallenſium abbas 634.39
Notgerus cœnobij Zwifalti in diœceſi Cõſtantienſi, primus abbas. 642.26
Nothebaldus adulator mendax, & incantator 590.47
noticia Dei ex quo fonte oriatur. 63.19
Nouiomagenſis ſynodus 446.24
Nouiomagenſes epiſcopi 555.20
de Nouitate uitæ. Anſh. 164.19
nouum teſtamentum exhauriri nequit 57.1
noui atq; ueteris teſtamenti collatio atq; doctrina 57.6
de Noui teſtamenti libris doctorum huius ætatis ſcripta 220.49
per Noui teſtamenti ſcripturã quid iubeamur. Anſh. 56.54
de Nouo teſtamento 56.52 quare dicatur æternum. ibid. 57 quare nouum. ibid. 48
nuptiæ quo tempore celebrandæ, Salegunſtadenſis concilij conſtitutio 294.15
de Nuptiarum ritibus 293.34
in Nuptiarum ſumptibus modus ſeruatus 294.7
nuptias ſacerdotum quòd Romani præſules uel prohibebant, uel ſoluebant, à Niceta Conſtantinopolitano monacho prolixo ſcripto damnati 407.1
circa Nuptias caſus 294.36
nuptialia conuiuia inſtituta 294.8
de Nuptiali caſu. luo 204.5

O

OBedientia humanæ naturæ perfecta & liberrima 115.34
de Obedientia & inobedientia. 120.1
per Inobedientiam Adæ quæ bona amiſſa. Anſh. 111.32
oblatio & hoſtia eſt Chriſtus. 84.8
oblationes pro defunctis fieri ſolitæ 300.42
de Oblationibus in eccleſia hoc tempore fieri ſolitis 259.6
Obotriti perfidi 598.18
obſeſſi hac ætatẽ ſanati 286.37
obſeſſi & ægroti ad loca ſacra, & ſanctorum tumulos magno labore adducti 310.34
de Obſtinatione & impœnitentia. Anſh. 123.54
obtruncati epiſcopi 606.52
per Oceanum eccleſiæ 26.15
circa Oceanũ Anglicum miraculũ. 660.16
octaui diei, in quo infantuli olim circumciſi, figura. Anſh. 169.12
ex Oculis quæ laborabat mulier, quomodo ab epiſcopo Hildesheimenſi Barwardo ſit reſtituta. 596.48
Oddar Aldenburgenſis eccleſiæ præpoſitus, cum 60 presbyteris ſocijs à Sclauis magna immanitate tractatus 658.48
Oderiſius abbas Caſſinenſis 629.37
Odilo Cluniacenſis monachus 631.17
Odo Baiocenſis epiſcopus 624.48 & 612.3
Odo Carlingorum princeps 707.24
Offo, ſiue Onoffrius Bauarus, ab Henrico quarto Mersburgicis datus epiſcopus 604.6
Olaus Noruegianorum nuper creatus rex 704.21
Olai regis Succiæ ſuperſticioſa ſtoliditas 293.26
oleo infirmi uncti 297.27
Oliuerius Malmesburienſis monachus magia excellens 651.1
omne, in Scripturis 59.41
omnipotens Deus quomodo ſit, cùm non poſſit corrumpi, aut mẽtiri, &c. Anſh. 99.45
opera bona 148.21
opera bona in Dei laudem dirigantur 146.30 eſſe neceſſaria 148.22 quæ facere poſſint 150.4 in fide facienda. ibid. 43 non mereri uitam 151.4
pro Operibus bonis precatio. Anſh. 157.44
in Oppenheim ſynodus 453.3
orare ſeu inuocare qui poſſint 152.52
orandi facultas unde 152.47
orandum quomodo ſit. ibi. 41 pro quibus 153.3 quomodo. ibid. 58
orandum ſemper 153.49 per Chriſtum 154.23
orandus ſeu inuocandus quis 153.17
orantibus multiloquium cur prohibitum 156.29. Anſh.
oratio 151.34
oratio & obſecratio quid differant. 152.36
oratio ſacerdotis in canone Miſſæ. 276.13
orationis efficacia 154.45 quædam formulæ 280.44 & 154.52
orationis Dominicæ diſtributio. Anſh. 158.55
orationi & gratiarum actioni qui uacarunt 536.39
oratione quidam obſeſſi, reſtituti. 286.37
de Oratione. Petrus Damianus 545.10. Bruno 573.43
circa Orationes ritus 279.13
ordinandi epiſcopi quid promiſerint 284.40
ordinatio, à Simoniaco, ſciente ordinando, facta, irrita habẽda. Vrbanus II papa 541.28
ordines gratis collati 285.8
oreſtus Hieroſolymitanæ eccleſiæ epiſcopus 514.32
Oriẽtalis eccleſiæ perſecutio 47.24

orientalis & occidentalis eccleſiæ ſchiſma. 401.1
de Originali peccato in infantibus. Anſb. 111.5 & 121.26
orthodoxi nonnulli ab eccleſia excluſi 264.26
Oſbernus Anglus Cantuarienſis, præcentor & monachus 649.59
Oſmundus Sariſberienſis antiſtes. 624.15
oßa ſanctorum in templorum conſecratione adhibita 251.12
oſtiariorum ordinatio 286.11
Oſvualdus rex olim à perfidis interemptus, martyrum albo adſcribitur 672.59
Oſvualdus Vuigornienſis monachus. 648.56
Othmcarus Ripenſis 626.33
Othingarus apud Danos 28.46
Ottho Gallus ex Cluniacenſi monacho Hoſtienſis epiſcopus factus, & poſtea ad Romanam cathedram euectus 541.31
Ottho Belgicus à Gothelo duce ſuperatus 707.60
Ottho Ratiſponenſium præſul 578.34
Ottho Conſtantienſis epiſcopus. 566.33
Ottho Saxonum dux, Imperatoris Henrici IIII filij imperium reſpuit 342.17
Ottho Boiorum dux, coniurationis contra Henricum IIII Imp. factæ princeps 732.57 & ibid. 47 & inde.
Otto Guilhelmi marchionis frater. 751.21
Ottho de Hohenſtauffen comes, & S. Fidis Schletſtadij præpoſitus. 570.44
Othoperdus quidam cum quindecim uiris, et tribus fœminis, quòd Miſſam inhonoraret, triſti ſupplicio affectus 676.51. Vincent.
Otto Vngarorum rex 713.51
Oziacum à Rechilde uidua ui atq; armis expugnatum 551.36

P

PAbo Vueichſtephanenſis abbas. 643.16
Padebornenſes epiſcopi 594.15
de Padebornenſi epiſcopo ſchiſma. 441.14
ad Paleſtinam profectio ſuſcepta. 647.8
Paleſtina ab epiſcopis quibuſdam maximo cum uitæ periculo, religionis ergò inuiſa 558.40
pallia à papis empta 383.43 *ad Miſſarum ſolennia à Rom. pontificibus miſſa* 276.49 *à pont. Romanis uendita* 375.53
palmæ in orationibus extendi ſolitæ 280.7
Pandulphus 20.22
Pandulphus Marſorum epiſcopus. 547.56
Pandulphus Capuanus princeps ſacrilegij pœnas dat 685.54
panis ſacramentalis in altari à ſacerdotibus in multas partes diuiſus. 272.50
papa & Cæſares Romani quò audaciæ hac tempeſtate proceſſerint. 549.23
papæ & Quintij dißidium 459.10
de Papæ electione Marſburgi ſynodus habita 454.24
papam à ſolis cardinalibus eligendum, Mantuani concilij decretum 457.54
inter Papam & archiepiſcopum ſchiſma de diacono 399.8
papis eccleſiaſticos nimium adulatos eſſe 384.10
papale dißidium 397.44
Papiæ miſerandum incendium 659.39
paradiſus primi hominis regnum. Anſb. 108.14
paraſceues feſtum 290.4
paraſceue paſcha hoc ſeculo uſitatum baptizandi tempus 260.2
parentum in liberorum educatione diligentia atque ſolertia 316.57
Pariſienſes doctores atq; epiſcopi. 553.54
paſcha Chriſtum decimatertia luna non feciſſe, nec cum fermentato pane feciſſe, Humbertus epiſcopus contra Nicetæ Conſtantinopolitani monachi aſſertionem. 409.48
Paſchalis papæ ad Heinricum Normanorum ducem epiſtola 442.58
de Paßione Chriſti 82.35
paßio Chriſti in noſtris adflictionibus, nobis conſolatio. Anſb. 200.26 *quomodo angelis profuerit.* 90.44
paßionis Chriſti finis atq; effectus. 86.10
paßionem & mortem cur Chriſtũ ſubire oportuerit. Anſb. 88.5
per Paßionem Chriſti cur Deo reconciliari nos oportuerit. Anſb. 88.56
per Paßionem Chriſti humanum genus redimendum, nunquam quenquam malignorum ſpirituum intellexiſſe. Anſb. 216.50
poſt Paßionem Chriſti credentibus quare cœli ianua reſerata. Alg. 213.16
ſine Paßione Chriſti nullum omnino peccatum remitti poteſt. 92.7
de Paſtoris libro. Anſb. 225.40
Patauini epiſcopi 348.13
pater miſericordiarum cur Deus nũcupetur 68.16
pater, prima diuinitatis perſona. 68.18 *cur filium ſuum unicum in mundum miſerit* 86.50
patrem & Spiritum ſanctum unà cum filio incarnatum eſſe, clerici cuiuſdam Franciæ error 556.16
ad D. patrem precatio. Anſb. 157.3 & inde.
patres non per legem ſaluati. Anſb. 123.60
patres antiqui per Chriſtum ex inferno liberati. Anſb. 89.24
patriarchæ in Oriente 368.55
patriarcha XII ſub ſe habuiſſe epiſcopos 368.59
de Patrinis, ſeu infantum ſuſceptoribus 261.1
Paternus Padebornenſis monachus. 648.40
patientiæ exemplum Chriſtus 89.10
de Pauli epiſtolis. Anſb. 222.37 & inde.
Paulo quid ſoleine 62.17
Paulicians hæreſis 247.26
in Pauperes qui fuerunt munifici ac liberales 338.27 & 568.43
pauperum curam epiſcopi habuerunt 356.9 *qui epiſcopi habuerunt* 596.52 & 612.10
pauperum ſuſtentationi bona eccleſiæ ſeruierunt 366.42
de Paupertate atq; diuitijs Chriſti. Anſb. 89.49
pax per Chriſti mortem parta 87.38
pacem corporalem qui turbarunt, à Romanis pontificibus fulmine petiti excommunicationis 560.58
de Pace in terris renouanda, epiſtolæ cuidam cœlitus oblatæ 452.16

de Pace per Chriſtum parta. Anſh. 87.38
Pazinacæ (Scythica gens) Romani imperij fines ſubinde incurſant. 705.35
Pazinacæ regiones ultra Iſtrum incolentes gentes, ad deditionem coactæ 711.39
peccandi impotentia glorioſa. Anſh. 103.10
peccatores eſſe omnes 111.6 & 119.35 à Deo recipi, ſi reſipiſcant. Pet. Dam. 263.7
peccatum 117.25
peccatum unde ſit 118.25 non eſt nihil 121.1 per legem oſtenditur. Anſh. 125.5 & per eandem augetur. ibid.49 non tollitur. 126.6 inimicitiarum cauſa inter Deum & homines 129.54
peccatum originale 111.24 unde denominetur 111.25 quid ſit. ibid.36 unde ſit. ibid.51 uerè eſſe peccatum. ibid.33 damnare homines 120.22 eius effectus. 122.59
peccatum Adæ & infantium quomodo diſcernat Anſhelmus 124.10
peccati diuiſio 117.39 effectus & fines 119.26 cauſa Deus non eſt. 115.11
peccato reſiſtendum 220.39
peccatum qua ratione Dei filius in ſe tranſtulerit 84.41
peccato, ſicut alios homines, ita Chriſtum quoq; fermentatũ eſſe, gentium opinio 691.42
de Peccato ad mortem 223.52
de Peccato in Spiritum ſanctũ. ibid. 19
de Peccato, de quo pœnitentia non agitur. Anſh. 164.57
peccata ſolus Chriſti ſanguine delentur 92.23 per pœnitentiam abluuntur. Berno. 161.5 & inde.
peccatorum, quibus nos Deum offendimus, & quibus nos à proximo offendimur, diſcrimen. Anſh. 117.15
propter Peccatorum immanitatem nemo deſperare debet. Berno. 263.55
peccatorum omnium remiſſionem per Chriſtum fide conſequimur. 120.32
peccata puniri 122.2 in hac uita non prorſus exui poſſe 124.82
peccata actualia tantum non etiam cordialia, ueterem legem puniuiſſe, Anſhelmi næuus 228.47
ad Peccata eluenda peregrina loca petita 309.32 & inde.
inter Peccata dæmonum & hominum quid interſit. Anſh. 299.23
poſt Peccata ſtatim remiſſio quærenda. Anſh. 264.46
in Peccatis tria principaliter damna 120.14
à Peccatis quis nos liberet 224.42
de Peccatis actualibus 118.18
pectora à precantibus contuſa 280.20
pedibus truncati 378.45
Pelagianiſmi ſemina, de ſynergia ſeu cooperatione naturalis ſiue Adamicæ uoluntatis, nondum renatæ, in rebus diuinis, huius ſeculi doctores retinuiſſe 527.4
pellicem, qua quis antea uſus eſt, utrum in uxorem ducere poſſit, hoc ſeculo diſputatum 295.47
peregrinationes ad loca Sancta 309.28
perfidia inſignes 343.12 & 427.55
perfidia diuinitus punita 560.55
periurij pœnæ datæ 344.48
perſecutorum eccleſiæ pœnæ 48.25
peſtilentia graſſata 659.46 & 665.16
perſonæ diuinitatis tres 64.47 ſunt æquales 68.3 ſunt unus Deus 63.40 & 67.28
perſonæ unitas, & naturarum diuerſitas in Chriſto ad quid ualuerit. Anſh. 76.40
de Perſonarum in Trinitate origine. Anſh. 65.22 differentia. 98.6
perſonas eſſe tres, cur dicatur. Anſh. 65.6
Petrus apoſtolorum princeps, Anſh. error 235.22
Petrus & Paulus apoſtoli à pontifice Hellebrando inuocati 433.13
Petrus Vngarorum rex 715.21 & inde. homo crudelitate & ſtupenda libidine inſignis 36.32 in uerbi miniſtros impius 341.17 impurus ſcortator 344.2 pontifices à tyrannide ipſum dehortantes adfligit, locoq; mouet 394.41
Petrus Damianus Italus, à Stephano IX. ob ingenij excellentiam Hoſtienſis epiſcopus cardinalis deſignatus 544.10 ſententiæ eius de Chriſtianæ doctrinæ capitibus ſparſim in ſuis epiſtolis traditæ. ibid.46 næui 543.15 eccleſiæ Mediolanenſium reformator à pontifice Rom. datur 585.20 eius ad Nicolaum ſecundum, Romanæ ſedis antiſtitem epiſtola, in qua eccleſiæ, in Chriſtiano orbe, pacem prædicat 93.3
Petrus Florentinorũ epiſcopus ſymoniæ reus comprobatus 548.59
Petrus Igneus, Albanenſis eccleſiæ epiſcopus 548.39
Petrus abbas Caſſinenſis 618.59
Petrus Caſſinenſis abbas dæmonium expellit 286.39
Petrus Narbonenſis epiſcopus 557.20 Pictauienſis epiſcopus. ibid. 25
Petrus Lateranenſis archipresbyter 546.30
Petro monaſterij Caſſinenſis recens delecto abbati inſidiæ ſtructæ. 401.32
Petrus natione Gallus, patria Ambianenſis, expeditionis Hieroſolymitanæ author 748.23 & 749.56 & 750.32
S. Petri capilli plus ſatis honorati. 307.32
in D. Petri honorem multa templa extructa & reparata 148.22
Petershuſenſes monachi 641.18
Philippus Francorum rex repudiata legitima uxore, aliena cohabitat 343.21
de Philoſophis. Anſh. 218.23
de Philoſophis, alijsq; huius ſeculi uiris doctis, qui inter Eccleſiæ doctores locum non merentur 654.37
philoſophia 218.32
de Philoſophiæ abuſu. Anſhel. 218.40
Phocas ſeditionis pœnas dat 699.7
phthiriaſi qui perierunt 565.14
pij cur adfligantur. Anſhelm. 199.39
ad Pietatem ſuperſtites h[illegible]tari, morituros conſueuiſſe 296.14
pietatis hypocriticæ opera 574.22

pignus

pignus cur Spiritus S. appelletur. Anſh. 97.27
Pilgrinus poſt Heribertum ex ruſticano ſacerdote, per Henricum Colonienſium epiſcopus deſignatus 559.12
Placentina ſynodus 309.10 alia. ibid.44
de Platone. Berno 219.12
pluuiæ uernali filium Dei commodè comparari. Berno 73.12
pœnis diuinis propter peccata undiq; ingruentibus occurendi, iramq; Dei placandi quæ ratio in ſynodo Aquiſgrana definita. 445.53
pœnitentes à Deo recipi. Pet. Dam. 163.7
omnes Pœnitentiam agentes recipi. Berno. ibid.28
Impœnitentes nonnulli abſoluti. 270.46
pœnitentia 160.36
pœnitentia agenda. Anſh. ibid.37 ſit cõiuncta cum fide. Anſh. 162.57
pœnitentia nunquam ſera. Meginb. 164.32
pœnitentiæ nox pro mutatione poni ſolita, & cur 59.3
pœnitentiæ imperfecta definitio. Anſh. 161.18 diuiſio. Anſh. 162.23 partes. Berno. ibid.52 finis ſeu effectus. Anſh. 164.26
pœnitentiæ in hac uita tantum locum eſſe. Berno 161.4
pœnitentiam non differendã. Anſh. 164.45
pœnitentiam agentes ab eccleſia recepti 266.20
ad Pœnitentiam peccatores non uocare, magna Dei ira. Anſh. 160.47
ad Pœnitentiam qui uenire poßint. Anſh. 123.20
per Pœnitentiam omnia, quantũuis atrocia peccata in hac uita condonantur 161.5 & inde et 163.13
de Poetis. Anſh. 218.40
Poloni 327.21 & inde.
Polonorum libido 343.51
Polonici regni maieſtatem quomodo ad ſe Hellebrandus rapuerit. 331.12
Polonia uniuerſa ſubterraneo motu concuſſa 661.50
in Polonia miſera laniena 703.57 & 714.18
polygami 343.21
Pomerani 690.39 in poteſtatem Polonorum redacti 708.33

Pontificiæ tyrannidi qui ſeſe oppoſuerunt.

ECCLESIASTICI.

Poſtulationibus atq; decretis iniquis reſiſtendo 389.7

Imperatores.

Electos non ritè deponendo, aliosq; ſubſtituendo 387.29
epiſcopos atq; doctores dando 388.35
flagitioſos, ſeditioſos, doctores puniendo. ibid.11
ſynodos contra eos congregando. ibid.14

Principes & reges.

pontificum mandata non exequendo & contemnendo. ibid.57

Pontificiam dominationem ſiue tyrannidem, qui confirmarint.

ECCLESIASTICI.

Adulatione & laude immodica 384.10
appellationes ad ipſos 383.60
palliorum emptione. ibid.43
priuilegiorum poſtulatione. ibid.48

Politici.

Confirmationes monaſteriorum & templorum ab ipſis petentes. 385.37
controuerſias ad ipſos reijcientes. 386.6
doctores, ſuarumq; eccleſiarum reformatores ab ipſis poſtulantes. 385.19
dona nimis multa ipſis tribuentes. 386.48
inaugurationem ab ipſis precantes. 384.35
legatos ipſorum nimis ſubiectè uenerantes 386.45 & 384.10
¶ de Pontificia dignitate conferenda, Henrici tertij ſtatutum. 337
pontificatus Romanus hoc tempore pecunia impetratus 351.53 à Gregorio VII, qui & Hildebrandus, primum contempta Imperatoris authoritate occupatus. 374.60 à Benedicto nono Iohanni archidiacono pro certa pecuniæ ſumma diuenditus 399.59
de Pontificatu, Stella pontificius ſcriptor 332.58
pontifex Romanus ne deinceps nullus abq; Imperatoris conſenſu deſignetur, decretum in Romana ſynodo ſancitum 400.49
pontificis Romani electionem à ſolo Imperatore fieri debere, Henrici III decretum 282.50
de Põtificis Romani electione ſchiſma 413.30 & 417.44.8 Romanæ ſynodi decreta 459.53
de Pontifice illegitimè electo atq; ordinatò, Nicolai ſecundi in Lateranenſi concilio decretum 352.18
pontifices à Romanis pro ſuis cupiditatibus euecti atq; deiecti 394.50
pontifices Romanos ſibi in epiſcoporum electione & ordinatione confirmanda, ſupremam poteſtatem per fas nefasq; uindicare contendiſſe 282.52
pontificum Rom. inauguratio 284.56 in eos qui ſibi aduerſabantur crudelitas 267.40
de Pontificum electione, inter Imperatorem & Hildebrandum in diſsidium 419.19

De Pontificum Romanorum principatu atq; tyrannide. 370.1

Abbates, agros, pagos, oppida tenere permittunt 378.20
archiepiſcopos nonnullos perpetuo legationum officio ad uicinas gentes ſuo nomine fungi uolunt 374.42
bella gerunt 379.6
à Cæſare uocari & ordinari uolunt. ibid.13
pro Cæſare Auguſto neminem, niſi qui ab ipſis coronam acceperint, haberi uolunt. ibid.38
cenſuras ſuas alijs eccleſijs omnibus hac appendice, ne diſſentire cuiquam fas ſit, obtrudunt 37.44
cenſus ab eccleſijs in longinquis regionibus extorquent 376.49
concilium nullum, niſi cui ipſi uel ipſorum legati preſident, ratum haberi uolunt 371.54
decretis horriſonam clauſulam adijciunt 372.12
epiſcopatus ueluti Cæſar ducatus atq; prouincias, diſtribuunt, eoſque à ſe ſolumodo peti atq; accipi uolunt 374.7
epiſcopos regna tenere ſinunt. 378.1
excommunicationes ſuas contra imperatores & reges, ſecum ut exequantur, reliquos eccleſiæ præſules excl-

les excitant 380.41
idololatriam confirmant atq; exercent 377.7
Imperatores in ſua uerba iurare cogunt 379.44
iuriſdictionem politicam in ciuilibus cauſis dirimendis, facinoroſisq; gladio puniendis, ſibi uſurpant 378.31
legatos uelut dromedarios quoſdam huc illuc mittunt 373.53
libidinibus polluti ſunt 382.11 & inde.
magiſtratus politicos, ut iuxta ſua placita, quos pro ſuo arbitrio execrantur, perſequantur 381.35
miſſas ſtabiliunt 377.19
pallia uendunt 375. regna huius mundi poßident 377.52
reges & imperatores deponendi poteſtatem ſibi ſumunt 379.59
reges & principes, ſuis uoluntatibus non obſequentes, excommunicationis fulmine feriunt 380.32
ſacrilegi ſunt 376.58
ſubditos ab obedienta erga magiſtratum diſſoluunt 382.7
ſuperſtitiones augent atq; confirmant 377.56
uenena ſibi inuicem propinant 383.29
¶ de Pontificũ Rom. pertinacia, ſiue tyrannide uerius, Geroculus quidam Auguſtanus 374.50
ex Pontificum electione Italiæ quæ mala orta 721.18 & 722.2
de Pontificibus Romanis ſchiſma. 399.48 & 400.50 & 412.38
Poppo Padebornenſis præſul 595.14
Poppo Treuirenſis epiſcopus, Antichriſti charactere inſignis 563.52
Poppo Sabona Noricorum epiſcopus, ab Imperatore Henrico Romanus pontifex creatur. 394.3
Poppo monaſterij Stabulenſis, Benedictinæ profeßionis in diœceſi Leodienſi, abbas 612.21
Poppo D. Vedaſti Atrebatenſis abbas 651.34
porca fœtum humano capite enixa. 660.37 & 661.14 & 664.6
potentes & praui in eccleſia quomodo à doctoribus arguendi. Anshelm. 194.1
præceptores ab abbatibus monachis præfecti 316.39
prædeſtinata à Deo neceſſariò ueniunt 135.40
prædeſtinatio Dei 133.34 quid ſit. 131.41 & inde. qualis ſit 135.6 non propria in Deo dicitur. ibid. 35 non excludit liberum arbitrium, nec liberum arbitrium aduerſatur prædeſtinationi 136.7
prædeſtinationi contraria 136.14 & ibid. 35
de Presbytero quodam temerario. 345.41
presbyteri quo modo ordinati 285.28
presbyteris, diaconis & ſubdiaconis, tam diſtrictè & tam rigidè caſtitatis regula cur indicta. Pet. Dam. 235.51
presbyteros atq; diaconos coniuges ſuas non deſerentes, ab omni officio remouendos, impium Vrbani II decretum 542.15
de Presbyteris, Seleguntſtadenſis concilij nonnulla decreta 448.40 & inde & 450.56
de Presbyteris coniugatis, Anshelmi ad Ernulphum priorem, durum ſcriptum 353.54
præſcientia Dei 131.39
præſcientiam Dei non propriè ſic dici 134.40
præſcitam eſſe à Deo rationalem creaturam, quæ ipſius cõtemplatione beata uel eſt, uel futura eſt, in quodam rationabili atq; perfecto numero. Anshelm. 134.26
de Præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in cœna. Iuo. 551.49
præuaricationem & inobediẽtiam, Anshelmus quomodo diſcernat. 217.36
in Pragenſi arce canonicorum collegium à Bohemiæ rege inſtitutũ. 441.39
Pragenſes epiſcopi 605.52
precandi gratia peregrina loca petita 309.14
precationes eccleſiæ huius ſeculi. 257.52
preces hominum ab angelis ad Deũ perferri, Anshelmi error 225.53
preces publicæ et priuatæ certis temporibus & horis recitatæ 279.15 certis item locis. ibid. 22
de Primatu Romano, huius ſeculi errores 135.42
de Primatu Romanæ eccleſiæ, Petri Damiani incommoda ſententia. 545.51
de Primatu in ſede Romana multorum hominum cædibus decretũ. 383.16
principis quod munus ſit 357.13
principes ab eccleſiæ antiſtitibus ſui officij commonefacti 356.48 & ab iniuſtis moliminibus deterriti 357.17
de Principibus pacem & tranquillitatem prouinciarum turbantibus, lex à Conrado Imperatore lata 337.48
priuilegia ab Imperatoribus data. 392.54 à papis poſtulata 383.48
proceßionis ſolennia peracta 281.31
prodigia tempore expeditionis Hieroſolymitanæ, tum in terra, tũ in aere uiſa 750.2
proditionum exempla 342.33
propagatio eccleſiæ hoc undecimo ſeculo 27.31
prophetiæ dono inſignes 550.9
prouinciæ plures certa quadam ratione & ordine inter ſe hoc tempore fuiſſe coniunctas 548.35
prouiſores ſuos monachi habuerũt. 314.4
Pruteni 690.39 & 692.56
pſalmodiæ quanta uis data 582.31
Ptolemæi error in ſupputatione motus lunæ & aliarum ſtellarum ex octauæ ſphæræ ignorantia ortus, à Campano inſigni aſtronomo animaduerſus 655.53
pudicitiæ illuſtre exemplum 338.30
puer monſtroſus Byzantij natus. 667.15
purificationis Mariæ feſtum 290.44
contra Purgatorium quædam Anshelmi dicta, licet illud aſtruat. 223.10
de Purgatorio, huius ſeculi ſomnia. 236.44
puniceis calceis Conſtantinop. imperatores uſi 346.30 & purpura. ibid. 35
de Pythonicis. Berno 219.51

Q

Quedlinburgæ ſynodus 506.45
Quintius Romanæ urbis præfectus. 459.11

R

Radigaſt idolum à Vandalis oriẽtalibus retentum atq; protectum 394.36
Radulphus Remenſis ſedis archiepiſcopus 556.27
Radulphus Norifolchi comes aduerſus regem Vuilhelmum conquæſtorem conſpirat 342.26
Raginardus Leodienſis, hoſpitalis, manſuetus & zelotes epiſcopus 582.56
Ranulphus Nardouicenſis præſul. 615.49
de Rapinis ſynodi Salegunſtadenſis decretum 452.56
Raſis Pœnus philoſophus 655.27
Ratbbodo eccleſiæ Nouiomagenſis antiſtes 555.48
Ratiſbonenſes antiſtites 578.26
Ratto primus Bambergenſis abbas. 640.52
Rauenger Aquileienſis patriarcha. 546.53
Raymiris Ferdinandi frater nothus, primus Aragonum rex creatur. 700.50
reconciliari nos merito Chriſti 141. 37
reconciliati Deo per Chriſtum quo modo ſimus. Anſh. 87.10
rectitudo quomodo accipiatur & conſeruetur. Anſh. 115.25
redempti per Chriſtũ quomodo ſimus. Anſh. 91.42
de Redemptione per Chriſtum facta 138.13 & 139.30
redemptio humani generis unde ſit. 91.1 quomodo per Chriſtum ſacta. ibid.53
redemptio, quam ſuo ſanguine Chriſtus inuenit, qualis. Anſh. 91.60 eſt uniuerſalis 92.28
de Redemptionis noſtri per Chriſtũ facta, gentilium errone æ opiniones 691.21 & inde.
reformationes, bonæq; leges ab imperatoribus promulgatæ 394.12
regenerationis author Deus. Algerus 166.45
Reginbaldus comes à Dillingen ob pietatis & eruditionis opinionẽ à Spirenſi clero ad epiſcopale munus accitus 571.13
Reginberus à diabolo abreptus 348. 52
Reginaldus Germanus apoſtata. 340.5
Reginbertus Aldenburgenſis ſedis præfectus 598.1
Reinoldus Remẽſis archiepiſcopus. 556.15
de Renouatione hominis. Anſhelm. 106.54
Reinvuardus apud Mindenſes antiſtes 594.1
reliquiæ ſanctorum, eorumq; tranſlatio 302.36
reliquiæ ſanctorum emptæ 308.34 ad ægrotos allatæ 297.33 multæ ab Henrico ſecundo Baſileam delatæ 304.38 à Benedicto papa ob amorem & reuerentiam S. Benedicti, de ſacrario Lateranenſis palatij Caſſinum miſſæ 305.16 in templis aſſeruatæ, et altaribus inclusæ 256.12
reliquiarum ueneratio atq; adoratio 306.44 oſtenſio 308.15
pro Reliquiarũ cultu ſtabiliendo falſa miracula conficta 674.24
circa Reliquias ſanctorum caſus. 208.39
de Reliquijs peccatorum in ſanctis remanentibus. Iuo. 551.38
religio Chriſtiana uſq; ad ſeculi conſummationẽ permanebit. Lanfr. 188.13 & inde.
de Religione reſtauranda Nouiomagi in concilio, deliberatum 446. 23
de Religionibus alijs extra Eccleſiã. 668.3
D. Remacli oſſa leuata, atq; aliò delata 304.23 Leodium delata. 685.40
Remenſes epiſcopi 556.14
Remigius Lincolnienſis epiſcopus. 621.43
remittere Deum peccata ſine debiti ſolutione non uelle nec poſſe, contra Dei libertatem atq; benignitatem eſſe, gentilium opinio 691. 38
remiſſio omnium peccatorum per Chriſtum donatur. Anſh. 120.32 & 138.45 tantum per Chriſtum. Anſh. 137.9 & ibid.59
remiſſionem peccatorũ per Mariæ inuocationem & interceſſionem comparari, Bernonis error 231. 29 & 232.8
remiſſionem peccatorum non contuliſſe Iohannis baptiſmum, Anſh. error 133.10
reprehendere quæ & quomodo debeamus 131.15
reſurrectio mortuorum 211.11
reſurrectio unde ſit. Anſh. 211.12 quomodo futura. ibid.48
reſurrectionis Chriſti utilitas 86.
Reſurrectionem piorum ſtatus. h. 217.42
in Reſurrectione ſua Chriſtus nõ deſijt hominis filius 77.8
reſurrectionem quid 211.31
rex cœli Iſrael Deus cur dicatur. Bern. 64.26
reges qui cæremonijs inaugurati. 346.4 ab Miſſarum ſacris à Rom. pontificibus inaugurari ſoliti 277.42
reges & imperatores deponendi poteſtatem papæ ſibi ſumunt. 379.59
reges & principes ſuis uoluntatibus aduerſantes communicant. 380.12
à Regibus & principibus Romanorum pontificum mandata, contempta 388.53
regendum quomodo ſit. Anſh. 204. 45
regnum cœlorũ alios habere in ſpe, alios in re. Anſh. 236.44
in Regnum Dei, nemini niſi per mortem Chriſti, admitti Anſh. 124.17
inter Regnum & ſacerdotium quid interſit. Pet. Dam 189.4
de Regno cœlorum. Anſh. 216.26 & inde.
in Regno Dei quæ gloria & iubilatio omnibus electis futura. Anſh. 216.14
regna huius mundi à papis poſſeſſa. 377.52
Rheni atq; Danubij exundatio 660. 27
Ricardus abbas 26.57
Ricbertus Verdnſium præſul 591.1
Richardus Leodienſis eccleſiæ antiſtes 583.9
Richardus Erkenualdi in Fuldenſi abbatia ſucceſſor 631.56
Richardus Beccenſis ambitioſus monachus 332.16
Richardus Ceſrenſis cœnobij S. Vuerburgæ [illegible] primus abbas. 650.47
Richardi Normanniæ ducis moritu ri ſuperſtitio 302.5
Richerius Caſſinenſis cœnobij abbas bellator 628.49

De ritibus eccleſiæ.

Ritus

adorandi Antichriſtum 347.7
baptiſmi 259.42
cantionum 256.58
clauium 264.8

cœnæ 4
concionum .52
confirmationis & chriſmat 5.9
cōſecrationis & dedicatio 30.13
depoſitionis .86.18
exorcizationis obſeſſori ibid.34
ieiuniorum 287.14
iuriſiurandi 347.15
lectionum 258.9
miſſæ 274.19
nuptiarum 293.31
orationum 279.11
ordinandi presbyt. diaconos, ſubdiaconos, lecto. exorciſtas 285.14
precationum 257.52
ſepulturæ 298.2
ſupplicandi 548.19
uiſitationis ægtorum 296.1
uocationis & ordinationis 281.49
¶ Ritus maiorum à Romanis pontificib. pro ſuo arbitrio immutati. 276.35
Rixa Polonorum regina 14.55 à Polonis patria & regno eiecta. 708.57
Robertus Ceſtrenſis præſul 624.37
Robertus Nortmannus, Catuarienſis præſul 609.30
Robertus, Hermanni in Monaſterienſi epiſcopatu ſucceſſor 585.1
Robertus Guiſcardus 78.52 et 712.1
Robertus quo pacto Flandriæ principatu ſit potitus 741.40
Robertus ab Henrico Imperatore in Hermanni Babbergenſis depoſiti epiſcopi locū, ſubſtitutus. 388.44
Robertus Hereforenſium antiſtes. 626.16
Robertus Lincolnæ epiſcopus 622.53
Robertus conquæſtoris Angliæ regis filius regium nomen affectat. 728.32
Roberti Ceſtrenſis epiſcopi moriturі præceptum 501.52
Roberti, cognomento Friſij, impium diuortium 195.17
Rogerius S. Pantaleonis Colonienſis abbas 644.31
Rogerus Beluacenſis epiſcopus 557.55
Romanus Boilas 710.57
Romanus Argyropilus 704.45
de Romano quodam diacono miraculoſa narratio 663.51
Romani periuri 540.50
ad Romanos epiſtola cuiprimo loco poſita. Anſb. 222.52
Romani epiſcopi 519.8
pro Romani antichriſti authoritate confirmanda mendacium impudens à pontificijs confictum. 686.5
Romanum præſulem non eſſe Petrū, obiectionem quomodo ille beſtiæ ſoluant 405.4
Romana eccleſia à Clemente 11 quantopere ſublimata 371.37 à Græcis excommunicata 238.24
Romanam eccleſiam errare nō poſſe 402.50 nec ei reſiſtere licere 403.25 eſſeq; ſupra alias omnes eccleſias. ibid.27
ad Romanam eccleſiam clerum atq; populum Henrici imp. miſſa epiſtola 414.18
Romana ſynodus 454.31 alia contra Berengarium. ibid. 45 & 457.55 alia 456.36 alia 479.55 alia 485.18
Romana lingua publicæ preces à ſacerdotibus recitatæ 279.44
Roma, ſeu Romani 19.20
Romam cum exercitu Heinricus tertius profectus 712.5 ad expianda peccata quidam profecti 309.35
Roſcelinus ſeductor ab Iuone de palinodia admonitus 170.21
Roſ.hildenſes antiſtites 626.49
Roſſi quos motus ſub Heinrico III excitarint 711.10
Rotgerus nobili & uetuſta Hutzmānorum familia natus, patriæ ſuæ epiſcopus 572.1
Rotingeham ſynodus 513.56
Rotomagenſes præſules 623.18
Rotterſtorpenſe xenodochium 601.45
Rotibo qui & Rotbardus, Padebornenſis eccleſiæ gubernator 594.48
Rubertus Augienſis abbas 638.15
Rudolphus Sueuiæ dux, depoſito Heinrico quarto, Imperator ſalutatur 434.54 et 739.39 ab Heinrico bello impetitur 740.15
Rudolphum qua lege pontificij legati, cum cæteris primoribus regem ſalutent 379.45
Rudolphi regis Romani defuncti, epitaphium 299.56
Rudolpho perfida manus in prælio abſciſſa 741.7
Rulandus, Parmenſis ſacerdos. 425.1
Rumoldus Conſtantiæ epiſcopus. 565.59
Rupertus, peßimæ fidei homo, ab Imperatore Bambergenſis antiſtes conſtitutus 582.11 perpetuo carceri traditus 41.59
Rußi 19.7
Rußia à locuſtis uaſtata 667.42
Rutbardus cœnobij S. Petri Erphurdienſis abbas 563.25
Rutbardus abbatiæ Hirsfeldenſis administrator 646.16
Rutbardus Fuldenſis cœnobij abbas. 633.56

S

SAbbatum profanatum 341.22 à Chriſtianis non obſeruandum, Michaelis Cōſtantinopolitani argumentum 402.29 Humberti epiſcopi reſponſio 406.16
ſabbati diebus quid Iudæis à ſuis maioribus præceptum 689.1
ſabbato ieiunia obſeruata 287.44
in Sabbato Miſſam in D. Virginis laudem celebrandam, Vrbani II decretum 542.10
ſacerdos Dei patris, Chriſtus 81.22 cur ſic dictus. Anſb. ibid.32
ſacerdoti peccata enumerata 267.29
ſacerdotes ad epiſcopalem dignitatem euecti .352.57
ſacerdotes in Anglia coniugati fuēre, ideoq; Paparum mancipia uehemēter eos ſunt perſecuta 253.32
ſacerdotum coniugium à Petro Damiano damnatum 546.1 uagæ libidines 382.17
de Sacerdotum officijs. Pet. Dam. 206.2
ſacerdotio apud gentes qui functi. 691.51
ſacerdotijs atq; dignitate qui exciderunt 342.8
ſacramenta 165.20.
ſacramentum & myſterium in quo differant. Algerus 165.26
ſacramenti appellatio. Alg. 165.12
de Sacramenti adoratione, Algeri uerba 176.19 & Lanfranci 177.8
ſacramenta omnibus communia, ſed non omnibus communis eſt uirtus, ideo ſacramentis non confidēdum. Anſb. 180.33
ſacramenta noui teſtamenti, per ſanguinem & aquam, quæ ex latere Chriſti, in cruce promanarunt adumbrata. Alger. 165.31
ſacramentorum ueteris atq; noui teſtamenti, diſcrimen, Algerus. 165.48

165.48
ſacrificia 184.37
de Sacrificio Chriſti. Alg. 87.23 & 184.38
ſacrificium cur in forma ſerui Dei fi lius eſſe uel fieri uoluerit. Berno. 90.52
de ſacrilego quodam 660.43 & 663.42
ſacrilegijs pontifices inſignes 376.58
ſacris intereſſe excommunicatis nō licuit 265.42
ſacris epiſcoporum, idolomantijs ac ſuperſtitionibus plenis, in Moguntiaco templo quomodo illuſum 398.45
Salegunſtadenſis ſynodus 446.58 eius ſynodi canon 259.22 de ſatisfactione decretum 270.32
Saliſberienſis templi totum fulmine proſtratum 668.57
Salomon Vngarorum rex 729.33 & inde: eius ſpontanea pœnitentia ſeu ſatisfactio 270.5
qui Saluentur 146.52
ſaluatorem noſtrum uerum & perfectum, Deum atq; hominem eſſe oportuit. Anſh. 76.27
ſalus noſtra non ex lege. Anſh: 115.60 tantum per Chriſtū 137.47
ſalutem bonorum operum meritis acquiri, Anſh. næuus 229.32
Sanſon Aurelianēſis epiſcopus 556.42
Samuel Bulgarorum rex 699.50
Sangallenſes monachi 634.16
de Sāctificatione noſtri. Anſh. 139.6
de Sanctorum interceßione & meritis, Iuonis næuus 552.38
ſanctos mortuos, eorumq; oſſa colligendi, emendi, eleuandi, transferendi, atq; colendi ethnica cōſuetudo, hoc ſeculo uſitatißima 302.39
ſanctos mortuos, homines quid facere debeant, docere, pro confirmādo errore, mendacia ſigna 673.56. item eos futura predicere. 674.8
per Sanctos iuratum 347.50
à Sanctis defunctis ſalutem ſperandam, Bernonis error 232.6
ſanguis Chriſti ſolus peccata delet. 92.23
ſanguinis Chriſti atq; Abelis collatio 88.18
ſanguinem Dominicum ab homine quodam cæco prope Mantuam inuentum, impudens mendaciū, ab Hermanno Cont. annotatum. 674.42
Sariſberienſes præſules 623.54
Sarraceni, Italia, Calabria, Campania, & Picentino agro à Heinrico Imp. expulſo 702.43
ſabbanæ cur quidam tradantur. 124.4
de Satisfactione pro peccato. Anſh. 137.34 & 139.16
ſatisfactio Deo grata quæ. Anſh. 162.55
ſatisfactio, ſiue pœnitentia, Gerardo Flādriæ epiſcopo à Pet. Dam. iniuncta 268.35 Mediolanenſibus clericis. ibid.54
ſatisfactiones, ſiue pœnitentiæ, quas proprio arbitrio homines, peccatorum conſcientia puncti ſibi iniunxerunt 269.32
ſatisfactionum canones hoc ſeculo conditi 270.32
de Satisfactionibus, Petrus Damianus 345.15
pro Satisfactionibus ſtabiliendis ſignum mendax 683.52
Saxones 23.23
Saxones inter primos, qui Heinrico quarto impuberi bellum cruentum indicunt 731.9 ab Imperatore in maximas anguſtias redacti, quale edictum publicauerint. 288.48. Otthoni Boiariæ duci auitam libertatem armis uindicaturi, ab Imperatore Heinrico 3135. fuſi 753.43 bellum reſtaurant. ibid.56 ad Chriſtianā religionem conuerſi 586.18
Saxonum atq; Henrici Imperatoris, funeſta diſſenſio, Hellebrando Romano papa authore exorta. 419.57
Saxonum aduerſus Heinricum quartum bellū quibus portentis prænotatum 667.8
contra Saxones conſcriptus exercitus 365.42
apud Saxones anno 1013. quod miraculum editum 660.32
in Saxoniā Miecislaus Poloniæ rex impetum facit 708.42
in Saxonia turbæ 701.50
Sbigneus Vladislai regis Polonorū filius 744.14
ſcandalum 202.42 uitandum eſſe. ibid.53
ſcale, Iacobo uiſæ, expoſitio Bernonis 194.22

Schiſmata.

de Abbate inter papam & monachos 401.30
de Abbate eligendo inter Hirſaugiēſes monachos 398.6
ambitionis 417.29
antipaparum 442.9
inter Archipræſulem Romanum, & Michaelem Conſtantinopolitanum, ac Leonem archidiaconum 401.46
de Archiepiſcopi dignitate 418.56
de Archiepiſcoporum ambitione. 401.13
de Auguſtanis epiſcopis 440.1
Bambergenſe, inter epiſcopum & clerum 437.34
inter Bohemiæ regem & Pragenſem epiſcopum 441.37
inter Danorum regem & Hamburgenſem epiſcopum 443.49
Fuldenſium monachorum 416.32
inter Guilhelmum Rufum, Angliæ regem, & Anſhelmum Cantuarienſem epiſcopū 442.16 aliud. 400.28
inter Heinricum Angliæ regem & Anſhelmum Cantuarienſem epiſcopum 442.34
de Herbipolenſi epiſcopo 440.52
inter Herſueldenſem abbatem & Halberſtadienſem epiſcopum de bonis quibuſdam 413.1
de Iuriſdictione 442.1
de Magdeburgenſis epiſcopi electione 439.46
Mindenſe 441.54
in Moguntino templo pugna 398.48
Orientalis & occidentalis eccleſiæ. 401.1
de Padebornenſi epiſcopo 442.14
Papale 397.44
Papæ & Quintij 439.10
inter Papam & archiepiſcopum de diacono 399.8
de Pontificibus Romanis 399.48. & 400.30 & 412.38
de Pontificis Romani electione 413.30 & 417.44
de Pontificum electione inter Imperatorem & Hildebrandum 419.19
de Sellis 414.23 prælium de ijſdē. ibid.53
de Thuringiæ decimationibus inter Moguntinum epiſcopū & Hirſueldenſem abbatem 419.7
¶ Schvuarzachienſes monachi. 642.50
Sclauorum ad Panim fluuium inco-

lentium bellum 704.39
Sclauorum in eccleſiam ſæuitiés 42. 45
Sclauorum paganiſmus extirpatus ab Heinrico imp. 394.8
Sclauici motus ſub Heinrico quarto Imperatore 742.9
in Sclauiam & Vngariam Conradus Imperator exercitum ducit. 708.5
S. Scholaſtica eccl'ſia ædificata. 249.8
de Scholis 368.4
Scotiæ epiſcopi 616.22
ſcriptura ſacra 86.12
ſcripturæ ueritas 56.14 utilitas & uis. ibid.19
Sebaſtianus primus Strigonienſis metropolitanus 607.33
S. Sebaſtiani capite Magdeburgicus ager à ui hoſtili defenſus 308.56
ſecuris percuſſi 659.59
ſeculum undecimum Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, ſub quibus Romanis imperatoribus & præcipuis eccleſiæ doctoribus contineatur. 15.4
ſedes ſuas mutare epiſcopi ſoliti. 357.48
ſeditioſi 342.26
ſeditionis pœnæ datæ 600.32
de Sellis ſchiſma 414.23 prælium. ibid.53
ſemen Abrahæ cur Chriſtus dicatur. 74.39
ſenes in ſcriptura qui uocentur 59.44
Senonenſis eccleſia 21.1
Senonenſes epiſcopi 558.20
de quinq; Senſibus corporis delectatione. Ansb. 211.50
de Septuaginta interpretibus. Ansb. 220.50
ad Sepulchrum Domini quidam religionis cauſa profecti 309.44
ad Sepulchra ſanctorum ægroti atq; dæmoniaci ducti 310.34
ſepulturæ Chriſti ſignificatio. Ansb. 169.34
ſepulturæ ritus 298.2 caſus 501.8
circa Sepulturam Prutenorum gentilium ritus 692.16
ſerpenti Iudæi comparati 689.28
Sergius quartus Romanorum pontifex 520.4
Sergius Conſtantinopolitanus epiſcopus 516.16
Sergius metropolitanus Damaſci. 514.56
Serigerus baro à Vuolbuſen eremita factus 336.16
Sciechus Polonicus aulicus 744.14
Seuerus Pragenſis epiſcopus 605.33
Seuerus Pragenſis epiſc. ad Henricum III. imperatorem à Bohemus miſſus 393.3
ſiccitas permagna, aeriſq; intemperies Aquiſgrani anno Salutis 1022 exorta 661.52
Sicilia à Roberto Guiſcardo occupata 718.56
Sigebertus Verdenſis epiſcopus 592.53
Sigefridus Auguſtanæ eccleſiæ epiſcopus 568.47 & 567.18
Sigefridus Mimigardeuordéſis præſul 584.44
Sigefridus baro de Eppenhem, & abbas Fuldenſis Luitpoldi in Moguntiaca ſede ſucceſſor 563.1
Sigefridum Moguntium archiepiſcopum ex ſuperſtitione quadam in terram Sanctam contendentem, cum ſuis, Arabes ex inſidijs adoriuntur & perſequuntur. 4; 45
Sigeuuinus Colonienſis præſul. 562.2

Signa mendacia.

pro Bonis eccleſiæ aduerſus raptores muniendis 683.52
pro, de Carnium, tempore Quadrageſimæ interdicto eſu errore cõfirmando 681.14
quòd Conſecratis rebus ſingularis uis inſit 677.44
pro Enumeratione peccatorum integra ſtabilienda 678.20
pro, de Exequijs, purgatorio, de operum meritis & de inferno confirmandis erroribus 681.30
pro Miſſa pontificia confirmanda. 675.49
pro Monaſtica dignitate confirmanda 678.49
pro Reliquiarum cultu ſtabiliendo. 674.24
pro Romani Antichriſti authoritate ſtabilienda 686.5
pro Sanctorum cultu atq; inuocatione ſtabilienda 672.42
ſanctos mortuos, homines quid facere debeant, docere 673.56
eos futura prædicere 674.8
pro Satisfactionibus ſtabiliendis. 683.52
pro, de Virginitate ſeruanda, errore confirmando 680.45
¶ Significans non rarò pro ſignificato in ſacris literis uſurpari. Ansb. 59.28
ſimilitudinis aduerbia non ubiq; identitatem ſeu æqualitatem ſignificare. Lanfrancus contra Berengarium 242.12
Simon Hieroſolymitanæ eccleſiæ patriarcha 514.49
Simon Syracuſanus eremita 652.54
Simon de Melfa adulter 270.48
Simonis patriarchæ Hieroſolymitani epiſtola ad Paulum Aemilium pontificem, in qua de calamitatibus, quibus à Mahumetanis premantur, queritur 47.33
Simoniaci horum temporum 246.38
Simoniaci epiſcopi Rom. papis qui dicti 574.9 ſuis dignitatibus ſpoliati. ibid.
ſimoniacis corruptelis pontificia dignitate pleriq; potiti 382.55
Simonia redargutus Hildebrandus pontifex communione ſe purgat 349.5
ob Simoniam & furtum Carolus indignus iudicatus qui Conſtantienſi ſede potiatur 365.23
de Simonia, ſeuerum edictum ab Hildebrando pont. promulgatum. 374.16
ſimulachrum 62.25
Sinderus Bambergenſis antiſtes, ab Henrico tertio Benedicto degradato, pontifex creatus 388.12
Siſinnius Conſtantinopolitanæ eccleſiæ rector 516.12
Siuardus nobilis, Northumbriæ dux, dyſenteria laborans, quid priuſquam obiret, fecerit 297.55
ſolis aſpectui quare non Domini ſolum, ſed & ſanctorum eius in reſurrectione gloria cõparetur. Ansb. 216.42
circa Solem miracula 662.13
Sophia Otthonis III ſoror ſuperba in Gandersheim abbatiſſa 398.34 & 654.4
Sorabi & Vandali 28.39
Spirenſes epiſcopi 370.56
Spiritus S. eſt Deus 95.28 patri & filio æqualis. ibid.35 procedit à patre & filio. ibid.54 eſt à filio 96,17 eſt columba 97.48

amor. ibid. 55 ignis. ibid. 40 quomodo contriſtetur. ibid. 7 eſt patris Spiritus, duobus modis 95. 19 quomodo filij Spiritus. ibid. 22 quomodo ſit de patre. 33. 49 quomodo à patre, filio datus eſſe dicatur. Anſhelm. 96. 18
Spiritus ſancti nomina 95. 2 officia 96. 49 donum quis habeat. 97. 29
Spiritum ſanctum non procedere à filio ſimul, ſed à patre tantum, Græcorum error 238 18
Spiritum ſanctum à filio quoque procedere, quòd Occidentalis eccleſia credit atq; profitetur, ideo à Græcis audacter excommunicatur 401. 3
Spiritum S. quo pacto Chriſtus habuerit 2. 52
ſpiritus malignos à bonis angelis coerceri & opprimi. Anſh. 105. 46
ſpiritus immundos, qui diuinitatis cultum ſibi uſurpant, Deus quantopere deteſtetur. Berno. 159. 23
ſpolijs atq; rapinis eccleſiæ ditatæ. 365. 57
ſponſus & ſponſa à ſacerdote ſolenni ritu iuncti 293. 51
ſponſa peregrina cum magna pompa adducta 294. 46
ſponſalia 293. 14
Stanislaus cognomento Sciepanouius, uetus apud Cracouienſes epiſcopus 606. 42 eius in arguendo impio rege libertas 45. 57 martyrium 46. 14 de corpore eius miraculum, ſiue potius commentum 675. 15
ſtella præter naturam ereno cœlo apparet 666. 52
ſtellæ de cœlo delabi uiſæ 670. 2
Stephanus Vngariæ rex 19. 10 & ibid. 53 & 12. 1 & 27. 41 Ethniciſmum abrogat 695. 46 Giulam auunculum ſuum Tranſſyluaniæ principem uincit, atque cuſtodiæ tradit 700. 14 Bulgaros graui prælio ſuperat. ibid. 58 corpus eius tumulo effoſſum, atq; per baſilicam circumductũ. 703. 36
Stephanus IX papa 529. 28
Stephanus Bauarus, Clementi ſecundo uenenum miſcet 383. 29
Stephanus Campidonenſis abbas. 639. 16
Stephanus Vuitberbienſis cœnobij Northumbrorum monachus. 650. 18
Stephanus, cœnobij S. Laurentij in publico monte Leodij, abbas 631. 59
Stephanus eremita 652. 3
D. Stephano eccleſia condita 248. 41
Stigandus Cantuarienſis ſedis improbus inuaſor 609. 41
Stigandus Cantuarienſis antiſtes dignitate ſua deiectus 44. 38
ſtrangulati epiſcopi 602. 22
Straubinga 366. 42
ſtudijs impijs atq; curioſis epiſcopi dediti 358 3
ſubdiaconorum ordinatio 385. 56
ſubditi ab obedientia magiſtratibus debita, à papis diſſoluti. 382. 7
ſubſtantias tres in una perſona eſſe, quomodo Græci dicant 64. 48
Sueno Dacorum rex 82. 28
Sueno Danorum rex 701. 53
Sueno Daniæ & Angliæ rex 344. 37
Sueno rex Daniæ agens pœnitentiã recipitur 266. 29
Sueno cognomento Sanguinarius, à Sueonibus quare rex creatus. 693 12
Sueno Noruegianus, Roſchildenſis antiſtes 627. 1
Sueno rex à Vuilhelmo Roſchildenſi pontifice excommunicatus. 264. 23
Sueno ex Eſtrita Canuti ſorore editus, regnum ſibi debitum inuadens, quæ perpeſſus 714. 47
Suenonis apud Anglos fata 49. 54
Sueſſionenſes epiſcopi 554. 20
Sueuia ab Imperatore Hẽrico quarto uaſtata 731. 4
ſuffocatis Chriſtianis ueſci haud licere, à Michaele Conſtantinopolitano quibus rationibus probatum 402. 35 quomodo ab Hũberto epiſcopo ſit refutatum. 406. 16
Suidegerus Bambergenſis epiſcopus depoſito Gregorio ſexto, pontifici Romano ſubſtituitur. 400 49
Sulcardus Vueſtmonaſterienſis monachus 649. 49
in Sullenberg prærupto monte caſtellum 589. 5
ſuperbiẽdo angelos cecidiſſe. Anſh. 104. 32 & inde.
de Superbis 118. 50
ſuperbia in primis parentibus, humanæ miſeriæ, cauſa. Berno. 109. 16
ſuperbiæ pœnæ datæ 340 12
de Superbia, Pet. Dam. 160. 7
de Superba uoluntate, ſeu mẽte. Pet. Dam. 159. 34
ſuperfluio de ſanctorum mortuorum præſidio & cultu 28. 18
ſuperſtitiones à gubernatoribus eccleſiæ auctæ 158. 40 à papis auctæ atq; impoſitæ 377. 36
ſuperſtitionibus & ciuilibus negocijs dediti epiſcopi 594. 25 & 595. 15 & 597. 16 & 609. 17
ſupplicandi ritus 348. 19
ſupplicationes inſtitutæ 281. 28
Syluester tertius epiſcopus Romanus 522. 58
Syluester pontifex exaltatus, iterumq; deiectus 394. 51 & 399. 30
circa Syluestri ſecundi, Romanorum præſulis ſepulcrum, miraculum 659. 32
ſymbolum apoſtolicum à Romanis uſq; ad Henrici Imp. tempora in eccleſia cur nõ cantatum. Berno. 256. 59
ſymbola huius ætatis eccleſiæ 51. 44
de Sympatia, ſeu cõpaſſione: Anſh. 200. 52

Synodi:

Aquiſgrana 445. 48
Barenſis 513. 14
Beneuentana 500. 38
Berchachenſis 499. 44
Claromontenſis 512. 8
Educenſis 300. 28
Erfurdenſis 482. 3 alia 485. 27
Florentina 416. 47
Francofordiana 445. 24. alia 451. 9
Galliæ 484. 52
Gandersheimenſis 446. 14
Garſtungenſis 503. 7
Halberſtadiana 461. 34
Mantuana 457. 33 alia 476. 24
Marsburgenſis 434. 14
Mediolanenſis 462. 19
Melphitenſis 508. 22

Moguntina 452.46 alia 480.6 alia 481.35 alia 488.14
Netriana 457.48
Noulomagienſis 446.24
Oppenheimenſis 493.3
Placentina 509.10 alia, ibidem. 44
Quedlimburgenſis 506.45
Romana 434.31 alia contra Berengarium. ibid.45 & 457.55 alia 456.36 alia 479.53 alia 485.18 alia 497.3 alia 498.54 alia 511.22 alia 513.46
Rontingehamenſis 513.56
Salegunſtadenſis 446.58
Thuronenſis contra Berengarium. 457.9
Ticinenſis, ſiue Papienſis 492.49
Triburienſis 451.56 alia 479.18 alia 493.39
Troiana 508.50
Turonenſis 509.34
Vercellenſis contra Berengarium. 456.1
Vintonienſis in Anglia 479.2
Vuormacienſis 456.48 alia 476.18 alia 488.54
¶ Synodi in templis celebratæ 259.30 contra papas, ab imperatoribus congregatæ 388.24
Syracuſæ à Rotberio Apuliæ rege captæ 719.1

T

Temeritatis exemplum 545.48
S. Teclæ ædes ædificata 249.10
in Templi ſecretiorem locum oraturos ſeſe abdiſſe 279.36
templa & monaſteria nimis multa à politicis ædificata 594.47
templa quædam uel uetuſtate uel alia quacunq; calamitate collapſa, inſtaurata, & deformia ac anguſta ſplendidiora et auguſtiora reddita 249.21 cædibus et alijs ſceleribus contaminata, expiata. 252.13 hoc ſeculo paßim ab hominibus ſuperſtitioſis erecta 247.51
templorum ac monaſteriorum confirmationes à papis petitæ 385.37
templorum ædificijs epiſcopi nimiũ occupati 587.15
de Templorum uſu. Berno. 256.49
templis parſum 336.45
templa ſua, in quibus idola erant repoſita, gentiles habuiſſe 692.50
in Templis hoc tempore quæ contenta 252.24 defunctorum corpora poſita 299.10 cœna adminiſtrata 271.23
in Tentationem quomodo Deus inducat 99.60 & 135.27
tentationum tria genera. Anſh. 198.50
in Terram procumbere orantes ſoliti 280.11
in Terram ſanctam qui religionis ergò peregrinationes ſuſceperunt 584.11
terræ motus facti 660.47 & 661.28 & 665.52 & 668.25
de Teſtamento ueteri 56.40 nouo. ibid.52
teſtamenti ueteris atq; noui diſcrimen 57.6 & ibid. 20 & 236.31
Themardus Viatinenſis monachus à paralyſi liberatus 678.6
Theobaldus Caßmenſis abbas 628.16 quos libros deſcribi curauerit 366.57
Theobaldus Mediolanenſis ſedis archiepiſcopus 547.47
Theobaldus apud Vincentiam monachus 650.30
Theodora Auguſta proclamata. 710.21
Theodoricus S. Albani apud Moguntiam, Benedictinæ profeßionis monachus 643.45
Theodoricus Verdunenſis præſul cuſtodiæ traditus, iterũq; dimiſſus 41.47
Theodoricus Magdeburgicæ ſedis præſul 601.34
Theodoricus Conſtantienſis antiſtes 565.48
Theodoricus S. Trudonis apud Gallos abbas 632.35
Theodoricus Hirsfeldenſis monachus 646.51
Theodoricus Phladirtingæ marchio occiſus 713.14
Theodorici Treuirorũ epiſcopi perſecutores ſeueram Dei ultionem experti 48.38
Theofridus Epternacenſis monaſterij gubernator 642.22
Theophaniæ feſtum 289.47
Theophilus Erotius, Cyprorũ prætor, deſector 709.60
Theophilus apoſtata Deo reconciliatus 165.41
ad Theſſalonicenſes epiſtolæ. Anſh. 24.24
Thiemo Salisburgenſis præſul, martyr 48.1
Thietwaldus S. Galli abbas 634.33
Thomas Carthaginenſis metropolitanus 515.30
Thomas Eboracenſis antiſtes 620.58
Thracia à Samuele rege Bulgarorum incurſione uaſtata 699.50
Thuringiæ principes à Moguntino archiepiſcopo excommunicati 360.27
de Thuringiæ decimationib. inter Moguntinum & Hersfeldenſem abbatem dißidium 419.7
Thuronenſis ſynodus, contra Berengarium 457.9
Torſtan idolum 658.66
trabs ignea miræ magnitudinis in cœlo conſpecta 662.21
tradere Deum aliquem in reprobam mentem aut ſenſum, qualis locutio. Ans. 100.9 & inde
traditiones humanæ & res mediæ 101.56
de Traditionibus humanis, regula Bernonis 202.5
Traiectenſes epiſcopi 583.50
transfugæ 560.44
Tranſmũdus Theadimus comes 378.26
de Transformatione Chriſti 93.30
tranſubſtantiatores hæretici 238.41
de Transſubſtantiatione huius ſeculi errores 234.18 Algeri figmentum 174.2 & inde. eius error unde ortus 238.44
Tranſyluani 28.28
Treueris ab Adelberone ui occupata 702.6
Treueris apud S. Paulum, XIII ſanctorum corpora reperta 303.47
Treuirenſes epiſcopi 563.56 monachi 635.42
Triburienſis ſynodus 451.56 alia. 479.18 alia 495.39
Tridentini epiſcopi 549.19
trinitas 64.48
trinitas tota noſtræ redemptionis effectiua conſummatio 92.20 cur in baptiſmo Chriſti demonſtrata. Ansb. 65.14
in Trinitatis honorem templum conditum 247.56
triſtitiæ ſignis orantes uſi 280.25
de Triſticia ad ſalutẽ. Ansb. 162.48
Troiana ſynodus 508.50

Turci, quos tumultus in Aſia Henrici tertij tēporibus excitarint 709.29
Turcorum aduerſus Chriſtianos immanitas atq; rabies 748.3 & inde.
aduerſus Turcos Chriſtianorum expeditio. ibid.50 & inde.
à Turcis Heinrici quarti temporibus quæ regiones in Aſia, duce Belphet captæ 718.19
Turonenſis ſynodus 509.34

V

Vallis umbroſæ ordo monaſticus. 311.10
in Vaſis metallicis cœna exhibita. 271.24
de Vaſis iræ & miſericordiæ. Anſh. 114.49
Vatha Vngarus apoſtata 692.46
de Vatidica quadam muliere apud Coloniam Agrippinam 666.39
Vdalricus Bohemiæ princeps 294.46
Vdalricus apud Augienſes cœnobij gubernator 617.59
Vdalricus Lindegrun Oebſenb. cenſis, apud Campidonenſes abbas. 640.4
in D. Vdalrici honorem ab Henrico Imp. baſilica conſtructa 249.2
Vdo Vuandalorum princeps tyrannide, & Chriſtianorum odio illuſtris 34.18
Vdo comes de Aluensleue, Hildeſianus præſul 597.36
Vdo, Imperatori malè gratus, apud Treuirenſes antiſtes 564.43
uenatio inuiſta 345.32
uenationis ius ſacerdotibus & monachis ab Henrico Imperatorū primo conceſſum 395.27
Venedi 31.30
de Venefica quadam apud Anglos muliere 663.3
ueneno ſublati 540.60
uenena ſibi inuicem Rom. pontifices propinant 383.29
Venericus ex Treuerenſi clerico, factus Vercellenſis eccleſiæ epiſcopus 548.41
Venetorum ducis uxor, Conſtantinopolitana fœmina exquiſitarum deliciarum ſupra modum ſtudioſa 544.53
uentorū turbines 660.49 & 668.20
uerbum Dei 55.3
uerbū in ſumma eſſentia quid. Anſh. 69.16 cur caro factum 122.45
uerbi Dei effectus. ibid.16
de Verbi incarnatione. Anſh. 55.29
uerbi humanati diſpenſatio, eſt totius Trinitatis operatio. Berno. 91.20
uerbo Dei credendū eſſe 55.4 quis dei effectum. ibid.12
per Verbum Dei homines fieri bonos, & bonos fructus adferre. ibid.48
Vercellenſis ſynodus contra Berengarium 456.1
Vercellenſes epiſcopi 548.30
Verdenſes epiſcopi 592.9
ad Veritatem inquirendam clauium poteſtas uſurpata 264.50
Veronenſes epiſcopi 548.5
ueſtes ſacræ, quibus cœnæ adminiſtratores hoc tēpore induti erant. 272.50
ueſtibus albis baptizati, induti 262.32
uetus teſtamentum cum nouo collatum 57.6
ueteris teſtamenti ſcripturas quomodo apoſtoli citarint. Anſh. 58.59
de Veteri teſtamento 56.40 quare ſic dicatur. ibid.44
Victor II. papa 528.13 Henrici imperatoris beneficio dignitatem pontificiam adeptus 387.57
Victor III. Romanus papa 540.30
Vigornienſes antiſtites 621.46
uillæ eccleſijs datæ 366.6
Vincentini abbatis edictum, quo per triduū Quadrageſimæ ſolo pane & aqua ueſci ſanxerat, tranſgreſſor morte ſubitanea multatur. Vincentij nugæ 681.16
in Vincula coniecti 392.28
uindicta diuina quomodo auertatur. Anſh. 229.38
uindictæ gratia excommunicatio uſurpata 360.24
uindictam, utrum eccleſiarum rectores expetere debeant aut poſſint, quæſtio à Petro Damiano diſcuſſa 127.29
contra Vindictam. ibid.22
uinearum fertilitas 666.4
Vintonienſis in Anglia ſynodus. 479.2
Vintonienſes epiſcopi 621.22
uinum aqua mixtum in cœna hoc ſeculo communicantibus datum. 271.49
de Viro quodā religioſo in Theutonia, atq; uiſione ipſi oblata, Vincentij nugatoris fabula 685.57
de Viribus hominis 211.42
de Virginitatem nocentibus, Anſh. nugæ 236.33
de Virginitate ſeruanda pro confirmando errore, mēdacia conficta. 680.43
uirtutum exempla 336.34
uiſiones & ſomnia ab eccleſiæ antiſtitibus hoc ſeculo magnifacta. 359.27
uiſitandi ægrotos ritus 296.1 caſus. 297.53
uita humana nihil niſi perpetuum aduerſus diabolum, certamē. Berno. 200.12
uita æterna 213.25
uita æterna unde. Alg. 213.26 qualis ſit. Berno. ibid.57 & inde. tantum per Chriſtum recuperatur. 138.38
uita æterna impiorum poſt hanc uitam, mors quare dicenda. Alg. 212.48
de Vitæ æternæ gaudijs. Anſh. 227.54
in Vita æterna Deum quomodo uiſuri. Anſh. 218.26
uiuorum & mortuorum in Miſſa mentio facta 277.53
uitium unūquodq; ut conſummetur. Anſh. 119.18
uitia & peccata à uerbi miniſtris liberè & grauiter redarguta 355.23
de Vitiorum praua conſuetudine. Berno. 211.57
uitiorum exempla 340.3
Vladislaus Polonorum princeps. 386.55 cum Pomeranis & Prutenis uario ſucceſſu bella gerit. 744.2
Vlricus Boemus, proditor 342.38 Conrado Imp. rebellis 708.19
Vlricus Sangallenſis abbas Augienſem abbatiam ſibi armata manu ſubijcit atq; occupat 439.19
Vlricus nobili Baronum de Luffen proſapia oriundus, Augiæ abbas. 638.51
Vlricus ſecundus, in Sangallenſi abbatia Notberti ſucceſſor 634.48
unctio in epiſcoporum ordinatione adhibita 284.53
Vngari profligati 337.42
Vngarorum erga Budam cognomēto Barbatum, duosq; eius filios declarata crudelitas 342.10
Vngarici regni ſtatus ſub Heinrico tertio admodum turbulentus 713.22

Vngaria 27. 52 quos tumultus ſub Heinrico IIII habuit 529.6 à Gebhardo Ratiſponenſium epiſcopo armato milite petita 565. 25 Romano pontifici ſubiecta. 607.19

Vngariæ epiſcopi. ibid.18

erga Vngariæ reginam filiumq́; eius Salomonem, & nurum, à ſuis in exilium pulſos Henrici IIII hoſpitalitas 339.51

de Vnitate Dei 65.39

Vnvuannus, ſiue Vnymarus ex Padebornenſi collegio ad Hamburgenſem epiſcopatum accitus 585. 59 omnes paganicos ritus ex Holſatia prorſus extirpat 695.31

circa Vocationem & ordinationem miniſtrorum eccleſiæ, ritus 281. 51

de Vocatione gentiũ. Berno. 188. 16

uocationum fœlicitas unde ſit 117. 14

Volkuuardus Aldenburgenſis antiſtes 597.49

Volmarus Hildesheimenſis canonicus, ſellæ pontificalis inuaſor. 441.55

uolendi aut faciendi poteſtatem nulla res habet niſi Deo dante. Anſb. 115.12

uolũtas propria hominis, omnis mali cauſa 118.39

uoluntatem hominis ad ſeruandam rectitudinem liberam eſſe, Anſb. error 227.21 & inde.

de Voluntate quadruplici Scripturã loqui 60.1

uota bona ſeruanda. Anſb. 202.13

Vratislaus Bohemus 743.18 ab Heinrico quarto rex declaratus. ibid.28 Pragæ rex inauguratus. 346.43 ab Imperatore Heinrico bello aggreſſus 715.59 & ad pacis conditiones petendas coactus 714.4

Vrbanus ſecũdus Rom. põtifex 31.8 & 341.31 quomodo inauguratus 284.57

Vrolfus Eptinacriani cœnobij à ſe inſtaurati abbas 641.49

Vrſinarius in Flandria prædicator. 673.32

Vta Confugienſium monialium abbatiſſa 654.10

Vtenburgenſes monachi 642.47

Vuagirorum terræ patres familias quantum eccleſiæ annuatim expendere coacti fuerint 365. 33

Vulſtanus Vigornienſis antiſtes 621. 52 à Lanfranco præter ius & æquum loco ſuo motus 611.59

ab Vxoratis ſacerdotibus Miſſas audire, à Gregorio pontifice interdictum 276.30

uxorem de conſanguinitate ſua, uſq; ad ſeptimam generationem, nullus ducat, Nicolai ſecundi pontificis decretum 461.36

Vzi, Scythica gens, quas turbas in Europa Heinrico quarto imperãte dederint 719.13

W

Valbecenſe monaſterium 599. 37

Vualuuarus Numburgenſis epiſcopus 605.15

Vualo Corbeienſis abbas 647. 36

S. Vualpurgis reliquiæ loco motæ. 504.31 eidem templum conditũ. 249.14

Vualterus Herefordenſis epiſcopus. 626.9

Vuandali maris Baltici accolæ 706. 48

Vuarmannus comes Dillingenſis, ad Conſtantienſis eccleſiæ gubernationem uocatus 565.50

Vuatto in Leodienſi eccleſia antiſtes 583.17

Vueichenſtephanenſes monachi. 645.2

Vuězelaus inferioris Altachij, Vuiſſenburgenſis abbas 643.38

Vuerinberus Hermanni Contracti frater, Augienſis alumnus, doctus & ſuperſtitioſus 639.2

Vuernerus apud Mersburgenſes antiſtes 604.25

Vuernerus Hezelonis in Argentinẽſi ſede ſucceſſor 570.24

Vuernerus, ſiue Vueſilo, erga Imperatorem ingratus, Magdeburgenſis præſul 602.15

Vuerneri impij Argentinenſis epiſcopi triſtia fata 49.59

Vuernhardus, ſiue Vuerinherus, Augienſis abbatiæ adminiſtrator. 656.53

Vuernherus Argentinenſis epiſcopus 569.45

Vuertherch comitatus à Meinuuerco epiſcopo ab Imperatore Padebornenſi eccleſiæ emendicatus. 395.21

Vuezilo Moguntinæ eccleſiæ poſt Sigefridum antiſtes 563.14

Vuichgerus Verdenſium præſul 591 24

Vuideradus Fuldenſis abbas 651.15 miles cruentus, monaſterij fur, homicida 416.54

Vuidgerus Rauennatenſis ineptus & crudelis epiſcopus 547.25

Vuidgerus pontifex loco motus 392. 21

Vuido Hereberti in Medionlanenſi eccleſia ſucceſſor 547.41

Vuidonis miraculis inſigne corpus tranſlatum 304.13

Vuigbertus Mersburgenſis epiſcopus 602.[illegible]

Vuigbertus Rauennãs epiſcopus ab Imperatore electus, ab Vrbano ſecundo in ſynodo maledicitur. 442.10

Vuigberti & Lulli confeſſorum reliquiæ tranſlatæ 304.13

Vuilhelmus conqueſtor rex Angliæ. 17.11 & 301.11 iniuſtus atq; tyrannus 341.30 ſacrilegus 545. 25 ex qua matre prognatus 343. 39 iniuſtus uenator 345.32 rex coronatus 546.44 erga miniſtros Dei humilis 336.41 milites ſuos à præda cohibet 337.22 Scotiam inuadit 746.16

Vuilhelmus Anglus Roſcildenſium præſul 626.56

Vuilhelmus Hirſaugienſium monachorum abbas 645.20 quorum cœnobiorum author 517.43

Vuilhelmi Hirſaugienſis abbatis, totiusq; cœtus, præſcriptam ſibi uitæ regulam ſeruandi, ſtudium ualde à Trithemio commendatũ. 329.57

Vuilhelmus Normannorum dux, Angliæ rex creatus 745.1 & inde.

Vuilhelmus Argentoratenſium antiſtes 369.54

Vuilhelmus Traiectenſis præſul. 584.10

Vuilhelmo Ruffo de regno bellum motum 745.40

à Vuilhelmo conqueſtore Normannia deficit 728.28

à Vuilhelmo Ruffo Anglorum rege Londanienſes Iudæos liberam ſibi in Chriſtianos ſæuiendi poteſtatem multo auro redemiſſe. Antoninus 687.48 uide quæ ibi ſequuntur.

Vuillarinus Perſaxardiæ cœnobij abbas 648.47

Vuinrichus S. Maximini extra muros Treuericos abbas 635.44

Vuintherus

Vuintherus poſt Onoffrium Merſburgenſis præſul 604.17 ob bonorum eccleſiæ dilapidationem inſignis 363.57
Vuinulorum principes Miſtivuoi & Mizzudrag ad paganiſmum ſuos inducunt, eumq; ui & armis defendunt 693.23
Vuirandus tertius Einſidlenſium abbas 640.32
Vu irizburgenſes epiſcopi 574.6
Vuiſſenburgenſes monachi 643.31
Vuoldardus Magdeburgicus epiſcopus 601.6 ægrotans, ab epiſcopis uiſitur 297.43
Vuolfelmus ſancti Pătaleonis apud Coloniam monachus 644.38
Vuolfredus Anglia oriundus ſuperſtitionem Sueciæ concione & manu tollit 695.40
Vuolfridus martyr 658.59
Vuormacieſis ſynodus 456.48 alia. 474.18 illa 488.54
Vuormacienſes epiſcopi 572.30
Vuormaciæ quando Bruno Romanus papa cum Henrico tertio Natiuitatis eſtum celebrabat, quæ contentio inter papam & Moguntinum archiepiſcopum ſit oborta 399.10

Z

S. Zenonis martyris reliquiæ tranſlata 504.20

INDICIS FINIS.

ERRATA INTER EXCVDENDVM commiſſa ſic emendabis.

Prior numerus columnam, poſterior uerſum notat.

17. 18 pro percarum, Lege peccatum. ibid. 58 pro prſidijs, præſidijs 26. 22 pro tranſa
lit, tranſtulit 28., 7 pro mulie, mulier 29. 60 pro tibi, ibi 36. 38 pro redarguentes, re-
darguens 42. 39 pro cǒleban, colebant 50. 23 pro uuiendi, uiuendi 71. 35 pro, in 7 ad
Epheſ. in 2. ad Epheſ. 72. 59 pro uos, nos 75. 9 pro corpori, corpore 76. 33 pro eſt, ſunt
78. 1 pro obſorberes, abſorberes 79. 38 pro ſubditut, ſubditur 82. 41 pro ſe obmuteſcit,
obmuteſcit tantum 84. 23 pro uoluntate, uoluntariè 87.12 pro ſit, ſit ibid. 14 pro pec-
caminum, peccatorum 88. 37 pro ſaruum, ſaluum 90. 52 pro redditur, reditur 91. 20
pro humanatis, humanati 94. 14 pro iu 27. Mat. in 17. Mat. 95. 22 pro filij uerò patris, fi-
lij uerò ſpiritus 103. 25 pro dilectio, dilecto 105. 43 pro uos, nos 106. 14 pro magnicas,
magicas 115. 56 pro affectu, effectu 123. 37 pro De, Dei 127. 44 pro lege, legi ibid.
45 pro redhibitio, redditio 130. 41 pro mais, magis 134. 12 pro iniuſta, non iniuſta ibid.
42 pro præſcientia, præſentia 136. 2 dele alterum eſt, & uirgulam ſequentem ibid. 59 pro
deſtituit, deſtruit 140. 50 pro liberentur, librentur 151. 29 pro in 7. ad Titum, in 1. ad Tit.
170. 10 pro cetamen, certamen 175. 47 pro ſanguis, ſanguinis 184. 60 pro uirgo, uira-
go 188. 43 pro uerè, uerò 195. 59 pro habitans in uobis, habitans in nobis 196 Hic nu-
merus columnæ eſt tranſpoſitus ibid. 40 pro præceperunt, perceperunt 198. 27 pro ſol, ſo-
lus 199. 1 dele integram lineam 199. 10 pro lnnguoribus, languoribus 203. 34 pro in 9
cap. 2 ad Corint. in 6 cap. 1 ad Cor. 206. 19 pro uocet, nocet 214. 10 pro parte, patre 215.
18 pro quatum, quantum ibid. 59 pro totamens, tota mens 216. 2 pro nunquam, unquam
225. 29 pro legue, legere 267. 22 pro factu, facto 270. 5 pro ferax, ferox 278. 31 pro
reluſum, recluſum 280. 17 pro cernui, curui 282. 19 pro uulgus, uulgus ibid. 50 pro pon
tificia, pontificis 295. 27 pro eiam, etiam 302. 1 pro prolici, proijci 311. 24 pro portentu,
portento 319. 22 pro relictorum, delictorum 337. 24 pro continuit, cohibuit 351. 32 pro
cupiam, cuipiam 352. 40 pro aut, autem 363. 43 pro nullus, ullus 365. 14 pro indica-
tur, indicatur 373. 22 pro à participio, è participatu 379. 13 pro noluns, nolunt 381. 3
pro pontificibus, pontifex 390. 6 pro acerbi, acerbè 427. 34 pro egiſſe, egiſſe 444. 41
pro coniunctos, coniunctas 453. 6 pro ſi. ſis 460. 21 pro quibus, qua 441. 2 pro can-
ter, cantet 462. 59 pro ſacerdotium, ſacerdotum 548. 27 pro inantem, infantem 554. 47
pro contendebat, contendebant 570. 47 pro ingenys, ingenij 577. 48 pro ædificis, ædificijs
588. 53 pro delacerationes, dilacerationes 624. 48 pro Baiocneſis, Baiocenſis 629. 39 pro
cœnobijs, cœnobij 642. 34 pro ab, ab 669. 34 pro allocatum, allocutum 693. 45 pro
duas, duos 735. 12 pro Imperator, Imperatore ibid. 53 pro pacidi, placidi 747. 36
pro præſentiſcerent, perſentiſcerens 752. 27 pro maritinum, maritimum
722. 25 pro conſcedere, conſcendere.

BASILEAE, EX OFFICINA PAV=
LI QVECI, SVMPTIBVS IOANNIS OPORINI, AN-
no Salutis humanæ per CHRISTVM partæ,
M. D. LXVII. Menſe
Septembri.